

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [1] - -

PUBLIC DOMAIN

maa-24-
lig-18-

E-A 282

CIM 7/2020

155 fig. an

NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

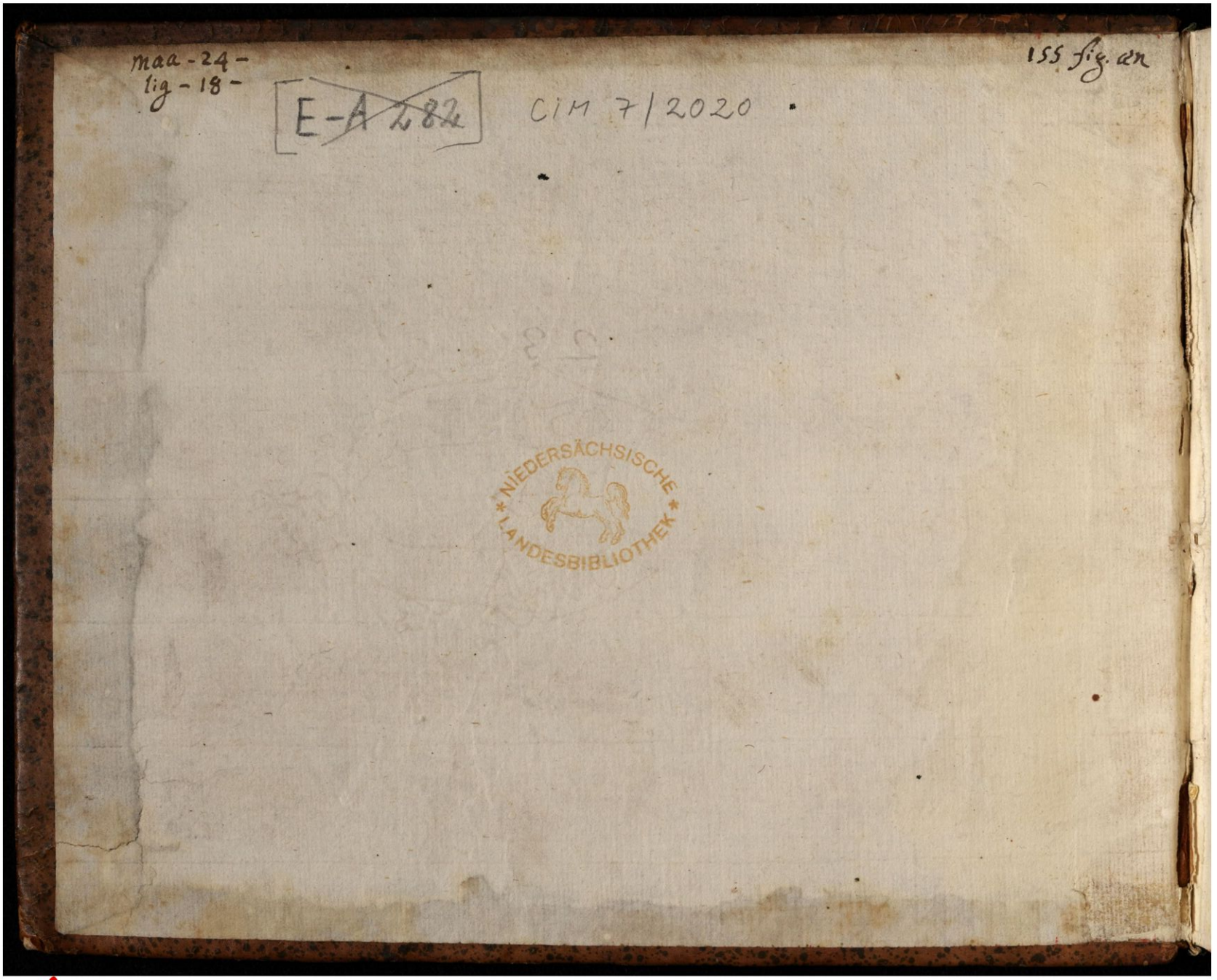

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [2] - -

PUBLIC DOMAIN

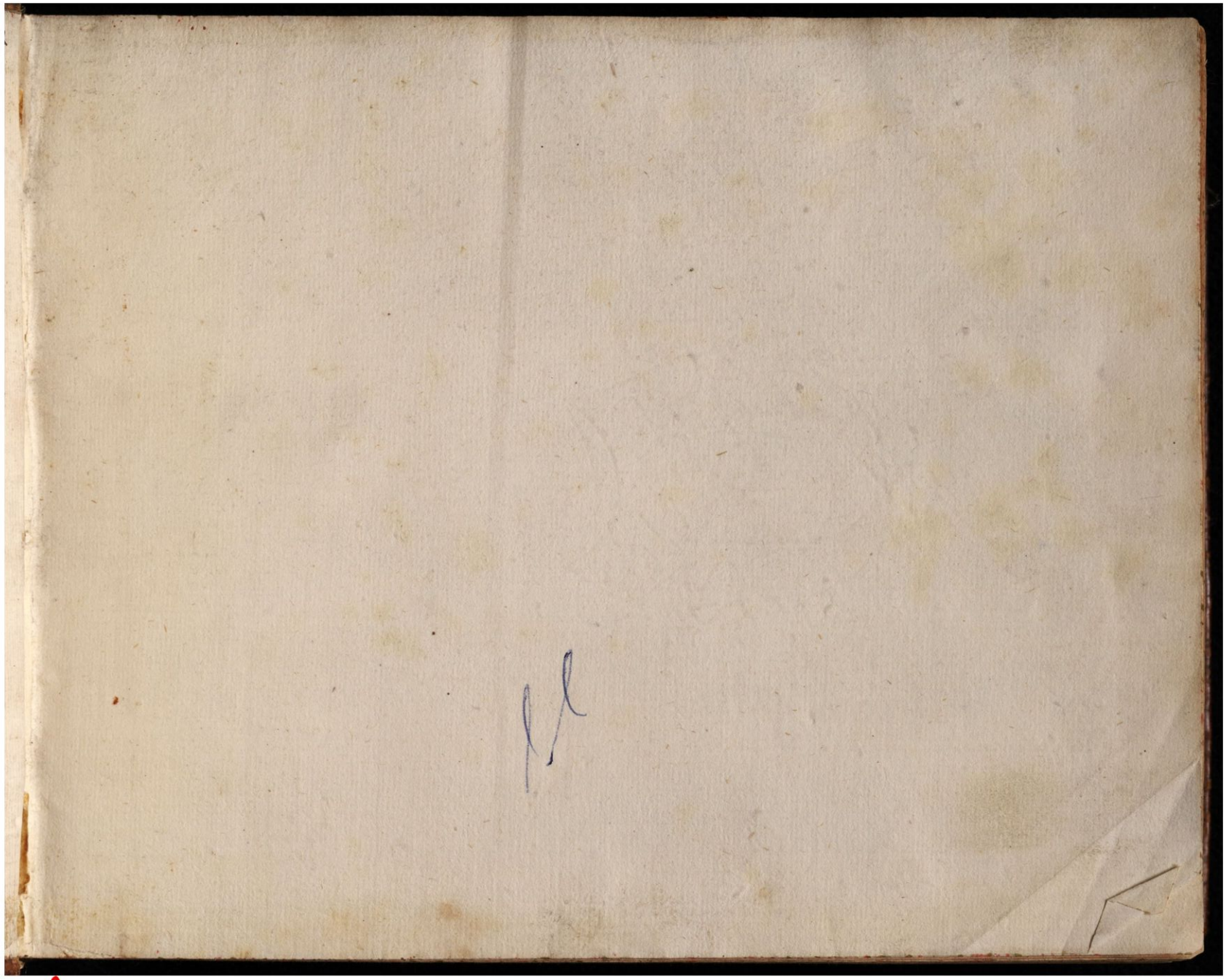

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [3] - -

PUBLIC DOMAIN

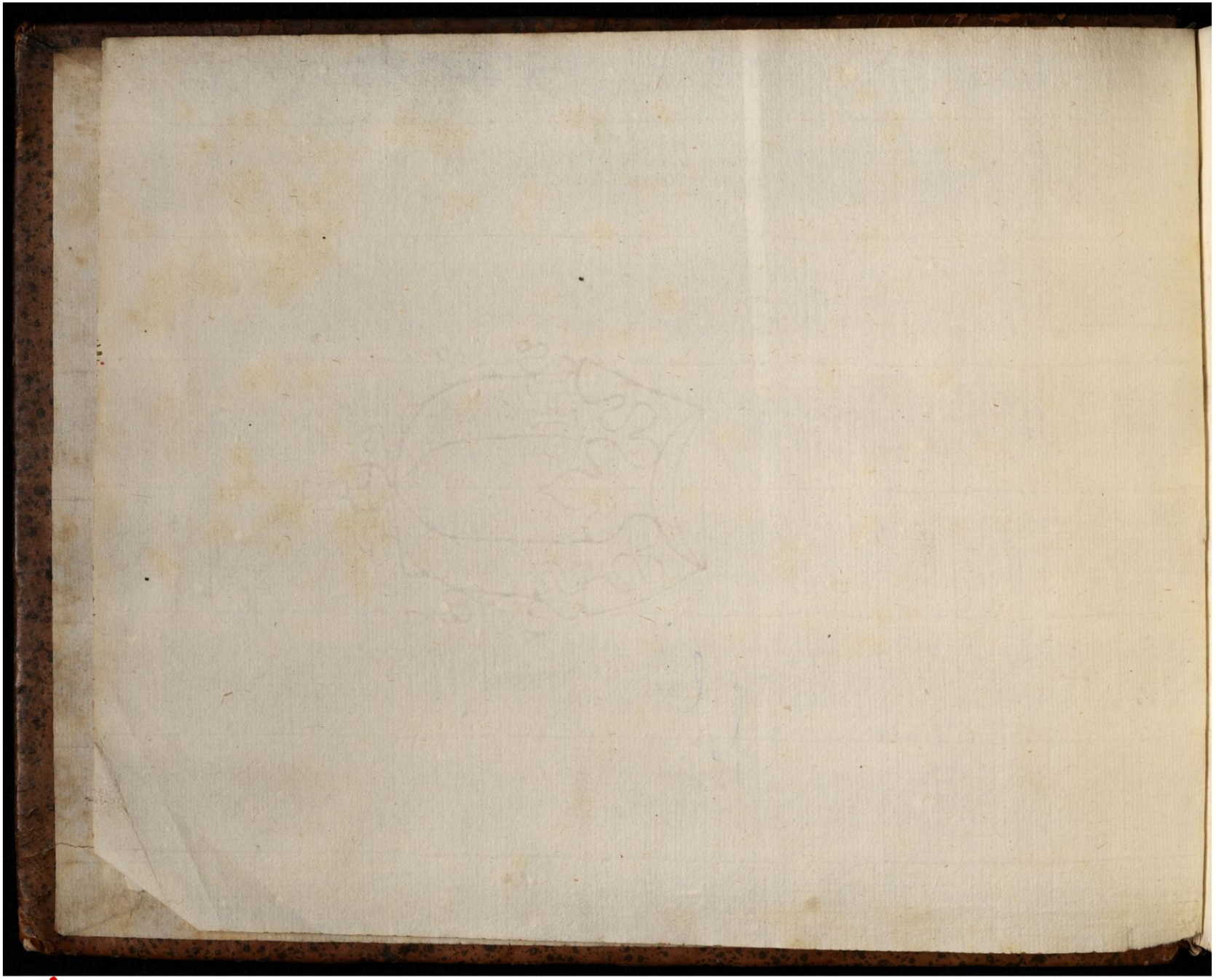

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [4] - -

PUBLIC DOMAIN

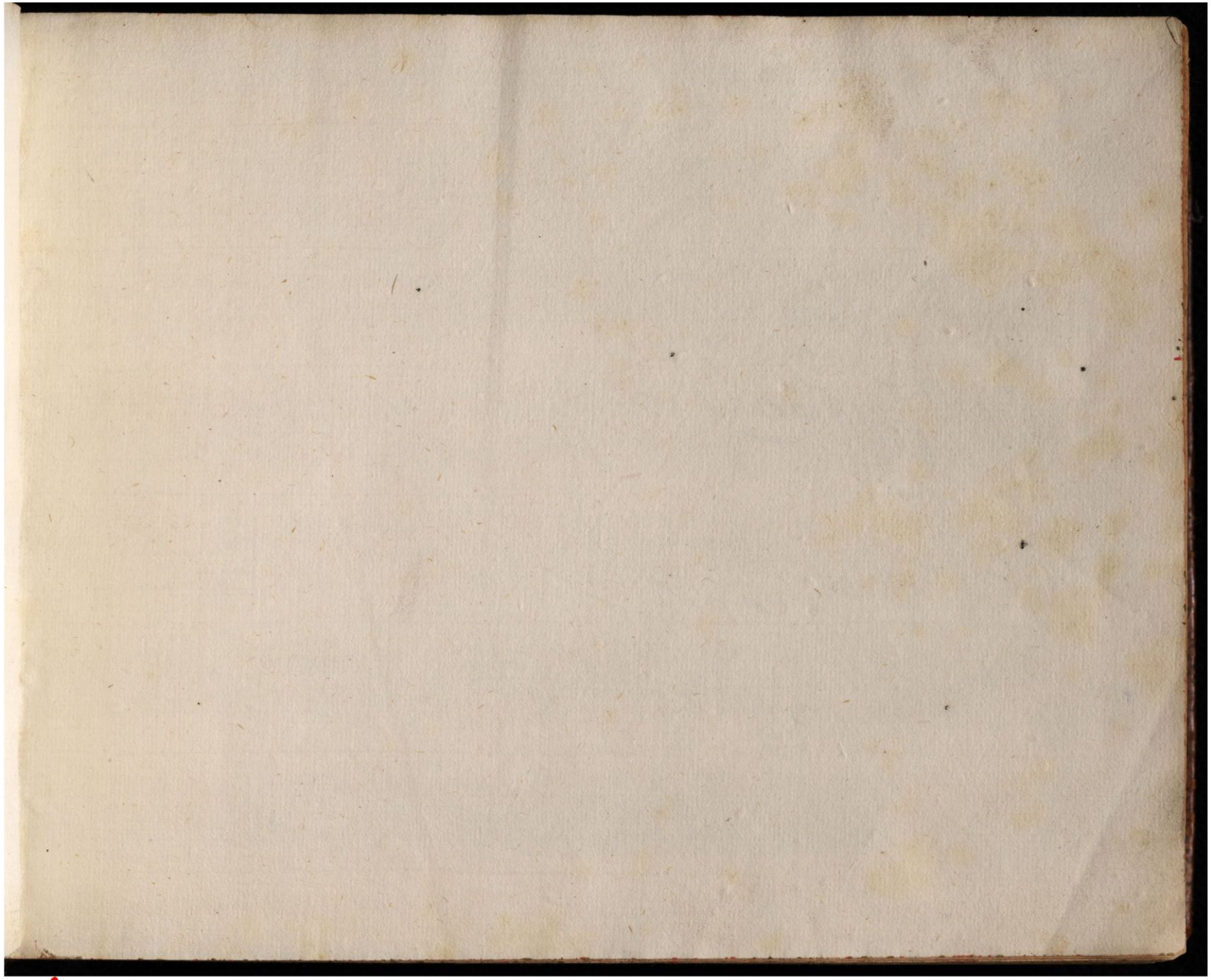

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [5] - -

PUBLIC DOMAIN

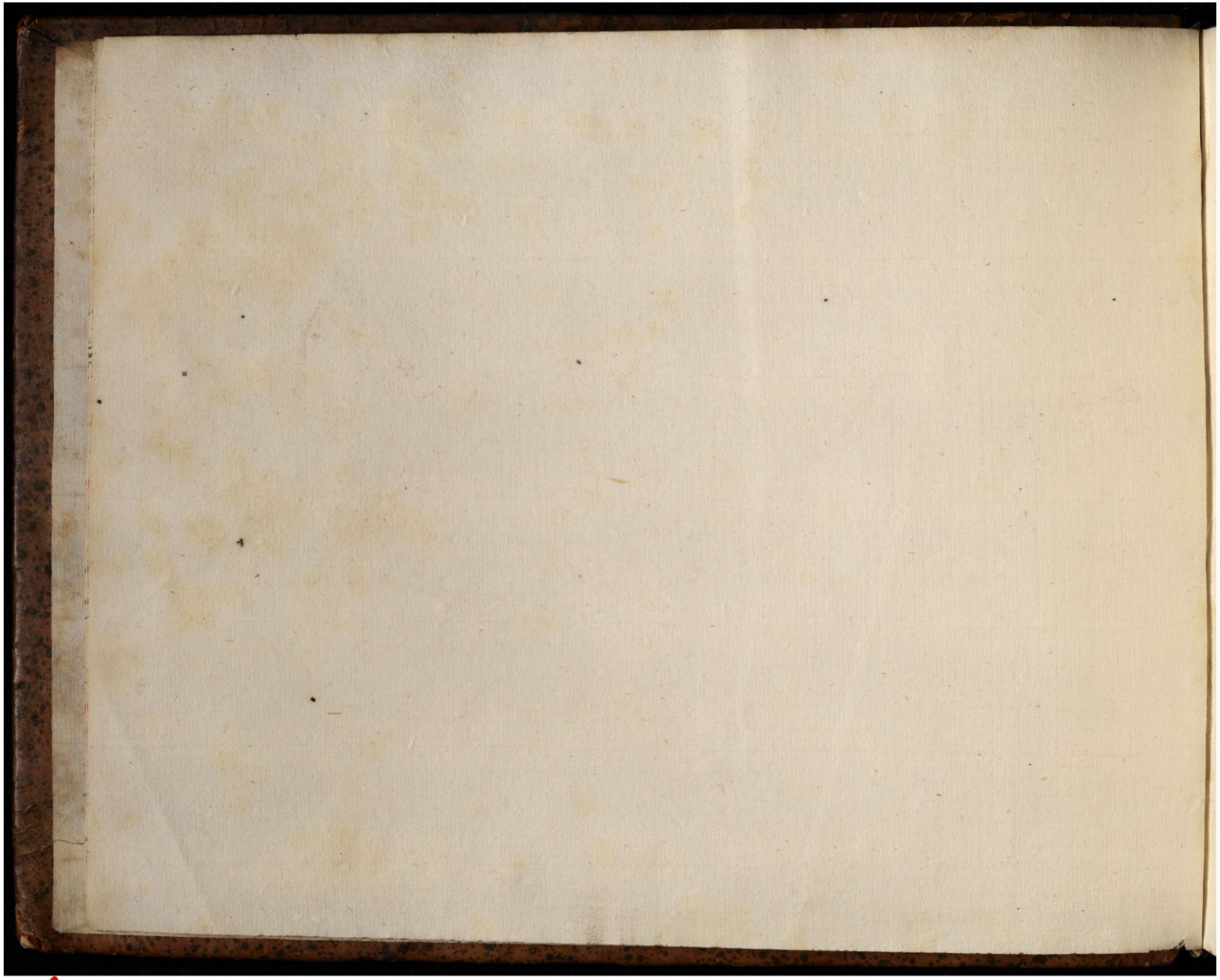

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [6] - -

PUBLIC DOMAIN

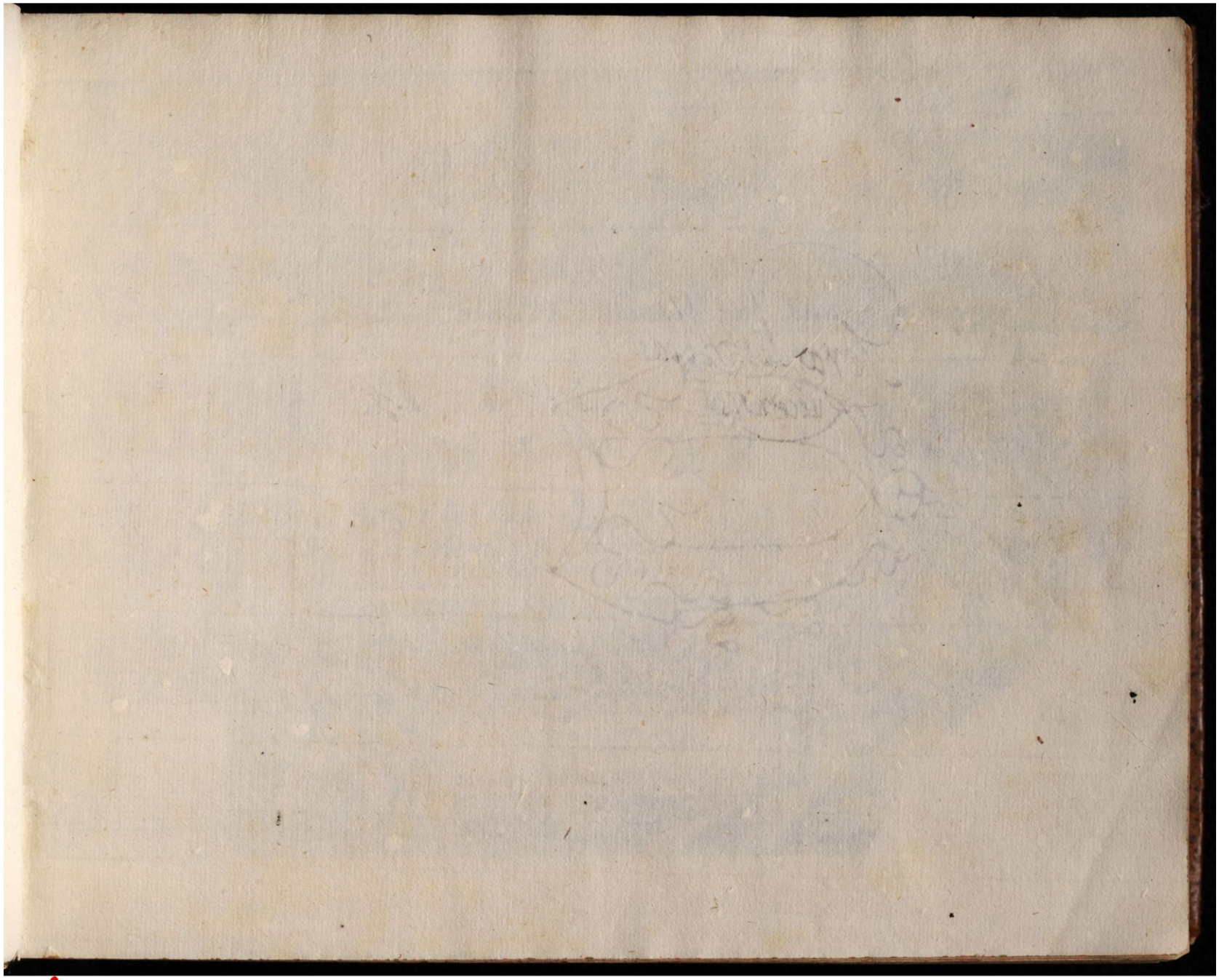

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [7] - -

PUBLIC DOMAIN

Gerardus Abbas
Luccensis.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [8] - -

PUBLIC DOMAIN

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [9] - -

PUBLIC DOMAIN

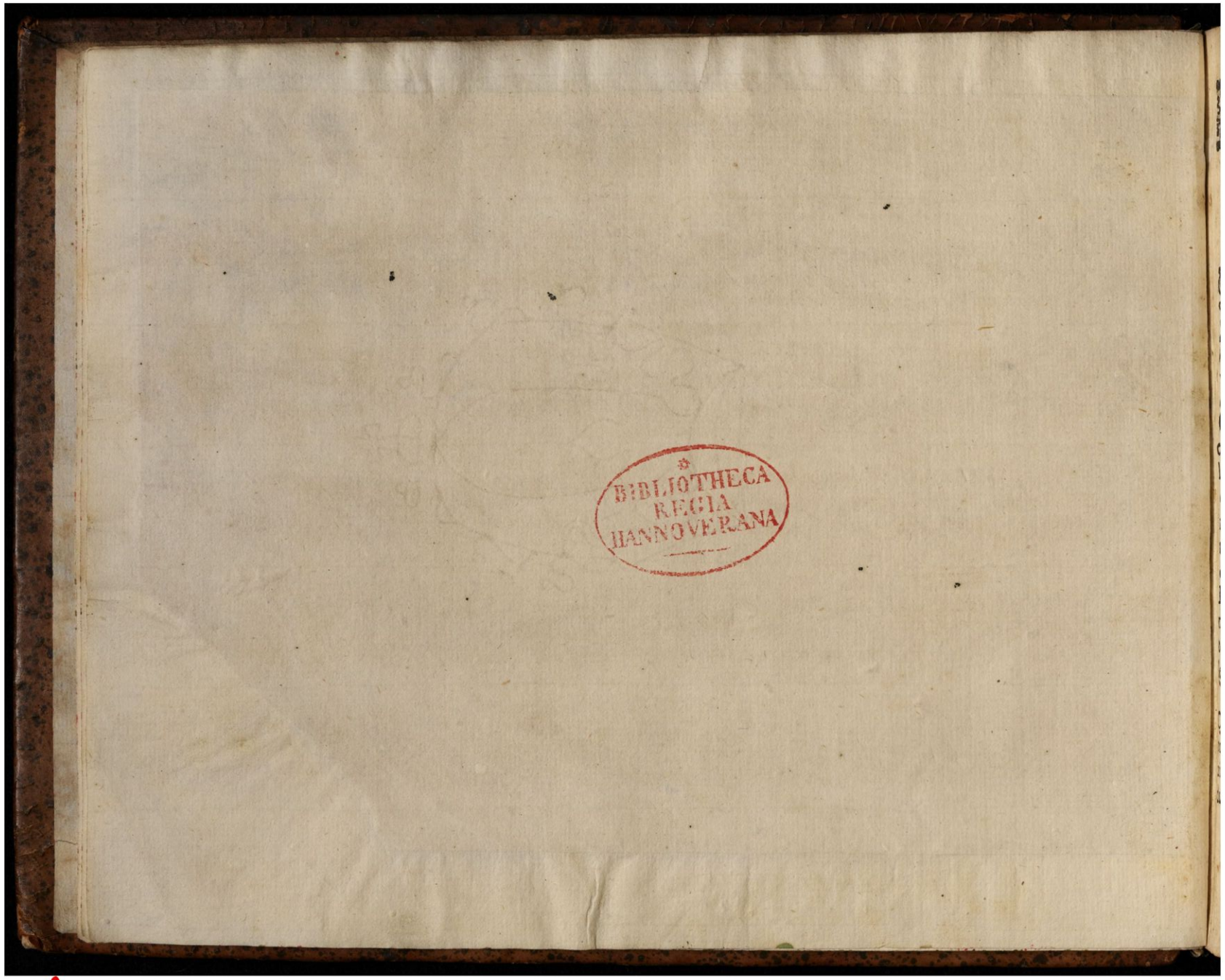

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [10] - -

PUBLIC DOMAIN

Iodocus Hondius Lectori S. D.

RECTE illi meo judicio senserunt, benevole Lector, qui inter disciplinas liberales, quæ citra controversiam plurimum adferunt utilitatis vitæ mortalium, primum locum Geographiæ tribuunt, non tantum ob id, quod absq; hac cæca est omnis veterum auctorum lectio, surda rerum gestarũ narratio: Verum etiam quod in publicis consultationibus, inque dirimendis controversiis, quoties de ditionis finibus ambigunt Principes, vel fideli consilio, vel æquo judicio juvat. Nihilo secius & in privatis actionibus plurimum adferens & commoditatis & voluptatis. Geographiæ siquidẽ in est mirifica quædam doctrina, incredibili rerum varietate a jucunditate distincta, quæ Lectoris & Spectatoris animum suavi quadam delectatione allicere & ad pleniorem sui cognitionem excitare solet. Quidquid enim admirandum, quidquid uspiam gentium, (præsertim hoc nostro seculo, in quo in omnes mundi partes naves mittuntur,) terrarum, locorumve existit, id omne Geographia dilucidè Lectori ob oculos ponit. Denique non solum Gentes & Regiones, Insulas, Vrbes, Maria, Flumina, Lacus, Paludes, Nemora, Ventos, Latitudines ac Longitudines per Gradus & Minuta suis descriptionibus complectitur: Verum etiam singularum Regionum res memorabiles, præclarè ac fortiter, tum domi, tum militiæ gestas, tam graphicè depingit, ut communi calculo nihil sit ad civilem sapientiam utilius ac prestantius existimandum.

Geographiæ utilitas

Quocirca plurimum laudandi illi sunt, qui in hac arte desudarunt: inter quos Abrahamus Ortelius, Daniel Cellarius, Anthonius Maginus, Paulus Merula, Petrus Bertius aliique: sed inprimis omnium doctissimus Mathematicus & conterraneus meus Gerardus Mercator, quamuis morte prepeditus Geographicum suum opus (cui Atlantis nomen indidit) ad finem perducere non potuit. Verum cum hoc ipsum a nobis superiori anno in lucem datum sit, adjec-

Geographi

Atlas major.

 tis non

ctis non ſolum iis tabulis, quæ ad operis faſtigium videbantur deſiderari, ſed etiam accuratis earundem deſcriptionibus opera & labore Petri Montani affinis mei elaboratis, adeo diſtractum eſt (ſecundam jam editionem in manibus habemus) ut ne unicum mihi quidem exemplar relictum ſit. Sed cum plurimos de magnitudine operis & de ingenti pretio conquęſtos audiſſem: tum quod nec commode ubique circumferri queant, & parentibus ad rem attentioribus plerique vacuis laborent loculis. Mercatoris noſtri Atlantem in minorem formam redegi; ut hac ratione & Geographiæ ſtudioſis adoleſcentibus prodeſſe, & omnem conquerendi cauſam eripere poſſem. Hic vero Majorem Atlantem tam in ipſis Tabulis quam in Deſcriptionibus ſequuti ſumus: niſi quod in calce nonnullas ęvi veteris Tabulas velut Coronidis loco adjunximus. Tu itaque benigne Lector his laboribus noſtris, fruere, fave & vale. Ex Muſæolo noſtro Amſtelodami Idib. Martii CIↃ IↃ CVII.

Longitu-

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [12] - -
PUBLIC DOMAIN

In usum Tabularum.

LONGITVDO, *Ptolemæo* & nobis in hoc libro, est Æquatoris sive Æquinoctialis Circuli segmentum, Meridiano ejusdem loci, & Fortunatarum Insularum Meridiano comprehensum: nam ab his Insulis initium longitudinis sumitur. Longitudo

Nonnulli jam longitudinem incipiunt non ab Insulis Fortunatis, (quæ Canariæ hodie vocantur) sed ab Insulis Flandricis quæ & *Açores* dicuntur, quod acus nautica ibi recta in Septentrionem vergat. Superficies vero Globi continet in longitudine gradus 360.

Latitudo est arcus vel segmentum cujusvis loci inter Æquatorem & Parallelum qui ejusdem loci punctum verticis ducitur intercluſus: estque semper æqualis elevationi Poli. Latitudo

Latitudo duplex est, scilicet Septentrionalis & Meridionalis, numeranturque ab Æquinoctiali ad utrumvis Polum Latitudinis gradus 90.

Longitudinem atque Latitudinum gradus in omnium Tabularum lateribus designavimus, & quidem pro maxima parte Latitudinis ad dextram & sinistram: Longitudinis vero in summo atque imo, nisi cum aliquando describenda regio magis inter Meridiem & Septentrionem extensa fuit.

Singuli gradus tam Longitudinis quam Latitudinis (pro loci capacitate,) nonnunquam in 60, aliquando in 10, 6, vel 5 partes, quæ Minuta vocantur, dividuntur. Graduum vero majoribus: Minutorum minoribus Arithmeticis figuris notavimus differentiæ causa.

Si quis Longitudinem vel Latitudinem alicujus loci explorare velit, ubi Meridiani Paralleli sunt: id efficiet distantiam eius a latere Tabulæ circino sumendo, circinumque sic expansum ad aliud latus applicando. Si distantiam ab Orientali latere sumpsisti, circinus ex eodem latere in Septentrionali latere gradum & minutum Longitudinis ostendet. Si a Boreo latere distantiam habes, ex eodem in Orientali latere Latitudinem designabit. Si vero Meridiani non fuerint Paralleli, eodem quidem modo loci Latitudo reperietur, at in universalibus Tabulis ubi Paralleli sunt circulares, distantia loci a proximo sumpta idem in latere Orientali ostendit. Longitudo autem quærenda erit filo, aut regula, loco superimposita versaq;, donec in Boreo Australique latere idem utrimque ejusdem gradus minutum designetur, quodcunque tum illud erit, loci assumpti Longitudo existet.

Quo artificio sint inter duas civitates, & alia quævis loca graduum vel milliarium interstitia invenienda.

TABULIS omnibus Scalas miliarium adjunximus, quibus facile omnium locorum interstitium invenies hoc modo.

Adſit tibi circinus, eumque aperi donec ſuis pedibus extrema datorum locorum puncta attingat, hunc immotum Scalæ miliarium applica, hujuſque numeri notati diſtantiam reddent.

Quod ſi locorum diſtantia Scalę Longitudinem excedat, tum circino ſumes ipſam Scalę Longitudinem circinumque ab uno loco verſus alterum toties revolves, quoties intercapedo locorum ſuſcipere poteſt, adnumerando miliaria revolutionum in unum.

Collatio milliarium.

Quia vero omnium regionum milliarium quantitas ignota eſt, multo certius circino locorum interſtitium capies, immotumque circinum Latitudinum gradibus applicabis, qui veram diſtantiam dabunt. multiplicando eorum numerum per cognitæ regionis milliaria.

Miliaria autem in diverſis regionibus multum ſubinde differunt, quocirca præcipuarum differentiam huc adiicere libuit.

Milliaria Germanica communia, quibus & nos Belgę utimur	15	uni Gradui reſpondent.
Milliaria Germanica mediocria	12	
Milliaria Germanica magna	10	
Milliaria Gallica communia	25	uni Gradui conveniunt.
Milliaria Gallica magna	20	
Milliaria Italica	60	uno Gradu continentur.
Milliaria Anglica totidem vel ut nonnulli volunt	50	in unoquoque Gradu habentur.
Leuca Anglicana	20	Gradum unum efficiunt.
Hiſpanica Leuca	17½	
Leuca Horaria ſeu Horæ Itineris	20	
Milliaria Suevica & Scandica	18	

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [14] - -
PUBLIC DOMAIN

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [15] - -

PUBLIC DOMAIN

ORBIS TERRAE TYPVS.

CVM ex naturæ neceſſitate ordo ſemper requirat generalia particularibus anteponere, totúmque parti, ad majorem oblatę rei intelligentiam: hac eâdem & ego divinctus lege huic primo noſtrę Geographiæ ac Septemtrionalium terrarum tomo, univerſalem Orbis terræ typum, ejúſque quatuor partes, Europam, Africam, Aſiam & Americam, quò fœliciùs rem proſequar, præponere debui: & ſingulis quoque deinceps tomis conſequentibus, ut is etiam perfectum ſemper habeat opus, ac totius univerſi deſcriptionem, nec hac utili ſpeculatione privetur, qui vel ſuæ tantùm patriæ delineationem ſibi comparaverit. Iucunda etenim eſt & maximopere neceſſaria generalium contemplatio, ei qui vel minimam Mundi & naturalium rerum cognitionem habere cupit. Si enim libeat conſiderare, quis Solis ortus vel occaſus, quæ cauſa æſtatis vel hyemis, unde inæqualitas dierum & noctium exiſtat: quid denique & quo in loco natum, propagatum, actum, geſtum, mutatum & converſum jam inde à rerum conditarum primordio fuerit, id omne certè non aliunde meliùs, quàm ex harum quinq; tabularum adjunctione ſine omni periculo & honeſtâ cum animi voluptate didiceris. Et quemadmodum nulli, quantumvis amplam habitationẽ nacto, ſufficit perſpectas habere ſuarum ædium partes, ut ſunt atrium, cella vinaria & penaria, culina, triclinium, cænaculum, cubiculum, conclave, muſęum, quò iis commodè uti poſſit; ſed etiam in quâ urbis parte & plateâ, domus eius ſita ſit, compertum ipſi eſſe neceſſarium & commodum eſt, ut hinc cognoſcat ſtatim, ſi in civitate tumultus vel incendium oriatur, quàm propè vel procul à periculo abſit. Sic non minùs jucundum vel neceſſarium noſſe, quâ in Orbis parte habites, quos populos vicinos, aut remotiores habeas, ut graſſantib° belli calamitatibus, quo metu, quáve animi tranquillitate uti liceat, ſcire queas. Denique cùm Coſmographia ſit lumẽ totius tam eccleſiaſticæ quàm politicæ hiſtoriæ, & plùs ex eâ diſcat otioſus ſpectator, quàm ex longo, moleſto & ſumptuoſo labore peregrinator, qui crebrò cœlũ tantùm, nõ autem animum mutat: parum utilitatis ex eâ capias, ſi tabulis particularibus generales non adjunxeris. Sunt autem hæ generales Tabulæ collectę ex magnâ Orbis terræ deſcriptione (cuius etiam initium longitudinis, vel primi meridiani poſitionem in ſingulis ſequuti ſumus) & ex magnâ Europâ meâ quas Duysburgi edidi. Tu interim Lector vale & fruere, ac hujus tuæ habitationis ac tibi ad tempus tantùm cõceſſæ gloriam cum Poëta Buchanano diligenter conſidera, qui ſic eam cœleſtibus comparat, ut animos terreſtribus ac rebus hiſce caducis immerſos extrahat, & ad altiora ac æterna viam oſtendat:

Percipiat

lia petfectè mixta, ſed inanimata, ut Saxa, Marmora, Metalla. Alia quæ animam habent vegetativam, ut Plantę. Sunt quæ inſuper ſenſitivam, ut Bruta: ſunt denique in ſupremo & ultimo rerum compoſitarum gradu, que præter hæc omnia animam habent rationalem, ut Homines. Nos ſua Aſtronomis, Phyſicíſque relinquentes, Orbẽ terrarum potiſſimùm conſiderabim⁹. Terra univerſa Mari, Fluminibus, Paludibuſque variè interſecta, Orbẽ abſolutum cum illis omnibus conſtituit. Homerus ſanè non aliam ab cauſam eam vocat *orbicularem*. Et Numa Põpilius, idem ſpectans ædem Veſtæ rotundã conſecravit. Neque verò aliam ejus figuram eſſe poſſe cùm ex gravium ad unum aliquod punctum tendentiũ ratione demonſtravit Ariſtoteles, tum ex Eccliphibus & horologiorũ umbris à Mathematicis probatur Præterea longis certíſq; peregrinantiũ obſervationibus deprehenſum eſt, lõgitudines & latitudines locorũ pro intervallis variari, adeò ut & Periæcos, & Antoecos & Antipodas eſſe certiùs ſit, quàm ut ullâ prolixiore demonſtratione oſtendendum ſit. Hunc Orbẽ continere, in circuitu, quo maximè patet, gradus 360 antiquitas docuit, idémque recentior aſſerit ætas, unde ſi ſingulis gradibus tribuas milliaria Germanica XV, vel Italica LX, non erit difficile inire rationem ambitus totius Terræ. Ac de Terrâ quidem quatenus ea cum mari Orbẽ conſtituit pauca iſta ſufficiãt. Eadẽ prout ab aquis diſtinguitur, & in Sacris, *Arida*, appellatur, proprium eſt Hominum domicilium. Huic uni propter eximia merita cognomentũ indidimus maternæ venerationis. Hæc nos naſcentes excipit, natos alit, ſemélque editos ſuſtinet ſemper: noviſſimè complexa gremio jámque à reliquâ naturâ abdicatos deſertóſque, tum maximè ut mater operit.

Terræ ambitus.

Terræ qualitas.

De mari hoc loco aliquid etiam adjiciendum: Mare aliud vocamus Mediterraneum, aliud Oceanum. *Oceanus* quem Sacræ literæ appellãt abyſſum aquarum, reliqua omnia ſuâ vaſtitate & magnitudine ſuperat, diffunditurq; per totam Terram, ac per diverſas Mundi oras variarum gentium Littora, Inſulas, Promontoria, flexuoſo meatu oberrans, nomen cum locis mutat. Alibi vocatur *Occidius*, alibi *Eõus*, *Æthiopicus*, *Hiſpanicus*, *Atlanticus*, *Scythicus*, *Gallicus*, *Britannicus*, *Germancius*, *Hyperboreus* & *Glacialis*: alibi ex recentiorum obſervationibus, *Mare del Sur* ſive *Pacificum*, *Archipelagus Lazari*, *Mare Indicum*, *Lantchidal*. *Mare mediterraneum* Africam ab Europâ diſterminat, & pro regionum ſitu diverſa habet nomina. Neque verò ſterile omninò eſt mare: fert Piſces, fert Plantas, fert Gemmas. In primis notandum eſt, quàm dædalo artificio natura pleráque omnia quæ aut in terris aut in aëre viſuntur, voluerit in mari repræſentare. Mitto Elephantes, Porcos, Teſtudines, Canes, Vitulos, Equos. Mitto Falcones, Hirundines: ipſum Hominẽ expreſsit in Equite marino, Sirenibus, Nereïdibus, atq; etiam in Monacho. Iam Corallus, Margaritæ, Ambra, Succinum, Spongiæ, aliáque infinita, quem non meritò in admirationem trahant & adorationem ſupremi Numinis? Sed de his hoc loco ſatis copiosè, ad diſtributionem Orbis Terrarum accedamus. Terrarum Orbem veteres, nunc in duas partes, nunc in tres ſunt partiti. In tres partes diſtributio, Europam, Aſiam, Africam, vel Libyam, maximè celebres apud veteres, quibus novus Orbis nondum innotuerat. Sed inventâ Americâ, eam pro quartâ parte ætas noſtra adjecit. Mercator noſter, hunc Orbem Terrarum in tres continentes diſtinguit: Primam vocat quam veteres in tres partiti ſunt: ſecundam quam nunc Americam vocamus: tertiam Terram Auſtralem, ſive Magellanicam. Nos verò Orbem univerſum in quinque partes dividimus Europam, Africam, Aſiam, Americam & Terram Auſtralem.

Mare.

Commoditates Maris.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [17] - 5
PUBLIC DOMAIN

Regio.

EVROPAM licet omnium minimã, primo loco cum potiſſimis Terreſtris Globi Delineatoribus, deſcribemus: vel ob ſoli nobilitatem, vel ob frequentiam incolarum, vel ob præclara eorũ facinora qui eam hactenus tenuêre. Plinius eam altricem vocat victoris omnium gentium populi, longéque terrarũ pulcherrimam. Aliæ ſanè partes etſi maiores ſint, vaſtioréſque, minùs tamen habitatæ ſunt. Principium igitur det has aliáſq; ob cauſas plurimas Europa: nobiliſſima hæreditatis Iapheti (qui primogenitus Noæi liberorum ſua pomeria produxit etiam in fratrum Semi Chamique terras) portio. Hęc paucis de ordinis ratione: iam nunc Etymon ſuccedit explicandũ. Herodotus nominis huius originẽ ignorari notat: aliis tamẽ ab Europâ Tyriâ dici, Agenoris Phœnicũ Libyę inquit Iſidorus) regis filiâ: quam Iovem in Bovem converſum rapuiſſe tergóque impoſitam Sydone in Cretam, vel Cyprum avexiſſe, fabulantur veteres. Alii fabulis reiectis, raptam volunt Navi Tauriformi: alii Navem hîc agnoſcunt quæ Iovis tutelam, effigiémque Tauri habuerit. Palephatus virum quendam Cretenſem Taurum nominatum fuiſſe ſcribit, qui ex Tyrrhenâ regione cum cęteris puellis Europam regis filiam abduxit captivam: ſunt qui Legionẽ militarem fuiſſe arbitrantur, cui inter Signa Inſigne erat Tauri: quidam, ob pulchritudinem regionis, per ſimilitudinem raptæ filiæ, ſic appellatam ferunt. Ab Europo ſic vocatam non malè quis dixerit, quem in hac Orbis Terrarum parte aliquando regnum tenuiſſe memoriæ proditũ. Becanus perſuaderi nolens Europam Græcam habere nomenclaturã, quũ priùs ab Cimmeriis ſit habitata, quã ab Græcis, iiſq; alia quàm his fuerit lingua, ſic vocatam putat à gentis præſtantiâ: *VER* enim monoſyllabũ per dipthongum elatum nihil aliud eſſe, quàm magnum quid & excellens, quódque in quáque re præſtantiſſimum: *HOP* autem hominum multitudinem deſignare. Europæos, hodie *Francos* univerſim appellant Aſiatici. Turcis *Franki* vocantur religionis Romanæ cultores, ut *Romei* qui Græcæ addicti. Abyſſini, quod teſtantur variorũ Ephemerides, in Africæ, nos etiam *Alfrangues*, Chriſtianorũ autem regionẽ *Frankiam* nũcupant. Hæc de nomine,

Europa unde dicta.

Situs.

ſequitur Situs ſive Quantitas. Quod illam attinet, tenendũ cum primis Ptolemæum alióſque veteres Europam collocare inter Climata 4 & 9: inter Parallelos 11 & 21: inter gradus latitudinis 36 & 54. longitudinis 17 & 61: noſtræ ætate, quum & Solis declinatio, quemadmodùm obſervatum eſt, mutata ſit, & plurima loca, Europę noſtrę adcenſenda, ad 72 uſque latitudinis gradum versùs Septemtrionem in notitiã venerint: eámq; ob cauſſam ulterior Climatũ Parallelorúmq; Notatio fuerit excogitata: Sita conſpicitur Europa inter Climata IV & XIIX: Parallelos XI & XXXV I: Gradus denique latitudinis quidẽ XXXVI & LXXII, longitudinis autem, ſi, quæ longiſſimè ſe expandit, conſideretur à Promontorio Hiſpanię, quod *Cabo S. Vincentii* hodie vocant, uſq; ad lineam rectà à Tanais fonte ad Oceanum Borealem ductam, inter Gradus ferè XV I & LXX I: quæ verò breviſſima, ab eodẽ Hiſpanię Promontorio uſq; ad Maleã Peloponneſi caput, excluſis Ægęi maris, quę Europę adnumerari poſſunt, Inſulis, inter gradus XV I & LVIII: adeò ut meridionaliſſima Europę ſint gradu latitudinis XXXVI, Hiſpaniæ mons Calpe, una Herculis Columnarum, Promontorium Siciliæ Auſtrinum, *Odyſſia* olim, & Peloponneſi, hodie

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [18] - 6
PUBLIC DOMAIN

gine: tumuit vix tribus Asia urbibus, Babylone, Ninive & Hierosolymis: Gloriantur hodie America Cusco: Mexicoque Nova Hispania: at verò quis hoc tempore non videt pares majoresq; in singulis pene Europæ regionibus? Perambulet quis cogitatione solùm sua in Italia (exemplum enim subministret hic unus ille Mundi ocellus) sumtuosam Romæ Magnificentiam, Regalesque Venetiarum Opes, suspiciendam Neapolis Nobilitatem, ferventia Genuæ Commercia & Negociationes, felicem illam & beatam Mediolani Amœnitatem, aliarum denique alia cùm miracula, tum commoda: Sileant sua, clamare cogetur, sileant partes Orbis cæteræ: Par nihil Europæ nihil est secundum. Regiones eius (ut hodie eas appellamus) sunt *Hispania, Gallia, Germania, Italia, Hungaria, Transilvania, Dalmatia, Græcia, Polonia, Lithuania, Moscovia, Roxolania, Dania, Suecia, Norvegia.* Sunt & Insulæ in Oceano Borcali, *Anglia, Scotia, Hibernia, Islandia, Frislandia.* Alibi aliæ. In Mari Mediterraneo sunt *Baleares Majorica & Minorica, Corsica, Sardinia, Sicilia, Melita, Corcyra, Creta,* plurcsque aliæ. Lacuum verò, Stagnorum, Fluminum Aquarumque, queis variæ vires in hac parte quis enumeret? Quæ præter pisces, quorum incredibilem copiam submini strant, regionibus pro muro plerumq; sunt. Quid Maria? quorum commoditates, utilitates & delicias omnes si velim recensere, tempus me deficiat. Atque hæc suis locis explicabuntut, Non desunt Europæ Montes inter quos Pyrenæi Alpesque perpetuis nivibus albicantes: neque etiam Sylvæ & Nemora, in quibus quum ferarum utilium alat copiam, nocivarum tamen raritatem meritò potest jactare. Quid de Operibus publicis, tã sacris quàm prophanis, quid de privatis dicam? Innumera hîc magnifica Templa, innumeræ Abbatiæ, infinita Cœnobia, Monasteria, Xenodochia, ac Nosocomia. Plurima Regum conspicua Palatia, innumeræ Magnatum & Principum magnificæ ac pulcherrimæ ædes: innumera denique & publica & privata ædificia. Habemus hîc Iura & Leges, habemus Religionis Christianæ dignitatem, habemus humanitatis delicias, habemus armorum vim; habemus Senatores innumeros, viros prudentiâ atque eruditione venerabiles. Denique si viros celebres conferre libeat: Nulla unquam tanta fuit in alijs Orbis partibus Heroum Virorumque Nobiliũ frequentia: quanta in uno aliquo Europę tractu. Artes vero scientiasque hæc pars Orbis ita tractat, ut ob multarum rerum inventionem, Mater; ob conservationẽ plurimarum, Nutrix Sapientiæ meritò dicenda sit. In hac sunt prestantissima florentissimaque bonarum literarũ Athenæa, in aliis regnat mera Barbaries. Horum omnium virtutes recensere nimium foret. Vitia (quis autem iis caret?) brevibus aliquot dictis circumferuntur: quę attexere libuit: *Franci*, simplices, rustici, vehemẽtes. *Bavari*, sumtuosi, commessatores, procaces. *Suevi*, leves, loquaces, glorioși. *Turingi*, diffidentes, sordidi, contentioși. *Saxones* dissimulatores, versuti, contumaces. *Belgæ*, equestres, delicati, teneri. *Itali*, superbi, vindictæ cupidi, ingenioși. *Hispani*, fastuosi, consulti, rapaces. *Galli*, elegantes, intemperantes, temerarij. *Cimbri*, magni, seditioși, horribiles. *Sarmatæ*, edaces, superbi, furaces. *Boëmi*, inhumani, novatores, prædatores. *Illyrici*, mobiles, maligni, tumultuatores. *Pannones*, asperi, superstitioși. *Graci*, miseri. Est & aliud haud minus lepidum. Pons Polonicus, Monachus Boëmicus, Miles Australis, Suevica Monialis, Italica devotio, Prutenorum religio, Teutonum jejunia, Gallorum constantia, nihil valent omnia.

Virtutes.

Lacus & Flumina.

Maria.

Opera publica & privata.

Leges & instituta.

Senatores & eorum frequentia.

Scholæ.

Mores.

Speciales Europæ tabb. B viij. f. p. 238 & 277.

AFRICA

Nomina, à quibus & cur indita

AFRICA ſequitur. Ea ſic dicta eſt, ſi Niciæ credimus, ab *Afro* quodam ſocio Herculis, qui eum ad Gades uſque comitatus eſt: ſin Ioſepho & Iſidoro, ab uno ex poſteris Abrahæ, cui nomen *Afer*: vel ut Feſtus autumat, à Græco φρίκη, quod horrorem denotat, eſtenim horroris expers, quum ſita ſit inter Tropicos. Arabes *Fricchiam* vocant, à verbo *Faruca* quod ipſis eſt dividere: eſt enim Africa à cæteris terræ partibus ferè diviſa, vel ab *Iſrico* Arabiæ Felicis Rege, quem primum omnium has terras ferunt coluiſſe. Græci *Libyam* vocant vel à Libya Epaphi filia, vel quia λιφύη; vel quod inde *Lips* ventus ſpiret. In Sacris literis *Chameſia*, ab Arabibus & Æthiopibus *Alkebulam*, & ab Indis *Beſecath* nominatur. Æquinoctialis Circulus mediam fere Africam ſecat. Tropici eam nondum excedunt: ſed ipſa utrimque Tropicos gradibus decem atque amplius. Terminatur ad Septentrionem Mari Mediterraneo & Freto Herculeo,

Situs.

ad Ortum Sinu Arabico ſive Mari Erythræo, & Iſthmo, qui eſt inter Mare Mediterraneum & Sinum Arabicũ. Ad Meridiem alluitur Oceano Æthiopico: ad Occaſum Atlantico. Formã habet Peninſulæ quæ Iſthmo, quem retuli, Aſiæ conjungitur. Etſi verò eius longitudo quæ ab Occaſu ad Ortũ patet, brevior ſit Europæ longitudine, tamen reliqua pars ad Auſtrum tantùm ſeſe extendit, ut ei Europa vix conferri poſſit: habet enim ſpatium graduum pene 70. Europa verò vix graduum 35. Preterea Europa tota ſinuoſa eſt, Africa uniformis & continua. Sed Europa, ut in eius deſcriptione diximus, cultiſſima: hæc multis locis deſerta. Illa jam olim nota, hæc

Soli fertilitas.

non. Quantum incolitur Africa fertilitate præſtat. Verùm magnâ parte inculta eſt, & vel arenis ſterilibus obducta, vel ad Situm Cœli deſerta, vel multo ac malefico Animalium genere infeſta. Eximia & propemodũ portentoſa agrorum narratur feracitas, utpote qui locis quibuſdam centeſimo fœnore reddant cultoribus meſſem. Mirum eſt quod de Mauritaniæ ubertate dicitur: reperiri in ea vites, quas duorum Hominum complexus capere non poſſit, uvarumque racemos cubitales. Arbores circa Atlantem proceritate inſigni, enodi nitore, folio cu-

Animalium varietas.

pteſsi. Alit & Africa Elephantes & Dracones, qui ipſis belluis inſidiantur, ſuoque complexu enecant: Leones, Bubalos, Pardales, Capreas & Simias quibuſdam locis ſupra modum frequentes. Herodotus Aſinos cornutos ibi naſci author eſt. Dracones inſuper, Hyenas, Hiſtrices, agreſtes Arietes, Thores, hoc eſt ex Hyæno & Lupo genitos, Pantheras, Struthiocamelos, & præter multa Serpentum genera, Ceraſtas & Aſpidem, cui peſti Ichneumonem minimum Animal Natura oppoſuit. Cervus autem & Aper, eodem teſte, prorſus in Africa nullus eſt. Baſiliſcum etiam alit Africa. Quæ de eodem narrantur, fabuloſa quidam ſuſpicati ſunt. Atqui Leone Pontifice conſtat ad ædem Luciæ ſub fornice ſtabulatum Baſiliſcum, cuius adflatu magnâ lue Roma adfecta fuit. Sunt & varia monſtrorum genera quorum diverſitatem multitudinemq; inopiæ aquarum adſcribunt, ad paucos ſive amnes ſive puteos congregantibus ſe feris. Africam Romani diviſere in provincias ſex. *Proconſularem*, in quâ Carthago: *Numidiam Conſularem*, *Bizacchium*, *Tripolitanam*, *Mauritaniam Cæſarienſem*, & *Mauritaniam Sitiphenſem*. Ptolemæus initio lib. 4: duodecim eius Provincias ſeu Satrapias numerat, *Mauritaniam Tingitanam*, *Mauritaniam Caeſarienſem*, *Numidiam*, *Africam propriè dictam*, *Cyrenaicam*, *Marmaricam*, *Lybiam propriam*, *Aegyptum Superiorem*, *Inferiorem*, *Libyam Interiorem*; *Aethiopiam ſub Aegypto* & *Aethiopiam Interiorem*. Leo Africanus totam Africam dirimit in quatuor partes, *Barbariam*, *Numidiam*, *Libyam*, & *Nigritarũ Regionem*.

Sed

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [20] - 10
PUBLIC DOMAIN

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [21] - 11

PUBLIC DOMAIN

Sed in hoc deceptus est Leo, quod terminum Africæ non posuerit Mare rubrum, sed Nilum: quo factum est, ut Ægyptum & reliquam partem Orientalē Asiæ adjudicârit: Nos igitur præter quatuor illas partes à Leone enumeratas ponimus in Africa *Ægyptum, Æthiopiam superiorem*, sive *interiorem*, in qua Abyssini: *Æthiopiam inferiorem* sive *exteriorem* in qua Manicongi, & *Insulas*. *Ægyptus* ab Austro in Boream longo tractu porrigitur. Termini sunt ab Occidente ultra Nilum deserta Barce, Libyæ & Numidiæ, cum regno Nubiæ. Ab Austro agro Bugiensi & Nilo concluditur, quo loco Nilus ab Occasu in Ortum nonnihil fertur. Ab Ortu sunt deserta Arabiæ, quæ inter Aegyptum & Mare Rubrum sita sunt. Ab Aquilone clauditur Mari Mediterraneo. Cętera de Aegypto in singulari eius descriptione explicabimus. *Barbariam* hodie vocant totum Africæ tractum ab Aegypto ad Fretum Gaditanum, qui Mari Mediterraneo & Atlante monte concluditur, continetque Regna Marocci, Fessæ, Teleusinum, Tunetanum, & Barcæ, de quibus fusiùs in Barbariæ descriptione. Nunc satis fuerit Lectori limites commonstrasse. *Regnum* itaque *Marocci* dividitur in has provincias, *Heam, Susam, Guzulam, Marocci terram, Ducalam, Hoscoram & Tedletem:* Terminatur Oceano Atlantico, Atlante ipso, & Regno Fessæ. *Regnum Fessanum* ob Occasu habet Mare Atlanticū, à Septentrione Fretum Herculeum, ab Ortu Mulviam flumen, ab Austro Regnum Marrocci: eius regiones sunt *Temesna, Territorium Fessæ, Asgara, Elhabata, Errisa, Garetum, & Elchausum. Teleusinum Regnum* quod & *Tremisen* vocant, terminatur à Meridie deserto Numidiæ: ab Ortu fluvio Majore, à Septemtrione Mari Mediterraneo. *Regnum Tunetanum* complectitur totum Terræ tractum à fluvio Majori ad Mesratæ Regionis amnem. Eius Regiones sunt quinque, *Bugia, Constantina, Tunetanum territorium, Tripolis, & Ezzaba. Barca* seu *Barcha* à finibus Mesratæ protenditur ad Ægypti confinia. *Numidia* hodie *Biledulgerid* dicitur. Eius fines ab Occidente Mare Atlanticum, à Septemtrione Mons Atlas, ad Ortum Ægypti confinia, ab Austro deserta Libyæ. Regiones *Tesset, Segelmessa, Seb, Biledulgerid, Dara & Fezzen*. *Libya* veteribus Sarra dicta, quod deserta sit. Initium eius à Gaogæ Regno prope Nilum, exporrigiturque Occidentem versus, ad Regnum usque Gualatæ quod Atlantico Mari adjacet, à Septemtrione Numidiæ Regno cōtermina est, à Meridie Nigritarum. *Nigritæ* dicuntur vel ab incolarum colore nigro, vel potius à flumine Nigro, quod hanc regionem lambit. Habent ab Ortu Nili confinia: ab Occasu Oceanum Occiduum: à Meridie partim Mare Æthiopicum, partim Regnum Manicongi; à Septemtrione verò Libyæ deserta. Regna eorum sunt quinque & viginti. *Galata, Guinea, Melli, Tombutum, Gago, Guber, Agadez, Cano, Casena, Zegzeg, Zanfara, Gunangara, Bornum, Goago, Nubia, Biro, Temiamo, Dauma, Medra, Goram, Territorium, Anterotense, Territorium Gialofæ, Ora Guinea, Territorium Melegense*, & *Regnum Benin*. *Abyssini* incolunt Superiorem sive Interiorem Æthiopiam, quorum Princeps Prete Gianni dicitur. Eius regio perampla, utrumque pene Tropicum contingit, extenditurque inter Oceanum Æthiopicum & Mare Rubrum. A Septemtrione habet Nubiæ & Bugiæ populos Ægypto confines. Ab Ortu Mare Rubrum, à Meridie Lunæ montes, ab Occasu Regnum Manicongi, Nigrum amnem, Nubiæ Regnum & fluvium Nilum. Regna ei subjecta hæc, *Barnagnes* sive Barnagassum, *Tigremaum, Tigrai* in qua urbs *Caxumo, Angote, Amara, Xoa, Goyami, Bagamedrum, Gueguere, Fatiagar, Damur, Dancali,*

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [22] - 12
PUBLIC DOMAIN

Danculi & Dobas. Aethiopia Inferior ſive exterior eſt Auſtralis Africæ pars, Ptolemæo incognita. Ejus initium eſt ad Occaſum ſupra Zaire fluvium, non longe ab Æquatore, totamq; complectitur littoralis Africæ partem, ultra ipſum Æquatorem uſque ad fretum Arabicum. Regiones ejus quinque, *Aiana* terra, in qua Regna *Del & Adea Magaduzzum*: Terra *Zanguibara*, cuius Regna *Melinda, Mombazza, Quiloa, Mozambique, Monœmuci, Cefala, Monopotapa, Torra & Butua, Cafrorum* regio, & *Manicong*, cuius Provinciæ ſex, *Sunde, Pango, Songo, Bamba, Barra, & Pemba*, quibus adduntur Regna *Angolæ, Loangi, & Anzichi*. Lacus aliquot immenſi ſunt in Africa, qui Maria potius eſſe videantur, quorum præcipuus eſt *Zembre*, cuius ambitus ad quinquaginta mill. patet, ex quo profluunt *Nilus, Zaire, & Cuama* amnes. Habet etiam hæc Orbis Terrarum pars immenſos fluvios, *Nilum, Nigrum, Senagam, Cambram, Zaire, Cuamam, & Spiritus Sancti flumen*, qui omnes inundatione ſua, terram mirificè rigant, ac fertilem reddunt. Habet præterea Montes plurimos, & maximos, inter quos principem locum tenet *Atlas*, qui immanibus altiſque jugis, è media arenarum vaſtitate conſurgens extollitur, utpote ſupra nubes: adeo ut eius cacumen proſpici nequeat. *Columnam Cœli* Indigenæ nuncupant. Incipit ab Occaſu, ubi & Atlantico Mare nomen imponit, inde perpetuo dorſo variè flexus extendit ſeſe Orientē verſus: ad confinia Ægypti eſt rotundus, arduus, inciſis rupibus præceps, ac invius, frigidiſſimus, nemoroſus, ſcatebris fontium riguus. Montis huius vertex altis etiam æſtate nivibus operitur: quinetiam & eius dorſum increſcente Borea nonnumquam altâ nive arbores ſuperante tegitur, quâ tam pecudes quàm homines interimuntur. Præterea Mons altiſsimus *Sierra Liona* dictus, cuius vertex ſemper nubib⁹ obumbratur, ex quo terribilis tumultus & fragor in Mari auditur, unde & Leonum rupes dicitur. Montes item Lunæ veteribus etiam cogniti ſub Tropico Capricorni locantur, aſperrimi ſanè, ac incredibili altitudine, à gentibus feris inhabitati, prope quos ſunt valles immenſæ profunditatis, adeo ut illic centrum terræ eſſe videatur. Sunt denique, *Cantaberes* Montes in Angolæ Regno Argenti fodinis ditiſsimi, & aliis quos in particularibus deſcriptionibus recenſebimus. *Inſulæ* autē circa Africam nobiliores hæ ſunt. In Oceano Atlantico eſt *Inſula portus Sancti*, eſt *Madera*, ſunt *Canaria*, & *Caput viride*. *Inſula Portus Sancti* ſic dicta à detectoribus, qui periculoſa ac dubiâ eius navigatione emenſa & ſuperatâ, hunc locum ſic vocari in rei memoriam voluere. Ambitus eius circiter quindecim milliarium. *Madera* à magnâ quæ hîc creſcebat arborum copiâ nomen accepit. Peridromus eius circiter centum & 40. milliariū. *Canaria* ſic dictæ à Canum quæ ibidem erat, multitudine: *Fortunatæ* à veteribus olim nominabantur. Plin. ſex commemorat: *Ombrio, Iunoniam majorem, Minorem, Capprariam, Nivariam, & Canariam*. Ptol. nominat *Aprosuum, Heram*, vel *Autolalam, Pluitaliam, Caſperias, Canariam & Centuriam*, omneſque rectâ fere in Septemtrionem lineâ diſponit. Cadamuſtus decem, ſeptem cultas, tres deſertas: nomina cultarum ſunt, *Fractæ lanceæ, Magnæ ſortis, Grancanareæ, Teneriffæ, Gomeræ, Palmæ, Ferro*. *Caput viride* arboribus virentibus conſitum eſt, atq; ex eo nomen habet, Inſulæ eius Occidentem verſus medio Oceano jacent. Sunt autem S. *Antonij*. S. *Vinc*. S. *Luciæ*, S. *Nicolai, Salis, Bona viſta, Maggio* vel *May*, S. *Iacobi*, & *Ignis*. In Oceano Æthiopico ſunt *Inſula Principis*, & S. *Thomæ*, Poſt promontorium Bonæ ſpei ſunt aliæ Inſulæ, incultæ omnes præter unam S. *Laurentij*.

Lacus — *Flumina.* — *Montes.*

Speciales tabulas Africæ vide J. pp. 579. & 599.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [23] - 13
PUBLIC DOMAIN

Nomen, à quibus & cur inditum.

AFRICÆ in meâ Partitione ſuccedit *Aſia*. Ea nomen ſortita ab Aſiâ Nymphâ (teſte Varrone) ex qua & Iapeto trahitur Prometheus. Alij dicunt appellatam vel ab Aſio Atyis filio, vel ab Aſio Philoſopho, qui Troï Palladium ad urbis cuſtodiam dedit : hunc ut gratiam referret, ditionem ſuam omnem quæ antea Epirus dicebatur, Aſiam vocaſſe. Ab hac autem poſtea tanquam nobiliori parte reliquus omnis tractus, Aſia dici cœpit. Porrò ut Libya & tertiam Orbis portionem ſignificat, & eius portionis partem : ita & Aſiam obſervatum eſt ſignificare & totam continentem : & partem illam quæ intra Taurum Montem eſt : in qua Lydi, Cares, Lycaones, Paphlagones, Iones, Æoles, alijque ; quæ pars diſtinctionis gratiâ vulgò Aſia Minor ; Turcis *Natolia* dicitur. Varro lib. 4. de L. *Nam & Aſia quæ non Europa, in qua eſt Syria: & Aſia dicitur prioris pars Aſiæ, in qua eſt Ionia & provincia noſtra.*

Situs.

Aſia autem univerſa *Semia* Sacris ſcriptoribus nuncupatur. Sita eſt propemodum tota in Septemtrionali Orbis plaga ab Æquatore uſque ad grad. 80. latitudinis Boreę, exceptis tamen Inſulis ad Aſiam pertinentibus, quarum aliquot ultra Æquatorem porriguntur. Vnde maxima diverſitas per totam Aſiam in magnitudine dierum artificialium conſpicitur. Nam in ultimo eius Parallelo, qui non longe ab Æquinctiali per extremam Malacæ Regni oram ducitur, longiſsimus dies eſt horarũ pene 12. Circa medium Aſiæ parallelum eſt horarum 15. & in eius Borealiſſimo Parallelo perpetua lux æſtatis quatuor fere integris menſibus perdurat. At ſecundùm latitudinem protenditur à Meridiano grad. 52. uſque ad Meridianum ductum per grad. 196. ſecundùm nonnullos: ſed ſi Mercatoris noſtri deſcriptionem ſequamur, Occidẽtaliſſimus eius Meridianus per grad. 57 trãſit, juxta extremã Aſiæ Minoris occidẽtalẽ Orã: & Oriẽtaliſſimus per grad. 178. Ad Septemtrionem habet Mare Scythium, à Meridie Indicum, ab Ortu Eõum, ab Occidẽte Sinum Arabicum ſive Mare Rubrum, & Mediterraneum, & Euxinum. Et ut ſuperiore parte cõtinua eſt Europæ, ita in parte Auſtrali Iſthmo Africę conjungitur. Plinius tamen & Strabo, alijque nonnulli Aſiam ad Nilũ uſque protendunt, totamque Ægyptum Aſiæ adnumerant.

Cœli temperies.

In Aſia Cœli admodum jucunda ſalubriſq; temperies, Aër clementiſſimus ac mirè temperatus. Non tamen omnis Aſia hanc Cœli moderationem ſentit: nam eius dextra atque ſiniſtra, teſte Mario, calore ac frigore iniqua ac intolerabilia ſũt. Deliciæ huius regionis tantę ſũt, ut etiam in proverbium ceſſerint.

Soli fertilitas.

Terra omnis & ubertate agrorum, & varietate fructuum, & magnitudine paſtionis, & multitudine earum rerum quæ exportantur, ita nobilis, ut facile omnibus terris antecellat. Spectãda hîc Fructuum, Aromatum, Metallorum, Gemmarum copia. Hinc Balſamum, Calamum, Thus, Myrrham, Caſſiam, Cinnamomum, Cariophyllum, Piper, Crocum, Ligna odorifera, Reſinam, Muſchum, Margaritaſque omnis generis accipimus.

Animalium varietas.

Spectanda hîc Animalium diverſorũ varietas. Alit enim innumeros Elephantes, Camelos, & alia complura Animalia tum domeſtica, tum ſylveſtria. Spectanda ingenia, divitiæ, potentia Incolarum. Hîc primùm Homo à Deo conditus: hîc prima Eccleſiæ Dei Sedes: hîc primùm Artes inventæ: hîc Lex lata; Hîc Evangelij doctrina miſeris mortalibus cum ſpe beatitudinis conceſſa per Dei filium Ieſum Chriſtum. Hîc linguarum varietas à Deo Mortalium generi immiſſa, in exſtructione Turris Babel. Hîc primùm in inferiores potentiorem Imperium ortum eſt. Hîc *Nimerod* regnare cœpit: de quo in Geneſi legimus.

Totius

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [24] - 14
PUBLIC DOMAIN

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [25] - 15

PUBLIC DOMAIN

Imperium Majorum.

Totius autem tractus Asiatici Monarchæ primi fuere *Assyrii*, quorum postremus *Sardanapalus*, unicæ luxuriæ, profligatissimæque mollitiei homo, inter scortorum greges deprehẽsus ab Arbacto, nec multò post ab eodem prælio victus, instructâ incensâque pyrâ, se & divitias suas in incendium misit. Postea ad *Persas* devolutum Imperium. Inter quos Xerxes Darij filius bellum à patre cœptum adversus Græciam, quinquennium instruxit, copiasque decies centum millium, strato super Hellespontum ponte, ex Asia in Europam deduxit: quas naves quoque decies centum mille numero comitatæ sunt: frustraneo conatu: quum is qui Deo minitari, Mari insultare, Neptuno compedes injicere, cœlo tenebras inducere, Montes solo æquare, totum Orbem concutere ausus fuerat, vix, profligatis copijs, piscatoris scaphâ fretum trajecit, fracto hibernis tempestatibus ponte. Postremus Persici imperij Darius fuit, qui victus superatusque ab Alexandro, Macedonum Monarchiæ viam fecit, qui primus eam ex Asia in Europam transtulit. Nunc autem Asia universa secundùm ejus Imperia quibus administratur, nobis non ineptè dividi posse videtur. Cujus prima pars paret Imperio Turcico, cujus origo à Mahumeto, ditio perampla. Sed & Moscoviæ Dux magnam Asiæ partem occupat, inclusam Mari glaciali, Oby fluvio, Kitaia lacu, & lineâ inde ductâ ad Mare Caspium, Isthmumque qui inter hoc Mare, & Pontum est. *Tertiam* partem Magnus Cham Tartarorum Imperator possidet, cujus fines à Meridie sunt, Mare Caspium, Iaxartes fluvius, Imaus Mons: ab Ortu & Septemtrione Oceanus: ab Occidente Moscoviæ Regnum. *Quartam* habet Rex Persarum Sophi. Huic ab Occidẽte est Turca, à Septemtrione Tartarus, à Meridie Rubro Mari alluitur: ad Ortum verò Indo flumine. *Quinta* pars continet Indiam tam intra quàm ultra Gangem, quæ non ab uno solo ut reliquæ: sed pluribus Regulis (nam quælibet illius regio propriũ ferè habet Principem, quorum nõnulli etiam Magno Chamò vectigales sunt) regitur. *Sexta* habet Regnum Chinæ ampliſsimum. *Septima*. Insulas omnes in Oceano Indico & Orientali, variè dispersas complectitur. Inter quas *Tabrobana* & *Zeilan*, duæ *Iavae* Patrum memoriâ à Lusitanis detectæ, *Borneo*, *Celebes*, *Palohan*, *Mindanao*, *Gilolo*, cum *Moluccis* aromatiferis. Tum *Iaponia*, & nuperrimè inventa *Nova Guinea*, de qua an Insula sit, an terræ Antracticæ connexa, nondum constat. Veteres verò, ut Strabo 11: & Arrianus 5. multifariàm eam divisere. Ptolemæus in 47 Regiones ac Provincias distribuit, cujus descriptionem tradit, quinto, sexto, ac septimo Geographiæ libris, duodecim videlicet tabulis absolutam. Habuit hæc tres urbes toto terrarum Orbe celeberrimas, *Babylonem*, *Ninivẽ*, & *Hierosolyma*. Habet lacus piscosos & immensos, atque unum Mare Caspium in modum vastissimi lacus, quod ad Oceanum vsque non pertingit. Fluvios item plurimos, inter quos clariores sunt *Tigris*, *Euphrates*, quorum Moses in Genesi meminit, *Iordanus*, *Indus*, *Ganges*. Montes hîc etiam insignes atque admirãdi, inter quos *Mons Taurus* qui totam Asiam dirimit, ab Eóis veniens littoribus. Immensus ipse & innumerarum pene gentium arbiter, dextere latero Septemtrionalis vbi primum ab Indico Mari exsurgit: lævo Meridianꝰ, & ad Occasum tendens, donec prementi terras ocurrãt Maria, velut de industria rerum Natura subinde æquora opponente, hinc Phœnicium, hinc Ponticum: illinc Caspium & Hyrcanum, contraque Meoticum lacum. Torquetur igitur collisus inter hæc claustra: & tamẽ victor, flexuosus evadit usque ad cognata Rhiphæorũ montiũ juga, nu-

Urbes.
Lacus.
Flumina.
Montes.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [26] - 16
PUBLIC DOMAIN

ga, numerosis nominibus & novis quacumque incedit insignis, *Imaus* primâ parte dictus, mox *Emodus*, *Paropanisius*, *Circius*, *Chambades*, *Pharphariades*, *Chroates*, *Oreges*, *Oroandes*, *Niphates*, *Taures*: Atque ubi se quoque exsuperat, *Caucasus*: ubi brachia emittit, subinde tentanti maria similis *Sarpedon*, *Coracesius*, *Cragus*, iterumque *Taurus*. Vbi verò sese aperit, *Pylarum portarumque* nomine unitatem sibi vendicat, quæ alibi *Armeniæ*, alibi *Caspiæ*, alibi *Ciliciæ* vocantur. Ejus latitudo plerisque in locis est stadiorum trium millium: longitudo tanta, quanta ipsius Asiæ, utpote stadiorum 45 millium: hoc est milliariũ Italicorum 5625, ab orâ scilicet Rhodiensi ad extremos usque Chinæ & Tartariæ fines. Sed de his satis. Ad Opera publica trãseo, quæ sanè inprimis superba & magnifica habuit, atque inter septẽ Orbis miracula numerata, vel meritò numeranda. Inter quæ primùm occurrunt *Babylonis muri*, quos Semiramis condidit, aut saltem ruinosos instaurauit, coctili latere & bitumine ferruminato, ducenos quidem pedes altos, quinquagenos latos, adeò ut quadrigas inter se occurrentes reciperent, turresque haberent trecentas, plures multò habituri, nisi aliquâ ex parte Paludes pro mœnibus fuissent. Cui tanto tamque portentoso operi adhibita feruntur trecenta hominum millia. Herodotus author est, muros Babylonis habuisse crassitudinem quinquaginta cubitorum regiorum, celsitudinem ducentorum. Per ambitum centum portæ stabant æreæ. *Templum Dianæ Ephesiæ* factum à totâ Asiâ ducentis & viginti annis, ut testantur Historiæ. Hoc autem in solo palustri fecêre, ne terræ motum sentiret, aut hiatus timeret. Et ne in lubrico & instabili tantæ molis fundamenta locarentur, ante calcatis ea substravêre carbonibus, deinde velleribus lanæ. Templi longitudo erat 425 pedum, latitudo 220. Columnæ in eo centum viginti septem à singulis regibus factæ, ex quibus 36 erant cælatæ. Operi præfuit Ctesiphon. Fuit & *Sepulchrum*, quod *Artemesia* regina Cariæ Mausolo marito defuncto erexit, inter Orbis Miracula adnumeratũ, cujus altitudo attollebatur 25 cubitis: cingebatur columnis triginta. Patebat & Austro & Septemtrione pedes 36. Atque hæc inter Orbis miracula recensentur. Fuit denique magnificum illud *Templum*, quod anno regni sui quarto ædificare cœpit Salomon, non immeritò septem Orbis miraculis adnumerandum. Triginta imprimis hominum millia cædẽdis arboribus, ut Cedris & Cupressis fuêre in Libanum destinata. Lapicidarum verò extiterunt octoginta millia. Latitudo Templi fuit vicenûm cubitorum. Sexagenûm longitudo, altitudo fornice distinctâ centenûm & vicenûm. Inferioris structuræ materia erat ex candenti lapide. Amplitudo vestibuli denûm cubitorum. Cellæ erant vicenæ pervio inter se usu, aliæque his suppositæ. Trabes erant Cedrinæ, Cedrina cõcameratio, auro illita, ut parietes omnes. Sanctior locus à reliquo Templi corpore distinguebatur muro, in quo erant januæ sculptæ, vela ductilia, variis mæandris & floribus intexta. Duo Cherubini ex puro auro. Pavimentum pedalis aureis instructum. Ianuæ vicenûm cubitorum altitudine auro coruscãtes. Ante vestibulũ erant duæ columnæ æneæ XVIII cubitorum altitudine, ambitúque duodecim. Erat & vas æneum tantæ magnitudinis, ut ab re nominatum sit mare, quod vituli duodecim diversas mundi plagas, terni singulas prospectantes circumstabant. Fuit vas illud trium millium batorum capax. Erant & aliæ figuræ, quas longũ esset recensere. Altare fuit æreum denûm pedũ altitudine, longitudine duplo majore. Item mensa una aurea. Phialarum & aurearum paterarum decem millia. Sed hæc de hac Orbis Portione dicta sufficiant: ad Americam quartam Orbis partem transeo.

Opera publica.

specialis Asiæ tabulas vide T. p. 607. & seqq. C

AMERICA

America nomina & unde deducta.

QVARTAM hanc Orbis Terrarũ partem Veteribus incognitam Christophorus Columbus cùm reperisset, *Indiam*; alii ob vastitatem *Novũ Orbem* dixêre: est enim ingens & nostro Orbi, hoc est Europæ, Africæ, Asiæ, simul cõjunctis ferè par: uti vel ex ipso Tabulæ nostrę universalis conspectu liquet. Dicitur & *America* ab Americo Vespurio Florentino qui primus post Columbũ Continentis partem ultra Æquatorem ab Ortu detexit, in quâ sunt *Paria & Brasilia* regiones. Quando autem America primùm coli cœpta sit, incertum est: certè multis sæculis ignota latuit: nam quod de Romanis quidam suspicãtur, facilius dicitur quàm demonstratur, & commentum illud accuratè refutatum est à Gasparo Varrerio. Senecam enthysiasmo poëtico raptum aliquid de hac in Medeâ cecinisse nonnulli opinantur: sed furor est opinari vel illi, vel ulli eo sęculo has partes fuisse cognitas. Primus post multa, & adhuc ignota nobis annorum sæcula Christoph. Col. Genu, auspiciis Regis Castellæ rem tantam feliciter invenit, edoctus (ut creditur à nonnullis tam clari facinoris gloriam arrodentibus) ab Hispano quodam Nauta, diu Mari Atlantico jactato: factum id anno CIↃ CCCC XCII. Post eum tentavit idem Americus Vesputius auspiciis Regis Portugalliæ; factíque præmium retulit, quod totus ille tractus ab ipsius nomine Americæ, ut diximus, appellationem habeat. Porrò universus hîc Orbis à Septemtrione ad Meridiem exporrectus est duarum magnarum Peninsularum formâ, quæ tenui Isthmo connectuntur: earum altera dicitur America Septemtrionalis, altera Meridionalis. Longitudo ejus extensa est inter Meridianum gr. 190. & Meri. gr. 67. Latitudinis terminus Austrum versùs est fretum Magellanicum, id est, gr. LII. Septemtrionem autem versùs, à gr. LXVII sursum pleráque adhuc sunt ignota. Habet igitur ab Ortu Solis Mare Atlanticum, quod vulgò vocant *Del Nort*; à Meridie, Terram Australem Magellanicam, freto interfluente disjunctam. Ab Occasu, Mare Pacificum, *Del Zur*; à Septemtrione, incertum Terras an Maria. Tota circumnavigatio est circiter XXXII millium milliarium, ut tradunt probatiores. Est enim tota circumnavigata, præter eum tractum qui Septemtrionem respicit, cujus littora nondũ perlustrata sunt.

Situs.

Solifertilitas.

Regio in universum multiplex est ac varia: Frumento initio & vino caruit: ejus loco tulit *Mayz*, leguminis genus, sic enim vocant, ut Vinum *Chichia*: lintres *Canoas*: regulos *Cacicos* nominant. Ad sementes faciendas terram non arant; sed modicæ altitudinis scrobibus effossis, tria quatuórve grana in unam demittunt terrâq; operiunt. Singuli culmi tribus quatuórve paniculis onusti adolescunt, quarum singulæ grana centum & ampliùs fundunt. Maizii scapus hominis altitudinem exsuperat, ac quibusdam in provinciis bis in anno colligitur. Aliud etiam genus panis habent vulgò *Cazabi* dictũ. Id ex Iucca conficitur: radix est napi crassitudine, quæ nullum ex se semen fundit, sed cannas tantùm quasdam nodosas & solidas, viridibus foliis, ut cannabis. Eas cannas, ubi maturitas adest, in taleas duos palmos longas exsecant, quas in tumulos quosdam (*Conuchos* appellant) digestas, terrâ obruunt: quoties verò id genus panis conficere volunt, earum radicum quantũ visum est eruunt, paucas tamẽ unaquáq; vulsione, quia brevi corrumpuntur. Duo præterea radicum genera sunt, alteras *Battatas*, alteras *Haias* vocant, specie propè similes, nisi quod Haię minores & sapidiores sunt.

Plantantur

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [28] - 18
PUBLIC DOMAIN

moreis quadratisque lapidibus structa, atque depicta videntur. Plateæ cùm omnes sint rectæ, crucis formam plerisque in locis efficiunt, nulla autem est, per quam non amœnus delabatur rivulus canali ductus, utrimque lapidibus vestito. Forma civitatis quadrangularis, in latere collis, exiliter atque venustè deprimitur. In clivoso & difficili montis ascensu, admirandæ pulchritudinis arx spectabilem, atque amœnam hanc urbem reddit: cujus sive pulchritudinem, sive ingentem ædificii molem consideres: perpaucæ similes in universâ Europâ illis sût visæ, qui terras quamplurimas perlustrarunt. *Mexico* sive *Temistitan* in Hispaniâ novâ Mexicanâ Provinciâ opulenta & celeberrima civitas, de quâ infrà in descriptione Novæ Hispaniæ acturi sumus. Ad alia pergimus. Multis inclytis amnibus hæc Orbis pars irrigua, quorũ plerique auriferi, lacubus ac fõtibus copiosa. In Lacubus ac Fluviis piscium magna copia: unum eorum genus qui ab Hispaniolæ indigenis vulgo *Manati* appellantur. Hîc piscis tutræ propè formam referens, xxv. pedes longus, x i i crassus est: capite & caudâ bovem referens: exiguis oculis, pelle durâ & pilosâ, coloris veneti, pedes duos Elephantinis similes habet. Fœminæ ejus generis, ut vaccæ catulos pariunt, eosque gemino ubere alunt. Montes hîc etiam passim plurimi, inter quos est, ut testatur Benso, Mons flammivomus, qui per ingentem craterem tantos sæpe flammarum globos eructat, ut noctu latissimè ultra centum millia passuum incendia reluceant. Nonnulli opinati sunt intus liquefactum aurum esse, perpetuam ignibus materiam. Itaque Dominicanus quidam monachus, quũ ejus rei periculum facere vellet, alienum & catenam ferreã fabricari curat: moxque in montis cacumen cum aliis quatuor Hispanis ascendens, catenam cum aheno in caminũ demittit: ibi ignis fervore ahenum cum parte catenæ liquefactum est. Idque cũ iterum multò crassiore catena expertus esset, res denuò priori incepto similem exitum habuit. Ad alia transeo. Superba hîc urbium & viarum structura, ędificiorum splendor. Hortus fertur fuisse regius in quo herbę arboresque cum suis truncis, ramis, fructibus ex solido auro, eâ mole stabant, quâ vivæ in pomariis. Fertur & conclave regium, in quo omne animantium genus ex gemmis erat, opere partim musivo & segmentato, partim cęlato, partim etiam ex plumis variè conserto. Memorabile est & in primis quod de duabus viis referunt, quarum altera per montium ardua, altera per planiciem camposque strata est, à *Quito* urbe Peruana, ad civitatem *Cusco*, spatio quingentorum milliarium: cujus operis decus augent, stupendæ lapidum & saxorum moles, non Equis aut Bubus, (nam illis caruerunt) sed humanis manibus adgestæ. Via campestris utrimque munita est muris, paterque in latitudinem pedes quinque & xx: intra quos rivuli fluunt, consiti ad marginem arbusculis, quos ipsi *Molli* vocant. Altera vero è saxis & rupibus excisa per medios mõtes discurrit, pari latitudine: salebrosis insuper depressisque vallium locis, prout regionis natura postulabat, adgestis munitisque. Has vias *Gninacava* Rex (qui avorum nostrorũ memoriâ vixit) perpurgari, parietes ruinosos restaurari atque exornari fecit: opus ipsum aliàs multò est vetustius, neq; unius hominis ętatis. Fuerunt etiam per itinera disposita diversoria ampla, splendida, amœna, (ipsi *Tambos* nominant) quibus regius omnis comitatus recipiebatur. Hęc de quatuor Orbis partibus generatim pro Methodi ratione sufficiant: postulat eadem Methodus, ut speciatim & per Partes Europam quæ primo loco posita est, deinceps perambulemus.

Lacus & Flumina.

Montes.

Opera publica.

Speciales Americæ tabulas, vid. T. p. 651. & 799.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [29] - 21
PUBLIC DOMAIN

Ac Terrarum circumjacentium descriptio.

GENERALI descriptione (candide Lector) totius Orbis terræ & quatuor partium ejus juxta naturæ ordinem methodicè repetitâ & præmissâ, statui ad imitationem Ptolemæi Cosmographorum Principis ab ipso Polo & regionibus sub ipso circumjacentibus, singularum deinceps particularum Geographiam inchoare, ut nimiiùm ab alto ad inferiora descendens, & à sinistris ad dexteriora progrediens, Septentrionem cum Austro, & Occidentem cum Oriente paullatim conjungam: quod ut mihi Reique publicæ Christianæ fœlix, faustúmque sit, Deum Optimum Maximum precor & obtestor. Polus est extremitas axis, id est linea per centrum globi traducta, Latinis vertex. Hi duo sũt, Septemtrionalis & Austrinus. Septemtrionalis est, qui versùs Boream semper conspicitur, ideóque etiam Borealis & Arcticus dicitur. Austrinus, qui solis Meridionalibus apparet, ideóque Meridionalis, Notus, & Antarcticus cognominatur. Ac de Polis quidem hoc loco paucula ista sufficiant. Ad regiones sub Polo Arctico circumjacentes venio. Quæ sunt *Groenlandia, Frislandia, Nova Zambla* cum aliis nonnullis, de quibus breviter quantum quidem cognitæ sunt, agemus.

Groenlandia unde dicta.

Groenlandia à viriditate nomen habet, Insula ignota adhuc maximâ ex parte. Sita est inter cirulum Arcticum, & Polum, ejus Paralleli extremi sunt Austrum versus grad. Lxv. Boream verò versus grad. Lxxvii. In hac Insulâ, si Nicolao Zeneto (qui anno M.cccc lxxx, variis jactationibus in vicino mari agitatus est) credimus, continua hyems est novem mensium, quo toto tempore ibi nõ pluit: neque ineuntis hyemis nives unquam ante ejus finem dissolvuntur, gramini tamen innoxię sunt. Insignes enim hîc graminis & pabuli proventus. Mira item pecorum & lactariorum copia, ob illam pabuli insignem ubertatem; adeò ut strues quasdam ingentes butyri & casei componant, quas eò navigantibus vænales exponant. Duæ autem tantùm habitationes in Groenlandiâ nobis notæ sunt, *Alba* & *S. Thomæ cœnobium*, de quo mox dicemus. Groenlandiam lambit mare Pigrum, quod & Glaciale & Concretum dicitur. Est in Groenlandiâ Monasterium ordinis Prędicatorii: & non procul ab eo mons Æthnæ instar ignivomus, ad cujus radices aquarũ perennium fons, cujus candentibus aquis nõ solùm omnia illus monasterii habitacula hypocausti instar calefiunt: sed etiam panis & cibi nullo alio adhibito igni excoquuntur. Tota hujus Monasterii fabrica ex tophis constat, quos idem mons medias inter flammas evibrat. Iidem fontes hortos vicinos tepefaciunt, ita, ut vario florum herbarumq; genere perpetuò rideant. Proximus etiam maris tractus harum aquarum benignitate nunquam congelatur, sed piscibus Hominibúsque perpetuò patet. Inde hîc tantus aquatilium pisciúmque ex frigidioribus locis concursus, ut non solùm hi Monachi, sed circumvicini etiam accolæ suaviter unde vivant, habeant.

Cœli qualitas & soli.

Frislandia.

Frislandia Insula Veteribus prorsus ignota: major quàm Hibernia. Magna in hac cœli inclementia. Incolæ fruges ullas non habent, sed piscibus vescuntur ut plurimùm. Ejus primarium Oppidum ejusdem est cum Insulâ nominis. Regi Norvegię paret. Incolę ut plurimùm piscationibus rem faciunt. Capitur enim in ejus portu tanta omnis generis piscium copia, ut iis multæ onerentur naves, quibus in circumjacentes Insulas avehũtur: Quemadmodùm

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [30] - 22
PUBLIC DOMAIN

naves ſemel ingreſſę, nullo vento retroagi poſſint, neque verò unquam tantũ ibi ventum eſſe, ut molæ frumẽtariæ circumagendæ ſufficiat. Sed hæc Luciani veris narrationibus non abſona videntur, quando qui loca in quibus Euripi illi eſſe dicuntur luſtrarunt, Euripos nullos invenerunt: ſcilicet Hollandi, qui uſque ad 81 Lat. gr. apertum mare invenerunt. Cæterùm de Hyperboreorum habitatione expedit audire Iulium Scaligerum exercitatione xxxvii, de navigatione ex mari Hyperboreo Sinam verſus ita ſcribẽtem: *An verò per id mare poſſit ad Sinas inſtitui navigatio, alia aliis adducta ſunt in utramque partem argumenta, varieque adſenſum eſt. Noſtra tamen hæc ſunt. A Duvinæ fluvii oſtiis unde curſum auſpicantur, legendum eſſe volunt totum illum tractum, qui univerſam ambit Scythiam ad ejus Orientalem uſque angulum: in cujus flexu, Septemtrionem aut Aquilonem cum Favoniis commutandum. Quâ de re qui verba faciunt, illius & maris & ventorum & oræ naturam minus exploratam habere, certum eſt. Adeo namque rari ſunt Zephyri & Subſolani, ut panè ſint ignoti. Aquilonum frequentia tanta, ut illius imperium cœli quaſi legitimum á naturâ commiſſum eſſe videatur. Vada infinita, caca, limoſa. Hyeme quæ decem ſavit menſes, quaſi pavimento ſolidata maris ſuperficies. Æſtate perpetua caligo, quæ pomeridianis horis unâ & alterâ vix diſcuſſa, mox redintegratur. Tum vero majus à glacie periculum, cujus immenſæ cruſtæ fluitantes, mobilium Inſularum inter ſe concurſantium ſpeciem præbent.* Certè nuperis Batavorum navigationibus Anno MDxciv & ſequentibus duobus in hæc loca inſtitutis, ſpes facta eſt, poſſe ex mari Hyperboreo ad Orientales Orbis oris navibus perveniri, ſed difficulter admodùm propter glaciem & hybernam noctẽ. Guielmus Barendſonius negabat per Fretum Naſſovicũ ad Sinas inſtitui navigationem poſſe, non ſolùm ob glaciem, ſed præcipuè quòd ex variis obſervationibus comperit, non mare illud ſed ſinum duntaxat eſſe, in primis ex eo quòd nullum fluxum & refluxum invenerit. Verùm ſpes illi magna fuit per Borealiſſimam Novæ Zemblæ partem dictam navigationem, perfici poſſe. Cæterùm cùm indies novæ navigationes illac ad Sinas inſtituantur, tandem experientiâ diſcẽtur, utrùm id perfici poſſit, nec ne. Conſtat autem naves noſtras ad gradum uſque 81. provectas, & etiamnum mare apertum inveniſſe: poſt verò ad grad. 76. glaciei cruſtis ingentibus ac nocte ingruente impeditas fuiſſe, ne ulteriùs progredi poſſent. Deſtituit vectores Sol. 4. Novemb. Anno MDxcvi: viſus iterum 24. Ianuarii anno ſequenti: quo toto tempore in nova Zembla tuguriolo à ſe exſtructo latitarunt, uſque ad 14. Iunii, fortiſſimi Argonautæ. Sic enim jure eos appellare liceat. Nam quamvis valde celebrata ſit à veteribus Argonautarum navigatio: ſi tamen cum iſtâ conferatur, ludus cenſebitur. Quis enim, ante hos Hollandos, per 13 menſium ſpatium, ab omni hominum conſortio ſegregatus, rerum omnium inopia preſſus, rigidiſſimo cœlo intenſiſſimum gelu pertulit, ſub Poli Arctici 76. graduum altitudine in vaſta ſolitudine ædes fabricavit in quas ſe reciperet, ut ab aëris inclementia ſe tueretur, in illis ipſis identidem altiſſima nive ſepultus, ac totis ferè decem menſibus iucluſus? Taceo quæ in rediru, navem deſerere coacti ac ſcapha non tecta vecti, acerba pertulerunt. Taceo feroces, truculentos & ingentis magnitudinis Vrſos, atque belluas marinas, cum quibus ſæpenumerò fuit dimicandum. Quas tamen ærumnas omnes, labores & admirandas difficultates, forti magnóque animo, non ſine benigna Divini Numinis protectione & favore ſuperarunt.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [31] - 25
PUBLIC DOMAIN

Nomina, à quibus & cur indita

ISLANDIA inter varias Oceani Occidentalis Insulas quæ Norvegiæ Regno subjectę sunt, maxima, nomẽ habet à gelu, quo ex parte riget. Dicitur & Snelandia, à nive: item Gardartsholnn, i. Gardarti Insula. Plerique hanc voluerunt esse antiquorum *Thulen*. Quam & Ptolemæus *Thulen* vocat, cujùsque medium ponit gradu Lat. xxx. 20. Long. 63. Hæc quinque dierum & noctium navigatione ab Orcadibus à Solino statuitur. Insula si qua alia Poëtis celebratissima, cùm disjunctissimum aliquid innuerent, quasi totius Orbis remotissima. Hinc Virgilius, *Tibi serviat ultima Thule*. Verùm enimverò an Thule aliqua fuerit, dubitat Sinesius, & nusquam comparere scribit Giraldus, ancipitíque de eâ sententiâ distrahuntur doctiores. Plerique *Islandiam* Thulen (uti diximus) olim vocatam asseruerunt: his tamen Saxo Grammaticus, Crantzius, Milius Iovius, Peucerus refragantur. Sed de his satis, redeo ad Islandiam. Sita est non sub Meridano primo, ut notavit quidam, sed octavo inde gradu. Longitudo ejus est C. milliarium Germanicorum, ut vulgus scriptorum habet, his addit quadraginta quatuor, dictus Ionas. Latitudo milliarium Germ. 56. Cœlum habet inclemens, ac pro majori parte inculta est, præsertim versus plagam Septemtrionalem, ob austera spiracula venti Circii: qui nec frutices, ut scribit Olaus, elevari permittit. Tellus autem sementi faciendæ minimè idonea, neque ullum fert frumentum: at graminis adeò fœcundum solum ferunt in hac insulâ omnes qui de eâ scripsêre, ut nisi pecus à pabulo interdum arceatur, ab arvinâ ne suffocetur, periculum sit. Præter Equos & Boves nullum jumentum apud hos esse, fatetur ipse Ionas: Bovésque & Vaccæ hîc omnes cornibus carent: Oves non item. Catellos habent albos quos inpensiùs diligunt. Falcones candidos magnâ copiâ: sunt & Corvi candidi, agnellis & porcellis infestissimi. Vrsi item & Lepores albi. Etiam, teste nostro sæpius dicto Islando, Aquilæ albicantibus caudis: quos Plinius (ut addit) Pygargos appellavit. Prętęr Betulam & Iuniperum nullam hanc Insulam ferre Arborem, Velleius testatur. Quare lignorum maxima per universam Insulam inopia est, nisi fortè (quod interdum accidit) ex Septemtrionali plagâ arbores grandiores vẽtorum turbine, funditùs exstirpatæ naufragii instar ad hęc littora deferantur: quibus Incolæ ad usum focorum, ędificiorum, naviúmque utuntur. Subest Regno Norvegiæ, ab anno nempe 1260, quo primum hos homagium huic præstitisse, tradit idem Ionas. Quâ ratione Rex Daniæ qui & Norvegiæ eò quotannis prefectum mittit, qui in arce *Beitede* sedem suam tenet, eíque nunc obediunt, ut quondam suis Episcopis: à quibus ad Christianam fidem sub Adelberto conversi fuêre. Tempore Haraldi Pulchricomis primi Norvegiæ Monarchæ, sunt qui putant habitari cœptam: cùm hic nempe regulorum multitudinem expulisset ex Norvegiâ, qui novas quærentes sedes, huc cum familiis commigrarunt, atque patriæ desiderium exuentes, mansêre. Circa annum Christi millesimũ hæc accidisse verisimile: circa annum 874. scribit nominatus Islandus Ionas, apud quem habes horum Episcoporum omnium seriem & nomina. Primum eorum Episcopum nominat Crantzius Isslephum. Sub eorundem Norvegiorum imperio videtur fuisse, ante annos ducentos, ex excerptis Nicolai Zenii Eclogis, ubi legimus hanc insulam à Zichmi Frisiandię Rege bello petitam, sed frustrà, & à Regis Norvegiæ militibus præsidiariis in hac Insulâ positis repulsum.

Situs.

Cœli & Solis qualitas.

Animalium varietas.

Imperium majorum.

Dividitur

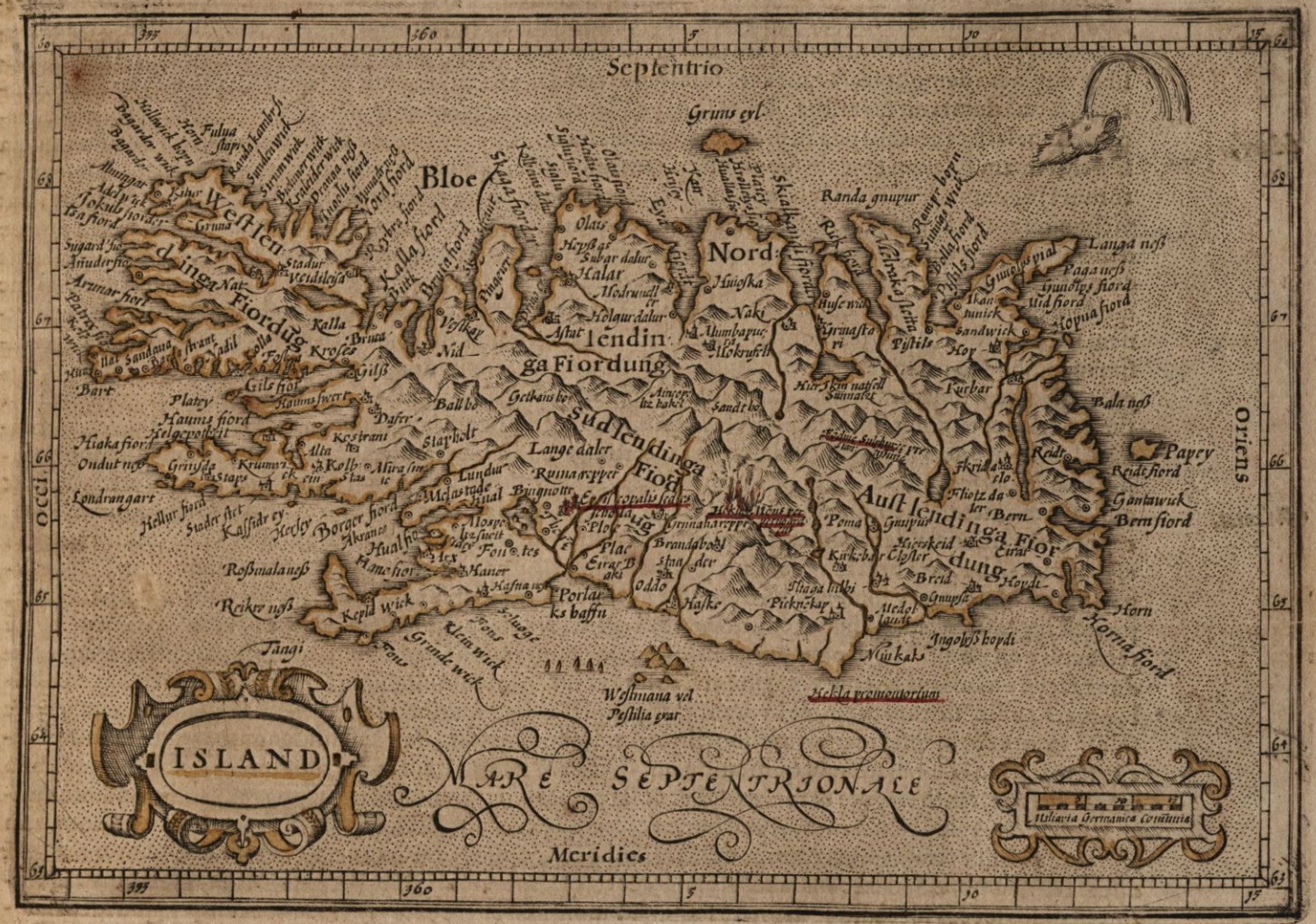

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [33] - 27

PUBLIC DOMAIN

Fontes. Dividitur verò Insula universa in totidem partes, quot sunt Mundi cardines. Orientalem vocant *Austlendingafiordung*, Occidentalē *Westlendingæfiordung*, Septemtrionalem *Nortlen dingafiordung*, Meridionalem *Suydlendingafiordung*. Vrbibus carent, montes pro urbibus habentes. Fons hîc qui fumigantis aquę vitio nativam rei cujuslibet originem demolitur: & quicquid fumi hujus exhalatione respergitur, in lapideæ naturæ duritiē transmutatur, formâ dumtaxat superstite. Est & fons pestilentis undæ, quem qui gustaverit, perinde ac veneno prosternitur. Sunt latices cerealis poculi proprietatem imitantes.

Mare. Oceanus autem Septemtrionalis in quo hæc Insula sita est, tantam Piscium copiam subministrat, tantámque Reipublicæ Islandicæ utilitatem præstat, ut non multorum Hominum, sed totius Insulæ salus & fortunæ inde pendere videantur: inde enim omnes aut vivunt, aut victum quærunt, familiásque sustentant. Hîc si velim hujus Maris Piscium genera omnia recensere, tempus me deficiat. Aliquot verò rariora non abs re fuerit commemorare. Inter quæ Pisces *Nahual*: Hujus carnem si quis comedat, statim moritur: habétque dentem in interiori capitis parte prominentem ad septem cubitos. Hunc quidam pro Monocerotis cornu vendiderunt. Creditur venenis adversari. Quadraginta ulnarum longitunem habet bellua. *Roider*, centum triginta ulnarū est, caret dentibus. Ejus caro esui accommodatissima gratissimáq;: pinguedo multis morbis medetur. *Cetus Britannicus*, longitudine triginta ulnarum: dentibus caret, linguámq; septem ulnarum habet. Est & maximum *Cetorum* genus quod rarò apparet, Insulæ magis quàm Pisci simile. Insequi minores Pisces præ corporis illâ immani mole nequit, capit tamen illos suâ quadam arte & astutiâ. Alius item piscis *Stantus valur* dictus, totus cartilagineus, Raiæ aliquo modo similis: sed infinitis modis major, Insulæ speciem cùm apparet, præ se fert, alis naves evertit. Sunt & *Seenaut*, Boves marini, colore griseo: & alii.

Montes. Ad montes transeo. Islandiæ (inquit Georgius Agricola) tres sunt Montes elati in Cœlum, quorum vertices perpetuâ nive candent, radices sempiterno æstuant igne. Primus vocatur *Hecla*, alter *Crucis*, tertius *Helga*, id est sanctus. Ab Heclâ non longe absunt fodinæ Sulphuris, pænè unicum Incolarum mercimonium, & vectigal Insulæ: Mercatores enim naves eo onustas evehunt. Mons ipse cùm furit, ut horibilia tonitrua insonat, projicit ingentia saxa, Sulphur evomit, cineribus egestis omnia longè latéque complet, ut ad vicesimum lapidē terra coli non possit. Qui naturam causásq; ejus incendii curiosiùs contemplaturi propiùs ad montem accedunt, facilè unâ aliquâ latente voragine vivi absorbentur: nam & multæ sunt, & cineribus ita tectæ, ut nemo sibi cavere possit. Locum propterea vocant carcerem sordidarum animarum. Accedit huc, quod quum glacies soluta totos octo menses magnis molibus littori undique allidatur, horrendum sonum edat, quem Incolæ dicunt animarum esse ejulatum & quiritationem. Ejusdem naturæ alius mons nomine *Helga*. Hic mons anno 1581, teste Iona, tanto fragore & tonitru ignes & saxa eructavit, ut inde ad octoginta milliaria grandiores machinæ bellicæ explodi putarentur. Apud hunc vorago quędam, ubi spectra se offerunt, congressibus hominum tam manifesta, ut tanquam viventes accipiantur ab ignaris mortis illorum: nec deprehenditur error, priùs quā disparuerint umbræ. Sed hæc aut fabulosa sunt, aut certè Dæmonum ludibria. Ipse Ionas fabulosa putat. Crantzius Islandos specus plerúmque habitare scribit, ad montium latera excavatis mansiunculis. Quod idem quoque

que Olaus asserit, in primis tempore brumali. Ex ossibus Piscium domos extruunt, penuriâ lignorum. Contrà Ionas, dicit hîc Templa & domicilia extare satis multa ex ligno, cespite, & saxis satis magnifica & sumptuosa. Duos habet Insula Episcopatus Cathedrales, *Holam*, sub quo sunt Monasteria *Pingora*, *Remested*, *Modur*, *Munkeniere*: *Scalholt* cui Monasteria subsunt *Videy*, *Pyrnebar*, *Kirckebar*, & *Skirda*. Ex Vellei huius tabulæ auctoris tamen scriptis intelligitur novem in ea esse Monasteria: & Templa præterea trecenta viginti novem. Episcopi autem ex Academiâ Haffnensi eò mittuntur, quorum alter Boreali Insulæ parti præest, alter Meridionali. Ac uterque Gymnasium publicum ædibus adjunctum habet, in quo viginti quatuor pueros suo sumptu alere & erudire tenetur. Incolæ communi tecto, victu & strato gaudent cum Iumentis. In simplicitate sanctâ vitam agunt, cùm nihil ampliùs quærant quàm quæ Natura concedit. Nam & Montes habent pro Oppidis, ut diximus, & fontes pro delitiis. Beata gens, cujus paupertati nemo invidet, & indè beatior quòd Christianismũ acceperit. Sed Mercatores Angli & Dani quiescere gentem & suo contentam esse non sinunt. Nam ob piscaturam evehendam, Insulam hanc frequentantes, cum mercibus omnigenis vitia quoque nostra invexerunt. Res majorum memorabiles carminibus celebrant, vel scopulis insculptas vindicant ab oblivione. Piscibus ut plurimùm victitant, quibus quoque exsiccatis & contusis, tanquam in farinam redactis, loco panis in mensa utuntur: lautiores autem pane bis cocto. Potus olim aqua, ditioribus lac: nunc autem fruges aliunde allatas huic miscere didicerunt; & simplicis undę, postquam exteri cum iis negotiari cœperunt, oderunt haustum. Lubecenses enim, Hamburgenses, & Rostochienses quotannis hanc Insulam navibus suis frequentantes eò deferunt farinam, panem, cerevisiam, mulsum, vinum, pannos Anglicos, lintea, ferrum, chalybem, aurum, argentum, mulierum vittas & ligna in usum ædificiorum & navigiorum: exportant pro his pannum Islandicum (vulgò *vvatman*) magnas sulphuris effossi moles, Pisces induratos, butyrum, sebum, vellera, ferarum pelles, Vulpes, Falcones albos, Equos, & alia istiusmodi. Piscium hîc tanta copia, ut eorum strues altissimas sub dio concinnent, atque ita venum exponant, altitudine interdum ipsa ædium tecta superante. Tanta etiam butyri salsi copia, ut cistis odoratis recondant longitudine pedũ quadraginta, altitudine 5. præter usitata dolia.

Opera publica & privata.

Mores.

Victus.

Mercimonia.

Sed lubet Erasmi Michaëlis versus, quos habet lib. 3. rei Nauticę de Islandiâ adjicere:

Vltima Parrhasias Islandia spectat in Arctos,
Sub Caurũ porrecta gradu: non divite tantùm
Læta solo, cùm vel cæcis occlusa cavernis,
Sulphura flava coquit mixtisq; extrudit arenis;
Pabula vel lætis pecori gratissima pratis
Fundit, & oppletas investit gramine valles:
At vicina etiam solidos cùm littora pisces
Nec numeris, nec mensurâ, cerisve ferendos
Nominibus stipat, ratibúsque immittere certat,
Proventu siquidem vario cùm excesserit, uno,
Hoc vincit tamen, & cumulato Pisce redundat,
Aucta opibus forteque animis complexa colonos,
Cujus & in Notios quæ pars jacet obvia ventos
Æstuat æternis per aperta foramina flammis,
Eructátque globos cinerum, trepidóque boatu,
Hecla tonans interspersâ pice Sydera lambit.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [35] - 29
PUBLIC DOMAIN

cum Insulis circumjacentibus.

Regio. Nomina à quibus & cur indita

BRITANNIA omnes Insulas, quæ inter Hispanias & Germaniam magno terrarum spacio Galliæ prætenduntur, suo nomine complectitur. Eam nuper Lhuyddus Prydaniam, Th. Eliottus Eques Britannus *Prytaniam* dici voluerunt, sed studio magis contentionis, quàm veritatis incitati, contra Aristotelis, Lucretii, Iulii Cæsaris, & aliorum veterum scriptorum authoritatem ac fidem. Quia autem olim Britanni omnes se glasto inficerent, quod cœruleum efficiebat colorem, ut hoc horribiliore in pugnâ aspectu essent: iidémque quicquid depictum & coloratum *Brith* patriâ & antiquâ linguâ appellarent: rectè quidam statuunt Græcos (qui primùm hoc nomen ita conceperunt) ab Incolis, quos Brith & Briton

Cœli temperies.

appellari accepissent, ad *Brith Tanta*, quod regionem significat, addidisse: & ideo Britanniã regionem Britonũ, id est, pictorum & coloratorum dici, non aliter atque Mauritania Mauri, Lusitania Lusi, & Aquitania aquarum regio nominatur. Britanniam autem *omnibus cœli ac soli bonis natura donavit, in quâ nec rigor est nimius hyemis* (ut habet Panegyricus Constantino dictus) *nec ardor æstatis: in quâ segetum tanta fœcunditas, ut muneribus utriúsque sufficiat, & Cereris & Liberi: in quâ nemora sine immanibus bestiis, terra sine serpentibus noxiis. Contra, pecorum mitium innumerabilis multitudo, lacte distenta & onusta velleribus; certè quod propter vitam diligitur, longissimi dies, & nulla sine aliqua luce noctes, dum illa littorum extrema planities non attollit umbras, noctisque metam cœli, & syderum transit aspectus, vt Sol ipse qui nobis videtur occidere, ibi appareat præterire.*

Soli fertilitas. Animalium varietas.

Inter omnes Britanniæ Insulas duæ reliquas magnitudine longè præcellunt: *Albion*, sub quâ Anglia & Scotia cõtinentur, & *Hibernia*.

Albion Insula.

Prima magnitudine est *Albion*, quæ nunc sola nomen Britannię retinet, quod antea omnibus erat commune. Atque hoc nomen magis è libris eruitur quàm in communi sermone usurpatur, nisi quod Scoti se *Albinich* & suam regionem *Albin* adhuc vocent. De nomine autem *Albion* non multùm laborandum, quid huic Insulæ imposuerunt Græci ad differentiam, cùm circumvicinæ Insulę omnes Britannicę vocarentur. A Græcorũ enim vanitate, fabulositate & desultoriâ illâ in fingendis nominibus levitate enatum videtur. Cùm enim illi Italiam ab Hespero Atlantis filio Hesperiam, Galliam à Polyphemi, Gallatiam &c. fabulosè dixerint: hanc Insulam ab Albione Neptuni filio Albionem etiam fabulosè denominasse, vero non absimile videtur: quod Perottus & Lilius Giraldus prodiderunt. Alii ab Ἄλφον malunt deducere, quod teste Festo, album Græcis sonat, unde & Alpes appellatę.

Figura & situs.

Figura ejus triquetra est, Siciliæ maximè similis, nam in tres diversos angulos sese cuneat. Promontorium primum Occidentem versus Angli vocant *The cap of Cornvval*. Secundum Cantium quod Orientem prospicit, Anglis *Northforland*. Tertium Orcas sive Tarvisium quod longè in Septentrionem extenditur, Scotis *Dungisbehead* dictum. Livius & Fabius Rusticus eam oblongæ scutulæ sive bipenni assimilavêre. Ab Occasu, qua Hibernia sita est, Vergivi° Oceanus irrũpit, à Septẽtrione, vastissimo & apertissimo Hyperboreo Mari pulsatur, ab Ortu qua Germaniæ prætẽditur, Germanico, à Meridie qua Gallię opponitur, Britannico ur-

getur.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [36] - 30
PUBLIC DOMAIN

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [37] - 31
PUBLIC DOMAIN

getur. Diodorus libro sexto ambitum ejus scribit esse duorum & quadraginta millium stadiorũ. Marcianus: *Britannia* inquit, *longa millibus octingentis, lata trecentis, circuitu tricies octies viginti quinque millia tenet.* Nugæ. Doctissimus & accuratissimus scriptor Camdenus hanc rationem inivit, à Tarvisio promontorio ad Belerum, itinere ob sinuosos littorũ tractus curvato, millia passuum sunt D cccxii: inde ad Cantium ccc xx millia: denique à Cantio ad Tarvisiũ D ccliii millia. Quæ summa est MD cccxxxvi millium passuum. Hæc Insula olim in duas partes divisa fuit, teste Ptolemęo magnæ constructionis lib. ii: ubi Insulam universam in *Britanniam magnam & parvam* dispescit. *Magnam* vocat citeriorem ejus partem ad Meridiem: *Parvam* verò ulteriorem ad Septemtriones. Romani verò ulteriore parte neglectâ, *quia*, ut inquit Appianus, *illis utilis esse non poterat*, citeriorem in provinciam jam redactam primùm duplicem fecerunt, *Inferiorem & Superiorem*, ut ex Dione colligitur. Anglię enim partem citeriorem cum Walliâ *Superiorem*, ulteriorem & Septemtrionalem *Inferiorem* vocat. Postea in tres partes descripterunt, ut ex Sexto Rufo liquet, in *Maximam Cæsariensem*, *Britanniam Primam & Britanniam Secundam*. Postremò, cùm Imperii Romani formula indies immutaretur, Britanniam quinque partitâ fecêre, *Britanniam* nimirùm *Primam*, *Secundam*, *Maximam Cæsariensem*, *Valentiam*, & *Flaviam Cæsariensem*. Atque hæ quidem fuerunt sub Romanis ipsius Britanniæ divisiones. Nonnulli universam Insulam olim fuisse in tres partes divisam scripsêre, nempe in *Loegriam*, *Cambriam* & *Albaniam*. Sed hanc recentiorem esse divisionem credit Camdenus, ut quæ à tribus populis, Anglis, Cambris & Scotis, qui postremò Insulam inter se diviserunt, videatur enata. Postea in duo Regna, nempe Angliam & Scotiam, divisa est Insula: jam verò fœliciſſimo sub Iacobo 6 unita hæc duo sunt Regna, & tota Insula *Magna Britannia* appellata. Vastissimo autem & apertissimo Oceano, ut suprà docuimus, Britannia undiq; circumfunditur, quem B. Basilius *Mare magnum, & navigantibus horrendum* dixit. Latè certè modò campos vicinos inundat, modò refugit & nudat, & ut cum Plinio loquar, in magnitudine hac apertâ, Lunę vim laxè grassantis efficaciùs sentit, tantâque vi semper immittitur, ut non solùm flumina retroagat, sed aut terrestria deprehendat animalia, aut marina destituat. Tantúmque erat vel hoc mare hyeme navigare, ut Iul. Firmicus in libello de errore prophanarum religionum ad Constatem & Constantium Impp. exclamarit: *Hyeme (quod nec factum est aliquando, nec fiet) tumentes, & sævientes undas calcastis Oceani Britannici, sub remis vestris incogniti jam nobis pane maris unda contremuit, & insperatam Imperatoris faciem Britannus expavit. Quid amplius vultis? virtutibus vestris victa Elementa cesserunt.* De commoditatibus quas hoc mare præstat, de tẽpore quo terras fovet, de vaporibus quibus aërem nutrit, & agros irrorat, de piscibus varii generis, Salmonibus, Passeribus, Paguris, Asellis, Halecibus &c. quorum infinita examina alit, nihil attinet dicere: Margaritæ tamen non sunt silentio prætereundæ, quas rotundâ specie mari Britannico gregatim natare ducem sectantes, mare apum Iubas memorat. Meminit & Marcellinus. Harũ spe Cęsarem Britanniam petiisse author est Suetonius. Atq; hæc de Albione, nunc reliquas præcipuas percurramus. Inter omnes longe præcellit Hibernia, de quâ nihil hîc, de eâ in propiis quas occupat tabulis, dicturi. Eam sequuntur *Orcades*, nunc *Orkney* xxx. plùs minùs, Insulę, modicis inter se discretæ spatiis, quas ita appellat quædam

Mare.

Commoditates.

Orcades.

dam antiqua membrana, quasi *Argath*, id est, *supra Getas*, ut ibi exponitur: Camdenus malit *supra Cath*, objacet enim *Cath* regioni Scotiæ, quam ob promontorium *Cathneſſe* nunc vocant; cujus Incolæ *Carini* pro *Cathini* perperam Ptolemæo nominari videtur. Solini ætate homine vacarunt, & junceis herbis inhorruerunt, nunc vero cultæ sunt, sed sine silvis; hordei satis feraces, tritici & arborum omnino indigæ. Serpens in eis nullus aut venenosum animal, Animalium greges numerosissimos nutriunt: Lepores, Cuniculi, Grues & Cygni hic multi. Copiosa item in his piscatio est, ex qua Incolæ non parum emolumenti capiunt. Iulius Agricola classe primus Britanniam circumvectus Orcadas ad id tempus incognitas, invenit domuitque, tantum abest ut Claudius devicerit, (quod Hieronymi Chronicis asseritur.) Deinde vero cum Romanorum concideret in Britannia Imperium, Pictorum sedes fuerunt. Postea in Norvvegorum potestatem & Danorum devenerunt: unde Gothice loquuntur Incolæ: & demum Christiernus Rex Daniæ pacta pecunia, Anno MCCCCLxxiiii omne jus suum in regem Scotiæ transtulit. Harum autem præstantissima *Pomonia* Episcopali cathedra celebris, a Solino *POMONA* diutina ob diei prolixitatem vocata, hodie *Mainland* incolis, quasi continens esset, Stanni & plumbi ferax, ac sede Episcopali in *Kirkzwale* opidulo, & duobus castris ornata. *Oceris* etiam inter has a Ptolemæo recensetur, quam *Heth* nunc dici conjectat Camdenus. An vero *Hey*, quæ inter has numeratur Plinii *Dumnam* dicam, inquit idem Camdemus, nondum statui. Certe si non sit, malim *Faire Yle*; 1. *Insula pulchra*, cujus opidum quod habet unicum *Dumo* dicitur, *Dumnam* existimare, quam cum Becano *Wardhuys* in Lappelandia censere. Hactenus ille. *Zelandiam* quoque unam earum nominat Ioannes Major, quinquaginta mille passibus in longum exporrectam. Incolæ porro harum Insularum cum abundantia hordei potentissimum conficiant potum, & omnium mortalium sint bibacissimi, nullum tamen in eis unquam ebrium, aut mente alienatum, nullum amentem aut stolidum visum esse testatur Boëtius. His proximæ *Hebrides* Insulæ numero xliiii, quas Beda *Mævanias*, Ethicus *Betoricas*, Giralbus alibi *Inchades & Leucades*, Scoti *VVesterne Ilæ*, i. Occiduas Insulas: Ptolemæus cum Plinio & Solino *Ebudas* vocat. Harum triginta esse Plinius scripsit, sed quinque recenset Ptolemæus, Prima *Ricina* est, Plinio *Rinea*, Antonino *Ridunas*, nunc *Racline*. Insula hęc exigua est objecta Hiberniæ. Proxima *Epidium* est nunc *Ila* (teste Camdeno) Insula satis ampla, & cãpestri planicie ferax. Inter hanc & Scotiam *Iona* interjacet, Bedæ *Hy & Hu*, situ plano gaudens, in qua Episcopalis est sedes, in *Sodore* opidulo, unde Insulæ omnes *Sodorenses* etiam dictę fuerunt, quod in ejus diœcesi censẽtur; celebris autem est Regum Scotiæ sepultura. Inde *Maleos* est Ptolemęi, nunc *Mula*, cujus Plin. meminit, cum inquit *Reliquarum Mella xxv mill. pass. amplior proditur. Hebuda* Orientalior nunc *Skie*, deinde Scotię littori longe obtenditur, & *Hebuda* Occidentalior magis in Occasum divergens, nunc *Lewes*, cui præest *Mac cloyd*, & in antiquo Mannię libro *Lodhuys* dicitur, monticulis prærupta, saxosa & raro cultore, sed omnium amplissima, a qua exiguo Euripo *Enst* disjungitur. Cæteræ præter Hyrrham ignobiles sunt aut saxis asperæ, aut cautibus inviæ, & vix virenti cespite vestitæ. Sequuntur Mona & Vectis de quarum altera, in tertia Tabula Angliæ, de altera in septima agemus.

Soli fertilitas. Animalium varietas.

Imperium majorum.

Hebridũ, earũdẽ nomina.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [39] - 33
PUBLIC DOMAIN

Regio. Nomina prisca & recētia, a quibus & cur indita

HIBERNIA Insula sequitur, Orpheo, Aristoteli & Claudiano *Jerna*, Iuvenali & Melę *Iuvernia*, Diodoro Siculo *Iris*, Eustathio *Vernia & Bernia*, incolis *Erin*, Britannis *Yverdhon*, Anglis *Ireland*. Vnde hæc profluxerint nomina, variæ ut in re obscura subinde enatæ sunt opiniones. Hiberniam alii ab Hibero Duce Hispano, qui primus magna Hominum coactâ multitudine, eam occupavit, dictam volunt: ab Ibero fluvio alii, quod illius accolæ primi Insulam habitaverint; alii ab hiberno tempore, quia ad Occidentem vergit: Eulogii author ab Irnalpho Duce. *Hibernia & Iuverna*, proculdubio ab Orphei & Aristotelis *Ierna* dimanarunt: *Ierna* autem illa, *Iris*, *Iverdhon*, & *Ireland*, ab Incolarum *Erin*. Ab *Erin* ergo gentis vocabulo etymon petendum. Hic Camdenus quid opinione augurari possit se habere negat; nisi forsan, inquit, sit ab *Hiere* Hibernica voce illis Occasum, sive plagā Occidentalem sonante, unde *Erin* quasi Occidentalis Regio deducta videatur.

Situs.

Protenditur hæc Insula ab Austro in Aquilonem, forma lenticulari, sive ovali, non viginti dierum navigatione, ut Philæmon apud Ptolemæum tradidit, sed cccc tamun mill. pass. Latitudine vix cc implet. Ab Ortu habet *B*ritanniam, a qua Mari Hibernico & unius tantum diei navigatione discluditur. Ab Occidente vastum Oceanum. A Septemtrione, qua Oceanus Deucaledonius quem Ptolemæus vocat *Hyperboreum*, irrumpit, habet Islandiam: ab Austro respicit Hispaniā. Aër hujus Insulæ est saluberrimus, Cœlum mite, clemens, blādum, nam neque æstivo calore Incolæ ad umbras & loca opaca impelluntur: neque frigore ad focos; semina tamē ob Autumni humiditatem rarius matureścunt. Hinc Mela scribit, Cœlum ad maturanda semina iniquum habere. Salubritate tamen & serenitate aëris multum *B*ritanniæ præstat. Terræ motus hic numquam, vix semel in anno tonitru audies. Regio gleba præpingui, uberique frugum proventu felix est: pascuis tamen quam frugibus, gramine quam grano fœcundior. Tritici namque grana sunt hic contracta & minuta, & vix alicujus vanni beneficio purganda. Quod ver gignit, æstas nutrit, vix in messe pluvialis aquositas colligi permittit. Æolicis namque flatibus, & pluvialibus inundationibus prę aliis terris hęc exuberat.

Cœli temperies.

Animalium varietas.

Verum (ut inquit Mela) *adeo luxuriosa herbis non lætis modo, sed etiam dulcibus, ut si exigua diei parte pecora se impleant, & nisi pabulo prohibeantur, diutius pasta dissiliant.* Quod etiam Solinus de hac Insula testatur. Hinc pecorum infinita multitudo, primæ & prę-cipuæ Incolarum opes, Ovium etiam greges plurimi, quas quotannis bis tondent. Equi item optimi (*Hobies* vocantur) quibus non idem qui cæteris in cursu gradus, sed mollis alterno crurum explicatu glomeratio. Nullum ibi reptile degit, nullus Serpens, privilegio cum Creta communi; sæpe etiam illuc de *B*ritannia allati Serpētes, mox ut proximantes terris odorem aëris illius attraxerunt, intereunt. *B*eda testis est, vidisse se, quibusdam a Serpente percussis raso folia codicum ex Hibernia asportatorū propinata esse, & continuo totam vim grassantis veneni, tumoremque inflati corporis recessisse. Falcones præterea, Accipitres & Nisos, prę aliis regionibus copiosè producit. Aquilarum quoque non minor hic copia, quam alibi milvorum. Tanta vero multitudine se Grues ingerunt, ut uno in grege centum frequenter reperias. In *B*oreali plaga Cygni etiam abundant. Ciconiæ vero per universam Insulam rarissimæ sunt, & illæ nigræ. Perdices, Phasiani, Picæ & Philomelæ deesse dicuntur.

Apum

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [41] - 35

PUBLIC DOMAIN

Apum tanta multitudo, ut non ſolum in alveariis, ſed etiam in arborum truncis & terræ cavernis reperiantur. Scribit etiam Giraldus de avibus præ cæteris hoc memorabile, ex lignis quibuſdam in mari temere natantibus, gummi primum effluere: hoc gummi poſtea in cruſtam indureſcere, intus naſci animalcula, quæ primum vitam, poſtea roſtra, pennas, alas concipiant, denique vel in aëre volitent, vel aquæ innatent, neque aliter generari hoc animal. Sylveſter Giraldus quem dixi, teſtatur ſe iſtiuſmodi aves permultas vidiſſe ſemiformatas, roſtro ex teſtulis pendentes, quæ ſi perfectæ fuiſſent, reliquarum more volitaſſent. Sunt & aves, eodem teſte, biformis naturæ, quas Aurifriſios vocant, plurimæ, Aquila quidem minores, Accipitre majores, quibus alterum pedem unguibus armatum, apertum & rapacem: alterum vero clauſum & pacificum, ſolique natatui idoneum, naturæ ludentis opera contulit admiranda. Sunt & aliæ quas Martinetas vocant, Merula minores, in modum Coturnicum curtæ, ſed albo ventre nigroque dorſo degenerant. Mirum de his aviculis, quia ſi mortuæ in loco ſicco ſerventur, putreſcere neſciunt: & inter veſtes aliaſve res locatæ, eas indemnes a tinea conſervant. Et quod longe ſtupore dignius eſt: mortuæ quoque in ſicco ſuſpenſæ, rediviva plumarũ renovatione ſingulis annis immutantur. Ferarum quoque omnia fere genera continet. Habet enim Cervos, qui præ nimia pinguedine parum ad curſum apti ſunt: & quanto minores ſunt corporum quantitate, tanto præcellentius efferuntur cornuum dignitate. Aprorum magna copia eſt. Sunt & Lepores multi. Sed omnium animalium ferarum & avium corpora, hic quam alibi minora. Eſt & Taxus, & Muſtela. Sed caret Capris, Damis, & Eriis. Talpæ nullæ vel rariſſimæ: ſed Mures infiniti. Lupum item, & Vulpem habet. Sed de his ſatis, ad alia tranſeo. Hibernia quondam multos Regulos habuit, nunc autem ſub Anglorum regimine & per Proregem quem Dominum deputatũ vocãt, adminiſtratur. Hibernia vero ſub dominio Regis Anglorũ incidit circiter annũ 1175, quo Rodericus Connaciæ Rex, ſe Regem univerſæ Hiberniæ nominavit, qui cum totam Inſulam ſubjugare contenderet, bellum continuum cum cæteris Regulis gerebat, ex cujus quidem ſeditione factum eſt, ut alii Reguli ſe ſponte, ac ſine ulla ſanguinis effuſione Anglorum Regi Henrico ſecundo dederint: & inde omnes Hiberniæ Domini dicti ſunt uſque ad Henricum octavum, qui Rex Hiberniæ ab inſulæ Ordinibus m Proceribus declaratus fuit, quia quibuſdam ſeditioſis Domini nomen erat inviſum. Quatuor in hac civitates præcipuæ, *Dublinia* totius Hiberniæ Metropolis, Sedes Regia & Archiepiſcopalis, Comitatuſque titulo exornata. Secundas partes tenet *VVaterfordia*, tertias *Limmiricum*, quartas *Corcagia*. Sunt & alia ibi opida ac municipia ſatis magna, de quibus in particularibus deſcriptionibus fuſius. *Lacus* quoque plurimos hæc terra habet, inter quos lacus eſt in Hultonia ab Erno lacu xx. mill. diſtans, de quo ſuo loco fuſius. Super *Armacum* urbem ſtagnum eſt haud amplum, in quod ſi haſtam defixam aliquot menſes relinquas, pars ea quæ luto inhæſit ferrea, quæ aquæ immerſa ſaxea, exſtans lignea futura ſit. Eſt & *Erno* lacus, qui xxx mill. paſſ. in longitudine, xv in latitudine diffunditur, ſilvis opacis coronatus, & adeo piſcoſus, ut piſcatores nimiam frequentius piſcium copiam, retiumque rupturas, potius quam defectus conquerantur. Fluminibus item egregiis ſcinditur & rigatur Inſula: quorum nomina hęc ſunt: *Avenliſius*, Dubel perfluens, *Boandus*, per Mediam, *Banna* per Vltoniam:

Imperium majorum.

Urbes.

Lacus.

Flumina.

per

per Connaciam, *Linnus*; & *Moadus*, per Kenelcunilliam, Slicheiam, & Samairam: *Modarnus* vero & *Eurcus* per Keneleoniam, & alia plurima. Inter omnia vero flumina Hiberniæ non immerito principatum *Synnevus* obtinet, tam quantitatis suę majestate longisque terrarum excursibus, quam fœcundissima piscositate. Cæterum flumina & Lacus suis sibi innatis fœcunda sunt piscibus. Terra inæqualis est & montosa, mollis & aquosa. In summis Montium verticibus stagna reperies & paludes. Pecore Montes, nemora Feris abundant. De mari quod Hibernium & Britanniam interluit sic scribit Solinus: *Mare quod inter Hiberniam & Britanniam interluit, undosum & inquietum toto in anno, nonnisi æstivis pauculis diebus est navigabile.* Sed errat. Satis enim trãquillum est, nisi ventorum vi agitetur. Et non solum æstate, sed etiam summa hyeme, vectores ultro citroque navigant. Marinis autem piscibus per omnia latera maritima, satis abundat. Habet Hibernia in universum Comites triginta tres. Archiepiscopos quatuor. *Armachiensem* totius Hiberniæ Primatem: *Dublinensem* Hiberniæ Primatem: *Cassiliensem* & *Toamensem*. Et hi quatuor viginti novem Suffraganeos habent. Hibernia ex Incolarum moribus in duas partes distribuitur. Qui enim legibus teneri recusant & incultius vivunt *Irishrie*, & vulgo *Wild Irish*, id est, sylvestris Hibernici vocantur. Qui vero Legum potestatum sanctam habẽt, & judiciis se sistunt, *Anglo-Hibernici* dicuntur, & eorum regio *The English Pale*: Anglicè, naturaliter & incorrupte loquuntur; Hibernice tamen norunt, propter quotidiana commercia. Hibernici primarios quosdam Tyrannos habent, quorum imperio plures tenentur: sub Anglico jure & imperio, nisi simulare & quamdiu Angli milites eorum territoria depopulantur, non vivunt. Iudicia tamen propter deprædationes frequentes, & furta nocturna certis temporibus & locis constituunt. Illic reorum qui accusantur, proprium est: Nego. Si convincantur, ad litem æstimandam quosdam arbitros, quos illi *Brehonios* appellant, adhibent. Isti sunt ex una familia proseminati, qui quamvis intelligentiam juris non habeant, vulgo tamen propter arcanam quamdam scientiam ac moribus acceptam, quasi divini habentur. Militia eorum partim equestris, partim pedestris est. Equites habent Equos valde tractabiles, quos sine ullis adminiculis, etiam loricati insiliunt. Hastas bene ponderosas circa medium manibus prehensas supra capita in hostem vibrant. Intet pedites quidam sunt sagati milites valde robusti, quos *Galeglacios* vocant, & tela pedalia securibus similia, eaque gemina, cultris tonsoriis acutiora, longiusculis hastilibus affixa gerunt, & totius Hibernici belli fundamentum ac robur sunt. Secundum locũ obtinent Pedites levis armaturæ machærophori, qui *Karni* dicũtur, & neminem occisum putant nisi capite truncatum. Tertio loco sunt cursores, quos Daltinos vocant, qui inermes incedunt & ministros se præbẽt equitibus. Totus autem tam equitatus quam peditatus, quoties ad manus venitur magna voce *Pharro Pharro* inclamat: & tibia utriculari loco tubę utitur. Cęnitant Hibernici magnificè & opiparè. Nam licet delicatis Artolaganis minime abundent, nec etiam ulla urbana in epulis lautitia adhibeatur, mensas tamen habent, Bove, Porco, & aliis cibariis, prout temporum observatio exigit cumulatissime instructas. In epulis accumbunt lectulis positis. Primus in mensa locus tribuitur Matri familias, talari tunica, & sæpe crocota, bene manicata amictę,

Mare.

Mores.

Victus.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [43] - 37
PUBLIC DOMAIN

Hiberniæ II. Tab. in qua Vltonia, Cõnacia, Media, & pars Lageniæ.

VLTONIA.

HIBERNIA in genere descripta; antequam ad specialiorem singularum partiũ delineationem me accingam, operæprecium putavi primum, distributionem ejus proponere. Hibernia in quinque partes seu Provincias dividitur. In *Lageniam* quæ ad Orientem est Angliæ proxima: *Connaciam* vel *Connachtiam* quæ ad Occidentem vergit: *Vltoniam* in Septemtrionali parte: & *Momoniam*, in Australi plaga sitã. Quinta pars *Media* appellatur, quæ medio loco sita a cæteris clauditur. In hisce quinque Provinciis alia quędam notabilia territoria ponuntur, ut in *Lagenia* includuntur *Fingalia*, *Offalia*, *Leisia*, *Ossiria* & *Ormundia*. In *Media* reponuntur *Slania*, *Fouria*, & *Delvinia*. In *Comania* comprehenditur *Claria*; In *Vltonia* continetur *Virilia*, *Antrimenia*, *Lecalia*, ac *Treconcka* : In *Momonia* concluduntur *Trippetatia*, *Keria*, *Cosmaia*, *Desmondia*, *Tomondia*, nonnullaque alia. Est & alia Hibernię partitio quam in Tabula generali etiam attigimus: hæc magna cum cura & diligentia est consideranda, si quis hujus terræ statum cognitum, ac perspectum habere aveat. Quare observare diligenter oportebit, Hiberniam in duas partes distributam esse, in Anglicam & Hibernicam. Hãc Germani & genuini Hiberni, illam Anglorum progenies incolit: eaque portio, plebeio sermone, Anglica Provincia nominatur, quod sit Anglorum territoriis, quasi Palis & Septis circumsessa. Etenim posteaquam Angli Dermicium, exactum Regem, Hibernicis hostibus, armis castrisque oppressis, in patriam atq; adeo in Regnum restituerunt: Angli victores sedem stabilem & domicilia certa, in lectis Hiberniæ locis habuerunt: deinde cum inter se & domitos Hibernos, quædam quasi Insulæ divortia fecissent, illam partem, in qua coloniam collocarunt, Anglicam Provinciam appellaverunt. Hac major Lageniæ & Mediæ pars, ac ea Vltoniæ portio, quæ Virilia dicitur, continetur, sed præcipua Lagenię particula, quę Fingalia vocatur, Dublinio, ad Aquilonarem plagam, finitima, primas tenet; Media secundas. Mercator autem partes priore distributione a nobis positas, quatuor tabulis luculenter exhibet, ab Vltonia, Connacia, Media & parte Lageniæ facto initio. Harum omnium partium, quo ordine ab Authore nostro ponuntur, delineationem, quam potero fidelissimè, proponam. Offert se primo loco Vltonia. Pars hæc Hiberniæ prima Latine *Vltonia* dicitur, Anglis *Vlster*, Hibernicis *Cui Gully*, id est, Provincia *Gully*, Britannis *VVlw*. Protenditur ad mare Hyperboreum, & hinc *Buinda* a Media, illinc *Erno* Lacu & *Bannio* fluvio a Connacia dirimitur. Regio ampla, alicubi ferax, alicubi macra, viriditate tamen ad aspectum ubique jucunda, & pecoribus refertissima. *Ioannes* Curtius primus Anglorum hanc regionem aggressus est, & Duno, Armachaque expugnatis, universam aut bello, aut deditione complexus est, primusque Vltonię Comes est dictus, sed cum illi res prosperè gestæ ita invidiam conflassent, ut ex suis virtutibus, aliorumque vitiis in exilium ageretur: *Hugo Lacy* qui illum bello persequebatur, datus erat a Rege *Ioanne* successor. Hujus unicam filiam Gualterus de *Burgo* Dominus Connaciæ uxorem duxit, & uxorio jure creatus est Vltonię Comes, permansitque ille honor in Richardo filio, & Gulielmo Muto hujus Ioannis filio ex Elizabetha Clara

Regio.
Nomina.
Situs.
Soli qualitas.
Imperium.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [44] - 38
PUBLIC DOMAIN

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [45] - 39

PUBLIC DOMAIN

Clara (herede altera Gilberti *Clare* fratris sui) qui a suis interfectus Elizabetham unicam filiolam reliquit, quæ Leonello Clarentiæ Duci enupta. Per hujus vero unicam filiam ad Mortuomarios, & ab illis rursum per filiã ad Richardum Ducem Eboracensem Vltoniæ titulus est devolutus, cujus filius Edvvardus IIII. Rex Angliæ sacro patrimonio sive Domanio, ut vocant, regio adjunxit. Quo tempore cum Anglia in partes discederet, intestino exardescente bello, & Angli qui meruerunt, Vltonia relicta, domum profecti partes sequerẽtur, *O--Neale*, & alii Hibernicæ originis in has regiones involarunt, & ita barbarie efferarunt, ut nihil supra. Dividitur in Ciferiorem & Vltẽriorem. Citerior tres habet Comitatus, *Louth*, *Dovvn* & *Antrimme*: Vlterior septem, *Monahon*, *Tiroen*, *Armack*, *Colrane*, *Donergall*, *Fermanagh*, & *Cavon*. Ptolemæi vero ætate hanc universam incoluerunt *Voluntij*, *Darni*, *Robogdij* & *Erdini*. *Volunty*, unde *Guly*, & *Vlster* forsitan profluxerunt, tenuerũt tres Comitatus *Dovvn*, *Antrimme*, & *Louth*, qui & *Iriel* dicitur, cujus Comitem primum Ioannem *Brimicham* creavit Rex Edvvardus secundus, quod justo prelio Edvvardum Brusium Scotum, qui se Hiberniæ Regem declaraverat, ad *Dundalk* opidum maritimum profligavit, & occidit. Regiones etiam adjunctas insederunt, quarum nomina Latino sermone eloqui vix datur, *Tiroen* scilicet, quam nonnulli *Eugenij terram* latine interpretantur, *Bremy*, *Ineagh*, *Mourne*, & regiones illas quas Anglica *Fitz-Vrsorum* familia occupat, qui nunc degenetes eodem sensu *Mac Mahon*, i. *Vrsi filij* appellantur, cum Kilvvarny, & Kilulto Silvis densissimis, & Chersonesis duabus *Lecale* & *Arde*. Nihil in his memoratu dignum occurrit nisi Hibernicos Regulos commemorare velim. Melioris notæ inter urbes solummodo *Armach* sedes Archiepiscopi & totius Hiberniæ Metropolis, ab Armacha Regina sic dictam fabulantur Hibernici: sed Camdeno eadem esse videtur, quam *Dearmach* vocat Beda: & *Ruborum Campum*, ex lingua Scotica sive Hibernica interpretatur, Regio multis & immensis Lacubus

Lacus. interfusa, inter quos Lacus *Laugh* qui statim ab Armach, late diffunditur: & ad Orientem solem *Kilulto*, *Kilvvarney*, & *Dyffrin* silvæ impeditiores usque ad sinum illum pertingunt, qui angusto meatu admissus ita se insinuat, & variis recessibus terram excavat, ut duas faciat Chersoneſos, *Lecale* ad Meridiem, & *Arde* ad Aquilonem. *Lecale* totius Hiberniæ longissimè in Ortum prominet, extremumque ejus Promontorium, quod nunc nautis S. *Iohns Foreland*, Ptolemęo *Isanium* vocatur, forsitan a Britannico *Isa*, quod infimum sonat. In ipsius Isthmo *Dunum* floruit, cujus meminit etiam sed non suo loco Ptolemæus, nunc *Dovvn* vetustæ sane memoriæ opidum, sedes Episcopalis. *Arde* è regione jacet tenui alveo divisa, quam Savagi Anglica familia jam degener olim occupavit, & in quam Thomas Smith Eques Auratus, & Reginæ a secretis præclaro ausu, sed infesto fato Coloniam non ita pridem duxit: filium enim naturalem, quem præfecerat ex insidiis interceptum canibus objecerunt Hibernici, cujus immanitatis pœnas perditissimi illi rebelles postea gravissimas persolverunt, interfecti, & Lupis in prædam dati. Sunt & alii Lacus, de quibus in generali descriptione mentio a nobis facta est. Inter

Fluvij. fluvios primum *Vinderius* fluvius occurrit, qui nunc *The Bay of Knocfergus*, ab impositio opido munito & portu tuto, quem Angli *Knocfergus*, Hibernici *Carefergus* vocant, id est *Fergusii* scopulus, quod nomen a Fergusio ibi submerso invenit. Deinde *Banna* eximiæ, ut inquit Giraldus, pulchritudinis fluvius, quod nomen testatur,

ex

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [46] - 40
PUBLIC DOMAIN

ex Lacu *Eaugh* se in Oceanum duplici ostio transfundit, Salmonibus totius Europæ longe fœcundissimus; eo quod ut nonnulli existimant, sit omnium fluviorum limpidissimus, cujusmodi aquis Salmones unice delectantur. Est & *Logia* flu. cujus meminit Ptolemæus, qui nunc *Lough Foile* paulo superius spatioso ostio in mare prorumpit: & alii. Terra iusuper immanibus Silvis vmbrosa. *Darni* ultra Voluntios consederunt, ubi nunc *Claneboy*, *Rowte*, *Glynnes*, *Krine*, omnemque tractum maritimum usque ad *Loghfoyle* tenuerunt. *Claneboy* lingua Hibernica *Gens flava*, O-Nealorum fuit possessio, & nequissimi illius rebellis Ioannis O-Neali fato nota, qui inter pocula hic a Scoto-Hibernis ex Hebridibus fuit interfectus: post cujus obitum hunc agrum Gualtero *D'Evreux* Essexiæ Comiti concessit Regina Elizabetha. *Rovvte* sedes erat *Mac- Guillinorum*, non obscuræ in hac ora familiæ. *Glynnes*, id est, *Convallis*, ad Barones Bissetos quondam spectavit, qui cum Patricium Atholiæ Comitem ob privatas simultates sustulissent ex Scotia huc exultatum venerunt, ac suæ gentis familiam illustrem reliquerunt. Supra hos *Glynnes*, ex adverso Insulæ quam Ptolemæus *Rioneam*, Angli *Raclynes* vocant, *Krine* sita est *O Cahani* regiuncula quam Banna interluit, & *Logia* nunc *Lough Foile*. Ad quod flumen non obscura supersunt nominis Darniorum vestigia in lacu *Der*. *Robogdii* supra Logiam locati omne Septemtrionale illud Hiberniæ littus tenuerunt, ubi *O Dongherty*, obscurioris notæ Regulus multum valet. Inter hos *Rabogh* viculus Episcopalis antiqui Robogdiorum nominis expressa retinet vestigia; sed quodnam sit *Robogdium* promontorium, nisi sit *Faire Foreland*, plane se nescire inquit Cãdenus. Ab hoc scopulosolo tractu extrema reflectuntur littora per *Svvilly* Lacus ostium, qui Ptolemæo *Argita* dici videtur. Vlterius magis ad Occasũ *Vennicnii* egerũt in *Tirconell*, ubi *Mac Rvvyny Fayd*, *Mac Svvyny Netoeth*, & *Mac Svvyny Bannigh* plurimum possident. *Viduam* flumẽ quod nunc *Chrodagh*, & *Vennicnium* Promontorium quod nunc *Rames head*, & *Boraum* promontorium, quod nunc *S. Helens head* inter hos statuit Ptolemæus. A Boreo promontorio unde retrahuntur in Meridiem littora, ubi nunc *O Donel*, *O Buil*. & *Mac Guir* magni nominis Reguli habitant, consederunt olim *Erdini*. Hic est *Erno* Lacus de quo in generali descriptione diximus, & alter xv ab hoc milliaribus ad Arctum distans, in quo Insula eminet, & in ea ad monasteriolum specus obversantium nescio quorum spectrorum terrore, & horrendis visis decantatus. Incolis hodie *Ellanu' Frugadory*: id est, Insula Purgatorii, & Patricii Purgatorium nominatur. Patricium enim Hibernorum Apostolum a Deo ardentissimis precibus impetrasse creduli affirmant, ut pœnæ, & cruciatus qui impios post hanc vitam manent, ob oculos hic proponerentur, ut insita suis Hibernis peccata, & gentilium errores facilius extirparet. Cæterum cũ *Reglis* hic locus in Patricii vita nominetur, *Regiam* alteram fuisse quam Ptolemæus memorat, existimat Camdenus, cui suffragatur apud Geographum situs. Præter hoc Patricii, etiam aliud in hac Insula Brendani Purgatorium fuisse perhibent. Hi sunt antiqui Vltoniæ Incolæ, quibus tandem permisti Scoti, hinc Scotorum nomen in Borealem Britanniæ plagam transvexerunt. Archiepiscopus unus in Vltonia, qui sedem suam habet Armachiæ. Hos habet Suffraganeos Episcopos, *Maeth* & *Dereñ*, *Ardach* forte *Apde*: *Kilmore*, *Clogher*: *Doune*, *Coner*: *Klonckños*, *Raboo*, forte *Ropo*: *Dromoore*. Regio hæc ut sine subactione inhorrescit, ita Incolarum ingenia sine humaniori cultura maxime efferantur.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [47] - 41
PUBLIC DOMAIN

CONNACIA.

Regio. Nomina.

CONNACIA ſecunda Hiberniæ pars, aliis *Connachtia*, Anglis *Connagh*, & Hibernis *Connaghty* dicitur. Ad Occaſum vergit, Seno flumine, *Banna*, & Oceano incluſa. Hanc antiquitus Ptolemæi ætate *Auteri* & *Nagnatæ* totam inſederunt. Tam arcta verò cognatio inter *Nagnatas* & *Connaghty* intercedere videtur, ut vel *Connaghty* inde enatum, vel hoc nomen *Nagnatæ* à *Connaghty* detortum exiſtimare liceat. Niſi quis à *Nagnata* portu cujus meminit Ptolemæus *Connaghty* factum ſuſpicetur, & inde regioni nomen impoſitum. Portus enim *Cuon* patria lingua dicitur, cui ſi addas *Nagnatæ* à *Connaghty* non multùm abludet.

Soli qualitas.

Cæterum regio ut alicubi læta, & ferax, ita ſubuvidis quibuſdam locis, herbidis tamen, quos à mollitie *Boghu* appellitant, ut reliqua paſſim Inſula, periculoſa, & ſylvis opacioribus & crebrioribus condenſa. Ora autem maritima multis ſinubus, & navigabilibus alveis pervia accolas ad navigationes quodammodo invitat, & provocat, ſed innatæ deſidiæ dulcedo ita detinet, ut oſtiatim malint victum quærere, quàm honeſtis laboribus paupertatem repellere.

Imperium majorum.

In Hibernicis proditum eſt hiſtoriis *Turloghum O-mor O-conor* huic regioni cum Imperio olim præfuiſſe, totamque inter duos filios, Cahelum, & Brienum diviſiſſe. Advenientibus vero in Hiberniam Anglis Rothericus præfuit, qui Hiberniæ Monarcham ſe dixit, ſed ille mole Anglici belli imminentis territus ſe in Henrici noſtri ſecundi fidem, non tentata Martis alea, contulit. Cum autem ſtatim à fide deficeret, Milo Coganus primus Anglorum Connachtiam, ſed irrito incœpto, aggreſſus eſt. Poſtea Guilielmus filius Aldelmi, cujus poſteri de *Burgo*, & *Bourki* Hibernice vocantur, Gilbertus de *Clare* Comes Gloceſtrenſis, & Guilielmus de *Bermingham* primi Anglorum hanc regionem perdomuerunt, & ad humanitatem imbuerunt. *Bourkus* verò ſive de *Burgo*, & eius poſteri totius Connachtiæ Domini appellati, hanc Provinciam cum Vltonia diu ſumma tranquilitate adminiſtrarunt, & opimos reditus collegerunt, donec unica Richardi de *Burgo* filia Connachtiæ, & Vltoniæ ex aſſe hæres elocata fuerat Leonello Clarentiæ Duci Regis Edvvardi tertii filio. Cum autem ille in Anglia vt plurimum hæreret, & qui illi ſucceſſerunt Mortuomarii, patrimonium in Hibernia negligentius haberent, *Bourki* affines, quos illi ſuis terris præfecerunt, Dominorum abſentia, & turbulentis in Anglia temporibus freti, contempta legum authoritate, inita cum Hibernicis ſocietate, & contractis nuptiis, univerſam Connachtiam ſibi occuparunt, & paulatim degenerantes, Anglico cultu depoſito, Hibernicos mores induerunt.

Opida.

Hodie in ſex comitatus diſtribuitur: *Clariæ*, *Letrimme*, *Galvveiæ*, *Roſecomin*, *Maio*, *Sligo*. Sunt etiam in hac Baro *de Atterith*, Baro *de Clare*, & alii. Eſt hic *Galveia*, opidum ab exteris negotiatoribus valde frequentatum, & opulentis mercatoribus ſuumque negotium bene gerentibus cumulatum. Ferunt Mercatorem tranſmarinum qui habuit cum his opidanis commercium, olim percunctatum ex Hiberno quodam, in qua Galveiæ parte Hibernia conſiſteret? Opidum pro regione, contraque Inſulam pro municipio accepit. Galveiæ annumerantur *Annerla*, *Clariæ*, *Sligaia*, *Aretlonia*, & *Alonia*, opidum non contemnendum.

Auteri

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [49] - 43
PUBLIC DOMAIN

Auteri autem quos dixi, Auſtraliorem hujus Connacię partem olim occuparunt, ubi nunc *Tvvomondia* vel *Clo-ria, Clan-Richardi* regio, & *B*aronia de *Atterith*, quæ Auterorũ nomẽ in ſe planiſſime prodit. *Tvvomond*, Giraldo *Thuetmonia* (quæ quamvis ultra Senum jaceat, Momoniæ adjudicatur) grandiori Promontorio in mare projicitur, ſede Archiepiſcopali, quam *Toam* dicunt, & ſuis Comitibus celebris, *O Brenis* ſcilicet, qui è veteribus Connaciæ Regulis oriundi, ab Henrico VIII Tvvomondiæ Comitum titulo ſunt honorati. Hæc regio, vel maxima ejus pars Anglis *Clariæ* Comitatus appellatur a Thoma Clare juniori filio Gilberti primi, Comitis Gloceſtriæ: cui hanc regionem Rex Edvvardus primus conceſſit. *Clan-Richard*, id eſt, *Terra filiorum Richardi* his eſt contermina, nomen Hibernico more a Richardo quodam ſumſit ex Anglica familia, *De Burgo*, ſive *Burgenſis* dicta, quæ poſtea maximi nominis & potentiæ in hoc tractu fuit, & è quâ Richardũ de *B*urgo Henricus VIII Comitem *Clan-Richard*, creavit. *Atterith* vulgo *Athenry* bellicoſum *B*aronem ſuum Ioannẽ *De Bermingham* Anglum in ſuam laudem rapit, è qua familia Comites *de Louth* ſunt prognati. Inter hos *Auteros Auſoba* flu. oſtium a Geographo ſtatuitur, nunc *The bay of Galvvay* dici videtur: *Galvvay* enim Hibernice *Gallive*; in ejus receſſu cernitur elegans ſane & turritum opidum, quod fluminis beneficio diverſas opes terræ mariſque facili permiſcet commercio. *Ravium* item fluvium in Connacia ſtatuit Geographus, ſed inverſis pro *Banium* literis, quo etiamnum nomine innoteſcit; *Banny* enim accolis nominatur, qui ex Erno lacu emiſſus Connachtiæ & Vltoniæ limes dignoſcitur. Ad Incolas redeo. Connaciæ reliquum ad *B*oream occuparunt olim *Nagnatæ* uſque ad *B*annum fluvium, qui Vltoniam & Connaciam interdividit, ubi *O Conor*, *O Roerc*, & *Mac Diarmod* ſylveſtres Hibernici rerum quodammodo potiuntur. Littus vero ab Auſoba dorſum agit per Inſulas *Arran*, *Inisceath* Colmãni monaſterio olim notam, & *Inis Bovind*, quam Beda ex Scotico ſermone *Vitulæ albæ Inſulam* interpretatur. Retrahitur inde littus ad *Libnii* fluvii oſtium, quem exulantem ad ſuam *Dubliniam* reducit Camdenus, ſed locus quem deſignat Ptolemæus, nunc *The bay of Slegah* vocatur. *Nagnatam* urbem hic ponit Ptolemæus, ſed quęnam illa ſit, eruere non eſt mei ingenii, inquit idem Camdenus. Archiepiſcopus hic unus qui *Tvvenii* vulgo *Toam* reſidet & Momoniæ adjudicatur, ſub quo hi ſunt Epiſcopi ſuffraganei; *Kilmako*, *Olfine*, *Bishops Helphen*, forte; *Avaghdouns*, *Clonfert*, *Moroo*.

MEDIA.

Regia. Nomina. Unde ducta nomina. Situs. Soli fertilitas. Imperium majorum.

MEDIA tertia Hibernię portio, quam patrio vocabulo *Mijh* dicunt, Angli *Methe*, Giraldus *Midiã & Mediam*, forſitan quod ſit in ipſo Inſulę medio. Vmbilicum enim Hiberniæ *Killair*, in hac parte caſtrum, quod videtur eſſe Ptolemæi *Laberus*, perhibent, ipſumque nomẽ non aliud innuit: *Lair* enim lingua Hibernica medium ſignificat. Hæc ab Hibernico mari ad Sineum uſque flumẽ protenſa jacet, quod flumen ipſam a Connacia diſterminat. Aërem habet ſalubrem aſpectumque delectabilem. Fertilis eſt frumento, paſcuis & armentis, affluens carnibus, butyro, caſeo, lacte, & ſimilibus: ac propter populi multitudinẽ, caſtrorum & opidorum fortitudinem & pacem inde natam vulgo *Camera Hiberniæ* audit. Scribunt Hibernici regionem hanc ſuos quondam habuiſſe reges, Slaniumq; Hiberniæ Monarcham poſtea regali menſæ

menſæ appropriaſſe. Cum autem Angli pedem in Hibernia fixiſſent, Hugo Laceius maximam ejus partem ſubjugauit, illique in feudum conceſſit Rex Henricus ſecundus, *Dominumque de Media* dixit, qui ab Hibernico dum *Dervvathæ* caſtrum conderet ex improviſo capite truncatus; ille duos filios ſuſcepit Hugonem Comitem Vltoniæ, & VValterum Dominum de *Trim*; qui Gilbertum ſuperſtite patre defunctum genuit. Per Gilberti autem filias Margaretam & Matildem, altera pars per *Ienvillos* ex familia Lotharingica, & *Mortuomarios* in domanium Regium, Petrus enim de *Ienevill* ex illa Matilde natus Ioannã Rogero de *Mortuomari* Comiti *Marchiæ* enuptam genuit: altera per *Verdonos* ad varias in Anglia familias eſt devoluta. Patrũ memoria in duas partes publico ordinum conventu diviſa fuit hæc regio, in Mediam ſcilicet Orientalem, & Occidentalem. Orientalem *Boandus* flu. qui Ptolemæo *Buvinda* primum interfluit, & poſtea cum *Droghda* elegans & frequens opidum a ponte ſic dictum alluerit, hanc partem ab Vltonia ſecludit. Occidentalis Media præter *Laberum* jam dictum, & *Delvin*, quæ olim Petrum *Meſet*, nunc clariſſimam Nogentorum ex Anglia familiam Baronis honore exornat, nihil memorandum habet. Gilbertus enim *Nogent* (ut habet Richardus Stanihurſtius, qui de rebus Hibernicis diſerte ſcripſit) vir cenſus equeſtris ob operã bello Hibernico egregie navatã Delviniæ & Fouriæ coloniis ab Hugone Laceio Medię expugnatore donatus erat, è cujus ſtirpe Delvinę Barones enati ſunt. Hibernicas gentes *O Malaghlen, Mac Coghlan, O Madden, Magoghigan*, quorum vel nomina barbarum quiddam ſtrepunt, libenter aliis relinquimus. In Media autem opida numerantur *Pontana*, quæ vulgariter *Droghedaia* nominatur, opidum lautiſſimum, portum habens navium ſtationi perappoſitum. Sunt tamen qui mediam hujus opidi partem, nimirum trans flumen, in Vltonia ponant. Inſunt item in Media, *Molingaria*, *Fouria Delvina*, *Trimmia*, *Kelleſia*, *Navania*, *Aboia*, *Dulekia* & *Scrinia*. Sunt & in hac provincia prope Foneram tres Lacus ab invicem non remoti, quorum quilibet Piſcium ſuum genus continet: ad quem nunquã alii Piſces accedunt, licet tamen fluminis interlabẽtis beneficio vias commeabiles habeant: quinimo ſi Piſcis unius ad Lacũ alterius deferatur, aut moritur aut ad priorem redit. Fluvii hic ſunt *Boandus* de quo ſupra, qui a velocitate nominatus videtur: *Boan* enim tam Hibernico quam Britannico idiomate velocem denotat. *Trim* opidum eſt melioris notæ, & antiqua quaſi Baronia Laceiorum. Eſt & *Sineus* flu. quem inter Mediam & Connaciam interlabi diximus, hic Ptolemæo *Senus*, Oroſio *Sena*, accolis vero *Schannin* dicitur, id eſt, *Flumen antiquum*. E Therne montibus in Vltonia effunditur, *Macolicum*, nunc, (ut Mercator noſter obſervavit) *Malc* cujus meminit Ptolemęus, inviſit, ſtatimque ab altero ſpatioſo lacu excipitur (*Lough Regith* appellant) cujus nomen, & ſitus *Rigiam* urbem quam Ptolemæus eo loci ſtatuit, non procul abfuiſſe quodammodo ſubinnuit. Vbi vero Lacum hunc prætervectus anguſtiori alveo intra ripas ſe colligit *Athlon* opidum inſidet, ſub quo flumen ponte è vivo ſaxo pulcherrimo magno ſeditiorum terrori Dominus Henricus Sidnęus laudatiſſimus Hiberniæ Prorex non ita pridem conjunxit. Inde vero Senus maximarum navium capax diducto alveo Limiricum urbem, Hibernicis *Loumneagh*, Anglis *Limerike* amplectitur. Hinc per ſexaginta plus minus milliaria Senus rectus, grandiſque in Occaſum properat, demumque in Oceanum Occidentalem vaſto oſtio ad *Knoc Patric*, id eſt, *Patricii collis*, evolvitur.

Opidorũ nomina.

Lacus.

Flumina.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [51] - 45
PUBLIC DOMAIN

Hiber. IIII Tab. Orientalem Vltoniæ partem continens, & ſequentia territoria.

Clandeboy, Tirone, Arde, Lecale, Evaugh, Arthule, Nevvry, Mourne, Fuſe, Vriel, & alia plura.

LAGENIA.

Regio. Nomina.

MEDIAM in noſtri authoris partitione ſequitur *Lagenia* quarta Hiberniæ pars, Incolis *Leighnig*, Britannis *Lein*, Anglis *Leynſter*, Scriptoribus Latinis *Lagenia*, in antiquis Sanctorum vitis *Lagen*. Tota maritima ad ortum Hiberniæ jacet, a Momonia *Neoro* fluvio, quem multis tamen in locis trãſcendit: a Connacia aliquamdiu *Sineo*, a Media ſuis limitibus terminata. Ptolemæi ætate ſedes erat *Brigantibus, Coriondis, Menapiis, Cauci*s & *Blanis*, & ab his *Blanis* fortaſſe deducta & cõtracta illa recentiora nomina *Lein, Leinigh*, & *Leinſter*.

Soli fertilitas.

Fertilis & frugifera eſt terra, mitiſſimo Cœlo, nec inclementibus Incolarum ingeniis. Diſtinguitur nunc in Comitatum *VVexford, Caterlogh, Kilkenny, Dublinenſem, Kildarienſem, Comitatum Regis, Comitatum Reginæ, Longfford*, quibus *Fernes* & *VVicklo* nunc annumerantur. Hoſce Comitatus jam ex ordine luſtrabimus cum Camdeno, ſecundũ populos quos hanc Hibernię partẽ habitaſſe ſcribit Coſmographus. *Brigantes* ſederunt inter Suiri oſtiũ, confluenteſque *Neori* & *Barrovvi*, qui *Birgus* Ptolemæo dicitur, ſub urbe *VVaterfordia*. Quædam exemplaria habent hos Birgantes dictos fuiſſe, quod ſi verum eſt, a *Birgo* flumine quod circumcolunt, nominatos fuiſſe ipſum nomen fere perſuadeat. Inter *Neorum* & *Birgum* habitarunt *Coriondi*, ubi nunc *Carloo*, ſive *Caterlogh* Comitatus, & agri Kilkennienſis pars non minima, atque etiam ulterius ubi *Oſſuria* Superior & *Ormondia* quæ Hibernicis *Urrovvn*, Anglis *Ormond*, & vulgo corruptiſſimè *VVormevvood*. Sub oſtio Suiri *Menapii* tenuerunt promontorium ad Lybonotum, ubi nunc Comitatus *Weshfordiæ*, Hibernice *Conuty Reogh*. Hoc ipſum promontorium *Hieron*, i. *Sacrum* vocat Ptolemæus, & eadem ſignificatione ab Incolis etiam vocatum fuiſſe non dubitarim. Hujus enim extremum opidum ad quod Angli primam exſcenſionem in hanc Inſulam fecerunt, *Banna*, quod ſacrum ſonat, lingua patria vocarunt. Ab hoc ſacro promontorio littus in Ortum obverſum ad Septemtrionem longo tractu procurrit, cui vadoſa objacent in mari loca navigãtibus inſidioſa, quę nautæ *The grovvnds* vocant. *Cauci*, qui item gens erat maritima Germaniæ proxime Menapios habitarunt, non eo intervallo quo in Germania diſſiti. Horum fuit maritima illa regio, quam *O More*, & *O Brin* Hibernicę familiæ incolunt, una cum Comitatu Kildarienſi. Kildarienſis Comitatus ager eſt lętiſſimus, de cujus paſcuis Giraldus illos Virgilii verſus uſurpat:

Et quantum longis carpunt armenta diebus,
Exigua tantum gelidus ros nocte reponit.

Vltra Caucos egerunt *Eblani*, ubi nunc ager Dublinenſis, & *Meth*, altera è quinque Hiberniæ portionibus. Comitatus vero Dublinenſis ad mare eſt gleba fertili, paſcuis lætis, ſilvis autem ita unda, ut ceſpite bituminoſo, vel

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [53] - 47

PUBLIC DOMAIN

vel fossili ex Anglia carbone plerumque utatur. Incolis autem & opidis refertissimus. Vbi *Lifnius* flu. in mare se condit *Houth* mari fere circumfunditur, a qua S. Laurentinorum familia Barones de *Houth* nominantur. Interius Dublinensibus adjacet ad Aquilonem *Eingall*, cultissima regiuncula, & quasi hujus regni horreum: Tantam frumenti vim quotannis suppeditat. Certatque hic quodammodo tellus cum agricolarum laboribus quę alibi per hanc Insulam neglecta & inculta de ignava Incolarum desidia gravissime conqueri videtur. His expositis ad urbes & opida transitum faciamus. Hic primum occurrit *Kilkenny* Neoro apposita, id est *Cella*, sive *Fanum Canici*, qui antiquitus ob vitæ solitariæ sanctitatem hoc tractu maxime inclaruit. Municipium est nitidū, elegans, copiosum & inter mediterranea hujus Insulæ facile primum. Inferius ad eundem Neorum sedet opidulum munitum Anglice *Thomastowne*, Hibernice *Bala mac Andan*, id est, opidum filii Anthonii, utrumque nomen ab exstructore Thoma Fitz-Anthonio Anglo inditum est, cujus hęredes etiamnum hujus Domini agnoscuntur. Est etiam hoc tractu antiqua illa urbs *Rheba*, a Ptolemæo memorata, quę nomine etiamnum sarto tecto *Rheban* dicitur: sed pro urbe sunt pauculæ casulæ cum propugnaculo; Nobilem tamen virum N. de S. Michaele Baroneti titulo exornat, qui vulgo *The Baronet of Rheban* appellatur. Est & *Lechlinia*, Hibernice *Leighlyn*, Regium opidum a Bellinghamo illo nobilissimo Prorege, patrum memoria castro munitum. Floruit & *Rosse* urbs ampla mercimoniis & habitatoribus frequens, ab Isabella Comitis Richardi *Strongbovv* filia, mœnibus magno ambitu armata, quæ solummodo nunc ostendit. Discordia enim inter cives & religiosos flagrante, jam pridem fere in nihilum recidit. Hic etiam *Menapiam* urbem statuit Ptolemęus, ad ostium Modonæ flu. Verumenimvero cum unum solummodo flumen hoc loco se effundat, quod nunc *Slane* dicitur, & ad ejus ostium ubi stagnat urbs sit Germanico nomine *Weysford*, totius Comitatus caput: & *Slane Modonam*, quæ *Flemingos* olim Barones habuit, & *VVeysford Menapiam* fuisse, confidentius inquit Cam. conjectarim, eoq; magis quod hoc nomen sit recentius & ab illis Germanis impositum, qui *Oustmanni* Hibernis appellantur. Cæterum non primæ magnitudinis urbs est, sed cum primis memoranda, quod primum totius Hibernię in Anglorum fidem, Stephanide Duce fortissimo oppugnante se contulerit, Anglorumq; facta fuerit colonia, unde totus hic ager Anglis est refertissimus, qui Anglorum antiquo vestitu, & idiomate etiamnum utuntur, ita tamen ut Anglohibernice plane loquantur. Est præterea in Comitatu Kildarensi *Kildaria* primum & præcipuum opidum, cui honori erat in prima Ecclesiæ Hiberniæ infantia, Brigida virgo sanctitate, & virginitate venerabilis. In agro Dublinensi est non solum Lageniæ, sed totius Hiberniæ primaria civitas, quam Ptolemæus *Eblanam* dixit, Angli *Develin*, Latini *Dublinium*, & *Dubliniam*, Cambrobirtanni *Dinas Dulin*, & Hibernici *Balacleigh*, id est *opidū super crates*, subjectis enim in palustri loco cratibus, conditam affirmant, uti Hispalis Hispaniæ, quam sic nominatam tradit Isidorus, quod in palustri solo suffixis pro fundo palis locaretur. Regia hæc Hiberniæ urbs est, Emporium nobilissimum, & primæ justitiæ forum, mœnibus validum, ædificiis splendidum, civibus frequens, castello ab Henrico *Loundre* Archiepiscopo firmatum, & quindecim templis exornatum, è quibus sunt. S. Patricii

Vrbium nomina

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [54] - 48
PUBLIC DOMAIN

tricij ædes à Roberto *Cumin* exſtructa , ſeu potius reſtaurata, quę ſedes Archiepiſcopalis ; & Chriſti, in qua Richardus *Strongbovv* Penbrochiæ Comes,expugnator ille Hibernię ſplendido ſepulchro conditur. Immunitatibus etiam gaudet multis. Olim pro ſummo magiſtratu Prępoſitum habuit,ſed anno reparatæ ſalutis 1409. ut Major,& duo Ballivi quotannis eligerentur, conceſſit Henricus quartus : *B*allivos autem poſtea in Vicecomites Edvvardus VI commutavit. Elizabetha vero Regina ad ingenia mollioribus literis excolenda fauſtis auſpiciis Academiæ poſuit fundamenta. Nec quicquan hic deeſt,quod in florentiſſima urbe deſideres , niſi quod portui plurimum officit arenoſus cumulus reciproco maris meatu , in *Aven-lifnii* oſtium aggeſtus , ſic enim præfluentem fluvium vocant,id eſt,*amnis Lifnius*. De vetuſtate vero Dubliniæ quod dicam , nihil certi occurrit; vetuſtiſſimam tamen eſſe Ptolemæi authoritas perſuadet,& eo ſane tempore,quo Ptolemæus floruit, ab Avellano conditam cives produnt.Saxo Grammaticus Danicis bellis miſere convulſam fuiſſe tradit: poſtea in Eadgari Anglorum Regis poteſtatem devenit,quod Diploma datum confirmat. Deinde occuparunt Norvvegi, unde, in vita *Gryffithi ap Cynan* Principis Wallię legitur, Haraldum Norvvegum , cum maximam Hiberniæ patrem ſubjugaſſet, Dubliniam condidiſſe. Demum vero in primo Anglorum adventu eorum virtuti conceſſit,& ab illis fortiter defenſa eſt , cum Auſculphus Dublinenſium Princeps , & poſtea Gottredus Rex Inſularum eam acriter undique adorirenter. Iam inde vero deducta in hanc ex Anglis,præcipue ex *B*riſtolienſibus Colonia, multis trepidis rebus, & anguſtiis, pręclara ſuæ fidei in Anglorum reges documenta dedit. Sed de his ſatis,ad Montes & flumina tranſeo.Infra Ormondiam *Blievv Blemy*, (*B*ladinæ mõtes vocat Giraldus,) ſe leviter convexis jugis attollunt, è quorum viſceribus quaſi maternis *Suirus*, *Neorus*, & *Birgus* eduntur, & diviſis alveis decurrentes , priuſquam Oceanum adeunt , concordibus ſe conſociant aquis ; unde *Tres Sorores* ab antiquis dictæ. *Neorus* multa propugnacula & quædam ſtringit opida. *Birgus* nunc *Barrovv*,è *B*ladina etiam Monte profluens , ſolitarius multis anfractibus delatus , *Rhebam* prętermeat, aliaque opida. Poſt *Neorus* & *Birgus* aquas commiſcent, & pauca milliaria uno alueo emenſi *Suiro* ſorori maximæ , & nomen & aquas offerunt ſuas , qui ſtatim in Oceanum ſcopuloſo oſtio immergitur , ubi a ſiniſtra anguſta cervice excurrit promontoriolum , quod editam turriculam navigantibus prætendit, a Roſſenſibus cum floruerunt , poſitam , quo tutius oſtia ſubirent.In hac parte *Modonam* flu.ſtatuit Ptolemæus,de quo ſupra : & *Ovocam* in regione maritima,ad quod *Arcklo* caſtrum ſedet,qui fluvius, ut inquit Giraldus , *non minus influentibus, ſinumque replentibus quam elapſis omnino marinis aquis , innatæ dulcedinis ſaporem retinens illibatum uſque in ipſum mare impermixtas ſalſedine undas conſervat.* Eſt & *Liffeu* amnis qui Dubliniam præterlabitur , hic raro rapidè fertur niſi poſt ingentem pluuię vim : cæteroquin admodum ſedatus fluit. Archiepiſcopus unus in Lagenia, qui ſedem ſuam habet Dubliniæ,& Glandelachy,Glandeloylong,& Primas Hiberniæ nominatur, ſequentes ſub ſe habẽs Suffraganeos Epiſcopos, *Elphine, Bishop, Helphen f, Kildare*, i. *Fernes Oſſorie, Leighlyn*, aliis *Laghlyn*.

Montes & Flumina.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [55] - 49
PUBLIC DOMAIN

Continens Vdronæ Baroniam, partem Comitatus Reginæ, ac Dominii Fertonelii. In Vdronis medio jacet civitas Laghlyn aliis Leighlyn, in qua est Episcopalis sedes.

MOMONIA.

Regio. Nomina. Situs.

LAGENIÆ succedit in nostra Methodo *Momonia*, Hibernice *Mowm*, Anglice *Mounster* quinta & postrema Hiberniæ pars. Ea Vergivio mari ad Austrum exposita jacet, a Connacia Sineo, a Lagenia Neoro fluvio alicubi discreta: bifariam quondam divisa in Momoniam Occidentalem & Australem. Occidentalem antiquitus habitarunt *Gangani, Luceni, Velabri & Uterini*, Australem, *Vdiæ sive Vodiæ*. Nunc autem in septem Comitatus distribuitur, *Kerryensem* scilicet, *Limiricensem, Corcagiensem, Triparariensem, Sanctæ Crucis*, & *Waterfordiensem*, quorum etiam in numerum *Desmonia* jam accensetur. Hosce Comitatus secundum populos quibus a Cosmographo tribuuntur breviter cum Camdeno percurremus. *Gangani* primo loco supra positi ex nominis affinitate iidem cum Concanis Hispaniæ fuisse videntur, quos origine Scythas, sanguinemq; equinum potasse (quod non insolens jampridem silvestribus Hibernicis) testatur Silius.

Et qui Massagetem monstrans feritate parentem,
Corripedis fusa satiaris Concane vena.

Et præter eum Horatius: *Et lætum equino sanguine Concanum.*

Kerry (ut nunc vocatur) ad Sinei ostium eorum sedes erat. Regio aviis, & silvestribus montibus ædira, quibus crebræ intersunt valles cavæ nemoribus etiam condensæ. Comitatus Palatini dignitatem, & jura Desmoniæ Comites in hoc habuere, sed hominum iniquitate, qui libertate uti & noluerunt, & nescierunt, in malorum sentinam, & seditiosorum perfugium jampridem conversa erat. Hujus regionis mediâ fluviolus nunc anonymus *Trailes* opidulum quodammodo desolatum (ubi Desmoniæ Comites ædes habuerunt) præterfluens intersecat, quem *Dur* esse Ptolemæi, situs quodammodo innuit. Non procul hinc *Smervvic* statio (sic contracte pro *S. Mari-vvic*) cernitur, ad quam ante annos aliquot cum Giraldus Desmoniæ Comes vir profunda in Principem & patriam perfidia, scelerate assiduis agrorum vastationibus Momoniam attereret, appulsa est tumultuaria Italorum & Hispanorum manus a Gregorio P.P. & Hispano in ejus auxilium submissa, qui loco hic stativis munito, quem *Fort del Ore* vocarunt, minis cœlum terrebant. Sed illustrissimi & bellicosi Baronis Domini Arthurii Grei Proregis adventus, & primus impetus rem decrevit. Protinus enim se dediderunt, & maximam partem è medio sublati, quod rebus hujus Regni sic ferentibus, & seditiosis undique imminentibus, consultissimum & tutissimum videbatur. Ipseque Desmonius tandem trepida fuga in vicinas silvas conjectus, jamdudum in tuguriolo ab uno & altero milite irruente primum sauciatus, postea agnitus, capiteque truncatus, perfidiæ & vastatæ patriæ meritas pœnas dependit. Ganganis subjecta est longe lateque ad Austrum *Desmonia*, Hibernis *Dassvvn*, Anglis *Desmond*, quondam a tribus infesta populis, *Lucenis* scilicet; *Velabris*, & *Ibernis*, qui

Uterini

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [56] - 50
PUBLIC DOMAIN

HIBERNIÆ TABVLA.
ATLAN.
TICUS
OCEANUS
septentrio
Occidens
Oriens
Meridies
Hiberniæ v. Tabula.
Miliaria Irlandica
Great iland
Gregoris sounde
Small iland
Donne Likey
Killane
Hoages
Cape Cleare
Donn Logh
Wexford hauen
Waterford
Cork
Limerick
Galway
Dublin
Kilkenny
Kildare
Wicklow
Carlingford
Strangford
Belfast
Londonderry
Donegal
Sligo
Mayo
Clare
Kerry
Tipperary
Waterford
Wexford
Meath
Westmeath
Longford
Roscommon
Leitrim
Cavan
Monaghan
Louth
Armagh
Down
Antrim
Tyrone
Fermanagh
Queenstoun
Kinsale
Youghall
Dungarvan
Lismore
Clonmell
Thomastoun
Carrick
Ardmore
Dungarvan
Dunmore
Tramore bay
Dunley
Saltes
Carnsore
Grenord
Deepes
Thoorde
Gleskarrik
Arklow
Wicloe
Middel grounds
North grounds
South grounds
Innis garat
Donogmore
Newton
Morys hene
Fernes
Kilcornyn
Ferrnco
Kilkolen
New Castel
Stonegrege
Athy
Portnyche
Bannogh
Crone
Kyngstowne
Blacchal
Old Court
Lamevannon
Moderinne
Castelton
Arga
Donoy
Kilkenny
Colon
Clony
Cashel
Erderth
Kylnarot
Kylbragny
Kylbeg
Kylmethomas
Bongarran
Lysmore
Las
Slew
Careigh more
Ferth
Kylbeg
Kylkenny
Henysceyss
Kylbeg
Roßc
Belgrow
Maghery
Coghley
Keragh
Saltes
Banley
Helmen of Waterford
Dungarvan
Youghall
Corragdel
Cork
Carik dr
Carynegh
Flenkyr
Carykluit
Bell
Kynsale
Old head of Kynsale
Kynsale haven
Youghall haven
Cork haven
Lisferon
La celon
Kenry poyn
Conel
Coton
Ardtully
Dereshaue
Lyne
Kylmore
Kylmoglesse
Arneragh
Boyraut
Kyllarnon
Kyshaga
Kylkorbre
Polirsdragh
Balencalevalen
S. Michael
Lemgore
Clancauras
Kolangryne
Kylmyiune
Roßc
Caryknoß
Wennes
Renlogh
Ardtully
Ardley
Tolleg
Kylmoglesse
Kylkerylon
Donelys
Houtum
Mo logheder
Sharen
Broadwater
Dereshaue
Layne
New
Gwyne
Tripperain
Hoßeros
Dorles
Kelly cheel
Kynedok
Adar
Neth
Donesh ore
Asketen
Freer
Tegh Illy
Kyleavik
Clanmell

Vterini in nonnullis exemplaribus concipiuntur. *Luceni* a Lucenſiis Hiſpaniæ qui oppoſitam oram tenuerũt, & nomen & originem traxiſſe videãtur. *Velabri* ab *Aber*, id eſt *æſtauriis*, ſic ſunt nominati, quod ad æſtuaria ſederunt, unde etiam Artabris, & Cantabris facta appellatio. Hos ſtatuit Oroſius ad *Notium Promontorium*, hodie *Biar head* nautis, quod Hiſpaniam ſpatioſo intervallo procul ſpectat. Sub Notio hoc promontorio, *Jernus* fluvius ab Oceano ebibitur, ad quem *Dunck-eran* ſedes Epiſcopalis cernitur. *Dunck-eran* hæc quæ Hibernorũ Scotis *oppidum Eran* denotat, non ſolum ſe eſſe *Ivernim* urbem, quam Ptolemæus vocat, ſed flumen etiam eſſe *Jernum* illum expreſſe loquitur: cujus appellatio ut totius Inſulæ ab *Hier* Hibernicorum facta videtur, quod Occaſum ſignificat. Eſt enim ultimus hujus regionis ad Occidentem fluvius, ut ipſa Hibernia ultima totius Europæ Inſula. *Iberni* qui etiam *Vterni* id eſt Camdeno Interprete, ſuperiores Hiberni hunc fluvium ad alterũ promontorii latus accoluerunt, ubi *Berehaven*, & *Baltimore*, copioſa Halecum piſcatura portus notiſſimi. Iuxta quos habitat *Mac Carti More*, ex Hibernica origine Regulus, qui anno 1566, poſſeſſiones & latifundia ſua Elizabethæ Reginæ Angliæ in manus tradidit, & ab ea recepit, ut Anglico more, clientelari jure, fiduciæ nomine teneret. Eodemque tempore Comes de *Glencar*, & Baro Valentiæ creatus eſt, vir in hoc tractu magni nominis, & potentiæ, Giraldidis olim infenſiſſimus, qui majores ſuos, ut ille contendit, Deſmoniæ Reges his avitis ſedibus exuerunt. Giraldidæ enim iſti, ſive *Fitz-Giraldes*, ex Kildarienſi familia oriundi, devictis Hibernicis, ampliſſima hic ſibi latifundia acquiſiverunt, & ex illis Mauritius *Fitz-Thomas* primus Deſmoniæ Comes anno ſalutis 1355 ab Edvvardo tertio creatus, hæreditatem adeo ſtabilem, & firmam reliquit, ut ad decimum ab eo Comitẽ perditiſſimum hunc rebellem, quem dixi, ille honor quaſi perpetua quadam ſerie deſcẽderit. Poſt Ibernos *Vdiæ* qui & Vodię habitarunt, cujus nominis veſtigium expreſſiori indicio ſe parefacit in agro Kilkennienſi, pars enim ejus maxima *Idou*, & *Idouth* nominatur. Incoluerunt hi Comitatum Corcagiẽſem, Triparienſem, Limiricenſem, Kilkennienſem, & VVaterfordenſem. In Triparienſi Comitatu, nihil memoratu dignum ſe offert, niſi quod ſit ibi Palatinatus, & *Holy croſſe* in eo opidulum magnis gaudeat immunitatibus, quæ in honorem, ut perſuaſerunt monachi, fragmenti Crucis Dominicæ conceſſæ fuerunt. *Suirus* flumen nobile accolis *Showr* ex hoc Triparienſi agro in Kilkennienſem defertur, qui è Bladina monte profuſus per *Oſſiriam* inferiorem, quæ Butleris Comitis, & *Thurles* quæ illis Vicecomitis titulum præbet, primum Caſſiliam urbem adit Archiepiſcopali dignitate ab Eugenio PP. exornatam, cui novem ſubſunt Suffraganei Epiſcopi. Indeque juxta VVaterfordiam aliis duobus fluviis adauctus in Oceanum exoneratur. Hactenus hanc partem Hiberniæ cum Camdeno percurri, reſtat nunc, de urbibus & opidis hujus partis pauca explicare.

Urbes & Opida.

Inter has primum ſeſe offert *VVaterfordia*, quæ ſecundas inter Hibernię urbes jure ſibi vendicat, imprimis honeſta & officiis fidelis civitas, fide & obſequio in Imperium Anglicum ſemper ſingulari. Ex quo enim Richardus Comes Penbrochię expugnavit, Anglis Hiberniam ſubigentibus tutam fide ſua, & quiete, ſecuramq; a tergo pacem ſemper præſtitit. Vnde Reges Angliæ plurimas, & maximas immunitates conceſſerunt, quas HENRICVS ſeptimus auxit atque confirmavit, eo quod contra mentitum & iniquum illum Principem

Per-

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [58] - 52
PUBLIC DOMAIN

Perkinum VVarbec qui plenis impudentiæ velis ad ſummum Regię dignitatis gradum enitebatur, cives ſe fortiter & prudenter geſſiſſent. Hæc a Norvvegis Piratis conſtructa, quamvis cœlo ſit craſſiuſculo, ſolo minus lætoo & anguſtioribus coarctata vicis, ea tamen portus eſt oportunitas, ut opulentia & frequentia ſecundas in Hibernia ferat. Hæc prudentibus & bene moratis civibus referta. Habet tutum & tranquillum portum, atq; exterarum navium ſæpenumero plenum. Frequentes etiam VVaterfordiæ cives ſunt, qui mercaturas faciunt: in quo ſane negotio, uſque eo prudenter rem familiarem adminiſtrant, adeo caute rationes ſubducunt, ut brevi negotiatione, magnas ſibi opes ſoleant comparare. Nullus ibi vivit menſarius, qui fraudulento collybo aut intolerabili fœneratione (omnium rerumpublicarum buſto) in civium bonis ac direptionibus verſatur. Cives ſũt faciles, benigni, frugi, perhoſpitales, privatis & publicis rationibus utiliſſimi. Appellavit hanc urbem antiquitas *Menapiam*, ſicut & Dublinium *Eblanam*. *Amellana* rectius nuncuparetur, ab Amellano, qui eam urbem condidit, quemadmodum & Sitaracus VVaterfordiam, & Ivorus Limmiricum fundaſſe fertur. Eſt & in hac regione *Limmiricum* (de qua urbe modo dictum eſt) in tertiis conſiſtens: veruntamen loci ſitu, fluminis dignitate, huic urbi palma eſt danda. Alluitur Sannonio fluvio, omnium Hibernorum fluminum abſque controverſia principe. Ab alto Lx mill. intervallo diſtat: tamen onerarias naves civitatis muros, nauarchi appellunt: nec eſt quod ſcopuloſas cautes, in toto illo curſu offendere, multum pertimeſcas. Incredibile, quantam piſcium ubertatem, & copiam ibi reperias. Hujus urbis amœnitate captus Ioannes, Anglię Rex, egregium caſtellum, & pontem illic extruendum curavit. Eſt etiam *Corcagia* in Corcagienſi Comitatu, *Korke* Anglis, & *Korcah* Indigenis, aſtrictiore mœnium ambitu concluſa, & una quaſi directa platea protenſa, emporiolum tamẽ frequens, & celebre: portu excellenti & turo ornatum; ſed ita ſeditioſis vicinis circumſeſſum, ut perpetuas excubias agitent, quaſi perpetua obſidione eſſent incincti, & in agrum filias elocare non audeant, unde contractis inter ſe nuptiis cives omnes aliquo affinitatis gradu ſe invicem contingunt. Cives hic etiam copiis ſatis locupletes, operam mercaturæ navant, res ſuas domi foriſque frugaliter obeunt. Briocum virum ſanctiſſimum, a quo *Sanbriochiana* in Britannia Armorica diœceſis vulgo S. *Brieu* nomen aſſumpſit, hinc oriundum ſcribit Cœnalis. Sed in hoc a veritate abiit, quod *Coriondos* Hiberniæ in hac urbe ſtatuerit. Non enim hujus urbis meminit Ptolemæus. Flumen tamen quod præfluit idem videatur, quod *Davrona* Ptolemæo dicitur. *Savranus* enim, & *Saverenus* Giraldo, una tantum immutata literula, nominatur. Quæ intercedit inter hæc nomina affinitas, hoc mihi dictavit, & majori ſane cum probabilitate, inquit eruditiſſimus Camdenus, quam ſi *Davronæ* nomen proximo flumini adaptarem, qui Corcagienſem Comitatum, & Tripararienſem interfluens per *Liſmor* Oceanum petit, & Hiſtoricis *Aven Mor*, id eſt flumen magnum, appellatur. *Ardmor* viculus eſt ad oſtium, cui ad alteram ripam *Yoghalia*, ſtatio ſatis tuta opponitur. In hujus vicinia magnos habet proventus Vicecomes Barrenſis, a Roberto Barrio Anglo prognatus, qui in expugnanda Hibernia operam navavit egregiam. Sunt prętęr jam dictas civitates hę in hac regione *Rinſalia*, *Caſſilia*, *Yoghelia*, *Leſmoria*, *Clonmella*, *Kilmalochia*. Hæc pro Methodi ratione de quinque Hibornię partibus ſint ſatis, ad alia quæ adhuc reſtant tranſeamus.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [59] - 53
PUBLIC DOMAIN

Regio. Nomina.

BRITANNIÆ Insulæ Borealior pars *Scotia* dicitur, olim *Albania*. Atque etiammum ab Incolis qui avitam servant linguam *Albain*, & ab Hibernicis *Allabany*, qua altera Hibernia (quæ a Bardis *Banno* dicta est) vocatur. Hiberniam enim *Scotiam majorem*, & Scotorum in Britannia regnum *Scotiam minorem* historici appellant: Ptolemæus Britanniã *Parvam*, Rufus *Secundam*, Tacitus a silua *Caledoniam* vocat. Videntur autem Scoti sic dicti a vicinis quasi *Scythæ*. Quemadmodum enim Germani inferiores *Scythas* & *Scotos* uno nomine *Scutten* id est sagittarios appellant, si etiam Britannos utrosque Y-*scot* dixisse è Brittannicis scriptoribus observatum est. Id sane constat eos a Scythis oriundos ex Hispania in Hiberniam, & inde in hanc partem Albionis, quam nunc tenet, perveniſſe, & cum Pictis in unam gentem coaluisse. Hæc de nomine, sequitur

Situs.

situs. Termini ejus Australes Angliam versus, sunt Tueda & Solvienſ fluvii: ad Septemtrionem est Oceanus Deucaledonius, ad Occasum Hibernicus, ad Ortum Germanicus, ab aliis partibus undique eam ambiunt Oceanus & mare Germanicum. Longa est LXVII millaria Germanica,

Cœli temperies. Soli fertilitas.

hoc est Anglica 267, lata LII Germanica, sive 190 Anglica. Regio temperatior quam Gallia, remissioribus frigoribus, caloribusque sicuti & Anglia: cui tamen in fertilitate æquari non potest. Terra magna ex parte sulphurea est & viscosa, atque ob id pabulum est ignis, præsertim cum ibi defectus sit lignorum. Tantum tamẽ hic crescit frumenti quantum Incolæ absumunt. Profert etiam terra varia Metalla. Habet Aurum, Argentum, Argentum vivum, Ferrum, Plumbum & Cuprum magna copia. Habet in *Drisdalia* Aurifodinam, in qua etiam *Lazarum* invenitur. Habet & gemmas, præsertim Gagatem qui in aquis ardet & oleo extinguitur. Pascua item

Imperium Majorum.

optima quæ omnis generis nutriunt Armenta: unde Carnis, Lactis, Butyri, Casei, Lanæ abundat copia. Cæterum Scoti cum ad Pictos in *Britanniam* accessissent, quamvis Anglos præliis, & prædationibus continenter lacesserent, non tamen res Scotia statim adolevit, sed in eo quo appulerunt angulo, diu delituerunt, nec, ut *Beda* innuit, per annos plus centum viginti septem, contra Nardanhumbrorum regulos signa efferre ausi: donec uno eodemque tempore Pictos fere ad internecionẽ delevissent, & Northumbriæ regnum intestinis malis, Danorumque incursionibus confectum, corruisset. Tunc enim omnis Septemtrionalis *Britanniæ* plaga in

Minorum virtus Urbes.

Scotorum nomen concessit, una cum citeriori illa regione citra Cluidam, & Edenburgh frith. Scoti in bello fortes, ac strenui milites, inediæ, vigiliæ, algoris patientissimi. Primaria Scotiæ urbs est *Edinburgum*, vulgo *Edenborrow*, Ptol. *Castrum Alatum*. Sedes hæc Regia, & Metropolis non tantum Laudoniæ, sed etiam totius Scotiæ, situ editiore inter montes, eo ipso Pragæ *Bohemorum* haud absimilis: longitudine ab Oriente in Occidentem mille pass. porrecta, latitudine dimidio minore. Tota urbs ex monte dependet. Hic ad occasum altissimus, versus Septentrionem præcipitio munit urbem, cætera ad Orientem & Meridiem sunt muro circumdata: distat a sinu maris & ostiis *Forthæ* passibus mille. Ad Orientalem urbis partem est Regis Palatium, quod Cathedram Arthuri vocant. Ad Occidentalem, Rupes est prærupta, & in rupe Arx maxima, quæ Scotis vulgo

Ca-

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [60] - 54
PUBLIC DOMAIN

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [61] - 55

PUBLIC DOMAIN

Castellum puellarum dicitur: quod vere est *Alatum* illud *castrum* Ptolemæi. Sunt & alię hujus regni urbes & opida insignia quæ suis locis in particulari descriptione adponemus. In vallibus plurimi sunt Lacus, Paludes, Fontesque & Fluvii piscosissimi, quorũ pars maxima è Monte Grampio oritur, de quibus in descriptione proxima mentionem faciemus. Mare ipsum, Ostreis, Halece, Corallis, Mytilis, Conchisque diversi generis plenissimum. Multos etiã Scotia passim Portus habet & aditus marinis aquis pervios; inter quos *Letha* Portus commodissimus. Regio ipsa aspera & montosa admodum est, & in ipsis montibus, habet æquatam agri planitiem pecori pabulum ubertim suppeditantẽ. Inter Montes maximus *Grampius*, qui mediam Scotiam intersecat. Hic vulgo *Grasebaim* seu *Gratzhaine*, id est mons incurvus dicitur: is enim a Germanici maris littore ad ostia *Dee* fluvii per mediam hãc regionem in Hibernicum mare tendẽs ad Lacum *Lomundum* sistitur, qui etiam Pictorũ olim, Scotorum que regni limes erat. Ad Aberdoniam Montes sunt silvosi. Hic creditur fuisse *Silva Caledonia*, Lucio Floro *Saltus Caledonius* in immensum spatium diffusa, proceriśque arboribus invia, & Grampio monte divisa. Scotos autem non postremos inter Europæos fuisse qui Christianam Religionem amplexi sint, eamq; præ reliquis servaverint & coluerint, non solum scripta & monumenta: verumetiam templa, cœnobia, monasteria, xenodochia, & alia religioni devota loca testãtur. Est & Edinburgi Palatiũ regiũ de quo supra, valde superbũ & magnificum, & in medio urbis Capitolium. Habentque Duces, Comites, Barones & Proceres Regni in ipsa urbe sua Palatia, quando ad Comitia vocantur. Vrbs ipsa non est constructa ex coctis, sed naturalibus & quadris lapidibus, ut etiam singulæ ędes magnis Palatiis possint comparari. Sed de his satis, ad reliquas partes transeamus. Populus Scoticus in tres ordines dispescitur, in *Ecclesiasticum*, *Nobilitatem*, & *Plebem*. *Ecclesiasticus* ordo duos habet Archiepiscopos: *S. Andreæ* totius Scotię Primatem, & *Glasgoensem*. Archiepiscopo S. Andreæ octo subsunt Episcopatus, *Dunkeldensis*, *Aberdonensis*, *Moravensis*, *Dumblanensis*, *Brechinensis*, *Rossensis*, *Cathanensis*, & *Orchadensis*. *Glasgoensi* tres, *Candidæ casæ*, *Lismorensis* sive *Argadiensis*, *Sodorensis* seu Insularum, videlicet *Suræ*, *Mulæ*, *Ylæ*, &c. *Nobilitatis* ratio hęc est: ut primum locum obtineant Rex filiique Regis, partu legitimo editi, quorum si plures sunt, natu maximus *Princeps* Scotiæ, reliqui absolute *Principes* dicuntur. Rex autem cum publice inauguratur, populo universo sancte promittit se Leges & majorum Ritus veteraque Instituta servaturum, eoque jure quod a Majoribus accepit usurum. Secundum locum obtinent *Duces*: Tertium *Comites*: Quartum illi *Nobiles* qui apud alias nationes extra Insulam non vigent & a Scotis *My Lords* appellantur. Quod nomen tantam dignitatem in se continet, ut etiam illud Episcopis, Comitibus & summis Magistratibus honoris ergò tribuant. Hosce Magnates posses dicere. Quintum locum *Equites Aurati* aut *Barones* sibi vendicant, qui *Lords* dici solent. In Sextum & ultimum locum rejiciuntur illi, qui nullo certo honoris titulo insigniti, sed nobili familia prognati vulgo *Gentlemen* appellantur, ut sunt fratres & filii Comitũ, Dominorum, Equitum auratorum natu minores: qui in nullam hæreditatis partẽ succedunt; siquidem ea tota in filiũ natu maximum conservandarum familiarum causa jure Scotico devolvitur. Plebs autem omnes qui divitiis affluunt, quique hospitalitatis & clientelarum nomine bene audiunt, hoc fere titulo (*Gentlemen*) semper decorat.

Lacus & Flumina.
Mare.
Portus.
Montes.
Silva.
Opera publica.
Ratio gubernãdi

Ab

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [62] - 56
PUBLIC DOMAIN

Ab his autem Nobilibus infimi gradus, totum fere belli pondus pendet. *Plebei* verò cives partim sunt primarij opibus insignes qui magistratu in suis urbibus funguntur: partim *mercatores*: partim *opifices*, qui omnes eò quod a vectigalibus aliisque oneribus sint immunes, facile apud eos diteſcunt. Ne quid autem gravius in aliquam civitatem in publicis comitiis statuatur, permittitur a Rege tribus aut quatuor ab unaquaque civitate evocatis civibus, ut cum reliquis duobus ordinibus suam sententiam de rebus propositis libere interponant. Ecclesiastici olim decretorum & conciliorum authoritate continebantur, nunc autem ut cæteri Legibus, quas Reges descripserunt, aut Regum voce confirmatas, tres ordines fixerunt, reguntur. Liber, qui Leges Municipales Latine scriptas continet, titulum (*Regiam Majestatem*) habet, quod ab illis vocibus libri exordium ducatur: Reliquis legum libris Scotica lingua Comitiorum (quę Parlamenta dicuntur) *Acta* inscribuntur. Magistratus sunt in Scotia, ut apud alias Nationes, complures & diversi. Inter hos proxime & secundum Regem, Regni Procurator (quem Gubernatorem appellant) facile princeps est. Huic provincia Regni gubernandi incumbit, si Respublica Rege forte orbetur, aut si Rex per ætatem Regni negotia non possit obire. Est & ibi Senatus perpetuus Edenburgi ex *Clero & Nobilitate* ita constitutus, ut Laicorum semper numerum æquet pars altera Ecclesiasticorum. Quibus adjicitur ex Ecclesiasticorum numero *Præses*, qui in dicenda ferendaque sententia principem locum obtinet, nisi judicio Regni Cancellarius intersit; ei enim in omni Reipublicæ negotio Scoti primas deferunt. Qui capitis judicio, magnum Iusticiarium: qui rei nauticæ Admiralium: qui castris figendis, Marescallum: qui delictis inter aulæ septa vindicandis præficitur, Conneſtabilem appellant. Sunt quoque in singulis provinciis, quas Vicecomitatus appellant, qui præsunt singuli, quos Vicecomites antiquo vocabulo vocant. Horum authoritas in his rebus, quæ ad civiles causas & capitis summam pertinent, decidendis non aliunde pendet, quam a jure quodam hæreditario, quo etiam illos sibi Vicecomitatus vendicant. Vt ii Vicecomites non a Rege creati, sed a parentibus nati jure quodam dici possint. Habent quoque civitates atque opida suos Præfectos, Ballivos ac id genus alios Magistratus, qui cives in officio contineant & ipsarum civitatum privilegia tueantur. Ita fit ut Scotorum Respublica ordinum apta dispositione, Legum sancta majestate, & Magistratuum firma authoritate, floreat & summam laudem mereri videatur. Nomina autem Ducatuum, Comitatuum & Vicecomitatuum Scotiæ hæc sunt: Ducatus *Rotsay*, *Albanie*. Comitatus, *Carnes*, *Sutherlant*, *Rosse*, *Moravie*, *Buchquhan*, *Garniach*, *Garmoran*, *Mar*, *Mernis*, *Angus*, *Gowry*, *Fiffe*, *Marche*, *Athole*, *Stratherne*, *Menteith*, *Levenox*, *Wagion*, *Douglaſſe*, *Carrike*, *Crawford*, *Annandale*, *Ourmonth*, & *Huntley*. Vicecomitatus, *Bervvyk* alias *North Bervvyk*, *Roxburg*, *Selkirk*, *Tyvedale*, *Dunfriſe*, *Niddiſdale*, *VVigtō*, *Are*, *Lanarke*, *Dunbreiten*, *Sterveling*, *Louthean*, *Landonia*, *Clakmanan*, *Kinros*, *Fiffe*, *Perth*, *Angus*, *Mernis*, *Aberdone*, *Bamph*, *Fores*, & *Invernes*. Vniverſitates, *S. Andree*, & *Aberdonia*, quarum hæc ab Alexandro Rege & sorore Isabella multis ornata est privilegiis circa annum M.CC.xl. Illa sub Iacobo Rege inaugurata, Anno M CCCC xi. Quibus additur *Glaſguenſis*. Ingenia Scotorum vivida sunt, excitata, ignea, sapiētiæ capeſſendæ maximè idonea,

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [63] - 57
PUBLIC DOMAIN

Marcia. GENERATIM quæ de Scotia dicenda habui, absolvi: postulat Methodus, ut speciatim & per partes eam perambulem. Dividitur autem Scotia (monte Grampio mediam secante) in Australē sive superiorem, & in Borealem sive inferiorem. Dirimitur vero ab Anglia primum *Tueda* fluvio, *Zeviota* Mōte altissimo, & qua Mons deficit, vallo non adeo pridem facto, ac deinde *Esca* & *Solveo* fluminibus.

Situs. Citra hos limites a Mari Scotico ad Hibernicum regiones hoc ordine jacent. Prima est *Marcia* vel *Mer-*

Urbium nomina *chia*, sic dicta quod limitanea, hęc sinistrum Tuedæ latus attingit: ad Orientem Forthæ æstaurio, ad Meridiem Anglia clauditur. In Marcia *Bervicum* opidum quod Angli tenent. Est & hic *Hume* castrum, antiqua possessio Dominorum de *Hume* qui a Comitum Merchię familia oriundi, in amplam & insignem familiam sunt propagati. Cui vicinum subsidet *Kelso* monasterio quondam celebris, & antiqua habitatione Hepburnorum qui Bothvvelliæ Comites, & hęreditario jure Admiralii Scotiæ diu fuerunt, qui honores per sororem Iacobi Comitis Ioanni filio naturali Regis Iacobi v enuptam, ad Franciscum ejus filium nunc Bothuellię Comitem descenderunt. Inde *Coldingham* cernitur, Bedæ *Vrbs Coldana & Coludi urbs* Ptolemæo fortasse *Colania*. Ad

Teviotia. Occidentem Marciæ ad utrumque Tuedæ latus est *Teviotia*, a *Tevioto* amne nomen adepta. *Teviota* monte dirimitur ab Anglia. Post hunc regiones non magnæ *Lidalia*, *Evia*, & *Escia* a tribus fluminibus cognatinominis *Lidalia*, *Evo* & *Esca* nominatæ. Vltima *Annandia*, & ipsa ab *Annando* amne prope mediam dividente appellata, secundum Solvæum in Mare Hibernicum decurrit. Iam ut rursus ad Fortham redeamus, is ab Ortu Lothianam claudit: *Corburni* Saltus, & *Lamyrii* montes eam a Marcia separant. Contingit deinde paullum ad

Nithia. Occasum inflexa Lauderiam & Tuediam: alteram a *Laudera* opido; alteram ab amne *Tueda* mediam secante,

Lothiana. *Tuediam* ad Meridiem, & Occidentem contingunt *Lidalia*, *Nithia*, *Glottiana*. *Nithiæ Nithus* amnis nomen

Situs. dedit per eam in mare Hibernicum labens. *Lothiana* a Lotho Pictorum rege nominata. Ab Oriente æstivo

Soli fertilitas. finitur *Fortha* sive mari Scotico. Vallem Glottianam spectat ab Occidente hiberno. Hæc regio humanitatis

Flumina. cultu, & rerum necessariarum ad usum vitæ copia cæteras longe præcellit. Quinque amnibus irrigatur, *Tue-*

Vrbium nomina utroque *Esca*, (qui antequam in mare cadant in unum alveum coëunt) *Letha* & *Almone*. Hi partim ę Lamy-

Glottiana. riis, partim Pictlandicis montibus in Fortham defluunt. Opida habet *Dumbarum*, *Hadinam* vulgo *Hadin-*

Flumina. *tonam*, *Dalkethum*, *Edinburgum*, *Letham*, *Limnuchum*. Magis ad Occidentem jacet *Glottiana*, utramque *Glotta*

Vrbium nomina fluminis ripam complexa, quæ ob longitudinem in duas præfecturas dividitur. In superiore præfectura collis est non admodum editus, a quo in tria diversa maria flumina effunduntur: *Tueda* in mare Scoticum, *Annan-*

Gallovidia. *dus* in Hibernicum, in Deucaledonium *Glotta*. In ea urbes insigniores sunt *Lanarcum*, & *Glascua*. Hanc Oc-

Situs. cidente hiberno *Coila* contingit. Vltra Coilam est *Gallovidia*. Ea separatur a Nithia Cludano amne, tota fere in

Flumina. Meridiem vergens, ac ab littore ejus reliquum illud Scotiæ latus tegitur. Vniversa pecoris, quam frumenti fertilior. Amnes habet plures in Hibernicum mare decurrentes *Urum*, *Devam*, *Kennum*, *Cream* & *Lussum*.

Nusquam

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [64] - 58
PUBLIC DOMAIN

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [65] - 59

PUBLIC DOMAIN

Lacus. Nuſquam fere in Montes attollitur, ſed collibus tantum frequentibus intumeſcit. In convallibus inter eos ea qua reſtagnans innumeros prope lacus efficit, è quibus primis ante æquinoctium autumnale imbribus tivi augentur, unde multitudo incredibilis Anguillarum deſcendit, quas accolæ naſſis vimineis exceptas ſale condiunt, ac non modicum inde quæſtum faciunt. In hac provincia lacus eſt *Myrtoun* dictus, cujus una pars aliarum aquarum more gelu hyeme concreſcit; altera nullis frigoribus congelari poteſt. Extremum lateris eſt *Novantum* promontorium, ſub quo in oſtio *Luſſi* fluminis Sinus eſt qui Ptolemæo Rerigonius vocatur. Ei ex adverſo influit ex æſtuario Glottæ Sinus vulgo *Lacus Ryanus*, Ptolemæo *Vidogara*. Quod inter hos ſinus terræ procurrit Incolæ *Rinum*, id eſt Gallovidiæ aciem appellant. Ab eiſdem *Novantum mula*, id eſt, *roſtrum* ſive *rictus* nominatur. Tota autem regio Gallovidia (nam *Gallovid* priſcorum Scotorum lingua *Gallum* ſignificat) nominatur. Infra Vidogaram a tergo Gallovidiæ leviter declinat ad Glottæ æſtuarium *Caricta*. Eam duo amnes interſecant, *Stinſiarus* & *Grevanus*: uterque multis amœnis villis cingitur. Inter amnes qua in modicos colles tumet paſcuis fœcunda, nec infelix frumẽto eſt. Tota terreſtribus maritimiſque copiis non modo ſibi ſufficiens, ſed vicinis multa ſuppeditans. *Dunus* amnis eam a Coila ſeparat, ortus ex ejuſdem nominis lacu, qui inſulam complectitur modicę arcis capacem. Sunt in *Caricta* regione ingentis magnitudinis Boves, quorum caro tenera ſuaviſque eſu eſt; pinguedo liquefacta ſe mel nunquam concreſcit, ſed olei inſtar ſemper fluitat. Sequitur *Coila*, quam a Meridie Gallovidia, claudit, ab Ortu æſtivo Glottianam attingit: ab Occaſu *Irvino* fluvio a Cunigamia diſtinguitur: mediam *Aera* amnis dividit. Ad eum ſita eſt *Aera* emporium non ignobile. In univerſum regio eſt feracior virorum fortium, quam frugum aut pecorum, tota quidem tenui & arenoſo ſolo: quæ res hominum induſtriam acuit, & parſimonia vires animi & corporis confirmat. In hac Provincia haud plus decem millibus paſſuum ab Aer oppido, ſaxum eſt duodecim vix pedes altum, xxx cubitorum non amplius ſpiſſitudine; haud immerito ſurdũ appellatum. Nã ſi ingentem ſonitũ vel voce edas, vel ſcloppo, vel quovis crepitaculo; is qui ex aduerſa parte erit ſaxo proximus, nihil audiet, qui remotior melius, qui remotiſſimus optime. *Cunigamia* poſt hanc ad Septemtriones procurrit, & Glottam ſubmovet, ac prope ad juſti amnis modum coërcet.

Caricta.

Soli fertilitas.

Coila.

Situs.

Renfroana. Nomen huic Regioni Danicum eſſe conſtat, quod eorum lingua *Regis domicilium* ſignificat: quæ res indicio eſt, eam Danos aliquando tenuiſſe. Proxima ad Orientalem ejus plagam ſita eſt *Renfroana*, ab opidulo in quo conventus ejus celebrari ſolent, appellata, vulgo *Baronia* dicitur. Mediam eam ſecant duo amnes quibus utriſque *Carthus* eſt nomen. Poſt Baroniam eſt *Glottica* ad utramque Glottæ ripam protenſa, & ipſa in plures juriſdictiones ob magnitudinem diviſa. Amnes nobiliores fundit: a læva *Avennum* & *Duglaſſium*, qui in Glottam decurrunt: item a dextra alterum *Avennum*, qui Lothianam ab agro Sterlinenſi dividit. Hi duo fluvii communem omnium appellationem loco proprii nominis acceperunt: quemadmodum in Vallia diverſa dialecto is, quem Avonam vocant. *Sterlinenſem agrum* a Meridie ſeparat a Lothiana *Avennus*, ab Ortu æſtuarium *Fortha*, donec paulatim ſeipſo minor ad juſtam fluminis magnitudinem redactus prope Sterlinum pontem

Glottia.

Situs.

Flumina.

Ager ſterlinẽſis.

patitur

patitur. Secat regionem fluvius unus, qui memoratu sit dignus, *Carron* juxta quem aliquot vetusta sunt Monumenta. Ad lævam Carrontis duo terreni sunt tumuli Hominum opera (ut res indicat) ædificati: vulgo *Duni pacis* appellantur. A dextro Carrontis latere ager fere cætera planus in collem paullum prominet, medio fere spatio inter Dunos pacis, & ędiculam :. in eo ad ipsum anguli flexum modicæ urbis vestigium adhuc apparet. Sed murorum fundamenta, & vicorum descriptio partim cultu rustico, partim eruendis ad propinquas ditiorum villas construendas lapidibus quadratus confusa est. Hunc locum diserte Beda Anglus *Guidi* vocat; atque in ipso valli Severi angulo collocat. Multi præclari scriptores Romani ejus valli meminerunt: multa vestigia exstant, multi lapides inscripti eruuntur, quibus aut testimoniũ salutis per Tribunos & Centuriones acceptæ, aut sepulchrorum inscriptiones continentur. Vltra Sterlinensem agrum est *Levinia*, a Renfroano prefectura *Glotta*, Glascuensi *Kelvino* amne divisa, ab agro Sterlinensi Montibus, a Taichia *Forthæ* dirimitur: tandem in montem *Grampium* desinit, ad cujus radices per vallem cavam *Lomundus* lacus se explicat 24 millia pass. longus, 8 latus, supra 24 insulas complectitur. Præter multitudinẽ aliorũ Piscium habet & sui generis esu nõ insuaues, *Pollacas* vocant. Tria autem de hoc Lacu memoratu digna referuntur. Pisces pinnis carent, gratissimi alias saporis. Aque nullo interdum flante vento ita concitantur, ut vel audacissimos Nautas deterreant, quominus solvant. Denique Insula quædam gregibus armentisque pascendis apta, natat, ferturque quo ventis impellitur. Sed redeo ad Lacum. Tandem erumpens Meridiem versus Levinum amnem, qui regioni nomen dedit, effũdit: qui prope Britannodunum arcem, & eodem nomine opidumin Glottam ingreditur. Leviniæ partem extremã Grampii Montis ultimi colles attollunt, sinu maris exiguo, quem *Gerlochum* a brevitate appellant, interciſi. Vltra hunc est Sinus multo amplior, quem *Longum* vocant, a *Longo* qui in eum cadit fluvio. Is limes est inter Leviniam & Covaliam. Ipsa Covalia, Argathelia seu potius Ergahelia, & Cnapdalia multis sinubus angustis ex æstuario Glottę infusis, in multas partes dirimuntur. Vnus inter cætera insignis lacus *Finis* vocant a *Fino* fluvio, quem recipit. Is ultra sexaginta millia passuum in longitudinem porrigitur. Est & in Cnapdalia lacus *Avus*, in quo est exigua Insula & arx munita. Ex eo fluvius Avus effunditur: qui unus in illis regionibus in mare Deucaledonium exit. Vltra Cnapdaliam ad Occidentem hibernum excurrit *Cantiera*, hoc est regionis caput, Hiberniæ occurrens, a quo modico freto dirimitur, ipsa longior quam latior, adeo arctis faucibus Cnapdaliæ conjungitur, ut vix mille passus expleat, idque spacium nihil aliud quam arena sit: adeo humilis ut per eã naviculis traductis Nautæ plerumque navigandi compendium quærant. Hanc attingit *Lorna* Argatheliæ adjacens & usque ad *Abriam* pertinens: regio plana nec infœcunda. Qua Grampius mons humilior est, & magis pervius *Braid Albin* regio vocatur, hoc est, quasi altissimam Scotię partem dicas, ac ubi maxima pars illa attollitur *Drum Albin*, hoc est, Scotiæ dorsum vocatur: nec omnino sine causa. Ex eo enim dorso flumina in utrumque mare decurrunt, alia in Septemtrionem, alia in Meridiem. Ex Ierno enim lacu Iernam fluvium in Oriente Hibernum fundit: qui in Taum illabitur ad tria millia passuum infra Perthum. Ab hoc flumine cognomẽ accepit ad utramque ripam affusa vetere Scotorum lingua *Strathierna* dicta. *Strat* enim regionem ad fluminum decursum jacentem appellare solent.

Levinia. *Situs.* *Lacus.* *Cantiera.* *Situs.* *Lorna.* *Flumina.*

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [67] - 61
PUBLIC DOMAIN

TAichiam excipiunt *Ocelli* montes ; ipſi quidem magna ex parte, atque ager ad eorum radices in Iernenſi præfectura cenſentur. Verum reliquum agri ad Fortham uſque ambitio in varias præfecturas diſſecuit, *Clacmananam*, *Colroſſianam* & *Kinroſſianam*. Ab his & Ocellis montibus quicquid agri a lateribus *Fortha* & *Taus* claudunt, in Orientem anguſte cuneatur ad Mare. Et uno nomine appellatur

Fifa. *Fifa*, omnibus rebus ad uſum vitæ neceſſariis ſibi ſufficiens : qua lacus *Levinus* eam ſcindit, latiſſima : inde utrinque ſe colligens in anguſtum uſque ad *Caraliam* opidum. Amnem unum qui memoratu ſit dignus Levinum fundit. Totum littus frequentibus opidulis præcingitur: è quibus maxime eſt memorabile propter bonarum artium ſtudia *Fanum Andreæ*, quod priſci Scoti *Fanum Reguli* appellant. Interius in media fere regione eſt *Cuprum*, quo reliqui Fifani ad jus accipiendum conveniunt. Qua Iernam contingit, eſt *Abrenethium* vetus Pictorum regia. Hic in Taum influit *Ierna*. Ipſe autem *Taus* è lacu *Tao*, qui eſt in *Braid Albin* viginti quatuor millia longo erumpit, fluviorum Scotiæ facile maximus. Is ſe ad Grampium montem inflectens, *Atholiam* attingit regionem fertilem in ipſis Grampii ſaltibus collocatam. Infra Atholiam ad dexteram Tai ripam ſita eſt *Caledonia* opidum, vetus tantum nomen retinens, vulgo *Duncaldem*, id eſt tumulus corilis cõſitus, Corilus enim cum per inculta ſe latiſſime funderet, & ſilvarum opacitate agros tegeret, & opido & genti nomẽ dabat. *Caledones* enim, aut *Caledonii* gens olim inter Britannorum clariſſimas alteram partẽ regni Pictorũ faciebant: quos Ammianus Marcellinus in *Caledones* & *Vecturiones* dividit, quorum nunc vix nominis veſtigium aliquod ſupereſt. Infra Caledoniam ad duodecim millia paſſuum in eadem dextra ripa eſt *Prethum*. Ad ſiniſtram ripam ſub Atholia ad Orientem ſpectans eſt *Gourea* frumentariis cãpis nobilis. Et ſub hanc iterum inter Taum, & Eſcam porrecta *Angufia*, ſive vt priſci Scoti loquuntur *Aeneia*. Sunt qui *Horeſtiam*, aut juxta dialectũ Anglorum *Foreſtiam* dictã putant. In ea ſunt urbes *Cuprum*, & quod Boëthius patriæ ſuæ gratulans ambitioſe *Dei donum* vocat. Vetus enim nomen *Tuodunum* fuiſſe reor, a *Duno* id eſt *colle* ad Taum ſito, ſub cujus radicibus opidum eſt exſtructum. Extra Taum ad XIIII milia paſſuum recto littore occurrit *Abrenethea*, alio nomine *Obrinca*. Deinde *Rubrum* promontorium ſatis longe conſpicuum. *Eſca* fluvius cognomento Auſtralis mediam ſecat : alter *Eſca* Septentrionalis eam a Mernia dividit. Ea ex magna parte ſolo eſt campeſtri, & plano, donec ultra Fordunum & Dunotrum Comitis Martialis arcem occurrat Grampius paullatim ſe demittens, & in Mare ſubſidens. Vltra eã ad Septẽtriones eſt *Deuæ* vulgo *Deæ* fluminis oſtiũ: & plus minus mille paſſus ulterius *Dona*. Ad alterũ *Abredonia* eſt Salmonum piſcatu nobilis, ad alterum Epiſcopi ſedes, & ſcholæ publicæ omnium ingenuarum artium ſtudiis florentes. Hanc citeriorem invenio vetuſtis monumentis *Abredeam* appellatam. Nunc utrumque opidum *Abredonia* Veteris & Novę cognominibus diſtinctum vocatur. Ab hac tam anguſta fronte inter hæc flumina incipit *Marria*, ac ſeſe paullatim dilitans ad lx in longitudinem millia ſe protendit Badenacham uſque. Ea regio perpetuo dorſo continetur, & in utrumque Mare diverſa magnaque flumina evergit. Badenachæ cofinis eſt

Gourea. *Soli fertilitas.* *Angufia.* *Vrbium nomina* *Abrenethea.* *Situs.* *Vrbium nomina* *Marria.* *Situs.* *Flumina.*

Abria

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [68] - 62
PUBLIC DOMAIN

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [69] - 63

PUBLIC DOMAIN

Abria, ad Mare Deucaledonium modice prona, regio (ut inter Scotos) inprimis copiosa maritimis & terrestribus commodis. Est enim & frumentis & pascuis imprimis fœlix, & præterea nemorum umbris, & rivulorum fontiumque amœnitate jucunda. Piscium vero proventu adeo fertilis, ut nulli prope Scotiæ regioni cedat. Nam præter fluviatilium copiam quam tot rivi sufficiunt, Mare longo canali per planum solum infusum penetrat: ibique terræ paulo altiore margine coërcitum se latius diffundit, ac speciem stagni, aut verius lacus præbet: unde *Abriam*, id est, stationem patrio sermone appellant. Idem quoque nomen regioni circũ circa vicinæ dant.

Buchania. *Situs.* *Soli fertilitas.* *Flumina.*

Ad plagam Septemtrionalem proxima Marriæ est *Buchania*. Dona fluvio ab ea divisa. Ea omnium Scotiæ regionum longissime se in Mare Germanicũ exporrigit. Pascuis Oviumque proventu admodum fœlix, cæterisq; commodis ad vitã necessariis sibi sufficiens. Fluvii ejus cum Salmonibus abundent, *Ratram* amnem tamẽ id genus Piscis non ingreditur. Est in ejus littore spelunca, cujus natura prætereunda nõ videtur. Aqua è naturali fornice guttatim destillans statim in lapidum pyramidas vertitur, ac nisi opera Hominũ antrum subinde purgaretur, spatium usque ad fornicem brevi compleretur. Vltra Buchaniam, ad Septemtriones duæ sunt regiunculæ,

Boina & Ainia.

Boina & Ainia, quæ usque ad Spæam fluvium pertinent, qui separat eas a Moravia. Oritur autem Spęa a dorso Badenachæ, cujus meminimus: & longe ab ejus fonte lacus est, unde erumpit Lutea, ac se in Occiduum Mare devolvit. Ad ostium ejus ferunt opidum nobile fuisse, a fluvio Emmerluteam nuncupatum. Certe sive terræ vicinę spectes ingenium, sive navigationis & subvectionis maritimæ commoditatem locus est admodum emporio aptus. Prisci quoq; Reges has oportunitates secuti aliquot sæculis ibi habitaverunt in Evonia arce, quam nunc

Moravia. *Soli fertilitas.* *Opida.*

multis falso persuasum est esse *Stephanodunum*. Ejus enim arcis rudera, & vestigium adhuc in Lorna monstratur. Vltra Spæam usq; ad Nessum sequitur Moravia, olim (ut creditur) *Varar* dicta. Inter eos amnes Oceanus Germanicus, velut retro in Occidentem terram agens, sinu vasto ejus laxitatẽ castigat. Tota quãta est hæc regio frugibus & pascuis fœcunda, amœnitate vero, & fructiferarum arborum proventu totius regni facile prima. Duo memoratu digna habet opida, *Elginã* ad Loxiam amnẽ, qui nomen antiquum adhuc retinet, & *Nessum* ad cognominem fluvium. Nessus a Lacu Nesso longo viginti quatuor millia fluit. A qua fere semper tepida, nec unquã ita frigida ut cõgelet. Quin & asperrima hieme fragmina glaciei in eum invecta, tepore aquarum brevi solvũtur. Vltra Nessum Lacũ Occidentẽ versus octo millia cõtinentis terræ protenduntur. Tantillũ sane est, quod obstat, quominus maria coëant, & quod reliquũ est Scotiæ, Insulam reddant. Nam quod spacii ab iis faucibus ad Mare Deucaledoniũ interjicitur, fere sinubus maris in terrã irrumpentis est interciſum. Quod ultra Nessum, & fauces illas angustas est interjectũ, in quatuor provincias solet dividi, *Navernią*, seu ut vulgo *Strathnavernam*, a fluvio Naverno dictã. Vltra ostium *Nessi*, qua mari Germanico immergitur est *Rossia*, in mare promontoriis altioribus

Rossia. *Situs.*

excurrẽs: quod & nomen ipsum indicat. *Ros* enim Scotis promontorium significat. Ea tota longior est quã latior. Nã a mari Germanico ad Deucaledoniũ porrigitur; qua in Mõtes attollitur aspera, & inculta: qua se in campos explicat, frugum fertilitate nulli prope Scotię agro inferior. Valles habet amœnas piscosis amnibus irriguas:

Lacus

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [70] - 64
PUBLIC DOMAIN

Lacus piſcoſos complures, ſed maximum omnium *Lubrum*. A Mari Deucaledonio littus paullatim ſe caſtigat, & in Orientem æſtivum reflectit. Ab altero littore mare Germanicum inter rupium excelſarum ſcopulos iter ſibi pandens interius in Sinum ſe ſpatioſum explicat adverſus omnes tempeſtates Portum ſalutiferũ, ac certum perfugium. Proxima Roſſiæ extremæ Septemtrionem verſus eſt *Navernia*, a *Naverno* amne appellata: quam vulgo proprietatem ſermonis patrii ſecuti *Strathnaverniam* appellant. Eam a Meridie Roſſia claudit, ab Occaſu & Septemtrione mare Deucaledonium eam alluit, ab Oriente Cathaneſiam contingit. *Sutherlãdia* his omnibus ita interjecta eſt, ut omnibus ſit finitima, atq; ab aliqua regione cœli eas contingat. Nã ab Occidente Strathnaverniam, a Meridie & Oriente Roſſiam, a Septemtrione Cathaneſiã habet objectam. Cultores magis ex natura regionis paſcuo quam arvo dediti. Nihil in ea quod ſciam ſingulare, niſi quod Mõtes candidi Marmores habet; rarum in regionibus frigidis miraculum, & prope in nullos uſus comparatum, quod nondum ejus affectatrix luxuria eo immigrarit. *Cathaneſia* ultima ad Septemtrionem Scotiæ regio eſt: qua in plaga ei Navernia occurrit: hæque duæ regiones Scotiæ latitudinem in frontem anguſtam contrahunt. In ea fronte tria attolluntur promontoria. Altiſſimum in Navernia, quod Ptolemæo eſt *Orcas*, ſive *Tarvedrum* & *Tarviſium*: reliqua duo nequaquam æque ſublimia in Cathaneſia ſunt, *Veruedrum*, nunc *Hoia*, & *Betubium*, falſo Hectori Boëthio *Dame* appellatum, nunc *Dunis Bei* vulgo dicitur, alii *Duncans Bei* vocant. Ex hoc nomine aliquot literis exemptis vox *Dunis Bei* facta videtur. In hoc tractu Ptolemæus collocat *Cornavios*, cujus nominis adhuc veſtigia quædam reſtant. Arcem enim Comitum Cathaneſiæ vulgo *Gernico* vocant. Nam qui Ptolemęo, & exteris *Cornavii* ſunt, Britannis *Kernici* fuiſſe videntur. Nam cum non in hoc tractu modo, ſed in diverſiſſima Inſulæ parte, nempe in Cornovallia *Cornavios* ponant eoſdem, qui vetuſtum ſermonem Britannicum retinent adhuc *Kernicos* vocant. Reſtat nunc ut de Inſulis aliquid dicamus. Recentiores Inſularum omnium, quæ Scotiam velut coronant, tres fecerunt vel claſſes vel ordines, *Occidentales*, *Orcadas*, & *Zelandicas*. Occidentales appellantur quæ ab Hibernia pæne ad Orcades in Mari Deucaledonia lateri Occidentali prætenduntur. Has alii *Hebrides*, alii *Ębudas*, alii *Mavanias*, alii *Beteoricas* appellarunt. *Orcades* in mari partim Deucaledonia, partim Germanico, ad Septemtrionalem Scotię partem ſparſæ ſunt. Harum de nomine inter Scriptores veteres & recẽtiores ſatis convenit, Sed qui eas primi tenuerint, non ſatis conſtat. Omnes Germanicæ originis eos fuiſſe tradunt: At è qua natione Germanorum advenerint, id non proditur. Si è ſermone conjecturam faciemus, & olim & nunc quoque vetere Gothica lingua utuntur. Sunt qui Pictos eos fuiſſe arbitrantur, hoc maxime argumento, quod fretum eos a Cathaneſia dividens, Picticum cognominatur: Pictoſque ipſos generis Saxonici fuiſſe exiſtimant, Claudiani carmine maxime freti:

Maduerunt Saxone fuſo
Orcades, incaluit Pictorum ſanguine Thule:
Scotorum tumulos flevit glacialis Ierne,

Sed quum de his ſupra in Britannicarũ Inſularum deſcriptione egerimus: hęc paucula ſufficient, ut Scotiæ fidem imponamus.

Navernia. Situs. Sutherlandia. Situs. Montes. Cathaneſia. Scotiæ Inſulæ.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [71] - 65
PUBLIC DOMAIN

Regiõ. Nomen, a quibus inditum.

ALBIONIS Insulæ pars Meridionalior ac maxima *Anglia* Latinis dicitur: ab *Angria* regione VVestphaliæ, vulgo *Engern*, ut nonnulli volunt. Alii ab angulo nomen inditum arbitrantur, quod Orbis sit angulus; alii ab *Angloen* opido Pomeraniæ. Goropius Anglos ab *Angle* 1. hamo piscatorio deducit, quod ut inquit ille, omnia sibi adhamarent, & fuerint, ut Angli loquuntur, *Good Anglers*, 1. boni hamatores. Quæ sane conjectura risum potius quam fidem meretur. Sunt qui ab Anglia Cimbricæ Chersonesi regiuncula, quæ *Engelond* 1. Anglorum Terra, ab Egberto Occiduorum Saxonum Rege indigitata fuit, appellatam autumant: vel quasi *Engistland* 1. Engisti terra: qui se ducem his Saxonibus præbuit. Sed qui Engelberti, Engelhardi, & ejusmodi Germanicorum nominum etymologiam videt, facile etiam Anglorum notationem videret. Hi sunt Germaniæ populi qui Britanniam occuparunt, quos unam gentem fuisse, communique nomine nunc Anglos nunc Saxones vocatos docet Camdenus. Hæc ab Indigenis non uno nomine appellatur, idque etiam diversimode: in duas enim regiones eam dividunt. Pars ejus quæ Orientem & Mare Germanicum spectat ab Indigenis Anglis Saxonum populis, qui eam occuparunt sua lingua *Angham vel England* nuncupant. Occidentalior vero pars quæ ab hac, Sabrina & Dea fluminibus discernitur, & Britannica avitaque lingua utitur, *VVallia* vel *VValles*, a prædictis Anglis nominatur. Termini ejus Septemtrionales Scotiam versus, sunt Tueda & Solveius fluvii: ad Meridiem est Gallia, & proprie dictus Oceanus Britannicus, ad Occasum Hibernia & Oceanus Hibernicus, ad Ortum Germanicus. Longa est 302 milliaria Anglica Lata 300, a Belerio nempe ad Cantiũ Promontorium. Aër hic quocunque anni tempore temperatus ac clemens: Cœlum crassum, in quo facile nubes, imbres, ventique coguntur, atque eo minus frigoris æstusque, propter ipsius Cœli densitatem. Habet solum fœcundum frugiferumque, & ab omni frugum genere ita beatum, ut Cereris sedem fuisse dixerit Orpheus. Cui adstipulatur Mamertinus aut Belga orator qui Panegyricum Constantino dixit: ubi inter alia dicit, in hac segetum tantam esse fœcunditatẽ, ut muneribus utriusq; sufficiat, & Cereris & Liberti. Neque solũ agros luxurioso acopimo frumẽto, ac leguminibus supra modũ scatentes habet: sed etiam cujusq; generis materiam producit, præter abietem, &, ut Cæsar ait, fagum; nũc tamen est passim fagus quoq;. Lauri non æque fœcunda est Thessalia. Rosmarinus vero tam copiosus, ut eo etiam ad sepes utantur. Fert item Aurum, Argentum, Cuprum, Ferrum, sed ejus exigua copia: Plumbum nigrum, & Plumbum album id est stannum in suo genere optimũ in magna abundantia hic effoditur, & ad exteras gentes effertur. Colles hic plurimi, per quos Oviũ greges errant, non tantum carnium deliciis, sed etiam vellerum tenuitate nobiles; frequentiã Ovium juvat Cœli quædam benignitas; Terræque bonitas singularis; nam & in collibus vix arbores apparẽt, totaq; regio a Lupis est suo privilegio immunis. Omni etiam Pecundum Animaliumque genere abundat, præterquam Asinis, Mulis, Camelis & Elephantis.

Situs.

Cœli temperies.

Soli fertilitas.

Animalium varietas.

Molossi

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [73] - 67
PUBLIC DOMAIN

Molloſſi nullibi gentium præſtantiores, ferocioreſque. Nuſquam gentium major Cornicum multitudo. Magna etiam Milviorum qui pullis inſidiantur copia. Romani Britannię potiori parti quingentos pæne annos

Imperium majorum.

imperarunt, a C. Cæſare ſcilicet ad tempora uſque Theodoſii junioris : cujus ætate Romanorum legiones & præſidia ad Galliam defendendam accerſita, Britanniam Inſulam reliquerunt ; quo factum eſt, ut Picti Scotique partem Auſtralem invaſerint; quorum impetum quum diutius ſuſtinere *Britanni* non poſſent, vocarunt è Germania Saxones, viros bello adſuetos, quorum opera initio adverſus Scotos & Pictos uſi ſunt. Poſtea vero Saxones ſive Cœli illecebris capti, ſive Pictorum amicitia & familiaritate ducti, ſive perfidia propria impulſi, fœdus adverſus *Britannos* cum Pictis iniverunt, domitiſque & profligatis hoſpitibus, ipſi illorum loca invaſere. Vnde & pars illa *Britanniæ* Anglia, ut ſupra vidimus, dicta eſt. Continet Anglia urbes plurimas, in-

Vrbium nomina

ter quas maxime excellunt, *Londinum*, *Eboracum*, *Cantuaria*, *Briſtolia*, *Gloceſtria ſive Glovernia*, *Salopia*, *Virgornia*, *Bathonia*, *Cantabrigia*, *Oxonia*, *Nordvicus*, *Zandvicus* cum multis aliis quas in deſcriptionibus particularibus delineabimus. Flumina illuſtriora *Tameſis*, *Humbrus*, *Trenta*, *Ouſa*, & *Sabrina*, de quibus ſuis

Flumina, Mare.

locis. Oceanus autem qui Inſulam alluit, omnis generis Piſcium copia redundat; inter quos Lucius eſt, quem *Pike* vernacula lingua appellant, qui apud illos magno in precio habetur ; eoque eum interdum ex paluſtri aqua in vivaria tranſferunt; ubi nidore illo opido purgatus, anguillis minutiſque piſciculis paſtus mirandum in modum pingueſcit. Oſtrea nec alibi delicatiora, nec plura. Portus vero Angliæ præcipui ſunt hi: *Davernu*,

Portus.

vulgo *Dovre*, qui eſt Comitatus Cantii extremus, ac colle munitur, arcemque habet tutiſſimam, omni armorum genere optime inſtructam : *Muntſhay* ſatis latus in Cornvvallia, ubi tutiſſima eſt navium ſtatio. Item *Volemouth* ſiue *Falemouth*, *Torkay*, *Southantonenſis*, & alii. Angliæ *Rex* ſupremam poteſtatẽ & merum Imperium

Ratio gubernãdi

habet, nec in Imperii clientela eſt, nec inveſtituram ab alio quovis accipit, nec prẽter Deum, ſuperiorẽ agnoſcit. Ejus ſubditi vel ſunt Laici vel Eccleſiaſtici: Item ſunt vel Nobiles vel Plebei. Nobiles ſunt vel majores: ut Duces Marchiones, Comites & *Barones*, qui vel hæreditario jure his titulis gaudent, vel iiſdem virtutis ergo a Rege exornantur. Ducis autem nomen ſoli Regis filio natu maximo hoc tempore convenit : quamvis olim plures hoc titulo inſigniti fuerint. Nobiles minores ſunt Equites Aurati, Armigeri, & qui vulgo Generoſi & *Gentlemen* dicuntur : Generoſi, vel promiſcue nobiles ſunt, qui natalibus clari, aut quos virtus aut fortuna a fæce hominum extulit. *Cives ſive Burgeſſes* qui in ſua quilibet urbe publicis funguntur muneribus & in Parlamentariis Angliæ Comitiis locum habent: *Ingenui* ſive *Yeomen* ſunt, quos Legales homines lex vocat, & ex agris, quos optimo jure tenent, quadraginta ad minimum ſolidos quotannis colligunt : *Opifices* autem ſunt qui mercede operam locant. Dividitur autem tota Anglia in Comitatus XXXIX. Comitatus vero in Centurias (quę in nonnullis regni partibus *VVapentaches* a tractu armorum nominantur) & in decurias dividuntur. In his Comitatibus, difficilioribus temporibus, *Præfectus Regius*, quem *Lieutenant* vocant, ne quid detrimenti Reſpublica capiat, conſtituitur. Singulis vero annis nobilis aliquis ex Incolis præficitur, quem *Vicecomitem* quaſi vicarium Comitis & Anglice *Shiriffe*, id eſt Comitatus Præpoſitum vocant ; qui etiam Comitatus vel

Provin-

Provinciæ Quæstor recte dici potest. Ejus enim est publicas pecunias provinciæ suæ conquirere, mulctas irrogatas vel pignoribus ablatis, colligere, & ærario inferre. Iudicibus præsto adesse, & eorum mandata exequi; duodecim viros cogere, qui in causis de facto cognoscunt, & ad judices referunt, (Iudices enim apud Anglos juris solum & non facti sunt judices) condemnatos ad supplicium ducere & in minoribus litibus cognoscere. In majoribus autem jus dicunt Iustitiarii, quos *Itinerantes & Iustitiarios ad Assisas* vocant, qui quotannis hos Comitatus bis obeunt, ut de causis cognoscant, & de incarceratis sententiam ferant. Quod ad Ecclesiasticam jurisdictionem attinet, duas nunc habet Anglia provincias. Archiepiscopos item duos: *Cantuariensem* totius Angliæ Primatem & *Eboracensem*. Quibus subsunt xxv. Episcopi: Cantuariensi xxii. Eboracensi tres reliqui. Angliæ tribunalia sive juris fora, quas etiam curias dicimus, in triplici sunt differentia. Alia enim sunt Ecclesiastica, alia temporalia, & unum mixtum, quod Parlamentum vocant, & ex tribus Angliæ Ordinibus constat & totius Angliæ corpus repræsentat. Hoc a Principe pro arbitrio indicitur summamque & sanctam authoritatem habet in legibus ferendis, confirmandis, antiquandis, interpretandis, & in omnibus quæ ad Reipublicæ salutem spectant. Fora temporalia sunt duplicia, juris scilicet aut æqui. Iuris sunt, *Bancus Regius*, *Curia camera stellatæ*, *Bancus communis*, *Scaccarium*, *Curia VVardorum & Liberationum*, *Admiralii*, *Assisæ*, alia quę obscura sunt, omittimus. *Bancus regius* ita dictus quod Rex ipse in eo præsidere soleat, Coronæ placita tractat. *Camera stellata*, sive potius Curia consilii regii in qua tractantur criminalia, perjuria, impostura, dolus malus, &c. *Bancus Communis*, quia communia placita inter subditos ex jure Anglico, quod commune vocant, in hoc disceptantur, nomen habet. *Scaccarium* a tabula quandrangula, ad quam assidebant, nomen traxit, in eo omnes causæ audiuntur quæ ad Fiscum pertinent. *Curia VVardorum*, a pupillis, quorum causas tractat, nomen habet. *Admiralii Curia* res maritimas tractat. *Assisæ*, quas dicimus, in quolibet Comitatu bis anno habentur, in quibus duo Assisarum Iustitiarii ad hoc deputati cum Eirenarchis, sive pacis Iustitiariis comitatu & de civilibus, & criminalibus cognoscunt. Fora æquitatis sunt *Cancellaria*, *Curia Requestarum*, Concilia in Limitibus VValliæ, ex parte Boreali. *Cancellaria a Cancellario*, qui ibi præsidet, nomen traxit. In hac ex æquo & bono judicatur, & summum jus quod summa crux videri solet, temperatur. *Requestarum Curia* pauperum & regiorum famulorum causas audit. Ecclesiastica fora præcipua sunt, *Synodus*, quæ *Convocatio Cleri* dicitur, semperque simul cum Parlamento habetur: & *Synodi Provinciales* in utraque provincia. *Academia* in hoc regno duæ sunt nobiles, *Cantabrigiensis* & *Oxoniensis*, quibus additur tertia *Londinensis*. Ingenia producit Anglia non infelicia neque sterilia, viroſq; doctos & omnium facultatum & scientiarum peritissimos plurimos habet. Gens procera statura, venusta & candida facie est, cæsiis ut plurimum oculis, & ut sono linguæ Italis persimiles, ita corporum habitu ac moribus ab illis pæne nihil discrepant. Victus maxima ex parte in carne consistit. Cerevisiam ex hordeo conficiunt, potum sapidum, gratum, jucundum. Hic in exteras etiam regiones asportatur. Vestimento non multum absimili Gallico utuntur. Atque hæc quidem de Anglia in genere dicta sufficient; reliqua in particularibus deinceps tabulis exponemus.

Leges & institutæ.

Schola.

Mores.

Victus.

Vestitus.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [75] - 69
PUBLIC DOMAIN

Angliæ II. Tabula.

continens *Northumbriam, Cumberlandiam Comitatus, & Dunelmenſem Epiſcopatum.*

GENERATIM quę dicenda habuimus de Anglia abſolvimus: poſtulat Methodus, ut ſpeciatim & per partes eam percurramus. Britanniæ ab ſe debellatæ citeriorem partem in Provinciam redactam, Romani varie diviſerunt, ut ſupra diximus. Saxones vero pro Pentarchia Romanorum fecerunt Heptarchiam, in ea ſunt *Cantium, Suſſexia, Eaſtanglia, VVeſtſexia, Northumbria, Eaſtſexia, & Mercia.* Hodie in Comitatus (quos vel *Conventus* vel *Pagos* proprie & Latine voces) Angli peculiari vocabulo *Schyres* appellant, diſtribuitur. Ac primum anno a Chriſto nato 1016 Ethelredo regnante tantum xxxii. numerabantur: deinde ſub Guilielmo primo xxxvi. Poſtea tres in numerum additæ xxxix Comitatuum numerum compleverunt, qui hodie in Anglia obtinet. Quibus accedunt xiii plures in VVallia, quorum ſex fuerunt tempore Edvvardi Primi, reliquos Parlamentaria authoritate conſtituit Henricus Octavus. Hoſce autẽ Comitatus ſeu Partes Angliæ cum nonnullis Inſulis Mercator noſter 6 tabulis luculenter expreſſas exhibet. Harum omnium tabularum, quo ordine ab authore noſtro proponuntur, delineationem, quam poterimus fideliſſime proponemus. Offert ſe primo loco *Northumbria*, vulgo *Northumberlant*, Trianguli ſed non æquilateri figura quodammodo incluſa jacens. Meridionale ejus latus *Dervventus* in Tinam influens, & ipſe Tina claudit, qua Dunelmenſes ſpectat. Orientale latus Mari Germanico pulſatur. Occidentale vero quod ab Occaſu brumali in Ortum æſtivum, primum concatenatis montibus, inde *Tvveda* flu. protrahitur, Scotiæ obvertitur, regionumque limes eſt. Terra ipſa magna ex parte aſpera eſt, ac cultu dura. Ad mare & *Tinam* adhibita mediocri cultura ſatis eſt colono grata, alibi vero multo ingratior, & quaſi horridior. Plurimiſque in locis lapides illi *Lithanthraces*, quos *Sea-coales* Angli vocant, magna copia effodiuntur. Hæc autem Provincia ab Oſca Hengiſti fratre, & filio eius Iebuſa in Saxonum poteſtatem redacta, primum ſuos duces clientelare jure Cantii regibus obſtrictos habuit. Inde cum regnum Berniciorum conſtitutum eſſet, quod ad *Teſi* ad Scoticum fretum pertigit, pars ejus optima fuit, paruitque Nordanhumbrorum regibus, qui cum ſuam periodum confeciſſent, quidquid ultra Tuedam erat, in Scoticum nomen ceſſit; hunc autem agrum Egbertus Orientalium Saxonum Rex ſuo imperio per deditionem adjecit. Alfredus poſtea Danis permiſit, quos Athelſtanus pauculos poſt annos exturbavit; Eilricum tamen Danum populus poſtea in regem extulit, quem Ealdredus Rex ſtatim expulit: Deinceps vero regium nomen in hac provincia deſiit, Comiteſque qui præfuerunt dicti ſunt. Incolę bellicoſiſſimi ſunt & velites optimi. Cumque omnino Marti ſe quaſi conſecrarint, non eſt inter eos quiſpiam melioris notæ, qui ſuam turriculam, aut munimentum non habeat, & quamplurimos olim Baronum titulo honorarunt Reges etſi tenuioris fortunæ, ut militarem virtutem vel honore inter eos conſervarent. Eſt in Northumbria urbs *Nevvcaſtle*, portu nobilis, quem Tina efficit ſua profundiate naves valde magnas admittens, & ita defendens, ut nec tempeſtatibus facile jactari, nec vadis afflictari poſſint.

Northumbria. Situs.

Soli qualitas.

Imperium Majorum.

Minorũ virtus.

Urbes.

Quodnam

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [77] - 71

PUBLIC DOMAIN

Quodnam olim fuerit in comperto non eſt. Cum Normannicum Imperium inciperet, a Monachis *Monkecester* vocabatur, ſtatimque a Novo Caſtro, quod Robertus Guilelmi Normanni filius extruxit, hoc novum nomen *Newcaſtle* induit, magnaque paullatim incrementa cum maritimis Germanis contrahendo, & foſſiles carbones quibus regio abundat, in alias Angliæ partes ſubvehendo, cepit. Eſt & ultimum Angliæ, & munitiſſimum totius Britanniæ opidum *Berwick*: quod nomen a Berengario Duce, quem ſomniarunt, deducunt aliqui.

Flumina. Lelandus ab *Aber*, quod oſtium Britannis ſonat, ut *Abervvic* vicum ad oſtium ſignificaret. Vndecumque vero nomen habet, ſitu longius in mare porrigitur, ita ut mari & *Tueda* fere circumvalletur: & alia. Fluvii hic ſunt *Tina Auſtralis & Borealis* (qui ſic dictus quod in arctum coëuntibus ripis conſtringitur, hoc enim *Tin* Britannica lingua ſignificare affirmant nonnulli,) *Auſtralis* ex Cumbria æditus, prope *Alſtenmore*, ubi antiqua eſt fodina æraria: cum aliquamdiu ſe in Septemtriones provolverit, in Ortum converſus, recta cum muro Pictico procurrit. *Tina Borealis* è limitaneis montibus, ſociatus *Redo* fluvio infeſto qui ad *Redſquier* præruptum montem effuſus, *Rhedeſcale*, i. *vallem Redi*, laudatiſſimorum velitum altricem rigat. Infra *Collerford*, uterque Tina confluit, qui jam auctus, ſubindeque auctior, uno alveo urget ad Oceanum iter. *Tueda* Angliam a Scotia longo ſpatio diſcludit, Limeſque Orientalis dicitur. Hic fluvius copioſa ſcaturigine è Scotiæ montibus erumpens inter limitaneos equites, diu tortuoſus errat. Vbi vero proxime *Carram* vicum acceſſerit, multis aquis convaleſcens regnorum collimitia diſcriminare incipit, ac tandem *Tillo* recepto in Mare Germanicum ſe exonerat. Sunt & alii, ut *Coqueda*, *Alaunus*, *Blithus*, & *VVanſpeth*, quos omitto, ad ſecundam partem tranſitum faciens.

Cumbria. *Situs.* Ea eſt *Cumbria* vulgo *Cumberland*: hæc VVeſtmorlandiæ ad Occaſum præjacet, ultima in hac parte Angliæ provincia, utpote quæ ipſam Scotiam ab Arcto attingit, ab Auſtro & Occidente Hibernico Oceano pulſata, ab Ortu vero ſuper VVeſtmorlandiam Northumbriæ contigua. Nomen ab Incolis traxit, qui veri & germani Britani fuerunt, & ſe ſua lingua *Kumbri*, & *Kambri* indigitarunt.

Soli qualitas. Terra autem quamvis ob Septemtrionalem ſitum frigidior, & ob montes aſperior videatur, ſua tamen varietate perluſtrantibus arridet. Poſt verrucoſas enim rupes, & confertos montes, quibus lacus interjacent, ſuccedũt pabuloſi colles gregibus referti, quibus rurſus ſubſternuntur porrectæ planities frugibus ſatis fœcundæ.

Urbes. Eſt in hac Provincia optima & oportuna poſitione urbs veteriſſima *Carlile*, a Septemtrione profundo Itunæ alveo, ab Ortu Peterillo, ab Occaſu Cauda munita, & præter hæc naturæ defendentis munimenta, firmis mœnibus è ſaxo quadrato, caſtello & Citadella quam vocant, armata. Romani & Britanni hanc *Lugu-vallum*, & *Luguballium*, ſive *Luguballiam*, Saxones teſte Beda, *Evell*, Ptolemæus (ut nonnullis placet) *Leucopibiam*, Angli *Carlile*, & Latini *Carleolum* recentiori vocabulo dixerunt. Romanis temporibus hanc floruiſſe varia antiquitatis indicia ſubinde eruta, & celebris ejus tunc temporis memoria ſatis affirmate loquuntur. Sunt & alia opida *Keſvvike*, *VVirkinton*, *Bulneſſe*, *Perith*, ut vicos & arces ſilentio prætream. Atq; hic ager 58 Parochiales Eccleſias numerat. Habet præterea Lacus omni volatilium genere abundantes. Fluvios item inter quos *Irton* amniculus in quo Conchæ cum rorem, quem veluti maritum

Lacus. *Flumina.* appetũt, oſcitatione quadã hauſerint, fiunt gravidę, margaritaſque pariunt, quas accolæ cum reſederit aqua venantur.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [78] - 72
PUBLIC DOMAIN

nantur. Eſt & *Derventio*, *Cokarus*, *Olenus*, ſive *Elenus*, *Eiden* atque alii, piſcibus abundantes. Ad hæc Oceanus, qui ad littus alliditur, Piſcium optimorum examina alit, & negligentiam accolis quaſi exprobrat, quod minus gnaviter piſcaturam exerceant. Montes hic conferti Metallis gravidi, inter quos montes *Dervventfels* vocati, *Montes.* in quibus ad *Nevvlands* æris venæ opulẽtæ non ſine auro & argẽto noſtro tempore ſunt repertæ. Hic etiam invenitur terra illa metallica, ſive ſaxum induratum & micans, Anglis *Blacke leade* dictum, quo ad ducendas lineas, & monochromata pictores utuntur. Superiorem hujus regionis partem interſecat, qui nullo modo tacendus eſt, *Murus* ille celeberrimus, Romanæ provinciæ limes ſive cluſura, cxxii millium paſſuum longitudine, *Murus Picticus.* Severi opus: qui ut ait Oroſius *partem Inſulæ a cæteris indomitis gentibus vallo diſtinguendam curavit.* Eum Beda 8 pedes latum, & duodecim altum fuiſſe ſcribit, recta ab Ortu in Occaſum linea: cujus non ſolũ veſtigia ſed etiam fragmenta in lõga ſpatia porrecta & tantũ pinnis nudata extant, hodieque conſpiciuntur, ut teſtatur Cãdenus. Supereſt in hac tabula Epiſcopatus Dunelmenſis, vulo *the Bishoprick of Durham*, ſive *Dureſme*, qui E- *Epiſcopatus Dunelmenſis.* boracenſibus ad Septemtrionem confinis in trianguli ſpeciem efformatur, cujus apex ad Occaſum coëuntibus ibi Septemtrionali limite & *Teſis* fontibus figuratur. *Situs.* Latus quod Meridiem ſpectat, continuo Teſis decurſu terminatur; alterum, quod Boream, primum brevi ab apice linea ad Dervventum flumen, inde Dervvento ipſo, & Tina flu. cum Dervventum admiſerit, deſcribitur. Baſim vero trianguli, quæ Ortum reſpicit, ora maritima affingit, quam magno fremitu Oceanus Germanicus graviſſime pulſat. Qua in apicem coarctatur, campi ſũt nu- *Soli qualitas.* di, ſilvæ raræ, colles glabri, ſed non ſine ferri venis, convalles autem ſatis graminoſæ: Angliæ enim Apenninus hunc angulum interſecat. Ad Orientalem autem partem, ſive trianguli baſim, uti etiam ad latera, culturæ terra eſt perquam grata, reddituſque cum agricolarum labore contendunt, pratis, paſcuis, arvis diſtincta, & carbone foſſili quo pro ignis alimento paſſim in Anglia utuntur, copioſa. Primaria hujus regionis urbs Saxonibus *Dun-* *Vrbes ſive opida.* *holm*, Latinus *Dunelmum* dicta, vulgus *Durham* corruptiſſime vocat. Situ quidem æditiori & ſane munitiſſimo, ſpatio tamen nonmagno, ovali quodammodo forma, flumine ab omni parte niſi a Septemtrione circumfunditur & mœnibus armatur. Ad Auſtralem partem fere qua flumen ſe reducit, Cathedralis Eccleſia ſurgit, pyramidibus & alta turre conſpicua, in medio eminenti tumulo imponitur caſtrum quodammodo intermediũ inter duos pontes è ſaxo, quibus Vedra fluvius hinc ad Ortum, illinc ad Occaſum conjungitur; a caſtro ad Septẽtriones patet forum & S. Nicolai cernitur templum. Sunt hic præterea opida, *Standrope*, *Derlington*, *Hartlepole*, *Bincheſter & Cheſter upon the ſtreete*, cum multis vicis atque arcibus. Numerantur in hoc agro & Northumbria, Eccleſiæ parochiales 118 præter ſacella plurima. Flumina hic ſunt primum *Tees* Latinis *Teiſis* & *Teiſa*, *Flumina.* Polydoro *Atheſis*, Ptolemæo *Tueſis* appellari videtur Camdeno, apud quem librariorum incuria exulare exiſtimat. Hic Fluvius è ſaxeto illo *Stanèmore* erumpens, raptiſque ſecum multis undique torrentibus, per rude[illegible] ens è quibus ad Egleſtõn marmora cẽduntur, ac deinde multa loca alluens, tandem amplo oſtio ejicit, unde trianguli baſis ad oram martimam inchoatur. Item *Vedra*, *Gaunleſ-* [illegible] hiſce tribus partibus dicta ſufficient, ad reliquas pergimus.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [79] - 73
PUBLIC DOMAIN

SEQVENTES CONTINENS COMITATVS, VVESTMORLANDIAM, Laucastriam, Cestriam, Caernarvam, Denbigh, Flint, Merionidh, Montgomery & Solopiam, cum Insulis Mannia, & Anglesey.

VVestmorlādia. Situs.

AD tertiam Tabulam venio, in qua primum sese offert *VVestmorlandia* ab Occasu & Arcto Cumberlādia, ab Ortu Eboracensi & Dunelmensi agro terminata: sic dicta quod magna ex parte inculta sit. Pars Australior, angustiori spatio inter Lonum flumen & VVinandermere cōclusa satis ferax in vallibus, licet suas asperas glabrasque cautes ostendat, & *Baronia de Kēdal* dicitur. Deinceps supra Loni

Soli qualitas. Imperium majorum.

fontes latius se explicat regio, multisque gyris & flexibus Montes excurrunt, quibus interjacent alicubi cōvalles prærupta altitudine, crebris locis speluncarum in modum subruptis. Opidum hic primarium *Aballaba* nunc *Appelby*. Est etiam frequentissimum opidum *Kandale*, Lanificii gloria & industria celeberrimum. Atque in hoc Comitatu 26 parœciæ numerosæ habentur. Fluvii sunt *Lonus*, *Ituna*, & *Eimotus*. *Lancastria* vulgo *Lankashire*, & *the County Palatine of Lancaster*, quod sit Comitatus Palatini titulo insignis. Sub Montibus, qui per Angli-

Lancastria. Situs.

am mediam procurrunt, jacet ad Occasum: inter Eboracenses ab Ortu, & Hibernicum Oceanum ab Occasu ita includitur, ut ab Austro qua Cestrenses respicit, (a quibus Merseio flumine dirimitur) sit latior, sensimque in Boream procedens, qua VVestmorlandię confinis, coarctetur. Ibique maris Sinu abrumpitur, suique partem non exiguam ultra sinum habet, quę Cumberlandiæ adjacet. Vbi in campos æquatur, hordei & tritici satis est

Soli fertilitas.

fertilis, ad Montium radices avenæ fertilior, ubique solo tolerabili, nisi uliginosis quibusdam, & minus salubribus locis, qui tamen hæc sua incommoda commodis resarciunt uberioribus. Abrasa enim superficie cespites ad ignis fomitem, & nonnunquā arbores, quę diu defossæ jacuerunt, præbent. Inferius vero margam ad stercorandos agros affatim alicubi suppeditant. Boves proceris cornibus & composito corpore excellunt. Ad urbes tran-

Opida.

seo, inter quas primo loco occurrit pervetus illud opidum *Mancheſter*, *Mancunium*, & *Manucium* variante lectione Antonino, Hoc circumvicinis opidis præcellit suo ornatu, frequentia, lanificio, foro, templo & Collegio. Est & *Ormeskirke* mercatorium opidum, sepultura Stanleiorum Derbiensium Comitum insigne: Et

Lacus. Flumina. Montes.

Lancaster præcipuum regionis opidū, ut alia taceam. Atque hic parœciæ 36: sed valde populosæ recēsentur. Plurimi sunt Lacus & paludes inter quas *Merton* palus, & Lacus totius Angliæ maximus, nunc *VVinandermere* Pisce sibi peculiari accolis *Chare* dicto, fœcundus. Fluvii *Merseius*, *Irwellus*, *Dugleſſe*, *Ribellus*, *VVyre*, *Loccus*, & *Lonus*. Montes hic plurimi, iique æditissimi, inter quos ille qui *Ingleborrowhill*, *Penigent*, *Pendle hill*. *Cestria* sequitur vulgo *Cheſshire*, & *The Countie Palatine* of *Cheſter*, quod ejus comites jura Palatina habuerint. Ab Austro agro Salopiensi, ab Ortu Staffordiensi & Derbiensi, a Septemtrione Lancastrensi, ab Occasu Denbingensi & [illegible] circumscribitur, ad Circium vero Chersono longius in altum abit, quæ inter duos sinus cōclusa utrin- Oceanum admittit, in quos etiam sinus omnia hujus agri flumina cōveniunt. Regio farris & [illegible] ferax. Vrbs hic clara quam Ptol. *Deunam*, Angli *Cheſter* & *Weſtchester*. Vrbs

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [81] - 75 PUBLIC DOMAIN

Vrbs hæc quadrata forma, mœnibus quæ duo plus mill. paſſ. ambitu colligunt, includitur: ad Lybonotum, caſtrum eminet prope flumen a Comitibus conſtructum, ubi fora Palatinatus bis quotannis habentur. Ædificia ſunt nitida, & projectis Mœnianis porticus utrinque per primarias plateas ducunt. Sunt præterea opida, *Ewhorvow & Condate*, nunc *Congleton*. Habetque parœcias plus minus 68 hic Comitatus. Fluvii hanc regionem interluunt, *Deva*, Anglice *Dee*, Salmonibus admodum ferax, è duobus in VVallia fontibus enaſcitur, unde denominatum credunt. Præterea *VVever*, *Merſey*, & *Danus*. *Caernarvonſhire*, Hiſtoricis Latinis *Snaudonia*, & *Arvonia*. Latus Septemtrionale & Occiduum Mari objacet, Auſtrale claudit Merionithia, & Orientale Denbighenſis ager Conovio flu. interlabente. Qua Mare proſpicit gleba eſt ſatis fertili, & opidulis redimita. In hac præter alia opida eſt *Bangor* ſedes Epiſcopalis. Interiora hujus Comitatus montoſa, aſpera, clivoſa. *Denbigenſis* ager, Anglis *Denbighshire* interius a mari recedit, & in Ortum uſque ad Devam flumen procurrit. A Borea aliquandiu mare, inde Flintenſis regiuncula, ab Occaſu Morionithia & Montgomeria, ab Ortu Ceſtria & Salopia circumcingunt. Pars Occidua ſterilis, media qua in vallem ſuccumbit, fœcundiſſima, Orientalis ſtatima valle naturam ſibi iniquiorem, ad Devam vero multo æquiorem ſentit. In hoc autem agro eſt vallis *Cluida*, amœnitate, fertilitate, & ſalubritate vere fœlix, in qua *Ruthun* maximum eſt vallis emporium. Deinde territorium, Britannice *Mailor Gymraig*, Anglis *Bromfield* lætum admodum & plumbi ferax. Primarium hujus tractus opidum *Denbigia*, vulgo *Denbigh*, & *Cluida* fluvius. Flintenſis Provinciola, Anglis *Flintſhire*, Denbighienſi agro ad Septemtrionem longior quam latior præjacet, Hibernico mari, ſeu potius Deva æſtuario ab Arcto pulſata, ab Ortu Ceſtrenſi Comitatu, ab aliis plagis Denbighienſi finita. Hæc non quidem montana, ſed collium prominentia aliquantulum ſurgens, quæ leniter in fertiliſſimos agros reſupinatur, qui præſertim qua Mare proſpiciunt, primo quoque anno nonnullis in locis hordeum, aliis tritium, in univerſum ſecale viceſimo & ſupra fœnore, & poſtea avenam in quatuor aut quinque annos profundit. Eſt hic opidum S. *Aſaph* Anglis, ubi Epiſcopalis eſt ſedes, cui parœciæ ſubſunt multæ: & *Ruthlan* caſtello egregio nitens. Hic etiam *Alen*. fluvius, prope quem fons eſt qui maris æmulus ſtatis temporibus ſuas & revomit & reſorbet aquas, *Merioneth-ſhire*, Latine *Mervinia* a Montgomerico pago ad ſinum uſque Lunatum & Oceanum pertingit, quo ab Occaſu ita pulſatur, ut nonnullam ejus partem abripuiſſe credatur. Ad Meridiem Devo flumine a Ceretica dirimitur, ad Septemtriones Caernarvoniam, & Denbigbiam attingit. Ipſa vero inter Montium conglomerationes omnium totius VValliæ terrarum hiſpida magis & horribilis. Opida hic rara, Harlech autem caſtrum eſt munitiſſimum, atque hujus regionis primarium: ſuntque æſtuaria duo celeberrima *Traith maur*, & *Traith Bochan*, id eſt æſtuarium majus, & minus. Montes habet altiſſimos, arctos tamen & in modum arcis acutiſſimos, nec raros quidem, ſed creberrimos, & tanta æqualitate conſertos, ut in ſummis eorum verticibus paſtores confabulantes, vel convitiantes, ſi concurrere forte ſtatuerint a mane ad veſperam vix convenirent. *Montgomeryshire* ad Meridiem Ceretica & Radnoria, ad Ortum Salopia, ad Boream Denbighia, & ad Occaſum Merionithia circumſcripta, licet Montibus plurimũ emineat, cõvallibus tamẽ grata fœcũditate, cũ arvis, tum paſcuis utiq; fœlix eſt.

Flumina.

Carnarvonſhire
Situs.
Soli fertilitas.
Opida.
Montes.

Denbighia.
Situs.
Soli qualitas.
Opida.

Flintſhire.
Situs.
Soli qualitas.

Merionithia.

Situs.
Soli qualitas.
Opida.

Montes.

Montgomeria.
Situs.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [82] - 76
PUBLIC DOMAIN

est, laudatissimorumque equorum fœcunda olim genitrix. Primarium hujus regionis opidum *Montgomery*, surgenti saxo, cui amœna planicies subjacet a *Balduino* limitis VVallici præfecto constructũ. Est & *Lan-vethlin*, opidum mercatorium. Hic est *Sabrina* secundum a Tamesi *Britanniæ* flumen, *Severne* Angli indigitant. Hic statim a fonte ita crebris incurvus flexibus agitur, ut sæpe reverti credatur, procurrit tamen, seu potius lentus pervagatur hunc agrum, Salopiensem, Vigornienſem, & Gloceſtrenſem, vitalemque humorem glebæ ubique suppeditans in Sabrinianũ fretum se tandem placide exonerat. Hic etiam *Plinlimon* Mons in eximiam exurgens altitudinem, qui *Sabrinam* flumen, de quo modo diximus, effundit. *Salopia sive Comitatus Salopiensis*, Anglis *Shroppshire*, ad Ortum Staffordienses, ad Occasum Montgomerienses, ad Meridiem Vigornienses, & ad Septẽtrionem Ceſtrenses attingit. Ampla regio, fertilis & amœna, Opidis & castris undique stipata est frequẽtissimis, utpote quæ limitanea fuerit. Inter quæ hujus agri urbs longe clarissima ex antiqui Vriconii occasu exorta, quam Angli *Shrevvsbury* dicunt, Latini *Salopiam*. Sunt *& Bishops Castle*, *Ludlovv*, & alia. Numerãtur hic parœciæ plus minus 170. Fluvii *Temdus*, *Colunus* & *Terna*. Restant nunc in Tabula nostra Insulæ duæ *Mannia* & *Angleſey*. *Mannia*, Cæsari *Mona*, *Monœda* Ptolemęo quasi *Mon-eitha*, id est, *Mona*, remotior, ad alterius Monæ differentiam, dicitur. *Monabia* Plinio, *Menavia* Orosio & *Bedę*, apud quos tamen *Mevania* perperam legitur, *Eubonia* Gildę, *Menauvv Britannis*, Incolis *Maning*, Anglis *The yle of Man*. Iacet autem medio libramine inter *Boreales* Hiberniæ & *Britanniæ* partes, a Septẽtrione in Meridiẽ xxx. plus minus Italica mil. porrecta, latitudinem vero qua maxime patet vix ultra xv mill. qua minime VIII extendit. Linum & Cannabim abunde profert, pascua & arva habet satis læta, hordei, tritici, sed præcipue avenæ ferax est, unde avenaceo pane maxime vescuntur Incolæ; pecorum ubique multitudo, & numerosi Ovium greges, sed cũ Oves, tum pecora minora sunt quam in Anglia. Cum autem silvis sit indiga, bituminoso cespite ad ignem utuntur, quem dum effodiunt, sæpenumero in suffossas arbores incidunt. *Britannos* hanc Insulam uti *Britanniam* tenuisse in confesso est, sed cum a Septemtrione gentes tanquam infusi nymbi, has australes plagas inundarint, in Scotorum potestatem devenit. Inter Opida hujus Insulæ præcipuum censetur *Russin* ad australe latus situm, quod a castro ubi præsidium habetur, vulgo *Castletovvn* appellatur: sed frequentissimum est *Duglas*, quod Portus sit optimus, adituſque facilimus, ad quem Galli, & alii exteri cum sale suo marino commeant, coria, lanam rudem, & carnem bubulam salitam ab Insulanis emercantes. In occiduo autem insulæ latere sunt *Bala-Curi* ubi Episcopus plerumque agit qui Eboracensi Archiepiscopo subest, & *The Pyle* munimentum exigua in Insula positum, ubi etiam non pauci sunt milites præsidiarii. Ipsi vero australi promontorio modica etiam Insula *The calfe of Man* dicta) prætenditur, marinis avibus quas *Puffins*, & anatibus illis è ligno putrefacto enatis, quas Angli *Bernacles*, Scoti *Clakes*, *& Soland Geeſſe* vocant, referta. In medio Mannia Montibus densius attollitur, è quibus æditissimus *Sceafell*, unde sudo cœlo Scotia, Anglia & Hibernia prospici possit. Controversias Iudices, *Deemſters* vocant, sine scriptis & impensis dirimunt. Incolę omnes a furandi & mendicandi ostiatim consuetudine sunt alieniſſimi, ac mire religiosi. Superest *Angleſey* Insu. de qua in 7 *Angliæ* Tabula agemus.

Soli fertilitas.
Opida.
Plinlimon mons.
Salopia.
Situs.
Soli fertilitas.
Opida.
Flumina.
Mannia.
Nomina.
Situs.
Soli fertilitas.
Animalium varietas.
Imperium majorum.
Opida.
Montes.
Ratio gubernãdi.
Vulgi Mores.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [83] - 77
PUBLIC DOMAIN

Regio. Nomina. Situs.

CAMBRIA, quæ & *VVallia*, sive *Wales*, avita Britannorum Sedes, a *Cambro* tertio Bruti Filio denominata nonnullis videtur, quod falsum putat Camdenus. Hæc ab Anglia Saxonica sive Lhoëgria, Sabrina & Dia Fluviis distinguitur. Cætera ejus Regionis Mari Hibernico pulsantur Huius nomen universam quondam Transsabrinam Regionē complectebatur, nunc vero minus late patet. Terra omnis montosa, aspera, clivosa, nisi qua Mari vicina est; hic enim solum fœcundius. *Walliam* autem tres olim populi insederūt: *Silures*, *Dimetæ*, & *Ordovices*. Hi non solum duodecim, quos vocant *VValliæ* Comitatus, sed duos etiam illos Transsabrinos *Herefordshire*, & *Monmouthshire*, qui Anglię Comitatibus adnumerantur, tenuerunt.

Soli qualitas.

Silures eas regiones ex Ptolemæi descriptione incoluerunt, quæ VVallis sua lingua uno nomine *Deheubarth*, i. pars Australis, & novis hodie nominib⁹, *Herefordshire*, *Radnorshire*, *Bercknockshire*, *Monmouthshire*, & *Glamorganshire*, appellantur, in quibus & nominis Silurum nonnullę supersunt reliquiæ. Reliquam hujus regionis partem quæ longius in Occasum projecta, Anglis *VVestwales* dicitur, agrumque Maridunensem, sive *Caermardenshire*, Penbrochiensem, & Cereticam, sive *Cardiganshire* complectitur, Plinius *Silurum* etiam tenuisse existimavit; sed Ptolemæus qui exploratius Britannium novit, alium hic populum cōstituit, quos *Dimetas* & *Demetas* dixit, *Demetiæque* nomine pro hoc tractu usi sunt, cum Gildas, tum Nennius. *Ordovices* qui & *Ordevices*, reliquos duos Principatus (quos illi *Guineth* & *Powvis*, Angli *North-vvales* & *Powvisland* dicunt) olim insederunt; & ad eos spectarunt regiones illæ, quę nunc Anglice novis nominibus *Montgomeryshire*, *Merionethshire*, *Caernarvonshire*, *Denbighshire* & *Flintshire* appellantur. Nunc *VValliæ* partes eo ordine quo supra a nobis positæ sunt, percurramus: ea tantum quę nobis in Tabularum Mercatoris explicationibus indicta sunt referentes.

Herefordia. Imperium Majorum.

Occurrit primo loco *Herefordiensis Comitatus*. Huic elanguente jam Anglorum Imperio præfuit Comitis Officialis titulo *Radulphus* Gaulteri Medantini Filius, quem Normanni hoc honore exuetunt, cui suffecerunt *Gulielmum* Filium *Osberni*, Normanniæ Ducibus arctissima propinquitate coniunctum. Huic successit *Roherius* eius Filius *Britolio* dictus, qui sine prole mascula proscriptus obiit. Stephanusque Rex *Roberto le Bossu* Comiti Leicestrię reddidit Herefordiam, verum frustra: Mathildis enim Augusta, sive Imperatrix Milonem Gaulteri Constabularii Gloecestriæ Filium, eo honore auxit, Angliæque Constabularium fecit, cui IV. Filii *Rogerus* scilicet, *Gualterus*, *Henricus*, & *Mahel*, nulla susceptа prole invicem successerunt. De reliquis Camdenum vide.

Radnoria. Imperium majorum.

Radnoria sequitur. Hanc *Mortuomarii* sive de *Mortuo-mari* qui Anglis *Mortimers* dicti, primi Normannorum Regionem fuso Edrico Silvatico Saxone, sibi devicerunt. Cumque longo jam tempore inter omnes in hac regione eminuissent, tandem Rex Edvvardus III anno salutis CIↃ CCCXXIIX *Rogerum* de *Mortuomari* Dominū de *VVigmor* hujus limitis VVallici, vel (ut vulgo loquuntur) Marchiæ Comitē creavit, qui statim

Brechinia.

morte mulctatus est. De his & reliquis plura habes apud Camd. Tertium locum obtinet *Brechinia*. Hujus Agrum

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [85] - 79
PUBLIC DOMAIN

Imperium majorum.

grum regnante Gulielmo Rufo, *Bernardus* de *Novo-mercatu*, sive *Nevvmarck* Normannus, vir animi consilii que plenus, conscripta non parva Anglorũ, & Normannorum manu, primus aggressus difficili bello a Cambris extorsit, Nestamque Gruffini Principis filiam uxorem duxit. Quæ cum filium Mahelem patrimonio spoliasset, *Sibylla* ejus soror illud adiit, virumque suum *Milonem* Herefordiæ Comitem hoc honore auxit, a quo successive ad *Breosos*, *Bohumos*, *Staffordos*, illisque proscriptis, ad Regem redditus in hoc agro longe ampliſſimi devenerũt.

Comitatus Monumethẽsis.

Berchiniæ, & Herefordię ad Meridianam plagam subjacet Comitatus *Monumethensis*. Hic Saxonica Heptarchia VVallis montanis paruit, qui tamen ut in Legibus antiquis videre est, sub Occiduorum Saxonum imperio erant. Normannorum vero primis temporibus limitanei Duces graviſſime afflixerunt, præcipue Hamelinus

Imperium majorum.

Baluu, Hugo Lascy, Gualterus & Gilbertus Clarenses Strigulię Comites dicti, & Brienus VVallingfordẽsis, quibus cum donassent Reges, quicquid hoc tractu, devictis VVallis, occupare potuissent, hi superiorem Agri partẽ, illi inferiorem, quam *Nethervvent* dixerunt, in suam paullatim potestatem redegerunt. Vltima Silurum Regio est *Glamorgania*, cujus ab ipsa Provinciæ expugnatione Domini fuerunt a Fitzhaimone recta linea descendẽtes Gloceſtrię Comites, *Clari* & *Sponceri*, inde *Bellocampi*, & *Nevillus* unus & alter, & per Nevilli Filiam è Spenceris oriundam *Richardus* III Anglię Rex, quo interfecto, *Henricus* VII hujus agri hæreditatem crevit, *Gasparique* Bedfordiæ Duci patruo suo concessit, quo sine prole defuncto, ad se universum ius Rex revocavit, a Filio *Henrico* VIII reliquit, cuius Filius Edvvardus VI maximam eius partem *Gulielmo Huberto*, quem Penbrochiæ

Glamorgania.

Imperium majorum.

Ager Maridunensis.

Comitem, & Baronem de *Caerdiff* crearat, venundedit. Ad *Dimetas* transeo. Hic primo loco occurrit *Ager Maridunensis*. In eo *Fons est* (ut scribit Giraldus) *qui naturali die, bis undis deficiens, & toties exuberans marinas imitatur instabilitates*. *Penbrochia* Proxima est, Huius I Comitum *Gilbertum Strongbovv* fuisse lego, cui Stephanus

Penbrochia.

Imperium majorum.

Rex Penbrochiæ Comitis titulum primus contulit. Ille *Richardo Strongbovv* filio, Hiberniæ domitori reliquit. Hujus unica Filia *Isabella Gulielmum* Dominum de *Hempsted*, Angliæ Maresscallum, maritum eodem adauxit, virum belli pacisque artibus florentissimum. Filiique ejus v. successive Penbrochiæ Comites fuerunt: *Gulielmus Iunior* dictus, *Richardus*, *Gilbertus*, *Gualterus* & *Anselmus*. Quibus omnibus sine prole intra breve tempus sublatis, Comitatus hujus gladio Henricus III *Gulielmum de Valentia* è Lusigniana in Pictonibus familia cinxit.

Ceretica.

Imperium majorum.

Huic successit *filius Audomarus*. De reliquis Comitibus lege Camdenum. Tertia *Dimetarum* Regio est *Ceretica*. Ejus orã Normanni vix suo in Britannia imperio confirmato, statim tentarunt, & feliciter quidẽ res successit, Maritima enim paullatim, VVallis extorserunt, sed maximam ejus partem cõcesserunt *Cadugano* filio Blethini, Britanno prudentissimo, cujus gratia plurimum in universa VVallia poterat, & quo amicissimo utebãtur Angli. Sed cũ ejus Filius *Oënus* Anglos assiduis excursionibus infestaret, infelix pater patrimonio mulctatus, in Hiberniã se subducere coactus est. *Cereticam* vero Rex Henricus, I. Comiti Clarẽsi *Gilberto* donavit. Sed *Cadugan-nus* cum Oëno filio in gratiã postea ab Anglis receptus, quæ sui erant patrimonii etiam recepit. *Rogerus de Clare* postea Cereticam Henrici II munificentia accepit. Sequuntur jam Ordovicum Comitatus percurrendi; inter

quos

quos *Montgomeria* primum locum occupat. Hanc *Powisiæ Principes* a tertio filio Rotherici magni prognati cum aliis (licet Rogerus & Hugo Montgomerienſes partem nonnullam abraſiſſent) perpetua ſerie ad Edvvardi I I tempora tenuerunt. Tunc enim *Oenus* è Britannico ſanguine ultimus Povviſiæ Dominus *Havviſiam* unicam filiam reliquit, quam Ioannes Charletonus equeſtri dignitate Anglus duxit, & jure uxorio Dominus Povviſię ab Edvvardo factus erat, qui Leonem rubrũ erectum aureo in clypeo gerebat. Huius hæredes maſculi ad quartam uſq; progeniẽ hoc honore claruerunt, donec in Edvvardo maſcula ſucceſſio abolita fuiſſet. *Merionithia* Giraldo *Terra filiorum Canani*. Hanc *Hugo* Comes Ceſtrenſis primus Normannorum diſpoſitis præſidiis occupavit, cum Gruffinum filium Conani captivum teneret, ſed poſtea ille hanc cum reliquo principatu recuperavit, poſteriſq; reliquit, donec fatali periodo confecta, in Leolini deſiit. Supra Merionithiam jacet *Caernarvonshire*. Cui ſtatim a Normannorum in Britanniam ingreſſu *Gruffinus* Conani filius præfuit, qui cum influentes Anglorum in VValliam copias reprimere non potuiſſet, tempeſtati ſubinde ceſſit; demumque cum ſua integritate Regis Henrici I gratiam redemiſſet, facile etiam ab Anglis ſua recuperavit, poſteritatique reliquit ad *Leolinum* uſque. Qui cum fratres injuriis, & vicinos Anglos incurſionibus irritaſſet, eo adductus fuit, ut hanc montanam Regionem cum Mona, ſive Angleſeia Inſula, ab Edvvardo I clientelari jure teneret, eoque nomine mille Marcas quotannis perſolveret. Quibus conditionibus cum poſtea non ſtaret, ſed ſuam perfidique fratris pertinaciam, potius, quam ſpem ſequutus, aleam belli denuo tentaret, interfectus & ſibi & Britannorum in VVallia imperio finem attulit. *Denbighia* ſequitur. Hanc cum res VVallorum ſeditionibus, & Anglorũ incurſionibus in lapſum prona jam ſiſti non poterat, *Comites Ceſtria, Warrennia, Mortuomarii, Laceius & Grey*, primi Normannorũ paullatim occuparũt, & ſuis poſſidendam reliquerunt. Sequitur ultima *VValliæ* provinciola Anglis *Flintshire*. Hujus agrum (*eſtrẽſes Comites* levia prælia ex occaſione, & oportunitate cum VVallis conſerentes, primi Normannorum ſibi ſubjecerunt. Sed cum illi jam deſiiſſent, *Edvvardus* I. hanc & omnem VVallię oram maritimam ſibi tenuit. Interiora Proceribus ſuis, ut viſum erat, aſſignavit, conſilium Auguſti ſequutus, qui validiores & exteriores provincias ipſe ſuſcepit, cæteras Proconſulibus ſortito permiſit. *Cambri*, ut teſtatur Humfredus Lhuydus, Anglos veſtitu imitantur, impatientes laborum, generiſque nobilitate ferocientes, parce & duriter domi vitam agunt: plerique in Anglia ſe clientelæ & famulitio Regum & Nobilium dedunt, ad quæ ſupra quam dici poteſt ſunt apti. Liberorum etiam educationi inſtitutionique operam dant: quo ſit ut nullus adeo in univerſa Cambria ſit fortuna tenui, qui non in Schola edoctus ſit: peritiores Iuri operam dant, deque eo per totam Angliã reſpondent. Et quemadmodum olim gens (ut Tacitus refert) injuriarum impatientiſſima, continuis pugnis & homicidiis inter ſe digladiabatur; ita nunc ob legum metum, quibus optime obediunt, ſupra omnes gentes, litibus & controverſiis inter ſe, uſque ad omnium bonorum conſumptionem, contendunt. Sed de his ſatis.

Montgomeria. Imperium majorum.

Merionithia. Imperium majorum. Incolarum mores.

Caernarvõshire. Imperium majorum.

Denbighia. Imperium majorum.

Flintshire. Imperium majorum.

Cambrorum mores.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [87] - 81
PUBLIC DOMAIN

IN QVA HI SVNT COMITATVS, CORNVBIA, DEVONIA, SOMERSETVS, Dorceſtria, VViltonia, Gloceſtria, Monumetha, Glamorgan, Caermarden, Penbrock, Cardigan, Radnor, Brecnoke, Herefordia & Vigornia.

Cornubia.
Situs.
Soli quatilitas.
Opida.
Flumina.
Portus.
Devonia.
Situs.
Vrbes & Opida.
Flumina.
Somerſetenſis, Comitatus.
Situs.
Cœli temperies & Soli fertilitas.
Vrbes & Opida.
Flumina.
Dorceſtria.

CORNVBIA quę & *Cornvvallia* Britannice *Kernavv*, a Meridie Oceano Britannico, a Septemtrione Hibernico, ab Occaſu Antiveſtæo promontorio & Gallico Oceano clauditur, ab Ortu Tamara flumine a Devona ſejungitur. Regio gleba ſatis fertili, ac Metallorum divite vena abundans. Frugum quoque licet non ſine magno agricolæ labore, ferax. Nitet hæc regio & inprimis ora maritima creberrimis opidis. Ea ſunt *Heilſton* opidum ſignandi ſtanni privilegio celebre. *Peryn* celebris mercatus, *Arvvenak*, *Truro*, *Grampound*, *Eavvy*, *Leſtuthiell*, *Leskerd*, *Bodman*, *Saltashe*, *S. Ies*, *S. Colombs*, *Padſtovv*, *Stovv*, *Stratton*, *Tamerton*, *Lanſtuphadon* & *Saltash*. Suntque in hoc Comitatu parœciæ 161. Fluvii ſunt *Vale*, *Eavvey*, *Loo*, *Liverm*, *Haile*, *Alan* & *Tamara*. Inter Portus hujus regionis celeberrimus *Volemouth*, *Cenionis* oſtium Ptolemęo, atque nobilis, ac ipſum Italię Brunduſium, navium capaciſſimus & tutiſſimus. *Devonia* vulgo *Denshire* ſequitur. Termini ejus ab Occaſu Tamara flumen: ab Auſtro Oceanus, ab Ortu Dorceſtria & Somerſetus, a Septemtrione Sabrinianũ fretum. Hæc ut majori latitudinis incremento utrinque quam Cornvvallia excurrit, ita utrinque Portubus accincta commodioribus, nec minus ſtanni venis dives, pratis diſtincta lætioribus, ſilvis veſtita frequentioribus: gleba autem alicubi perinde exili. Vrbs primaria Anglis hodie *Exceſter*, Latinis *Exonia*, Ptolemęo *Iſca*, Antonino *Iſca Dunmoniorum*. Sunt & opida plurima, ut *Plimmouth* quod ſuperiori ſæculo, ex viculo piſcatorio in opidum amplum, civiumque frequentia urbis æmulum excrevit. Hinc fuit Franciſcus ille Dracus Eques Auratus in gloria navali noſtræ memoriæ facile Princeps. Item *Lidſton*, *Plimpton*, *Modbery*, *Dertmouth*, *Exminſter* & multa alia: Parochiales eccleſias 394 continet. Fluviique ſunt *Lid*, *Teavus*, *Plimus*, *Der*, *Totnes*, *Teignus*, *Iſca*, *Credenus*, *Columbus*, *Otterey*, *Ax*, *Tovvridge*, *Tavv*, *Ockus* & *North Evve*. *Somerſetenſis* Comitatus ſequitur vulgo *Somorſetshire*. Termini ab Ortu VViltonia, ab Auſtro Dorceſtria, ab Occaſu Devonia, a Septemtrione Sabrinianum fretum & Gloceſtria. Ditis hæc admodum ſoli, unſquam non ad fruges, aut pabula eximie fertilis, atque alibi etiam adamantum admodum fœcunda, qui ſplendore Indicos provocant, duritie cedunt. Vrbs præcipua *Briſtolia*, pulcherrimis ædificiis, gemino flumine & muro, portu, exterorum commerciis, civium frequentia illuſtratur. Opida habet, *Theodorudunum* nunc *VVelles*, *Bathonia*, vulgo *Bathe*. Atque in hoc agro Parochiæ 385 numerantur. Fluvii *Ivell*, *Frome*, *Pedred*, *Thonus*, *Avona*, *Somer*, *Brius*, *VVelvve*, *Dorceſtria*, *Dorſetshire*: ab Ortu Southamptonia, ab Occaſu Devonia, ab Auſtro Oceano Britannico, a Borea VViltonia & Somerſeto terminatur. Gleba vero eſt fertili, qua Septemtriones ſpectat ſilvæ & Saltus diffunditur, unde crebris & herbidis collibus, qui numeroſos ovium greges paſcũt, gratis paſcuis ad littus uſq; deſcẽdit.

Durnovaria,

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [88] - 82
PUBLIC DOMAIN

SEPTENTRIO
MERIDIES
OCCIDENS
ORIENS
MARE HIBER
NICUM
Cornub. Devonia, Somerset etc.
Mitaria Anglica
BRITANNICUS OCEANUS
PENBROK
GLAMORGAN
BRECNOK
HERE FORDIA
WIGORNIA
GLOCESTER
WILTONIA
DORSETA
DEVONIA
CORNUBIA
Lundye I.
Nasse point
Worms head
Padstaw
Portland insula
Sandes foot
Dartmouth
Start point
Prawle point
Plymouth haven
Milford haven
Bristol
Salisbury
Shaftesbury
Dorchester
Exeter
Plymouth
Penzance
Launceston
Barnestable
Bridgewater
Taunton
Glassenbury
Sherborn
Ringwood
Christchurch
Lidbury
Worcester
Shipton
Winchcombe
Gloucester
Burford
Cirencester
Tetbury
Malmesbury
Marlborough
Hungerford
Devises
Salisbury
Wilton
Shaftesbury
Blandford
Wimborn
Poole
Bere
Wareham
Frampton
Dorchester
Sidmouth
Tynmouth
Worthy
The Berry point
Plymouth
Foy
Fowey
Falmouth
Helford
Padstaw
Launceston
Camelford
Bodman
Lanlivery
Pillatt
Grampound
Truro
Penryn
Penzance
Helston
Redruth
Scilly
Lizard point
Gunwal point
Predanock point
Falmouth haven
Dodbrok
Salcombe
Chiton
Stert point
Tiverton
Collumpton
Exeter
Chudleigh
Okehampton
Hatherley
Crediton
Bow
Lyddford
Chegford
Morton
Chillay
Newton
Holt
Brent
Ashburton
Plympton
Modbury
Totnes
Dodbrok
Ilfarcombe
Barnestable
Dulverton
Bedford
Parkham
Torrington
Hartland
Bag point
Lundye I.
Combemarton
Ore
Huntspill
Axbridge
Wells
Bath
Bradford
Chippinsod bury
Bristol
Malmesbury
Marlborough
Marsfield
Cheveton
Camesham
Weston
Farley
Frometschwood
Warmister
Sherborn
Shaftesbury
Salisbury
Wilton
Hudon
Glassenbury
Sheptonmallet
Wincanton
Langport
Ilchester
Taunton
Wellington
Pederton
Eminster
Collumpton
Tiverton
Chumligh
Hatherley
Crediton
Okehampton
Bow
Lyddford
Chegford
Morton
Chillay
Newton
Holt
Brent
Ashburton
Plympton
Modbury
Totnes
Dodbrok
Ilfarcombe
Barnestable
Bridgewater
Myrehead
Wivelescomb

Opida. *Durnovaria*, quod *Durnium* & *Dunium* Ptolemęo pro exemplarium varietate dici videtur, nunc *Dorcheſter*, primarium totius conventus cenſetur opidum, nec magnum tamen nec ſpecioſum, mœnibus jam olim Danorum furore nudatum. Sunt & alia, *Birt-port*, *Lime*, *VVeymouth*, *Poole*, *Warham*, *Shiburne*, *Sturminſter* & *VVimburne*, atque hic Comitatus Paręcias 248 numerat. Fluvii ſunt, *Lim*, *Trentus*, *Carr*, *Iuell*, *VVey*, *Sturius*, *Alenus*, *Varia* Latinis, *Frau* vel *Frome* Saxonibus. *Wiltonia* a primario olim opido *VVilton* denominata, vulgo *VViltſhire*, tota eſt mediterranea. Terminos ab Ortu Oxoniam & Southantoniam, ab Occaſu Sommerſetum, a Septemtrione Gloceſtriã habet: Regio paſcuis & frugibus ubiq; læta. *VVilton* opidũ olim fuit totius agri caput, cui & appellationem fecit. Sunt & *Malmeſbury*, *Crecklade*, *Calne*, *Chippenham*, *Trubridg*, *Sariſbury* & *Marleborovv*. Atque hic Comitatus Paręcias 304 complectitur. Fluvii ſunt *Iſis*, *Avona*, *VVilleybourne*, *Adderbourne*, *Ellan* & *Kennet*.

Vrbes & Opida. *Gloceſtria*, vulgo *Gloceſterſhire*, ab Occaſu VValliam, a Septemtrione Vigorniam, ab Ortu Oxoniam, a Meridie VViltoniam ſpectat. Regio amœna & fertilis, ab Ortu ęſtivo in Occaſum brumalem exporrecta. Habet & Ferri fodinas. Primaria hujus Comitatus Vrbs *Gloceſter*, quam Antoninus *Clevum* & *Glevum* dixit, vulgus Latinorum *Gloverniam*, alii *Claudioceſtriam*. Antiqua ſane urbs, ac a Romanis condita, Sabrinæ fluvio exporrecta imminet, qua flumine non alluitur, murus firmiſſimus opponitur. Sunt etiam alia opida *Tewkesbury*, *Deorhurſt*, *Campden*, *VVincelſcombe*, & *Circeſter*, ac Paręciæ 28, hoc Comitatu comprehenduntur.

Flumina. Fluvii irrigant *Sabrina*, *Aven* & *Iſis* vulgo *Ouſe*, qui poſtea recepto *Tamo*, *Tamiſis* compoſito vocabulo dicitur.

Monumethẽſis. Comitatus. *Monumethenſis Comitatus*, Anglice *Monmouthſhire*, includitur a Septemtrione *Munovvio*, qui Herefordienſis, ab Ortu Vaga, qui Gloceſtrenſes, ab Occaſu *Remneto*, qui Glamorgenſes ſejungit, & ab Auſtro Sabriniano ęſtuario, in quod illa flumina una cum Iſca mediam regionem interſecante, evolvuntur.

Situs. *Soli fertilitas.* Rebus ad victum neceſſariis non ſolum ſibi ſufficit, ſed etiam vicinis affatim ſuppeditat.

Opida. Primarium regionis opidum *Monmouth*, ad Septemtriones qua fluminibus non defenditur, muro & foſſa præcinctum erat, in medio proxime forum caſtellum prætendit. Item *Chepſtovv*, *Abergevenny*, Antonino *Gobannium Nevvport*, & urbs *Iſa* Antonino, Legio II dicta, nunc *Caerleon*, & *Caer Leon ar Vſk* Britannis.

Glamorgania. *Glamorgania* Anglis *Glamorganſhire*, dicitur. Regio tota eſt maritima, minus latitudine, quam recta regione porrecta, Sabriniano freto a Meridie pulſatur. Qua terram vero ſpectat ab Ortu Monumethenſes, a Borea Brechnochienſes, ab Occaſu Maridunenſes adjacent. Pars Septemtrionalis montibus eſt aſpera qui in Auſtrum deſcendentes paullatim mitescunt, quorum ad radices planities in Meridiem extenditur.

Situs. *Soli qualitas.* In hoc agro eſt tenuis urbecula *Landaff*, *Fanum ad Taff*, cui Paręciæ ſubſunt 165: *Caerdiffe*, *Covvbridge*, *Neath*, *Svveinſey* & *Loghor* Antonio *Leucarum*.

Vrbes & Opida. *Flumina.* Fluvii interluunt *Ramnius*, *Taffius*, *Nidus*, & *Loghor*.

Caermardeſhire *Situs* *Soli qualitas.* *Ager Maridunenſis* Anglis *Caermardenſhire* continetur ab Ortu Glamorgania & Brechinia, ab Occaſu Penbrochia, a Septemtrione Ceretica, intercurrente Tivio flumine, & a Meridie Oceano. Hic frugibus ſatis fertilis, gregibus abundans, foſſiliumque carbonum alicubi ferax.

Opida. Vrbs primaria totius conventus *Caermaerden*, Ptolemæo *Maridunum*, Antonino *Muridunum* pratis & ſilvis amœna, antiquitate ſuſpicienda, coctilibus muris ut inquit Giraldus, partim adhuc extantibus, egregie

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [90] - 84
PUBLIC DOMAIN

egregie clausa supra nobilem *Iovium* fluvium. Est & opidum *Kidvvelly* vetus, quod nunc vetustate quasi de- *Opida.*
sertum satisfit. Incolæ enim *Vendraeth Vehan* fluviolum transgressi novum *Kidvvelly* substruxerunt, Por- *Flumina.*
tus commoditate eo allecti, quæ jam tamen teniis objectis, fere nulla est. Fluvii sunt *Vendraeth Vehan*, *Tovy*, *Penbrochiensis*
Pt. *Tobius*, & *Taf. Penbrochiensis Comitatus* Anglis *Penbrockshire*, undique mari urgetur, nisi ab Ortu, qua ager *Comitatus.*
Maridunensis, & ab Aquilone qua pars Ceretice obtenditur. Regio ex Hiberniæ confinio aëris salubritate tē- *Situs.*
perata, triticea, vinoque vænali copiose referta. Principale provinciæ municipium Demetięque caput, est *Pen-* *Cœli temperies.*
bro, Anglis *Penbroke*, in saxosa quadam & oblonga rupis eminentia situm. Nobilia etiam hujus tractus Opida *Soli fertilitas.*
sunt *Tenby*, *Harfordvvest*, & *Menevia* Anglis hodie *S. Davids*. Fluvios hic non nisi duos reperio. Est hic *Opida.*
Portus quem *Milford-Haven* Angli vocant, quo non alter in Europa aut nobilior aut tutior. *Ceretica*, An- *Flumina.*
glis *Cardinganshire*, campestris regio ad Occasum qua mare prospicit, uti ad Meridiem, qua Tivius fluvius *Portus.*
Maridunenses secludit: ab Ortu vero & Aquilone, qua ad Brechinienses & Montgomerienses spectat, continui *Ceretica.*
Montes pabulo fœcundi perpetua latera trahunt, sub quibus passim diffunduntur Lacus. Præcipuum hujus *Situs & Soli qua-*
regionis opidum est *Cardigan*; est & *Aberistvvith*. *Tivius* fluvius, Ptolemęo *Tuerobius*, hanc regionem per- *litas.*
currit, qui olim Castoribus nunc Salmonibus abundat. Est quoque *Ridol*, & *Ystvvith* Ptolemæo *Stuccia.* *Rad* *Opida.*
norshire forma triquetra, quanto magis in Occasum protenditur, in angustum magis magisque contracta ad *Flumina.*
Occasum Herefordensibus annectitur. Ad Austrum Vaga flumine Brechnochienses discludit, ad Septemtri- *Radnoria.*
onem adjacent Montgomerienses. Pars ejus Orientalis & Australis cultior, reliqua Montibus asperior vix ul- *Situs.*
lo cultu mitescat, silvis tamen satis vestita, profluentibus irrigua, stagnisque alicubi aspersa. Est hic *Radnor* *Soli qualitas.*
præcipuum totius pagi opidum, pro regionis more culmeis tectis satis elegans. *Vaga* fluvius Occiduum agri *Opida.*
angulum transversum secat, & occurrentibus saxis fractus, subito solo destitutus præcipitatur. *Radnoria* sub- *Vaga fluvius.*
jungitur ad Austrum *Brechinia*, Anglis *Berchnockshire*, a *Brechanio* Principe sic dicta, ut existimant VValli. Hæc *Brechinia.*
ab Ortu Herefordia, ab Austro Monumuthia & Glamorgania, ab Occasu Caermardinia terminatur. Regio *Situs.*
in montes densius consurgit, convallibus tamen passim fœcundis. Primarium hujus agri opidum *Brecknock* *Soli fertilitas.*
in ejus fere umbilico positum. Sunt præterea *Buelth* & *Hay*. *Vaga Borealem* agri partem alluit, *Usca* eximius *Opida.*
item fluvius mediam percurrit. *Herefordienſis* Comitatus sive *Herefordshire*, forma quasi circulari, ab Ortu *Flumina.*
Vigornienſibus & Gloceſtrenſibus, a Meridie Monumethenſibus, ab Occasu Radnoria & *Brechinia*, a Septen- *Herefordia.*
trione *Salopia* definitur. Regio est amœna, pascendisq; pecoribus & alēdis frugibus mitissima. *Harefordia* nūc *Situs.*
urbs hujus Comitatus prima, pratis gratissimis, & arvis uberrimis intersita, fluminibus fere incincta, ad Septē- *Soli fertilitas.*
trionem & Occasum Anonymo, ab Austro Vaga, qui è VVallia huc accelerat. Sunt & *Lemster*, *VVebleia*, *Ledbu-* *Vrbs & Opida.*
ry, *Rosse*. Numerantur hic Paræciæ 176. Flumina hic sunt eximia, *Vaga*, *Lugus*, *Munovv* & *Dorus*. *Vigor-* *Flumina.*
nienſis Comitatus vulgo *VVorcestershire*, ab Ortu VVarvvicenses, a Meridie Gloceſtrēses, ab Occasu Herefordi- *Vigornia.*
enses, ab Aquilone *Staffordienses* habet. Regio hęc cœlo & solo propitio utitur. Pręcipua urbs est *VVorcester*, *Situs.*
Latinis *Vigornia*. A Romanis videtur condita. Hic ager paræcias 152 numerat. Flumina hic *Sabrina* & *Avona*. *Cœli & Soli qua-*

 Succedit *litas.*

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [91] - 85
PUBLIC DOMAIN

Hos continet Comitatus, Eboracum, Lincolniam, Derbiam, Staffordiam, Nottinghamiam, Leceſtriam, Rutlandiam, & Norfolciam.

Ager Eboracenſis.

Situs.

Soli qualitas.

Vrbes & opida.

Flumina.

Lincolnia.

Soli qualitas.

Vrbs & Opida.

Flumina.

Provincia Darbienſis.

Situs.

Opida.

SVccedit explicanda quinta Tabula Angliæ, in qua primo loco *Ager Eboracenſis* vulgo *Yorkshire*, totius Angliæ Provincia longe maxima, occurrit. Ab Occaſu, Montibus, Lancaſtrenſi agro & VVeſtmorlandia, ab Arcto Dunelmenſi Epiſcopatu terminatur: ab Ortu Oceano Germanico, ab Auſtro primum agro Ceſtrenſi & Derbienſi, inde Nottinghamienſi, & poſtea Lincolnienſi. Temperatę hæc cenſetur ubertatis. Si hic ſaxoſa velarenoſa ſit ſterilitas, illic lætiſſima arvorum fæcunditas, ſi hic ſilvis ſit nuda, illic denſiſſimis nemoribus obumbrata, ita provide temperante natura, ut ipſa regio etiam ſua varietate gratior & lætior videatur. Eſt hic *Eboracum* vulgo *Yorke* urbs totius Angliæ ſecunda, hujus regionis pulcherrima, quę univerſæ Septemtrionali patri, & præſidio & ornamento eſt ſingulari. Amœna, ampla, munita, ædificiis tam privatis, quam publicis exculta, opibus civibuſque referta, Hanc *Vrus* qui nunc *Ouſe* interſecat, & quaſi in duas urbes dividit, quæ lapideo ponte vaſtiſſimo conjunguntur. Sunt & *Kingſton vpon Hull*, *Dancaſter*, *Halyfax*, *Pontfreit*, *Shirborna*, *VVetherby*, *Kingſton*, *Patrington*, aliaque opida plurima. Opida enim triginta novem & parœcias 459 in hoc Comitatu numero, quibus ſubſunt plurima ſacella magnis parœciis Incolarum multitudine comparanda. Potiora flumina ſunt *Danus*, *Calderus*, *Arus*, *VVerfus*, *Nidus*, & *Ouſa*, quæ ex limitaneis Montibus exorta, locis potioribus affunduntur. Sunt & alia, *Cokarus*, *Foſſus*, *Derventio*, *Foulneſſe*, *Hullus*, *Teyſe*, *Douu*, *Rhie*, *Recal* & *VViſkus*. *Lincolnia* vulgo *Lincolnshire*, Regio ampliſſima, per ſexaginta fere milliaria in longitudine jacet, latitudinē alicubi ſuper triginta extendit. Ab Ortu Oceano Germanico pulſatur, a Septemtrione ad *Abum* æſtuarium pertinet, ab Occaſu Nottinghamiam ſpectat, & a Meridie VVellando flu. Northantonia diſcluditur. Regio alendis frugibus, & paſcendis pecoribus mitiſſima, frumentariis campis, alibi, & paſcuis admodum læta. Prima & præcipua hujus Comitatus civitas *Lincolnia*, Anglis *Lincolne*, Ptolemæo & Antonino *Lindum*. Vrbs ipſa ampla & celebris collis dorſo inſidet, ubi VVithama in Ortum ſe deflectit. Sunt præterea opida *Stanford*, *Grantham*, *Ancaſter*, *Crouuvland*, *Spalding*, *Boſton* & alia. Suntque in hoc Comitatu Parochiæ plus minus 630. Crebris hæc regio fluviis rigatur qui ſunt, VVitham Lueiis fœcundus, *Lud*, *Trenta*, *VVellandus*, *Idle*, *Danus*. Sequitur Provincia *Darbienſis* vulgo *Darbishire*, quæ a Meridie agro Leiceſtrenſi, ab Occaſu Staffordienſi, a Septemtrione Eboracenſi, ab Ortu Nottingamenſi clauditur, forma quaſi triangulari, ſed non æquilatera. In duas partes *D*erventione flumine intercurrente dividitur. Pars Orientalis & Meridionalis culta, fœcunda & vivariis frequens. Occidentalis tota petroſa, Montibus & aſpretis ſterileſcit, plumbi tamen proventu opulenta, & Ovibus paſcendis ſatis commoda. Vniverſi agri caput *Darby*, opidum celebre è juridicis conventibus pro univerſo agro, & cerviſia quam coquit optima, Anglis *Ale* dicta.

Sunt

SEPTENTRIO
MERIDIES
OCCIDENS
ORIENS
OCEA
NUS
GER
MANICUS
EBORACUM
Lincolnia Derbia, Stafford, etc
Milliaria Anglica
10 20 30
Hartlepoole
Scarbrough
Bridlington
Grymsbye
Hollum
Waynsfleet
Burnesham
Cromere
Yarum
Darlington
Lancast
Cestria
Leyke
Lincolnia
Norfolcia
Suffolcia
Cantabrigia
Huntingdonia
Bedfordia
Northamptonia
Oxonium
Buckingham
Warwick
Leicester
Rutlandia
Staffordia
Cestria
Derbia
Notingham
Yorke
Lancast
Westmerland
Cumberland
Northumberland
Bishoprick
Richmond
Lincolne
Spalding
Boston
Peterburgh
Norwiche
Yarmouth
Lestoff
Walderswyk
Thetford
Brandon
Littleport
Ely
Cambridge
Huntingdon
Bedford
Northampton
Oxford
Buckingham
Warwick
Coventre
Leicester
Stamford
Grantham
Lincolne
Yorke
Durham
Newcastle
Berwick
Carlile
Penrith
Appleby
Kirkby Stephen
Richmond
Darlington
Hartlepoole
Durham
Newcastle
Morpeth

Flumina. Sunt etiam alia S. *Diacre*, *Workesvvorth & Bakevvell*. Atque hic Comitatus Parœcias 106 includit. Fluvii *Trenta*, *Dovus*, & *Derventio*. Pars Occidentalis hujus Provinciæ quę tota collibus eminet *Peake* dicitur, Plumbi admodum ferax. In his enim Montibus lapides plumbarii feraces, ut vocant Metallici, quotidie magna copia effodiuntur, quos in collibus Favonio obversis, observatis temporibus cum Favonius flare cœperit, magna lignorum vi accensa, excoquunt, & effossis canalibus quibus defluat, in massas conflant. Nec Plumbum solum, sed etiam Stibium (vulgo Antimonium vocant) hic in propriis venis reperitur, quo in tingendis Ciliis Græcæ mulieres olim usę leguntur. Lapides etiam molares hic excinduntur, cotes etiam ad ferramenta exacuenda &

Staffordia. nonnunquam fluor quidam candidus in fodinis reperitur, qui per omnia Chrystallo est simillimus. Sed de his

Situs. satis, ad Staffordiam transeo, *Staffordshire*, quæ ab Ortiva plaga VVarvvicensibus & Derbiensibus, a Meridi-

Soli qualitas. ana Vigorniensibus, ab Occidua Salopiensibus præcincta quasi rhombi forma: ab Austro in Septemtriones procurrit, medio latior, & extremis se angustantibus. Pars Septemtrionalis montana & minus læta, media Trenta flumine perfusa lætior, silvis amicta, arvis & pratis variata: uti & Meridionalis, quæ etiam carbones fossiles

Opida. haber, & ferri venas. Totius hujus agri caput olim erat & nunc est *Staffod*, cui maximum tamen decus a *Stafford* castro adjuncto, quod Barones de Stafford sibi in sedem construxerunt. Sunt hic etiam *Lichfeldia*, *Burton*,

Flumina. *Utceſter*, *Stone*, *Drayton Bassett*, *Tamevvorth*, *Vulfrunshampton*, *Theotenhall*, & *VVeadeshirig*. Atque in hoc Comitatu Parœciæ 130 habentur. Flumina hanc regionem irrigant *Dovus*, *Hansus*, *Churnet*, *Tayn*, *Blith*, & *Trenta*. Hicè duobus fontibus effluens, suo quasi jure tertium sibi locum inter Britanniæ flumina vendicat.

Montes. Item *Sous*, *Tama*, & *Pankus*. Pars Septemtrionalis Montibus non magnis leviter intumescit, qui hinc exorsi, ut Apenninus Italiæ, per Angliam mediam perpetuum dorsum perpetuis jugis elatum ad Scotiam usque, no-

Silva. mine sæpe mutato agunt. In parte hujus agri media *Needvvood* silva spatiosa, vivariisque repleta diffunditur,

Nottinghamia. in qua circumvicina Nobilitas hilares venandi labores gnaviter assidueque exercet. Comitatus *Nottinghamiensis*, Anglis *Nottinghamshire*, ab Ortu Lincolnienſi confinis est, a Septemtrione Eboracensi, ab Occasu Derbi-

Situs. ensi, a Meridie Leicestrensi terminatur. Partem Meridionalem, & Orientalem *Trenta* flumen nobilissimum,

Soli qualitas. influentesque rivuli fœcundant: Occiduam autem partem saltus de *Shirewood* longe se porrigens, totam occupat. Hanc, quod arenosa sit, *The Sand*: illam quod argillacea, *The Clay*, vocant Incolę, & in has

Vrbes & Opida. duas partes, regionem suam distribuerunt. Vrbs præcipua, quæ nomen Comitatu præbuit, *Nottingham*, loci ingenio amœna, hinc enim ad flumina spatiosa procumbunt prata, illinc faciles consurgunt colles: omnibus etiam quæ ad vitam pertinent, copiosa. Hinc *Shirevvood* lignum in ignis alimentum, illinc pisces Trenta large suppeditat. Amplitudine denique, structura, uno & altero eleganti templo, foro longe pulcherrimo, & munitissimo castro, est sane speciosa. Opida præterea hic sunt *Suthvvell*, *Nevvarcke*, *Mansfeld*, *Blith*, *Scroby*, &

Flumina. *VVorkensop*. Atque in hoc agro 168 Parochiales Ecclesiæ visuntur. Flumina *Trenta*, *Linus*, *Suite*, *Idle*.

Leicestria. Nottingamiæ a Meridie confinis est Provincia *Leicestrensis*, vulgo *Leicestershire*, ab Ortu Rutlandia & agro Lincol-

Situs. nienſi, a Septemtrione Nottinghamiensi, & Derbiensi, ab Occasu VVarvvicensi a Meridie Northantonēsi præcingitur.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [94] - 88
PUBLIC DOMAIN

cingitur. Tota campestris, frugibus opima, sed silvis maximam partem indiga. Primaria totius agri urbs *Legecestria*, *Leogara*, *Legeocester* & *Leicester* apud authores dicta. Hæc majorem vetustatem quam dignitatem præ se fert. Est & *Longhborrovv*, *Luttervvorth*, *Hinckly* & *Bosvvorth*. Atque intra hunc agrum Parochiales Ecclesiæ 200 numerantur. Mediam hunc *Soarus* flumen Trentam petens alluit, Orientalem vero partem VVrekus fluviolus qui *Soaro* demum commiscetur, placide pererrat. *Rutlandia* vulgo *Rutlandshire*, Leicestrensi agro quasi includitur, nisi a Meridie qua VVellando fluvio incumbit, & ab Ortu qua Lincolnienses attingit: Spatio est multo minori, utpote totius Angliæ provinciola minima. Forma enim fere circulari circumscripta, tantum circuitu colligit, quantum expeditus Eques uno die conficere possit. Non minori hęc regio soli uberta- te & amœnitate, licet spatio sit minori. Est in hoc agro *Uppingham*, non ob aliud memorandum, quam quod totius agri primarium habeatur opidum, & Scholam elegantem ostendat, quam uti etiam Okehamiæ, ad puerorum ingenia bonis litteris excolenda, laudabili instituto R. Ihonson Verbi Divini Minister, non ita pridem posuit. Est & *Okehamia* cujus modo mentionem feci. Ecclesiis autem Parochialibus 47 ornatur hęc Provinciola. VV*ash*, sive *Gvvash* fluviolus, qui hunc agrum ab Occasu in Ortum quasi medium intermeat, in duas dispescit partes. Restat in Pinace *Norfolcia* brevitur explicanda. Ea vulgo *Northfolke*, id est, si Latine interpreteris, *Borealis Populus*. Termini ejus a Meridie Suffolcia, ab Euro & Septemtrione Oceanus Germanicus, a Zephyro Ouse flumen. Regio est ampla fere omnis campestris nisi qua faciles assurgunt colles, admodum opulenta, ovium gregibus refertissima, cuniculisque inprimis ferax: aquis irrigua, silvis non omnimo indiga: solum pro locorum diversitate varium, alicubi pingue, luxurians & succulentum, alibi tenue, leve & sabulosum, alibi argillosum & cretaceum. Inter urbes hujus Provinciæ primum occurrit vetusta illa quam memorat Antoninus urbs *Sitomagus*, nunc *Thetford*. Raris hæc nunc est habitatoribus, licet satis ampla, olim vero frequens & celebrata. Est etiam in hac Provincia *Norvvicus* urbs celeberrimus, Anglis *Norvvich*: & *Yarmouth* portus opidumque elegantissimum, loci ingenio, & soletti opera permunitum. Quamvis enim aquis pæne circumvalletur; ab Occasu flumine, quod versatili ponte insternitur, ab aliis partibus Oceano, nisi ad Septemtriones qua continens est; mœnibus tamen satis firmis quæ cum flumine formam quadrilateram oblongiorem efficiunt, pulcherrime includitur. Item *Ashellvvell-Thorp*, *Dis*, *Shelton*, *Skulton*, *Attleburgh*, VVaubarne, *Lynne*, *Svvaffham*, *North Elmeham*, *Dereham*, VVindham, *Icborovv* & alia. Opida enim mercatoria 27 villas & pagos sexcentos viginti quinque hæc regio exhibet, & Parochiales Ecclesiæ plus minus 660. Fluvii eam irrigant *Ouse*, *Thet*, VV*aveney*, *Garienis* Anglis *Gerne*, *Jere* & VVentsus. Et ut de Mari aliquid etiam addam, è regione *Yarmouth*, Halecum captura totius Orbis est uberrima & quæstuosissima. Incredibile enim videatur, quantæ & quam frequentes Nundinæ hic ad festum Michaëlis habeantur, & quanta vis Halecum, aliorumque piscium distrahatur. Porro soli hujus provinciæ bonitatem de qua supra loquuti sumus, vel ex eo colligas, unde Varro colligere jubet, quod Incolę optime niteant, ut taceam ingenia versutissima, & in Iure Anglico municipali acerrima. Sed de his satis copiose, ad Tabulam sextam transeo.

Soli fertilitas.
Urbes & Opida.
Flumina.
Rutlandia.
Situs.
Soli fertilitas.
Opida.
Nortfolcia.
Situs.
Soli qualitas.
Urbes & opida.
Flumina.
Maris commoditas.
Incolarũ mores.

In qua hi Comitatus, VVarvvicum, Northantonia, Huntingdonia, Cantabrigia. Suffolcia, Oxonium, Buckingamia, Bedfordia, Hertfordia, Essexia, Bercheria, Middelsexia, Southantonia, Surria, Cantium & Southsexia, cum Insula VVight.

VVarvvicum. Situs. Soli qualitas. Opida.

IN VI. Angliæ Tabula VVarvvicensis pagus Anglis VVarvvikshire, ab Ortu Leicestria & via militari, ab Austro Oxonia & Gloceſtria, ab Occasu Vigornia, & a Septentrione Staffordia finitus, qui in duas distinguitur partes, *Feldon* scilicet & VVoodland, 1. in regionem campestrem & nemorosam. Præcipuum totius agri opidum VVarvvicke. Sunt præterea *Leamington*, *Vchindon*, *Harbury*, *Manceſter*, *Coventry*, *Stratford* & alia; continenturque in Comitatu Parochiales ecclesiæ 158. Flumina, *Avona*, *Leamus*, *Arrovv*, *Alnus*. Sequitur ager *Northantonensis* vulgo *Northamtonshire*, qui ab Occasu brumali qua latior est, sensim se contrahendo in Ortum æstivalem protenditur. Ab Ortu Bedfordienses, & Huntingdonenses, ab Austro Buchinghamienses & Oxonienses, ab Occasu VVarvvicenses, & a Septentrione Leicestrenses, Rotelandenses, & Lincolnienses VVellando flumine discriminati sedent. Campestris regio est, soli admodum ditis, sive arvi sive pascua respicias.

Northantonia. Situs. Soli fertilitas. Vrbs & Opida. Flumina.

Vrbs hujus agri *Northamton*; Opida *Brakeley*, *Torceſter*, *Grafton*, *Daventrey*, VVedon, *Higham*, *Oundale*, *Peterborovv*, *VVelledon*. Atque ad hunc agrum Parochię 326 pertinent. Flumina *Esa*, *Avona*, *VVellandus*.

Huntingdonia. Situs. Soli fertilitas.

Tertium locum tenet *Huntingdonia* vulgo *Huntingdonshire* eo situ locata, ut ab Austro Bedfordienses, ab Occasu Northantonenses, ut etiam a Septemtrione, qua Avona flu. dirimitur, & ab Ortu Cantabrigienses spectet. Regio sementi satis apta, pascendo pecori, ad Ortum qua palustris est, uberrima, ubique fere collium apricitate, & nemorum opacitate amœna.

Opida. Flumina. Cantabrigia. Situs. Soli qualitas.

Præcipuum totius Comitatus Opidũ *Huntingdonia*, cui & nomen dedit tam situs fulgore quam sui decore. Sunt & *S. Ives*, *S. Needes* & *Cunnington*: Paræciæque 78 in hac regiuncula numerantur. Flumen *Usa*, quem sæpe dixi eam alluit, & *Avona*. Quartum in locum venit ager *Cantabrigiensis* vulgo *Cambridgeshire*, qui in Aquilonem productus Norfolciæ & Suffolciæ objacet, a Meridie Orientalibus Saxonibus & Hertfordensibus, ab Occasu Huntingdonensibus, a Septemtrione Lincolnienſibus & Ouſa flumine, qui ab Occasu in Ortum transversum intersecat, in duas partes dispertitus. Inferior & Australis magis culta, magis consita, ideoque lætior, non perlibrata planitie, sed exigue plana, plurima, imo tota (nisi qua Crocum copiose progignit) frumentariis jacet campis, hordeumque laudatissimum affatim effundit. Vlterior & Septemtrionalis pars, pascuis uberrimis pervиridis & læta.

Urbs & opida.

Vrbs in hoc Comitatu *Cantabrigia* Angliæ Academia, imo Sol & oculus, clarissimaque bonarum literarum & pietatis officina ad Camum sedens. Sunt præterea *Roiston*, *Rech*, *Burvvel*, *Elye*. Parochiæque 163 in hoc Comitatu continentur.

Flumina. Suffolcia. Situs. Soli fertilitas. Opida.

Fluvii *Camus* & *Sturus*. *Suffolcia* sequitur ab Occasu habens Cantabrigienses, & Austro Stoutum fluvium qui ab Essexia dividit, ab Ortu Oceanum Germanicum, a Septemtrione duos fluviolos *Ouse minimum*, & VVaveney qui ex eodem quasi fonte in diversa fluentes, a Norfolcia disterminant. Regio satis ampla, solo nisi ad Orientem, admodum pingui, utpote ex argilla & marga composita, unde lætissima ubique arva, & uberrima saginando pecori pascua, caseique magno numero conficiuntur. Est hic *Sudbury* id est *Australis Burgus*. Sunt & hæc opida *Ixinng*, *S. Edmunsbry*, *Bretenham*, *Hadley*, *Ipsvvich*, *Debenhamia*, *Oreford*, & alia plurima.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [96] - 90
PUBLIC DOMAIN

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [97] - 91

PUBLIC DOMAIN

Flumina. Fluvii autem *Stourus, Bretonus, Gipping, Debenus, Orus, Ouſe, Waveney, Garienis.* Huic ſuccedit *Oxonienſis* a-
Oxonia. ger vulgo *Oxfordſhire*, Gloceſtrenſi, ad Occaſum conjungitur, ab Auſtro Iſidę fluvio a Barkſhire excluditur,
Situs. ad Ortum Buckinghamienſi agro definitur, ad Septentriones hinc Northantonienſi, illinc VVarvvicenſi inclu-
Soli fertilitas. ditur. Regio fertilis & opima, plana arvis & pratis ſunt exculta: colles crebris ſilvis obſeſſi, nec frugibus tãtum,
Animalium varietas. ſed omni genere animantiũ, ubiq; referta. In hoc Comitatu eminet *Oxonia* vulgo *Oxford*, altera Anglię Acade-
Vrbs & Opida. mia, alter Sol, Oculus & Anima, literarũ & ſapientiæ clariſſima officina, unde Religio, humanitas & doctrina in
omnes Regni partes ubertime diſtribuuntur. Sunt prȩterea *Blabac, Burford, Minſter Lovell, Whitney, VVoodſtoc-*
ke, Banbury, Burceſter, Tama, Dorcheſter, VVatlington, ac 280 Parochiæ. Sunt hic fluvii *Iſis, Chervvel, VVindruſhus*
& Evenlode. Buckinghamia ſeptimo loco eſt. Hujus ager minori latitudine cõcluſus a Tamiſi ad Septentriones
Buckinghamia. lõgitudine ſua procurrit. A Meridie Bercheriam, Tamiſi ſecluſam, ab Occaſu agrũ Oxonienſem, a Septentrione
Vnde dicta. Northantonenſem, ab Ortu primum Bedfordienſem, inde Hertfordenſem, & poſtea Medioſaxones proſpicit.
Situs. Solo eſt paſſim uberi, ac pabuloſis pratis innumeros Ovium greges paſcit. Caput totius Conventus *Bukingam.*
Soli fertilitas. Habet & *Marlovv, High VVickham, Colbroke, Amersham, Grendon Stony, Stratford, Oulney, Nevvport Panell.* Atq;
Opida. in hac regione Parœciæ 185 numerantur: Fluminaque *Tamiſis, Colnus, Uſa. Bedfordienſis* ager ſequitur, vulgo *Bed-*
Flumina. *fordshire*, ab Ortu Cantabrigienſi, ab Auſtro Hertfordẽſi, ab Occaſu Buchinghamienſi, a Septemtrione Northã-
Bedfordia. tonenſi, & Huntingdonenſi conjunctus, Vſaq; interfluente in duas partes diviſus. Quæ Septentriones ſpectat,
Situs. fertilior eſt, & nemoroſa: altera ad Meridiem quæ multo major, ſolo eſt tenuiori, ſed non omnino ingrato: Hor-
Soli qualitas. deum enim plenum, album & craſſum affatim profundit. In medio ſilvis nonnihil denſa, ſed ad Ortum magis
ſiticuloſa, & arboribus nuda. Primarium opidum *Bedfordia*, unde & Regioni nomen. Habet & alia, *Odill, Blet-*
Opida. *neſho, Eaton, Dunſtable*: Parœciaſque 116 hæc Provinciola continet. Atque Vſa fluvio irrigatur. Agro autem Bed-
fordienſi a Meridie adjacet *Hertfordia* ſive *Hertfordſhire*, cujus Occidentale latus claudunt *Buchinghamienſes*,
Hertfordia. Auſtrale Medioſaxones, Orientale Saxones Orientales, & partim Cantabrigienſes. Frumentariis agris, paſcuis,
Situs. pratis, nemuſculis, fœlix. Caput Comitatus cenſetur *Hertfordia*, quæ agro univerſo nomen ſuum commu-
Soli fertilitas. nicavit. Sunt præterea *VVatlingſtreat, Fanum Albani, Roiſton, Aſhvvell, Biſhpos Stortford*, aliaque multa. Paro-
Opida. chiaſque 120 habet hic Comitatus. Fluvios *Leam, Stort, Mimeram, & Beneficiam*. Ad *Eſſexiam* nunc ve-
Flumina. nimus, vulgo *Eſſex*. Hanc ad Septentriones Stourus flumen a Southfolcia dividit, ad Ortum Oceanus ſe in-
Eſſexia. ſinuat, ad Auſtrum Tamiſis jam grandis a Cantio ſecludit, uti ad Occaſum Ley fluviolus a Medioſaxonibus,
Situs. & in eum influens Stourus minor ſive Stort ab Hertfordenſibus. Regio eſt lata, frugifera, Croci fœcunda,
Soli fertilitas. nemoroſa & inprimis opulenta. Eſt hic *Camalodunum*, nunc *Maldon*. Item *Colcheſter, Leiton, Beamfleot, Leegh,*
Opida. *Rochford, Angre, Ralegh, Dunmow, Plaiſſy, Chelmerford, Ithanceſter, Earles Colne, Barklovv, VValden*. Et Pa-
Flumina. rochię 415. Fluvii *Ley, Tamiſis, Chelmer, Froſhvvell, Colne. Bercheria ſequitur* vulgo *Barkshire*. Hujus Se-
Bercheria. ptemtrionalem partem Iſis qui poſtea Tamiſis, flexuoſo, ſed amœno admodum blandus alveo perfundit, &
Situs. primum

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [98] - 92
PUBLIC DOMAIN

primum ab Oxonienſibus, poſtea a *Buchinghamienſibus* ſecludit. Auſtralem partem irrigat *Cunetio* flu. donec Tamiſi ſe inferat. Ad Ortum qua latior eſt, & parte media, ſuarum opum ſatis prodiga, & frumenti ferax, præcipuè, ubi In vallem ſubſidet. Orientalem autem partem quæ minus fertili gleba, ſaltus & ſilvę longe lateque occupant. Opida hic *Farendon*, *Abbendonia* vulgo *Abbandune*, *VVantage*, *VValleng ford*, *Hungerford*, *VVidehay*, *Neevvbury*, *Reading*, *Biſham*, *Maidenhead*, & *VVindſore*. Suntque præterea in hujus Comitatus complexu Parochię 140. Flumina eam irrigant *Iſis*, *Tamiſis*, *Oke*, *Cunetio* & *Lambor*. *Midlesexia*, a *Buchinghamienſibus* *Colno* fluvio ad Occaſum, ab Hertfordenſibus ad Septemtrionem noto limite, ab Eſſexia ad Ortum Lea flu. a Surreia & Cantio ad Auſtrum Tamiſi diſterminatur. Summa cœli temperie & ſoli indulgentia, ædibus & vicis magnificis ubique nitida. Opida hic ſunt *Vxbridge*, *Draiton*, *Stanes*, *Radoliff*, & alia. Verum inter hæc omnia *Londinum* totius *Britanniæ* Epitome: aliis *Londinium*, *Longidinium*, & *Auguſta*. Sita ad Tamiſin fluvium, agro fertili & Cœli clementi. Diſtat ab Oceano ſexaginta millibus, paſſuum. Pontem habet lapideum ultra flumen, paſſ. CCCxxx: utrimque magnificis ſplendidiſque ædificiis exornatum. Arcem præterea munitiſſimam, Angliæ totius armamentarium, in qua etiam officina eſt monetaria. Vicinum Londino eſt VVeſtmonaſterium, templo, foro judiciario, & Regia longe celeberrimum. Templum Regum Anglię inauguratione & ſepultura inſigne eſt. Atque in hoc agro parœciæ 73 plus minus extra urbem numerantur. Flumina *Lea*, *Colnus*, *Tamiſis*. *Southantonia* vulgo *Hantſhire* ab Occaſu Dorſettiam & VViltoniam, ab Auſtro Oceanum, ab Ortu Suſſexiam & Surreiam, & a Septemtrione *Bercheriam* attingit. Ea frugum proventu ferax, ſilvarum denſitate amœna, paſcuorum fœcunditate læta. Vrbes habet duas quarum altera *South-hanton*, altera *VVintonia* Anglis *VVintcheſter*. Sunt & opida *Ringvvood*, *Chriſt church*, *VVhorvvell*, *Andover*, *Rumſey*, *Portſmout*, *King ſclear*, *Odiam*, *Silceſter*, & alia; ac Parœciæ hic 253 habentur, Fluvii *Avena*, *Sturus*, *Teſt* & *Hamble*. *Surria* Bedæ *Suthriona* vulgo *Suthry*, & *Surry*, ab Occaſu partim *Bercheriæ* & Southantoniæ, ab Auſtro Suſſexię, ab Ortu Cătio contigua, a Septemtrione Tamiſi perſunditur & a Midleſexia dirimitur. Regio eſt non admodum ampla, ſatis tamen opulenta. Opida ſunt *Godelminge*, *Ockley*, *Effingham*, *Kingſtone*, *Merton*, *Croydon*, *Beddington*, *VVimbledon*, *VVandleſvvorth*, *the Bourrough of Southvvorke*. Atque hic Comitatus Parœcias 140 habet. Flumina autem ſunt, *VVey*, *Molis*, *Vandalis* & quem dixi *Tamiſis*. *Cantium* vulgo *Kent* ſequitur, Regio a ſitu ſic dicta. Grandi etenim angulo Galliam proſpectat, Tamiſis æſtuario, & Oceano omni ex parte circumfuſa, niſi qua ad Occaſum, Surreiam conterminam habet, & Southſexiæ partem ad Meridiem. Inæqualis eſt, ad Occaſum planior, & ſilvis umbroſa, ad Ortum ſurgentibus collibus excelſior. Vrbs primaria eſt *Durovernum* Ptol. *Darvernum* Anglis *Canterbury*, Latinis *Cantuaria*. Sunt & opida *Dover*, *Hith*, *Rumney*, *Sandvvich*, *Graveſend*. Fluvii *Tamiſis*, *Darentus*, *Medvvay* & *Stourne*. *Suthſexia* hodie *Suſſex* Oceano *Britannico* tota ad Meridiem longior quam latior recto littore incumbit. Maritimus tractus colles albicantes ſublime elatos habet, qui cùm ex creta pingui conſtent, fruges affatim profundunt. Medius tractus pratis, paſcuis, arvis, lucis diſtinctus admodum eſt ſpectabilis. Citerior ſilvarum opacitate amœniſſimus. Ferri venis paſſim fœcunda eſt. Opida hic *Chicheſter*, *Arundel* & alia. Fluviolos habet plurimos parœciaſq; 312. De *Inſula* *VVight* deſcriptione proxima.

Opida. *Flumina.* *Middeſexia.* *Situs.* *Cœli temperies & Soli fœcunditas.* *Opida.* *Flumina.* *Southantonia.* *Situs.* *Soli fertilitas.* *Vrbes & Opida.* *Flumina.* *Surria.* *Situs.* *Soli qualitas.* *Opida.* *Flumina.* *Cantium.* *Situs.* *Soli qualitas.* *Vrbes & Opida.* *Flumina.* *Suthſexia.* *Situs.* *Soli fertilitas.* *Opida.*

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [99] - 93
PUBLIC DOMAIN

Has quatuor Insulas sub Anglorum Imperio comprehensas habet: Monam, sive Angleſey, Vectam vulgo Wight, Gerſey & Garnſey.

Mona. Nomina. Situs. Soli fertilitas.

SEptima & postrema Angliæ Tabula has quatuor Insulas sub Anglorum Imperio comprehensas habet; quarum priores duæ videlicet *Mona & Vectis* ad littus Angliæ, posteriores vero duæ *Gerſey & Garnſey* juxta Galliæ littus sitæ sunt. Prima est *Mona* Britannis etiam *Mon, Tirmon, & Ynis Dovvyll*, id est, *Insula opaca*, Saxonibus *Moneze*, tenui freto *Menai* a Britanniæ continente divisa. Insula nobilissima, antiqua sedes Druidum, cujus longitudo est plus minus 22 mill. Anglicorum, latitudo 17, ambitus vero. 60. Insula hæc, *quamvis*, ut inquit Giraldus, *arida, saxosa, aspectu inamœna, & deformis*, suo tempore videretur; nunc tamē amœna, & culta est, triticique proventu adeo fœcunda, ut *Mater VValliæ* vulgo appelletur. Lapides etiam habet molares, & alicubi terram aluminosam, è qua alumen, & calchantem conficere non ita pridem cœperunt. Re etiam pecuaria satis est opulēta. Ea autem a Paulino Suetonio, & Iulio Agricola in Romanū Imperiū redacta, ut ex Tacito scriptore gravissimo refert Camdenus. Multis post sæculis ab Anglis devicta in eorum nomē concessit, *Angleſey* quasi Anglorum Insula dicta. Hoc etiam addit Camdenus: Romanorum in Britannia jam divergente Imperio, Scotos ex Hibernia in hanc etiam irrepsisse. Nam præter tumulos fossa circundatos, quos Hibernicorum casulas vocant, etiam locus est *Yn hericy Gvvidil* ab Hibernicis denominatus, qui Duce Sirigi, Britannos eo loco fuderunt, ut Triadum libro memoratur. Nec ab Anglis solum, verum etiam a Norvvegis graviter divexata fuit. Anno enim M. Æthelredi classis totam Insulam circumvecta hostilem in modum devastavit. Postea Hugones duo Normannici, alter Cestriæ, alter Salopiæ Comes gravissimè afflixerunt, castrumque *Aber-Llienioc* ad coërcendos Incolas extruxerunt; verum *Magnus* Norvvegus eo tempore ad hanc appulsus Hugonem illum Cestrensem sagitta transfixit, & Insulam deprædatus discessit. Deinceps etiam Angli sæpius adorti sunt, donec Edvvardus primus in suam potestatem redegerit. Villas numeravit olim 363: hodieque incolis frequens est. Verū primarium opidum censetur *Bellus Mariscus* vulgo *Beaumariſh* quod in Orientali parte Edvvardus primus in loco palustri cōstruxit, & ob situ bello hoc nomine insignivit, cū prius locus *Bonover* diceretur, castroq; munivit. Ab hoc secundū habetur *Nevvburge*, id est, *Novus Burgus*, Britannice *Roſſur*, quod ingestis arenis diu conflictatū. Est hic quoque *Aberfraw*, Regia olim VVallorum urbs. Item sacrum promonotorium quod Angli *Holyhead*, Incolæ *Caer Guby* a Kibio viro sancto Hilarii Pictavensis discipulo vocant. Incolæ ditissimi ac validissimi sunt, & Britannica utuntur lingua Anglicæ penitus imperiti, licet Anglię regibus per annos 300 cum reliqua Cambria paruerint. Sequitur *Vecta* sive *Vectis* Britannis *Guith*, vulgo the *Yſle of VVight*, & *VVhight*. Tam modico autem interfluente Euripo *Solent* olim dicto, a Continente Britanniæ avulsa est, ut cohæsisse videatur, unde *Britannicum* illud nomen *Guith*, quod divortium denotat (ut Nennius habet) factum videtur: quemadmodum etiam Sicilia, ab Italia abrupta & secta; Latino vocabulo a secando, ut eruditissimo Iul. *Scal.* placet, nomen invenit.

Imperium majorum.

Opida.

Vecta. Nomina.

Ex

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [101] - 95

PUBLIC DOMAIN

Ex hac ſitus vicinitate, & nominis affinitate *Vectam* hanc *Iſtam* eſſe opinari licet, quæ maris fluxu Inſula videbatur, at cum refluxiſſet, exiccato interjecto littore, Britanni priſci curribus eo ſtannum devehere ſolebant, quod in Galliam exportaretur. *Mictim* tamen eſſe Plinii, quę arcta item cognatione *Vectam* attingit, non judicarim, cum in ea candidum plumbum proveniret, & in hac nulla ſit, quod ſciam, Metalli vena, inquit Camdenus. *Situs.* Hæc inter Ortum & Occaſum lenticulari ſive ovali figura viginti mill. paſſ. longitudine exporrigitur, latitudine vero in media qua maxime patet x II mill. paſſ. expanditur, altero latere ad Boream, altero ad Auſtrum converſo. Terra eſt uberi gleba & colono admodum grata, adeo etiam ut fruges exportet; Cuniculorum, Leporum, Perdicum & Phaſianorum paſſim ferax ſaltum etiam & vivaria duo habet, Damis ad venationis voluptatem refertum. Per medium longo tractu procurrunt colles qui Ovibus pabula affatim profundunt. Quarum lanæ poſt vellus Lemſterianum & Cotteſvvoldianum optimæ habentur, & inprimis pannariis expetuntur, unde maximum ſurgit Incolis lucrum & commodum. Pars Septemtrionalis pratis, paſcuis & ſilvis viret; Auſtralis frumentariis quaſi tota jacet campis, ubique foſſis & ſepibus intercluſa. *Soli fertilitas.* *Animalium varietas.* In extrema utrinque parte Mare a Boreali plaga ita ſe inſinuat & penetrat, ut duas fere efficiat Inſulas, & Inſulæ ſane Incolis vocantur, ſcilicet quæ ad Occaſum proſpicit *Freſhvvater Yle*, quæ ad Ortum *Binbrydg Yle*. In Romanorum poteſtatem primus hanc Inſulam redegit Veſpaſianus dum privatus ſub Claudio meruit, quemadmodum de eo ſcribit Suetonius in Veſpaſiano. Saxonum vero primus Cerdicius juris ſui fecit, conceſſitque Stuffæ & VVhitgaro, qui Britannicos Incolas ad internecionē ſuſtulerunt; inde VVolpherus Merciorum Rex Vectam in ſuam poteſtatem redegit, & Edelvvalcho Auſtralium Saxonum Regi tribuit. Poſtea Cædvvalla Occidentalium Saxonū Rex Edelvvalcho illo occiſo, & Arvando Inſulę Regulo ſublato, ſuo imperio adjūxit. Sed de his plura vide apud Camdenum. *Mare.* *Imperium maritimum.* Incolę natura bellicoſſimi & promptæ audaciæ, militeſque ſtrenuiſſimi. Bedæ ætate mille ducentarum familiarum Inſula cenſebatur, nunc triginta ſex opida, vicos & caſtella numerat. *Incolarū virtus.* *Opida.* Inter Opida celebriora ſunt *Nevvport* primarium Inſulæ emporium, olim *Medena & Novus Burgus de Meden*, unde tota regio in *Eaſtmeden & VVeſtmeden* dividitur, ut hinc vel Ortum vel Occaſum reſpicit. *Brading* alterum opidum mercatorium, *Nevvton & Yarmouth* quæ ſuos habent *Majores*, *& Burgenſes* ad Comitia Parlamentaria mittunt. *Yarmouth* hæc & *Sharpnore* caſtella habent, quæ cum *VVorſleys* propugnaculo littus ad Occaſum æſtivum defendūt. Quibus ex oppoſito vix duorum milliarium interſtitio objacet *Hurſt* lingulæ impoſitum Hantonenſis Comitatus muminentum. *Quarre* ubi virginibus velatis monaſteriolum anno 1132 poſitum; *Gods Hill* ubi ad ingenia excolenda Scholam inſtituit I. VVorſley. *VVeſtcovve & Eaſtcovve* jam ruinoſum, quæ in faucibus Neoportus Hēricus VIII conſtruxit. Et ad Ortum æſtivum *Sandham* caſtrum tormentis majoribus, ut cætera inſtructa. Nec naturæ defendentis munimenta deſunt, rupibus enim abruptis continua ſerie præcingitur, ſubſuntque occulta ſaxa. Atque hę duæ Inſulæ littori Angliæ adjacent. *Gerzey.* *Nomina.* Magis ad Occaſum nonnullæ Inſulæ Gallicæ prætentæ, Anglici tamen juris in alto apparent; inter quas *Gerzey & Garnzey* primumque Normanniæ, ſive Lexobiorum littori quos Britanni noſtri *Lettavv*, quaſi littorales vocant, *Ceſarea* ab Antonino memorata adjacet, quam Galli

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [102] - 96
PUBLIC DOMAIN

Galli nunc ita contraxerunt,ut Cæſaris Burgum in Normannia, & Hiſpani Cæſareauguſtam in Hiſpania, *Gerzey* enim illi indigitant, ut *Cherburch* pro Cæſaris Burgo, *Saragoſſam* pro Cęſarauguſta dicunt. In hanc olim damnati relegabantur. Prætextatus enim Epiſcopus Rothomagenſis huc relegatus erat, Papiriuſque Maſſonius Inſulam littoris Conſtantini vocat, quod Conſtantiæ antiquæ urbi objacet, quæ Ammiano *Caſtra Conſtantia* dici videantur, & ſuperioribus ſæculis *Moritonium*. Inſula hæc triginta plus minus mill. paſſ. ambitu colligit, cautibus & brevibus (quę vadoſa ſunt loca navigantibus inſidioſa) defenſa. Terra ſatis fertilis, variis frugibus & gregibus abundat, Oves habet multas & ex iis plurimas quatuor cornibus conſpicuas. Multiplici hortorum viriditate, ac pomariis ridet: unde vinum è pomis hic conficiunt, quod *Siſeram* Incolæ vocant & Anglı *Sidre*. Cum autem exiguum ignis alimentum ferat, pro lignis alga marina (*Vraic* vocant) utuntur. Quæ fucus marinus Plinii eſſe judicatur, adeoque copioſe his ſcopulis provenit, ut ſilvæ condenſę eminus videantur. Hæc ſole ſiccata pro igne eſt: cujus etiam cinere agros vervactaque lætificant, uberrimoſque faciunt. Villis frequens eſt, parœciis duodecim exornata, & caſtro munitiſſimo *Montorguel* colli impoſito tuta, cui pro Anglis præfectus conſtitutus qui univerſæ Inſulæ præeſt. Viginti hinc milliaribus ad Occaſum æſtivum altera abeſt inſula, quæ Antonino *Sarnia*, Anglis hodie *Garnſey* appellata, cytharæ quaſi forma ab Ortu in Occaſum projecta, Cęſareæ quam dixi, nec magnitudine, nec fœcunditate adæquanda, parœcias enim tantum 10 habet. In hoc tamen præferenda, quod nihil venenoſum, ut illa, alat. Naturæ munimentis tutior, ubique prærupta cautium corona quoque redimita, inter quas Smyris lapis duriſſimus, & alperrimus reperitur (Angli *Emerill* vocant) quo Geminarii lapides expurgant, ſcinduntque, & vitriarii vitrum diffindunt. Hęc etiam Inſula ſicuti prior hortos virides & pomaria variis arboribus conſita habet, unde vino è pomis factitio plerumque utuntur. Portus autem commoditate mercatorumque commeatu multo eſt celebrior quam Gerzey. In extrema enim fere ad Ortum parte, ſed Auſtrali latere, lunato ſinu Portus admittitur, cui adſidet opidum *S. Petri*, longa platea, & anguſta productum, bellico apparatu plenum & mercatoribus cum bellum ingruit, frequentiſſimum. Portus aditus utrinque caſtris munitur; ad ſiniſtram vetus eſt caſtellum, ad dextram alterum (*Cornett* vocant) è regione eminet in rupe ſatis ædita, & mari circumflua. Incolæ utriuſque Inſulæ ſunt origine vel Normannici vel Britones, Galliceque loquuntur. Vtrobique *Vraic* illa pro ignis eſt fomento, vel foſſiles ex Anglia carbones; & piſcium vtrobique maxima multitudo. Spectarũt olim hæ Inſulæ cum aliis circumvicinis ad Normanniam, ſed cum Henricus primus Robertum fratrem anno Chriſti 1108 debellaſſet, Normanniam & has Inſulas Angliæ regno adjunxit, ex quo tempore Anglię firma fide adhæſerunt, licet, Gallus (proſcripto Ioanne Anglo, Normanniam occupaverit, & Henricus tertius ſuo in Normannia jure pacta pecuniæ ſumma, & Aquitaniæ poſſeſſione, ceſſerit. *Garnſeiam* tamen regnante Edvvardo Quarto Galli occuparunt, ſed opera Richardi *Harleſton valecti de Corona* (ut eo tempore vocarunt) illi exturbati & Rex ipſi in dignitatis præmium Inſulę & caſtri præfecturam detulit. Atque hęc de hiſce quatuor Inſulis, deque Anglia tam generatim quam ſpeciam dicta ſufficient.

Situs.
Soli fertilitas.
Garnzey.
Situs.
Soli qualitas.
Portus.
Opidũ S. Petri.
Imperium mutatorum.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [103] - 97
PUBLIC DOMAIN

Primum & secundum Arctöi Orbis Regnum.

Norvvegia. Vnde dicta. Situs.

Cœli & Soli qualitas.

Animaliũ varietas. Imperium majorum.

Vrbes & opida.

BRITANNIA, qua potuimus fide perlustrata, sequitur in Methodo nostrâ *Orbis Arctöus*, quem *Scandiam & Scandinaviam* veteres, *Officinam Gentium, & Vaginam Populorum incomperta magnitudinis* Plinius vocat, vicinus extremo ad Boream Germaniæ littori, in tria Regna Norvvegię, Sueciæ & Daniæ multis jam sæculis distinctus. Occurrit ergo nobis *Norvvegia* primo loco lustranda. *Norvvegia* etymon minime obscurum est. A *Nord* enim quod Septemtrionem, & *Weg* quod viam sonat dicitur, quasi Septentrionis via vel Septentrionalis tractus. Hæc ad Austrum habet Daniam, ad Occasum Oceanum; ad Ortum Suecia, Lappiaque ad Septentrionem terminatur, a quibus excelsis & asperrimis separatur Montibus perpetua nive obductis. Tractus omnis Occidentem versus scopulis acutisque petris avius est, atque etiam versus Meridiem saxosus, ea præcipue parte quæ Cimbrorum Chersoneso objacet, unde 250 milliarium intervallo dissidet. At tractus ille omnis tam ad Occasum quam ad Meridiem Cœlo mitis est; non enim mare congelatur, neque diu nives durant; sed terra ipsa non adeo fertilis est, & ad suppeditandam alimoniam Incolis neutiquam par. At abundat hęc regio pecore & feris, in quibus albi Vrsi sunt inusitatæ magnitudinis: sunt & Castores, & innumeræ aliæ. Fuit Norvvegia Regnum aliquandiu admodum florens, Imperiumque tenuit per Daniam lateque per Insulas maris, donec domesticum Imperium per hæreditariam successionem administratum fuit. Postea sub interregno consensu Procerum institutum est, ut Reges per electionem susciperentur. A Suibdagero autem secundo ad Christiernum ultimum, Reges interveniunt 45. Est vero nunc sub potestate Danorum. Quinque in ea in universum hoc tempore sunt Arces Regiæ, totidemque Præfecturæ præcipuæ: quarum prima & extrema versus Meridiem est *Bahusia*. Ei subjecta Opida, *Marstand* in peninsula scopulosa situm, & Halecum piscatura nobile; & eo obscuriora *Koengeef*, *Congel* forte prope *Bahus & Oddevvold*, nisi sit *Odvvad*. Secunda Arx est *Aggerhusia*, in cujus provincia celsissimi mali navium, & asseres querni & abiegni, lignaque ædificiis idonea ingenti copia in Hispanias & alias regiones quotannis evehuntur. Opida huic subjiciuntur *Asloia* Episcopi sedes: inprimis colitur ab exteris: ob Curiam ad quam ex universa Norvvegia causæ deferuntur. Item *Tonsberg* seu *Koningsberg*, *Fridrichstad*, *Saltzburg & Schin* vel *Schon*, ubi Fodinæ Cupri & Ferri sunt, item *Hammaria* major & minor, regiones olim Episcopales, nunc Asloiensis inspectioni commissæ, & sinu Mosiano interlabente divisæ. Tertia Arx est *Bergerhusia*, sub ea sunt *Bergi* vel *Berga* & *Staffanger* civitates. Est autem *Berga* totius Norvvegiæ Emporium celeberrimum & horreum, Præfecti Regii ac Episcopi sedes. Ibi Piscis ille nobilis & delicatus venditur, qui secundum littus Norvvegiæ captus, piscis Bergensis dicitur, propterea quod inde in multas regiones a Mercatoribus distrahatur. Sunt ibi Vandalicarum & maritimarum civitatum famuli, qui cum ibi mercandi causa totum annum perdurent, partem unam urbis occuparunt, quam Incolę pontem, exteri vero tabularium suum vocant. Portus hic etiam est optimus atque tutissimus.

Staffanger

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [104] - 98
PUBLIC DOMAIN

NORWEGIA & SVECIA

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [105] - 99

PUBLIC DOMAIN

Staffanger civitas etsi eundem cum Berga Præfectum habeat, suum tamen peculiarem habet Episcopum ibidem agentem. Quarta Arx est *Nidrosia* a Nidero fluvio & Rosa, quod templi nomen est sic dicta, vulgo *Trundtheim*, olim *Trondon*, Metropolis totius Norvvegiæ, nunc in vici formam redacta. Sedes olim Archiepiscopi & Regni, amplissime patentem Diœcesim habet, in qua plurimus piscis Bergam postea ad Emporium devectus, & pelles preciosæ colliguntur. Extat hodieque Templum Cathedrale, argumentum pristinę fertilitatis, cui magnitudine & cæsorum lapidum artificio vix aliud in Orbe Christiano simile est. Crepido circum altare correpta incendio est, anno M D x x x: cujus incendii damnum æstimatum est septem millibus aureorũ. Quinta & ultima versus Arctum Norvvegiæ & Orbis Christiani Arx est *VVardhusia* parvæ insulæ VVardæ, ipsa quoque parva & obsoleta hoc tempore insistens. Quæ nulla singulari munitione ac nec turri quidem vel castello insignis, Opidulum tamen adjunctum habet, quod piscatorum casæ stipant. In hac arce seu potius casa, Præfectus Regius æstate habitat & amplissimum illius littoris Norici tractum in Zona frigida usque ad Russiæ fines gubernat. Porro Occidentale Norvvegiæ littus (quod imperscrutabilis profunditatis passim perhibetur) verno tempore Balænis admodum infestum est: adversus harum impetum habent nautæ Castoreum aqua dilutum, præsens remedium; nam simulatque illud in mare effusum est, confestim immane illud Nerei pecus dissipatum sese in profundum abdit. Copiosa hic in mari vicino captura Piscium, & inprimis Aselli piscis quem frigore induratum & in fustes extensum mittunt in reliquæ Europę Regna: eum piscem *Stock-visch* vocant. Laudatissima istorum captura est mense Ianuario: tunc enim ob frigora facilius exsiccantur, & mare ipsum copiosiores opimioresque illos præbet. Petuntur inde præterea pelles pretiosæ, sevum, butyrum, coria, adeps balenarum, pix liquida, trabes quernæ, robora, mali, asseres magno vendentium quæstu. Incolæ probi sunt, simplices, exterorum amantes, hospitales; prædones, fures, piratas non habent.

Mare.

Commoditat.

Mercimonia.

Mores.

Regio.
Situs.
Soli fertilitas.
Animalium varietas.
Imperium majorum.

Saecia Regnum vetus est, meminit ejus Plinius: habet ad Occasum Norvvegiam: ad Boream Lappiam & Bothniam: ad Ortum Finlandiam, Bothnico sinu discretam, & Livoniam mari disjunctam, ad Austrum, Gothiam. Regio est omnium Aquilonarium fertilissima: agrum habet uberem, Maria, Lacus, Flumina, Piscium variorum proventu fœcunda: Metalla etiam Plumbi, Ferri, Æris & Argenti, quod circa Slaburgum eruitur purum. Silvas feris refertas, & mellificio nobiles. Creditur duplo superare Norvvegiam amplitudine, fertilitate, agrique bonitate. Quibusdam tamen locis aspera est, & salebrosa. Hæc per indigenas & domesticos Reges fortiter & feliciter defensa & amplificata cum aliquot sæculis esset, tandem ad Daniæ Reges devenit: sub quibus, annis amplius centum, jam aliquanti sper obtemperans, jam eosdem prætextu non servatarum Legum in coronatione juratarum excutiens, mirum in modum fluctuavit. Hodie autem ad suos indigenas iterum descivit, & ex illis sibi Regem constituit. Provinciæ hujus Regni variæ. Aliæ *Gothicæ*, ut *Ostgothia*, cujus *Lincopia* Metropolis: *Westgothia* lacu Vetere ab Orientali sejuncta, cuius *Scara* Episcopi sedes. *Australis Gothia* seu *Smalandia*, *Tuiscia*, *Verendia*, cuius *Vexio* præcipuum Opidum est. *Meringia* & Insula *Oelandia*, arce *Borgholm* munita: aliæ *Norica* seu *Suecia* sunt ut *Oplandia*, cuius *Upsalia* ad Salam sita, in centro Sueciæ

Urbes.

sedes

ſedes Archiepiſcopi & Scholæ publicæ. Multa hic videre eſt Regum Sueciæ ſepulchra, magnifice ſplẽdideque exſtructa Et *Stokholmia* Emporium nobile & ſedes regia, munita tum natura tum arte: Sita eſt in plaudibus inſtar Venetiarum, nomenque ex eo habet quod palis fundata ſit. Aditus ad eam ex mari Eoo per anguſtas fauces Meleri profundiſſimo alveo patet: eaque capacitate mare admittit, ut naves onerariæ paſſis velis in portum facilè invehantur. Verum turris *Waxholmia* & è regione *Digna* ita ingreſſum arctant, ut invitis Regiis Præfectis, ibidem excubantibus nullæ ingredi aut egredi naves poſſint. Meridianæ Meleri ripæ Sudermanniæ Opida *Tolgo*, *Strengenes* Epiſcopi ſedes & arx *Griphiſholmia* adjacent. *Nericia Orebo* arx præcipua eſt. Occaſum verſus *VVeſtmannia* regio & urbes *Aroſia* (ad quam Argenti Metalla ſunt præſtantiſſima: adeo ut artifices ex quindecim Argenti libris vnam Auri extrahere dicantur) & *Arboga* lacui incumbunt. Inde verſus Occaſum æſtivum *Dalia* Occidua, *Eoa* & *Solis Dalia*, a lacu *Solion* ſic denominata, jacent, quæ tres Provinciæ una cum majore parte montanarum Provinciarum, ſub Epiſcopi Saroſienſis inſpectione continentur. Ibi venæ minerales, quæ Ortum verſus ad Mare Balthicum, & ſinus Helſingiæ & Gioſſenſes ſeſe extendunt, Occaſum verſus per Wermelandiam ad Oceanũ Occidentalem fere nuſquam interruptæ, quin ibi Metalli aliquid, Argenti, Cupri, Plumbi, Ferri, Chalybis ſive Sulphuris effodiatur, porrectæ ſunt. Oplandię verſus Boream finitima *Geſtricia*, inde *Helſingia*, poſt *Midelpadia*, ulterius *Angermannia* Borea & Notia. Inde *Nort-Botnia* in *VVeſt-Botniam* & *Oſt-Botniam* diviſa, longo terrarum tractu diffuſæ Provinciæ. Tandem Boream verſus *Scricfinnia*, *Lapponia*, *Biarmia*. Has proprias Regni Suecorum provincias antiquas, pleraſque Sinus *Botnicus* ex Balthico in Boream recta Toroniam, & ultra circulum Arcticum porrectus a Finlandia ampliſſima Peninſula dirimit: cujus apicem *Alandia* Inſulę verſus Meridiem & *Abo* Epiſcopi ſedes; at verſus Boream *VViburgum* tenent. Dividitur *Finlãdia* in Notiam & Boream, quibus *Natagundia* ſuperior & inferior, *Savoloſia*, *Tavaſtia*, Finnonicæ regiones late patentes adjunctæ ſunt. Inde trans Finnicum ſinum *Corelia* cujus *Hexholm*, *Kexholm* forte, Metropolis eſt. & Meridiem verſus *VVotichonia*, in qua *Lovati* fluminis Novogardiam allabentis, quem *Ny* accolæ vocant, oſtium: ſupra Coporam *Ingria*, cujus *Jamagrod* & *Solonſeia*, cujus *Ivanogrod* è regione Nervæ, arces ſunt præcipuæ. His contiguæ verſus Meridiem ſunt *Livonica Eſthonum* provinciæ, a *Nerva* ad Revaliam & Prenoviam uſque pertinentes. *Allantacia*, cujus *Nerva*: *VViria*, cujus *VVeſemberga*: *VVichia*, cujus *Habſal* Epiſcopi ſedes & Inſula *Dagen*. Quæ regiones trans Finnicum ſinum pleręque omnes, Ioannis tertii Regis virtute ac fœlicitate regno Suecorum noſtra memoria anno M.DL.XXXI. primum accreverunt, cum Revalia ſpõte Erico XIIII Suecorum Regi ſe ſubjeciſſet, anno M. D. LXI. Aquis gaudet Suecia, piſcoſis rivulis plurimis regionem perlabentibus, Interfluvios autem *Luſen Delecarlia*. Terra ipſa aſpera, Montibus Silviſque frequentiſſima. Subditi ſunt partim Eccleſiaſtici, partim Laici, eiq; aut nobiles aut Plebei. Inter nobiles ſummus eſt Eques Auratus, a Rege virtutis ergo ſolomniter creatus. Pręfecturæ per Indigenas adminiſtrãtur. Incolæ porro ſi cum Germanis conferantur, civilitatis minus, induſtrię certe ingeniique fortaſſe plus habent. Vtpote quovis eorum ruſtico, omnia pæne opificia, arteſque mechanicas callente.

Flumina. Montes & Silvæ. Senatores. Mores.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [107] - 101
PUBLIC DOMAIN

DANIAE REGNI

Politicus ſtatus.

DANIA Regnum amplum & valde populoſum, vulgo *Danemarchia* quaſi tractus, ſive regio Danorum appellatur. Quæ autem horum Danorum fuerit origo, ne Danis quidem ipſis ſatis conſtat: niſi quod quidem a Dano ipſorum Rege primo: & aliqui a Dahis Aſiæ populo eam repetant. Dudo autem de S. Quintino ſcriptor antiquus, Guilielmo Camdeno referente, eos è Scandia in Cimbrorum veteres ſedes deveniſſe aſſerit; Videntur autem ab aquis dicti: quia AHA apud illos fluvium ſignificat & ipſi ſe Daneman, quaſi viros aquaticos & fluviales vocant. Eſt ſane tota Dania peninſularis, ut deſcriptio oſtendit.

Diſtincta autē eſt in univerſum Dania, in Præfecturas centum octoginta quatuor, quæ HAERET vocantur, & a totidem Præfectis legum Danicarum peritis adminiſtrantur. Habet Regem magis ex Procerum electione, quam ex nativitatis ſucceſſione: Ejus eligendi vetus mos erat, ut cum ſuffragia ferrent, in aperto campo lapidibus inſiſterent, eo facto nempe, ſubjectorum lapidum firmitate conſtantiam electionis deſignantes. Iam vero coronantur Reges Hafniæ in Eccleſia D. Mariæ ante altare, & in Eccleſiam prædictam a ſenatoribus Regni ducuntur, inſignia Regia illis præferuntur, ut ſunt enſis, globus, corona. Neque hæc ſunt propriis familiis attributa, ut in reliquis fere regnis, ſed ut quiſque virtute, ac dignitate præcellit, ei muneri adhibetur.
Poſtea cogitur Rex jurare articulos præſcriptos, qui in uſu ante aliquot tempora fuerunt, ſe ſtricte ſervaturum, & Religionem Chriſtianam, jura ac conſuetudines Regni defenſurum. Deinceps ungitur ab Epiſcopo Roeſ-

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [108] - 102
PUBLIC DOMAIN

Roeſchildenſi & ab omnibus Senatoribus, primo illi corona imponitur, qui Majeſtati ſuæ tunc juramentum præſtant, ſi ante coronationem non fuerit factum. Rex poſtea ex nobilitate & proceribus milites aut equites auratos leni percuſſione enſis deſignat, qui antea in bello aut pace egregiam operam præſtiterunt. Et ſic majores Danorum optimum Politiæ ſtatum & Monarchiam conſtituerunt, nec ulla unquam natio illos plane ſubegit, vel patrios ritus & privilegia ſuſtulit. At contra populi Septentrionales, ut Dani, Sueci, ac Norvvagienſes tóram pæne Europam devaſtarunt, in nonnulliſque locis Regna conſtituerunt. Nota eſt enim omnibus Hiſtoriographis Cimbrorum in Italiam expeditio, Gothorum Hiſpanię ſubactio, Longebardorum regni in Italia conſtitutio, Normannorum in Gallia habitatio, Regni Neapolitani & Sicilię erectio, Gotfridi contra Carolum magnum in Friſiam eruptio, Anglorum per aliquot annos ſubjectio. Canutus etiam Magnus quinque Imperia tenuit, Rex enim Daniæ, Sueciæ, Norvvegiæ, Angliæ, ac Normanniæ fuit, nec non Henrici 3. Imperatoris ſocer, unde hi verſus exſtant.

Deſine mirari quos garrula laudibus effert
Græcia, quos jactat Roma ſuperba, Duces.
Danica non ulli veterum virtute ſecundum
Edidit, hyberno terra propinqua freto.
Facta mihi Magni peperererunt inclyta nomen:
Quinque ſub Imperio Regna fuere meo.
Me ſibi delegit ſocerum, qui tertius orbis
Arbiter, Henricus nomine ſceptra tulit.
Iuſtitia præclarus eram, Regeſque potentes
Subjectos docui legibus eſſe ſuis.

Ex

Ex quibus constat, ut etiam ex sequentibus bellis, quæ varia Reges ex Oldenburgensi familia, summa cum fœlicitate gesserunt, gentem esse bellicosissimam, populosissimam & terra marique in profligandis hostibus fœliciſsimam. Liberam habuerunt semper Proceres ac Senatores Regni potestatem eligendi Reges, ut adhuc habent, sed plerumque Filium primogenitum Regis designarunt, nisi causis sufficientibus impedirentur, nihilominus tamen a familiæ linea Regum non deflexerunt. Regnum dividi nisi coacti aliquo intestino bello nõ permiserunt. Iuniores filios aut fratres in alias Provincias ablegarunt, cum participes Regni fieri non possent. Inde tot expeditiones susceptæ, cum etiam Nobiles ac Plebei omnes in patria honestum locum habere non possent, vel ut loca aptiora & oportuniora adipiscerentur. Septentrionales enim populi sunt multarum prolium, propter sanguinis abundantiam ac caliditatẽ, pugnaces acrixosi, plurimum comedunt & bibunt (Aër enim frigidus, appetitum excitat) optime concoquunt, propterea etiam diu vivũt, formosi, longæ staturæ, sagaces ac fidei tenaces. Hos vivaces esse argumento est, quod Reges ipsorum valde diu Regnis præfuerint, multi 30 annos, nõnulli ultra 40. aliqui adhuc diutius.

Politia.

Quinque sunt Status sive Ordines totius Reipublicę, Danicæ.

PRIMVS, est Regiæ Familiæ.
SESVNDVS, Nobilitatis, sed sciendum inter Nobiles hos nullos esse Comites aut Barones: sed omnes

mnes longa ſerie majorum nobilitatem demonſtrare poſſe. Clypeos geſtant ſimplices, quos mutare aut augere, dedecori eſſe antiquitati illorum putant.

Vivunt adhuc nonnullæ Familiæ, quæ adfuerunt tractationi inter Carolum Magnum & Hemmingum Danorum Regem ſuper Eidoram fluvium factæ, ut VREN & alii. Hi poſſident ſua bona cum minori ac majori ſive capitis juriſdictione, liberam etiam habent venandi aucupandique poteſtatem in ſuis bonis, quemadmodū Comites in Germania. Bona illorum non ſunt feudalia in toto Regno, ſed hæreditaria ſive allodialia.

Omnia Caſtra, prædia ac bona, tam mobilia, quam immobilia, a parentibus relicta æque dividuntur inter fratres: ad ea ſorores etiam admittuntur ex ſingulari privilegio, ita tamen ut Frater duas partes, Soror vero tantum accipiat unam, filiiſque Arces ac Caſtra cedant. Sic multa prædia ad Primogenitum venire non poſſūt; ſed dividuntur.

Et nonnulli ex bona tamen familia prognati & virtute prædíti, poſſunt per matrimonium, Regibus adjuvantibus, ad amplas poſſeſſiones promoveri.

Ex hoc ordine eliguntur Senatores Regni, quorum numerus 18 raro excedit. Senatoribus omnibus decreta honeſta alimenta a Rege & Regno, ſinguli enim Arces habent, tantiſper donec Senatoriam obtinet dignitatem, de quibus nihil Regi contribuunt, ſed tantum coguntur aliquot Equites alere pacis & belli tempore, & quandocunque a Rege vocantur propriis ſumptibus Regi in Regno præſto eſſe. Si Legati extra Regnum ablegantur, honeſte illis providetur ex fiſco, ut tanquam Regii Legati Principum more, in itinere vivere poſſint. Reliqui Nobiles etiam habent ſuſtentationem honeſtam a Rege, ſive in aula Regia vivant, ſive ab ea diſcedant. Nam habet Rex prædia, quæ Danico idiomate VERLEHNINGE ſive beneficia vocātur, his providet bene de ſe Regnoque meritis ad vitam, aut aliquot annos. De his coguntur alere aliquot Equites, & fiſco certam pecuniæ ſummā ſingulis annis dependere, eo tamen modo, ut pro labore & propriis ſervitiis etiam aliquā partem lucri accipiant.

Eſt etiam ſalutaris conſtitutio in Regno Daniæ, qua Rex bona immobilia prohibetur emere a Nobilibus, ob eam cauſam, ne aliqua diſſenſio inter Regem & Proceres Regni oriatur. Rex enim alioqui poſſet quædam loca capere, quæ Nobiles vendere nollent: proinde per hanc conſtitutionem huic rei a Proceribus Regni optime proviſum eſt, licet tamen Regi permutare bona cum Nobilibus, contra Nobiles nulla bona poſſunt emere a Regiis ruſticis, Nam aliqui ruſtici habent bona hæreditaria & fere libera, ut antea dictum eſt.

O Sequitur

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [111] - 105
PUBLIC DOMAIN

Sequuntur nomina familiarum præcipuarum nobilium, quę in regno Danico inveniuntur.

D. de Kaas, D. Guldensteen, de Munck, de Rosenkrantz, de Grubbe, de Walkēdorp, de Brahe, de Schram, de Pasberg, de Hardenberg, de Vlstandt, de Bing, de Belovv, de VVipfert, de Goce, de Schefeldt, de *R*anzovv, de Schelen, de Frese, de Iul, de Bilde, de Dresselberch, de Green, de Brockēhusen, de Holke, de Trolle, de Knutzē, de Biorn.

De Schestede, de Iensen, de Stuege, de Mattiessen, de Lunge, de Banner, de Luck, de *R*astorp, de Krusen, de Fasi, de Lindeman, de Suuon, de Stantbeke, de Quitrovv, de Lange, de Gelschut, de *G*lambeke, de Krabbe, de Marizer, de Kragge, de Achsel, de Beck, de Ruthede, de Negel, de VVirfelt, de Split, de Ofren, de Appelgard, de Iuenā, de Podessen, de *R*euter, de Podebussen qui fuerunt quondam Barones ex Ducatu Pomeraniæ quorum familia adhuc ibi invenitur. De Vren qui vixerunt Caroli Magni tempore, de Blick, de Galle, de VVogersen, de Bassi, de Solle, de Daac, de Bax, de *B*aselich, de VVensterman, de Hoken, de Lindovv, de *B*ille, de *R*uten, de Hundertmarck, de Heiderstorper, de VVolde, de Papenheimb, de Spar, de Falster, de Narbu, de VVorm, de *B*ilde, de *B*ockholt, de *B*udde, de Suuaben, de Santbarch, de Gram, de Lutken, de Vhrup, de Spegel, de *B*ammelberg, de *R*osenspart, de Duve, de Hube, de Schauugard, de Must, de Gris, de Falcke, de *B*rune, de *L*axman, de Duram, de *B*aggen, de Norman, de Gos, de Matre, de *R*osengard, de Totten, de *R*onnouu, de Krumpen.

Ex hac nobilitate eligitur *Præfectus, sive Magister aulæ.* Hoc officium fere est tale, cujusmodi Major domus in Gallia, is enim plerumque residet Hafniæ, tanquam Vicarius regius & dirigit res a *R*ege ad se destinatas.

Deinde *Marischalcus* tempore belli & pacis ea quæ ad expeditiones pertinent procurat. *Admiralius* naves ædificat, veteres restaurat, & singulis annis ea ordinat, quę ad tutandum Oceanum & res nauticas pertinent. Habet & is sub se constitutum adhuc alium Admiralium, & in singulis navibus prefectum ex equestri genere prognatum.

Cācellarius regni; ad hunc ex omnibus Provinciis ac Insulis appellatur, a quo ad Regem & Senatum *R*egni appellatio vicissim devolvitur.

Singulæ

Singulæ provincię divisæ sunt in HAERRET ut vocant, *Sive* in diœceses, sub quibus multæ sunt parochię, ibi primum de jure disputant, si rixæ fuerint invicem ortæ. Hinc licet appellare ad Iudicem terræ istius. Deinde ad Cancellarium, postremo ad Regem ac Senatores, ibi finalis sententia promulgatur. Habent jus scriptum, compilatum a VVoldemaro primo, Episcopis ac Senatoribus, Legi naturæ valde congruum, & non multum a Romanis Legibus discrepans, sed quo vigore hujus multo citius lites finem assequi possint, lataque sententia paratam habeat executionem: Primi Iudices si iniquam tulerint sententiam in dimidiam partem bonorum condemnantur, quorum Rex capit dimidiam, & læsus sententia injusta, alteram partem. Senatoribus adhibuit VVoldemarus primus (ni fallor) Episcopos, quos rursum Christianus; propter certas causas ac rebellionem amovit.

Cancellarius Regis, qui plerumque in aula Regem sequitur, habet sibi adjunctos 7 vel 8 Nobiles Secretarios & Scribas, & omnia negotia tractantur a Rege ipso. Si autem aliquid magni accidit, ut de pace aut bello, item de fœderibus ineundis, de finibus defendendis sit deliberandum, Concilium Senatorum a Rege indicitur. Nec licet Regi ullum tributum imponere Regno ac nobilium rusticis, absque consensu Senatorum & Procerum.

Aerarii item Præfectus, qui omnes totius Regni reditus, tam castrorum, quam prædiorum, nec non telonia tam in mari, quam terra colligit, rationes audit, examinat, inquirit, quitantias pecuniam offerentibus reddit. Hic habet adjunctos duos ex nobilitate, & Scribas multos ex Plebe, pro quo labore habet annuatim stipendiũ.

TERTIVS, est status Ecclesiasticus, in quo fuerunt Episcopi septem, ut Archiepiscopus *Lundensis*, Episcopus *Roeschildensis*, *Otthoniensis*, *Ripensis*, *Wiburgensis*, *Arhusensis* & *Slesvicensis*, ad quem cæteri etiam Canonici referũtur. Hi habent decimas in regno: quæ tamen in provinciis diversis, diverso modo dividuntur; dimidiam partem decimarum percipiunt Episcopi, dimidiam Rex, aliquam Canonici, pastores, pars etiam ad ædificandas ecclesias contribuitur: & quantum ad Pontificium jus attinet, semper in hoc Regno quemadmodum etiam in Gallia, nominationes & ordinationes prelaturarum Episcopatuumque, a Regibus ad hoc usque tempus collatę fuerunt, ut etiam ex responso VVoldemari primi Regis Daniæ, ut arbitror, quod hic annectere libuit, constat. Cum Pontifex Romanus a Rege hęc & similia postularet, fertur rescripsisse Rex: Regnum habemus a subditis, vitam a parentibus elig, Rionem a Romana Ecclesia, quam si repetis, remitto per præsentes.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [113] - 107
PUBLIC DOMAIN

Et quemadmodum Caroli Quinti prudens decretum laudatur, quod in posterum Ecclesiasticę personæ nullam rem immobilem coëmere possent, absque Principum consensu. Sic Christianus Tertius æque prudenter constituit, ne Ecclesiastici aliquid vendant, absque Regis expresso mandato. Alioqui Religiosi sunt optime provisi in toto Regno a Christiano 3 piæ memoriæ, & Scholæ particulares multis in locis erectæ, veluti etiam in Islandia duæ, ubi etiam habent propriam Typographiam. Vna tantum est in toto Regno Academia Hafnię, quæ fundata est a Christierno primo, permissu Sixti Pontifici, anno Christi 1478. Quam Fridericus secundus, quanquam bello Suecico septennali erat implicitus, tamen locupletavit, & eius proventus sexaginta millibus thalerorum auxit.

QUARTUS, Status est *Civium* & *Mercatorũ* in Vrbibus ac Opidulis habitantium. Hi habent propria privilegia, quibus fruuntur, & his attributi sunt agri proprii ac silvæ limitibus circumductæ. Hi etiam mercaturam exercent in agro & Mari in omnibus partibus Europæ. Ex his, quemadmodum etiam ex rusticorum liberis, eliguntur Episcopi, Canonici, Pastores & Senatores urbium, Scribæ in Castris & Arcibus, magistri ac gubernatores navium, aliqui etiam horum præficiuntur Teloniis. Iudicia omnia minora, ex his constituuntur, præside interdum uno ex Nobilitate.

QUINTVS, Status est *Rusticorum*, horum duo sunt genera, primum vocant *Freibunden*, id est Liberi Colloni. Hi possident agros hæreditarios, paullulum tamen inde singulis pendunt annis. Hi etiam mercaturam & piscaturam exercent. Servitiis prestandis non opprimuntur, nec tributa pendunt, nisi consentientibus Regni Senatoribus. Alterum genus est eorum qui non possident bona hæreditaria, sed a Rege, Nobilibus aut Ecclesiasticis personis ea conducunt, & servitia multa inde Dominis præstare coguntur, prout cum Domino agri convenerunt.

Hæc fere sunt, quæ de Politia Danica exponenda mihi fuerunt, ex quibus patet Monarchiam Danicam, plerumque fuisse optime constitutam, Nobilitatemque liberam electionem *Regis* semper habuisse, attamen ex familia Regia, ut antea jam dictum est, unde hoc commodi consecutum est, ne Dani intestina habuerint bella ac dissensiones, nisi quæ ortæ fuerunt inter Regiam familiam, quas tamen cito composuerunt, interventu aliquot Nobilium, præsertim cum Regum filii nullam capiant Regni partem.

Deinde cum omnes sint tantum Nobiles in Regno, & Baronum & Comitum Ducumque nomina & titulos ignorent, nullus tantis affluit opibus, ut iis fisus se familiæ Regum opponere audeat, eo quod inter filios & filias semper dividitur paterna hæreditas.

In Dania summa dignitas est Equitum quos ab ornamentis, quæ illis tribuuntur Auratos vocant: sed illa ne-

Ita

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [114] - 108
PUBLIC DOMAIN

Ita habent Reges Daniæ optime florentem rempublicam: quæ facile ab externis hostibus defendi potest, cum subditi unanimes cum Rege ut naturali suo domino terra marique hostibus resistere queant. Huic Regno florentissimo hoc nostro tempore præest CHRISTIANVS quartus, quem ut cum omnibus Senatoribus & nobilitate totius regni incolumem Deus Optimus Maximus conservet, eique tranquillam & pacificam concedat gubernationem, ex animo precor.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [115] - 109
PUBLIC DOMAIN

DANIAE REGNVM

Arctôi Orbis tertium.

Regio. Situs.

Cœli temperies. Soli fertilitas. Animalium varietas.

Imperium majorum.

Dania duobus tantum locis continenti juncta est; eam a plaga Mundi Occidua, Oceanus Germanicus, ab Ortu Solis Mare *Balthicum* lambit & littora pulsat, ad Septentrionem Norvvegia & Suecia, ad Meridiem Holsatia, Megalopolis & Pomerania obtenduntur. Ea in creberrimas Insulas disjunctissimas distribuitur. Cœli temperies, una cum salubritate aëris Danos blande, ut Ioh. Coldingensis verbis utar, refocillat. Terræ ubertas nutrit: Volucrum suavissimus concentus recreat, Silvarum Nemorumque varia materia oblectat: In quibus Porci innumerabiles oberrando, nunc glandibus quercinis, nunc fructibus faginis ad voluptatem saginantur. Multiformes simul atque Animalium species & florida prata delectant. Maris affluëtia & penu confertissimũ, Danos cum magna Europæ parte alit, & quo ad vitę usum carere nequeunt, Natura Danis minime invidit. De Imperio autem Majorum scribit Munsterus: *Danum* quendam multis ante Christum sæculis in sua Dania regnum primum tenuisse, à quo, *Regum* Danicorum stemmata ceu quodam derivato principio, splendido successionis ordine profluxerunt. De hujus autem successoribus ac reliquis Daniæ Regibus Munsterum vide fusissime differentem. Nunc Danorum omnis regio Maris faucibus intercepta constat multis partibus, quarum præcipuæ sunt *Iutia*, *Fionia*, *Zelandia* & *Scania*, præter Insulas singulis partibus adjacentes.

Iutia, quam nonnulli *Gothiam* appellari volunt, quõdam Cimbrorum sedes, apud Historicos & Geographos *Cimbrica*, *Chersonesus* dicitur, & in *Iutiam Meridionalem* & *Septentrionalem* dividitur. Huius Septentrionalis Iutiæ descriptionem vide secunda Tabula Daniæ. *Meridionalis Iutia* olim dicta *Nordalbingia* inclytum Ducatum Slesvicensem complectitur, cui Holsatiæ Ducatus nunc quoque subiungi potest; horum ampliorem declarationem suo loco, videlicet tertia Tabula Daniæ invenies.

Fionia.

Fionia particularior quoque descriptio sequitur, quarta Tabula Daniæ comprehensa.

Zelandia. Nomina. Vnde dicta Zelandia. Situs. Vrbs.

Zelandia quæ & *Sialandia* inter reliquas Daniæ Insulas est maxima, *Codanonia* Melæ, ut censent Olivarius & Ortelius. Hanc alii *Zelandiam* quasi maris terrã, quod undique mari incincta sit: alii vero quasi seminis terram, eo quod sua sponte absque annua stercoratione segetum omnis generis ferax sit, dictam volunt. Longitudinem habet hæc Insula itineris bidui, atque latitudinem fere æqualem. Quindecim Civitatum, duodecim Arcium Regiarum capax est. Inter Civitates autem *Hafnia* sive *Copenhagen* est præcipua totius Daniæ Metropolis, magnitudine, opulentia & maxima Portus commoditate insignis, quem & incredibilis profunditas & objectus Insulæ quã *Amager* vocant nautis tutissimũ facit. Ex qua passim Ecclesiis ceu perpetua seges Doctorum, atque eruditissimorum Pastorum tam in regno Daniæ quam Norvvegiæ subministratur atque sufficitur. Supra

Hafniam

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [116] - 110
PUBLIC DOMAIN

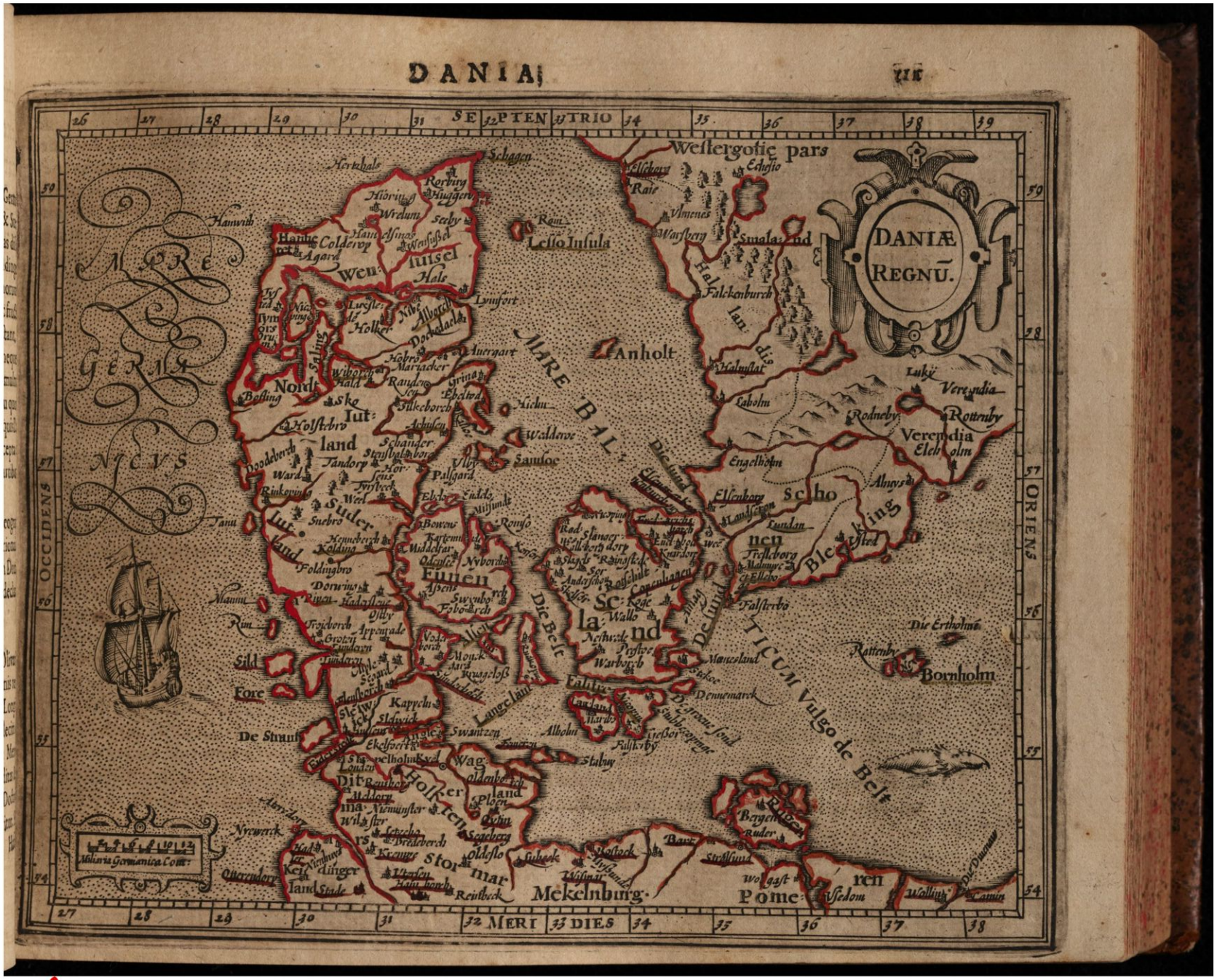

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [117] - 111

PUBLIC DOMAIN

Hafniam eſt *Helſingora* & prope eam Arx Regia *Croneburgum* de qua infra, cui ab altera parte ultra Mare ſimilis Arx *Helſinborch* cum Opido ejuſdem nominis reſpondet. Ibi *Zelandia* & *Scania* prominentibus utrimque promontoriis ita prope coëunt ut vix parvi milliaris inter ſe relinquant Maris ſpacium quod *De Sund* vocatur. Ad hunc locum omnes naves Orientem verſus curſum inſtituentes, velut ad centtum coïre & Regi vectigal pẽdere coguntur: cumque in utroque littore arx poſita ſit, Rex quando id neceſſitas poſtulat, ſuis in medio collocatis navibus, ita has fauces occludere poteſt, ut quantumvis etiam numeroſam claſſem ab ingreſſu, vel egreſſu prohibere queat. Huc ſæpe uno die 200 ſæpe etiam 300 naves ex variis Europæ partibus convenire contingit. Eſt & hic *Roeſchildia* ſedes olim Epiſcopi; ibi multorum Regum & Ducum inſignia monumenta conſpiciuntur: nunc autem ad tenuitatem perducta, quod cives urbium confici munitionibus ſoleant inſoleſcere. Sub Zelandia autem ſequentes ſunt Inſulæ, *Amigria*, *Huena* ſive *VVeẽ Moeneſland* in qua civitas *Stegoa* & plures aliæ. Habet *Zelandia* unum Epiſcopatum cujus Præſul *Roeſchildiæ* ſedem antiquitus, ut diximus, habuit.

Scandiæ. Nomina.

Scania inter Regni Daniæ Provincias magnitudine & opibus admodum inſignis eſt regio, atque cum Suecia cõtinens. Hanc alii *Scandinaviam* pro *Scondaniam*, id eſt, *amœnam Daniam*, alii *Scaniam* atque alii *Scaningiam* dixere, vulgo *Sconen*.

Situs.

Plinius eam tum *Scandiam*, tum *Scandinaviam* vocat, ſed in eo fallitur, quod *Inſulam* eſſe putat *incompertæ magnitudinis*. Sed Ortelius hanc Plinii Scandiam & Scandinaviam non Scaniam, ſed eam Peninſulam eſſe, quæ hodie tria ampliſſima Regna Norvvegiam, Sueciam & Gothiam aliaſque regiones comprehendit, autumat, ut ſupra quoque diximus. Vndique cingitur hæc Scania Mari, præter unum Terræ brachium quod porrigitur in Boream, ac inde recurvatur in Orientem ubi Sueciæ jungitur: ſed intercedunt profundi ſaltus aſperrimæque rupes, per quas è Scania in Gothiam Sueciæ partem iter agitur tam difficile, ut fere levius ſit marino diſcrimine vitare terreſtrem laborem.

Cœli temperies & Soli qualitas.

Regio Cœli beneficio, Telluris obſequio, Portuum & Emporiorum commoditate, maritimis opibus, Lacuum & Fluminum piſcatione, venatione nobilium Ferarum, Auri, Argenti, Æris & Plumbi inexhauſtis venis, Opidorum frequentia, civilibus inſtitutis nulli cedit beatæ regioni: unde & *Schondiæ* illi nomen manſit, teſte Munſtero. Hæc quondam in duos ducatus, *Hallandiam* & *Blekingiam* diviſa, nunc Præfecturas viginti tres & civitates quindecim complectitur.

Urbes.

Ejus Metropolis eſt *Londa* ſive *Londia* ubi Regni Archiepiſcopus ſedem ſuam fixit. Eſt etiam hic *Malmogia*, quæ & *Ellebogen* dicitur, inſigne Emporium & præcipua totius regionis civitas propter nundinas & frequentes negotiationes, quas ibi provinciales exercent. In Hallandia eſt arx *VVarburgum* altiſſimis Mõtium jugis ſuperſtructa. Eam a Suecis anno MDLXV captam & impoſito præſidio munitam cum Daniel Ranzovius juſſu & auſpicio Regis Friderici ſecundi arcta obſidione premeret, ut tandem ſe dedere ſit coacta, globo ex tormento æneo per caput trajecto peremptus eſt an. MDLXIX vir virtutibus & laude bellica valde illuſtris. Adjacent huic Regioni Inſulæ *Landoe*, *Hannoe*, *Bornholm* Inſula famoſa in quatuor præfecturas diviſa, & tres Civitates ac unam Arcem continens. *Gotlandia* in qua antiquum Emporium *VVisby* aliquãdo valde

de florens, nunc autem ad alias Civitates mercatura translata, viris, opibusque attenuatum jacet. Præter Frumentum, Caseum, Butyrum, variasque Pelles, etiam Abietes procerissimas, quarum frequentes ibi Silvæ sunt, malis navium fabricandis, & præterea Lapides ad structuram utiles, nec non Calcem copiose emittit. Flumina Daniæ sunt *Egidora*, vulgo *Eyder*, *Chalusus* Ptol. Hic Frisios a Ditmarsis dirimit ac se in Oceanum Britannicum exonerat: & *Stora* piscosus & navigabilis fluvius, qui in intima Holsatia ortus, aliquot Opida, & nobilem illam Ranzovianam domum Bredenbergam alluit, posteaque se in Albim effundit, & alia. *Mercimonia.* *Flumina.* *Mare Balthicum* quod ad Ortum terminum Daniæ supra constituimus, nunc accolæ *Belts*, Germani *Ostzee* indigitant, a Baltheo, id est, militari cingulo nomen hausit, quod cinguli instar utramque Chersonesum ambiat ac complectatur. *Mare.* *Pigrum* a Tacito nominari videtur, ab effectu ut putat Ortelius, quod non ut cætera maria moveatur, nam æstus ejus vix deprehenditur, ut testantur illi qui illud sæpius navigaverunt: continuoque fluxu ex Oriente versus Occidentem descendit. *Helsingora* ad Fretum Sundæ, arcem habet Regiam *Croneburgum*, præsidium extremæ Insulæ Zelandicæ oræ. Hanc arcem Fredericus II Daniæ Rex maximis & innumerabilibus demersis saxis, interque compacta & fistucata robora conclusis, ac loco fundamenti stabilitis firmatisque, ex ipso maris fundo immani sumptu eduxit, tanta operis firmitate ut immanes pelagi fluctus magnis provolutos procellis, atque ad vallum murosque horrendo boatu illisos, citra ullius periculi metum despiciat. Est in urbe Eundia Horologium in quo ars mira elucet, *Laurentianum* dictum: situm id in inferiori Templi parte; hic tabula parieti affixa visitur circulis aliquot variorum colorum distincta. In hac per certos ejus rei indices, & annus, & mensis, ac septimana, dies quoque singuli, ac horæ, in quibus agunt homines liquidissime monstrantur, eo etiam indicato si festum celebretur seu fixum seu mobile. Item quis luminatium Solis ac Lunæ motus, quæque horum in Zodiaco loca diebus singulis, & inter se habitudines. Atque hęc quidem foris: intus autem, machinis quibusdam ad id fabrefactis res agitur. Quibus illud additum est, velut *Parergon*, sed & id arte factum, ut quoties publice signum datur horæ elapsæ, supra tabulam ipsam duo concurrant simulachra (Equites dixeris Cataphractos) quæ tot sese ictibus petunt, quot signa dat campana major in turri suspensa quæ horam indicat. Quod vero magis mirandum, in hujus tabulæ medio velut in throno collocatum est Simulachrum Viginis Mariæ sinu tenentis infantē. Ad latera huic ostia duo, ante pedes velut Theatrum semicirculi forma, arcu hujus spectatoribus obversō. Inest machina cum simulachris trium Magorum, quorum singulis singuli famuli additi. Machina mota ad ejus cui hoc negotium datum est, arbitrium, prodeunt simulachra. Ante alios veluti Caduceator minitabūdus, gladio vibrato pulsat ostium sinistrum, eo aperto proceditur. Buccinis simul duabus sonantibus quas inflare videntur buccinatorum simulachra. Qui primus est Magorum, magnifico prodit per theatrum incessu. Ad virginis simulachrum ubi ventum est, reverenter ad hanc versus inclinat sese Magus, velut adorabundus. Faciunt idem reliqui magi. Famuli horum immoti procedunt, nulla edita reverentiæ significatione. Horum postremus ostium dextrum claudit, ita quidem ut & clarior quidam sonus, eo occluso, ad aures spectantium perveniat. Sed de his satis. *Opera publica.*

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [119] - 113
PUBLIC DOMAIN

DANIAE SECVNDA TABVLA

Quę Iutię Septentrionalis partem complectitur.

Regio. Nomina. Situs.

OCcidua pars Daniæ & præcipua est *Jutia* vulgo *Jutlandt*, quam Ptolemæus *Cimbricam Chersonesum*, Plinius *Cartrin* vocat. Hæc in Septentrionem in modum Peninsulæ à Saxonibus inter duo Maria, Britannicum & Germanicum procurrens, ut in Austrum Italia, porrigitur. Ejus terminus Australis est fluvius *Eydera*, patetque in longitudinem lxxx prope mill. pass. ab Albi flu. Boream versus. Latitudo ejus ubi maxima xx. mill. pass. Eam duplicem esse diximus *Septentrionalem & Meridionalem*. *Iutia* sive *Cimbrica Septentrionalis* quæ hac Tabula describitur, Norvvegiam versus se extendens, juxta Scagam, ob Syrtes & vadosum iis in locis Mare nautis celebre Opidum, in cuneum coarctata desinit. Habet autem hæc Regio circa Aleburgum Emporium maximam latitudinem: ibi enim sinus *Lymford* illapsus, ac totam *Jutiam* Occidentem versus penetrans, exiguo relicto spatio Wensuslam ditionem à reliqua parte divellens, pæne Insulam reddit, ac vasto tandem alveo dilatata aliquot insignes Insulas suo faciens ambitu, multis Sinubus seu ramis dimissis, varias Provincias suo interlapsu distinguit ac limitat. Iutia Septentrionalis Frugum, Tritici, Siliginis, Hordei, ac similium ferax. Pascuorum etiam alicubi ubertas summa est, atque abundat tot Boum armentis, tam læta Vaccarum parens ac nutrix est, ut ad externas provincias armentorum incredibilem pæne copiam emittat, maximeque in Germaniam, quo quotannis prope 150 millia boum educuntur, præter Caseum, Butyrum, Sebum, & Coria. Equos etiam generosos & præstantes producit, quorum etiam vis ingens quoquoversum exportatur. Paruit olim Iutia Saxonibus, non autem reliquæ Aquilonis regiones. Ex hac Cimbri ante natum Christum annis 150. in maximum terrorem Italiæ velut procella se effuderunt. Hi enim adjunctis sibi Teutonis, Tigurinis & Ambronibus, Romanum Imperium extinguere conspiraverant. Et nec primum horum impetum Silanus, nec secundum Manilius, nec tertium Cæpio sustinere potuerunt. Omnes fugati, exuti castris. Actūque erat nisi Marius illi sæculo contigisset, ait Florus. Duravit autem hoc bellum Cimbricum a Syllani consulatu annos octo, usque ad consulatum Marii quintum, a quo tandem ad flumen Athesin deleti sunt reliqui exercitus Cimbrorum, Teutonum & Ambronum. Sed quoniam hoc loco in Cimbrorum mentionem incidimus quorum in historiis nomen celeberrimum, paulo fusius de his libet disserere. Cimbri dicti videntur a Gomero filio Iapeti. Sed quoniam vir eruditissimus Iunius doctissime de his disserit, ejus verba hic non gravabor apponere. Constat ex Moyse Iapeto natam esse masculam prolem, nomine Gomerum, sive cognata litera Comerum, qua voce apud Hebræos perficiens & circulum ambiens significatur. Ea vero vocis genuina significatio, scriptoribus Cimmeriæ linguæ imperitis hactenus ignorata, quod nemo eam caliginem discusserit, Meridiano Sole clarius eluceret me duce, si cratem dictionis molliter dissolvas. Quid enim aliud in isto idiomate sonat *Go om her* disjuncta, rursusque in compagem clausa eadem voce, *Gomer* quam in orbem ambio, & cursum perficiendo absolvo. Hinc dicta est & Gomera orbicularis illa disciplinarum series, quam Encyclopediam Græci scriptores, orbem doctrinæ Fabius nominavit, quod nullo fine, ut annulus, circumscribatur.

Iutiæ Septentrionalis. Situs.

Imperium majorum.

Majorum virtus.

Iure

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [121] - 115

PUBLIC DOMAIN

Iure igitur felix iſtud nominis auſpicium ſoboli Iapeti obtigit, quæ in orbem circumiit, & uti præ ſe fert appellatio, curriculum datum præſcriptumque ſorte abſolvit; ab ortu ſolis ſubſtratis terris ad uſque ejus poſitum, terras omnes emenſa. Nemo namque hiſtoricæ cognitionis tam eſt rudis & ignarus, quem lateat Gothorum & Vandalorum (qui Cimmeriorum progenies fuere) armis Heſperiam utramque occupatam poſſeſſamque fuiſſe. Quare quum conſentientibus calculis è Gomero propagatos eſſe Cimmerios, omnes fateantur, qui quum principio interiora Aſiæ penetralia tenuiſſent, a Scythis pulſi, & ſemper ad occidua tendentes, in Scandiam, inde in Cimbricam Cherſoneſum trajecerunt; quod convenientius vocabulum gentis Cimbricæ auctori Gomero, & viciſſim genitoris ſui nomen retinenti populo aptari potuerit, quam a circumeundi & circumquaque palandi ſtudio, non perſpicio. Quæ namque gens una majorem terrarum circuitum confecerit, haud facile legendo didiciſſe quenquam arbitror: id quod aperte ac diligenter explanat Ioſephus Antiquitatum Iudaicarum accuratus ſcriptor, qui Gomeri poſteros ex Armenia profectos ad Tanain uſque amnem excurriſſe, inde per Europam univerſam extremis Gadibus tenus terras omnes multitudine inundaſſe ſcribit. Clariſſime vero propagandi & conficiendi curſus ſui ſtudium ea in gente Plutarchus in vita Marii explicavit, cujus verborum ſententiam ſolum appendam Latinis auribus, ne citandis Græcis lectori faſtidium pariam, chartaſque odioſe prolixus onerem. Cimbros (inquit) prædicant, quoties loco ſe movent mutatis ſedibus, non uno impetu aut aſſidue, ſed quolibet anno ubi tempeſtatis fovet commoditas, prorſum ſemper tendendo, proximas quaſque regiones bello aggredi, quumque varia inter illos populorum ſint nomina, communi appellatione Celtoſcythas agmen ſuum vocare. Alii referunt Cimmeriorum, quos ab antiquo Græci cognoverunt, non magnam fuiſſe univerſitatem, ſed exules potius quoſdam aut ſeditioſos a Scythis exactos, a Mæotide in Aſiam tranſmiſiſſe, ductore Lygdami: longe vero maximam & bellicoſiſſimam gentis portionem in extrema maris Oceani ora conſediſſe, ac regionem opacam, nemoroſam, & propter præcelſas ſpiſſaſque ſilvas ad Hercynium uſque ſaltum pertingentes, ſoli inacceſſam colere. Hactenus fere verba illius utcunque reddidi. Vnde vero Cimbros Germanico etymo Plutarchus, aut Gallico Feſtus Pompeius latrones ac ſubſeſſores dici probare queant, non intelligo, niſi pro latronibus milites conductitios accipiamus, aut niſi videatur Plutarchus id retuliſſe ad peculiarem Genti morem belligerãdi, ut quæ clandeſtinis latronum more inſultibus finitimos opprimeret: atq; ita memorat impetuoſo illorũ incurſu perculſã Italiã timuiſſe, quũ gentẽ neque de nomine genitaliq; ſede notam, repentinæ nubis inſtar ſuis cervicibus ingruere intellexiſſet. Hactenus Iunius. Iutia hæc in quatuor ſedes Epiſcopales latiſſime patentes diviſa eſt, in *Ripenſem* quæ Ripæ, *Arhuſienſem* quæ Arhuſii, *Vandalicam* quæ *Aalburgi*, *Viburgenſem* quæ *Viburgi* conſiſtit. *Ripenſis* diœceſis, Præfecturas triginta, Civitates ſeptem & Regias Arces decem habet. Koldingę Regina Dorothea Chriſtiani tertii vidua, ſcholam ſuis ſumptibus inſtruxit. *Arhuſienſis*, Præfecturas 31, Civitates ſeptem & Arces quinque habet. *Arhuſium* ſive *Arhuſia*, Emporium eſt celebre, ob Portum, quem ingens illud Promontorium Hellenis efficit, quod ab arce Regia Kalloe, per ditionem Mols, uſque ad altiſſimum Montem, *Ellemansbergh*, ad duo milliaria protenditur, & tam

Urbes & opida.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [122] - 116
PUBLIC DOMAIN

tam suo, quam Insularum aliquot obiectu, placidum nautis æquor efficit. Sub hac Diœcesi Insulæ sunt *Samsoe, Hielm, Tuen, Hiarnoe Gerno* forte, *Hilgenes* & aliæ plures. *Vandalica* quæ & *Burglaviensis* Diœcesis, Præfecturas tredecim & Civitates sex habet. Partes ejus maxime illustres sunt *UVendsyssel, Handhæret, Thyland & Morsoe, Wendsyssel*, sive *Vensilia*, id est, *Vandalorum terra & sedes*, Præfecturas sex, Opida tria & Arcem unam habet. Hic est mons *Alberg* in quo gigantum monumenta conspiciuntur, Adjacent Insulæ *Gryssholm, Hertzholm, Tydshholm* & aliæ. In Handhæret est rupes visendæ altitudinis, *Skarringklint* dicta, & in oris ejus Syrtes, quas *Sandores & Braccas* vocant. Ei subsunt Insulæ *Oland & Oxeholm*. Præfecturas quatuor, Opidum unum nomine *Thysstad*, ubi Christianus tertius scholam juventuti primus condidit, & Arcem unam *Orumnam* habet. Sub ea sunt Insulæ *Hanssholm, Ostholm, Iegen, Cisland, Egholm, Bodum. Morsea*, Præfecturas tres, unicam Civitatem *Nicopiam*, & Arcem unicam *Lundstod* habet. Insula ei adjacet una, *Ageroa. Wiburgensis* diœcesis Præfecturas sedecim, Civitates tres & totidem Arces complectitur. Viburgi generale Concilium Triumvirorum nobilissimorum & sapientissimorum de causis civilibus cognoscendis & dijudicandis, toto fere anni spati continuatur, nisi ubi inquietæ functionis molestiis defatigati, se in prædiis suis paullulum recreant & vires recolligunt. Huc universæ Cimbricæ Chersonesi casus, querelæ de finibus & hæreditatum controversiæ, omnesque capitalium causarum animadversiones, cujusmodi sunt cædes, adulteria, furta & veneficii crimina deferuntur. Ad *UVendsyssel* Peninsulam, ubi in conum desinens, paullatim se ad Solis ortum æstivum inflectit, est *Mare.* ille Iutiæ angulus, ob pericula nautis adeo formidabilis. Nam ingens dorsum & Syrtys longissime se in Mare protendit, ut, qui tuto & citra periculi metum esse volunt, non propius duobus milliaribus ad littus accedant. Tale est omne Iutiæ littus Occidentale, ut qui in Norvvegiam, vel ex Oceano in Orientem navigare intendunt, longo circuitu Iutiam evitare cogantur. Sunt tamen quatuor omnino Montes in hoc littore, ex quibus *Commoditas.* nautæ habent suas observationes & indicia. Incolę huius tractus piscaturam exercent. Cum autem Portum, & fidam navibus stationem non habeant, naves suas ex alto venientes, convocatis in subsidium sociis & vicinis ex Mariin littus pertrahunt, usque eo, quo fluctus Maris transcendere, easque levando tundendoque lædere minime possint. Copiosissima hîc in Mari variorum piscium, atque inprimis Alecum captura. His expositis *Mores.* non alienum duxi Coronidis loco adjicere, quod Incolæ harum Regionũ Septemtrionalium fuerint & adhuc sint frigidi & sicci, proceræ staturæ, faciei pulchrę, boni coloris, jucundi, lęti, suspicioſi, callidi ac in negotiis providi, sani, superbi, amantes suorum, multum comedant ac bibant, bene concoquant, ideoque diu vivant, sãguine abundent, mores severos habeant, & propter cordis calorem, sint pugnaces & rixosi, ament pericula, venationes & peregrinationes, suarum opinionum sint defensores, nihilominus justitiæ memores, in omnibus linguis addiscendis adprime dociles, musarum amantes, & pacta & contractus sancte observent, multos habeant liberos, & quod fœminæ ipsorum difficulter pariant, sintque formosæ & in administratione rei familiaris tenaces & prudentes: ex Catharro autem, morbo regio, angina, pleuritide, fistulis, aqua intercute vel phthisi plerũque moriantur. Achilles Gassarus testatur hîc inventa fuisse a Monacho tormenta bellica.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [123] - 117
PUBLIC DOMAIN

Daniæ tertia Tabula, In qua Sleſvicenſis Ducatus pars & Holſatia.

Ducatus Sleſvicenſis. Vnde dicatur. Imperium majorum.

HÆC de Iutia Septentrionali; ſequitur *Meridionalis*, quæ veteribus, quod a reliqua Germania per Albim fluvium ad Boream divulſa ſit, atque intercluſa, *Nordalbingia* eſt dicta. Ea duos ducatus Sleſvicenſem & Holſatiæ complectitur, de quibus ordine nobis eſt dicendum. Ducatus Sleſvicenſis a Metropoli & pervetuſto Emporio Sleſvico nomen habet. Olim hæc regio *Ducatus Iutiæ*, dicebatur, quę Waldemarus Abelis Regis Daniæ Pronepos primus in feudum accepit ab Erico Rege circa annum 1280. Exſtincta autem Regum ac Ducum ſtirpe maſcula, & Ducatu Sleſvicenſi cum regno in unum redintegrato ac cōſolidato, *Margarita* trium Regnorum Regina ducatum Sleſvicēſem permiſit *Gerardo* Comiti Holſatiæ, hac cōditione, ut a rege Daniæ collatum beneficium recognoſceret. Cęterum civitates Ducatui Sleſvicenſi ſubjectæ quia iiſdem cum Danis gaudent privilegiis, eodem quoque jure cum iis utuntur. Subditi a ſententiis Magiſtratuum cujuſcunque loci ad Principes ac eorum Senatores poſſunt provocare & non ultra, ut privilegiis cautum eſt. Generalis autem gubernatio horum Ducatuū Regi Daniæ ac Adolpho Duci Holſatiæ incumbit, & per vices ab uno ad alium tranſfertur. Proinde cum ad Regem devolvitur, Regiæ ſuæ Majeſtatis nomine per Henricum Rantzovium Vicarium Regis adminiſtratur Præcipuum hujus Ducatus Opidum *Sleſvicum* vulgo *Schleſvvick*. Germanicæ originis nuncupationem habet, ob ſitum, quem ad Sliam, in maris Balthici ſinu obtinet. *Wick* enim & Opidum, & incurvum Maris receſſum, ſive ſinum; & Vicum etiam priſcis Saxonibus ſonat. Quēmadmodum Becanus, in ſuis Gotodanicis obſervavit. Crantzius & qui Saxonum conſcripſere hiſtorias, aliam Sleſvico appellationem attribuunt, quam etiamnum apud Danos & Friſios uſus retinere videtur. Hi enim ſua lingua hoc Opidum *Heidebui* vel *Heideba* nuncupant, eo quod a quadam Danię Regina, cui Hethæ nomen, dicant primitus eſſe conditum. Eſt autem peroportuno ad negotiationem ſitu, Portum habens ad exercenda commercia, commodiſſimum. Non procul ab hoc Opido *Gotorpia* arx ſita eſt. Telonium hîc celebre, ubi compertum, fertilibus annis ex Dania L M Boum. in Germaniam abacta vectigal ſolviſſe. Eſt & in hoc ducatu *Flenſburgum* Opidum celebre, hoc inter Montes excelſos, littori Maris Orientalis adjacet, in quod ejus Portus ſe extendit, tanta commoditate, profunditate & ſecuritate, ut ſinguli fere cives ex domibus ſuis naves mercibus implere, & eaſdem rurſus exonerare poſſint. Sunt & *Huſenum*, *Haderſlebia*. Habet unum hic Ducatus Epiſcopatum Sleſvicenſem: Capitula duo, Monaſteria tria: Caſtra tam Principum, quam Nobilium varia.

Opida.

Senatores.

Ordo autem Senatorum cujus iam aliquoties facta mentio plerumque conſtat numero XXIIII perſonarum equeſtris ordinis, quibus adhibetur generalis Cancellarius, nec non nomine uniuſcujuſque Principis duo Iuris Doctores.

Holſatia Ducatus.

Holſatia. Vnde dicta.

Holſatiam a ſilvarum ſaltuumque frequentia, quibus commune cum lignis nomen in lingua indigena eſt (nam & ſilvam & lignum promiſcue *Holt* Cimbri ac Germani inferiores dicunt) nomen obtinere arbitrantur.

Eſt

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [125] - 119

PUBLIC DOMAIN

Est enim regio silvis saltibusque frequentissima. Nec desunt qui a Cavo lapide etymon vocis advocent, quod Duces Holsatiæ, Comites a Cavo lapide prius dicti sint. Terminos habet ab Ortu Bilenam fluvium; ab Occasu Storam, ab Austro Albim: a Septemtrione vero Eideram. Regio ipsa nemorosa ac saltibus occupata, unde

Situs.
Soli qualitas.

lignorum affatim, ut plus illis lignorum pereat, quàm Frisiis suppetere possit, cum nihilominus focos largissime instruant ipsi. Verum cum silvarum apud eos finis non sit, Quercus tamen vix gignit robustas, sed Fagis plena omnia, quarum fructu Porci saginantur, majori quàm dici queat numero. Ager plerumque singulis trienniis, mutatis vicibus, piscationem uberem, ac frugũ divitem præbet messem. Tribus enim annis colitur, seritur, metiturque arvum, tribus deinde annis stagna admittuntur, ut pisces depascantur gramina ac pinguis quædam adducatur maceries, agrum fertilem reddens. Vineta non fert, nec Oliveta hic locus. Ferarum frequens est venatio. Equorumque magnum hæc regio producit numerum. *Holsatia* divisa est in partes quatuor in *Dithmasiam*,

Animalium varietas.

Holsatiam, *Stormariam* & *VVagriam*. Hę fuerunt olim Comitatus & postea a Friderico Imperatore tertio, Christierno primo id petente, erecti sunt in Ducatum, qui jam Sacro Romano Imperio 40 equites ac 80 pedites alere tenetur. Dithmarsia autem primo in libertate constituta fuerat per aliquot centum annos, quæ etsi a

Imperium majorum.

Friderico Imperatore, Christierno primo in feudum concessa, tamen eo tempore nondum subacta fuit. Filii quidem ipsius Rex Ioannes & Dux Fridericus anno Domini 1500 expeditionem in illam susceperunt, sed istorum exercitu fuso libertatem suam Dithmarsi defenderunt, donec tãdem a nepotibus Christierni 11, Duce Ioanne & Adolpho, ac Friderico 11, Rege Daniæ sunt victi ac superati anno Domini 1559. In Holsatia urbes hæ, *Segeberga* in VVagria Holsatiæ regione, quarto a Lubeca milliari, *Itzehoa* situ loci; natura, navigationeq; præstans

Urbes.

opidũ: *Stora* cingitur piscoso & navigabili flumine, quod in intima Holsatia ortũ, aliquot Opida & nobilem illam Ranzovianam domũ Bredẽbergam alluit, posteaq; se in Albim exonerat. *Chilonia* vulgo *Kile* vetus est Opidum, Portumq; habet capacem, in quem ex Germania, Livonia, Dania, & Suecia magno Holsatiorum quæstu merces deferũtur. Sunt in eodem Holsatiæ tractu *Crempa* & *Reinholdsburgum*: illi nomen est a fluvio prætera-

Lacus.

labẽte, huic a conditore. Sunt & *Meldorpia*, *Heininckste* & *Tellinckste* in Dithmarsia, & Stormariæ Metropolis *Hamburgum* Emporium nobile ad Albim, quod post multas calamitates bellicas a Carolo restauratum est, & tẽpore Henrici IV Imperatoris muris cingi, portisque tribus & turribus duodecim ornari cœpit. In hac urbe vixit sepultusque est Albertus Crantzius, Historicus neque indisertus, neque mendax. Paludibus frequens

Flumina.
Maris commoditates.

regio, inprimis vero Dithmarsia, quæ paludum beneficio innixa semper obsequium Daniæ Regum respuit, superioribus annis jugum admittere coacta. Fluviorum qui hanc regionem irrigant, nominatissimus est *Egidora* vel *Eidera*; sunt & alii, quorum plerique rivuli potius quam justi fluvii dicendi. Cęterum mare Balthicum qua parte Holsatiam & Slesvicum Ducatus alluit certos habet & jucundos sinus, Isthmos Græci nuncupant, in quos magno accolarum commodo erumpit, & tutos negotiatoribus navibusque marinis fluctibus defatigatis præbet recessus. Piscatum etiam uberem & maximæ Salmonum alicubi subministrat. Regio plana est,

Mora.

quæ

quæ ratis extollitur Montibus,& quem inter duos præcipuum exhibet is minime ratus, situ est perjucundo, & belli togęque ornamentis quibus a nobilissimo viro Henrico Rantzovio decoratur, admodum celebris, inter Lubecam & Hamburgum urbes nobiles. Arcem tam antiquitate, quam primo conditore illustrem sibi impositam,& ad radices Opidum adjunctum habet. Silvæ hic frequentes, quibus pæne tota implicita ac referta, inprimis Dithmarsia. In his *Borcholt, Burgholt, Alverdorpenholt, Rejenwalde* ac complures aliæ. Habuerunt autem Holsati 48 viros totius terræ Præsides,ad hos ex singulis parochiis appellatio devolvebatur. Hi judicium exercebant. Subactis autem illis cum jam divisi sint in duas partes, in singulis præcipui eliguntur ex Incolis ejus terræ viri XII una cum Præfecto, qui plerumque est Doctor sive Licentiatus juris. Hi omnes honesta habent salaria à Principibus, additurque illis scriba, nec non inspector sive Præses ex nobilitate Holsatica. Horum alter ex parte Regia plerumque est Præfectus Steinburgensis, alter vero ex parte Ducis Adolphi est Præfectus Gottorpiensis. Subditis tamen libera conceditur appellatio ad Principes & Senatores utriusque Ducatus, tam Slesvicensis, quam Holsatensis, sed non ulterius. Habuerunt antea jus scriptum, quod paullulum jam mutatum est, & secundum jus commune reformatum, compilatumque ab Henrico Rantzovio Vicario Regio, Sigefrido Rantzovio, domino quondam in Nienhus, D. Adamo Trazigero & D. Erasmo Kirstemio, secundum quod jus omnes causæ deciduntur & pœnę delictorum irrogantur.

Silvæ.

Senatores.

Leges & Institutа.

Holsatia habet quatuor ordines, Nobilium, Ecclesiasticorum, Civium & Rusticorum, quorum duo sunt genera. Aliqui enim possident bona propria, hęreditaria ac libera. Alii vero bona conductitia censui aliisque exactionibus & servitiis obnoxia. Nobiles habent arces ac prædia sua cum pleno dominio majore ac minore, cum venationibus, piscationibus & aucupiis, quę maxima ex parte sunt allodialia & hæreditaria. Nonnulla sunt feudalia tam masculina, quam fœminina. Familias non habet ultra 24, quarum nomina in Holsatica chorographia recensentur, ex qua excerpi possunt, sed in singulis multi ex eadem stirpe progeniti existunt, ut Rantzoviorum fere hoc tempore sunt centum & quinquaginta castra, ac varias possessiones obtinent. Inveniuntur etiam Alefeldiorum & Powischiorum fere totidem. Habet Holsatia Episcopatum unum, videlicet *Lubecensem.* Hamburgensis enim Episcopatus Bremensi subjectus est. Nobilium lites dijudicantur a Senatu Ducatuum iudicio, præsidentibus plerumque Principibus, ut privilegiis ipsorum cautum est. Ab ordine Senatorio interposita idonea cautione appellare licet ad Cameram Imperialem. Cives gaudent propriis privilegiis ac utuntur iure Romano sive etiam Lubecensi. Subditi a sententiis quas Senatus Civitatum tulit, appellare possunt ad quatuor Civitates iudicio peculiari exercendo destinatas. Ab his permittitur ipsis appellatio ad Principes & Senatores Holsatiæ, ac ulterius etiam ad iudicium cameræ Imperialis, ita tamen ut cautio idonea præcedat. Rusticorum causę ventilantur per eorum causidicos sub dio in patentibus campis. Adsuntque ejusdem loci viri nobiles una cum Præfectis ac duobus assessoribus, veluti testibus. Ibi in medium prodeunt, qui contra alios item se habere existimant, auditisque & cognitis partis utriusque actionibus defensionibusque, conventus universus rusticorum è consilio exire jubetur. Expensis ibi diligenter controversiis in consessum redeunt vocatisque litigatoribus de iure pronuntiant.

Familiæ nobiles.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [127] - 121
PUBLIC DOMAIN

Daniæ IV Tabula, Fioniam cum circumjacentibus Insulis continens.

Fionia.

Vnde dicta.

HÆC pro Methodi ratione de Ducatu Slesvicensi & Holsatia sint satis: succedit *Fionia* cum Insulis circumjacentibus. *Fionia* vulgo *Fuynen*, primum locum inter cæteras in sinu Codano Insulas a Zelandia tenet. Nomen habet a pulchritudine. Est enim tam formæ quam situs amœnitate conspicua.

Situs.

Tam modico autem interfluente freto, *Middelfar Sund* dicto, a Continente Daniæ avulsa est, ut cohæsisse videatur. Hæc sicut ab Occasu Iutiam, ita ab Ortu Zelandiam prospectat, ac medium Daniæ locum obtinere putatur; ab extimæ remotionis limite pari spatiorum intercapedine disparata.

Soli fertilitas.

Habet in longitudine milliaria duodecim & in latitudine quatuor. Terra (ut Mare piscosissimum taceam) est uberi glebæ & colono admodum grata. Copioso enim Frumentorum proventu ita abundat, ut ad remotissimas regiones, ea quotannis passim emittat, præsertim Siliginem & Hordeum. Ac cum ager iste multis dotibus, & cerealibus bonis adeo sit fœcundus, nunquam tamen stercoratur. Vnde ante civitates multum fœtoris esse ob abjectos pecorum fimos, qui ibi nulli usui sunt, scribit Munsterus.

Animalium varietas.

Tot etiam Regio hæc Boum armentis abundat, tam fœcunda Vaccarum atque Equorum mater ac nutrix est, ut numerosos Boum & Equorum greges Germanis annuatim suppeditet. Nec desunt, ob multas per totam Insulam silvas, Cervorum, Capreolorum, Leporum atque Vulpium venationes.

Vrbes.

In ejus quasi meditullio Metropolis est *Ottonia* vel *Ottonium* vulgo *Ottensche* Vrbs Episcopalis ab Ottone primo, multorum testimoniis ædificata, circa ea tempora, quando Hæraldum regem ad fidem Christianam suscipiendam impulisset. Vrbs hæc Emporium est Insulæ non vulgare, in quo circa festum Epiphaniæ Insulanorum ac præcipue nobilium frequens conventus, sicut Kilonii in Holsatia, celebrari solet. Discreta est autem Flionia in Præfecturas viginti quatuor, Civitates sexdecim & Arces Regias sex. Reliquæ autem Civitates circum Ottoniam veluti centrum æquali prope distantia, in Maris littore ita sunt conditæ, ut Portuum situsque oportunitate, negotiationes suas, non solum in Mari Balthico, verumetiam per Sueciam, Norvvegiam, Russiam, Belgium atque Germaniam longe lateque exercere soleant. Inter eas sunt *Niburch*, *Stenburch*, *Faborch*, *Assens*, *Bogens*, *Middelfart*, *Kettemynde*. Arces Regiæ præcipuæ *Neuburgum*, *Hagenschow*, *Hinsgagel*, *Eschеburg*, & curia *Rugard*. Pagi hîc complures, & Nobilium prædia non pauca.

Maris commoditas.

Est enim hæc Insula ob cœli amœnitatem, & jugera fructuosa, Nobilibus viris gratissima. Mare incredibilem piscium fœturam & copiam subministrat: ac Sinus omnis tanta piscium frequentia repleri consuevit, ut interdum impacta navigia vix remigii conamen eripiat; nec jam præda artis instrumento, sed simplici manus officio capiatur. Qui littora inhabitant, præter agriculturam, piscationibus etiam incumbunt, unde non contemnenda rei domesticæ compendia sibi comparant. Sunt etiam quædam in hac Insula loca, bellicis prœliis nostra

Montes.

memoria nobilitata. Est enim Mons quidam *Ochenberg* non procul ab arce Hagenschovv, in quo regis Christiani tertii auspicio Ioannes Rantzovius Eques auratus Dux belli, ingenti prælio devicit Christophorum Comitem Oldenburgensem, Anno Christi MD xxx, die xi Iunii, quo in conflictu duo Comites, alter Hagensis, alter

Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens
FIONIA
Mitha Germanica Comu
Fionia
Arr
Tulsig
Strynokerck
Bregning
Fakborch
Nakeby
Swelug
Joldo
Birckholt
Tandorp
Kenis
Lyo
Munke
Dryg
Ariar
Coshaven
Knel
Jlum
Hellens
Ars
Tory
Hapdorp
Ostby
Wandding
Kiderslue
Hansborch
Boko
Aulborg
Hellitzgard
Nordarborch
Emelgard
Lusappel
Jken
Kenting
Tory
Melit
Torpgard
Tarsgart
Monchgard
Roysboff
Sunderborg
Forbeck
Tausleff
Ayerwade
Hadsund
Hadsleff
Wester Stran
Kalding
Bert
Wstorp
Feuno
Heis
Frysthou
Feus
Wiby
Gambery
Harndorp
Sagarum
Brenby
Dalmkloster
Broby
Ostenbarg
Abor
Kenderp
Suderbr
Flein
Seby
Jorlos
Ostorpgard
Gleschau
Sauthelt
Ostby
Dfvere
Hansborch
Boko
Wandding
Kiderslue

alter Tecklenburgenſis interempti ſunt, quorum cadavera poſtea loco pugnæ effoſſa, Ottonium delata, & in templo Canuti ſunt ſepulta. Circa idem etiam tempus in monte Fauſcheburg, qui 1 milliaris intervallo diſſidet ab Opido Aſcens, aliquot ruſticorum millia cæſa ſunt atque profligara. Multis præterea Silvis ornatur hæc Regio in quibus Ferarum magna copia. In urbe Ottonio duo ſunt Templa inſignia, unum Canuto, alterum Franciſco conſecratum. In hoc Ioannes Rex anno Chriſti MDXIII, & filius ejus Chriſtiernus, cum in exilio & captivitate annos XXXVII conſumpſiſſent, anno MDLIX. ſepulti ſunt: circa illud forum eſt valde amplum & ſpacioſum, in quo Rex Daniæ cum Ducibus Holſatiæ & Sleſvici antiquum fœdus anno MDLXXX renovavit. Ferunt etiam Ottonii matrem Regis Chriſtiani ſecundi, mirabile & artificioſiſſimum opus, ingenioſa ſculptura in ligno formatum ſuper altare quoddam apud Minoritas collocaſſe, cujus ſimile in Europa non invenitur. Atque hæc de Fionia, nunc ad Inſulas tranſeamus. Sub Fionia continentur Inſulæ nonaginta ad Meridiem ſitæ, pleræque habitabiles, quarum illuſtriores contra Vandalicas civitates objecte hæ ſunt: *Langelandia, Lavvlandia, Falſtria, Aria, Alſa, Toſinga, Aroe.* *Langelandia* vulgo *Langeland* milliaria ſeptem Germanica in longitudine habet. In hac Opidum eſt *Rudkepinga* dictum, & *Tranekera* arx regia, ſuntque in ea complures pagi, parochiæ & procerum ædes. *Lavvlandia*, freto *Groneſund* a Zelandia & exiguo maris trajectu a Falſtria ſeparata. Hæc Frumenti & Avellanarum Nucum eſt adeo ferax, ut naves eis onuſtæ plures in provincias deferantur. Opida habet quinque, quæ ſunt *Niſtadt, Naſco, Togrop, Rotbus & Maribus*: præterea Arces aliquot Regias, procerum ædes, parœcias & pagos multos *Falſtria*, longa eſt quatuor milliaria Germanica, ac Civitates habet *Stubecopen & Nicopen*, quæ Daniæ Neapolis ob amœnitatem, ac præſtantiam dicitur. Ex hac Inſula juxta Regis prædium, frequens in Germaniam trajectus, qui ſeptem eſt milliarium ad VVarnemundam. Plurimum Frumenti annuo proventu vicinis locis ſuppeditat. *Aria* ſeſquimilliari ab Elyſia diſtans, ſilvis conveſtita, ac proinde gratos venatoribus præbet receſſus, tres habet parochias & aliquot Nobilium curias, cum Opido & Arce *Koping*. Cum Eliſa, ad Ducatum Sleſvicenſem ſpectat, Ducique Ioanni paret. *Eliſia* ſive *Alſa* vulgo *Alſen* mediocris magnitudinis Inſula, nam quatuor milliaria in longitudinem, duo in latitudinem patens, non magno intervallo a Ducatu Sleſvicenſi ſeparata, marium receſſum, ac Sinum Flenburgenſem *die Flenſburger VVick*, reſpiciens, a primis Anglorum ſedibus eodem ſinu diſterminatur. Monet nos Rantzovianum Muſæum, Romanos, Inſulares hoſce *Eliſios* nuncupaſſe. Quemadmodum & eos, qui proximam colunt Inſulam, *Arios*. Quam eandem hoc tempore appellationem retinent. Ptolemæus perhibet, *Anglos* antiquiſſimos eſſe terrarum Septentrionis, ad Oceanum Incolas. Quibus Tacitus conjungit *Eliſios, Arios & Monimos*. Quorum jam quoque nomina, iis locis in uſu ſunt *Alſen, Arr, Moen*. Opidum in Alſen, ſive Eliſia eſt *Sunderburgum*, & ejuſdem nominis Caſtrum, cum aliis *Norborch, Oſterholm, Die Holle, Gammelgard*. Parochias habet populoſas decem & tres, unde aliquot armatorum millia ſubito dare poteſt. Saltuoſa eſt, quare Cervorum & varii generis Ferarum venationem præbet. Quemadmodum & marinos dulciumque aquarum Piſces, atque Siliginem. Et quia paſſim compaſcua, rei pecuariæ fovendæ idonea,

Taſſinga

Silvæ.
Opera publica.
Langelandia.
Lavvlandia.
Soli fertilitas.
Opida.
Falſtria.
Opida.
Aria.
Eliſia.
Situs.
Silvæ.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [130] - 124
PUBLIC DOMAIN

Taſſinga ſive Toſinga, inter multas alias Inſulas, prope Opidum Fionię *Svvineburgum*, precipua, milliare in lõgitudine habens, in qua præter aliquot parochias, curia eſt *Kettrop*, ad Roſenkranſios & Rantzovios ſpectans. *Toſinga.* *Situs.*
Ex hac Inſula, ab Opido Aſcens, in Iutiam duo ſunt milliaria, ex Niburgo in Zelandiam quatuor milliarium per mare Balthicum traiectus, alioqui admodum periculoſus, præſertim mari procellis exagitato. Nam cum Orientalis pelagi unda, ex tot fluminibus jugiter illabentibus aucta, inter tam multas Inſulas exitum quærens, in modum torrentis, velociſſimo curſu protrudatur, facile contingit, ut ventis a diverſa parte obluctantibus, fluctus in immenſum attollatur: Nautæque undarum ambiguis vorticibus, periculoſe implicentur, unde multi in hoc traiectu abſorpti feruntur. *Aroe*, in aditu Sleſvicenſis Ducatus ſita, ubi in Fioniam per Arſenſem ſive Ottenſem ſinum, ad Opidum Aſcens, traiicitur. Quatuor eſt diſtinctis habitata pagis. Sunt & Inſulæ *Romſo*, *Endelo*, *Ebelo*, *Fenno*, *Boko*, *Brando*, *Toroc*, *Aggernis*, *Hellenis*, *Iordo*, *Birckholm* etc. Hæc de Fionia Inſuliſq; circumjacentibus dicta ſufficient. Quibus hoc loco potius quam nuſquam deſcriptionem Inſulæ *Huenæ* in celebri Porthmo Regni Danię quem vulgo *Oerſund* vocant, ſitæ, Coronidis quaſi loco libet adjicere: in qua Arx *Vraniburgum* dicta, quamplurimis, varia exactaque ratione, elaboratis Machinis Aſtronomicis referta. Hujus Inſulæ medium ubi Arx ipſa conſiſtit, elevationem Poli quinquaginta quinque, 4 cum dimidio graduum obtinet & ab Occaſu removetur partibus 3 fere. Habet autem in circuitu 8160 paſſus majores, quorum quilibet 5 pedum aſſumitur, unde duo quaſi milliaria Germanica mediocria in ambitu adæquat. Quæ, cum in celeberrimo totius Regni Freto, per quod quamplurimæ naves ab Orientali in Occidentale mare, & vice verſa iucundo proſpectu tranſeunt, conſtituatur, quædam etiam huius Regni præcipua Opida in propinquo circuitu proſpicit. In Zelandia Hafniam verſus Libonotum tribus milliaribus diſtantem, Helſingoram, ubi naves prætereuntes ſolvunt vectigalia, & Arcem Croneburgum verſus Circium duobus milliaribus. Totidem etiam Helſinburgum in Septentrionem, idque in Scaniæ littore diſtat, in quo etiam Landiskronia, unico ſaltem milliari diſſita. Verſus Furum patet Lunda, quæ licet maritima non ſit, tamen hinc ſpectatur verſus Meſeurum diſtantia 4 milliarium. Malmogia vero Vpophænicem reſpicit, remota milliaribus quinis. Licet vero non admodum magna ſit, nulla tamen eius pars ocioſa & ſterilis exiſtit, eſtque ferax Frugum, & Iumentis abundat, alit Damas, Lepores, Cuniculos & Perdices magna copia, ac piſcaturæ apprime oportuna eſt. Silvulam habet ex Corylis, ubi nulla Nucum vermiculis unquam infecta viſa eſt, ut neque Glires hæc terra patitur. Olim quatuor Arcibus inſignis erat, quarũ nomina adhuc recenſentur: *Synderburga*, quæ verſus Meridionale littus ſita erat, quemadmodum *Norburga* oppoſitas partes circa Boream obtinebat. *Karhecidia* vero Ortum hyemalem, veluti *Hamera* æſtivum reſpiciebat. Harum quatuor Arcium fundamenta adhuc conſpiciuntur, ſed rudera nulla ſunt reſidua. Licet vero Inſula hæc admodum alte inter marinam ſalſedinem exſurgat, rivulos tamen & fontes aquæ dulcis non paucos habet. Eſtque inter alios fons, qui nulla unquam hiberni frigoris vehementia congelatur, quod alias in his Regionibus eſt tariſſimum. *Aroe.* *Situs.* *Huena.* *Situs.* *Soli fertilitas.* *Animalium varietas.*

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [131] - 125
PUBLIC DOMAIN

Regio. Nomina, & unde deducta.

BOruſſiam vltimę Germaniæ oram a Boruſſis populis nomen obtinere, Eraſmus Stella author eſt. Hi, teſte Ptolemæo, ad Riphæos montes, ubi in Septentrionem fuſius excurrunt, nec longe qua Tanais ex eis erumpit, conſederunt: & ſedium ſuarum pertæſi, valida manu, ſe in hæc loca effudere, & a ſuo nomine Boruſſiam totam regionem dixere, quæ nunc una litera extrita & altera mollius expreſſa, *Pruſſia* dicitur. Boruſſia a Viſtula amne, quem ad Occidentem terminum habet, incipiens, ſinumque Maris

Situs.

Balthici qui Septentrionale eius latus ambit, percurrens, ad Ortum *Alanos* habet, ad Meridiem *Hamaxobios*.

Cœli qualitas, & Soli fertilitas.

Aëre fruitur amœno, ſed frigidiore. Regio omnis eſt fœcundiſſima, & finitimis Provinciis longe beatior: Ager Frumenti feraciſſimus quod Polonicum & Lithuanicum bonitate excellit. Abundat Melle & Apibus æque ut ceteræ regiones Septentrionales. Eſt in ea quoque Pecorum ingens vis, multa ac copioſa venatio. Ingentes enim vaſtæque Silvæ multa Ferarum genera alunt. Quæ præter Vrſos, Apros, Cervos, quibus abundant; proferũt Vros excellenti vi & velocitate, vulgo *Bubalos* vocant. Gignunt & Bizontes iubatos, è Boum ſilveſtrium genere. Equos etiam ſilveſtres quorum carne Incolæ veſcuntur. Gignunt & Alces quos vulgo *Elandes* vocant: ac Iſtides

Animalium varietas.

Imperium Majorum.

vulgo Martes. Vſq; ad tempora Friderici II Imperatoris plerique Boruſſi Idololatrę fuerunt, quo imperante anno MCCXV Crucigeri Ordinis Teutonici eos vicere, Religionemque Chriſtianam docuere. Poſtea Provinciæ & Civitates Boruſſię anno MCCCCXIX Crucigerorum moti avaritia & ferocia ad Caſimirum Poloniæ regem defecerunt. Poſt annos triginta octo repetita defectione Marieburgum cum aliis caſtellis & urbibus regi vendederunt 476000 florenis. Quum autem Mariani obedientiam Regi recuſarent, tam diu utrimque vario Marte dimicatum eſt, donec univerſus tractus Alberto Brandeburgico ultimo Crucigerorum Magiſtro ceſſit, qui etiã Cracoviæ a Sigiſmundo Poloniæ Rege Princeps ſecularis & Eques auratus factus eſt. Diviſam autem fuiſſe Boruſſiam tradunt in duodecim Ducatus a Veneduſo principe, quorum nomina hæc: *Sudavia, Sambia, Natangia, Nadravia, Slavonia, Bartonia, Galinda, Warmia, Hogerlandia, Culmigeria Pomeſania & Michlovia. Sudavia*, proꝛſus a Crucigeris ita vaſtata eſt, ut ex nobili Ducatu hodie vix ſeptem pagi, & quidem viles, in Luptavienſi territorio ſuperſint. In *Sambia* ſunt Civitates plures, *Lebenicht*, exſtructa anno MCCLVI: *Kneyback* anno MCCCLXXX: *Regius Mons* MCCLX: *Fiſthuſia* anno MCCLXIX; *Lechſtet* anno MCCLXXXIX *Mulmelburgia* anno MCCLXXIX. In *Natangia* civitates ſunt *Valdonia, Girania, Centia, Creneburga, Heiligenbeil, Fridlandia, Schippenbeilia, Brandenburga*. In *Nadrovia* vix aliquot caſæ & tuguriola ſuperſunt: cætera vaſtata ſunt. In *Slavonia* ſunt *Ragneta, Tilſa, Renum, Liccovia, Salavia, Labia, Tapia, Vintburgia, Chriſtaderder, Baytia, Ceſtia, Norbeitia, Venſdorf, Angenburgia & Dringofordia*. In *Bartonia* ſunt *Nordenburga, Johanſburga, Jurgburga, Inſerburga, Richtenerder, Bartonia & Rhenum*. In *Galindia* ſunt *Orteleburgum, Raſtenburgum, Neyburgum, Paſſenhumia, Dreſchlovia, Lucia & Luzenburgia*. In *VVarmia* ſunt *Reſſel, Streburg, Biſchofſtein, VVartenburg, Allenſteyn, Melſatia, Helſbergia, Wermeditum & Guſtadia*. In *Hogelandia* ſunt *Brandenburgum, Tolkiemit, Munhuſia, Schorpovia* & omnium maxima *Elbinga*, in littore maris exſtructa, ſplendidis civium opibus & mercatorum frequentia celebris.

Urbũ nomina.

In

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [132] - 226 [i. e. 126]
PUBLIC DOMAIN

Marieburgi *Margenburg*: ad Michaëlis, Grudenti. Capitanei, seu Præfecti arcium & reditum regiorum octodecim sunt: *Marieburgicus*, & in Palatinatu, *Stuma*, *Gneva*, *Meva*, *Stargardiæ*. In Pomeranico, *Slochoviæ* supra Tucholam juxta Broflu. *Sueza*, *Tucholæ*, *Derſaniæ & Puſci* in Culmenſi, *Brodnicæ*, *Grudenti*, *Radine*, *Reden* forte, niſi ſit *G. Raden*, *Colbæ*, *Rogoſnæ*, *Rogenhauſen*, & alii tres. Ducalis autem Boruſſia olim fratrum Crucigerorũ Teutonici ordinis propria, ſub Alberto Brandenburgico Ordinis Magiſtro in hæreditarium Ducatum converſa, & ab Imperio Germanico avulſa, in Poloniæ Regis fidem & clientelam anno MDxxv conceſſit. Ejus Princeps primum ac proximum Regi locum, in Conſiliis, Comitiis & aliis Conventibus apud Regem Poloniæ tenet. Si lites inter Regem & Ducem exoriantur, a Conſiliariis Regis juramento novo ad juſte judicandum obligatis, Marieburgi aut Elbingę dirimuntur. Nobiles autem ſeu alii contra Ducem actionem habentes, coram Ducis Vaſallis a Duce ad judicium deputatis, eam inſtituunt, à quibus provocatio ad Conſiliarios Regis & Ducis Marieburgi conſtitutos libera permittitur. Cæterum unuſquiſque in judicium ubi bona ſita ſunt vel domicilium Reus habet, vocari debet nec ad extranea judicia trahi, aut a recto detineri poteſt. Iudicium aulicum quinque origenarii Nobiles & tres Iuriſconſulti adminiſtrant. Iudices in Provinciis ita conſtituuntur, ut ex tribus a qualibet Provincia nominatis, Princeps unum eligat: ſecundum jus Culmenſe & conſtitutiones Provinciæ judicet. Si contra privilegia, libertates, jura, aut conſuetudines Princeps faciat, nec ad preces ſubditorum factum ſuum emendet; Liberum eſt Ordinibus Provinciæ abſq; ulla rebellionis aut ſeditionis culpa ad Regiæ Majeſtatis Poloniæ patrocinium confugere, & vi pactorum inter Regem & Ducem initorum, defenſionem ſuorum privilegiorum ab eo poſtulare. Sunt etiam in Ducatu Boruſſiæ duo Epiſcopi *Sambienſis* qui Regiomonte, vulgo *Koninſperg*, & *Pomeſanienſis* qui in Marienvverder ſedet, quibus juriſdictio Eccleſiaſtica integra & non impedita. De Religione & ritibus veterum Boruſſorum mira narrat Meletius epiſtola 10 ad Georgium Sabinum Coluerunt Dæmonia pro Diis, atque etiam nunc multis in locis occulte colunt. Immunda quæque animalia, ut Serpentes, Colubros perinde ac Deorum famulos nuntioſque religioſe venerati ſunt, quos intra domos nutricabant, iiſque ut Diis penatibus litabant. Deos in ſilvis ac lucis habitare dixerunt, illis, victimis ibidem ut placarentur, immolandum eſſe: ab his Solem pluviaſque expetendas. Feras omnes, Alcem præcipue, has ſilvas incolentes, ut Deorum ſervos venerandas eſſe ſenſerunt, ideoque ab eis abſtinendum. Solem & Lunam Deos omnium primos crediderunt. Tonitrua ac fulmina ex conſenſu gentium adorabant, tempeſtates avertendas citandaſque precationibus dixerunt. Hirco in ſacrificiis uſi ſunt, ob fœcundam animalis iſtius naturam. Præcellentes arbores, ut Robora, Quercus, Deos inhabitare dixerunt. Quare nec ejuſmodi arbores cædebant, ſed religioſe ut Numinum domos colebant. In eo numero & Sambucum & pleraſque alias habuere. Barbari & literarum rudes olim fuere, adeo ut nec credibile putarent, ſi quis diceret homines inter ſe poſſe aperire quæ ſentiant & velint beneficio literarum. Sed de his ſatis, plura qui volet petat ex Eraſmi Stellæ de Boruſſiæ antiquitatibus libro ſecundo.

Leges & inſtitu-ta.

Monte.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [133] - 129
PUBLIC DOMAIN

Regio. Vnde dicta.

BOruſſiam in mea Methodo ſequitur *Livonia*, ſive *Levonia*, vulgo *Liefland*, de cujus nominis ortu, nihil certi aſſeverare auſim; de eo autem ſic ſcribit Althamerus. Fieri potuit, inquit, ut a Lemoviis progreſſi ſint Livones, ſeu Livonii poſtremi Germanorum ad littus Venedicum, ad Parallelum Scãdinaviæ Inſulæ, quæ Gothlandia dicitur, habitantes, quos tamen ab Efluis mallem derivare, vocabulo vulgari nonnihil ſuffragante, Eyflender vocantur. Levonorum etiam mentio eſt apud Ptolemæum lib. II. cap. XI. Et paullo poſt ubi de Æſtiis ſermo fit, inquiens corruptam Taciti lectionem reſtituiſſe Beatum Rhenanum, qui repoſuerit Æſtiorum gentes. Apparet enim, inquit, Rhenanus, in Archetypo fuiſſe Æſtuorum pro Æſtiorum, ex quo alius fecerat Eſtuorum, nam u pro ii veteres librarii ponebant. Si vero Archetypus habuit (inquit Althamerus,) Efluos, auſim jurare Eyflandios ab illis nuncupatos, vocabulo paullum variato. Hi populi etiam Sudini dicũtur, & eorum regio Sudina, Pruſſiæ cohærens. Lectunnos quoq; eodem reponere placet nõnullis, a quibus fieri poteſt, ut nomẽ derivatum ſit. Livonia autẽ ad Mare Balthicum ſive Sinum Venedicum porrecta eſt lõgitudine CXXV mil. Germanicorum, latitudine XL. Eam cingunt Boruſſia, Lithuania & Ruſſia, cætera Livonicus ſinus lambit. Regio omnis plana, ac fertiliſſima eſt. Frumentum tanta copia profert, ut in annonæ caritate vicinis quoq; regionibus opem ferat. Abundat etiam Lino optimo, ac Armenta alit plurima. Vrſos præterea in Silvis habet, Alces, Vulpes, Lynces, Martes, Zebellos, Hermelinos & Caſtores. Lepores pro anni tempeſtate colorem mutãt, haud ſecus atque apud Helvetios in Alpibus. Hyeme ſunt albi, æſtate cinericei. Eſtq; Ferarũ tam frequens ubiq; venatio, ut ea ne ruſticis quidẽ, licet crudeliter a Nobilitate habitis, unquam ſit interdicta. Brevi, Livoniæ nihil deeſt eorũ quæ ad vitam humanam ſuſtẽtandam neceſſaria ſunt, excepto Vino, Oleo & quibuſdam aliis quæ mitiori Cœlo ſubjectis terris conceſſa divinitus, quæ tamen ex aliis regionibus abunde advehuntur.

Situs. Soli fertilitas.

Animalium varietas.

Imperium majorum.

Livonia ante annos CCCC opera Mercatorũ Bremenſium, & præcipue militum Teutonici ordinis ad fidẽ Chriſti adducta, cum multa periculoſa cum externa tum inteſtina bella & bellorũ calamitates pertuliſſet, & vicinis ſuis Regibus & Dynaſtis quodammodo prædæ eſſet, tandem anno MDIX ſub Gothardo Ketlero ordinis Teutonici ultimo Magiſtro in fidem & clientelam a Sigiſmundo Auguſto Rege Poloniæ tanquã membrum Regni & magni Ducatus Lithuaniæ accepta eſt. Cum autem die quinto Martii an. LXII, Magiſter ordinis Gothardus in arce Rigẽſi coram Poloniæ Regis Commiſſario Nicolao Radzivvilo Palatino Vilnenſi ordinẽ ſuum reſignaſſet, & primum Crucem, deinde Sigillum, poſtea literas & diplomata omnia, quæ Ordo a Cæſaribus & Pontificibus acceperat: præterea claves Arcis Rigenſis & portæ Civitatis, officium Commendatoris, jus cudendæ monetæ, vectigal piſciũ & omnia alia ſua, & ordinis ſui Iura Poloniæ regi ceſſiſſet ac tradidiſſet: ſtatim facta reſignatione Gothardus a prædicto Palatino nomine Regiæ Majeſtatis, Dux Curlandiæ & Semigalliæ publice proclamatus eſt, eiq; è veſtigio Nobilitas Curlandica & Semigallica velut hæreditario Domino juramentũ fidelitatis præſtitit.

Poſtri-

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [134] - 130
PUBLIC DOMAIN

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [135] - 131

PUBLIC DOMAIN

Postridie etiam Dux Curlandiæ, summus Regiæ Majestatis Locum-tenens & Gubernator Livoniæ in curia Rigensi publice renunciatus, & claves arcis & portæ civitatis recepit. Nobilitati vero & civibus omnia sua jura & privilegia restituta & confirmata sunt, prout in literis apud D. Davidem Chytræum videre licet. Dividitur autē Livonia in tres partes locis & linguis distinctas, videlicet in *Estiam*, *Letteam* & *Curlandiam*. *Estorum* provinciæ sunt *Harria*, cujus Metropolis est *Revalia* Aquilonem versus ad Mare Balthicum sita, nihilo Riga inferior a Voldemaro condita & portu celebris. Cives jus habent Lubecense, monetamque cudunt quadrangularem. *Viria* in qua *Weisenburg*, *Tolsberg*, *Borcholm*, Episcopi Revalienſis sedes; *Allantakia*, ubi *Nerva* ad fluvium ejusdem nominis, habetque ex adverso arcem Moscorum *Ivanovv Gorod*. Fluvius hic Livoniam a Moschorum ditione dirimit & *Nyschlot*, *Odenpoa*, in qua *Derpt* sive *Topatum* urbs Episcopalis & mediterranea *Wernebec*, *Helmede*, & *Ringen*. *Jervia* ubi *VVittenstein*, *Lais*, *Overpolen*, *Vellin*. *VVichia*, ubi *Abseel*, *Leal*, *Lode* & *Parnovia*. Estis adjacent Insulę *Osilia*, *Dageden*, *Mona*, *VVormse*, *VVrangen*, & *Kien* & aliæ plures, in quibus partim Estica, partim Suevica lingua utuntur. *Lettorum* urbs sunt, *Riga Kokenhusen*, *VVenden*, *VVolmar*, & tota Diœcesis Rigensis. *Riga* Primaria totius Livoniæ civitas est ad Duinam, quæ se in Sinum Venedicum exonerat. Colonia hæc Bremensium est, muro fortissimo, propugnaculis, turribus, & bellicis tormentis contra omnem vim instructa, fossis insuper duplicibus & acutis stipitibus munita. Arcem habet instructissimam, in qua olim Magistri Livoniæ (Ordinis fratrum Teutonicorum) sedem habuerunt: eam ante paucos annos Gothardus Ketlerus de quo supra, Regis Poloniæ feudalis nomine regio administravit; sed in Civitatem ipsam nihil usurpavit juris. Administratorem enim sive Capitaneum aliquem cives libertatis adsertores strenui non patiuntur, tributa solum Regi Polonię & obedientiam fideliter præstant, in cæteris jus municipale habentes. Præterea forum hic est omnium fere mercium Septentrionalium. Picis, Lini, Ceræ, Canabis, Lignorum, aliarumque rerum istiusmodi. *Curlandiæ* Oppida & Arces sunt, *Goldingen*, *Canda*, *VVinda*, quæ Polonis dicitur *Kies*, nobis *VVenden*, celebris jam olim ob aulam Magistri Ordinis Teutonici, in qua etiam Comitia celebrari solita: nunc Polonicis præsidiis obsessa est. *Durbin*, *Srunda*, *Grubin*, *Pilten*, *Amboten* & *Hasenpot*. *Semigalliæ*, *Mitovia*, sedes aulæ Ducum Curlandiæ, *Seleborch*, *Bassenburg*, *Doblin* & *Dalem* urbes sunt. Semigalliam vero & Curlandiam a Lettorum populis & reliqua Livonia, fluvius Duna disterminat. In Livonia permulti sunt Lacus, insignior est *Beibus*, qui in longitudinem ad 45 milliaria Italica porrigitur, atque vario Piscium genere abundat. Fluvii sunt *Dvvina*, *VVinda* & *Beca* & *Beca* ac nonnulli alii. *Duna* sive *Duina* Ptolemæi, *Rubo* Peucero, ex Russia longissimo tractu per Lithuaniam & Livoniam manās duobus infra Rigam milliaribus in Sinū Livonicum & Balthicū Mare tandē infunditur. *VVinda* in Balthicū itidē Mare exoneratur, nō longè à cujus ostio maxima est Maris profūditas, ac locus periculosissimus. *Beca*, incolis *Einbeck*, uno fertur alveo in Oceanum; qui cùm de præruptis scopulis præcipiti lapsu ruat, idē vicinioribus accidit, quod usu venire habitantibus ad Nili Cataractas accepimus (inquit Leunclavius) uti nimirum paullatim surdescant. Regio sine montibus, nemorosa, ac Silvis in immensum densa. Atque hîc Hercynia

Vrbes.

Lacus.

Flumina.

Silvæ.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [136] - 132
PUBLIC DOMAIN

cyniæ ingentia brachia. Ad ostium Duinæ mari proximum, est *Dunamunta*, Arx inexpugnabilis, duobus à Riga milliaribus, præsidiis Polonicis munita: ad quam omnes naves exteræ tributum pendunt. Est & medio intervallo *Blokaus*, præsidium regium, ad quod naves iterum excutiuntur. Est & *Felinum* arx munitissima & civitas in Estlandiæ Ducatu; quam stipendiarii milites Germani una cum ultimo Livoniæ magistro Gulielmo Furstébergo memorabili & detestanda perfidia, Moschorum Duci prodiderunt. *Terneſtum* etiam, quod alii *Taurum* vocant, arx quondam munitissima fuit: eam ante a Moschis captam, Lithuani duce Nicolao Radzivvilo Palatino Vilnensi cuniculis actis & suppositio pulvere nitrato totam dissiparunt, anno MDlx:, & aliæ. Cæterum in Livonia permulti adhuc gentilium ritu vivunt, vera Dei cognitione destituti, alii Solem adorant, alii Lapidem, sunt etiam qui Serpentes & Dumeta. Mortuum aliquem terræ mandaturi, genialiter circum cadaver epulantur defunctumque invitant ad bibendum, cottabo etiam superinfuso. Postea deponuntin sepulchrum, adduntque ei securim, cibum, potum, & nummos aliquot pro viatico: inclamantque, Abi in alium orbem, Teutonibus imperaturus, quemadmodum tibi tuisque imperarunt. Sub Friderico Imperatore Christianam fidem primum admisere. Labori apud eos operam dare, vitio datur. Mulieres in regione natæ, magnam præ se ferunt pompam, alias aliunde adventantes contemptui habentes. Nolunt mulieres, sed dominæ appellari, ac nullo labore muliebri occupatæ, rhedis hyeme & navibus æstate circumvagantur. Genti potus est Medo, Cerevisia, & Vinum, quo non nisi importato & exotico ditiores utuntur, videlicet Rhenensi Fœminæ pulchritudinem corporis dehonestant larva vestimentorum. Merces quæ ex Livonia in Germaniam aliasque regiones devehuntur, sunt Cera, Mella, Cineres, Pix arida & liquida, quam *Teer* vocamus, Linum, variæ ferinę pelles, & Coria. Item illud Frumenti genus, quod Secale Latini, nos *Rogge* appellamus, magna copia quotannis hinc ad nos adfertur. His autem de Livonia expositis, rem me Lectoribus non ingratam facturum puto: si nonnulla de Lycaonibus qui hic frequentes esse feruntur, coronidis vice subjecero. Scriptores qui fide digni videri volunt, inter quos Olaus Magnus, Homines quosdam in hoc tractu quotannis in Lupos converti affirmant. Ejus autem verba non gravabor hic apponere, ut narrationis inauditæ novitate animos legentium nonnihil recreem, levando tędium: ita autem scribit libro XVIII cap. xlv. *In Prussia, Livonia, atque Lithuania, quamvis Luporum rapacitatem per totum pene annum Incolæ haud exiguo cum damno experiantur, quia eorum pecora ingenti multitudine passim in Silvis, dummodo exiguo intervallo a grege aberrant, dilaniantur, ac consumuntur: tamen hoc dispendium non adeo magnum ab illis reputatur, quam quod ab Hominibus in Lupos conversis sustinere coguntur. In Festo enim Nativitatis Christi sub noctem, statuto in loco, quem inter se determinatum habent, tanta Luporum ex Hominibus diversis in locis habitantibus conversorum copia congregatur, quæ postea eadem nocte mira ferocia cum in genus humanum, tum in cætera animalia, quæ feram naturam non habent, sævit, ut majus detrimentum ab his, istius regionis inhabitatores, quam unquam a veris & naturalibus Lupis accipiant. Nam uti compertum habetur, ædificia Hominum in silvis existentium, mira cum atrocitate oppugnant, ipsasque fores effringere conantur, quo tam Homines, quam reliqua Animantia ibidem manentia consumant.* Sed de his satis, ad Russiam pergimus.

Opera publica.

Ritus & mores.

Vestitus.

Mercimonia.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [137] - 133
PUBLIC DOMAIN

Regio.
Nomina.
Etymon Moschovia.
Situs.

RVssia, quæ etiam *Roxolania* dicitúr, gemina est, *Nigra & Alba*. Illa Poloniæ contermina est, hæc Moscoviæ pars. Porro *Moscovia* a Moscho amne haud dubie sic dicta, qui & Regiæ urbi, quam interfluit, suum quoq; nomen indidit. Ejus imperium longe lateq; extenditur, ac Mari glaciali a Septentrione terminatur, ab Oriente Tartaros, a Meridie Turcas & Polonos, ab Occidẽte vero Livones & Sueciæ regem vicinos habet. Quo omni tractu amplæ ditiones continentur; itaque Moschoviæ Dux hoc titulo fere utitur: *Magnus Dominus Basilius, Dei gratia Imperator ac Dominator totius Russiæ, nec non magnus Dux Wolodimiriæ, Moschoviæ, Novogrodiæ magnæ, Pskoviæ, Smolenskiæ, Thweriæ, Iugariæ, Permiæ, Viatkiæ, Bulgariæ, etc. Dominator & magnus Princeps Novogrodiæ inferioris terræ, Czernigoviæ, Rezaniæ, Wolchdiæ, Rsoviæ, Bielloiæ, Rostoviæ, Iarosłaviæ, Poloczkiæ, Biellozieriæ, Udoriæ, Obdoriæ, Condimiaque*, &c. Immoderata in Moscovia & aspera Aëris tempe-

Cœli temperies.

ries, adeo tamen salubris, ut ibi ultra Tanais fontes Septentrionem & Orientem versus nulla unquam pestis lewiat, etsi morbum haud dissimilem habeant quem *Calorem* vocant, qui intestina & caput adeo infestat, ut paucis

Soli fertilitas.

diebus pereant. Regio in universum neq; Vitem neq; Oleam, neque paullo suavioris Pomi frugiferam arborem præter Melopepones & Cerasa producit: quum teneriora quæque gelidissimis Boreæ flatibus exurentur: campi tamen Tritici, Siliginis, Milii, Panicique, & omnis generis Leguminum segetes ferunt, sed certa messis in Cera & Melle consistit. Silva hîc Hercynia immanibus Feris plena. Ea in parte quæ vergit ad Prussiam Vri ingen-

Animalium varietas.

tes & ferocissimi Taurorum specie reperiuntur, quos Bison vocant. Itemque Alces cervina effigie, & cum carne proboscide altisque cruribus, & nullo suffraginum flexu, *Iozzi* a Moschovitis, a Germanis vero *Helenes* appellati. Præterea Vrsi inusitatæ magnitudinis & prægrandes Lupi atro colore formidabiles. Venatio atq; etiam Aviũ captura nusquam gentium felicior. Nam venaticis Canibus & plagis omnis generis Feras capiunt, & Asturibus atque Falconibus, quos mirificos regio Pecerra præbet, non modo Phasianos & Anates, sed Cygnos & Grues confectantur. Cæterum *Russia* seu *Moscovia* regiones amplissimæ sunt. Ejus omnia, Civitates, Opida, Arces, Pa-

Imperium.

gi, Silvæ, agri, lacus, flumina, unius Principis, quem Incolę magnum *Czar*, id est Regem seu Imperatorem vocant, imperio & nutui subsunt, & quidquid singula commòdi ferunt, in unius Princips fiscum congerunt. Duces ac Comites, qui dominium utile in bonis feudalibus liberum possideant, & ad hæredes eadem transmittant, nulli sunt. Addicit quidem pagos & agros nonnullis, sed rusticorum operis nihilominus utitur, & rursus cum libet adimit: adeo ut absolutum in subditos omnium rerum imperium habeat, & vicissim tanquam Deus a subditis colatur, eique obedientia omnibus in rebus, absque ulla recusatione præstetur. Caput totius Regni & Metro-

Vrbes.

polis est urbs *Moschovia* vulgo *Moskva*, tum situ suo oportuna, qui regionis medius esse existimatur; tum insigni fluminum frequentia celebris, & domorum amplitudine numeroque & munitissimę arcis robore. Oblongo enim ædificiorum tractu secundum Moschi fluminis ripam ad spatium quinque milliarium extenditur. Domus in universum sunt ligneæ, distinctæ in triclinia, coquinas & cubilia, numerus earum fertur esse supra 41500,

Ha

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [138] - 134
PUBLIC DOMAIN

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [139] - 135

PUBLIC DOMAIN

Hæ fere omnes & ad usum Olerum, & ad voluptatem privatos habent hortos. Singulæ regiones singula habet sacella. Arces præterea duas habet quarum una *Kitaigorod*, alter *Bolsigorod* appellatur, quas hinc Moschus, illinc Neglinna alluunt. Porro in universa hac Russię parte sunt plures alii tractus. *Volodimiria* Ducatus, cujus titulũ magnus Dux sibi vendicat, nomen habet ab urbe primaria, sita in ripis Clesmæ amnis, qui in Volgam evolvitur. Provinciæ autem hujus ager adeo fertilis est, ut ex uno Tritici modio sępe viginti modii proveniant. *Novogrodia* inferior illi pastione, agrorum fœcunditate nihilo cedit. Vrbem habet ligneam, dictam communi cum universo Ducatu nomine *Novogrod*, sitam ad Volgæ & Occæ confluentes. Hæc summam semper obtinuit dignitatẽ propter incredibilem ædificiorum numerum, latissimique & piscosi lacus oportunitatem, & vetustissimi ac venerabilis apud illam gentem Templi famam, quod ante quingentos pæne annos Byzantiorum Cæsarum æmulatione, S. Sophiæ dicatum fuit. Arx hoc loco memorabilis, summis impensis a Basilio Duce ex lapide in scopulo exstructa. Distat omnino urbs a Moschovia c milliaribus Polonicis, ad Rigam vero proximum littoris portũ, paullo minus quingentorum milliarium iter est. *Rhezan* Provincia est inter Occam fluvium & Tanaim, Tritici, Mellis, Piscium, Avium fertilissima: urbes habet ligneas, *Rhezan* ad ripam Occæ sitam, & *Corsiram*, *& Collugam & Tullam*, juxta quam Tanais fontes conspiciuntur. *Worotinensis* ducatus tribus a Colluga miliaribus Civitatem habet & castrum ejusdem nominis *Severia*, Ducatus est ingens & rebus omnibus adfluens; vastos habet & desertos campos: Opida complura, inter quæ præcipua hæc sunt *Starodub*, *Novogrod Sievierski & Czernigovv*. Silvæ Hermellis, Aspreolis & Martibus abundant, Mellis quoque copiam ingentem ex Apibus subministrant. Gens propter assidua cum Tartaris bella armis adsueta est & manu prompta. *Smolenski* Ducatus ad Borysthenẽ situs urbem habet cognominem, quam parte una Borysthenes alluit, parte altera cinguut altæ fossarum indagines acutis stipitibus armatæ. Sunt & Ducatus Provinciæque *Mosaiskia*, *Bielskia*, *Rschovia*, *Tvveria*, *Pskovia*, *Vodzka*, *Corrella*, *Bieleiezioro*, *VVolochda*, *Vstiuga*, *Iaroslavia*, *Roštovv*, *Dvvina*, *Susdali*, *VViathka*, *Permia*, *Sibior*, *Jugra*, *Petzora*, *& Novogrodia magna*, quam illi vocãt *Novvogrod VVielki*, in qua urbs ejusdem nominis amplissima, ipsam Romam magnitudine superans. *Petzora* nomen habet a fluvio quem utrimque montes & invia rupes muniunt. Sunt & aliæ regiones Magno Duci vectigales ad Septentrionem longo tractu terrarum porrectæ, ut *Obdora*, in qua est idolum *Zolota Baba*, hoc est aurea anus, *Condora*, *Lucomoria*, *& Lappia*. Sunt in Moschovia multi & magni Lacus, *Ilmen* Ruthenis *Ilmer*, *Ladoga*; Lacus albus Incolis *Bieleiezioro*. Flumina etiam ampla & multa sunt: *Borysthenes* vulgo *Nieper & Nešter*, vel cum adjectione litterę *Dnieper & Dnešter* appellatur. *Turuntus* is est Ptolemæo qui Herbersteinio est *Rubo*, incolis *Dvvina*. *Rha* Ptolemæi nunc *Volga & Edel*. *Tanais* Italis *Tana*, accolis *Don*. *Occa* fluvii caput est in Provincia Msczenek. *Montes Riphæos* de quibus Plin. lib. 4. cap. 12. Mela etiam lib. 3 Baro ab Herberstein in sua Moschovia scribit, in sola Moscovia videri, qui, quia perpetuis nivibus & glacie rigeant, transiri facile non possint. Hercynia silva magnam Moschoviæ partem occupat, ipsaque passim positis ubique ędificiis incolitur, jamque longo labore hominum rarior facta, non

Lacus.
Flumina.
Montes.
Silvæ.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [140] - 136
PUBLIC DOMAIN

non eam ſicuti plerique exiſtimant, horridam denſiſſimorum nemorum impenetrabiliumque ſaltuum faciem oſtendit. Habet Moſcovia Templa innumera & ſumptuoſa, ac monaſteria valde multa. Gubernationis negotia & juſtitiæ adminiſtrationem Dux, per duodecim Conſiliarios aſſidue in aula præſentes obit. In hos, præfecturæ Arcium & Civitatum in toto Moſchi imperio diſtributæ ſunt: qui literas & libellos ſupplices Principi inſcriptos accipiunt, ejuſdemque nomine reſpondent. Princeps enim ipſe nullas epiſtolas accipit, nec ullis ad ſubditos ſuos, vel alios etiam Principes fere literis manu ſua ſubſcribit. Epiſcopi ex Monachis quorũ Monaſteria frequentiſſima in Moſchi imperio, omnia tamen ejuſdem veſtitus & ordinis, (cujus D. Baſilium autorem referunt) velut ſanctioris vitę hominibus, deliguntur, & ſunt in univerſo Moſchorum imperio undecim, quos *Vladiccas* illi, id eſt, œconomos & diſpenſatores ſua lingua nominant. Sacerdotes vero & Presbyteros, *Poppos* ſeu *Archipoppos*. Horum Metropolita (qui a Conſtantinopolitano Patriarcha olim confirmabatur, nũc a ſolo magno Duce delectus per duos aut tres Epiſcopos conſecratur, ac cum libet Principi removetur) Moſquæ ſedem habet. Huic Metropolitæ ſubjecti ſunt duo Archiepiſcopi, alter Novogardiæ magnę ad Lovvtam flu. alter Roſtovii. Nec Academiæ vel Collegia in toto Moſchi imperio ulla exiſtunt. Religio Moſcovitis Græca: quam anno Domini CCIↃ IXXXVII admiſerunt. Itaque Sp. Sanctum tertiam ſanctę Trinitatis perſonam a ſolo Patre procedere arbitrantur. Sacramentum Euchariſtiæ celebrant pane fermentato, calicis uſum univerſo populo concedunt. Nullis ſacerdotum ſuffragiis, nullaque propinquorum aut amicorum pietate juvari mortuorum manes putant, fabuloſumque credunt purgatorii locum. Libros ſacros ſuo idiomate legunt, eorumque uſũ populo non denegant. Ambroſium, Auguſtinum, Hieronymum atque Gregorium in linguam Illyricam tradctos habent; ex his aut etiam ex Chriſoſtomo, Baſilio, Nazianzeno homilias publice pro concione ſacerdotes legunt; neque enim oratores cucullatos, (verba ſunt Iovii) qui advocato populo concionari & ambitioſe nimis atque ſubtiliter de divinis diſſerere ſoliti ſint, admittere fas putant; quoniam rudes imperitorum animos ſimplici potius doctrina, quam altiſſimis arcanorum interpretationibus diſputationibuſque ad ſanctiorũ morum frugem evadere arbitrantur. Matrimonia contrahunt; Bigamiam concedunt, ſed vix legitimum matrimonium eſſe putant. Adulterium non appellant, niſi quis alterius uxorem habuerit. Gens aſtuta & fallax, magis ſervitute quam libertate gaudens. Omnes ſe Principis ſervos fatentur. Moſcovitæ domi opipare potius quam laute vivunt; namque omnium fere cibariorum genere quæ vel a luxurioſiſſimis deſiderari poſſunt menſæ eorũ & parvo pretio inſtruuntur. Gallinæ ſiquidem & Anates ſingulis ſæpe argenteolis tenuibus nummis veneunt. Venatione & aucupio uti apud nos nobiliora obſonia parantur. Vino nativo penitus carent: itaque utuntur advectitio, ſed in feſtis conviviis duntaxat. Habent & Cereviſiam, quam æſtate injectis glaciei cruſtis infrigidãt. Sunt & qui in delitiis habeant ſuccum ex ſubauſteris ceraſis expreſſum, qui perſpicui & purpuriſſantis vini colorem jucundiſſimum & ſaporem non ingratum refert. Nobile Linum, & Cannabim in teſtes, multaque Boũ tergora & maſſas ceræ ingentes, Moſcovitę in omnem Europæ partem mittunt.

Senatores.

Ritus & mores.

Victus.

Mercimonia.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [141] - 137
PUBLIC DOMAIN

Soli fertilitas.

Animalium varietas.

Imperium.

Vrbes.

Moschovitarum nomen recens est, quamquam de *Moschis* Sarmatarum affinibus Lucanus Poëta in Pharsal. meminerit, et Plinius *Moschos* ad Phasidis fontes supra Euxinum ad Orientem constituat. Horum Regio hac Tabula describitur, quæ cum Descriptione proxima a nobis delineata sit, ea dũtaxat hic referemus quæ ibi non attigimus. Regio hæc campestris magna ex parte, et pabuli quidem ferax, sed æstate pluribus in locis admodum palustris. Melle adeo abundat, ut in vastis Silvis, in specubus & excavatis roboribus aliquando toti Mellis montes reperiantur, & Homines Feræque in illos Mellis Lacus improvidi delapsi, ibi immersi tanquam Mus in pice periclitentur, quod è sequenti narratione è Pauli Iovii Moscovia planius patebit. Is refert, Demetrium Legatum narrare solitum cum multo omnium risu: Agricolam quendam quærendi Mellis caussa in prægrandem cavam arborem superne desiliisse, eumque profundo Mellis gurgite pectore tenus fuisse haustum, ac biduo vitam solo Melle sustinuisse, cum vox opem implorantis in ea silvarũ solitudine ad viatorum aures penetrare nequivisset. Ad extremũ vero desperata salute mirabili casu ingentis Vrsę beneficio, inde extractum evasisse, cum forte ejus Beluę ad edenda Mella more humano se demittentis, aversos renes manibus comprehendisset, & eã subito timore exterritam ad exsiliendum tum tractu ipso, tũ multo clamore concitasset. Lini & Cãnabis Regio fertilissima est. Nulla Auri Argẽtive vel ignobilioris Metalli, Ferro excepto apud eos vena, secturaq; reperitur, nullumque est tota Regione vel Gemmarũ vel pretiosi Lapilli vestigium. Omnis generis feris & Avibus abundat. Capitur quoq; Avis subnigra puniceis superciliis, magnitudine Anseris, quæ pulparũ sapore Phasianorũ superat dignitatẽ, Moscovitica lingua *Tetrao* nuncupata, quæ Plinio *Erythratao* vocatur, Alpinis populis, & maxime Rhetis cognita. Moscoviæ Dux in omnes pariter jus vitæ, necisque possidet, ac Moscovitæ opiniones sui Principis etiam in Religione habent pro lege immutabili. Voluntas namq; Principis, voluntas Dei habetur ab omnibus, clavigerq,, cubicularius, atque exsecutor voluntatis Divinæ esse existimatur. Atq; hac de caussa nemo refragatur ullibi voluntati Principis, etiamsi nocitura nõ modo sibi, sed toti Regno ac Genti præcipiat, cum ejus nutus dicta atque facta, aliquando nefanda etiam, detestanda & execranda adorent & exosculentur, quod omnes juxta politicos & ecclesiasticos, durissima servitute sibi subditos atque subjectos habeat. Vxorem autẽ ducturus, coactis è toto suo Regno præstantissimis forma & corpore puellis, quam vult uxorem deligit, & cæteras Principibus & Nobilibus uxores collocat. Moscoviæ Vrbium omnium longe clarissima ea quæ vulgo *Moskvva* vel *Mosco*: Sedes Patriarchæ, ac Magni Ducis Regia. Ad ipsum Vrbis caput Neglinna fluviolus, qui frumentarias agit molas, Moschum amnem ingreditur, Peninsulamq; efficit, in cujus extremitate Arx ipsa cum Turribus ac Propugnaculis admirabili pulchritudine Italorum Architectorum ingenio constructa est. In subjectis Vrbi campis Capreolorum & Leporum incredibilis multitudo reperitur, quos nemini plagis & Canibus sectari licet, nisi Princeps id ad voluptatem intimis familiaribus vel peregri-

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [143] - 139

PUBLIC DOMAIN

regrinis Legatis indulserit. Tres ferme Vrbis partes duobus alluũtur fluminibus, reliqua vero latissima fossa, atque ea multa aqua ex ipsis amnibus corrivata, præcingitur. Vrbs etiam ab adverso latere alio flumine, quod *Lausa* dicitur, munita est, id pariter in Moschum paullo infra Vrbem evolvitur. Distat hæc a Cracovia Poloniæ Metropoli Milliaribus 320. Eam vero anno CIↃ IↃ LXXXI Tartari Præcopenses totam funditus exusserunt magna multitudine, in tam populosa Vrbe fumo exstincta, in ipsa Dominicæ Ascensionis die. Domus ejus universim paullo ante illud incendium ad 41500 fuere numeratæ. Sunt porro in Moscovia præter Metropolim de qua iam diximus, Vrbes, duæ quidem Archiepiscopatus, octodecim autem Episcopatus dignitate nobiles. Archiepiscopales sunt *Rostovia (Rostovv) & Novogrodia.* Hæc non multis ante annis totius Moscoviæ Caput fuit. Perpetua quasi hyeme & tenebris longissimarum noctium premitur: nam Polum Arcticum ab Horizonte sexaginta quatuor gradus elevatum videt, sex fere gradibus ipsa Moscha ab Æquatore remotior, qua Cœli ratione solstitii tempore propter exiguas noctes, continuatis fere Solis ardoribus æstuare perhibetur. Episcopales sunt *Corsira, Rezania, Columna, Susdalia, Casanum (Cazan)* in Volgæ ripaa quo Cazaniorum Horda nomen ducit, distat a Volgæ Ostio Caspioque Mari quingentis millibus passuum. *Volochda, Tweria, Smolensko, Pleskovia, Staritia, Slobodo, Iaroslavia, Wolodimiria,* quæ urbs quoque Regiæ nomen adepta est, eaque ad Ortum Solis ducentis amplius Milliaribus a Moscha distat, eoque sedem Imperii ab strenuis Imperatoribus necessaria ratione translatum ferunt, ut ex propinquo, quum tum bella continenter cum finitimis gererentur, paratiora præsidia adversus Scytharum irruptiones opponerent. *Mosaysko, Vrbs S. Nicolai (S. Nicolas) Sugana, Vstiug & Gargapolia,* Emporia totius Regni celeberrima sunt, *Astrachan* ad Mare Caspium, quo Merces Persarum & Armeniorum deferuntur: & Vrbs *S. Nicolai* ad quam Angli & Hollandi navibus commeant, ac Pannos aliasque Merces important, quæ hinc Vologdam transferuntur. Est & supra Casanum centesimo & quinquagesimo milliari ad ingressum amnis Suræ *Surcicum* Opidum, a Basilio conditum, ut in ea solitudine Mercatoribus ac Viatoribus, qui de rebus Tartaricis ac eius inquietæ gentis moribus proximos Finium Præfectos certiores reddunt, certa & tuta mansio cum tabernis Hospitalibus statueretur. Sunt & aliæ Vrbes ac plurima minorum gentium Opida quæ brevitatis studio omittimus. Lætatur Moscovia Fluminibus plurimis, inter ea agmen ducunt *Borysthenes,* cuius fontes Herodoto ignoti, sunt ad pagum Moscoviæ *Dniepersko* in silva *Wolkonski*, unde per Lithuaniam & Russiam defluens, Smolensko Opidum & Kioviam præterlabitur: postea circa Chmielnicco recipit Fluvium *Bog*, ac tandem in Euxinum Pontum exoneratur: longitudo eius est plus ccc Milliarium Germanicorum. *Turuntus* qui & *Rubo* ac *Dvvina.* Hic haud procul a fontibus Boryhenis ortus, ad Rigã Livonię se in Mare Balthicum exonerat. *Rha* qui & *Volga & Edel*, ortum habet è Lacu cognomine, qui XXV Milliaribus a Moschovia abest versus Lithuaniam. Hic cornutis errans flexibus, multisque receptis fluminibus, in Mare Caspium Ostiis LXX influit. *Tanais*

Flumina.

vulgo

vulgo *Don*. Hic à Septentrione ruens magno impetu, Nilo opponitur. Ejus fontes Herodotus ponit in paludibus; Mela & Lucanus in Rhiphæis Montibus. Fuere qui per Mare Caſpium eum labi arbitrati ſunt, quos etiam ſequutus eſt in ſua Periegeſi Dionyſius. Sed errant: nullus enim fluvius ex Mari Caſpio in Mæotim Paludem aut in Pontum Euxinum decurrit. Oritur autem Tanais non in Rhiphæis jugis, ſed in ſilvæ cujuſdam ingẽti Lacu Ivvanovvo Iezioro gentili lingua dicto, non longe a Tulla urbe, ex quo etiam Lacu *Scad* amnis in Occidentem fluens naſcitur. *Occa* qui multa præterlapſus Opida, infra Novogrodiam inferiorem Volgam ingreditur. Moſcovitæ Illyrica Lingua, Illyriciſque literis utuntur, ſicuti & Sclavi, Dalmatę, Bohemi, Poloni & Lithuani. Ea lingua omnium longe latiſſima eſſe perhibetur, nam Conſtantinopoli Ottomanorum in aula familiaris eſt. In hanc linguam ingens multitudo ſacrorum librorum, induſtria maxime D. Hieronymi & Cyrilli tranſlata eſt. Anni apud eos non a Natali Chriſti, ſed ab ipſo Mundi initio numerantur, qui non a menſe Ianuario, ſed a Septembri incipiunt. Leges toto Regno habent ſimplices, ſumma Principum & juſtiſſimorum Hominum æquitate conditas, & propterea populis valde ſalutares, quoniam eas ullis Cauſidicorum cavillationibus interpretari atque pervertere non licet. De Furibus, Sicariis & Latronibus ſupplicium ſumunt: quum de maleficiis quęſtionem habent, reos multa gelida aqua ſuperne demiſſa perfundunt, quod intolerandum tormenti genus eſſe perhibent. Nonnunquam obduratis & contumacibus, ut confeſſio criminis exprimatur, ligneis cuneolis digitorum ungues convelluntur. Tunicas oblongas Moſcovitæ, ſine plicis, manicis ſtrictioribus. Hungarorum fere more geſtant: Ocreas fere rubeas eaſque breviores, ut quæ genua non attingant, ſoleaſque ferreis claviculis munitas habent: Ventrem nequaquam ſed fœmora cingunt: atque adeo pubetenus, quo magis promineat venter, cingulum demittunt.

Ritus & mores.

Veſtitus.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [145] - 141
PUBLIC DOMAIN

Lithuania Ducatus: Samogitia, Russia, & Volhinia.

Regio. Vnde dicta.

Lithuaniam a lituo, id est cornu & tuba venatorum, eo quod regio illa frequentes venationes exerceat appellari voluerunt. Quam sententiam Mathias a Michou rejiciens, aliam de Lithuaniæ Etymo sententiam ponit, tradens: Quosdam Italicos ob Romanorum dissensiones deserta Italia Lithuaniam ingressos, regionem Italiam, gentem Italos dixisse: eam vero per pastores Litaliam & gentem Litalos, litera præposita cœpisse nuncupari. Ruthenos autem & Polonos eorum vicinos majore immutatione facta, usque in hodiernum diem regionem Lithuaniam, gentes vero Lithuanos appellare. Regio amplissima est, Moschoviæ proxima, habetque ad Ortum illam partem Russiæ quæ magno Duci Moscovię paret: ab Occasu Podlasiam, Masoviam, Poloniam, & aliquantum deflectens ad Septentrionem Borussiæ fit contermina: respicit vero a Septentrione Livoniam & Samogitiam: a Meridie Podoliam & Volhiniam. Cœlum hic inclemẽs, hyems asperior, Multum Ceræ ac Mellis quod silvestres in silvis Apes conficiunt, atque etiam Picis, Frumentum quoq; abunde præbet hæc regio, Seges vero raro ad maturitatem pervenit. Vino non nisi importato utitur & exoticõ, ejus enim proventu caret, ut & Sale, quod ex Britannia vænale accipit Animalia omnis generis, sed parva producit: in silvis etiam quibus regio operta est, Vri, Alces, Bisontes, Equi silvestres, Onagri, Cervi, Damæ, Capræ, Apri, Vrsi, Martes & reliqua genera Ferarum magno numero stabulantur. Et ut Avium & inprimis Ficedularum copiam taceam: est in Lithuania & Moschovia Animal voracissimum *Rossomaka* dictum, magnitudine Canem, facie Felem, corpore & cauda Vulpem referens, colore nigrum. Fuit gens Lithuanorum annis superioribus adeo obscura & contempta apud Ruthenos, ut Principes Kiovienses ab ea sola perizomata & subera ob egestatem & soli sterilitatem in signum subjectionis exigerent, donec *Vithenes* Dux Lithuanorum sumptis viribus incrementis, negaret tributũ, quin & jugo Principibus Russiæ injecto, eos adegerit ad tributa pendenda. Hujus Posteri hostilibus & subitis incursionibus finitimas gentes invadebant & diripiebant: donec Cruciferi Teutonici Ordinis eos debellare & opprimere cœperũt, tam diu donec ad Olgerdum & Keystutum duces Lithuaniæ successive pervenerunt. Post vero *Iagiello* Dux magnus Lithuaniæ factus est, qui postea & *Vladislaus* appellatus. Hic a Cruciferis & Christianorum exercitibus sępenumero pressus, Deo miserante ad Polonos declinavit, & Christianam religionem amplexus baptismatis sacramento initiatus, ducta in matrimonium Heduigi Regina Poloniæ, Rex Poloniæ factus est. Terram vero Lithuaniæ germano suo *Skirgelloni* tanquã supremo Duci Lithuanię regendam commisit. Lithuaniæ magnus Ducatus nunc in decem Palatinatus seu Provincias præcipuas est divisus, quarũ Metropolis, & Caput hoc tempore est *Vilna*, Indigenis *Vilẽski*, Germanis autem vulgo, *Die Wilde*: quæ ad Viliæ & Vilnæ confluentes anno M cccv a Gedimino Duce cõdita, nũc est sedes Palatini inter Lithuanos primi, & Episcopi Romanæ obedientię Leopoliẽsi Archiepiscopo subditi, & Metropolitani Russiæ: qui septem sub se Episcopos Græci ritus habet, *Polociæ*, *Volodimiriæ*, *Lucæ* in Volhinia *Luczko*, *Pinscæ*, ad Pripetium flu-

Situs.

Cœli qualitas. Soli fertilitas.

Animalium varietas.

Imperium majorum.

Vrbes.

Kiovię,

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [146] - 142
PUBLIC DOMAIN

multo lacte utentibus. Panis vulgi nigerrimus est, ex Siligine aut Hordeo una cum furfuribus. Divitum autem albissimus, ex puro Tritico pinsitur. Vini apud eos rarissimus usus, Cereali poculo multi utuntur, plebeium vulgus aqua. Cervisiam coquunt diversimode & ex variis granis, puta, Frumento, Siligine, Hordeo, Avena, Milio, sed insipidam. Medone & spisso & tenui & vario modo cocto abundant, & illo reficiuntur & inebriantur. Lithuania difficilis aditu ac quodammodo inaccessa, aquis omnia obtinentibus: hyeme commercia cum Lithuanis habiliora, paludibus & stagnis alta glacie concretis, niveque superinfusa fiunt omnia mercatoribus pervia. Opes apud eos præcipuæ Animalium pelles, Mustelinæ, Vulpinæ & pretiosiores, ut Ictidibus (quas Martes vocant) & Scythicis Mustelis detractæ, quibus Sebellinis nomen est. Ex his magnum quęstum faciunt, ut ex Cera, Melle, Cinere & Pice. Omnis item roborea illa materia que *Wagenschot* nostratibus dicitur, & ex qua in Germaniæ inferioris & Belgicæ maritimis regionibus universa fere lignea opera architectonica, tam publica quam privata, domorumque magna ex parte supellex & utensilia parantur, his partibus cæditur, illincque ad nos per Balthicum & Germanicum mare advehitur. Sed de Lithuania satis: De reliquis nunc paucula subjungamus. Sequitur in titulo nostro *Samogitia* (quod eorum lingua terram inferiorem sonat) Russis *Samotzkasemla*; regio Septentrionalis & satis ampla, Lithuaniæ proxima, silvis & fluminibus circumsepta, quinquaginta milliarium longitudine. A Septentrione Livoniam habet, ab Occasu Mari Balthico sive Germanico, qui sinus Balthicus proprie nuncupatur, nonnihil versus Septentrionem reflectendo, alluitur; vicina est etiam Borussia. Abundat nobilissimo, candidissimo ac purissimo Melle, quod in omni arbore excavata invenitur. Opidum nullum habet, non Arcem: nobiles in tuguriis vivunt, rustici in casis. Gens hujus regionis procera & pulchræ staturæ, agrestis tamen & incultis moribus, parco victu vivens, sitim aqua sedare solita, raro Cervisia aut Medone; Auri, Argenti, Æris, Ferri, Vini ante nostra tempora expers & ignara: apud hos licitum erat uni viro plures habere uxores, & patre mortuo Novercam, Fratreque Fratriam in uxorem accipere. Gens præterea ad divinationes & auguria proclivis. Præcipuum Numen Samogiticum erat ignis, quem sacrosanctum & perpetuum putabant, qui in Montis altissimi jugo assidua lignorum appositione a sacrorum sacerdote alebatur. Tertiũ locum tenet *Russia*, quo nomine hoc loco *Russiam* Meridionalem sive *Nigram* intelligimus, cujus urbs primaria *Leopolis* Emporio & Archiepiscopali sede celebris. Distrĩctus præter Leopolienſem sũt, *Halicenſis*, *Belzenſis* & *Premiſlienſis*. Restat denique *Volhinia* quæ inter Lithuaniam, Podoliam & Russiam sita, Frugibus abundat propter agri fertilitatem. Incolæ strenui & bellicosi sunt, Ruthenicoque idiomate utuntur. Regio hæc ad Magnum Lithuaniæ Ducatum pertinebat, sed nunc Regno Poloniæ adjũcta est. Districtus habet tres, *Lucenſem*, *Volodimirienſem* & *Cremenecenſem* suntque tres civitates provinciales *Luczko*, *Wolodimiria*, & *Krzemenec*, quæ complura Opida & munitiones subjectas habent. Lacus hic et stagna plurima Piscibus referta, ac silvę Feris. Est & in hac Tabula *Podolia* sita ad Tyram flu. qui *Nyster* dicitur; regio est fertilissima, semel seritur, ter metitur: pratis ita luxuriat, ut sępe Boum cornua vix è gramine appareant. Vrbes præcipuæ sunt *Camieniec*, *Bar*, *Miedziboſz*, *Brezania* & *Braſlaw*. Sed de hac Tabula quæ dicta sunt hactenus, sufficiant, ad Transsylvaniam pergimus.

Mercimonia.
Samogitia.
Nomina.
Soli fertilitas.
Mores.
Victus.
Russia.
Vrbs Leopolis.
Volhinia.
Situs.
Soli fertilitas.
Vrbes.
Lacus.
Silvæ.
Podolia.
Situs.
Soli fertilitas.
Vrbes.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [147] - 145
PUBLIC DOMAIN

Regio. Nomina. Situs.

Transsylvania Daciæ veteris pars est Mediterranea, quam Ripensem Romani dixere, nomen nunc habet a silvarum montiumque ambitu; silva est Hercynia; Mons Carpathus. Dicitur & Septemcastrensis vulgo, nomine a voce Germanica *Siebenburgen* mutuato, ac *Erdeli* Hungaris. Terminant eam ab Occidente Pannonia, a Septentrione Polonia, ab Austro Valachia, ab Oriente Moldavia. Est au-

Soli fertilitas.

tem Transsylvania rerum omnium feracissima: ac Frumenti per universam hanc Regionem magna est ubertas. Præter experientiam quotidianam testatur id Trajani nûmus in quo Ceres erecta, dextera tenens cornu Amaltheæ, læva tabellam: cum hac epigraphe *Abundantia Dacia*. Vinum fert præstantissimũ ad Albam Iuliam, Devam, Egmedinum, Birthelbinum, Fenuscium. Fructuum item magna copia est, inter quos, ut reliquos omittam, præstantissima Pruna Damascena vulgo dicta, mala Coronea, Cerasa dulcia, quæ cum Marosticanis Italicis conferri possunt, Melopepones vulgo Melones, præstantissimi Herbæ etiam nobiliores passim crescunt. Rha Ponticum, Centaurium majus, Gentiana maxima flore flavo & purpureo, Rhodia radix, Absinthium Ponticum, Libanotis prima Theophrasti, Crocus aliæque sexcentæ. Metallorum Fodinæ nobiles permultæ. Auri etiam ad Sculattin: quæ Zulakna dicitur Hungaris, & ad *Rimili Dominurdz*, quod sonat Rivulum dominorum. His locis exscinduntur glebæ Auri purissimi, cujus effossi statim usus esse possit sine ulla accurata separatione. Auri hanc ubertatem testantur frequentes Romanorum nûmi aurei qui his locis sæpe effodiuntur: quorũ parte altera viri est effigies cum petaso, & hac inscriptione C. CATO. parte altera Dacia forma Divę, libellum dextera tenens cum inscriptione AV: RPVR. Argenti fodinæ sunt ad *Offera & Radna*. Cuprum iisdem Montibus effoditur quibus Aurum & Argentum. Chalybs ad *Cyk*; ferrum ad *Thorosco & Vaidahuntadæ*: Sulphur & Antimonium in Cupri fodinis. Salis autem fossilis tanta copia est, ut vicinis regionibus abunde subministret.

Animalium varietas.

Boum præterea tanta multitudo, ut etiam prægrandes singuli singulis sæpe florenis vendantur. Quid dicam de Equis, quos generosos & prę stantes producit, queis per se mollis alterno crurum explicatu glomeratio? Quid Avium varia genera commemorem? Aquilas, Falcones, Phasiones, Perdices, Pavones silvestres, Gallinagines, Scolopaces Olympio, *Rusticulas* Plinio, vulgo *Sneppas*, & Gallos? Quid aquatiles? Cygnos, Tardas & Onocrotalos? Et ut ab Avibus ad Feras transeam: habet hæc Regio saltus prægrandes ac Nemora ingentia, in quibus Uri, Bubali, Alces, Cervi immanis magnitudinis, Lynces, Martes, Mures Pontici, Vrsi, Damæ & Lepores albi. Coluere hanc Regionem jam olim varię gentes *Jazyges*, quorum etiam hodie reliquiæ sunt in Hungaria: tum *Metanastæ* etiam Plinio nominati, & *Getæ*, *Bastarnæ*, *Sarmatæ*, *Graci*, *Romani*, *Scythæ*, *Saxones Hungari*. Romani eam sero debellarunt: Nam Trajanus Imperator victo Decebalo Dacorum Rege, primũ eã

Imperium majorum.

in provinciæ formã redegit, urbemque Zarmizegethusam vocavit de suo nomine *Vlpiam Trajanam*. Eam Galienus ducentos post annos amisit, exque eo tempore humanitate sermoneque & elegantiis Romanorum depositis, cœperunt Incolæ ferociam Barbariemque pristinam repetere, Valachorum etiam nomine adsumpto.

Post

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [149] - 147
PUBLIC DOMAIN

Post Romanos Scythæ Attila duce hæc loca insederunt, septemque sedes liberas sibi exstruxere. Scythis Saxones successerunt Caroli Magni tempore, qui patria deserta hæc loca insedere, exstructis septem ad Scytharum exemplum urbibus liberis. Postremo etiam *Hungari* alios subsequuti, partim loci vicinitate allecti se Dacis miscuere: partim injuriis provocati, sub Stephano Pannoniæ Rege quem sanctum indigitat, totam istam regionem expugnavere. Ab his structa sunt etiam aliquot Opida. Pars Transsylvaniæ montosa, sero devicta est a Mathia Huniade qui Corvini cognomentum habuit, posteaque a Stephano Hungariæ Rege. Mathias ille Diaculam quendam Transsylvaniæ montosæ Vaivodam hominem inauditæ crudelitatis vivum cepit, & post decennii carcerem pristino loco restituit. Transsylvania nunc in tres dividitur nationes suis inter se moribus & legibus dissidentes & distinctis terrarum locis provinciam incolentes, videlicer in *Saxones*, *Ciculos* & *Hungaros*. *Transsylvani Saxones* sicut cæteræ nationes omnes Germanicæ, habent peculiarem linguæ dialectum. Vrbes & arces incolunt munitissimas, & cæteris nationibus præstant. Sedes eorum sunt septem, nempe, *Zarvvarienſis*, *Zabesienſis*, *Millenbach*, *Reusmark*, *Segesburgenſis*, *Schesburg* forte, *Ollezna*, *Schenkerstul* & *Rupenſis* sed *Reps* forte, quæ singulæ pagos aliquot subjectos habent. *Ciculi* Moldaviæ finitimi a Scythis oriundi suis legibus & moribus vivunt, suaque officia forte distribuunt. Hi in septem sunt divisi regiones quas ipsi sedes vocant, quarũ nomina sunt: *Sepsi*, *Orbai*, *Kysdi*, *Czyk*, *Gyrgio*, *Marcus Zeek*, *Aranyas Zeek*. *Hungari* & Nobiles Transsylvani passim intermixti Saxonibus cum Ciculis, propemodum tam sermone, quam vestitu & armis conveniunt. Omnes simul Transsylvani ad nonaginta & amplius armatorum milia suppeditant. Sunt autem in Transsylvania septem urbes celebriores locorum intervallis distantes, inter quas *Cibinium*, est Metropolis & *Hermanstat* dicitur. Sita in planitie, nullis prope Montibus impeditur, quin se in admirabilem latitudinem aperiat. Non multo minor est Vienna Austriæ, arte & natura multa est munitior: nam propter frequentes piscinas & stagna non patet exercitui ad eam aditus. Patochiam etiam cathedralem habet. *Brassovia* sive *Corona* Germanis *Cronstat*, quæ & *Stephanopolis* intra Montes amœnissimos sita, mœnibus, fossis & propugnaculis satis munita est. Hic Academia & Bibliotheca insignis. *Bistricia*, *Nosenstat* in amplissimæ vallis planitie sita, utrinque vitiferos colles habet. *Segesuvaria*, *Schesburg* partim in edito colle, partim infra ad radices habitata. *Megies*, *Mydvvisch* in meditullio Transsylvaniæ sita, ferax vini ac rebus aliis omnibus ad quęstum & victum pertinentibus satis referta. *Zabesius* sive *Zaaz* in planitie, valle profundissima, aquis piscium fœcundissimis munita jacet. Hanc primariam Saxonum sedem fuisse dicunt. Et *Colosvvaria*, *Clausenburg* itidem in planitie suaviter admodum sita, tam murorum ambitu foris, quam ædificiorum structuris intus splendida. Est & hic *Alba Julia* urbs vetustissima, ac sede Episcopali celebris. Hæc in colle declivi sita, circumfusa undique ad duo fere millia passuum planitie. Ab Ortu fluvium Marusium, & ex altero latere amnem *Ompay* Hungarice vocatum, ex Alpibus descendentem habet. Olim *Tarmis* dicta, ac regis Decebali Regia tempore Trajani fuit. Numerantur etiam in Transsylvania quo ad pensiones taxarum octo parochialia Capitula præcipua, quæ simul Vniversitatem appellant.

Bistricienſe

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [150] - 148
PUBLIC DOMAIN

Biſtriciense Capitulum habet Biſtriciam cum 23 pagis regiis. *Regnense* Capitulum *Regen* forte, habet pagos plus quam triginta. *Barcense* Capitulum *Barzazarg* habet Coronam civitatem cum tredecim pagis regiis. *Kiſdense* Capitulum habet Segesburgam, & pagos quadraginta octo. Duarum ſedium Capitulum complectitur civitatẽ Megienſem cum pagis triginta ſex. *Cibinienſium* Capitula duo, quorum unum habet *Cibinium* & pagos viginti tres, alterum Capitulum Cibinienſe, quod vocant *Surrogativa*, continet pagos circiter 22. *Zabeſiense* Capitulum habet Zabeſium cum pagis ſeptemdecim. Non deſunt huic Regioni Stagna atque paludes, quę piſcibus præſtantiſſimis affluunt. Fluvii navigabiles tres ſunt, *Aluta*, *Moroſſus*, *Samus*: quorum duo priores è Montibus Scythicis originem ſuam trahentes, hic in Tibiſcum, ille vero recta in Danubium tendens, delabuntur; tertius *Samus* (*Thames*, Germanis & Hungaris) ex Alpibus, Colota dictis, oriens, qui itidem in Tibiſcum delabitur. Sunt præterea & alii amnes, ut *Chicel* major & minor, *Sabeſus*, *Chryſus*, *Chryſolores*, *Strygius*, quorum tres ultimi aurea ramenta ferunt, aurique fragmenta quandoque ſeſquilibralia trahunt. Piſces in iis & ſupra dictis optimi, ac varii reperiuntur; Acipenſer nimirum magnus & parvus, Cyprinus trium generum, Salmo, Lampetra fluviatilis & lacuſtris, Silurus, Mulus barbatus dictus, Murenæ genus rarum, Truta alba & nigra, Gobii ſquammati, ac ſine ſquammis aliis penitus incogniti. De Lupis, Percis, Tincis, Murena vulgo dicta nihil memoro; qui Piſces inauditæ fere magnitudinis inveniuntur. Montes item ſunt Valachiæ Ciſalpinæ & Moldaviæ vicini, qui Agaricum ac Terebinthum ſtillant. Silvę frequentes, inter quas Hercynia, in quibus præter Feras ſupra memoratas jubati Boves, & ſilveſtres Equi, quibus juba ad terram uſque demiſſa. Sunt pręterea in hac Regione Arces plurimæ eæque munitiſſimę. Inter quas primum occurrit Rubea turris arx fortiſſima, ſita in alpibus juxta decurrentem amnem, ubi anguſtus inter Montes introitus patet in regionem, eſtque ceu propugnaculum totius terræ, ut ab illa parte nemo ingredi queat, ſi arcis præfectus repagula objiciat. Eſt & alia Arx munita infra Opidũ Millenbach juxta Bros Opidum, ubi quoque juxta fluvium inter convalles & nivoſas alpes iter eſt in Tranſſylvaniam ducens, & aliæ. Nunc ſequitur ut de moribus aliquid ſubjungamus, qui varii ſunt, quia a variis gentibus, (ut ſupra vidimus) & olim occupata fuit, atqu- etiam hodie tenetur. Valachorum gens eſt aſpera, bonarum artium atque diſciplinarum expers, Religionis Græcæ, moribus Paganiſmum redolentibus, quum & divinaculos in pretio habeant, & per Iovem, Venerem (quam ſanctam vocant) jurent, & multis aliis rebus ad Gentilium ritus accedant; quinetiam neque Opida habeant, neque domos lateritias, ſed in ſaltibus degentes atundine duntaxat adverſus injuriam cœli muniantur. Reliqua pars Tranſſylvaniæ, multis partibus eſt, ut ſolo cultior, ita & hominibus moratior. Scytharum in Tranſſylvania lingua exigua dialecto ab Hungarica hodie differt, quondam tamen maximum idiomatis diſcrimen fuit, ut & ſcriptionis, quam illi Hebræorum more a dextera orſi lęvam vorſum exarabant. Ciculi, genus hominum ferox & bellicoſum: inter quos nullus neque Nobilis neque ruſticus, omnes eodem jure cenſentur, Helvetiorum inſtar, ut ſupra quoque diximus. Hungarorum magna præ aliis potentia & autoritas eſt. Et hæc hactenus de Tranſſylvania breviter dicta ſufficiant.

Lacus. Flumina.

Montes. Silvæ.

Opera publica.

Mores.

Regio. Nomina. Situs.

Cœli temperies.

Soli fertilitas. Animalium varietas.

Imperium Majorum.

Vrbes.

CHerſoneſus a Tauris Scythiæ Europeæ populis *Taurica* cognominata Ptolemæo, Scytharum regio eſt, quæ & *Scythica* Straboni dicitur. Hanc *Taurorum Peninſulam* Latine dixit Plinius lib. 2. cap. 96. *Cherſoneſum Ponticam* Appianus in Mithridaticis, *Cherſenam* Paulus Diaconus. Hodie *Perecopska & Geſara* Antonio Pineto, aliis *Præcop* & *Tartaria Minor* dicitur. Ampla eſt Peninſula, inter Pontũ Euxinum & Mæotidem paludem uſque ad Boſphorum Cimmerium, qui Europam ab Aſia diſcernit, verſus Ortum porrecta. Longa eſt XXIIII milliaria, Lata XV. Peninſula quæ ab Oriente & Meridie a Perecopia media eſt, hyemem placidiſſimam, & Aërem temperatiſſimum habet. Nam in fine Decembris hyemis initium, in medio vero Februario hyemis aſperitas, quæ magis nivoſa, nec tamen integro triduo illa magis durat, quum frigida & gelu conſtans eſt. nec diutius quam ad initium Martii illa durat. Vniverſa autem ipſa regio frugum feraciſſima eſt, ac paſcendis gregibus atque armentis valde idonea. Sed quamvis ſolum fertile Incolę habeant, plurimi tamen agros non colunt, nec ſerunt. Equis, Camelis, Bobus, Vaccis, Pecoribus & Ovibus abundant, ac indevictitant. Eſt prętera Avium delicatiſſimarum ibi copia, quas aliquando Chriſtiani vel Turcæ, rarius tamẽ peregrini Poloni capere ſolent. Venationes Cervorum, Caprarum, Aprorum & Leporum in ditione Tartarica & Turcica mari vicina, ſunt plurimę. Cherſoneſum autem hanc mediam horridi & ardui Montes velut Apenninus Italiam in Boream & Auſtralem dirimunt. Auſtralem, cujus Metropolis eſt *Capha* Mahometes anno M CCCC Lxxv occupavit, & ſibi tributariam fecit. In Boreali vero parte Tartari, Crimæi vulgo appellati, latiſſimos inter Boryſthenem & Tanaim campos, paſcuis ſubinde mutatis pervagantes, ſedem Regiam annos jam fere quadringẽtos habuerunt opidum Crimæum, unde & Crimæi Tartari appellati fuerunt. Hi poſtea perfoſſo Taurica ad Inſulæ formam Iſthmo, circa foſſam eam quam Præcop appellant, Civitatem ejuſdem nominis & Regiam ſedem cum condidiſſent, Præcopenſes Tartari inde dicti ſunt. Horum Rex Turcis fœdere & ſocietate conjunctis cum proprios fratres (inſtigantibus Turcis) a quibus bello petebatur, ſubmoviſſet, & Capham obſidione premeret, a ſuis Conſiliariis ad hoc amplius muneribus corruptis, cum duobus filiolis in fruſta conciſus, Ottomannicæ amicitiæ infœlix exemplum prębuit: Eo enim occiſo Tartari, qui hactenus liberi & indomiti, ex ſociis & fratribus Ottomannorum facti ſunt ſervi, & more aliarum Turcicarum Provinciarum non Regem, ſed Beglerbegum, id eſt Vice-Regem accipere ſunt coacti. Quale autem ſit Turcicum imperium ex VValachiæ, Græciæ & Imperii Turcici deſcriptionibus facile poteſt cognoſci, eo Lectorem brevitatis cauſa remittimus. Præter Cazan autem & Aſtrachan Regna Tartarorum, qui agros colunt domoſque inhabitant & nunc Moſcho ſubjiciuntur, præterque dictos Præcopenſes, ſunt & alii Tartari campeſtres, qui catervatim in campis nullis finibus obſervatis degunt & in hordas veluti in quaſdam Provincias, a quibus & cognominantur, diviſi ſunt. de his ſuo loco Aſiaticis videlicet Tabulis, dicemus. In Auſtrali Metropolis eſt *Capha* olim dicta *Theodoſia*, Emporium celeberrimum, vetus Genuenſium colonia. Sita eſt ad mare. Portum copioſum illa ſemper habuit.

Genuen-

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [152] - 150
PUBLIC DOMAIN

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [153] - 151

PUBLIC DOMAIN

Genuensium tempore apparet eam divitem & frequentem admodum fuisse Postquam vero a Turcis ab annis plus centum Genuensibus erepta fuerat, Christiani Itali in angustum ita redacti sunt, ut exiguæ & obscurę admodum eorum reliquiæ in ea supersint: Civitas pristinum splendorem magna ex parte amisit. Templa Christianorum Romana prostrata, ædes dirutæ, muri & turres, in quibus Genuensium plurima insignia & inscriptiones Latinæ visuntur, collapsa jacent. Turcis, Armenis, Iudæis, Italis, & Græcis Christianis paucissimis habitatoribus referta, negotiationibus, portuque universæ ejus Tauricę nũc etiam nobilis est; Vineas, pomaria & hortos fere infinitos habet. Ac præter hanc sunt *Perecopia* a veteribus Græcis *Eupatoria*, *Pompeiopolis*, *Sacer Lucus*, *Dromon vel cursus Achillis* seu *Græcida*, *Heracleum* vel *Heraclea* appellata: *Coslovia*, Emporium non ignobile: Est & *Ingermenum*, quod Arcem lapideam, templum & specus sub arce, & ex aduerso arcis miro opere ex petra excisos habet, nam in Monte maximo & altissimo situm ac inde a specubus Turcis cognomen retinet. Opidum quondam non ignobile opibus refertum, celeberrimumque extitit. *Chersonesus* seu *Corsunum* urbs Tauricæ antiquissima. Hanc *Sari Germenum*, quasi *flavam arcem* Turcæ vocarunt, nam solum quasi flavum ille tractus habet. Quæ, quod superba, dives, delicata, & clara quondam Græcæ gentis colonia fuerit, universæque Peninsulæ urbs antiquissima, frequens, magnifica, portuque nobilissima extiterit, admirandę illius ruinæ manifeste testantur. *Iamboli* seu *Balachium* Arx & Civitas: *Moncopia* seu *Mangutum*, (ut Turcæ vocant) Arx & Opidum: *Cercum* Opidũ cum Arce. *Cremum*, seu a Tartaris *Crimum* dicitur Civitas & Arx muro antiquissimo, maximo ac prealto, magnitudine ac celebritate reliquis civitatibus Tauricæ Chersonesi Mediterraneæ, nam eam Ptolemęus ita nominat, admodum dissimilis est, Ptolemæo fortasse *Taphros*, Plinio vero *Taphræ*. Ac in extrema hujus regionis parte *Tanais* Civitas, ad ostia Tanais fluvii, Rutheni vocant *Azac*, estque nobile Emporium, ad quod Mercatores ex diversis Orbis partibus commeant, ubi cuique liber patet accessus, ac libera emendi & vendendi facultas: & aliæ.

Flumina.

Maria.

Fluvii in hac Regione plurimi, non parvi admodum ex Montibus decurrentes: Inter quos prępipui *Boryſthenes* vulgo *Nieper* altissimus & rapidissimus fluvius qui a Septentrione labitur in Careinitum sinum seu fluvium atque in Pontum Euxinum penes Oczacoviam influit, *Don*, *Ariel*, *Samara*, cum multis aliis, *Bosphorus Cimmerius* ad quem usque hanc Chersonesum protendi diximus, Fretum est quod Europam ab Asia disterminat, duorum millium passuum latitudine, per quod Palus Mæotica in Pontum defluit. Hic Cimmerius a Cimmeriis qui partem ejus frigidissimam incolunt, dicitur: vel ab Opido Cimmerio, ut vult Volaterranus. *Mæotis* Palus est prope Phasidis ostium: recipiens Tanaim. Hæc *Ponti mater* dicitur Scythis, teste Dionysio, ob id maxime quod multa inde in eum effluat aqua, distracta potissimum ex Cimmerio Bosphoro atque ex multis aliunde locis, quæ adeo ex omni parte paludem replet, ut non possit inter sua labra contineri. Hęc quia plurima recipit flu. Piscibus abundat. Pontus *Euxinus* itidem, cujus superior aqua dulcis est, inferior salsa. Hic cum prius *Axenus*, imo secundum Sophoclem *Apoxinus*, vel quod navium eo non fieret appulsus, vel propter barbaros Scythas accolas, qui advenas trucidabant, diceretur, postea *Euxinum* figura quam vocant *Euphemismus*

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [154] - 152
PUBLIC DOMAIN

mismum dixere. Alii hoc ad Herculem, alii ad Ionas retulere. Pontum vero dixere tanquam alterum Oceanum, putabant enim eos qui illum navigassent, eximium quid & memorabile præstitisse, & ob id, inquit Strabo, per excellentiam proprie Pontum appellarunt, quemadmodum Homerum Poetam. Montes horridi atque ardui, inprimis illi qui Chersonesum mediam secant. Sunt & alii maximi & celebres. Maximus vero omnium, altissimus est, & in summitate Lacum sane non exiguum habet. Sed hæc hactenus: deinceps reliqua videamus. *Montes.*

Ius vel justitia Mohometica lege apud Tartaros administratur in civitatibus vel Opidis Chani, & reliquorum Sultanorum. Presbyteri Cadii vel Iudices in pagis, Begi vel Præfecti, qui injurias particulares audiunt & decidunt, perpetui habentur. Veruntamen capitis, sanguinis, furti, quas criminales, fundi, quas civiles causas nos dicimus, Chanus ipse cum Consiliariis suis discernit. In quibus exponendis causidico non egent, subtilitatibus juris, calumniis, excusationibus, nec dilationibus utuntur. Extremæ enim conditionis Tartari vel peregrini coram judicibus & Chano ipso, a quo semper audiuntur, & celeriter expediuntur, injurias suas ipsi per se libere admodum exponunt; omnibus enim semper ad illum aditus patet. Filios a primis annis Arabicis literis instituēdos, filias vero domi non alunt, verum propinquioribus sanguine curandas tradunt. Filios adultos Chano vel Sultanis in ministerium, filias nubiles insignioribus ac nobilioribus Tartaris vel Turcis dant in matrimonium. In aula Principis insigniores Tartaria ac nobiliores non ad fastum vel superbum luxum, verū pro necessitatē & honestate satis splendidi & civiles sunt. Cum in publicum exit Chanus, miserrimæ sortis homines non excluduntur, a Chano vero conspecti examinantur, videlicet ut siquid opus habeant, referant. Legibus obedientiam magnam Tartari prestant: Principes suos Deorum loco ipsi adorant & venerantur. Iudices, pro lege Mahometana perpetui & spirituales pro divis, indubitatæque omnis æquitatis & integritatis, fidei & opinionis viri inter illos habentur. A controversiis, criminationibus juridicis, jurgiis minus necessariis & particularibus, invidia, odio, tetris excessibus, omni luxu & ambitione, in victu & amictu protsus alieni sunt. In aula Principis nec inter suos gladios, arcus, nec alia ulla arma illi gestant, exceptis viatoribus, vel peregrinis iter facientibus in quos admodum humani & hospitales sunt. Nobiliores panem, carnes, cibum, vinum igni eliquatum & Mulsum potū habent, agrestiores pane carent, verum milio concusso, lacte & aqua diluto, quem *Cassa* vulgo nominant, & caseo pro cibo pro potu lacte equino utuntur. Camelos, Equos & Boves oneri inutiles, vel jam moribundos jugulāt, ac Ovium carnibus non raro vescuntur. Mechanicas artes rariſſimi, & in Civitatibus vel Opidis pauci admodū mercaturam exercent, & quicunque artifices vel mercatores ibi reperiuntur, vel Christianorum mancipia, vel Turcæ, Armeni, Iudæi, Cerceſii, Petigorenſes qui Christiani sunt, Phyliſtini vel Cyngani obscuræ & extremæ conditionis homines sunt. Sed de Taurica Chersoneso ac regionibus Septentrionalibus quæ dicta sunt hactenus, sufficiant. Ad Hispaniam, cui in nostra distributione principes locus deinceps tribuitur, quod felix faustumque sit, eam lustraturi, transeamus.

Ratio gubernandi.

Senatores.

Schola & educanda juventutis modus.

Mores.

Victus.

Opificia.

Mercimonia.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [155] - 153
PUBLIC DOMAIN

Regio. Nomina & unde deducta.

HIspania nobilis Europæ Regio, primaque Continentis Terræ Pars, ab Hiſpano Rege, ut notat Iuſtinus, dicta eſt. Alii ſic nominatam volunt ab *Hiſpali* urbe nobiliſſima, quam hodie *Serviliam* appellant, Abrahamus vero Ortelius, Vir in Palæſtra Geographica valde operoſus, quum Iberiam Aſię Regionē olim *Paniam* a Pane, quem Iberis Dionyſius, victoria potitus, præfecerat, inde vero *Spaniam* ab Iunioribus vocaram fuiſſe, legiſſet apud Auctorem de Fluminibus & Montibus, fidem ſequutum Soſthenis lib. III rerum Ibericarum: ſctiptoreſque fere omnes animadvertiſſet primos Hiſpaniæ Incolas ex Iberia uſque derivare; adductus eſt, ut ab *Spania* potius illa, quam ab *Hiſpano* vel *Hiſpali* nomen Regioni inditum, crederet Sane *Spaniam* nominat D. Paulus Epiſtola ad Roma. cap xv. *Spaniam* etiam vocat alibi D. Hieronymus, ac multi alii. Quam autem *Hiſpaniam* Latini Scriptores, Ptolemęus, Stephanus & alii *Iſpaniam* vocant, rejecta adſpiratione; temporibus antiquiſſimis *Iberiam & Heſperiam* nominatam memoriæ produnt Strabo, Plinius, aliique. *Iberiam* quidem ab *Iberia* Aſię regione, unde primos Hiſpanię Incolas non pauci deducunt. Alii Iberiam ab Ibero Rege trahunt; alii ab Ibero flumine; Avienus ab Ibera Bæticæ Opido. *Heſperiam* vero, ab Heſpero, vt quidam memorant, Atlantis fratre, vel ut Horatius putat, ab Heſperia Heſperi filia, vel potius ab Heſpero ſtella Occidentali; quia in Europæ Continente nihil eſt hac Regione Occidentalius. Quumque & Italiæ nomen idem eſſet, Horatius hanc *Ultimam* canit. *Celtiberam* quondam fuiſſe nominatam tradit Appianus: quæ tamen pars Hiſpaniæ (quam Celticam olim dixerunt teſte Varrone) potius cenſenda. *Sepharad* Hebręis dici notant Gulielmus Poſtellus & Benedictus Arias Montanus in Abdiam. Atque hæc de nomine: ſequitur Quantitas & Qualitas.

Situs.

Quantitas conſiſtit in Finibus & Circuitu, quæque inde quaſi naſcitur, Forma vel Figura. Quod igitur ad Fines alluit Hiſpanię duo quidem latera Oceanus; Aquilonare Cantabricus; Occidentale, Atlanticus; Tertium, quod ad Meridiem, ubi Fretum Herculeum, Mare pulſat Ibericum, quod & Balearicum; verſus Orientem Pyrenæos habet Montes, perpetuis jugis ab Oceano, ubi Flaviobriga, hodie *Fuentarabia*, tendentes ad Mare Mediterraneum; duobus inſignes Promontoriis, uno, quod *Olarſo* cognominatum, in Oceanum projecto, altero, quondam ab *Veneris Templo*, nunc vero, ab *S. Cruce* denominato, in Mediterraneum. Hiſpaniæ longitudo maxima milliarium Hiſpanicorum cc. Latidudo qua maxima cxl qua minima lx. Ioannes Vaſæus in Hiſpaniæ Chronico memoriæ prodit, Hiſpaniam ad Pyrenæos tam anguſtam eſſe, ut cum per eos iter faceret, in monte D. Hadriani, Ferdinando Colone rerum iſtarum peritiſſimo commonſtrante, niſi fefellerit adſpectus, utrumque viderit Mare: Oceanum ſcilicet, cui peregrinantes erant proximi, atque eminus, quouſque oculorum acies ferre poterat, albicantes Maris Mediterranei fluctus. Circuitu autem D c. mill. ſtatuunt, & amplius. Strabo, Ptol. & alii Hiſpaniam comparant Corio Bubulo humi protenſo: cujus partes ad collum pertinentes in adhærentem ipſi Galliam porriguntur. Collum inquam, quantum protenditut Mons Pyrenæus ab Mediterraneo Mari ad Oceanum Britannicum: inde dilatatur ad Brachia, ab Nova Carthagine uſque ad

Cantabros:

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [156] - 154
PUBLIC DOMAIN

Cantabros: Crura a Freto Herculeo uſque in Gallæciam & Mare Britannicum: ultimum Corii ad modum Caudę, Promontorium Sacrum, hodie *S. Vincentii*, quod extenditur in Oceanum Atlanticum, longe ultra omnem Hiſpaniam. Subeſt Hiſpania medio Quarti, totique Quinto, parti etiam Sexti Climatis: ubi optima ad res omnes Temperies. Nam neque ut Africa violento Sole torretur; neque, ut Gallia, ventis aſſiduis fatigatur: ſed inter utramque media, hyeme & æſtate temperato Sole perfruitur. Hinc magna Cœli ſalubritas per Hiſpaniam, teſte Iuſtino, æqualiſque Aëris ſpiritus nulla Paludum gravi nebula inficitur. Huc accedunt marinæ auræ undique aſſidui flatus, quibus omnem provinciam penetrantibus, eventilato terreſtri ſpiritu, præcipua omnibus ſanitas redditur. Non eadem tamen Hiſpaniæ paſſim qualitas. Qua enim Arcton ſpectat, pleriſque ſcribentibus, frigidor eſt, nonnulliuſque aſperitatis: Oceano ſemper obnoxia, interiorum aquarum indiga, malignæque inde habitationes: quum etiam rupibus, ſaltibus, lociſque ſilveſtribus pleraque obſeſſa. Qua, Montibus fere perpetuum intercurrentibus, in Auſtrum declinat, tota felix, tota beata, ut multis magniſque Fluminibus irrigari, ſic tempeſtivis pluviis, quantum ſufficit, recreari ſolita, & hinc omne genus, ea præcipue parte, Frugum. Animaliumque non benigna ſolum Mater, ſed & Nutrix ſollicita. Admirandam eorum, cum quæ ex terra proveniunt, tum quæ in terræ viſceribus generantur & latent, fertilitatem: Animantium item, quæ Terra Marique naſcuntur præſtantiam, quis digne utque ſingula flagitant, commemorabit? Incredibilis per omnem Hiſpaniam Frugum ubertas: & plerique agri tantæ ſunt liberalitatis, ut pro accepto uno tritici modio triginta plurimum colonis reddant: ſæpe etiam quadraginta. Herbarum cum ſativarum, tum voluntariarum, quæ citra ſementem erũpunt, quibuſque inſignes ſunt & peculiares vires paſſim, cumprimis in montoſis locis eſt feraciſſima: ubi ſui diſſimilis, inquit Pomponius, Linum aut Spartum alit. Fructus etiam arborum numero plures, formaque grandiores habet. Quid Mala referam? Inter ea meliores notæ ſunt duo, *Cannſium & Regium*. Quid Pyra? In iis ſupremæ claſſis quatuor, quæ odore guſtuque ſuaviſſima: *Apianum*, quod *Muſcatum* vocant omnium Pyrorum minimum, *Vinoſum*, *Pintum*, Quartumque, quod Hiſpanis *Sine Regula* nominatur. Quid Olivas? In harum numero prima obtinent Hiſpalenſes, quæ magnitudine juglandes excedunt. Quid de reliquis dicam Fructibus? Plene decantata ſunt non paucis Mala Heſperia vel Citrea: Cydonia, quæ vulgo *Membrillos*, Granata, ſuis etiam coriis medicinam facientia. Quid vina commemorabo, optimi ſaporis odoriſque? Paſſim quidem generoſa admodum leguntur, alii tamen & aliis locis præſtantiora. Hiſpania etiam dives quondam univerſim, ut nunc quoque variis in locis, precioſiſſimus Auri, Argenti, Æris, Ferri, Plumbi, aliorumque Metallorum Theſauris. Quid jam dicam de Salinis? Sal in Hiſpania non modo coqui, verumetiam plurimum effodi, hoc eſt & fieri & gigni, tradit Solinus. Fit in multis Hiſpaniæ locis ex aquis puteanis, ut apud *Seguntiam* & alibi: unde Regibus magnum exigitur Vectigal. Sunt & Montes Hiſpaniæ, ſi fides Marineo Siculo, nativi Salis.

Cœli temperies.

Soli fertilitas.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [157] - 155
PUBLIC DOMAIN

Animalium varietas.

Est Hispania præterea pecoris omnis generis dives, gregibus & armentis plena, adeo ut mugitu, balatuque Nemora, Silvæ, Montes, Prata, Campi, Saltus ubique resonent. Equos alit optimos: Cæteris Bætica plures: Asturia fortiores: *Asturcones* inde dictos. Leones autem, Camelos & Elephantes non novit, nisi cicures & aliunde advectos. Ad Venationes extimulant cum alia, tum in Montibus, Vallibus, Silvisque Damæ, Cerui, Apri, Vrsi, Lepores, Cuniculi. Ad Aucupia invitant cum aves aliæ, tum Aquilæ, Ardeæ, Accipitres, Atagines, eo nuper ex Sicilia allati. Item Grues, Anseres, Perdices, Palumbi Torquati dicti, Anates silvestres & Cicures. Sed de his satis,

Imperium majorum.

ad Imperium Majorum venio, quod caput in Methodo nostra proxime sequitur Non animus hic mihi recensendis cum ex aliis, tum Iustino, Diodoro, Iosepho, Eusebio, Hieronymo, suppositritioque Beroso, & Interprete ejus Annio Viterbiensi, Antiquis Hispaniæ Regibus, rebusque ab iis domi militiæque gestis, Lectorem morari, Morari hoc esset & ineptire cum multis. Tubal non in Hispania neque in Europa, sed in Asia fuit. Huic qui sufficiuntur, Iberus, Iubalda, Brygus, Tagus, Bætus & alii, Regesne censendi? absit: nisi quis fluviis aliisque rebus Inanimatis nasci tunc temporis solitos Reges concedat. Qui fictum illud agmen sequuti, non melioris sûr conditionis, Incerta omnia: ut & vix certiora, quæ successione quidam gessisse scribuntur in Hispania, Regibus quasi exactis, varia fortuna multisque & populis a se seminatis & opidis conditis, Lydi, Thraces, Rhodii, Phryges, Cyprii, Phœnices, Ægyptii, Milesii, Cares, Lesbii & Chaldæi. Exploratiora censeri solent, quæ ab Carthaginensibus, Romanis, multoque post Gotthis, Vandalis, Alanis, Suevis, Hunnis, eorumque Regibus patrata memoriæ produnt Scriptores, qui partim rebus gerendis adstiterunt, partim ex fidelissima aliorum cognoverunt relatione. Ea, paucis dicam, sic habent. Quum in Hispania longe lateque dominarentur & pleraque sub ditione sua haberent Pœni, aliique Africæ populi, contra eos primi omnium cum armatis exercitibus ab S.P.Q.R. missi sunt Cn. & P. Cornelii Scipiones, belli Punici II initio: qui septimo ejus belli anno sunt cæsi, Q. Fulvio Flacco & Ap. Claudio Pulcro *Coss.* Submissus anno sequenti Patri Patruoque P. Cornelius Scipio Africanus Major multa prospere gessit, primusq; ibidem provinciam fecit, Q. Cæcilio Metello & L. Veturio Philone *Coss.* anno V.C. ɔ XLII. Hic Asdrubale & Magone Carthaginensium Ducibus, acie ad Bætulam urbem (quæ quo loco hodie in Andalusia visuntur *Bæca & Vbeda*, fuisse creditur) fugatis, atque inde ex tota Hispania pulsis vindicatisq; armis Hispaniis, amicitiâ cum Syphace Massylorũ (hodie *Biledulgerid*) Rege, icto fœdere, firmavit. Paullo post rebellãtes Hispaniæ populos ad deditionẽ compulit, Fœdereq; cũ Massanissa Masęsulorum (fuerunt ubi nũc *Regnum Tremissenum*) Rege & Gaditanis facto, Provincia L. Lentulo & L. Manlia Acidino tradita, Romam reversus est. Post Scipionẽ Hispaniam L. Cornelius Lentulus Procõsul obtinuit; qui rebus bene feliciterque gestis, ovans urbẽ ingressus est, anno V.C. ɔ LIX. Triennio post C. Cornelio Cethego, Minucio Rufo *Coss.* Hispaniæ primũ sunt terminatæ, atq; in eas duo novi Prætores missi, C. Sempronius Tuditanus in *Citeriorem*, M. Helvius Blasio in *Vlteriorem*. Vix duobus elapsis annis, quum tantum gliscceret in Hispania bellum, ut jam Consulari & Duce & exercitu opus esset, M. Porcius Cato Consul citeriorẽ sortitus, bello ab Emporiis (retinetur hodieq; nomen

nomen in *Ampuriâ*) cœpto, rebellantem ita pacavit, ut Proconsul ex ea triumpharit, anno ꝛꝺ Lx. Hic est ille Cato, qui miro strategemate multarum Hispaniæ urbium muros uno die diruit, scribente Livio, & aliis. Post Catonis victoriam Hispanię varie possessæ sæpeque nunc hic nunc ibi amissæ, ita ut supra xxx Triumphi postea ex his relati memorentur. Stipendium pendere non prius cœperunt, quam Augusto Principe: qui cum Hispaniam omnem, debellatis Cantabris & Asturibus, qui omnium diutissime restiterant, multo varioq; Marte perdomuisset, universam in tres provincias divisit, *Bæticam, Lusitanicam, & Tarraconensem.* Singulis inde sui sunt attributi Cõventus: Bæticæ iv. *Gaditanus, Cordubensis, Astigitanus & Hispalensis*, Lusitania tres habuit, *Emeritensem, Pacensem, & Scalabitanum.* Tarraconensis denique vii, *Carthaginensem, Tarraconensem, Cæsar-Augustanum, Cluniensem, Asturum, Lucensem, & Bracarensem.* Videndi Plinius lib. iii. Strabo lib. iii, & alii. Sic rebus subinde paullum mutantibus, provincię nobilissimæ Romanis paruerunt usque ad Imperatoris Honorii ix & Theodosii iii Consulatum, qui incidit in annum ccccxciv, quo tempore Vandali, Suevi & Alani, ab Stilicone in Gallias evocati, quum eas, Rheno trajecto, omnes pæne occupassent, & in iis jam immanium Barbarorum more debaccharentur: ab Gothis, Adolpho & Vallia Regibus, quos ad liberandas Gallias Honorius Imperator miserat, exacti, transgressi Pyrenęos montes, Hispaniam Romanis ereptam multos annos obtinuerunt. Post aliquot annos Gothi, Galliam incolentes, ab Francis bello petiti in Vandalos vice versa arma movent. Franci Gothos ex Galliis, Gothi Vandalos & Alanos ex Hispaniis ejiciunt: Suevis ad internecionem cæsis. Quo tempore Vandali & Alani a Bonifacio in Africam, cui pro Imperatore præerat, evocati Hispanias Gothis possidendas reliquerunt. Gothi Hispaniam, Romanis præsidiis omnino expulsis, quum sui juris fecissent, eaque sub suis Regibus longo jam tempore fuissent potiti: tandem ingenti bello ab Sarracenis Arabibus profligati, Rege Roderico occiso, Hispaniam fere omnem amiserunt. Bello superstites quum in Asturum, Cantabrorum & Gallæcorũ montibus sese munissent, paullatim amissas Regiones, Vrbes & Castella recuperare cœperunt: & postremo quum Sarracenorum res in Bætica Hispania se contraxissent, omnemque Hispaniam Gothi recuperassent, iis etiam ab Ferdinando Aragoniæ Rege cognomine Catholico (quod hæreditarium deinceps esse cœpit successoribus) victis atque omni Hispania cum Mele, qui se Granatæ Regem scribebat, exturbatis, universa regia Dominis antiquis est restituta. Quum autem Maurorum temporibus a quinque Regibus Castellæ, Aragoniæ, Portugallię, Granatæ, & Navarræ, Hispania fuerit possessa, solus hodie Imperium in eam exercet Philippus III. Philippi Magni F. Caroli Imperatoris ter-Maximi N. Divisa olim varie fuit. Romani primo diviserunt in *Citeriorem & Ulteriorem.* *Citeriorem* dicebant, quę Principi Vrbi Imperiique terris proximior erat, inter Iberum sita fluvium & Pyrenæos montes: *Ulteriorem* vocabant, quæ remotior, ultra Iberum, ad Oceanum usque extensa. Sequentibus temporibus Hispaniam in sex fuisse distributam provincias legimus, *Tarraconensem, Carthaginensem, Lusitaniam, Galiciam, Bæticam*, & trans fretum in regione Africæ *Tingitanam*. Maurorum tempore regna fuerunt in Hispania plurima, quę posteriores in quinque divisere, Castellæ, Ara-

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [159] - 157
PUBLIC DOMAIN

gonum, Portugalliæ, Granatæ & Navarræ. Partiuntur autem nova distributione totum Imperium in tria regna, Aragoniæ scilicet, Castiliæ & Portugalliæ Sub Aragonensi regno comprehenditur, præter Aragoniam, *Catalonia, Valentia, Majorica, Minorica.* Sub regno Castiliæ comprehenditur *Biscaia, Leon, Asturia, Galacia, Estremadura, Andalusia, Granata, Murcia, Utraque Castilia*, cum accessione Canariarum Insularum. Sub regno Portugalliæ comprehenditur, præter Portugalliam, *Algarbia.* Vrbes in toto regno pæne sunt innumeræ. Inter eas præcipuæ, *Hispalis, Madritum, Tarraco, Lisbona, Granata, Pampilona, Valentia, Barcino* vulgo *Barzelona, Legio* VII *Germanica* nunc *Leon, S. Lucar, Corduba, Nebrissa, Compostella, Toletum, Salamantica, Complutum, Pinitia, Cæsar-Augusta* nunc *Saragossa, Asturica Augusta*, aliæque plurimæ. Sunt hic Lacus admirabiles. Prope opidum *Beiaram* Lacus est non utilis minus quam admirabilis; qui & Turtures, pisces subnigros & excellentes, gignit, & futuram pluviam turbinemque, teste Marinæo Siculo, magno aëris sonitu prænunciat; adeo ut ejus murmur quasi Tauri mugitus sæpenumero ad duodeviginti millia pass. fuerit auditum. In summo *Montis Stellæ* cucumine Lacus quidam est, scribente Vasæo, in quo framenta navium subinde reperiuntur, quum tamen a mari plus XII leucis absit: quin quod exæstuet & tempestates ibi audiantur, adfirmare Incolas, quoties intumescit mare, idem notat. In Cantabriæ Lacum fulmen decidisse, & repertas duodecim Secures, ait in Galbæ vita diligentissimus scriptor Suetonius. *Amœnum Stagnum* est apud Plinium lib. III natur. histor. cap. III, haud procul Valentia: hodie *Albufera.* Sequuntur Flumina. Hispania multis passim irrigatur Fluviis. Sunt qui centũ & quinquaginta numerant, & in iis Pontes ultra septingentos, inter quos nobilissimi Segoviæ & Alcantaræ. Alii aliis sunt nobiliores. *Iberus* Ptolemęo, *Ebro* hodie, erumpit apud Cantabros ex Idubeda Monte, duobus Fontibus quorum dexter in saltu Aucensi (*Monte d'Oca*) sinister ad opidum, quod incolis *Fuentibre*. Inde magnis crescens amnibus, primo Calaguritanis exceptus arvis (*Calahorra*) Iuliobrigam & Tubellam petit, Navarræ opida; Iuliamque & Celsam, inde Cæsar-Augustam alluit. Illinc digressus in Austrum, & mox versus Euronotum labitur per Laletanię populos, qui nunc Catalani, & Dertusam opulentam urbem præterlabitur. Postremo plurimis fluviis auctus, peracto quadringentorum sexaginta mill. pass. cursu, in Miditerraneum, cognomine ipsi, Pelagus tam violenter duobus Ostiis ingreditur, ut L. passus in mare profusus dulcis hauriatur. *Durius* maximus (concurrentibus in eum tot amnibus quos enumerare longum esset) Hispanię fluvius ex Idubeda, ubi nomen illi *Sierra de Coçolo* scaturiens, Vectones ab Asturibus, Lusitanos ab Gallęcis Veteribus disterminat. Turrem Sullanam (*Tordesillas*) Salabrim, Mirandam & alia opida contemplatus, decimo quinto fere infra Lamecam milliari, apud opidum Portugalliæ, quod *Portus* dicitur, rapidissimo cursu, Occidentali se miscet Oceano: *Doris*, Ptolemæo; *Durias* Straboni *Duero* hodie. *Tagus*, Ptolemęo ceterisque, nascitur in altissimis Orospedę jugis, stadiis quinquaginta ab Opido parvo, cui nomen *Tragacet*, haud procul ab urbe Concia nunc *Cuença.* Per Carpetanos lapsus Toletum, Regalem urbem, petit, ponteque accepto, Talaveram, Augustobrigam, Alcantaram aliasq; urbes non ignobiles alluens, mediam fere secans Portugalliam, ultra Olisipponam in Occiduum se exonerat

Vrbium nomina.

Lacus.

Flumina.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [160] - 158
PUBLIC DOMAIN

nerat Oceanum, ostio bis millium, ut quidam notant, quinquaginta pass. latitudine. Accolis hic fluvius hodieque *Tajo*, Lusitanis *Teio*. *Tagus* auriferis arenis copiosus reliquis Hispaniarum fluminibus, uti testantur Solinus in Polyhistore & Isidorus lib. XII. Etymolog. cap. XXI. præferebatur. Auriferum hodieque, ut & alios multos Lusitaniæ fluvios esse adfirmat apud Ortelium, vir fide dignus Emanuel Enricus. Piscium item Ostreorũque feracissimum, Gemmasque generantem memoriæ prodit Pomponius Mela. *Anas*; Latinis Græcisque scriptoribus satis notus, originem habet ex vastis stagnis, in Laminitano agro, ut scribit Plinius lib. *III* Naturalis Histor. cap. *I*. hodie *Campo de Montiel*, circa opidum, Hispanis *Cagnamanes* dictum. Oretanos præterlapsus ad Metallinam, ubi castra fuisse Vitelliana docent Antiquæ ejus loci Inscriptiones, terræ se penetralibus condere putatur. (Nam ex vulgi opinione magis quam ex veritate hęc esse testis est apud Ortelium oculatus Georgius ab Austria præpositus Harlebecensis) mox post aliquot leucas, quasi sæpius nasci gaudens, inquit Plinius, ad Villartam eruptione facta, Augustam Emeritam, ubi longissimo ponte lapideo transitur, Pacem Iuliam, & Austrum versus alias urbes prętergressus ad castrum Marinum in Oceanum evolvitur. Hispanis hodie *Rio Guadiana*, recepta ab Arabibus voce: iis enim *Guad* fluvius. *Bætis* Ptolemæo, oritur prope Castaonem ex Orospeda Monte, ut scribunt Strabo & Stephanus, qua parte *Sierra d'Alcaraz* nominatur. Ab Fonte in Occasum vergens Corduham, aliaque Opida præterlapsus, ad Hispalim in Austrum declinans, Ostio satis amplo (unius enim leuce est); sed quod vadosius haud procul Gadibus in Atlanticum Mare se exonerat. Hic fluvius nobilis Auro veteribus est, & Olivetis. Straboni etiam & Pausaniæ *Tarteſſus* nominatur. Livius *Circen* ab Incolis nominari notat: quã appellationem aliquamdiu retinuerunt, scribente Mario Nigro, Hispania potiti Afri; quibus tandem *Guadalquivir*, vel ut alii scribũt *Guadalchebir*, tanquam fluvius *Magnus*, fuit dictus. *Minius* Hispaniæ Tarraconensis fluvius, ortum habens sexto supra Aras Sextianas, quibus hodie *Lugo* nomen, milliari ad opidum vulgo *Castel-Verde*, Portum marinum secans, Pontemque Belsarium & Orensem civitatem perlapsus, facto ad Valentiam cum Avia congressu, sex millaria procurrens in Oceanum se præcipitat. Sunt & alii, *Lethe*, *Turius*, *Limæa*, *Sicores*, *Chalybs*, *Austra*, atque alii minorum gentium fluvii, quos aliis explicandos, ne prolixiores simus, relinquimus. *Maria.* *Commoditates.*

Mare nos vocat & quæ cum eo censeri solita, Sinus & Portus. Oceano undique Hispania & Mari Mediterraneo concluditur; pręter eam partem quę Montibus Pyrenęis & Aquitaniæ conjungitur. Quorum beneficio patentibus gremiis universi Orbis tam novi quam veteris commercio oportuna, tanquam ad juvandos Mortales ipsa avida in Maria procurrit. Quæ & marinorum Piscium genus omne abunde subministrant. Inter quos Cætæ, Balenæ, Congri, Murenę, Thynni, Savali, Lampetræ, & alii, tum ostrea, Conchyliaque. *Sinus* Hispaniæ celeberrimi sunt tres, omnes ad Mare Mediterraneum, *Sucronensis*, *Illicitanus*, *Virgitanus*. Omnium vastissimus est *Sucronensis*, magno satis ore pelagus, inquit Mela, accipiens, & quo magis penetratur angustior. Mediæ magnitudinis est *Illicitanus* nunc *Puerto d'Alicante*. Minimus est *Virgitanus*, ab opido, ut scribit Mela, *Virgi*, hodie *Vera vel Bera*. Corrupte apud Ptol. *Urce* vel *Uirge*: nec emẽdatius apud Antoninũ *Vrci*, ut nec apud Plinium *Vrgi*.

Nomi-

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [161] - 159
PUBLIC DOMAIN

Nominatur & *Gaditanus* Sinus Melæ lib.III ab Gadibus Hodie *Baia de Cadiz*. Inter Portus, quos Hiſpania habet, primi eſt loci qui *Magnus* Veteribus, inter Nerium & Scythicum Promontoria ; *Corunna* hodie. Sunt & *Annibalis Portus*, apud Pomponium, *Albor* hodie in Algarbiæ regno : *Amanum*, Plinio; nunc *Fuentarabie*, ut Villanovanus, vel *Bermeo*, ut Moralis cenſet: *Gaditanus*, Melæ & Antonino, circa Gades : *Tarraconenſis*, de quo Silius Italicus lib.xv. *Veneris* denique Melæ nominatus ad radices Montis Pyrenæi Sed de Sinubus Portubuſque eorumq; latitudine & profunditate multis feliciſſime ſcribit Lucas Aurigarius in ſuo Nauigationis Speculo, Chartis, quod ad Hiſpaniam, decima novemque ſequentibus. Succedunt Montes inter quos *Pyrenæus* prin-

Montes. cipem obtinet locum, Hiſpanos ab Gallis dividens *Pyrenea* Ptole. & reliquis; Stephano *Pyrene*, Tibullo *Pyrenes* Livio & aliis *Saltus Pyrenæus* : Hiſpanis *Los Pireneos* univerſim: nam pro ratione locorum varia ſortitur nomina, Dictum volunt plerique ab igne: vel quod crebris fulminum ictibus feriatur; vel quod ejus ſilvæ (ſcribente Diodoro lib.VI) injecto a Paſtoribus igne, quondam univerſę conflagrarint. Silius Italicus denominationis honorem tribuit Pyrene puellæ, Bebrycis filiæ, in eo monte ab Hercule compreſſæ; ibique quum ab feris laniata eſſet, ſepultæ. Pyrenæus, ut ab Ortu in Occaſum ad Promontorium uſque Celticum prolatatus Hiſpanos dividit in Ciſmontanos & Vltramontanos, alium ad Iberi fontes montem protrudit verſus Meridiem per Hiſpaniæ latitudinem. Nomen illi *Idubeda* apud Strabonem & Ptolemæum; *Saltus Aucenſis*, vulgo *Monte d'Oca* hodie vocatur, ab *Auca* urbe vetere, cujus ad *Villam-Francam*, vigeſimo ſupra *Burgos* mil. veſtigia monſtrantur. *Oroſpeda* Idubedæ proles Strab. *Ortoſpeda* Pt. Toti hodie certum non eſt nomen: nam quod Alvaro Gomecio cenſentur *Sierra Vermigia*, Floriano *Sierra Molina*, Cluſio *Sierra Morena* : Partes ejus ſunt. Oroſpedæ adcenſeri ſolet *Calpe*. Sic Ptolemæo aliiſque mons vocatur ad Fretum Herculeum : qui *Gibraltar* vulgo. Oroſpedæ item pars rupes præcelſa, quæ ex Hiſpalenſi urbe Granatam eunti prope Archidonam ſe conſpiciendam offert. Nomen habet famamque meretur ex memorabili, quod in omne ævum eſt duraturum, Amoris exemplo. Hiſpanis dicitur, *La Penna de los Enamorados*, *Amantium Rupes*. Paullinus *Bimarem* nominat. Reſpicit enim duo Maria, Internum & Externum. Strabo Calpen montem eſſe, ait, circuitu quidem non magnum admodum, altitudine autem ingentem & arrectum, ut remotioribus Inſulæ formam præferat. Vnam Herculis Columnarum fûtt qui fabulantur, alteramque ex adverſo Abylam in Africa, Laborum Herculis metas : addunt unum fuiſſe quondam montem, ſed ab Hercule perfoſſum, atque ita mutatam rerum faciem. Ex Alcaraſſum *Mariani* mõtes ſurgunt. Sic nominat Plinius, qui ſingulariter *Marianus* Ptol. & *Mons Mariorum* Antonino: hodie *Sierra Morena*. Radices horum montium alluit ad lævam perpetuo fere ad Oceanum uſque nobiliſſimus fluvius Bætis. Iuxta Barcinonem Mons eſt quem *Mon-Jvi* vocant accolæ: ſunt qui interpretantur *Montem Iovis* ; alii vero melius *Montem Judæorum*, qui quondam illic ſepeliebantur, quorumque plura adhuc ibi ſepulcreta & ſigna. In vertice Turris eſt, unde ſpeculator die quidem Linteo Velo, noctu vero Facibus Navigiorum adventum Barcinonę civibus oſtendit. Silvis, Nemoribus, Arboribuſque ſingulares ferentibus fructus, ubiq; eſt plena Hiſpania.

Longum

Longum esset omnia commemorare. Nemus est apud Opidum, cui ab *Monte Majore* nomen; in quo Quercus, Castaneas, Ilices, Nuces, Corylos, Cerasos, Prunos, Pyros, Ficus, Labruscas, & omne genus arborum fructiferarum sola natura plantavit, altitudinis ingentis & latitudinis. Haud procul Opido Bejerano Nemus est amœnissimum, ubi Castaneæ Arboris ambitum se mensum scribit Lucius Marinæus Siculus pedum circiter quadraginta. Silvas etiam cæduas complures habet. Quare & materia abunde præbetur struendis navibus. Quid jam de Operibus publicis, quid de privatis dicam? Plurima hic magnifica Templa, plurimæ Abbatiæ, Cœnobia, Monasteria, Xenodochia & Nosocomia. Multa Regum conspicua Palatia, multę Magnatum & Equitum magnificæ & pulcherrimæ Ædes, innumera denique alia & publica & privata Ædificia. *Rex* vero *Hispaniarum* nascitur non eligitur: inauguratur tamen, populoque Sacramentum dicit & ab eo accipit. Liberi Regis *Infantes* Hispaniarum appellantur. Inter eos Primogenitus, qui omnium Procerum, civitatum & populorum jurejurando Rex vivo Patre designatus est, *Hispaniarum Princeps* dicitur. Quamvis autem Regi suprema sit in omnes & omnia potestatis liberumque arbitrium: nihil tamen fere decernit, nisi ex XII-VIRORVM (qui totius Regni primores *Senatum Regum* constituunt) consilio. Ibi graviora, quæque magni momenti, plene ventilata terminantur: quę celanda, in *Secretiore Consessu* discutiuntur, quem faciunt ipse Rex, Dictator Legionensis, Præses, tertiaque Consilii Regii portio. Quæ ad Indias earumque gubernationem pertinent, tractantur in Senatu, quem *Indicum* vocant, ab uno Præside, XII vero Consiliariis. Bellica in *Senatu Militari* peraguntur: quem statuunt XII-VIRI Senatus Regii, Dictatores item Legionensis & Castellanus, cum aliis. Præter hos etiam tres in Hispania sunt *Iuris Præfecturæ*, quas *Audientias* vel *Cancellarias* appellant, una quidem in Castilia, altera vero in Granata, tertia in Galætia: unicuique Præses est & XII Senatores: ab his, si Litigantes sibi minus satis factum arbitrentur, Controversiæ ad Senatum deferuntur Regium. Est denique *Thesaurarius Castellanus* sub se quatuor habens *Quæstores*; quorum omnium est Pecunias Regni tractare, earumque habere reddereque rationem. Ducum in Hispania, Marchionum, Comitumque ingens numerus. Præter Principem *Asturiarum* & alios, Duces invenio circiter XXIII. Sunt illi *Frienſis*, *Medinæ-Ravi-Sicci*, *Alvæ*, *Alcalæ*, *Albuquerquæ*, *Scalonæ*, *Osunæ*, *Avossi*, *Bejari*, *Gandiæ*, *Sessæ*, *Infantasgi*, *Medinæ-Cœli*, *Medinæ-Sidoniæ*, *Maquedæ*, *Najaræ*, *Feriæ*, *Segorbiæ*, *Sonnæ*, *Villæ-Formosæ*, *Veragnæ*, *Pastranæ*, *Francæ-villæ*. Sunt & alii, quorum nomina non occurrunt. Quibus omnibus annuus Cēsus est a XL ad c Ducatorum millia: Ducibus *Infantasgi* & *Medinæ-Sidoniæ* summam seperantibus: quorum hic CXXX, ille CXX habet millia. Marchiones hi fere, *Villæ-Novæ*, *Astrogæ*, *Aquilaris*, *Deniæ*, *Mondejaris*, *Navareſi*, *Pliegi*, *Saviæ*, *Velleæ*, *Comares*, *Aiamontis*, *Altaminæ*, *Veladræ*, *Vearinæ*, *Carpij*, *Camarassæ*, *Cortesij*, *Montis-Majoris*, *Guardiæ*, *Montis-Clari*, *de las Navas*, *Pozæ*, *Steppæ*, *Tanaræ*, *Villæ-Francæ*, *Dradæ*, *Cavietis*, *Falcis*, *Fomestæ*, *Molinæ*, *Ceraivæ*, *Valesis*, *Vallis*, *Zaaræ*, *Ardalis*, *Tarifæ*, *Alcanisæ*, & alii: potiore parte Reditum percipiente ab X ad LX millia Ducatorum. Comites recensentur plus minus LXXX, quibus annuus Reditus est ab X ad XXV Ducatorum millia; inter quos Principem obtinet locum *Bonavensæ*, *Alvæ*, *Mirandæ* & *Oropesæ*.

Opera publica & privata.

Ratio gubernandi.

Senatores eorumque frequentia.

Longum esset Lectorique tædiosum, quærere hic Vicecomitum, Baronumque numerum: longum Vice-regum, Militum sive Equitum ordines. Gubernatorum, Provinciis Marique Præfectorum: longum denique Magnorum Magistrorum, Equitumque variorum Ordinum, in Castella quidem *S. Jacobi*, *Alcantara*, *Calatrava*, & *Rhodiensium* Ordinis *S. Joannis*: in Aragonia Cataloniaque ordinis *Montesæ*: in Portugallia Ordinum, *Militum Iesu Christi* (cujus Magister ipse Rex est amplissimi sane, ut qui annexas habet Provincias omnes in Africa, Asia, Americaque inventas) *S. Iacobi*, ejus qui de *Avis* dicitur, itemque *Rhodiensium D. Ioannis*. Inter familias vero Hispaniæ, ut hoc obiter addam, an- Familiæ illustres. tiquitate prima est *Pacieca*, quum Hirtius in Commentariis nominet *L. Iunium Paciecum*, ubi de Corduba agit: ejusque etiam mentio fiat apud Ciceronem lib. VI. Epist. ad Familiares Epistola ad Leptam. Non minus illustres sunt *Meridona*, *Toletana*, *Cerdea*, *Cardonea*, *Larensis*, *Velascea*, *Pimentella*, *Stunica*, *Henritica*, *Orosia*, *Cordubensis*, *Limensis*, *Gusmanea*, *Mondragonea*, alias alii addant: & parcant nobis Senatus illi, si ordinem violavetimus. De Administratione Statuque Politico diximus: sequitur Ecclesiasticus. Primatus Hispaniæ antiquissimis tem- Status Ecclesiast. poribus in Hispalensi fuit Ecclesia, inde vero Toletana, usque ad excidium illud Hispaniæ funestissimum. Toleto enim in Barbarorum potestatem redacto, Bracarensis Archiepiscopatus ea dignitate est functus, docentibus illud Ecclesiæ Bracarensis Archivis. Recuperato Christianis Toleto, quum Toletanus amissam dignitatem repeteret, Bracarensis autem semel acquisitam retineret, Contentio orta est, quemadmodum legere est lib. I. Decretal. adeo ut adhuc sub Iudice lis esse scribatur. Qui porro a temporibus Romanorum & Gothorum in Hispania fuerint Præsules docet in Chronico suo I. Vasæus cap. XX. Post ereptas rursum Barbarorum manibus Hispanias, Episcopatus cum Antiquis suis Civitatibus sunt restituti, tum quidam in nonnullis recens instituti. Septem hodie Archiepiscopos Hispaniam habere legimus, iisque subesse Episcopos circiter XL. suffraganeos. Primus est *Toletanus*, Castellæ Cancellarius, cui post Reges Regiamque prolem nullus vel dignitate vel fortunæ Archiepi. VII. Episcopi XL. amplitudine secundus. Parent illi Episcopi, *Burgensis* (cui sedes olim fuerat Auræ, unde *Auritanus*, & corrupte in quibusdam Conciliis aliisque Actis publicis *Auxitanus* dicebatur, translatus inde *Burgos*, Castellæ Veteris Metropolim, ab Alphonso VI, eo, qui Toletum Christianis restituit, auctoritate Vrbani II P. M. anno CIↃ XCVII) *Cuenæ* vel *Cunquensis*, (*Inqueneæ* vel *Ciguntensis*; *Osmæ* vel *Oxomensis* (perperam in Conciliis *Oxoviensis*:) *Cordubensis*, (Episcopatus hic antiquissimus & propter Osium Episcopum celebratissimus) *Iaenensis*: *Palentinensis*, vel *Palentinus*; *Segoviensis*. Secundus *Hispalensis*. Sub eo quondam XI, hodie III, sunt Episcopatus: *Malacitanus*, *Gaditanus* & *Canariensis*. Tertius *Compostellanus* est. Episcopatus hujus sedes olim fuerat *Iria Flavia*, unde *Iriensis*, Opidum Galæciæ maritimum, *Padron* vulgo. Translatus autem postea Compostellam, dici deinceps cœpit *Compostellanus*, vel *S. Iacobi*. Ejus auspicia sequuntur: *Coriensis*, *Placentinus*, *Asturicensis*, *Gamorensis*, *Salmanticensis*, *Orecensis* (qui & *Auriensis* & *Auriensis*, *Orensis* item) *Tuiensis* (vel *Tudensis*, a *Tude* sive *Tyde*, opido Galæciæ ad Minium amnem sito *Tuij* vulgo) *Badaiocensis* (hodie quoque *Pacensis*) *Mindoniensis* (cujus sedes olim Ribadeum, vulgo *Mondonnedo*.) *Quartus Granatensis*.

Ad

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [165] - 163

PUBLIC DOMAIN

Ad ejus nutum ſunt Præſules *Almeriæ & Guadicenſis* vel *Guaditanus*, olim etiam *Accitanus*; nam quæ olim *Accitana Colonia*, hodie *Guadix* nuncupatur. Quintus *Valentinus*: cui ſuffragantur *Carthagienſis*, *Origuellæ*, *Segorbienſis* (vel *Segobricenſis* a *Segobrica*, quæ nunc *Segorbia*) *& Balearium Majoris*. Sextus eſt *Tarraconenſis*: obtemperant illi Præſules *Ilerdenſis* (vulgo Leridiæ) *Dertoſanus* vel *Tortoſæ*, *Herluæ*, *Barcinonenſis*, *Gerundenſis*, *Vrgellenſis & Vicquenſis*. Septimus denique *Cæſar auguſtanus*: eum in ſacris agnoſcunt *Pampilonenſis Calagurritanus*, *Oſcenſis & Balbaſtienſis*. Nulli ſubſunt *Leonenſis & Ovetenſis*. Habet & tres Archiepiſcopos Portugallia, *Bracarenſem*, *Oliſiponenſem & Funchalenſem*: ſubque iis Epiſcopos *Eborenſem*, *Viſeenſem*, *Guardenſem*, *Conimbricenſem*, *Portenſem*, *Lamecenſem*, *Silvenſem*, *Ceptenſem*, *Lerienſem*. De reliquis Epiſcopatibus conſulendus Vaſæus, loco quem indicavi. His omnibus, ut & Abbatibus, Monaſteriiſque quanti ſint annuatim reditus, notant curioſe L. Marinæus Siculus, Damianus a Goës, & alii. Ad ſtatum Eccleſiaſticum pertinent etiam fidei Inquiſitores, in Sarracenos, Maranos & Iudæos primum creati, qui lapſu temporis vires ſuas & auctoritatem extendere cœperunt in omnes quibus alieniores ab Eccleſia Romana mentes. Habeat & locum hic Notatio Academiarum; quæ in Hiſpania circiter viginti duæ numerantur: interque eas primi loci *Salmanticenſis*, *Complutenſis*, *Conimbricenſis*, *Pincianenſis*, *Saguntina*, *Oſcenſis & Ilerdenſis*. Hiſpani felices ingenio, infeliciter diſcunt; ſemidocti doctos ſe cẽſent. Sophiſtarum Aſtus plus ſatis amant. In Academiis Hiſpanice magis quam Latine loqui gaudent: voces etiam Maurorum non paucas admiſcentes. Suos fœtus ingeniique monimenta ad poſteritatem raro, rarius ad Exteros, ob linguæ defectum, producunt. Fuerunt tamen, ſuntque hodie non vulgariter docti, qui præclara eruditione lectiſſimiſque ſcriptis patriam illuſtrarunt, variiſque operibus apud remotiſſimos etiam clariorem fecerũt. Si Theologi poſtulantur: prodibunt Vigilantius, Presbyter Barcinonenſis; Aquilius Severus; Prudentius, Epiſcopus Armentiæ: Oſius Cordubenſis, Avitus Presbyter, Marcianus, Epiſcopus item Barcinonenſis, Paulus Oroſius, Pacianus, ejuſque filius Dexter, Audentius, Iſidorus, Apocalypſeos Interpres, Iuſtinianus, Valentinæ Eccleſiæ Antiſtes; Leander Hiſpalenſis Epiſcopus: Martinus, Præſul Mandovenſis: Fulgentius, Epiſcopus Carthaginenſis: Eladius, Archiepiſcopus Toletanus: Iſidorus, Epiſcopus Hiſpalenſis: Ioannes, Gerundenſis Præſul: Eutropius, Valentinus Antiſtes: Franciſus Ximenes Cardinalis & Archiepiſcopus Toletanus, Academię Complutenſis pater, qui variis linguis ſacra Biblia, Complutenſium appellatione notiſſima curavit imprimenda; & alii. Si Canonici Iuris periti: Bernardus Compoſtellanus: Raymundus de Pennya Forti: Hugo Barcinonenſis. Si Iuriſconſulti: Calixtus III Pontifex M. Fortunius Garcia, Gomeffius, Didacus Covarruvias, ſilentioque minime prætereundus Antonius Auguſtinus, domo Cæſar-auguſtanus, XII vir Romæ Stlit. Iudicandis, inde vero ex Alliſano & Ilerdenſi Epiſcopo, Tarraconenſis Archiepiſcopus, vir Romanarum Antiquitatum & melioris literaturæ peritiſſimus. Si Medici, licet non patrii, ſed inſititii: aderunt Avicenna, Averrois, Raſis Almançor, Meſſahallah. Si Hiſtorici: Trogus Pompejus, Iuſtinus, & alii. Si Philoſophi, L. Annæus Seneca, ejuſque filii, Seneca Novatus & Mela, L. Iunius Moderatus Columella; C. Iulius Hyginus Sotion; Ioannes Vives Valen-

Academiæ.

Bonarum artiũ ſtudiis celebres uri.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [166] - 164
PUBLIC DOMAIN

Valentinus. Si Mathematici: Pomponius Mela: Abrahamus Cacutius, Alphonſus Rex Caſtellæ, Henricus, Infans Portugalliæ, Henricus Marchio Villenenſis, Arnoldus Villanovanus, eiuſque Diſcipulus Raimundus Lullius. Si Oratores: præter Senecam, Portius Latro & M. Fabius Quintilianus. Si denique Poetæ in medium producendi: ſiſtent ſe Sextilius Hena, LL. Annæi Seneca & Lucanus Patrueles, M. Valerius Martialis, Rufus Feſtus Avienus, Aurelius Prudentius, Damaſus Pontifex M. Iuvencus, Arator, Cælius Sedulius. Iuniores, ne tædiũ pariam, omitto. Hiſpanis natura calida eſt & ſicca: color ſubobſcurus, cui juvando Fœminæ collyrio plurimũ ex Ceruſſa Minioque utuntur: duriora & bene compacta membra. Magna morrales omnes ſuperſtitione ſuperãt, ad ceremonias, adulationes, amplos titulos populis aliis duces. Animi concepta dexeritate ſingulari tacendo, ſimulando, diſſimulandoque celare norunt. Gravitatem ſervant cum adfectata quadam ſeveritate: quæ facit ut odium ſuſtineat nationum omnium, graviſſimum, quemadmodum ipſe Mariana prædicat, atque individuum magnorum imperiorum adſeclam. Mulieres non admodum fœcundæ paucos pariunt: priſcas Romanas æmulãtes, Vino plurimum abſtinent: raro ſe conſpiciendas præbent. Advenas inhumaniter excipiunt. Apud Exteros alter alterum colit, veneratur, laudat, extollit: Nobilitatem, plebeio etiam, ſi quo poteſt modo, concilians. Iuſtitiæ cultores maximi: Summis, Mediis, Imis æquale Ius adminiſtratur. Facit Magiſtratuum induſtria, ut pauca, imo nulla ibi ſint Latrocinia. Plerorum manus puræ ab cædibus aliiſque flagitiis. Nemini impune eſt, qui vel ſacroſanctas Leges, vel quemcumque, etiam minimi loci, violare fuerit auſus. Inquieti magna ſemper moliuntur. Pulſis inteſtinis hoſtibus, profligatiſque Saracenis, potentiſſimas Orbis Terrarum partes ſuis Regibus acquirere ſtudent. Vbi duo treſve convenerint, cujuſcumque loci & conditionis, de Rep. graviſſimiſque rebus diſſerunt, ad enervandas Hoſtium vires vias quærunt, Strategemata excogitant, mille Machinas fabricant, ſuiſque Ducibus, ſiquid utiliter inventum, aperiunt. In caſtris famis, ſitis, laborum patientiſſimi. In acie conflictuque major illis ars quam ferocitas. Levi corpore, levibuſque armis induti Hoſtem facile ſequuntur, facileque, quum opus, fuga ſibi conſulunt, nuſquam non, nunquam non militaribus operam dantes Meditationibus. In conviviis domi quidem frugales, ſobrii, pauciſque contenti, foris ciborum, præſertim delicatiorum, appetentiores. Scitis & commodis utuntur veſtibus nec male formatis. Hiſpania autem largâ manu confinalibus ſuis aliiſque remotioribus populis infinita cum apud ſe nata, tum etiam aliunde advecta ſubminiſtrat, Sericum, Lanas, Pannos omnis generis, Sal, Saccharum, Mel, Mala, Medica, Citrea, Granata, Cydonia, Olivas conditas, Cappares, Vvas, Ficus, Pruna paſſa, Amygdala, Caſtaneas, Glycyrrhizam, Aniſum, Cuminum, Coriandrum, Oryzam, Crocum, Oleum, Ceram, Alumen, Smegma, Minium, Purpuram, Thynnos, Balenaſque ſalitas, Baccas laurinas, Fructus diverſorum generum ſaccharo adſperſos, Alabaſtrum, Corallum, Aurum, Argentum, Ferrum, Chalybem, Stannum, Cuprum, Plumbum, Rubiam Tinctorum, Argentum vivum, Goſſipium, Gemmas item pretioſoſque Lapides & Aromata cum ab aliis, tum ab Indis accepta. Pro iis autem omnibus grata quadam commutatione certatim ab Europęis, Africanis, Aſiaticis, Americanis accipiunt eas Hiſpani merces, quas Natura Cœlique & Soli genius ipſis negare ſolet.

Mores.

Victus.

Mercimonia.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [167] - 165
PUBLIC DOMAIN

HActenus in genere Hiſpaniam deſcripſimus: nunc poſtulat Methodus, ut ſpeciatim & per partes eam perambulemus. Varie a variis fuiſſe diviſam in generali deſcriptione diximus. Nos vero Partium Hiſpaniæ, quo ordine methodoque ab Hondio delineantur, deſcriptionem, quam poterimus fidelisſimè, proponemus. Eam ſex Tabulis abſolvit, hoc ordine. In prima deſcribitur *Portugallia*, in ſecunda *Biſcaia*, *Guipuſcoa & Legio*. In tertia *Caſtella Vetus & Nova*. In quarta *Andaluſia*, ubi & *Conventus Hiſpalenſis & Gades*. In quinta *Valentia*. In ſexta *Aragonia & Catalonia*. *Portugalliam*, quæ primo loco ſe offert, *Luſitaniam* Veteres dixere. *Luſitaniæ* autem Ptol. & aliis, quæ Appiano *Liſitania*, nomen impoſitum tradunt M. Varro & Plin. ab *Luſo* Liberi filio, *Lyſaque* cum eo bacchante: Luſitaniam enim dici, tanquam *Luſi* regionem. Marcianus putat *Luſitaniam* appellari ab fluvio cognomine, qui nunc forte *Tagus*. *Portugalliam* quidam ſic nuncupatam volunt a *Portu Gallorum*. Andreas Reſendius, cujus ſententiam ſequuntur alii docti, *Portugalliæ* appellationem manaſſe notat a *Portu Cale*. Cæterum *Portugallia* hodie, ſi terræ latitudinem ab Meridie Septentrionem verſus ſpectemus, major eſt quam *Vetus Luſitania*: ſin ab Occaſu in Ortum, longitudinem, minor. *Portugallia* vero hoc ævo verſus Boream excurrit ſupra Confluentes Minium Aviamque ad Opidum uſq; Ribadaniam, in Aviæ ripa poſitum: qua parte Galæciam ſpectat: ductaque hinc in ortum Linea ad Mirandam uſque ad Durium collocatam: inde vero Meridiem verſus recto ferè progreſſu facto ad oſtia Anæ fluvii, quo latere Caſtellæ, Extremaduræ & Andaluziæ eſt confinalis: ad Notum & Occidentem Atlanticum reſpicit Oceanum, adeo ut ambitus ejus cenſeatur eſſe Io cccxxc milliarium. Optima in hac regione Aëris temperies, ac Cœli ſerenitate atque ubertate præſtat. Abundat Vino, Oleo, Malis aureis, Citreis, Amygdalis, Melle, Cera. Ac fructus quos hæc regio producit bonitate antecellunt fere omnibus qui in locis finitimis naſcuntur. Et quamvis Incolæ non tantum Frumenti ex agris ſuis colligant, ut ipſis ad victum ſufficiat: tamen ex Gallia & Germania quantum opus habent, advehitur. Plurima alit hæc regio Animalia, Equos inprimis magno numero, tantæ velocitatis agilitatiſque, ut vento conceptos fabularetur, imo crederet Antiquitas. *Portugalliæ Regnum* primũ circa annum c1Ɔc initium habuit. Ad id enim uſque tempus ſub Hiſpaniæ nomine cenſebatur. Primum Regum Luſitanorum Progenitorem Faſti commemorant *Henricum* Ducem Lotharingiæ, Comitem Limburgium, virum animo magnum manuque promptum: qui Laribus in Hiſpaniam tranſlatis, *Tyreſiam* duxit *Alphonſi* VI Caſtellæ Legioniſque Regis Filiam, accepta in dotem ea Galæciæ Luſitanięque parte, quæ nunc Portugallia: quam non ita pridem ipſemet ſua virtute ex Saracenorum & Maurorũ ſervitute vindicerât. Defuncto circa annũ c1Ɔ cxii Patri ſucceſſit *Alphonſus* I, qui Portugalliæ ſe Ducem appellans, Regis titulum ab exercitu accepit anno c1Ɔ cxxxix, victoriam conſequutus in Agro Orichienſi contra Iſmarium, & alios quatuor Saracenorum Maurorumque Reges: quinq; Scutorum inſignia facti monimentum poſteris relinquens. Succeſſerunt huic recta fere linea *Sanctius*, *Alphonſus* II, *Sanctius* II, *Alphonſus* III, *Dionyſius*, qui primus Algarbiorũ Regis Titulũ uſurpare cœpit, Alphonſus

Regiõ. Nomina unde deducta.

Situs.

Cœli temperies & ſoli fertilitas.

Imperium majorum.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [168] - 166
PUBLIC DOMAIN

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [169] - 167
PUBLIC DOMAIN

Alphonsus IV, *Petrus*, *Ferdinandus*, *Joannes*, *Ednardus*, *Alphonsus* V *Africanus* cognomine, *Ioannes* II, *Emanuel*, *Ioannes* III, *Sebastianus* in Africa interfectus, *Henricus* primo Cardinalis, & *Antonius*: quo, quod Nothus diceretur, pulso, ut proximus hæres Regnum occupavit *Philippus* II Hispaniarum Rex, Emanuelis per Isabellam primogenitam Nepos: cujus hodie Filius *Philippus* III feliciter Hispaniæ quanta quanta est, imperat. Portugalliæ Metropolis est *Olisippo*, ut ea dicitur in antiquis & probatæ fidei M. Varronis, Plinii, Antonini, Melæ exemplaribus. In vulgatis enim nunc *Olyssippo*, nunc *Olisyppo*, item *Ulyssippo*, aliisque modis scribitur: hodie *Lisbona*, vel, ut incolæ proferunt, *Lisboa*. Emporium est reliquis Orbis terrarum nobilissimis concensendum: Divitiis supra modum adfluens: Mercium peregrinarum, quæ ex Asia, Africa, America adferuntur, Promptuarium celebre. Situs ad Tagi fere Ostium amœnissimi commodissimique: amplum, quodque sua magnitudine Montes quinque totidemque Valles (nam olim multo erat minus, unumque tantum, ut quidam tradunt, Collem occupabat) complectitur. Ex parte, qua mari alluitur, Portis distinguitur XXII, qua Continentem respicit XVI: Turribus per Murorum gyrum LXXVII munitur. Templa, quæ Græcis Parochiæ XXV, numerantur; præter hæc plurima sunt quæ Monachis, Anachoretis Vestalibusque sunt attributa. *Olisipponem*, ut Matrem agnoscunt Trans-Taganæ: *Ebora* Plin. & aliis, *Ebura* Ptol. quæ vulgo hodie *Evora*. *Begia* vulgo *Beia*, vel *Bexa*: olim *Pax Iulia*, Antonino & Ptol. *Setubal*, olim, ut opinatur Clusius, *Salacia*: quę tamen Varrerio Moralique putatur *Alcasar de Sal* in Algarbiæ regione. *Almada*, Ptol. *Catobrix*: Antonino *Catobriga*. Cis Tagum haud procul Olisippone Aquilonem versus *Cascale* Opidum est situm. Propius ad urbem accedenti *Bethleem* occurrit, opidulum. Sunt ibidem *Leiria*, *Tomar*, *Guarda*, non ignobilia, neque obscuri nominis Opida. Haud procul Tomare visitur *Ceice*, *Celium* Antonini eidem. *Alanqueram* ad flu. Tagum, patriam suam Damianus Goësius, sic dictam putat tanquam *Alankercke*, *Alanorum Fanum*: ingenioše, & vere. Hæc olim *Jerabrica* Antonino. Inter Mondam & Durium *Conimbrica* hodie *Coimbra*, olim caput Regni Portugalliæ. *Viseum* vulgo *Viseo*, *Visensis* civitas in Conciliorum opere; quod opidum hodie *Ponte Vouga*, Plin. putatur *Vacca*. *Lamecæ* vulgo *Lamego* meminit Concilium Toletanum III. Inter Durium denique & Minium *Braga* superbit: sic hodie dicitur, quæ *Bracar Augusta* Ptol. *Braccara Augusta* Anton. *Augusta Bracarum* Plin. Ab Gallis *Braccatis* conditam fama refert, anno ante Christum natum CCXC. *Augustæ* cognomen addiderunt Romani Victores. Tam olim celebris, ut conventus hic fuerit ex septem Citerioribus Hispaniæ unus, unde urbes XXIV, auctore Plinio, jus petere consueverant. Fluvii sunt *Anas* sive *Guadiana*, *Tagus*, *Mondegus*, *Durius* & *Minius*: horum duo celeberrimi, *Tagus* & *Durius*. Portugallia ab Occasu & Meridie Atlanticum respicit Oceanum, qui præter Pisces quos abunde suppeditat, plurimas easque maximas commoditates præbet. Huic copias suas omnes, ut debet, ita & acceptas fert, ac grata memorque beneficia immortalia agnoscit, illum meliore ratione aurifluum, quam Nilum suũ Vetustas, dignatur, quod hujus ope & merito merces undecunq; terrarũ importatas accipiat, eo pacto nullius indiga, rursusq; quibus ipsa copiis abundat, per navigia exportet, lucri causa terras nõ accessas petẽs.

Flumina.
Maris commoditates.

Præter

Præter Portus autem quos supra recensuimus est Portus *Setubal* xx. Milliarib. Olisippone Austrum versus distans. Montes hic pauci, iique non magni, ut sunt quos incolæ vocant *Sierra de Monchiquo: de Chaldetatao, de Sordeda*, olim dicti *Montes Lunæ* &c. Sunt & hi plerique lucis Nemoribusque consiti. Sunt etiam Silvæ & dēsa Nemora, in quibus Hispaniæ Principes venari solent. In Opidulo Bethleem, templum est D. Virgini dicatum, sumptuque incredibili exstructum: Emanuelis Lusitaniæ Regis Monimentum, quod dum viveret sibi ipse designavit. Magna tamen Operi accessio facta ab Ioanne III Emanuelis Filio. Suntque in Interamni Portugallia, ut scribit Vasæus, præter Ecclesiam Bracarensem Metropolitanam, & Portugallensem Cathedralem, atque alias quinque Collegiatas, plusquam centum triginta Monasteria, quorum pleraque reditus habent amplissimos; præterea plus minus M CCCCLX Parochiales, ut scribit quidam. Certe in parte quæ Bracarensem agnoscit Ecclesiam octingentæ recensentur. Ex qua re fertilitatem & Religionem antiquam Gentis facile agnoscas. Taceo Xenodochia, Nosocomia, Orphanotrophia, Turres, pulcherrimas ædes, hortos amœnissimos, & ejusmodi Academias habent in hoc Regno *Ebora & Coimbra*. Prior ab Henrico Cardinale Lusitaniæ, ejusdemque Civitatis Præsule, nuper instituta. Altera etiam instituta nuper a Ioanne II Portugalliæ Rege. Sunt Lusitani omnium Hispanorum fortissimi, veloces, agiles, mobili corpore levique, ut facile & fugiant hostem & insequantur: prompti, laboris patientissimi. Sūt & eo ingenio, ut magnifice de se & rebus suis sentiant; atque ipsi dictitant se vivere ex opinione, hoc est se sustentari potius eo, quod se esse putant, quam eo quod reuera sunt. Rei Navalis sunt peritissimi, ac Navigationibus ad incompertas Regiones toto Orbe notissimi; Mercatorum commerciis ditissimi.

Portus.
Montes.
Silvæ.
Opera publica.
Sacra.
Academiæ.
Mores.
Mercimonia.

Algarbia.

Sub Portugallia hoc tempore *Algarbia* regnum pertinet. Hęc ab Arabibus nomen accepit, significatque Campum Arvumque felix & uber, in quo omnia ad commutationem necessaria. Linea autem cujus initium ab Ana fluvio inter Amnes qui vulgo *Vataon & Carei-vas*; finis autem ad Opidulum *Odeseiza*, id est ab Oriente versus Occidentem protracta, separat *Algarbiæ* regnum ab ipsa Portugallia, omnium Hispaniæ Regnorum minimum & ignobilissimum. Comportantur eo ex variis Hispaniæ partibus secundo Anæ decursu Vina omnis generis, Sicca, Bastarda, Romana, & ejus classis alia; quæ porro navibus imposita in Galliam, Inferiorem Germaniam, alioque avehuntur. Opida habet *Balsam* Ptolemæo; Plinio, Antonino & Pomponio Melæ, quæ hodie *Tavila*, ut Coquus opinatur: *Ossonobam* Plinio & Antonino; quorum ille *Lusturiam* cognominat, *Ossonaba* est Ptolemæo, putaturque quę nunc *Silvis*. Fuit etiam ibidem ad Sacrum Promontorium Urbs *Lacobriga* Pomponio, cujus etiamnum ruinę ruderaque visuntur prope *Lagos* Opidum maritimum, in Vico, qui Lusitanica Lingua *Lagoa* vocatur, uti scribit Vasæus. *Algarbia* Comitatus initio in dotem ab Alphonso X Legionis Rege, ut prisci referunt Annales, datus fuit Alphonso III Portugalliæ Regi, quum filiam ipsius Beatricem, quam ex Pellice genuerat, uxorem duceret. Natus ex eo conjugio *Dionysius*, qui primus Algarbiorum Regis titulum usurpare cœpit. Sed de Portugallia ac de Algarbia hæc sufficiant, ad reliquas Hispaniæ partes transeo.

Regio.
Unde dicta.
Situs.
Opida.
Imperium majorum.

Regio. Vudedicta.

Biſcaia Ioanni Gerundenſi Epiſcopo a Baſtulis Bęticæ antiquis cultoribus nomen trahit. Hi enim cum primum ex Libya in Hiſpaniam Bæticam conceſſiſſent, a Mauris loco pulſi in Galęciæ montes confugerunt, ibique domicilia ſtatuentes nomen gentis retinuerunt, ut *Baſtulia* ab eo tempore dicta ſit, quę nunc *Biſcaia* nominatur. *Biſcaia* a nonnullis *Viſcaia* appellatur, quæ vox ad Vaſconum nomen proxime accedit. Hiſpaniæ regio eſt ad Oceannm Montibus obſita. Temperatius in ea Clementiuſque cœlum, quam in reliqua Hiſpania. Magnis enim Montibus circumdata nec frigore nimio infeſtatur, nec calore nimio torretur. Regio Arboribus, quę navibus fabricandis idoneæ, referta. Novit hoc præter alias Provincias tota Hiſpania, cui integræ nonnunquam claſſes hinc ſubvehuntur. Caſtanearum, Nucum, Pomorum, quæ *Aurea* cognominantur, Reſinæ, Metallorum omnis generis, præcipue Ferri, Nigrique Plumbi, & aliarum rerum feraciſſima. Vino carenti potum ſubminiſtrant Poma ſaporis optimi, preſſa. Animalium hic Terreſtrium, Marinorum, Volatilium: Fructuum, omniumque, quæ vitæ hominum commodius agendæ neceſſaria, ingens copia. Quam *Biſcaiam* hodie dicimus, habitarunt olim *Cantabri*: latius tamen quam ipſa Biſcaia patet, occupatis etiam locis iis, ubi nunc *Guipuſcoa & Navarra*. Populi celeberrimi multorumq; ſcriptis decantati. Hi vitam nullam ſine armis eſſe exiſtimabant. Omnibus Hiſpaniæ populis ſubactis, & in populi Romani poteſtatem adductis, ſoli cum Aſturibus aliiſque conregionalibus vinci non potuerunt. Debellavit tandem ferociſſimam gentem, bello fere quinquennali tractam & defatigatam, C. Cæſar Octavianus Auguſtus; ipſe contra eos reliquoſque Romanis nondum parentes profectus. Subjugavit autem Cantabros Vipſanii Agrippæ, cæterorumq; Legatorũ quos ſecũ duxerat, induſtria & fortitudine. Eſt in Biſcaia, præter alia, opidũ nobile *Bilbao*, ſic dictũ, ut quidam opinãtur, quaſi, cõmutatione literarum Hiſpanis familiari *Belvao*, id eſt *Bellum vadum*. Condidit Didacus Lopeus de Hazo, Cantabrorum Princeps anno a Chriſto nato CIↃ CCC, aut circiter. Tria cum primis hoc opidũ commendãt, Situs oportunitas, Annonę copia, mirabiliſque Negociorum Hominumque varietas & multitudo. Situm eſt in loco plano duobus ab Mari milliaribus. Per hoc Opidum in reliquam Hiſpaniam importatur, quidquid Anglia, Gallia, Belgica mittunt: per idem ipſum exportatur quidquid cum iiſdem aliiſque Regionibus communicandum cenſet Hiſpania. Reperire hic eſt Cives, qui ſoli quotannis ſua pecunia tres quatuorque naves ædificari curant. Ab altera parte, opidulum habet in ora maritima *Portugallette*, vulgo nuncupatum, a quo rivus quidã, maris ingens brachium, non ſolum in hanc urbem uſque: ſed in ipſas etiam domos influit. Hoc importari atque exportari parvo negocio, vilique precio, varia Mercium, aliarumque rerum genera indies videre eſt. Sunt etiam in Biſcaia portus nobiliſſimi. Nec eſt cur Piſcium ullum genus requirat, cum & optimos habeat, & quantos fere velit, eoſque recentes. Margaritas item marinę non negant conchę, ſed quæ ignobiliores. Gens affabilis, hilaris, elegans. Virginibus Biſcainis mos, quamdiu innuptę ſunt, nec capillos alere, nec velari.

Situs. Cœli temperies. Soli fertilitas.

Animalium varietas.

Imperium majorum.

Opida.

Statim

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [173] - 171
PUBLIC DOMAIN

Statim ubi nupſerint,caput velant, & vitta regunt in modum galeæ compoſita ex linteo coloris aurei, quam eſt in modum involvunt, ut in fronte,veluti cornu aliquantulum extet, Magna hic Hiſpanis, cum Gallis, Belgis, Anglis,aliiſque populis commercia. Lana præcipue facit,ut omnia Fora Locaque ab Emptore Venditoreque ſerveant.

Commercia.

Guipuſcoa.

Regio.
Nomina.
Situs.
Cœli temperies.
Soli qualitas.

Guipuſcoa Catabrorum etiam olim erat regio. Nonnulli *Lipuſcoam & Lipuiſcam* vocant: corrupte, ut notat Stephanus Garybayus ejus Incola. Vnde autem hęc appellationē habeat,non facile dixerim, niſi forte ab *Opuſcua* antiqua civitate nomen trahat. Concluditur ad Ortum amne *Vidoſone* (qui & *Vidorſo*, *Alduida*, *Huria* & *Beoyvia*,medius inter Galliam & Hiſpaniam)Pyrenæïſque montibus;ad Meridiem Navarræ regno,ad Occaſum Biſcaia,de qua modo dixi,ad Septentrionem Mari Cantabrico. Circuitus ejus triginta ſex milliarium. Temperata autem maxime hæc Regio eſt;neque enim ſentit frigoris moleſtias, neque Solis vehementes ardores, Cœlo autem utitur humido & inconſtanti. Cum vero omnis ſit montoſa & aſpera, non eſt uſq; adeo culta,quæ tamen in ea loca coluntur,valde ſunt fertilia. Vineta non habet niſi pauca in parte marïtima. Cęterum regio ubique Ferri & Chalybis ferax,adeo ut nuſquam terrarum Ferri major ſit abundātia aut præſtantia: tantumq; ejus materiæ hic effoditur,ut multis regionibus ſufficiat. Vulcani officina, Martiſq; Armamentarium videntur hic ab Natura collocata: tantam ibi videre eſt non ſolum Ferri, & Chalybis, ſed & factorum Armorum copiam; ut non immerito *Murus* ſive *Propugnaculum Regnorum Caſtella & Legionis* in quibuſdam regionis Archivis cognominetur. Scribit Navagierus hoc tractu tantum Ferri Chalybiſque effodi, ut ſingulis annis xxc millium Ducatorum inde quæſtus fiat. Non igitur ſine cauſa Montem ibi ſcribit Plinius lib. xxxiv cap. xLv, totum ex Ferro: *Cantabria*,inquit,*maritimæ parte*,*Mons prærupte altus*,*incredibile dictu*,*totus ex ea materia eſt.* Collocantur hic Ptolemæo,Pomponio,Plinio,aliiſque populi *Oregeviones*,*Autrigones & Varduli.* Metropolis eſt *Toloſa* ad Confluentes ſita Araxin & Oriam. Sunt & alia Opida; *Placentia*,ubi fabrorum ferrariorum incredibilis copia: *Motrico*,vel ut alii ſcribendum cenſent, *Monte de Trico*, ab ſcopulo cognomine, qui Opido imminet; *Fuentarabia* Ptolemæo *Phlaſiobriga*: *Fanum D. Sebaſtiani*; olim *Hiçuru*,poſtea *Don Baſtia*, & corrupte hodie *Donaſtien*,idem ſonas quod *Divus Sebaſtianus.* Don enim Cantabris nihil aliud, quam quod Latinis *SANCTVS*, Caſtellanis *SANTO.* Loca namque in Cantabrorum agris varia plerumque habent nomina, ob linguarum differentias. Aliter ipſi Cantabri,aliter Hiſpani reliqui, aliter Galli, qui ipſis confinales, vocant. Situm eſt hoc Opidum ad oſtium fluminis,quod *Menaſcus* Pomponio Melæ,Ptolemæo *Menoſca*,hodie *Rio Gurumea*, vel *Vramea. Chalybs* fluvius in his regionibus oritur,cujus aqua ad Ferri temperamentum plurimum valet; adeo ut Hiſpani non alia arma, niſi quæ hujus liquore temperata, adprobent. Ab hoc flumine populis Chalybes Iuſtinus lib. xLiv ait appellatos. *Fanum D. Sebaſtiani* Portum habet ampliſſimum, non arte humana, ſed ſagacis naturæ providentia factum,in quo naves ab lævientibus undis ventiſque parum faventibus ſecuram & tutiſſimam inveniunt ſtatio-

Flu. Chalybs.

Portus.

nem

nem. Ingressus patet inter duo castella: quorum quod ad Orientem, in edito Monte exstructum, Occidentaliore, quod in Rupe est; eminentius: & alios. Incolæ iisdem cum Biscainis sunt moribus eademque utuntur lingua. Natura sunt ingenioſi, politici, satis exculti, ad alliciendum faciles, & qui difficulter cogi possunt, honoris cupidi, suorum privilegiorum defensores acerrimi, agiles, animosi, ad tractanda omnis generis arma dexterrimi, & ad militiam proclives. Sunt & mulieres admodum robustæ, planeque viragines, corpore bene habito, forma bona: Licet laboribus assuetæ: ac idcirco minus arrogantes. Maris accolæ navigationi piscibusque, cum aliis, tum quod *Baccaleos* appellant, capiundis, magno lucro, dant operam. *Mores.*

Legio.

Sequitur *Legio*, cui nomen ab *Legione* VII *Germanica*, quæ hic olim (Nervæ Imperatoris principatu, ut quidam autumant) stativa habuit. Hanc Hispaniæ partem qui hodie habitant, eos plerique volunt fuisse, qui *Vettones* Plinio, Ptolemæo, Straboni, Appiano, *Vettoniæ* etiam mentio apud Prudentium. Metropolis, urbs illa clarissima Regioni cognominis, quæ *Legio* VII *Germanica* Ptolemæo: *Legio Gemina*, Antonino: *Leon* hodie vulgo: quod nomen, quur ab Leonogildo Gothorum Rege malit, quam ab Legione ipsa Franciscus Tarapha derivare, non video. Moralis tradit etiam *Sublanciam* olim dictam, adscribens ejus nominis vestigia etiamnum exstare in loco, qui sesquimilliari distans Legione, dicitur *Sollanco*. Illud autem memoria dignissimum est, quod ab hac urbe cœperit circa annum ıɔ CCXVI recuperatio Hispaniæ quam totam fere Maurorum & Saracenorum gens occuparat. Pelagius enim, ex regio Gothorum sanguine, Fafilæ Cantabriæ Ducis filius, ab Christianorum, qui in Montes Asturiæ confugerant, reliquiis Rex consalutatus, magna strage Maurorum edita, vix Regnum orsus, hosti Legionem eripuit: ibique sedem sui Principatus figens, novum Castellum, quasi propugnaculum adversus Barbarorum vim & incursiones exstruxit: unde *Comites* deinceps *Castellæ* dicti, de quibus postea; rejectis autem Gothorum Regum Insignibus Leonem sumpsit Rubrum in albo Campo ferocientem, quo hodieque Reges Legionenses utuntur. Pelagium in regno sequutus est Fafila filius; hunc autem Improlem Alphonsus Catholicus, Petri Cantabriæ Ducis filius, ex genere Ricaredi Catholici Gothorum Regis oriundus: qui uxorem duxerat Ormisendam Fafilę sororem unicam & hæredem. In Alphonsi familia posterisque Legionis principatus mansit usque ad Veremundum, Regem Legionis XXIV: quo, anno CIↃ XX sine successore defuncto, Sanctia Soror, Ferdinando Navarreo, Castellæ Regi nupta Legionense regnum ad Castellanum transtulit. Hic tres habens filios, *Sanctium* quidem Testamento Castellæ Regem; *Alphonsum* Legionis & Asturum: *Garciam* denique Gallæcię (quæ ab Conjugis Majoribus acquisita Comitatus ad illud usque tempus fuerat) & Portugalliæ nominavit. *Sanctius*, divisionis paternæ impatiens, fratres, *Alphonsum* quidem regno deturbavit. *Garciam* autem occidit. Quũ jam *Sanctius* circiter sex annos regnasset, & ab Vellido per fraudem esset obtruncatus: *Alphonsus*, qui Toleti apud Maurorum regem exsul vixerat, non solum Legionis, quod ex Patris voluntate obtinebat, recuperavit: sed & Castellæ, Galæciæ Portugalliæque regna est consequutus. Huic successit Alphonsus VII, Hispanię Imperator nuncupari meritus. Sed de his satis. *Regio. Nomina. Vrbs Legio Gemina.* *Imperium majorum.*

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [175] - 173
PUBLIC DOMAIN

Regio unde dicta Veteris Situs.

CASTILIA sive *Castella* (cui nomen ab Castello, quod Pelagius Rex, Legione ab Mauris recupera-ta, ut Propugnaculum, contra hostes exstruxerat) quondam *Bardulia* dicta fuit. Hanc duplicem faciũt Hispaniarum Delineatores, *Veterem & Novam*, *Veterem* circumdant ad Boream Austria & Biscaia: ad Occasum Portugallia: ad Meridiem Castella Nova, Montibus qui fere per longitudinẽ Hispaniæ incedunt, intercurrentibus, ad Ortum Aragonia & Navarra. Regio fertilis Frugum, Vini, omnis generis Fructuũ,

Soli fertilitas.

Croci, & Animalium. Castellæ autem Regno tale legitur fuisse initium. Pelagius erepta rursum Mauris Legione,

Imperium majorum.

Castellum quasi propugnaculum adversus Barbarorum vim exstruxerat, cui qui Præfecti *Comites Castellæ* nuncupati, Regem Legionensem, ut Principem diu agnoverunt usque ad Ordonium II, decimumquartum Asturum, Legionisque Regem: qui quum Comites Proceresque Castellæ per speciem Colloquii ad se evocatos obtruncasset: Castellani pessimo scelere indignati, projecto Regum Legionis jugo, ex suo corpore duos elegerunt Iudices Nunium Rasuram & Lainum Calvum: unum, qui Iuridicundo, alterũ qui rebus Bellicis præesset: quorum Liberi horumque Posteri *Comites Castellæ* sunt appellati usque ad Sanctium Majorem Navarrę Regem, qui quum bello fortis Cordubam & Toletum Saracenis eripuisset, Mauros omnes Navarra, Arragonia, Castella, Legione, Portugallia, aliisque Hispaniæ locis extubasset, totamque Hispaniam Christiano nomini restituisset, ducta Elvira Sanctii Castellæ Comitis filia, Garsiæque postremi Comitis Sorore & ex Asse hęrede, se dotis nomine non Comitem, sed Regem Castellæ scripsit, Regnumque ad Ferdinandum filium, Legionis etiam Regno per conjugem Sanctiam locupletatum transmisit. Ferdinando successit filius Sanctius: huic frater Alphonsus: cujus filia Vrraca (nam Stirps mascula obierat) quum, post Raimundum Berengarium Tolosæ Comitem, Alphonso Regi Aragoniæ nupsisset, Aragoniæ, Castellæ & Legionis Regna fuerunt unita.

Vrbes.

Metropolis Veteris Castellæ *Civitas Burgensis*, vulgo *Burgos*: *Bravum* putatur Ptolemæi. Vrbs antiquissima, multisque rebus insignis, & inter primarias Hispaniæ merito referenda, C L sub se habens minorum gentium Opida: magnis, pulchris commodisque ædificiis passim adornata; Floris venalibus, Plateis, Vicis, Pontibus, Templis, Cœnobiis, Amnibus exculta: ob incredibilẽ Incolarum cujuscumque ætatis, sexus, conditionis, industriam & diligentiam memoranda. Circumdant suam Metropolim jucundissimo commodissimoque situ: *Palentia*, ad Carrionis marginem sita; *Palantia* Plinio, Melæ, Ptol, & Appiano, *Pallantia* Straboni: *Peralantia* corrupte apud Antoninum. *Valdoledum*, Sedes olim Regia: locus in amœnissima Pisuergæ ripa, non Hispaniæ solum sed Europæ totius pulcherrimus: cui quę Vrbs anteponatur, non invenitur: agro beatus fertili: Forum ibi pulcherrimum amplissimumque: cujus ambitus 10 cc passuum: quumque multis aliis de caussis hoc Opidum vale sit nobilitatum, multo tamen magnificentius illud reddidit inlustrissimus Philippi Regis Hispaniarum ortus: vulgo *Valladolid*: quod *Vallem Oleti* sunt qui interpretantur. *Pintia* Ptol. *Pincia* Ant. ut censet Clusius. *Simanca* Anto. *Septimanca*. *Camora* Pt. *Sarabris*, ut *Clu.* videtur: quæ vitiose *Sabaria* apud Antoninum. *Sarabrim tamen* esse putant Floria-

CASTILIA VETUS et Nova
16 SEPTENTRIO
16 MERIDIES
OCCIDENS
ORIENS
GALLIÆ PARS
ARAGO NIÆ PARS
VALEN CIÆ PARS
Campo de Montiel
CASTILIA NOVA
Burgas
Lara
Salduendo
Lerma
Pontilla
Duenas
Torresendino
Castrillo
Araúda
Reynoso
Sagramenia
Frecedillo
Petortillo
Fresno
Coca
Avila Vieja
Medina del Campo
Segovia
Peñares
Vallmurya
Rica
Padilla
Vezela
Cordutte
Atiença
Huerta
Lechon
Meyrela
Tortosa
Caracosa
Vendel
Alava
Albambra
Vineros
Tervel
Chinches
Lagoelvas
Castilla
Cuenca
Tarancon
Villar de horno
Xamil
Cardenchero
Valencia
Campillo
Alarcon
Sucro fluvius
Taponer
Lina
Chinchilla
Jumilla
Calpe
Cante
Horiuela
Murcia
Cartagena
Amacarron
Guadalantin Rio
Segura Rio
Villa nueva de Alcaraz
Ventas nueras
Almodovar de campo
Elviso
Villa manrique
Santana
Ninaterra
Calasparra
Villa nueva
Baeça
Indujar
Aldea elrio
Andulca
Ventala
Benalcacar
S. Nicolas
Albania
La venta de los palacios
Badajoz
Ruesta
Cafra
Campanario
Merida
Elvas
Villarta
Medellin
Almendralejo
Fuente del Maestre
Fuente de Cantos
Zafra
Llerena
Fregenal
Xerez de los Caballeros
Olivenza
Campillo
Montalvan
La Mota
Puebla
Malago
Canavata
Villa Real
Ciudat real
S. Cruz
Rurda
Villa
Puercio
S. Juan
Tembleque
Consuegra
Orgas
Payoserbo
Rosafan
Villar de pedroso
Talavera
Cebolla
Almaraz
Proveza
Oropesa
Talo Rio
Guadiana Rio
Xarama Rio
Toledo
Torrijos
Cienpocuelos
Torre
Le mise
Madrid
Alcala de henares
Torre ladrones
Chinchon
Pinto Rio
Pinta Rio
Aranjuez
S. de la carça
Sabelices
Hisso
Montemejo
Puebla
Tembleque
Consuegra
Orgas
Payoserbo
Rosafan
Villar de pedroso
Talavera
Cebolla
Almaraz
Proveza
Oropesa
Talo Rio
Guadiana Rio
Xarama Rio
Toledo
Torrijos
Cienpocuelos
Torre
Le mise
Madrid
Alcala de henares
Torre ladrones
Chinchon
Pinto Rio
Pinta Rio
Aranjuez
S. de la carça
Sabelices
Hisso
Montemejo
Puebla
Malago
Canavata
Villa Real
Ciudat real
S. Cruz
Rurda
Villa
Puercio
S. Juan

Florianus del Campo & Gomerius Opidum illud, quod vulgo vocatur *Toro*, Latinis *Taurus*, ad Durium fluvium. Non autem poſtremi hic viſitur loci *Salmantica* Antonino & Ptolemæo, *Salmatis* Pylæno: *Salamanca* vulgo. Haud procul hinc ad fluvium, qui vulgo *Gada*, *Civitas Roderici* Comitis, *Ciudad Rodrigo*, quæ ut putant Vaſæus & Cluſius *Myrobriga* Ptol, Celticorum Opidum in Luſitania. Tendentibus hinc verſus Meridiem occurrit *Caria*, *Caurita* quondam, ut ſcribit Cluſius; *Cauriam* ab Latinis Iunioribus appellari tradit Andr. Schottus. Cauriæ verſus Ortum ad nonam circiter leucam eſt *Placentia*, urbs pulcherrima: cujus Citria, cæterique arborũ fructus, nec non panis candidiſſimus maxime ſolent commendari & expeti: *Plazençia* vulgo. Habet Placentia ſub ſua ditione Opida amœniſſima, in quîs eſt *Xavahicium* nemoribus ſuperbiens, & *Piſaro* in Convalle jacens, velut altare, ut Marinæus notat, in Teſtudine templi. Montes Placentię adjacentes, ab ipſa urbe *Verade Plazençia* cognominantur. Quæ *Avila* hodie, *Ptol. Olbula* nuncupatur, ut vult Cluſius. Haud procul fontibus *Areve*, *Segobia* jacet, quæ *Plin.* & *Anton. Segovia*, ut hodieque, *Pt. Segubia*. Vrbs eſt lanificio & aquæ ductu viſendo Romani operis nobilis: in qua, ut Vaſæus ſcribit, illud memorabile, quod illic nemo conſpiciatur ocioſus, nemo mendicus, niſi qui per ætatem aut morbum opus facere non poſſit: quum nulli deſit, unde victum quærat, aut in quo ſe exerceat. Quæ nunc *Aranda* ad Durium flumen, *Rhauda* Vaccæorum urbs eſt *Ptol.* in Hiſpania Tarraconenſi: *Rauda* Antonino ex emendatione Hieronymi Suritę: nam antea *Raudaclunia* cum altera manſione miſta legebatur. Quę incerto ſcriptori *Exoma*, *Uxoma Plin.* eſt, qui addit nomen hoc crebro aliis in locis uſurpari, *Vxſama* per S in antiquo marmore legitur: *Oſma* hodie dicitur. Reliquas nominatis a nobis adponendas Curioſioribus relinquimus Sed hæc de urbibus & opidis ſufficiant: ad *Caſtellam Novam* tranſeamus.

Regio.
Situs.
Soli fertilitas.
Vrbes.

Caſtella Nova, ad Septentrionem adhærens Veteri, reliquis lateribus clauditur *Portugallia*, Extremadura, Andaluzia, Granada, & Valentia. Abundat Tritico aliiſque ſegetibus, ad utramque Tagi ripam ſita. Metropolis Caſtellę Novę *Toletum*, ut Latini vocant: *Toleton Ptolemæo*: hodie *Toledo*. *Toletanos* nominat *Plinius*: *Colonia Toletana* eſt in Nummis Auguſti apud H. Goltzium: Serezolam etiam ſcribit appellatam fuiſſe Villanovanus ad *Ptolemæum*. Centrum eſt & quaſi umbilicus Hiſpaniæ: Situs clivoſi, inæqualis & aſperioris, aſcenſus ambulationiſque difficilis. Majorem partem alluit & contra hoſtes tuetur Tagus: qua Arcticum ſpectat *Polum*, muris munitum eſt validiſſimis Turribuſque CL. Nobilium ingens in hac urbe numerus: Cives admodum ſunt induſtrii. Cum aliis ampliſſimis ædificiis, tum templo nobilitatur auguſtiſſimo, pulcherrimo, ditiſſimo. Multa Toleti Concilia leguntur celebrata: certe ultra ſeptemdecim numerantur, quot alibi nuſquam. Toletum, ut Matrem Reginamque ſuam veneratur *Madritum*, vulgo *Madrid*, Aeris ſituſque ſaluberrimi. Rebus omnibus abundans gratum uunc eſt Hiſpaniæ Regibus Domicilium. Non procul hinc *Killamanta* eſt: quæ ut volunt B. A. Montanus, Tarapha & Villano *Mantua* eſt *Pt.* Carpetanorum in Tarraconenſi Hiſpania opidum. Quæ vulgo, voce Arabica, Hiſpanis hodie *Alcala de Henares*, tam certo creditur *Complutum Ptol.* ut latine etiam non aliter in publicis Actis & Monimentis audiat.

Situm

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [178] - 176
PUBLIC DOMAIN

Situm eſt in loco plano, ad fluvium, quem *Henarem* vocant; rerum omnium quibus uſus humanus indiget, copia, ſuiſque proventibus adeo abundans, ut nullis aliunde bonis opus habeat. *Segoncia* Antonino inter Complutum & Cæſarauguſtam medio fere itinere: *Siguença* nunc appellatur Varrerio & Morali judicibus. *Alcantarã* in ripa Tagi ſcribunt Varrerius & alii eſſe quæ *Norba Cæſarea* Ptol. *Norbenſis Colonia* Plin. Opidum eſt inſigni conſpicuum Ponte, venerandæ & antiquitatis & majeſtatis. Quę *Tavalera* nunc, Livio *Æburam* nominari opinantur Beuterus & Moralis. Sunt hic etiam *Cuença*, *Caucenſes* Plin. *Lebazuza*, Antonino *Libiſoſa*; *Caſtona la veja*, *Caſtulo* eidem Antonino. *Tagus* flu. Caſtellam novam irrigat cum aliis amnibus ac rivulis in eum concurrentibus: & in ea ſuos fontes habet *Anas* flu. nunc *Guadiana*. Sed de his ſatis. ad Opera publica venio. Quinta Madrito leuca verſus Occidentem conſpicitur magnificum illud & ſumptuoſum Monaſterium S. Laurentii *in Eſcurial* vulgo, Ordinis D. Hieronymi: Philippi II Hiſpaniarũ Regis opus: quod merito certare poteſt cum Ægyptiorum Pyramidibus, cum veterum Græcorum Romanorumque Templis, Theatris, Amphitheatris, Ludis, Circis: Thermis item, Balneis, Sepulchris; cum aliis denique variorum Regum & Principum Monimentis. Operi tanto vix quid eſt par, vix quid ſecundum. Frontiſpicium ejus, Occaſum ſpectans, tribus ſuperbit portis: quarum quæ Media primariaque in Templum auguſtiſſimum, Cœnobium, Collegiumque ducit, quæ ad dextram, in Officinas Monaſterio conſecratas; quę ad ſiniſtram in Domos Scholę deſtinatas. Quatuor angulos totidem exornant mirabiles arte ſua Turres: quas etiam duæ ſuperant ad ipſius Templi pedem hinc inde faſtu quodam conſurgentes. Supra Oſtium Templi magnificæ Stylobatæ Statuas ſuſtinent ex Marmore Tophoque ſex Iiſraelis Regum, pedes altas XVII. Ad Septentrionem Palatium Templo adſitum viſitur, Regi Regioque Comitatui commodiſſime excipiendo paratum. Ad Meridiem variæ ſunt Porticus: Hortus omnis generis inſtructus Herbis, Floribuſque & plurimis ornamentis: Pomarium gratiſſimis conſitum fructibus: item Noſocomiũ, Pharmacopolium, & alia. Quid ſupereſt? quidquid ibi occurrit, ſtuporem injicit ſpectanti: ideoque de iis, quæ dicenda reſtant, ſilere cum modeſtia præſtat, quam jejune pauca in medium proferre. Eſt etiam Toleti celeberrimum Palatium ab Carolo V reſtauratum, noviſque ſtructuris regio apparatu exornatum: in quo, præter alia multa ſingularia, Machina viſitur hydraulica, miro Italorum ingenio fabricata, quæ ex Tago flumine, opera magnæ verſatilis & excavatæ rotæ, aquas in fiſtulas & Tubos per canales in ſummitatem Arcis & Montis artificioſo impetu cogit & impellit; ubi unum in locum & amplum receptaculum collectę in varios arcis urbiſque totius uſus dilapſæ diſtribuuntur: quæ rivulos deinde & fontes hortis Magnatum ædibus, Balneis, Fullonibus, Civiumque neceſſitatibus abunde ſuppeditant. Academiæ hic duæ ſunt, *Complutenſis* omnium Diſciplinarum Academia celeberrima, quâ nobilitatum eſt Complutum ab Franciſco Ximenio Cardinali, Archiepiſcopo Toletano. Altera *Toletana* Academia florens, literarum & ſapientiæ clariſſima officina. Diſciplinis omnibus Artibuſque Mechanicis in urbe Toleto magnus honos: Lanificio Sericoque vitam quærunt hominum millia fere decem.

Flumina

Opera publica

Eſcurial

Scholæ

Opificia

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [179] - 177
PUBLIC DOMAIN

Regio. Nomen, & unde deductum.

Andaluzia Hiſpaniæ Bæticæ pars, nomen adepta dictaque quondam *Vandalia* putatur ab *Vandalis*, Germaniæ populis, quos olim ad hæc uſque loca deveniſſe, multi memoriæ produnt. Sic igitur, ut nonnullis nomen penitius rimatis placet, *Andaluzia* appellatur quaſi *Wendenhuys*, *Vandalorum Domus*. Marius Aretius *Andaluziam* vocatam auguratur, quaſi *Ante Luſitaniam*, mutatis nonnihil litteris.

Situs.

Ad Ortum habet Granatam, ad Septentrionem Caſtellam Novam, ad Occaſum Pacenſi Silvenſique Diœceſibus & Ana Flumine terminatur: ad Meridiem Atlanticum ſpectat Mare. Hujus præcipua pars *Conventus Hiſpalenſis*. Hic ab Ortu Cordubenſe territorium, ab Occaſu Algarbiorum fines habet quæ Septentrionem ſpectat, eam Luſitaniæ ditionem attingit, quæ Magiſtratus S. Iacobi vocatur. Cętera vero Meridiem verſus Gaditano

Cœli temperies. Soli fertilitas.

Conventu, & Oceano clauduntur. Cœlum hic indulgens & felici quadam hilaritate & temperie ridens. Terraque in univerſo hoc tractu ad miraculum uſque, Frumenti, Vini, Olei & omnis generis Frugum feraciſſima eſt,

Imperium majorum.

quibus longinquas & tranſmarimas provincias replet. Secundum Plinium Hiſpania, quacunque ambitur mari Italiæ laudibus proxima: quod de ea Bæticæ parte potiſſimum intelligēdum putamus, quæ ad Hiſpalenſem Cōventum ſpectat; eſt enim Oceano & Zephyri lenibus flabris expoſita. Hęc igitur Regio inſigni rerum omnium fertilitate luxuriat, eo nomine vniverſi Orbis provincias longe ſuperans: eamq; merito Plinius ante Italiæ laudes poſuiſſet, niſi Homo Italus patriam anteferre voluiſſet. Hic etiam pecorum omnis generis magna copia, ſed præcipue Cuniculorum. *Andaluziam* nomen a Vandalis habere ſupra diximus, quod hi a Gothis pulſi hoc loco ſedes ſuas fixerint: quibus poſtea etiam ejectis, in Africam conceſſerunt. Res ita ſeſe habet: Rodericus viceſimus quintus Gothorum Rex, in quo etiam Regium Gothorum nomē defecit, Comitem quendam Iulianum Præfectum conſtituerat Mauritaniæ Tingitanæ: ejuſque abſentis interea Filiæ ſtuprum intulit. Quo pater audito, Saracenos, ex Africa evocavit, juſtiſſimum dolorem ſuum Regis vindicta ſatiaturus. Hi anno ſalutis Dccxiv Duce Muzami ſſo per anguſtias Freti Herculei ingreſſi, biennii ſpatio totam fere Hiſpaniam occuparunt, præter Aſtures natura loci munitos. Periere tantillo tempore utrimque ſeptingenta hominum millia. Saraceni potiti Imperio, Chriſtianorumque (quantum fieri potuit) Religione extirpata, Regna inter ſe varie partiti ſunt. Primum fecere Cordubæ, quod ipſi vocavere *Abenalibeticum*. Alterum apud Hiſpalim, Tertium apud Carthaginem novam: donec a Ferdinando III his locis pulſi Granatam conceſſerunt anno Mccxvi: & a Ferdinando vi penitus ejecti ſunt anno M cccc xciv. Metropolis eſt quæ *Hiſpalis* Plin. *Iſpalis* Ptol. *Hiſpal* Silio, *Spalis* Gratiano, hodie *Sevilla*. Arias Montanus putat *Hiſpalim* nomen eſſe Pœnicum, ex *Spila* vel *Spala* deflexum, quod planiciem ſeu virentem regionem ſignificat, Alii, inter quos F. Tara, ad *Hiſpalim* Herculis Libyci filium, nomen conditionemq; referunt. Ridiculus hic ut in multis Iſidorus, qui, quum ab Iulio Cæſare conditam, exq; ipſius & Romæ Vrbis vocabulo *Iuliam Romulam* notaſſet appellatam, a *Palis ſuffixis* in loco paluſtri ſic dictam memorat.

Vrbes.

Vrbs

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [181] - 179

PUBLIC DOMAIN

Vrbs ad Bætim Situ amœniſſimo excellens, Ambitu magna, Forma fere rotunda, Viſu pulcra, Templis celebris, ædium pulcherrimarum frequentia exculta. Tam multa de hac Vrbe præclara commemorari poſſent, ut natũ ſit inde & tritum vetuſtate proverbium, *Quino ha viſto Sevilla, no ha viſto Maravilla.* Cum aliis felicis ingenii alumnis gaudet, tum Benedicto Aria Montano, nobiliſſimo & ſummo Theologo, plurimarum Linguarum cognitione ſtupendo. Teſtantur id Opera ab ipſo edita, quæ ſummam ejus admirationem apud omnes excitant. Metropoli viſa, reliquarum Vrbium nonnullas indicabo, Ordinis incurioſior; ſic tamen, ut quaſque Metropoli ſuæ proximas primo loco. Offert ſe quinta ab Hiſpali leuca *Palatium* vel *Palantia*, quod vulgo *Palacios*, ſic dictum ab Arce perantiqua, quam lateri habet adhærentem. Via ſitum, quæ ad S. Lucæ Fanum Fretumque Gaditanum ducit. Huic ſuccedunt *Cabecæ*, opidulum in Montium, qui in Meridiem Malagam verſus ſe extendũt aditu ſitum: & Cabecis verſus Libonotum ad tertiam leucam Opidum, quod vulgo *Lebrixa*, *Nebriſſa* Ptol. Plinius *Veneriam* cognominat. Situm fuit olim inter Bætis æſtuaria, hodie octo paſſ. M. ab flumine, oblimato ſiniſteriore Alveo. Conditor perhibetur Liber Pater. Opidulum eſt peramœnum & pulcrum cum Arce perveteri, Agro undique beatiſſimo cinctum. Cive nobilitatum eſt Ælio Antonio Hiſpaniæ totius Ornamento. Quæ *Carmona* vulgo, *Carmon* Straboni eſt, *Carmo* Antonino, *Charmonia* Ptol. *Marchena* hodie, *Colonia* quondam, inquit Onuphrius ex antiqua baſi, *Martia*. Situm eſt hoc Opidum in Colliculo quodam, ubique planities ſpectãte. Sunt & Andaluſiæ Opida *Lora* ad dexteram Bætis ripam: *Axalita* vetuſtis Lapidibus, teſte Clu. *Flavium Axalitanum* Amb. Mor. ex antiqua item Inſcriptione, inter Hiſpalim eſt & Cordubam. *Moron*, olim Cluſio *Arucci*, notantibus Plinio, Antonino & priſco Lapide, *Oſſuna*, *Orſona* Appiano, *Orſon* Strab. *Vrſo* Plin. cui & *Genua* (forte *Gemina*) *Vrbanorum*, *Vrſaon* in antiquis hujus loci Inſcriptionibus: *Vrſao* Hirtio. *Ecceia* ad Singulim fluvium hodie *Xenil* vel *Chenil*, Ptolemæo cluit *Aſtygis*, *Auguſta Firma* cognominatur a Plinio; quod Opidum non adeo magnum hodie tredecim ab Hiſpali leucis viſitur. Inter eandem Hiſpalim & Cordubam medio fere itinere, ad dexteram Bætis oram *Penaflor*, Ptol. putatur *Illipula magna*, in mediterraneis Turdulorum. *Ilpa* cognomine *Italica* Plin. qui Hiſpalenſi Conventui attribuit. Decimo hinc milliari ad ejuſdem Fluvii ripam eſt *Corduba* Ptol. *Cordoua* vulgo: Plinius *Coloniam Patritiam* tradit cognominatam, quod etiam ex antiquis Marmoribus probat Moralis. *Corduba* tanquam *Cor Bætis* dicitur Ioanni Gerundenſi. Alumnos habuit rei militaris gloria doctrinæque ſtudiis præcellentes. Beata hodie eſt *Corduba*, præter alia multa bona, fertiliſſimis Agris, Hortis amœniſſimis, Aquis etiam ſaluberrimis. Solum Cordubæ vocat aureum Silius Italicus lib. III.

Nec decus aurifera ceſſavit Corduba terra

Quinque leucis ab Corduba verſus Meridiem *Mons* eſt *Major*, vulgo *Monte Major*, *Ulia* exiſtimatur Pto. Turdulorum in Hiſpania Bætica Vrbs: *Ulia Antonini*. Decem ab Corduba milliaribus *Mons Aureus* eſt. *Montoro* vocatur vulgo: *Epora* creditur Antonini. Male apud Ptolomæum, *Ebura* pro *Epora*, quum illa ſit non Bæticæ, ſed Luſitaniæ: pejus autem *Ripepora* in vulgatis Plinii codicibus, ubi *Faderatorum* cognominatur.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [182] - 180
PUBLIC DOMAIN

tur. Hiſpalim recurro, hincque per Palatium, Alcantarillæ Pontem, Opidaque Cabecas & Nebriſſam, *Luciferi* peto *Fanum*. Sic Latini videntur nominaſſe, quod Strab. lib. III, ſic nominat: quodq; appellatum etiam addit, *Lucem Dubiam*: hodie *S. Lucar de Barrameda*. Haud procul hinc quarta fere leuca verſus Vulturnum, Opidum eſt, quod Hiſpanis *Xeres de la Frontera* dicitur, quaſi Hiſpaniæ ex hac ora vel initium vel terminus. Hoc Navagierus in Itin. putat eſſe quod *Aſta* Liv. & aliis: *Haſta* Anto. per adſpirationem. *Aſtam* tamen Mor. ſcribit adhuc nomen retinere, vel locum illum eſſe, circa Guadaleten Amnem, qui vulgo *Maſa de Aſta*. Abrahamus Ortelius haud multum abeſt, quin ſubmerſam putet cum Inſula Tarteſſo in Bętis oſtio. Centum ſtadiis a Bætis oſtio diſtat *Chipiona* Opidum, Strab. lib. III, *Capionis Turris*. Ad oſtium Lethes fluminis, quod hodie *Guadelete*, vel Arabice *Bedalac*, Opidum eſt, cui nomen *Portus S. Mariæ*, vulgo *Elpuerto de S. Maria*. Lethem tranſgreſſis occurrit cum aliis *Medina Sidonia*. Meridionaliora verſus Fretum petentibus offert ſe *Conilium*, non ignobile Hiſpaniæ Opidum, ſex leucis diſtans ab Gadium Vrbe: illuſtriſſimo S. Lucæ, qui & Medinę Sidoniæ, Duci parens. *Conilium* habetur ab Georgio Auſtriaco apud Or. *Carteia* Pto. *Tariffam*, quam *Carteiam* quidam opinantur, ex Tarteſſo corruptam ſi quis dixerit, non admodum pugnandum videtur. Non procul inde *Vegelium* eſt, vulgo *Vegel*: Opidum exiguum quidem, ſed ſitu opereque clarum: Colli quem latiſſima undique planities cingit, impoſitum: adeo ut inde circumquaque proſpectus pateat, quouſque oculorum acies extendere ſe poteſt, tam in lætam laxamque planiciem locaque compaſcua, verſus Solis extortum: quam in Africæ Montes & oram circa Meridiem: nec non in vaſtum & tumultuoſum Oceanum verſus Septentrionem & Occidentem. Hic in Caurum iter flectentes obviam habent *Mundam*. Sic nominat Opidum Plinius, quod hodie vulgo *Monda*. Putant tamen alii antiquam Mundam eſſe, quæ hodie *Ronda Veja*: *Mondam* autem, cujus antea memini, duobus inde milliaribus exſtructum fuiſſe ab Arabibus, priſco retento nomine, uti mos illis. Sunt autem in diœceſi Hiſpalenſi innumera Monachorum & Virginum Veſtalium Monaſteria. Longum ſit etiam Xenodochia recenſere, cum in una Hiſpali tantum ultra centũ viginti numerentur egregie dotata, ut multa octo millibus aureorum, nonnulla quindecim millibus annuis locupletata ſint. Eſt vero Hiſpalis ædificiis ſacris & templis omnium Hiſpaniæ urbium ornatiſſima; inter quæ templum Marię ſacrum, quo nullum habet Chriſtianus Orbis excellentius, ſi operis amplitudinem & majeſtatem ſacra quadam hilaritate & pulchritudine venerabilem & turrim ſummæ celſitudinis, è qua ad ſtatas horas ſignum datur, editiſſimo & operoſiſſimo faſtigio admirabilem ſpectes, unde in univerſam urbem & latiſſime circumjacentes campos jucundiſſimus proſpectus eſt. Quid Regiæ Arcis ornamenta vere Regia deſcribam? qua nullam elegantioris ſtructuræ, aut gratioris Hiſpani Reges habent. Quid ſumptuoſa Ducum, Comitum & illuſtrium procerum palatia: quid amœniſſimis fontibus & viretis ornatas civium ædes memorem? Prætereo antiquos aquarum rivos longe per arcus in varias urbis regiones derivatos, & recentiores S.P.Q.H. ingenti ſumptu & induſtria ad Herculanas vulgo dicta; Columnas deductos & publicæ voluptati dicatos; paluſtri & uliginoſa vaſtiſſimæ amplitudinis area, conſitis arboribus, in pulchrum viridarium reformata, & latis ſpatiis in Circi ſpeciem ad decurſiones & inambulationes relictis.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [183] - 181
PUBLIC DOMAIN

Regio.
Unde dicta.
Situs.
Cœli temperies.

Alentia appellationē a ſua Metropoli aſſumpſit, Emporio nobiliſſimo, venerandæque Antiquitatis. Ad Meridiem Murciam reſpicit: ad Occaſum utramque Caſtellam: ad Septentrionem Aragoniam: ad Ortum littora ejus pulſat Mare Internum. Fruitur Aere temperatiore, ac clementiore Cœlo, atque beatiore quam ulla alia Hiſpaniæ pars: imo tanta Cœli temperie ac Zephyri lenitate Regnum Valentiæ gaudere tradunt, ut quocunque tempore, etiam Nativitatis Ieſu Chriſti feſto, & Ianuario florum manipulos Incolæ manibus geſtent, ſicut aliis in locis Aprili & Majo fieri videmus. Magna hujus regionis præſtantia, omniumq; rerum, ut Sacchari, Vini, Olei: item Tritici, Orizæ variorumque Fructuum fertilitas, & copia. Habet

Soli fertilitas.

& Argenti fodinas, in loco quem *Buriel* dicunt, inter Valentiam & Dertoſam. Reperiuntur & Lapides aureis venis lineoliſque interſtincti, in loco, qui *Aioder* nominatur. Ad Promontorium *Finiſtratum* ſunt Ferri Mineræ: circa Segorbiam Lapidicinæ veſtigia, è quibus Romam devecta olim Marmora. In *Piacento* Alabaſtrum effoditur. Paſſim Alumen, Rubia, Calx, Gypſum. Valentiam urbem diu Mauri tenuere longa ducum ſerie: oppugnata ſæpe ab Aragonum regibus, donec Rex Iames poſt longam obſidionem tandem eius potitus eſt, ducemque *Zaen Maure* cum quinquaginta Maurorum millibus coëgit urbe cedere & *Deniam* confugere, auro, argento, armis aliaque ſupellectile eodem aſportata. Deſertam hoc modo Valentiam Rex Iacobus colonia miſſa colere iterum cœpit. Coloni fuere Cataloni & Aragones, ductoribus *D. Berengario Palatiol* Epiſcopo Barcelonenſi: *D. Vidalo Cavelia* Epiſcopo Hueſcano: *D. Petro Ferdinandes d'Acagra & D. Simone d'Vrrea Equitibus.* Hi totam urbem inter colonos novos diſtribuerunt habita dignitatis cujuſque ratione. Legibus etiam novis Rempublicā ornarunt. Inſcripta eo tempore trecenta octoginta quatuor capita familiarium. Cæterum Regni titulum hæc

Imperium majorum.

Regio accepit circa annum ſalutis ſeptingenteſimum & octuageſimum octavum, ut Ortelius ex Petro Metineſi, & Petro Antonio Beutero ſcribit. Hiſtoria ſic habet: Hiſen Rege Cordubæ mortuo ei filius Alca nomine ſub annum Chriſti DCCLXXXVIII ſucceſſit, cujus patruus Aodala Valentiæ Dominus ex Taviar ad ſe vocavit alium ſuum fratrem, cui nomen Culema exhæredatuſque fuerat. Hi duo fratres magnis copiis adunatis profecti Cordubam, nepotem regno expellere conati ſunt, prælio autem victi, Aodala fuga ſibi conſuluit, Valentiamque reverſus eſt. Maurorum autem præcipui ſeſe inter patruos nepotemque interponentes, eo rem deduxerunt ut inter ipſos convenerit, ut Aodala ſe Valentiæ Regem ſcriberet: Culemæ autem quolibet menſe, ex reditibus Valentiæ, mille Moradini (pecuniæ genus erat) inſtruendæ menſæ & adhuc quinque Moradinorum millia ad res neceſſarias parandas deciderentur. Quibus pactis cum Aodala aſſenſiſſet, primus ſe Valentiæ Regem compellavit. *Valentiam* habitaſſe quondam præter alios deprehenduntur *Hedetani* Ptolemæo forte non alii ab *Sedentanis*: *Biſcargitani*, ſic ex membranis legitur apud Plinium. Metropolis ipſorum *Biſcargis*, cujus mentio in Nummo Germanici Cæſaris, teſte Hub. Goltzio: videntur pars fuiſſe Heditanorum, quum in iis *Biſcargin* nominet Ptolemæus. *Leonicenſes* Plinio: quorum Metropolis *Leonica* etiam a Ptolemæo in Heditanis collocatur.

Conteſtani

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [184] - 182
PUBLIC DOMAIN

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [185] - 183
PUBLIC DOMAIN

Conteſtani Ptol. a quibus *Conteſtania* Hiſpanię Terraconenſis Regio apud Plinium: horum memoria ſervatur hodieque in Opido *Contayna*, velut aliis effertur *Contentaina* ad fontem ejus amnis, cujus oſtio adpoſitum videtur Opidum *Oliva* contra Pytiuſas inſulas. *Luſones*, quos ad Iberum fluvium ponit Appianus in Ibericis, Numãtinis vicinos: ad Tagi fontes pertingere ſcribit Strabo. *Lobetani*, quorum Metropolis *Lobetum* Ptolemęo: quam Beuterus ſcribit antea *Turiam*, poſtea *Averazin*, tandemque, ut hodieque, *Albarrazin* dictam. *Torboletæ* Appiano in Ibericis, Saguntinis vicini, a quibus *Turbula* Ptolemæo, *Torres* hodie fortean. *Celtiberos*, ut eos appellant Plinius lib. III cap. III. Pomponius Mela lib. III cap. I. cęterique Latini; qui *Celtiberos* Ptolemæo, quidam Caſtellę Veteri adſcribunt, plerique Valentiæ. Inter Regni hujus urbes *Valentia*, *Valencia* vulgo, primaria eſt ac ſedes Epiſcopalis, Regi Romo primordia ſua fert accepta, ut ſcribit Vaſæus atque alii, quam ab eo Romam appellatam, Romani multo poſterius amplificatam & nobilitatam Valentiam appellaverunt, vocabulo idem ſignificante. At Reſendio hæc fabula videtur, qui eam a Luſitanis cæteriſque Viriati militibus conditam & nominatam tradit. Sita eſt in intimo Sinus Sucronenſis receſſu ad dextram fluvii Turiæ ripam. Hæc Moribus & Inſtitutis clara; Diſciplinis liberalibus exculta; Mechanicis artibus nobilis; magnis Ingeniis felix, Pacis Concordiæque Cives inter ſervandæ ſtudioſiſſima; multorum Equitum ſplendore illuſtris: Mercatorum commerciis dives. Silentio non prætereundum quod de Valentinis notat L. Marinæus Siculus: iis in more poſitum eſſe ſingulis annis, feſto D. Matthiæ, fuſis precibus factiſque obteſtationibus, ad locum ſuppliciis deſtinatum ire, ibique Damnatorum corpora, ſive ſuſpenſa ſint, ſive humi jaceant, ſuſcipere, oſſaque ſparſa colligere; mox autem omnia feretris impoſita ad commune Civibus omnibus ſepulchretum devecta honorifice, Sacrificiis Orationibuſque peractis, terræ mandare. Memorię prodit Petrus Medinenſis eſſe in hac urbe ſupra decem millia puteorum Aquę Vivæ. Stetit olim ad ripam Turiæ ſiniſtram, haud procul Valentia (Strabo lib. III, Pliniuſque III cap. III, mille paſſibus al[illegible]ari ſeparant) *Saguntum* Heditanorum urbs Ptolemæo: *Saguntus* Straboni, *Zacynthus* Stephano: *Secundum* & *Secuntum* vitioſe apud Antoninum. Hodie putatur a pleriſque *Morvedere*, ſic dictum, ut quidam cenſent, ab *Muris Veteribus*. *Zacynthorum Coloniam* facit Appianus, quidam *Saguntim* Herculis filium conditiorem opinantur: ſunt & qui ab *Sagis Ibericis* nomen accepiſſe volunt. Situm deſcribit Silius Italicus lib. I. Sagunti Muris Cæmenta tribuit Livius lib. XXI; quę calce durata erant, ſed interlita luto, ſtructuræ antiquę genere. Conſtat ex Plinio Saguntinos olim coluiſſe Dianam, eodem ab Zacynthiis ipſorum Progenitoribus, advectam: annis ducentis ante excidium Trojæ. *Saguntus*, fide & ærumnis inculta, Pomponio Melæ. De expugnatione urbis nobiliſſimæ cladeque, quæ ob admirabilem conſtantiam, & egregiam in Romanis fidem incidit in annum ab V. C. DXXXV M. Livio Salinatore, L. Æmilio Paulo COSS. conſulendi Livius lib. XXI, Polybius lib. III, Oroſius lib. 4. cap. 14. Eutropius lib. 3, Florus lib. 2. Hiſtor. Rom. cap. 6. Silius Ital. lib. I. Valerius Maximus lib. 6. cap. 6, Auguſtinus lib. 3 de Civit. Dei, cap. XX, Auctor de VV. Illuſtr. cap. 42. Æmilius Probus in Annibale, Cicero in Philippicis, & qui non. Non

Vrbes.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [186] - 184
PUBLIC DOMAIN

Non ignobilis in Valentia loci sunt hodieq, *Segorbia*, *Segobriga* Ptolemæo & Straboni, uti placet Vasæo, Clusio, Tarapha, Emanueli Enrico, & aliis: *Segobrigam* habent Nummi Augusti. Incolæ Plinio *Segobricenses*; eos in capite Celtiberiæ ponenti. *Segobriga* tamen Morali censetur *Injesta*, vel *Cabeça el Griego*: cuius sententiæ est & Ioannes Mariana. Hieronymus Surita, ubi fuerit *Segorbia*, dicit se ignorare. *Segobricæ* meminit antiquum Marmor, quod Tarracone. *Denia*, *Dianium* (ut volunt Florianus, Moralis, Clusius) apud Ciceronem & Plinium, qui *Stipendarium* cognominat. *Incibilis* Livii: quę *Indibilis* Frontino, ubi Annonem Carthaginensium Ducem ab Scipione fugatum narrat, *Chelva* censetur Floriano subdubitanti tamen. *Illici* Plinio, *Ilicias* Ptolemæo, *Illice* Pomponio, *Ilce Colonia* nummis, *Illicitani* etiam Ptol. (unde *Illicitanus Sinus*) hodie aliis *Alicanta* aliis *Elche*, quod propius accedit. *Belgida* Celtiberiæ urbs nomen adhuc retinet. *Leria*, quæ & *Hedeta* Ptol. (unde *Heditani populi*) *Liria* hodie est Clusio & Morali. *Oliete Orcelis* Ptolemæi Floriano, *Horivela* & *Oriola* Gomecio est & Clusio; *Zamora* Nebrissensi. *Bigerra* Livii & Ptolemæi; hodie *Bejar* Beutero & Vasæo; Clusio *Villena* est. Quæ *Setabis* Strab. vel *Setabis* antiquis Lapidibus, teste Clusio; hodie Floriano judice, *Xativa* cluit. Fluvios habet hęc Regio multos, inprimis vero *Turiam* quem Pomponius *Duriam*, *Deriam* Ptolemęus nominat. Incolæ Arabicam vocem *Guetalabiar* servarunt, quæ vox aquam puram significat. Magnas hic fluvius commoditates, locis per quæ fluit adfert. Est & *Sucro* fluvius, *Xucar* novo nomine dictus. E montibus hic oritur Orospedanis. Habet Valentia duos Montes, quibus nomen *Mariola* & *Penna golosa* (Rupem cupedinariam Latine diceres) in quos, quum Stirpibus rarioribus Herbisque variis abundent, quotidie magnus Medicorum & Herbariorum numerus ex diversis Hispaniæ partibus confluit, Nunquam non rari quid ibi se offert. Valentia urbs antiquitate venerabilis est, ibique ad nostram ætatem multa perdurant antiqua marmora, Romanis inscriptionibus insculpta, quarum quædam videri apud Beuterum, Ambrosium Moralem, Hotomannum in Cęsaris Ephemerides, & alios, possunt. In urbe Sagunto nunc *Morvedre* Theatrum & scena, aliaque multa Antiquitatis vestigia, ut Sepulchra Sergiorum, L. Galbæ, Sergii Galbę & aliorum ejus gentis, ex quorum Lapidibus constructum est Cœnobium fratrum Trinitatis. Academiam habet Valentia celebrem. Præter hanc in regno Valentiæ est & Academia *Gandaina*, quam non ita pridem erexit Illustrissimus Gandiæ Dux, ut ibi præcipue Patres Societatis Iesu, ad quam se ipsum quoque contulisse fertur, philosopharentur. Valentia quod ad administrationem Reipublicæ attinet, facile omnes antecedit Hispanię Civitates. Ager hujus urbis maxima ex parte a Gete è Mauris oriunda, & paternum sive avitum sermonem ac fere vitæ morem adhuc retinente, colitur. Illud autem non omittendum quod M. Tullius in Valentiæ laudem protulit oratione in Verrem ultima: *Valentinorum* (inquit) *hominum honestissimorum testimonio*. Multum Bysi hoc in regno paratur. *Valet* & *Valentia commercio* (ut scribit Olivarius Valentinus) *mercatorum maximo. Nam inde exportantur variæ & multæ merces, inprimis holosericæ telæ fere omnium colorum & fila serica ex vermibus, panni optimi in Insulas Baleares, & Siciliam & Sardiniam, & ii panni vocantur contrafti, exportantur inde Oriza, Saccharum albedine admirabili, uvæ passæ & Ficus, nec non & fructus Saccharo conditi.*

Flumina.

Montes.

Opera publica.

Scholæ.

Mores.

Opificia.

Mercimonia.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [187] - 185
PUBLIC DOMAIN

Regio.
Vnde dicta.

Ragonia vel ab *Autrigonibus*, Hiſpaniæ populis teſte Laurentio Valla; vel a *Tarracone* antiqua civitate, ut Antonio Nebriſſensi & Vaſæo placet, nomen accepit. Alii ab *Aragone* fluvio qui illic ortus Iberũ influere perhibetur. Nonnulli ab Herculis *Ara Agonalibuſque* Ludis derivant: quod ſi verum, mirum tam altum obſtinatumque apud Veteres ſcriptores de *Aragonia* eſſe ſilentium. Huic Regno adhærent

Situs.

ad Caurum Navarra; ad Vulturnum Catalonia; qua Africo exposita, Caſtiliam ſpectat, qua Aquiloni, Pyrenæos

Soli qualitas.

habet montes. Regio ut plurimum aſpera, & ſicca eſt, maxime verſus Pyrenęum, unde ad multum itineris ſpatiũ nullæ habitationes reperiuntur: ſunt tamen hic Valles nonnullę feraciſſimę optimi Frumenti, aliorumque Fructuum, quæ mirum in modum ab aquis adjuvantur. Hujus Regni primum Regem omnium Scriptorum Calculi *Ranimirum* faciunt. Hic factus eſt Rex Aragoniæ anno Chriſti CIↃ XVI. Sed de Origine Regni Regumque

Imperium majorum.

Aragoniæ, Valentiæ & Cataloniæ, a quibus & quomodo initium habuerint; deque unione eorum, legendi Rodericus Sanctius Hiſtoriæ Hiſpanicæ Parte I. cap. XIII, Lucius Marineus Siculus lib. VIII de Regibus Hiſpan. & alii. Metropolis & Regni caput *Cæſaraugusta* Plinio aliiſque, *Cæſarea Auguſta* Ptol. Nominatur ſæpe in Nummis

Urbes.

Veterum. Hodie *Carragoça*, Academia nobilis. Conditorem ejus ferunt Iubam Mauritanię Regem, & ab eo *Saldybam* appellatam, quaſi *Jubæ Domum*: poſtea vero, priore repudiato nomine *Cæſaris Auguſti* nomen illi fuiſſe inditum. Sita eſt in ripa fluminis Iberi, loco plano, ex quo Iberus inſigni ponte lapideo longoque (cujus etiam Strabo facit mentionem lib. III) trajicitur. Vrbis autem ſitus Soleæ Calcei formam refert. Portas habet quatuor ad totidem Mundi partes ſpectantes. Validiſſimis muris cincta, crebriſque Turribus probe munita. In hac urbe Reges Aragoniæ ab ejus Archiepiſcopo, qui Primus Regni, Diadema ſoliti accipere Civitates reliquę: *Oſca* Latinis, Ptol. & Plutarcho in Sertorio; hodie *Hueſca*: Cives ejus *Oſcenſes* Cæſari nominantur: *Oſcenſis Argenti* meminit Livius lib. XXIV: *Eteoſca* mendoſe vocatur Velleio Paterculo, ubi Sertorium interemium ſcribit. *Tyriaſſona* Civitas apud montem Caci, quam a Tyriis & Auſoniis conditam fuiſſe nonnulli opinantur. *Iacca*, jacens in convallibus, Iaccetanorum quondam ſedes, *Calaiuta*, in campeſtri loco, ex ruinis nata Bilbilitanis, quæ cum multis aliis Antiquitatum monimentis, medio Milliari Hiſpanico ab hoc opido hodie viſuntur, in Colle, qui vulgo *Bambola* vel *Baubola*. Cingitur Mons ille in orbem fere ab *Salone* flumine, quem ſitum *Bilbili* tribuit alumnus eius & Civis (vide lib. I. Epigr. LXII.) Valerius Martialis lib. X. Epigram. CIII. Sic Paullinus ad Auſonium *Bilbilim* acutis ſcopulis pendentem prodit. *Bilbis* Ptol. corrupte. *Auguſta Bilbilis* cognominatur Martiali, quemadmodum & in multis Veterum Numiſmatum Inſcriptionibus. Sunt & alia Aragoniæ Opida: *Barbaſtrum*, Arcubus ferreis nobile: *Burtina* Ptol. *Bortina* Antonino, ut nonnulli cenſent. *Monſonium* in Regni ſitum umbilico, ad Cingę ripam, cui Collis imminet, a quo nomen Opido: Conventibus Regnorum Aragoniæ, Valentiæque & Principatus Catalòniæ celebris ſedes: Vulgo *Monçon*, fertilis agri & aprici ſitus.

Fraga

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [189] - 187
PUBLIC DOMAIN

Fraga, inter Ilerdam & Cæsaraugustam: *Gallica Flavia* Ptol. *Gallicum* Antonino, ut Varrerius censet: Alii *Gallicũ* locant, ubi nunc *Zuera*, in cujus agro vetustorum Pavimentorum vestigia visuntur. *Gurrea* olim *Forum Gallorũ*, Antonino inter *Cæsaraugustam* & Pyrenæos. *Ajerbium*, in cujus solo quondam stetisse creditur *Ebellinum*, Antonino cum aliis nominatum. *Vrgella*, *Orgellum* Aimonio, *Orgia* forte Ptol. Opidum haud procul Sicoris fonte. Fuerunt & alia Opida, sed quæ diruta, quorumque nulla hodie vestigia. Inter illa non ignobilis *Calagurris Naßica*, alia ab ea quæ in Navarra. Cives ejus *Calagurritani* nominantur ab Cęsare 1 belli civilis Commentario: eosque corporis sui custodes habuisse Augustum notat Suetonius in ejus vita cap. xLix. Plinius *Naßicos* cognominat. Fluvii hic sunt *Iberus*, *Gallego*, & alii.

Catalonia.

Regio unde dicta

Catalonia vulgo *Catalunna* sequitur. Nomen illi impositũ putat Volaterranus ab Gothis & Alanis, scribendamq; esse *Gothalaniam*. Beatus Rhenanus lib. 1 Rer. German. *Cattalaniam* arbitratur appellatam ab Cattis & Alanis, qui junctim in eam Hispaniæ portionem proruperũt. Alii ab Castellanis, antiquis Hispaniæ populis, qui hisce locis sua habuerunt domicilia, denominatam judicant. Sunt etiam, qui nuncupatam *Cathaloniam* tradunt ab Othogerio Cathalone: de quo multa præter alios, Marineus Siculus li. IX. de Reb. Hisp. & L. Valla de Ferdinando Aragon. Rege lib. 1. Hæc Pyrenæis montibus, Mari Mediterraneo, fluminibusque Ibero & Cinga terminatur. Regio ipsa ut plurimum sterilis est, ac magis Fructuum quam Frugum abundans, & silvestrium quam domesticorum. Metropolin habet hodie *Barcelonam*, urbem pulcherrimam, quæ in Maris Mediterranei littore sita meram redolet antiquitatem, complures servans rei probandæ lapides vetustos. Conditor ejus fertur a plerisque Hispaniarum inlustratoribus Amilcar Barcha cognomine, filius Annibalis Carthaginjensium Ducis: qui victa classe, a militibus in crucem fuit sublatus: pater autem Annibalis, magni istius Imperatoris: *Barcinon* Ptol. *Barcinus* Paullino: *Barcilona* Iornandi. *Faventia* etiam quondam, teste Plinio. Laudat hanc Vrbem multis verbis Marineus Siculus Rer. Hisp. lib. XIII, qui & situm ejus describit lib. XV, Fuit olim multo minor, quam hodie conspicitur, ab littore maris uno fere stadio remota. Habebat portas quatuor, quæ totidem Mundi plagas, spectabant, æquo fere omnes spacio inter se distantes, quę adhuc in ipso pene umbilico urbis visuntur: cælata gerentes Capita Bubula, altæ pacis, ut nonnulli volunt, & quietæ agriculturæ symbola. Lapsu temporis bis prævalidis muris superbisque turribus est cincta, inque tantam paullatim magnificentiam excrevit, ut multo merito Caput hodie censeatur Cataloniæ. De Barcinonis Comitibus, eorumque origine consulendi Rodericus Toletanus lib. VI de Reb. Hisp. cap. III, & L. Marineus lib. IX. Sequuntur hanc *Tarraco*: *Tarracon* Ptol. & Strab. *Tarragona* hodie. Vrbs olim tam celebris, ut potiori Hispaniæ parti nomen dederit. Maritimarum opulentissima Melæ lib. II. *Vigua*, *Vicque* vulgo, vel *Vich*: *Ausa* Ptol. Authetanorum Vrbs. *Girona*, *Geronda* Plin. & Ant. *Tortosa*, quæ *Dertosa* Pt. *Dertosani* Populi apud Plinium.

Situs.
Soli qualitas.
Vrbes.

Lerida

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [190] - 188
PUBLIC DOMAIN

Lerida, quę Ptolemæo, Steph, & aliis *Ilerda*, Ilergetum Vrbs. Situs ita delineatur ab Lu. lib. 4. bel. Phar.

Colle tumet modico, lenique excrevit in altum
Pingue Solum tumulo; super hunc fundata vetusta
Surgit Ilerda manu: placidis prælabitur undis
Hesperios inter Sicoris non ultimus amnes:
Saxeus ingenti quem pons amplectitur arcu
Hibernas passurus aquæ.

Emporiæ Silio lib. III. Polybio lib. III, & Ptol. *Emporium* Stephano: *Empurias* vel *Ampurias* vulgo, *Blanda* Pomponio & Ptol. *Blanes* vulgo, ut volunt Benterus, Florianus & Navagierus. *Manresa*, quam Florianus, *Athanagiam* ab Livio vocari cēset *Rosæ*, *Roses* vulgo: *Rhoda* Livio: *Rhode* Stephano, *Rhodope* Str. *Rhodipolis* Ptolemæo. *Colibra*, *Iliberis* Ptol. Livio & Plin. vicus magnæ quondam Vrbis, & tenue magnarum opum, addenti, vestigium; *Cliberre* Tabulę Peutingerianæ. Alii tamen *Iliberrim* non *Colibram*, sed aliud Opidū volunt: *Salsulas* Poldus: *Eunam* Olivarius: *Illam* Mercator. Fuit &, ubi nunc Catalonia, quondam *Iulia Libyca*: *Cinniana* Antonino; *Deciana* Ptol.

Sed de Hispania quæ dicta sunt hactenus, sufficiant, Nefas sit autem non adscribere, Coronidis quasi loco, præclarum hominis Galli de Hispania Testimonium: quo quidquid in eius laudem & commendationem hucusque a nobis variorum indicio prolatum, tanquam per *Anacephalæosin* succincte nervoseque repetitur. Gallus cuius meminimus, Latinus est Pacatus, qui Panegyricum doctissimum scripsit Theodosio Imperatori, Hispano. In eo sic inter alia loquitur: *Iam profecto constabit, eum Principem declaratum qui & ab omnibus legi debuerit & ex omnibus. Nam primum tibi mater Hispania est: Terris omnibus Terra felicior: cui excolendæ atque adeo ditandæ impensius, quam ceteris Gentibus supremus ille Fabricator Rerum indulsit, quæ nec Austrinis obnoxia æstibus, nec Arctois subjecta frigoribus: media fovetur Axis utriusque temperie: quæ hinc Pyrenæis Montibus, illinc Oceani æstibus, inde Tyrrheni Maris littoribus coronata, Naturæ solertis ingenio, velut alter Orbis includitur. Adde tot egregias Civitates, adde culta inculta omnia, vel Fructibus plena, vel Gregibus: adde auriferorum opes Fluminum; adde radiantium Metalla Gemmarum. Scio Fabulas Poetarum, auribus mulcendis repertas, aliqua nonnullis gētibus attribuisse miracula, quæ dum sint vera, sint singula: nec jam excutio veritatem: Sint (ut scribetur) Gargara proventu læta tritici; Menavia memoretur Armento: Campania censeatur Monte Gaurano: Lydia prædicetur Amne Pactolo: dum Hispaniæ uni quidquid laudatur, adsurgat. Hæc durissimos Milites; Hæc expertissimos Duces, Hæc facundissimos oratores, Hæc clarissimos Vates parit: Hæc Iudicum Mater, Hæc Principum est: Hæc Trajanum illum, Hæc deinceps Hadrianum misit Imperio: Huic te debet Imperium. Cedat his Terris Terra Cretensis, parvi Iovis gloriata cunabulis; & geminis Delos reputata Numinibus; &*

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [191] - 189
PUBLIC DOMAIN

Lectori.

QVANDOQVIDEM nobis ſolis nati non ſumus, ſed quantum quiſque poteſt ad commune bonum, tantum a beneficentiſſimo generis humani conditore & parente ab illo exigitur, juſtum exiſtimavi opus hoc Geographicum, cujus hic partem damus, ad Reipublicæ utilitatem quam poſſum maxime accommodare. Eſt autem Geographia in legendis hiſtoriis iiſque retinendis facilior notiorque uſus & utilitas, quam ut meo documento aut commonefactione ſit opus, ſed alia eſt ejus & multo præclarior dignitas, ſi recte quo valet dirigatur, nimirum ad Politici Reginimis cognitionem plurimum conferet, ſi locorum non ſitus tantum, ſed & natura ſive legitima conditio deſcribatur, quod alioqui etiam Geographi officium poſtulat. Nam ut ſuæ profeſſioni non ſatis facit Pictor, qui hominem aliquem juxta membrorũ proportionem delineat, verum neglectis coloribus & Phyſionomicis ſignis ejus naturam & affectus non proſequitur, ita veluti mortuum cadaver Geographicum figurabit, qui locis tantum iuxta ſuam ſymmetriam poſitis, nullam eorum ad invicem rationem politicam aſſignaverit. Quapropter hoc ſummopere curandum duxi, ut quę in ſingulis regionibus eſt dominiorum locis appendentium natura & ordo, eam convenienti diſtributione ipſis tabulis præfigam, quo politicæ diſtributionis & rerum publicarum ſtudioſis aliquid noſtra conferre poſſint. Quod ſi in multis ſit imperfecta & deficiens, aut etiam alicubi erronea conſcriptio noſtra, non mireris Lector: non enim Rerump. formæ per ſingulas ditiones ſcriptæ extant, neque mihi eas paſſim perveſtigare eſt integrũ, ſed quatenus ex hiſtoriarum inſpectione deprehendere potui, ſaltem formam aliquam & rudimentum politici ſtatus collegi, unde rei propoſitæ, rationem & ordinem intelligas, ac quod in tua regione deerit ſupplere poſſis, & caſtigare, quod ſi facere non gravaberis, ac mihi communicare placuerit, tuo id nomini atque honori in caſtigato tabulæ frontiſpicio acceptum referam. Idem ſi quiſque in ſua patria præſtiterit, nemo credat quantum emolumenti ſtudioſis omnibus ex Geographia ſit acceſſurum.

Itaque cum tria præcipue ſint in adminiſtratione regnorum, principatuum, & provinciarum conſideranda capita, videlicet, Status Eccleſiaſticus, Politicus & Iuſtitiæ Iuriſque adminiſtratio, primum ſub regionis inſcriptæ titulo, quot in ea regione ſint ſtatus politici membra recenſebo juxta earum dignitatis ordinem ibi obſervatum. Deinde in nobilium locorum diſtinctione (quando penes nobilitatem præcipuum eſt regimen) eos locos primum enumerabo qui Principi ſunt feudales, deinde & liberos, idque ordine a ſummo nobilitatis gradu deſcendendo veluti Ducatus, Comitatus, Baronias, Dominia. Tertio in quas Præfecturas regio ſit diviſa. Atque his tribus politicum ſtatum ſufficienter declaratum iri exiſtimo. In Iuſtitiæ adminiſtratione notandæ erunt diœceſes juridicæ, ſuperioreſque Senatus ad quos fit appellatio. Denique in Eccleſiaſtico ſtatu primum Archiepiſcopo, ſi qui ſunt, tum eorum ſuffraganei Epiſcopi, & qui præterea aliis ſuffragantur ordine ponendi erunt. Hæc omnia enumerare ſtudium quidem eſt; verum cum deficiente materia

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [192] - 190
PUBLIC DOMAIN

teria in paucis id detur, præstabo, quod potero, ut saltem patriæ cultores ad meliora perfectioraque provocem. Singula autem loca numeris designabuntur, ut in subsequenti tabula continuo inveniri possint, prior numerus gradus & minuta longitudinis continebit, qui in latere Boreo aut Meridiano, Tabulæ quęrentur, posterior latitudinis numeros habebit, in Occiduo aut Orientali latere quærendos. Ab horum terminis, hinc meridiani, inde paralleli latitudinis ductu ad communem eorum sectionem & locum propositum pervenies. Quæ vero in generalium tabularum indicibus sunt, eorum situm inde petere oportet. Quod si quę nomina in subjecta tabula non reperiantur, id Chorographi qui eam prior delineavit factum est vitio, propter quod principatuum & dominiorum designatio omittenda non erat.

Quoniam autem penes nobilitatem est regionum dominium & regimen, utile & jucundum est ejus gradus ordine, & proprias cujusque conditiones internoscere. Summus ejus gradus est Imperatorius aut Regius quem ordine subsequuntur Dux, Comes, Baro, Tribunus militatis, quem *Banderheer* vocant Belgæ, quasi *Benda* hoc est Turmæ, quam sub suo *Baniere*, hoc est signo equestri ductat, Dominum. Post hunc est Eques auratus, sive equestris ordinis dignitatem adeptus, quem Galli *Chevalier*, Belgæ *Ridder* vocant. Postremo loco est *un Escuyer*, id est nobilis scutatus, qui insignia quidem nobilitatis gestat, verum ordinis dignitatem publicam necdum assecutus. Iam Comitum tres sunt gradus, qui in primo est a Gallis *Viconte* dicitur, hoc est, ut opinor, Procomes, aut Princeps Comes, qui cæteris apud ducem suum dignitate & privilegiis præstat, quem Lodovicus Guicciardinus Burgravium hodie dici vult. Et fieri potest hunc Comitum ordinem eo diminutionis dilapsum esse, sed principio excellentior fuit eius dignitas, ut mox eius descriptio indicabit. In secundo gradu est Provincialis Comes, *Landgrave* Belgice. In tertio Marchio, *Marckgrave*. Hi sunt præcipui Nobilitatis gradus atque ordo, iuxta quem regionis cuiusque dominium distribuitur. Sunt & aliæ quædam in his gradibus subdivisionis differentiæ, sed quæ privilegiis magis quam regiminis forma distinguuntur. Eius porro ordinis quem recitavi legitimas differentias & conditiones, quemadmodum in Gallico quodam libello, inscripto: *La division du monde*: inveni tradam, ab ima nobilitate aliorum graduum creationem deducens, unde illorum proprierates & regiminis ordo elegantissime eluceścunt.

Eques auratus, inquit ille, sive *Chevalier* ex scutato nobili, ex *Escuyer*, sic creabitur. Si diu hic bella secutus arma exercuerit, pluribus conflictibus interfuerit, atque unde ordinis statum honeste sustinere habeat, sitque ex magna, insigni ac divite familia, tum in aliquo conflictu duci exercitus aut strenuo & generoso equiti petionem suam significabit, & finito conflictu ipse ducem aut equitem dictum accedet, præsensque in nomine Dei ac S. Georgii orabit, ut sibi ordinis insignia donet. Quo ille audito gladium suum educet, terque supplicantem feriet, dicendo: Ego te facio equitem (*Chevalier*) in nomine Dei & S. Georgii ad fideliter conservandam Fidem, Iustitiam, Ecclesiam, Viduas & Pupillos. Quod si vero supplex etiamsi strenuus, sit tamen pauper, admittendus non erit, nisi tot illi reditus annui assignentur ac donentur, quot ad ordinis honorem & dignitatem conservandam opus est habere. Atque hic primus est ab imo nobilitatis gradus.

Tribunus

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [193] - 191
PUBLIC DOMAIN

Tribunus militaris, een Banderheer, ex equitè aurato fiet, si diu fecurus bella fatis terrarum ac reditium poſſideat, ad tenendum & ſtipendiis alendum 50 nobiles, hoc eſt unam *Bendam*, quę ipſius ſignum equeſtre in militia ſequatur. Nemo enim ſignum ſive vexillum erigere poteſt, niſi qui turmam hoc eſt *bendam* 50 ut minimum Nobilium ſtipendiariorum ſuo ſumptu adducere poteſt.

Baro ex equite aurato, aut etiam Scutato Nobili creari poteſt, quando ille in ſuo Dominio quatuor Caſtellanias habentes juriſdictionem altam, mediam, & baſſam (ut vocant) poſſidet, tum enim Rex illi conferre poteſt vexillum Baronatus. Cæterum hoc illi conferri non poteſt, niſi rebus in bello fortiter geſtis. Itaque ex primo conflictu equeſtris fit ordinis, ex ſecundo Tribunus militaris, ex tertio Baro.

Comes aſcendendo ſequitur, & quidem primo *limitaneus*, quem *Marchionem* hoc eſt *Marcgrave* vocamus. Is autem talis creari poteſt, qui duas aut tres Baronias in uno Ducatu concluſas poſſidet; Creari autem poteſt a ſuo Duce in cujus ditione eas poſſidet.

Comes Provincialis deinde, id eſt *Landgrave*, fieri poteſt, qui quatuor Baronias uni Ducatui incluſas habet, quem Dux in Comitem creat, aut etiam Rex per Ducis inſtantiam aut permiſſionem.

Vicomte, Princeps Comes, fieri poteſt qui tenet quinque Comitatus aut plures in uno Ducatus comprehenſos aut junctim ſitos, Et poteſt a Duce in magna ſolennitate permiſſu Regis creari. Quod ſi Rex ipſe præſens adſit honorabilior fit principatus.

Dux ex Comite qui futurus eſt inprimis in Regno in quo coronandus eſt, poſſideat, quatuor Comitatus Principales, & in quolibet horum habeat alios quatuor Comitatus, ſive Baronias illis quatuor Comitatibus fide & clientela obſtrictos, ſic jus Ducalis dignitatis conſequendæ liberum habebit, Coronandus eſt autem a Rege vel Imperatore cui ſubjectus eſt, galero margaritis & gemmis precioſiſſimis exornato, in florentiſſima ſuarum ditionum urbe, idque in magno conventu Principum virorum, Ducum, Comitum, ac Baronum ſolenni etiam feſto celebrato, quemadmodum in coronatione Regum conſuetum eſt.

Qui *Rex* futurus eſt, neceſſe eſt, ut quatuor Ducatus inter ſe cohęrentes & continuos ſibi ſubjectos habeat, & in quolibet Ducatu civitates quatuor, in quas ipſe ſolus Dominium habeat. In qualibet etiam harum Civitatum Archiepiſcopum unum, ſub unoquoque rurſus horum decem Provincias Epiſcopales. His dotatus exornatuſque Dominiis & dignitatibus Imperatoriam Majeſtatem tanquam ſuum ſuperiorem adibit, aut ad ſe ut veniat honorifica legatione invitabit, & efficiet quo ab illo coronetur.

Recentior autem hęc eligendi Regis cæterorumque Principum lex eſſe videtur, quamdiu enim vagæ nationes, Goti, VVandali, Longobardi, aliæque plures ſuos ſecum Reges adducebant, non ex ampla terrarum poſſeſſione regiam dignitatem metiebantur, ſed ex viribus populique adducti multitudine. Nec Ducum etiam qui primum a Longino Exarcho Ravennatenſi anno Domino 569 & mox a Longobardis inſtitui cœperunt; alius fuit delectus, quam pro fortitudine, & rerum gerendarum prudentia: Adde quod Paulus Æmilius teſtatur, Duces Comiteſque principio ab Regibus ea lege gentibus civitatibuſque præfectos fuiſſe, ut quoties

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [194] - 192
PUBLIC DOMAIN

ties ex usu esse dimitterentur aut mutarentur. Neque vero dictæ creandorum Principum leges, cum hæreditarias terrarum possessiones emetiantur & postulent, condi potuerunt, quamdiu temporario tantum beneficio Ducatus Comitatusque a Regibus & Imperatoribus conferebantur. Quapropter licet præcise ejus instituti tempus indicari nequeat (nullam enim ejus notam adfert Gallicus ille libellus) tamen sub Ottone II Imperatore, aut circa annum Domini millesimum, vel paullo post eam constituendarum confirmandarumque dignitatum rationem a Monarchis ordinatum fuisse omnino est verisimile. Enimvero usque ad Ottonem secundum pro sua quisque Princeps potentia & ambitione, ad majorum dignitatem, regiamque Majestatem aspirabat. Sic ex uno Lotharingiæ Regno quod a Rheno, ad Scaldim usque extensum, mari Frisico terminabatur, & unius Lotharii Lodovici Pii filii erat, post plura sunt nata, videlicet transjuranæ Burgundiæ, quod a Iura monte ad Alpes usque extensum totam Helvetiam, Rauracos, Allobroges, & Burgundos transjuranos complectebatur: & Provinciæ Regnum quod simul partem aliquam Burgundiæ ac Sabaudiæ comprehendebat, & postea appellatū est Arelatense, cujus etiam hodie Trevirensis Elector Archicancellarius appellatur, Regnum item Lotharingiæ quod Lotharingiam nunc dictam, & deinceps reliqua inter Rhenum & Scaldim usque ad Mare Frisicum continebat, & olim Austrasiæ regnum vocabatur. Rursus hoc ipsum Lotharingiæ Regnum Carolus Calvus, & ejus frater Lodovicus inter se partiti sunt, utrobique Regis titulo servato. Omitto alia eodem sæculo pro imperandi Libidine orta regna. At vero Otto II Imperator Lotharingiam ablato Regni nomine in novos Ducatus, Comitatusque distinxit, veluti membris è corpore divulsis & distinctis, ut habet Cuspinianus, factaq; divisione anno 981 primum ejus quæ nunc est Lotharingiæ Ducem constituit Carolum Lotharii Regis Franciæ fratrem, ut latius tractat Richardus VVassenburgius. Ab eo tempore videtur arbitraria illa Regnorum & Principatuum erectio defecisse, Monarchis nunc omnia ad stabile imperium componere cogitantibus, quod in justa partium imperii,, quemadmodum in homine membrorum ad caput porportione & harmonia maxime situm est. Vt ergo in Principatibus & rerum administratione ordo aliquis perpetuo servaretur, tandem eo fere quo dixi tempore has leges dictas excogitatas fuisse arbitror.

Habes Lector totius nobilitatis distinctos gradus, & dignitatum differentias. Iam observa in unoquoque Regno quo modo Provincię pro illorum ratione sint divisæ, quomodo regimen & universitatis gubernatio, & qua portione in hos gradus sint distributa, quod cuique sit proprium officium, quæ cujusque ad alterum & præcipue ad Caput sit habitudo & necessitas, videbis insignem harmoniam ad pacem & tranquillitatem, ad robur & potentiam, ad divitias & factum, ad virtutem & sapientiam, ad Regni majestatem, ad limitum extensionem, ad instabilitatem, ad declinationem & interitum, aut quocunque alio tendentem, ut sunt administrationum rationes variæ. Quæ minus recte succedere videris, aut judicaveris, unde id procedat contemplare, quæ item bona & successu fœlicia invenis, causam illorum disquire, sic optimam politiam in Regnorum administratione speculaberis, atque utilissime prospereque Geographica tractaveris.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [195] - 193
PUBLIC DOMAIN

Quo autem meliore methodo in hanc ſpeculationem ingrediaris, hic ſubjungam tanquam fundamentum universi hujus negotii: De Politico ſtatu regni Galliæ compendium, quod meo rogatu vir nobilitate & eruditione clariſſimus D. Dominicus a Burmannia in ornamentum hujus operis, & ſtudioſorum gratiam ſcripſit & cõmunicavit, cujus exemplum in aliis quoque Regnis, & Rebus-publicis viros doctos ſequi maxime optandum eſſet, quo omnes adminiſtrationem Reip. varietates in contemplationem duci poſſint.

DE POLITICO STATV REGNI GALLIÆ.

GALLI omnium ſcriptorum judicio populi ſagaciſſimi ac bellicoſiſſimi optimum ſibi politiæ ſtatum conſtituere conantes, Monarchiam Regalem elegerunt. Natura enim ita comparatum videbant, ut unum aliquem excellenti dignitate plus revereantur & metuant homines, quam coactum aliquem numerum delectorum, qui tempore commutantur. Ratio quoque ipſa præſcribit in omnibus rebus ad unum aliquem velut ad caput atque fontem neceſſario confugiendum, & rem eſſe plenam incommodi atque periculi cum plures ſimul imperium obtinent. Quinetiam exempla teſtantur Monarchias, etiamſi vel interitu Principum, vel alio quoquam humano caſu fuerint immutatæ, diuturniores fuiſſe & tranquilliores, quam vel Optimatum vel Popularem ſtatum; ut in Aſſyriis & Ægyptiis & Parthis, imo ut propioribus exemplis utamur, in Britannia, Hiſpania, Galliaque noſtra videmus, quibus ſane provinciis nullæ aliæ Reſpublicæ temporis longinquitate conferri poſſunt. Fit vero plerumque, ut Optimatum ſtatus, qui Ariſtocratia dicitur commutetur in Oligarchiam, quæ paucorum eſt dominatus, quando ex Optimatibus & primis Civitatis pauci quidam, velut conjuratione facta, honores & emolumenta omnia inter ſe partiuntur, & ſuas privatim fortunas amplificare ſtudent, neglecta communi utilitate, quam ſolam & in primis curare debebant. Alterum genus quod ad promiſcuum vulgus pertinet, & Popularis Status, ſeu Democratia dicitur, ſemper habitum eſt tumultuoſum, & periculi plenum, & viris præſtantibus inimicum. Prudentiſſime ergo Galli populi ab omni tempore uni magis, quem ex virtute & juſtitia æſtimabant cæteris præcellere, quam vel pluribus ac præcipuis populi, vel multitudini rei ſummam commendandã eſſe cenſuerunt, prout & ſingularis aliquis, qui ſolus rerum potitur, facilius aut promptius incommodis & periculis mederi poteſt, quam multi ſimul gradu & dignitate pares. Neque vero effrenatam in Regem ſuum tranſtulerunt poteſtatem, ſed certis legibus & conditionibus optime limitatam aut conſtrictam, ne tyrannidi ullus locus detur, ut in progreſſu oſtendemus. Cæterum quemadmodum nihil in humanis actionibus ſtabile eſt ac perpetuum, ſed cuncta vel temporis lapſa collabaſcunt, vel ſæculorum pravitate immutantur, ſic in Gallia quoque licet idem ſemper ſtatus, hoc eſt Monarchicus Regalis fuerit, non omni tamen tempore eadem gubernandæ Reipub. ratio fuit; quam omnem ab initio conſtituti Regni breviter ac dilucide, quantũ ex variorum ſcriptorũ lectione aſſequi potuimus, ordine exponemus.

Status

Status Galliæ priusquam a Romanis in Provinciam redigeretur is fuit, ut neque universa unius Imperio regeretur, neque singulæ civitates vel in Populi vel in Optimatum potestate essent, sed ita divisa fuit, ut plerεque Optimatum consilio regerentur, quæ liberæ dicebantur, cæterε Reges haberent. Omnes quidem id institutum tenebant, ut certo anni tempore publicum gentis Concilium agerent, in quo quæ ad summam Reip. pertinere videbantur constituerent. Civitates autem 64 Tacitus libro 3 numerat, hoc est ut ex Cæsare intelligitur, Regiones quε non modo lingua moribus & institutis, verum etiam iisdem Magistratibus utebantur, qualis ipse multis locis Æduorum, Avernorum, & Rhemorum Civitates præcipue commemorat.

Reges vero vel Regulos potius Galli eos tum appellabant, qui non ad tempus, ut civitatum Magistratus, sed in perpetuum regium imperium quantumvis exiguis finibus obtinebant, quos immutata temporum consuetudo Duces, Comites, Marchiones nominavit.

Erant hi Reges non hæreditarii, sed a populo propter Iustitiæ opinionem eligebantur, neque habebant infinitum, solutum & effrenatum imperium, sed certis legibus ita circumscriptum, ut non minus ipsi in populi quâ populus in ipsorum ditione ac potestate essent, ut fere illa regna nihil aliud nisi Magistratus perpetui viderentur. Nam multos nominat Cæsar privatos, quorum tamen parentes ac majores Regnum obtinuerant. Optimatum ergo & delectorum authoritate, quibus eam potestatem populus permittit tanquam freno coërcebatur, quæ optima Reipub. forma, teste *P*latone, Aristotele, Polybio & Cicerone fuit.

Porro Gallia a Romanis in Provinciε formam redacta, eodem modo Reges ipsorum ex virtute & nobilitate (instar Germanorum teste Tacito) totius populi judicio ac suffragiis electi ac constituti sunt, quorum tres tantum in hodiernum usquε diem annis fere 1200, quibus illud regnum duravit, familiæ recensentur.

I. Merovingiorum, qui orti a Meroveo stirpem ad annos 283 propagarunt.

II. Carolovingiorum, qui orti a Carolo Magno sobolem in annos 337 produxerunt.

III. Capevingiorum, qui ab Hugone Capeto prognati annis fere 590 regnum obtinent. Nam licet defe-
rendi Regni judicium arbitriumque penes Ordinum Comitia, publicumque totius gentis Concilium semper fuerit, & etiamnum omni jure sit: filiis tamen & iis, qui ex Regis demortui stirpe essent propter nobilitatem (more Germanorum) & innatam quodammodo virtutem, prærogativam illam fere reliquerunt, ut eos quasi hæreditare aliis pari virtute præferrent, ita tamen, ut si Regis defuncti filii annis 24 minores essent, eos creari jus non esset, atque adeo alium ætatis legitimε creari, necesse esset, cujus exemplum extat anno Christi 309 in Clogio Rege. Sed & subinde hoc ipsum Regnum quod Francogalliæ dicitur, inter plures Regum demortuorum filios, ex Procerum Regni voluntate & arbitrio divisum fuisse, plurima extant exempla. Si vero Populus Filio repudiato alium eligeret, relinquebantur Filio repudiato ad tuendam suam dignitatem res quæ propriæ Regis, & ipsius patrimoniales fuerant. Cæteræ quæ Regni & Reip. erant, & Reip. dicuntur, ei ad quem Regnum deferebatur, attribuebantur, sicut & ea res quæ Fisci dicuntur,

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [197] - 195
PUBLIC DOMAIN

quæ ſcilicet ad tuendam dignitatem ſuam partim ad uſus Rep. repentinos attributæ ſunt, ut eran Ducatus & Comitatus varii, qui etiam in populi Comitiis illis aſſignabantur. Secundo & illud obſervatum ſemper fuit, ut Filię a Regni ſucceſſione removerentur (non quidem lege Salica, ut quidam male exiſtimant, nam ea de privato tantum patrimonio, nec ne Feudis quidem, ſed de allodiis, auctore Salagaſto uno ex regni procetibus, unde Salica ab ejus nomine dicta eſt, conſtituta fuit) & iis neglectis, Fratribus vel *P*atruis, aut etiam extraneis, per *P*roceres Regnum ſemper delatum ſit; atque hæc de Regibus primo Reip. capite. Antequam autem reliqua de Regis electione, ejuſque & Reipub. concilio, rationeque adminiſtrationis Regni progrediar, operæ precium facturum me eſſe arbitror, ſi prius membra illa Regni, quæ Regem conſtituendi & abdicandi poteſtatem habere diximus, paucis deſcripſero, quo magis dulcis illa harmonia qua Regnum hoc a Maioribus prudentiſſime conſtitutum eſt eluceſcat.

Illud in primis magni eſt momenti: Regiam poteſtatem, ac reliquos omnes regni ordines adeo commodis & æquis rationibus inter ſe devinctos eſſe, ac velut coagmentatos, ut vix ullum poſſit inter ipſos magnum diſſidium oriri. Sunt autem Ordines in Galliis tres præcipui, penes quos legitimum gentis Concilium, Regnumque adimendi ac conſtituendi facultas omnibus temporibus fuit: Nobilitas ſcilicet, *P*opulus, Vulgus. Hi ſinguli pro ſua quiſque conditione ſuas habent leges ac inſtituta, quibus utuntur, & adeo commode ſunt invicem aggregati, ut ęgre facultatem habeant alii alios opprimendi, aut etiam adverſus Regem conjurandi. De Eccleſiaſticorum ordine, qui quartus cenſeri poteſt, quanquam hodie, cum in tantam excreverit potentiam primum obtineat, deinde dicturi ſumus.

Nobilitas igitur Gallię, ſive *Equeſtris Ordo* maximis fruitur commoditatibus ac privilegiis, eoque fit ut magno quodam affectu Regem complectantur, & vitam quoque pro ipſius ac patriæ ſalute profundant. Neque enim ullum pendunt tributum, & armatis licet ipſis eſſe quocunque loco, & multa habent vitæ prędidia, ſic ut non ſit opus illiberalem aut quæſtuariam aliquam artem exercere. Hoc enim noſtris moribus minime illis conceditur, niſi forte domi maneant, ac rei familiari ſtudeant. Sed ſi Regem ſectari velint, habent quo ſe honeſte alant. Plurima enim ſunt domus & aulæ Regiæ miniſteria, quæ ſolis nobilibus attribuuntur, qui ſinguli partem aliquam anni in iis procurandis conſumunt, & reliquum tempus vacuum habent ac liberum rebus priuatis atque domeſticis adminiſtrandis. Hi omnes annuum a Rege accipiunt ſtipendium, & ampliora ſperandi magnas habent occaſiones. Principes autem viri ac majoris dignitatis Proceres, quoniam & ipſi Regis beneficentiam experiuntur, ac partem Reip. procurant, Nobilibus qui re ſunt familiari minus laura victum & alia ſæpe communicant. Deinde Reges perpetuum alunt & ampliſſimum equitatum, exercendæ & alendæ cauſa nobilitatis, ac in tanto Equitatus numero plurimæ ſunt Præfecturæ, quæ in illos diſtribuuntur, eaque ratio non minus pacis quam belli tempore durat. Majores quidem loci nobiles pro ſua quiſque conditione ac virtute prędiciuntur Equitibus, ex reliquis autem alii ſunt Legati, alii Signiferi, alii Sagittarii, & qui per ętatem non poſſunt ferre arma reliquis famulantur, & cum nullum intercedit bellum, licet ipſis manere domi

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [198] - 196
PUBLIC DOMAIN

mi ejuſque ſtipendii partem non mediocrem parſimonia conſervare. Ad hęc nemo credat quam multæ ſint per Galliam prefecturæ, ut ſic dicam, urbanæ, quæ ſoli nobilitati committuntur, nam alii Provinciis, alii finibus, alii caſtellis & arcibus, alii vicis præficiuntur, ut interim nihil dicã de majoribus illis muneribus, quæ Principibus tantum tribui ſolent, cujuſmodi ſunt qui ipſorum lingua dicuntur Conneſtábuli, Mareſcalli, Ammirálii, & id genus alii, ſed & annuam pecuniam, velut honorarium quoddam Reges liberalitate quædam elargiri ſolent in multos Nobiles, qui nulli ſunt addicti miniſterio. Hi appellantur eorum lingua Penſionarii. Satis igitur ex iis quæ diximus apparet ordinem equeſtrẽ valde honeſte & liberaliter in Galliis haberi, & recte quidem, nam & patriam ab hoſtibus defendunt, & natura fere cæteris antecellunt, & non ſolum ipſis, verum etiam majorum ipſorum meritis atque virtuti illud tribuitur.

Alter Ordo ſuas etiam habet commoditates non exiguas; ad hunc pertinent mercatores, qui eo faciunt majorem quæſtum, quod tuto ipſis per Galliam proficiſci ac negotiari licet, tum quod nobiles & mercaturam nullam exercent, & ſplendide fere ac ſumptuoſe veſtiuntur. Huic etiam oridini coveniunt ac fere tribuuntur quęſturæ & rationes nummariæ, item præturę, & quicquid ad juriſdictionem pertinet, qua ſane in re plurimum eſt honoris ac emolumenti. Sunt enim in hoc Regno Iuris adminiſtri Iudices, Advocati, cauſarum Procuratores, Scribæ, & id genus alii: multo plures mea quidem ſententia, quam in reliquis omnibus Orbis Chriſtiani Provinciis, quod peroportunè illis accidit, qui relicta mercatura his rebus operam navare volunt. Et adeo quidem eſt fructuoſus hic Ordo, ut Nobiles etiam invideant, quanquam certe dignitate atque ſplendore reliquis præſtant. Et qui ſunt alterius ordinis fere ſtudent ad hunc pervenire, ut poſtea dicturi ſumus.

In tertio genere eſt Vulgus & promiſcua Hominum multitudo, qui & agros colunt, & omnis generis artificia tractant. Vt autem hi vel nimia utantur libertate, vel admodum ſint divites, vel in armis etiam exercitati, non eſt conſultum. Nam quia conditionem ſervitutis oderunt omnes, & natura ſua fortunas ampliſicare ſtudent, facile fit ut arma capiant, & potentiores opprimant, quod & in Galliis & in aliis locis non ſemel accidiſſe conſtat. Vt autem ejuſmodi ſint Ordines, ac veluti gradus in omni Republica neceſſe eſt. Quemadmodum in corpore humano videmus infirmiora & ignobiliora membra ſubminiſtrare dignioribus. Neque tamen eſt quod hi ſuum ſtatum deplorent ac indigne ferant, quoniam & jus ipſis communicatur æquabiliter, & quam a majoribus acceperunt, ea utuntur libertate, & multis etiam Reip. miniſteriis adhibentur, & ſola virtute & induſtria & aſſiduitate poſſunt ad ſecundum ordinem emergere, quod ſecundo non licet, ut ad primum videlicet evadat, niſi Regis beneficio ſingulari, quod ille ſolet iis impartiri, qui aut jam fecerunt, aut pro Repub. videt poſſe aliquid facere egregie. Et prudenter quidem iſtud inſtitutum eſt, primum ut ordo conſervetur Equeſtris, qui propter belli exercitium fere minuitur, & ſumptus vix tolerat. Deinde ut homines tantis excitati præmiis virtute contendant, & ad ſupremum gradum eluctentur. Hac etiam ſpe confiſi qui ſunt plebei & infimi ordinis aſpirant ad ſecundum, & cum in eo verſati fuerint aliquandiu, ad primum. Itaque fit ut minus ſit inter ipſos invidiæ ac malevolentiæ, quando vident meritis ac virtuti patefactam eſſe viam ad amplißimos

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [199] - 197
PUBLIC DOMAIN

plissimos honores & propositum esse periculum, si malis rationibus eosdem obtinere studeant. Quod si vel cognatus nimium difficilis, vel spes esset nulla ampliora consequendi, tum qui sunt mediocris & infimi gradus, magni presertim animi, causam reperirent & occasionem excitandi motus, & sui ordinis homines contra potentiores armandi, nunc autem minime difficilis est ratio, & videmus quam multi ex humili sæpe loco ad summum fastigium evadant. Hanc quoq; rationem diligenter olim servabant Romani, nam a populari statu gradum faciebant ad ordinem Equestrem, & hinc deinde ad Patritiam & Senatoriam dignitatem patebat aditus.

Est præterea ordo Ecclesiasticus nulli non communis, qui modo animum huc adjiciat, & pro Gallię consuetudine non raro accidit, ut etiam homines plebei virtute ac eruditione prestantes amplissimos in eo genere consequantur honores, Cardinalatum aliquando, vel Pontificatum etiam, quæ sane res ad virtutem ac literarũ studia homines inflammare potest.

Ex jam dictis liquet quam apte & venuste inter se cohæreant omnes Regni Ordines, è quibus siquis aliquid delinquat facilis est medicina, nam si Nobiles injuriam cæteris faciant coërcentur ab iis qui jus reddunt, quorum est tanta auctoritas, ut quantumvis magni Principes eorum cogantur parere decretis. Quod si populus etiam atque vulgus aliquid moliatur, ut nonnunquam accidit, non est difficile nobilitati propter potentiam & usum armorum illos ad æquitatem & officium adducere, eoque fit ut suarum rerum finibus ac veluti cancellis sese contineant omnes, ac pacem alii cum aliis colant, quando neque causam habent, neque facultatem etiam aliquid conandi, & periculum in eo summum esse vident. Itaque Regem tanti beneficii auctorem complectuntur & amant omnes, ac cum tempus incidit libentissime imperata faciunt, & publicis necessitatibus magno studio subveniunt. Quod si privatim aliqui ab officio discedant, parata sunt remedia, sic ut malum non possit longius progredi. Et hæc quidem de Ordinum Regni statu satis.

Ex quibus equidem constat quam concinne hæc Monarchia juxta justitiam distributivam sit temperata, atque administrata, & Aristocratice, hoc est Optimatum imperio, & Democratice, hoc est totius populi intervẽtu, quippe cum ad omnes honores pateat aditus. Quæ quidem est illa Respublica quam tantopere propter dulcem illam harmoniam, omniumque Reipub. generum temperationẽ, omnes Philosophi commendarunt, & ubi vetus illa Lex aurea locum habet: *Salus populi suprema lex esto.*

Verum ut redeamus unde digressi sumus. Ex tribus hisce Ordinibus seu Statibus Regni solet quotannis Calendis Maii publicum ac solemne Concilium seu Parlamentum vulgo haberi, atque adeo quoties major aliqua res inciderit, cui Rex in aureo tribunali sedens præerat: Et huic primum Principes Regnique Magistratus, tum inferiori loco legati ex singulis civitatibus subsidebant, quos vulgo Deputatos appellant. Carpento autem Rex in atrium vehebatur bubus tracto, quos auriga stimulo agebat. Vbi in atrium ac potius in Reip. faciarium ventum erat, tum Principes Regem in aureo solio collocabant, reliquique ut jam diximus, suo quisque loco atque ordine subsidebant, eoque demum in statu atque sacrario Regia Majestas dicebatur.

Auctoritas vero hujus concilii omni tempore summa fuit, & hęc potissimum in eo agi solebant. Primum de creando

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [200] - 198
PUBLIC DOMAIN

eteando vel abdicando Rege, tum de pace & bello, de legibus publicis, de ſummis honoribus, Præfecturis & Procuratoribus Reip. de aſſignanda patrimonii parte liberis defuncti Regis, vel dote Filiabus conſtituenda, quam Germanico verbo Abannagium, quaſi excluſoriam partem appellarunt. Denique de iis rebus omnibus, quæ vulgus & nunc negotia ſtatuum populari verbo appellat, quoniam de nulla (ut diximus) Reip. parte, niſi in Statuum ſiue Ordinum Concilio agi jus eſſet. Item ſiquis Princeps atque illuſtriore loco natus criminis alicujus inſimularetur, in judicium ad illud Concilium vocabatur, ibique cauſam dicere cogebatur. Quinetiam ſi quando Rex majores ſumptus facere inſtituiſſet, veluti in Templis ædificandis, & Monaſteriis fundādis, Rex Ordinum Concilium exquirebat. Poſtremo ne illud quidem prætermittendum eſt, tantam hujus Concilii apud cæteras gentes authoritatem fuiſſe, ut etiam Principes exteri, ſiquid controverſiæ haberent, id interdum hujus Concilii arbitrio ac judicio permitterent.

Atque hoc Concilium Hiſtorici alias curiam, aut Conventum, alias Parlamentum, alias Placitum appellare ſolent, quod re in multorum concilio quęſita & deliberata, tandem inter ipſos placuiſſet & conveniſſet. Vnde & placita Philoſophorum apud Ciceronem & alios dicta ſunt. Atque hinc etiam promanaſſe videtur illud hodiernum in mandatis ac literis Regis: *Qnoniam ita placitum eſt*, quod male nunc a Scribis Gallicis traductum eſt: *Car tel eſt noſtre plaiſir.*

Eligi etiam ſolebant in eodem hoc Ordinum conventu ſeu Concilio prefecti Reip. qui Merovingiis temporibus, *Majores domus*, hoc eſt *Magiſtri Palatii* dicebantur. Horum eadem apud Reges poteſtas fuit, quæ quondam apud Imperatorem Romanum erat Præfectorum Prætorio, qui etiam Aulæ Præfecti dicebantur. Qui cum Regiam poteſtatem deſidia Regum aliquandiu obſediſſent, eandem facultatem nacti eam pro ſua uſurparunt ac occuparunt. Nam cum omnia fere Reipublicæ munera obirent, & ſi quod gerendum eſſet bellū exercitibus præeſſent, hi domi nudo atque inani Regum nomine contenti propter deſidiam in otio vivebant, unde eo progreſſa res eſt, ut Childerico Rege 18 Regnum obtinente Pipinus Magiſter Palatii, qui Regis nomine magna diuturnaque bella geſſerat, Saxones devicerat ſuamque in poteſtatem redegerat, oblatam Regii nominis occupandi facultatem non repudiarit, exercitu præſertim eoque victore & glorioſo inſtructus. Tanta autem Præfectorum potentia initium (ut diximus) cœpit tempore Clotherii ſecundi, circiter annum Chriſti 588, id eſt circiter annum 130 poſt regnum Francogalliæ conſtitutum.

Porro hic Pipinus in Regnum, depoſito Childerico, ſublimatus eſt. De quo vide Lector, hæc in appendice Hunibaldi apud Io. Tritemium, præter Marſil. Patavin. de Tranſlatione Imperii cap 6. Eodem anno (inquit Tritemius) Proceres totius regni convenientes in unum, ſuper abrogatione Regis Childerici inutilis, cœperunt habere concilium, placuit autem in commune omnibus, ut Regem Childericum nullam regnandi vel peritiam vel poteſtatē habentem deponerent, & Pipinum penes quem totius Regni ſumma manebat authoritas, in Regem ſublimarent. Sed Pipinus in hanc rem conſentire noluit, niſi prius Conſilium Pontificis Zacharię inquiratur, cauſas allegans ſe moventes.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [201] - 199
PUBLIC DOMAIN

In Magiſtri hujus Palatii locum ſucceſſiſſe videntur *Comites ſtabuli*, vulgo *Conneſtabilii*. Comites vulgo dicebantur omnes, qui ampliſſimos quoſque honores in Regia obtinebant, & Remp. pro parte adminiſtrabant. Erat autem Comes ſtabuli fere is qui apud Romanos Magiſter Equitũ dicebatur, id eſt qui equitatui præerat, cui cuſtodes equorum ſuberant, qui vulgo *Scarieri* appellantur. *Mareſchalus* Germanis vocatur, hodie eandem obtinet dignitatem quam olim Præfecti Prætorio, ſeu ut diximus Magiſtri Palatii, & ſub eo hodie ſunt quatuor Mareſchalci, id eſt, Magiſtri Equitum, ad quod introducuntur lites rei militaris.

Poſt hæc erecti ſunt tempore Hugonis Capeti (licet non ſatis inter ſcriptores de hac origine conveniat) quos *Pares Francia* vocant. Ille enim remoto legitimo hærede cum Regnum occupaſſet, Proceres aliquot novo aliquo honore ac beneficio ſibi devinciendos putavit, nam ejuſmodi aliquid ab eo factũ eſſe omnes conſentiunt.

Horum Parium conſtituendorum cauſa duplex fuiſſe videtur. Primum ut Regni inaugurationi, atque ut tum loquebantur, inveſtituræ præeſſent, hoc eſt, ut Regem Imperii ſui inſignibus, atque inſulis ſolemniter in Principum atque Optimatum conventu exornarent. Deinde ut ſi quis è Potentium & Principum Francię numero fraudis capitalis reus fieret, judicium illud exercerent; nam cum antiquitus judicia illa in publico gentis Conſilio exercerentur, ut dictum eſt, atque is mos majorum paulatim Capevingiorum inſtituto ad juridiciale Parlamentum tranduci cœpiſſet, neque Principes Regni facile illi Parlamento ſuas fortunas committendas putarent, Regibus illi ad ſuas rationes commodiſſimum fore viſum eſt, præter illius Parlamenti curiam, ſuum hunc Parium conſenſum inſtituere, quæ Parium Curia vocitata eſt, quorum tamen ordo ac numerus aliquandiu varius fuit; neque enim duodecim viri ſemper fuerunt, ut nonnulli exiſtimant, ſed interdum plures, interdum pauciores erant, prout Regi, a quo in ſummi honoris ac beneficii loco Magiſtratus ille deferebatur, commodũ videbatur; idque variis exemplis probari poſſet, ſicut & Parium dignitas ſæpe variis Principibus attributa eſt, & ad illorum judicia nonnulli inſuper alii & Franciæ Proceribus, & Satrapis, Epiſcopis, adhiberi ſoliti ſunt. Poſtremo in illorum numero etiam Reges ac Principes exteri fuerunt.

Porro etſi hac Parium inſtitutione, & quod Hugo ille Capetus ad conciliandos ſibi retinendoſque (ut diximus) Procerum animos, dignitates quæ temporariæ erant, puta Regni Ducatus, & Comitatus, perpetuas fecit, haud parum publici (de quo diximus) Concilii authoritatem, licet cum ejuſdẽ Concilii conſenſu, aſſute imminuerit, cætera tamen cuncta adhuc ab eodem pro more pendebant Concilio, adeo ut etiam Budæus, & Carolus Molinæus tradant rei nummariæ jus, hoc eſt poteſtatis nummorum vel augendæ, vel minuendæ ſemper penes populum Francorum fuiſſe. Memorabile eſt illud bellum quod propter publicum bonum Proceres Regni aſſiduis plebis querimoniis & expoſtulationibus incitati adverſus Lodovicum undecimum Regem decreverant. Quin nec illud omittendum, ſub eodem Lodovico Concilium publicum apud Turones

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [202] - 200
PUBLIC DOMAIN

tones ad Calend. Aprilis Anno 1467 coactum fuisse, in quo placuit ut certi probatique viri, 36 scilicet Curatores Reipub. ex singulis Ordinibus deligerentur, qui Rempub. constituerent & juri ac justitiæ providerent, duodeni scilicet ex Clero (qui unum Ordinem jam obtinebat) totidem ex Equitibus, & totidem juris ac Iustitiæ periti ex populo, fidemque Rex Regali dicto promissoque dedit ratum se habiturum quicquid illi 36 viri constituerent.

Atq; hæc quidem in genere ad Capevingiorum usq; tempora totius Reip. gubernandę, Regnive administrãdi ratio fuit. Eaque recensuimus Officiariorum Regni munera quibus qui præsunt vel funguntur, proprie Regni seu Coronæ administratores, Officiales vel Sapientes dicuntur, quales sunt cum primis illi quos publicum Concilium constituere diximus. Item *Pares Franciæ*, deinde *Connestablius*, *Admiralius*, *Cancellarius*, *Quæstor generalis Franciæ*, &c. Alii etiam omni tempore fuerunt Consiliarii ac Officiarii Regii, qui privata ipsorum negotia curabant, Regique famulabantur aut ministrabant quales sunt *Camerarii* & alii Ministri & Officiales Aulæ Regiæ.

Præter hæc publica munera instituta sunt successu temporis alia atque alia *Parlamenta juridica*, qua in re sciẽdum ad hæc fere Capevingiorum tempora, & simplicem facilemque jus reddendi rationem, rarasque omnino lites fuisse, quod vel hinc licet cognoscere, quod Rex Lodovicus cognomento Dives, qui regnavit circiter annum 1230 (ut ex Ionvillio, qui ejus vitam descripsit, constat) ipse vel controversias desceptabat, vel disceptandi negotium nonnullis è suo comitatu mandabat. Quod idem de Carolo Magno proditum est, qui vel dum calcearetur, lites dirimebat. Hujus lex talis in capitulari extat. *Hoc missi nostri notum faciant Comitibus & populo, quod nos in omni septimana unum diem ad causæ audiendæ sedere volumus*. Crescente deinde pravitate temporis, litium multitudine, primum Basilica magnifica Regis Lodovici Huttini, vel ut alii volunt Philippi Pulchri Imperio circiter annũ 1292 ædificata est; Tum ex mediocri Iudicum numero tres Decurię factæ Magnæ Cameræ, Inquisitionum & Postulatorum. Sed anno 1521 Rex Franciscus quartam deinde Cameram 20 novis Cõsiliariis adjecit. Rursus idem Rex anno 1543 alios 20 creavit. Sed hic Iudicum conventus non fuit perpetuus & perennis ut hodie, sed indictivus, nec nisi certo Principis mandato exerceri solitus. Ad diem idem D. Martini, id est 12 idus Novem a Rege dictum proponebatur, quo Parlamentum inchoandi Iudicibus a Rege authoritas datur.

Verum paullatim in tantum hujus Consessus, seu Parlamẽti autoritas excrevit, ut nulla Regia Lex, nulla cõstitutio rata esset, nisi cujus illi Consiliarii auctores comprobatoresq; fuissent. Deinde ut nullus tota Gallia Magistratus, non modo urbanus, verum & militaris esset, quem non ab illo consessu inaugurati, & apud eundem in leges jurare oporteret, tum ut ab eorum judiciis appellandi jus non esset, sed ut eorum decreta & fixa essent, postremo quicquid potestatis, imperii, authoritatis, penes publicum Consilium & Statuum parlamentum (cujus scilicet & nomen & authoritatem obtinet) fuisse diximus, id totum in Senatum illum translatum fuerit.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [203] - 201
PUBLIC DOMAIN

At hodie quando ſolus Rex pro ſuo judicio cum Secreto ac Privato ſuo Conſilio quidvis decernit, prorſus in Ordinarium Iuridicum Conſilium converſum eſt, non amplius circa Remp. Regnique negotia occupatur, fixamque ſuam ſedem Pariſiis habet.

Quod quidem latiſſime patet, & ampliſſimam præ cæteris ordinariis Curiis ſeu Parlamentis (quæ ſeptem omnino per Galliam nunc ſunt) juriſdictionem habet. Cognoſcunt autem ſingula de cauſis & criminalibus omnibus, & quod a ſingulis definitum fuerit ei ſtandum eſt. Illud Pariſienſe præ cæteris habet, quod in id aliquando ipſi Reges venire olim ſolent, quoties aliquid magni decernere vellent, quod vel bellum vel pacem cõcerneret. Hodie adhuc pactiones Regum, & quicquid omnino ad Regni conſtitutionem pertinet in eo recitetur, & ſcriptis publicis, quorum ipſi cuſtodiam habent, inſeratur.

Sic quæ ab omni antiquitate & primordio Regni Francogalliæ ad publicos Ordinum Conventus referebãtur, & poſt iis abolitis, ad Senatũ ſeu Parlamentum Pariſienſe, ea hodie ad ſolum Regem, & quos ille in Conſilium adhibere vult, tranſlata ſunt. Verum ut pergamus ulterius.

Eſt aliud in hoc Regno conſtitutum Conſilium quod Magnum vocatur, quod ex veris Principibus ac præcipuis Aulæ & Regni conſiſtit, quod tempore Caroli Septimi & Octavi, non niſi circa negotia Status Regniæ ipſius Reip. incolumitatem occupari ſolebat, ſed & hoc ipſum adeo multitudine cauſarum ac litium ſucceſſu temporis obrutum fuit, ut Carolus octavus Ordinarium ex eo Conſiliũ, 17 Conſiliariorum fecerit. Quos deinde Lodovicus duodecimus ad viginti adauxit, addito Cancellaria Conſilii Præſide, adeo ut ſub Franciſco & ipſa Cancellarii dignitas in Præſidatum erecta fuerit, atq; deinceps ſolum vacarent cognitioni cauſarum extraordinariarum a privato Conſilio iis commiſſarũ & fere ordinarie appellationibus Præfecti hoſpitalis, ſut vocãt.

Præter ordinaria jam dicta ſeptem Iuridica Parlamenta, ut familiari utamur vocabulo, & Magnum Conſilium, habet Rex privatim adhuc Conſilium, quod perpetuum & ordinarium eſt, Regemque fere comitatur, & circa negotia Regni præcipue occupari ſolet, quanquã & id hodie in Ordinarium quaſi Conſilium converſum ſit, quando ſcilicet cauſis civitatum & Parlamentorum fere vacat, & plerumq; etiam aliorum privatorum non ita magni momenti cauſis, adeo ut hi viri ſpectabiles & illuſtres aliis occupati negotiorum publicorum & ſtatum Regni concernentium, cognitionem & curam propemodum omnem amiſerint, totaque Regni adminiſtratio & cura Regis arbitrio & paucorum decretorum electorum judicio commiſſa eſſe hodie videatur, quod *Secretum Conſilium* nuncupatur, in quo cunctæ fiunt deliberationes ſummam rerum concernentes, & ſuper quibus deliberatum a Privato & Finantiarum Conſilio fuit, ſi ejuſmodi modo negotia fuerint, quę Regis peculiarem cognitionem requirant. In hoc cuncta beneficia, literę & mandata Regia ſignantur, aliorum Principum, Legatorum. Præſulum, & Capitaneorum literæ referantur, eorumque reſponſa concipiuntur, & Secretariis Statuum committuntur.

Eſt ergo & aliud *Conſilium*, quod Vulgo *Finantiarum* vocant, quod univerſi Regii ac Regni Theſauri curam agit, cui adjuncti quoque ſunt *Intendentes*, ut vocant, *Secretarii Finantiarum*, item *Quæſtores ærarii*.

QVVM

AD MONITIO.

QVVM ad cœleſtem rationem univerſam Geographiam reducere fuerit inſtitutum, ut juſta locorum ſymmetria, qualis in Sphærica Terræ figura exiſtit, etiam in plano quam proxime ſervaretur, debita graduum longitudinis ad Meridiani ſive Latitudinis gradus proportio conſtituenda fuit. Cum ergo paucos Latitudinis gradus contineret propoſita tabula, ad medium fere parallelum tabulæ eam proportionem redegi, ſic ut quæ illius paralleli ratio eſt ad meridianum, ea etiam eſſet graduum longitudinis in eodem parallelo ad gradus Meridiani ſive Latitudinis proportio: Ac tum Meridiani omnes inter ſe paralleli exiſtunt. Cum vero plures erant Latitudinis gradus, quia multa ibi in ſummo imoque parallelis fit proportionis ad Meridianum differentia, ne nimium a vero recederet, locorum ſymmetria, duos delegi parallelos æqualiter fere a medio & extremis diſtantes, ad quorum rationes, Meridianos graduum Longitudinis deſignatores conſtitui, qui tum non paralleli fiunt, ſed pro ſumptorum parallelorum inter ſe diſtantia majore vel minore, plus minusve ad ſe mutuo & ad medium tabulæ Meridianum inclinantur. Quo autem modo ea Meridianorum deſignatio ſit invenienda, in Geographico Ptolemæi opere oſtendi.

Gradus porro Latitudinis ac Longitudinis in lateribus tabularum deſignatos invenies, & quidem pro maxima parte Latitudinis in utroque tabulæ latere, Longitudinis vero in ſummo atque imo, quando videlicet uſitato Geographis more Septentrionem in ſuperiore parte collocare licet. Quod ſi Regio deſcribenda magis inter Meridiem & Boream extendatur, quam inter Orientem & Occidentem, tum fere Occidentem ſurſum locavimus. Vt ut fiat Orientale Occidentaleque latus ſemper tibi Latitudinis, reliqua duo Longitudinis gradus repræſentabunt. Suntque ſinguli gradus in 60 partes, quas minuta vocant diviſi, aliquando in ſingula, cum magnitudo id patitur, alias in bina, quina, aut etiam dena.

Hoc fundamento poſito optimas quaſque deſcriptiones in delineandis regionibus ſequutus ſum, qua in re non parum ſubſidii mihi attulit inſignis Chorometer & ſolertiſſimus Regis Hiſpaniæ Geographus Chriſtianus Sgrothenius, qui multas regiones perluſtravit, & præ cæteris amplius exactiuſque deſcripſit. Tum ejuſdem quoque Majeſtatis Geographus diligentiſſimus Abrahamus Ortelius, ipſe candor & humanitas, qui quid uſpiam tabularum nactus fuit, mihi communicavit liberaliter, tametſi in eodem mecum eſſet inſtituto. Qui præterea aliquid attulerunt auxilii, eos ſuis locis commemorabo, quo juſtum ſui beneficii encomium apud ſtudioſos conſequantur, nec ego ingratus reperiar. Omnia autem quæ ab aliis oblata ſimulque quæ ipſe conquirere potui diligentiſſime inter ſe contuli, quo quam fieri poſſet, emendatiſſimas deſcriptiones exhiberem. Vnum tamen interim, quod maxime in votis erat mihi defuit, nimirum Principatuum & Nobilium locorum exactior enumeratio ac deſignatio, quę in æditis tabulis quam maxime deſiderantur.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [205] - 203
PUBLIC DOMAIN

Proinde huic defectui noſtro veniam dabis (Lector) & ad celebrandum Nobilitatis ordinem politicum ſuppetias ferre dignaberis, locaque hujuſmodi ſitumque ac nomina, qualitatemque eorum indicando, tuo id nomini decus erit. Orbiculi exigui locorum quorumlibet verum ſitum indicant, atque hinc eorum diſtantia ſumenda eſt. Cæterum his ſubinde ſigna adhærent quibus internoſcantur loca. Simplices pagi ſolis orbiculis, ubi ornatui locus deeſt contenti ſunt, caſtra quoties nota occurrunt exſtante unco notamus hoc modo ☾, cœnobia cruce ſic ☥, Opida, turres duas ut minimum duas habent, pagi nobiles unam. Hæc obſervavimus quatenus nobis fuerunt nota. Facilia porro factu ſigna ad has diſtinctiones ſumpſimus, quo quilibet omiſſa facile ſupplere queat.

Siquis Longitudinem ac Latitudinem loci alicujus explorare velit, ubi Meridiani paralleli ſuut id efficient, diſtantiam ejus a latere Tabulæ circino ſumendo, circiumque ſic expanſum ad aliud latus applicando. Si diſtantiam ab Orientali latere ſumpſiſti, circinus ex eodem latere in Septentrionali latere gradum & minutum Longitudinis oſtendet. Sin a Boreo latere diſtantiam habes, ex eodem in Orientali latere latitudinem deſignabit. Cum vero Meridiani non fuerint paralleli eodem quidem modo loci Latitudo reperietur, at in univerſalibus Tabulis ubi paralleli ſunt circulares, diſtantia loci a proximo parallelo ſumpta idem in latere Orientali oſtendet. Longitudo autem quærenda erit filo aut regula loco ſuperimpoſita verſaque, donec in Boreo Auſtralique latere idem utrimq; ejuſdem gradus minutum deſignetur, quodcumque tum illud erit, loci aſſumpti Longitudo exiſtet.

Miliaria in diverſis regionibus multum ſubinde differunt, ſi ergo lubeat ea ad invicem comparare, eadem circino ad gradus Meridiani refer, & quot in uno gradu comprehendantur revoluto circino explora, videbis quot unius, quot item alterius Regionis milliaria gradum unum emitiantur. Sic Germanica communia milliaria (quę 15 ſunt in uno gradu) quadrupla invenies Italicis communibus, & ſub dupla fere quibuſdam Suevicis ac Weſtfalicis.

Nonnunquam occurret ſimplex linea orbulo annexa, ſic ⌒○, ea nomen ad locum pertinens indicat, ideo addita, ne in locorum preſſura, quod cuique nomen debeatur ambiguum fiat.

INDEX

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [206] - 204
PUBLIC DOMAIN

INDEX TABVLARVM GALLIAE.

Galliæ universalis.
Britannia & Normandia.
Aquitania.
Provence.
Francia Picardia & Campania.
France.
Bouloigne.
Anjou.
Berry.
Poictou.
Lotharingiæ pars Septentrionalis.
Lotharingiæ pars Meridionalis.
Burgundia Ducatus.
Burgundia Comitatus.
Lyonnois.

Helvetiæ Tabula generalis.
Zurichgovv.
Wifliſpurgergovv.
Lacus Genevenſis.
Argavv.
Belgii universalis.
Flandria.
Brabantia.
Hollandia.
Zelandia.
Geldria.
Arteſia.
Hannonia &
Namurcum.
Luzenburg & Trier.

Hiſpaniam

Regio. Nomina & unde deducta.

HIspaniam ejusque præcipuas Provincias perlustravi; Pyrenæos transgresso Gallia se offert. Hanc, qua potero fide percurram. Partem Europæ quæ hoc tempore *Francia*, dictam olim multi memoriæ produnt Γαλατίαν, ab γάλα Lac Latinis sonante, quod lacteos, id est albi coloris homines producat; Montibus (hoc enim addunt) nimium solis ardorem inde excludentibus. Diodorus nomen natum scribit ab *Galata* Herculis filia. Alii alia tradunt. *Celtogalatiam* Ptolemæus nominat lib. 11 cæterique Græci. Ab *Galatia Gallia* putatur formata; quam tamen vocem alii aliunde derivant. Hæc talia non tanti, ut Lectorem multis morentur. Certe Galliæ appellatio Latinis Scriptoribus fuit latissima, ut ex sequentibus plenius discemus. Hebræis *Tzarphat* vocari scribunt Postellus & Arias Montanus. *Francia* nuncupatur hodie ab Francis, Germaniæ ad Rhenum Populis: qui vi regionem hanc & armata manu occuparunt, vulgo *Le Royaulme de France*. Gallos Græci *Celtas* universim & *Galatas* vocarunt. Iidem *Gomeritæ*, teste Iosepho, olim dicti fuerunt. Atque hæc breviter de nomine. Sequitur Situs & Quantitas. Eam explicabo in finibus, Longitudine, Latitudine, Circuituque. Quod ad Fines Regni quod *Francia* nunc dicitur, ad Septentrionem, qua quidem Germaniam Inferiorem respicit, Limes statui solet inducta ab Caletibus in Argentoratensium usque agros linea: quę ab sinistra relinquit Artesios, Hannonios, Leuceburgenses, & alios: ad dextram Picardos & Lotharingos, qua vero Angliæ jacet obversa, vastus æstuosusque Oceanus Britannicus: Ad Occidentem idem eam pulsat, ingenti facto in Aquitaniam Sinu, Oceanus. Ad Meridiem, qua quidem Hispaniæ adhæret, Pyrenæos habet montes: qua vero apertior, liberiorque & sui quasi juris sit, placidiore, nempe Mediterraneo, terminatur Mari, quod ab ipsa *Gallicum*. Ad Ortum denique Alpibus separatur ab Italis, Iura ab Helvetiis, Rheno ab Germanis. Galliæ vel Francię (nam voces has ἀδιαφόρως usurpabo) Longitudo ab Occasu recta in Ortum, milliarium Gallicorum est paullo amplius ccc: vel a Cauro in Vulturnum supra trecentorum & triginta. Latitudo milliarium fere ccxxcv. Circuitus supra mille viginti milliarium. Ea igitur est Quantitas: sequitur jam nunc Qualitas: cujus causa plurimum Clima. Subjacet parti quidem Quinti, tota autem sexto septimoque Climatibus, Parti quoque Octavi inter gradus Latitud. xLi & Lii: Longitudinis autem xx & xxxvi i i. Et licet universim Ventis obnoxia sit plurimum Septentrionalibus, propter Aëris tamen salubritatem & temperiem optimis Europæ Regionibus adcensenda, Constitutione felicissimam facit Claudianus: salubberrimam dicit Cęsar lib. iii bel. Civ.; fertilissimam hominum Genitricem lib. 11 de bell. Gall. Strabo ubi de Arvernis, & alii. Ager magna parte est planus: amœnos hic ibi habens colles, interque eos valles jucundissimas: sua cum has, tum illos fœcunditate admirabiles. Arva bene culta Triticum aliasque segetes luxurie magna producunt. Multum fert Gallia Frumenti, teste Strabone, Milii, Glandis. Nihil in ea otiosum, nisi qua paludes aut Silvæ obstant. Vino abundat, eoque optimo, idque partim suis Britannis, Normannis, Picardis, partim confinalibus Germanis, Belgis, Anglis, aliisque quibus uvarum maturitatem negare solet aeris frigiditas, subvehunt, Auri quoque & Argenti apud Gallos fuisse Metalla, testatur præter Strabonem etiam

Situs.

Aeris temperies.

Soli fertilitas.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [208] - 206
PUBLIC DOMAIN

etiam Athenęus: ea nunc creduntur exhausta. Ager, qui aliunde non occupatus omnis generis nutrit armenta, quæ faciunt, ut Carnis, Lactis, Butyri, Caſei, Lanæ, rerumque aliarum abundet copia. Franci omnes Gallias pacifice obtinuerunt ſub Rege Hlodoveo, qui primus omnium totius Galliæ Monarcha eſt factus, primuſque Chriſti nomen profeſſus, ea, quibus in hodiernum uſque diem Francorum Reges utuntur, Trium Liliorum inſignia, cœlitus, ut volunt, accepta uſurpavit. Regnaſſe poſt eum ſcribuntur ſucceſſione nunc directa, nunc collaterali, Childericus, Hlotarius I, Cherebertus, Childericus II, Hlotarius II, Dagobertus Magnus, Hlodoveus II, Hlotarius III, Childericus III, Theodoricus I, Hlodoveus III, Childebertus II, Dagobertus II, Hlotarius IV, Chilpericus I, Theodoricus II, Chilpericus II. Hic anno Regni XI, Chriſti vero IↃCCLI, auctoritate & juſſu Zachariæ Pontificis, cui Pipinus vituperabilem & probroſam Regis vitam, tranſmiſſo libello, depinxerat, Regni jure privatus ad Monachatum eſt coactus. In locum ejus factus eſt accuſator ipſius Pipinus Caroli Martelli F. Pipini N. Brevis cognomine, ex Prefecto & Majore-Dominus. Hunc ſequuti commemorantur Carolus Magnus, Ludovicus Pius, Carolus Calvus, Ludovicus III Balbus, Ludovicus IV & Carolomanus, Carolus, Craſſus, Odo, Carolus Simplex, Rudolphus Burgundio, Lotharius V. & Lodovicus V, ultimus ex Caroli Magni poſteritate: quo veneno necato, habenæ Regni tranſlatæ ſunt ad Hugonem Capetum, primum Gallum, Comitem Pariſienſem, Ducemque Francorum & Burgundiæ titulo-tenus, Capeto ſucceſſerunt Robertus Pius, Henricus I. Philippus I, Ludovicus VI Craſſus, Ludovicus VII Iunior, Philippus II Adeodatus Auguſtus, Ludovicus VIII, Divus Ludovicus IX, Philippus III, Philippus IV Pulcher, Ludovicus X Hutinus, Philippus V longus, Carolus IV pulcher; cui ſine prole maſcula defuncto ſuffectus eſt Philippus VI Valeſius, Caroli Valeſiorum comitis I filius. Sequuti hunc Ioannes Valeſius, Carolus V Sapiens, Carolus VI Bene-natus, Carolus VII, Ludovicus XI, Carolus VIII Gibboſus, Ludovicus XII Caroli Aureliani F. Franciſcus Valeſius I Caroli Comiti Angolimenſis F. Henricus II Valeſius, Franciſcus II, Carolus IX, Henricus tertius; cui Iacobitæ Monachi manu obtruncato legitimus pronunciatus eſt Succeſſor *Henricus IV Borbonius*, Antonii Borbonii Ducis Vindocinenſis Filius, Rex Navarrę *Galliarum Rex Chriſtianiſſimus*. Sunt autem Galli alacres & ad arma proni, de quorum bellica virtute operæ pretium eſt audire Strabonem virum peritiſſimum, genere Cappadocem, eruditione Græcum, judicio priſcum, incolatu Comanum, terrarum multarum peragratorem. *Vniverſa*, inquit, *natio eorum qui Galli nunc & Galatæ appellantur, Martis ſtudio flagrans, animo eſt ſtrenuo & celeri ad conſerenda prælia, alioqui mente candida & ſimplici, & ab improbis moribus abhorrente. Itaque injuria laceſſiti: conferti coeunt in certamina aperte, nulloque periculi adeundi reſpectu.* Nemo etiam ignorat quanto fuerit olim Comanis, Græcis & Aſiaticis terroti Gallorum nomen, quum quondam ab ſuis ſedibus uſque ad Appollinem Pythium, atque ad oraculũ Orbis Terræ vexandum ac ſpoliandum profecti ſunt: quum Romam ceperunt & incenderunt, Capitolium obſederunt, urbes in Italia condiderunt, *Mediolanum, Comum, Brixiam, Veronam, Bergomum, Tridentũ, Vincentiã*:

Imperium majorum.

Majorum virtus.

Quum

Quum recenti adhuc memoria Borbonius Romam vicit. Cæterum *Gallia* hodie non æque late patet atque olim; nam & Italiæ pars ea, quæ inter Alpes & Anconam sita est Gallia Cisalpina quondam dicta fuit, nunc autem *Lombardia* appellatur: & Belgarum magna pars hodie Germaniæ adscribitur, quæ ex Cæsaris, & Ptolemæi, veterumque omnium descriptione ad Galliam pertinebat: Galliam enim *Transalpinam* quam Plin. *Comatam*, Ptolemæus *Celtogalliam* vocat, in tres partes divisere, *Celticam*, *Belgicam*, & *Aquitaniam*. Ptole in quatuor, *Aquitaniam*, *Lugdunensem*, quæ eadem est cum Cæsaris Celtica, *Belgicam* & *Narbonensem*. Definiverunt eam Pyrenæis Montibus, Rheno, Oceano & Alpium jugis: quum hodie quicquid a Caleto Orientem versus spectat, non Galliæ sed Germaniæ adcensetur, & Rheni utramque ripam Germani late sibi vindicent. Vrbes præcipuæ sunt *Lutetia Parisiorum*, *Massilea*, *Narbona*, *Lugdunum*, *Pictauium*, *Burdigola*, *Naomagus*, *Juliomagus*, *Aurelia*, *Rothomagum*, *Rupella*, aliæque plurimæ, de quibus in particularibus descriptionibus fusius. Lacubus non caret Gallia. Inter eos principis loci qui Latinis *Lemanus*: plerisque Galliæ Lacus habitus. De quo cum peculiatem n hoc volumine Tabulam habeat, plura hic non addam, eo Lectorem remittens. Quarta ab Opido Arverniæ iBesso milliaris parte Mons est, inque eo Lacus late se extendens: tam altus, ut fundo existimetur carere. Nulla in eum, quod quidem intuentium oculis patere potest, influit Aqua. Si quis quid in eum projiciat, Tonitrua dicitur mox auditurus, Fulgetra visurus, Pluviam & Grandinem habiturus. Haud procul inde Crypta est, cujus os rotundum, vulgo *Creux de Soulcis*: & Abyssus, cujus profunditas explorari nequit: & huic si quis injecto lapide aurem admoveat, murmur precepturus auribus perhibetur ingens & mirabilem strepitum, Tonitruo exremotioribus venienti locis non absonum. Æstivis mensibus etsi nihil injiciatur, Strepitus tamen in cavitatibus intelligitur. Putantur inesse venti, inter se quasi belligerantes. *Abitacini* vel *Avitaci*, cui ab avito nomen, Locus in Arvernia apud Claromontem tam graphica est apud Sidonium lib. II Epist. II reique conveniens descriptio, ut hodie primum delineata videatur, qua dexter, qua lævus. De *Rubreso Lacu* legendus Pomponius Mela lib. II cap. quo Gallia Nabonensis depingitur, Plin. *Rubrensem* nominat. λίμνη Ναρβωνῖτις Strab. & Steph. Lætatur etiam Gallia Fluminibus, quę magna, quæ parva, innumeris. Nominat simul Fluvios non paucos Ausonius Eidyllio III, ubi de Mosella.

Non tibi se Liger anteferet, non Axona præceps,
Matrona non, Gallis, Belgisque interfita fines;
Santonico refluus non ipse Carantonus æstu,
Amnis, & auriferum post ponet Gallia Tarnem:
Insanumque ruens per saxa rotantia late
In mare purpureum, Domina tamen ante Mosellæ
Numine adorato, Tarbellius ibis Aturrus.

Et paullo post,

Te Druna, te sparsis incerta Druentia ripis,
Alpinique colent fluvii, duplicemque per urbem
Qui meat, & dextra Rodanus dat nomina ripæ:
Te Stagnis ego cæruleis, magnumque sonoris
Amnibus, æquoreæ te commendabo Garumnæ.

Primum

Primum autem inter fluvios agmen ducunt *Sequana*, *Ligeris*, *Garumna*, *Rodanus*. Qui *Sequana* Lat. Σηκσάνα Pt. Σηκκανος, Str. Σηκόανος Steph. *Siban*, Benjamino, *Seyne* vulg. Oritur in Burgundiæ Duc. in Alseti regione paullo amplius leuca versus Septentrionem a Burgo, qui S. Sequano Sacer; duobus rivulis, quos inter Pagi jacent *Billi* & *Perriere*. Lustratis sectisque cum aliis, tum Lutetia Parisiorum, cui nobilissimam facit Insulam, Rotomagoque, Mare Britannicum vel Normannicum Ostio satis lato irrumpit; Æstuarium ibi satis est navigantibus periculosum: ideoque provide magnaque solicitudine adeundum. Normannis vulgo vocatur *la Bare*; Sequana enim mare ingressus repente contra fluviorum ceterorum naturam refluit, horrendo sonitu ascendens ad hastæ longioris altitudinem. Inexpectata solent hic negligentibus & incuriosis oriri discrimina. Currens Sequana fluvios suscipit varios, in quibus nobiliores ceteris, Antiquis etiam noti *Matrona*, vulgo *Marne*, *Esia*: *Oyse* vel *Ayse* vulgo, *Axona*, vulgo *Ayne*, *Aisne* vel *Esne*. *Ligerim* secundo loco nominavi, ab Cæsare aliisq; nobilitatum: λίγερος (vel ut in aliis Codicibus melius, λίγηρις) & λείγηρ Strab. lib. IV & Ptol. Hodie *Loire* & *Leire*. Caput ejus in pago Velauno: Locus vulgo *la Font de leire*. Amplior est reliquis, ut merito *Pater Galliæ Fluviorum* audiat: aquæ Limpidissimæ. Facto inter varios populos (Celtas ab Aquitanis olim ex Strabonis notatione dividebat) procursi, exonerat se in Oceanum Occidentalem, inter Nannetes & Pictones Ostio quatuor fere leucas amplo, Pulvillis aliquot infesto: interius ad duas cũ semi leucas Rupes sunt, quibus a Porcis cognomen: Ingentes & Navigiorum patientes excipit Fluvios non paucos, *Elaver*, vulgo *Allier*: *Carim* nunc *Cher*: *Vigennam*, hodie *Vienne*, *Viane* & *Vignane*, *Meduanam*, hodie *Mayne*, & alios. *Garumna* sequitur, Cæsari Gallos ab Aquitanis disjungens: Strab. lib. IV Γαρεννᾶς Ptol. Γαρουνα: *Garonna* Frontino: quod nomen integrum hodieque retinet a Capite ad Blaviam Castrum, ubi lingua Romana incipit. Nam inde *Geronde* & *Gironde* dicitur. *Gerunnam* etiam vocat Gulielmus Brito in sua Philippeide. Oritur ex Pyrenæis haud procul Opido, quod vulgo *Cadalup*. Hic hodie perlustratis cum aliis, tum Tolosa & Burdigala, Mari se miscet Aquitanico, duarum fere leucarum Ostio: quod intrantibus occurrunt scopuli, quibus ab Asellis cognomen, Septentrionalior Nautis Belgis *Noorder-Esel* Australior *Suyder-Esel*, Pharum vel præaltam sustinens turrim, quæ vulgo *la Tour Cordan*. Excipit navigeros fluvios *Tarnim*, *Lo Tarn* vulgo: Gallice *le Tar*: *Egerciam*, Vasconibus hodie *Gers*: *Oldum* Arvernatibus & Montanis Cadurcis *Ooldt*, vel cum articulo *l'Old*, *l'Oolt*: *Duranium*, hodie *la Dordogne*, & alibi *Dordonne*, & alios. Vltimum *Rodano* dedi locum, Fluvius hic Scriptoribus omnibus & Græcis quibus Ῥοδανός, & Latinis notissimus. In universum Gallis nuncupatur *le Rosne*: sed Indigenis *lo Ros*: *Eridanum* nominant Oppianus in Halieuticis lib. IV & Philostratus in Vitis Sophistarum. Plinius ab *Roda*, Rodiorum in illo tractu Colonia nomen impositum scribit. Oritur haud procul Danubii, Reni, Arolæ Ticini aliorumque fontibus, prope montem, qui vulgo *Briga*. Lacum Lemannum apud pagum Novam-Villam (*Neuf Ville*) ingressus, servato fere colore permeat, & ad Genevensium opidum egressus: rapido cursu pergens in mare Mediterraneum erumpit: septem ostiis, ut scribit Apollonius in Argonauticis: quinque ut Diodorus & alii, tribus ut Artemidorus apud Strabonem, Plinius & Ammianus: duobus ut Polybius

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [211] - 209
PUBLIC DOMAIN

eodem Strabone teſte,& Ptolemæus : pluribus,ut prudenter ſibique,ne mendacii argui poſſet, cavens Livius hodie quinque,& plura numerant nominantq; Adcolæ, *Gras Neuf, Gras d'Orgon, Gras Paulet, Gras Gram, Gra d'Enfer, Gras de Paſſon*, quorum poſtremum,quod verſus Maſſiliam ſit, *Moſſaleoticum* appellat Plinius, *Maſſalioticum* Polybius,qui hoc *Primum* vocat, quod ad *Gradus* Marcellino & Antonino : a quo cæteris etiam Oitiis *Gradus* nomen inditum. Excipit Rodanus *Arvam*, *Ararim* hodie *Saone* vel *Sone*; *Iſarim* hodie *Iſere*: *Drunam*, qui hodie *Droma* eſt vel *Droſne*; *Druentiam*, hodie *Durance*. Sed hæc de Fluminibus in præſentia ſufficiant. Oceanus Britannicus à Septentrione, qua Angliæ opponitur, eam pulſat,ut & ab Occaſu, uti ſupra diximus. A Meridie Mare Mediterraneum. Cum ad hoc, tum ad illum Sinus Galliis ſunt inſignes. Ad Oceanum eſt cum primis ille,qui *Aquitanicus* Aethico & aliis. *Tarbellicus Ancon* elegantiſſime apud Lucanum vocatur. Sinus etiam ad idem Mare ſunt non ignobiles, in quorum intimis receſſibus locata videmus, opida, Diepam, Conſtantiam,& alia. Ad mare Mediterraneum *Gallicus* (*Galaticus*) Sinus eſt duplex, *Major & Minor*. *Major* ea Mediterranei pars appellatur,ubi ſe in illud effundit Rodanus. *Angulus Gallicus* M. Porcio Catoni: *Gallicus Sinus per excellentiam* Livio. Iuſtino & aliis. *Minor* apud Strabo. ſcribitur ad Promontorium Montis Pyrenæi, quod *Aphrodiſium* dicitur. Hic *Salſus* vocatur Melæ. *Gamblacianum* etiam Sinum ponit ad Galliam Narbonenſem Antoninus. Portus, ut hodie, de quibus plene Lucas Aurigarius Charta v & quatuor ſequentibus, ſic olim habuit Gallia celeberrimos. Principem obtinent locum *Staliocanus*, *Vindana*, *Brivates* & alii quidam Veteribus nominati. Qui *Staliocanus* Ptolemæo,aliis *S. Paul de Lyon* in Britannia exiſtimatur, *Roſcou* aliis, quibus ut ſubſcribam, facit, quod poſterior priore multo ſit fidior & commodior, quamvis enim oppoſitam habeat Inſulam, cui cognomen vulgo *De Bas*, facilem tamen & tutum ſeptemque altum hodie ulnas, utrimque præbet Navibus ingreſſum. Priori,minax objacet Taurus (Inſula eſt, vulgo *Le Taureau*) qui circumpoſitas habet rupes innumeras & latentes & eminentes; a quibus magnum Nautis male providis creari ſolet periculum. Haud procul inde in eadem Britannia verſus Meridiem poſt flexum Promontorii Gobæi, *Vindana* occurrit Portus. *Fenſtiers* hodie,vel *Conqueſt*,Iovio male *Breſt*. Adſcribit hinc Βενετῶν Portum Ptolemæus. Nomen hodie fere retinet, *Breſt*. Sequitur apud eundē Σητῶς Portus; *Luſſon* vel *Luxon* hodie. Hinc *Santonum*, Portus Ptol. ſcribitur,hodie *la Rochelle*, ut arbitratur Villanovanus. Succedunt Montes & Silvæ. Quod ad Montes, Gallia aliis, quam aliis, locis eſt montoſior. Eminent hic Delphinatus, Provincia, Sabaudia, & Burgundia. Andegavenſis Ager ſuos etiam habet Montes,qui in Britannorum Pictonumque fines late ſe inſinuant. Montes Galliæ cum primis celebrant Veteres Scriptores *Cebennam*, *Vogeſum*, *Juram*. *Cebenna* Mons eſt, qui, ut Cæſar ſcribit, Arvernos (*ceulx d'Auvergne*) ab Helviis (*ceulx de Vivaretz*) diſtinguit. *Gebennam* Plin. *Gebennas*, Lucanus & Auſonius nominant; *Gebennicos* Mela, Vera genuinaque ſcriptura eſt, ut Scaliger ſuis ad Merulam literis monet, *Cebenna* per c: Dici enim hodie *Montaignes de Cebenes & Cevenes*: ut rectius *Cemmeni* Ptolemæo & Straboni, *Cebenna* Latinis quibuſdam dicantur. *Cebenna* Vineto, Nozoreno, Villanovano

Montaignes

Portus.

Montes.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [212] - 210
PUBLIC DOMAIN

Montaignes d'Auvergné nominantur. Horum Montium pars hodie *Tarara*, teste Gulielmo Budæo lib. IV. de Asse, qui Lugdunum euntibus est superandus. In vertice sedes visitur Petræ incisa, cui Mercatores imponũt eos, qui Mercatum Lugdunensem nunquã frequentarunt. Vulgo *La Chere de la Verité* vocatur. Iurare namque coguntur veritatem, Lugduni fuerint unquam, nec ne, eoque nomine nonnihil, quo Genio simul indulgeant, polliceri. *Vogesus* Galliæ Mons Cæsari lib. de bell. Gall. IV. Lucano lib. I. Plin. & aliis. *Vocetus* vel *Vocetius* corrupte dicitur apud Tacitum lib. I. Historia. & alibi, ut jam ab doctis viris notatum. Alpium nomine a Str. describitur lib. IV. Hodie *Mont de Faucilles*, aliisque nomenclaturis indigetatur. Separat Burgundiam Alsatiamque ab Lotharingia. Provomit Mosam, ut etiam testatur Cæsar, & infinitos alios fluvios, quorum plerique Rhenũ petunt. Pars unde Mosella profluit *Kratzer* appellatur : quod habere se tradit Ortelius ex Libello MS. Magni Gruberi, in quo Rhenum describit: addens, Tractum hunc *Est aye* Gallice, & *Auff der Stay* nuncupari in Chorographica Lotharingiæ Tabula, iussu & impensis Ducis ab Ioanne Scyllio accurate delineata: nihilque ibi, eodem Scyllio teste, præter Asarum herbam provenire. Gignit Vogesus in valle Leberia Argentem purum: sed, ut notat Munsterus, non ita multum. *Iura* Galliæ dicam, Mons, an Germaniæ? Olim fere totus Galliæ: quum Helvetia Belgicæ adcenseretur: Hodie magna etiam parte Germaniæ. Initium ejus statui solet in finibus Basilienſium, juxta Rhenum, è regione VValdzhuti. Altus est, multisque & ingentibus subnixus saxis. Meminerunt ejus Cæsar, Plinius alii. Pt. *Juraſſus* est: Strab. *Iuraſius & Joras*. Ævo nostro Accolis, Incolisque pro ratione Locorum aliis atq; aliis vocatur nominibus. Haud procul arce Hasburgensi prope Burgim (opidulum est sic dictum Idiomate Germanico a Ponte, qui hic super Arolã ex uno Arcu) *Botzberg* audit: a pago *Botzen*, qui cũ multis aliis Pedi Mõtis adlocatus. Hanc Iuræ portionem *Vocetum* vel *Vocetium* esse Cornelii Taciti censent Munsterus, Scudus, Lazius, & alii. Ortelius tamen apud Tacitum *Vogesum*, de quo ante, legendum esse minime dubitat. Est eadem hac Montis parte Vallis ingens cui nomen *Frickthal*, a pago cognomine. Occurrunt & aliæ hic ibi Valles, ut obiter hoc dicam, *Lauffen-thal*, *& S. Jmerſthal*, & similes: quarum tamen nulla Montem per transversum penetrat. Vbicunq; volueris trajicere, opus est alta scansione. Inter Ararim porro & Farspurgum hic Mons appellatur *Schaffmat*, quod Latinus *Ovinum* sonat *Pratum*. Inter Opidum *Olten* & Humburgensem Præfecturam dicitur *Nider-Hauvvenſtein*, *Inferior ſectus Lapis*: Per saxa enim factum est iter. Inter Walnburgum & Balstallium *Ober-Hauvvenſtein* vocatur, *Superior ſectus Lapis* : ubi currus onusti grandibus funibus per Montis declivitatem demittuntur. Occasum versus procedendo *VVaſſer-fal* nuncupatur, id est *Aquæ ruina*. Vlterius eundo *Jurten* ab Sabaudis prisco fere nomine appellatur. Brachium quod se extendit Basileam versus, uno ab urbe milliario, juxta Byrsam fluvium *Blouvven* dicitur: crescitque non parum in altitudine & asperitate quousque Delspergum veneris, ubi rursus in planiciem diducitur. Vlterius versus *Bellele* Monasterium Gallicum procedendo, rursum crescit, ac deinde iterum evanescit spatio unius milliarii: hinc iterum saxosum horrendum que Montis jugum ab Oriente in Occasum extenditur : quod pervium feciſſe scribitur Iulius Cæsar perforato in portæ formam saxo,

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [213] - 211
PUBLIC DOMAIN

Portam hanc nominant alii *Pierreport*, *Petræportam* alii *Pierre-pertus Petram pertusam*. Descriptam vere accurateque ab Sebastiano Munstero, Merula, qui eam aliquãdo transgressus, testatur. Inscriptionem supra Portam satis claram idem deprehendit, nisi quod primæ vocis litteræ reliquis magis sint extritæ.

N.:::.ANGVSTI VIA DVCTA PER ARDVAMONTIS
FECIT ITER PETRAM SCINDENS IN MARGINE FONTIS.

Per hunc fontem intelligit Poeta Byrsam àmnem, qui ibi ex Petra magna Aquarum vi erumpit. Procurrit inde Iura versus Libonotum inter Helvetios Sabaudosq; quos ad Vulturnum respicit, & Burgundos, quos ad Caurum relinquit (unde & apud Cæsarem lib. I duobus locis Iura Sequanos ab Helvetiis dividit) secus varios Lacus, quorum præcipuus Lemannus; ubi longe lateq; *Mons S. Claudii* nuncupatus ad Rodanum tandem terminatur. De aliis, qui ad Gallias etiam nonnihil spectant, de *Pyrenæo*, inquam, dixi, in Descriptione Hispaniæ: deque Alpibus disseram, ubi Italiam percurrendum mihi erit. Silvæ Galliis sunt frequentes, non tamen, ut aliis in regionibus, magnæ non densę, non ita dumis horridæ. Apud Cenomannos variæ sunt, *Les Forests de Versay, Longoulney, Persi, Sille, Charnay, Audain, Maine, Concise* apud Britannos Inferiores, *de Bostblanc, de Toriant, de Guierche*; apud pictones, *Les Forests de Mouliore, Dyne, Bressa, Ligne*, & aliæ: apud Bituriges *Silva Roberto* cum aliis visitur; apud Andegavos, *Lourfaire* & *Marson*. Totus Bononiensium Ager una quasi obsessus est Silua, cujus partes, *Les Bois de Surene, Celles, Hardelot, Dalles, Bourfin*. Apud Veromanduos haud procul Perona Nemora sunt *Recoigne* & *Bouhã* Apud Picardos, *Bois de Baine, de Beaulieu, de la Fere, de Coussi*. Nec suis caret Silvis Lotharingia: *Warned-Waldt, le Banbois, Bois de Mondon, de Heyde, de S. Benoyt, de la Voyge, Mortaigne, Doseyne*. In Burgundiis multæ sunt silvulæ, quarum nunc non occurrunt nomina. Alias prætereo, quæ passim per Gallias hic ibi sparsę. *Silvæ*

Arduenna, hodie potissima parte est in Inferiore Germania, ideoque ibi describenda, *Gallicam* vocat Claudianus: & *Silvam Galliæ maximã* Cæsar lib. VI de bello Gallico, quod olim esset in Gallia Belgica. Gallos vero admodum deditos Religioni, atque inter primos fuisse qui Christianam Religionem amplexi sint, & semper præ reliquis eam servaverint & coluerint, non solum Veterum scripta & monimenta: sed etiam Templa: aliaque Religioni loca destinata testantur, quæ in urbibus & pagis ubique magno numero conspiciuntur. Certe in una urbe parisiensi LXIX universim numerantur: inter ea augustissimũ, Cathedrale D. Virginis; quod jactis ab Philippo Augusto anno CXD CXCI. fundamentis, serio ædificari cœptum CIↃ CCLVII, D. Ludovico regnante: ex Galliæ miraculis præcipuum. Columnis CXX sustinetur, Longitudo passuum CLXXIV: latitudo LX: altitudo C. Chorus lapide cinctus: Historiis ex veteri Novoque Testamento insculptis. In ambitu habet Sacella XLV. ferreis Clathris munita. Vniversim Portæ XI. In fronte tres biforæ, statius XXVIII Regum insignes. Ad latera Turres visuntur, seu Moles versus Campanariæ, altitudine XXXIV Cubitorum. Campana Maxima, cui ab Maria Virginis cognomen, viginti Viros flagitat pulsanda; Sonitus sereno cœlo per septem Leucas facile auditur. *Opera publica.*

Infinitum

Infinitum eſſet reliqua Templa, quæ hic & aliis in locis viſuntur, deſcribere. Infinitum, Abbatias, Cœnobia, Monaſteria, Xenodochia, Noſocomia, Ptochodochia, & Orphanotrophia. Quid vero dicam de Arcibus, quid de conſpicuis Regum Palatiis? Quid de Magnatum & Equitum ædibus pulcherrimis? Quid de aliis tam publicis quam privatis ædificiis? De his ego iacere malo quam parum dicere. Status Galliarum hodie Monarchicus eſt; locuſque ibi Regiæ, quæ vetuſtiſsima diviniſsimaque Ariſtoteli cenſetur, Gubernationi. *Rex* naſcitur, non ſuffragiis deſignatur; Sexus Maſculini, volente id, ut quidam perhibent, lege Salica. Regem ita amant, ita colunt, venerantur Subditi, ut nihil ſupra. Penes eundem rerum omnium eſt arbitrium. Duodecim-Virorum Collegium Caroli Magni eſt inſtitutum. Alii ab Ovo Troiano repetunt. *Pareis le*a *Pairs de France* dicti, quod proxima ſecundum Regem & velut pari eſſent dignitate. His ſolis ſacrandi Reges jus eſt, & in Regni poſſeſsionem mittendi. Horum ſex vulgo *Laici:* reliqui dicuntur *Eccleſiaſtici*, vel *Clerici*. *Laici* ſunt *Duces* vel *Comites*. *Duces: Burgundus, Normannus, Aquitanus. Comites: Flander, Campanus, Toloſus, Eccleſiaſtici*, itidem vel *Duces* ſunt vel *Comites: Duces: Remenſis*, Archiepſc. *Laudunenſis & Lingonenſis* Epiſc. *Comites: Catalaunenſis, Noviomagenſis & Belovacenſis* Epiſc. Sunt & ſeptem ſummi Senatus per Galliam, quos vulgo *Parlamenta* vocant, a quibus appellare non licet: *Pariſienſis, Toloſanus, Rotomagenſis, Divionenſis, Burdigalenſis, Aquenſis, Gratianopolitanus*. Et ad Statum Eccleſiaſticum quod attinet, Sunt in Gallia *Archiepiſcopatus* XII, *Lugdunenſis* Primas, *Lyon, Aquenſis, Aix, Viennenſis; Vienne; Remenſis, Reims; Narbonenſis, Narbone; Toloſanus, Tolouſe, Burdigalenſis, Bordeaux; Auxitanus, Aux: Bituricenſis Bourges; Turonenſis, Tours; Rotomagenſis, Roven; Senenſis, Sens*. Academiæ in regno Galliæ ſunt hæ; *Pariſienſis, Pictavienſis, Bituricenſis, Toloſana, Burdigalenſis, Nannetenſis, Lugdunenſis, Aurelianenſis, Montiſpeſſulana, Cadurcenſis, Gratianopolitana, Valentina, Valence, Remenſis, Andegauenſis, Cadomenſis, Nemavenſis, Romana, Romans, Avenionenſis, Dolana, Maſſilienſis* omnium antiquiſsima, ab Græcis orta. Ex his omnibus tanquam ex multis Equis Troianis, innumeri docti Viri, Theologi, Iuriſconſulti, Medici, Alii exierunt: Quos uno ductu enumerare ſi conarer, maximum mihi quidem conciliarem laborem, Lecturis vero tædium. Nobilitas ſane Gallica (quæ frequentiſsima eſt) hodie tam pertinaci diligentia, ut hoc univerſim dicam, tamque aſsiduo labore Meliorum Literarum Studia perſequitur, adeoque in omni Diſciplinarum Artiumque genere excellit, ut nuſquam terrarum magis. Videre ibi eſt ſummo loco natos illuſtribuſque ortos familiis noctes dieſque inhærere Chartis, & nunquam non Muſarum Sacris operari. Sunt qui de quacunque re in medium prolata expeditiſsime poſſunt, Methodo admiranda, ex tempore & abſque ulla præmeditatione per horas aliquot, non ſine audientium ſtupore diſſerere. Bibliothecæ in hoc regno variæ, cum primis Pariſiis *Regiæ Majeſtatis*, & *S. Victoris*, ut alias publicos & privatas præteream optimis rariſsimiſque cum editis, tum Manu-ſcriptis refertas libris. Ad Mores venio. Gallos acutos ingenio, & ab Doctrina minime alienos eſſe, teſtantur Diodorus & Strab. Commendat illorum in bonis literis ſtudia non uno in loco Symmachus. Marcus Portius Cato originum lib. II. apud Chariſium Soſipatrum; *Pleraq; Gallia*, inquit, *duas res induſtrioſiſſime perſequitur, rem militarẽ & argute loqui*; ne neſciamus Veteres Gallos inter alias gentes Eloquentiæ gloriam reportaſſe.

Ratio gubernãdi

Academiæ. Bonarum artiũ ſtudii celebres viri.

Bibliothecæ.

Mores.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [215] - 213
PUBLIC DOMAIN

Ingenium ſimplex, nullaque divinctum malignitate (egregia hæc Veterum Gallorum laus) tribuit illis Strabo. Pronunciat de iis oculatus teſtis Iulianus, Quod adulari neſciant; ſed libere ac ſimpliciter cum omnibus æquabilique jure vivere. Venerem Nuptiarum Deam & Bacchum lętitiæ datorem Conjugii, Proliſque, & Vini, quâtum cuique libeat, potandi gratia tantum noviſſe. Quæ his aliiſque talibus advorſantia nonnulli proferunt, ut convicia, & tanquam ab maligna mente manuque profecta, ſunt exaudiēda. Nam quis non videt, lectis Veterū Scriptorum de Gallorum Indole Monimentis, factaque cum Genio, qui iiſdem hodieq; eſt, commiſſione, falſum eſſe quod tradit Servius, Gallos pigrioris eſſe ingenii; quod Iulius Firmicus, ſtolidos; quod Iulianus, quaſi ſui oblitus, ſtupidos, & ruſticitatem amantes; quod Polybius, Doctrinę & Artibus operam non dare; quod idem cum Diodoro, Athenæo & Clemente Alexandro, infidos eſſe, crapulæque & ebrietati deditos: quod Livius Polybiuſque, molles eſſe & effœminatos: quod Mela, Auri avidos, ſuperbos, ſuperſtitioſos: quod Solinus, vanilo quos: quod deniq; pecuniæ inſatiabilis eſſe, Plutarchus in Pyrrho. Fatendum nihilominus multa Gallis inſtillata aliorum populorum commercio. *Nemo Gallos*, ait Florus lib. III, cap. X, *tantum feroces dixerit, fraudibus agit.* Avidos Iurgiorū docet Ammianus lib. XV. Reprehendit etiam Diodorus in Gallis quandam linguæ intemperātiam, Sermone notans eos uti brevi & ſubobſcuro: multa ex animo dubia loqui, plurima ad jactantiam in ſuam laudem dicere, & ad cęterorum contemtum: minaces eſſe ac detractores, opinioneque inflatos. Iactantia illa ab Strabone etiam eſt animadverſa. Atque ea Gallica oſtentatio eſt, quæ ab Cæſare lib. VII nominatur, & multis reliquorum librorum exemplis adprobatur. Talis eſt lib. I. Helvetii Diviconis elatio, dum Helvetiorum virtutem extollit, Romanæ Cladis memoriam objicit, Cæſaremque minitando, admonet, ne committat, ut is locus, ubi Romani conſtitiſſent, ex calamitate Populi Romani internecione exercitus nomen caperet aut memoriam proderet. Sic Vercingetorix in concione jactat ſe unum Conſilium totius Galliæ effecturum, cujus conſenſui ne Orbis quidem terrarum poſſit obſiſtere. Quod ad Veterum Gallorum Religionem, Cultumque in rebus ſacris ſervari ſolitum, flocci faciendus eſt M. Tullius oratione pro M. Fonteio ſcribens, *Gallos minime ulla Religione moveri.* Audiendus potius Livius: qui, etſi in ceteris ſatis huic genti iniquus, *negligentem tamen haud quaquam Religionis* adfirmat; & Cæſar l. VII. bell. Gall. cui penitus cognita hæc natio, dicit eam *admodum deditam Religionibus.* Maxime autem Mercurium coluerunt, eodem Cæſare teſte: Celtas Iovem coluiſſe atteſtatur Max. Tyrius, cujus ſignum altiſſima Quercus. Dianam templum habuiſſe apud Maſſilienſes, Str. teſtis eſt: & apud Gallo-Græcos Dianam cultam, Polyæ. lib. VIII & Plut. commemorant.

Eſum

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [217] - 215

PUBLIC DOMAIN

Esum sive *Hesum*, *Teutaten* & *Teranem*, Deos habuisse Gallos, Lactantius, Lucanus & Minutius Felix referunt: sed *Martem*, *Mercurium*, *Iovem*, hos plerique docti interpretantur. *Belenus* Gallorum Deus est apud Ausonium, qui *Belis* apud Herodianum in Maximinis; idem forsitan cum *Tibilene* Tertulliani in Apologetico, qui Græcis aliisq; Apollo, putatur fuisse. Colebatur & apud Gallos *Abellio*; de quo monimenta extare notat in Convenis Novem populaniæ Vir Nobilissimus Iosephus Scaliger ad Auson. lib. 1. cap. IX, *Herculem* etiam *Ogmii* nomine coluisse Gallos, auctor est Lucia. In Hercule Gallico. Galli autem Veteres Deos suos in dextram conversi adorabant, Athenæo scribente. Dis Homicidio aliisque rebus sacrificabant, Marti imprimis, teste Cæsare. Nullum autem Gallis Veteribus Sacrificium erat sine *Druidis*, inquit Diodorus. Fuerunt hi olim apud Gallos clarisacerdotes sicut & *Bardi*, de quibus Lucanus.

Vos quoque qui fortes animas, belloque peremptas
Laudibus in longum vates dimittitis ævum,
Plurima securi fudistis carmina Bardi.
Et vos Barbaricos ritus, moremque siniſtrum
Sacrorum Druida positis repetistis ab armis.
Solis nosse Deos, & cœli numina vobis
Aut solis nescire datum. Nemora alta remotis
Incolitis lucis: vobis auctoribus, umbræ
Non tacitas Erebi sedes, Ditisque profundi
Pallida regna petunt: regit idem spiritus artus
Orbe alio: longæ (canitis si cognita) vitæ
Mors media est. ——— Inde ruendi
Inferrum mens prona viris, animæque capaces
Mortis & ignavum est redituræ parcere vitæ.

Atque hæc de moribus Gallorum in Sacris; nunc de eorundem ritibus in prophanis pauca subjiciamus, Gallos ad Concilium armatos venire solitos, testatur Livius. Scribit Strabo id in Gallorum Conciliis usitatum fuisse, si quis orantem interpellaret, progrediens Minister publicus districto gladio adjectisque minis, silentium imperabat; quod si non adquiesceret, idem iterum tertioque faciebat: denique de sago Interpellatoris tantum amputabat, ut reliquum inutile redderetur. *Gallorum subita & repentina Consilia:* (inquit Cæsar:) *in Consiliis capiendis mobiles, & novis plerumque rebus student.* Notat idem Cæsar, Gallos, ubi major atque illustrior res incideret, eam clamore per Agros Regionesque mira celeritate significare solitos; hinc alios deinde excipere, & proximis tradere. *Liberos suos*, ut idem scribit, *nisi quum adoleverint, ut munus Militiæ sustinere possint, palam ad se redire non patiuntur: Filiumque in puerili ætate in publico in conspectu Patris adsistere turpe ducunt. Viri quantas pecunias*, eodem memorante, *ab uxoribus Dotis nomine acceperint, tantas ex suis bonis æstimatione facta, cum Dotibus communicant: hujus omnis pecuniæ conjunctim ratio habetur, fructusque servantur. Uter eorum vita superarit, ad eum pars utriusque cum fructibus superiorũ temporum pervenit. Viri in uxores, sic uti in Liberos, vitæ necisque habent potestatem*, Gallorum mulieres speciosas, magnitudine & robore Viris similes, facit Diodorus: fœcundas & bonas educatrices: pariendo educandoque felices. Fuit & Gallis usitata more reliquarum Gentium Servitus. *Plerique*, ait Cæs. lib VI. *quum aut ære alieno, aut magnitudine Tributorum aut iniuri. Potentiorum premuntur, sese servitutem dicant Nobilibus, in hos eadem omnino sunt jura, quæ Dominis in Serv* Tractabantur tamen humanius liberaliusque, quam apud Romanos. Domini namque Galli suos obæratos, atque, ut Cæsar voce

Gallico

Gallica appellat; *Ambactos*, honoris quodam loco circum se habebant, eorumque opera in bellis utebantur. Victus. Fictilia porro in usu habebant, Diodoro teste, densa ac Floribus distincta. Cœnabant sedendo omnes non in sedibus, sed in solo, super stratis Luporum aut Canum pellibus (in Toris apud Strabonem) ministrabant eis pueri juniores, ætate tenera. Iuxta eos ignes fiebant, iisque adposita visebantur Ollæ, & Verua Carnibus plena, maxime suillis, tam recentibus quam salitis: sed & omnis generis Carnibus: plerumque vero Cibus erat cum Lacte, ut scribit Strabo. Audiamus hic Athenæum ex Posidonio, sic fere Latine sonantem: *Celtæ fœno substrato Libationes propinant super ligneis mensis parum exstantibus. Panis & is paucus* (Panem hunc Fermento leviorem eos facere, adnotat Plinius) *Cibus est. Caro multa elixa in aqua vel super prunis aut in Verubus assa: hanc Leonum modo ambabus manibus Artus integros tollunt, morsuque dilaniant; & si quid agrius divellatur, exiguo id cultello præcidunt. Adponunt in Conviviis Pisces, qui Fluviis adcolunt, Interioris que & exterioris Maris littoribus: & eos cum sale, Aceto & Cymino (quod etiam potioni injiciunt) assos.* Et paullo post: *Locupletes vinum bibunt ex Italia petitum vel Massiliensium regione, & id merum, interdum Aquæ paullulum affundentes.* Hactenus ille. Sed & ex fruge madida Potum ad Ebrietatem feciſſe, Plin. est auctor lib. xxii. cap. ult. Ex Hordeo Potum, quem *Zythum* appellabant feciſſe, & alium ex aqua, in qua favum Mellis laverint, Diodorus tradit. Quod ad Vestitum, *Saga* ferebant, notante Strab. eaque densa ex Lana texebant, *Lænas* vocantes. Hujusmodi Saga scribit Plin. lib. viii. cap. xlviii. *Scutulis* dividere Gallos institutisse. Quæ Pli. *Scutulæ*, Diodoro sunt πλινθία. Per quę nihil aliud illi intelligunt, Nobilissimo Viro Iosepho Scaligero notante; quam quas Galli hodie vocant *Lausangias*, quasi *Laurangias*, ab Lauri folio, quod habet Rhombi figuram. *Braccis* porro (quæ quod Gallorum essent, Tegmen barbarum Tacito) utebantur Galli circum *extentis* vel *laxis*. Loco Tunicarum apud Strabonem Vestem habent Galli Fissilem manicatam usque ad pudenda & nates demissam. Manet hodieq; forma in ista Vestis genere, quod nobis vulgo *Pallatrock*, vel contracte *Palt-rock*. Annulis dicit uti in digitis, nihil distinguens Diodorus; in medio tantum, Plin. natur. hist, lib. xxxiii. cap. i. Sed de his satis, ad specialiora Galliarum pergo. Vestitus.

Britannia, Normannia, Belsia.

Regio unde dicta

Britannia, vulgo *Bretaigne*, nomen, jura, leges, incolas a Britannis, quos nunc Anglos dicimus, sortita est, qui sedibus ab Saxonibus pulsi in ea consederunt, Vortigerno regnante, a quo evocati ad defensionẽ adversus Scotos fuerant. Fieri etiam potest ut ante id tempus in hac Galliæ parte Britannorum fuerint coloniæ, quæ tunc auctæ exsulibus Britannis, quam vim domi passi fuerant, Aremoricis (nam hi quondam insederunt hæc loca) intulerunt. Scaliger in urbibus:

Vicit Aremoricas animosa Britannia gentes,
Et dedit impósito nomina prisca jugo.

Situs.

Vnde & olim *Armorica* fuit appellata: præcipue qua ad Mare vergit, ubi nunc inferior est Britannia. *Armor* enim veteribus Britannis nihil aliud, quam ad *Mare* vel *supra Mare*, teste Camdeno. Ad Orientem Normãnos habet, Cenomanos & Andegavenses confinales: ad Meridiem Pictones: reliqua latera claudit Mare Britannicum. In altum ultra reliquas Provincias omnes procurrit, Peninsulæ instar, unde non inconcinne *Cornu Galliæ* dicitur; soleæque ferreæ speciem referre, cujus exterior pars subrotunda Mare: interior vero concava, respicit Mediterranea. Longitudo ejus sex dierum est itineris, trium autem latitudo. Regio est amœnissima & fertilissima. Pratis abundat & Erycetis, ex quibus gratum pecori pabulum. Venas habet Argenti, Ferri, Plumbi.

Soli fertilitas.

Britanni autem in tantam repente potentiam excreverunt, ut Gothis, quo minus Galliam totam occuparent obstaculo fuerint. Certe Riothimus istorum Rex, XII millia Britannorum cõtra Gothos in auxilium Romanorum eduxit, ut author est Iornandes. Prælio quoq; adversus Attilam interfuisse testis est Callimachus. Est & illud grave argumentum Britannorum potentiæ, quod Reges Galliæ totam hanc oram de qua superanda desperabant, Normannis, utpote bello magis adsuetis, olim vincendam depopulandamque concesserint. Nec caruit consilium eventu. Notico enim ense Britannica contusa est ferocia. Paruit igitur Normannis quæ antea Regi Galliæ paruerat, Postea propros habuit Duces. Vltimus eorum fuit Franciscus; qui anno Mccccxc vita functus, unicam filiam Britanniæ hæredem reliquit. Hæc Maximiliano Archiduci Austriæ Romanorũ Regi despõsa, quum per Franciam deducenda esse, rapta est a Carolo octavo, qui eam sibi matrimonio conjunxit. Ex eo Britannia Franciæ adnexa fuit. Ea hodie duplex est: *Superior* & *Inferior*, illa Ligeri vicinior, hæc Angliæ, dicitur-

Imperium majorum.

Vrbes.

que alio nomine *Ripiẽsis*. Superioris Metropolis est *Vrbs Nannetica*, vulgo *Nantes*. Ptolemæo Κονδιγιξνον *Nannetum*, ut censet Iosephus Scaliger, Cognatus & alii. Sedes fuit olim Britanniæ Ducum: Comitatus habens titulũ, Ducisque Primogenito adscribi solita: ad Legerim duosque alios fluviolos sita, loco peroportuno, haud procul mari. Episcopalis statio, ut & quatuor quæ sequuntur. *Vrbs Redonica*, vernacule *Rennes*: *Condate Redonum* Ptolemæo, *Condate* Antonino. *Dolum*, opidũ nunc, olim Arx: vulgo *Dol* vel *Doul*. *Fanum Briocense*, vulgo *S. Brieu*, opidũ non ignobile. Rupes ibi excelsa tutam præbet navibus stationem in ea Arx urbi protegendæ excitata. *Fanum*

Sanct

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [220] - 218
PUBLIC DOMAIN

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [221] - 219
PUBLIC DOMAIN

Sancti Machlovii, vernácule *S. Malo*. *Dinan* opidum pulchritudinis eximiæ, in deliciis aliquando Britanniæ Du cibus. Sunt & Britanniæ Superioris alia Opida *Rieulx*, *Chaſteau-briant*, *Lambellũ*, *Vitray*, *Iugon*, *S. Aulbin du Cornier*, *Mont-contour*, *Plerel*, *Jocelin*, *Maleſtroit*, *Pontigni*, *S. Julian*, *Encenis*, denique, extremum verſus Pictones, ſub quo comprehendi ſolent ditiones, quę vulgo *Cliſſonnis Raiz* & aliæ. In inferiore urbes & opida celebriora: *Venetia* hodie *Vannes*; *S. Pauli Fanum*, *S. Paul de Leon*, *Tricorienſe Opidum*, vulgo *Triguier*; *Blabia* nunc *Blavet*, *Morlaix*, *Quimpelray*, *Conquerneaux*, *Quimpercorentin*, *S. Regnaut des bois* & alia. Dominia ſunt *Montford* Comitatus, *Rohan* Vicecomitatus, *Grello* cujus principalis locus *Chaſteau Andron*. *Le Pais de Gueel*: *Baignon*; *Montfort*; *Vanetais*. Flumina Britanniæ ſunt *Ligeris*, *Rauſa*, *Ella* & alia Mare commerciis aptiſſimum eſt: unde Sal extrahunt adcolę, quod ab Sole induratum Conregionalibus vendunt. Prętер autem ſuperiores urbes & opida, commodiſſimos etiam Portus præſtant *Breſt*, *Ancrayum*, *Hanebontum*, *Pontſecrot*, ubi magna Oſtrearum copia legitur. Archiepiſcopus *Dolenſis* in *Dol*, hos ſub ſe habet Epiſcopos: *Nannetenſem*, *Nantes*: *Venetenſem*, *Vannes*: *Briocenſem*, *S. Brieu*, in his tribus Gallice & Britannice loquuntur. *Curiſopitenſem*, *Cornouaille*; *Leonenſem*, *S. Paul de Leon*; *Tricorienſem*, *Triguier*. In quibus Britannica tantum lingua, quam vocant *Briton Britonant* in uſu eſt, quam veterum Trojanorum linguam eſſe putant. *Machlovienſem*. *Sainct Malo*; *Redonenſem*, *Renes*. Incolæ non omnes eadem animi alacritate, non omnes eadem comitate; plerique tamen cauti lucrique cupidi: graviſſima negotia ad pocula tractare ſoliti.

Flumina.
Mare.
Portus.
Mores.
Status Eccleſiaſticus.

Normannia unde dicta.

Normannia ſic dicta a Populis Septentrionalibus: *Nort* enim, Idiomate Germanico, *Septentrionalis Orbis terrarum plaga*: *Man*, *Vir*: *Normannia*, Terra Franciæ viris eò ab Septentrionali ora vel Arctõo orbe ex Dania Norwegiaque profectis ad habitandum data. Notæ ſunt *Normannorum* in Germaniam Galliamque excurſiones. *Normannia* autem ad Occidentem Crenone fluvio a Britannia ſecernitur, a Septentrione Oceano terminatur, a Meridie Cenomannis: ad Orientem vero habet Franciam proprie dictam, (in qua eſt Lutetia) a qua flumine *Epta* diſtinguitur. Itaque tota non pertinet ad Galliam Lugdunenſem, ſed aliqua ejus pars ad Belgicam ſpectat. Eam ſexto vix die expeditus pertranſeat. Regio fertiliſſima, Frumenti admodum ferax, Pomis atque Piris adeo referta, ut hinc potum gens ſibi affatim exprimat, & ad exteros copioſe Fructus exportet. Eſtque pecoris magna copia. *Rollo* Normannus atrociſſima excurſione in pleraque Galliarum littoralia & inde porro in loca mediterranea & penitiſſima, ad tantam tandem redegit neceſſitatem Carolum Simplicem Francorum Regem, ut Rolloni, ad Chriſtianam pietatem invitato, filiam *Gillam* dederit uxorem, totãque dotis nomine *Weſt-richam*, & qui ſuper Ligerim Britannos, primuſque hic factus eſt Dux Normanniæ. Vrbs primaria eſt *Rotomagum* vulgo *Rouen*. Fluviis adſidet, ad Meridiem quidem *Sequana*, maximarum navium (unde ingens Mercaturæ commoditas) capaci; ad Orientem minoribus *Rubeco* & *Aubetta*; ad Septentrionem

Situs.

Soli fertilitas.

Imperium majorum.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [222] - 220
PUBLIC DOMAIN

nem latissimos pratorum habet Campos, Montesque præcelsos. Sequana ponte stratus est ingenioſi artificii structuræque, siquid in Galliis aliud, admirabilis; lapide quadrato, validis columnis, pulchris arcubus, qui tredecim numero: altitudinis latitudinisque insignis. Estque urbs hæc Archiepiscopatu & Parlamento celebris. Sunt præterea *Aurenches, Evreux, Bayeux, Sais, Constances, Lisieux, Alençon, Aumale, Longue-ville, Eu, Harcourt, Trancarville, Malevrier, Mortain, Mongommery, Thorigni, Gisors, Caulx, &c. Normannia* quibusdam statuitur duplex, *Superior & Inferior.* In Superiore Ducatus sunt tres *Alençon, Aumale, Longue-ville. Comitatus Eu, Harcourt, Evreux, Tancarville, Malevrier, Mortam, Mongommery.* Continet item hæc Normannia illam regionis portionem quæ vulgo *Vulx*, in qua est *Gisors* Metropolis Comit. & Ballivatus. Et Baroniam *l'Aigle. Inferior* in minores distrahitur partes, quæ vernacule *Caulx, Bessin, Constantin, Hovivet, Royaume de Yvetot, Le Vaulx de Vire.* In Normannia Archiepiscopus *Rotomagensis Rouen*, cui subsunt Episcopi *Saiensis, Sais; Constantiensis, Constances; Lexoviensis, Lisieux: Abrincantensis, Aurenches: Baiocensis Baieux: Ebroicensis, Evreux.* Gens omnis suapte natura calida, nullis exteris legibus obnoxia: Moribus suis & consuetudine, quam pertinacissime tuetur, vivit. Doli quidem & litis adprime gnara; alioqui doctrinę & religioni dedita.

Status Ecclesiasticus.

Vulgi mores.

Belsia vulgo *La Beausse*, Regio siccitate aquarumque laborans penuria: fertilis nihil ominus, & Frumenti valde ferax. Ea triplex est, *Superior, Media, Inferior. Inferior, La haulte Beausse*, initium capit ab Vico, qui vulgo *Ablys* indigetatur, petens porro Carnutum agros & ulteriora. Concensentur illi *Carnutum Regio, Ducatus Andegavēsis, Comitatus Perchensis. Carnutum Territorium* vulgo le *Pais Chartrain*, adhæret hinc Perchensi Comitatui, inde Ducatui Aurelianensi. Carnuticum solum nulli reliquę Galliæ parti fertilitate vel amœnitate cedit: omni genere Frumenti, Fructuum, Pecoris abundans: Vino non destitutum. Primarium Opidum *Carnutū* audit, *Antricum*, Ptol. nunc *Chartres.* Opidum hodie non postremi loci. *Carnutum Territorio* solitus est adcenseri *Comitatus Druidensis & Montfortius.* Sunt hic Opida *Dreux & Montfortium. Ducatus Andegavensis, La Duché d'Anjou* peculiarem Tabulam habet. *Comitatus Perchensis* dividitur in duas partes, quarum una inferior dicitur, vulgo le *Perche Gouet*, cujus primarium Opidum *Nogēt Rotrou.* Altera superior in qua *Mortaigne* Opidū. Sequitur Medi, cui tribui solitum quicquid est, inde quidem ad utramque Ligeris ripam ab *Rotomago*, *Vendomium* usque: hinc autem in dextra ejusdem Ligeris ripa quicquid Castelloduno porrigitur Blesas & ad Turonensium usque agros. Reliquas fertilitate sua Belsias superat. Comprehendit partim Comitatus, *Plesensem, Dunensem & Tonnoriensem*; partim Ducatus *Vindocinensem & Turonensem.* Inferior Belsia restat. Ea Campestris omnino & plana: Frumenti valde ferax, totius Galliæ horreum: porrecta inter Episcopatus Aurelianensem & Carnutensem ab Opido Stampensi procurrit, versus Orientem quidem ad Senones usque, versus Meridiem ad pontem Aurelianensem. In ea est *Aurelia* vulgo *Orleans* sita ad Ligerim. Ducatus titulo est nobilitata, atque ornatur Academia. Sunt & *Ditiones* vel *Territoria Lorriacum & Solonium.* Archiepiscopus hic *Turonensis, Tours*: habet sub se *Cenomannensem Le Mans, & Andegavensem Angiers.* Episcopus *Carnutensis, Chartres*, subest *Senonensi* in Campania, & item *Aurelianensis.*

Belsia.

Soli fertilitas.

Superior Belsia.

Situs.

Vrbes.

Media Belsia.

Situs.

Soli fertilitas.

Opida.

Inferior.

Soli fertilitas.

Vrbes.

Status Ecclesiasticus.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [223] - 221
PUBLIC DOMAIN

Aquitania.

Regio unde dicta
Situs.

GALLIAM *Aquitanicam*, cuius pars Auſtralior hac Tabula delineatur, nonnulli dictã volũt ab Aquis, quibus abundare fertur; alii ab opido, *Aquis, Aqs*, derivant. Hæc a Pyrenęis Montibus ad Ligerim uſque juxta Ptolemæum extenditur. Nunc autem, teſte Ortelio, a Garumna ad Oceanum & Pyrenæos Montes. A Circio vero Septentrionali vento Occidentem verſus Oceanum habet, qui Aquitanicus Sinus dicitur, ab Occaſu Hiſpaniam, a Septentrione Lugdunenſem Provinciam, a Meridie Narbonenſem. In ea Mercator quinque Ducatus, xx Comitatus, & vi Dominia enumerat. Ducatus ſunt *Vaſconia*, ſive *Guienna*, *Arvennia*, *Inculiſmenſis ager*, *Biturigum regio*, *Turonia*.

Vaſconia.
Situs.
Soli fertilitas.
Vrbes.

Vaſconia ſive *Guienna* ad Oceanum ſita inter Baionam & Burdigalam, agrum habet Vini fertilem, quod inde in Europam reliquam devehitur. Vrbs in ea primaria *Burdigala*, reliquæ enim *Nerac*, *Condom*, *Mirande*, *Nogerat*, *Orthes*, *Bazes*, *Dax*, haud magni momenti ſunt. *Dax* tamen fontibus caſidis, Salinis, & Metallis ferreis nobilitatur. *Burdigala*; Ptolemæo, veterum *Biturigum Vibiſcorum* urbs eſt, ſita in paludibus quas exundans Garumma efficit: ornata tum Parlamento, tum Academia, in qua omnium artium & ſcientiarum Profeſſores juventutem inſtituunt.

Arvernia.
Situs.

Arvernia, *Le Pais* & *Dacbe d' Auvergne* ſequitur. Situs illi in locis partim planis, partim montoſis. Vicinos habent Arverni ad Orientem Forenſes & Lugdunenſes: ad Meridiem Languedokios: ad Occidentem, Cadurces, Petrocorios & Lemovices: Septentrionem verſus, Bituricenſes & Borbonios.

Vrbes & Opida.

Arvernia duplex eſt *Superior* & *Inferior*. *Superior*, *Le hault pais d' Auvergne*, quæ & *Arvernia* per excellentiam, Primariam habet Vrbem *Fanum*, *S. Flori*, *S. Flour*, in edita rupe ſitam. Reliqua Opida vulgo dicuntur *Orillic*, *Carlatum*, *Muratum*, *Buillons*, *Le Puy* &c. Territorium quoque & Baillivatus *Beaucaire*. *Inferior* opima eſt & fertiliſſima: Vinis præſtantiſſimis, Frugibus, Melle, Croco, Pecudibus, Lana, Paſcuis, Nemoribus ſupra modum referta. Metropolis illi *Claromontiũ*, *Clermont* vulgo, Arce ſuperbit, & Epiſcopalis eſt Sedes. Reliquæ urbes ſeu opida ſunt XIII, ex quibus *Rion*, *Monferrat*, *Iſoire* cæteris præſtant.

Inculiſmenſis.
Ager.
Situs.
Soli fertilitas.
Vrbs & Opida.

Inculiſmenſis ager, vulgo *Engouleſme* ad Septentrionem Pictionibus eſt conterminus: ad Occaſum Santonibus; ad Meridiem Burdigalenſibus & Petrocoriis, ad Orientem denique Lemovicibus. Fertilis Vini optimi, Frugum, Cannabis. Metropolis ejus, *Inculiſma*, hodie *Engouleſme*: Vrbs antiquitate inſignis. Sita eſt in Colle qui Flumini, Carantono imminet, Agro devio & ab Regiis viis remotiore. Minorum gentium Opida ſunt, quæ vulgo: *Marton*, *Chaſteau Neuf*, *Blaiſac*, *Chabannes*, *Confollant*, *Ruffec*, *Aigres*, *Gourville*, *la Roche Foucault*, *Marveil*, *Lanzac*, *Villebois*, *Momberon* & *Bouteville*.

Turonia.
Situs.

De *Biturigum regione* in propria quam obtinet Tabula dicemus. *Turonia* vulgo *Touraine* incipit tripus ſupra Ambacienſem urbem milliaribus, verſus Bleſas: terminatur in Vicis, qui vulgo *La Chaplle Blanche*, in Spiritualibus agnoſcens Epiſcopum Andegavenſem & *Chouſai*. Hi enim limites ſtatuunt inter Turonenſes & Andegavenſes. Incredibilem Regionis amœnitatem amœnio-

AQVITANIA
Milliaria Gallica com.
5 10 15
OCEANUS AQUITANICUS
Occi.
Orie ns
22 Septen.
22 Meridies
Guyenne
Gascogne
Languedoc
Auuergne
Quercy
Bourbon
Varennes
Cluny
Paliſſe
Maringues
Roane
Terny
Croppiere
Beauregard
S. Martin
Sion
Montbriſon
Brioude
Banſac
Roſſillon
Monestarol
S. Valer
Complador
Le Puy
Sandſages
Spaliou
Mande
Valence
Loubeage
Meſeuure
Pouſſin
Aubenas
Rascas
Ville Franche de Albingeois
Realmont
Gardemaigne
Vſez
Pont S. Eſprit
Andruzz
Pont de Gard
Nimes
Montpelier
Aigues Mortes
Arles
Tarraſcon
Orgon
S. Guilliam
Lupian
Agde
Aiguebelle
Lodeue
Ville Rouge
Gangues
Millant
Seuenes
Ville Franche de Rouergue
Rhodes
Rochefoucaut
Angoulesme
Limoges
Bourg neuf
Pont Orion
Clermont
Saugnac
Nouaille
Perigueux
Marueil
Priuat
Roche Beaucourt
Tallemont
Saintes
Xaintrie
Cognac
Aigre
S. Iehan de Angely
Mairas
Rochelle
Manle
Feletin
Aigue perſe
Nouy
Doniſerac
Bachelier
Ruffignac
Mareuil
Nouaille
Priuat
Cognac
Soulac
Blaie
Bourg
Lauſac
Bordeaux
Anchiſes
Portes
Libourne
Cotras
Montrattel
Langeac
Souillac
Caſtelnaut
Roquelaure
Pauillac
Rochebrou
Cabors
Entraigues
Argentat
Eſpontour
S. Flour
Julles
Bergerac
Bodenſac
Arcaxon
Lipoſtet
Langen
S. Macaire
Larrolle
Banas
Pepie
Rochemadour
Port S. Marie
Agen
Mont Marſan
Tonnins
Marſac
Caberton
Tartas
Monreal
Caſtel Sarraſin
Caſtel Sarraſin
Caſtel Sarraſin

Soli fertilitas. Vrbes. amœniorem facit placidiſſima-ſuave ſpirantis Aëris conſtitutio : adeo ut totius Galliæ *Hortus* atque *Pomarium* vocetur. Vini Frumentique ferax eſt; Nemora habet venationi commoda. Metropolis Ducatus eſt *Cæsarodunum Turonum* : vernacule *Tours*. Vrbs opibus & Ædificiorum præſtantia nobilis. Vicinus illiad Orientem Ligeris : ad Meridiem & Occidentem Idra fluit. Minorum gentium hujus Ducatus Opida ſunt *Ambocia, Langerſum, Chinonum* & alia. Comitatus Aquitanię ſunt *Toloſa, Tolonſe : Narbona, Narbonne* : *Albretum Albret*: Ager *Arminiacenſis, Armignac* : *Bigerronum, Bigorre* Feudalis Toloſano : *Bear; Eſtrac* : *Commingeois* Feudalis Toloſano ut & *Foix* : *Ventadour; Pomdadour* : *Montignac*, in Poictou: *Perigort, Perigeux*: *Eſparre: Lymoſin, Limoges*: *Poiſtou; Marche; Fronſſac* Viconté: *Touraine, Tours* : *Aulnay*. Viconté: *Baſque*. Dominia: *Planes, Grave, Chaloces, Saintonge, Aulnis*. Archiepiſcopi v ſunt: *Narbonenſis*, ſub quo Suffraganei *Carcaſſonenſis, Carcaſſone: Agathenſis, Agde: S. Pontii Tomeriarum, S. Pont de Tomieres; Aletenſis, Alet: Magalonenſis, Mompelier: Elnenſis, Ealne*; *Bitierenſis, Beſiers. Lutevenſis, Lodeut: Nemauſenſis, Niſmes: Vcetienſis, Vſetz. Bituricenſis, Bourges*; ſub quo decem Epiſcopi, *Clermont, Rhodes, Lymoges, Mande, Alby, Cahors, Caſtros, Tulles, S. Flour, Lepuy* exemptus. *Burdigalenſis, Bourdeaux*, ſub quo ſunt 8. *Poictiers, Lucon, Maillezais, Saincles, Engouleſme, Agen, Codon, Sarlac. Toloſanus, Tolouſe*, ſub quo 7 Epiſcopi. *Pamiers, Mirepoys, Montauban, La Vaur, Rieux, Lombes, Papons. Auxitanus, Aux*, ſub quo *Aquenſis, Aqs: Convenarum, Comminge: Tarbenſis, Tarbe: Vaſatenſis, Baſas: Leſcurienſis, Leſcure: Lactorenſis, Lictoure: Conſaranenſis, Conſerans; Olerenſis, Oleron: Baionenſis* alias *Baiocenſis, Baione. Adurenſis, Adure*, aliis *Ayre*.

Status Eccleſiaſticus.

Arelatenſe Regnum.

Regio. Sabaudia. Vnde dicta. *Regnum Arelatenſe* ab Vrbe *Arelato* nomen habet ; regiones complectitur inter Rhodanum & Alpes, quæ olim Imperii erant. Suntque in hoc tractu *Sabaudia, Delphinatus & Provincia. Sabaudiæ* unde nomen habeat varie queritur. Quidam a *Sabatiis Vadis* derivant. Aliis dicitur, quaſi *Sabbatorum*, qui *Sabaudienſes* Volaterrano *Auvve*, id eſt, Ager, Pratum. Quibuſdam quaſi *Saul-voie* Via per Salices; aut *Sauve Voie*, Salva via : quam ex mala latronibuſque obſeſſa feciſſe fingitur neſcio quis ab iis qui fabulis Lectores diſtinere ſolent.

Situs. Conjacent *Sabaudiæ* a Septentrione, Burgundiæ Comitatus, turbatioribus Limitibus, & Helvetia, Lemanno Lacu interpoſito; ab Ortu, Valeſia Pedemontiumque, finibus non multo certioribus, niſi quod Montes intercurrant editiſſimi; ad Meridiem & Occaſum Delfinatus ſe offert, cum nonnulla Rhodani portione, Sabaudos ſeparantis ab Burgundiæ Ducatus Incolis. Aër Sabaudiæ purus eſt. Regio valde

Soli fertilitas. montoſa. Quod ad Valles & Campeſtria loca, Solum amœnum ſatis & fœcundum præcipue verſus Septentrionem, ſecundum Lemanni Lacus Tractum ; ubi vinum gignit generoſum, quod *Ripalium* vocatur ab La-

Animalium varietas. cus Ripa. Paſcua Animantibus omne genus enutriendis optima ; cum alibi tum qua Mons Minor S. Bernardi attollitur. Metropolis Sabaudię *Chamberiacum*, vulgo *Chamberi*, in qua Parlamentum. Vrbs in convalli

villa sita Montibus undique cingitur. Cum Sabaudia tanquam partes ejus explicantur *Comitatus Genevensis, Maurianensis, Tarantasius, Marchionatus Susæ*: & aliquot Dominia: Ditio denique *Bressanensis*. De singulis pauca. *Comitatui Genevensi* nomen ab *Genevâ*, quæ *Cenava* dicitur Antonio. Urbs est miræ antiquitatis. Sita hodie ad Lacum Lemanum, bipertita in duabus Rodani ripis, conjuncta ligneo ponte, cui per interjectam Insulam firmioti, utrimque Domus impositæ: Major Meridiem est versus, Minor ad Septentrionem. *Maurianensis* vulgo *la Morienne* expansus est ad Archum fluvium, ubi *S. Iean de Morienne*, Opidum non ignobile. *Tarantasius, Tarentaise*, conclusus fere spectatur inter Montes Alpinos, Fluviosque Archum & Aram. Nomē habet ab Urbe *Tarantasia*, quę hodie *Monstier* Incolis: Germanis *Munster* in *Tartaansen*, *Munsterū* Latine scribētibus. *Marchionatus Susæ* ab Opido *Susa*, haud pro cul Fonte Doriæ flu. qui infra Turinum in Padum se exonerat. Sunt & alia Sabaudiæ opida: *Aiguebelle, Mont Belial, Bellay, Nicy, Montmeliam, Incilles*, &c. *Delphinatus* sequitur. Nomen illi volunt ab *Castello Delphini* quod vernaculè *Chasteau Dolphin*. Huic ad Meridiem adhæret Provincia: ad Septentrionem *Bressia*, interfluente Rodano: qua Occidens est. Veniens se pandit Comitatus: qua Oriens, Contrēgionalia jacent pedemontium & Sabaudia. Urbes hic Archiepiscopales sunt *Vienna* & *Ebrodunum*. *Vienna, Allobrogum Metropolis* Strab, eorundem *Urbs mediterranea*, Ptol, *Biennus*, Steph vulgo *Vienne*. *Ebrodunum Eburōdunum* Ptol. *Gaturigum* vel *Alpium Maritimarum, Epebrodunum vicus* Strab. *Ebrodunū* Antonino; vernacule *Ambrun*. Episcopales Urbes sunt quinq; *Valentia. Dea, Gratianopolis, Augusta, Vapingum, Valentia*, Antonino & Ptolemæo, vulgo *Valence*; Ducatus titulo gaudens. *Dia Vocontiorum*, Antonino, *Die* vulgo; Metropolis Agri, qui vernacule *Pais de Dios*. *Gratianopolis* olim *Cularo* vocitabatur, *Civitas Gratianopolitana*, Isidoro, vulgo *Grenoble*. Sedes amplissimi Senatus Delphinatensis, Isarę adsita, *Austuga Tricastinorum* Plin. *Tricastina Urbs* Sidonio: hodie, uti censet V. N. Iosephus Scaliger, *S. Antoni de Tricastin*. *Vapingum* Antonino, vel quemadmodum in quibusdam C. legitur *Vapincum*, ut & in Itineraria Tab. *Gap*. hodie. *Caput Agri*, qui vernacule *Gapençois* Montibus obsiti. Ipsum Opidum, ut hodie, sic & olim celebre, adcolis *Le Col S. Digo*. Minorum gentium Opida prætereo. De Provincia Descriptione proxima agitur. Ad quam antequam transeo, pauca de Statu Ecclesiastico ex Mercatore subjiciam. Archiepiscopi hic 5 sunt. *Tarentasiensis* in Sabaudia, cui subsunt 2 *Sedunensis, Sitten*: & *Augustensis* in Augusta. *Ebrodunensis, Ambrun* cui subsunt 9 *Dignensis, Digne: Grassensis, Grasse: Senetensis, Zena: Nicensis, Niza: Glaudatensis, S. Claud* forte: *Vancensis: Vapnicensis, Vap*, aliis *Gap. Briancun, S. Pol. Viennensis, Vienne*, cui sunt Suffraganei 6. *Valentinensis* & *diensis* conjuncti, *Valence* & *Dye*: *Vivariensis, Viviers*: *Mauriacensis* vel *Morionensis, S. Ian de Morienne, Gebennensis, Genevè: Gratianopolitanus, Grenoble: Romani, Aquensis, Aix*, huic subsunt 5. *Aptensis, Aps: Forojulienſis, Freiul. Sesturicensis, Sesteron: Regensis, Eres: Vapincensis, Vapinte. Arelatensis* cui subsunt, *Massilienſis, Massilia*: *Vasiensis Vasson: Tricastinensis, Tricaste: Cavaillicensis, Cavaillon: Avinionensis, Avignon, Auraicensis, Orange; Carpentoracensis, Carpentras, Tolonensis, Tolon*: In Lugdunensi Provincia urbe *Lugduno, Lyon*: Archiepiscopus & Primas Galliæ residet, habens subse 4 Suffraganeos, qui sunt *Heduensis, Autun*; *Matisconensis, Mascon: Cabilonensis, Chalon* ad Saonam fluvium, & *Lingonensis, Langres*.

Delphinatus Regio unde dicta Situs. Urbes.

Status Ecclesiasticus.

Regio unde dicta

HACTENUS de Aquitania & Regno Arelatensi: sequitur *Provincia*, Huic præstantissimo Galliarum tractui, etiam ultra Rodanum ad Garumnam usque *Provinciæ* nomen inditum, quod ab Romanis in *Provinciæ* formam multis ante Christum natum annis redactus, quod hodieque impositæ quondam conditionis nomen mordicus in exigua sui portione in qua *Massilia* & *Aquæ Sextiæ*, retinet per excellentiam, utque ostenderet se primam, non quidem ordine, sed dignitate inter omnes Imperii Romani fuisse Provincias.

Situs.

Est enim totus ille Narbonensis Ager pars totius Franciæ præstantissima. Conjacet *Provinciæ* ad Septentrionem Delphinatus, montium interpositu Velæorum, qui vulgo *Velaye*, intercursuque magnæ partis Druentii Fluminis: Orientale ejus Latus claudunt & Alpes, & Varus Fluvius, cujus sinistræ ripæ adsidet Nicæa, Italiæ hic principium: qua Meridies est, ab Gallico pulsatur Mari: Occidentalis illi limes partim Arausiorum Principatus & Avenionensis vel Venissæ Comitatus, hujus quondã partes, Francorumq; Ditionis, nunc autem aliorum principũ: partim Rodanus, integer, Lugduno Arelatem usque, ad Languedokii Parlamenti Iurisdictionem spectans.

Cœli temperies. Soli fertilitas.

Cœlum hic mite, clemens & valde purgatum. Ac provincia, de qua mihi sermo, præter Segetes, Fructus profert, non solicita cultura, nobilissimos, vuarum passarum Ficuumque tanta hic copia, ut potiori Europæ sufficiat. Ros-Marinus, Myrtus, Iuniperi baccæ, aliaque id genus larga hic manu ab Natura proveniunt, castaneæ, Mala Citria Cydonia. Granata Crocus, Oryza, similiaque pleno ibidem Cornu funduntur. Vites generosissima dant Vina. Solum denique passim gratum, ferax, Benignum.

Imperium majorum.

De Antiquissimis porro *Provinciæ Comitibus* pauca inveniuntur. Tempore Ludovici VIII. Francorum Regis, legimus in vetustissimis Annalibus fuisse *Raimundum Berengarium Provinciæ Comitem*; ejusque Filiam unicam & Hæredem *Beatricem*, uxorem fuisse ductam ab *Carolo Andium* & Cenomanorum Comite, ejusdem Ludovici *Regis* Filio, qui hoc matrimonio *Provinciæ Comitatũ* est adeptus. Successit huic *Carolus Claudus* Cognomine, princeps Salernitanus, & Rex Neapolis. Hunc sequutus est Filius *Robertus*, Dux Calabriæ, & Rex Neapolitanus. Robertũ Avum excepit *Ioanna* (cujus pater Carolus, Calabriæ Dux, jam vitam cum morte commutarat) testamento cum Regina Neapolis, tum *Provinciæ Comes* facta. Hæc *Ludovicum Andegavensem*, Ioannis Francorum *Regis* Filium, quem explendo in adversarios odio adoptarat, Successorem & in aliis Principatibus, & in eodem Comitatu reliquit. Post Ludovicum Comes factus est Filius ejus *Ludovicus* II; quem sequutus *Ludovicus* III. Filius, quum etiam ab Ioanna II. Neapolis Regina in *Regem* Siciliæ, Calabriæque Ducem esset adoptatus, improlis Successorem habuit in suis Principatibus, ex consensu ejusdem Ioannæ II. *Renatum Andegavensem*, Fratrem. Hic quum Regni Neapolitani *Provinciæque Comitatus* jura resignare nollet *Renato* Lotharingiæ Duci, ex Filio Iolanta Nepoti, ea transcripsisse memoratur in *Carolum* Fratrem, Cenomanorum Comitem: qui Filio Carolo orbatus *Ludovicum* XI, Francorum *Regem*, omnium Bonorum Hæredem instituisse scribitur. *Alii* suprema id *Renati* voluntate factum volunt: non absque gravissima justissimaque *Renati* Lotharingici expostulatione.

Habitarunt

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [229] - -

PUBLIC DOMAIN

Habitarunt hic olim *Salyi*, *Aquenſes*, *Arelatenſes*, *Sextani*, *Sentii*, *Ebrodũtii*, *Dinienſes*, *Veſdiantii*, *Sanicienſes*, *Nerucii*, *Vencienſes*, *Vulgientes*, *Aptenſes*, *Reienſes*, *Octaviani*, *Commoni*, *Foro-Iulienſes*, *Segeſtorii*, *Albici*, *Oxubii*, *Deciates*, & alii. Sunt autem in Provincia ſub Parlamento Aquenſi, præter multa minorum gentium opida, urbes, duæ quidem Archiepiſcopales, undecim autem Epiſcopales. Archiepiſcopales ſunt *Aquæ Sextiæ* & *Arelate*: *Aquæ Sextiæ Colonia*, Latinis, Paterculo, Solino, aliiſq; dicũtur: quę *Aquæ Sextiæ Colonia* Ptolemæo: *Sextilia* eſt apud Plutarch. in Vita C. Marii; *Aquæ Seſtiæ* itinerariæ tabulę *Coloniam Iuliã Aquas* vocat Lapis qui hodie Lugduni ad D. Benedicti: item alius ad ipſas Aquas. *Colonia* item *Iulia Aquæ Sextiæ*, *Legio* XXV. vocatur in antiqua inſcriptione, Nummoque Veſpaſiani, Huberto Goltzio. *Aquæ* quidem, quod *Aquarum* ibi *Calidarum* Balnea: unde & hodie *Aix*: *Sextiæ* ab C. Sextio Calvino Cos, anno ab v.c. 1o CXXX. Hic enim victa Salyorum Gente, *Coloniam Aquas Sextias* condidit, eo conſilio, ut Romanum illic collocaret præſidium: quo Barbaros ex iis reprimeret littoribus, quæ ex Maſſilia ducunt in Italiam, quum Maſſilienſibus illis coercendis non ſuppeterent vires. Legendus Livi. lib. LXI. ab. v c. *Iulia Auguſta* vero ab C. *Iulio Cæſare Auguſto*, qui eam Colonis auxit, deductis eo Legionis XXV Veteranis. Parlamenti Provincialis ſedes, quod inde *Aquenſe*. Partim ad *Aquas Sextias*, partim in Italia, in Campo Raudino, vicit Cimbros Germaniæ populos, quique ipſis ſe junxerant, Tigurinos, Ambroneſque Gallicas Nationes, C. Marius. Nota Hiſtoria. Alibi etiam hac de re nonnulla. *Arelas* ſimpliciter Oroſio & Auſonio lib. de Urbibus in Epigraphe & ipſo carmine VII; *Arelatus* eidem Auſonio in eodem carmine, & aliis: *Arelate* Cæſari, Plin. Sueto. in Ti. Principis Vita, Melæ, & aliis: *Arelata* denique Strab. quæ *Arelaton* Salyorum *Colonia*, Ptol. & *Arelate*, *Sextanorum* Plin. Ut *Coloniæ* meminerunt Lapides de quibus paullo ante, ad *Aquas Sextias*, *Salyorum* quidem, ab antiquiſſimis Galliæ populis; *Sextanorum*, ab Legione VI. cui hic ſua fuerunt Stativa. Hodie *Arles*, plurali voce. *Thelinen* olim nuncupatam ab Græcis eam incolentibus, memoriæ prodit Feſtus Avienus. *Mamiliaria* cognominatur, quam ob cauſam neſcitur, in inſcriptione pulcherrima, quæ ibidem in Columna legitur, teſte V.N.I. Scaligero. *Conſtantina* ut diceretur, ibique Septem Provinciarum, Viennenſis, utriuſque Narbonenſis, utriuſque Aquitaniæ, Novempopulaniæ, & Alpium maritimarum, conventus ageretur, ſanxit Fl. Conſtantinus Imperator. *Gallulam Romam* vocat Auſonius, carmine, cujus memini. Vrbs ad Rodanum ſita. Ad ſiniſtram ripam hodie. Itineraria Tabula collocat ad dextram, ubi hodie Languedokium. Auſonius *Arelatum* Rodani Fluentis interſcindi, notat. Vnde & duplex eidem li. de Vrbi. in extremo Moſella & Epiſtola XXXIII ad Paull. quod videlicet in duas partes ab Rodano ſecaretur. Hodie, mutata ibi rerum facie, Simplex eſt, tota in ripa Rodani, quę Italiam reſpicit, poſita, ſepta undique paludibus, in quibus præferoces aluntur Boves. Putatur hinc major fuiſſe, creduntque magni viri partem urbis olim florentiſſimæ alteram ab Gothis exciſam. Emporium autem fuiſſe ſatis conſtat ex Auſonio. Grata olim Regibus Burgundiorum ſedes fuiſſe legitur. Poſtea Comitum Provincialium fuit domicilium. Primus ibi Epiſcopum egiſſe ſcribitur D. *Trophimus*, Pauli Apoſtoli Diſcipulus, anno Imperii Neronis ſecundo in Gallias ab eo deſtinatus, ex cujus fontibus, ut Soſimus Pontifex M. ſcribit univerſa Gallia Fidei rivulos accepit.

Arce-

Arce potens hodie, *Honorato Hilarioque*, Præſulibus quondam ſuis, eſt clara. Et hæc de Archiepiſcopalibus *Provinciæ* Civitatibus; Epiſcopales ſunt undecim, in quis, quod abſque aliarum fiat indignatione, primas dabo *Maſſiliæ*. *Maſſiliam* Latini omnes, Græcique nominant nonnulli: quæ, *Maſſalia* Strab. Steph. Veteribuſque Nummis: *Maſalia* Ptol. *Marſeille* vulgo. *Phocaenſium Græcorum* in Aſia Minore eſt Colonia. Condita Olympiade XLV. Scribente Solino; tempore Tarquinii Regis, ut notat Iuſtinus lib. XLIII. Plutarchus in Solone conditam ſcribit a *Prato*, qui *Protis* aliis dicitur. Situm petroſo in loco, indicat Strabo, prope oſtia Rodani amnis, in remoto ſinu, velut in angulo Maris, ait ex Trogo Iuſtinus. Rempublicam porro Maſſilienſium tantopere laudat M. Tullius, ut, audiente populo Romano, dicere auderet in defenſione Fontei, *Civitatis illius Diſciplinam, atque Gravitatem non Solum Græciæ, ſed pene cunctis Gentibus anteponendam*. Epiſcopos ſuos numerant ab D. Lazaro, quem Chriſtus ab morte ſuſcitavit. Hæc de Maſſilia: reliquæ urbes Epiſcopales ſunt *Diæ*: *Dinia Pl.* in Ebroduntijs: *Dinia Pt.* in Sentijs, *Graſſe Graſſeaſe Opidum*. *Glandeve Glannate* Viris Doctis latine ſcribentibus: Glannatena Civitas, Notitiæ Provinciarum Galliæ in Viennenſi IV: In aliis libris eſt *Glanatica*, in quibuſdam *Glannatena*. Fallunrur qui *Glanum Plinii*, Melæ & Antonini cum *Glannate* confundunt. *Glanum* enim Antoninus ponit inter Cabellionem & Arelatum: at quam procul inde *Glannate*? Quid *Glanum* hodie ignoratur. *Senas*, *Sanition*, Veſdantiorum Opidum in Alpibus Maritimis, Ptol. *S. Paul de Vences*: *Vintium*, Neruſiorum opidum in Alpibus Maritimis, Ptol. *Ventia*. Dioni. *Apt*: *Apta Julia*: *Vulgientium* Plinio; *Avia Julia* & *Abteiulia* corupte apud Antonium: Nam in melioribus eſt *Apta Iulia*: ut & in Itineraria tabula. *Ries*: *Reius*, Notitiæ provinciarum Galliæ, in qua ſub Viennenſi III ſic legitur; *Civitas Reienſium*, id eſt *Reius*. In tabula itineraria, ſcriptum eſt *Reis Apollinaris*: quod nondum liquet. *Feriuls*, *Forum Iulij* Planco ad Ciceronem, *Forum Iulium*, Commonorum urbs Ptol. COL. IVL. OCTAV. in Auguſti Nummo apud Goltzium: *Forum Iulium Octavorum Colonia quæ Pacenſis appellatur & Claſſica*, Plin. Hodie portus eſt Marinus. *Ciſteron*, *Seguſtero* apud Antonium & in Itineraria Tabula: *Cectera*, inquit ſuis ad Merulam literis Ioſephus Scaliger, Plin. apud quem tamen excuſum eſt *Ceſſero*. Sed Merulæ ſemper Pliniana *Ceſſero* eadem cenſeri ſolet cum ea quæ *Ceſſero* apud Ptol. Toloſæ & Carcaſſoni connumerata, quæ hodie in Languedokio *Caſtres*, *Tolon*, *Telenum* Doctis Latine ſcribentibus; *Telo Martius*, Antonino. Opidum in interiore Maris receſſu, novem leucis, Maſſila. Hæc de Epiſcopalibus: ſunt alia non minoris nominis & antiquitatis Opida: *Antibe*, *Antipolis*. Deciatorum Opidũ Ptol. *Opidum Latinum*, *Antipolis*, Plin. Tacitus *Antipolin Naxbonenſis Galliæ Municipium* appellat; *Coloniam* Nummus Titi Imperatoris. *Olbia* Ptol. Melæquenota, *Yeres* vel *Hieres* hodie cenſetur, ad Mare, tribus fere leucis Telono. Contra Opidum jacent nobiliſſimæ Inſulæ, quæ Ptol. *Stœchades*. *Liguſtides*, Steph. Hodie, opido cognomines, *les Iſles* dicuntur de *Yeres* vel *Hieres*. Coralium ibi colligitur optimum, & quo non aliud præſtantius in Mari Liguſtico. *S. Maximin*, *Tecolata* videtur Antonino in Itinerario, ſex grãdioribus leucis Maſſilia, verſus Boream. *Taraſcon* Srab. *Taruſcon* Ptol. ad ſiniſteriorem Rodani ripam: cui in dexteriore oppoſita viſitur *Belloquadra*, vulgo *Beaucarre* fluvio tantum intercurrente. Comitatus dignitate fulgent Opida: *Saulx*, *S. Gillis*, & alia.

Regio. unde dicta.

Picardia nomen quamvis non magnæ antiquitatis, nulla tamen ejus certa poteſt reddi ratio. Alii aliam augurantur. Robertus Cenalis dicit ſe ignorare, num *Picardi a Bigardis* Hæreticis nomen hoc ſint mutuati. Sed his illos conſtat multo antiquiores. Sunt qui appellatos cenſent picardos; quod ab his ortus primo uſus Lancearum, quæ vulgo *Picques* nuncupantur. Eam hodie, ut craſſe definiam, ad

Situs.

Occaſum reſpicit, cum nonnulla Normanniæ portione. Oceanus Britannicus: ad Septentrionem iſtæ Veteris Belgicæ jacent Regiones, quæ hodie Arteſia & Hannonia: ad Ortum Leuceburgum & Lotharingia ſunt porrectæ: ad Meridiem denique Campania, iſque nobiliſſimi Regni tractus, qui ſpecialiore notione Francia vocatur, occurrunt. *Regio* eſt fertiliſſima, Horreumque Pariſiorum, atque adeo pleræque Franciæ. Vino

Soli fertilitas.

caret, ignava potius Incolarum ſocordia, quam vel Cœli vel Soli injuria. Picardia autem in tres dividitur partes. *Veram, Inferiorem, Superiorem.* De Vera hic tantum dicam. *Veram (La Vraye Picardie)* cœpto pariſiis itinere, ſuperatiſque Bellovacorum Agris initium eſt ad Crepacorium. Comprehendit *Vicedamias, Ambianam,*

Vera Picardia.

Corbienſem & Pequignyam: Comitatus Veromanduorum & Retelorum: Ducatum Tiraſchenſem. Ambiana (Viſdamie d'Amiens (nomen dedit *Ambianum*, vulgo *Amiens*: olim ut multi Docti cenſent, *Samarobrina*, Ptol. appellatur *Samarobriga*. Quidam Antonino Codices *Samarbarivam*, alii *Samarabrigam* præferunt, *Briga* antiqua Hiſpanorum lingua, & *Bria*, Tracio ſermone, urbs nuncupatur. Nonnulli *Somonobrigam* ſcribunt a *Ponte*

Urbes.

(Belgice *Brug*) quo *Somona* fluvius trajiciebatur. *Ambianum* certe urbs eſt ad Somonam, qui eam hic ibi findit (unde quidam *Ambianum* putant dictum ab Imperatore Gratiano, quod aquis ambiatur) munitionibus Galliarum & ab natura & ab hominum induſtria merito connumeranda: Foſſis pulchris præaltiſq; vallata: clavis ea parte Regni. Templum habet ſpecioſiſſimum. Probitate ſane Incolæ Fidelitateque ſunt inſignes, *Corbienſis* ab *Corbia*, quod opidum eſt ad Somonam; quo loco fluvius, cui adjacet, Somonam ingreditur: clavis itidem, qua parte jacet, Franciæ. *Curmiliaca* forte Antonini, inter *Samarobriam, Amicus* & *Caſaromagum, Roye*, ni fallor. *Peguigny* denique a *Peguignyo* volgo *Peguigny*. Opidum eſt ſic dictum, ſi vulgo fides a *Pignone*, Alexandri Magni milite. Hiſtoriographis nobilitatum, quod ibi Gulielmus Nortmanniæ Dux, cui cognomen erat *Longua-Spatha*, poſitis inſidiis fuit obtruncatus per factionem Balduini Comitis Cameracenſis, qui eum pacis ineundæ prætextu eò pellexerat. Teſtantur Nortmanniæ Annales. *Comitatus Veromanduorum*, hodie vulgo *Vermandois*, retento, ſi qui alii Galliæ populi, priſco nomine. Comprehendere vero ſub ſe Comitatum nunc ſignant Franciæ Geographi *Sueſſonum, Laudunenſium, Tartenorum Ditiones*, Urbes itē *Noviomagum & Fanum S. Quintini. Sueſſones*, hodie vulgo *Soueſſons*, vel *Soiſſonois. Sueſſonum Vrbs*, quæ hodie *Soiſſon*, arce prædita; *Sueſſones* gentis voce apud Antoninum: *Auguſta Sueſſonum* Ptol. *Laudunenſium* Ager, *Laonnois*, dictus ab *Laudano*: cujus meminit Vita Caroli Magni, hodie *Laon*. Situs illi in colle. *Tartenorum*, vernacule *Tartenois*, Metropolis eſt *Fera*, vulgo *La Fere*; Urbs egregie munita, ſituque commodiſſimo, ad Oyſam Servamque confluentes

Arcem

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [233] - -

PUBLIC DOMAIN

Arcem habens satis validam. Quæ nunc Urbs *Noion*, Antonio *Noviomagus* nuncupatur, inter Suessonas & Ambianos eam collocanti, decimamque octavã Legionem illi tribuenti, Νοβιόμαγος *Vadicassium* est Pt. Vulgo Ecclesiasticorũ *Noviomus*. Urbs est, antiquitatis suæ notas non paucas præferens. Episcopalis Sedes, cujus Præsules Comites se Noviomagenses & Franciæ Pares scribunt. *Fano* S. *Quintini*, quod Comitum Veromanduorum aliquando Domicilium & Regiunculæ caput, nomen a Quintino, qui Martyrium ibi passus. Olim *Augusta Veromanduorum*. Hæc de Veromanduis. *Retelorum* (vulgo *Retelois*) ditio sita est inter Hannonios, Lotharingos & Barros. Metropolis *Retelium*. *Tirusche* (*La Tirasche*) primaria urbs est *Guisæ*, Arce superbiens, Propugnaculum contra Leuceburgenses.

Campania.

Regio. CAmpaniæ, quæ sequitur (*Comté de Champaigne*) nomen, a Camporum latitudine longitudineque, ut notat Gregorius Turonensis. Est enim Campestris admodum & plana, Sementique apta. Circumdant eam undique Brienssium, Burgundiorum, Carolesiorum & Lotharingorum Ditiones atque Territoria. Cœlum ibi serenum: Aër temperatus. Agri passim Frumento, Vino, omnique Pecorum genere abundant: nec desunt Silvæ, opimas quæ præbent venationes, jucundaque aucupia. *Campania* porro explicari solet hodie cum per se, tum per Conjacentes ipsi Principatus. Per se, proprieque consideratа duplex est, *Inferior* & *Superior*. *Inferioris* adcensentur *Tricassium*, Ditionesque quæ vulgo *Ivigny*, *Bassigny*, *Vallage*. *Tricassium* nominatur ab ævi posterioris Scriptoribus, quæ hodie *Trois*, Urbs ad Sequanam: *Tracajis* Antonino; Legioni ibi XXII ponenti, *Tricassa* Ammiano *Trecassæ* Bedæ, *Tricasinum* Nithardo: *Augustobana Trecasinum* Veteribus monente V.N. Iosepho Scaligero, Episcopalis nunc sedes. Ad Sequanam (qui Chartariis hic magno est usui & commodo) in plano sita est, fertilis mercaturæque dedita: Arce potens. *Ivigni* Comitatus Campaniam separat a Burgundia: adhærens Senonibus. Opidum primarium *Ivigny*, Iurisdictionem agnoscens Baillivatus Trecensis. *Bassigny* sic nominatur, quod potiorem constituat Inferioris Campaniæ partem *Bas* Francis *Infra*: Cincta fluminibus Matrona & Mosa, exiguaq; Mosellæ portione, aquis magis irrigatur, quam hujus Ditionis reliqua. Metropolim habet cui ab *Calvo Monte* nomen: *Chaumonten Bassigny* vulgo: Baillivatus titulo clarum; Arce antiqua, quæ in Rupe sita beneque munita, superbiente. Tribui solent illi (præter *Andomatunum Lingonum*, vulgo *Langres*: de quo postea) *Montigny*, *Goeffy*, *Nogent le Roy*, *Montetlat*, *Andelot*, *Bissay*, *Choiseul*, *Visnory*, *Clesmont*, omnia Opida non invalida, pleraque Arcibus firmata: *Vallense* Territorium, *Vallage* vulgo, nomen gerere creditur ab Vallibus, quas habet pulchras admodum & fertiles: Parrensibus hinc contiguum, inde Bartensibus. Opida primi facile loci *Vasseium*, *Vassy*, ad Bloisam, ditionis Guisiæ. *Fanum* S. *Desiderij*, S. *Desier*, vel *Didier*: Arcem habet: *Ianvilla*, *Janville*, Familiæ Guisiæ Apanagium, ut vocant, aliis *Joint-Ville* scribitur. Sunt & Vallensi Ditione *Montir andelium*, *Dontlerant*, *Le Castean aux forges*, *Esclaron*, & alia. *Superior Campania* vere *Territorii Partensis*

Urbes.

Unde dicta.

Situs.

Cœli temperies.

Soli fertilitas.

cense, le Païs de Petois. Nomen illi a Burgo vulgo *Perte.* Regio est fertilissima, abundans Frugibus, Lignis, Cannabi. Metropolis illi *Vitriacum, Vitry,* ad Saltum Matronamque concurrentes. Continentur sub eo *Argilliers, Lasaincourt, Louvemen,* & alia Opida. Sic Campania quodammodo sit inlustrata per se: Conjacentia designo Ducatus quidem *Remensem* & *Lingonensem*; *Comitatus* autem *Catalaunensem, Lignensem* & *Mottensem* sui juris Campaniæque non subjectos. *Remensi Ducatui (Duché, Pairie & Archeveschè de Reims)* nomen ab Vrbe, quæ Veteribus *Durocortorum,* hodie *Reims. Durocottorum* Ptol. *Duricortora* Strab. *Dorocotteros* Steph. *Durocortum Remorum* Cæs. Vrbs est inclusa, &, ut ita dicam incorporata Campaniæ, sui tamen juris. Archiepiscopum habet, qui Dux Primusque Par Franciæ. Huic subsunt Episcopi in hoc tractu: *Suessionensis Soisson, Catalaunensis Chaalon, Ambianensis Amiens, Noviodunensis Noyon, Sylvanectensis Senlis: Bellovacensis Beauvois, Laudunensis Loan,* & in aliis Belgii partibus, *Cameracensis, Tornacensis, Morinensis* & *Atrebatensis.* Hic Galliarum Reges Oleo inaugurari solent. *Lingonensis Ducatus (Duche, Pairie & Eveschè de Langres)* Vrbem habet quæ quondam *Andomatunum Lingonum,* vulgo *Langres. Andomatunon* Ptol. *Antemantunum,* vitiose apud Antoninum, paullo melius *Andematunum* in Itineraria Peutingeri Tabula: Tacito *Lingonum Urbs,* Gregorio Turonensi, *Urbs Lingonica.* Episcopalis est, cujus Antistites Duces sunt & Pares Franciæ. *Comitatui Catalaunensi (Eveschè, Conté & Pairie de Chaalon)* nomen inpositum ab urbe *Catalauno*; *Cathelaunum* posterioris ævi Scriptores vocant, quæ *Chaalon* hodie, cognomine *en Champaigne,* Episcopalis civitas, ad Matronam plani situs, excelsis decorata Turribus, Pyramidum instar exsurgentibus. *Lignensis Comitatus (Conté de Ligny)* Opidum est *Lignium*; insignis vetustatis, ad Saltum fluvium. De *Mottensi (Conte de la Motte)* præter nomen, nihil adhuc reperimus. Cum Campania solet explicari *Briensium (Brionenses* appellantur Nithardo) Tractus, Heurepensibus contiguus, *la Brye,* antiquus Comitatus. Initium illi ad *Cretelium Pagum,* haud procul ponte Charantonio, ubi Matrona Sequanæ commiscetur: quorũ ille Campanos fere, hic Gastinenses a Briensibus separat. Nam quicquid ferme inter duo hæc flumina est: ad Burgundię usque Ducatum, Briensibus adscribi solet. Manet nomen in Opido, quod vulgo *Brye* vel *Bray Conte Robert,* sic dictum a Comite *Roberto Briensium* quondam Principe, cui hic erat Domicilium. *Briensium* urbes *Castellum Theodorici, Chasteau Thierry: Latinum Meldorum* vel *Meldarum* urbs, ad Matronam fluvium Ptol. nota; hodie *Meaulx. Provinsium, Provins,* Opidum ab Rosis suave olentibus, Conditis & Dulciariis celebre. Adcensetur etiam huic Tractui *Archiepiscopatus Senonensis, l'Archeveschè de Sens* cum Opido *Pontio.* Huic Archiepiscopo subsunt *Parisiensis, Meldensis Meaulx, Trecensis Troye, Carnutensis Chartres, Nivernensis Nivers, Aurelianensis Orleans, Amissiodorensis Auxoire* vel *Auxerre. Senonum* urbs, olim *Agendicum,* vulgo *Sens, ad Icaunam,* qui vernacule *Yonne.* Præter Comitatus supra a nobis commemoratos, hi subjecti a Mercatore recensentur: *Bar sur Seine: Auxerre: Viconte Tonnerre: Poursuivent, Braine, Grandpre, Mailly, Vertus, Roussy, Retel, Ivigny,* & Baronia *Jainville.*

Sumta, Vulgo France.

Regio. Picardiam cum *Campania*, qua potui fide, diligentia, brevitateque percurri: succedit in mea distributione *Francia* vulgo *France*. *Francia* nomen hoc loco Limitibus quam alibi, angustioribus circumscribitur: & toti alioquin Regno proprium, pro parte tantum ejus (quam sequentia docebunt) hic accipitur. *Francia* autem de qua hic agimus, comprehendere sub se scribitur hodie Præfecturam & Comitatum (vel ut alii, Vicecomitatum) *Parisiensem*, *Ducatum Valesium*, *ditioneſque Hurepensium* & *Gastinensium*, *Præfectura Parisiensis*, *la Prevosté* & *Conté de Paris*, in quatuor dividitur Ditiones, *Parisium*, *Gœllam*, *Insulam Francia*, *Vexinum Francicum*. *Parisium* appellamus, quod vulgo *le Parisis*. Complectebatur olim quicquid erat hinc a Porta Parisiensi, de qua paullo post, usque ad Pontem Æsia (*Pontoyse*) inde vero Clayam usque, versus Brienses, Nomen fere periit, nisi quod ejus etiamnum memoria servetur cum in quibusdam Pagis, *Louvres*, *Cormeille*, *Escova*, & alii, qui *Parisiis*, (*en Parisis*) cognominantur: tum in Nummis qui vulgo *Sols* & *Diniers*, *Parisis*, & quibusdam Parlamenti Parisiensis Taxationibus. Quinetiam sunt qui *Portæ*, quam nunc *Parisiensem* vocant, non aliunde nomen esse censent, quam quod ea in *Parisium*, de quo mihi sermo, duceret. *Parisis* hujus Vrbs, totiusque nunc Galliæ Metropolis est *Lutetia*. Sic Cæsari nominatur; *Leucotetia* Ptol. *Leucetia* Iuliano: *Lutetia*, *Castellum Parisiorum* Marcellino, *Parisium* Zosimo. Nuperis istis *Lutetia Parisius*; non tam barbare, ut quidam hodie putant. Hodie *Paris*, vulgo, ab ipsis hujus agri populis. *Lutetia* quibusdam a *Luto*, propter Paludes vicinas; aliis ab Gypsifodinis proximis quasi λευκοτειχία, quod fere tota crustario constet opere. *Lutetia* multo quondam fuit, quam hodie, minor: In insula tantum quam ambit Sequana. Tenue ergo admodum tantæ Vrbi fuit initium. Sed tantilla Insula adcrescentem indies hominum multitudinem paullatim capere non fuit potis. Ductis in utramque Continentem quasi Coloniis, additisque Locis Suburbanis, ita sensim, productis varie Pomeriis, excrevit, ut jam totius Galliæ sit maxima. In tres nunc secatur partes: quarum maior, eaq; ad Ripam Fluminis dextram, humilior est, ad Ortum & Septentrionem vergens, *Villa* vulgo dicitur, *la Ville*: Minor ad sinistram versus Austrum & Occidentem loco altiore, & qui per colliculos suos non nihil adsurgit, *Universitas* vocatur, *l'Université*; Media est *Insula*, quam *Civitatem*, antiqua appellatione, *la Cité*, nuncupant: Fluvio undique cincta; pontibus duobus quidem minori, tribus vero maiori iuncta. Architremus Poëta Anglus hisce illam versibus olim celebravit:

Vrbes.

Exoritur tandem locus, altera regia Phœbi
Parrhisii, Cyrrhæa Viris, Chrysæa Metallis,
Græca Libris, Iuda studiis, Romana Poëtis,
Attica Philosophis, Mundi rosa, balsamus Orbis,
Sidonis ornatu, sua mensis, & sua potu.
Dives agris, fœcunda mero, mansueta colonis.
Messe ferax, Fortis Domino, Pia Legibus, aura
Dulcis, amœna situ, bona quolibet, omne venustum,
Omne bonum, si sola bonis fortuna favere t.

Haud

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [237] - 235
PUBLIC DOMAIN

Haud procul Parisiis *Pons Charentonius* est, vulgo, *le Pont Charenton*, non ignobilis Vicus, ubi Matrona Sequanæ miscetur. Auditur hic *Echo*, quæ terdecies humanam reddit vocem; quæque quod admiratione dignum majore, quadrisyllabum integrè & perfectè, quater quinquiesque resonat. Hæc de Parisio, sequitur *Gœlla*, ut quam minime potest, discedam ab vulgato nomine, *la Goelle*. Huic etiam antiqui perierunt Limites. Manet ejus tantum memoria quibusdam in locis ab Gœlla cognominatis. Est ibi *comitatus Dam. Martinensis*, *la Conté de Dam-Martin*, ab insigni quondam Opido *Dam-Martino*, quod nunc in Vici formam est redactum, in Colliculo collocatum. *Insula Franciæ*, *l'Isle de France* ex ipsorum Gallorum definitione comprehendit quidquid Terrarum est ab *Fano S. Dionysii Possiacum* usque & *Mommorancium*, atque universim quidquid inter Sinus Gyrosque jacet Sequanæ, hinc Picardiam, inde Normanniam versum. Alii, alios ipsi fines statuunt. *San-Dionysianum*, vulgo *S. Denys en France*, opidum amœnum atque elegans, quod a Dionysio Areopagita imperiti rerum antiquarum & somniorum monasticorum creduli nomen sortitum arbitrati sunt. *Possiacum*, *Poissy*, Opidum non ignobile. Arx ibi Regibus quondam in delitiis. Eo Reginæ se conferre solebant, antequam D. Germani arx esset, partum edituræ. Ibidem Regum liberi educabantur, ut postea Blæsis & Ambaxiæ. Inter *Possiacum & Lutetiam Fanum* est *D. Germano* consecratum, vulgo *S. Germani en Laye*. Opidum nonnullius antiquitatis. *Mommorancium*, vernacule dicitur *Mommorancy*. *Insulæ* succedit *Vexinum Francicum*, *Vexin*, vel ut alii, *Vulxin le François*. Continet quidquid est Æsia fluvio Claromontem usque, versus Picardiam. Periit & hujus memoria, nisi quod quodammodo servetur, in antiquis quibusdam Chartis & Monimentis. Hactenus de Præfectura Parisiensi, quatuorque ejus Ditionibus. Altera pars *Valesium*, vulgo *le Pays de Valois*; nomen habere putatur ab amœnissimis, quibus hæc ditio superbit, Vallibus. Alii aliunde derivant. Comitatus olim, hodie Ducatus. Primus Valesiorum, ut & Alenconii, Comes dictus fuit Carolus Philippi III. Franciæ Regis Filius, Philippi Pulchri Frater: a quo per Philippum VI filium Regium Valesiorum Stemma in Gallis fuit propagatum. Extendit se Ducatus *Valesius* in Picardiam usque. Primarium Opidum (præter *crespiacum Crespy*) *Silvanectum* est, Francis *Senlis*. Dictum Latinis quidam augurantur, quod Silvæ nectatur. Opidum est antiquum, præter Episcopatum, præfectura & baillivatu nobile. Ditavit Silvanectensis præfectura Valesium Ducatū Dynastiis, quæ vulgo audiunt *Pierrefons*, *Bethisi* & *Verberie*, comprehensis Opidis quæ nunc *Angy*, *le Pont S. Maxence* (paludibus hoc cinctum est, Limitemque statuit Franciæ & Picardiæ) *Pongoing*, *Brenonville* &c. Complectitur eadem præfectura *Compendium Compiegne*, sedem olim Principum; *Carolopolim* aliis appellatum, ab Carolo Calvo, qui pomeria ejus scribitur produxisse & muniisse. Transgressis Compendiū occurrunt statim picardiæ populi, Suessones & Laudunenses. Sub Compendio sunt *Magny*. *Thorette*, *Criel*. Continet quoque Silvanectum *Pontis Æsiæ* (*Pontoise*, vulgo *pontesium* nominat Ivo epistola CV) Baillivatum, præfecturam & Vicecomitatum: cui parent *Ville-Neuve le Roy* & *l'Isle Adam*. *Ponte Æsiæ* superato, se offert Normannia. Silvanectensis insuper Prefecturæ Ius agnoscit *Comitatus Belmontius ad Æsiam*, *la Conté de Beaumõt sur Oyse*; antiqua præfectura, cui subsunt *Persang* & *Metu*. *Comitatus Belmontius* Dominos agnoscit, principes Regiæ stirpis

Airpis Vendomenſis. Ad hoc Opidum ultra Æſiam initium capit Bellovacenſis Ditio. Sub Silvanectenſi denique præfectura, ſimulque ſub Valeſio Ducatu eſt *Comitatus Bellovacenſis*, *Conte de Beauvais*, *Beauvoiſin*. Metropolim habet *Bellovacum*: ſic nominem Opidum, quod vulgo *Beauvais*. Apud Cæſarē, ut Nob. Vir Ioſephus Scaliger ſcribit ad Merulam, *Bratuſpantium*, addens ſub Cæſaribus tranſnominatum *Cæſaromagum*. *Bratuſpantium* tamen, ne quid diſſimulemus, Carolo Bovillo pagus hodie putatur *Granviller*, vel *Grattepance*: aliis *Clermonten Beauvoiſin*; Vigenereo *Beaumont ad Æſiam*. Eſt autem *Bellovacum* urbs ſitu amœniſſimo, adſitos habens Montes fertiles non adeo excelſos, inde Agros excipiendæ Sementi commodos. Nec deſunt Vina. Incolis præſertim Fœminis, magna ſunt privilegia, ab Ludovico XI Francorū Rege ipſis conceſſa, an. CIↃCCCCLXXII quod Carolum Burgundiæ Ducem obſidione ſolvere, reque infecta abire coëgerint. Haud procul Bellovaco eſt *Claramontium*, *clermont*: Opidum eſt arce munitum. Hæc de *Valeſio*: ſequitur tertia Franciæ pars *Heurepenſe Territorium*, *Heurepois*. Initium capit ad Sequanam, ſub ponte Pariſienſi, quiparvus cognominatur; ſecuſque eundem fluvium procurrit Corbolium, Melodunum & Moretum, ubi Verina Amne, qui in Lonium ſe exonerat, ſejungitur ab Gaſtinenſium Agro. Adhæret Brienſibus, ubi reſpicit Fanum, cui cognomen ab S. Columba Grandi apud Senones. Continet autem Vicecomitatum & Baillivatum *Melodunenſem*, Metropolis eſt *Melodunum*. Nomen hoc perperam apud Cæſarembis eſt infultum; pro quo veteres omnes ſcripti codices Commentariorum de Bello Gallico habent *Metioſedum*. Verum quidem eſt *Melodunum* & *Metioſedum* unum idemque Opidum eſſe: ſed *Melodunum* poſterius eſt, hodie *Melun*, in Inſula Sequanæ, inſtar Lutetiæ Pariſiorum. *Melodunum* arce validum eſt. Quod Opidum bonis piſcibus, præcipue Cancris ſuaviſſimis, nobilitatum & celebre, nunc *Corbueil* vulgo *Corbolium* nominatur in Vita S. Petri Tarentaſii. Habet & hoc cū multis aliis Arcem. *Fons Bellæ-Aquæ*, vernacule *Fontaine-Belle.eau*: Seceſſus Regum amœniſſimus quietique aptiſſimus: vere palatium; Domicilium olim S. Ludovici, poſt Philippi, poſtremo Franciſci Valeſii. Multa ibi Singularia. Quartum in Francia locum dedi *Gaſtinenſium Ditioni*; vulgo *Gaſtinois*: que ab Heurepenſi ſeparatur Verina fluvio. Comprehendit ſub ſe *Ducatus Stampenſem & Nemurcenſem*, *Comitatumque Rupiſ-Fortis*, & alios. *Stampa*, *Eſtampes* vulgo, Opidum medio inter Lutetiam Pariſiorum & Genabum Aurelianenſium itinere, ad Iunnam fluvium Cammarorū, qui delicatiſſimi, parentem largum, ad Corbolium in Sequanam ſe exonerantem. Ducatus (qui olim Comitatus fuit) claret dignitate *Nemurſium*, *Nemours* Opidum ad Lonium fluvium, qui paullo infra Moretum Sequanæ concurrit. Inter Ducatus Franciæ etiam non poſtremi loci. *Rupes-Fortis*, *Rochefort* Gallo-Romanis dicta, Comitatus gaudet titulo. In Gaſtinenſium quoque Ditione cum *Millio* & *Moreto* (quod Limes Gaſtinenſes inter & Heurepenſes) utroque Arce prædito, aliiſque Opidis eſt *Montargium*, quaſi *Mons-Argi*, ut quidam ratiocinantur; quod in circuitu adſpectus ejus procul extendatur. Incendio vaſtatum circa annum CIↃ IↃXVII, poſtea renovatum fuit. Arcem & hoc habet, in qua depicta viſitur hiſtoria Canis Venatici, qui Heri ſui mortem vindicavit, occiſo eo, qui necem illi attulerat.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [239] - 237
PUBLIC DOMAIN

BOVLONGNE
COMITATVS.

Insunt & hi Comitatus: Guines, Ardres, & Fiennes Baronatus. Item Episcopatus Tarvannensis sive Morinorum, cui hæ Ditiones in spiritualibus parent.

Meridiani ad rationem Paralleli 50. 45. positi sunt.

Regio unde dicta

Situs.

Urbes.

Bononiæ, vel ut alii, *Bononiæ* Comitatus (*Comtê de Boulongne*) satis est amplus. Totus hic Tractus arenosus est, ejus generis arenæ, quam Vrentem vocant: unde & nonnulli *Boloniam* censent a *Bouillir* derivatam, quod ridiculum videtur. Nomen Comitatui a *Bolonia* Opido quod in Superius hodie & Inferius divisum. Initium Bononiæ Comitatui ab Montibus S. Ingelberti: procurritque ad fluvium Cancham, quę eius Longitudo: Latitudo ad Lucum usque Tournohensem porrigitur. Comitatus autem titulo nobilis est Bolonia, quam dignitatem adepta est tempore Caroli Calvi Regis Galliæ quo tempore *S. Paul*, *Oye*, *Guines* & *Artesia* eodē honore tituloque potitæ sunt. Multa habet Opida & pagos. Inter alia *Boloniam* Opidum, quod duplex Superius & Inferius. Illud altiore sitū loco, Burgus tantum, anteaquam ab Anglis obsidione premeretur. Hoc autē planiora occupans Mare adluit: Alterum ab altero passibus distat centum aut circiter. *Bononiam* etiam nominant hac Galliarū parte varii. *Bononiense opidum* habet quoq; Panagyricus incerti auctoris Imperatori Constantino dictus. *Civitas Bononiensium* est in Notitia provinciarū inter Belgicę Secundæ Civitates. Hodie Francorum vulgo *Boulongne*, Inferioris Germaniæ populis propius ad veterē appellationem accedentibus

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [241] - 239
PUBLIC DOMAIN

accedentibus Beunen. Antiquiſſimis temporibus, uti cenſent V.N. Ioſephus Scaliger ſuis ad Merulam litteris (nam ad Auſonium *Geſſoire* Opidum hoc tractu nomẽ retinere docet) Papirius, Maſſonius, Lelandus, Ortelius & alii *Geſſoriacum*. His conteſtatur Peutingeriana Tabula, in qua legitur *Geſſoriacum* quod nunc *Bononia*. *Geſſoriacũ* Antonino dicitur, qui ei Legionem adſcribit xv. & alibi *Geſſoriacenſis Portus*, item *Geſſoriagenſis Portus* in Maritimis: Ptolemęo *Geſoriacum navale Morinorũ*. Alii Geſſoriacum non idem volunt cũ *Navali Bononienſi*, *Caleſium* putat Ioannes Talbotus, *Fanũ S. Audomari* alii: *Vicũ Soaci* Turnebus; *Sluſam* Boëtius, *Brugas* Hermolaus Barbarus, *Gandavum* Bilibaldus. Robertus Cœnalis diverſa ponit *Geſſoriacũ Portum* & *Geſſoriacum Navale*; illum Bononiam cenſens; hoc autem *Caſtellum*, quod vulgo *Caſſel*. Bolonienſis porro fuit Godefridus, Euſtathii Bolonienſis Comitis Filius Lotharingiæ Dux, qui Chriſtianorũ Primus Rex Solymorum. Prope Bononiam erat *Itius Portus*; quem qui *Caleſium* Opidum eſſe arbitrantur, nullo negotio refelluntur a Ptolemæo, qui poſt Sequanæ Fluminis Oſtia prius ponit *Icium Promontoriũ*, deinde *Geſoriacum navale Morinorũ* a quo Opidũ *Caleſium* diſtat plus quã xx millibus Paſſ. *Geſſoriacum* idem eſſe cum *Itio* perſuaſum videtur M. Velſero. *Itius Portus* quibuſdam *Fanum S. Audomari* cenſetur, adductis cum vetuſto Vrbis nomine, quo *Sitieu* vocabatur, quaſi, ut volunt, *Sinus Itii*: tum Loci ſitu, qui quum valde ſit humilis, prælatis tamen littoribus Vrbem quodammodo cingentibus, Sinum Maris olim capaciſſimum fuiſſe indicat. Camdenus in ſua Britannia docet *Itium Portum* diu fuiſſe in loco, quem hodie *Withſan* vocamus: prope *Blaneſtum*. Verum hæc aliis diſceptanda relinquimus. *Bononienſi* Comitatui ſuccedit *Guienſis*, *Guiſnes*, qui diſterminatur ab Comitatu *Oyo* per Canalem Majorem, qui Opidum ipſum præterlabitur. Territorium fere reddens inexpugnabile. Primarium Opidum *Guineſium*, *Guiſnes*, in duas diviſum Partes, quorum una in Paludibus ſita, altera in continenti; Loci natura munitum & validum. Cepit Rex Henricus II, miſſo illuc Franciſco Lotharingio, Guiſæ Duce, anno CIↃIↃLVIII. De Danorum quondam in Guienſem terram Iure, multa Meietus in Annalibus Flandriæ, deque eodem Comitatu alia apud alios Hiſtoriographos, quæ hujus non ſunt loci. Viſuntur & alia Opida, *Hartincourt*, *Peuplinge*, *Conquelle*, *Portus Nievelletius*. Continet Comitatus hic ſub ſe Baronatus *Ardreſium* & *Courtembronenſem*, ſingulos ab ſuis dictos Opidis, quorum unum *Ardres* vulgo, alterum *Courtembrone*. *Itẽ Fiennenſis Baronatus* Duobus.

Comitatus Guinenſis. Opida.

Duobus *Ardresio* Milliaribus versus Oceanum occurit *Calesium*, Opidum natura arteque munitissimum, Galliæ Clavis & Ianua semper habitum, Muris primo, ut fertur cinctum ab Philippo Bononiensi, S. Ludovici Patruo. Arcem habet cum Turri valida, quæ ingressum ex mari in Portum prohibet. Captum fuit ab Eduardo v Anglorum Rege, pridie Nona Augusti, undecimo mense post horrendam Pugnam, quam contra Philippum VI, Francorum Regem, ad Cressiacum anno CIↃCCCXLVII pugnaram, multis depingit Paulus Æmilius Lib. IX. Possessum ab Anglis anno CCXI (nam frustra obsederat anno CIↃCCCCXXXI Philippus Bonus Burgundus, Flandris ipsum deferentibus) & tanquam Galliæ Clavem in loculis, ut loqui consueverant Angli, servatum, expugnatum, Guisio Duce, Galli recuperatum anno CIↃIↃLVIII, mense Februario. Æquali fere Itinere versus Mediterranea *Caleto Bononiaque* distat *Teroana Morinorum*, vulgo *Teroane*: nomen retinens, quanquam ab Carolo v deleta. Episcopali Sede Bononiam translata; Flandris, *Terrennerberch*; *Teruanna* vel *Tarvenna* Antonino, *Tervanna* Itinerariæ Tabulæ, *Taruanna* Ptolemæo. Quosdam *Tarubanum* appellare Bovillus adserit. *Terrubanorum* meminit Trithemius in Francorum Historia. *Tervana* quibusdam quasi *Terra-Vana*, ob vilitatem territorii. In Notitia Provinciarum, ubi Belgicæ Secundæ Civitates recensentur, nominatur etiam Civitas *Morinorum*, id est, *Ponticum*, *l'Evesché de Teroane*. *Colonia* forté *Morinorum* in antiquo, Lapide, qui superioribus annis repertus fuit in Gelria, Sugambrorũ olim Principatu, dimidiato ab urbe Neomagiensi miliario. *Ditio* porro *Oyana*, *Terre de Oye*, porrigere se scribitur Duynkerkam usque, Flandriæ Opidum. Sunt ibi præter *Oyam*, alia quædam Opida sed ignobiliora. Ad Boloniam redeo. Ea Amnibus rivulisque humectatur *Archia*, qui per Arquense opidum Fanumque Audomari Gravelingam petit. Inde non procul *Scalense* est *Æstuarium*, ad usque Arderam Arcem æstuans. Nec desunt æquorei rivuli duo, Marquisianus scilicet & Boloniacus. Est & *Hantia* seu *Hesdin* amnis *Hesdione* Opido nomẽ suum communicans. Sequuntur deinceps Pontivorum paludosa fluenta, & *Cauchiæ* flumen. Horum vero nonnulli amnes pisculenta efficiunt stagna, seu vivaria, a vicinis Opidis denominata: cujusmodi sũt quæ sua lingua vocant *le Vivier d'Hames*, *d'Audre*, *d'Arbres*. Collibus arenariis universus hic Tractus secundum littus maris septus est. In interiori vero regione sunt, quos sua lingua vocant *les Monts de S. Ingelvert*, & *les Monts de neuf castel*, & *Dannes*. Silvis vero ac Lucis omnis fere conspersa regio, cujus partes *le Bois de Surene*, *Celles* &c. Indigenę morosi habẽtur, sibi ipsis plus satis indulgẽtes,

Flumina.

Montes.

Silua.

Vulgi Mores.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [243] - 241
PUBLIC DOMAIN

Anjou *Ducatus habet Comitatus, Baronias, Dominia, ut Graon quæ nec dum inveni, aut diſtinguere potui, Homagium ſive fidem clientelarem illi præſtant hi Comitatus IV, Maine, Vendoſme, Beaufort, la Val.*

Iuriſdictio.

Sedes Præſidialis totius Ducatus eſt Angiers, ſub qua ſunt particulares ſedes juridiciales Angiers, Saumur, Bauge, & Beaufort en Vallee.

Status Eccleſiaſticus.

Vnum habet Epiſcopum Andegavenſem, Angiers, Turonenſis Archiepiſcopo ſubjectum.

Ducatus Andegavenſis.

Regio. Situs. SEquitur in noſtra Methodo *Ducatus Andegavenſis, la Duché d'Anjou.* Hujus Provinciæ populis C. Cæſ. *Andes*, Plinius *Andegaves* appellat. Incipit ab *Vico Chouſay*, finemque accipit inter *Moncontour* & *Herraut*, ubi initium Pictavienſis Territorii, quod illi ab Meridie: verſus Orientem confinia ſunt Turonenſium & Vindocinorum: ad Septentrionem Comitatus qui vulgo *Maine* & *la Val*: ad Occidentem denique Britanniam attingit. *Soli fertilitas.* Regio fertilis & amœna magis quam ampla. Colles ibi Vitibus paſſim conſiti, valles Silvis Saltibuſque viridantes: læta Prata: Ericeta gratiſſimum pecori pabulum præſtantia: Vina hic alba, notæ nobiliſſimæ, vulgo *Vins d'Anjou*. In ſumma quicquid huic vitæ uſui eſſe poteſt, hæc Provincia ſuppeditat. In nonnullis etiam hujus Provinciæ locis illud genus Lapidis cœruleum & fiſſile effoditur, quo Templorum ubique ædiumque tecta contra cœli iniurias muniuntur: *Ardoiſes* vernacule vocantur. *Imperium majorum.* Rex Chilpericus, occiſo Comite *Paulo*, Andegavenſem urbem obtinuit: ſuiſque eam poſteris reliquit, Franciæ Regibus: quorum Carolus Calvus Superiorem quidem provinciæ partem *Torquato* (alii aliter vocant) dedit, reſervato ſibi ſupremo in eam jure: Inferiorem autem *Eudoni* Pariſiorum Comiti, cuius ex fratre *Ruperto* Comite Andegavenſi Duceque Celticæ Nepos, Hugo Magnus eam largitus eſt *Fulconi*, Torquati ex Ingelgero filio, Nepoti. Fulconi ordine ſucceſſerunt *Fulco* I. *Gotefridus* vulgo dictus *Griſgonella*,, *Fulco* III. *Gotefridus*, II. *Fulco* IV. *Fulco* V; qui Hieroſolymorum Rex fuit, poſt Balduinum cujus Filiam ipſe viduus duxerat uxorem: *Gotefridus* denique VI. *Brabatus*, cui ſociata fuit Machthildis, Henrici I *Angliæ* Regis F. Huius Filii, Henricus quidem Rex fuit Angliæ, ejus nominis II. Andium vero comites *Gotefridus* VI & *Gulielmus*: quos quum paricidiali bello victos terris ſuis pepuliſſet Frater Rex, Filios natu maiores in Angliæ Regno, *Gotefridum* autem VIII. in Comitatu Andegavenſi ſucceſſores habuit. Gotefridi filio *Arturo* Comiti, Britanniæque per matrem Duci, bellum movit Patruus Ioannes Angliæ Rex. Fecerat jam *Arturus* Homagium, ut loquuntur, & fidem Principatus

ANIOU
Miliar. Gallica
1 2 3 4 5
Espinay
Caille
Ch Gyron
Fontainecouverte
Tourie
Rotay
Martigny
S Clement
Le Houssay
Craon
Congrier
La Rouaudiere
S Arbion
Senonne
Carbail
Pouance
Segre
Chalain
Loyre
Candé
Beeon
Frigne
Chantoce
Ingrande
Boussille
Ancenis
Oudon
Chauvoceaux
Varenne
S Sebastien
S Sauveur
Le Pé
Monieres
Chemre fluvius
Chisson
Montigny
Bazoges
Chaugnes
S George
Couche
Maison Celles
Pescheul
Malicorne
Pontalin
Bouße
Baillou
Le Lude
Villiers au boum
Luche
Pinee
Preßigne
Fleche
S Mars
Chasteaubz
Chouse
Durtail
Huille
Chanueil
Lezigne
Jachapelle
Iarze
Cloß
Courcelles
Marigne
Bangé
Rille
Sauigne
Gineux
Iarille
Vernoil le fourier
Brain
Blou
Cuon
Brion
Longue
Baune
Beaufort
Bram
Reuiers
Souzeu
Trontenay
Saumur
Sayz
Lernay
Trois monstiers
Chanigny
Mont Sarcau
Candes
Champigny
Ceau
Montrelier
Maulay
Ludo
Basse nais
Montsoreau
Fayé la Vineuse
Princay
Aurigne
Ingrande
Castellier ault
Doustay
Monterville
Dendestiane
Moncontour
Renot
Vienne fu.
Vaumartin
Bangnons
Ceure
Noaille abb
Pailole
Ville Dieu
Genczay
Mire balais
Mirebeau
Vonzalle
Mignè
Ozance
Milly
Iuneaux
Tenece
Pouzi
Tourde genos
Cronelle
Colombiers
Marßay
Vrsine
Iuigneau
Vonne fluvius
Asay
Chalandray
Lomaye
Vaßes
Sauary
Aireaut
Noirterre
Bretuyre
Chappels Lorens
Tou arf:
Moisantie
Chiche coy
Boistere
Neauz
Cereßy
Vaudere
Chneuf
S Aubin
Oing fluvius
Brechausse
Chastreaumur
Ponzanges
Vernou
S Aulbin
Tallu
S Parteray
Meßeraye
Nueil sur les Aubs
Chaubronne
Pont d Oing
Mortaigne
Tiffauges
S Martin Lar
Maulevrier
La tour landri
Chemille
Beaupreau
Montreuil bolay
Doue
Poßauent
Genetoy
Argent on
Argenton fluvius
Vilers
Montreuil
Chauzeaux
S Fleurent
Neuffuy
S Quantin
Mauges
Le
Rochefort
S Mor
Brißac
Ternes
Hartanne
Loigne
Iouarre
Lyron fluvius
Bouße
Trezes peurres
Cheure fluvius
Loire fluvius
Maine fluvius
Frelart fluvius
Layon fluvius
Dive fluvius
Mage
Noize
Idnars
Troy
Botre
Luche
Argent on
Argenton fluvius
Le Mable fluvius
Loire fluvius
Vienne fluvius
Thoure fluvius
Cher fluvius
Vaure fluvius
Le pont Hilault
Sierbois S Catherine
Lisle Bouchart
Cornieri
Montbason
Valere
Tours
Le Port S Cyre
Colombiers
Mallay
La Pile S Nicolas
Langres
S Michan
S Sophorie
Belle croix
Bonguay
Chinon
Candes
Vienne fluvius
Cande
Loyre
Pleciznace
Lion Dangers
Briou
Cerze
Villeneufue
Fontaine milon
Fontainguerin
Chaudelle
Ceaux
Iuuardeil
Marigne
Doon
Louaines
Mets
Molieres
Iailleuinon
Bouchere
Segre
Grenle
Bouchere
Ch Gontier
S Laur des mortiers
Brissarte
S Denis
Lagne
Coste
S Gause
Cosmes
Claimes
Longuefay
Parcee
Harlemagne
Poitiers fr
Maison Celles
Sarre fluvius
Ch Gyron
Tourie
Martigny
S Clement
Congrier
Pouance
Segre
Carbail
Senonne
La Rouaudiere
S Arbion
Craon
Ch Gontier
S Laur des mortiers
Brissarte

cipatus sui nomine promiserat Francorum Regi Philippo Augusto: a quo instigatus quũ Pictones Regi Patruo- ereptum properaret, cum exercitu Ligerim jam transgressus, ab eo ex improviso superveniente captus, Roto- magum est abductus, ibique non multo post occisus. Id non ferendum rata *Arturi* Mater, Constantia Conani Britanniæ Principis filia & hæres, Regem Ioannem parricidii accusavit, apud Franciæ Regem, quem dixi; quumque vocatus se juri non sisteret, parricidii damnatus est sententia Parium Franciæ, ejusque Provinciæ quas in Galliis habebat, Fisco Regis sunt adjudicatæ: quam sententiam ipse Rex exequens, Andegavenses sibi deditione subjecit, Regique Francorum *Ludovico* Filio nominis eius VIII reliquit. Huic successit Filius *Ludovicus* IX, *Sanctus* cognominatus, qui Provinciam hanc *Carolo* Fratri Apennagii jure concessit. Hunc sequutus *Carolus* II, qui Clementiam Filiam locans *Carolo Valesio* Provinciam hanc Dotis nomine largitus est. Huic suc- cesserunt Franciæ Reges, *Philippus Valesius* Filius, & ex eo Nepos *Joannes*, qui nobilissimam hanc Regni portio- nem Ducatus titulo, anno MCCCL decoratam Filio *Ludovico* Apennagii jure dedit. Hunc sequuti sunt des- cendente linea *Ludovicus II*, & *Ludovicus III*, quo sine Hærede mortuo Principatum adiit *Renatus* Frater. Hic defunctis Liberis, Hæredẽ dixit sui fratris Filium *Carolum* (alii fratrem fuisse volunt) qui Hæredem scripsit *Ludovicum* XI Regem. Et sic Coronæ Franciæ fuit adnexus, eique unitus mansit; nisi quod *Franciscus* I eundem suæ Matri *Aloisiæ Sabaudæ* in usum fructum tradiderit. Rex Carolus IX eum iure Apennagii tribuit *Henrico* Fra- tri, qui deinde Poloniæ & Franciæ Rex. Metropolis Ducatus *Andegavum* est, *Andegavensis civitas* Paulo Dia- cono; vulgo *Angiers*. Ptolemæo dicitur *Iuliomagus Andicavarum*, ut legendum monet Merula. Sita est in utra- que *Meduanæ*, *Maine*, fluvii ripa, pontemque habet lapideum flumini iniectum. Insignis ibi Politia, Episco- pali fulget dignitate: Senescallatu etiam & Baillivatu, Sedeq; superbiens Præsidiali. Academiã habet celebrẽ ab Ludovico II Andegavensium Duce, anno MCCCXXCIX institutam; evocato, qui ius ibi profiteretur Fran- cisco Balduino. Habet hic Ducatus multa insignia Opida, alia aliis maiora. Pauca ut vernacule sonant, dabo:

Urbs & Opida.

Saumur ad Ligerim cũ Arce; Academiam, quam apud Regẽ Magni Viri moliuntur, brevi habiturũ: *Montreneau*, *Bauge*, *Beau-fort*, *Brissac*, *Monstreul. Belay*, *Maleuvrier*, *Ghantoceau*, *Viliers*, *Duretail*, *la Flesche*, *Chasteau-Gontier*, *Segre*. In hac Provincia multa Stagna, magnus Lacuum numerus, Rivuli non pauci, & plus quã quadraginta sũt flumina: Sunt & Vivaria paludesque, Fontes item infiniti. Inter amnes præcipui sunt *Ligeris*, *Loire*: *Vigenna*, *la Vienne*, *Viane & Vignane*: *Meduana*, hodie *Mayne*, *Sarta* vulgo *Sartra* & *Lorius*. Extra urbem Andegavũ vetu- stæ monstrantur ruinæ, quæ vulgo *Grohan* dicuntur. Hic quondam Theatrum ab Romanis exstructum fuisse perhibetur, Apparẽt multæ parietinarũ murorumq; reliquiæ. Effodiuntur & infinita probæ notæ Numismata.

Lacus. Flumina.

Cæterum huic Ducatui præter alios Comitatus, Baronias & Dominia quæ habet: Homagium, sive fidem clien- telarem præstant hi Comitatus 4: *Maine*, *Vendosme*, *Beaufort*, *la Val* de quibus ordine agemus. *Comitatus Cenomanensis*, vulgo *Conté de Maine* primo loco occurrit. Hunc tractum Ptolemæi tempore *Cenomani* insederunt. Provincia autem Cenomanorum inter primas Galliæ habitari cœpit. Olim eius limites longius se exten- derunt

Comitatus Cenomanensis.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [246] - 244
PUBLIC DOMAIN

derunt, quam nunc protenduntur, idque facile colligi potest ex iis quæ Livius, Polybius & Iustinus, de irruptione Cenomanorum Italiam literis mandarunt. Territorii una pars fertilis est, alia sterilis, Incolisque facilius est venaticas carnes, quam panem & vinum apponere; non tamen iis omnino caret, aliquæ enim huius Provinciæ partes tam fertiles sunt, ut eam nec Andegavensis Ditio, nec Turonia Vini bonitate, Frugumque fertilitate superent. Solum herbosum, pastionique Pecudum commodum. Hanc vero Provinciam sub Aquitania comprehensam, aliquando paruisse legimus Ducibus Aquitanis, donec inter Reges Franciæ Ludovicum IX & Angliæ Henricum III pactum fuit, ut Anglus Aquitania, quam ab Septentrione Carantonus fluvius, ab Meridie Pyrenæi Montes terminarent, contentus, in perpetuum cederet Normannia, Terrisque Cenomanorum & Andegavensium; eique numerarentur CIↃ Ↄ aureorum millia. Rex Franciæ *Ioannes* Andium & Cenomanorum Comitatum *Ludovico* Filio Secundo-genito dedit. Donationis Diploma anni CIↃ CCCLX. in Scrinio Regis adhuc visitur. *Ludovico* ordine succesſere *Ludovicus* II Filius. & *Ludovicus* III Nepos. Hi tres titulum Regum Neapolitanorum gesserunt. *Ludovico* tertio vita defuncto nullis post se relictis liberis, ei successit *Renatus* frater, quem Regina Neapolitana Ioanna, ejus nominis II, suum Hæredem in Regno Neapolitano & in Comitatu Provinciæ instituit. *Renatus* ex Isabella Caroli audacis filia suscepit Ioannem filium, Calabriæ Ducem, cui supervixit *Renatus* pater. Hic *Ioannes* ex Maria Caroli Ducis Borboniæ filia, genuit Nicolaum Calabriæ Ducem & Marchionem Pontensem, qui absque liberis decessit, avo Renato adhuc superstite. *Renatus* Nepoti suo Renato ex Iolanta filia, & Friderico Vadimontano, iura Regni Neapolitani & Comitatus Provinciæ resignare noluisse, sed ea Carolo fratri suo, Cenomanorum Comiti, reliquisse fertur: qui cum etiã paulo post moreretur Ludovicum undecimum rerum suarum Hæredem instituit. Cæterum tota hæc Regio superioribus annis in duas quasi abiit partes. *Civitas Cenomanensis*, Ditioni addita est Regis Franciæ; *Vrbs* autem *Mænia*, *Maine* cum Marchionatu, nunc in Ducatus decus erecto, Guisiæ gentis agnoscit Dominium. Opidum Primarium ad Sartram fluvium, vulgo *le Mons*. Ab initio sedes Baillivatus; post Henricum II Præsidialis est facta, ad quam variorum Opidorum appellationes devolvuntur. *Ducatus*, olim Comitatus, *Vindocinensis*, *Duché de Vendosme*, initium capit a Baugenciaco, Limite inter duas Belsias, quæ cognominantur *Solonia* & *Vindocina*, fines longe lateque extendens ad Santonas usque, ut quidam volunt. Dictus ad *Vindocino* Opido vulgo *Vendosme*. Ptol. forte Οὐινδικον (sic enim legendum) est Aulerciorũ Cenomanorum, in Gallia Lugdunensi Vrbs. Nihil hic adfirmamus. Nam Οὐινδικον illud, certius fortean est Opidum quod hodie *le Mans*; quæ Magni Scaligeri sententia. *Vindocini* Comites originem ducunt ex Borboniorum stemmate. Primum Comitem legimus *Ludovicum Brobonium*, Ioannis Marcæ Clermontiique Comitis F. Successerunt huic recta linea Filius *Ioannes*, *Franciscus* Nepos, & *Carolus* Pronepos, quem primum Vindocini Ducem, creavit Franciscus I Galliarũ Rex. Filium *Carolus* habuit *Antonium* Vindocini Ducem, Franciæ Parem, & per Ioannam Albretam Conjugem, Navarræorum Regem, quo natus *Henricus Borbonius*, Galliæ ejus nominis IV. Navarræq; Monarcha Potentissimus Bearnii Princeps, Dux Vindocini, &c. Sunt & *Beaufort* & *la Val*.

Soli qualitas.

Imperium Majorum.

Opida.

Ducatus Vindocinensis.

Situs.

Imperium majorum.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [247] - 245
PUBLIC DOMAIN

Regio. Situs.

Biturícum vel *Bituricenſis Ducatus*, *Duché de Berry*, qui in noſtra Methodo ſequitur, ab Septentrione Soloniam Inferioris Belſiæ partem, a qua Caris fluentis diſterminatur; ad Ortum Hurepenſes, Nivernenſes, & Borbonios reſpicit, conſtituente hic limitem Rivulo, cui nomen *la Faye*: qua Meridies eſt, Lemovices habitant, ubi *Croureſluit* qua Occidens Pictones & Turones a quibus fluviolo, qui *Clery* vulgo, ſeparatur. Segetum eſt fertiliſſima, Vini rerumque aliarum ad vitam cultumque neceſſariarum. Inprimis Pecore abundat, quod ab Incolis per univerſam diſtrahitur Galliam. Domicilium hic olim *Biturigibus*, quos *Cubos* ſcribunt cognominatos Strabo, Ptolemæus, alii. *Bituriges* enim Galliæ Populi, duplices erant, cognomentis diſtincti, *Bituriges Cubi*, quorum Metropolis *Avaricum*, primę Aquitaniæ: *Bituriges Vibiſci* aut *Viviſci*, quîs primaria Vrbs *Burdigala*. Secundę Aquitanię. Vtraque Civitas libera ſub Romanis, teſte Plinio, *Civitas Biturícum* vel *Betorigorum* Notitiæ provinciarũ, in Aquitania prima vel Sexta Viennenſi. De Gentis appellatione multa Ioannes Calamæus qui *Biturigum* Hiſtoriam ſex libris complexus eſt.

Soli fertilitas.

Imperium majorum.

Principatum apud Francos Hugone Capeto tenente, *Biturigibus* præerat nomine regio Gotefridus, Ab eo originem traxiſſe perhibetur *Harpinus* is, qui ab Rege Henrico I. emit *Comitatum Biturigum*. Hic non multo poſt accingens ſe ad expeditionem palæſtinæ cum aliis principibus, eundum Coronæ uniendum vendidit *Philippo* I. Aliquot poſt annis Apennagii jure *Comitatum* in *Ducatus* dignitatem tunc evectum obtinuit a patre *Ioanne Valeſio* Francorum Rege *Joannes Valeſius*: quo ſine Prole maſcula mortuo, Ducatus ad Regnum rediit. Adſignatus eſt poſtea *Joanni* Caroli VI. qui numeroſa prole gravatus erat, Filio. Hic, quum *ætas* obiiſſet, ſucceſſorem reliquit *Carolum* Fratrem, qui Rex Francorum inauguratus Sponſalibus, quæ inter Henricum Angliæ Regem & Catharinam ipſius Germanam contracta jam ante fuerant, inſuperhabitis, quum ei major Regni pars ab Anglis eſſet erepta, per ludibrium *Biturigum* Rex fuit appellatus. Patri Carolo ſubrogatus eſt *Carolus*, Ludouici XI. Francorum Regis Frater. Poſt eum *Margareta*, Regis Franciſci ſoror, nupta primo Carolo Alençonio Duci, deinde Henrico Albretano Navarræ Regi, *Ducatum Biturigum* ab Fratre in Uſum-fructum accepiſſe ſcribitur. *Margareta* denique, ejuſdem Franciſci Regis filia, *Biturigas* accepiſſe traditur ab Fratre Henrico II. quum nuberet Emanueli Philiberto Allobrogum principi. Primariam eius urbem Cæſar, Antonius & alii *Avaricum* vocant, quæ nunc vernacule *Bourges*. *Biturigæ* Ammiano & aliis. Dicitur & *Biturica*, *Bituricæ*, *Bituriga*, *Vrbs*, & *Biturica* civitas. *Avaricum* quidam dictum volunt ab *Eura* flumine, quo alluitur. Locata eſt in agro perquam amœno; qui non modo Frumentorum omnium & Leguminum, verum etiam Vinorum præſtantiſſimorum, pecorum, Volucrum, & quorumcunque fructuum feraciſſimus. Quatuor beata eſt Rivulis qui vulgo *Anfron*, & *Aurette* ab unâ; *Yure* & *Molon* ab altera fluentes parte. Quis condiderit, ut pleraque alia Opida, incertum eſt. Veteris paulo ſequior, quam Hodiernæ, Vrbis fuit ſitus. Ad paludes ſcilicet vergebat, cuius etiam nunc cum admiratione viſuntur Muri, propemodum integri, ſolidiſſima materia, ut paſſim Veterum Romanorum Opera, conſtructi: Initium

Vrbes.

capiunt

BITURICENSIS DUCATUS.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [249] - 247
PUBLIC DOMAIN

capiunt ab Turri, quam *Magnam* vocant. pergentes per medium D. Stephani Templum, Plateam D. Ioannis Campestris, portamque Gordianam usque ad Novam, cui olim ab S. Andrea nomen; inde per plateam Amphi theatri, vulgo *des Arenes*, se ad portam Turonensem extendũr; hinc autem, porrecto ambitu versus portam D. pauli, paullatim Turrim, quam dixi, repetunt. Postea prolatis varie pomœriis ita fuit hæc Vrbs amplificata ab Carolo Magno & aliis; ut jam nunc cum maximis & munitissimis Galliæ Civitatibus contendat; formam habens oblongam, amplissimam & spaciosissimam. Munita est octoginta ęditis crassisque *Turribus*. Inter eas principem tuetur locum quã antea *Magnam* dixi appellatam, vernacule *la Grosse Tour*, ab insolita crassitudine Minoribus undique Turribus Muroque & fossis profundissimis, Philippo II. Augusto Galliarum Rege circa annum CIↃCXC curante, cincta: *F*orma est rotunda, magnæ altitudinis. Aliam omnino similẽ fuisse aiunt, sed dirutam, a binis Turribus *Biturigibus* nomen inditũ fabulantes. Et laudat antiqui Grammatici carmẽ Calamęus:

Turribus a binis, inde vocor Bituris.

Hæc tãlia patior aliis persuasa magis, quam mihi. Septemdecim hic sunt *Eccleſiæ* quas *Collegiatas* vulgo vocant. Septendecim *Parochiæ*. Hæc urbs *Archiepiscopali* fulget *Sede:* sua floret *Academia*, cui nulla per totam Galliam par; Doctissimorũ Virorum genitrix & Emporium. Viget in ea maxime Iurisprudentia, quam ibi professi sunt professores excellentissimi. Est autẽ *Avarici*, summũ totius Ducatus Tribunal, cui prędidet Monarcha Biturigum, qui vulgo *le Bailly de Berry*. Ad hunc devolvuntur omnes appellationes cum a Prętore Vrbano, tum ab omnibus finitimorum aliorumque Territorii Bituricensis Locorum Magistratibus. Habet autem Præfectus Bituricensis sub se Metropolim ipsam *Avaricum* & v Diœceses *Yssoudũ*, *Dun le Roy*, *Vierzon*, *Mehun*. *Concressault* Metropoli adcensentur, Comitatus, *Soncerre*, & *S. Aignan*, Baronia *Montfaulcon*: Castellaniæ, fere XL. *Sancerram* quidam arbitrantur dictam ab *Cerere*, quę ibi culta perhibetur: tanquam *Sacrum* vel *Sacellum Cereris*. Doctiores Latine scribentes hujusmodi Etymologiã aversati *Xantodorum* vocant. Comitatus gaudet titulo, qui an. CIↃXV permutatus cum *Bellovacensi*. Arctissimam sustinuit Sancerra obsidionem anno CIↃ IↃLXXIII. famem passa tam sęvam, ut post devoratos avidè Canes, Feles, Equos, Glires, Mures, Talpas, post consumta, Cornua, Coriũ Pergamenas & similia, ne excrementis quidem Carnibusque humanis fuerit parcitum. Parent ipsi Castellaniæ *Sancerges*, *Beaufeu*, *Chapelle d'Anguillon*, *le Chastel de Boncard*, *Jalonges*, *Tarenay*, *Verdigny*, *Menesme*, *Charentonnay*, *Brie*, & aliæ *S. Aignan* nomen habet ab *S. Aniano* Episcopo. Boronia *Montfaulon* Latine sonans *Montem Falconis* complectitur Dominia *Baugy* & *Gion* item *la Fane*, *Lyvron*, *Cony*, *Villabon*, *Seury*, *Marcilly*, *Marnay*, *Farges*, *Avor*, *Saligny*, *Percigny*, *Cru*, *Lassax*, *Boisbosson*, *Nuissement*, *Villiers*, *Compoy*. Castellaniæ denique nominantur

minantur: *Ays d'Anguillon, Sury en Vaux S. Soulange, S. Palais, la Salle du Roy, Bueil, Quantilly, Pomorigny, Franche-ville, la Chapelle Nancay, Doye, Levreux, Beaulieu, Brecy, Beugy, S. Fleurant, Neufvi sur Baranion, Morthonnier, Marmaignes. Maubranches, S. Urſin, Tillay, Brilliers, Vatan, S. Satur, Lury, Eſtreichies, Maulpas, Ville-neufve. S. Crapaix, Aſcilly, Iuſſy le Chauldrier, la Corne, les Chaixes, Vauvrilles, les Cloyes, Bonge.* Hæc de Metropoli latiſſimaque ejus Iuriſdictione: reliquæ Diœceſes ſunt *Yſſouldun* Regia Civitas & Baillivatus, qui ſub ſe habet Baronias *Chaſteauroux, Gracay, Ceracay, S. Severe, Lynieres.* cui adnexa eſt Caſtellania *Rizay: Argenton,* in qua *Ravennes* Seneſcallatus & *Serviguet* Præfectura. Caſtellaniæ vero numerantur *Bourſſac, Chaſtaen, Meillant, Mareul, Neffy S. Sepulchre, Rully, Pauldy, Maſſy, Cahors, Perouſe, Chaſtellet, Maſſeuvre, Augurande, S. Chartier, le Palleteau, Bommiers, Moche, Fully, Voullon, la Ferté, Nohant, Ville Dieu, Chaſtre & Charroux. Dunum Regium, Dun le Roy,* cui ſubſunt Caſtellaniæ præter alias *Pradicti Caullant,* Baronia: *Chaſteau-neuf,* ad Carim, *S. Julian, Vierzon,* Civitas Regia & Diœceſis ſub ſe habens Dominia *Champre, Matte d'Aiſy. Saragoſſe, Brivay, Mery. Mehũ* jus dicit Caſtellaniis *Love & Foicy. Concreſſault* ſive *Concourſault* ſub ſe habet *Vailly, Argeny, Clemon, Beau-jeu.* Fluminibus hæc regio partim rigatur, partim alluitur: *Ligeri, Souldra. Aurrona, Cherre, Theone, Indro, Creuſa,* ac nonnullis aliis ignobilioribus rivulis. Montes hic nulli celebres. Silvis hinc inde conſpergitur regio, quarum præcipuæ ſunt *Silva Roberti & Lacenna Silva.* Ad Opera publica & privata venio. Avarici præter triginta quatuor Eccleſias de quibus ſupra dixi: ſunt Cœnobia quatuor *Ordinum Mendicantium:* duæ *Virorum Abbatiæ,* una S. *Sulpicii* potens & dives extramuranea: altera intra Vrbem *D. Ambroſii* valde etiam dotata: tres *Mulierum.* Exſtructum ibi non ita pridem fuit a pio Magiſtratu *Ptochodochium,* Pauperibus aliiſque adflictis alendis conſecratum. Inter ſplendida *Ædificia,* quorum magnus ſemper hic fuit numerus, primum agmen ducit *Domus Iacobi Cordi,* qui vixit tempore Caroli VII, ſuperba & ſumptuoſa. Sunt & *Ædes Almanorum,* qui quondam Regiæ Gazæ præfuerunt: antequam Nundinæ quæ ibi maximo Peregrinorum concurſu celebrari ſolitæ, Lugdunum trãſferrentur. Infinita monſtrantur hic cum intra tum extra Muros Veterum Ædificiorum elaborati operis & materiæ præſtantis rudera, multa & quotidie eruuntur, præſertim ex Foſſa Arenarum, uti vocant; ubi quondam *Amphitheatrum.* *Archiepiſcopus Bituricenſis, de Bourges,* hos habet ſuffraganeos Epiſcopos: *Claremontenſem, Clermont: Rutenenſem Rodes: Lemovicenſem, Lymoges. Menatenſem, Mende: Albigenſem, Alby: Cadurcenſem, Cahors: Caſtrenſem, Caſtres: Tutelenſem, Tullus: S. Flori, S. Flour: Anicienſis, le Puy* eſt exemptus.

Flumina.
Silvæ.
Opera publica.

Regio.
Situs.
Soli fertilitas.
Animalium varietas.
Imperium majorum.

Pictonium vel *Pictavia*, quæ ſequitur, vulgo *Poitou*, ſpectat verſus Meridiem Ecoliſmenſes & Sanctones; ad Occidentem habet Oceanum: qua Septentrio eſt, Britannos reſpicit & Andegavenſes: reliqua Turones, Bituricenſes, & Lemovices claudunt. Regio eſt Frugũ, pecoriſque, Lanæ, Linique feraciſſima, Vino frumentoque dives: Avium Ferarumque magnã habens copiam, quo fit ut venationes aucupiaque hic ſint frequentia. Regni Titulo decorata legitur hæc provincia ab Gothis; quos hinc, ut tota Aquitania, exegit Francorum Rex Clodovæus. Imperator Ludovicus Pius Aquitaniæ Regnum Filio *Pipino* dedit; cuius filios *Pipinum* & *Carolum* quum Carolus Calvus, ipſorũ Patruus, Aquitania dejectos Monaſteriis incluſiſſet, ipſe Principatum invaſit, donoque Conſanguineo ſuo *Arnulpho* dedit; ſed, abrogato Regni Titulo, Ducatus honore inſignitum. Arnulpho ſucceſſerunt ordine *Gulielmus Bonus*; *Eblo* I, & II; *Gulielmus* II & III. *Guido*; *Gulielmus* IV & V: huius unica Filia & Hęres *Eleonora* elocata fuit *Ludovico* VII. Francorum Regi; a quo propter adulterii & proditionis ſuſpicionem repudiatam duxit *Henricus* Normanniæ Dux, qui defuncto Stephano Angliæ Regi ſucceſſit. *Henricum* tam in Angliæ Regno, quam in Dotalibus paterniſque in Francia Ditionibus ſequuti ſunt ipſius Filii *Richardus* & *Joannes*. Quum autem *Arthurus* Filius Godefridi (qui Regis Ioannis maior natu fuerat) præferendum ſe *Joanni* diceret, perſuaſus ab Francorum Rege *Philippo Auguſto*, ut Pictones Patruo Ioanni eriperet, rem viribus adgreſſus, ab *Ioanne* qui ex improviſo ſupervenerat, fuſis copiis, captus eſt, Rotomagumque raptus temeritatis ſuæ pœnas dedit. Eam ob cauſſam *Joannes* Rex ab Conſtantia *Arthuri* Matre apud *Philippum* Regem Paricidii accuſatus, damnatus fuit: eiuſque bona *Philippo*, tanquam Feudorum Domino, ſunt adjudicata, cum alia, tum *Pictavia*: quam mox Succeſſor ipſius *Ludovicus* VIII *Alphonſi* Filio conceſſit, quo Improli defuncto, in poteſtatem Regis *Philippi* III venit, peneſque ipſius poſteros manſit, donec, regnante Philippo Valeſio, de *Eduardo* III Anglorum Rege fuerit recuperata, retentaque plenius cum tota Aquitania per ſancitam inter eundem & *Joannem* Francorum Regem pacem. Factum mox ex Aquitaniæ Ducatu Principatum Rex *Eduardus* Filio conceſſit: qui quum Aquitanis graviſſimum imperaſſet Tributum; magnam partem amiſit, defectione ab iis facta ad *Carolum* V Francorum Regem: cuius Nepos *Carolus* VII Anglos tota Aquitania, anno CIↃCCCCLIII exturbavit, Filioque Regi *Ludovico* XI reliquit. Hic eam Fratri largitus eſt *Carolo*: quo mortuo, rurſus Rex *Ludovicus* receptam ad Regem Carolum VIII Filium tranſmiſit: a quo tempore *Aquitania*, cuius non ignobilis portio *Pictavium*, deinceps in poteſtate permanſit Regum Franciæ. Veteres Incolæ fuerunt *Pictones*, Cæſari, Straboni, & Plinio: *Pectones* Ptolemæo, *Pictavi* Ammiano Marcellino. *Pictonicam Regionem* appellat Auſonius: *Civitatem Pictavorum* vel *Pectavonum* Notitia Provinciarum in Aquitania II. vel VII Viennenſi. Hodie *le Pais de Poitou*. *Pictonibus* Populos *Ageſinatus* jungã cum Plinio. Horum veriſimile eſt memoriam adhuc ſupereſſe in *Pago Aigounois*, haud procul Fano S. Maxentii quod Opidum ad Severum fluvium,

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [253] - 251 PUBLIC DOMAIN

fluvium. Toto errant cœlo, qui *Aginnates* cum *Ageſinatibus* confundunt; quum inter utroſque minimum iter quinque dierum ſit interjectum. De varii generis principatibus, qui Pictonio concenſeri ſoliti, quæ habeo adſcribam, ſi prius de Metropoli & regia ejus Civitate non nihil dixero. Ea eſt *Pictavia*. Sic Latini nunc vocant, quæ Ἀυγουϛόριτον Ptolemæo, *Auguſtoritum* Antonino. *Pictaviam Vrbem* appellat Gregorius Turonenſis. Vrbs amœniſſimo ſita eſt loco clivoſo tamen; niſi quod una parte, quam *Tranchæam* patrio vocabulo dicunt, in planiciem abeat: omnium Galliæ urbium poſt Lutetiam ampliſſima. Eam Clanius maxima parte ambit. Academia hic ſtudio juris civilis celebris, cui alter poſt Pariſienſem locus ſolet tribui. Inſtituit Carolus VII Francorum Rex, anno CIↃCCCCXXI. De qua Scaliger in urbibus;

Vrbs Pictaviæ.

Si ſtudium eſt animæ, veniunt a corpore vires,
Galliaque à meritis poſcit utrumque ſibi.
Hæc ſtudiis, aliæ belli exercentur amore:
Pictavium eſt animus, cætera corpus erunt.

Antiquitatem ejus teſtantur Theatrum, Palatium Galieni, & Fornices aquæ ductuum qui etiam hodie *la ducts* vocantur: Romanorum in hoc loco Imperii certiſſima Monimenta. Sunt qui Agathirſis atque Gelonis, filiorum Herculis ſucceſſoribus (qui Picti a Poetis vocantur) ejus fundationem attribuunt. Hi etenim ob concitatas ſeditiones domeſticas patria pulſi, in Angliam devenerunt, inde numero & multitudine aucti, novis quærendis ſedibus, in Galliam trajecere, ubi a ſuo nomine Pictones populos, hanc quoque Civitatem condidiſſe feruntur. Aliter alii ſcribunt, cum ex Pomponio Mela, & Plinio conſtet, ante etiam multa quam hi ex Anglia venerint, Pictonum extitiſſe memoriam. Claram reddit hanc Vrbem Epiſcopalis Sedes, cui maxima laude præfuit D. Hilarius, doctrina ac pietate ſingulari Antiſtes, qui Arrianę factioni invictum ſe Antagoniſtam oppoſuit, ac pręclaros illos & nunquam intermorituros de S. Trinitate libros XII. magno tum ingenio, tum eloquentia conſcripſit.

Opida.

Curia Pictavienſis regitur manu Præſidis & duorum Vicariorum, quorum unus Civiles, alter Criminales cognoſcit cauſas. Ad hanc multorum hujus Provinciæ Opidorum Tribunalia pertinent: ut præter Pictaviam ipſam, de qua dixi, ſunt *Niort* cum Arce: hic ampliſſimi Pictonum Mercatus ter anno: *Fontenay le Conte*, Arce item præditum: Mœnia hujus Opidi præterfluit Rivulus Vendæus (*Vendée*) qui ſubinde adeo excreſcit, ut totum Fontenæi Territorium vicinaque loca inundet: *Luſignan*, ubi Caſtrum antiquum, quod volgo *Meluſine* &c. *Montmorillon*, *Chaſteller aud*, *la Baſſa Marche*, *Dorat*, *S. Maxent*, & alia fortean; quibus additum *Sivray* erectum in Seneſcallatus dignitatem, Arce potens. Eſt autem, ut eam nunc partem adgrediar, ſub Pictonio Principatus Titulo ornata (pręter *Talmonten*, *Talmont*, ſic dictum quaſi *Talon du Monde*, *Calcaneus mundi*, ut quidam volunt) *Rupes ſuper Jonnam*. *Roche ſur-Ion*, Familiæ Regalis Borboniæ. Noverunt Avi noſtri *Ludovicum Borbonium*, Ioannis Vendomię Comitis F. *Rupis ad Jonnam* Principem, Comitem Mompenſerium ejuſque Filium *Carolum*. Ducatus dignitate claret *Caſtellum Heraldi*, *Chaſtelherault*, ad Vigennam. Vicecomitatus

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [254] - 252
PUBLIC DOMAIN

mitatus ſunt *Touars* ad Tovium Fluvium, *Broſſe*, *Bridieres*, *Roche-Chouart*. Baronatus Dominiique honore inſignita ſunt Opida non pauca, quæ turbato, ut in oculos veniunt & mentem, ordine ponam: *Manlers*, ubi piſcatio Salmonum, Aloſarum, quę Culpeæ oliis, Balænarum & Aſellorum præcipue, qui arefacti vento-que & frigore indurati in varias regiones ſolent exportari: *Partenay*, *S. Maxent*, *Melle*, *Chizay*, *Chauvigny*, *Luſſac*, *Breſſuyre*, *Charrou*; *Caſteneraye*, *S. Meſnin*, *S. Gillis*, *Chaſteaumur*, *les Sables d' Aulonne*, *S. Hermine*, *Montaigu*, Opidum cum Arce, Salinis nobile: *Mirebeau*, *la Motte*, *S. Beraye*, *Vouvant*, *S. Hilaire*, *Mortemer*, *Luzay*, *S. Savin*, *l' Iſle Jourdain*, *S. Benoiſt du Sault*, *Bourg-neuff*, *Meroul*, *Mervant*, *Brige*, *Vouver*, *Villetaignaix*, & alia. Fuiſſe & in Pictonibus *Limonum* colligitur ex Antonini itinere quod Burdigala ducitur Auguſtodunum: *Limonon* Ptolemæo; In Tabula Itineraria ſcribitur *Lomounum*. Illud magni Viri putant idem eſſe tranſnominatione quadam, cum *Auguſtorito*, *Poictiers*. Nihil audemus hic affirmare. *Limoni* mentio in Commentario A. Hirtii ter: ubi tamen quidam Libri *Lemovicum* contra fidem & auctoritatem Manuſcriptorum Codicum præferunt. Fluvii quibus irrigatur ſunt *Clanius*, *Vigenna*, nunc *Vienne*, *Vendæus*, & alii, qui Piſcium magnam ſubminiſtrant copiam. Silentio non eſt hic prætereundum Amphitheatrum apud Pictones *Pago Dovæo* adjacens, manu quidē & arte humana factum, ſed ita, ut videri poſſit a natura, totum enim exciſum & excavatum eſt in Monte, ſine externa ulla Materiatione Calcis, Lapidis; Ligni. Montis ipſius & *Amphitheatri* pleniſſima eſt delineatio, ex fide Levini Kerſmakeri, Conſulis quondam Zirickzæi, Zelandiæque primis hujus belli Motibus Gubernatoris apud Iuſtum Lipſium Libello de Amphitheatris quæ extra Romam cap. VI. qui *Pagum Dovæum* addit aliquid amplius olim fuiſſe, cum ex eo non pagani Operis argumento, tum ex Viæ antiquæ publicæque reliquiis, quę ex pago eodem pertinuit ad *Pontem Cæſarianum*, vulgo *Pont du Sey*, cujus Viæ pars adhuc variis locis conſpicitur, pars autem maxima corrupta eſt, Lapidibus in ædificia varie abſumtis aut avectis. Medio circiter ab Vrbe Pictavia milliari, itinere, quod Avaricum Biturigum ducit, in Via Regia ingens ſpectatur Saxum, forma quadratum, quinque lapidibus fulcitum, unde vulgo *la Pierre Levée*. De eo Diſtichon hoc exſtat:

Hic Lapis ingentem ſuperat gravitate Coloſſum
Ponderis, & grandi Sydera Mole petit.

Flumina.

Opera publica.

Status Eccleſiaſticus habet Epiſcopatus tres, qui ſubſunt Toloſano Archiepiſcopo: *Pictavienſem Poictiers*, in quo ſunt Abbatiæ 27. *Lucionenſem*, *Lucon*, ſive *Luſſon*, in quo ſunt Abbatiæ decem: *Mallacenſem* ſive *Maliacenſem*, *Mailezay*, in quo ſunt Abbatiæ 4. Ad mores venio. Agricolæ nonnihil habēt peculiaris Linguæ: quibus qui parum fidit, ſapere perhibent. Hominum genus, quod; Feras prohibitum, Lites venatur: contentioſum, & in ſimpulo fluctus excitare gnarum. Vrbani diſſimilis plane genii & ingenii, faciles, benefici, liberales, candidi, fucos & impoſturas deteſtantes, Eruditionis & Eruditiorū, qui hic non pauci, amantes. Nobilitas provida ſtrenua audentior,

Mores.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [255] - 253
PUBLIC DOMAIN

Lotaringiæ Ducatus, cujus Pars Septentrionalis hac Tab. depingitur.

Regio. Unde dicta.

PIctaviæ ſuccedit in mea Methodo *Lotaringia Ducatus.* *Lotaringia*, ut quidam Latine ſcribentes vocant, dicta ab *Lotario*, Ludovici Imperatoris, Francorumque Regis vel Filio, vel Nepote. Parum refert. Ludovico ſane Pio quatuor fuerunt filii: qui moto paricidiali in parentem bello, eoque apud Sueſſones in Monaſterium detruſo, omnes ejus Principatus inter ſe diviſerunt: conſtitutaque Tetrarchia, Proceribus Imperii intervenientibus, res eo deducta eſt, ut *Lotarius* primogenitus Imperii titulo, cum Italia, Narbonenſi Gallia, iiſque Ditionibus, quæ mox *Lotaringiæ* appellatione innotuerunt, frueretur: Ludovicus Germaniam; Carolus Franciam ab Moſa ad Oceanum: Pipinus denique, vel ex eo Filius cognominis, Aquitaniam poſſideret. Lotario filius fuit, præter Ludovicum in Imperio ſucceſſorem, *Lotarius* Lotaringiæ rex. Quæ igitur initio *Lottar-rijck*, vel *Lot-reych* Germanis, id eſt *Lotarij Regnum*, Latina, eaque depravatiore Terminatione poſtea *Lotaringia* cœpit audire: *Loraine* Incolis, reliquiſque Francis quaſi *Lotregne*, conciſis literis. Memoriæ produnt rerum Francicarum Scriptores, *Lotaringiæ* quondam ampliores fuiſſe Limites, *Auſtraſiamque* olim nuncupatam vel *Auſtriam*, *Ooſt-reych*, (quum ex adverſo eſſet *Weſtraſia*, vel *Weſtria*, *Weſt-reych*, corrupte etiam *Neuſtria*, Occidentale regnum) diviſam in Superiorem & Inferiorem: contentamque inter Rhenum, Schaldim, Moſamque flumina; Inferiorem hodie varia nomina obtinere, diverſiſque ſubeſſe Principibus: Superiorem quæ & *Moſſellanica* & *Tullingia* cognominabatur, exceptis aliquot ejus portionibus, ſub unjus nunc eſſe Imperio, & Quotam totius partem antiquo nomine florere: adeo ut *Lotaringiæ* hodie conjaceant ad Orientem quidem Alſatia, & quæ ſpecialiore notione VVeſtraſia: ab Meridie vero Burgundia: qua Occidens eſt Campaniam habeat, qua Septentrio Arduenna Silva terminetur (occurrentibus mox Leuceburgiis, Trevirenſibus, aliiſque populis ibi conregionalibus) quæ olim *Lotaringiæ* partes fuerunt nobiliſſimæ.

Situs.

Lotaringia hæc noſtra licet altiſſimis innexa Montibus Silviſque denſiſſimis, externæ tamen opis non indiget, per ſe ferax Frumenti & Vini.

Soli fertilitas.

Metalla generat varii generis, Argentum, Æs, Ferrum, Stannum, Plumbum: Nec Gemmæ deſunt, quarum ad Vogeſi radices lucroſa eſt piſcatio. Reperiuntur & Lapides, quos ab cæruleo colore *Lazulos* nominant Incolæ, magnum inde lucrum facientes. Eſt & Materia, qua Specula & Vitrinæ fabricantur: qualis in reliquis Europæ Provinciis non invenitur. Naſcuntur inſuper hic miræ magnitudinis Calcidoniæ, ita ut ex fruſtis permagni Calices conficiantur.

Animalium varietas.

Animalia producit varia: imprimis Equos generoſiſſimos, Neapolitanis Turciciſque ſubinde non impares.

Imperium majorum.

Decorata fuit olim Lotaringia Regni titulo, uti patet ex Francicorum Scriptorum Monimentis. Reges pauci admodum, & vix duo treſve, memorantur. Statim enim Carolus Calvus, poſt Fratruelis Lotarij exceſſum, ipſius Ditiones invaſit, ſuiſque adjecit Principatibus. Non multo poſt ad Ducatus dignitatem eſt redacta. Primi Duces ſparſi per Hiſtorias & variorum Scripta Henrico quarto Imperante Lotaringiam tenuit *Gotefridus*, is qui poſtea, ducatu Bilioneo vendito, memorabili in terram ſanctam cum Balduino & Euſtathio fratribus expeditione victricia arma per Aſiam Syriamque in urbem Hieroſolymam intulit, ac Rex Hieroſolymæ

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [257] - 255
PUBLIC DOMAIN

ſolymæ creatus fuit. Huic ſucceſſit *Balduinus*, *Balduino Euſtathius*. Poſtea tradidit Henricus quintus Cæſar ducatum *Gulielmo* Comiti *Lovanienſi*, a quo Lotaringici procreati principes *Theodoricus*, *Theobaldus*, *Fridericus*, & reliqui, uſque ad Carolum ultimum, a quo devolutus eſt Ducatus ad Fridericum Comitem Vadimontium, authorem ſtirpis Ducum, qui nunc Lotaringiam tenent. Eam Mercator duabus Tabulis luculenter exhibet, quarum altera partem Septentrionalem, altera Meridionalem depingit. Habitarunt olim Lotaringiam, quæ nobis præ manibus *Mediomatrices* & *Leuci Mediomatrices* Cæſari lib. IV. Tacito, Plinio, Straboni & Ptolemæo: *Mediomatrici* etiam Cæſari lib. VII, quorum Metropolis *Divodurum*, hodie *Metz* appellatur. *Civitas Mediomatricum*, hoc eſt *Metis* Notitiæ Provinciarum ſub Belgica I: *l'Eveſché de Metz*, *le Pais Meſſin*. *Leuci* Cæſ. lib. I. Lucano lib. I. & Plinio *Liberos* cognominanti; *Leuci* etiam Ptolemæo, qui Metropolin ipſorum facit *Tullum*. Sic in notitia Provinciarum ſub Belgica I. *Civitas Leucorum*, hoc eſt *Tullum*, *l'Eveſché de Toul*: *Tullum* item *Leucor*, novit Antonini Itinerarium. Sunt etiam qui *Tulingos* Cæſaris ad Lotaringiam referunt, Metropolis *Lotaringiæ* eſt *Nanceium*, volgo *Nancy*: Opidum non amplum, ſed Situ pulcro commodoque, loco plano, forma quadrata, magnifico Lotaringicorum Ducum Palatio nobile. *Nancei* Mænia lambit *Murta*, qui tribus inde milliaribus paullo ſupra Arcem Candei Moſellam intrat. Putant Petrus Divæus aliique *Nanceium* hodie eſſe, quod *Naſion* Ptol. *Naſium* Antonino in Itinere, quod Durocortoro ducit Divodurum. Sed ſi quis penitius Itineris iſtius rationem conſideret: facile deprehendet Antonini *Naſium* incidere non poſſe in locum illum, ubi hodie *Nanceium*: adeo ut *Naſium* illud ſit, non quod nunc *Nanceium* dicimus, ſed pagus XII inde milliaribus diſſitus non procul ab Moſa in Barroducana Provincia, qui vulgo *Nas* dictus, unde *Naſienſis*, in Lapide ibi effoſſo. Certe *Naſium* illud ampliſſimam aliquando Vrbem fuiſſe, ſatis patet ex Ruderibus: quod etiam teſtatur apud Ortelium Clemens Trelæus Moſellanus. Nanceium dignitate ſequitur *Fanum S. Nicolai*, vulgo S. *Nicolas*, duobus inde diſtans verſus Orientem milliaribus ad Murtam fluvium, loco plano & fertili. Hic locus advenarum frequentia in eam excrevit amplitudinem, ut jam non pagum, ſed Vrbem, & quidem totius Lotaringiæ cultiſſimam, quis poſſet dicere, ſi muro claderetur: ea eſt Ædificiorum venuſtate, apta Viarum diſpoſitione, Incolarum multitudine, ut nihil requiri queat: ſed ob Mercaturam præcipue, & omnis generis opificia commendatur: Mercatores habens perquam opulentos, Vicinis ſuis ditiores. Alia minorum gentium opida, ne Lectori tædium pariam, prætereo, Vno diſtat milliari Nanceio *Fruart*: tribus *Ormes*: paullo amplius, *Bayon* & *Luneville*: quatuor *le Pont a Monſon* & *Gerleviller*; quinque *Charmes*: ſex *Chaſtenoy*, *Morhanges* & *Vaucoleur*; paullo plus, *Maxen ſoubs Breſſe*: ſeptem, *Dompaire*, *Deneuvre*, *Hodon Chaſteau*: octo, *Ramberville*, *Raon*, *Bellemont*, *Neuff-Chaſteau*, *Mugſtat*, *Marchain-Ville*: novem, *Eſpinal*, *Bruyeres*, *Darney*; decem, *Ormont*, *Walderſing*, *Beaurains*: tredecim, *Vaigny*: quatuordecim, *l'Eſtraye*. Comitatus titulo & dignitate clarent, quæ vernacule *Vaudemont*, quinque Nanceio milliaribus. *Chaligny* ad dextram Moſellæ, leuca ſemi Nanceio. *Amance* ſeptem milliaribus ab Mediomotricum urbe verſus Meridiem; *Almentia* Latine ſcribentibus: Scrinium olim & antiqua Lotaringiæ Cancellaria, teſtan-

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [258] - 256
PUBLIC DOMAIN

teſtantibus Archivis ab Roſiero prolatis. *Richecourt* haud procul Lacu, qui vulgo *la Garde Lac*, unde amnis profluit, qui inter Fanum S. Nicolai & opidum *Roſieres* Murtæ miſcetur. *Remiremont* ad ſiniſtram *Moſellæ*, Inſulam ibi facientis, in Lotaringiæ Meridionaliſſimis: *Rumaricum caſtellum* habet hic Aimoinus Monachus: *Adromarici* corrupte legitur apud Reginonem, pro *Romarici*, diviſim: *Rinelſberg* Germanice nominatur Spigelio ad Bartholini Auſtriad. Spectantur haud procul inde Valles, quæ vulgo *l'Eſtraye & Vagny*. *La Motte* ad amnem ſitum eſt, qui mox in Moſa ſe exonerat. Viſitur ibi Territorium, cui nomen *le Sanctoy*; Sunt & Comitatus quidem Imperii Salmenſis, *Kirchinganus* & *Blancoburgius*. *Blanckenburgh*, Gallis *Blancmont* Opidum eſt non magnum, ſed pulcrum & amœnum. Spectatur ibi Caſtrum Vetus, ſpacioſum & magnificum, cui Palatium Novum Ducis, venuſta ſtructura inſigne, eſt conjunctum. Incolæ Agriculturę dant operam. *Nomenii* Baronatus eſt ad dextram Sellæ fluvii, tribus milliaribus ab Vrbe Mediomatricum, *Meridiem* verſus. Dominia ſunt *Marſal* ad Sellę ſiniſtram, haud procul Lacu Lindero, in quod Inſula cum Opido *Techemſul*. *Remere-ville* tribus Nanceio milliaribus. *S. Bellemont*, totidem Mota. *Rambert-Ville* ad dextram Mortonæ, haud procul fonte, ubi Silva *Mortanenſis*. *Roſieres* ad Murtam, prope Fanum D. Nicolai; duobus Nunceio milliaribus. *Homburg* grandiore Leuca ab Opido *Sarburk*, ad amnem, qui mox Saravo confluit. *Mariemont* ab Monte, cui Opidum impoſitum, uno ab Lindero Lacu milliari, Meridiem verſus. *Sandacourt* medio fere itinere inter Vaudimontem & Mottam, in Agro, qui vulgo *Sanctoy*. Mediomatricum Vrbem, quę cum Tullo aliiſque Imperialis olim erat, in ſuam poteſtatem redegit Galliarum Monarcha, Henricus II. Ea nunc dicitur vulgo *Metz*, & poſterioris ævi Scriptoribus *Mete*, Gregorio autem Turonenſi & aliis *Vrbs Metenſis*: *Divodurum Mediomatricum* Antiquis fuit appellatum. Itineraria Tabula: *Divo Durimedio Matricorum*: Lege, *Divoduro Mediomatricorum*: ſimpliciter *Divodurum* Ptol. & *Divodurum* Tacito lib. IV. & Antonino. Variorum Nugas de recentis Nominis ratione non lubet adſcribere. Sedes olim fuit Regni Lotaringiæ. De ea eleganter Petrus Divæus in Itinerario. *Metenſis Vrbs in ampla ſita eſt planicie, quam Moſella in varios diviſus alveos irrigat, & pars quidem ejus muros ad lævam lambit, pars & eoſdem ſubit, ut Civium uſibus inſerviat atque ſic diviſim fluit ad inferiorem uſque eorum ambitum, ubi recepto Sella, altero Flumine, qui dextram urbis partem adluit, in unum denuo alveum colligitur. Sed Situ imprimis ipſius urbis delectabamur, quum enim Agrum latè circumjacentem planum habeat, ejus tamen area paullum prominet, ut in eo Veterum rationem in condendis urbibus agnoſcas; Ad ſummum ſiquidē templum multis gradibus aſcenditur, juxta quod Forum rerum venalium altiorē totius aręæ partem occupat, & ab eo undique verſus muros paullatim deſcenditur, prærupto tantum in una parte clivo, ubi Vias duas lapidibus ſtratas ſic diſpoſitas videas, ut altera per alterius domorum culmina excurrat,* Cives *Mediomatrices* nominantur in Inſcriptione, quæ extat Moguntiæ ad S. Albanum. Quæ *Toul*, vernacule, Tullum olim: *Tullon* Leucorum Opidum Ptol. *Tullum* Antonino: *Tullium* Itinerarię Tabulę. Quę denique *Verdun*, Latinis vocatur hodie *Virdunum* & *Verdunum*: *Verodunum* Antonino dicitur. *Civitas Verdunenſium* in Notitia Provinciarum: *l'Eveſché de Verdun*, Leguntur autem tres urbes, quas commemoravi, Comitatus etiam titulo & dignitate inſignes;

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [259] - 257
PUBLIC DOMAIN

Lacus.

NVnc ordo & methodus noſtra poſtulat, ut Lotaringiæ ſuos amnes clariores demus, paucula de Lacubus præmittentes. Stagna habet piſcoſa & Lacus. Inter quos memoratur ille, cuius ambitus eſt quatuordecim milliarium, in quo Carpiones inſolitæ magnitudinis, trium videlicet pedum: ſaporis vero adeo grati, ut aliarum regionum carpiones ſuavitate multo ſuperent. Ex hujus Lacus piſcatione tertio quoque anno Dux Lotaringiæ ſedecim percipit Francorum millia.

Flumina

Fluminibus irrigatur celebertimis *Moſa*, *Moſella*, *Saravo*, *Voloia*, *Mortana*, *Murta*, *Sella*, *Hida*, & aliis. De *Moſa* ad Inferiorem Germaniam. Reliqui ad hunc Ducatum proprie pertinent: *Moſella* quidem & *Saravus* potiore parte; cęteri fere integri. Oritur *Moſella* in monte Vogeſo, haud procul Araris fontibus, paulo ſupra Vicum, qui vulgo *Buſſan*: lapſuſque ab Vulturno ad Caurum, perluſtratis Opidis, qui vernacule *l'Eſtraie*, *Remiremont*, *Eſpinal*, *Charmes*, *Baton* flexoque ab Oriente in Occidentem curſu, recta petit *Tullum*, Vrbem Epiſcopalem, unde in Orientem reſurgens, *Fruardum* uſque verſus Aquilonem tendit: viſiſque Mediomatricibus, Trevirenſibus aliiſque Populis, ad *Confluentiam*, cui ab re nomen, Rheno confluit. Germanis *Moſel*: Gallis *Moſelle*, *Obringos* putatur ab Rhenano, & aliis Ptolemæo dici lib. II. cap. IX. Ioannes tamē Heroldus *Obringon* apud Ptolemæum non Fluvium eſſe notat, ſed deſignari Tractum eum ad Rhenum, qui nunc temporis *Ober Rhingam* appellatur: Clemens etiam Trelæus Moſellanus teſtatur ut ſcribit Abrahamus Ortelius, quendam ad Moſellam Tractum *Obrinci* nomen hactenus retinere. Moſellam ſingulari doctoque Carmine celebrat Auſonius Eidyll. III ab Aquę limpitudine, Navigandique facilitate: Villis Atriiſque, quibus utraque ripa decoratur: Piſcibus *Capitione*, *Salari*, *Redone*, *Umbra*, *Barbo*, *Salmone*, *Muſtella*, *Perca*, *Tinca*, *Alburno*, *Alauſa*, *Gobio* & *Siluro*, quibus abundat; Fluminibus denique in ipſum decurrentibus *Pronæa*, *Nemeſa*, *Sura*, *Gelbi*, *Erubro*, *Leſura*, *Drahona*, *Salmona*, *Saravo*, *Aliſontia*. *Moſellam* & Ararim, facta inter utrumque foſſa, connectere, Imperatore Domitio Nerone, adgreſſus eſt L. Vetus; ut Copiæ ex Italia per Mare, dein Rhodano, & Arare ſubvectæ per eam foſſam, mox fluvio *Moſella* in Rhenum, exin in Oceanum decurrerent: ſublatiſque itinerum difficultatibus, navigabilia inter ſe Occidentis Septentrioniſq litttora fierent, uti ſcribit Cornelius Tacitus lib. XIII. De hoc Auſonius:

Te fontes vivique lacus, te cœrula noſcent
Flumina: te veteres pagorum gloria, luci:
Te Druna, te ſparſis incerta Druentia ripis,
Alpinique colent Fluvii, duplicemque per urbem
Qui meat, & dextræ Rhodanus dat nomina ripæ.
Te ſtagnis ego cœruleis, magnumque ſonoris
Amnibus, æquoreæ te commendabo Garummæ.

Saravus, haud procul Salmenſibus ortus, Fluviorum omnium qui in *Moſellam* exeunt eſt maximus: Navigiorum patiens, & aliorum Amnium, quos in ſe recipit, clarus luſtratis urbibus opidiſque, quæ vulgo *Sar-Burg*

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [260] - 258
PUBLIC DOMAIN

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [261] - 259
PUBLIC DOMAIN

Sar-Burg, Feneſtrange, Sar-Uberden, Sar-Alben, Guemund, Sar-Pruck, VValderfing, Sar-Brug, & aliis, randē mœnia Auguſtæ Treverorum Moſellam convenit, non longe a *Kontherbruk*. Meminit ejus Auſonius in Moſella. Nomen hodie retinet *Sar* enim Accolis audit. *Sarra* etiam veteribus dictus, docente Inſcriptione quę Treveros tranſlata ex Opido ad eum fluvium ſito, quod hoc tempore vocatur *Sar-Pruk* hoc eſt *Sarræ Pons*.

CÆS. RO. EX E R. *IMP.* P. P-
S. C. AU. TREVE. IN GR-
ESSUM. H. CASTRA. SARRÆ
FLU. PRO MIL CUSTODIA
BIENN. POTITUS. EST

Voloia fluvius eſt margaritiferus, qui ad Vicum *Charmeni* Moſellam ingreditur. *Mortana* ad *Pagum* cognominem MURTÆ miſcetur. *Murta* vel *Meurta*, multis in ſe receptis Amnibus, MOSELLAM loco plano inter Prata paullatim accedit; & longo tractu, æquali quaſi curſu, comitatur, relicta inter utrumque ad alveum exigua admodum terra, donec tandem paullum ſupra *Condeium* Arcem, quæ a dextris in rupe eſt *Pago* ſibi cognomini impendens, facto cum Moſellę alveo angulo acutiſſimo, ejus & aquis miſcetur. *Jungit* ſe eidem ad MEDIOMATRICUM VRBEM *Sella*, initium quaſi capiens ex Lindero Lacu, qui Sale dives & *Piſcatura*. Duplex denique *Nida* (Orientalior enim *Germanicus*, Occidentalior *Gallicus* dicitur) facto ad *Pagum* Northenium concurſu, duobus infra *Boſſonif-Villam* (Abbatię nomen eſt) milliaribus in Saravum exoneratur. Eſt in valle *Oeodatenſi* fons, ad complures morbos ſanandos naturæ beneficio efficax. Sunt & Salinæ in quibus ſal ſubtiliſſimum, guſtu ſuaviſſimum, ac Scythica nive candidius generatur, ex quibus quotannis *Dux* Lotaringiæ centum percipit millia *Francorum*. Altiſſimi hanc PROVINCIAM ambiunt Montes, qui omnis generis Metallorum abundantia *Pyreneos* montes longe ſuperant; imprimis autem argenti fodinæ, ſupra quam dici poſſit fœcundæ ſunt, ex qua quidem Argenti ubertate haud parvus Ducatui fructus accedit. Gignit & *Vogeſus* MONS in valle Leberia Argentum purum, ſed non ita multum. Silvas habet præterea Lotaringia frequentes eaſque denſiſſimas, quarum aliquot nomina lingua vernacula adponemus, quæ ſunt *Warnedowale des Benoit, le bois de Mortaigne, Boſeyne, Bois de Mondon, le Ban-bois le Bois de la Voyge, de Heyde*, & aliæ. Inter opera publica, apud Pagum S. *Nicolai* duobus milliaribus Nanceio diſtantem, ad Murtam fluvium Templum eſt non magnæ antiquitatis, ſed vaſtæ molis, editæque ſtructuræ, Luminoſum omnino. Columnę, quæ totum faſtigium ſuſtinent tantę ſunt, cum gracilitatis, tum altitudinis, ut tanto oneri ferendo vix pares judicentur. Turres habet duas, in quarum una Caroli Lotaringici Cardinalis, qui idem Metenſis erat *Epiſcopus*, cuique hæc parebat Eccleſia ſub Prioratus ut loquuntur titulo, in ſummo Culmine Symbolum obeliſcus ſcilicet cū Hedera circumplicata, & Inſcriptione TE STANTE VIREBO. Apud *Pagum Waſſerbillich* ubi Sura fluvius Moſellæ confunditur, eſt alius *Igel* vulgo nuncupatus, ubi in loco eminenti ſpectatur nobiliſſimum illud venerandæ antiquitatis Monumentum, quo nec cis Alpes inſignis aliud exſtare exiſtimatur, quodque ipſis Italis

Morei.

Silva.

Opera publica.

Italis possit ostentari: moles est lapidea, ex quadrata basi pedum xxii sensim assurgens ad pedum circiter lxxiv altitudinẽ, tota ab omni parte variis imaginibus semiplanis insculpta, in fastigio Aquilæ restat fragmentum, globo insidentis, cui expansæ alæ. & ante pectus velum fuisse apparet. Est Nancei Ædes D. Georgij, in qua Monumentum visebatur *Caroli Audacis*, Burgundię Ducis, ab Helvetiis & Lotaringis Nonis Ianuarij anno cıɔ ɔcccclxxvii acie cæsi, cujus reliquias, Caroli v Imperatoris, ipsius Pronepotis jussu, anno cıɔ ıɔı mense Octobri inde Leucęburgum solenniter transtulit Boisotus, Ordinis aurei Velleris Præco: Brugas hinc mox, Mariæ Hungariæ Reginę mandatu, transportandas. Sunt in eadem D. Greorgii Æde aliquot Lotaringicorum Ducum Tumuli, qui Inscriptionibus carent: ut & in aliis Templis. Posteriorum Ducum pars potior ad D. Francisci Ædem, sita est. Spectare ibi est superbum *Renati*, qui victoria potitus est contra Carolum Burgundiæ Ducem, Monimentum. Conditi jacent ibidem *Dux Antonius*, eiusque Filius *Franciscus*, Carolique Ducis Vxor *Claudia Valesia*, Henrici ii Galliarum Regis filia. Armamentarium habet Nanceium, Machinis Bellicis omnis generis instructissimum. Templum est in Vrbe Metensi D. Stephano sacrum & alia, de quibus Divæus. *Templum D. Stephani nomen tenet, qui civitatis est Patronus, pulcherrimum vero opus, si quod aliud toto hoc itinere videmus, & sua mole spectabile: quodque raro accidit, omni ex parte consummatum. Dicebatur in eo fuisse Crucifixi ligneam imaginem, totam Laminis aureis superinductam. Vidimus Labrum Porphyreticum rubei coloris magnæ capacitatis, pedes x longitudinis excedens, in quo Lustrales Aquas adservant. Sunt & alia in hac eadem urbe sumptuosa Templa, & multa erant in eius Suburbiis, inter quæ D. Arnulphi Basilica, Imp. Ludovici Pij Augusti, Caroli filii & filiarum aliquot Pipini Regis sepultura celebris. Omnia hæc absumsit Belli rabies, ita ut suburbii ne vestigium quidem nunc supersit, neque ultra muros quidquam præter campestria videas.* Haud procul Metis, prope Pagum Iovy, in Mosella antiqui Aquæductus sunt Vestigia. De iis sic Divæus in Itinerario: *In hoc Itinere Pagus est Iovy vulgo dictus inter montium radices & Mosellam, ubi quantacumque est inter montes utrosque, qui ripas ambiunt, distantia. Aquæ-ductum antiquitus fuisse, indicant ejusdem, quæ adhuc exstant, reliquiæ. Arcuum adhuc restant multi, sumtque ex albo Lapide, in laterum formam dissecto: & nonnulli quoque ejusdem operis in adversa ripa cernuntur. Incolæ adserebant in eodem loco fontem hodieque esse, quamvis hos Arcus (solita inscitia) Ponti inserviisse putantes, & ab hoc Pago in montis ipsius jugo minores alios Arcus fuisse dicebant, qui versus urbem Metensem, quæ uno hinc distat milliari, excurrisse viderentur. Altitudo juxta ripam pedũ est circiter lx: unde conjicere est, quanta totius operis moles fuerit, quantaque altitudo Arcuum, qui in ipso erant Fluminis alveo, quorum hodie nihil supereſt. Referebant iidem Incolæ, superiorem Arcuum partem planam omnino esse cæmento rubei coloris inductam & in ejus medio Domunculam non ita multis ab hinc annis adhuc fuisse, ab utraque parte patentem, quam nos partem Tecti fuisse, quæ Tubum tegeret suspicabamur.* Mediomatricum Vrbem, quæ olim Imperialis erat Henricum ii Galliarum Regem in suam potestatem redegisse, supra diximus. Præsidet Vrbi Senatui missus ab Rege Magistratus. Tribunal autem Mediomatricis urbis tres habet Episcopatus, sub Metropoli Trevirensi *Metensem, Tullensem, Virdunensem*, sic ab Locis nuncupatos, in quis suæ singulis sedes.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [263] - 261
PUBLIC DOMAIN

Regio. Unde dicta.

Hæc pro Methodi ratione de Lotaringia sint satis; succedit Burgundiæ Ducatus sive Inferior Burgundia. *Burgundia* nomen a *Burgundionibus*; qui Germaniæ *P*opuli, ex Vandalorum orti sanguine, dictique a *Burgis*, i. præsidiariorum castris ab Almannis (in horum enim Agris violenter in Capellatio, ubi hodie *P*alatini Comitis Ditio, consederant) exturbati, sub Theodosio Arcadii Filio, Iuniore, expulsis late Sequanis Eduisque, hanc Veteris Galliæ partem cum Nuithonibus (quorum Tacitus meminit) occuparunt. Petrus Sancto-Iulianus *Burgundiæ* Etymon ab Loco quodam diducit, qui vulgo *Burg-ogne* in Agro Langrensi. Olim *Regnum*, circa annum CIↃXXXIV, bipartitum in *Ducatum* & *Comitatum* abiit: quorum ille, versus Occidentem, *Burgundia Inferior* & *Regia*; hic, ad Orientem, *Superior* & *Imperatoria*. De *Ducatu* hac descriptione mihi agitur: De *Comitatu* Descriptione proxima dicetur.

Burgundiæ Ducatus. Situs. Soli fertilitas, Imperium majorum.

Ducatum cingunt, qua Oriens est, Rhodano interfluente, Sabaudia & Burgundiæ Comitatus; qua Meridies, Lugdunense Territorium; ad Occasum lætissimi Nevernensium Borboniorumque occurrunt agri; ad Septentrionem Campania se offert. Hujus ager planus & soli fertilitate nulli cedens, hic enim certat cum Cerere Bacchus. *Richardus* Comes Augustodunensis vir strenuus, & in re bellica exercitatissimus totius Burgundiæ, cis Ararim Dux institutus fuit a Francorum Rege Odone, qui præfuit Ducatui Burgundiæ annis XXXII. Hic Burgundiam *Rudolfo* Filio reliquit, qui & in Regem *F*rancorum fuit electus, ac successorem habuit in Ducatu, *Hugonem Nigrum* Fratrem. Huic *Odo* Frater aut Filius (utriusque enim sententiæ autores reperio) successit. Quem sequutus *Henricus* Frater. Quo sine liberis defuncto: *Robertus* Francorum Rex, Ducatum Burgundiæ ex testamento, ut ajunt, Henrici adeptus est. Huic successit Filius *Robertus*, Roberto *Hugo* ex Henrico Filio Nepos. Hunc sequutus est *Otho*, hunc *Hugo* II. Hugonem II. *Odo* Filius. Quem ordine sequuti sunt *Odo* III, *Hugo* IIII. *Robertus* III. *Hugo* V. *Eudo*, *Philippus*. Quem sine liberis defunctum sequutus est *Ioannes* Francorum Rex, cui successit Filius *Philippus* cognomento *Audax* a Patre Ducatu Burgundiæ donatus. Patri Philippo successit *Joannes* cognomento Intrepidus, atque huic *Philippus Bonus* seu *Mitis* Filius. Atque huic *Carolus* ob plurima bella quæ gessit, *Bellatoris* cognomē sortitus. Post cujus obitū hanc omnem ditionem occupauit *Ludovicus* XI.

Urbes.

Metropolis Ducatus *Divio*, *Divionū* Gregorio Turonensi, Gallis *Dijon*. *Divionis* Conditor habetur vulgo, nobis potius Restaurator, Pomœriique productor, Aurelianus Imperator. Nomen ab *Divis*, quis plurimus ibi fuit cultus, impositum putatur. Hac Vrbe nihil in Burgundia pulcrius. Sita est in planitie amœnissima, duobus Fluminibus *Suzione* & *Oscara* (*Suson* & *l'Ouche* vernacule) utrimque muros adluentibus: Ille quidem periculosissimis Exundationibus Vrbē infestare consuevit; hic piscolentus admodum alveo fluit quietiore, Rerum multarum usum subministrare solitus. Muri ad justam propugnandi magnitudinē in altum sunt educti: Turribus propugnaculisque nuper exstructis muniti. Iustitiæ ibi est Tribunal & Parlamenti Sedes: unde veluti ex Sinu, patriæ Iura petuntur. Qui in *Majorem* hujus

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [265] - 263
PUBLIC DOMAIN

hujus Opidi legitur, non tam Honorem quam Onus ſuſcipere, vel invitus & renitens, cogitur, ſuſque-juran-dũ præſtare in Templo *D.* Virginis, præeunte verba Procuratore Regio, ſe Regi fidelem futurum, defenſurum-que ſua Civitati *Jura*, Libertates & Privilegia, adverſus quoſcumque, Regem etiam, quoties flagitat neceſſi-tas. In vicinis Vrbi Montibus optima creſcunt Vina. Epiſcopales porro Vrbes ſunt *Auguſtodunum* & *Ca-ballinum*: ſua utrumque ſuſpiciendum antiquitate. Priori nomen *Auguſtoduni* natum ab Auguſto (Octavia-no, an quo alio, non valde laborandum: nam qui ab *Auge*, Apollinis Conjuge derivant Fabulas narrant) qui dirutum bello, quod Cæſar contra Gallias geſſit, reſtauravit. Hodie *Auſtun* dicitur Vrbs quondam ampliſ-ſima, ſed multum de priſtina gloria amiſit. Viſuntur hic etiamnum magnæ Theatri ruinę, itemque Aquæductuum, Columnarum, Pyramidum: effodiuntur etiam cotidie Numiſmata antiqua, aliaque antiquæ ſupelle-ctilis Monimenta. Eſt & hodie Templis publiciſq; ſtructuris conſpicua. Adſita eſt Radicibus Montiũ, qui vul-go *les Mons de Cuis*, ad fluvium Arrouſium. Hæc de *Auguſtoduno*: ſequitur *Caballinum* vel *Caballonum Eduorũ*: vulgo *Challon ſur Saone*. Quis condiderit, non conſtat. Sita eſt hæc Vrbs ad dextram Araris ripam: Agri uberrimi Cœlique ſaluberrimi. Eximie felix, cõvehendiſque ſecundo Arari Mercimonijs idonea; unde ab Cęſare Com-meatui parando, Exercituique qui ſępe in plures diſtractus erat partes, diſtribuendo delecta. Hęc *Guntchranni* aliquando regia fuit. Eam Lotarius Ludouici Pii Auguſti *F.* poſtea incendio totam abſumpſit, ut ne veſtigium quidem Civitatis appareret. Sed ob loci oportunitatem poſtea iterum caput extulit, eſtque hoc tempore mer-cimoniis opulenta. Hæc de Metropoli, Vrbibuſque Epiſcopalibus: ſequuntur nonnulla Ducatus hujus mino-rum gentium Opida. *Inter Caballinum* & *Matiſconem*, medio fere itinere Opidũ eſt, quod vulgo *Tornus*, *Tinur-tium* Spartiano & Antonino. Solo ſitum eſt fertiliſſimo; ab Arari undique cinctum. Colles in Agro Suburbi-cario Vini generoſiſſimi feraces. Ab utraque etiam Vrbe Matiſconenſi & Cabillonenſi itineris ſpatio prope æquali diſtat *Cuyſellum*, Regiæ Ditionis, Opidum, ut Paradinus cenſet, *Secuſianorum*, *Secuſiumque* Ammiano dictum. Situm ad radices *Juræ* Montis, multis licet hodie ruinis deformatum, miram præ ſe ferens antiqui-tatem. Ab Oriente Montes habet celſos, Amneſque perennes, qui limpidas & potu ſuaves edunt Aquas, un-de Fons ſaluberrimus ex Topho & vaſta Rupe in Opidum longe porrigitur per ligneos tubos. Ab Occaſu planicies ſe in Sinum laxiſſimum pandit. Tertia fere leuca ab Vrbe Cabillonenſi verſus Septentrionem eſt *Belna*, vulgo *Beaulne*, ad Amnem Adcolis *Bour-ſoize* dictum. Sunt qui volunt *Bibracten* eſſe Cæſaris & Stra-bonis. Aliis alia mens eſt. Situm eſt hoc opidum loco uliginoſo & quod, ut ſcribit Paradinus, nullo pæne ne-gocio, nulloque ab hoſtibus diſcrimine, poſſet Lacum Vrbi ad primum Lapidem offundere, quo hoſtes ab ſe ſubmoveat. Vrbs tota valido Mœnium ſepimento circumdata Propugnacula habet, quibus omniũ Tormen-torum vim queat excipere. Belnenſis Ager pinguis eſt, & optimæ notę. Vites habet toto Terrarũ Orbe nomina-tiſſimas, & Vino non vulgari nobiliſſimas. In eodẽ Agro, viſitur *Ciſtertium* ab Ciſternis, Odonis Ducis opus ſtu-pendum

pendum in vastissimo Nemore exstructum. Ejus Cœnobiarcham agnoscunt supra mille octoginta Virorum Cœnobia, ac totidem prope Velatarum ejusdem instituti, quod hinc *Cistertiense* dicunt. *Semurium*, vernacule *Semur*, situm est in meditullio Territorii, quod vulgo *Auxois*, Opidum non inelegans. Inter Divionem & Belnam itinere medio *Nuithonium* est, vulgo *Nuys*. Opidum hoc semper Gladiorum opificio fuit celeberrimum. Quod Opidum hodie *Avalon*, apud Antonium *Aballon*, ubi *Legio* XVI dicitur, Quod *Sanlieu* vernacule, *Sidolucum* est Antonino: *Legionem* illi XVIII tribuenti. Quod *Flavigni*, sesquileuca *Semurio* versus Orientem, *Flavia Eduorum* censetur olim dictum. Sunt & alia *Burgundiæ* Opida Burgique, quis delineandis, brevitati studens, supersedeo: ut sunt *Ausone*, Arcem habens, Clavis Ducatus Orientalior, Arari Mœnia lambente, *Noiers*, *Raviere*, *Leigne*, *Mombard*, *Chastillon*, *S. Seigne*, *Seloigne*, *Crevant*, *Viteau*, *Verdun*, *Arnay*, *Seure*, *Tonnerre*, *Tronoderum* Antonino. *Burgundiæ Ducatui* concenseri solent aliæ tres Vrbes Episcopales *Nevers*, *Ausserre*, *Mascon*. Prima dignitate gaudet & honore Ducatus, cujus Ditio (*Duché de Nivernois*) late patens tribus navigabilibus, Fluviis irrigatur, Icauna, Elavere, Ligeri. Numerantur ibi XIII Opida clausa, quorum *Niversium* est Metropolis; Iurisdictionem exercens, in XXX, ut vocant, Castellanias. *Noviodunum* Cesari: Opidum est omni ex parte Mœnibus cinctum firmissimis, Turribusque amplissimis, & Fossis profundissimis probe munitum. Inter præcipua *Ducatus Nivernensis* Opida sunt *Dezisa*, *Decisæ* Antonino & *Decetia*: *Clamecyum*, *Douzyum*, *Milinium*, *Angilbertsum*, *Corbignium*, *Fanum D. Leonardi*, *Luyzium*, *Premecyum* & alia. *Auserre* sequitur: *Autissiodorum* Antonino, *Legionem* hic locanti XXII, *Antosidorum* Ammiano, *l'Eveschè d'Auxerre*. Territorium hujus Vrbis, vulgo *le pais d'Auxerrois*, Vino cognomine est nobilitatum. Vrbs quæ hodie *Mascon*, Cæsari dicitur *Matisconа*: *Matisco*, Itinerariæ Tabulæ; *Matisconense Castrum*, Notitiæ provinciarum Galliæ, & Antonino, qui *Legionem* ibi ponit X; *Mastico* in Veteri quodam Diplomate, ut notat Philippus Bugnonius, qui hujus Vrbis Historiam concinnavit. *Machaon Villa* videtur dici paulo Diacono in Longobardicis. *Matissana* est Gregorio Turonensi, & aliis. Caballino, si Situm quis Cultumque & Artes respiciat, similima. Porrecta jacet ad Ararim, qui Ponte insigni stratus, recto longoque ad Orientem tractu; reliquis Lateribus in Arcus speciem se formantibus. In hac Burgundia ejusque confinibus hi Comitatus *Dijon*, *Austun*, *Tonnerre*, *Chalon sur Saone*, *Mascon*, *S. Martin*, *Nevers*, *Langres*, *Ausserre*, *S. Jangon*, *Charolois*, *Chargni* forte *Chagni*; *Monliet* forte *Montit*, *Auxone*, *Rogemont*, *Mussy*, *Bresslemont*, *Sens*, *Mombyt Senegnon*, *Gilly*, *Valenion*, *Tirecourt*, *Chevigni*, *Aine-ville*, *Espirey* forte *Epiryen*, *Tarvant*, *Brasey* forte *Brasse*, *Rochefort*, *Aincourt* sive *Agincourt*, *Viteau*. Quibus adduntur etiam *Arley*, *Ragny*, *Chaligny*, *Mommartin*, *Langey Beauchamp*, *Couches*. Episcopatus *Augustodunensis* sive *Heduensis*, *Austun*, & *Matisconensis* Mascon; & *Cabilonensis Chalon*, & *Lingonensis Langres*, subsunt Archiepiscopo Lugdunensi. Flumina habet hic Ducatus *Suzionem*, *Oscarum*, *Ararim*, *Icaunam*, *Ligerim*, *Elaverem* & alia. *Status Ecclesiastici*,

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [267] - 265
PUBLIC DOMAIN

Regio. Situs.

SEquitur *Burgundiæ Comitatus*, ſive *Burgundia Superior*, Francis *Franche Conté*, id eſt *Liber Comitatus*. Provincia namq; plane ſub ſuo eſt Comite; ab omnibus, ut ajunt, Tributis & Exactionibus libera. Feudum eſt Imperii, ſub protectione Bernenſium Helvetiorum. Conregionales illi ſunt ad Septentrionem Lotaringia Superiorque Germania; ad Occidentem Burgundiæ Ducatus; qua Oriens eſt, occurrunt Helvetii; qua Meridies, Allobroges & Seguſiani. Longitudo xc. Latitudo lx eſt milliarium.

Soli fertilitas.

Regio admodum fertilis, rebus omnibus ad victum neceſſariis inſtructa; Agerque Sementi faciendæ, Arboribus ſerendis, Vinetis Vini laudatiſſimi ſuſtollendis, Pecori alendo commodiſſimus. Summa eſt ubique Tritici, Siliginis, Hordei, Avenæ, Fabarum, Milii, aliorumque Leguminum fertilitas. Arborum haud minor fœcunditas. Ager paſſim præſertim qua umbilicus eſt & Regionis meditullium, Colles habet pręſtantiſſimorum, primæque nobilitatis Vinorum feraces. Apud *Arboſianos* & *Vadanos* Vaſa Vinaria ſunt adeo magna, ut Domos altitudine videantur æquare. Prope Regiam veterum Burgundiæ Regum, quæ Accolis hodie *Chambrette au Roy*, ex Terra Gypſum, Materiam Calci ſimilem, effodiunt. Eruitur ibidem & in *Dolano Agro* in Magnatum ſepulturas Marmor candidi coloris, quod *Alabaſtrites* Græcis appellatur: & aliud nigerrimum, maculis purpureis variatũ.

Animalium varietas.

Varii etiam generis videre eſt ibi Animalia, magnamque Iumentorũ & Pecudum copiam. *Granvellenſes* Equos Gradarios, Caneſque ejuſdẽ tractus ferociſſimos probant omnes. De Antiquis hujus Burgundiæ Comitibus Stirpis etiam Imperatorię Francicæque, multi multa memorię produnt. Nuperi fuere.

Imperium majorum.

Comitis & Palatini Burgundici ſimul cum Ducatus, titulos primus geſtavit *Eudo*, cui ſucceſſit Philippus ex Philippo Filio Nepos, quo ſine liberis defuncto. Rex Francorum *Ioannes* Ducatũ Burgundiæ Filio *Philippo* qui *Audax* cognominatus fuit dedit; ſed *Margareta* Philippo, Nepoti ex Sorore Ioanna ſuccedens, Comitatũ adepta eſt Burgundię; Huic ſucceſſit *Ludovicus Malanus* Filius, Huic *Margareta Malana* Filia, Hanc Philippus Burgundiæ Dux cognomento Audax uxorẽ duxit. Huic ordine ſucceſſere *Ioannes* Filius cognomento *Intrepidus*, *Philippus Bonus*, *Carolus Bellicoſus*, *Maria* nupta Maximiliano Auſtriæ, *Philippus Auſtriacus*, *Carolus* v Imperator &c. *Philippus Hiſpaniarum* Rex, *Philippus* Hiſpaniarum Monarcha. Comitatus iſte in tres Diœceſes & præfecturas, quæ Baillivatus vulgo, Iuri facilius dicundo diviſus eſt: *Superiorem*, *Inferiorem*, *Dolanam*. Primæ Sedes eſt *Veſulii*, Secundæ *Polichuni*, Tertiæ *Dolæ*. *Dola* autem, Arce potens, totius Comitatus eſt Metropolis, reliquarumque Vrbium celeberrima: ad Dubim ſita fluvium, qui in duo hic brachia ſcinditur. Putant quidam Ptolemæo eſſe Διδατπον lib. II. cap. IX, Sequanorum Vrbem. Nihil ibi earum rerum, quæ ad Civitatis ſplendorem faciunt, deſideratur. Forum hic elegantiſſimum & ſpatioſum; forma quadrata, Longitudine tamen Latitudinem nonnihil ſuperante. In parte Occidentali prætorium eſt, cum Carceribus. Primarium Templum, quod pulcherrimum & admirandi operis, Deiparæ Virgini eſt ſacratum. Sunt & multæ aliæ inter quas *Veſontio* vulgo *Beſançon* urbs Imperialis, olim dicta *Chryſopolis*: ſita eſt commodo fertilique territorio. Alduaſdabis fluvius magna ex parte ipſam interſecat, ejuſque potiorem partem concludit, reliquam partem ad portam qua Dolam itur, fluvius non alluit.

Nozerethum

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [268] - 266
PUBLIC DOMAIN

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [269] - 267
PUBLIC DOMAIN

Nozerethum Noſeroy, quod olim a nucibus dictum Nucillum, ſed Ludovicus Cabillonenſis ab expeditione Hieroſolymitana reverſus, muris cinxit, ac *Nazarethum* dici voluit. Hic Comes arcem habet, quæ quia plumbo intecta eſt, dicitur plumbea. *Salina*, ampliſſima Civitas, toto terrarum Orbe celebris; ab ſalſis denominata Fontibus, Saleque inde igne denſari ſolito; qui candore præſtans in finitimas regiones exportatus maximum hujus Comitatus eſt vectigal. Reliquarum Civitatum deſcriptiones brevitatis gratia omittimus. *Lacus.* Lacus habet hæc *Burgundia* ingentes & mirabiles: Inter eos non poſtremi loci, cui ab *Voraginibus* nomen mirum Naturæ ludentis opus. Super enim Aqua fit Limus, qui adeo dureſcit, ut Continens videatur: ſuper quo tamen Equites Curruſque ſecure non ambulant, ſed ſoli Pedites. Is Cœlo pluvioſo & nebuloſo non emergit, niſi Serenitas ſit futura. Tunc per Foramina brevi tempore auctus totam Columbanam planiciem rigat. Inter Nozerethum porro & Ripariam alius eſt Lacus in Bonvalli, Lupis, Parcis & aliis Piſcibus abundans, qui ſeptimo quoque anno in aliquot hebdomadas fuffugiens & deliteſcens, iterum emergit. Quę res in Miraculum exit, Fidemque vincit. Tractus hujus Comitatus Auſtralior Lacubus ſcatet: Videre ibi eſt qui vernacule *Malcteux* Major Minorque; *Narlay*, profunditatis vix credendæ: *Vernoy*, duo *Chamblici*, *Frogeay*, *Ronchault* & alii. *Flumina.* Flumina ſcindunt eam beantque plurimum non pauca: *Dubis*, *Lougnonius*, *Danus*, *Lupus*: *Dubis* totus ad hunc Comitatum pertinet; Δοβις. Ptolemæo, *Alduabis* Cæſari, ſi proba ſit conjectura Fulvii Vrſini: in aliis Codicibus *Alduaſdubis* & *Alduaſdalis* vitioſe legitur, Vulgo *Doux*. Oritur ex Monte Iura paullo ſupra Pagum amœniſſimum, quique inſtar Opidi, Motam. *Dubis* porro cœpto ab Meridie in Septentrionem curſu, per Pontium Lacum lapſus, nonnullis anfractibus prætergreſſus Pontarlum, Mortuam & Vafrum, Fanum petit S. Hippolyti; unde in Occidentem flexus ad *Pagum Chaſtelot* verſus Africum tendens, Veſuntionemque permeans, & facta ad Dolam Inſula poſt multas ambages receptoſque Fluvios prope Virdunum Arari commiſcetur. Totus etiam Burgundiæ Superioris eſt *Lougnonius*, vulgo *Lougnon*, *Danum* evomit ex ſinuoſo receſſu Mons arduus Syrodo, grandi & celeberrimo Pago, incumbens: Sunt & *Lupus* vel *Lupa*, vulgo *Love*, *Araris* & alia. *Ratio adminiſtrandi.* Quod ad Statum hujus Liberi Comitatus Politicum, quoties Comitia provincialia ſunt agenda, tres Status conveniunt, convocante eos nomine Comitis Principe Arauſiorum, Nozereti & Arlei Dynaſta. Sunt autem Nobiles, Eccleſiaſtici, Vrbes. Superioris Diœceſis Comites; *Montbelliart*, *Roche* & *Varax*, *Montrivel*; *Thalamey* & *Vaulgrenans*, *Vergey*, *Rey*, *Liſtenois*. Abbates; *Croiſſant*, *Charité*, *Bitaine*, *Corneul*, *Tulley*, *Clarfont*, *Luxeul*, *Bellevaulx*, *Grace-Dieu*, *Charleu*, *Trium Regum*, Priores: *Vaucluſe*, *Lantenans*, *Cuſance*, *Marteret*, *Iuſſey*, *Portſus Saoſne*, Montreul ad Sagonam, S. Marcelli. Canonici: *Calemoſtier*, & alii aliis locis. Vrbes; *Gray*, *Veſoul*, *Montboiſon*, *Juſſey*, *Palma*, *Portſus*, *Saone*, *Cromary*, *Montiuſtin*, *Faulcogney*. Domini: *Montmorot* & *S. Loup*, *S. Martin*, *Taulens*, *Villeneuſve*, *Rupt*, *Montgevelle*, *Chaſtillon* & *Belvoye*, *Conflandey*, *Monbaillon*, *Velleſon*, *Dicey*, *Vgny* & *Chemylly*, *d'Oizelet*: *Cicon*, *Traſves*, *Rainconnieres*, *Coſtebrune*, *Sombernom*, *Valle-fault*, *Bermont*, *d'Avilley*, *Mugnay*, *Vereur*, *Touraize*, *Citey*, *Provancheres*, *Grand-mont*, *Uelle Chevreloux*, *Voyſey*, *Dampierre*, *Frotey*, *Reutal*, *Matey*, *Noironne*, *Tromarey*, *Milleſay*, *Mailleron-*

Mailleroncourt, Myon, Bennenge, Vellerot le boz, Clere, Betoncourt, Mortaillotte, d'Amondans, & de Fraisne, Chauvirey, Montot, Mons S. Legier, Cuvry, Montereul, Sorans & *Lambry*: & alii permulti. Inferioris Comites sunt *Ruffey*, & *S. Aulbin*: *Baro, Chevreaulx*: Abbates, *S. Eugendi, Baume, Balerne, Mont S. Marie, Mont Benoist, Beyllen, Rausieres*: Priores, *Mainnaul, Vaucluse, Bonlieu, Mente, Lonsle saulnier, Arbois, Mote, Syrodi, Vallis, supra Polichnium, Mortau*. Canonici, *S. Mauritij, S. Anatolij, S. Michaelis*, Salinis omnes: *Arbosienses, Polichnienſis, Nozeretenses*, & aliarum Vrbium Locorumque alij. Vrbes: *Salinæ Arbois, Poligny, Pontarlier, Nozeret, Castrum Caroli*, Monmoroti, *Orgelot*. Domini: *Coulongnia & Andelest, Courlaou & le Pin, S. Amour, Argento, Labespin, Poupet, S. Sorlin, Darnam & Tramelay, Barsia, Cressia, Fitigny, Chamberia, Montena, Vecles, Rosait, Marigna, Beau-fort, Nasey, l'Aigle, Courboson, Vertamboz, Largilla, Moiron, l'Estoille, Chasnet, Aresche, Coges, Bar & Jousseaul, d'Augea, Muyre, Charrin, Charlin, Chaumes. Breterieres. Fontenay, Cogna. Chaulx*. Montuet. *Vadans Villette*, les Arbois. *Aiglepierre. Chastelbullain. S. Iulian. Descrilles. Verges. Chay. Champaigne. Beaulchemin. Villeneufve léz Orgelet. Chastres. Præfectus Arcis de Joulx*, sive *Iuræ* Montis. *Vincelle, Vismeaulx* & alii multi. Dolanæ Diœcesis: Dominus de *Givrey*: *Longepierre* & *Rahon. Clervaus*. Abbates, *Billon. S. Vincentij S. Paulij Bisantij. d'Arcey. Priores: Loye: Laval. Damparis. Iouhe*. Monterot. Mote, supra Altam Petram. *Faye* Mostier in Secusia. Canonici: *Dolani, Bisuntinenses*, & alii aliis locis. Vrbes; *Dola. Quingeium. Ornans. Loya. Rocheford. Vercellæ*. Domini: *Vauldrey. Rainnes. Rye. Monfort. Mont-Richard. Fertans* Maillot. *Bermont. Cleron. Verchamps Dossans. Port. Chasteau. Roillault, d'Abbans* & *Marchault, Reculet, Chantrans*, Mont-gros-pain, Mutigney. *Chassey Paressey, Choisey. S. Ilye. Faye. Parrel. Chemin. Rabus. Champdivers* & *Raslonnieres. Raunche-court*. Paintre. Montrambart. *Salans. Goussans. Chavirey. Ancier* & alii. Nobilitas hujus Comitatus, ut hinc videmus, valde est frequens. Quatuor autem sunt familiæ, quę a *Burgundiæ* Regibus & principibus originem trahere, vel cum iis adfinitatem contraxisse commemorantur; *De Vienne*, cui, *Nobilitatis* Epitheton tribuitur: *De Vergy*, cui *Strenuæ* Titulus datur; *De Chalon*, quæ *Opulentæ Divitisque* nomen obtinet: Arausiorumq, Principatus Titulum. De *Neuf Chastel*, quæ *Feudis* est insignis. Cæterum appellationes omnes ex tribus Diœcesibus, sive Ballivatibus *Dolam* ad Supremum Comitatus hujus Parlamentum, referuntur. Et ad Statum Ecclesiasticum quod attinet, Archiepiscopus *Bisuntinus*, cui subsunt tres Episcopi, *Basilienſis* in Germania & Helvetia, *Lansanenſis* & *Bellicenſis*, in Sabaudia, Ecclesiasticæ administrationis est caput, princepsque Imperii. Membra hic sunt Imperii & Quinti Circuli, *Archiepisc. Bisuntinus*, & Vrbs *Besançon*, Civitas Imperialis libera, olim maximum maximę Sequanorum Provinciæ Opidum, & ejus Præsidis fixa sedes. Decimus Imperii Circulus dicitur *Burgundicus*, quod a domo Burgundica sit institutus: complectitur præcipuos Belgii Principes, qui sunt *Dux Burgundiæ, H. Bergen* & *Waelhem, Comes Egmond* & *Iselstein. Comes Horne. Comes Nassau* in Breda, *Comes Bergen*.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [271] - 269
PUBLIC DOMAIN

Nomina & Situs.

Lugdunensium Civitati, ut in Notitia Provinciarum dicitur, *l'Archevesché de Lyon, le Pais & Seneschaucée de Lyonnois*, Limites scribuntur ad Septentrionem Bressia; ad Orientem Sabaudia: qua Meridiem spectat, Delphinatus est cum Languedokia; qua Occidentem, Forenses jacent & Arverni. Sua hic olim habuerunt Domicilia *Segusiani* Plin. Σεγουσιανοι Ptol. Σαιγουσιανοι Strab. Secusiani, vel, ut alii scribunt Sebusiani Cęs: Hodie *le Pais & Seneschaucee de Lyonnois*. Caput hujus Tractus ad confluentem cum Rhodano,

Urbs Lugdunũ.

Lugdunum est. Sic amplissimam, ornatissimam, florentissimam Vrbem nominant Tacitus, Plinius, Antoninus; & qui Latinorum Scriptorum non? Λούγδουνον Straboni, Ptol. aliisque Græcis: Λούγδουνα Stephano. *Vetus* nomen hodie, sed contractius, servat. Ludunt enim, qui in vulgata appellatione *Lyon*, *Leonem Gallicum* quærunt. Nomẽ derivant quidam ab *Lugere*, quodilli proprium fuit post fatale Incendiũ; de quo post: nonnulli ab *Lucere*, quod in Monte, ranquam Specula, longe lateque Luceret: alii ab *Lugdo* Celtarum Rege. Maccis & Bucconibus sua linquenda. Vetus Itinerarium a Burdigala Hierosolymas usque, quod Pithœo debemus, in fine *Lugdunum Desideratum Montem* interpretatur, Idiomate proculdubio *Vet*erum Gallorum: cujus penitiora scrutati sunt qui deducunt ab Voce *Luyck* quæ Hodieque Gallis Belgis, Germaniæque Inferioris populis pro *Fortuna* in usu ut *Lugdunum* fuerit, *Fortunæ* quasi dicatus *Mons*. Ericus Monachus lib. IV de Vita S. Germani in *Lugduno* dictionem *Lucht*, quæ Gallorum Belgarum Lingua *Lucem* sonat, agnoscere videtur:

Lugduno celebrant Gallorum famine nomen
Impositum quondam, quod sit Mons Lucidus.-----

Dunum sane antiquis Gallis *Montẽ* esse, constat. *Montis Lugdunensis* etiam meminit Petrus Arvernus Cluniacensis Abbas lib. IV Epist. II: *At postquam de Vivarensium colle ad Lugdunensem Montem divina Dispositio te transtulit*. Sic Seneca in Ludo Claudii:

Vidi duobus imminens Fluviis Jugum.

Montem hunc Adcolis crassiorem caussari Aërem innuit apud Sidonium lib. I. Epist. IIX Candidianus: *Nebulas ergo mihi meorum Lugdunensium exprobas, & diem quereris nobis matutina caligine obstructum vix meridiano fervore reserari? Et tu ista hæc mihi Cesenatis furni potius, quam Opidi Verna deblateras*? Sic etiam apud Strabo. Λούγδουνον ἐπιπροσθέν ὑπὸ λόφω. Quis Vrbis conditor, incertum. Amplificavit & ex Monte, qui primo habitatus, in planiora Loca pomœrium produxit L. Munatius Plancus; *Colonia* in eam Augusti principatu ducta; anno Urbis ↄ ccxi. *Coloniam* nominant Tacitus lib. I Histor. & Plinius lib. IV cap. XIIX Natur. Histor. In vetere quadam Inscriptione Legitur COLAUG. LUG. Ab eo tempore semper cum primis Galliarum *Vr*bibus censeri solita, dignaque habita, quę cum Vicinis Immunitate gauderet. Nam *Segusianos Liberos* vocat Plinius lib. IV. cap. XIIX. & *Lugdunenses Gallos cum Viennensibus Iuris Italici* facit Paullus IC. lib. L. Digestor. Tit. XV. cap. ult. Digna item, ex qua totius Galliæ Itinera ab Agrippa distinguerentur; cui *Ius* Monetę cudendæ tribueretur, in qua Gallorum omnium Tributa & Vectigalia colligerentur. Digna denique, ubi *Templum* ad Confluentes Ararim & Rhodanum ab omnibus Galliæ Civitatibus in Honorem Augusti cum formidanda illa ineptis

Scriptoribus

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [272] - 270
PUBLIC DOMAIN

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [273] - 271
PUBLIC DOMAIN

Scriptoribus *Ara* exſtrueretur. De Templo ſane Strabo lib. IV: Τότε ἱερὸν τὸ ἀναδειχθὲν κοινὸν πάντων κοινῇ τῶν Γαλατῶν Καίσαρι τῷ Σεβαστῷ, πρὸ τῆς ἰδρυθ᾽ πόλεως, ἐπὶ τῇ συμβολῇ τῶν ποταμῶν. *Ex hujus Templi ruinis* inquit paradinus de Antiquo Burgundiæ Statu, *concreta eſt illa Summi Templi ſtructura: quæ Ioannis Burgundiæ quondam Regis Opus dicitur, ut ex antiquis marmorum ruderibus Saxorumque Inſcriptionibus conjicere licet.* Ara variis Scriptoribus nota Auguſto dedicatum, Iulo Antonio Africano & Q. Fabio Maximo Coſſanno ab V. c. IↃCCXLIV, memorię prodit Suetonius in Claudio cap. II. Sic ad ea tempora Epitome Livii lib: CXXXVII. *Ara Cæſari ad confluentem Araris & Rhodani dedicata.* Ad eam vivente adhuc Auguſto, ut Scribit Dio ſub finem lib. LIV. Ludi celebrabantur, addens eos ſua quoque ætate permanſiſſe. Caligulam Certamen ibi quoque inſtituiſſe Græcę Latinæque facundiæ, ſcribit idem Suetonius in ejus vita cap. XX. *Quo certamine*, inquit pergens, *ferunt Victoribus præmia Victos contuliſſe, eorundem & Laudes componere coactos, eos autem, qui maxime diſplicuiſſent, Scripta ſua ſpongia Linguáve delere juſſos, niſi ferulis objurgari, aut Flumine proximo mergi maluiſſet.* Reſpicit eo Iuvenalis:

Palleat ut nudis preſſit qui calcibus anguem:
Aut Lugdunenſem Rhetor dicturus ad Aram.

De hac Ara Strabo meminit, ejuſque *Sacerdotem* edit Inſcriptio, quæ in ipſa Vrbe ad Murum Templi vetuſtiſſimi Divi Petri:

IOVI. O. M.
Q. ADGINNIUS URBICI
FIL. MARTINUS. SEQ.
SACERDOS ROMÆ. ET. AUG
AD. ARAM. AD. CONFLVENTES
ARARIS. ET. RHODANI
FLAMEN. II. VIR. IN CIVITATE
SEQUANORUM.

Opera publica. Quid jam dicam de reliquis, quas ibi & nunc eſt legere, *Inſcriptionibus*? Superat omnes Tabula ærea, quę Claudii Imperatoris Orationem continet ſuper Civitate Gallis danda. Legitur cum apud alios, tum accuratiſſime deſcripta apud Iuſtum Lipſium, & in Commentario ad XI Analium Taciti, & in Auctario, Theſauro Inſcriptionum Martini Smetii adpoſito. Priſcam ejus magnificentiam teſtantur paſſim *Templorum*, *Arcum Triumphalum*,

phalium; *Aquæductuum*, & alia Antiquitatis Monimenta. *Fori Veneris* memoriam ſervari ajunt in *Forviere*. Ab ea Vrbe nobiliſſima Galliæ Pars in quinque deſtincta quondam eſt *Lugdunenſes* I. II. III. IV. V; uti in Notitia Provinciarum Galliæ, eſt videre. Igne Fatali miſerandum in modum ſuo tempore exuſtam conqueritur; Clademque inde acceptam deplorat epiſtola ad Lucilium XC. I Seneca. Accidit centeſimo anno ab Colonia deducta, eodem Seneca obſervante. Solatium iſti calamitati adhibitum ab Nerone, ſeptimo poſt Incendium anno. Legendus Tacitus lib. XVI Annal. Quum ejus Mœnibus ſe continuiſſet Albini exercitus, ab *Imperatore* Severo obſeſſa, brevi poſt capta, direpta, iterumque incenſa fuit: uti refert Herodian. lib. III. *Lugdunum* Philippus Pulcher Francorum Rex pontificis juſſu Ditioni ſuæ adjecit, ſcribente in Annalib. Papirio Maſſonio. Vrbs hæc hodie amœno commodoque ſita loco; natura fere inexpugnabilis; ab una parte duobus munita Collibus iiſque fructiferis, ab altera totidem beata *Fluviis*, Arari, Rhodanoque. Templorum Ædificiorumque, cum publicorum, tum privatorum magnificentia ſuperbiens: opibus & mercatura ſupra modũ florens: ut celebertimum facile ſit hodie totius *Galliæ* Emporium, Regniq; Cor & Clavis inſtar, qua Aditus recluditur in *Italiam*, *Germaniam*, aliaſque Provincias: confluentibus eo ad publicas Nundinas ſolenniter, & ex condicto quaſi, quater ſingulis annis undique variarum *Gentium* Mercatoribus: Regnante *Carolo* IX. quum tota arderet Bellis Civilibus Gallia, Arcem futuris motibus averruncandis, invita ſatis, accepit: Sedes eſt cum Archiepiſcopalis, cujus Præſules Belleforeſtius recenſet CII, quique Primates ſe gerunt *Cleri* Gallicani; tum Præſidialis & antiquus *Seneſchallatus*, cui ſubſunt *Territoria Lugdunenſe*, *Forenſe*, *Matiſconenſe* & *Bellojolezium*; quæ poſtea nonnihil mutata. *Eccleſiam Lugdunenſem* Bernardus Abbas Clarevallenſis hoc celebrat Elogio: *Inter Eccleſias Galliæ conſtat profecto Lugdunenſem anteire, ſicut dignitate Sedis, ſic honeſtis Studiis & laudabilibus Inſtitutis. Vbi enim æque viguit Diſciplinæ Cenſura? Morum Gravitas? Maturitas Conſiliorum? Auctoritatis Pondus? Antiquitatis Inſigne? Præſertim in Officiis Eccleſiaſticis haud facile unquam viſa eſt repentinis Novitatibus acquieſcere, nec ſe aliquando juvenili paſſa eſt decolorari Levitate.* Atque hæc de Tractu Lugdunenſi dicta ſufficiant: ad Helvetiam tranſeo.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [275] - 273
PUBLIC DOMAIN

Regio.
Nomina.
Vnde deducta.

Vgdunenſi Tractui ſuccedit apud Mercatorem ea Regio quam Romani *Helvetiam* vocarunt. Eam aut magnam ejus partem hodie vocant *Suiciam*, aut *Suitiam*, a *Vitis* Saxoniæ populis, quos ob violatam ſacpius fidem, ſedibus ſuis ejectos Carolus Magnus in Alpes conjecit, quemadmodum & Nordalbingorum aliquot millia in Flandriam ac Brabantiam tranſtulit. Vel a Suecis qui tempore *Sigeberti* Regis è Suecia in Helvetiam commigrarunt, ſive inundationibus aquarum, ſive numeroſo *Incolarum* cœtu ſedibus ſuis excluſi: vel denique a *Suitio* pago: vulgo *Switſcher Landt*. Dicitur & *Confœderatorum terra*, vernacule *Eydgnoſchaft*, a fœdere quo inter ſe Helvetii juncti ſunt. Hi Eutropio aliquando *Quadi* dicti fuere. *Helvetia*

Situs.

porro inter montem Juram, Lacum Lemanum, *Italiam* & Rhenum ſita eſt; Habetque ad Ortum *Solis* Tirolenſem Comitatum, ad Auſtrum Alpes Cottias, Lombardiam, Mediolanenſem Ducatum & tractum Pedemontanum: ad Occaſum *Sabaudiam* & Burgundiam: ad *Septentrionem* Rhenum. Patent autem Helvetiorum fines in longitudinem CCXL millia paſſuum, ut ait Cæſar lib. 1 de bello Gall. quod & hodie verum eſt. At in latitudinem tantum LXXX: quam Cæſar aliquanto majorem facit. Regio omnis ſalubri fruitur Aëre: ac licet celſis præruptiſque Montibus aſpera ſit, ita tamen miteſcere cœpit Incolarum indefeſſo labore, induſtria ac cultura, ut nulla parte ſterilis ſit: quin ad vitam ſuſtentandam producat non ſolum neceſſaria, ſed & ea quæ delitiis ac luxui inſerviunt. Frumentum abunde profert, quanquam pleriſque in locis, niſi gleba exuſta fuerit ſementem fruſtra projeceris: verum huic incommodo Agricolarum labor ac induſtria occurrit. Vinum multa loca adeo generoſum gignunt, ut Rhenenſe longe ſuperet, & ſapore & virtute. Huc accedunt pinguiſſima prata, in quibus tum greges, tum armenta magno numero paſcuntur, ex quibus incolæ magnum percipiunt emolumentum. Ferarum etiam magnam multitudinem alit paſſim Regio, ut ſunt *Vrſi*. Cervi. Damę. Capreoli. Ibices. Lynces. Apri, & aliæ, unde Incolis frequens venatio; nec deſunt Aves, quarum captura hic admodum felix, Helvetia Anarcha eſt. & libera, neque ulli principi ſubjecta, ex quo partim civilibus diſcordiis partim inclementioribus & injuſtioribus imperiis illorum qui pro Imperatoribus ea loca adminiſtrarunt Helvetii incitati, quibus acceſſit ὕβρις Nobilitatis, fœdere inito jugum excuſſere, atque in libertatem ſeſe aſſeruere. Initium confœderationis fecerunt, *Vri*. Silvani. Suitenſes, in horum Opido.

Animalium varietas.

Exemplo invitatæ paullo poſt urbes reliquæ, cum irritare eas ac laceſſere potentes vicini non deſinerent, idem fecerunt, & inita cum prioribus atque inter ſe ſocietate; eaque arctiſſimis fœderum legibus devincta, potentiam confecerunt vicinis facile parem, quæ victoriis & ſociorum acceſſione adaucta, tandem etiam formidabilis iiſdem evaſit. Ager Helveticus in quatuor partes finditur quas ipſi *Gow* vocant, voce Germanica, quæ Regionem vel Pagum ſignificat: ſuntque hæ: *Zurichgow*, *Wiſliſpurgergow*, *Argow* & *Turgovv*, Reſpublica vero *Helvetiæ* tribus conſtat partibus. Prima pars ſunt 13 *Pagi*, quos Itali *Cantones*, *Ort* Germani vocant. Hi ſoli hoc juris habent præ aliis fœderatis, quod de omnibus ad communem Remp. Helvetiorum pertinentibus in publicis Conventibus deliberant, & ſuffragia ferunt, omniumq, totius civitatis commodorum & incommodorum participes ſunt; Præfecturas quas ſimul acquiſierint, pari jure adminiſtrant, & reliquæ prædæ publicè

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [276] - 274
PUBLIC DOMAIN

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [277] - 275
PUBLIC DOMAIN

publice ex æquo participes sunt: videlicet *Tigurum*, & accessit Fœderi trium Pagorum anno Dom. CIↃ CCCLI *Berna* fœderi Helvetico juncta est anno CIↃCCCLV. *Lucerna* anno CIↃCCCXXXII perpetuo fœdere tribus primis Pagis juncta est. *Uria, Uren, Suitia, Svvitz, Vnder-Waiden* hę primæ inter se fœdus constituerunt anno CIↃCCCIIX. *Tugium, Zug* anno CIↃ CCCLXII sex Pagis accessit. *Glarona* simul cum *Tugio* idem fœdus iniit. *Basilea* anno CIↃ IↃI se decem Pagis fœdere junxit. *Friburgum, Saladorum* simul anno CIↃCCCCXXCI in numerum Pagorum communi consensu receptæ sunt, & sic Civitas Helvetica X Pagis constitit. *Schaffhusen* anno CIↃ IↃI in numerum Pagorum recepta, cum X pepigit. *Abbatiscella* anno CIↃ IↃII in numerum Pagorum recepta est. Hujus Pagi ager in 12 partes sive ordines divisus est, quas ibi *Roden* vocant, quarum sex conjunctæ Pago, *interiores* dicuntur: reliquæ *exteriores*. Deliguntur autem è singulis partibus Senatores æquali numero XII qui toti regioni consulant, & fiunt in universum CXL IV Senatores. Secunda pars sunt fœderati, *Abbas* & Opidum *S. Galli* fœdere junctum IV Pagis Helvetiorum anno CIↃ CCCCLV. Et post anno CIↃ CCCCLV. cum VI Pagis Tiguro, Berna, Lucerna, Suitia, Tugio & Glarona in perpetuum. *Rhetorum, Populus Graupondter* cum VII veteribus Pagis æternum fœdus pepigit anno CIↃ CCCCXCVII. *Curienses* vero, quorum societas *Domus Dei* vocatur, anno CIↃ CCCCXCIIX. Tertia societas quæ *Decem Judiciorum* vocatur cum Helvetiis non pepigit, sed quia II prioribus, æterno fœdere cohęret, etiam Helvetiis amicitiam & societatem fidam præstat. *Sedunum* cum *Valesia* tota fœdus æternum iniit cum Bernatibus, anno CIↃ CCCCLXXV. Et post cum Religionis controversia orta esset, Hadrianus Episcopus Sedunensis, & septem Decumæ Valesianorum fœdus fecere, anno CIↃ IↃ XXXII. Friburgi cum VII Pagis Helvetię Lucerna, Vria, Suitia, Vndervvaldia, Tugio, Friburgo, Salodoro ex integro Romanæ Ecclesiæ adhærentibus. *Rotvveil* primo fœdus iniit cum Helvetiis, anno CIↃ CCCCLXII in annos XV, quod aliquoties renovatum, anno demum CIↃ IↃXIX perpetuo sancitum est. *Mulhusen* anno CIↃ CCCCLXIIX Helvetiis fœdere juncta est. *Bienna Biel* Bernatibus se fœdere junxit annis 1303, 1306. 1352, ac 1367 arctissime. *Geneva* ius Civitatis cum Bernatibus pepigit, idque arctius firmavit, anno *CIↃ IↃXXXVI*, nondum tamen communi Pagorum Civitati inserta est. Tertia sunt præfecturę armis, aut spontanea deditione conquisitæ: *Turgea, Turgovv* anno *CIↃ CCCCLX* in potestatem Helvetiorum redacta, cui VI vetustiores Pagi imperant. *Aquensis Baden* subiugata anno *CIↃ CCCCXV*, cui *IIX* primi Pagi imperant. *Rheguſii* anno *CIↃ CCCCXCI* conquisita a Pagis *VII* primis & *XIII* regitur. *Sarunetum, Sarungans* anno *CIↃ CCCCXXXIII*, a Georgio Comite Werdenbergensi, *VII* primis Pagis venditum, a quibus & regitur. *Liberæ Provinciæ* captæ anno *CIↃ CCCCXV*, *VII* veterum Pagorum Imperium agnoscunt *Lugano, Locarno, Mendresium, Vallis Madia*: hæ *IV* prefecturæ ex dono Maximiliani Sfortiæ Ducis Mediolanensis, anno *CIↃ IↃXIII* in Helvetiorum potestatem pervenere: His omnes Pagi præsunt, excepta Abbatiscella. *Biltionum, Bellizani*: huius Imperium III primis Pagis confirmatum est, anno *CIↃ IↃXIII*. *Valesia* quæ etiam hac Tabula continetur, complectitur tres populos, & tria fœdera. Duo priores sunt *Viberi* & *Seduni*, qui uno nomine *Liberi Valesii Superiores* dicuntur, & in VII Conventus quos *Decumas* vel *Desenas* vocant, divisi sunt. *Veragri*, qui &

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [278] - 276
PUBLIC DOMAIN

qui & *Valesiani Inferiores*, Superiorum Imperio parent: Omnium tamen Princeps est *Episcopus Sedunensis*, qui summam, tam in Ecclesiasticis, quam in Civilibus rebus Authoritatem obtinet & Comes atque Praetectus Valesiæ nominatur. Comitatum hic invenio *Werdenberg* & *Baronatum Sax*. Lacuum amplissimorum nusquam major numerus quam in hac Provincia, inter quos *Lucerinus, de Lucernerzee*: *Tigurinus, Zuricherzee*: *Rivarius, VValenzee*: *Neoburgensis, Nuvvenburger Zee*, & omnium maximus *Acronius*, *der Bodenzee*, quem Solinus & Plinius *Brigantinum*, Ammianus Marcellinus *Brigantium* vocat, a Brigantio vetustissimo Opidulo. Longitudo ejus est XXIV millium passuum, latitudo minimum XII. Ammiani verba, quia luculentam Topographiam Lacus & Rheni cataractarum continent, adscripsimus. *Inter montium celsorum anfractus impulsu immani Rhenus extenditur, qui penes Alepontios in deciduas cataractas inclinatione pernici ut Nilus funditur, torrens ab ortu protinus primogenio, copiis aquarum propriis irruit, cursu simplici: Iamque adjutus nivibus liquatis & solutis alta divortia riparum abradens Lacum invadit rotundum & vastum, quem Brigantium accola Rhetus appellat; horror squalentium silvarum inaccessum efficit, nisi qua vera in Alamania virtus & sobria vita composuit locũ Barbaris, & natura locorum, & cœli inclementia refragrante. Hanc ergo paludem spumosis sternendo verticibus amnis irrumpens & undarum quietem permeans, mediam velut funali, libramento intersecat, & tanquam elementum perpetua discordia separatum nec aucto nec imminuto agmine quod intulit, vocabulo & viribus absolvitur integris. Quodque est impendio mirum, nec stagnũ aquarũ rapido cursu movetur, nec limosa sub colluvie tardatur properans flumen, & confusum misceri non potest corpus: quod nisi ita agi ipse doceret aspectus, nulla vi credebatur posse discerni.* Flumina vero Helvetiam rigantia sũt *Rhenus, Rhodanus, Adua, Ticinus, Limagus, Byrsa, Langarus, Sara, Taurus* vulgo *Dur, Ænus, Arola*, aliaque permulta. Montes hic enumerare vix opus est, cum notiores sint per Orbem Rhetici montes quam ut quisquam eornm nomina desideret. Verum ne hic quoque defuisse videar, prodam saltem aliquot. Summæ Alpes nunc *Gothardi Mons* dicitur, hunc sequuntur Peninæ Alpes: apud Salassos *Cottiæ Alpes* & *Silvius* mons sunt. Dein Montes *S. Bernardi* major & minor. *Graiæ Alpes* Lepontiorum sunt: *Adulæ Mons* Germanis *der Vogel*, Misaucos attingit. *Juliæ Alpes* ac *Permurna* mons in Engadinorum ora sunt. Hinc *Valarius* & *Brantius* montes, apud Vendones: *Rhetico*, mons in Rhucantiis est. *Juràssus* mons, Lemano imminet Lacni. *Abnobæ* montes in Tulingorum finibus sunt. Atque hæc sunt hujus tractus famosissima juga. Sed de Alpibus fusius in *Italia*. Silvæ sunt innumeræ, singulę Hercynię portiones sunt, cuius hic caput est, quamvis varia sibi hinc inde adsciscat nomina, ut pote *Silva Brigantina, Rhynvvaldt, Bonvvaldt*, ac nonnulla alia. Helvetiorum Respublica ex Optimatum & Populi imperio mixta est. Etenim ex his populis quibus tota Civitas constat, quidam merè Democratio imperio utuntur, ubi totius plebis consilio fere omnia aguntur, veluti in his Pagis qui nulla habent Opida, uti sunt Vranii, Suitii, Vndervvaldii, Glaronenses & Abbattiscellani: & par ratio est Tuginorum, quamvis hi Opidum habeant: alii ab Optimatibus reguntur, ut omnes urbes Helvetiæ Tigurum, Berna, Lucerna &c. sed cum potestas summa penes Populum sit a quo Magistratus eliguntur: mixtę sunt hæ respublicæ, & aliæ magis Aristocraticæ, aliæ plus Populares sunt.

Lacus.

Flumina.

DE Helvetia generatim dixi, ſequuntur Partes. Has Mercator tribus Tabulis ſequentibus graphicè delineatas exhibet. In prima, Provinciæ duæ, eæ quę vernacule *Zurichgovv*, & *Baſilienſis*; in ſecunda *Wiſliſpurgergovv*; & in tertia *Argovv* proponitur, quarũ deſcriptiones una cum Lacus Lemani Chorographia, ordine dabo. Ad priorem Provinciam quę prima Tabula depingitur quod attinet, ea

Regio. *Zurichgovv* vernacule. *Tigurinus pagus* Cæſari dicitur, Solum hujus tractus & potiſſimum per circuitum *Tiguri*
Soli fertilitas. civitatis primariæ eſt valde fœcundum; feraxque Vini & Frumenti plurimi. Vinum tamen plerumque eſt ſub-
Vrbs Tigurum. acerbum, nec poteſt ob vicinas Alpes ad perfectam pervenire maturitatem. Matureſcit autem Vinum, ſeu potius miteſcit a ſua auſteritate poſt aliquot annos in penu conſervatum. Urbs hujus *P*rovinciæ primaria Latinis *Tigurum*, proximis aliquot ſeculis *Thuregum*; dicta, vernacule *Zurich*. Vetuſtiſſima eſt Vrbs; ſita loco amœno ad exitum Lacus magni qui hic deſinit, excluditque amnem *Lindmagum* vulgo *Limmat* dictum, quem haud procul a *G*larona recipit & dividit Vrbem in duas Civitates majorem & minorem; quæ tamen tribus conjunguntur amœnis pontibus, in quibus frequentes *C*ivium fiunt deambulationes. Forum habet frumentarium ampliſſimum, in quo ingens *F*rumenti vis hebdomadatim divenditur. Incredibilem *P*iſcium copiam Lacus Tigurinus huic Vrbi ſuppeditat. Forum annonæ illic locuples eſt, lacus ſubvectioni idoneus. Etſi autem Tigurum quinto demum loco Helvetico fœderi acceſſerit, nihilo tamen minus propter Vrbis celebritatem & potentiam princeps locus omnium conſenſu illi datus eſt, quem hodie quoque aucto fœdere retinet in Comitiis, Legationibus: aliiſq; publicis actionibus. Viros illuſtres & claros multos habuit: *Conradum Pellicanum* linguæ Hebrææ, Chaldææ & Thalmudicę peritiſſimum: *Theodorum Bibliandrum*: *Conradum Geſnerum* Polyhiſtora illum Ϛωμμαστιϗὸν τοῦτον, ac multos alios egregios viros. *Tigurinus* Pagus habet extra urbem Præfecturas Majores & Minores. *Majores* ſunt IX. *Kyburg* Comitatus: *Grœningenſis* Præfectura: *Audelfingen*: *Grifenſee*: *Eglſovv*: *Libera Provincia*: *Regenſperg*: *Vadiſvillana*, *Wadiſchvvyl*: *Lauffa* ad cataractas Rheni, *Lauffen*. *Minores* XXII *Vitodurum*, *VVintehur* & *Steina* Opida Tigurinis parent, proprios tamẽ Magiſtratus habent, ſed Tigurinorum

Tugium Pagus Suus. edictis tenentur & in bello illis militant, propriis tamen ſignis utentes. Adcenſetur huic Provincię Tugiũ pagus, *Tugium*, vulgo *Zug*, Opidum, ejuſdemque nominis Regio, verſus Septentrionẽ, Suitiam vicinitate attingens in pede paſcui, & vitibus conſiti Montis lacui piſcoſo adjacet, cui a Civitate nomen *Lacui Tuginio*, qui

Soli fertilitas. Meridiem verſus ad Artenſe Opidum extenditur. Agrum compaſcuum; Vini Frumentique feracem habet.
Imperium majorum. Ejus cultores *Tugini*, Straboni vero lib. VII. *Toygeni* dicuntur, qui cum Tigurinis & Cimbris inito fœdere, Romanis ſe oppoſuere. Conſulendi Plutarchus in vita Marii & Eutropius lib. V. Paruit Tugium aliquando nobilibus, poſtea in Auſtriorum poteſtatem pervenit: Hi, bello Helvetico, perpetuo pręſidia illic aluere, quæ Suitios & Tiguri nos infeſtabant. Itaque anno MCCCLII Tigurini cum quatuor aliis pagis expeditionem adverſus Tugium ſuſcepere. Præſidiarii, munitionibus Opidi diffidentes, ante adventum Helvetiorum id deſeruere, Cives tamen, qui fidem Auſtrio ſervare vellent, obſidionem per dies XV ſuſtinuerunt. Tandem deditionem

fecere.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [280] - 278
PUBLIC DOMAIN

Septen.
Meridies
occidens
Orions
Sveviae pars
Schwartzwald
RAVRACI
Die Basler.
ARGOW
ZURICH GOW
Zurich see
Lucerner see
Walen see
Obersee
Undersee
Lucern
Zug
Zurich
Basel
Schaffhausen
Rheinau
Kaiserstuhl
Baden
Brugg
Arburg
Aarau
Lenzburg
Liberg
Wettingen
Dietwyl
Cappel
Meyenberg
Meyland
Kusnach
Horgen
Rapperswyl
Wesen
Art
Einsideln
Lachen
Steinen
Neuels
Ramoos
Fruob
Kriens
Egery
Obermyl
Kisch
Cham
Sins
Sempach
Munster
Meienberg
Baldeck
Hitzkirch
Willisau
Suomisw'ald
Dirrenroot
Huttwyl
Seeberg
Lotzwyl
Wangen
Olten
Falkenstein
Balstad
Bechburg
Kestenholtz
Wolfwyl
Aarburg
Zofingen
Arwangen
Dunstetten
Brittnau
Reiden
Pfeffikon
Wyllen
Landenberg
Gryffensee
Turbental
Wetzikon
Fischental
Ruty
Wald
Wurmspach
Hurnle
Bubicon
Gruninge
Stainhusen
Altorff
Seon
Lenzburg
Wildeck
Wydysch
Birrwyl
Ruch
Hallwyl
Meyenberg
Sarmenstorff
Bonstetten
Hard
Altstetten
Wiedikon
Wipkingen
Oberglatt
Buchs
Dielsdorff
Regensberg
Dagersfelden
Stadel
Bulach
Kloten
Britten
Toss
Elgow
Aberdorff
Winterthur
Wulflingen
Nastenba
Marzing
Spiegelberg
Wengi
Tobel
Frauenfeld
Dinhart
Helfenberg
Schellenberg
Andelfingen
Huttwyl
Pfen
Winfelden
Busnang
Wart
Golden
Thur flu.
Rynberch
Manburen
Leuffen
Eschens
Stockburen
Richenow
Alenspach
Constentz
Der Videt see
Stain
Morblingen
Dorflingen
Ratolfs Cell
Rhin fluvii
Waldshut
Coblentz
Klingenaw
Leuffenberg
Frick
Elfingen
Stein
Munff
Metzyach
Osperg
Dornach
Dugst
Botingen
Grohingen
Liechstal
Buchendorff
Laufffen
Brimweill
Spital
Kilchberg
Clumbera
Bibersteyn
Alt Lechburg
Ofteren
Goffgen
Ror
Hagendorff
Meellingen
Lenzburg
Libera
Pro:
Sur Liberg
Rossberg
Wyl
Halwyl
Wilmang
Burgyl
Rinach
Farnbuhlen
Esche
Moschwanden
Birmistorff
Tourin
Altstetten
Hard
Wangen
Glatfl.
Tosfl.
Kiburg
Embrach
Vinstingen
Embrachthal
Merg flu.
Wyllen
Landenberg
Gryffensee
Griffensee
Uznow
Kusnach
Meylan
Altorff
Gryffenberg
Rapperswyl
Ruty
Wald
Wurmspach
Fischental
Hurnle
Bubicon
Gruninge
Stainhusen
Cham
Bar
Zug
Cappel
Meyenberg
Baldeck
Meienberg
Munster
Sins
Sempach
Hitzkirch
Willisau
Suomisw'ald
Dirrenroot
Huttwyl
Seeberg
Lotzwyl
Wangen
Olten
Falkenstein
Balstad
Bechburg
Kestenholtz
Wolfwyl
Aarburg
Zofingen
Arwangen
Dunstetten
Brittnau
Reiden
Pfeffikon
Ramoos
Fruob
Kriens
Egery
Obermyl
Kisch
Lucern
Art
Einsideln
Lachen
Steinen
Neuels
Lucerner see
Walen see
Obersee
Undersee
Zurich see
Sewen
Wurmspach
Ruty
Wald
Fischental
Hurnle
Bubicon
Gruninge
Rapperswyl
Zurich
Uznow
Gryffensee
Griffensee
Turbental
Wyllen
Landenberg
Gryffenberg
Kusnach
Meylan
Altorff
Horgen

fecere, & Helvetiis ſacramentum dixerunt, hac conditione: ſi intra præfinitum tempus Dux Auſtrius eos, exercitu adducto, obſidione liberaret, ab Helvetico ſacramento liberi, in ejus obedientiam redire poſſent. Cum antem vidiſſent ſibi nullam in Auſtrio ſpem eſſe, Helvetio fœderi ſe juuxerunt. *Tugium*, Pagus II habet partes, & in illis Conventus IV, ex quolibet autem Conventu LX eliguntur Senatores qui regioni conſulant. Opidum ipſum duorum Conventuum loco cenſetur. Ager vicinus tres Conventus habet, *Montanum Vallem Egeriam*, ſive *Aquas Regias*, *Baram* parochiam. Imperant autem *Tugini* Opidani per Præfectos in Vrbe commorantes his locis: *Cham* Opido, *Andreæ* vico, *Hunelbergo VVacheville*, *Steinhuſe* pago, *S. VVolfgango*.

Provincia Baſilienſis.

Hæc de priore hujus Tabulę provincia, ſequitur altera, nimirum *Baſilienſis*, ab inclyta Vrbe Baſilea ſic dicta. Dicitur & *Sungovia*, quod nomen e Sequanis deductum eſſe hauſt obſcura eſt conjectura, quam etiam Rhenanus approbat, rerum Germanicarum libro tertio. Agrum habet Vini optimi, Frumentique feraciſſimum: ut etiam vicinis annonæ caritate preſſis, ſuccurrere valeant ipſius Incolæ. Sunt & Pecorum paſcua lætiſſima.

Vrbs Baſilea. Vnde dicta.

Hanc Regionem olim, Scudo teſte, *Raurici* Ptol; Cæſari *Rauraci* inſederunt, quos refert, Helvetiorum exemplo, omnia ſua Opida vicoſque, & quicquid ædificiorum habebant, exuſſiſſe. *Baſilea* inclyta Vrbs hodie Regionis Caput: Hanc nonnulli *Baſileam* dictam a Baſiliſco hic reperto, quorũ opinio abſurda eſt, volunt. Alii a *Baſilena* Iuliani Imperatoris matre. Rhenanus a trajectu, quem lingua Romanenſis, hoc eſt Gallica *Paſſum* vocat, ut ſit dicta *Baſilea*; quaſi *Paſſilea*. Et addit; trajectum hoc loco fuiſſe veriſimile eſſe, etiam dum ſtante Auguſta, quod hic propter vallem per quam torrens è Byrſa ductus fluit, ripa ſit humilior, & ob multas cauſas ad tranſitum aptiſſima, apud Auguſtam autem abrupta. Hanc tamen conjecturam Munſterus rejicit, authoritate Marcellini, qui Civitatem illam Græca voce Βασιλείαν, id eſt *Regnum*, vocat, quaſi *Regnopolim* ſeu *Regiam* Civitatem. Alluitur hæc Vrbs Rheno, qui eam pæne mediam dividit, niſi quod ponte unitur. Habet Vrbs ipſa commoditatem magnam a Rheno, quia ad eam plures ſunt navigationes magniſque poteſt adiri oneribus. Paſſa eſt ante annos ducentos multos & graves terrę motus. Sed rurſum eſt inſtaurata, & anno M CCC CIX a Pio Pontifice Academia ornata, quæ omnibus ab eodem donata privilegiis, iuribus & immunitatibus, quibus fruuntur Academiæ Bononienſis, Colonienſis, Heidelbergenſis, Erdfordienſis, Lipſenſis & Viennenſis. Præfecturas habet *Baſilea* quę ſunt; *Furen-Sperg* Arx; *Rinfeld* in edito Monte ſita: *VVallenburg* Opidum: *Homburgum*: *Munchenſtein*: *Ramſtein*. *Toggius* Comitatus ubi *Togvvyl* opinor eſt, ſubeſt Abbati S. Galli, cum Toggiani Cives ſint Suitiorum & Glaronenſium: *Rapperſvvyl* Comitatus: *Straeſberg* Comitatus opinor, ubi *Straeſberg* corrupte ſcriptum exiſtimo: *Kilchberg* Baronatus. Reliqua Tugini pagi & Tigurini habes in Tabula Argovv. Abbatiæ Imperii in hac Tabula, quę neque in Suevico Circulo, neque in Germania Vniverſali monſtrantur ſunt *Reichenovv*, *Schaffhuſen*, *Kreutzlinge*, *Pfeffers*, *Pfefficon* opinor. Fluminibus

Flumina.

hæc regio riviliſque rigatur pluribus, quos omnes tandem Rhenus recipit. Inter hos *Rhenus*, *Byrſa* & *VVieſa*. *Byrſa* ex Iura monte per multas convalles Baſileam uſque devolvitur, plurima ſecum deferens ligna & lignorum rates. *VVieſa* vero flu. ab oppoſita parte a Nigra Silva ſegregatur, adferunturq; per eum plurimæ trabes ædificiis

ædificiis aptæ, ac deinde in minori *Basilea* multis inservit officinis. Nam serrantur ejus officio mola versatili arbores in asseres; commolitur Frumentum, acuuntur fabrilia Instrumenta, ducuntur in *Bracteas* ferreæ Massæ, multisque aliis conducit usibus, præter id quod habet nobiles *Pisces*, præsertim Trutas. Et quamquam minor est oppositio fluvio *Byrsa*; est tamen eo piscosior; pluribusque inservit officinis, etiamsi *Byrsa* non modica quoque exhibeat ministeria Molitoribus, & Chartariis, qui aliquot insignes habent officinas juxta hunc fluvium aut potius juxta rivulum ab eo segregatum & ad Mœnia usque majoris *Basileæ* facto alveo deductum. Sunt & hic *Tolderus*, *Largus*, aliique fluvii. Sed de his satis. Restat ut de administratione Reipublicæ harum Provinciarum, paucula subjiciamus. Ex Tribubus omnes qui publicis conciliis intersunt, pari numero è singulis deliguntur, tam Tiguri quam *Basileæ*. Sunt autem præcipuæ autoritatis duo publica Consilia in hisce Urbibus: Majus quando plures nomine totius plebis conveniunt, & id plerumque tantum in gravioribus negotiis & quæ ad totam Rempublicam pertinent convocatur: Minus quod quotidie Rempublicam administrat, & Civium controversias cognoscit. Ac Tiguri majus consilium est cc hominum, *Basileæ* ccxliv. Minus consilium Tiguri L hominibus constat, *Basileæ* Lxiv. Etenim è singulis Tribubus duodeni in majus consilium assumuntur, nisi quod Tiguri è Nobilium societate xiix deliguntur. In minus consilium Tiguri singulæ Tribus dant ternos homines, quaternos *Basileæ*: his accedunt duo Consules in singulis Vrbibus publici Concilii Capita; *Basileæ* præterea totidem Tribuni, quos una cum *Consulibus Capita* nominant: præterea Tiguri Nobilium societas senos in Minus consilium mittit, cum alię Tribus tantum ternos dent, & adhuc sex alii liberis suffragiis cooptantur, ex quibuscumque Tribubus magistratui visum fuerit. Minus Consilium dividitur in vetus & novum: veterem Senatum eos nominant, qui per medium annum munere suo defuncti sunt: hi etsi quoque convocantur cum Senatus habetur, non tamen semper vocantur, & sunt quædam quæ novus Senatus tantum transigit. Basileæ etiam Majus Consilium simili modo dividitur, atque è duodecim Viris Tribuum sex novo & totidem veteri Senatui accensentur. Convenit autem Minus Consilium plerumque ter, nonnumquã etiam quater singulis septimanis. Vtrique Senatui prœest Consul, quem *Burgermeister*, hoc est Civium Magistrum vernaculè nominare solent, hunc Majus Consilium eligit. Consulibus potestate proximi sunt Tribuni, hos Tigurini *Oberstemeister*, Basilienses *Zunfftmeister* vocant; horum tres sunt Tiguri, duo tantum Basileæ, qui una cum duobus Consulibus quatuor Vrbis Capita nominantur. Sed hæc sufficient. Plura qui petet, Iosiam Simlerum adeat copiosè ac docte de his differẽtem, ex quo hæc desumpsimus.

Ratio gubernandi.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [283] - 281
PUBLIC DOMAIN

Regio.
Nomen, & unde deducta.
Situs.
Soli fertilitas.
Vrbes.

SEquitur apud authorem *Pagus Aventicus*: vulgo *VVifliſpurgergovv*. Nomen habet ab Opido *VVifliſpurg*, quod olim tempore Iulii Cæſaris Helvetiorum Caput erat, & *Aventicum* dicebatur. Regio comprehẽſa eſt intra Sabaudiæ Limites, etiamſi pareat Bernatibus & Friburgenſibus, ſicut & terra ex oppoſito & ultra Lacum Bielenſem, ſive Neoburgenſem ſita. Satis ferax eſt Vini & Frumenti. Cæterum in hac Tabula totus fere *Bernatum pagus* continetur, & *Friburgi*. Prioris Vrbs primaria *Berna*. Hæc ſi annos numeres non admodum vetus eſt, ſi ſitum & cultum, ſi mores & civilitatem, ſi leges & inſtituta, ſi potentiam ac virtutem reſpicias, nulli Vrbium cedit. De cujus conſtructione ſic legimus. *Berchtoldus* Zeringiæ Dux IV hujus nominis, conſtruxit ſuo tempore duo Friburga, id eſt libera Caſtella, unum ſcilicet in Briſgoia, & alterum in Vchtlandia. Et quo ſui ſubditi, firmiorem & tutiorem in Vchtlandia haberent manſionem, deliberavit aliam exſtruere Civitatem juxta arcem ſuam, quæ *Nideck* appellabatur, in Peninſula quę *Saccus* vocabatur, quam tunc Silva quercina occupabat. Quodam autem tempore quum idẽ Berchtoldus venationi intenderet dicebat ſuis: Civitatem quam in hoc oportuno loco condere deliberavimus, nominari volumus vocabulo beſtiæ, quæ nobis primum occurrerit captaque fuerit. Ceperunt autem Vrſum, quem Germani *Bern* vocant. Cumque eo loco, ut diximus, plurimę creſcerent Quercus, quo Civitas erat condenda, omnes fere arbores illæ pro domorũ ſtructura inſumtæ fuere. Vnde & operarii vulgo dicebant quum reſecarent arbores: *Holtz laſſ dich hauvven: die ſtat muß heiſſen Bern*: i. *Arbores ſinite ut ſecemini libenter: Quoniã Civitas iſta vocabitur Bern*. Eſt autẽ hujus Civitatis Situs veluti in Peninſula, quam facit *Arola* fluvius navigabilis. Nam ad Meridiem Vrbis fluit amnis ille in demiſſo loco ab Occaſu in Ortum, ac tunc reflexus petit Occaſum ad jactum bombardæ, quanta ſcilicet eſt longitudo Civitatis, ſicque Amnis eſt Civitati loco foſſæ aqua inundantis, niſi quod ab Occaſu ad jactum baliſtæ fũdus Civitatis cohæret continenti, qui Iſthmus ſi perfoderetur haberet Berna formam Inſulæ. Eſt autem a Meridie & a Septentrione valde profundus proſpectus in ſubjectã decurrentẽ aquã; ab Ortu lenis eſt aſcenſus in ſummitatẽ Civitatis. Adjacens ſolum omnium rerum eſt ferax, præterquam Vini, quod haud procul Bernates ex ſua terra petunt optimum. Creſcit etiam ab uno latere civitatis Vinum, ſed neque celebre neq; multum. Cęterum Berchtoldus IV hujus Vrbis conditor obiit, antequam civitati colophonem imponeret, ejus operis conſummationẽ relinquens Filio Berchtoldo V, & ultimo Duci Zeringenſi. Hic ex uxore filia Comitis de Kiburg duos Filios genuit, quos Nobiles regionis veneno extingui curaverunt, ob id potiſſimũ quod arbitrabantur Berchtoldũ odio & æmulatione ędificium Civitatis conſummaſſe, quo eos ſub jugo ſeruitutis continere poſſet. Præfecturas Berna ſub ſe habet tam Germanicas, quam Gallicas, inter quas *Lauſanna* Civitas Epiſcopalis. Situm habet mirabilem; occupat enim duos oppoſitos colles & intermediam vallem. Cathedralis eccleſia & Canonicorum ædes tenent collem Septentrionalem, & ex oppoſito colle Meridiano patet deſcenſus magnus ad Lacum uſque. Forenſis vero locus eſt in convalle. A morte Caroli Ducis Burgundiæ, redemta a Principibus Sabaudiæ Lauſanna

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [285] - 283
PUBLIC DOMAIN

ſanna, Cives Lauſannenſes interim ſingulari familiaritate fuerunt juncti Bernatibus, uſq; ad annum MDxxxvi, quo Lauſanna cum omni circumjacente Regione ad dominium Bernatium pervenit. At cives fruuntur interim omnibus ſuis privilegiis & juribus. Reliquæ ſunt, *Germanicæ* quidem xxxi, quarum iv Suburbanæ, quibus totidem Vrbis ſigniferi præſunt, & ſub eorum ſignis, ſingulæ Præfecturæ in bellum proficiſcuntur. *Haſelia Vallis, Haſli: Vnderſea* Opidum *Vnderſeuvven: Simmia Vallis ſuperior: Simmia Vallis inferior: Frutingen; Sana; Aelen; Thun; Louppen: Signavv; Drachſelvvald; Emmæ Fluvii Vallis; Brandis; Sicomiſvvald; Burgdorff; Biereneck; Lädſhuot; Arberg; Nidovv; Erlach; Bippium; Wangen; Arvvangen; Arburg: Biberſtein: Schenckenberg: Lentzburg.* Item iii Libera Opida in Pago Verbigeno Bernenſium Imperium agnoſcunt: *Zoffingen, Aravv & Bruck*: Item Cœnobiorum Præfecturæ ix, quarum vi Civilem quoque Iuriſdictionem habent. *Gallicæ* iix, quæ ſunt, *Aventicũ Wiflispurg: Minnidunum, Mouilden: Yverdon: Morges: Novidunum, Nyon: Oron: Zilia* cum *Vibiſco* ſeu *Vivey*: item tres Cœnobiorum Præfecturæ. Ad alteram hujus Tabulæ partem tranſeo, in qua *Friburgi* Præfecturæ etiam Bernatibus communes a Mercatore recenſentur: quæ ſunt *Morten: Schvvartzenburg; Granſon: Chalan* ſive *Scherlin*. his Bernates & Friburgenſes alternatim per quinquennium Præfectos conſtituunt, ſic ut Præfecto ex una urbe conſtituto, provocationes ad alteram fiant, & ab eadem rationes Præfecti examinentur. *Friburgum* Opidum apud Nicitones ſitum in Vchtlandia ad Sanam fluvium, a *B*erchtoldo iv Zeringenſium Duce paucis ante Bernam annis conditum. Regnante ſiquidem Lothario anno Domini Mcxxvii *Gulelmus* Vchtlandiæ Comes mortuus eſt, ut Nauclerus ſcribit, quo tempore ab Imperatore Lothario Vchtlandia Conrado Zeringenſi Principi committitur. Quo mortuo anno Mcl ii, ſucceſſit ei Filius ejus Dux *Berchtoldus* Zeringenſis ejus nominis iv. Is utriuſque *Friburgi*, *Briſgoiæ* & *Vchtlandiæ* fundamenta poſuit, ut ſupra quoque diximus, Anno poſt Chriſtum natum *M* cl ii, non ſine privilegiorum ampliſſimorum donatione. Quemadmodum & ſubſequentes ex ordine Imperatores, utrumque Opidum non minore favore proſequuti ſunt, quam ſi Imperii membra eſſent. Anno deinde Domini *M*ccx iix *Berchtoldo* v Zeringenſium Duce, è vivis ſublato, Friburgum Vchtlandiæ privilegiis omnibus illæſis, ad *Comites Kiburgenſes* devenit. Anno vero Chriſti *M* cclx *Eberhardus Comes Habſburgenſis*, iſtius Vrbis habenas tenuit. Is anno Salutis *M* cclxx Regi Rudolpho ab Habsburg, peringenti pecunia ſuum in hanc Vrbem, jus vendidit. Hinc Æneas Sylvius, Friburgum nobilem Auſtriæ domum nuncupat. Incolæ tandem earum mutationum pertæſi, non ſine maxima pecuniarum vi, libertatem ab Auſtrię domo redemerunt. Itaque hoc tempore, Helvetici juris eſt. Ejuſcemodi in Friburgenſi muro epitaphium invenitur:

Dum bis ſexcentis ter ſenis jungitur annus,
In Friburg moritur, Berchtoldus Dux Alemannus.

Opidum ipſum mirabilem Situm obtinet, partim enim monti præcipitibus petris ſuffulto impoſitum eſt, partim jacet in valle acclivis *M*ontibus clauſa, circumfluitque montem, in imo per deſidentem civitatem amnis *Sana* mediocris magnitudinis. Prætorium ſitum eſt in præcipiti rupe, ubi olim Arx fuit, a qua temporum ſucceſſu

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [286] - 284
PUBLIC DOMAIN

ſucceſſu crevit Civitas ipſa, ſupra & infra. Oppoſiti montes ſuſtentant mœnia, tametſi in Orientali Monte, nullæ fere domus, præter munitiones exiſtant. Quocumque pergis in Civitate, eſt tibi, vel aſcendẽdum vel deſcendendum. Ager ejus profert omnia neceſſaria præter Vinum, quo non niſi importato utitur. Et hæc de hujus Tractus Civitatibus: nunc nonnulla de adminiſtratione Reipublicæ harum Vrbium addamus. Genus Reipublicæ eſt in his, quale in iis Vrbibus Helvetiæ quæ non ſunt diſtributæ in certas Tribus ex quibus Magiſtratus pari numero deligantur. In his autem Vrbibus ſummum Magiſtratum & Caput publici Conſilii vocant, *Ein Schuldtheſſen*. Vox hæc Germanica in Longobardorum legibus uſurpatur, & *Schuldahis* ſcribitur: videtur autem etymon vocis eſſe a debito, id enim *Schuld*, & jubendo, quod videlicet *Schuldahis* debitoribus imperet ut creditoribus ſuis ſatisfaciãt Iſte in hiſce urbibus ſummam auctoritatem & potentiam obtinet. Conſilia hic publica etiam duo ſunt, Majus & Minus. *M*ajus conſilium Bernæ ſicut & Tiguri nomen habet ducentorum, quamvis plures ſint ducentis. Minus vero conſilium Bernę eſt hominum xxvi. Senatus eligendi ratio hæc Bernæ ſervatur: Quatuor Vrbis Signiferi ex omni Civium numero viros xvi expertæ fidei & virtutis ſibi adjungunt: atque hi xx viri una cum Conſule Majorem Senatum deligunt: ac poſtea etiam Minorem. Conſules quorum præcipua dignitas eſt, ab utroque Cõſilio communibus ſuffragiis eliguntur. Friburgi itidem Majus Conſilium cc hominum, minus xxiv. Adminiſtrantur autem a Minore Senatu Res urbanæ, ac provocationes ſubditorum audiuntur, prętерquam ex Præfecturis Sabaudicis poſtremo bello captis. Quæ autem ad totam Rempub. pertinent, maximique ſunt momenti, ad ducentos ſeu Majus Conſilium referuntur. Conſul qui utrique Conſilio præſidet, ab univerſo populo deligitur. Comites in hac parte, *Nuenburg*, *Nudovv*, *Arberg*, & *Balm* Baronatus.

Ratio gubernandi.

Chorographia, seu descriptio Lacus Lemani & locorum circumjacentium.

Authore Jacobo Goulartio.

Lacus Lemanus. Nomina Regionum circa Lacum.

IN hac Tabula prima fronte *Lacus Lemanus* in confiniis Ducatus Sabaudiæ, Comitatus Burgundiæ, Dominatus Helvetiæ & Episcopatus Valesiæ conspicitur. Circa Lacum vero nomina Regionum, Præfecturarum, Baronatuum, Ditionum, Itinerum, Fluviorum, Montium, Vrbium, Pagorum, Castellorum & Castrorum leguntur. Sabaudiam incolunt Populi Cisalpini linguæ Gallicæ non imperiti, qui olim *Allobroges* teste Iulio Cæsare Commentariorum initio, ab *Allobroge* Galliarum Rege qui florebat anno Mundi circiter 2433 ac postea *Bagauda*, teste præstantissimo Antistite Fauchetio, & tandem *Sabaudi* nuncupati sunt, Gallice *Savoiens*. Sabaudice *Savojarde*. Illam Regionem ab anno Domini 1126 Comites, & ab anno Domini 1420 Duces hactenus rexerunt. Eadem Regio fertur a Legione latronum primum diuque culta. Verum hodie tuta sunt ibi

Cœli temperies.

secura tempore pacis itinera. De Cœli temperie conqueruntur Incolę dicentes ut plurimum, ô quam frigus viget! vel, quam æstus ingens est! Et tamen fere nunquam congelatur Lacus nec Rhodanus. Æstus vero non

Soli fertilitas.

solet ibi esse tam ingens quam in Delphinatu, nec frigus tam vehemens quam in Inferiori Germania, ubi flumina congelari solent. Solum est aratione facile & fertile. Abundat enim Vvis, Tritico, Pisis, Rapis, Caulibus, Faseolis, Melonibus, Porris, Cepis, Fabis & Lentibus; nec non Hordeo, Fœno & Avena, atque aliis Frugibus. Fructus vulgares hi sunt, Nuces, Poma, Pyra varia, Cerasa dulcia & acida, Mora nigra & alba, Castaneæ & Amygdalæ, rariores sunt Ficus.

Animalium varietas.

Iucunda quoque adest varietas tum cœlestium, tum aquatilium, tum terrestrium Animalium. Vvandalæ Helvetici Lausannam & vicina loca colentes subditi sunt Illustriss. Dominorum Bernensium ditioni, quorum nomine Præfecti per quinquennium magna cum authoritate clavem & clavum Rerum-

Vrbes.

publicarum tenent. Secundum vetusta Chronica, anno Mundi 2790 Lausannæ fundamenta jecit Arpentinus Herculis Centenarius, a quo derivatum est antiquum ejus nomen *Carpentras*; quod mutatum est cum transferretur in montem Civitatis circa tempora Martini Episcopi Lausannensis, anno Domini 593. Vrbs *Nevidunum*, olim *Benevis* vulgo dicta, ante adventum Iulii Cæsaris desolata & diruta, Imperatoris Flavii Vespasiani tempore restaurata fuit a quodam ejus Centenario nomine Nyon. *Cossonex* anno Domini 442 structum est. *Albona* vero anno Domini 456 & sequentibus condita. *Geneva*, civitas equestris, libera & Imperialis, in qua cuditur Moneta alba & nigra satis nota & probata, primum vocata est *Genevra*, ut nonnulli existimant, quoniam Iuniperi loco in colle sita est, quem situm ei dedit *Lemannus* (pater Alemannorum seu Germanorum) Priamineros, Paridis filius, anno mundi 2994. Postea vocata est *Aurelia* ab Aureliano Imperatore, quoniam Restaurator fuit ejusdem Civitatis, quæ Heliogabali temporibus funditus combusta fuerat. A Iulio Cæsare seu a Latinis vocata est *Geneva*, & a Poëtis, metri causa *Gebenna*, nec non a Notariis. A Germanis *Genf*. A Gallis *Geneve*, cujus anagramma peraptum est *VENGEE*. Etenim multoties ab hostium injuriis & proditorum astutiis cœlitus

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [288] - 286
PUBLIC DOMAIN

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [289] - 287
PUBLIC DOMAIN

litus vindicata est, ac prefertim 12 seu 22 Decembris 1602. *Castellum Morgiarum* anno Dom. 1135 ab Imp. Clotario constructum est. *Aquianum*, vulgo *Evian*, a Petro Sabaudiæ Comitis Amedæi fratre & Vicario cõditum est anno 1237. Lacus ille Genevensis ex parte Helvetiæ in longitudinem XVI, ex parte vero Sabaudiæ XII & in latitudinem IV millarium sese extendit. Portus habet frequentes ad minimum 16. Ex portu Morgiensi & Rotulensi, vulgo *Rolle*, Vinum optimum: ex Portu vero Promontoii, vulgo *Pormentou*, & Neronis, vulgo *Nerny*, magna copia ligni & carbonis Genevam advehitur. *Rhodanus* Lemanum interfluens ab origine sua usque ad introitum Lacus non est patiens navium, neque a ponte Helvetico suburbii Genevensis usque ad proximum Opidum nomine Sessel, quod 7 milliaribus ab urbe distãte in Barathrum subterraneum labitur. *Iurassius* Mons tantę est longitudinis, ut ejus Incolæ a Germanis olim *Longimani* dicti sint. Nam ex ejus extremis cacuminibus conspiciuntur Templa Genevę & Basilcæ, quatuor aut quinque dierum itinere ab invicem distantia. In eo spectatur cum admiratione *Petra pertusa*, quam Sebastianus Munsterus in sua Cosmographia describit: Item *Castellum Puellæ*, seu *Virginis* a Iulio Cæsare conditum: Item *S. Claudii Opidũ*, quod a Claudis è longinquo nomine Religionis invisitur: Item Fons Niveus æstivo tempore: Item Puteus naturalis instar theatri latus, instar Templi mediocris altus, & instar antri obscurus, perpetuo nive & glacie ac forte Cristallo plenus. Non procul a Lacu Lemano ex parte Sabaudiæ conspiciuntur Montes media æstate nive cooperti. Est quidam Mons uno milliari ab Vrbe Geneva distans, quem nonnulli non sine horrore conscendunt per gradus arte plus quam humana è rupe scissos, strictos, & fere innumeros. Sunt qui supremo gradui pedem adponentes, identidem a conspectu horrendi præcipitii regressi sunt. Est alius Mons non procul ab Aquilæ opido versus Valesiam, de cujus stupendo casu & effectu legatur Historia in Historiis memorabilibus nostri temporis capite Terræmotuum, nuper Gallice in lucem editis, Lutetiæ Parisiorum. *Mons S. Sergii* fertilissimus est inter cæteros Chablasii, inter quos alter etiam fertilis. Cæteri nihil nisi ligna seu arbuscula ferunt cum pascuis Vaccarum, quæ in planitie Montium æstivo tempore saginantur, & lac ubere reddunt. Cæterum quis enumeret casus & res memorabiles in iis tempore belli gestas? Quantum & quam formidabile præcipitium montis Mustruacensis, in quod singulis annis multi Equi onusti ac nonnulli Mercatores præcipites ruunt? De rupibus instar dentium aut ensium acutis acutiori stilo est scribendum aut silendum. De radicibus Aquianensium montium notum est eas ignotas esse, propter altitudinem Lacus, è cujus imo originem trahunt. Silvarum maxima pars pauperibus & divitibus Castaneas suppeditat, Porcis & Suibus glandes, igni ligna vili precio, agricolis curricula & aratoribus aratra. In his locis nullæ aut paucæ sunt ædiculę Sanctorum reliquiis venerabiles, propter exulatam Idololatriam. Supersunt quidem Templa sumtu & artificio magnifica, imprimis Lausannense Marmore nigrescens interius, necnon Genevense perantiquum albo ferro refulgens, semel atque iterum fulmine ictum, ita ut crux plumbea combusta sit & turris alta demissa; quæ ante Caroli Magni adventum exstabat. Adde Templum Viviacense inter Vineas extra urbis mœnia locatum, & Mor-

Portus.
Flumina.
Montes.
Silvæ.
Opera publica.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [290] - 288
PUBLIC DOMAIN

& Morgiense nuper adornatum. Sed ibi simulacra deleta sunt. Non deest Genevæ *Orphanotrophium* nec *Nosocomium*: sed utrumque includitur *Xenodochio*, in quo habitat Catechista & Pædagogus in consolatione ægrorum & precibus vigilans, quod etiam proprium Medicum & Pharmacopolam habet. Curia Municipalis Genevensis in qua quotidie viginti quinque prudentes & pii Senatores Reipublicę causa conveniunt, in qua etiam membranę scriptæ cum codicibus asservantur, noctu a Civibus ipsis custoditur. Ex una parte Portæ collocata est Sedes Iudicii, vulgo *Tribunal*, magnifica. Ex altera parte *Portæ* prostat Monumentum notatu dignissimum de tempore, occasione & mediis renovati status. Armamentarium egregie instructum prope Curiam ostenditur. In eadem Civitate multa sunt propugnacula eminentia, & bombardis munita. Arces multæ sunt & fuerunt in hac Regione, quarum una *S. Catharina* dicta, in qua reposita erant instrumenta bellica ad obsidionem Genevæ parata & illuc adducta anno 1590. Capta est a Rege Henrico quarto ejusque iussu diruta, anno Domini 1601. Altera quæ oportune in oppositum ab ipsis Genevensibus erecta erat, pacis & parcimoniæ causa in Chaos redacta est. Tertia, vulgo *Ripaille* dicta, auxilio Gallicarum cohortium in potestatem Genevensium venit anno 1589 & desolata est, ut & quarta, quę erat Versovii quum ab iisdem Genevensibus capta est. Nonnullæ ibi sunt Turres affabrè & ingeniosè erectæ, inter quas una dicitur *Turris Magistra*, quæ Genevam ex parte Lacus & Sabaudiæ defendit: alia dicitur *Turris Insula*, vel *Cæsaris*, quæ in alta Insula sita est ad defensionem Pontis olim ad Helvetios pertinentis, & ut fertur ab eodem Imperatore constructa est. Statuta & Leges Reipublicæ Collegiique Genevensis leguntur in libro impresso. Magnus est in his locis Nobilium Familiarum numerus. Quod attinet Viros ingenio & artium scientiarumve professione celebres, non pauci sunt qui suis scriptis Theologicis & Philosophicis claruere: Petrus Viretus Verbigenensis, Guilielmus Farellus, Ioannes Calvinus, Antonius Sadeel, Petrus Cevalerius, Nicolaus Colladonus, Cornelius Bertramus, Alberius, Alizetus, Sequierius, Bucanus, qui omnes superiori seculo Genevę, Lausannæ, Morgiis & Albonę Pastorum atque Professorum munera diligentissime diuque obierunt, quibus succedere in scribendo clari Theodorus Beza Veselius, Simon Goulartius, Silvanertinus, Antonius, Faius, Ioannes Lacomotus Pastores, Iacobus Lectius Senator, Ioannes Deodatus Genevensis, Linguę & Theologiæ Sacrę Professor, Isaacus Casaubonus Regius Linguæ Græcæ Professor & Gasparus Laurentius ejusdem linguæ Professor. Cæterum Bibliotheca publica Genevæ multis eximiis manuscriptis ornata est. Lausannensis vero Patrum & aliorum præstantiss. Theologorum opusculis instructa est. Quod vulgus attinet, a barbarie videtur alienum: etenim magno amore & honore advenas colit & excipit: peregre Trutas ponderosas, Cappones pingues, Caseos bonos, aurea Fila & Setam inter cæteras Merces mittit.

Curia.
Senatores.
Prophana.
Leges & institu-ta.
Nobiliores familię.
Bonarum artium studiis celebres viri.
Bibliotheca.
Vulgi mores. Mercimonia.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [291] - 289
PUBLIC DOMAIN

ARgovia, vulgo *Argovv*, pars fuit *Regni Transjurensis*, quod quidquid a Iura monte, ad Alpes usque excurrebat, (cui quondam Helvetii, Rauraci & Allobrogum pars, hodie vero Sabaudiæ Ducatus, ac Vchtlandia, Brisgovia, Suntgovia, Cremerlandia & Tigurinensis Præfectura sive Helvetiorum hodiernorum pagi tenent) comprehendebat. Hac autem Tabula *Lucerna*, *Uren*, *Svvitz*, *Undervvald*, *Glarona* pagi pro maxima sui parte continentur. *Lucerna* Helvetiorum urbs qnam Meyerus *Lacocernam* nominat, sita est ad fluvium Rusam qua is effluit ex Lacu amplo, & per quem ad tres pagos navigatur, ad pedem altissimi montis, quem *Fractum* & *Pilati Montem* vulgo nuncupant. Lacus urbi commodus est, quod hac iter sit in Italiam per Alpes Lepontias, quem *Montem S. Gothardi* hodie nominant; hinc merces ad Alpes subvehuntur, indeque in Italiam clitellariis Iumentis, & viciſſim Italicæ Merces per Lacum & Rusam fluvium in Rhenum ac porro in Oceanum descendunt. Habent autem Lucernates, majorem fere commoditatem ex Lacu, quàm ex adjacente solo, tametsi eximia quoque habeant prata, & pabula pecoribus nutriendis idonea. Vrbs est satis amœna & elegans, dignitate ac opibus permultis, commune emporium Suitensium, Vranorum & Transilvanorum. Origo urbis incerta est: utrinque ad flumen extitisse castella singula traditur (hodie sunt Civium ædes) quæ ab Alemannis extructa creduntur. Nomen accepisse videtur a Lucerna quæ forte illic in usum navigantium noctu ponebatur, atque huic rei credibile est, inserviisse turrim illam vetustam, quæ ad superiorem pontem hodie ab aquis nomen habet, qualis & Tiguri cernitur a fluctibus *VVellenberga* dicta: *Pharos* antiqui turres hujus generis appellarunt. Tradunt Annales domestici Lucernates Carolo Magno adversus Saracenos militasse, & ab eo cùm privilegia quædam consequutos, tum Cornuum usum, quibus adhuc classicum tempore belli canunt. Penes Canonicorum Collegium maxima hic quondam potestas fuit. Quod in potestatem deinde Abbatis Murbacensis ex donatione Pipini Regis pervenit. Tum *Albertus Austrius* Imperator, Lucernam a Murbacensi Abbate emit. Sed non ita multo post, Lucernates sub Austriorum Imperio, gravibus oneribus pressi, pacis & libertatis amore anno MCCCXXXII fœderi nomen subscripsere. Præfecturæ Lucernatum quę a Mercatore recensentur, duæ sunt, in quibus Præfecti ibidem Loci habitant, *Wikensis*, *Wiken*, opinor: & *Sempach*. Sed Præfectus hujus nullum jus in Opidum habet, tantum Lacui & Piscationi præest. Reliquas administrant Senatores in Vrbe manentes, quæ sunt: *VVillisovv*, *Entlibuchia Vallis*, *Rotenburg*, forte *Rott*, aut locus aliquis illi proximus: *Habspurg*: *Berona* cum vicino Agro *Chelamt*, id est *Michaelis Præfectura*, dicto; *Merischvvanden*; *VVaggis*; *Ebicona*; *Horha*; *Krientz*; Item II. Vrbes *Surseium* & *Sempachium* in Clientela sunt Lucernatum: habent tamen proprium Consilium, quod Causas tam Civiles, quam Criminales judicat: sed Princeps Consilii Sursei *Sculthes* dictus, Iusjurandum dat Lucernatibus. Sempachii vero a Senatu Lucernate deligitur, attamen ex Civium Sempachianorum numero. Sequuntur *Pagi*, *Uriorum*, *Vraniorum* sive *Vraniæ*. Hujus Incolas tempore Iulii Cæsaris, appellarunt Romani *Taurisços*, & nomen *Uri* quo hodie nuncupantur, putatur originem duxisse ab *Uranis*, quos Veteres

Taurisços

Lucerna urbs.

Imperium majorum.

Uriorum pagus.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [293] - 291
PUBLIC DOMAIN

Tauriscos nominaverunt, sicut & in hunc usque diem *Siebentalenses* Tauros vocant *Vros* more veterum Germanorum. Deinde & Regio ista habet nigrum Tauri caput, in campo croceo, quo pro insignibus utitur. *Uriorum* Pagus in x Partes, sive Communitates dividitur, quas ipsi vocant *Gnossaminem*, quasi dicas participationes, quod soli ex his electi Senatores omnium munerum participes sint, & ad annuos conventus vocentur. *Suitiorum*, sive *Suitiæ*: *Suitia* sive *Suicia*, Opidum universę Helvetię nomen communicat, nam ab iis primum ædificatum est, qui novis quærendis sedibus ex Suecię regno huc profugerant. Ex tribus pagis est unus, qui contra Nobilium insolentiam fœdere conjuncti fuerunt; robustos, belloque potentes homines edit qui frequenter hostibus incusserunt terrorem. Ex iis rebus, quæ terra compascua ex se fundit, fere omnes vitam sustentant. Ab hoc Opido sive pago, exteri Helvetios *Suitzeros* vocant, vel quod primo pro libertate in ipsorum agro pugnatum sit: vel quia diutissime cum Eremitanis contenderunt, & primi omnium ex pagis tribus Austriorum irruptioni expositi fuerunt, & inter tres pagos maxima eorum fuit potentia, nomine eorum, ut celebriori, reliqui etiam pagi sunt comprehensi, & ab his deinde nomen, ad omnes fœderatos dimanavit: vel denique quod initium fœderationis fecerint Vri, Silvani, Suitenses, in horum Opido.

Suiciorum pagus Suicia opidum.

Suitiorum Regio divisa est in partes VI. quas *Quartas* vocant, veteris divisionis nomen, in recentiori & senaria retinentes. Et *Inferioris Silvaniæ* quæ vulgo dicitur *Undervvaldia* Hic liberæ conditionis pagus, mutuo societatis fœdere Suitiæ & Vraniæ junctus, anno Domini MCCCXV. Naturali Alpium vallo circumseptus, pascua habet amœna pecoribus alendis perquam idonea, unde magnas opes Silvaniæ Incolæ percipiunt. Cæterum Vri, Suitenses, Silvani seu Vndervvaldenses, etsi monasticarum familiarum Abbatibus certis pactionibus subditi etant, tamen sua quadam libertate gaudentes Præfectos accipiebant ab Imperio, quos *Voitos* appellant, fortasse *Græco* nomine, prorsus ut olim Præfecturæ *Romanorum*. Horum idem munus erat, quod in his terris *Burggraviorum*. Penes illos enim summa judiciorum publicorum, & vitę necisque potestas erat. Formam gubernationis reliquam mansisse ex antiqua Romanorum Monarchia conjicio; in qua Prefecturæ suis non vivebant legibus, neque ex suorum numero creabant Magistratus, sed hos a Senatu aut Monarchis accipiebant. Cæterum *Undervvaldia* Pagus in 2 Conventus distributus est, per Silvam *Kernvvald*, *Superiorem* videlicet & *Inferiorem*, tota Regione Vndervvaldię nomine nihilominus comprehensa.

Undervvaldia pagus.

Supereſt *Glarona* vulgo *Glaris*, *Helvetici* fœderis vallis ac Regio, juxta Limagum fluvium non admodum ampla, longitudine III milliariorum Germanicorum, nomen habens a precipuo totius regionis vico, cincta tribus partibus altissimis Alpibus, a Meridie & Oriente Rhetos, ab Occasu Vrios & *Suitios* attingit, a Septentrione castra Rhetica dictam regionem, qua Limagus vallem egreditur. Hujus regionis jurisdictio, una cum quibusdam proventibus, fuit tempore *S.* Fridolini per *Comitem* quendam donata monasterio Seckingensi, tempore scilicet Clodovei primi Francorum Christiani Regis, nempe anno Domini 10 qui primus Francorum Rex fuit, qui in Rhetia, Alemannia, & Helveria imperavit. Consecuta est hæc terra posteris temporibus suam libertatem, & propriam jurisdictionem, adjunxitque se fœderi Helvetico, anno Domino MCCLII. Vivunt Incolæ

Glarona.

Imperium majorum.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [294] - 292
PUBLIC DOMAIN

colæ Lacte, Caſeo, Butyro, & Carnibus. Ibi inter anguſtias montium nulli, aut pauci ſeruntur Agri, raræ plantantur Vites. Hortos pomiferos habent, & prata lętiſſima. Vinum & Frumentum aliunde invehuntur. Piſces Lacus ſubminiſtrant, Aues carneſque ferinas Montes ſilvoſi ſuppeditant. Patriam hanc Henricus Glareanus & Ægidius Tſcudus, doctiſſimi Viri, ortu nobilitarunt. His accenſentur *Hamburg Comitatus*, *Humberg Baronatus* & *Ringenberg*. Eſt autem *Glarona* in xv partes diſtributa, quas vocant *Tagwvan*. Imperat VVerdenbergen Comitatui, quem emerunt, anno 1517. Cum *Suitiis* alternatim Præfectos mittunt Vzenacum, Viſnac, & in Caſtra Rhetica VVeſom. Sed hæc hactenus, nunc generalia quædam de hac Helvetiæ parte ſubjungamus, inter quæ Lacus primum ſeſe offerunt, inter quos miraculi cauſſa memorandus *Lacus Pilati* cognomine, qui in Monte, quem *Fractum* vocant, haud procul Lucerna pæne in ſummo montis jugo, paludinoſo ſolitarioque ſitus, Silvis vndique circundatur, ne ſcilicet a quoquam irritetur. Ferunt enim, quæ in eum de induſtria injiciuntur maximas ciere tempeſtates, omniaque undis opplere, qui ſæpe tentarunt & experti: quæ vero caſu incidunt nihil adferre periculi. Locus eſt viſu horrendus, aqua ſuo alveo incluſa, nec exitum habet nec flumen in ſe recipit aliquod, nec nivibus nec pluviis augetur. Vento etiam minime agitatur, quin ſemper ſibi ſimilis nigras ſuas tuetur undas, neç fas eſt peregrinis eum adire locum, ne temere quid injiciant. unde vicina periclitetur regio. *Lacus.* vid. Franz. de imp. ſcript. p. 1319

Inter flumina vero quibus hæc Helvetiæ portio irrigatur, ſunt *Limagus*; hic apud Glaronenſes oritur, ac in media ipſorum regione *Serniphium* alterum ex altera valle delapſum amnem accipit. *Flumina.* Deinde infra *Urnas* (duorum vicorum nomen eſt) ſupra *Latericium Pontem* (ita vocant) ex Lacu Veſenio accepta aqua, *Marcham* (qui fuit olim *Helvetiorum* in Rhetos finis, & Helvetii ita *Terminum* vocant) ac Caſtra Rhetorum & huic loco etiamnum nomen manet *Caſtra* diſterminat. Hinc Lacum Tigurinum ingreſſus ad oſtia ejus Tigurum ampliſſimam Helvetiorum urbem dividit: mox *Aquas*, memorabilem in Helvetiis locum propter calidas illic aquas, Græci *Thermas* vocant, delabitur. Deinde haud ita longe Vrſæ ac Arolę miſcetur. *Vrſa* ſane, quem fluvium tranſpoſitis duabus prioribus literis vulgo *Ruſam* vocant, in ſummis Alpibus, quibus hodie *S. Gothardi* nomen eſt, oritur, ac recta ad Septentrionem labitur, quum contra *Ticinus* ex eodem jugo per Lepontios in Meridem, Vrſulam ſive Vrſellam primũ vallem Rheticam, deinde Vriam Tauriſcorum gentis Gallicæ reliquias, venit, ubi lacui miſcetur, qui Vros, Suizos, Silvanos ac Lucerinos, quatuor Silvæ Civitates (nam ita appellant hodie) alluit. Porro deinde Tuginis amnibus ſuſceptis Bremgarten ac Melligen (Oppida ſunt ditionis Helveticę) lapſus infra Brugas Arolæ commiſcetur. Ad Confluentem autem tria *Helvetiorum* flumina *Limagus*, *Vrſa* & *Arola* in Rhenum exonerantur. Sed de Helvetia, ejuſque partibus quæ dicta ſunt hactenus ſufficiant, ad Inferiorem Germaniam tranſeamus.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [295] - 293
PUBLIC DOMAIN

FAm Galliarum Partem quam obtinet Hiſpaniarum Rex deſcripturus, idem quem in Francorum Regno conſtitui, ordo ſequendus mihi erit. Primum ergo ea quæ de Inferioris Belgii politico ſtatu mihi in ſtudioſorum gratiam communicavit vir clariſſimus D. Dominicus a Burmania, accipe: poſtea Provincias Dominiaque enumerabo & deſcribam.

Politia Belgii ſub Burgundionibus.

OMNIS Gallia ſecundùm Iulium Cæſarem diviſa eſt in Belgicam, Celticam & Aquitanicam. Belgicę mediam forte partem *Hiſpaniarum* Rex aliquot iam poſſidet ſæculis: alteram, Picardiam ſcilicet Campaniam, Normandiam (quanquam hę duę poſtremæ non in totum ſub Belgio continentur) & reliquam Belgii partem poſſident Dux Lotaringiæ, Iuliæ, Cliviæ, Archiepiſcopus Trevirenſis, Moguntinenſis, Colonienſis, Epiſcopus Leodienſis & alii. Produxit hæc Belgica, teſte Iulio Cæſare, illuſtriores ſemper ac fortiores milites quam reliqua Gallia, ita ut non modo illius tempore, verum etiam noſtro ſæculo omnem belli molem ſuſtinuerit.

Continet autē circiter 320 urbes munitas, & circiter 230 Opida privilegitata, pagos vero plus minus 12000.

Et quanquam tota hæc Belgica propter diverſas Imperiales & Regales dignitates, Electoratus, Archiepiſcopatus, Epiſcopatus, coronationem tam Imperatoriæ Majeſtatis Aquiſgrani, quam Regni Franciæ Seſſionē mire inclareſcat, illa tamen pars, quæ Regi Catholico ſemper paruit longe nobiliſſima eſt: tum propter ortum ac natalem quamplurium Monarchatum, Regum, Principum, Ducum; tum etiam propter frequentes in ea & opulentiſſimas urbes, infinita Opida, & innumerabiles pagos, adeoque inhabitatorum admirandam frequentiam, eorum divitias, civilitatem, ac animi fortitudinem. Quibus etiam Carolum v Imperatorē motum fuiſſe ferunt, ut in deliberationem multoties traxerit, in Regnum eas Provincias eſſe etigendas: verum propter privilegiorum, Morum, atque Legum in ſingulis Provinciis diverſitatem, tum continuorum bellorum difficultates, quibus opprimebatur, ab inſtituto revocatum fuiſſe.

Hæc pars in circuitu habet fere 340 milliaria Flandrica, Italica 1000. Continet urbes clauſas 208 & circiter 150 Opida, urbibus propter ſplendorem & privilegia haud inferiora: pagos vero plus minus 6300 majores: minores autem infinitum numerum fere, ſicut & diverſa Dominia ac Principatus merum aut mixtum imperium habentia.

De Præſide aut Gubernatore totius Belgii.

Eadem in hoc Belgio eſt adminiſtrandæ Reip. ac juſtitiæ ratio, quæ in Regno Galliæ, eadem Magiſtratuum nomina, eademque auctoritas Provinciis omnibus. Vnus a rege Catholico ſemper eſt generalis cum ſumma

ſumma auctoritate Præfectus, qui & Burgundiæ quoque Comitatui præeſt, neque enim præ multitudine Regnorum ac provinciarum ipſius eam, ſicut Burgundiæ Duces ſolent, adminiſtrare valet. Quapropter tempore Maximiliani Cæſaris ejuſque filii *Philippi*, ſummæ rerum præfuit ad tempus Georgius Saxoniæ Dux. Caroli v Imperatoris tempore primum Margareta Auſtrię, Imperatoris Matertera, qua defuncta ſororDictæ Cæſareæ Majeſtatis Maria Vngariæ Regina ab anno 1531 ad 1555, quo Imperatoria Majeſtas totum Belgium filio Philippo renunciavit, qui ſucceſſive eaſdem *Provincias* demandavit ſuo nomine regendas Emanueli *Philiberto* Sabaudiæ Duci Conſobrino, puta ex duabus ſororibus Regis Luſitanię utroque nato, qui a Rege Ducatui ſuo Sabaudię reſtitutus *Præfecturæ* renunciavit: itaque in ejus locum ſurrogata eſt Regis ſoror Margareta *Parmæ* ac Placentiæ *Ducis* uxor, cui præter alia conſueta aſſignati fuere in ſingulos annos 36 millia coronatorum. *Hic Præfectus* licet ſummam adeoque pleniſſimam haberet per totum Belgium auctoritatem, cuncta tamen majora munera ac officia, ut ſunt, *Præſidatus*, Cancellariatus *Statuum*, ita omnes leges, decreta & negotia ſub Regis nomine diſtribuuntur, atq; emanant. Scire autem hic oportet, antequam de ſingulis conſiliis ſeorſim quid dicamus, olim duo illa conſilia Statuum & privatum unum tantum apud *Principem* fuiſſe, quod *Privatum* nuncupabatur: verum excreſcentibus negotiis in duo diverſa id partiri neceſſe fuit.

De Conſilio Statuum.

Conſilium Statuum, ut vocant, quod apud Gubernatorem reſidet, incerto conſtat Conſiliariorum numero, pro arbitrio enim *Principis* negotiorum neceſſitate plures vel pauciores adhibentur. Conſtat vero ex diverſis *Provinciarum* Belgii *Præfectis*, nonnullisque doctoribus, qui propter doctrinam, integritatem, ac virtutes ſubinde adhibentur. Huic ordini unus præeſt judex ſeu præſes conſilii. Cū hoc conſilio deliberat Belgii ſummus Præſes ſuper rebus *Principis* & publicis, puta de bello & pace deque generali totius patriæ regimine. Eodem in deliberationem veniunt, quæ ab omni parte adferuntur. Item fœdera cum *Principibus* ac vicinis, an dimittendi uel retinendi ſint belli Duces. *Item* de propugnaculis, munitionibus, proviſionibus armorum, qui demandandi & recipiendi legati, cunctaque huc referuntur ex conſiliis magis arduа negotia: denique ut ſummatim dicamus, quicquid conſervationem ac protectionem totius patriæ intus & foris concernit, in hoc conſilio deliberatur. Solent & extraordinariis & magis arduis negotiis adhiberi quoque omnes Ordinis aurei velleris, & ex aliis gubernatoribus Provinciarum, officiariiſque Regiis nonnulli.

De Conſilio Privato.

Conſilium quod vocant *Privatum* ſeu Secretum ſimiliter apud Gubernatorem reſidet. Conſtat ordinarie 10 vel 12 Cōſiliariis, iiſque Doctoribus aut Licentiatis a Rege vel ejus Locū tenente electis. Hoc cum diviſum ſit propter multitudinem negotiorum a præcedente conſilio Statuum, ſibi reſervavit quicquid ad juſtitiā, jus, & politiam pertinet, & inſpectionem aliorum conſiliorum. Hujus itaque eſt concedere privilegia, conſenſum, gratiam,

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [297] - 295
PUBLIC DOMAIN

gratiam, veniam, remiſſiones. Item condere leges, ordinationes, ſtatuta, edictaque, unde & Magiſtri ſupplicationum vocantur. Huius item conſilii eſt cognoſcere de limitibus, ac confinibus Provinciarum, deque partibus principalibus dominii, ſuperioritatis & authoritatis Principis, Dominorum & aliorum aulicorum immatriculatorum. Denique conſilium hoc robur eſt ac conſervator Iuſtitiæ, cæterarumque rerum omnium inſpector, quanquam ſubinde magis ardua conſilio Statuum communicet, ac viceverſa illud quæ politiam ac Iuſtitiam aliquo modo concernunt cum hoc conferat ac communicet. Habet & hoc Conſilium ſuum Præſidem,

De Conſilio Finantiarum.

In eadem curia reſidet & aliud Conſilium, quod vulgo Finantiarum vocant. *Huic* communiter præfecti ſemper fuere tria ex prudẽtioribus dominis patriæ capita, unus Theſaurarius, unus Receptor generalis & tres Commiſſarii docti ac prudentes, cum duobus Greffiariis aliiſque officiariis. Hoc Conſilium curam habet bonorum patrimonialium & redituum Principis, ſubſidiorum ordinariorũ & extraordinariorum, Camerę rationalis, Receptorum aliorumque Officiariorum Regias pecunias tractantium. In eodem fiunt taxationes, rationes aſſignantur ſolvendi quidquid concernit pacem vel bellum, fortificationes, munitiones, proviſiones, adeoque omnes expenſas, tam ordinarias quam extraordinarias pro conſervatione Status patriæ. *Hoc* item bona Principis elocat, facit moderationes ac reſtrictiones contentas ejus ordinationibus. Breviter totam agit curam Regii Theſauri univerſi.

De Conſilio Camerę Rationalis.

Eſt alius Bruxellę Magiſtratus Regius, qui eſt tanquam membrum Conſilii Finantiarum, appellaturque Camera rationalis, cui præeſt unus Præſes & ſeptem Magiſtri rationum, quatuor ſcilicet ordinarii & tres extraordinarii, cum nonnullis aliis officiariis. Reddunt huic rationem adminiſtrationis pecuniarũ regis omnes Theſaurarii & Receptores Brabantiæ & adhærentis ditionis. Itẽ agri Lutzenburgici, recipiuntque omnes hic ſuas quitantias. Præter hanc vero Cameram ſunt adhuc in Belgio tres aliæ Camerę rationales, in Flandria ſcilicet, *Hollandia* & *Geldria*, quę omnes ſummarie rationem reddere coguntur Finantiarum Conſilio tanquam omnium inſpectori. Atque hæc ſunt *Conſilia* & Magiſtratus vel Officiarii, qui perpetuo generalem Belgii Præfectum comitantur vel apud eum reſident.

De Conſiliis Provincialibus.

Eſt & aliud in hoc Belgio Conſilium in ſingulis fere Provinciis, quod parlamentum Regium vulgo nominant, quale eſt Mechliniæ, in Brabantia vero Cancellariam vocant. Præſunt huic communiter ſecundum diverſa loca vel 12 vel 16 vel 18 *Conſiliarii* Doctores & Licentiati, unuſque Preſes ſeu Cancellarius tanquam Iudex. Adſiſtunt pariter Advocatus & Procurator Fiſci, *Greffiarii*, Secretarii, aliique Officiarii, omnes a Locum-tenente Regio electi, & a *Rege* ſtipendiati. Hic Magiſtratus ſumma pollet auctoritate cunctarum civilium & criminalium cauſarum, & omnium in hiſce *Provincialibus*, Dominiiſque Regiis controverſiarũ, cognitionem habens. Habet & activã & paſſivam cognitionem fundamentorum, confinium ac differentiarum,

quæ

quæ a prælaturis eorumque jurisdictionibus procedunt, exceptis bonis mortuis, vulgo *amortisex*, eorum enim cognitio ad curiam Ecclesiasticam pertinet. Similiter observari facit privilegia, exemptiones, officia, beneficia, ac provisiones a Principe concessa, salvis nihilominus semper jurisdictionibus & privilegiis locorum particularibus. Huc vocantur in jus non solum omnes regii Officiarii, & ministri provinciales, sed & Rex ipse, pro quo respondet ejus Procurator & Advocatus, minimeque summa ejus authoritas, aut dignitas cuiquam præjudicio ac damno est. Quinimo accidit jam pridem in Geldria regnante Rege Philippo, ut cum Maiestas ipsius in causa quadam gravissima contra Dominum de Anholt succumberet, nullusque Officiariorum sententiam executioni mandare auderet, Rex ipse eam realiter executus sit. Ad hoc tribunal cunctę devolvuntur appellationes inferiorum cujusque Provincię judiciorum, neque hoc ullam econtra appellationem admittit, sed duntaxat Syndicatum, quem Revisionem vulgo vocant. Rarius vero fit ut non revisionē petens, & maximarum expensarum, eo scilicet nomine faciendarum, & ipsius causę jacturam patiatur. Sed nec per revisionem hanc sententiæ prioris executio differtur. Iudicatur in omnibus hisce summis Curiis secundum Ius commune, salvis tamen legibus municipalibus singulorum locorum constitutionibus, quę plurimæ quidem sunt, decretisque Principum vulgo Mandamentis, quæ quatenus privilegia non lædant, cæteris legibus omnibus præferuntur. Veruntamen antequam hæc publicantur in deliberationem & cognitionē prædicti Consilii trahuntur, suntque eatenus in jure fundata, quatenus cum legibus scriptis conveniunt.

Præter jam dicta deputat etiam Regis nomine Præses certos singulis annis legatos per singulas fere Provincias, qui revisorū funguntur officio, ut scilicet rationes proventuum seu redituum aliaq; patriam concernentia revideant animadvertantque, & specialiter in Brabantia, ubi Rex singularem habet in loca sacra auctoritatem. Quapropter mandat etiam ut animadvertant in rationes Ecclesiarum, Monasteriorum & Xenodochiorum, & si indebite administratum quid deprehendatur, relatione facta ad Curiam, severe corrigitur & reparatur, adeo ut licet singulæ Regiones & Civitates suis etiam legibus & privilegiis vivant & gaudeant, summa tamen administrationis Iustitiæ ratio a Rege dimanat, atque in eum redundat, fitque ab omnibus Officiariis suæ Majestati fidelitatis juramentum.

Militia Belgica.

Tempore pacis Rex non nisi paucis utitur in solis confinibus Regni præsidiariis militibus, ea autē loca sunt numero 26 maximi quidē momenti propugnacula. Alia deinde equestris militia ab omni antiquitate observata a Carolo v anno 1547 prudenter restituta & reparata est, quam ordinarias Bendas seu Legiones vulgo vocant, trium millium electorum Equitum, qui distributi in 14 Bendas pręcipuis Provinciarum dominis committuntur, atque hi suos habent Locum-tenentes, aliosque Officiarios. Vnus est generalis Quæstor militię, qui Regis nomine hisce legionibus ordinariis solvit, is fuit *Art Molikeman*.

Præterea nullam fere habet Rex pacis tempore classem maritimam instructam, sed quia omnes regni Portus navibus diversis abundant, necessitatis tempore omnes eas naves, vel quot & quas ex iis libet sisti iubet:

ſuiſque eas ſumptibus ad bellum adornat, ſoluto navium domino quod æquum eſt. Atque in hunc finem toti rei maritimę unum præfecit ſummum belli totiuſque claſſis Ducem, quem *Admiralium* vulgo vocant. Is fuit Comes Hornenſis, hic omnis prædæ belli tempore, omnium confiſcationum, omnis denique generalis mercaturæ, quæ cum licentia Regis ex hoſtili ſolo ad nos defertur, ſuam habet partem. Hanc vero Regis licentiam Admiralius ſua manu approbare & confirmare debet antequam indenitatem ſibi promittere Mercatores queant. Eſt & alius maximæ quidē dignitatis Præfectus tormentorum bellicorum, & quicquid id genus armorum concernit, quæ quidem arma ordinarie Mechliniæ aſſervari ſolent, atque horum cura Domino de Glaion Aurei velleris Equiti demandata fuit.

De Dominiis ſeu bonis patrimonialibus Principis.

Venationes, aucupia & piſcationes per haſce terras pro diſtinctione Iuriſdictionū ſunt Principis, Civitatum proprioruṁq; Dominiorum, excepta *Brabantia*, ubi quinque tantum ſilvæ Principi ab omni venatione & aucupio liberæ ſunt; per reliquam totam Provinciam unicuique cum Canibus & Avibus, non retibus, libera eſt venatio, aucupium & piſcatio. Princeps in ſingulis fere provinciis ſuos venationi *Præfectos* habet, & nominatim per *Brabantiam*, magnæ dignitatis officium eſt, cui præeſſe ſolet Marchio *Bergenſis*, eoque nomine vulgo Magnus *Brabantię* Venator appellari ſolet.

Præcipuæ quæque earum regionum Silvæ ad Regis uſum non modo venandi, ſed & lignandi ſpectant, eſtque non minima ſuorum reditуum pars. Reliqui reditus in civitatibus, villis, caſtellis, terris, molendinis, aliiſque ab omni antiquitate Principibus patrię attributis conſiſtūt, qui vulgo *Domaines*, Latine *Domina*, vel proprius *bona patrimonialia* vocantur: ſed & vectigalia quædam mercantiarum tam mari quam terra inter eos reditus connumerantur, ſimiliter & reditus quoſdam in præcipuas civitates Rex habet, puta in Antverpiam, ubi præter partem ſuam omnium confiſcationum, habet & monetę, carcerum & piſcationum locationē, aliaque nonnulla quæ Regium dominium, ut vocant, mire adaugent,

Modus convocandi Status.

Princeps petiturus quid, vel novum tributum, novaſve leges impoſiturus, convocare ſolet, certo aſſignato die & loco, qui communiter *Bruxellis* eſſe ſolet, tum propter Regiam Curiam, tum quod Brabantini extra dictionem ſuam nihil deliberent, omnes totius *Belgii* Ordines, qui ſic debite interpellati haud gravate comparent, vel ſaltē ſecundo ſub mulcta aliqua pecuniaria appellati legitimo numero plures vel pauciores, prout citati ſunt, pro cauſa neceſſitatis conveniunt. Sunt autē qui communiter Bruxellis comparere ſolent hi: *Brabantini*, *Flandri*, *Arteſii*, *Hannonienſes*, *Valentii*, *Ryſſel*, *Dovay* & *Orchies*, *Hollandi*, *Trajectenſes*, *Zelandi*, *Natini*, *Flandri*, *Arteſii*, *Hannonienſes*, *Valentii*, *Ryſſel*, *Dovay* & *Orchies*, *Hollandi*, *Trajectenſes*, *Zelandi*, *Namurcei*, *Tornaci* & *Tourneſii*, & *Mechlinienſes*. Reliquarū Provinciarum Ordines ut ſunt *Geldri*, *Friſii*, *Luxemburgii*, quia remotiores ſunt a ſuis Gubernatoribus (niſi graviſſimæ ſint deliberationes) convocantur, & cū eo tranſigunt. Cæterū Ordinū generalium tres ſūt ſtatus: 1 Eccleſiaſticus, 2 Nobilitas, 3 præcipuę Civitates. Horū ſtatuum membra, perſonę ac deputati ii qui ſemper ad id electi fuerunt comparent, vel ſuos deputant Legatos.

Verùm,

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [300] - 298
PUBLIC DOMAIN

Verùm non omnium regionum idem eſt in hac parte uſus & conſuetudo. Exempli gratia: Brabantini, Hannonienſes, Arteſii; Namurcenſes, & Zelandi diverſis Commiſſariis rem expediunt, puta Eccleſiaſtici Abbatem; Nobilitas Ducem, Marchionem, Principem, Baronem, & Nobiles; Civitates vero Conſules, vulgo *Burgimagiſtros*, & duos vel tres Scabinos, unumque civitatis Penſionarium, plures vel pauciores pro facti exigentia delegant. Flandri per unum ſolum Legatum vel Commiſſarium vulgo, ratione quatuor Membrorum comparent, quæ quidem 17 Membra omnes tres ſupradictos Status repræſentant. Quanquam & hi ſeparatim ſuos delegare queant, qui inſpectionem in factum Legati 4 Membrorum habeant, ne quid præjudicii illis pariat. Verum communiter quod quatuor ea Membra ſtatuunt id ratum firmumque habetur. Hollandi duorum tantum Statuum nomine, Nobilitatis ſcilicet & Civitatum Legatos deputant, iique totam Provinciam repræſentant. Hoc modo coacto Conſilio in præſentia Præfecti Regii Præſes, vel quis Statuum Conſiliarius Principis ſeu Regis nomine petitionem ejuſdem perpulchro huic Ordini humaniſſime exponit. Illi poſt conſuetas deliberationes ſinguli pro ſe in ſcriptis res dependunt, quo equidem reſponſo ſi Regi non ſit ſatisfactum, multis conatur rationibus Ordines ad ſuam petitionem permovere, nec enim illud hic tyrannicum locum ullo modo habet, *Sic volo, ſic jubeo*: quin etſi ad unum pene omnes Ordines Regis voto conſenſiſſent, ſola tamen Antverpia hunc conſenſum infringere & annullare poterit, ſiquidem Ordines omnes ea lege & conditione conſentire ſemper cenſentur, ſi in eam omnes Status, atque ſingula eorum Membra id comprobant, & in ſuam portionem conſentiant. Quocirca omnino neceſſe eſt non modò omnes Ordines ſeu Status generaliter conſenſiſſe, ſed & omnium ſtatuum ſingula quoque Membra conſenſum ſuum unanimiter dediſſe. Vnde plerunque fit, ut non attentis quibuſvis Regis demonſtrationibus, juſtiſque rationibus, nihil pæne unquam Regi propter votorum diverſitatem concedatur, quo quidem caſu Rex pro eo tempore patienter acquieſcit, & in commodius tempus differt. Attamen rarius eſt, ut non moderatus Princeps a ſubditis diſcretis ac placidis voti ſui tandem compos fiat. Si quam pecuniam Principi promiſerint, neque eam commode in parato habere queant, aliam ineunt inter ſe, cum conſenſu tamen Principis conquirendi rationem, decimam, vel vectigal quoddam rebus communibus ad tempus imponendo, vel alio quodam commodo modo pro ratione loci, temporis & occaſionis, quæ juxta modum, taxam & proportionem conſuetam ſuo tempore dependitur. Eccleſiaſtici ſuam portionem ſeparatim ſolvunt, Nobilitas & Civitates propter affinitatem commerciorum & utilitatis inter ſe ſimul ſolvunt; Brabantini quidem ut primi, propter antiquitatem & dignitatem Ducalem, ſuam dependunt partem in florenis 20 ſtuferorum. Flandri propter opulentiam ſuam in florenis 24 ſtuferorum, & ſic reliquę quoque Provinciæ juxta conſuetas taxas, quæ non facile immutantur vel tranſgrediuntur.

Quod Pontificum jus in haſce ditiones attinet, non majus illud eſt quã in Regno Francię; cunctæ enim nominationes & ordinationes Prælaturarum, Epiſcopatuum &c, ad Principem pertinent. Pontifex ſolã habet confirmationem & expeditionem, nec ullũ cujuſcunque ſtatus laïcum vel ſæculare propter quodvis delictum

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [301] - 299
PUBLIC DOMAIN

vel cauſam extra patriam evocare poteſt. Quare ſi quid ejuſmodi prætendat, Legatum expreſſum expediat, de facto vel jure cogniturum, neceſſe eſt. Nullum præterea conferre beneficium poteſt, nec gratiam vel bullam expedire, quæ ſortiatur effectum: niſi exequendi poteſtas, ex Principis placito quod vulgo nuncupant, ſupplicanti concedatur. Quantum ad decimas, eæ fere per totam ditionem ſolvuntur, ſed diverſis modis: alibi enim ſolis Eccleſiaſticis, alibi vero partim his, partim Loci Dominis, alii undecimam tantum partem dependunt, alii minus, ſecundum diverſarum *Provinciarum* & Locorum conſuetudines & privilegia: extatque prudens Caroli v Imperatoris Decretũ, ne liceret in poſterum ullis Eccleſiaſticis perſonis, vel Locis Sacris ullam Rem immobilem abſque Principis licentia coëmere.

INDEX TABULARVM BELGII INFERIORIS.

I Belgii univerſalis	II Flandria	III Brabantia
IV Hollandia	V Zelandia	VI Geldria & Trans-Iſalania.
VII Arteſia	IIX Hannonia & Namurcum	IX Lutzenburgicus Ducatus & Trevirenſis Provincia.

Ad Regimen Belgii hujus pertinet etiam Friſia, quæ inter Germaniæ Tabulas prima eſt.

Belgium ſive Germania Inferior.

Regio. Nomina & unde deducta.

REGNUM *Galliæ*, qua potui fide, hactenus perluſtravi: *Germania Inferior* nunc adeunda eſt: quam ut patriam mihi longe chariſſimam, adibo perquam libens. Vt autem ab ipſo nomine ordiar: Partem Europæ, quæ hoc tempore *Germania Inferior*, *Belgium* dictam Cęſari nonnulli volunt, in quo ſcribit ſe tres legiones collocaſſe, Hircius quatuor. Marlianus tamen & Glareanus pro Vrbe, non pro Regione accipiunt. Vnam Vrbem capacem eſſe quatuor Legionum fortaſſe vix credet Vegetius. Ipſe etiam Cæſar ſub *Belgio* plures Civitates comprehendi, lib. v docet; ubi dicit Britanniæ maritimam partem ab iis incoli, qui prædæ ac belli inferendi cauſſa ex Belgio tranſierant, qui omnes fere iis nominibus Civitatum appellantur, quibus orti Civitatibus eo pervenerunt. Non tamen ſub *Belgio* totam *Belgicam* intelligit. A *Belgio* enim, (eodem libro) Nervios, Morinos & Eſſuos, *Belgicæ* populos, diſtinguit. Partem Belgicæ itaque ſecundum Ortelium videtur vocare *Belgium*, eam fortean, quæ verſus Septentriones eſt, quę Hollandiam, Zelandiam, Flandriam, Geldriam & Cliviam complectitur. Alii *Belgicam* quam tertiam Galliæ partem conſtituit Cæſar, nuncupant. Quam vocem nonnulli ab Vrbe hujus Regionis celeberrima, nonnulli a *Belgio* quodam *Belgarum* Duce, alii aliunde derivant. Hadrianus Iunius Belgarum appellationem ad Nationis ferociam referendam autumat, ut ſint *Belgæ* quaſi *Volgæ*, hoc eſt atroces & violenti: niſi mavis, inquit, *Belgas*

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [302] - 300
PUBLIC DOMAIN

Belgas mutatione ſecundæ vocalis in primam, dici velut *Balges*, a dimicandi pugnandique ardore ac ſtudio: eſt enim *Balgen*, conſerere manus, ac confligere. Regio tamen quę nobis præ manibus, eſt tantum dimidia circiter ipſius Belgicæ pars. *Germania Inferior* nuncupatur hodie *Germania* quidem, quod lingua, moribus, legibus, & vitæ inſtitutis parum ab Alemannis & reliquis Germanis diſcrepet. *Inferior* vero quod Mari propior ſit reliqua Germania, & Superioris Germaniæ reſpectu Campos Agroſque ſitu humiliores habeat. Vulgo *Nederlant*, Gallis *le Pais Bas*. Appellatur quoque per univerſam ferę Europam *Flandria* Synecdochice, vel propter illius Regionis potentiam & ſplendorem præ reliquis partibus: vel propter prima & celeberrima illic commercia, & Nundinas Brugenſes vetuſtiſſimas, notiſſimaque Emporia, vel denique quod Galliæ, Angliæ, Hiſpaniæ & Italiæ finibus propior, nota magis & divulgata ſit. Atque hæc de nominibus: ſequitur Situs ſive Quantitas. *Germania Inferioris, Belgii* vel *Belgicæ* (nam voces has promiſcue uſurpabo) Termini, ab Aquilone Oceanus: a Meridie Lotaringia, Campania & Picardia: ab Ortu Rhenus & Moſa Fluvii: ab Occaſu Mare. *Situs.* Vicinos autem habet hos Principes, Comitem Friſiæ Orientalis, Epiſcopum Monaſterienſem, Ducem Cliviæ, Archiepiſcopum Colonienſem & Trevirenſem, Regem Gallię. Is igitur eſt Situs: ſequitur jam nunc Qualitas; cujus cauſſa plurimum Clima. Subeſt *Germania Inferior* medio Septimi, totique Octavo Climati; inter Gradus Longitudinis quidem XXII cum ſemiſſe, & XXX; Latitudinis autem inter XLII IX cum ſemiſſe & LIII cum ſem. Maxima Dies Æſtatis ad medium Climatis hor. eſt XVI & ad initium Noni hor. XVI cum tribus quartis. Continet vero omnes parallelos, qui ſunt inter XVI & XXI. Aër in Belgio humidior eſt, ſed tamen qui Incolarum ſanitati conducat. *Aëris temperies.* Æſtates jucundę, peramœnæ, & temperato calore tolerabiles: non fervent æſtu, non abundant Muſcarum Culicumque examinibus, non tonitru quatiuntur. Terræ motus vero rariſſimi. Hyemes longæ, ventoſæ. Spirante Aquilone vel Euro ſubitum excitatur & arctum gelu: Auſtro verò & Zephyro tepeſcit Aër, friguſque in pluvias convertitur. Ager multis locis ſabuloſus: qualis eſt, magna pars Flandriæ Teutonicæ, & Brabantia ferę omnis. Frumenti tamen aliarumque Frugum mediocriter fertilis, ac nonnullis locis fertiliſſima, ut Zelandia, Flandria Gallica, Hannonia, Arteſia, Geldria. Ac Frumento, Hordeo, Siligine, Lino, Cannabi abundat. Fructus etiam omnis generis profert magna copia, Mala, Pira, Pruna, Ceraſa, Mora, Mala Perſica & Armeniaca, Nuces Avellanas, Meſpila, ac nonnullis locis Caſtaneas. *Soli fertilitas.* Rubia item Tinctorum hic abunde colligitur, & per omnes Europæ oras cum magno lucro diſtrahitur. Fodinæ Metallicæ magni momenti nullę. Quod ad Arbores aliaque id genus, jucundum præbent adſpectum denſæ, bene ordinatæ & fructibus onuſtæ Arbores, nec non materiâ ædificiis & igni præbentes, omnis generis altiſſimę & miræ craſſitiei. quæ hic magno numero reperiuntur. Lauri & Cupreſſi rariores. Tiliarum vero copia maxima, vulgo *Linden*, forma & foliis ulmis ſimillimæ ſunt, ſed proceriores ac citius proveniunt. Nam XVI aut XIIX annorum ſpatio viri medii craſſitudinem adæquant. Harum quoque in ædificando mediocris eſt uſus: fiunt præterea ex iis carbones, pulveri nitrato ſaligneis aptiores. Inter corticem & lignum reperitur lanugo quædam inſtar Cannabis, unde funes & vincula conficiſolent. Ejus tamen folia

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [303] - 301
PUBLIC DOMAIN

folia quamvis tenera, Animalia multa respuunt, ut Virgilius hoc carmine indicat: *Nec Tiliæ leves, nec torno rasile Buxum.* Et Ovid. *Nec Tiliæ molles, nec Fagus & innuba Quercus.* Habet & magna copia Taxum, arborem venenatam. Hæc materiem conficiendis arcubus præstantissimam suppeditat. Ex ejus succo venenum conficitur, quo se exanimasse Cattivulcum Eburonum Regem memorię prodit Cæsar. Est & aliud Arboris genus, quod alibi fortean non reperitur. (Incolæ numero plurali *Abeelen* nuncupant) quæ species Populi Albæ videtur. Magna ejus in Brabantia copia succrescit, ejusque ad res varias usus, imprimis Bruxellæ. Soli præterea bonitatem in alendis armentis extollere *Belgis* licet. *Boves*, Equi, Oves, Pecora Armentaque nusquam terrarum felicius nascuntur, aut aluntur. Equi imprimis grandes, robusti, bello apti. Boves opimi, præsertim in Hollandia & Frisia, quibus unus bos pondere sæpissime mille ducentas libras excedit. Ludovicus Guicciardinus homo Italus, cui nostra *Belgica* ob accuratissimam verissimamque descriptionem plurimum debet, refert Comiti Hoochstratensi Mechliniæ bovem dono datum, cujus pondus fuerit bis mille quingentarum viginti octo librarum: quem is propterea depingendum, in Palatio suo curavit. Laxos capacesque uberum vaccarum sinus, lactisque copiam quid ego commemorem? Constat namque aliquibus Hollandiæ partibus eas æstivis diebus, quatuor & quadraginta lactis heminas in mulctralia refundere. Multa hic ne prolixior sim, prætereo. Ad venationes exstimulant, cũ alia, tum Damæ, Cervi, Capreæ, Capreoli, Apri, Meles sive Tassi, Lepores, Cuniculi, quibus abundat. Ad aucupia autem invitant cum aves alię, tum Ardeæ, Accipitres, Vultures, *Perdices*, *Phasiani*, Turtures, Coturnices, Turdi, Ciconię, Anates, Anseres & Scolopaces, quas *Rusticulas* Plinius, *Rusticas Perdices* Martialis vocat, vulgus *Sneppas*. Nemesianus eas ita describit:

Animalium varietas.

—— Præda est facilis & amœna Scolopax
Corpore non Paphiis avibus majore videbis.
Illa sub ag geribus primis, qua proluit humor,
Pascitur, exiguos sectans obsonia vermes:
At non illa oculis quibus est obtusior, etsi
Sint nimium grandes, sed acutis naribus instat
Impresso in terram rostri mucrone, sequaces
Vermiculos trahit, atque gulæ dat præmia vili.

Non desunt etiam Gallinę Africanę & communes magna copia. Sed de his satis, ad alia pergamus. Quomodo *Belgicæ* Provinciæ conjunctæ sint, inque unum corpus coaluerint, quomodo item ad Carolum V & Filium ejus Philippum devolutæ sint, operæpretium est cognoscere. *Ludovicus Malanus* Comes & Dominus Flandriæ, Niverniæ, Rastellæ, Salinarum, Antverpię & Mechliniæ, post Matris vero obitum Comes *Burgundię* & Artesiæ, uxorem duxit Margaretam, Filiam Ioannis Ducis *Brabantiæ*, quo cõjugio ipse Dux *Brabantiæ*, Limburgi & Lotaringię factus est. Ex hac unicam Filiam genuit *Margaretam*, Ditionum paternarum hæredem: quæ anno CIↃCCCLXIX Gandavi nupsit *Philippo Valesio* Duci Burgundiæ, cui ob virtutem singularem cognomentum fuit *Audacis*. Vixit is annos LXX. Obiit Hallę juxta Bruxellam anno Christi CIↃ CCCCIV. Liberos reliquit Ioannem, Antonium, Philippum Valesios: Catharinam, Mariam, & Margaretam. Hi omnes conjugio res patrias auxerunt. Catharina Lupoldo Duci Austrię nupsit: Maria Amedęo, Duci Sabaudiæ: Margareta Comiti Hollandiæ & Hannoniæ. *Antonius Valesius* a patre constitutus Dux *Brabantiæ*, Lotaringiæ & Lim-

Imperium majorum.

& Limburgi, uxorem duxit Elizabetham Duciſſam Lutzenburgi, ex qua filios ſuſcepit *Ioannem*, maritum Iacobæ Comitis Hollandię, & *Philippum*, ambos *Brabantię* Duces: Antonius cum fratre natu minimo *Philippo* Valeſio periit in bello Gallico ad Teroanam anno CIↃ CCCCXV. Filii Antonii ſine liberis poſtea exſtincti, patruum *Ioannem Valeſium* hæredem reliquerunt. *Ioannes* igitur *Valeſius* qui *Intrepidus* dictus eſt, quum eſſet è fratribus natu maximus, anno CIↃ CCCCIV patri ſucceſſit, auctuſque Fratrum Nepotumq; obitu multis & amplis ditionibus, miſere & præter fas trucidatus eſt anno CIↃ CCCCXIX a Carolo Delphino propter Ducem Aurelianenſem, cum quo capitales inimicitias & quidem apertas quamdiu vixit, ſuſceperat. Liberos reliquit Philippum, Margaretam, Iſabellam & Catharinam. *Philippus* cognomento *Bonus* vel *Pius*, XXIII ętatis anno Patri ſuo ſucceſſit in Ducatu Burgundiæ, Comitatu Flandriæ, Burgundię, Arteſiæ, Marchionatu Imperii, Salinarum & Mechliniæ: Hic Atrebati cum Carolo VII & cum Duce Aurelianenſi pacem contraxit, eumque è carcere in quo annos jam XXV ab Anglis detentus fuerat, liberavit, ſoluto inſuper pretio redemtionis, & ſorore Maria ipſi in uxorem data. Hic obitu Theodorici Comitis Namurcenſis factus eſt ejus Comitatus hæres: obitu *Philippi*, auctus eſt Ducatibus Brabantiæ, Lotaringiæ & Limburgi: obitu Iacobæ, Comitatibus Hannoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ & Friſiæ. Ducatus quoque Lutzenburgicus ei acceſſit ab Elizabetha, Antonii Patrui ſui Vidua. Ita factum eſt, ut unius *Philippi* Boni imperio ſubjectæ fuerint ampliſſimæ & opulentiſſimæ *Provinciæ Burgundię* utriuſque, Brabantiæ, Limburgi, Lutzenburgi, Flandriæ, Arteſiæ, *Hannoniæ*, *Hollandiæ*, Zelandiæ, Namurci, Friſiæ, Mechlinię & Marchionatus Imperii. Vxorem is habuit Iſabellam *Portugalliæ* Regis filiam: vixit annos LXXI, obiit anno CIↃ CCCCLXVII uno Filio tot Provinciarum hærede relicto *Carolo Audace*, qui non tantum patrium Imperium ſervavit, verumetiam auxit, adjuncta Geldria, Zutphania & Ducatu Iuliacenſi. Atque hic eſt Carolus ille *Caroli* V Abavus nati anno MD ex Ioanna Ferdinandi Regis Aragonum filia, Philippi Auſtriaci uxore: qui Philippus filius fuit Maximiliani Auſtriaci, ex Matre Maria Filia Caroli Audacis. Sub his *Provinciæ* quæ antea plures Dominos habuerant, conjunctæ, in unum quaſi corpus coaluerunt, atque hodie communi *Belgicæ* vel Inferioris Germaniæ nomine cenſentur. Bello autem jam olim nobiles *Belgæ*. Cæſar I Commentar. de bello Gallico libro, omnium Gallorum eos vocat fortiſſimos. Sic enim ſcribit: *Gallorum omnium fortiſſimi ſunt Belgæ: propterea quod a cultu atque humanitate Provinciæ longiſſime abſunt, minimeque ad eos ſæpe Mercatores commeant, atque ea quæ ad effœminandos animos pertinent important: proximique ſunt Germanis qui trans Rhenum incolunt, quibus cum continenter bellum gerunt. Qua de cauſa Helvetii quoque reliquos Gallos virtute præcedunt, quod fere quotidianis prœliis cum Germanis contendunt, cum aut ſuis finibus eos prohibent, aut ipſi in eorum finibus bellum gerunt.* Horum quantum robur quantumque libertatis defendendæ ſtudium fuerit, ex eo cognoſci poteſt, quod Romanorũ Imperium ſumma vi avertere etiam C. Cæſ. tempore annixi ſint. Itaq; cõtra ipſũ copias diſtributim cõſcripſerunt. Bellovaci LX M armatorum; Sueſſiones LM. Nervii (quorum adeo fuit indomita feritas, ut nunquam in id temporis Mercatores paſſi ſint ad ſe Vina aut res alias venales deferre) etiam LM. Atrebates & Ambiani XM. Morini XXV M. Menapii IXM. Caleti XM. Velocaſſes & Veromandui æque XM. Aduatici XIIX millia. Condruſi, Eburones, Cæmani XL millia. Vt ſumma

fuerit

fuerit CCLXXII millium armatorum lectiſſimorum teſte Oroſio: vel ut Cæſar ipſe prodidit CCCLXIIX. Bello ergo jam olim nobiles, ut ex Cæſare didicimus. Idem Cęſar II Commen. Solos eſſe ait qui patrum memoria omni Gallia vexata Teutones Cimbroſque intra fines ſuos ingredi prohibuiſſent: eaque re factum, uti rerum iſtarum memoria magnam ſibi auctoritatem, magnoſque ſpiritus in re militari ſumerent. Experti id etiam noſtro ſęculo tot peregrini exercitus, qui tanquam tirones cum veteranis congreſſi, in civibus, ruſticis, nautis, ferociam, & vim veteranorum deprehenderunt. Belgii XV II ſunt Provinciæ, quas Carolus V. Imperator omnes poſſedit: in quibus ſunt Ducatus IV. *Brabantiæ*, *Limburgi*, qui cum Comitatu Dalem & Dominiis Valckenburg ac Rode le Duc, Brabantiæ annexus eſt, & a Iuſtitia, & Cancellaria Brabantiæ dependet: *Lutzenburgi* & *Geldriæ*. Comitatus VII. *Flandriæ*, *Arteſiæ*, *Hannoniæ*, *Hollandiæ*, *Zelandiæ*, *Namurci* & *Zutphaniæ*: Marchionatus *Sacri Imperii*, qui I V Civitates principales habuit, *Nivellam*, *Lovanium*, *Bruxellam* & Metropolim *Antverpiam*, nunc Brabantię pars eſt: Dominia V, *Friſia Occidentalis*, *Mechliniæ*, *Ultrajecti*, *Trans-Iſalaniæ* & *Gruningæ*. Vrbes habet Belgium plurimas, eaſque munitiſſimas, quarum numerum, ut & Opidorum & Pagorum apud Mercatorem habes. Inter urbes autem maxime excellunt, *Lovanium*, *Bruxella*, *Antverpia*, *Silva-Ducis*, *Gandavum*, *Brugæ*, *Hipra*, *Mechlinia*, *Cameracum*, *Atrebatum*, *Tornacum*, *Mont*, *Valencena*, *Inſulæ*, *Durdrechtum*, *Harlemum*, *Amſtelodamum*, *Lugdunum Batavorum*, *Namurcum*, *Neomagum*, *Trajectum*, & aliæ. Lacuum, ſtagnorum & paludum maximus in Belgio numerus, quæ præter Piſces quos magno numero ſuppeditant; Regiones iſtas adverſus hoſtium impetus muniunt. Flumina in hac Regione perpauca oriuntur, ſed alibi orta maxima non pauca ſcindunt eam beantque plurimum. Precipua ſunt, *Rhenus*, *Moſa*, *Scaldis*, *Amiſis*: Minora *Moſella*, *Liſa*, *Aa*, *Sambra*, *Dela* & alia permulta. De Rheno & Amiſi dicemus in Germania. De Moſella diximus in Lotaringia. Reliqua hic deſcribamus. *Moſa* profluit ex Monte Vogeſo, qui eſt in finibus Lingonum, haud longe ab Araris Matronæque fontibus: & in Septentrionem procurrens *S. Theobaldi Fanum* (*S. Tibaut*) radit, ubi navigabilis eſſe incipit: inde Virdunum perlabitur: ab eo in Cœciam vergens, Moſonem & Maſeriacum pergit. Inde ad Septentrionem ſe convertens Carolomontem, Boviniacum, Dinantum & Namurcum luſtrat: ibique *Sabi* auctus & tumidus ad ventum Græcum ſe flectit, atque Hoyum contemplatus, & Leodium Trajectum perlapſus, ac Stochemum, Ruremundam & Venloium præterlegit: ubi ad Occidentem converſus Cuickam, Graviam, Raveſtienum & Megenam adluens: poſt apud Hervverdum pagum recepta Rheni, traditaque viciſſim ſui parte, cum Vahali commiſcetur: & continuo ſervatis nominibus ſuis iterum disjunguntur, & ſeparatim Loveſteinum labuntur: ubi Inſulam Bomelianam includunt, ac rurſus confluentes junguntur, & priſtino amiſſo Merovæ nomen accipiunt: atque ita Worcomium & Gorcomium præterlapſi, maximo ſinu Durdrechtum perveniunt, ibique facta Inſula Iſelmonda, Moſa proprium nomen recipit, idemque retinens Roterodamum & Vlaerdingam, præterlapſus nobili oſtio circa Brielam Oceanum tam violenter ingreditur, ut longo ſpatio curſum retinens aquam ſuam dulcem conſervet, idque maximo cum fructu. Pręter alios enim piſces viam aperit Acipenſeribus,

Vrbium nomina

Lacus.

Flumina.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [306] - 304
PUBLIC DOMAIN

ſcribus, qui in mari dulcem hanc aquam, quam maxime expetunt, invenientes, ejuſque ductum donec in flumen perveniant ſequentes, facillime capiuntur. Quod aliis fluviis innumeris non contingit, quod placide mare ingredientes & curſum ſuum non ſervantes, aquã ſuam ſalſam efficiant, quales ſunt Sequana, Iberus, Tameſis, aliique permulti quamvis maximi. Contra Eridanus, Tiberis, Rhodanus, Garumna, aliique fluvii rapacius longiuſque Mare ingredientes, idem efficiunt quod Moſa, alliciunt nempe & adducunt Acipenſeres, ſed non tanta copia. Præterea Moſæ, aut ut alii Viri docti malunt, propter utriuſque fluvii affinitatem, Rheni Acipenſeres, meliores, guſtui ac palato gratiores & majores videntur, quàm Maris Mediterranei. Colore ſunt argenteo, & lucidiore, & mira magnitudine. Inveniuntur enim qui 400 librarum pondus excedant. Memorię prodit Guicciardinus, ſe vidiſſe Acipenſerem in foro Antverpienſi 420 librarum, eundemque longitudine XII pedes Antverpienſes exceſſiſſe: & alio die mane ibidem LXX ſimul vidiſſe, quorum minimus V. pedum longitudinem ſuperabat. Piſcis hic in Hollandia, Zelandia & Friſia menſe Aprili primum conſpicitur, & tres menſes continuos, vel diutius quoque invenitur: quo tempore magnus ejus capitur numerus. Atque inde in regiones alias, inprimis in Angliam mitti ſolet: ſale etiam conditur, idque magna copia, quo pacto facile a putredine conſervatur, & præter id quoque tempus, toto fere anno, minores quidem, ſed delicatiſſimi capiuntur. Ex hoc mari Moſæ oſtium quoque ſubeunt, dulcis aquæ illecebra, qua mire pinguescunt Salmones, Trutæ, & toto hic fere reperiuntur anno: item Lampetrę, Aloſæ, Mugiles, Congri & alii optimi quique Piſces, quos hic brevitatis gratia omittimus. Id autem non caret admiratione, quod viles fere ſint iſti piſces, ſi in Mari capiantur: optimi vero & pingues ubi dulces ingreſſi ſunt aquas. Fluvius hic præterea, ſponte & natura ſua producit præter alios Piſces, Trutas genuinas, & Lampetras alias majores quidem excellentes, alias vero minores & delicatas. *Scaldis* Ptolemæo *Tabuda*, Belgis *Scheldt*, Gallis *Eſcault*, oritur in Veromanduis, prope Abbatiam, ut vocant *D. Martini*, quo inter *Caſtelletum* (*Chaſtellet*) & *Bellivorum* (*Beau-revoir*) duo Gallorum propugnacula, placidus incedens, Cameracum urbem Imperialem adit, eamque perlabitur: Hinc Hannoniam regionem petens, Valencenam urbem nobilem ſuis aquis ditat: hinc navigiis vehendis ſe commodum præbens, ac Hania recepto, Condatum præterfluit: ac deinde flumine Scarpa auctus S. Amandum luſtrat: ab eo in Septentrionem vergens Tornacum, Aldenardam, & Gandavum urbem celeberrimam perlabitur, ubi flumina duo Liſam & Liviam, aliaſque aquas recipit. Sinuoſis inde flexibus multiſque Mæandris Teneramundam pergit, ibique Tenera amne recepto, ad dextram fluens, Rupelmundam petit: ibique Rupelam, ac paullo poſt Delam ſuſcipit, unde auctus & tumidus, mox Antverpiæ mœnia adluit: Emporioq; huic Portum inſignem, & tutam navium ſtationem efficit: deinde paullo longius progreſſus bipartito curſu Brabantiam ac Flandriam a Zelandia diſcriminat: ſiquidem ſiniſtra in Auſtrum contortus ac deflexus, Flandriæ oras ac littora perſequitur, alioque nomine inſignitus *de Hont* a latratu ac fremitu vocatur, quo per Zuytbevelandiam ac VValachriam in Oceanum occidentalem patet aditus, ac rurſus in has oras acceſſus: dextra vero relictis *Brabantię* ſinubus continuato curſu, ſervatoque veteri

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [307] - 305
PUBLIC DOMAIN

alveo per Scaldiæ Insulæ littora violento vastoque gurgite in Oceanum devolvitur. Cæterum flumen hoc æstum Oceani reciprocantis sentit Gandavum usque, ab ostio Milliaribus (hisce tamen adnumeratis ejus anfractibus) plus quam xxx. Subeuntque flumen hoc Acipenseres, Salmones, Trutę, Lampretæ ingentes, Rhombi, Congri, Aloſę, Cuculi, Mugiles, Cammari, Soleæ, Locustę admirabiles, Sardæ, aliique permulti Pisces delicatissimi qui ex Mari adverso amne in Scaldim penetrant, ibique pascuntur & ova pariunt, quod ejus aqua ipsis ad id aptissima sit. Atque hinc duobus aut tribus mensibus, inter ver & æstatem præter majores Pisces, tantus numerus piscium minutorum, vix natorum, capitur, ut incredibilis inde hominum multitudo victitet. Flumen hoc quoque plurimi Canes Marini, & Tursiones ingrediuntur; quæ duo genera Piscium ex eorum numero sunt, quæ non ova, sed membris propriis fœtus jam formatos & perfectos pariunt. Canes Marini suos terra gignunt, & suis uberibus, dum ad mediocrem magnitudinem pervenerint, lactant. *Præterea Fluvius* hic ex se, nullo Maris adminiculo, varia toto anno Piscium producit genera, quorum hæc sunt præcipua: Lucii, Barbi, Tincæ, Cyprini nobilissimi & commune pondus excedentes, ut xx sæpe librarum reperiantur, Gobiones, & alii *Pisces* permulti majores & minores. Anguillæ variæ, varia Cammarorum genera, & in Fluminis Ostio Ostrea nonnulla, quę tamen eo ex Mari subeunt. Itaque Fluvius hic subsidio Maris, Piscium multitudine & varietate nulli, non modo Galliæ, sed nec totius Europæ Flumini cedit. *Aa* prope Teroanam oritur, & in Cæciam vergens, Fanum S. Audomari perlabitur, ac *Grevelingam* delatus (prope quam anno CIↃ IↃLIIX inter Burgundos & Gallos celebris illa pugna commissa est) in Britannicum Mare se exonerat. *Lisa* vulgo *de Leye*, in Artesia oritur, in Pago Lisburgo (*Lisbourg*,) qui hinc nomen obtinet, prope Teroanam: & Ariam, Armenteriam, VVervicum & Meninas (*Meenen*) contemplatus, inde Cortracum medium secans, Gandavi cum aquis Scaldis commiscetur: Piscibus plurimis iisque optimis abundat. *Sambra* vulgo *Sambre*, *Sabis* Cęsari; in Hannonia prope Pagum Novionem (*Novion*) nascitur, & in ventum Hellespontium conversus, lustratis Opidis, quæ vulgo, *Landrecy*, *Saßene*, *Barlaymont*, *Mabeuge*, *Merne*, & *Chaſſele*, tandem Namurcum perlapsus in Mosam se exonerat, pisces delicatos subministrans. *Dela* in Brabantia, prope Pagum Tilam oritur, & versus Septentrionem tendens Waveram petit: deinde Lovanium permeat tribus inde Milliaribus dissitum; & cursum istum tria circiter Milliaria servans, postea in Occidentem flexus, multis Brachiis Mechliniam perlabitur, ac tandem quatuor Milliaribus a Rupelmonda, admodum auctus in Scaldim desinit. *Sena* (*la Seine*) nomen, ut videtur, obtinuit, a Senonibus Britanniæ populis, cum in hasce Regiones ad vexandam Galliam venissent. Nascitur prope Opidum *Soigni* in *H*annonia: & ad ventum Hellespontium vergens, *H*allam petit: & Bruxellem perlapsus Vilvordă permeat: inde ad Cæciam flexus, dextra Mechliniam relinquit, ac paullo ulterius progressus in Delam se effundit. *Dizia* apud Leodienses prope Opidulum *Per* oritur: & in Septentrionem conversus Eindovam interluit: inde pristinum cursum servans Silvam Ducis petit, infra quam in Mosam evolvitur. *Demera*, prope Tungros in Leodiensi quoque Diœcesi, scaturit, & in Occidentem versus *B*ilsenum, inde *H*assiletum (*Hasselt*) & Diestum interluit;

interluit; unde Sichenum & Arſchotum perlapſus, in Delam effunditur. *Netha* prope Pagum *Rheti* originem habet, & ad ventum Africum converſus opidum *Herentals* perfluit, unde curſu ſuo ſervato, ad Dominium Grobendonkianum defertur, receptoque fluviolo *Aade* Liram tranſit, Dufflenum & VValemum adluit, & paullo poſt Delæ miſcetur. *Rueur, vel Rhoer*, forte *Adrana* Tacito, ut ſcribit Ritheimerus, prope Pagum *Bulinge*, in agro Iuliacenſi, oritur, & Cæciam ſequens Duram & Iuliacum perlabitur, & tandem Ruremundæ, cui nomen indit, in Moſam delabitur. Sunt & alia minorum gentium Flumina, quibus delineandis brevitati ſtudens, ſuperſedeo. Quæ cum Torrentibus & Rivis, quos etiam, ne lectori tædium pariam, prætereo: Præterquam quod incredibilem Piſcium copiam ſubminiſtrant, regioneſque ipſas ornant & muniunt, magni quoque momenti ſunt in commeatu & mercibus tranſportandis. Ruſtici prætetea horum fluminum adminiculo multas aquas inter ſe connectentes, magna induſtria foſſas aliquot milliarium, eaſque Navigiorum patientes ducunt: ita ut vix ulla Civitas aut locus inveniatur, qui Navigia & quidem magna, non admittat. Vivis tamen aquæ Fontibus, ut plurimum Regio hæc caret, exceptis locis montoſis. Monſtratis autem, quæ per Inferiorem Germaniam ſunt, Fluminibus: ſequitur ut aliquid etiam de Oceano dicamus: cum *Mare.* & propter affinitatem aliaſque cauſſas non tantum Membrum, ſed & Provinciæ ipſius Caput ſit. Magnam igitur immo vaſtam & ſuperbam Oceani dico eſſe faciem: & ſi intumeſcat & commoveatur, formidabilem. Nam tanta ſæpe vi, tantoque furore commovetur ac tempeſtatibus horreſcit agitaturque, ut ſpatioſos campos & totas aliquando regiones abluat ac mergat: inprimis autem circa Zelandiæ oras, magnas ſæpe irruptiones fecit. Incolarum autem induſtria, illi aggeres & Chelas opponentium, tandem periculum fere omne eſt amotum: niſi forte Cauri cum ſummo Maris æſtu & aquis vivis colliſio fiat. Venti qui Mare præ cæteris turbant, ideoque regioni maxime noxii, ſunt Caurus, Zephyrus, & Libs. Novilunio quoque & Plenilunio præter duo Æquinoctia quibus maxime, (Cornelio Tacito teſte) intumeſcit Oceanus, acerrime vexatur. Quoties enim cum Sole congreditur Luna, atque innovari incipit, aut in orbem circumducta plene conſpicitur, maximos excitari æſtus, fluctuſque attolli in immenſum, ac maximas cieri tempeſtates cernimus. Effectus Æſtus alios novimus & experimur commodos, alios incommodus. Illos quidem quod Aquas purget, ne ſtantes & quietæ (docet hoc experientia) æſtu & putrefactione corrumpantur: quod item promoveat Navigantes. Nam ut inquit Veget. lib. IV de re militari cap. XLII, *hæc reciprocantis meatus ambiguitas Curſum Navium ſecunda adjuvat, retardat adverſa.* Hos autem, Inundationum & perruptionum violentia. Nam tanta ſæpe vi terris immittitur Oceanus, ut etiã vaſta Flumina retroagat, inundans abluenſq; ſpacioſos campos, ut ſupra quoque attigimus. Scribit hoc Pomponius Mela; clamantque tot multorum ſeculorum calamitates. Sed hęc hactenus cum autẽ indicaverimus quantum nonnullis hujus Provinciæ Regionibus detrimentũ adferat Oceanus, ubi commoveri cœpit, etiam aliquid dicendum eſt de commodis, quibus dum tranquillus manet, univerſam provinciam adficit, quibus ſi carendum ipſi eſſet (tot & tanta ſunt) vix dimidiam Incolarum partem alere poſ- *Commoditates* ſet. Atq; hinc fit ut Provincia hæc totius fere Europę ſit quaſi *Portus* & Forum, ita ut ibi infinita Mercatorum *maris.*

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [309] - 307
PUBLIC DOMAIN

& Negotiatorum ſit multitudo & veluti Chaos quoddam tam Incolarum, quam extraneorum. Emolumentum, præter hęc, Oceanus, dignum certe ſua magnitudine regioni adfert, quod, ut quivis per ſe videt, in copioſa Alecum, Piſciumque omnis generis captura, fidem omnem ſuperante conſiſtit, qui non tantum potentiorum voluptatibus, ſed etiam tenuiorum hominum ſuſtentationi inſerviunt: nec ſolum modo victum, ſed & opes Incolæ inde ſibi parant. Quod enim ipſis ſupereſt, magnæ parti Galliæ, Hiſpaniæ, Germaniæ, Angliæ, aliiſque regionibus ſufficit: imo in ipſam uſque Italiam plurimi ab ipſis Piſces muria conditi mittuntur, inprimis Salmones & Aleces. Cum autem hæc negotiatio piſcium muria conditorum maximi momenti ſit, tres eorum ſpecies præcipuas recenſebo, nempe Alecem, Aſellum majorem & Salmonem. Primũ de Alecibus quarum proventus præcipuus, agemus. Aleces in nullo reperiuntur fluvio, vel Mari Mediterraneo, Hiſpanico, aut alio (niſi fallor) ſed in hoc ſolum Oceano Septentrionali: earum magnitudo, forma & bonitas neminem latet. Hæ poſtquam ex Arctõi Maris latebris diſcedentes, id quod præcipitante jam vere ſolet fieri, velut commutatis natalibus in eſtiva contendunt, tanta interdum multitudine, ut oppoſitis retibus ſiſti nequeat impetus, quin illa rapiantur ac liquidi Æquoris faciem offuſcent: (quę cauſſa eſt cur tam copioſa ſit illarum in retia inſusarum captura:) tum vero claſſes variæ, inter quas Hollandica, Zelandica, Friſica, Gallica, Britannica & Scotica, quaſi ex condicto ad evitandas ſimultates & contentiones partitæ inter ſe certas ac definitas ſtationes ſub Britannia, Scotiæ ora & Orcadibus, ſingulæ pro viribus iſti piſcium generi inſidiantur navigiis rotundis, alvo panda, obtuſa prora, quas *Buſſas* nuncupant. Hi piſces vivi, quoad ejus fieri poteſt (nam ſimul cũ deſerto ſalo vitam quoque protinus expirant) per jugulatorem eundem & eviſceratorem, cui prę cæteris omnibus liberaliſſima merces datur, aperto prius jugulo exenterantur, dein per ſalitorẽ condiuntur, feſtinatis operis, inde condiuntur ſalſamentariis cadis: (*Orcas* Latini dicunt) poſtea venditi, per Alecarios Cuparioſque de integro ſtipantur, inani turba quæ lactibus aut ovis caret, numero ſubmota, nova muria obruuntur, poſtremo per delectos juratoſque arbitros bonitatis fides exploratur, ſigilloque addito obſtringitur, non abſimili religione a vetere, qua Dianæ Sacerdos *Lemniam Rubricam* probatę notæ ſigillo impreſſo inſigniebat, uti Galeni teſtimonio conſtat. Atque iſtud quidem primũ genus Alecum eſt, condítaneum ſeu muriaticum nominandum cũ Plauto: alterum eſt quod leviter ſalitum in fumario fumo duratur, ubi auri vel æris potius colorem ducit, unde *Soretum* nuncupant, quod ſubruffus ad atrum accedens color ea lingua *Sorus* vocitetur. Iſta Alecũ piſcatio quantũ operæpretium, quantam reipub. inprimis Hollandicæ & Zelandicæ utilitatẽ præſtet, quo ore efferam ignoro, quando non unius, ſed plurimũ Civitatum ſalus inde pendere videatur: inde plebs urbana pariter & ruſtica victum quærunt, æs alienum diſſolvunt, familias ſuſtentant, opes qualeſcunque conquirunt, aut partas tuentur. Alecũ præcipui piſcis genus, quod condiri ſolet Latinis vocatur *Aſellus Major*, ad differentiam Minoris, vulgo *Cabeliau*. Hic certe piſcis inter minimos habendus nõ eſt: & reperitur aliquando lx. librarum, atque optimus eſt. Multis anni temporibus, ſed potiſſimùm tempore quadrageſimę locis huic Mari proximis, inprimis in Mari Friſio

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [310] - 308
PUBLIC DOMAIN

Friſio capitur, magnaque ejus copia ſale condiri ſolet, magnum emolumentum regioni quotannis adferens. Tertium genus Piſcium præcipuum, quos ſale conſpergi dixeram, Latinis vocatur *Salma*: optimus quoque tam recens quam conditaneus. Piſcem hunc Hollandia & Zelandia proferunt, omnibus fere menſibus, ſed maxime Aprili, Majo & Iunio: cujus tanta ſale conditur copia, ut collectũ in caput fœnus annuum 200000 Coronat. excedere credatur. Sed de his ſatis, ad reliqua pergamus. Planũ & æquum eſt Belgii ſolum: pauci in eo reperiuntur Colles, Montes pauciores, præterquam in Lutzenburgo, Namurco, & nonnullis Hannoniæ locis, ubi denſiores ſunt, & apud Leodienſes ſunt quoque plurimi. *Montes.*

Nemoribus Silvisque, quantum voluptati aut venationi ſatis eſt, aut regionis decor exigit, ſparſim ornatur. *Silvæ & Nemora.* *Arduenna Silva* tempore Iulii Cæſaris (ut ipſe ſcripto mandavit) totius Galliæ maxima erat, & ingenti magnitudine per medios fines Trevirorum a flumine Rheno ad Nervios (nunc *Tornacenſes*,) & Rhemorum pertinens, millibus paſſuum amplius quingentis in longitudinem patebat. Et hoc quoque tempore nulla totius Galliæ *Silva* cum ea adæquari poteſt: ſed cum hodie ſit bene culta regio, multum ipſam de priſtina magnitudine amiſiſſe videmus: ita ut pars quoque ſuperſtes ſæpius interrumpatur, & mutato nomine ab agricolis colatur. Pars autem ejus maxima & minus interrupta, eſt a Theonis-Villa prope Leodium uſque, quod ſpatium ad xxx milliaria ſe in longitudinem extendit. In medio ſita eſt urbs S. *Huberti*, quæ Gemma Friſio teſte, Longitudinis continet grad. 26 & min. 40. Latitudinis vero grad. 50 & min 4. Arbores habet hæc Silva omnis generis amœnas, altitudinis ingentis & latitudinis, quæ eam non minus fructuoſam quam jucundam efficiunt. *Arduenna* Str. Adcolis *Ardenne*, Rhenano *Luitticherwald*, (quod ſonat *Leodienſium Nemus*) dicitur. *Mormavia* (*Mormau*) Hannoniæ Silva ampliſſima, initium ſumit prope Quercetum (*Queſnoy*) & ad Meridiem ſe longius in Veromanduos extendit: ac multa in ſe continet Opida Pagos & alia loca fontibus & aquis perennibus amœniſſima. Carbonum hic magna conficitur copia: unde eam nonnulli partem *Silvæ* Carbonariæ eſſe arbitrari ſunt: alii tamen Silvam Carbonariam magis in Orientẽ Solem ſpectaſſe aſſerunt, inter Moſam & Sabin, & amœnam Archię Silvam ex ejus eſſe reliquiis, in qua Pagus cognominis egregia arce munitus continetur, ibique domicilium Dominorum Berlaymontiorum eſſe ſolet. Amœniſſima *S. Amandi Silva*, in Hannonia quoque ſita eſt: dicitur etiam *Silva Raymenſis*, ob earum affinitatem. Initium capit in finibus Flandrię Callicæ prope Pagum S. *Amandi*, unde nomen habet, & ad Orientem Valencenas uſque excurrit, magna latitudine & ſpiſſitudine. *Silva Raymenſis* eſt Domini *d'Emery*, qui propterea magnus eſt Hannoniæ Venator: Hæc enim dignitas hujus Silvę propria eſt. *Silva Faignẽſis* (*le bois de Faigné*) in Hannonia quoque ſita, prope Avẽnas initium habet Magetobriã (*Maſieres*) uſque fere pertingens, ſpatio xv i milliarium, & antiquitus major erat. Videtur adhuc retinere nomẽ, quãvis corruptum a Faunis & Satyris: qui forte hinc a Poëtis, cornua & pedes caprinos habere fingebantur, quod hujus ſilvæ primi Incolæ tã eſſent feri & immanes, ut non multũ a brutis differrent. *Sonienſis* ſilva duobus aut tribus teli ictibus Bruxella diſtat, in Meridiõ Brennam uſque Alleudam & *Brennæ* Caſtellum excurrit, ſpatio iii milliarium. Magna eſt certe & non con-

temnenda Silva, ita ut in circuitu amplius ſeptem paſſuum millia pateat: & tot in ea ſunt Vrbes, Pagi, Abbatiæ & Monaſteria, ut miraculum videatur: ideoque non pauci æſtate Nobiles & Cives honeſtiores cum tota familia ſe eo recreationis gratia conferunt, ibique ad ſeptimanas tres aut quatuor remanent. *Saventerloo*, Lovanio, Bruxella & Vilvordia includitur. Silva amœniſſima eſt, nomenque accipit a Saventria pago illi adjacente. *Grootenhout* itidem Brabantiæ Silva eſt, non multum ſupra Turnholtum ſita, in qua naſcitur fluvius Ada, qui poſtea in Flumen Netham ſe exonerat. Silva eſt magna, in qua Regina Maria, ad quam Turnholtum pertinebat, multùm venari ſolebat. *Marlaigne* Namurci ſilva, prope Namurcum Vrbem initium ſumens: & ingenti latitudine ad ventum Africum porrecta, Philippopolin verſus, prope Moſam uſque ſe extendit. *Niepa* Flandriæ ſilva primaria, non procul ab Arteſiæ finibus, duobus a Flumine Liſa, Caſtello Morinorum & Baliolo diſtat milliaribus, quamvis diverſis ſui partibus: amœna eſt, ampla, & antiquiſſima Silva, arcem & opere, & Natura continens munitiſſimam. *Nonnen* itidem in Flandria ſita eſt, ac prope Hiptam maxima in Septentrionem latitudine ſe extendens multos Pagos, & Abbatias nonnullas complectitur. *Poodsbergia*, ſilva inter Flandriam & Hannoniam non procul a Gerardimontio & Leſſina, magna eſt, & ob rotunditatem jucunda. *Guilielmi-Silva* in Arteſia poſita eſt, prope Rentiacum, ubi pugnam Imperator cum Galliæ Rege commiſit, anno CIↃ IↃLIV. *Engelervvallia*, Geldriæ prope Arnhemum, Silva amœna, in ventum Helleſpontium vergit. *Septem-Silvæ*, ſunt VII ingentes & Trans-Iſalanis finitimæ Silvę, quæ uni ex quatuor Friſiæ partibus nomen dederunt, quę hodie dicitur *Sevenvvolden*, quaſi dicas *Septem-Silvæ*: quarum ſingulæ multum ſpatii continent, & pagos plurimos adſpectui jucundiſſimos. Sed hęc hactenus de Silvis. Ad Opera publica venio. Innumera in hiſce regionibus magnifica Templa, plurimæ Abbatię, innumera Cœnobia & Monaſteria, plurima Xenodochia, Noſocomia, Ptochodochia & Orphanotrophia. Certe in una urbe Antverpia duo & quadraginta ejuſmodi loca numerantur: inter ea auguſtiſſimum, *Templum Cathedrale D. Virginis* capaciſſimum, cum Turri excelſa CCCCXX pedum, ex candido Marmore, ex qua proſpectus in urbem opulentiſſimam, in Fluvium navibus tectum, in vicinam regionem pagis urbibuſque abundantem, amœniſſimus patet. Quid reliqua Templa, Monaſteria, & ejuſcemodi loca deſcribam, quæ hic & in aliis urbibus & pagis magno numero conſpiciuntur? Quid Ducum Comitumque & Illuſtrium Procerum ſumtuoſa Palatia? Quid reliqua tum publica tum privata Ædificia? ea ſi commemorare pergam tempus me citius & locus quàm materia deficiat. Quare de his ſilere melius quam parum dicere.

Opera publica.

Status harum Ditionum Politicus, ut de eo etiam nonnihil dicamus tam generatim quam ſpeciatim fere triplex eſt: Primus eſt *Eccleſiaſticus*, in quo præcipui ſunt Abbates. Secundus *Nobilitatis*, ut ſunt Duces, Comites, Marcgravi, Principes, Barones & magni Domini. Tertius *Civitatum*, quem primariæ cujuſque Ditionis Civitates repræſentant. Hi Status a Principe convocantur, quoties de rebus ad Principem, aut ad Principatum, aut ad conſervationem & utilitatem ditionum pertinentibus deliberandum eſt. Status verò Eccleſiaſticus ita ſe habet: Quatuor ſunt

Ratio gubernandi.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [313] - 311
PUBLIC DOMAIN

Schola.

sunt in hac Inferiore Germania Episcopatus *Cameracensis*, *Tornacensis*, *Atrebatensis*: hi tres subsunt Archiepiscopo Rhemensi, & *Ultrajectinus*, qui Archiepiscopo Colonienſi subest. Ad Academias pergo quas hic quatuor *Lovanienſem* & *Duacenſem*, *Lugdunenſem* & *Franekeranam* numero. *Lovanienſis* frequentia Collegiorum, Studioſorum, Doctorum celeberrima. Collegia potissima sunt *Lilium*, *Caſtrenſe*, *Porci* & *Falconis*, quibus Philoſophia traditur. Est & trilingue *Buſlidianum*, in quo Græca, Latina, Hebraica docentur. Vniverſitas ista flagitatione Nobilium Brabantinorum primum constituta est ornataque privilegiis à Ioanne IV Brabantiæ Duce, Anno MCCCCXXVI Pontifice Martino V. Reliquę noſtra memoria erectæ sunt. Ex his tanquam ex Equis Trojanis innumeri Viri docti prodierunt, & quotidie prodeunt. Viros enim doctos, & omnium facultatum & scientiarum periſſimos Belgium habet: & ut olim, sic & hodie celeberrimos producit. Quos omnes uno

Bibliothecæ. Mores.

ductu enumerare, nimis longum foret. Bibliothecæ hic, variis locis variæ, optimis rariſſimiſque refertæ libris. Inter quas Lugdunenſis non poſtremi loci. Incolæ sunt formoſi, quieti, parum cholerici, parum ambitioſi, parum ſuperbi: non admodum Veneri dediti, civiles, aperti, comes, blandi, ad omnia prompti, ſalſi & interdum dicaces: laborioſi, induſtrii, fideles, grati in bene meritos, artium omnium ſcientiarumque capaces, libertatis & privilegiorum avitorum præfracte etiam ad mortem uſque ſtudioſi. Id etiam in genere dici poteſt vere & cum laude, Belgas eſſe frugi, & attentos œconomos, patreſque familiâs: qui formicæ exemplum ſequuti condunt ſub hyemem, quę illius anni partis injuria negatura videtur, coemptis piſcibus carnibuſque, quæ vel muria domant, vel fumo durant. Vix etenim est honeſtior ulla domus, quæ pro ratione capitum familiæ (ut quæque est vel numeroſa vel exigua) non mactet in Autumno Bovem integrum, aut dimidiatum ſaltem, præter Porcum, quorum carnes bonam anni partem eſui futuras, dum ver ſinum plenum effundat, ita ut dixi, condiunt. Complures tamen plus æquo avari, Aurique avidi sunt. Mulieres formoſæ, geſtu decenti, & comes. Solent enim more regionis a prima ętate familiariter cum quovis converſari: ideoque & in agendo & loquendo aut alia re promptiſſimæ: nec vero libertas hæc ſeu licentia honeſtatem ipſarum minuit. Nec tantummodo peragrant ſolæ civitatem, ſed etiam exiguo comitatu in vicina Opida commeant, ſine ulla vel leviſſima criminis ſuſpicione. Sunt admodum continentes, & ad quidvis agendum adpoſitæ. Nec ſolum rei familiaris ſtudioſiſſimæ sunt (de qua viri parum ſolliciti sunt) ſed etiam mercaturam exercent: imo & negotiis reliquis ad Viros ſpectantibus os & manus adhibere ſolent: idque tanta dexteritate & diligentiâ, ut multis ejus provinciæ locis, velut in Hollandia & Zelandia, Viri rem omnem eis committant. Atque hac vivendi ratione Mulierum dominandi aviditati adjuncta, ipſæ plerumque nimis imperioſę, imo moleſtæ & ſuperbę redduntur. Moris est tam apud Principes, quam inferioris ſortis homines, ut etiam apud nationes reliquas Ciſalpinas primogenitis parentum, licet adhuc viventium, & ætate vigentium indere nomina. Et Nobiles, cujuſcunque ſint qualitatis aut ſortis, Dynaſtarum more, plus ſemper Filiæ natu maximæ tribuent, quam reliquis minoribus, licet parem omnes dotem habeant: ita ut reliquas alicui ſæpe deſponderant, cui illam denegarent, ipſam meliori conditioni aut marito reſervantes. Atque hoc nomine laudandi, quod facile (ut & eos tempore Iulii Cæſaris, & ante, fuiſſe comperio) cum exteris matrimonia contrahant, ſi id

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [314] - 312
PUBLIC DOMAIN

si id occasio postulet nec patriæ soli adstringuntur. Quæ sane res utilissima & commodissima est: hæ enim affinitates & ipsis & Reipub. non parum conducunt. Indecens autem est, imo absurdum videtur, Adolescentes vetulas, Senes contra puellas ducere: item ignobilem nobili, Herum ancillæ, Dominam famulo matrimonio jungi. Inprimis vero *Belgæ* dediti sunt artibus Mechanicis, non sordidis quidem & servilibus, sed nobilioribus: panni contexendi, lanificia & telas tractandi, aulæa tapetiaque conficiendi: quæ non tantum propriis regionis usibus inserviant: sed etiam ulterius in Galliam, Hispaniam, Germaniam, reliquamque Europam, atque adeo in Asiam & Africam deportentur. In Picturis nulla æque natio excellit: nulla in Musicis: nulla in variarum linguarum cognitione acquirenda. Oleo colores miscere primus docuit *Ioannes Eickius Belga*. Vix est quisquam in Flandria, *Brabantia*, *Zelandia*, qui non & vernacula, hoc est Germaniæ Inferioris lingua loqui possit, & *Gallica*: Nautæ, Mercatores, & Viri litterati, etiam Italicam, Hispanicam, Latinam, Græcam plerique norunt: sunt etiam qui Hebraicam, Chaldaicam, Arabicam. Rei etiam navalis Belgæ peritissimi sunt. *Opificia.*

Ad victum venio; Usus est apud Belgas Tritici, Secalis, Avenæ, Fabris & Hordei. Legumina, præter Fabas & Pisa, non sunt magni momenti: Viciæ quoque parum habent, Panici & Milii nihil. Venti enim vehementiores ea sternunt & deturbant. Sobrie ac frugaliter vulgus familiam educare solet. Potus fere est Cervisia, quæ conficitur decoquiturque ex ea quam *Maltam* vocamus: inde adjicitur postea triticeum far mola fractum, cum lupo salictario. Atque hic potus bonus & sanus iis est, qui se ei adsuefacere possunt. Multum quoque bibunt lactis. Opulentiores Vino utuntur. Pane vulgo vescuntur secalitio. Solent etiam veluti festis præcipuis, inprimis nomine ipsorum indigetatis, item *Bacchanalibus*, convivia instruere, parentes, consanguineos, & amicos invitare, & cum eis pollucibiliter commessari: natura enim amant oblectationes, epulas & convivia: Potentiores vero splendide & magnifice epulantur, seque vere magnanimos ostendunt. Nitidas & absterſas conservant domos, ab omni supellectile, & quidem commodissima, instructas, ita ut merito in iis nihil desiderari possit. Et certe pulchrum & gratum habet aspectum ista bene ordinata, munda & copiosa supellex: qua in re fortassis (imo sine dubio) omnes totius Mundi nationes facile superant. Hoc autem habent *Belgæ* vitii, ut potu se nimio ingurgitent, quo maxime delectantur: ita ut sæpe nec interdiu nec noctu bibendi finem facientes, præter incommoda reliqua, maximo corpus & ingenium adficiant incommodo: idque sine dubio illis immaturæ sæpe mortis adfert causam, juxta illud Prop. *Victus.*

Vino forma perit, Vino corrumpitur ætas: Et ipsi id quoque norunt, fatentur, & seipsos reprehendunt: sed quid agas? vincit mala consuetudo. Quamvis aliquo modo possint excusari. Cum enim humidus & melancholicus fere semper sit aër: nulla forte re alia melancholiæ isti odiosæ, & sanitati infestissimæ mederi possent, quod Horatius indicasse videtur, inquiens: *Vino pellite curas.* Illud tamen Terentii nobile quoque dictum servarent: *Ne quid nimis.* Quod quidem ab omnibus, honestioris existimationis & conditionis viris fieri jam cœpit. Incolæ scito commodoq; sunt vestitu, & pulcre formato. Magnam deniq; & copiosam exercent Mercaturam, cujus quæcunq; etiã ea sit, peritissimi sunt. Atq; ipsa Belgica, maxima parte, Mercatura & Artibus nititur. *Vestitus.* *Mercimoniæ.*

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [315] - 313
PUBLIC DOMAIN

Regio. Unde dicta. *Flandria* nomen quamvis non magnæ antiquitatis nulla tamen ejus certa ratio reddi potest. Sunt, qui ab urbe ejus nominis appellationem deducant, sita ubi nunc Ardenburgum; sunt qui a Flandberto Filio Blesindæ, quæ Soror fuit Clodionis, Regis Galliæ: Vixit autem Flandbertus Anno Christi cccc. xlv. Sunt qui a Lyderici primi Comitis sponsa *Flandrina* nomen regioni datum arbitrantur. Sunt qui a flatu & fluctibus, quorum magna ob vicini Oceani impetum vis huic terræ incumbit. Adeo ut etiam anno M C C C xl in agrorum censu venditioneque caveretur, ut si intra annos x Mare in ea loca exæstuaret, cassus irritusque esset contractus. Ego rem in medio relinquo. Ejus hodierni limites sunt, ad Austrum Artesia

Situs. cum Hannonia, & parte Picardiæ. Ad Ortum Hannonia & Brabantia, ad Septentrionem Oceanus, cum Honta sive Ostio Scaldis, quod Flandriam a Zelandia disterminat: ad Occasum Oceanus Britannicus sive mare Germanicum. Longitudo patet itinere tridui, a Scaldi scilicet contra Antverpiam, usque ad Novum Fos-

Aëris temperies. Soli fertilitas. satum mill. pass. xxx. Latitudo est mill. pass. xx. Aër Regionis totius est temperatissimus: Ager fertilis, potissimum qua Oceano & Galliæ est vicinus. Pascua læta, cujus rei argumentum est, quod pulli equini ex vici-

Animalium varietas. nis regionibus in Flandriam quotannis delati ab Equisonibus, soleant pabuli bonitate, Aëris suavitate, ex strigosis & macilentis reddi generosiores. Alit item varia Animalia domestica, saporis delicati & exquisiti: nec non Ferarum copiam pæne incredibilem. Nec desunt Aves cùm aliæ: tum Phasiani, Perdices, Pavones, Ardeæ, Ciconiæ. Regionis Incolæ ita olim bello addicti fuere, ut quieti pacative vix unquam viverent: ac Syriam etiam, Terramque Sanctam, ac Hierosolymam, eorum arma pervaderent. Vrbes in Flandria muro

Vrbium nomina. ac fossa cinctæ sunt xxx. *Gandavum, Brugæ, Ypra, Insula, Duacum, Tornacum, Cortracum, Aldenarda, Alostum, Hulsta, Teneramunda, Birsletum, Neoportum, Sluса, Dunkercka, Gravelinga, Burburgum, Dammum, Dixmuda, Furna, Ardenburgum, Ninova, Berga, Gerardimontium, Castellum, Donza, Orchianum, Lanoyum, Axella & Ostenda.* Præter has sunt etiam Municipia patentia quæ urbibus neque nobilitate, neque privilegiorum dignitate, neque structuræ magnificentia, neque frequentia municipum cedunt: *Bella, Poperinga, Hondiscota, Eecloa, Gistella, Middelburgum*, & alia viginti. Pagi in universum M C L I V: ut non immerito triviali proverbio dicatur, Flandriam omnes totius Christiani Orbis Comitatus superare, & Hispani quum in hanc Proviciam cum Philippo Rege venirent, judicaverint totam Flandriam continuam urbem esse. Hodie universa in tres partes dividitur, Teutonicam, Gallicam & Imperialem. Primaria urbs est *Gandavum*, conditum vulgi opinione, tum Historicorum omnium recentiorum consensu (nam veteres de eo silent) tum Petrachę aliorumque judicio, a C. Iulio Cæsare, quùm in Morinis ageret. Enimvero Gordunorum meminit C. Cæsar lib. v. Com. de Bello Gallico. Postea a VVandalis dicta est *VVanda*, & litteræ primæ mutatione *Ganda*: ut VValli, Galli: hinc *Gandavum* vernacule dicitur *Gendt*, Italis *Guanto*, Gallis *Gand*. Situm est quarto a mari lapide, quatuor fluminibus amœnissime irrigatur. *Scaldim* enim ex Hannonia, *Lisam* ex Artesia, *Liviã* ex portu Slusano, *Æram* ex quatuor Officiis quas *Ambactas* vocant, accipit.

Præterea

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [317] - 315

PUBLIC DOMAIN

Præterea Alveum habet manufactum magnorum etiam navigiorum patientem, per quem præter prædicta flumina quantam omnium rerum ab omni Orbis parte accipiat copiam, incredibile dictu est. Ex his enim in Mare patet via per alveum sive Aquæductum, qui se ad Ostium vulgo *t'Sas*, in Oceanum exonerat cataractis ad hanc rem stupendo artificio exstructis. Decem milliaribus distat Antverpia, totidem Bruxella, Mechlinia, Middelburgo. Ambitus intra muros est 45640 pedum Romanorum: hoc est Italicorum milliarium septem. Insulas habet XXVI. Pontes majores, XCIIC. Molas aquarias IV. Trusatiles infinitas: centum quæ vento aguntur. Ecclesias in universum LV. Abbatias V. Cives hujus civitatis frequentia, nobilitate, opibus, animis sunt eximii. *Hęc Carolum* V Imperatorem Orbi dedit. *Hæc* litteris *Judocum Badium*, *Joannem Cornarium*, *Lævinum Brechtum*, & alterum *Lævinum Torrentium*, *Balduinum Ronsæum*, *Utenhovium*, alioſque protulit. Opificiorum genera in hac urbe LII. Textorum præterea ordines XXVII institituti primum a Comite Balduino, filio Arnoldi Magni, Anno IↃ.CCC.LXV. *Brugæ* (*Brugge*) vel a pontium frequentia nomen habent, vel a ponte *brug ſtock*, juxta Oldenburgum & Ardenburgum, è quarum urbium ruinis ante annos IↃ CCC prima arx Brugensis exstructa est; sita est tertio milliari a Mari loco plano. *Ambitus* intra muros est 26600 pedum Romanorum, hoc est Italicorum mill. quatuor cum dimidio. Vrbs est non *Flandriæ* tantum, sed etiam totius Belgicæ amœnissima: templa habet LX, quorum præcipuum & augustissimum est S. Donatiani, olim sacrum B. Virgini, exstructum a Liderico primo Flandrię Comite, anno IↃCXXI. Opibus in tantum floruit, ut Ioanna uxor Philippi Pulcri quum huc venisset Anno CIↃ CCCI vidisſetque virginum & matronarum ornatum, stupore primum, postea mulieb ris æmulationis œstro percita, conquesta sit, non se solam reginam esse. Opificiorum genera exercentur LXIIX. Et in hac rerum copia neque flumen habet, neque *Portum* neque fontem. Fossa est humana ducta industria, ipsi *Reye* vocant, quæ per totam urbem diviſa, ad Sluſam ſese exonerat in Oceanum. Et quia hæc majoribus navigiis nondum sufficiebat, aliam in longe majorem altitudinem perduxerunt, oppositisque Catarractis a Mari discluserunt. Sunt & hujus urbis Cives bello, imperio, literis celebrati. Tanta etiam olim hujus urbis in mercaturis potentia fuit, ut cum quavis alia totius Europæ urbe conferri posset. Brugenses primi Cassiterides (Hispanis *Açores*) Insulas in Oceano invenerunt, quæ propterea *Flandricæ* vulgo dicuntur: iidem *Bursam* primi Mercurio sacram habuerunt, a qua postea Antverpiæ, Rhotomagi, Londini, & in aliis urbibus mutatis rerum vicibus loca mercatorum convêntui destinata nomen traxerunt. *Ypra* a rivulo Ypra prętерlabente dicta, vulgo *Ypren*, anno CMLX condita est. Hujus urbis fundus dicitur esse plumbeus, idque propter magnam plumbeorum tuborum vim, quibus aqua varie per Civitatem universam distribuitur. Atque hę quidem sunt Vrbes primariæ. Portus sequuntur: *Sluſa* a Catarracta nomen habet, quæ Flandris vocatur *Sluys*, urbs est maritima: Portum habet capacissimum, quo quingentæ naves commodissime recipi possunt. Ex adverso est Insula *Cadsant*, Georgii Cassandri patria. *Oostenda* ad Oceanum sita, obsidione Archiducis Alberti gravissima, quam ad annos tres & aliquot menses fortissime sustinuit, ac innumeris pæne utrinque cæsis, nobilis, *Neoportus* (*Nieupoort*)

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [318] - 316
PUBLIC DOMAIN

(*Nieupoort*) tertio ab Ooſtenda milliari, urbs eſt maritima, patria *Iodoci Clichthovei*, cui proxima eſt Abbatia *S. Bernhardi*, in qua *Bibliotheca* olim totius Belgii inſtructiſſima & celeberrima. *Dunkerka*, exſtructa anno CM LXVI a Balduino Arnoldi F. Flandriæ Comite, Portum habet brevem admodum & Mari vicino infeſtum. Vrbis juriſdictio pertinet ad Regem Navarrę. Reliquas urbes Flandricæ Teutonicæ prætereo. In Flandria vero Gallica eſt *Inſula* a veteri poſitione ita dicta, erat enim ſtagnis & paludibus cincta urbs frequentia civium, opibus, legibus ornatiſſima, & quidem poſt Antverpiam & Amſtelodamum potentiſſima. *Duacum* (*Douay*) ad Scarpam fl. ubi olim *Catuaces*, patria eſt *Roberti Gaguini*. Academiam habet paucis abhinc annis a Philippo II Hiſpaniarum Rege ibi conſtitutam. *Orchianum* (*Orchies*) etiam in hoc tractu eſt, & *Lannoyum* celebre dominis & cive *Franciſco Raphelengio*: præterea *Eſpinoyum*, *Armentiers* & *Tornacum*, *Tournay*. In Imperiali Flandria eſt *Aloſtum*, Civitas ampla & munita ad Teneram fl. Comitatus titulo inſignis. Pagos ſub ſe habet CLXX. Principatus II, Steenhuſenſem & Gaverenſem, Baronatus complures: Territorium etiam VVaſiæ, cujus quatuor ſunt opida: *Hulſta*, *Axela*, *Bochoute* & *Aſſenede*. *Rupelmonda* ad Rupelam fl. arx eſt, hoc loco minime omittenda, vel propter *Gerardi* noſtri *Mercatoris* Illuſtriſſimi Mathematici & Coſmographi, ac noſtri ſeculi Ptolemæi, memoriã.

Flumina ſunt *Scaldis*, *Liſa*, *Tenera*, *Livia*, *Ypra*, *Aa*, *Scarpa*, *Rupela* & alia: Montes perpauci: ſed Silvæ plurimæ eæque valde utiles, inter quas *Niepenſis* & *Nonnenſis* principes. Status vero Politicus Flandriæ, tribus conſtat Membris: Primum Membrum, *Prælati Eccleſiaſtici*, qui ſunt, *Ordinis S. Benedicti* Abbates VII, *S. Peter & S. Baefs* Gandavi, *S. Winnock* in Bergen, *S. Andries*, *S. Peter* Aldenardę, *Ename*, *Marchienne*. *Ordinis S. Bernardi* Abbates V: *Ratio gubernanten Dunen*, *Boudeloo*, *Doeſt*, *Clammerez*, *Marchienne*: & *Prioratus in VVaerſchot*. *Ordinis Præmonſtratenſis* Abbates IIII *S. Nicolaes* in Vuerne, *Drongene*, *S. Corvelis* in Nienove. *Canonicorum Regularium* Abbates VI: *Eechoute*, *Soetendale*, *VVarneſton*, *Sunnebeke*, *Ciſoing*, *Falexpÿn*. Ejuſdem Ordinis VI *Præpoſituræ S. Marten* in Iperen, *Wormeſeele*, *VVatene*, *Loo*, *Everſam*, *Petendale*. Secundum membrum, *Nobilitas*, in qua *Vicecomitatus* V: *Gendt*, *Yperen*, *Vuerne*, *Bergen*, *Haerlebeke*. *Principatus* III: *Steenhuſe*, *Gavere*, *Eſpinoy*. *Barones* IV, II in Comitatu, *Cyſoing & Heyne*: II in Domino, *Pamele* in Oudenarde & *Boelare*. *Tribuni militares*, *Banderheeren*, in Comitatu Teutonico *Dominus de Nevele*, *de Dixmude*, *D. de Beveren*, *de Praet* prope Brugas: *Haeskercke*, *Watene*, *Heverghem*, *VVaeſtine Caetten*, *Ingelmũſter*, *Pouke*, *Gruuthuſe*, *Male*, *Maldegem*, *Ooſtcamp*, *VVinendale*, *Colſcamp*, *Ghiſtele*, *Sevecote*, *Rouſſelare*, *VVaeſtene*, *Hõdſcote*, *Caſſel*, *Nortvrie*, *Haeveſkerck*, *Halevvÿn*. In Comitatu Gallicano, *Caſtellanus de Lille D. de VVaurin*, *D. de Comene*. In Dominio Flandriæ *D. de Rode*. *D. de Gavere*, *Sottegem*, *Gontero*, *Scoriſſe*, *Poitz*, *Liekercke*, *Lumbeke*, *Rotſelar* in Meerbeke, *VVedergraet* in Neyghem, *Steenhuſe*. Tertium membrum ſunt præcipuæ *Civitates*. In Flandria Teutonica IV præcipuæ Civitates hoc membrũ repręſentant, *Gandavum*, cujus ſortem ſequuntur, in Comitatu *Burgraviatus Gandenſis* & *Caſtellaniæ Cortracenſis ac Oudenarde* & *Biervliet*. In Dominio quædã ſunt Feuda Imperii, ut IV *Ambachten*, *dat Lant van VVaes*, *'t Graefſchap van Aelſt*, ac alia libera dominia ut *Bornhem*, *Dendermonde*, *Geerdſberge*. *Bruga*, cujus ſortę ſequuntur in Cenſu & Armis, quæ ſunt poſt IV officia,

Flumina. *Montes*. *Silvæ*. *Ratio gubernandi*.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [319] - 317
PUBLIC DOMAIN

uſque ad Nieupoort, totus videlicet *Franconatus (t'Vrie)* Opida ejus clauſa & non clauſa. *Ypra*, ad quam re-
feruntur in Cenſu & Armis, *Yperen-Ambacht*, *Bellen-Ambacht & Caſſel-Ambacht: Franconatus Campeſtris (Het platte Vrie)* cujus ſortem ſequuntur in Cenſu & Armis *Vuern-Ambacht*, *Bergen-Ambacht & Broucborg-Ambacht.* In Gallicana III civitates principales *Lille (Ryſſel) Douay*, *Orchies. Tornacenſe Dominium* & Status Flandriæ adnexus, per ſe conſtat tribus membris; *Eccleſiaſtico*, *Nobilitate* & VI *Supremis Iuſtitiis.* Vnum vero habet Flandria *Epiſcopum Tornacenſem*, Archiepiſcopo Remenſi ſubjectum, in V. tamen Diœceſes Epiſcopales
Status Eccleſiaſticus. diviſa eſt. *Trajectenſi* ſubſunt IV officia, *Hulſt*, Axele, *Aſſenede*, *Bochoute. Tornacenſi* ſubſunt, *Gandavum*, *Cortracum*, *Aldenarda*, cum illarum Caſtellaniis: *Waes* territorium, *Brugæ*, *Franconatus & Inſula* cum ſua Caſtellania. *Atrebatenſis* comprehendit *Duacum & Orchianum. Cameracenſi* ſubeſt *Dominium Flandriæ* ultra Scaldim verſus Meridiem. *Tarvanenſis* habet Caſtellanias *Ypram*, *Caſſel*, *Vuerne*, Bergen, *Brouckborg*, Belle. In
Iuriſdictio. Flandria Teutonica ſunt XIV principales Curiæ Comiti feudales, *Vieſburg Gandavi*, *Burgus* Brugis, *Sala Ypræ*, *Caſtellū Cortraci*, *Curia in Harlebeke*, *in Tielt*, *Domus in Deinſe*, *Curia in Peteghē* dicta Beau-lieu, & Domui Deinſe ſubjecta, *Tribunal* Aldenardæ, Burgus *in Vuerne*, *Curia in* Bergen, *in* Broucborg, *in Caſſel* & *in* Belle. In Flandria Gallicana ſunt III Curię Comiti feudales, *Sala in Lille*, *Caſtellū in Douay*, *Curia in Orchies.* In Flandriæ Dominio ſunt IV Curiæ Comiti feudales, *Tribunal in Aelſt*, *Domus in Dendermonde*, *Prætorium VVaſiæ* apud S. Nicolaum & *Caſtrum* Beveren. Ex omnibus Curiis & Iuriſdictionibus dictis appellatur ad Conſilium Principis provinciale, quod eſt Gandavi, inde ad Parlamentum quod eſt Mechlinię. Sed de his ſatis: ad Brabantiam tranſeo.

DUCATUS BRABANTIÆ.

Regio. Brabantia maxima parte Aduaticorum, Ambivaritorum & Tungrorum regionem complectitur: cęterum
Unde dicta. quonam tempore Regio hæc Brabantiæ nomen nacta ſit, plane incertum eſt: aliis a *Brenno* Gallo deducentibus, aliis ab urbe quadam ejuſdem nominis, cujus neque in terris neque in hiſtoriis veſtigium ullum: aliis a *Bratuſpandio* Opido Bellovacorum, cujus meminit Cæſar lib. 2. Alii novum Ducem comminiſcuntur *Salvium Brabonem* Arcadem, qui cum Cæſare in Belgicam profectus eſt, cujus uxor Suana Cæſaris Neptis. Sunt etiam qui a *Gotefrido* Barbato Comite Lovanienſi Barbantiam poſtea Brabantiam dictam ſuſpicantur. Nomen ſane nuperum eſt: quod ut certo conſtat, ita origo ejus non conſtat. Longitudo Brabantiæ a *Gembloux* ad D. Gertrudis uſq; ſacrum Montem eſt milliarium circiter XXII. Latitudo ab Helmontio Bergas uſque
Situs. XX. Ambitus LXXX. Habet a Septentrione Moſam fluvium, quo Geldria & Hollandia ſeparantur. *A* Meridie Hannoniam, Comitatū Namurci & Epiſcopatum Leodienſem, qui etiam ad Ortum fines ejus tangit. *Ab* Occaſu eſt Scaldis cum Comitatu Aloſtenſi. Regio gaudet Aëre ſalubri, planitie fertili, Frugum inprimis feraciſſima, tametſi Campania ſive Campinia *de Kempen*, ob arenas ſit ſterilior. Quæ tamen pars non omnino in-
Aëris temperies. Soli fertilitas. fructuoſa exiſtit. Vrbes hujus Ducatus ſunt XXVI. *Lovanium (Loven)* antiquiſſima eſt, & prima Grudiorum ſedes, in qua Dux publico Sacramento ſe obſtringit: Comitatus quondam titulo inſignita. Vrbs eſt amœna prolatis aliquoties pomœriis extenſa; ejus ambitus intra muros eſt quatuor mill. paſſ. Fluvio irrigatur Dela,

Bruxella

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [320] - 318
PUBLIC DOMAIN

BRABANTIA
Occidens
Oriens
Septentrio
Meridies
Milliar. Germanica
Bruxelles
Vilforde
Malines
Liere
Anvers
Breda
Berg
Loeven
Namur
Tienen
Diest
Sichenen
Aerschot
Herentals
Hoogstraten
Weelde
Gheel
Turnhout
Bergen op Zoom
Oudenbosch
Helmont
Grave
Mieumegen
Genne
Cranenburch
Luyck
Maestricht
Stockem
Weerd
Wyck
Dalem
Valkenburg
Sittart
Echt
Peer
Hasselt
Bilsen
Brey
Asch
Hamont
Peel
Dic
Hoeselt
Beringen
Lummen
Hoven
Struden
Halen
Ladeu
Landen
Hannuyre
Namur
Huy
Waleff
Borcht
Wellen
Bree
Maeseyck
Thoorn
Baxen
Meerssen
Susteren
Nieustadt
Lonaken
Kieselt
Genoels
Reeene
Mamp
Ergermont
Tonkie
Eygen
Malpa
Ginderhove
Diepenbeeck
Wommerig
Hoeselt
Seenbeeck
Ghenck
Grote Reye
Neer Peel
Achel
Lille
Beeck
Erp
Veghel
Schijndel
Oyen
Wamel
Dieten
Baexberg
Ravesteyn
Nouneu
Reek
Volkel
Uden
Veghel
Gemert
Binderen
Someren
Lierop
Asten
Mill
Hubert
Cuyck
Sambeeck
S. Antonis
Ven ray
Doerne
Lieffel
Swaerbrouck
Mont
Hoeve
Roovert
Woesdrecht
Stabroeck
Wouda
Hasselt
Lille
Oosterhout
Gastel
Rucfel
Bakel
Diessem
Eesch
Westem
Bornberg
Bortel
Geitel
Nieulant
Dungel
Zeelst
Op Aeth
Schijndel
Woensel
Dommelen
Steenbergen
Wouw
Roosendael
Nispen
Bergen op Zoom
Ossendrecht
Lillo
Calloo
Beveren
Vracene
Lieskens hoeck
Agger
Stoen
Borne
Puers
Lippelo
Hoboken
Boom
Berchem
Waerloos
Mortsel
Ranst
Duffel
Putte
Capellen
Dambrug
Schoten
Clamphout
Doorn
Wyngem
Sprundel
Woesse Wesel
Etten
Hage
Heyde
Loenhout
Brecht
Broduin
Westmael
Nieucloostet
Meerl
Ramsdonck
Dunghen
Rein
Rovere
Baerle
Thurnhout
Out Thornhout
Zamael
Kastel
Tongerloo
Vlimmeren
Lille
Wolfslaer
Bouwel
Vorselaer
Hayst
Novck
Heyst
Fulda
Bouwel
Vorselaer
Hayst
Herentals
Tongerloo
Kastel
Zamael
Out Thornhout
Weelde
Ryle
Veerle
Meerle
Hasselt
Molle
Balem
Meddart
Lommel
Corsel
Vevers
Vegdsanck
Wychmael
Over peelt
Soelre
Helchteren
Grote Reye
Neer Peel
Achel
Lille
Hamont

Bruxella (Bruſſel) urbs ſplendida eſt & magnifica, duplici muro munita, ſita ſolo fertili, rerumque omnium abundanti. Mirum, tam numeroſę Civitati, advenis quamplurimis, Ducis aulę, & peregrinis Principibus cum univerſo ſatellitio illic agentibus, omnia ſemper benigne & copioſe potuiſſe ſuppeditari. *Antverpiam* vulgo *Antvverpen* vocant, Galli *Anvers*, Itali *Anverſa*, germani *Antorff*. Petrus Appianus putat eandem eſſe cum Ptolemæi & Cæſaris *Atuacuto*. Nomen *Antverpiæ* creditur eſſe a projecta manu. Nam Gigas quidam Druo qui hæc loca ante C. Cæſaris adventum inſedit, prætereuntibus ſi dimidium ſuarum Mercium non ſolviſſent, manum dexteram præſcindebat, eamque in profluentem abjiciebat: argumento ſunt ipſius urbis inſignia, & oſſa quędam immania quæ in Curia hodieque adſervantur ipſius Druonis, quem alii Antigonum vocatum dicunt. Sed hæc fabuloſa. Illud vero ſimilius; nomen datum ab Indigenis ab aggeſtu terræ ad Scaldim, hoc enim Belgis eſt *Anvverpen*: nã aggeribus oppoſitis flumen pariter anguſtius reddiderunt & profundiorem ejus alveum. Sita eſt ad flumen qua id profundiſſimum, grad. Long. xxvi min. 42. Lat. li. min. 58. Diſtat à mari iv. mil. paſſ. Mechlinia totidem; Lovanio octo; Gandavo x. Brugis xv; Bruxella iix, Londino lx: Colonia Agrippina xxix Francofurto lx. Ter muro cincta fuit. Primum arctiore ambitu, Anno M cc i, Poſtea ampliore, Anno M cccxiv qui annus fame, ut ſequens peſtilentia notabilis fuit. Denique ad Septentrionem extenſa pomœria Anno M D xliii. Ambitus eſt extrinſecus quatuor millium paſſ. octingentorum & duodecim. Foſſæ intra Vrbem ex fluvio derivatæ aptæque maximis plurimiſque nauibus recipiendis ſunt octo. Mercimonia omnem fere æſtimationem ſuperare ſolent. Guicciardinus eam inivit rationem, ut demonſtrarit ſingulis annis commercia excedere duodecim milliones coronatorum: cujus calculus rebus Antverpianis florentibus non modo non ſuperavit, ſed ne æquavit quidem iuſtam æſtimationem. Proinde merito cecinit Iulius Scaliger:

Opida quot ſpectant oculo me torva ſiniſtro
Tot nos invidiæ pallida tela petunt.
Lugdunum omnigenum eſt, operoſa Lutetia, Roma
Ingens, res Venetum vaſta, Toloſa potens.
Omnimodæ merces, artes priſcæque novaque,
Quorum inſunt aliis ſingula, cuncta mihi.

Buſcoducum ſeu *Silva Ducis*, vernacule *s'Hertogen Boſch*, Gallis *Bolduc*, nomen habet a Silvis. Vrbs eſt ampla amœna, firmiter munita, ſita ad rivulum *Diſam*, altero lapide a Moſa, duodecimo ab Antverpia. Atque hæ ſunt quatuor urbes primariæ, quarum tres primæ cum *Nivella* Marchionatũ conſtituunt ſacri Imperii. *Mechlinia* à quibuſdam Brabantiæ adnumeratur, revera tamen ab ea diſtincta eſt; urbs alias pulcherrima & nitida; Archiepiſcopatu inſignita, & ſede Ampli Conſilii ad quod ultima eſt in Belgica provocatio. Vrbes præterea in Brabantia ſunt *Trajectum ad Moſam*, vulgo *Maeſtricht*, *Lira*, *Vilvorda*, *Gemblacum (Gembloux,) Ioudoigne*, *Hannut*, *Landen*, *Halen*, *Leeuvven*, *Sichenen*, *Herentals*, *Eindoven*, *Helmont*, *Grave*. Sunt & Municipia complura, nondum muris cincta, *Ooſtenrijck*, *Oorſchot*, *Turnhout*, *Duffel*, *VVaelem*, *Merchten*, *Aſche*, *Vueren*, *Duiſburch*, *Hulpen*, *VVavre*, *Breine*, *Genape*, *Gheele*, *Arendonck*, *Dormal & Iſca*. Sunt & pagi inſuper D cc. Referuntur etiam ad Brabantiam Dominatus Raveſtein, Ducatus Limburgenſis, cum Dominatu

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [322] - 320
PUBLIC DOMAIN

natu Dalem & Valckenburg. Lacus, Stagna, & Flumina non parum adferunt commodi Brabantiæ. Hortus autem principes *Mosa* & *Scaldis*. Sunt & alia minora. Silvis quoque abundat regio, quarum præcipuæ sunt quinque, *Sonienſis*, *Saventerloo*, *Grootenhout*, *Grootenheiſt* & *Meerdal*. Opera publica tam ſacra quam prophana hic ſunt plurima. Inter ea Templum Lovanienſe præcipuum, eſt Divo Petro ſacrum, magnificum valde & ſumptuoſum. Bruxellæ templa ſumptu excellunt, egregria & debita ſupellectili ornata. Ædes quoque ſacras habet Antverpia plurimas, inter quas Ædes B. Virginis ampliſſima. Alia hic & in aliis locis quæ pæne innumera ſunt, prætereo: atque etiam Opera prophana plurima: Palatia, Nobilium domos, Arces, Caſtella & ejuſmodi. Cæterum Status Politicus Brabantiæ tria habet Membra: Eccleſiaſticos, qui ſunt Abbates, *Affligemenſis*, *Grimbergenſis*, *Tongerloo*, *Grunendalenſis*, S. *Gertrudis* Lovanii, S. *Bernardi*, *Vileer*, *Dieleghem*, *Parckenſis* prope Lovanium; *Vlierbekenſis* prope Lovanium; Prior magnus Ordinis, S. *Auguſtini* in Leewe, *Gemblacenſis* (*Gemblours.*) Nobiles qui ſunt, Abbas *Gemblacenſis* Comes; *Dux Arſchotenſis*; *Marchio Bergenſis ad Somam* tivulum. Barones, *Dieſtenſis*, *Bredanus*, *Boxtelenſis*, *Gaeſbeeckenſis*, *Weſemael*, *Peterſem*, *Perwveys*, *Hoochſtratenſis* nunc Comes; *Renes*. Domini, *Aſchenſis*, *Merchtenſis*, *Vuerne*, *Gheel*, *Lummen*, *Thurnout*, *Ooſtervvijck*, S. *Oedenroy*, *VValem*, *Duffel*. Civitates IV principales, *Lovanium*, *Bruxella*, *Antverpia*, *Buſcoducum*, de quibus ſupra. Statum ejus Eccleſiaſticum quod attinet, Partim paret *Leodienſi Epiſcopo*, partim *Cameracenſi*: *Leodienſis* Curiam & Magiſtratum Eccleſiaſticum habet Lovanii; *Cameracenſis*, Bruxellæ. Academiam habet Lovanium celeberrimam: de qua in generali Belgii deſcriptione uberius. Brabanti hilares, feſtivi, in ſcenicis comiciſque moribus immodici, teſte Lemnio. Præter Brabantiam continentur hac Tabula *Ducatus Iuliacenſis* & *Clivenſis*. Horum ergo Statum Politicum ex Mercatore adjiciamus. Status Politicus *Juliacenſis* conſtat ſimiliter III Membris quæ ſunt Eccleſiaſtici, videlicet Abbates, & Collegia Canonicorum ac Monaſteriorum: Nobilitas: Civitates. Præfecturæ ditionis 24, *Caſter*, *Brugge*, *Born*, *Boiſſeler*, *Enſkirche*, *Munſtereyffel*, *Moniou*, *Eſchvviler*, *Grevenbroich*, *VVaſſenberg*, *Geilenkirchen*, *Henſbergh*, *Durem*, *Thonberg*, *Berchem*, *Heimbach*, *VVilhemſtein*, *Gladbach*, *Millen*, *Rangenrayd*, *Norvenich*, *Nuenar* Comitatus, *Iuliacun*, *Nideken*. *Clivenſis* ſimiliter tres Ordines continet, Eccleſiaſticum, Nobilitatem & Civitates. Satrapa autem ſive Præfectus Provincialis Cliviæ has ſub ſe habet Civitates 8: *Cliviam* Metropolim, *Calcariam*, *Souſbeke* ubi reſidet, *Santen*, *Burick*, *Udem*, *Griet*, *Griethuſen*. Præfecturę vero hic ſunt 14. *Cranenburg*, *Duffel*, *Gennep*, *Goch*, *Orſoy*, *Hueſſen*, juxta Arnhem, *Lymers*, *Emmerick*, *Hetter*, *Aſpel*, *Ringenburg*, *Biſſelik*: *Dinſlaken* Præfectura, in qua ſunt IV Civitates, *Dinſlaken*, *VVeſel*, *Duyſburg*, *Schermbeke*, *Holte*. *Dominium Raveſteyn* adnexum eſt Curiæ Clivicæ.

Lacus. Flumina. Silvæ. Opera publica. Scholæ. Mores.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [323] - 321
PUBLIC DOMAIN

Regio. Unde dicta.

HOLLANDIÆ nomen a Silvarum Saltuumque frequentia quidam deducunt, lignum enim & Silvam promiscue *Holt* & *Hout* vocamus, ut *Hollant* sonet regionem silvestrem: omnia enim arbustis olim inhorruisse refertaq; prædicant, toto quaqua patet Hollandiæ tractu. Alii a cavitate dictam putant, quasi *Hol-landt*. Est enim universa regio palustris ac pedum pulsu vacillans. Alii a fœno *Hollandium* quasi *Hoylandiam* nominatam arbitrantur. At eruditissimus Iunius aliam sententiam indicat, Hollandiam Gothicæ Danicæve gentis coloniam esse, ut & Zelandiam, Danosque & Normannos desertis in Codano sinu Insulis Olandiæ Zelandiæque in hæc loca migrasse, & a sua patria Hollandiam Zelandiamque cognominasse, plane, ut de Heleno Priamide refert Maro, qui in Epiro Opidulum Troiam cum arce Pergamo exstruxit, addita & imagine Scææ portæ & rivulo Xanthi Troiani amnis nomine: & ut in Indiis novam Hispaniam, novam Franciam Europæi effecerunt. Eam a plaga mundi Occidua Britannicum mare, a Septentrione Cimbricum ambit & littora pulsat, ab Ortu Solis fretum amplum Frisiam procul aperit, ad Europotum Trans-Isalana & Velavia, ad Austrum Trajectina ditio obtenduntur. Ambitus ejus ad LX milliaria extenditur, Latitudo perexigua est, quandoquidem è meditullio ejus creditur viatori patere aditus ad extremos ipsius fines in latum trium horarum spatio: vel etiam hinc ad Oceanum, illinc ad maris sinum, est, ubi Latitudo non æquat milliare.

Situs.

Soli fertilitas.

Habet regio ista agros frugiferos, ac luxurioso & opimo Frumento supra modum scatentes, sed qui tantillo in spatio & in regione, qua vix populosiorem invenias ad suppeditandã tantę multitudini alimoniam sint impares. Sed pascuorum ubertas summa est: qua noum alit armenta infinita: Vaccas quoque corporum vastitate, lactis copia, eximias. Constat sane, aliquibus Hollandiæ partibus *Boves* æstivis diebus, quatuor & quadraginta lactis heminas in mulctralia singulas refundere. Ioannes etiam Benningus Consiliarius Curiæ Hollandicæ referente *Guicciardino*, certa observatione & minime fallente calculo ostendit, tantum Assendelphi, & quatuor vicinis pagis Lactis uno anno è vaccis colligi, quantum è *Germania* superiore Rhenensis Vini devehatur Durdrechtum. Ex hac lactis optimi copia, *Butyrum* conficiunt, non barbarorum modo gentium, ut Plinius vult, sed Regum etiam & Principum cibum laudatissimum. Conficiũt etiã Caseos Parmensibus aut Placentinis nihilo inferiores. Primæ tribuuntur Tessalico & Gravesandico; Secundæ Edammensi, quem imprimis vetustas commendat. Equos etiam generosos profert. In collibus arenariis *Cuniculorũ* innumeram multitudinem habet. Cervorum etiam, Damarum & Leporum frequentiam, inque Hagiensi nemore Capreolorum greges, Avium quoque capturã quæstuosam, imprimis Anatum, Anserum, & autumnalibus mensib⁹ Scolopacũ, quas Plinius rusticulas, Martialis rusticas perdices, nostri *Sneppas* vocãt. Habet & cespitem fossitiũ qui ex intimis haustus terræ penetralibus, ipsisque adeo ex aquis eductus, ventoque & sole exsiccatus, ad focos adhibetur. Hollandia olim suos reges habuit, quorum meminit Suetonius in Caligula cap. 44.

Animalium varietas.

Imperium, magorum.

Verum

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [325] - 323
PUBLIC DOMAIN

Imperium majorum.

Majorũ virtus.

Vrbes.

Verum anno Christi ıɔccclxıı a Carolo Calvo Francorum Rege in Comitatum redacta est, eique præfectus est *Theodorus* è Regio stemmate ortus. Patri *Theodoro* successit *Theodorus* filius, huic *Arnoldus*, Arnoldo *Theodoricus*, atque huic alii ex ordine, quorum seriem apud Munsterum & alios habes. Bellica olim gloria clari admodum fuerunt. *Hoc* enim præsidio cum fide conjuncto in fraternitatem Imperii Romani accepti sunt *Batavi*. *Hac* Duce benevolentiam sibi apud Principes constabilierunt, & stabilem sui fiduciam plerisque illorum Tyrannis impresserunt. Per hanc vulgo formidabiles, invictæ virtutis opinionem acquisiverunt. Per hanc denique vera laudis imagine conspicui esse ambierunt. Vrbium nunc nobis est proponenda descriptio: sunt autem *Durdrechtum*, *Harlemum*, *Delphi*, *Lugdunum*, *Amstelodamum*, *Gouda*, *Naerdenum*, *Muda*, *VVesopum*, *Edamum*, *Monachodamum*, *Purmerenda*, *Almeria*, *Enckhuysa*, *Horna* &c. *Durdrechtum* Vrbs totius *Hollandiæ* primaria est. Facies ejus oblonga exit ad modum triremis: ipsa opulenta & copiosa, imo eorum omnium quæ in annonę reique alimentarię usum venire atque expediri possunt, locuples quoddam penu est. Ius habet sistendi & retrahendi ad se Merces exoticas, quæcumque secundo amne importantur, ut nimirum eo loco stabulentur, ac conquiescant, donec venditæ sint: & inde rursum non aliis quam popularibus navigiis alio devehantur. Hoc privilegium a *Stabulo* vocant *Stapulam*. *Harlemum* amplitudine urbis, ædificiorum cultu, situs amœnitate nobile est. Templum habet totius *Hollandiæ* pulcherrimum firmissimis innixum columnis, foro imminens. Vrbem *Sparnus* interlabitur. Exstructa creditur a Frisiis, circiter annum ıɔ vı. *Huic* urbi inventę typographicæ artis gloria debetur. Est & altera hujus urbis gloria, capti novo consilio, *Pelusii*, quam Damiatam vocant, cujus rei symbolum habet nolas binas ex ære Corinthio quæ a re *Damiatæ* appellantur. *Delphi* sequuntur non Apollinis tripode, sed Cereris & Bromii munere insignes. Coquitur enim in hac urbe Cerevisia post Britannicam optima. Nomen habet a fossa, quam Batavi *Delf* vocant, ducta a Mosa ad urbem usque. Anno cıɔ ıɔxxxvı, v Non. Maii, ignis nato ex favillis forte incendio, luctuosam ac funestam urbis faciem reddidit, absumta deformataque pleraque urbis parte: ex quo incendio postea pulchrior emicuit. *Leida*, Ptol. *Lugdunum Batavorum*, urbs est sita ad medium Rheni ostium Plin. & Ptol. nominatum. Sustinuit anno cıɔ ıɔlxxıv gravem obsidionem, sed pulsis hostibus divina ope & aquarum stagnantium vi liberata est. *Amstelodamum* nobilissimum hodie totius Orbis Emporium ab Amne *Amstela* nomen habet, paucis initio piscatorum tuguriis habitatum, jurisdictionis fuit Dominorum Amsteliorum. Hanc urbem postea Giselbertus Amstelius ante annos ducentos octoginta plus minus, communiri propugnaculis, portis ac turribus fecit: quibus per invidiã vicinorum cõflagratis, muro cingi cœpit anno cıɔ ɔɔɔcxxcıı. Ex eo perpetuo aucta & Hollandici juris fuit. Nunc vero non Hollandiæ solum, sed omnium vicinarũ regionam ad Sarmatas usque Gothos & Cimbros est apotheca. In hac urbe stabulantur non solũ Itali, Hispani, Lusitani, Britanni, Scoti, Galli, Sarmatæ, Cimbri, Sueci, Norwagi, Livones, Germani: sed etiã Indi Americani, Orientales, Mauri, aliique ex omnibus pæne Orbis plagis. *Gouda* a Cimbrica voce *Gouw* nomen habet, quæ & fossam & aggerẽ fossę oppositum denotat: Sita ad Helam, urbs copiosa & rebus omnibus affluens: ac multa Opida. Sunt & Municipia

quædam.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [326] - 324
PUBLIC DOMAIN

quædam, inter quæ primaria est *Haga* Comitis, in quo & Sanctiori Principis Ordinumque Consilio locus est & forum litibus solvendis dicatum. Quod ad Statum hujus Comitatus Politicum, eum tres Ordines constituunt, quorum Primus sunt Equites aurati (*Ridderheren* vocant) eorum præcipui sunt Comites Egmond; Ligne cujus sunt Dominia, *Wassenar*, *Valckenborch* & Vicecomitatus *Leidensis* Civitatis. Invenio & hos Comitatus in Hollandia, *Meestant*, *Texel*, *Goylandt*, *Kennemerlandt*, *Steenberge*. Domini & Barones, *Brederode* cujus est & Dominium *Vianen*; Baronatus de *Lijsfelt*. Invenio & inter Baronatus in Chronico Hollandiæ numerari hęc dominia, *Lecke*, *Sevenbergen*, *Voorn*, *Isselstein*, *Stryen*, *Teylingen*, *Puttem*, *Harlem*, *Leerdam*, Asperen, *Arckel*, Altena, Botterstoet. Secundus ordo est Dominorum, quorum qui nomine Statuum in Haga Comitis comparere solent, sunt hi præcipue, *Poelgeest*, *Polanen*, *Lockhorst*, Assendelft, *VVarmont*, *Sparvvoude*, *Matenes*, *Schooten*, *Noortvvyck*, Verdoes, forte, *Does*, *Myne van Amstel*, *Spangen*, *Alckemade*, *Benthuysen*, *Kenenborch*, *Raaphorst*, *Svveten*, *Heemskercke*, *Ruven*, *Duyn* & *Sprangen*. Sunt prætetea & hæc in Hollandia Dominia *Hoesden*, *Oudthoesden*, *Papendrecht*, *VVyngarden*, *Ghisenborch*, Ameyde, VVoerden, *VVaterlandt*, *Schagen*, *Purmerende*, *Goude*, *Naeldvvyck*, *Rysvvyck*, *Schoonhoven*, *VVateringen*, *Soetermeer*, *Heemstede*, *Heichtvvoude*, *Mervven*, *Haestrecht*, *Dalen*, *Spyck*, *Hardichsvelt*, *Bardtvvyck*, *VVyck*. Tertius Ordo sunt VI magnæ Civitates, quę nomine omnium Hagam convocantur, quæ sunt *Durdrechtum*; hęc habet Prætorem & Magistratum, cui Cives parent, & Baillivum cui exterius territorium, tam in Civilibus, quam in Criminalibus. *Harlemum*, Prætorem & Magistratum domi habet: Ruri Baillivum, qui in Civilibus & Criminalibus præsunt. *Delphi*, Prætorem & Magistratum pro Civibus, Baillivum pro Rusticis habent, in Civilibus & Criminalibus Iurisdictionem habentes. *Lugdunum*, hic Prætor & Magistratus intus, foris Baillivus præsunt, qui in Civilibus & Criminalibus Iurisdictionem habent. *Amstelodamum*, intus Prętorem & Magistratum, ruri Baillivum habet qui Civilia & Criminalia judicant. *Gouda*, Prætorem & Magistratum habet pro Civibus & Incolis, Baillivum quoque & Arcis Præfectum.

Episcopatus Vltrajectinus.

Vrbs & Opida.

Nunc de Episcopatu Vltrajectino paucula subjiciamus. Trajectum quondam *Antonia*, nunc *Utrecht* dicitur. Id Iunius ex eo factum putat, quod ibi quintę tricesimæ legionis stativa essent. Itaque quum imperitum vulgus legeret V. TRIC. LEG. STAT. fecit ex eo V T R I C. quod postea abiit in *Vtrecht*. Templa in hac urbe permulta sunt, primaria vero quinque. Inter Opida vero quæ Vltrajectinæ Provinciæ subdita sunt, primum occurrit *Batavodurum* ad Rheni elicem Leccam, cujus mentionē Tacitus facit lib. V. Histor. postea vero nomen habuit *Durostati*, Incolis *Wyck te Durstede*; Vrbs fuit potens & opibus florens: sed a Normannis fæde excisa dirutaque. Trajectensis ditio per se Statum habet III Membris constantem. Primum Membrum Clerus primarius V Collegiorum Vrbis: Secundum Nobilitas: Tertium V Civitates capitales *Trajectum*, *Amerfordia*, *Batavodurum*, *Rhenes*, *Monfortium*. Ex omnibus vero Diœcesibus juridicis prima instantia provocatur ad Consilium Provinciale in Hagam Comitis, ubi summa est Hollandiæ Iurisdictio & Comitis Consilium. Inde ad Magnum Consilium Mechlinienſe solebat fieri appellatio,

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [327] - 325
PUBLIC DOMAIN

Regio. Unde dicta. ZElandia nihil aliud ſonat quam terram ac ſolum maritimum, a terra ac mari conflatum nomen. Mari enim undique cingitur. Hanc veteribus non fuiſſe incognitam ex Tacito colligit Lemnius, non hoc quo nunc innoteſcit nomine, ſed ex uſu ac vulgata alloquendi conſuetudine ac compellatione, nempe *Maet*, qua populares & indigenæ inter ſe ſunt uſi. *Mattiacorum* enim illos nomine deſignat, cum inquit: *Eſt in eodem obſequio Mattiacorum gens Batavis ſimilis, niſi quod ipſo terræ ſuæ ſolo ac cœlo acrius animantur.* Zelandiæ nomen accepit a Danis & Nortmannis, qui ex illa Inſula Cimbrica quæ in Dania Zelandię nomine inſcripta eſt, profecti ad novas terras quærendas, quum gravi Indigenarum multitudine laborarent, Britannię ac Galliæ oras invaſerunt, ac VValachriam vicinaſque Inſulas a patrio ſolo Zelandiam vocaverunt. Harum Inſularum ſitus eſt inter Moſæ & Scaldis fluminum oſtia, a Septentrione Hollandiam,

Situs. ab Oriente Brabantiam, verſus Meridiem Flandriam vicinas habent regiones, ab Occidente mare Germani-

Aëris qualitas. cum reſpiciunt. Aëris clementia deſtituitur Zelandia, qui in nonnullis partibus paullo aſperior eſt, & quam vicinarum gentium minus ſalubris, præſertim æſtate ob paludum & ſtagnorum graves halitus, & quod regio arboribus minus conſita. Hoc tamen habet commodi, quod contagioni ac peſtiferis morbis minus ſit obnoxius ac ſerius inficiatur, at infectus immaniter in hominum corpora graſſatur, nec facile conquieſcit. Magna

Soli fertilitas. vero hic ſoli ubertas, pingues ac glutinoſę glebæ, feraces, ac fœcundi agri Tritico quo nuſquam gentium candidius aut magis ponderoſum, aliiſque frugibus: Coriandro item & Rubia vulgo *Meedecrappe* nominata, adornandis pannis, ne color defloreſcat, eumque intime concipiant neceſſaria: ut inſignes atque immenſum faſtigiatas Lauros perpolitis maturitate baccis onuſtas: ut efficaces & ſalubres Herbas, cum medendis morbis, tum eſui accommodas ſileam. Vberrima etiam hic ſaginando pecori paſcua, non ſolum intra

Animalium varietas. exporrectos aggeres ac ambitus, ſed etiam extra littora, in ipſa Oceani crepidine, in quibus oberrant Pecudum aliquot myriades maximo negotiatorum emolumento, quæſtuque uberrimo, non ſolum ſupra vulgarem magnitudinem, ſed ſaporis etiam delicati atque exquiſiti, ſoli ac graminū beneficio, quod ſaluberrimum iis pabulum ſuppeditat, adeo ut exteri quoq; ſummopere iis delectentur. Anno autem Domini IↃCCCLXIII

Imperium majorum. imperante Carolo Calvo apud Batavos illiſque affines Zelandos, principatus primum conſtitui cœpit, ac Comitatus nomine deſignari, primuſque Comitis nomine inauguratus *Theodoricus* Filius Sigisberti Principis Aquitanię, qui annos octo & triginta in eo dominatu verſatus, ſucceſſorem *Theodoricum* ſecundum hujus nominis Filium conſtituit, a quo ad noſtra uſque tempora hæc Regia poteſtas longa heroum ſerie ad Hiſpaniarum regem Philippum devoluta Comitatus nomine cenſetur. Inſulæ Zelandicæ numero ſeptem ſunt, tres ultra Scaldis oſtia, Bataviam & Orientem verſus quę propterea dicuntur Orientales, *Scaldia, Duvelandia,* & *Tolen.* Quatuor cis Scaldim, Occidentem verſus, *Walachria, Zuytbevelandia, Nortbevelandia,* & *Wolferdijck.*

Omnium

GERMANICUM
MARE
PARS
HOLLANDIÆ
de Roovaert
BRABANTIÆ
ZEELANDIA
PARS
Briel
Voorn
Flacker
Dordrecht
Gorcum
Schoonhoven
Leerdam
Gouda
Delft
Rotterdam
Schiedam
Vlaerdingen
Souteveen
Hillegersberge
Stolwyck
Arnhyde
Herlo
Meerkerck
Noordeloos
Hoekelum
Brantwyck
Ottelant
Dyck
Souburg
Wyngaerden
Gieszenouwerck
Papendr
Vlaerdingen
Gouderiaen
Vianen
Vianen
Alblasserdam
Alblasserwaert
Crimpen
Oudekerck
Crimpen
Werkendam
Worcum
Gorcum
Herwynen
Poyeroyen
Ackt
Wijck
Giessen
Mijnsheerenland
Mijnsheerenland
Maesdam
Westmaese
Strijen
Puttershoek
Oudendijck
Sommelsdijck
Middelburen
Dierickslant
Stad
Herkinge
Voorne
Ouddorp
Outdorp
Bleyenckshoet
Sluidlant
Geervliet
Pernis
Rooy
Charlois
Vlaerdingen
Steijn
Ysselmonde
Ysselsteijn
Ysselmonde
Ysselsteijn
Ysselmonde
Ysselste

Vrbes.

Omnium ultra Scaldim Insularum maxima & prima est *Scaldia*, Indigenæ vocant *'t Land van Schouwen*, cujus ambitus nunc est septem mill. olim tamen major fuit, ac tantum exiguo freto distincta a *Nortbevelandia*. Vrbes in ea primarię sunt *Zirizea* & *Brouwverſhavia*. *Zirizæa* omnium Zelandicarum urbium creditur esse antiquissima, circa annum IↃ CCCXLIX exstructa a quodam Siringue: nobilis diu fuit mercatu omnium rerum, propter celebrem *P*ortum, frequentiamque aduenarum: sed obstructo arenis Portu multum de antiqua gloria remisit: spes est tamen, eam novo portu effosso paullatim vetus nomen recuperaturam. In hac urbe natus est vixitque *Levinus Lemnius* doctrina & arte medica clarus. *Brouwverſhaviam* piscatores incolunt, & qui mari victitant. Secunda Insula Scaldiæ est DUVELANDIA, a *C*olumbarum frequentia sic denominata, paretque ejus Circuitus mill. pass. quatuor. In hac tantum pagi sunt & vici, urbs nulla. Anno CIↃ IↃXXX Oceani fluctibus obruta fuit, cum magna Mortalium jactura, sed aggeribus confirmatis excluſoque mari, haud multò post facile illud damnum compensatum est. Tertia Insula est *Tolen*, Brabantiæ contermina, exiguo tantum freto discreta, in qua consistit *Toletum* a vectigali & portoriis (Belgis *Tollen*) ita appellatum, vetustum Opidulum; a quo non procul abest *Martinianus agger*, vulgo *S. Martens Dijck*, locus amœnus atque arboribus undique consitus, in quibus maxima alitum, prę*s*ertim Ardearum copia nidificat. Cis *S*caldim ad Occidentem (Indigenæ vocant *Bevveſter Schelt*) primaria Insula est *VValachria*, vel ad ejus cultore denominata, aut a Wallis vel Gallis. Insula hæc ab Ortu Brabantiæ obversa est, a Meridie Flandriæ, ab Aquilone Bataviæ, ab Occasu æquinoctiali Britanniæ. Hęc totius Zelandię Caput, situ, opibus, Incolarum frequentia, urbium & pagorum splendore, mercimoniis eminentissima, decem in ambitu milliaria complectitur. Vrbes in ea sunt *Middelburgũ*, *Veria*, *Fliſſinga*, *Arnemuda*. Pagi complures. *Middelburgum* a situ nomen habet, est enim burgus in meditullio Insulæ. Vrbs est ampla publicis privatisque ędificiis, pontibus, turribus, propugnaculis ad usum & cultum egregie exornata omniumque Zelandicarum urbium primaria, atque emporium Negotiatorũ frequentatione celeberrimum. Huic ortum suum debet *Paulus* a Middelburgo Mathematicorum ævi sui *P*rinceps: *Nicolaus* quoque *Everhardi* Curiæ Hollandicæ primum, postea etiam Mechlinienſis Præses, quo in munere obiit An. CIↃ IↃXXXII. Filios is habuit ob singularem eruditionem hoc loco commemorandos, *Petrum Everhardi* doctorem Theologiæ, *Everhardum Nicolai* Præsidem Curiæ Frisicæ, postea etiam Mechlinienſis, *Nicolaum Nicolai* Grudium, *Adriañ Nicolai* Marium & *Ioannem Secundum* Poëtam. *Veria* sive *Campoveria* nomen habet a trajectu, qui Zelãdis dicitur *Veer*. Muro cincta primum est An. CIↃCCCLVII. Ex eo cœpit etiam esse Scoticarum Mercium Emporium. *Fliſſinga* nomẽ & signum habet lagenæ, Belgis *een Fleſſche* nominatæ. Vrbs est novitiola, sed potens & mari imperans; ac strenuis piscatoribus, atque exercitatis Naucleris, quos *Pilotas* vocant, referta. *Arnemuda* Middelburgensium est Municipium, & statio navium tutissima. Post VValachriam secunda est *Zuidbevelandia*, quam alii a tremoribus & concussionibus nomen habere existimant, nos a Bavaris, quorum etiam insignia in ejus *Insulę* scutis spectantur. Hęc spatiosissimo amœnissimoque versus Flandrię ac *B*rabantiæ oras tractu exporrigitur, tametsi

tametsi paucis abhinc annis maximam jacturam passa, dimidio jam sit angustior. Ab hac avulsa est civitas non ignobilis *Romerswvalia*, quam nullis excultam agris, nullis exornatam pomœriis Oceanus undique alluit, ita ut unica salis negotiatione subsistat. In hac urbe Comites Zelandiæ solenne iuramentum præstant: quod quum ex more etiam Philippus *Hispaniarum* Rex esset facturus anno CIↃ IↃXLIX, *Nicolaus de Conflilte*, cuius ædibus Princeps excipiendus erat, hos versus ostio suo adscribi jussit:

Vidimus adsueto privatum lumine Solem:
Pallida turbato vidimus astra die.
Vidimus undantis horrendos æquoris æstus
Nos miseros Belgas quum obruit Oceanus.
Vidimus at postquam te Gloria nostra Philippe,
Cæsarea proles, Semideúmque decus:
Cuncta refutamus transacti tristia secla,
Quod præsens nostrum testificatur opus.
Sit licet exiguum, sit pro ratione voluntas,
Nil facit ad nostrum parva carina fretum.

In Occidentali vero Insulę parte sita est *Goesa* civitas, ad ostium unum Scaldis quod *Schenge* vocant. Vrbs non tam ampla quam amœna & divitiis pollens, quum unica nunc sit in ea Insula: Cives habet morum humanitate perpolitos, Senatum prudentem. Tertia *Insula Zelandiæ* cis Scaldim ad Occasum spectans, est *Northevelandia*, in qua Vrbs *Cortgeene*, pagi permulti: tota hæc cataclysmo anno CIↃ IↃXXXII periit: nunc tamen paullatim restituitur. Quarta *Insula* est *Wolferdyck*, quasi dicas agger VVolfardi: exigua admodum, utpote in qua duo duntaxat pagi sunt. Decem igitur sunt *Zelandiæ* urbes, pagi plures: centum scilicet atque amplius. *Incolæ* sunt ingeniosi, sagaces, providi. Statura *Incolis* media. Referunt tamen Annales a VVilelmo Bono *Hollandiæ* Comite ad nuptiarum solennia Caroli Pulchri Franciæ Regis, adductam fuisse inusitatæ corporis mole fœminam, natione Zelandam, præ qua proceri etiam viri pusiones videbantur: tanto enim erat virium robore, ut bina dolia cerevisia referta ambabus utrinque manibus portaret, quæ singula quadringenta pondo Italica appendebant, trabemque cui attollendæ impares octo viri fuerant, quo vellet, transferret. *Mores.* Navigandi artis sunt peritissimi: Salem atrum & sordidum qui ex Occidentalibus regionibus adfertur, singulari artificio excoquunt, magnis atque amplis lebetibus, reddunt que ita purum & candidum, ut eum nive etiam certare possit. *Opificia.* Rudi Hispanico vel Armorico adfundunt aquam marinam, decoquunt, colligunt-que pro centum salis *Hispanici*, centum quadraginta quinque libras puriores. *Mercimonia.* Hunc Salem per Galliam, Angliam, Daniam & reliquam Europam divendunt. Ex re præterea frumentaria, lectissimoque Tritico, atque ex Rubia, Salsamentis, Pecorumque & imprimis Ovium copia, magnos quæstus faciunt. *In* re familiari ac domestica omni elegantia nitidi sunt & expoliti: in rem attenti, in Mercatura industrii, in pauperes benefici ac liberales. *Status* Politicus Zelandiæ solebat constrare tribus Membris, uno Prælato, qui totius Ecclesiastici Ordinis locum supplebat, eratque Abbas S. *Nicolai* Ordinis Præmonstratensis Middelburgi. Vno Nobili pro toto Ordine, *Marchione Verensi*: Et Civitatum communitate, quarum præcipuæ eæque a nobis supra memoratæ: *Middelburgum, Zirizæa, Veria, Flissinga, Tola, Martinianus agger, Romerswvalia* & *Goesa*. Sed de Zelandia hæc pro loci angustia sufficiant.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [331] - 329
PUBLIC DOMAIN

Regio.
Vnde dicta.
Situs.

Aëris qualitas.
Soli fertilitas.
Animalium varietas.

Imperium majoſtum.

GElria a *Gelre* arce, quam VVicardus a Ponthe una cum fratre Lupoldo ędificaſſe fertur, nomen retinuiſſe dicitur: quamvis complures a *Gelduba* Opido cujus meminit Tacitus appellatã credant. Aliam etiam nominis rationem referunt alii. Hæc a Septentrione Friſiam & Sinum Germanici Maris, vulgo *Zuyderzee* habet: ab Ortu Clivię Ducatum, a Meridie Iuliacum attingit: Brabantia & Hollandia eam ab Occidente reſpiciunt. Aër regionis ſalutaris & purus: Ager fertiliſſimus & ad quamvis culturam aptus, Frumenti inprimis ferax: paſcuis item fœcundus, unde *Pecorum* ingentes alit greges: quin & ex remotiſſima Dania eo paſcendi ſaginandique gratia, numeroſi greges aguntur: Lætiſſima namque ac ampliſſima, præſertim circa Rheni, Vahalis & Moſæ defluxus prata habentur. Initio recta gubernataque Gelria eſt a Pręfectis: inde a Principibus. Martini enim Auſtraſię Pręfecti ex Lamberto nepos *Leopoldus*, ſive ut alii memorãt *Guido*, his locis præfuit. Poſt Caroli Magni tempora *Domini de Ponte* eam rexerunt, ſub titulo præfecturæ, *Otto* inde *Naſſovius* Princeps ejus dictus eſt, anno MLXXIX, ſi Lazio eſt fides. Sequuti ſunt *Gerardus*, *Henricus*, *Otto*, *Reinaldus*, cujus tanta fuit apud Imperatorem gratia, ut comitiis Francofurtenſibus anno MCCCXXXIX die XIV Aprilis Gelriæ Dux a Ludovico Cæſare Auguſto fuerit renunciatus. *Eduardus* Reinaldum Fratrem poſt varia prælia cepit, vinctumque in carcere detinuit totos annos decem: ſucceſſit *Gulielmus*, huic frater *Reinaldus*, *Reinaldo Gulielmus Arculanus*. Hic ſine liberis Gorichemi periit. Ejus ſoror Ioanni Egmundano nupſit; ac tandem poſt varias rerum mutationes eò res delapſa eſt, ut anno MCCCCXCII Carolus filius Adolphi è Gallia ab Ordinibus Gelrię revocatus hæredem inſtituerit Gulielmum Ioannis Clivię Ducis filium, qui etiam cum maxima Caroli Quinti Imperatoris offenſione rebus Gelricis aliquandiu præfuit, donec anno MDXLIII maxima Iuliacenſis parte exutus Imperatori ſupplex factus eſt in caſtris ad Venloam: hac tamen lege, ut totius Gelriæ poſſeſſione cederet, & ſubditis jusjurandum remitteret: Cæſar autem territorium Iuliacenſe ipſi redderet, duobus tantum Opidis exceptis Hensbergo & Sittarto. Atque hoc pacto Gelri initio liberi, poſtea ſub Principibus vixere: ſervata tamen Legum Ordinumque ſuorum auctoritate. Hodie iidem Optimatum ſolum agnoſcunt Imperium, ac pro libertate ſua contra Hiſpani impotentiam fortiter pugnant.

Ducatus

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [332] - 330
PUBLIC DOMAIN

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [333] - 331

PUBLIC DOMAIN

Vrbes.

Ducatus hic Vrbes complectitur duas & viginti, quarum præcipuæ *Noviomagum*, *Ruremunda*, *Zutphania* & *Arenacum*, quod nunc vocant *Arnheimum*. *Noviomagum* vel *Neomagum* (*Nyemeghen*) urbs eſt antiqua, ſita ad ſiniſtram Vahalis ripam, cujus eo loco profundiſſimus eſt alveus: videtur Batonis quondam regia fuiſſe, certe Batenburgum Arcem vicinam habet, & intra urbem Heſſi Montem, a Filio (ut opinio eſt) Batonis *Heſſo* cognominatum. Vrbs vero ipſa ſitu atque opere permunita eſt, prædives, rerumque omnium affluens: qua Clivenſem ditionem propinquam reſpicit, in arduum collem aſſurgit, cum vetuſtiſſima Arce, *Juliano*, ut vulgo, creditur, opere, a qua parte nemoroſis Montibus & frequentibus fontium ſcatebris amœna regionis facies ſe aperit: diverſa urbis ora in paludes depreſſior ſidit, reliquum ſolum tumulo ferme perpetuo acclive eſt. *Ruremunda* ad oſtium Ruræ amnis, qua ſe in Moſam exonerat, urbs eſt amœna, dives, potens, in veteribus Menapiorum ſedibus. *Zutphania* ad dexteram Iſalæ ripam Comitatus titulo inſignis, eſt, de qua poſtea. *Arenacum*, Tacito, quod poſteri mutarunt in *Arnheimum*, ceu aquilæ domicilium: Vrbs eſt Gelriæ primaria & Conſilii Senatorii ſedes, copioſa, elegans & omnibus modis munitiſſima: ad Rheni O-

Flumina.

ſtium dextrum ſita. Sunt & minores urbes, *Hattem*, *Elburgum*, *Hardervicum*, *Wageninga* quæ *Vada* Taciti, *Tiela*, *Bomelium*, *Bronchorſtum*, *Doeſburgum*, *Doetecomium*, & aliæ complures. *Gelria* tribus celeberrimis fluviis, *Rheno* nempe, *Moſa* & *Vahali* irrigatur. Præter hæc & alia quædam ignobiliora flumina eandem perluunt, ejuſmodi ſunt, *Worm*, *Roer*, *Sualm*, *Iſala vetus*, *Berckel*, *Niers*, *Regge*, Aa, & *Vidrus*. Ad Septentrionem

Mare.

reſpicit Sinum Maris quem hodie *Zuyder-Zee*, velut Auſtrale fretum, quod in Meridiem vergat, nuncupamus, ubi ſicut Hollandia patente gremio accommodat ſe commercio Orbis. Terra plana ac humilis, montis rariſſimi ſunt, iidemque ſilvis ſaltibuſque conſiti. Quod ad Statum hujus Ducatus *Politicum*, is tria habet Membra, quæ ſunt Baroniæ, Nobiles & Vrbes. Baroniæ ſunt *Velavia*, (*de Veluwe*) *Batavia*, (*de Betuwe*) *Bommelerwaert*, *Tielerwaert*. *Zutphaniæ* Comitatus ſub quo ſunt Bronchorſt Comitatus, & *s'Herenbergenſis*. *Superior Gelria* in qua ſunt *Ruremunda* & *Gelder*. Nobiles ſunt Comites Bronchorſt & 's Heerenberg, Domini Batenborch, Groeſbeck, Montfort, VVel, VVachtendonck, Grol, Anholt, Keppel, Bredefort, Buren, Comitatus ſui juris eſt in Gelria. Civitates IV primariæ *Neomagum* Vice-Comitatus & Feudum Imperii, Civitas

Montes. Silvæ.

Libera Metropolis totius Ducatus Gelriæ, quę habet ſub ſe, *Bataviam* (*de Betuwe*) Superiorem & Inferiorem, Bommelerwaert, Tielerwaert, & Maeſwael, Territorium inter Vahalim & Moſam. *Ruremunda* Superioris Gelriæ Caput, quæ habet ſub ſe Venlo, Gelder, Vagedie, Stralen, VVachtendonck, Erckelens, Montfort, Echt, Nieuſtat, Keſſel, Midler, Grieckenbeke. *Zutphania*, cui ſubſunt Douſburgum &c. *Arnheimum* ſub qua ſunt VVaghenynge, Hattem, Hardervvijck, Elborch, & tota *Velavia*. *Arnheimi* Sedes Conſilii Senatorii & Præſidis totius Gelriæ, ad quos referuntur judicia IV dictarum Civitatum, ſine ulteriore appellatione, ad has quoque eorum Opidorum & Locorum, quæ ipſis ſubeſſe dictum eſt. Status Eccleſiaſticus ejuſmodi. Gelria Epiſcopis IV ſubjecta erat: *Neomagum* cum ſuo Territorio ſuberat Epiſcopo Colonienſi; *Ruremunda* cum ſuis Leodienſi; *Zutphania* cum ſuis Monaſterienſi; *Arnheimum* cum ſuis Trajectenſi. Incolæ bellicoſi ac armis

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [334] - 332
PUBLIC DOMAIN

armis mirum in modum addicti erant, paullo ante nostra tempora: hodie humanitatis studia maiore industria sectantur. Mercaturæ quoque negotiationique insistunt, magna ex parte, reliqui mechanicis partim Artibus addicti, partim Agriculturæ, ob Soli benignitatem inhiantes, uberrimos Fructus consequuntur. Complectitur hic Ducatus, præter alios Comitatus & Baronias Comitatum Zutphaniæ. Hęc nomen a ratione Soli, si Goropio Becano credendum, accepit, a Paludibus nempe, quas *Venen* vulgo vocant. *Hujus* Regionis Incolæ ut uicini *Proavorum* indolem ac genium referunt, fortes sunt belloque utplurimum apti. Gelriam quippe, & Zutphaniæ potissimum Comitatum, *Sicambri* multorum sententiâ, quondam obtinuerunt, quibus præcipua feritas, & bellandi præ cęteris germanis studium inerat, unde perpetuis incursionibus, Gallias infestabant. Qua de causa, pacato jam Orbe Terrarum, aliquamdiu portas Iani claudere non poterat Octavianus Augustus, quod intellexisset Sicambros adhuc Galliis infestos esse. *Otho* autem *Nassovius* Gelriæ Dux præter Filium Gerardum qui ipsi in Ducatu Gelriæ successit, ex Sophia Zutphaniæ Comitis Filia *Gerlacum* genuit, quem in Zutphaniæ Comitatu successorem habuit. Quo improlè vivis sublato, Zutphaniæ Comitatus Gelris adscriptus fuit, a quibus postea nunquam descivit. Vrbem habet cognominem quam *Usipetum* civitatem esse autumat Iunius, frequentem, copiosam & Aquis munitam, ad dexteram Isalæ fluvii ripam. Eam Berckel amnis perfluit, & ibidem Isalę miscetur. Comitatui porro Zutphanico assignatæ sunt Vrbes & Prefecturæ ordine sequentes, *Dousburgum*, *Doetecomium*, *Lochemum*, *Grolla*, *Bredevorda*, *Bronckhorst* hæ quidem Vrbes; Præfecturę autem eæ, quæ nomen ab his ipsis urbibus sortiuntur. Atque his rursum præest Summus unus Præfectus, quem lingua vernacula Zutphanici Comitatus *Drossartum* appellitant. Huic quoque parti adscribitur, urbs *s'Herenbergensis*, & ipsa Comitatus nomine insignis.

Mores.
Mercimonia.
Comitatus Zutphaniæ.
Etymon.
Majorũ virtus.
Imperium majorum.
Vrbes.

Restat nunc ut pauca de *Trans-Isalania* subjungamus, ob situm Isalæ sic dicta. *Hæc* a Septentrione Frisiam Occidentalem: ad Meridiem Gelriam respicit: qua Oriens est Westphalia est: qua Occidens Sinum amplissimum (hodie *Zuyder zee*) & Fluvium Isalam habet. Regio plana est ac humilis: Ager feracissimus, Frumenti inprimis: Pascuis item fœcundus. Trans-Isalania Provincia multis seculis Vltrajectensibus episcopis subdita fuit: donec anno MDXXIX hortatu Henrici *Palatini* Episcopi Vltrajectensis sese Carolo v ejusque successoribus submisit. In hac Provincia urbes mœnibus cinctæ octo sunt, videlicet *Daventria*, *Campi*, *Swvolla*, *Steenvvijck*, *Vollenhova*, *Hassela*, *Oetmarsia* & *Oldeseela*. *Daventria* (*Deventer*) omnium primaria & maxima, Ansuariorum Civitas, unde manet notum illud omnibus & lippis & tonsoribus, *Ansenstadt*, urbs rerum omnium copia circumfluens, opulenta & beata ac valide munita: ad dexteram Isalæ ripam sita. Reliquas prętereo. *Habet* præter Isalam *Vidrum*, aliaque minora flumina. Prętereа amœna & utilia Nemora quamvis exigua & sine nomine. Status Politicus Trans-Isalaniæ in duobus Ordinibus consistit, qui sunt Officiarii *Principis* cum Nobilitate, in qua sunt *Almelo*, *Ghoer* &c. idque per tres ditionis partes, *Isselland*, *Tvvent* & *Drent*. Summus Magistratus & Parlamentum est in Vollenhove, unde appellare non licet.

Trans Isalania.
Vnde dicta.
Situs.
Soli fertilitas.
Imperium maiorum.
Vrbes.
Flumina.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [335] - 333
PUBLIC DOMAIN

Regio. Vndedicta.

Situs. Aëris temperies. Soli fertilitas.

Imperium majorum.

Vrbes.

Arteſia maximam partem complectitur eorum, qui Cæſari *Atrebates*, ab urbe primaria, quam ipſe vocat *Atrebatum*. Marius tamen Niger hic conſtituit *Ambianos*. Ptolemæus etiam Atrebarios inter Sequanam & Phrudium qui nunc dicitur *la Somme*, collocat. Nomen autem recens *Arteſia* a voce *Arras* qua nunc Metropolis nuncupatur, quaſi *Arrateſia* per ſyncopē extrita ſyllaba formatum, vulgo *Artois*. Termini hodie ſunt, a Septentrione Flandria, a qua diſcreta eſt fluvio *Liſa* & nova Foſſa: ad Auſtrum & Occaſum *Picardia*, ad Orientem *Flandria Gallica* & ager Cameracenſis. Aër ſuavis & ſerenus, regio fertilis, imprimis Tritici, cuius copiam non ſuis tantum abunde ſuggerit, ſed vicinis quoque Flandris Brabantis, aliiſque. Antverpienſium & Mechlinienſium hoc unicum horreum eſt. Vino caret, ignava potius Incolarum ſocordia, quam vel Cœli vel Soli iniuria. Ditio hæc olim Flandrorum: Totam enim *Balduino Arduennati* dotis loco dedit Carolus Calvus, quum is *Iuditham* uxorem duceret. Poſtea Philippus Alſatius quum Neptem ſuam *Iſabellam* locaret Philippo Ludovici VII *Galliarum* Regis filio, dotem ei dedit Flandriam Occiduam, hoc eſt tractum eum qui eſt a nova Foſſa, uſque in Picardiam. Eum Philippus anno M CXCV fecit Comitatenſem, deditque filio ſuo *Ludovico*, qui primus Arteſiæ Comes fuit, poſtea Galliæ Rex, & pater Ludovici Sancti. Anno verò M CCC XXCII *Ludovicus Malanus* Comes Flandriæ poſt Matris obitum factus eſt Comes Arteſiæ: atque ita rurſum uterque Comitatus coniunctus fuit. Obitu autem Caroli Audacis Burgundię Ducis, *Ludovicus* XI Galliæ Rex iterum Arteſia potitus eſt: quæ poſtremum pacto & fœdere Caroli VIII, Galliæ Regis & Maximiliani Imperatoris ceſſit *Philippo Auſtriaco* Maximiliani F. patri Caroli V. AN. M CCCC XCII.

Vrbes præcipuas habet *Atrebatum*, *Fanum S. Audomari*, *Bethuniam*, *Ariam* & *Bapalmam*: cæteræ minores ſunt. *Atrebatum*, vulgo *Arras*, *Atrecht*, ad Scarpam fluvium ſitum eſt, ingens, propugnaculis foſſiſque munitiſſimum, ſpeciem refert duarum urbium quarum alteram vocant *la Cité*, eſtque iuris Epiſcopalis: alteram *la Ville* eſtque iuris Principalis. Minor illa eſt, ſed amœna, habetque templum cathedrale elegantiſſimum, ſacrum B. Virgini. Hic magna religione, & egregio cum peregrinorum lapidum apparatu, certum Manna adſervatur, quod D. Hieronymus ætate ſua, ad hanc regionem pluiſſe, ſuis in Epiſtolis, refert. Hæc maior, ædificiorum platearumque capacitate & fori amplitudine vehementer laudata. Domus omnes fornicibus ſubterraneis capaciſſimis ſuſtentantur, adverſus obſidionis vim excavatis. Habet præterea Bibliothecam Manuſcriptorum librorum omnis generis, ſed potiſſimum Theologici. Patria hæc fuit Fr. Balduini, Iuriſperiti celeberrimi, cuius Pariſiis Monimentum in æde Maturini eſt tale: CUIACI, BALDUINUS HIC JACET. HOC TECUM REPUTA ET VALE. MORTUIS NOBIS JURISPRUDENTIAM GRAVIS CORRIPIET SOPOR. *Franc. Bald. Iuriſc. ob. ann æt.* LIV. XI *Novemb. a partu Virginis* MDLXIII *Papirius Maſſonus Balduini auditor P.* In eadem civitate natus clariſſ. CAROLUS CLUSIUS eruditionis omnis atque elegantiæ decus, qui poſt regiones plurimas peragratas in Batavico Athenæo ſenex leniter conquieſcit, manumque extremam imponit dignis immortalitate operibus. Vrbs ſic ſatis frequentata, quorum alii Mercatores, alii Opifices. Horum ſunt multa Collegia, quorum maxima pars Lanatię ſtudet.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [336] - 334
PUBLIC DOMAIN

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [337] - 335

PUBLIC DOMAIN

ſtudet. *Fanum S. Audomari*, prius vocatum fuit *Sithiu*, ipſte Meiero, poſtea a S. Audomaro S. *Omer*. Audomarus iſte Morinorum dicitur fuiſſe Epiſcopus circa annum DCLXX, & eo loco Cœnobium exſtruxiſſe ad fluvium Aa. Vrbs nitore & frequentia Civium eximia. Quibuſdam *Itius Portus* cenſetur, ut in Deſcriptione *Bononiæ* diximus. Tertio inde lapide ad flumen Liſam fuit antiquiſſima Morinorum Metropolis *Teroana*, de qua eadem deſcriptione. *Bethunia* nobile quoque in Atrebatibus Opidum, annonæ Frumentariæ horreum, magnę olim celebritatis in Atrebatibus, ſive Flandris Occiduis, Dominatus, antequam in Atrebatium nomen Comitatumque una cum aliis concederet. Mercimoniis, rei frumentariæ negotiatione aliarumque rerum, quæ vitæ humanæ uſui ſunt, & exportari ſolent, varietate, eſt pro re nata, florentiſſima. *Aria* ad Liſam ſita eſt, qui eam mediam ſecat: diſtat *Teorana* II milliaribus: Opidum nobile & munitum. Arcem habet antiquiſſimam, & ędificia ſatis commoda. Eſt & *Heſdinum* nobile Gallo objectum vallum ac propugnaculum, quod proſtrato a Cæſarianis eiuſdem nominis Opido, occaſione belli inter potentiſſimos Europæos Principes excitatũ. Situm habet commodiſſimum ad ripam fluminis Canchiæ, uno milliario propius Galliam, diſtans, quatuor milliaribus Monſtrolio & quinque a S. Paulo. Rigatur & altero fluvio, vulgo Blangis a loco in quo oritur. Ita ut propter loci commoditatem, munimentum habeatur validiſſimum, & propter tranſlationem juris & omnium privilegiorum, quibus olim gaudebat Heſdinum vetus, brevi tempore habitatoribus repletum fuit. Iuxta Fanum

Lacus. Audomari Lacus eſt piſcoſus, in quo aliquot Inſulæ natantes, quæ funiculo arboribus alligato, aut contis quo libet impelluntur attrahunturque: quales in Lycia *Calaminas* Plinius recenſet. Et ne quis nugas putet, aut exiguas aliquot terræ particulas: ſcire debet, etiam Boves in iis paſci aliaque Pecora poſſe. Sub hiſce Inſulis, brumali tempore, & ęſtivo maxima latet Piſcium copia, dum gelu devitant & calorem. Fluvii ſunt præcipui *Liſa*,

Flumina. *Scarpa*, *Aa*, *Canchia* & *Authia*: præter alios rivos etiam navigabiles. Eſtque non procul *Teroana* ingens Canalis, quem Foſſam novam indigetant: eum alii putant humana induſtria effoſſum tempore Balduini Comitis, ſive adverſus hoſtium excurſiones, ſive ad confinia Flandriæ Arteſiæque diſtinguenda: alii Sinum eſſe exiſtimât maris intercluſi. Certe Morinos Oceano vicinos fuiſſe agnovit etiam Virgilius, quum eos *hominum extremos* dixit. Atqui nunc Teroana octo millibus paſſ. a mari diſcreta: Prętera ex fundo Foſſę novæ ſępenumero educuntur partes anchorarũ, aliaque ferramenta nautica, certiſſima argumenta vicini olim & adluentis Oceani. Silvis etiam non omnino deſtituitur, præcipue Meridiem & Occidentem verſus. Status autem Politici in Arteſia tres ſunt Ordines: Eccleſiaſtici, Nobiles & Civitates præcipuæ. I Membrum ſunt Eccleſiaſtici, in quibus ſunt Epiſcopi II, *Artrebatenſis* & *Audomarenſis* (*S. Omer:*) Præpoſiti II, *Bethunienſis & Arienſis*. Abbates XX, quorum hęc Monaſteria: Ordinis S. Benedicti VII, *Atrebatenſe*, *Aquicinctenſe Auſcin*, *Audomarenſe*, *Blangiacenſe Blangis*, *Montenſe*, *Hamenſe Hames*, *Alſiacenſe*. Ordinis S. Auguſtini VII, *Auriaſienſe*, *Mons S. Eligii* (*S. Eloy*) *Choquenſe* (*Choques*, *Henninenſe Hennin Lietard*, *de Raſelli Villa*, *Mareolenſe* (*Mareul*,) *Aquicurtenſe in Eaucourt*. Ordinis Ciſtercienſis. *Cervicampenſe* (*Cherchamp*,) *Clarimarenſe* (*Clommeres*.) Ordinis Præmonſtratenſis.

Dammarti-

Dammartinense (*Dammartin,*) *Santandreanum, Auguatianum.* Collegia Canonicorum x. *Atrebatense,* Audomarense, *Bethunienſe,* Arienſe, *Heſdinenſe, Lenſienſe, Sanpaulitanum, Lillerienſe, Falckobergenſe, Dourienſe.* II Membrum ſunt Nobiles, in quibus Princeps unus *d'Eſpinoy:* Marchio unus *Rentinenſis:* Comites VII. *S. Pol. Falquenberg, Harlienſis,* Buſquetenſis, *Henninenſis,* Arquenſis, *Blangiacenſis.* Sed hi duo poſtremi pridem in dotem Monaſteriorum S. Bertini & Blangis ceſſerunt, nec in Conventum Ordinum accerſuntur. Caſtellani præcipui IV. *Atrebatenſis,* Audomarenſis, *Bapalmenſis, Lenſienſis.* Equeſtres Familię Ordine Alphabetico ſunt hæ: *Auſſi,* Averdoin, *Aubigny,* Aix, Annequin, Annezin, Averoult, *Avion,* Allennes, *Anuin, Bailleul, Beaufort, Beaumez, Beaurains, Beauſart, Bellone, Berles, Billy, Boffles,* Boiſleux, Bonnieres, *Boncourt,* Boubers, Bours, *Brias, Buiſſi, Caumont, Conroy, Contes, Coupigny, Croiſilles, Cunchy, Divion, Douvrin,* Enne, Erin, *Eſquerdes, Eſtree, Foſſeux, Frevin, Fleſchin, Gomiecourt, Govy, Greboval, Geuleſin, Habarcq, Hachicourt, Hamelaincourt, Helfault, Houchin, Houdin, la Vieſville, la Plancque, Lignereul, Licques, Longaſtre, Malanoy, Maiſnil, Mammez, Marles, Mes en Conture, Mingoval,* Moiry, *Nedoncelles, Neufville, Noielle, Noircarmes, Ococh, Olham, Oignies, Oreſmiaux, Plancques, Plouick, Pronville, Querecques, Ranchicourt, Ranſart, Recourt, Rebecque, Regnauville, Rely, Rolancourt, Rumenghien, Sains, S. Aldegondé, S. Venant, Sombrein, Souaſtre, Tieuloie, Tramerie, Vaulx, Villers, Vrolant, Wancourt, Warluzelle,* VVaurans, *VVillerval.* III Membrum Civitates præcipuæ: Regiæ VII, *Atrebatum, Fanum* S. Audomari, *Bethunia,* Aria, *Heſdinum, Lens,* Bapalma: Privatorum Dominorum, *S. Pol, Perne, Lillers:* Item Pagi Vrbium prærogativa utentes, qui etiam ad Conventus Ordinum evocantur XXIIX, *Arques,* Aubigny, Aveſnes, *Auſſi,* Beaurains, Blangy en Ternois, *Buſquoy, Carvin, Caumont, Choques, Dovrier, Fauquenberghe, Freſſin, Fleurbay, Frevene, Frages, Gorgue, Hennin Lietard, Heuchin, Hoſdain Labroie, Libourg, Oiſy, Pas, Richebourgh, Tornehen,* Ventie, *Vitry,* Conſilium provinciale eſt Atrebati, unde appellationes ad Parlamentum Mechlinienſe deferuntur. Cæterum Atrebatenſis Epiſcopus in ſpiritualibus toti Comitatui præeſt, & Archiepiſcopo Remenſi ſubeſt.

Continet hęc Tabula etiam *Picardiam veram* & *Ducatum Cameracenſem* (*Cambreſis*) dictum, qui eſt Principatus Imperii, & ab Epiſcopo qui Cameraci reſidet in temporalibus ſimul & ſpiritualibus, regitur. In ſpiritualibus tamen Archiepiſcopo Rhemenſi ſubeſt, & in temporalibus ſub protectione eſt Regis Hiſpaniarum. Atque hæc de Arteſia ſufficiant: ad Hanoniam pergamus.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [339] - 337
PUBLIC DOMAIN

Regio. Nomina & unde dedu&ta.

HAnnonia Nerviorum olim sedes, quorum caput hodie dicitur Tornacum, quod Ptolemæus Bάζαια vocat. Sæpius hæc Regio mutavit nomen: initio dicta est *Pannonia*, Lessabęo teste, a Panos cultu: postea *Saltus Carbonarius*, inde *Inferior Picardia*: postremum Hannonia, ab *H*ania Fluvio qui mediam regionem secat, vernacule *Hainault* vel *Henegouvv*, ab eodem fluvio, Gallis *Haine*, sive *Hene* dicto, & antiqua voce Germanica *Gouvv*, quæ Regionem vel *P*agum significat. Habet a Septentrione Brabantiam, & Flandriam: ab Austro Campaniam & Picardiam, ab Ortu Namurcenses & Leodienses, cum dicta Brabantia: ab Occasu Flandriam cum Artesia. Longa est universa Regio viginti milliaribus; Lata XVI. Aër temperatus, suavis & serenus: Solum fertile, ac cæterarum Frugum, sed præcipue Frumenti præstantissimi ubertas maxima. Abundat Pratis, Pascuis, Pomariis, aliisque ad vitę usũ rebus necessariis. Habet & Metalla Ferri optimi, & Plumbi: præterea Lapidicinas variorum Marmorum, atque etiam duri Silicis quem Ovidius Indicem, & *lithanthracon*, *Houlles* vernacule Leodienses vocant. Ignem flammamque concipiunt foventque, ut carbones: nec alius eorum usus quam focis exstruendis, lignis aliquot adjectis. Conflantur hic quoque Vitreæ illæ laminæ pellucidæ, quibus omnem cœli injuriam ex templis & ædibus propellimus, hæque præ aliis quæ alibi locorum fiunt, palmam præstantia ferunt. Omne item vitreorum vasorum genus, & supellex hic conficitur. Provincia hæc frequenter Dominos mutavit, ac tandem a stirpe Montensium ad Flandriæ Comites, inde ad Batavicam, deinde ad Bavaricam, ex hac in Burgundicam, postremo ad Austriacam familiam devoluta est. Vrbes in Hannonia fossa valloque munitæ sunt XXIV, inter quas primariæ *Montes* & *Valencena*. *Montes*, *Mons* vulgo, urbs ad Trullam fluviolum, navium tamen capacem, sita, amplitudine & vallaris mœnibus inclyta est. Fontes in ea vivi permulti: opes amplæ ex mercimoniis, opificiis & agricultura. *Valencena* vel *Valencena*, seu, ut quidam volunt, *Valentiana* (*Valenciennes*) ab ejus nominis *I*mperatore, ut autor est Sigebertus Gemblacensis, ad Scaldim sita est, platitie peramœna, eoq; tuta ab hoste. *I*n ea est Armamentariũ ad belli usus instructissimum. Templa duo, unum Sacrũ B. Virgini, structura antiqua, cuius columnæ, ex Marmore & Lapide Porphyretico: alterum S. Ioanni recentius, opus Pepini, *P*atris Caroli Magni: Cænobia plura: unum præ cæteris nobile Franciscanorũ, quo *C*omites *H*annoniæ & Domini Valencenæ seorsim sepeliuntur. Curia amplissima cũ Horologio celeberrimo, opus Guilielmi Boni Comitis Hannonię, Hollandię & Zelandiæ. Sunt præterea *Condatum* (*Condé*) ad dexterã Scaldis ripã duobus milliaribus a Valencena distans, Opidum elegans: *Landrecium* (*Landrecy*) ad Sambrã, celebre obsidione Caroli V. An. M. D. XLIII qui tamẽ eo per vim potitus nõ est: *Avesnæ* (*Avesnes*) Vrbs & Munimentum Galliorum finibus oppositum; ad fl. Hepram: *Chimacum* (*Chimay*) urbs ad fluvium *Blancã* in media Silva, id nuperis bellis sępiuscule incensum, dirutum; tamẽ ad extremum ita restitutũ, ut multo elegantius renatũ videri possit.

Situs.

Cœli temperies. Soli fertilitas.

Imperium majorum.

Vrbes.

Palatium

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [341] - 339
PUBLIC DOMAIN

Palatium habet principale cum horto & Labyrintho singularis artificii: *Halla* Branbantiæ finibus contermina: *Bouchain* municipium est situm ad ripam Scaldis fl. inter Cameracum & Valencenas, exstructum a Pepino in memoriam nobilis victoriæ quam hoc loco retulit ab exercitu Theodorici Gothorum Regis: *Quercetum* (*Quesnoy*) Opidulum est, tertio lapide a Valencena, mercimoniis nobilitatum: *Bellus Mons* (*Beaumont*) Opidulum perelegans, a re nomen habet. *Philippopolis* (*Philippe-Ville*) a Rege Philippo; *Mariæ-burgum* a Regina Hungariæ Maria, nomina habent: loca munitissima ad Gallos reprimēdos condita. *Bavacum*, (Gallice *Bavais*) quod nonnulli Baganum vel Bagacum Ptol. esse arbitrantur: nonnulli illud *Belgium* Cæsari in Commentariis dictum volunt: sed refelluntur ab iis, qui in Bellovacis seu Picardiæ quodam loco firmioribus argumentis eandē collocant. Sunt & *Maubeuge*, Bins, *Reux*, *Soigny*, Braine le Conte, Engien, *Lessine*, *Chevre*, At, S. *Guillein* & *Leuze*, Pagi sunt præterea CCIOL, quorum plerique omnes pulcri, amœni, opulenti, Regio Lacubus, Stagnis, Fontibus, ac Fluminibus undique irrigua; fluminibus *Scaldi*, *Sambra*, *Tenera*, *Hania*, & aliis. Silvas habet & Nemora admodum jucunda; præcipua vero sunt *Mormau*, & S. *Amandi*. Porro Respublica Valencena tanta prudentia constituta, & tam bonis legibus ornata est, ut Noribergenses ad ejus exemplum celeberrimam suam Rempublicam voluerint componere, missis ad hanc rem aliquot viris prudentibus; quod & Romanos fecisse accepimus in Rep. Athenienſi. Proinde non est mirum si ex tam præclara Politia orti fuerint Cives per universum Orbem virtute celebres; inter quos primas ferunt, Henricus VII Imperator, Dux Lutzenburgicus: Maria Filia unica & Hęres Caroli Audacis, Avia Caroli V. Ioannes Froisardus, Historicus Nobilissimus, qui etiam hoc ipsum initio sui operis testatus est.

Lacus. Flumina. Silva.

Status Politicus Hannoniæ v constat Membris, quæ sunt, I Pares XII. videlicet *Longueville*, *Lens*, *Folly*, *Chievre* *Avesne*, *Chimay*, *Levreux*, *Barbanson*, *Baudour*, *Rebaux*, *VValecourt*. II Prælati Ecclesiastici nimirū Abbas & Comes I, S. *VVauldrut*. Abbates XXVI, S. *Guislain*, *Marchennes*, *Cambron*, *Hasnon*, Marville, *Ancin*, *Haultmot*, *Liessy*, S. *Denys*, *Vicogne*, *Feullien*, *Crespin*, *Bonne Esperance*, S *Jean*, S. *Aldegonde*, *Geilenghien*, *Spinleu*, Ath, *Fontenelle*, *Beaumōt* *Denain*, *Quesnoy*, *VVatiebraine* Lolive, *Billiay*, *Letur*: & Collegia Canonicorum, III Nobiles in quo sunt Principatus unus, *Chimay*; Comitatus X, *Lalain*, *Beaumont*, *Ostervant*, cujus Civitas primaria est *Bouchain*, *Barbanson*, *Avesne*, *Burlaymont*, *Bousu*, Montigny, *Reux*, *Terrache*, Baroniæ XXII, *Enghien*, *Leuze*, *Havre*, *Ligne*, Anjoing, *Vuerchin*, *Fontaine*, *Havaide*, *Kimrain*, *Burlaymont*, *Ville*, *Gomegnie*, S. Aldegonde, senzelle, *Condet*, *Haurdain*, *Belleule*, *Fagneille*, *Bousie*, *Roesin*, *Fraine*, *Harchies*. Marescallus unus; Senescallus unus; Venator Magnus unus; Camerarius perpetuus unus. IV Officia Ordinaria (Castellaniæ opinor) *Valenchene* etc. V Civitatum Communitas.

Restat *NAMURCI COMITATUS*. Hic situs est inter Brabantiam Hannoniā & Leodiensem Diœcesim: exiguo territorio & montoso, sed peramœno. Aërem habet salubrem & temperatum. Solum ferax Rerum quibus ad sustentationem sui vita humana indiget. Habet & Ferri Plumbique Fodinas, & Latomias, in quibus varii generis saxa exscinduntur, atque imprimis Marmora subnigra, & quæ Iaspidem referunt. Neque

Namurci Comitatus. Cœli temperies.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [342] - 340
PUBLIC DOMAIN

Neque ita pridem cœperunt effodi saxa illa ad ignem idonea (*Lithanthracas* nominare possumus) de quibus diximus in præcedenti Descriptione. Porrò ditio ista omnis initio Dominum habuit titulo Marchionis: postea Dominum sæpius mutavit. Marchio fuit *Philippus*, Frater Balduini Comitis Flandriæ Anno M CC. Comes fuit *Theodorus*: cujus obitu tota ditio cessit *Philippo Bono* Burgundiæ Duci, quemadmodum in Germaniæ Inferioris descriptione a nobis explicatum est. Vrbes in hoc Comitatu muro cinctæ sunt quatuor, *Namurcum*, *Bovinæ*, *Carlomontium* & *Valencourtium*. Pagi CXXCII. *Namurcum* (*Namur*) urbs est primaria, cujus nomen unde ductum sit, ignoratur: alii putant a *Nano* Deo Gentili, qui quum antea oracula fundere solitus esset, sub adventum Christi Servatoris obmutuit. Ergo a Nano muto *Namurcum*: alii a Novo Muro illic Romanorum opera exstructo. Vrbs sita est inter duos Montes, in læva Mosæ ripa, qua Sambram recipit. Distat IIX mill. Lovanio. X Leodio & totidem Bruxellis. Dives est, & splendida publicis privatisque ædificiis, Arce etiam instructissima bene munita. Quarto milliari à Namurco sunt *Bovinæ* (*Bouvines*) opidum exiguum, quod bellorũ injuriis jam aliquoties vastatum, postremum vero ab Henrico II Galliæ Rege Anno CIↃ IↃ LIV magna parte destructum est. Id ex eo tempore Civium industria restitui & restaurari cœpit. *Carlomontium* (*Charlemont*) exstructum est a Carolo V Anno CIↃ IↃ LV adversus Gallos, qui tunc Marienburgo potiebantur. *Valencourtium* opidum minime aspernandum Namurco VII milliarium intervallo distans. Flumina habet hæc regio piscosa inter quæ primas obtinent *Masa* & *sambra*: Fontes vivos & largos. Silvas non tantum ad delectationem, verumetiam ad venationem aptissimas, Feris refertissimas. Multa sunt in hoc Comitatu Templa, & Cœnobia splendida Namurcensium Comitum sumtibus olim constructa & opimis honorata reditibus. Tertio Milliari a Namurco dives est pagus *Audennas*, in quo vetustissimum Monasterium Canonicarum nobiliũ Fœminarum exstructum institutumque a Begga filia Pepini veteris, a qua primum creduntur dictæ Vestales *Begginæ*. Status Politicus Comitatus Namurcensis tribus cõstat Membris, quæ sunt Ecclesiasticus Ordo, Nobilitas, Civitates præcipuæ. In Ecclesiastico Ordine sunt Abbates *Floref*, *Granpré*, *Auden*, *Bonef*, *Wassore*, *Hastieis*. Nobilitas *Done* Vicecomitatus etc. Civitates præcipuæ *Namur*, *Bovinæ*, *Charlemont*, *Valencourt* sive VValencourt. In vrbe Namurcensi sedes est Consilii Regii, a quo appellatio est ad Curiam Mechlinien sem. Est & Sedes Episcopi, cujus Templum Cathedrale sacrum est S. Albino. Cives armis adsueti sunt, Gallicus iis sermo, sed corruptus. Mercatores pauci & opifices: Nobilium magna turba: sed qui nothi sunt Illustrium Principum, vel è nothis oriundi.

Soli fertilitas.
Imperium majorum.
Vrbes.
Flumina.
Silvæ.
Opera publica.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [343] - 341
PUBLIC DOMAIN

Regio. Vnde nomen habeat.

REſtant in Inferiori Germania duæ Provinciæ, *Ducatus Lutzenburgicus* & *Trevirenſis Provincia*, paucis explicandæ. Ducatus *Lutzenburgicus* nomen habet a primaria totius regionis Civitate: hæc (ut nonnulli opinantur) a fluvio Elza Aliſontia forte Antonini. Ab Elza fit Elzen-burch: inde *Lutzenburch*. Petrus Divæus aliam de Lutzenburgo ſententiam notat his verbis: *Leucorum gentem* (inquit) *juxta Trevi-*

Situs.

ros, Mediomatrices, ac Lingonas habitaſſe indubitatum eſt: Opida eorum Tullus ac Naſium, Ptolemæo celebrata nomen ſervant, Toul & Nancy; vernacule crediderim appellatos, de Lutzen, & late imperaſſe, ut ab iis Lutzenburgii celebris Opidi nomen ortum ſit, quaſi der Lutzenburch. Hæc ille. Terminant hunc Ducatum ad Septentrionem Leodienſes & Namurcenſes; ad Auſtrum Lotaringi; ad Ortum Moſella cum Epiſcopatu Trevirenſi; ad Occaſum Moſa cum Silva Arduenna. Ambitus totius regionis eſt LXX milliarium. Regio hæc licet montoſa & ſaltuoſa, bona

Soli fertilitas.

tamen, benignaque ac fertilis eſt. Dividitur in duas partes, quarum altera *Famenna*, altera *Arduenna* dicitur. *Famenna* fertilior eſt Segetis & Vini. *Arduenna* aſperior; ſed quæ aſperitatem venationum bonitate & Ferarum optimi generis mirifica abundantia compenſet. Metalla Ferri ſunt non procul a *Manderſcheid*, in dominiis *Keyla Cronenberch* & *Sleida*, ad vallem cui nomen eſt *Hellenthal*: Conflantur hoc loco ab iſtis Cyclopibus incudes,

Imperium majorum.

fornaces ferreæ, pyreteria, quę per totam Germaniam ingenti lucro diſtrahuntur. Titulum duntaxat Comitatus initio habuit, atque adeo *Henricus Septimus* Imp. Comes fuit Lutzenburgicus non Dux. Poſtea in Ducatus dignitatem, qua hodie adhuc utitur, evecta fuit. Hoc alii VVenceſlao Romanorum Regi, alii Carolo quarto tribuunt; Conradus autē Vercetius Henrico VII adſcribit primo ex ea familia Romanorum Imperatori. Primum hujus Comitē *Sigifridum* fuiſſe, in ſchedis manu exaratis ſe reperiſſe ſcribit Ortelius: eumque Filium fuiſſe Tacuini Ducis Moſellani. Fuit olim Lutzenburgum Trevirorum portio. Vrbes habet viginti, vallo & foſſa muni-

Vrbes.

tas, quarum nomina hæc ſunt: *Lutzenburgum*. *Arloxum*, *Rodemachera*, *Theonis villa*, *Gravemacherum*, *Coningſmacherum*, *Dierichum*, *Virtonium*, *Echternachum*, *Vianda*, *Baſtonacum*, *Mommedium*, *Novum Caſtrum*, *Danvillerium*, *Marvilla*, *Roccha*, *Durbis*, *S. Viti urbs*, *Marza* & *Salma*. Sunt & Vrbes aliquot quarum mœnia ſolo æquata: ſunt & Arces Vrbium pæne æmulæ, *S. Ioannis* & *Manderſcheid*, quibus titulus eſt Comitatus. Vrbs primaria *Lutzenburgum*, aliis *Lucemburgum*, & *Leuceburgum*, Ptolemæo *Auguſta Romandiorum*. Guicciardinus dictum vult quaſi Lucisburgum, hoc eſt, arx Solis: quemadmodum pleraque alia hujus tractus loca a Gentilium Diis denominata videri poſſunt: *Arlon* ab ara Lunę, *Juois* a Iove, *Marche* a Marte: ſed an hęc vera origo ſit, alius eſto arbiter. Vrbs ſita eſt loco peramœno, parte altera montoſo, altera plano. Hanc Elza fluvius interluit, partem Vrbis ſuperiorem & montanam, ab inferiori & plana dirimens. Ædificia in ea domuſque utcunque ſplendidæ, verum belli injuriis varie afflictæ: ac Templum ſacrum Nicolao: Cœnobium Franciſco, in quo ſepultus Ioannes Lutzenburgicus Rex Bohemię, filius Henrici VII Imperatoris & Pater Caroli IV. Vrbs hęc etſi Martis frequenter deformata furoribus, cui nihil cum Muſis otio & tranquillitate gaudentibus

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [344] - 342
PUBLIC DOMAIN

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [345] - 343
PUBLIC DOMAIN

gaudentibus commune, illustres tamẽ eruditione viros edidit. Atque inter multos Nicolaum Navium hominem usque adeo doctrina & rerum prudentia magnum, ut Curiæ judicialis apud Lutzenburgum Præses, non ante munus quam vitam, Filium autem reliquerit sibi cognominem, qui paternas æquans virtutes, tantum apud Carolum v Cæsarem gratia valuit, ut in toto Imperio Cancellarii Vicarius ab eo constitutus, id muneris cum vita finierit. *Arlonum* vernacule *Arlon*, situm est in Montis vertice, Opidum satis elegans. Lunam Deam hic olim gentilitio more cultam, & inde nomẽ habere putatur, Hic multa antiquitatis Monumenta eruta quæ Comes Petrus Ernestus hinc ad ędes suas amplissimas, quas habet in Pomœrio urbis Lutzenburgensis, transferri curavit. Patria hęc fuit Bartholomęi Latomi, Viri egregie docti. Fluminibus regio omnis rigatur plurimis, Eorum primum nobilissimumque est *Mosella*, de quo in Lotharingia diximus. Reliqua sunt *Chier*, *Mosa*, *Bemoi*, *Houl*, *Lech*, *Alsatus*, Atardus, *Sourus*, *Prumeus*, *Mineus*, *Ghomeus*, *Orto*, *Albis*, ac innumeri pæne rivuli. Montibus regio undique attollitur, Silvisque innectitur densissimis; Eæ omnes Arduennæ totius Gallię Silvæ maximæ, rami sunt. Status politicus, ut in cæteris III habet Membra, quæ sunt, I Ecclesiasticus Ordo; II Nobiles, in quo Comitatus *Vianden*, *la Roche en Ardenne*, *Salme*, *Durby*, *Marche*, *S. Vit*, *S. Ianſberg*: Barones complures, & Dominia multa. III Membrum Civitates principales, *Lutzenburgum*, *Arlonum*, *Theonis Villa*, alias *Dietenhove Rodemachera*. Curia totius Provinciæ in urbe Lutzenburgo jus dicit, sermone vel Gallico vel Germanico, pro locorum ratione quibus jus dicitur. Germanice enim loquuntur Lutzenburgi, Arloni, Rodemacheræ, Theonvillæ: Gallice vero Ivoys, Mommidy, Marveil & Danvilliers, atque ob hanc causam necesse est & Iudices & Advocati & alii curiæ Ministri utramque Linguam calleant. Ab hac autem Curia provocatur Mechliniam, ubi quæ scripta sunt Germanice bona fide Gallice redduntur.

Flumina.

Montes.
Silvæ.
Ratio gubernandi.

Trevirensis Provincia.

Regio.
Situs.

HÆc de Ducatu *Lutzenburgico*, sequitur *Trevirensium* antiqua admodum ditio, cui ab urbe nomen. Terminatur a Septentrione Comitatu Nassavienſi, Ducatu Montensi & Episcopatu Colonienſi: ab Ortu Ringovia & Hassia: a Meridie VVestrichia & Bipontino Ducatu: ab Occidente Ducatu Lutzenburgensi.

Aëris temperies.

Aër frequenter hic est nubilus & pluviosus, ut quidam huc accommodent cloacam Planetarum, verum id propter convallem, ubi nebulæ suspenduntur, evenire nonnulli asserunt.

Soli qualitas.

Regio ipsa inęqualis est: alicubi enim Montibus sterilibus aspera est: ob idque silvestris & squalida, & præter Avenam vix quicquam proferens: alicubi vero fœcundior est versus Rhenum & Mosellam. Metalla generat varii generis, Argentum, Æs, Ferrum, Plumbum. Proprium semper Ducem legitur habuisse. Nunc autem Archiepiscopum in Electorum ordine agnoscit Dominum. Armis autem Trevirenses ita potentes fuere, ut duce Ambiorige Cottam & Sabinum legatos Cæsaris apud Eburones interfecerint, tota funditus legione deleta. Sed capti postea sunt a Labieno. Fatetur Cæsar, Trevirorum civitatem

Imperium maiorum.

propter

propter Germaniæ vicinitatem cotidianis exercitatam bellis, cultu & feritate non multum abſimilem a Germanis fuiſſe, neque imperata unquam niſi exercitu coactam feciſſe. Tantū ſcilicet antiquitus fuit Belgis libertatis ſtudium.

Urbes. Vrbs primaria *Auguſta Trevirorum*, vulgo *Trier*. Hæc cum antiquiſſimis Europæ urbibus de antiquitate contendit, atque hujus antiquitatem trecentis & mille annis, ante urbem Romam perſcrutatus eſt Æneas Silvius. Eam Moſella mediam perlabitur. Natura loci (ut Simon Richwinus ad Munſterum ſcribens teſtatur) ſatis eſt ad delitias & amœnitatem facta, ſive montes & valles, ſive flumina & rivos praris interiectis ſpectare velis. Montes *Bacchico* cultu virent. Ager ſatis hic eſt fœcundus: omnis generis piſces & ferina hic abundant. In Trevirenſi Provincia hęc ſunt: Abbates, *Prumienſis*, *S. Maximini* proxime Treviros, *Metloch*, *Himmelrodt*, *Toley*. Comitatus qui ſunt intra Trevirenſem ditionem, *Manderſcheyt*, *Keihel*, *Weirnenborch*, *Gerreſteyn*, *Veldentz*: Baronię *VVinnenberg* & *Bilſtein*. Dominia *Paſſenheim*, *Saffich*, *Zur Leyen*, *Eltz*, *Permont*, *VVildenborgh*, *Eerenborch*, *VValdeck*, *Hertelſtein*, *Kerpen*. Præfecturæ *Schoinbergk*, *Schoinecken*, *Hildeſheim*, *Daune*, *Over-Manderſheidt*, *Kylborch*, *Ulmen*, *Cocheim*, *Kempenich*, *Meyen*, *Monreal*, *Keiſers Eſch*, *Munſter*, *Meivelt*, *Over-Hammerſtein*, *Welſch Billich*, *Broich*, *Pfaltz*, *VVitlich*, *Sarborch*, *Grimborch*, *S. VVendel*, *Bleiſcaſſel*, *Hunelſtein*, *Baldenavv*, *Berncaſtel*, *Cell*, *Baldeneck*, *Schoineck*, *Coblentz*, *Boppart*, *Over-VVeſel*, *Eerenbreitſtein*, *Montabour*, *Vilmar*, *Brechen*, *Caemborck*. Vrbes præter Auguſtam Trevirorum ſunt ad Moſellam: *Nivomagum*, *divi caſtra inclyta Conſtantini*, *Veldentz*, *Cella*, *Beilſtein*, *Confluentia*, & alibi aliæ. Comitatus confines Provinciæ Trevirenſi in hac Tabula comprehenſi ſunt; *Blanckenheim*, *Arnſberg*, *Nuenar*, *Reiferſcheidt*, *Sleiden*. Dominia *Cronenburg*, *Smidheim*.

Lacus. Duo hic ſunt Lacus miræ profunditatis, nempe *Ulmenſis* & *Laichenſis*, in quorum poſteriore reperiuntur Lapides viridis, crocei & rubicundi coloris, qui Smaragdos & Hyacinthos æmulantur. Majori autem ex parte fluviis, torrentibus, ac rivulis irrigatur, qui omnes Moſellę commixti ad Rhenum deferuntur; unde omnis generis Piſces hic abundant.

Flumina. Inter fluvios ſunt *Kil* qui & *Gelbis*, *Pruin*, *Ur*, *Sara*, Ahra, *Sura*, & alii.

Montes. Montes *Meliboci*, *Agnobi*.

Silvæ. Silva *Arduenna* varie hic diffunditur, diciturque pro locis modo *VVeſterwvalt*, modo *Eider-vvaldt*, modo *Ebers-vvaldt*, quę Silvæ Feris refertiſſimę ſunt.

Opera publica. *Palatium* Treviri eſt ſpectandæ antiquitatis. Aliæ inſuper moles adhuc exſtant, aliæ ſub cæcis terræ ſpeluncis ſepultę jacent, quæ cum in dies eruuntur admirandam exhibent vetuſtatem.

Scholæ. Antiquiſſima etiam totius Germaniæ Academia inſignitur. Artium & linguarum ſtudia quæ hic floruerunt, commemorare nihil attinet, quum ex media etiam Italia eo contendiſſe pleroſque, certum ſit.

Mores. Mores hominum hic natorum plerumque triſtes ſunt, & ad Melancholiam proclives, ſed tamen manſueſcunt paullatim commercio extraneorum, & Stoicum illud ſupercilium convictu ſic recreatur.

In univerſum Moſellanorum corpora laboribus induruerunt ad miraculum uſque. Per Montes aërios, veluti Caprę reptare & evadere ſpectantur. Reſiduum Provinciæ Trevirenſis, quod hac Tabula contineri nō potuit, invenies in III Tabula VVeſtphaliæ.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [347] - 345
PUBLIC DOMAIN

IN GERMANICAS TABULAS Vtilis & prænoſcenda.

INSTRUCTIO.

QUandoquidem Imperium Romanum penes Germanos eſt, & politice admodum in ſua membra diviſum, operæ precium exiſtimavi ejus diſpoſitionem & ordinem, qualis in ſcripto, quod Matriculam Imperii vocant, extat, hodieque in uſu eſt, oculis ſubjicere: deinde in tabulis ſua quæque Imperii Membra commonſtrare, quo ubi terrarum quæque ſedem habeant, ſtudioſus Politiæ lector facile reperire poſſit. Duo autem ejus Matriculę exemplaria ſum nactus, unum ſcriptum, alterum Venetiis Italica lingua excuſum; utrumque plus ſatis depravatum, & multo aliam hujus Matriculæ formam nunc in Imperio extare intelligo, proinde nemo quæſo mihi vitio vertat, nemo offendatur oro, ſi quę Imperio hic adſcripta inveniat, quæ illius non ſunt, aut ſi quæ ſunt omiſſa; non enim mea eſt intentio de omnibus ſinguliſque Imperii Membris definite dicere, neque id mihi ex corruptis admodum exemplaribus fuit poſſibile, præcipue cum ſciam, multa quæ olim Imperii fuerunt, poſt in privatum Principum jus ceſſiſſe, ſive permutatione, ſive oppignoratione, ſive donatione ob inſignia erga Imperium merita, ſive redemtione, ſive aliis de cauſis; neque vero iſta quæ Politicorum ſunt non Geographorum ſtudia proſequi meum eſt, ſed ex qualicunque Matriculæ exemplari hoc tantum quæro, ut elegantiſſimam Imperii diſpoſitionem, & per Germaniam diſtributionem oſtendam, quoq; ſtudia, Geographię & Politicę adminiſtrationis quomodo ſe mutuo illuſtrare poſſint, declarem. Eſt ergo talis Imperii conſtitutio & ordo.

Imperator caput eſt Imperii,

Et tria ſub ſe habet Membra, quorum Comitiis de omnibus Imperii negotiis conſulitur & concluditur, videlicet Electores ſeptem, qui ſub Gregorio X, anno Domini circiter CIↃCCLXXIII primum inſtituti, & a Carolo quarto Imperatore confirmati ſunt, ut oſtendit Onuphrius in Comitiis Imperatoriis, & Ioannes Aventinus lib. 5. hiſtoriæ Bavaricæ. His ſolis competit Imperatoris electio. Secundum Membrum ſunt Principes Eccleſiaſtici & ſæculares. Tertium Civitates liberæ.

Primum igitur Membrum Imperii ſunt VII Electores.

Archiepiſcopus

Archiepiſcopus Moguntinus Imperii Romani Archicancellarius per Germaniam.
Archiepiſc. Trevirenſis Impe. Rom. Archican. per Galliam & Regnum Arelatenſe.
Archiep. Colonienſis Imperii Rom. Archicancellarius per Italiam.
Rex Bohemiæ Imper. Ro. Archipincerna.
Comes Palatinus Rheni Imperii Romani Archidapifer.
Dux Saxoniæ Imp. Rom. Archimarſcalcus.
Marchio Brandeburgenſis Imperii Romani Archicamerarius.

Secundum Membrum eſt Principum Virorum & Nobilium.

Nomina locorum vulgaria ponam, ut ſunt in Tabulis, & numeros apponam Circulorum in quibus poſtea repetuntur, quo facilius in Tabulis inveniri queant.

Archiepiſcopi.

Magdeburg
Saltzburg
Beſançon
Bremen

Epiſcopi.

Bamberg
VVurtzpurg
VVorms
Spier
Strasburg
Eichſtatt
Pr. Augſpurg
Coſtnitz
Hildesheim
Paderborn
Chur

Halberſtatt in 9. opinor circulo.
9 Ferden
2 Munſter
5 Oſenbrug
9 Paſſavv
Friſingen
1 Kempſe
1 Gurck alias Goritz
5 Seckavv, Segovia
5 Havandt
5 Baſel
1 Sitten ſive VVallis
4 Regensburg
4 Maiſſen
9 Naumburg
7 Minden
4 Lubeck

7 Vtrecht
7 Camin
7 Svverin
7 Geneve
2 Camerick
2 Verdun
Loſan
3 Metz
3 Toul
5 Luyck
5 Trent
5 Brixen
2 Merſpurg
8 Labach
8 Vienna
7 Brandenburg
8,9 Ratzenburg
Schleſvvick
Havelburg

7
8
9
5
7
5
5
5
5
7
3
3
8
3
5
8
9
9

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [349] - 347
PUBLIC DOMAIN

Havelburg.

Sæculares Principes & Nobiles.

Dux Bavariæ	2
Archidux Austriæ	3
Dux Burgundiæ	1 9
Dux Saxoniæ	8
Palatinus Bavariæ	2
Dux Iulię, Cliviæ, Bergæ	7
Marchio Brandeburg	8.1
Dux Brunſwick	9
Dux Lunenburg	9
D. Pomeren	8
D. Mekelnburg	9
D. Lawenburg	9
D. Holſten	9
D. Lotringen	5
Landgr. Heſſen	5
D. VVirtenberg	4
D. Zweibrug	5
D. & Co. Spanheim	5
Marchio Baden	4.5.7
Landgr. Luchtenberg	2
Princ. Anhalt	8
Com. Hennenberg	1
Burggr. Meiſſen.	

Gallici Principes.

D. Meiſs. alias Maſſa	
D. Savoye	
D. Chalon, forte Calim in circulo.	

Ecclesiastici.

Pr. Abbas Fuld.	8
Pr. Ab. Hiersfeldt	5
Pr. Ab. Kempten	5
Pr. Ab. Reichenavv	4
Pr. Præpoſ. VVilſenburg	5
Pr. Ab S. Galli	4
Pr. Ab. Saltfeldt	8
Pr. Præpoſ. Elvvangen	5
Teutſch ordens Maiſter	8
Iohans ordens Maiſter	2
Ab. VVaingarten	7
Ab. Salmanſvveiler	8.1
Ab. Kreutzlingen	4
Pr. Ab. Murpach	9
Ab. VValkenriedt	8
Ab. Schuttern	9
Ab. VVeiſſenovv, ſive Minderavv	9
Ab. S. Blaſi	9
Ab. Maulprun	5
Pr. Ab. Corbey	5
Ab. Schuſſenriedt	4
Ab. Rittershauſen	5
Ab. Stein am Rhyn	5
Pr. Ab. Scafhauſen	4.5.7
Ab. Kempeſeck	2
Ab. VValdſachſen	8
Ab. Finſideln	1
Ab. Rockenburg	
Ab. Ochſenhauſen	
Præpoſ. Seltz	
Ab. S. Gilgen Norinberg	5
Ab. Nuenburg	5
Ab. S. Maximini juxta Trier	
Ab. Heveldshauſen	
Ab. S. Iohans zu Curtel	5
Ab. Gengenbach	5
Ab. Konigsbrun	4
Ab. Rodt, alias Roden	4
Ab. Markthal	5
Ab. Rockenhauſen	4
Ab. S. Peter im schwarztwald	8
Præpoſ. Odenheim	4
Pr. Ab. stablo	5
Ab. Diſidienſe	3
Ab. Berkenhauſen:	5
Ab. Elchingen	4
Ab. Hentzlingen	4
Ab. Vrſſenis	4
Ab. Planckenburg	5
Ab. Yſſui	8
Ab. Pfeſſers	4
Ab. S. Iohan im Thurtal	4
Ab. Petershauſen Conſtantiæ	4
Ab. Pruim	4
Præpoſ. Camberg	7
Ab. Reishaim	4
Ab. S. Heimeran Ratisbonæ	8
Præpoſ. Berchtolſgaden	4
Ab. S. Gregorii Munſter	2
Ab. Muncherode	2
Ab. S. Cornelus Munſter	2
Ab. VVerden	4
Ab. Aurſperg	4
Ab. Yrſe	6
Ab. Brun	4
Ab. Echternaken	1
Ab. Hervorden.	6

Abbatiſſæ.

Quedelnburg	8
Eſſen.	7
	4

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [350] - 348
PUBLIC DOMAIN

Alt Munſter to Regensburg
Pr.Ober munſter to Regensburg
Kauffingen
Lindavv
Pr.Gernrode
Buchavv
Rotenmunſter.
Hippach
Guten zel
Beundt
Baley { Coblentz, Elſas, Oſterich, In der Etſch.

Comites Barones & Domini.

Com. Helfenſtein
Co.Kirchberg
H.Tuſſen
Co. VViſenſtaig
Co.Lauffen
Co.Montfort
Co.Furſtenberg
Co.Zimmeren
B.Gundelfingen
M Stutgart
H.Iuſtingen
H.Schenſlingen
Marckg.Eberſtein
B.Geroltzeck
B.Ober Hevven
Co.Otingen
B.Rapoltſtain

2 H.Rapoltzkirchen
2 B.Stauffen
5 H.Hohen Rechperg
4 H.Berletzick
8 H.Hohen Konigſperg
4 H.Hohenfeldt & Tipoltzkirch
4 C.Sultz.
4 Co. Hohen Zollern
4 H.Braides
4 B.Sonnenberg
6 Com.Caſtel.
4 Co.Vertheim
3 Co.Rheineck
3 Co.Hohenloe
H.Reichelſperg
H.Limburg
4 Co.Erpach
4 Co.Leiningen
4 Co.Falckſtein
4 Co.Hanavv
4 Co.Luchtenberg
4 Co. Naſſavv, Breda, & Dillenborg
4 no.7
4 co.VVisbaden et Iltzſtain
4 co Sarbrucken
4 co.vvaldtpurg
4 Co.Naſſavv in vveilpurg
Co Beilſtein
4 co.Konigſtein & Epſtein
4 Co Eiſenberg ſuperius
4 co.Eiſenberg inferius
4 Co.Merſen
5 co.Budinghen

5 Co.vvirnenberg
2.4 co.Solms
5 B.Vinnenberg aut Vanenberg forte
Co.Arnsberg
comites Rhenenſes
4 H.Falckenſtein
4 H.Kunſeck
H.Kunſeckerberg
4 Co.Horn
1 co. Seyn
1 co.Vintzlingen
1 Co.Reyen
1 co.Bitſch
1 com.Salm
1 co.Veldentz
1 co.Dengen
5 co.Rappin
5 Co.Hardech
5 co.Hohenſtein
5 co. vvolkenſtein
co. Schaumburg & Giengen
co.Dierenburg & in Someravv
5 Co.Manſfelt
5 co.Stolberg
4 co.Buchlingen
5 Co.Barbey & Mullingen
6 co.Gleichen
5 Co.Schvvartzenbnrg
5 co.Suenberg, ſchonberg opinor
Co.Iude H.im Ruech
H.Geravv

7
5
7
7
5
4
4
4
10
7
5
5
5
4
8
3
8
3
7.3
7
8
8
8
8
8
1.8
8

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [351] - 349
PUBLIC DOMAIN

Co.ples	5	Co.VVitgenstein		H.Haber, alias Havere	5
Co.Plavven	8	co.Spigelberg		H.vvildenfels,aut vvidetfels forte	8
Co.Weda & Ringelberg	7	co.Biverſdorff.	7	B.Tautenberg	8
H.Reichenſtein		H.Ridberg	7	Co.Tubingen	4
Co.Olnbrug		co.Teckelnborg		co.Blanckenberg ſive Blammont	5
co.Lœbenſtain	4	H.Linge	7	Co.Kirchingen,Krehanges	5
co.Regenſtain		Co.Dortmund		H.Senſter	3
Co.Weſtfreiſlandt		co.vvinſdorff	2	H.Roggendorff	3
co.Oſtfreiſlandt	7	co.Ortenberg		H.Alendorff	
co.Van der Lippe.	7	co.Ripperſhoden	2	H.Kunigfuckerberg	
Co.Oldenburg	7	co.Hagen	2	H.Morſpurg & Befort	5
co.Delmenhorſt	9	co.Hoonfels	8	H.Brandenſtein & Ranſs.	
co.Hoya	7	co.Leiſeneck	10	H.Wolffſtein	
co.VVeſtenburg	5	co.Bergen	2	H.Permont	
H.Muntzenburg	5	B.Degenberg	2	H.Fronsbek	
Co.Lemgovv		B.Oberſultzberg		H.Flackenſtein	
co.VValdeck	5	H.Somiriſſ.		H.VVitten	
H.Loſtenſtein		Co.Manderſcheid	7	Ritt.Fridberg	
Co.Diepholt	7	co.Reiferſcheidt	6	Ritt.Gleichauſen.	
co.Steinfort	7	co.Egmont & Iſſelſtein	10		
co.Benthem	7	H.Bergen & vvaelhem	10		
co.Brunchorſt	7				

In hoc ſecundo Membro quædam numeris carent, quia poſtea in circulis non repetuntur.Pr. Principes,Ghe.furſten, prelaten ſignat,D.Duces,Co.Comites. H.Herrſchafften Dominia,B. Barones.

Tertium Membrum Imperii eſt Civitatum liberarum.

Rheiniſche banck.		VVorms	5	Hagenavv	5
Coln	6.8	Spier	5	VVeiſſenberg	5
Aken	7	Turckheim	5	Straesburg	5

Ober

Ober Ebenhaim	5	Goſter	9	Gemundt in Schvvaben	4
Roſshaim	5	Gottingen	9	Eſlingen	4
Schletſtat	5	Brakel	7	Reutlingen	4
Colmar	5	VVartburg	7	VVeyl	4
Altach	5	Lemgovv	7	pfullendorff	4
Baſel	5	Duysburg	7	Kavffbeurm	4
Kaiſersberg	5	Dantzick	8	Northauſen	
Mulhauſen im Suntgovv	5	Elbinghen.	8	Uberlingen	4
S. Gre. Munſter	5	Schvvabiſche Banck.		VVangen	4
Metz	5	Regensburg	2	Yſui	4
Toul	5	Nurenburg	1	Levvkirch	4
Verdun	5	Rottenburg an der Tauber	1	Memmingen	4
Landavv	5	VVeiſſenburg an Nortgavv	2	Kempten	4
Kaufmans Sarbruck	5	puto		Buchorn	4
Beſançon	5	Donavverd	4	Ravensburg	4
Cameric	7	VVinſhaim	1	Bibrach	4
Franckfort	5	Schvveinfurt	1	Lindavv	4
Fridberg in VVederavv	5	VVimpfen	4	Coſtnitz	4
Gelnhauſen	6	Hailbrun	4	Rotvveil	4
VVetzlar	5	Hal in Schvvaben	4	Offenburgk	4
Alen	4	Norlingen	4	Gengenbach	4
Lubeck	9	Dinckelſpuel	4	Zel in Humersbach	4
Hamborg	9	Vlm	4	Schafhauſen	4
Dortmund	7	Auſpurg	4	S. Gal.	4
Mulhuſen in Duringou	9	Gengen	4	Buchavv am Federſee	4
Northauſen	9	Bopfingen	4		

Præter hanc trium Membrorum ordinationem, ad vitandã ſchiſmata in Imperio ad mutuam Principum Germaniæ defenſionem ac pacem communem ſervandam, diviſæ ſunt Provincię Imperii in ditiones aliquot, quas Circulos appellant, inque iis inſtituta ſunt particularia Imperii conſilia, Circulorum videlicet. Primum ſex anno CIↃ IↃ Auguſtæ, deinde x anno CIↃ IↃXXII Norimbergæ. Eligit autem quiſque Circulus ſibi ex ſuo corpore Præfectũ ſæcularem, qui ſit Princeps, Comes, Baro, aut ex præcipua Nobilitate, cui ex eodem corpore IV Conſiliarii, viri ſæculares, honeſti & prudentes adjunguntur. Numerabo & diſtinguam hic Circulos, verum in Tabulis eorum Principes & Membra deſcribam.

Primus

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [353] - 351
PUBLIC DOMAIN

Primus Circulus eſt Franconiæ & in Tabula Franconiæ declarabitur.
Secundus eſt Bavariæ & in ejuſdem Tabula explicabitur.
Tertius eſt Auſtriæ & in Auſtriaca Tabula deſcribetur.
Quartus Sueviæ, in Tabula VVirtenberg.
Quintus eſt Circulus Rheni, qui in Alſatiæ inferioris Tabula exponetur.
Sextus IV Electorum Rheni, in Palatinatus Tabula.
Septimus Germaniæ inferioris ſive VVeſtphalicus, Tabula VVeſtphaliæ prima.
Octavus Saxoniæ ſuperioris, in ejuſdem Tabula.
Nonus Saxoniæ inferioris, in ejuſdem Tabula.
Decimus Burgundiæ, in Burgundiæ ſuperioris Tabula.

Camera Imperialis.

Præter hęc Circulorum Conſilia, ad cauſas graviores, quæ per Imperium accidunt jure decidendas, inſtituta & Sipręcamera Imperialis, cui præeſt Iudex Princeps, aut ut minimum Comes, vel Baro, iſque ſæcularis, ſi ad hoc munus idoneus reperiri poſſit. Aſſeſſores huic & conjudices ab Imperatoria Majeſtate duo ex Comitibus aut Baronibus, duo ex Iuriſperitis, duo item ratione terrarum, quas hæreditarie in Imperio poſſidet, aut ab Imperio habet, ex equeſtri ordine Nobiles, hoc eſt, ſex in univerſum dati ſunt. Ab Electoribus item ſingulis unus, & ab unoquoque Circulo duo ſuperadditi ſunt, quorum dimidia pars ex Iuriſperitis, dimidia altera ex Equeſtri ordine ſunt electæ.

CATALOGUS TABULARUM GERMANIÆ.

I Germanię univerſalis. 355.
II Friſia Occidentalis. 367.
III Emdenſis Comit. 371.
IV Weſtphaliæ tabula 1. 375.
V Weſtphaliæ tabula 2. 379.
VI VVeſtphaliæ tabula 3. 383.
VII Comitatus Meurſenſis &c. 387.
VIII Leodienſis Diœceſis. 391.
IX VValdeck. 395.
X Palatinatus Rheni. 399.
XI VVirtenberg. 403.
XII Alſatia inferior. 407.
XIII Alſatia ſuperior. 411.
XIV Saxonia inferior. 415. & Mecklenb.
XV Brunſvvick. 419.
XVI Haſſia. 423.
XVII Thuringia. 427.
XIIX Franconia. 432.
XIX Bavaria. 435.
XX Palatinatus Bavariæ cujus extrema ad Septentrionem vide in tabula Franconiæ. 439.
XXI Saxonia ſuper. 443.
XXII Brandeburg. 447.
XXIII Rugia. 451.
XXIV Bohemia. 455.
XXV Moravia. 459.
XXVI Auſtria. 463.
XXVII Saltzburg. 467. & Carinthia.
XXIIX Polonia. 471.
XXIX Hungaria. 475.

Sic

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [354] - 352
PUBLIC DOMAIN

Sic se habet & universim & speciatim *Germania Inferior:* jam nunc flumine Rheno transito, Germania vulgo *Superior*, Ptol. *Magna*, se offert, Europæ latissima regio, Romanique Imperii decus. Hanc, qua fere illam Methodo percurram: Generalia priore loco indicaturus, inde Specialia. Vt autem a nomine ipso ordiar: *Germaniæ sive Germanorũ nomen* varii varie derivant, Hic namque *Germanos* quasi *Gaarmannen* i. prorsus viros, ob Martium ac virile virtutis robur: ille a certa obstinataque fide quam sibi mutuo integram præstabant, æternum nomen inveniſſe existimat: neque perperam divinasse creditus est, qui ab honorata militia nominis Etymon deducere voluit, quasi, *Geert-man*, contracta vocis mole, *Germãn*, dictus populus fuerit. Alius pure puteque Latina voce, veluti genuinos & gnesios dictos censet, quod priscæ integritatis & rusticanæ simplicitatis nulla fere gens plus retinuerit: cujus somnii auctorem in aures populi influere, & ad gratiam loqui voluisse apparet: quamvis simili errore involutus cum Livio Geographus Strabo summo jure inditum illi genti a Romano populo illud nominis putat, quod pene legitimi ac Germani Fratres Celtarum essent, sive mores & vivendi ritum, sive proceritatem corporum & rutilam cæsariem spectare quis velit. Ioannes Goropius Becanus, a cogendo militem & ad se colligendo non absurda ratione deducit a *Geren*, quod est, cogere. Cujus opinioni adjumẽto esse & adminiculi vicem præbere videtur Tacitus, qui in Commentario de moribus Germanorum profitetur, *Germaniæ vocabulum recens esse, & nuper auditum, quoniam qui primi Rhenum transgressi* (ut ejus verbis dicam) *Gallos expulerant, nunc Tungri, nunc Germani vocati fuerint, ita nationis nomẽ, non gentis evaluisse paullatim, ut omnes primum a victore ob metum, mox a seipsis invento nomine Germani vocarentur.* Neque desunt qui Germanos convenas & collectitium populum interpretantur, a *Geren* quod congregare significat. Sunt & qui bellicosos & prœliorũ amantes innui autumant a *Gerra*, sive *Guerra*, cujus vocis notior est significatio, quam ut hic apponi debeat. Vir in gente Saxonum doctissimus a Carmanis Asiæ populis, Lucano etiam memoratis, Vocabuli auspicium deducit, uti a Sacis Saxonum: alibi Hebræo Etymo illos dedicat, ut sint quasi *Gerimani*, quod lingua illa significat advenas, inopes & egenos. Vlterius etiam provectus plenis velis, & quadam studii in patrium nomen voluptate delibutus Peucerus Germanos, quasi *Hermenner* hoc est militares viros dictos existimat. Eruditissimus Iunius hujus nominis originẽ ad famosum illud aquarum diluvium, quo totus interiit Orbis, revocat: quando Noachus in ternos liberos Orbem Terrarum partitus est, quo tempore Iephetho (ut de Schemo & Chamo nihil dicam) in sortẽ cessit Europa. Huic natam esse masculam prolem, nomine Gomerũ, cõstat ex Moyse. Ex hoc triplex propago exstitit, *Aschcenaz, Riphat & Thogarma*. Ex his *Thogarma* Germanorum progenitorem fuisse contendit: quamvis *Aschcenazim* communis Rabbinorũ opinio teneat Germanos esse. In *Thogarma* enim sive per secundam vocalem *The-germa*, manifeste elucet origo nominis Germanorum, rejecta tau adjectitia, & secunda vocali sumpta pro prima, ac siquis nostrate lingua per articulũ *the*, efferat *the germans*, id est, Germani: & respondet voci Etymon aptissimum & genti quod est *garam* sive *geram*,

Regio. Nomina & inde deducta.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [355] - 353
PUBLIC DOMAIN

quod os significat & metaphorice robur, quod ossea sit gens tota, & solidarum virium firmamento ac robore prædita. *Alemanniam* etiam vocant hanc Europæ partem nonnulli, ejusque incolas Alemannos, quo nomine sub inclinati Imperii tempora vocari cœperunt. Berosus ab Hercule Alemanno nomen accepisse fabulatur, quem hisce populis præfuisse scribit. Alii a Mantro Deo patrio Tuisconis F. *Alemanniam* appellatam volunt. Asinius Quadratus inclytæ fidei Historicus, Alemannos velut collectitiam gentem, aut convenarũ colluviem qui longe lateque patentem regionem inundarant, nuncupatos scripto prodidit; qui parum exacte peregrinæ vocis vim perspexisse creditur, propiusque ad verum collimaturus fuisse, si universos bellatores, & a virtute viros ejus nominis ambitu contineri censuisset. Qui a Lemanno derivant Alemanniam, nescio quo jure Germaniam velint appellatam a Lacu qui est extra eorum Limites in Sabaudia: nisi forte quis Acronium lacum putet esse Lemannum, cujus in utraque ripa Alemannos habitasse auctor est Ammianus lib. xv. Et quamvis utramque hanc, Germanorum inquam & Alemannorum gentem nonnulli confundant: tamen observatum est, distinctas eas fuisse. Spartianus in vita Marii: *Omnis Alemannia, omnisque Germania, cum cæteris quæ adjacent gentibus.* Flavius Vopiscus in vita Probi: *Testes sunt Franci, inviis strati paludibus, testes Germani & Alemanni, longe a Rheni semoti littoribus.* Aliorum testimonia, ne prolixior sim, prætereo. *Teutoniam* etiam a nonnullis appellatam invenimus, a Teutone quodam eorũ Duce. Alii *Teutonas* qui vernacule *Teutsche*, Italis Tedeschi, & a quibus Teutonici vocantur, & regio *Teutschland*, nomẽ habere a Thuistone, quem alii vocant Tuisconẽ, creduntq; filium fuisse Noachi. Hujus meminit Tacitus: *Celebrant carminibus antiquis (quod unũ apud illos memoriæ & Annalium genus est) Thuistonem Deum terra editum, & filium Mannum, originem gentis, conditoresque.* Eos Strabo collocat in Norico: quidam opinantur fuisse contra Coloniam Agrippinam locumque eum idcirco *Teutsch* denominatum. Incolis ipsis nuncupatur hodie *Teutschlandt*, exteris *Alemagna*. Sclavones *Nimiecha*: Græci *Elamags* hodie vocant, & Turci *Alaman*. Sed de Germaniæ Etymo ejusque variis appellationibus satis copiose: nunc ad Situm sive Quantitatem venio. Porro in Limitibus Germaniæ adsignandis non consentiunt inter se omnes. Antiquissimi Germaniam definivere Rheno, Danubio, Oceano, Tanaï & Ponto Euxino. Posteriores quos inter Strabo, Ptolemæus, Mela, Plinius, ac plerique Scriptores Græci & Latini, Rheno claudunt & Vistula: Tacitus non tam Vistula quam mutuo metu aut montibus Germanos scribit a Sarmatis Dacisque separari. Hodie adcensentur Germaniæ omnes regiones, quarum Incolæ lingua vel Dialecto utuntur Germanica. Itaque extra Ptolemæi fines, ultraque Danubium continet Rhetiam, Vindeliciã, superiorem Pannoniam, partemque Illyrici, ad Tridentina usque claustra. Vltra Rhenum quoque occupaverunt Germani Romanorum Colonias & Præsidia, Constantiam, Augustam Rauracorum, Argentinam, Nemetes, Vangiones, Moguntiacum, Confluentiam, Bonnam, Coloniam Agrippinam, aliaque loca ad Mare usque. Nam ut testatur Ambrosius in Hexaem. Rhenus olim Romani Imperii limes fuit: inque ejus ripa Gallica Præsides Romanorum perpetuo Germanos oppugnabant, partim ut eorum excursiones prohiberent, partim ut in eos ipsi infesti excurrerent, partim etiam ut deficientes ad se Germanos in ea loca reciperent. Atque hæc causa est, cur in

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [357] - 355
PUBLIC DOMAIN

cur in altera Rheni ripa multæ admodum & pervetuſtæ Civitates conſtitutæ ſint, in altera vero nullæ: quod etiam in Danubii ripa obſervari debet. Helvetii quoque Germanis hodie adnumerantur: & Pruteni ultra Viſtulam: ut hodiernus Limes Ptolemaica multis modis amplior ſit. Nam ab Occaſu Rhenum tranſgreſſus, uſque ad Picardiam & Burgundiam, Galliæ partes, extenditur: a Meridie, ultra Danubium ad Alpes uſque: ab Ortu, ultra Viſtulam Pruſſos continet: Septentrionalis limes eſt Oceanus. Suntque Germanicæ Ditionis præcipuæ & primariæ partes, quæ ſub hoc titulo cum minoribus ſubjectis aut conjunctis deſcribentur: Regna, Bohemiæ Electoratus: ac Poloniæ Regnum, etſi alterius quam Germanicæ ſit linguæ, nec in Imperii Matricula comprehenditur, tamen quia intra veteris Germaniæ Limitem Viſtulam fluvium eſt ſitum, Germaniæ Tabulis apponemus. Hungariæ Regnum, quod extra veteris Germaniæ Limites ſitum eſt, quia multos inſignes Imperatores dedit, & pluribus ſub Imperio ſitis regionibus dominatur, Germaniæ illud adjungemus. Ducatus: Saxoniæ Superioris Electoratus, Auſtriæ Archiducatus eſt. Ducatus Holſt, Mecklenburg, Pomern, Lunenburg, Lauvvenburg, Brunſvvyck, Meiſſen, Schleſien, Moraviæ, Cleve, Bergæ, Franconiæ, ſive Franciæ Orientalis, Bavariæ, Wirtemberg; Suevia Comitatus; Palatinatus Rheni Electoratus, Palatinatus Bavariæ; Landgraviatus, Heſſen, Duringen, Superioris & Inferioris Alſatiæ. Marckgraviatus Brandenburg Electoratus, Baden; Comitatus, Embden, Oldenburg, Benthem, Lip, Diepholt, Huy, Manſfelt, Anholt, Stolberg, Tirol. Livonia quia Germanis ſubeſt, inter Germaniæ Provincias recenſetur, ſed quia latius intra Sarmatias recedit inter illas deſcribitur. Situ expoſito in medium prodit Qualitas, cujus cauſa plurimum in Climate, Siruque Cœleſti. Subeſt Germania Sexto, Septimo Octavo Climatibus, inter Gradus, Latitudinis quidem XLVII & LV: Longitudinis autem inter XXIV & XLVI. Maximus dies Æſtatis in Auſtrali Parallelo horatum eſt quindecim cum dimidia: In Boreali horarũ ſeptemdecim cum quadrante. Licet autem Cornelius Tacitus Germaniam aſperam Cœlo ſcribat, atque apud Germanos perpetuas eſſe hyemes memoriæ prodat Seneca: Cœlo tamen ſatis clementi gaudet ac temperato, frigidiore quidẽ, ſed ad ſanitatem & robur conferente. Solum Hordeo, Tritico, Siligine, Farre, Milio, Avena, ac omni Frumentorum ac Leguminum atque Obſoniorum genere fœcundum: Campi uberes, Prata læta. Optanda eſt ubique ubertas Soli, ac Frumenti magna copia. Germania dives quoque variis in locis, precioſiſſimis Argenti, Æris, Ferri, Plumbi, aliorumque Metallorum Theſauris: atque alibi etiam Auri: Metallorum fertilitate nullis cedit terris. Sũt & Salis præſtantiſſimi nobiles Fodinæ plurimæ. Veteri quoque Germaniæ a Plinio tribuuntur Lapides Cadmia, Callais, Chryſtallus, Onyx, Topazius, Adamas & Ceraunius; Herbæ: Corruda & Britannica, mille hic jam Hortorum ac Villarum deliciæ; nulla Viridaria Pomariave magna pomorum ubertate ſcatentia deſiderantur.

Cœli qualitas.

Aëris temperies.

Soli fertilitas.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [358] - 356
PUBLIC DOMAIN

desiderantur. Quid Vina commemorabo, optimi saporis odorisque? Passim quidem admodum generosa leguntur, aliis tamen & aliis locis præstantiora. Varii præterea generis videre hic est Animalia, magnamque Pecudum & Ferarum copiam, quibus recensendis omnibus ne tempus teram: scribit Cæsar *multa in Silva Hercynia genera Ferarum nasci, quæ reliquis in locis visa non sint: ex quibus quæ maxime,* inquit, *differant ab cæteris & memoriæ prodenda videantur, hæc sunt: Est bos cervi figura, cuius a media fronte inter aures unum cornu existit excelsius, magisque directum his quæ nobis nota sunt cornibus, ab ejus summo sicut palmæ ramique late diffunduntur; est fœmina marisque natura eadem forma, magnitudoque cornuum. Sunt item quæ appellantur* Alces. *Harum est consimilis capris figura, & varietas pellium, sed magnitudine paullo antecedunt, mutilaque sunt cornibus & crura sine nodis articulisque habent, neque quietis causa procumbunt, neque si quo afflictæ casu conciderunt, erigere sese aut sublevare possunt. His sunt arbores pro cubilibus, ad eas se applicant, atque ita paullum modo reclinatæ quietem capiunt: quarum ex vestigiis, quum est animadversum a venatoribus, quo se recipere consueverint, omnes eo loco aut a radicibus subruunt, aut abscindunt arbores tantum ut summa species earum stantium relinquatur: huc cũ se consuetudine reclinaverint, infirmas arbores pondere affligunt, aut una ipsæ concidunt. Tertium est genus eorum qui Uri appellãtur; ii sunt magnitudine paullo infra Elephantos: specie & colore & figura Tauri. Magna est vis eorum, & magna velocitas: neque Homini neque Feræ quam conspexerunt, parcunt: hos studiose foveis captos interficiunt.* Hæc ille. Ad Imperium Majorum venio, SACRA ROMANI IMPERII SEDES, quæ in Occidentẽ Orientemque divisa variis multarũ gentium excursionibus labefactata, dissidiis lacerata, mole sua ruinam minitabatur, relicta Italia, non alia potius regione, quã Germania præsidium, robur, salutẽ quæsivit, electo in Imperatorem *Carolo Magno* Francorũ Rege, quem *Ingelheimii* (pagus est secundo milliari a Moguntiaco) natum ferunt, atque ibidẽ nobile exstruxisse Palatium, cujus rudera adhuc visenda sunt. Mansit Imperium in stirpe Carolina annos centum, & quod excurrit: qua deficiente, translatum est ad *Conradum* Franconiæ Ducem: quem *Henricus Auceps* secutus est: hunc *Ottones* tres: quorum ultimus quum intelligeret Romanos Crescentio Consule rursum adfectare Imperii titulum, coacto exercitu Romam cepit, impetravitque a Gregorio Pontifice, ut jus eligendi Romanum Imperatorem perpetuo apud Germanos permaneret. Impetravit autem hac lege, ut electus primum vocaretur Cæsar & Rex Romanorum: postea vero accepta a Pontifice corona haberet titulum Imperatoris Augusti. Electores constituti sunt septem: è quibus Archiepiscopi tres; Quatuor Principes quos vocant sæculares: ab his post excessum Ottonis primus lectus est in Imperatorem *Henricus* cognomento *Sanctus*. Eandem electionis formulam postea Imperator *Carolus* IV in Bullam auream, quæ hodie exstat, redegit. Insequentibus temporibus varia officia in Germania constituta sunt, ad augendum Imperii decus, de quibus Mercator. Germanorum fortitudinem Tacitus qui sub Vespasiano Præses Belgarum fuit, brevi ornat elogio: *Nemo bellum Germanis* (inquit) *intulit impune*. Expertæ id quondam tres sub Augusto Legiones superatæ. Experti Carbo, Cassius, Scaurus, Aurelius, Servilius, Cæpio,

Animalium varietas.

Imperium majorum.

Majorum virtus.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [359] - 357
PUBLIC DOMAIN

Cæpio, Manlius, magni Imperatores, quos modo cæsos, modo fugatos vidit Germania. Ac Rhythmi veteres noti sunt:

Welcher im Krieg vvil ungluck han
Der fang es mit den Deutschen an.

Fortes vocat Iosephus, Martiales Dionysius, Bellaces Arrianus. Germano nihil animosius, nihil ad incursum acrius, nihil armorum cupidius est, teste Seneca de ira. Est porro hodie Germania regio, adeo amœna, adeo pulcherrimis nitidissimisque urbibus, castris ac pagis exornata & exculta, ut non Italiæ, non Galliæ, non Hispaniæ ipsa cedat. Civitates libere in ea numerantur XXCIV: inter quas *Colonia Agrippina, Wirtemberga, Lubeka, Luneburgum, Francofurtum, Brema, Lipsia, Spira, Argentina, Friburgum, Augusta Vindelicorum, Tubinga, Heidelberga, Ratisbona, Vienna, Praga, Buda* &c, de quibus suis locis. Tot etiam ac tantis Germania (ut de Lacubus & Paludibus, quibus eam abundare frequentibus testantur Veteres, nihil dicam) irrigatur Fluminibus: ut etiam hac parte facile cum optimis regionibus certare possit. Hujus Fluviorum crebritatis caussam indicat Seneca lib. Natur. Quæstion. III, *At contra*, ait, *constat Germaniam Galliamque, & proximè ab his Italiam abundare rivis, & fluminibus; quia Cœlo humido utuntur, & ne æstate quidem Imbribus carent.* Fluvii autem Germaniæ celebriores sunt *Danubius, Rhenus, Amasis, Mœnus, Neccarus, Albis, Suevus, Visurgis, Vistula. Danubius* Ptolemæo & cæteris: *Ister* quoque Plinio & Straboni dicitur, hic horum nominum mutationē ponit ad ejus cataractas: ille ubi primum Illyrium alluit; Ptolemæus ad Axipolim urbem: Appianus ad Savi fluminis cum eo confluentiam: iraque ut superior pars *Danubius*; inferior vero *Ister* vocetur. Stephano Ματόας quondam dictus fuit: item *Danubis*, & *Danusis*: *Addubanus* nominatur apud Festum, nisi locus depravatus sit. Antiqua Numismata *Danuvius* legūt: *Done* & *Donavv* hodie appellatur, ab undarum sono & strepitu, ut habet Althamerus. Hunc secundum Nilum Amnium maximum qui in Mediterraneum pelagus fluunt, Sallustius scripsit: ac Fluviorum maximus Arriano lib. I de rebus gestis Alexandri dicitur. Oritur in silva Hercynia, in pago *Don Eschingen* ex terræ visceribus magna scaturigine ebulliens. Veteres vocant Montem, unde prodit Abnobam, quanquam itinere unius horæ, ut scribit Munsterus oculatus testis, nullus Mons ad scaturiginem ejus pertingit: sed effunditur copioso aquarum meatu & nunquam deficiente, ex colliculo quodam cujus eminentia vix habet XV aut XVI Cubitos, id quod se diligenter lustrasse, addit. Hujus fontem Tiberius visendum sibi existimavit. Herodotus è Pyreneis jugis oriri credidit, cujus fidem Aristoteles sequutus est II Meteorologicor. Pyrenæos istos Maginus ponit in Germania ut errorem excuset gravissimorum Scriptorum, Fonte suo prolapsus, divagatur in palustria. mox in alveum receptus & subinde allabentibns rivis auctior, multas gentes, Suevos, Pannonas, Dacos, Bulgaros adit, donec sexaginta amnibus receptis, medio numero navigabilibus in Mare Euxinum evolvitur, Ostiis ut Dionysius, Strabo, Herodotus prodiderunt, V: ut Plinius VI; ut Ammianus & Solinus VII: tanto impetu & undarum copia, ut XL Millium passuum longitudine, intra amaras Maris undas, dulcem exhibeat haustum quærentibus. *Et constat ab ultimis nostri finibus Maris, agminatim pariendi gratia petere Pisces*

Urbium nomina

Flumina.

(Ammiani

(Ammiani verba ſunt) *ut aquarum ſuavitate ſalubrius fœtum educant, nec intercipiantur.* Super hunc fluvium Trajanus Nerva Pontem miri operis in Mœſia conſtruxit, quem denuo Adrianus demolitus eſt, Dione Caſſio referente. De Danubio Georgius Fabritius in quodam itinerario ſuo ſic: —— *Iſter,*

Qui centum populos & magnas alluit urbes,
Euxinum irrumpit bis terno flumine Pontum.

Nam in Mare tandem pleraque Flumina celebriora omnium terrarum deferuntur, quod etiam Ovid. li. IIX Metamorph. hoc verſu prodidit: *In quo deſinimus, ſacri in quo currimus amnes.*

Rhenum ſecundo loco nominavi, ab Cęſare aliiſque nobilitatum: hodie *Rhijn.* Hic è Lepontiis, ut Cæſar, ex Adula monte ſummarum Alpium brachio quodam, vulgo *Etzel* dicto, ſicut Strabo & Ptolemęus voluerunt: è Rhętia, ut Claudianus, oritur. Rhenus autem initio ex Alpibus (ut ſentiunt Strabo & Ptol.) ſumpto, ab Orientali quidem earum parte ubi Adulæ Monti conjunguntur, populique Lepontii habitant, duobus naſcitur Fontibus, unius, ut minimum, diei itinere, propter Montium juga diſtantibus, Altero magis Occiduo magiſque Septentrionali, qui *anterior Rhenus* vulgo: altero magis Orientali magiſque Auſtrali, qui *Rhenus poſterior* Adcolis dicitur. Hi tandem confluunt, & efficitur è duobus Fontibus tandem unus Rhenus, qui prope a capite duos efficit lacus *Acronium* ſive *Conſtantienſem*, a Conſtantia ad eum ſita, de quo in Helvetię deſcriptione: alterum *Venetum* hodie *Cellenſem*, a Cella Opidulo, omnis generis Piſcibus abundantem. Hinc converſus ad Occaſum Opidum *Rhinfelden* alluit, eundemque tractum Baſileam uſque ſequitur: ibi vero prorſus ad Septentrionem convertitur, donec Argentoratum attigerit: inde multas regiones interluens, urbibus multis luſtratis, amnibus ubique magnis & exiguis receptis: *Spiram, Wormatiam*, & *Moguntiam*, altus admodum & tumidus pervenit. Hinc ad Occaſum converſus *Bingium* alluit. Inde ad Cęciam vergens, tergo *Confluentia, Bonna* & *Colonia* relictis, demum circa initium agri Batavi (qui locus nunc Clivici juris eſt, & *Lobeco* vetuſta arce & telonio nobilitatur) ſcindit ſe bifido curſu in diverſa labens: quam diviſionem eleganter Mamertinus *Divortium*, Frontinus *Divergium* amnis nominant, ille a divertendo, hic a vergendo in diverſum. Apud Lobecum igitur bipartito curſum ſuum dividit, ita ut pars altera Rheni nomine appellata *Arenacum* recta petat urbem Gelriæ primariam. Inde non multum ſinuoſis mæandris flexuoſus *Vadam* properat. Ab eo ſe flectit *Rhenam*, *Rinnes* Tacito nominatam: hinc *Batavodurum* decurrit. Inde Rhenus murato nomine Lecca dici incipit, quondam rivulus elicis potius cognomento tunc dicendus: at nunc revera è rivo flumen factus. *Culenburgum* & *Vianam* prætерlapſus, luſtrataque *Schoonhovia*, in Merovam amnem, priuſquam Moſæ nomen induat, ſe effundit. Pars Rheni altera ad lęvam ſe flectit, & *Neomagum* urbem antiquam prætexit, urbiſque mœnia aream que navalem radit, Vahalis jam nomine clarus: longo inde agmine *Tielam* pergit: iſtinc anfractuoſo meatu *Bomelium* ad lævam relinquit: deinde non procul VVoricomio Moſam accipit, mox apud *Goricomium*, Lingæ amnis incredibili lenitate ſegnis, incremento auctus,

Merovæ

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [361] - 359
PUBLIC DOMAIN

Merovæ nomen accipit, a Merovçorum arce: quam ubi præterierit, Durdrechtum nobiliſſimam ex urbe Iſulam prælabitur: demum receptis Lecca & Iſela Rheni brachiis, Iſelmondam præterfluens, ſub Roterodamo Moſa appellari incipit, ubi recedentibus latius terris, vaſto jam ore Sciedamum & Vlaerdingam ad dextrũ latus relinquit, deinde Gervlietum Opidum & Brielam a lęva prętęrlabitur, ibique mox Oceano miſcetur, *Amaſius* Ptol. *Amaſias* Strab. *Amiſia* Tacito, *Amiſius* Plinio & Pomponio, hodie *Eems*. Hic paullũ infra Paderbornam VVeſtphaliæ urbem Caput Fonteſve ſuos ducit, atque ad Cæciam converſus, Varendorpium, Grevam, Rhenam, Lingham perlabitur: inde Meppenum & Nebuiſum pergit: hinc in Septentrionalem Oceanũ exiens apud Embdam Chaucorum minorum Emporium, nomen illi ſuum mutuatur, *Eems* dictus. Quartum locum tenet *Mœnus* Plinio, *Mœnis* Pomponio, *Menus* Ammiano: hodie *Meyn*. Hunc Regino Hiſtoricus, & ejus temporis Scriptores *Mogonum* vocant. Fortean *Iulia* flumen eſt apud Velleium Paterculum. Niſi pro Iulia *Lupiâ* apud hunc legendum, ut Viri docti quidam ſuſpicantur. Oritur ex monte qui *der Fichtelberg* dicitur, & Francofordiam, quæ inde ad Mœnum dicitur, VVerthemiam, Herbipolin & Pabebergam prætęrlapſus, juxta Moguntiacum Rheno miſcetur: Germanoſque inferiores a ſuperioribus cis Rhenum diſpeſcit. Ejus litteræ Græco computo efficiunt CCCLXV, totidem quot ſunt in anno dies. Quintum in locum venit *Neccarus*, unde Vina Neccarina optima & laudatiſſima, antiquis *Nicer*, teſte Rhenano: fontes habet duarum pæne horarum intervallo diſtantes a Danubio, lapſuſque per agrum VVirtenbergicũ Rheno recipitur ſupra Heidelbergam. *Albis* ſequitur ampliſſimum Germanię flumen, quod Suevos a Cheruſcis (ita enim legendum cenſet apud Vibium Sequeſtrum Iunius pro Cerveciis) dividit: Velleius Semnonũ atque Hermundorum fines prætęrfluere teſtatur. Tacitus in Hermunduris Albin oriri flumẽ inclytum ſcribit, at Conradus Celtes ex Hercynio inter Bohemos. Multas urbes claras prætęrlapſus tandẽ inter Chaucos minores & Cimbros Oceano inſinuatur. Hic eſt cujus in crepidine mulieris ſpecies humana amplior, Druſũ compellans, pergere ulterius vetuit, Dione & Tranquillo referentibus. Barbari ſeculi Scriptores Latini *Albiã* vocant: Germanis *Elbe* dicitur. Bohemis vero apud quos originem ſumit, *Labe*. Nomen habere a numero indicat Fabritius in ſuis Rerũ Miſnicarum libris, fontiũ nempe XI, ut Bohemi, ſive, ut Saxones dicunt, tot amnium influentium. Oritur enim, ut idẽ tradit, in tractu Hercyniæ ſilvæ, qui a Gigantibus nomẽ habet, vulgo *Riſenberg*, ex XI (quorũ ſingula nomina adjicit) fontibus: qui tandẽ conflati, Albim fluvium conficiunt: *Elve* & *Elbe* Germanis XI ſignificante. *Suevus* ſeptimo loco eſt, quẽ alii *Viadrum* nominant, qui corrupta deflexaque voce *Odera* dicitur, quod ex Oderbergo monte cognomine fontes trahat ad Marcomanniam ſive Moraviam: qui multorũ amnium acceſſione auctus Francofordiam Gymnaſio celebrẽ prętęrlabitur: tandem poſtquam hinc Stetinũ Sidenorum ſedem, maritimum Emporium, illinc Caminum urbem Epiſcopalem prętexuit, ibi lacu ingenti effecto in Germanicũ Oceanum eluctatur. Nam quì *Spream* (*de Spree*) (qui inter nobiliores quoque amnes habetur, & Brandenburgũ inclytam Marchionũ ſedem prætermeans, apud Havelloburgum in Albin decurrit) Suevum eſſe autumant, erroris comperti ſunt, quorum

è numero

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [362] - 360
PUBLIC DOMAIN

ē numero eſt Bilibaldus, qui in Oceanum abire Spream juxta Sundam maritimam urbem ſcribit. *Viſurgis* ſequitur, vulgo *de Weſer* Variana clade nobilis, ut Paterculus ait, Dioni βησργ@ lib. 55. Hunc Ovid. *Iturgum* videtur appellaſſe eo verſu, *Decolor infeſta teſtis Iturgus aqua: Viſurigis* Ptol. *Biſurgis* Straboni, *Viſuris* in Adami Hiſtoria Eccleſiaſtica, *Veſtis* Sidonio. Hic ex Haſſia venit, & juxta Mindenſem, Werdenſem, Gotingenſem ac Bremenſem Civitates prætерlapſus, Veſeræ nomine notior in Oceanum defertur. Vltimum *Viſtula* dedi locum, ſive *Iſtula*, quem etiam *Bilibaldus Vandalum* nominat. Hic Germaniæ terminus, quod ultra eum Sarmatiam Europæam Ptolemæus collocet: Iornandes Scythiam, qui Sarmaticis jugis decurrens, Cracoviam Polonici Regni Metropolim, alluit, auctuque Fluminum vaſtus in trina ſe fundit Oſtia: hinc Gedanum (ea vox Heneto idiomate præſidium Danis objectum ſignat) nobiliſſimum Emporium Dantiſci nomine notius: inde Elbingam Prutenici *Borusſorum* Reguli Academiam: tertio Locſtetum Opidum præterfluit, ſicque trifido agmine in Venedicum ſinum effunditur. Sunt & alii complures nobiles Fluvii, qui vel in Mare vel in grandiorem aliquem Fluvium deferuntur, quos ne prolixior ſim, prætereo. Ad Mare quod a Germania Germanicum dicitur, tranſeo. Cum enim Germaniam univerſam hac deſcriptione exhibeamus, de Mari quoque ejus Littora alluente nonnulla ſubjicienda videntur. Cęterum cum de Mari univerſim fuſius alibi, & proxime in generali Belgicę deſcriptione egerimus: pauca de Æſtu Maris, quæ loci anguſtia prohibiti ibi addere non potuimus, præfati: nonnulla Germanici Maris propria enumerabimus. Oceani Æſtus excitare Lunam, cauſamque reciprocandi illi prębere, nunc conſtat inter omnes. Quemadmodum vero Luna varias in Motu vices ſuſtinet, ita etiam diſſimilibus vicibus agitantur Æſtus. Nam Lunam ſequentes bis inter duos ejus exortus adfluunt, bis refluunt, vicenis-quaternis ſemper horis: hoc eſt, Maria ſingulis diebus naturalibus bis inundant, bis recedunt: intumeſcentia, adſcendente Luna ſupra *Horizontem* ortivum: relabentia vero, ipſa a meridiano faſtigio in Occaſum vergente: iterum exſurgentia, recedente ſubter ima cœli Luna, partemque meridianæ contrariam accidente: hinc ſubſidentia, donec iterum exoriatur. Vt item Luna non ſemper eodem tempore neque loco oritur: ſed aſſidue aliunde, quam pridie, prodit: ſic nec Æſtus ſtatis horis recurrunt, ſed illo tantum tempore, quo ipſa iter facit per cœli cardines. Hoc etiam notandum, Lunam aliter Maria movere, quum plena: aliter, quum dimidiata. Maior enim vis Lumini copioſo, quam debili & velut extincto. Nota noſtratibus Plenilunii tempore vox, *Sprinckvloet*, quaſi Æſtus altius ſolito exſiliens. Non minus vere, quam eleganter Agellius lib. XIV, Oceanum quaſi Lunæ Comitem, cum ea ſimul & ſeneſcere, & adoleſcere ſolere, ait. Configurationes quoque nonnullius hic momenti. Luna enim, ſi Venerem, dicis gratia, in idoneo adſpectu reſpiciat, & humidas percurrat manſiones, Acceſſum Maris præter ſolitum auget: ſin Martem & ſiccas permeet, minuit. Obſervanda & hic adſcenſio Signorum. Luna enim ſi fuerit in Signis Rectarum Adſcenſionum, longiore tempore producit Æſtus: quam ſi in Obliquarum. Hoc namque animadverſum viris magnis, nunquam Acceſſus Receſſibus pares eſſe temporis duratione: niſi quum Luna in Signis Æquinoctia-

Mare.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [363] - 361
PUBLIC DOMAIN

noctialibus ſine Latitudine. Neque hoc ſilentio prætereundum, alias Aquarum partes magis vi luminis & radiorum corporis Lunaris adfici, quam alias; vel ob rectitudinem radiorum, vel vim quandam aliam occultiorem. Quin & alia efficacia radios ſuos in Aquas demittit Luna, ſi Septentrionalis: alia, ſi Meridionalis: hic enim Acceſſus auget in Littoribus Meridianis: ibi in Septentrionalibus. Cæterum Æſtus marini aliis aliiſque locis manifeſtiores, obſcurioreſque aut pene nulli ſunt. Nam ut de noſtro hoc Germanico Mari nonnihil dicamus: Certum eſt Æſtus in eo vix ullos percipi, niſi quantum ventis concitatum nunc in hanc, nunc in illam partem undabundum rapitur: Coroque flante altius aliquando intumeſcit, neque uſquam latius dominatur Mare, multum fluminū huc atque illuc ferens, nec littore tenus accreſcit aut reſorbetur, ſed influit penitus atq; ambit. Cumque Hiſpanicus Atlanticuſque Oceanus profunditatis pæne ſit imperſcrutabilis, ita ut demiſſa bolis ad CCC aut CCCC aut Orgyas necdum fundum pertingat: Germanicus tamen pleriſque locis LX tantum cubitis depreſſus eſſe compertus eſt, aut vix uſquam centum cubitorum altitudinem excedere, præterquam Norwegicis Littoribus nonnullis, ita in immenſum abruptis profundiſque, ut imperveſtigabilis cenſeantur profunditatis. Inſuper & hoc memorandum, quod, quum reliqua Maria pæne omnia aquis conſtent amariſſimis ac ſalſiſſimis, hoc noſtrum Mare dulcibus potuq; haud omnino inſuavibus undis conflatur: idq; ob divitem maximorum fluminum è Sarmaticis Montibus influxum; quodque Sol iis locis imbecillior videatur, quam ut id quod limpidius leviuſque eſt aqueæ ſubſtantiæ, elevare queat: quam cauſam nonnulli adferunt præcipuam ſalſedinis in Mari. Quæ ſi ſufficeret ſatisque eſſet idonea, *Amalchium* quoque & *Chronium mare* ſalſedinis expers foret, cujus contrariū contingit. Quare liquefactæ nives potius, dictique Fluvii è Sarmaticis Montibus profluentes, id Mare dulce limpidumque reddunt. Vnde illud quoque emergit, cur facilius reliqua Maria onerarias naves ponderibus maximis onuſtas ſuſtineant, quam id de quo agimus. Solent quippe ſalſa Maria plus oneris ferre ob aquæ craſſiorem ſubſtantiam; tenuitas ſiquidem leviſſimis ponderibus pervia eſt. Natatio quoque in hoc Mari facilior, quam in cæteris. Nauſeam tamen navigantibus contingere ſolitam, vomitumque exitat majorem, ob vehementiores motus, quibus modo ad æthera uſque attolli, modo in imum uſque infernū deprimi videtur. Varias hoc Mare pro locorum varietate ſortitur appellationes. Dicitur enim *Oceanus Germanicus* a vicina quam alluit Germania: & a Gallico Britannicoque qui Occidentalis eſt in Orientem Sarmatiam uſque porrigitur. Dicitur & *Mare Septentrionale*, Arctöum, *Cimbricum*, Balthicum, *Codanium*, *Suevicum*, *Vandalicum*, *Scythicum*, *Sarmaticum* &c. Atque hæc de Mari pro hujus loci anguſtia paucis ſint dicta. Non deſunt Germaniæ montes, inter quos nominatiſſimi ſunt: *Rolbergus*, *Mons Iſidis*, *Melibocus*, *Penifer*, *Heſſus*, *Oſtbergus*, *Senus*, *Suevus*, *Pavonis*, *Rheticus*, *Sprulius*, *Vocetius*, *Voſagus*. Sunt & Silvæ plurimæ, longe autem maxima *Hercynia*. *Silvæ Hercyniæ* optimi & maximi quique autores cum Latini, tum græci meminere: Pomponius Mela qui eadem fere cum Cæſare diſſerit: Strabo lib. VII aliquantum diverſa: Plinius item multis in locis. Ejus cum ſint haud dubie lata cornua, & varii tractus, ipſa tamen intra Germaniam, quod ac Occaſum & Meridiem attinet, continetur. Ideoq; Arduennam Silvam ut illius partem neutiquam adnumeraverim, inquit Glareanus, quod quidam noſtra ætate temere fecere. Cæſar lib. VI Com. de bello Gallico ſcribit LX dierum ſpacio extendi

ſecundum

Altitudo.

Montes. Silvæ.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [364] - 362
PUBLIC DOMAIN

ſecundum latitudinem autem novem dierum iter expedito patere. Adſciſcit ſibi hac noſtra ætate varia nomina: alicubi enim *Nigra Silva* a Pinuum immenſa vi, *Der Schvvarts Wald:* alicubi *Ottonis* a venationibus Imperatoris Ottonis in illa Silvę parte frequentibus: a populis etiam, quos adit, nomina mutuatur, unde *Thuringica* & *Bohemica* dicitur. Apud ſolos autem Cheruſcos hactenus conſtanter retinet nomen ſuum vetus, veteribus Græcis atque Latinis Scriptoribus celebratũ Hercyniæ Silvæ, *Der Hartz Wald*, a reſina: *Hartz* enim vocant reſinam & Galli & Germani. Meminit hujus Silvæ etiam Pandulphus Collenutius Piſaurienſis in deſcriptione Germaniæ, his verbis: *Silva Hercynia ad Dacos & Getas diverſa ſibi nomina ſumens defertur, donec ad extremos Tartaros perveniat, ubi obſcura ſilvæ nomen accipit, ignotiſque finibus, itineribuſque impervia, & ob Ferarum immanitatem, & monſtrificos Faunorum terrores penitus inacceſſa.* Sed de his ſatis, ad alia pergo. Sequuntur Opera publica & privata inter quæ, ut infinita præteream: Templum Argentoratenſe celeberrimum elegantiſſima ſtructura, præcelſa Turri conſpicuum nequaquam ſilentio prætereundum. Inter totius enim univerſi Miracula, non immerito octavum obtinet locum. Cœptum eſt autem auguſtiſſimum hoc Templum *jactis* fundamentis ædificari anno Chriſti CIↃXV. Anno autem Domini CIↃ CCLXXVII ſub Epiſcopo Conrado a Liechtenberg, Erkuinus a Steinbach Architectus turrim exſtruere cœpit, opus nobile & ingens, cujus ſimile nec in Germania, neq; in Italia aut Gallia reperitur: quæ XXVII annis fere uſque ad faſtigium conſummata. Hæc ab ipſis fundamentis uſque ad ſupremum culmen quadris & pulchre figuratis lapidibus eſt erecta. Vbique æri & vento eſt pervia, patetq; aſcenſus ejus quatuor cochleis. Vbi vero craſſities ejus in faſtigium incipit acuminari, ibi octo conſurgunt cochleæ. Supremus nodus, qui inferius vix modii magnitudinẽ habere videtur, tantus eſt, ut capacitas ejus recipiat quinque aut ſex homines. Lõgitudo ejus habet pedes Geometricos IↃLXXIV. Eſt & Horologium artificioſiſſimum atque inprimis admirandum. Et ad Statum Eccleſiaſticũ Germaniæ quod attinet, Archiepiſcopatus VII per Germanicum Imperium numerantur, quorum provinciæ, excepta Livonia, ſub hoc titulo deſcribentur. Sunt autem *Moguntinus Mentz*, cui XII ſubſunt ſuffraganei, *Curia Chur, Conſtantia Coſtnitz, Argentina Straſburg, Spira, Wormacia, Herbipolis VVurtzburg, Auguſta Auſburg*, Ayſtett, *Hildeſhaim, Paderborn, Halberſtatt, Ferden. Colonienſis Colen*, v habens ſuffraganeos, qui ſunt *Monaſterienſis* olim *Mimigardevordenſis, Trajectenſis Utrecht, Leodienſis* olim *Tungrenſis, Mindenſis Minden, Oſnaburgenſis, Oſenbrug. Trevirenſis Trier*, cui III ſuffragantur, qui ſunt *Metenſis Metz, Tullenſis Toul*, in Lotharingia & *Verdunenſis Verdun. Magdeburgenſis Meydburg*, Primas Germaniæ cui ſubſunt IV, *Morſenburgenſis Morſburg, Naumburgenſis Naumburg*, ſive *Iiczenſis*, aut *Mamillenſis, Brandeburgenſis & Havelburgenſis. Saliſburgenſis Saltzburg*, IX habet ſub ſe Epiſcopos, qui ſunt, *Tridentinus Trent, Brixienſis, Patavienſis Paſſavv, Friſingenſis, Viennenſis Vienna, Sekovienſis Seckavv, Gurcenſis Gurcx, Laventinenſis Lavenmund, Chiemenſis Chiemſe. Bremenſis* cui VI ſunt ſuffraganei, *Lubecenſis, Suerinenſis, Lebuſſinenſis Lebus, Schleſvicenſis, Ratzenburgenſis, Hamburgenſis* olim Archiepiſcopus. *Rigenſis Riga*, habet IV ſub ſe, qui ſunt. *Revalienſis Revel, Curienſis, Oeſelienſis Oeſel, Derpienſis.* Liberi & exempti Epiſcopi ſunt *Miſnenſis, Babenbergenſis Bamberg* & *Ratiſponenſis.* Academias Merc. numerat *Baſilienſem, Colonienſem Dillingenſem, Moguntinenſem, Marpurgenſem, Lipſienſem, Ingolſtadienſem, Heidelbergenſem, Gripſvvaldenſem, Fribur-*

Operà publica.

Status Eccleſiaſticus.

Scholæ.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [365] - 363
PUBLIC DOMAIN

Friburgenſem Friburg Briſgoiæ, *Francofurtenſem* ad Oderam, *Erphordenſem*, *Pragenſem*, *Roſtochienſem*, *Coningſbergenſem*, *Trevirenſem*, *Tubingenſem*, *Viennenſem*, *Breſlavienſem*. *VVirtembergenſem* & *Herbipolenſem*: ex quibus tanquam ex multis Equis Trojanis innumeri viri eruditiſſimi exierunt. Teſtantur id permulti, omnium artiũ genere inſtructiſſimi: teſtantur Linguarum Græcę, Latinæ, Hebraicę peritiſſimi: hic diſerti Oratores, hic acuti diſputatores, hic abſoluti Arithmetici, hic Aſtronomi exactiſſimi inveniuntur: Geometras vero nulla Europę vel Orbis Regio magis conſummatos dabit. Taceo medicinę accuratam cognitionem, atque alia id genus. Nunc ad Mores venio. Germanis in univerſum ab auctoribus corporum moles & firmitas tribuitur. Truces & cœrulei oculi, rutilę comæ, magna corpora, & tantum ad impetum valida, a Tacito; Immanes vocant Hegeſippus & Plinius; Truces & Feroces Sidonius; Superbos Pauſanias & Caſſiodorus; Immites Appianus; Barbari, Perfidi & Simulatores dicuntur a Cęſare: in ſumma feritate Verſutiſſimi, natique mendacio, a Patere culo. Sincerius qui inrer hos vixit Tacitus, dicit milites hujus atrociſſimos & lætam bello gentem, ſed minime aſtutam nec callidam; aperientem ſecreta pectoris, atque detectam omnium mentem, & fidei commiſſæ patientiorem. Idem Iulianus Imp. in Miſopogone dicit ſe experientia didiciſſe gentem eſſe quæ adulari neſciat, ſed libere ac ſimpliciter cum omnibus vivere. Natura temperatos & placidos moribus hos eſſe docet, ex regionis quam incolunt qualitate, Ptol. 11 Quadrip. Quod ad Religionem attinet, qua mentes hominum velut illigantur tenenturque præſumpto Numinis metu, Germani *Sacrificiis*, ut ſcribit Cæſar, *non ſtudent: Deorũ numero eos ſolos ducunt quos cernunt & quorum opibus aperte juvantur: Solem & Vulcanum & Lunam*. Poſtea tamen, ut patet ex Tacito qui vixit ſub Imp. Nerva, ſibi alios quoque Deos adſciverę: ut Mercurium, Herculem, Martem, Iſidem & Matrem Deorum: item Alecim quendam. Idem Tacitus addit, hię quoque Velledam & Auriniam loco numinis fuiſſe. Taufanę templi apud hos quoque meminit dictus Tacitus, qui & Suevos Terram Matrem colere ait, quam *Aertham* (ut legit Lipſius) vocant, ut hactenus, *Aerde*. At his nulla ſimulachra, Sacras quaſdam mulieres, quas Fatidicas Tacitus, Vates vocant Agathias & Polycenus, eos etiam habuiſſe, docet Plutarchus, & ex eo Clemens Alexandrinus: quæ ex fluviorum ſonitu, vorticibus, ac circum volutionibus futura prædicebant, Ælianus eos etiam per Aves, viſcera, ſigna & omina, futura prædicere, annotavit. Maxime vero Mercurium ſive Teutatem coluerunt, ab humanis non abſtinendo hoſtiis, teſte Tacito, In pace nullus communis erat Magiſtratus, tempore autem belli qui ei præeſſent deligebantur. Omnis vita in ſtudiis rei militaris: neque Latrocinia ullam habere infamiam apud Cæſarem legimus. Et ut placet Senecæ, armorum illis una cura his innaſcuntur, his innutriuntur. Si Patria, teſte Tacito, longa pace torpeat, eas nationes ultro petunt, quæ bellum aliquod gerunt. Conducunt matres, pignora & uxores, quæ pugnantibus hortamina & cibos geſtant: nec plagas exſugere pavent, prę liũ cantu, ſono armorum, tripudiiſque incipiunt. Scutum in eo reliquiſſe, præcipuum flagitium: ita ut multi ex bello ſuperſtites, infamiam laqueo finierint. Hos fluvios tranare, ajunt Dion & Herodotus: levitas enim armorum & proceritas corporũ, eos teſte Tacito attollit. Eos mortis contemptores,

perſuaſione

Studiis celebres viri.

Mores.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [366] - 364
PUBLIC DOMAIN

persuasione futuri in vitam reditus, apud Appianum legimus. Severa his matrimonia, singulis uxoribus contenti sunt: exceptis admodum paucis, qui non libidine, sed ob Nobilitatem plurimis nuptiis ambiuntur. Paucissima adulteria: quorum pœna præsens hæc; accisis crinibus nudatam coram propinquis expellit domo maritus, ac per omnem vicum verbere agit. Sic Tacitus. Sua quemque mater uberibus alit, neque ancillis & nutricibus delegantur. *Hospites violare* (inquit Cæsar) *fas non putant, qui quaque de causa ab eos venerunt, ad injuria prohibent sanctosque habent: iis omnium domus patent victusque communicatur. Nemo apud Germanos*, inquit Tacitus, *vitia ridet, nec corrumpere & corrumpi, seculum vocatur. Plusque ibi boni mores valent, quam alibi bonæ leges. Maior pars victus eorum*, Cæsare memorante, *in lacte & caseo & carne consistit.* Non alia pulte quam ex avena vivere, Plinius testis est: in egestate crudis contentos, Appianus. Crudis etiam carnibus vesci, addit Mela. In prandio, auctore Athenæo, adferunt carnem membratim assam, & superbibunt Lac Vinumque merum. Cibi simplices, recens Fera, agrestia Poma, aut Lac concretum. Potus, humor ex hordeo aut frumento est, Tacito. Neque ulla gens in hospitiis aut convictibus effusius indulget. Quemcunque mortalium arcere tecto, nefas habetur. Sed, ut nemo sine vitio nascitur, diemque noctemque continuare potando, nulli probrum. Quod ad vestitum. *Tegumen*, inquit Tacitus, *omnibus Sagum, fibula, aut si desit, spina consertum*, qua refixa refibulatave diffluebat de humeris sagum. Idem Germanos non fluitante veste, sed stricta artusque singulos prope exprimente & quasi corpori assuta, dicit fuisse usos, qualem & Francis dat Sidonius oculatus testis. Idem Fœminis habitus qui & Viris. Tunicæ erant illis striatæ, rusticis etiamnum apud nos alibi usitatæ: Ferarumque pelles in honore & usu fuere. Quondam etiam Germani corpore quidem robustissimi, animo vero rudes & ad artes inepti fuere. Nunc vero omnis generis opificia studiose & cum laude exercent: & (ut vulgares omittam) specta æris fundendi cudendique peritiam, specta metallorum tractandorum scientiam & similes Artes. Hæc primum machinas tormentaque ahenea invenit, prima Typographiam nostro Orbi dedit: prima horologiorum confectionem demonstravit: denique ita Germania omnium Artium asylum facta est, ut nullam elegantiorem scientiam admiserit aut artem, quam non exornarit, auxerit, poliverit, multas vero ipsa invenerit. Larga etiam manu confinalibus suis aliisque remotioribus populis subministrat, Vina præstantissima, Aurum, Argentum Cuprum, stannum, Plumbum, Argentum vivum, Vitriolum, Alumen, Colores pictorum varios, Lamellas, Frumentum, cunctaque fabrilia ex Ferro & Cupro aliasque Merces.

Victus.

Vestitus.

Opificia.

Mercimonia.

HActenus in genere Germaniam descripsi: postulat Methodus, ut speciatim & per partes eam peramabulem: earum omnium, quo ordine a Mercatore proponuntur, delineationem, quam potero fidelissime, proponam, Offert se primo loco Frisia Occidentalis.

Regio & unde dicta.

Frisiam a Phrygia genitali patria dictam, sunt qui scribunt; alii a gelu extremo, quo ditio rigeat; nomen derivant, Abbas Spanheymus auctoritate Hunibaldi, teterrimi historicæ veritatis corruptoris, a Friso Clodionis creditiniti Francorum Regis filio nomen accepisse fabulatur, quasi non multis ante sæculis Plin. ac Tacitus illo nomine eos noverint. Hadrianus Junius ad libertatem, cujus studio semper flagrarunt, nominis fontes referendos existimat. *Frisii* autem gens antiquissima Germanorum, Romanis ob bellicas virtutes nota, nomen nunquam mutavit. Hi Tacito duplices, Majores scilicet & minores. *Majoribus*, inquit, *minoribusque Frisiis vocabulum est ex modo virium, utraque nationes usque ad Oceanum Rheno prætexuntur, ambiuntque immensos lacus & Romanis classibus navigatos.* Majores Tacito sunt *Ostfrisii* proprie dicti, non ii qui hodie illud sibi nomen usurpant Embdani, hi enim sunt Chauci minores; sed ii in quibus numerantur Stauria, Sneca, Franicum, Harlinga Opida & Leovardia. Similiter *Westfrisii* qui in extrema Hollandiæ ora *Northollandi* appellantur, suntque continui Caninefatibus ex descriptione Pliniana: hæ namque duę Frisiorum nationes usque ad Oceanum Rheno prætexuntur. Hodie vero dividitur Frisia Amisi fluvio in Occidentalem & Orientalem. *Frisia Occidentalis sive VVestfrisia* a positu Orbis, sic hodie nuncupata quam hic ob oculos ponimus, Frisię nomen quasi proprium sibi antiquissimo jure vendicat, semperque præstantior fuit habita. Eam a plaga mūdi Occidua, & a Septentrione Oceanus ambit & littora pulsat: a Meridie Sinu ampliſſimo, vulgo *Zuyder-Zee*, Trans-Isalanaque Provincia terminatur: ab Ortu Solis Amisi Fluvio prætexitur qui eam a Busactoris VVestphalisque discriminat.

Frisia Occidentalis.
Situs.

Cœli temperies.
Soli qualitas.

Aër utcunque salubris est, nisi quantum paludum exhalatione inficitur, quanquam & id labis ventorum beneficio expurgatur. Estque hac tempestate Frisia Occidentalis regio longe maxima parte palustris, solo depressiore ac demerso plerisque locis, nō in novum modo sed in adultum quoque ver: atque ob hanc aquarum multitudinem, Frumenti parum ferax. Inundationes enim annuæ, quæ præterquam quod mature accedant, tarde etiam recedunt, sementem aut extinguerent, aut per agros omnes dissiparent. Sunt tamen hic uberrima fœnisaginando Pecori ubique pascua, quorum bonitate cum aliis certare & verticē attollere Frisiis licet, unde præcipui reditus ac proventus existunt: siquidem è Caseis & Butyro, quę exportantur in externa loca, in singulos annos quantū emolumentum ad Incolas redeat, dictu vix credibile videatur, præter ea quæ in quotidianum alimentū cedunt. Tot illa Boū armentis abundat, tā læta Vaccarū parens ac nutrix est. Equos etiā generosos, & præstātes producit. Silvas vero etiā si alicubi habeat, haud suppetit tamē tanta lignorum copia, quę Martialis Flaccique votis responsura, perennē & larga manu exstructū focum ornare possit. Verū provida rerum parens Natura

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [369] - 367
PUBLIC DOMAIN

Natura alia via Frisiis, ut & Hollandis, affatim prospexit, qua inopiam lignorum levarent, & quidem melius quam nonnullis inter Scythas populis, qui lignorum egentes, ossibus ignes alere scribuntur; nimirum fossitio cespite, qui è terræ fodinis erutus, sole excoctus, ventoque arefactus, igni alimentum obvium, minimeque contemnendum præbet, estque tuendo igni fomes, quam Promethea illa ferula, paratior. Hujus tam copiosa materia & luxuries in lucem profertur, ut non tantum Incolis abunde sufficiat, sed & vicinis regionibus iis subvenire queant. Materiæ hujus cespititiæ plura sunt genera, quæ colore, levitate & pondere materiæ, ad hæc cineris, quo se obruit, bonitate & candore, differunt atque examinantur. Primum genus vile est, rarum, inane, fungosum, valde leve, color illi impluviatus, qui rubiginem parietum è pluviæ defluxu natam mentitur: quod genus deterrimum est, neque usui Civium expetitum; servit fere cortinis cervisiariorum inflammandis & concoquendis: quod accensum vultus è vivido colore plumbeos, cadaverosos, larvisque assimiles homines facit, tetramque exahalat mephitim: quo odore non raro etiam animi defectus (ut præsentius in bituminosis carbonibus fit) conciliatur, quem sal insperſus tollit. Alterum densius est, furvum, segmentis virgultorum intermeantibus & palustribus cannis interciſum, gravitate mediocri, promiscui usus. Tertium ponderosum, laterum coctilium duritiem quandam imitans, quod cæteris natatu fluitantibus solum subsidit aquæ immersum, tardeque ignem concipit, sed conceptum diutissime continet, cinereũ colore, sabulosoque solo effossum. Est & quod è salsuginosa terra conformatur in glebas, *Zelandiæ* domesticũ, *Dariam* vulgus vocat, Præter hæc est quod verriculis è fundo aquæ extractum pingui luto constat, quæ materia in lacus quosdam quadratos, ubi aqua prius redundans diffluxerit, affunditur & complanatur, postea arefacta in metas rariores aggeratur, ut vento perflatæ solique penetrabiliores ad usum durentur. Habent & inopes rusticorũ familię inter Cisrhenanos Frisios peculiare cespitum genus in tessellas, prius dictorum more conformatum, fimo bibulo constans, interspersis straminis, arundinũ, fœni quisquiliis, ad solem æstivum excocto: sed cujus fumus infesta acrimonia sic urit oculos, ut lippitudinem facile conciliet.

Imperium majorum.

Frisia hæc olim Regio Diademate claruit, ad Caroli Magni usque tempora: a cujus obitu variis agitata fuit molestiis, tametsi & ante quoque ejusdem tempora durissimũ Danorum & Norwegianorum senserit imperium. Tandẽ vero sub Carolo v Cæsare, Principe vere pacifico, halcyonios dies est adepta.

Urbes.

Vrbes hujus Frisiæ sunt numero XIII. *Leovardin*, *Leeuwarden*, otius Frisię est Caput, urbs opulenta, & uti privatis Civium domiciliis decenter ornata ita aquarũ ambitu, foveis & prævalida Arce, contra hostiles insultus egregie munita. Curiam habet Iudicialẽ, & Frisiæ Cancellariam, a cujus tribunali nulla ulterius permittitur appellatio. Huic vicinũ est *Zuichemum*, patria Viglii. *Doccum* duobus inde milliaribus distat, agrum habet fertilẽ, pascua lęta. Abest a Sinu Maris uno milliari, paruit olim Geldris, *Sneca* in Comitatu Westergoyensi tribus a Leovardia milliaribus loco humili & aquoso sita est, quo fit ut segetẽ ager nõ ferat pascuis sit lætissim⁹. Vrbs tota recẽs, vix ante ducẽtos annos donata jure civitatis: progressu tamẽ tẽporis in tantũ crevit, ut nulli nũc totius Frisiæ urbi concedat, Bonorũ ingeniorũ alumna diu fuit: in hac natus est & educatus

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [370] - 368
PUBLIC DOMAIN

is Ioachimus Hopperus, non patriæ tantum Civitatis, sed Frisiæ etiam totius, atque adeo Belgicæ dum vixit, amen & ornamentum. In eadem orti Petrus a Fritema I.C. Albertus Hero Philosophus & Theologus aliique complures. Stauria, Staveren, in Littore maris Australis porrecta jacet: Ager finitimus planus est, fossis multis & paludibus intercisus. Hodie nihil magnificum habet Civitas, præter Arcē validam Portui Maris imminentem, cujus fundamenta jacta sunt a Georgio Schenck Frisiæ Gubernatore, nomine Caroli V anno CIↃIↃXXII ut Burgundi eo opportune possent militem & commeatum bello necessarium ex vicinis Hollandię Civitatibus transmittere. Plinius incolas videtur *Sturios* appellare lib. IV cap. XV. Harlinga ad fauces Maris Australis sita, unico milliari a Franico, agrum habet fertilem, Arcemque contra hostium impetus bene munitam, Portumque loci situ oportunum: nam venientibus ex Septentrionali Frisia & Germania Orientali primam commodamque stationem offert: quocirca plurimi eo cōfluxerunt, loci commoditate illecti, exque varia ista confluge hominum Civitas vehementer aucta est. *Franicum* a Francis denominationem sortitum, patria est Ioannis Vlpii trium linguarum pertissimi. Gymnasium publicum habet. Sunt præterea *Damma*, *Bolsvvardum*, *Ilsta*, *Slotan*, *VVorchum*, *Hindelopen*. Insulæ Frisiorum plures sunt; præcipua vero est *Schellingana*, nobilis Canum marinorum venatione, qui in littore apricantes, saltu incondito rusticorum varie vestitorum longius protrahuntur protracti dum mare repetunt, capiuntur dispositis in eam rem retibus. *Westfrisia* solet adcenseri *Groeninga*, Frisiis finitima, quę sola cum suo territorio quod vocant *Ommelanden*, provinciam constituit. Patria hæc fuit Rodolphi Agricolæ Viri suo seculo doctissimi.

Eidem civitati originem acceptam referunt VVesselus sive Basilius & Reinerus Predinius Theologi & Philosophi celebres. Frisiæ solum lacubus ac paludibus frequentibus abundat (ut supra diximus) ac fluminibus rigatur *Laubaco* (qui aliis *Lavica* & *Labola*, hodie *Lauvvers*) & *Amisi*. Habet & a Meridie Sinum longe amplissimum, quem hodie *Zuyder-Zee*, velut Australe fretum, quod in Meridiem vergat, nuncupamus. Status vero Politicus Frisiæ tres habet partes principales, quę sunt: *Oestergouvv* Comitatus, cujus Metropolis *Leovardia* & dividitur in *Grieteneyen*, id est Præfecturas has: *Levvarderadeel*, in qua *Leovardia*; *Tietzerckstерdeel* in qua *Tietzarck*; *Tdarderdeel*, in qua *Tdaert*; *Rauvverderahem*, in qua *Rauvvart*; *Fervverderadeel*, in qua *Fervvert*; *Dongerdeel*, in qua *Wetzens*; *Dantummedeel*, in qua *Dantumma Wolt*; *Acht Kerspelen*, in qua *Suyrhusum*; *Colmerlandt*, in qua *Collum*; *Vesterlant*, in qua *Beetz*; *Smalingerlandt*, in qua fuit *Smalingerlee* Abbatia Ordinis *S. Benedicti*. *VVestergouvv* Comitatus, in quo sunt *Grieteneyen*, *VVonseradeel*, in qua *VVitmarssum*; *Franickeradeel*, in qua *Franicker*; *Banadeel*, in qua *Mimersgae*; *Meynaldummadeel*, in qua *Meynaldum*; *Baerderadeel*, in qua *Baerdt*; *Hennarderadeel*, in qua *Hennaert*; *VVeynbritzeradeel*, in qua *Gavve*; *Gheesterlandt*, in qua *VVickel*. *Sevenvvolden* Comit. in quo sunt *Grieteneyen*, *Donyevverstal*, in qua *Donigae*; *Lemster Vijfgae*, in qua *Lemmer*; *Aenghevvert*, in qua *Cathrybandt*; *Schotterlandt*, in qua *Nye* & *Olde Schotten*, *VVittingerdeel*, in qua *Olde-horn*; *Hasscher Vijfgae*, in qua *Hasscherhorn*. Tota autem Frisia Occidentalis cum Groeningensibus Episcopo Trajectensi solebat subesse.

Lacus. Flumina. Mare.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [371] - 369
PUBLIC DOMAIN

Frisia orientalis.

Regio & unde dicta.

SEquuntur in hac Tabula Comitatus duo, Membra Imperii in Circulo VII VVestfalica, *Embdanus & Oldenburgensis*: eos nunc ordine describamus. *Comitatus Embdanus* appellationem ab Vrbe primaria habet: nunc etiam *Frisia Orientalis* dicitur: non aliam, ut videtur, ob causſam, quam quod Frisiis contermina. Non enim locum hunc *Frisii* olim, sed *Chauci* tenuere, quos duplices commemorant Plinius & Ptolemæus, Majores & Minores. Majores sunt qui Bremensem Episcopatum incolunt: Minores sunt Embdani & Oldenburgenses. Siquidem inter Amisim & Visurgim etiam Ptolemæus sedes illis constituit: cujus verba sunt *Cauchi Minores ad Visurgin amnem extenduntur, ad Majores Cauchi ad Albin usque.* Chaucos autem ita describit Plinius lib. XVI cap. I. *Sunt vero & in Septentrione visa nobis gentes Chaucorum, qui majores minoresque appellantur. Vasto ibi meatu, bis dierum noctiumque singularum intervallis effusus in immensum agitur Oceanus, æternam operiens rerum Naturæ controversiam, dubiumque, terræ sit, an in parte maris. Illic misera gens tumulos obtinet altos, aut tribunalia structa manibus, ad experimenta altissimi æstus, casis ita impositis, naviganiibus similes quū integant aqua circumdata, naufragis vero, quum recesserint, fugientesque cum mari pisces circa tuguria venantur. Non pecudē his habere, non lacte ali, ut finitimis, ne cum Feris quidem dimicare contingit: omni procul abacto frutice. Ulva & palustri junco funes nectunt, ad prætexenda piscibus retia, captumque manibus lutum ventis magis quam Sole siccantes, terra cibos, & rigentia Septentrione viscera sua urunt. Potus iis non nisi ex imbre servato scrobibus in vestibulo domus.* Hæc olim Chaucorum facies. Ea nunc quantum ab illa mutata est? Hodie enim, quęnam terra uberius præbet Mortalibus alimenta? non Incolis modo, sed vicinis, aliisque exteris? At olim quā informis, quam tristis cultū, adspectuque, quam misera Incolarū habitatio? Non Frumenti, non aliarum Frugum mēntionē facit Plinius: jam ubi major ubertas? Frugiferarum arborū olim impatiens? nunc omne fere genus arborum producit. Non Pecudem habebant, non lacte alebantur; ubi major jam copia, & quis potior cibus? Agrum siquidem planum, & pascuis fœcundum, Naturæ beneficio obtinent, cujus quidem quam glutinosæ & pingues sint glebæ, quam læta pascua, quam numerosi Armentorum & Pecudum greges, vix verbis explicari potest. Docet id exquisiti, delicatique saporis Butyri & Casei ad miraculum usque copia, quæ uberrimo incolarū quæstu & emolumento maximo ad varias regiones & per universam Germaniam defertur. Quinetiam nō obscure id comprobant pingues & supra vulgarem magnitudinem Boves, quorum aliquot myriades in pascuis passim oberrare videntur, qui solji graminumque beneficio adeo impingueſcunt, ut exterę etiam nationes iis potissimū delectentur.

Soli fertilitas.

Animalium varietas.

Postremo si cum Feris non dimicarint: hodie aliter docet crebra Nobilium venatio. Est ergo solum hujus tractus hodie adeo dives, ut regionū vicinarū ope indigere minime videatur; imo multis usque adeo abundat, ut Equis, Bobus, Pecore, Carnibus porcinis, Lana, Butyro, Caseo, Hordeo, Avena, Frumento, Fabis & Pisis, itē Sale ut eorum quotannis magnā copiam larga manu Confinalibus suis aliisq; remotioribus Populis communicet.

Porro

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [373] - 371
PUBLIC DOMAIN

vid. Emm. lib. 24 p. 162. et lib. 25 p. 204

Porro *Fredericus* Imperator ejus nominis III anno CIↃ CCCCLXV cum variis Prefecturis hæc Provincia regeretur, Comitatus titulo auxit, totamque *Udalricho* cuidam attribuit. Inde ad noſtrum hoc uſque ævum continuo Comites ſuos habet. Vrbes in hoc Comitatu mœnibus clauſæ duę ſunt *Embda* & *Aurichum*. *Embda* ſive *Emdena*, vulgo *Embden*, Vrbs hujus regionis primaria & Emporium celeberrimum ad Amiſis fluminis oſtium, Portus oportunitate nobile, cujus alveus ita profundus eſt, ut navigia maxima paſſis velis admittat: propterea amplitudine opum, ædificiis publicis privatiſque, & Civium multitudine omnibus non Germaniæ modo, verum etiam Europæ angulis innotuit. Inter ornamenta præcipua ſunt Comitis Ædes ſumtuoſæ, Templum magnificum & Domus Prętoria. Mira hic omnium rerum & exuberans copia videtur, non earum modo, quibus ſatis neceſſitati fieri, ſed quibus voluptatis ſtudium concitari queat. Præſtat hoc Civibus, tam Portus & importationis commoditas, quam nativa Friſiæ (de qua modo diximus) ubertas. Vrbs a fluvio *Ems* nomen habet, quem Tacitus *Amiſiam* vocat. Hic ille eſt fluvius ad quem Druſiana foſſa egreſſæ legiones Romanę, latæque Oceano, ſecunda navigatione pervectæ ſunt, ut refert Tacitus II Annalium. *Aurichum* urbs altera, Nobilium jucundiſſimus receſſus ob Silvas & Nemora, in quibus aucupio vel venatione liberaliter ſeſe exercent. Cives potentes habet mercaturę vel opificio alicui deditos. Arces & villæ in hoc Comitatu infinitę ſunt. Pagorum tantus numerus eſt, ut alter alterum interdum contingat. Horum magna pars, ſive ædificiorum ſplendorem ſive platearum amplitudinem, ſive Incolarum frequentiam ſpectes, cum quibuſdam Germaniæ urbibus poteſt contendere. Neque vero in iis omnes ruſtici & agricolæ: ſunt & Mercatores, & Artificum varia genera; Nobiles etiam ſparſim interjecti. Sunt & hic duo alii Comitatus, qui Embdano Comiti ſubjecti ſunt, *Eſenſis & Ieverenſis* a primariis eorũ Opidis ſic dicti. *Ieverenſis* ditio trans Iadam ad Occaſum ſita eſt, continetque pagos octodecim: ei Septentrionem verſus qua ſe Viſurgis in Mare exonerat, prætexuntur duæ Inſulæ, *Wangeroga* & *Spikeroga*, deſertę magna ex parte. *Eſenſis* Comitatus ad littus Oceani contiguus eſt *Ieveriæ*: ab occaſu *Berumenſi* & Auricenſi tractu: a Borea mari terminatur. Ejus Dominus *Haio ab Huſeke* anno CIↃ CCCXXC quum petulantius vicinos infeſtaret, naveſque Bremenſium in Viſurgi interdum ſpoliaret, mariaque vicina piratis, terras prædonibus & graſſatoribus ſuis impleret, tandem poſt leviores cum Bremenſibus pugnas quibus inferior fuit, quum Eſenam confugiſſet, captus a Bremenſibus Edoni VVimmeke Capitaneo Ieverenſi traditus eſt. Qui eum funecanabino diu tortum ſtrangulatumque tandem fruſtillatim diſſecavit, eo quod ſororem, quam in matrimonium duxerat nulla juſta de cauſa repudiaſſet. Eſt quoque in hac Tabula Comitatus *Delmenhorſt*. Et Dominia *Ezes*, *Norden*, *Aurick*, *Iever*, *Vredeburg*, *Ovelgunne*, *Rheyde*. Flumina hic *Amiſis*, *Viſurgis*, *Iada* & alia. Incolæ hujus regionis Germanica utuntur lingua: ſed ad ſecretiora propria quadam & vernacula quam advenæ non intelligunt. Omnis generis opificia ſtudioſe exercent, aut agros colunt: aut mercaturam faciunt. Veſtitus honeſtus: etiam ruſticorum: ita ut ex veſtitu eos pro opidanis quis duceret, Fœmineus ſexus habitu multum ab aliis differente gaudet. Totam capitis comam in unum cirrum componunt, eumque multis argenteis deauratiſque ſphærulis vel nodulis ornatum in tergum dependere ſinunt. Caput ipſum in æſtate reticulo ex rubri coloris ſerico

Flumina.
Opificia.
Veſtitus.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [374] - 372
PUBLIC DOMAIN

ſerico contexto,argentoque deornato redimunt. Hyeme autē capitium ex panno viridi induunt, quo totum caput adeo cooperiunt,ut oculos tantum adſpiciendos præbeant:*Hatte* vocant hoc genus veſtimenti. *Palla* ſive veſtis exterior,quæ a capite ad talos uſque plurimis minutiſque plicis ſtriata eſt,argenteis deauratiſque laminis tam frequentibus undecunque rigeſcit,ut exuta,etiam erecta conſiſtat.Hæc conſtat ex rubro,interdum etiam ex viridis coloris panno.

Comitatus Oldenburgenſis.

Regio & unde dicta.

HÆc de Comitatu Embdano: ſuccedit *Oldenburgenſis*. Comitatui *Oldenburgenſi* impoſitum nomen ab urbe primaria Oldenburgo. Hunc tractum olim Chauci minores incoluerunt ſicut & Comitatum Embdinum,ut ſupra diximus.Comitum autem Oldenburgenſium ditio quam etiam hæc Tabula ob oculos ponit, ab Ortu ad Viſurgis ripam,provincias Stregingiam (è regione Bremæ arci Delmenhorſtæ ſubjectam) Stadlandiam in quinque,Butiadiam in ſeptem Parochias tributam, & huic ſubjectam Ieveriam,Friſiæ partem, XXIII parochiis inſignem complectitur:ad Occaſum Amerlangiam ad Amiſiam fluvium porrectam,in medio Morinos habet.Ad *B*oream Friſia & Oceano: ad Meridiem diœceſi Monaſterienſi terminatur. Albertus Crantzius in ſua Metropoli 3 cap.15 ſcribit hunc Comitatum eſſe ex omnium vetuſtiſſimis: VV*idekindum* enim Saxoniæ Ducem(qui vixit Caroli Magni tempore)inter hujus Comites nominat,lib.II cap.xxx.Irenicus tradit,urbem *Oldenburgum*,a Carolo inſtauratam, Eccleſiamque illic in honorem S. Ioannis Baptiſtæ dedicatam conſecratamque ab Adalgargo Epiſcopo. In eo autem ipſum errare puto cum Ortelio,quod hāc civitatem inter VVandalicas numerat,juxtaq; mare eam deſcribat.Hæc namque alia eſt ab illa in VVagria nempe,Holſatię regione. Hanc VVandali *Stargard*, Dani *Branneſiam*,quique pro ſuæ linguæ proprietate vocavere, ut idem Crantzius aſſerit.Laurentius Michaëlis putat *Ambrones*(quos quondam cum Cimbris in Italiam profectos,& a C.Mario cæſos,tradit Plutarchus) hinc originem habuiſſe,eorumque nomen adhuc exſtare apud Gentem quam *Amerlander* appellant. Idem de Alanis Saxonibus ſentit quos ad ſtagnum Alanum,in hoc tractu,& ab utraque parte fluminis Alaniæ uſque ad arcem Oriam habitaſſe credit,hodieque *Lengener* id eſt *Alani*: & *Averlenger* quaſi *Ultralanos* vocari. Arx *Delmenhorſt* ad rivum *Delme* anno CIↃ CCXLVII exſtructa cum LXV annos in Epiſcopi Monaſterienſis poteſtate fuiſſet:ab Antonio Comite Oldenburgenſi,die Palmarum anno CIↃIↃXLVII tacita militum manu,ſummo mane ſuperato aggere expugnata & occupata eſt, & *P*ræfectus arcis Hermannus ab *Oer* in cuſtodia ſervatus. De Comitibus hujus regionis quędam habet Andreas Hoppenrodius, in ſuo ſtemmatum libro.Sed optime de ea David Chytræus in ſua Saxonica hiſtoria. Libet autem de Chaucorum moribus pauca hic Coronidis addere. Graviſſimus Scriptor Tacitus ita de his ſcribit: *Populus inter Germanos nobiliſſimus,quique magnitudinem ſuam malit juſtitia tueri. Sine cupiditate,ſine impotentia, quieti,ſecretique, nulla provocant bella, nullis raptibus aut latrociniis populantur. Idque præcipuum virtutis argumentum eſt,quod ſuperiores agant,non per injurias adſequuntur. Prompta tamen omnibus arma,& ſi res poſcat exercitus, plurimum virorum equorumque,& quieſcentibus eadem fama.*

Situs.

Imperium majorum.

Urbs.

Mores Chaucorum.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [375] - 373
PUBLIC DOMAIN

Regio & unde dicta.

Weſtphalia, quæ in Methodo noſtra ſequitur, unde nomen acceperit, opiniones variant. Nonnulli eam a Veſta Dea ſic dictam arbitrantur, quaſi *Veſtaliam*: quod ea hic olim fuerit culta. VV*eſtphalos* ergo quaſi Veſtalios dictos eſſe volunt: Malunt tamen alii a vento Occidentali ſic dictos credere: qui enim inquiunt ultra Viſurgim fluvium Orientalē plagam occupant, *Ooſtvali Saxones* cognominantur, ab *Ooſt* vento Orientali, & V*alē*, quod lingua Saxonica pullū equinum ſignificat, quem in militaribus ſignis habuerunt. Ætas id nominis abolevit in Orientalibus, & generalis illa Saxoniæ appellatio permanſit. Sic VVeſtphali, qui cis Viſurgim verſus Occaſum habitant, ab VV*eſt* Occiduo vento, nuncupantur. Alij denique a campo id eſt V*eldt* potius quam V*alen*, VV*eſtphalos* dictos arbitrantur. Ea hodie ab Ortu habet Viſurgim, ad Meridiem Haſſię Montes, quos Ptolemęus Obnobios vocat: ad Occidentem Rhenus eſt: ad Septentrionē Friſiam, Hollandiam, Trajectenſem ac Trans-Iſalanum tractum reſpicit. Aër eſt durus quidem frigiduſque, at ſalubris. Regio ſatis eſt frugifera, ſed earum rerum, quæ magis alendis gregibus quam hominibus conducunt. Arborum fructus generat varios, ut ſunt Poma & Nuces, itē glandes quibus ſaginantur Porci. Fertilior eſt circa Suſatum & Hammonam: fertiliſſima ad *P*aderbornam & Lippiam. Ad Amiſim vero quibuſdam locis deſerta. Compaſcua eſt Monaſterienſis Diœceſis, itē is tractus qui alicubi Viſurgim fluvium reſpicit. Nemoroſa eſt per totam ſurlandiam, & Bergenſem Comitatum: Metallis non caret in ditione Colonienſi & Comitatu Marchico: Salinarum etiam fœcunditate alibi regio commendatur. Animalium domeſticorum numeroſiſſimos alit greges, & potiſſimum Porcorum quibus abundat, qui Principum menſis ob pernas delicatiores expetuntur. Ferarum quoque in Silvis affatim habet. VVeſtphalos *Carolus Magnus* cognomine, primus devicit & Chriſtiana Religione imbui juſſit. Epiſcopatus inſtituit, Monaſterienſē, Oſnaburgenſem, *P*aderbornenſem & Mindenſem. Quis vero poſt Carolum Magnum rerū ſtatus per VVeſtphaliam, quis rerum ſummæ præfuerit, an tota Pontificibus paruerit, non reperitur in Annalibus. Equidem in Orientali Saxonia erant ſeculares Domini, qui rerum tenebant gubernacula: primo quidem Reges de ſtirpe Caroli Magni, ſub quibus tamē Duces Saxoniæ de genere VVedekindi paullatim magis atq; magis increverunt uſque ad Henricum primum Regem Romanorū, a quo tres per ordinē *Ottones*, deinde etiam Marchiones Saxoniæ nati ex Henrico Duce *B*avariæ Fratre primi Ottonis. VVeſtphalia vero quæ eſt Occidua Saxonia, quos habuerit Principes ſeculares illa tempeſtate rem cū Epiſcopis adminiſtrantes, omnino non legimus. Sequenti tamen ætate *Henricus Dux Leo*, & ante eum Avus illius *Luderus* Dux Saxoniæ inde *I*mperator, VVeſtphaliā tenuiſſe leguntur. Nam ab eodem Henrico cum deſtitueretur per ſententiam Imperatoris Friderici I, Ducatus VVeſtphaliæ titulū ſibi Archiepiſcopus Colonienſis vendicabat, tenentque eundem Duces *S*axoniæ Inferioris de genere Comitū de Anholt. Tenet & jam dictus Epiſcopus bonā partem ejus Regionis, maxime Angriam; cui nunc VVeſtphali parent, ſuiſque Nobilibus, quorum fere Mancipia ſunt, ac jugum duriſſimum ſufferunt. Sedes hic olim habuerunt ſuas

Teutoni

Situs.

Cœli qualitas. Soli fertilitas.

Animalium varietas.

Imperium majorum.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [376] - 374
PUBLIC DOMAIN

Septentrio
Meridies
Occidens
Orientis
28
29
30
31
MARE GERMANICUM
HOLSATIAE PARS
Westphalia cum Diœcesi Bremensi.
Miliaria Germanica
1 2 3
Emdensis
Comit: Ryp
Die Britannische heyde
DRENTE
DIE
Ducatus Bremensis
Ducatus Verdensis
Hoya
Diepholt
Pars
Wester Lant
Oldenburg
Delmenhorst
Bremen
Verden
Stade
Buxtehude
Harburg
Lüneburg
Celle
Nienburg
Minden
Osnabrug
Meppe
Leer
Emden
Aurich
Norden
Wittmund
Esens
Norderney
Borkum
Dollart
Ems
Jade
Weser
Elbe
Aller
Leine
Ocker
Lune
Oste
Schwinge
Este
Wümme
Hunte
Ems
Vechte
Hase
Lippe
Ruhr
Rhein
Zuyder Zee
Amsterdam
Utrecht
Arnhem
Deventer
Zwolle
Kampen
Groningen
Lingen
Münster
Coesfeld
Recklinghausen
Dortmund
Soest
Paderborn
Corbeck
Höxter
Warburg
Brilon
Arnsberg
Siegen
Wetzlar
Giessen
Marburg
Cassel
Fritzlar
Frankenberg
Hachenburg
Limburg
Wiesbaden
Mainz
Worms
Speyer
Heidelberg
Mannheim
Darmstadt
Frankfurt
Hanau
Aschaffenburg
Würzburg
Fulda
Hersfeld
Eisenach
Gotha
Erfurt
Weimar
Jena
Naumburg
Merseburg
Halle
Leipzig
Wittenberg
Dessau
Magdeburg
Brandenburg
Potsdam
Berlin
Spandau
Frankfurt
Cottbus
Guben
Sorau
Lübben
Luckau
Torgau
Eilenburg
Wurzen
Grimma
Meissen
Dresden
Pirna
Freiberg
Chemnitz
Zwickau
Plauen
Hof
Bayreuth
Bamberg
Coburg
Meiningen
Schweinfurt
Ansbach
Nürnberg
Erlangen
Forchheim
Amberg
Regensburg
Straubing
Landshut
Passau
Ingolstadt
Augsburg
Ulm
Memmingen
Kempten
Lindau
Constanz
Basel
Strassburg
Metz
Trier
Coblentz
Bonn
Cöln
Aachen
Düsseldorf
Duisburg
Essen
Bochum
Hagen
Iserlohn
Lippstadt
Detmold
Minden
Hameln
Hannover
Celle
Uelzen
Lüneburg
Stade
Cuxhaven
Bremerhaven
Wilhelmshaven
Jever
Oldenburg
Vechta
Cloppenburg
Meppen
Papenburg
Leer
Emden
Norden
Aurich
Esens
Wittmund

Teutoni, Buſacteri, Chamavi, Angrivarii, Longobardi, Dulgumnii, Angili, Chauci & Cheruſci. Teutoni Melæ & aliis, Ptolemęo *Teutones*: hi ab littore Balthico ubi ſedes eorum antiquiſſimas Ptolemæus collocat cum Cimbris in Galliam profecti, Teutoburgo, quod Tacitus in VVeſtphalia collocat, nomen dediſſe exiſtimantur. *Buſacteri Maiores & Minores* Ptolemæo; Tacito *Bructeri*. Hos habitaſſe Monaſterium ſcribit Willichius. *Chamavi* Tacito: Ptolemæo *Camani* ut cenſet Villanovanus. Ab his nomen Opidi *Chamen* in Comitatu Marchiæ reliquum eſſe putat David Chytræus. *Angrivarii* verſus Orientem ad Viſurgim ſederunt: ubi nunc *Hervordia* & Comitatus Lippienſis, Ravenſpurg, Diephold & Diœceſis Mindenſis ſita eſt. *Longobardi* ſed potius *Langobardi*, collocantur a Ptolemæo in hujus Provinciæ finibus in quorum extrema ora *Bardewicum* fuit: ſic & *Dulgumnii* Ptol. *Dulgibini* Tacito; a quibus Opidum *Dulmen* in Diœceſi Monaſterienſi; item *Angili* quos circa annum CCC CXLIV, in Britanniam trajeciſſe, & Anglię nomē dediſſe, tum ex aliis Hiſtoriis, tum ex D. Beda Scriptore Anglo conſtat: *Chaucos* vero, qui *Cauchi* Ptol. *Cauci* Suetonio, Lampridio & Straboni, *Chauci* Dioni, *Chayci* Claudiano: Tacitus a Friſiis incipientes, ubi nunc Bremenſis Diœceſis ad Viſurgim & Albim uſque pertingit, occupare, & omnium quas expoſuit gentium lateribus, donec in Cattos uſque ſinuentur, obtendi ſcribit. Ad horum latus *Cheruſcos* ſtatuit idem Tacitus: ex quo ditionis eorum ſitus facile innoteſcit: ſiquidē Dion Hiſtoricus eos ultra Viſurgim habitaſſe teſtatur, quod ex Tacito etiam manifeſtum fit. Continetur autem hac tabula prima VVeſtphaliæ, Comitatus *Oldenburgenſis, Hoya, Diepholt*, vicinaque dominia. Cæterum VII Circulus Imperii VVeſtphalicus ſive Germaniæ Inferioris III Ordinibus conſtat, quorum I Eccleſiaſticus: II Principum: III Civitatum liberarum. In primo ſunt Epiſcopi *Paderbornenſis, Leodienſis, Ultrajectinus, Monaſterienſis, Cameracenſis, Oſnaburgenſis, Ferdenſis, Mindenſis*. Abbates, *VVerdenſis, Stablonenſis, S. Cornelis Munſter, Echternakenſis, Corbei, Hervordenſis*: & Abbatiſſa I *Eſſenſis*. In II ſunt Principes, Comites, & Domini: Dux *Clivia* & Comes *Marchiæ*, Dux *Iuliæ* & Bergen: Marchio *Badenſis*: Comes *Friſiæ Orientalis* ſive *Embdanus*: Comes *Sein*: Com. *Dillenburg*: com. *Vernenberg*: com: *Manderſcheid*: com. *VVeida*, & *Ringelberg*: com. *Muerſenſis*: *D. Brunchorſt*: Comites *Steinford, Benthem, Dortmund, Oldenburg*: *D. Ridburg*: Comites *Hoya, Diepholt, Seaumburg*: Domini *Spiegelberg* & *Vanenberg*: Comites *Arenberg, Dierenberg, de Lip*, & Dominus in *Somer auſſ.* In III qui eſt civitatum liberarum ſunt *Colonia, Aquiſgranum, VVeſalia inferior (under VVeſel,) Marcodurum (Duren) Cameracum, Tremonia (Dortmund) Suſatum, Duyſburgum, Hervordia, Brakel, VVartburg, Lemgovv, VVerden*. Sed hæc hactenus flagitat ordo, ut nunc vrbes & Opida VVeſtphaliæ explicemus. Sed cum de Diœceſi Bremenſi hic nobis quoque dicendum ſit, quæ etiam ipſius Tabulæ titulo continetur, intermiſſa parumper VVeſtphaliæ deſcriptione, quam ſequentibus Tabulis reſumemus, paucula de hac hoc loco ſubjungamus.

Bremenſis

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [378] - 376
PUBLIC DOMAIN

Bremensis Episcopatus vulgo *Stift Bremen*, cui ab Vrbe nomen est, trianguli Isoscelis figura, cuius latera fere æqualia sunt Visurgis & Albis Fluvii, in extremo anguli apice ad *Peninsulam*, cui a novo opere seu turri ad securitatem navigantium ibi exstructa, nomen dederunt, coëuntes: *Basis* vero est linea ab Esta flu. per fines ditionis Luneb. & Verdensis, paullo infra Alleræ in Visurgim se exonerantis, Ostium deducta. Esta enim fluvius Limes est Regionis Bremensis & Hamburgensis, quam a reliquo Ducatu Luneburgensi Sevena fluvius exiguus primum, & tamen tribus Ostiis in Albim influens, disterminat. Hujus ditionis non eadem ubique qualitas, non idem solo genius. Duæ enim oræ Diœcesios *Bremensis* extremæ ad Albis & Visurgis aggeres, admodum opimæ & Frugum ac Fructuum feraces sunt. Medius vero tractus inter Stadam & Bremam quem Mercatores usitate transeunt, horridus & incultus, sterilibus arenis, paludibus, & ericis consitus videtur. Itaque pallio extenso Diœcesin Bremensem vulgo comparant, cujus duæ anteriores oræ, a capite seu Albis & Visurgis confluente, ad utriusque fluminis ripas adscendendo fructuosissimis agris & pascuis velut Holoserico prætextę: reliqua latitudo Levidensi filo, aut Canabi contexta sit. Domicilium hic olim fuit *Chaucis Majoribus*, qui a Visurgi Albim usque ad Hamburgum sedes tenuerunt. Metropolis *Brema*, *Phabiranum* Ptol. Pl. Appiano, Peucero & Irenico, vulgo *Bremen*. Vrbs Hanseatici fœderis ad Visurgim flu. elegans, opere, arte & natura munita; Plateis Viciſque insignis, Civibus plena, Mercatorum commerciis dives. Forum habet amplum, in quo hebdomatim rerum victui necessariarum frequentes sunt nundinę. Vnum fori latus Metropolitana Ecclesia respicit; alterum Senatoria domus condecorat, fundamentum habens precioſum ac gratum, cellam nimirum vinariam ac publicam, in qua sub Præfecti gubernatione, Senatus Vinum, tolerabili precio, & decenti elegantiq; œconomica ratione propinat. Quę communis est multarum VVandalicarum & VVestphalicarum consuetudo, ut ad publica ferenda onera, Vini popina penes Senatum maneat. Brema ignobilis primum vicus fuit, crescente vero Religione Christiana vires & incrementa sumere cœpit; quæ Episcopis suis potissimum debet, a quibus Metropolitica dignitate illustrata, Ecclesia Aquilonarium omnium Matrice condecorata & murorum ambitu cincta fuit. Episcoporum seriem in Ecclesiastica Historia M. Adami, V de. Est & *Stada* sive *Stadium* Archiepiscopatus *Bremensis* Civitas ad Zuingam fluvium in Meridionali Albis ripa, omniū Saxoniæ Vrbium antiquissima. Est etiam *Buxtehuda* Opidum. Fluminibus lętatur hæc regio *Visurgi*, *Albi*, *Esta*, quæ piscibus abundant, Anguillis, Murenis, Salmonibus, quos Bremenses ita Sale condire & fumo durare norunt, ut magno cum Lucro Civium ubique cari, grati & precioſi sint. *Bremenses natura bellicosi, industrii & aliquantulum ad seditionem propensi*. Literarum studia, artesque liberales tum primum amant & promovent, quando earum venustate apud exteros poliuntur: Minus alioqui in studia & studioſos propensi, Mercaturam libentius exercent. Ex amplissima negotiatione, & remotissima navigatione opes sibi acquirunt. Vnde Cives pæne omnes vel Mercatores, vel Opifices, & multi navium Architecti peritissimi sunt.

Regio & unde dicta.

Soli qualitas.

Urbes.

Flumina.

Vrbes

IN nostra VVestphaliæ descriptione sequuntur urbes, inter quas offert se primum *Monasterium* totius VVestphalię Metropolis, *Mediolanium* Ptolemæo, ut censet Pyrchaimerus, vulgo *Munster*. Vrbs est omnium celeberrima & munitissima. In hac floruerunt litteræ & puritas Romanæ linguæ ante annos IX. Episcopatui appellationem urbs Monasterienſis præbet, & ab insigni Monasterio ibi fundato nomen appellationemque sortita est, Videndus Munsterus lib. III Cosmographiæ. Hic magna retinctorum (quos Catabaptistas nominant) orta est factio, anno CIↃ IↃXXXIII & sequente, undique illius sectæ hominibus eo tanquam ad acropolim confluentibus, tantumque eorum crevit conjuratio, ut nulla humana auctoritate potuerit comprimi, lecto etiam capite seditionis *Ioanne* quodam *Bukholdo* opificio sarcinatore, genere plebeio, ad omnia parato, ingenio, audacia, facundia, fraudibus supra reliquos omnes præcellente. Hic se Regem non est veritus prædicare. Episcopus igitur vi sibi debellandos hostes ratus, opibus Archiepiscopo Colonienſis, & Ducis Clivienſis adjutus, post XIV obsidionis mensem urbe sua potitus est. Regem forcipibus candentibus laceratum, ferreaque corte inclusum, è turri suspendi jussit. *Susatum* (*Soest*) urbs VVestphaliæ post Monasterium opulentissima amplissimaque, decem populosis distincta Paroeciis. Primæva fundatione castrum seu præfecturam fuisse perhibent, quę in tantam paullatim urbem excreverit. Indeque Susati appellationem natam, quod ob loci situsque oportunitatem, ædificiorum aliquid ad castrum ipsum semper accesserit, ut a quotidiano incremento, *Susatum* quasi *ein Zusatz*, sit cognominatum. Complures pagos vicinos sibi subditos occupat, olim præfecturas minores, quos populari nunc lingua, *die Burden*, indigetant. Vrbs hæc nunc sub Cliviorum, Iuliacensium ac Montensium Ducis clientela est, quum ante fuisset Archiepiscopi Colonienſi subjecta. *VVesalia inferior* vulgo VVesel, urbs clara opibus, dignitate ædificiis & mercatura. Ad alterius superioris differentiam quæ in sinistro Rheni latere sita est, Wesalia est dicta inferior. Ex præterfluente Lippia fluvio commoditates haud pœnitendas percipit, qui sinistrum ejus latus adluens, statim Rheno consociatur. Est VVesaliæ memorabiles misericordiæ ara, a Clarissimi viri ac D. D. Henrici Oliserii, cognomento Baers, D. Cancellarii Clivienſis &c. parentibus consecrata & posita: Gerontocomium nimirum, ubi senio & ætate confectis Viris vitæ necessaria liberalissime suppeditantur: cujus annuos proventus Filius, paternæ pietatis memor, adauxit. De Oldenburgo supra diximus. *Osnaburgum* sive *Offenburgum* insignis Civitas, a Comitibus de Engern erecta, auctore Hermanno. Alii a Iulio Cæsare hanc urbem inceptam esse perhibent, ut Annales Saxonum. Ferunt hanc a pellibus bovinis dictam, quibus urbs hæc fuerat circumdata. Situ amœnam obtinet vallem amnique Hasa irrigatur. Pinguem in ea coquunt Cerevisiam, *Buse* vocatam. Carolus magnus Saxonibus triginta trium annorum bello edomitis, VVidekindi etiam Arce, huic urbi vicina, expugnata, eaque imposito præsidio firmata decem in Saxonia Episcopatus instituit, quorum præcipuum Osnaburgensem esse voluit. Summe etenim hanc urbem præ cæteris coluit, cui privilegium novę Scholæ concessit, in qua Græcæ & Latinæ litteræ a Viris doctis traderentur: ut scribunt Munsterus, Hamelmannus, & Argentinenſium

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [381] - 379
PUBLIC DOMAIN

tinenſium Chronica. *Minda*, vulgo *Mynden* urbs amœniſſima & munitiſſima eſt, ex navigio Viſurgis, ejuſque alluvione, amœnitatem, Piſces & alia commoda ſentiens; coquit bonam Cereviſiam, vicinis multis gratam, variiſque abundat mercaturis. De hujus primis initiis ita ſcribit Munſterus: Cum *Widekindus*, primarius Saxoniæ Dux, ad fidem Chriſti perveniſſet, permiſit Carolo Imperatori Arcem ſuam ad fluvium VVeſeram, ut in ea firmaret Epiſcopo locum, capax enim amborum fuit, ita ut Epiſcopo diceret, mea atque tua erit communi jure Arx iſta, ut indè Saxonum lingua *Myndyn* diceretur. Sed temporum ſucceſſu ex y factum eſt e, vocaturque Civitas ipſa hodie *Mynden*. *Arnſpergum* vulgo *Arnſperg*, Metropolis Comitatus ejuſdem nominis. Situm eſt ad Ruram fluvium, Arcem editiore Monte adjunctam habet, gratum & commodum Epiſcoporum Colonienſium domicilium, ut quę jucunda ſimul & utilia venationis exercitia, Piſcium item copiam ex præterlabente Rura præbeat. *Warburgum* non inelegans VVeſtphaliæ Opidum ſitu inæquali. Dimulæ aquis inſtructum, Comitatus olim titulo, uti Hamelmannus perhibet, illuſtre, qui idem hoc Opidum præſtanti commendat Cereviſia, gratiſſimo iis potu, qui cum parvo crumenæ diſpendio, genio indulgere cupiunt. *Tremonia*, *Dortmunt*, in meditullio Comitatus Tremonienſis. Hic Sacri Imperii Comitatus atque etiam urbs, earum ditionum albo recenſentur quæ ſine intermedio Romanorum Imperatorem agnoſcunt Dominum. Vrbs quondam a Trotmannis Suevorum populis *Trotmannia*, poſteris temporibus *Tremonia*, vulgari autem dialecto, *Dortmundt* appellata eſt. Annales veterumque quæ exſtant Monimenta declarant eo loci, ubi poſtea urbs Tremonienſis exſtructa eſt, duos olim Pagos Veterem ſcilicet & Novum exſtitiſſe, qui Imperium caſtri Trotmannorum intermedii ſequerentur. Sub id vero tempus, quando Carolus Magnus haſce omnes Saxonicas Provincias ſubegiſſet, Ius Municipii accipere, paullatimque in Opidum coaleſcere cœpiſſe. Is enim perſpecta ſoli ubertate ſituſque non vulgari præſtantia, Colonias huc deduxit, ſedemque hic ſibi Aulæque Regię domicilium firmavit. Ex qua vetuſtatis memoria in agro ſuburbano fertiliſſimo equidem loco poſita latifundia (quorum poſſeſſio per Comites olim in Senatum tranſlata eſt) *Conings-Hofs Landt*, & curtes ſeu villæ iſtæ ampliſſimæ per vicinos agros ditioneſque circumjectæ *Reichshofen* nuncupantur, quæ cenſus ſuos Frumentorum annuos ad Aulam ibi Regiam conferre tenebantur. Sunt & *Duſſeldorpium* & *Hervordia*. Et minorum gentium *Widenbrugge* & *Coeſvelt*. Suntque in hac Tabula Comitatus, *Lemgovv*, *Benthem*, *Lingen*, *Tecklenborch*, *Diepholt*, *Schouvvenberg*, *Ravenſberg*; in quo ſunt IV Præfecturę, *Sporenberg*, *Ravenſberg*, *Vlothem*, *Lymberg*, *Lippe*. Epiſcopatus, *Monaſterienſis*, in quo ſunt Præfecturæ, *Walbeck*, *Saſſenburg*, *Stromberg*. Burggraviatus, VVerne, *Bocholt*, *Ahus*, *Horſtmar*, *Bevegern*, *Rheine*, *Meppen*, *Nienhuys* deſtr. *Cloppenburg*, VVilhuſen, *Vecht*: & Comitatus II, *Steenverdt*, *Gemen* & *Erfmarſchalck*. *Nortkercken*. *Oſnaburgenſis*, *Mindenſis*, *Paderbornenſis*. Sed de his ſatis, ad reliqua pergamus. VVeſtphalia Stagnis, Paludibus, ac Fluminibus multis irrigua. *Flumina.* Flumina ſunt *Viſurgis*, *Amiſis*, *Glaa*, *Neth*, *Haſia*, *Honta*, *Sala*, *Lippia*, *Stovera*, *Aa*, *Vidrus*: ad Amiſim pertinent *Devvera*, *Dexta*, *Glaa*, *Berckel*, quorum fontes plerique hic reperiuntur. Sunt & Montes in VVeſtphalia colleſque plurimi, utpote *Baemberg* & alii. Nec deſunt Silvæ, inter quas: *dat Henſterholt*, & *de Avert* & *Holt marckt*.

Teutobur-

Teutoburgenſis ſaltus, ad Lippiæ ortum. Ad opera publica venio. Carolus Magnus multas Eccleſias in VVeſtphalia erexit. Primam vero Oſnaburgi Epiſcopalem Eccleſiam in honorem Divi Petri, Criſpini ac Criſpiniani condidit. Eſt Suſati templum celeberrimum mirę magnitudinis, cum maximæ altitudinis Turri, S. Patroclo ſacrum, quem tutelarem Divum agnoſcit hæc Civitas. Reliqua cum Templa, tum Monaſteria, Noſocomia Xenodochiaque quæ Monaſterii & in aliis urbibus conſpiciuntur, prętereo. Carolum Magnum VVeſtphalos ad Chriſtianam Religionem vi compuliſſe, ſupra diximus. Cæterum cum ſæpius ſubactos, rebellando tamen refractarios, datam ſemper fidem violare animadverteret; viſum eſt illi ex re fore ſi diritate ſupplicii exemplorumque terrore caſtigaret illorum proterviam. Itaque judices arcanos conſtituit, quibus jus ac poteſtatem animadvertendi in perjuros, aut temerariæ fidei reos, aut facinoris compertos, inauditos atque indefenſos, delegavit. Ea ſerveritas & truculentia VVeſtphalorum gentem in fide atque officio continuit, cum ſæpius in Silvis Magnates & non mediocribus fortunis Viros ſuſpenſos perfractis laqueo cervicibus vitam finiiſſe cernerent, nulla accuſatione præmiſſa. Scribit Æneas Pius ad ſuam uſque ætatem continuatum fuiſſe illud judiciũ, ſecretoſque ritus obſervari, quibus crimino ſos judicant, & reos damnationis ſuę inſcios, ubicunque, reperti, fuerint, ſupplicio affici: eoſque Scabinos appellari, qui huic judicio cũ poteſtate præſunt, teſtatur. Sed hæc hactenus. VVeſtphalum ſe eſſe profitetur Ioannes Lewenclavius nobiliſſimus vir doctrina multa atque linguæ utriuſque Latinæ atque Græcæ cognitione, converſo a ſe toto Xenophonte, omnibus Nazianzeni operibus, Hiſtoricis aliquot prętera Græcis, & aliis Græcorum libris feliciſſime reddendis & interpretandis celeberrimus. Gentem habet hæc regio venuſtam, elegantis & procerę ſtaturæ, fortemque robuſtamque corpore & audacem mente. Militiam habet copioſam, promptamque ad arma & mox paratam. Ingenioſi etiam perhibentur Incolę, ac proverbio dici ſolet, VVeſtphalos plures aſtutos, ſubdolos, verſipelleſq;, quam ſtultos gigni. Adulteriorum ac ſpurcitiei omnis ſevera olim cenſura hic erat. Cibus panis niger & caſeus: Carnes quoque tam bovillæ, quam ſuillæ, & quidẽ plurimæ, eæque plerumque fumo duratę. Imprimis pernæ quas etiam crudas edere Incolis non inſuave eſt. Potus Cereviſia: opulentioręs Vino utuntur ex Rheno advecto, licet magno ematur precio. Cum vero ager pleriſque locis minus gratus ſit cultori, fit ut Artibus Mechanicis ac Mercaturę ſe dedant Incolæ. Merces ſunt Lapides ſtatuariæ, ac ędificiis exſtruendis aptiſſimi, Molares etiam ac Cotes: imprimis vero pernæ delicatiſſimæ vel Principum menſis expetitę. De hac regione hi verſus Rhythmici vulgo circumferuntur:

Operapublica.

Ratio gubernandi.

Mores.

Victus.

Opificia.

Mercimonia.

Hoſpitium vile,
Cranck broot, dun bier, langhe mile,
Sunt in VVeſtphalia:
Qui non vult credere, loop da.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [383] - 381
PUBLIC DOMAIN

Regio & unde dicta.

TErtia & postrema VVestphaliæ Tabula, sicuti titulus ipse præ se fert, tres partes graphice delineatas exhibet, *Ducatum Bergensem, Comitatum e Marchia* & *Diœcesin Coloniensem*. Eas, eo quo propositæ sunt ordine, percurramus. Offert se primo loco *Ducatus e Montensis* sive *Bergensis* qui a Bergo ripensi Opido nomen habens, incipit apud inferiorem VVesaliam, ascenditque juxta Rhenum magno

Situs.

Imperium majorum.

spatio. De hujus autem Ducatus initio sic scribit Munsterus: Tempore *Henrici Aucupis* Rom. Regis, nempe anno CCIↃXXIV fuere duo Fratres, qui ob exhibitũ ministerium honorati fuerunt a rege Henrico, qui designavit eis in VVestphalia certam quandam regionem, in qua senior, nempe *Adolphus*, construxit Castellum quoddam prope Comitatum Arnsperg, nominavitque illud Volvesbegh: & temporum successu non parum cultiorem reddidit terram illam per circuitum, Opidis & vicis eam ornans. Alter quoque Frater, *Eberhardus* nomine, construxit & ipse Castellum, appellavitque illud Aldenburg. Crescentibus autem Fratribus illis in potentia & opibus, creavit Rex Adolphum in Comitem, & ditionem erexit in Comitatum, qui dictus fuit Comitatus de Altena. Eberhardi quoque terram sublimavit in Comitatum Bergensem. Paullo post Eberhardus factus Monachus, tradidit Fratri suo ditionem suam, & constructo Monasterio juxta fluvium Dnne factus est Abbas in eo. Ab Adolpho & posteris ejus descenderunt comites isti: *Engelbertus*, *Adolphus*, *Engelprechtus* e *Adolphus*. Is vero Adolphus cum nullam reliquisset prolem, cessit Comitatus Bergensis Filio Sororis suæ, nempe *Gerado* Comiti Iuliacensi. Post eum præfuit utrique ditioni Filius ejus VV*ilhelmus*, &, post VVilhelmum *Gerardus*, post Gerardum filius ejus *Wilhelmus*: atque huic successit Filius ejus vocatus quoque VV*ilhelmus*. Dux primus Iuliacensis, Bergensis & Dux Gelriæ. Successit autem ei in his Ducatibus Frater ejus *Rainoldus* qui mortuus est anno Christi CIↃ CCCCXXIII: mansitque post hæc tempora ditio Montensis apud Ducatum Iuliacensem. Sunt qui aiunt comitatum Montensem erectum eo tempore quando Henricus Superbus fuit depositus a Friderico I. Anno tamen Christi CIↃ CCCXXXVI fecit *Carolus* IV ex comitatu Marchionatum, & Filius ejus VV*entzeslaus* sublimavit ad Ducatum. Hæc ille. Est hic Imperiale, sub Montensis Ducis tutela Opidum *Essendia*, in quo Alfridus IV Hildesheymensium Præsul Collegiarum ut vocant Virginum Vestalium ex paternis facultaribus fundavit Cœnobium, ut sub Abbatissæ educatione LII Virgines alerentur, & xx similiter Canonici sub ejus loci Decano, Canonicam viverent vitam. Asyli Privilegio Abbatia gaudet, & locus in ea maxime *die Borcht* nuncupatus. Villæ aliquot vicinæ, ejus subsunt dominio. Ecclesia ibi perelegans in qua Tabula exhibetur visenda Brunii illius Agrippinatis opus. Ager Frumenti & Tritici præstantissimi ferax, unde candidus Essendiæ panis in precio est. Opidani Negotiationem etiam remotam, alii Artem Textoriam, Fabrilem complures exercent. Non alium facile reperias locum, ubi plura conficiantur scolopeta. Fontibus abundat & atro carbonario Lapide quem territorium vicinum suppeditat, potissimum vero qua Steltium est, ad Ruram Amnem Opidum. Est & *Dusseldorpium* a Duselo amne cognominatum. Atq;

Opida.

Præfecturæ XX. *Blanckenborch, Leuvenbergh, Huickesvvagen, Bornfeldt, Salingen, Lantzbergh, Dusseldorp, Steinbach, Byenbach,*

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [384] - 382
PUBLIC DOMAIN

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [385] - 383
PUBLIC DOMAIN

Byenbach, Meyſenio, Medman, VVindeck, Syberg, Nuvvenborg, Portz, Lulſtorff, Monheym, Angermondt, Erverfeldt, Borck. Sequitur *Comitatus Marchiæ*, vulgo *Marck*. Hunc & Ducatum Bergenſem *Vbii* olim inſediſſe videntur, de quibus infra plura. Cæterum Comites Altena, eo titulo contenti fuerunt, uſque ad Adolphum Comitis Friderici Altena & Montis filium, qui cum Marck ſibi paraſſet, ſe Comitem de Marck vel *Marchiæ* inſcripſit, geſſitque inſignia circiter annum CIↃLIII tempore VVichmanni Comitis *Cliviæ*. Eſt autem Marchia Comitatus in VVeſtphalia ampliſſimus a Lippiæ amnis ripa verſus Occaſũ multis inſignibus Opidis, *Hamma*, *Vnna*, *Suſato*, *Tremonia*, *VVerdena* & aliis florẽs. De *Suſato* & *Tremonia* ſupra egimus. *VVerdena* in VVeſtphaliæ aditu, ad Ruræ amnem in ditione Marckenſi Opidum, occaſione Cœnobii, a S. Lutgero ibidem inſtituti, initium habet, a Gulielmo de Hardenberg XLII Cœnobiarcha anno CIↃCCCXVII excitatum, & ab Engelberto Comite Marckenſi Civitatis privilegiis quibus etiamnum gaudet, donatum. Opidani rem pecuariam, unde & plurimũ victitant, exercent. Agros habent lætos & compaſcuos, Montes præaltos & Silvoſos, in quibus incredibiles Porcorum greges oberrare quandoque videas, & rivulos gratiſſimo murmure ex montibus ſuſurrantes. Quin & ex præterlabente Kura, commoditates haud mediocres percipiunt, unde Piſcibus, & ſapidis pinguibuſque abundant Anguillis. Sunt autem in hoc Comitatu Præfecturæ XIV. *Iſerenloe*, *Huerde*, *Altena Bockum*, *Svvartenberg*, *VVetter*, *Ham*, *Svverten*, *Lunen*, *Hunna*, *Nuſtat*, *Blanckenſtein*, *Raede*, *VVerden*, *Camen*. Comprehenduntur etiam hac Tabula Comitatus *VValdeck*, *Naſſau* & *Dillenburg*, *Seyen*, *Siegen*, *Limburg*, *Altena* in Comitatu Marchiæ, *Kerulberg*, qui ſubeſt Epiſcopo Colonienſi, *Kuningſtein*, *Hanau*, *Iſenberg*. Reſtat in hac tabula *Diœceſis Colonienſis*, vulgo *Stift Colln*, cui ab urbe primaria nomen. Hanc olim coluerunt *Vbii*: quorũ ſedes primũ fuiſſe videntur trans Rhenum ditione Marchia & Bergenſi Clivienſis principis propria: ſed a M. Agrippa in citeriorem ripam traductos ad victoris arbitrium ex Strabone conſtat. Horũ ditio a Confluentibus incipiebat, ac etiamnum incipit. Dicuntur & *Agrippinenſes* Tacito Hiſtor. v. Veriſimile fit nominis Vbiorum veſtigium ſervari in pago Coloniæ objecto (inquit Iunius) quem *Tuiſch* vulgus nominat, olim fortaſſe *te Vbiſch*, & contracte *Tubiſch*, atque inde *Tuiſch* ubi nobile exſtat & vetuſtũ Cœnobium, olim præſidiariũ munimentum a Fl. Conſtantino conſtructum, & Divitenſe nuncupatum. Neque veri diſſimile videtur nobilem illam primi ordinis ſacerdotio aram, a Tacito non ſemel memoratam, eo loco exſtitiſſe, apud quam *Segimundus* (qui perperã Straboni *Semiguntus* vocatur) Segeſtę Sicambrorum Principis Filius ſacerdos creatus fuerat, quẽ poſtea in defectione Germaniatũ, Duce Arminio ad rebelles profugum, vittas abrupiſſe Tacitus ſcribit. Metropolis eſt, *Agrippina Colonia* Tac. *COL. CLAVD. AVG. Agrippinenſium* in antiqua inſcriptione, quę exſtat in Aldi Orthographia: & *Col. Agrippina Vbior.* in nummo Claudii: *Col. Agrippina Vbior. Legio* XIX in nummo Vitellii: *Agrippinenſis Legio* eſt apud Ptolemęum: & *Agrippinenſis Colonia* apud Suetoniũ & Plinium. Hodie *Colln* incolis: *Cologne* Gallis. Coloniam dictam quidam fabulantur a Colono Troſano: alii, quod Romanorum fuerit Colonia dictam volunt: Cornelius Tacitus de ea re ſcribit in hunc modum: *Agrippa quo vim ſuam ſociis quoque nationibus oſtentaret,*

Comitat. Marchiæ.

Imperium majorum.

Opida.

Diœceſis Colonienſis.

Vrbes.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [386] - 384
PUBLIC DOMAIN

ostentaret: in Opidum Vbiorum, in quo genita erat, veteranos Coloniamque deduci imperat, cui nomen inditum ex vocabulo ipsius. Ac forte acciderat, ut eam gentem Rheno transgressam Avus ejus Agrippa in fidem acciperet. Ergo utrumque nomen *Agrippina* & *Colonia* huic urbi ab Agrippina muliere datum est atque ex eo tempore *Colonia Agrippina*, Cives vero *Agrippinenses* dici cœperunt. Romanorum deinde viribus sensim contritis ac debilitatis: Galli, *Childerico* Rege ductore, anno Domini CCCCXII iis omnibus profligatis & pulsis Coloniam vi occuparunt, eamque ad Ottonis I tempora suis habenis moderati sunt. At vero anno CCIↃXLIX Otto Imperator Aug. Coloniam armorum strepitu Francis ereptam, Romano Imperio reddidit. A quo tempore in hodiernum usque diem, libera Imperialis Civitas exstitit. Vrbs ad sinistram Rheni ripam sita, ambitu magna, forma primum quadrata, nunc semilunari, visu pulchra, splendore & elegantia excellens, Templis celebris, Ædium pulcherrimarum frequentia nitidissime culta, Plateis Vicisque insignis, Hortis Pomariisque hilaris, Mœnibus Turribusque valida, duplici fossa cincta, Civibus plena, Mercatorum commerciis dives, Mechanicis Artibus nobilis, Academia & studiis liberalibus illustris, atque opulentia sua plerisque Germaniæ Civitatibus anteponenda. *Novesium*, aliis *Novesum*, *Nuesium* Ptolemæo: Maliano *Nussia*, vulgo *Nuys*, insigne Diœcesios Colonienſis Opidum, IV Milliaribus ab Agrippinensi Colonia distans. Tacitus Legnorum gentem, Vbus proximam constituit & in ea *Novesium*. Hæc urbs a primordio secundis Rheni fluctibus irrigata, sinistrum situ latus illustravit, donec Fortuna minus propitia, alveum Rheni immutans, urbemque non longo spacio adspiciens, brachium ejus usibus reliquerit. Sunt præterea in hac Diœcesi Opida & Civitates aliquot egregiæ, utpote *Andernacum*, cujus meminit Ammianus qui sub Iuliano Cæsare militavit, vocatque *Antennacum*, habet autem situm amœnum juxta Rhenum & inter Montes. *Bonna* sita in planicie amœna, ubi montes Rhenenses qui a Bingio descendit Rhenumque includunt in planiciem evanescunt. *Sanctua*, non ignobile Opidum, & *Brula* vicus. In Episcopatu Colonienſi Prefecturæ decem *Arnsberch*, *Fredeborch*, *Bylstein* prope Brilen ad Ortum Medebach, *Fredehardeskirchen*, *Hovestatt*, *VVerle*, *Nehem*, *Balue*. Dominia *Wildenborch*, *Homberg*. *Hachnberg*, *Hardenberg*. Coloniæ porro Vrbis Politia florentẽ Reipublicę Romanæ gubernationem adprime refert. Etenim si Consulum, Proconsulum, Censorum, Tribunorum, Vigilum, Quæstorum, Annonę Præfectorum dignitatem consideres, si rectum & inflexibilem Iustitiæ Baculum, Fascium loco uti vulgo existimatur, receptum: si Tribuum Ordines: si Civilem Senatorum Auctoritatem observes, quasi effigiem & vivum quoddam Simulachrum Romanæ Vrbis, hanc Agrippinensem videbis Rempublicam: ut non immerito, nativo quodam Iure, Romanorum dicatur Colonia. Sed hęc hactenus, ad alia transeamus.

Ratio gubernandi.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [387] - 385
PUBLIC DOMAIN

Comitatus Muercenſis. Situs.

IN hac Tabula quæ *Comitatum Muercenſem* una cum Regionibus, Vrbibus & Fluminibus, quæ potiſſimum hunc Comitatum ambiunt, graphicè delineatum exhibet: eas duntaxat regiones deſcribemus, quas alibi non deſcripſimus: has videlicet: primum *Comitatum* ipſum *Muercenſem*, deinde *Ducatum Clivenſem*, ultimo loco *Iuliacenſem*. *Comitatus Muercenſis* ſive *de Muers*, vulgo *Graeffſchaft Muers*, ab Opido cognomini nomen appellationemque accepit. Ad Ortum Ducatum reſpicit Bergenſem & Comitatum Markenſem: ad Occaſum Gelriam: qua Meridies eſt Diœceſim Colonienſem & Ducatum Iuliacenſem: qua Septentrio Clivenſem. Ager utcumque fertilis Frumenti, ac paſcuis lætus. Opidum hujus Comitatus eſt *Muers* quod regioni nomen ſuum communicat, è regione Duisburgi, haud procul Rheni ſiniſtra ripa ſitum. Et hæc de Comitatu Muercenſi, ad Ducatum Clivenſem venio. *Ducatus Clivenſis* appellationem traxiſſe creditur a *Clivis*: exſtatque ejus nominis Opidum, de quo infra, ad Rheni ripam in tribus clivoſis Collibus exſtructum. Terminatur ab Ortu Ducatu Bergenſi, Comitatu Marchiæ, ac VVeſtphalia, a Septentrione Comitatu Zutphanienſi, Trans-Iſalano Tractu, ac Batavia: ab Occidente Gelria & Leodienſi tractu: a Meridie Cotonienſi & Aquiſgranenſi ditionibus. Regio ipſa bono & ſalubri aëre gaudet: Agro fertili Frumenti, ac lætis paſcuis. Varii generis videre hic eſt Animalia: atque alibi Feras varias, Apros, Meles, Vulpes, Lepores, Cuniculos, Cervos, Feles, & Equos ſilveſtres: Palumbium aliarumque Avium frequens Aucupium, inprimis Perdicum, Turdorum, & Coturnicum: Anates innumerabiles, omnium denique rerum quæ ad vitam pertinent largam copiam. Ferunt autem *Ælium Gracilem* quum opibus & potentia floreret in Gallia Belgica, donatum a Pipino & Carolo Martello ea parte Bataviæ, quæ nunc *Clivia* dicitur. Succeſſere ei ordine *Theodoricus*, *Reinhaldus*, *Rudolphus*, *Ioannes*, *Robertus*, *Balduinus*, aliique uſque ad *Ioannem* qui ab *Ælio* fuit XXVII. In hoc deſiit familia. Cooptatus tamen ab Imperatore & provincialibus in jus familiæ *Adolphus* qui Conſtantienſi Conſilio a Sigiſmundo Imperatore *Dux Cliviæ* dictus eſt. Habet autem Ducatus iſte in ora Gallica Opida iſta: *Xantum*, *Santen*, Opidum in ſiniſtra Rheni ripa, olim *Trajana Colonia* Pighio, *Vetera* Pyramio, & pleriſque aliis: vetuſtatis ac antiquitatis multum præ ſe fert, quod teſtatur Tophus Lapis *Duynſteen* dictus, ingenti ibidem copia ex antiquis ruinis collectus. *Burichium*, *Burich*, Opidulum è regione VVeſaliæ ſitum, felici agro & lætis paſcuis gaudet. *Clivia*, *Cleve* Provinciæ caput eſt, Opidum celebre & vetuſtate ſumma, non procul a Rheni ripa, & ab ejus divortio, ubi expandere ſuos ramos, & Batavos in Inſulam incipit redigere. Cujus amplitudo magna fuit quondam, ſicut ex ruderibus in agro vicino paſſim apparentibus colligitur. Nomen ei Clivia quod in tribus clivoſis collibus pendulum verſus Rhenum panditur. Diſcrepat unius duntaxat vocalis mutatione lingua popularis qua *Cleve* nunc Opidum, ut & clivus omnis appellatur. Imminet Rheno in eminentiſſimo trium Collium, quadrata Turris prælta lataque, cũ Arce longe conſpicua, quam

Opidum. Ducatus Clivẽſis unde dictus.

Situs. Aëris temperies. Animaliũ varietas. Soli fertilitas. Imperium Majorum.

Opida.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [388] - 386
PUBLIC DOMAIN

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [389] - 387
PUBLIC DOMAIN

quam tradunt a C. Iulio Cæſ. bello gallico conſtructam eſſe, velut propugnaculum ejus ad ripam vicinitatis adverſus Germanos. Quod ipſum in atrio Palatii Majore principum juſſu adnotatum legitur his verbis, ANNO AB. VRBE. DCXCIIX. C. IVLIVS. DICTATOR. HIS. PARTIBVS SVBACTIS ARCEM. CLIVENSEM FVNDAVIT. Nunc Illuſtriſſimis Iuliacenſis, Clivenſis & Montenſis inclyta ſede, Collegio Eccleſiaſtico, & amabili Incolarum humanitate memorabile eſt. Situ peroportuno excellit, inde enim vicina pabuloſa in loca, librata planicie, læta virentique gramine tecta, quam longiſſime patet proſpectus; potiſſimum vero ę Turri altitudine conſpicua, quæ a cygno verſatili ventorum indice nomen habet. *Calcaria* Opidum in Inſula Rheni & Belgica Batavia a Comitibus Clivenſibus, primitus exædificari cœpta, ut preſidium eſſet ac tutum refugium ab incurſionibus Colonienſium ac Gelrenſium vicinorum, quibuſcum ipſis frequentia bella gerebantur. Nomen accepit ab antiquiſſimo Caſtro *Calcar*, a quo trans Inſulam hanc ad ulteriorē Rheni ripam erat trajectus. Lanificio & coctione Cereviſiæ quę iſtinc ad finitima loca transferebatur, potens ac dives facta, haud mediocriter crevit. Supra Calcariam loco quem vocant hodie *Auf den Baern*, creditur Cæſar Germanicus Rhenum ponte junxiſſe, quum a veteribus Caſtris in *Marſos* tenderet, quos nunc vocamus *Twentanos* mutato nomine, tametſi Opidulum *Otmaerſen* veteris appellationis ſervet veſtigia. *Griet* ſiniſtram Rheni ripam tuetur; hanc ex eadem parte ſequitur *Griethuſium* in principio agri Batavorum juxta Lobecum vetuſtam arcem, quam curſus extremitatem ſeu angulum dici volunt, *Loop* enim curſum nobis ſonat, & *Eck* angulum ſignificat: ibidē Rhenus ſcindit ſe bifido curſu in diverſa labēs. In Ripa Germaniæ ſunt *Veſalia* de qua in Deſcriptione Weſtphalię *Duiſburgum*, ſive *Teutoburgum*, veteris Germaniæ Opidum ad ripam olim fluminis Rheni inter Ruram & Angram amnes ſitum. Clarum ſemper fuiſſe, cum maxima ædificia, tum hiſtoriarum etiam Monimenta declarant, Ob Nundinas etiam celębres negotiationeſque Mercatoribus frequentatum fuiſſe, indicant Rerū Flandricarum Scriptores. *Embrica* incolarum & ædium frequentia, & Schola, quam optime inſtituta concinnum; vulgo *Emmerick*, *Aſciburgium* Taciti Scholiaſtis. Id autem non vacare errore Newenarius docet. Atque hæc de Clivia: reſtat paucis explicandus *Iuliacenſis Ducatus* vulgo *Iuliers* ſeu *Gulick*. Nomen illi ab Opido *Iuliaco*. Situs eſt inter flu, Rhenū & Moſam, idem pæne qui Cliviæ, niſi quod hæc Septentrionalior ille Meridionalior ſit. Conregionales enim alioqui eoſdem habent. Regionis Aër bonus & ſalubris: Ager utcumque fertilis Frumenti omnis generis, quod ponderoſum valde eſt. Profert quoque *Iſatim* herbam Tinctorum, vulgo *Waid*, quæ Accolis magnum quæſtum reddit: eſtque Paſcuis lætus, Vinum vero haud gignit. Sunt hic permulta domeſtica Animalia, & imprimis Equi optimi. Principes Iuliacenſes ab Euſtathio Gotefridi Bilionei fratre ortum ducere exiſtimantur. Cæterum Iuliacenſis ditio Comitatus olim fuit, & anno CIↃCCCXXIX a Ludovico Imperatore in Marchionatum evectus fuit, ac deinde XXX poſt annis a Carolo IV in Comitiis Metenſibus fuit erectus in Ducatum, id quod Cuſpinianus ſub titulo hujus Imperatoris oſtendit. Primus autem Marchio qui & poſtea Dux *Gulielmus* IV. Hujus filius *Gulielmus* Patri ſucceſſit in Ducatibus Iuliacenſi & Gelrenſi. Hic quum improlis obiiſſet, ſucceſſorem reliquit *Raynoldum* fratrem. Eoque mortuo ſine hærede relicta ejus uxor Affini

Ducatus Iuliacenſis.
Situs.
Aeris temperies.
Soli fertilitas.
Animalium varietas
Imperium Majorum.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [390] - 388
PUBLIC DOMAIN

fini ſuo *Adolpho Bergenſi* nupſit, qui factus eſt Dux Iuliacenſis & Bergenſis. His ſine liberis mortuis, factus eſt *Gulielmus* Dux Iuliacenſis atque Bergenſis, genuitque Filium nomine *Gerardum*, in paterna ditione ſucceſſorem. Gerardo natus filius *Gulielmus*, qui unicam Filiam ſuam tradidit uxorem, Ducis Clivenſis unico Filio *Ioanni*: ſicque tres Ducatus, Bergenſis, Iuliacenſis, & Clivenſis in unam redacti ſunt ditionem. Genuit autem iſte Ioannes filium Gulielmum, qui quartum Ducatum, nempe Gelrenſem, junxit tribus Ducatibus, Clivenſi, Iuliacenſi & Bergenſi, ſed excitato bello Anno CIↃ IↃXLII, victus a Carolo V, ſua ditione ſpoliatus, fuit, ac deinde rurſus ea certis conditionibus donatus, præter Gelriam tamen, ducta uxore Filia Ferdinandi Rom. Regis. Primaria ejus Vrbs quæ & Ducatui nomen dedit, eſt *Juliacum* vulgo *Gulich*, cujus etiam in Itinerario meminit Antonius, ſitum eſt ad Ruram fluvium. Opida præter Iuliacum ſunt *Marcodurum*, vulgo *Duren*, Civitas ex eo tempore illuſtrior & notior facta, quo graviſſimam Caroli V obſidionem pertulit. *Monaſterium Eyphaleæ* Opidum amœnum inter Montium convalles haud procul ab Ervatis fluvii fontibus; *Euskirchia*, *Berchemum*, *Caſtrum* vulgo *Caſter*, a magnifico caſtro quo munitum eſt, *Grevenbroick*, *Sladbach*, *Dalen*, *VVaſſenberg* Opidula ſunt. Arces frequentiſſimas habet, quæ Nobilibus & Equeſtribus familiis nomen dederunt, *Palant*, *Meroden*, *Renſſchenberg*, *Neſſelroden*, *VVachtendonck*. Eſt etiam *Baronatus vvickradienſis* Arcem habens munitiſſimam, *Quadorum ſedem*. In hoc ipſo tractu ſita eſt urbs Aquenſis, *Aquiſgranum*, recentioribus *Vetera* Ptolemęo, in qua *Legio* XXX *Ulpia*: ſed apud Antoninum eſt XX & *Legio* XXX *Ulpia*: aliis huic loco vicinus. Lhuithprandus *Grani Palatinum* vocat. Rhegino *Thermas Grani* & *Aquis Palatium*. Sæpius etiam *Aquæ* ſimpliciter ab illius ſæculi ſcriptoribus nuncupatur: vulgo *Aken*, Germanis *Ach*, Gallis *Aix* dicitur. Vrbs eſt nobiliſſima; Aëre fruitur ſaluberrimo, agroque gaudet pulcherrimo, quanquam quod ad ædificia ſtructuraſque attinet, nequaquam veteri famæ, nobilitati, ſplendorique reſpondeat. Balnea thermaſque tam intra urbis Mœnia, quam extra, è terra erumpentibus aquis natura calidis habet, multiſque ac variis morbis adprime utiles. Eſtq; hæc urbs ſede Caroli Magni qui hic obiit & ſepultus eſt, celebrata. Fluvios habēt hæ regiones prętęr Rhenum *Ruram*, ſive *Roram* qui ad Vbiorum Opidulum, *Roeroot*, quod finem Roræ ſonat, Rheno miſcetur, ubi videre eſt duorum fluminum concurrentium evidentiſſimum diſcrimen, quorum hoc viride illud ſubalbum apparet. Et quidem uſque adeo tortuoſus eſt Rora tantiſque ambagibus fertur, ut propemodum ipſe Mæander videri poſſit: tam autem violentus eſt, & vehementi curſu fertur, ut quandoque per arva viam rumpat, adeo ut brevi temporis ſpacio duo vel tria jugera alluvione hinc adimat, illuc adjiciat; vel contra, paullo poſt ſolum quodcumq; inundat, calculis implet, atq; corrumpit: *Nerſam* item, *Lupiam*, *Angram*, *Duſelum*, *Erffat*, *Nirſi*, *Vormium* & alias. Nec Silvæ deſunt, inter quas, illa quam Tacitus *Saltum Teutoburgenſem* vocat, Duisburgo vicina, quod cingit pluſquam medium quibuſdam in locis vix quatuor, aut quinque baliſtarum diſtans, vaſtiſſima eſt & ampliſſima, in qua innumeræ Feræ conſpiciuntur. Rivulos habet plurimos, & limpidiſſimos: Montes ſunt excelſi arboribus prælatis circumquaque veſtiti. Sed de his hactenus.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [391] - 389
PUBLIC DOMAIN

Regio & unde dicta.

Leodienſi Diœceſi nomen ab Vrbe primaria *Leodio*. Huic vero a cæſa Legione Romana in ea valle, ubi nunc *Leodium*, nomen inditum conſtanter adfirmat Hubertus Thomas *Leodius*: ipſi quoque Indigenæ vocant *Liege*, quaſi *Legionem* dicerent. Alii exiſtimant nomen habere a rivulo quodam ignobili *Legia*, qui tertio ab Vrbe Milliari ortus, intra Vrbem Moſæ commiſcetur; Vulgo *l'Eveſché de Liege*.

Situs.

Adjacet illi ad Boream & Occidentem Brabantia; ad Ortum partim Moſa, partim Ducatus Limburgenſis; ad Auſtrum Comitatus Namurcenſis. Longitudo ejus Milliarium Leodienſ. XXXI: Latitudo XV. Aëre gaudet

Cœli qualitas.

purgato, temperato & ſalubri;

Soli fertilitas.

Agro amœno, fertili, omnibus rebus adfluente; inprimis verſus Boream, qua Brabantiæ contermina: ibi Frumenti & omnis generis Fructuum admodum ferax eſt, nonnullis in locis etiam Vini. Verſus Meridiem vero, qua Lutzenburgum & Galliam attingit, paullo ſterilior, Montibuſque aſperior: & Nemoribus (Arduennę enim ſaltus totius Galliæ, auctore Cæſare maximi, hic paſſim cernuntur reliquæ) horridior. Hæc facies ſoli exterior: intus autem & in viſceribus, habet Ferri & Plumbi, atque etiam Auri optimi Fodinas, ſed Auri parciores. Sunt etiam in Montibus Lapidicinæ ex quibus in Magnatum ſepulturas Marmor candidi coloris, quod *Alabaſtrites* Græcis appellatur: & varii coloris eruitur. Sunt & Saxa grandia, foſſilia, ad ignem idonea, quæ ſummo labore, & non niſi cum grandi vitæ diſcrimine ex altis Montibus, atque etiam ſub ipſo Moſæ alveo magnis cavernis excavato petuntur, atque in Provincias noſtras navibus deferuntur, pretio in ſingulos annos excedente ſummam centies mille ducatorum. Hunc lapidem vulgo vocant curbonem Leodienſem, *Charbon de Liege*: Is ubi ſemel ignem concipit, paullatim accenditur, oleo reſtinguitur, aqua vires concipit: Calor ei vehementiſſimus: quo fit ut Leodienſes tria ſibi præ aliis gentibus arrogant: Panem pane meliorem: Ferrum ferro durius: Ignem igne calidiorem. Vſum hujus ſaxi repertum primum aſſerunt, Anno CIↃ CXCIIX, a quodam peregrino, qui Fabro cuidam ferrario eum commonſtravit.

Animalium varietas.

Omni præterea Pecorum genere abundat regio: nec deſunt Silvæ, opimas quæ præbent Venationes, jucundaque Aucupia. Hanc regionem ad fidem Chriſtianam converſam tradunt a S. Materno Patavino, primo Tungrenſium Epiſcopo circa annum Domini Centeſimum primum. Epiſcopalis enim ſedes quæ nunc Leodii eſt, tunc Tungris erat, manſitque uſque ad annum CCCCXCIIX, quo tempore (quum Hunni Duce Attila in Germaniam irrupiſſent, & Civitatem iſtam una cum aliis Opidis vaſtaſſent) a S. Servatio Trajectum ad Moſam tranſlata fuit: manſitque ibidem uſque ad tempora D. Huberti Epiſcopi, qui Anno ſeptingenteſimo decimo tertio, eam Leodium tranſtulit, ubi etiamnum viſitur. Porro a D. Huberto primo Epiſcopo Leodienſi uſque ad noſtra tempora LVII Præſules a Guicciardino numerantur: apud quem plura de his lege. Neque ſolum hic Præſul Epiſcopus eſt verum etiam Princeps Imperii, Dux Bovillionenſis, Marchio Francimontii, & Comes Lotenſis & Hasbaniæ. Veteres hujus Epiſcopatus Incolæ fuerunt *Eburones*, *Tungri*, *Centrones*, & *Caroſi*. Occupat jam magnam Lotharingię antiquę partem, continet namque ſub nomine Leodienſis Diœceſis, *Ducatum Bovillionenſem*: *Marchionatum Francimonti*; *Comitatum Haſbaniæ*, aut (*Haſpengouw*) & *Lotenſem*:

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [393] - 391

PUBLIC DOMAIN

Lotenſem: multaſque Baronias, ut vocant. Numeranturque in hoc Tractu, præter Trajectum, cujus media pars Duci Brabantiæ paret, xxiv Vrbes muris munitæ & cio iocc pagi templis turrigeris ornati, multæque Abbatię & Dominia. Vrbium nomina hæc ſunt: *Leodium, Bolionium, Francimontium, Loots, Borchvvorm, Tungri, Hoium, Haſſelt, Dinantum, Maſacum, Stochum, Bilſenum, S. Trudonis, Viſetum, Tumum, Varem, Beringum*, *Herck, Bree, Pera, Hamontium, Sineium, Foſſa* & *Covinumm*, ut eas numerat & nominat Guicciardinus. Harum omnium Metropolis eſt *Leodium*, nonnullis *Auguſta Eburonum*, Incolis *Liege*; Teutones *Luyck & Luttich* vocant. Vrbs antiqua, cujus prima auſpicia in Ambiorigem magnanimum Eburonum Regem Hubertus Thomas Leodius refert, quo duce indigenæ per inſidias obruerunt Cottam & Sabinum, interfecta Legione una Romanorum, cum v cohortibus, quemadmodum id C. Cæſar lib. v. Commentariorum ſuorum de bello Gallico prolixe refert. Alii Vrbem arbitrantur eſſe novitiam, conditam a D. Huberto Aquitano; cujus ſententiæ error manifeſtiſſime ex Monimentorum quorundam & ſtructurarum antiquitate convincitur. Præter *Moſam* & *Legiam* influunt in Vrbem alia aliquot Flumina, *Utes*, *Veſa*, *Ambluarus*, ex Silva Arduenna orti. Sunt & Fontes illimes & pellucidi tam frequentes, ut multæ privatorum domus binos aut ternos habeant. Vrbs ipſa laxa eſt, Monteſque & valles aliquot complectitur; Ambitus ejus eſt iv Italicorum Milliarium. Ædificia ampla, ac præ cæteris ſuperbum eſt & magnificum Epiſcopi Palatium, exſtructum a Cardinali Erardo Epiſcopo Leodienſi. Publicis vero Templorum ſtructuris, ſive numerum Eccleſiarum ſpectes, ſive elegantiam, ſplendorem, divitias, omnes ſuperat non modo Gallię, ſed etiam Germaniæ utriuſque civitates. Octo in ea ſunt Templa Collegiata, in quibus divites admodum Canonici: Splendiſſimum vero eſt Templum D. Lamberti, qui tutelę præeſt civitatis. Templum hoc Cathedrale eſt: cujus Epiſcopus totius ditionis & Diœceſeos Princeps, Canonici Conſiliarii; ſed ad Canonicatum nemo admittitur, qui non ſit aut nobili prognatus ſtemmate, aut alioqui Doctor vel Licentiatus; licetque Canonico (niſi in ſacerdotum numerum fuerit cooptatus) reſignare beneficium, uxorem ducere, aliud quodvis munus ſuſcipere. In hoc Templo multa admodum ſunt vaſa magni pretii, multa ornamenta aurea argenteaque: inter alia, ſtatua eſt D. Georgii ex puro auro, quam Carolus Burgundiæ Dux conſecravit. Sunt & quatuor Abbatiæ perquam opulentæ, & Bibliothecis inſtructiſſimis exornatæ. Paroeciæ intra vrbem ſunt xxxii cum Eccleſiis totidem. Atque ex his apparet, non immerito a Petrarcha olim ſcriptum, *Vidi Leodium inſignem Clero locum*. Epiſcopus jus habet titulumque Principis: tanta tamen libertate & tot privilegiis conceſſis Civitati, ut pæne libera videri poſſit. Habet enim ſuos Conſules, Scabinos, Magiſtratum. Studia hic olim magno in honore fuere, adeo ut obſervatum ſit, uno eodemque tempore Leodii ix Regum Filios, xxiv Ducum, xxix Comitum, litteris artibuſque humanioribus operam navaſſe; præter Baronum & aliorum Illuſtrium Virorum liberos, qui plerique omnes Canonici erant Templi D. Lamberti. *Bolionium*, *Bouillon*, Caſtellum eſt quarto *Ivoys* milliari, decimoſexto a *Leodio* in Montis vertice mirabili artificio exſtructum: ſedes Ducum Buillonenſium. Ab hac nomen habuit *Gotefredus* Dux Lotharingiæ, qui anno cioxcvi in Concilio generali

Vrbes.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [394] - 392
PUBLIC DOMAIN

generali celebrato Claremontii in Arvernia, una cum Fratribus Eustatio & Balduino sacram militiam suscepit adversus infideles, pro recuperanda Terra Sancta. Quo tempore Illustris ac vere generosus Heros, ut esset ad militiam illam expeditior, Sperto Episcopo Leodensi Ducatum illum vendidit, majore gloria vendentis quam ementis. Hujus virtute anno cIↃ IↃ capta sunt a Christianis Hierosolyma. Ei cum ab exercitu ob præclara merita regnum Hierosolymitanum cum corona offerretur, negavit (en Principis Christiani pectus) se auream coronam aut Regium titulum eo loco suscepturum, in quo Servator humani generis coronam spineam tulisset. *Francimontium* olim Opidum fuit muro clausum, nunc muris disjectis patet: in eo Cardinalis Eradus, quem antea retuli, munimentum exstruxit. Abest Leodio IV milliaribus, estque titulo Marchionatus insignitum. *Tuini* (pagus hic est Francimontio proximus,) Metalla sunt plumbi optima, & in montibus vicinis Lapidicinæ Marmoreæ. *Tungri* tribus mill. absunt a Trajecto Mosæ, (*Maestricht*) totidem a Leodio: Civitas eorum *Tongren* hodie appellatur, sita ad fluvium *Iecher*; nomen habet a Tungris Germaniæ populis, qui relicta patria primi Rhenum trajecerunt, & has sibi delegerunt sedes. Vrbs est omnium Brabantiæ Civitatum antiquissima. Ab hac urbe usque Lutetiam Parisiorum iter est Mill. Ital. cc quod totum iter lapide constratum fuit, exstantibus etiam nunc ejus viæ reliquiis manifestissimis. Argumentum summæ antiquitatis est Templum Herculis intra urbem, cujus statua ante portam etiam hodie conspici potest. *Hoium, Hoy*, habet appellationem a rivulo impetuosissimo qui hoc loco in Mosam præceps fluit; distat Leodio V mill. Quarto milliari a Leodio ad Demerum Opidulum est *Bilsen*, & extra illud pagus *Munsterhilsten*, Tertio milliari a Tungris urbs est *S. Trudonis*, vulgo *Sainct Truden, Centronum*, ut quidam arbitrantur sedes, quorum frequens apud Iulium Cæsarem mentio. Vno milliari a Leodio pagus est *Ebure*, quæ Eburonum caput fuisse creditur. Traiecti partem, ut & hoc obiter addam, huic Diœcesi accessisse ex donatione Pori, cujusdam Lovanienſis Comitis, scribit Placentius. Reliqua Opida brevitati studens omitto. Fluminibus undique rigatur hæc regio, quorum maxima pars Mosæ miscetur: suntque *Legia*, sive *Legio, Vtes, Veses, Ambluarus, Ieckel, Hoy, Vesera, Vl, Voer, Vrt*, reliqui per Demeram ad Scaldin deferuntur: uti sunt *Ratbeck, Stimmer, Herek, Hesp*, amnes limpidissimi, qui Piscium fluviatilium genus omne abunde subministrant. *Flumina.* Fons hic fuit de quo litigant inter se Viri docti. Alii contendunt esse adhuc intra urbem: alii (quibus adsentitur accuratissimus Scriptor & qui hujus rei fidem singulari cura experiri voluit Lud. Guicciardinus) extra eam, sesquimiliari a Limburgo, V mill. a Leodio, VIII a Tungris, iuxta *Spa* vicum, in Nemore quodam amœno & jucundo, parte Silvæ Arduennæ. Huius fontis mirabilis efficacia in morbis desperatissimis, Phtisi, Hydrope, Febribus atque aliis. *Montes. Silvæ.* Montibus etiam Regio hinc inde attollitur, in quibus divites Fodinæ, de quibus supra. Silvis etiam passim umbrosa; Arduennæ portiones sunt Silvæ Iulio Cæsari celebratissimæ. Eius Portiuncula Comitatui Namurcensi vicina *Saltus Marlignianus* dicitur. Atque hæc hactenus de Diœcesi Leodiensi; nunc ad reliqua Pergamus.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [395] - 393
PUBLIC DOMAIN

WALDECK

COMITATVS.

Qui hanc Tabulam primus descripsit & ædidit, Iodocus Moers a Corbach, duos Nobilium Ordines sub Comite VValdeccio enumerat, unum liberum intra Comitatum commorantem, alterum tam extra, quam intra Comitatum Feudo Comiti adstrictum; Hos ergo Ordines, cum nihil pręterea habeam, hic adnumerabo, & quæ illorum domus Tabulæ insunt, indicabo.

Stemmata Nobilium liberorum intra Comitatum sunt Virmundt, Meissenburg, Gogreben, Zertzen, Volmerichausen, Dalvvig, Eppe, Rodehausen, Reen, Sconstat, Hertzinghausen, Tvvist, Hanxtleden, Greismar, Roman, Dorfelt.

Stemmata Feudatariorum tam extra quam intra Comitatum: VVitstein, Reitesel, Spiegel, Calenberg, VVestfal, Canstein, Malspurg, Lebenstein, Mengersen, Mescheden, Beinenburg, Papenheim, VVulfft, Volkenbergh, Vrf.

Ad

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [397] - 395
PUBLIC DOMAIN

Regio & vnde dicta.

AD Mercatorem redeo, apud quem sequitur *Waldeccia* vel *VValdeccensis Comitatus*, vulgo *De Grafschaft VValdeck*. Nomen haber ab urbe VValdeckia: estque Hassiæ non minima pars

Situs.

Conjacet illi ad Orientem quidem Hassia: ad Septentrionem Episcopatus Paderbornensis: Occidentalior pars Diœcesim respicit Colonien sem Longitudo & Latitudo Comitatus est VI milliarium.

Soli fertilitas.

Solum, fertili campo, apricis collibus, irriguis amnibus felix: Frumentum profert magna copia & Vinum: Metalla gignit varii generis, Aurum, Argentum, Æs, Ferrum, Plumbum, Argentum Vivum, Alumen, & Salem. Circa VVildungam enim urbem, arcemque Eisenburgum pleraque hæc è Terræ visceribus rara felicitate effodiuntur. Sunt & Saxa grandia, fossilia, (qualia in Episcopatu Leodiensi) ad ignem idonea: Germanis *Steinkolen*, his ignem focumque tanquam carbonibus fovent.

Animalium varietas.

Varii generis producit Animalia, magnamque in Silvis Ferarum copiam, quæ ad venationes frequentes Incolas exstimulant.

Imperiũ Majorum.

Originem autem Comitum VValdeccensium, a *VVidechindo* Comite in Snalenberg, quem *Carolus Magnus* Ecclesiæ Paderbornensis, a se primum fundatę, Advocatum id est, (si vera est *Advocati* interpetatio, quam Iac. Meyerus aliique afferunt) Civitatis Principem constituit, arcessunt. Quod jus ex posteris quidam *VVidechindus* Comes VValdeccensis, cum Friderico Barbarossa in Asiam profecturus, acceptis CCC Argenti Marcis, collegio remisisse scribitur. Nec vero continua superiorum Comitum familiæ series adnotata, quod sciam, exstat. Itaque ab Henrico Ferreo, qui Corbachiam antea liberam, Imperio Comitum primum subjecit, series ad nostra tempora deducta adscribitur. *Henricus Ferreus* Arcis Laudoiæ conditor, Corbachiam anno CIↃ CCCLXVI die XI Martii oppressam, sibi parere coegit. *Henricus*, Fridericum Ducem Brunsvvicensem electum Imp. ad Frislariam interfecit anno CIↃ CCCC, uxor *Elizabetha Bergensis*. *Henricus* cœpit anno CIↃ CCCCX sexennale bellum cum Pattibergiis, finivit CIↃ CCCCXVIII. Patrocinio Ludovici Hassiæ Principis se primus subjecit anno CIↃ CCCCXXVIII. *VVolradus* Comes a VValdeck ab Episcopo Moguntino, Frislariæ & aliis quæ in Hassia tenet Opidis præfectus CIↃ CCCCXXXIII. *Philippus* I. *Philippi* I. filius, Vxor *Anna* filia Ioannis II Ducis Clivensis. *VVolradus* II Pius, doctus & humanus: Præses colloquii Ratisbonensis anno CIↃ IↃLVI, mortuus CIↃ IↃ LXXVIII. Iosias natus anno CIↃ IↃLIIII, mortuus CIↃ ICLXXXVIII. *Christianus & VVolradus*, Comitis Iosiæ filii. Ad dignitatẽ autem Officii Imperialis quod attinet, inter IV Servos seu Milites Imperii, Comitatus hic primus numeratur: Sũt enim *VValdeck*, *Hirten*, *Fulchen*, *Arnsperg*, *Rabnavv*.

Vrbes.

Vrbs primaria *VValdeccia*, vulgo *Waldeck*, quę regioni nomẽ dedit, Arce prædita, quam *Edera* fluvius alluit. Sunt & *Astinchusa*, *Dudinchusa* Opida: *Landavia* urbs cum adjũcta Arce: *Mengerhusa* urbs quoque cum Arce. Comitum hodie sedes, duobus a VValdeccia milliaribus distat: *Rodenum* urbs & Arx, in cujus Territorio venationes sunt frequentes. *VVetterburgum* Arx locus adspectu & positu peramœnus, inter Tvvistam videlicet & Ahram fluvios sita: *VVildunga* urbs quæ novo & veteri nomine ac loco distincta est: juxta quam Fodinæ Metallicæ: ex quibus magna vis Auri, Æris & Ferri quotidie eruitur. Sunt & hic fontes acidi ad quos variarum regionum ægri ante annos aliquot solebant confluere. Coquitur hic etiam optima Cerevisia, qua præstantiorem non habet hæc regio. *Frienhagen* Carolini judicii sedes: *Saxenhusen*

husen, Saxenberga, Furstenberga Opida: *Eisenburgum* arx, cujus ager ut Wildungæ, Aurum & Ferrum suppeditat: quo Lithanthraces quoque effodiuntur: *Eilhusia* Arx situ spectabilis, ab Vrbe amne dividitur: *Corbachia* urbs munita: Auri fodinarum ad eam, ante trecentos annos mentionem fecit Albertus Magnus, & quidem de auro ibi effosso, cum igne probatur ac purum redditur, minus quam de Bohemico, ullove alio consumi adfirmat. Nec vero hodie venæ illæ prorsus ex haustæ sunt: nam haud procul Corbachia ex arena sæpiuscule lota Aurum abstergitur. *Neuburga* Arx & Opidum: *Ither Arx*: & *VVerba* Monasterium. Regio hæc fluminibus irrigatur variis (inter quæ agmen primum merito ducit *Edera*, qui Tagi Hispaniæ, Hebri Thracię, Pactoli Asiæ æmulus, aureas quoque vehit arenas, tũ & Piscibus siquis alius refertissimus, mediam fere Provinciam VValdeccensem secat: ex Nassaviæ Montibus per Comitatum VVitgẽstein ad Francobergam adlabens, & arcem VValdeccensem præcipiti rupe conspicuam, in ima valle altissimis undique Montibus septam, abluens: Frislariam Hassiæ Opidum præterlapsus recepto Sualma, in Fuldam supra Cassellam, atque inde in Visurgim se exonerat. Sequuntur *Dimila, Twista, Urba, Ahra, & Ither* amnes. Nec Montes desunt, inter quos qui vernaculè dicuntur *Grunebeckerberg, VVinterberg, Den Astenberg* cum aliis qui in Tabula Mercatoris cernuntur. Sunt & Silvæ in hoc tractu frequentes *Alde vvaldt, VVeter holt, Geppenhage, Plat*: alias prætereo, quæ passim per hunc Comitatũ hic ibi sparsæ. Atque hæc de VValdeccensi Comitatu hactenus, ad Palatinatum Rheni transeamus.

Flumina.

Montes.

Silvæ.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [399] - 397
PUBLIC DOMAIN

Regio & unde dicta.

Aldeccia succedit in mea Methodo *Palatinatus Rheni*, vulgo *die Pfaltz*. Hanc nobilem Germaniæ partem nonnulli à Palatio Rheni nomen accepisse; Alii à Caroli Magni institutione; alii a Palatio Trevirensi sic nominatam volunt. Beatus Rhenanus conatur probare ex Ammiano Marcellino, Palatinatus ditionem & nomen a Palas Regione descendisse. Scribit enim Ammianus in hunc modum: *Constituto ponte prope Moguntiacum, cohortes transgressa sunt Rhenum, in regione Capelliatiana, quæ a Palas nomen habet, castra sunt posita.* Et alibi: *Quum ventum esset ad regionem, cui Capellatij vel Palas nomen est, ubi terminales lapides, Romanorum & Burgundionum confinia distinguebant, castra sunt posita.* His subiicit Rhenanus: Hic advertere licet Principem Palatinum non a Palatio Cæsaris, vel ædificiolo illo quod in Rheno ostenditur, nomenclaturam suam possidere, sed vetustissimam a Regione esse natam adpellationem. Hæc ille. Sed cùm plures, aliorumque Locorum Comites Palatini, in historiis recenseantur, hodieque etiamnum sint, hanc de Etymo Palatini, sententiam plerique reiiciunt. Huc accedit quod ante cccc annos, neque castra, neque Opida in hac regione, ubi hodie habitant, habuerunt; sed intra hos annos quicquid locorum juxta Rhenum habet, vel emerunt, vel armis adquisiverunt. Plerisque magis adlubescit, si a Palatio Comes Palatinus dicatur. Qui dignitatis & claritatis ordo velut senatorius jam olim sub Imperatoribus esse cœpit. Hinc qui in Comitatu Palatii præsto essent Principi, Palatini vocabantur.

Situs.

Habet hæc Regio ab Occidente Zvveibruckensem Ducatum; qua Oriens est occurrit Franconia & VVirtembergensis Ducatus: qua Septentrio, partim Mœno flumine, partim extremâ Silvâ quam Ottonicam vocant, terminatur; Alsatiam attingit a Meridie.

Soli fertilitas.

Tractus hic universus amœnitate, fertilitate, & ubere omnium Rerum copia vix ulli Germaniæ parti cedit. Montes plerique vitiferi sunt, Vinumque præstantissimum proferunt, aliis remotioribus locis expetitum: iidem ad Boream castaneis referti. In Agris copiosa Frumenti Seges, Tritici, Siliginis, Hordei. Nec desunt Pomaria, & Horti omnium felicium Arborum genere consiti, qui passim in hac regione plurimi visuntur, magna pomorum ubertate scatentes.

Animalium varietas.

Inter VVormaciam, Heydelbergam, Neostadium, Crucenacum, Oppenheimum generosissimæ sunt Vites: Imprimis Pfettershemii, cujus bonitas cum Setiis, Falernis, Cæcubis certare possit. Silvæ etiam & Montes referti sunt Feris, potissimùm Cervis. Quin & Incolæ plurimos in Silvis nutriunt Hircos, Hœdos, & Capras, eò quod hæc Animalia potius silvestribus delectantur saltibus, quàm pratis. A carpendo enim Capræ dicuntur, ideoque in lege locationis fundi excipi solet, ne Colonus Capram in fundo pascat. Prope Heydelbergam est magna copia Ardearum, ibique in Nemore nidificant. Est autem auis aquatilis, quippe quæ vivit ex aqua, & tamen horret pluvias aliasque tempestates, quas in sublime volans evitare conatur, juxta illud Virgilii: *Atque altam supra volat Ardea nubem.* Vocatur etiam ob id Ardea, quod ardua suo volatu petat. Ponit nidum suum in altissimis arboribus, oditque natura Accipitrem Fringillarium seu Nisum, sicut vicissim Accipiter exitium illius continuò quærit. Decertantes autem in sublimi aere, uterque id unum conatur, ut alterum

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [401] - 399
PUBLIC DOMAIN

alterum adſcendendo ſuperet. Si Accipiter altiorem obtinuerit locum, impetu quodam obruit hoſtem atque extinguit. Sed ad rem. Fuerunt ab initio *Palatini* Palatiorum Præfecti, præſertim in Curiis Imperatorum, quos Franci olim *Maiores-domus* vel *Palatij* vocaverunt. Quando autem ditio Palatinatus Rheni fuerit inſtituta, & ubi locorum Palatini Rheni ante quadringentos & quingentos annos ſe continuerint, non licuit mihi inveſtigare, variæ enim hic hominum conjecturæ. Sunt qui aiunt primos Palatinos ſimplices fuiſſe Nobiles, uſque ad tempora Ottonis III, quando Principes Electores fuerunt conſtituti: tunc enim illis major dignitas fuit conſtituta. Primus Palatinus Elector fuit *Henricus*, qui cum ceteris Electoribus Anno CIↃXLVII Imperatorem conſtituit D. Henricum. At ubi ſuam habuerit Curiam, cui præſederit regioni, quos audientes habuerit populos, ipſe & aliquot ejus ſucceſſores, a nullo inveni ſcriptum, inquit Munſterus, nec Principes ipſi qui hodie præſident Palatinatui id ſciunt, niſi quod quidam, ſed ſine certo teſtimonio, putant Principes Palatinos olim VVormaciæ conſediſſe, & magnam in ea Vrbe habuiſſe juriſdictionem. Hoc conſtat, Conradum Ducem Franconiæ anno CCIↃXLII ſuam ſedem Wormaciæ habuiſſe: de Principe Palatino nihil tale invenitur. Sedes hic olim *Intuergorum*, *Nemetum* etiam & *Vangionum*, ut nonnulli opinantur. *Intuergi*, Germaniæ populi: Hos Peucerus in Palatinatu conſtituit circa Heydelbergam, quæ regio etiam *Capellatium* & *Pallas* vocata fuit, ut ſupra ex Marcellino retuli. *Nemetes*, Ptolemæo & aliis, Germaniæ ad Rhenum populi, finitimi Metenſibus, Argentinenſibus, VVormacienſibus; *Spier* hodie urbs Epiſcopalis in Germania B. Rhenano. *Auguſta Nemetum* hæc Aethico. *Vangiones* Ptol. itidem Germaniæ populi ad Rhenum: *Wormſer Biſthumbs* B. Rhenano & Lichtenavio. Sed contra affirmat Pitchaymerus, *Vangiones* eſſe *Spirenſes*, *Nemetes* vero *Wormacienſes*. Rationem addit Irenicus, nempe quod Ptolemæus, qui in deſcriptione Rheni ſolitus ſit a Meridie in Septentrionem decurrere, primum meminit Vangionum, deinde Nemetum. Sig. Gemblacenſis tamen, qui ante annos ſcripſit circiter quingentos, VVormatium Vangionum Vrbem vocat. VVormarium Vrbem olim vocatam *Vangionum* ſpeculam, ex antiqua ibidem inſcriptione, colligit quoque Ioannes Heroldus. *Vaingen* interpretatur Lazius. Vrbes memorantur XLVIII, quarum Caput *Heydelberga*, Principis Palatini ſedes. Nomen habet vel a gentibus, hæ enim Germanis dicuntur *Heyden*: vel a Myrto, quem iidem vocant *Heydelbeer*, atque ob hanc cauſſam eruditiſſimus Meliſſus eam urbem appellat *Myrtilletum*, *Durlacum*, cujus meminit Abbas Vrſpergenſis Pyramio eſt; quod aliis *Durlach*, & rectius. Ioannes Heroldus vocat *Capellatium*, aliis tamen *Capellatium* eſt ipſe Palatinatus, ut modo diximus. Munſtero tractus eſt qua iter Francofordia Heydelbergam, *Bergſtraſſe* dictus. Sunt etiam qui Ptolemaicam *Budorim* hic ſitam fuiſſe putent; ſed hi præter inanem conjecturam nihil adferunt. Budorim enim ſtatuit Ptolemæus Latitud. graduum LI. Quum Heydelberga habeat, latitudinem Graduum duntaxat XLIX. Min. XXXV; vulgo *Heydelberg*. Sunt alii qui contendunt legendum & ſcribendum *Edelberg* quod ſonat nobilem Montem: alii vero *Eidelberg*, quod meros Montes ſignificat. Sita eſt ad Nicrum ſive Neccarum flu., in faucibus Montium Celedris.

Imperium majorum.

Vrbes.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [402] - 400
PUBLIC DOMAIN

Celebris fuit jam inde ab anno CIↃCCCXLVI insigni Litterarum & Sapientiæ Gymnasio, quod iis temporibus constitutũ est a *Ruperto* seniore Principe Palatino, qui etiam ad ejus curam Marsilium quendam Vltraiectinum Parisiis evocanit. Ex eo semper inclyta fuit Doctorum & Studiosorum frequentia. Inter Doctores celebres fuere Rodolphus Agricola, Ioannes Dalburgius, Ioannes Virdungus, Gulielmus Xilander, Thomas Erastus, Zacharias Vrsinus, atque alii plurimi. Porro universus Palatinatus in quatuor Præposituras tributus est, quas illi *Ampten* vocant, Heydelbergensem, Alzæensem, Neostadiensem, & Mosbachensem, ab Vrbibus Heydelberga, Alzea, Neostadio & Mosbaco nuncupatas. Sunt præterea *Bretta*, Opidum mediocre ad Salzam fluvium Patria Philippi Melanchtonis, summi Liberalium Artium Magistri: *Ladeburgum*, a Castris Latinis Peucero dictum, pignori datum est Duci Ruperto Seniori pro media ejus parte anno CIↃ CCCLXXI. Altera medietas obvenit Episcopo VVormacienſi. Eidem Principi vendidit Sifridus a Stralnberg anno CIↃ CCCXLVII Opidum *Schrieſſen* & Castrum Stralnberg. Et anno CIↃ CCCXLIIII Opidum *Weinheim* per arbitros est memorato Principi adjudicatum, quod antea Episcopus Moguntinus possederat. Sunt item, *Cauba*, *Gelhusen*, *Sint Zon*, *Luden* ad Tuberum flu. *Oppenheim*, *Cæsarea Lutra*, *Ingelheimum*, *Lovvensteinum*: in Brutenia Ditione *Bruxella*, & alia, quæ in Tabula obvia sunt, ut & Arces & Pagi. Flumina præcipua sunt *Rhenus* & *Necarus*. Hic medium Palatinum secat irrigatque, ac prope Ladeburgum Rheno immergitur, Veteribus *Nicer* dictus: Piscium & inprimis Mullorum, quos vulgo *Barbones* vocant, fœcundus, si quis alius Amnis. Descendunt quoque per hunc fluvium continuæ lignorum rates, ex Ottonica Silva, quæ ex Necaro in Rhenum deferuntur. Ignobiliores sunt *Tuberus*, *Lutherus*, *Jaxtus* aliique. Regio universim tum montuosa, tum campestris: Montes habet insignes in quibus præstantissima Vina decoquuntur. Nec desunt Silvæ opimas venationes præbentes. Inter Silvas ea est quæ dicitur *Ottonica* sive *Ottonis*: estque Pars Hercyniæ Silvæ. Latitudo ejus extenditur a Neccaro usque ad Mœnum, & Longitudo a montana via vulgo *Bergstras*, usque ad Tuberum flu. Sed hæc hactenus. Multa in Palatinatu Templa, multa etiam fuere monasteria, inter quæ *Lauriſſense* vulgo *Lorsch*, per Carolum Magnum, aut ut alii putant per Pipinum constructum: de cujus Bibliotheca sic Munsterus: Non est locus in Germania, ubi vetustiot quã in hoc Monastetio Bibliotheca fuerit. Vidi ibi exemplar unum quod manu Virgelii scriptum titulus præmonebat. Inventus est ibi quoq; ultimus liber Ammiani Marcellini, qui & jam publicatus est, scriptus majusculis tantum literis. Ioannes Dalgurbius Episcopus VVormacienſis, Vir Doctissimus, transtulit inde ad Bibliothecam Ladenburgensem meliores quosq; codices. Ceterum Sextus Circulus Imperii est quatuor Electorum, qui sunt: Comes *Palatinus Rheni*: Archiepiscopi *Mens*, *Trier*, & *Coln*. Civitates liberę sunt *Mentz*, *Coln*, *Trier*, *Gelenhausen*. Principes & Domini: *Palatinus* cum suo Territorio: Com. *Nauſſau*, & *Beilstain*: *H. Reifferscheidt*, & *Rheineck*: *Teutsch Ordens Hern in Coblentz*: Abb. S. *Maximini* proximè Trier: Prępositus *Seltz*. H. *Nider Eisenburg*. Sed hæc hactenus, ad Ducatum Wirtembergensem transeo.

Flumina.

Montes. Silvæ.

Opera publica. Bibliotheca.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [403] - 401
PUBLIC DOMAIN

Regio & unde dicta.

Situs.

Cæli qualitas. Soli fertilitas.

Animalium varietas.

Imperium Majorum.

Urbes.

DUcatus *Wirtembergensis*, vulgo *Wurtembergerlant*, nomen habet a Wirtemberga Arce veteri in ejus fere meditullio sita, in edito colle, haud procul ab Eslingensi urbe Imperiali: alii aliunde derivant. Cæterum *Regio Wirtembergensis* in prima fere Superioris Germaniæ parte, tractum Sueviæ feliciter occupat, ad Nicri potissimum ripam sita. Conregionales illi ad Ortum Suevi, Vindelici & Norici: ad Occasum Comitis ad Rhenum Palatini, Principis Electoris & Marchionis Badensis Limites: inde Nigræ Silvæ juga complectitur: qua Meridies est Montes Arbonæ pariter ac Suevicæ Alpes (ita vocant Montes ejus regionis editiores Incolæ) prominent. Versus autem Septentrionem Francos habet vicinos, & non ita procul Ottonis Silvam. Aer hujus regionis saluberrimus est, æstate commodus, hyeme temperatus: Regio ipsa fertilissima, ita ut cum optima Germaniæ parte certare queat, ac primas etiam obtinere. Frumenti, Leguminum, Vini, Fructuum admodum ferax. Vniversæ tamen Regionis non eadem ubique qualitas, non idem Solo genius. Ea namque pars qua Neccarus oritur, quæque confinis Hercyniæ, tum quæ Suevicis (inter Danubium & Nicrum sitis) Alpibus est contermina, subaspera quidem Vitibus inimica, Pecorum cultui satis idonea. Ager in Alpibus lapidosus, at Frugum abunde ferax: item per Nigræ Silvæ cacumina, rubro colore tellus arenosa, quæ Frumento tamen satis abundat. Vbi vero Neccarus in campestria diffunditur, tota felix, tota beata est: undique Bacchi colles, herbida prata, fertiles agri, copiosus ubique Vini, Frumenti, Pomorumque proventus. Argenti quoque Fodinas hic Ducatus habet, haud procul a VViltbergo, ac dicitur Puelachium Opidum totum Æris fodinis superstructum. Producit & Ferrum & Æs. Reperiuntur etiam Lapides elegantibus ac variis coloribus, ut plurimum tamen cæruleo distincti. Vt videatur etiam Natura molita esse hoc loco Gemmas producere. Varii generis Animalium passim vis magna: ac per saltuosa Nemora Feræ innumeræ conspiciuntur. Ducatus titulum adepta est hæc regio anno CIↃCCCCXCV, Imp. Maximiliano conventum VVormacię celebrante. Hic enim *Eberhardum* Comitem VVirtembergensem ad dignitatem Ducalem evexit. *Eberhardus* Dux I I amplius biennium non mansit in Ducatu, sed corrasis vasis suis aureis & argenteis primum fugit Vlmam ac deinde ad Principem Palatinum, mortuusque est apud exteros sine liberis. Tunc creavit Imp. Maximilianus *Vlricum* Eberhardi Nepotem. Hic an. CIↃIↃXIX, ditione pulsus & ejectus fuit, a Suevici fœderis sociis, cum Reutlingam Opidum Imperii fœdere ipsis junctum nuper cepisset. Patri Vlrico successit *Christophorus*: Christophoro *Ludovicus* Filius. Ludovicus denique Fredericum Georgii Comitis Montis Pelicardi filium successorē habuit, Sedes hic habuerunt olim suas *Intuergi*, Tschudo, Rhenano *VVithungi*. Item *Tectosages*. Ducatus iste veluti circularem habet situm, complectiturque Civitates & Opida plurima. Præstantiores Civitates sunt *Tubinga* & *Stutgardia*. *Tubinga*, vulgo *Tubingen*, ad Neccarum sita, urbs admodum elegans, Cereris & Liberi donis abundans, quæ & copioso, & generoso proventu, tam Incolis, quam vicinis *Suevis* communicat, utramque Neccari ripam, lapideo ponte conjungit Arce, vinifero colle, Canonicorum Collegio, & rei literariæ ornamēto, Academia, Studiisque liberalibus illustris.

In ea-

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [404] - 402
PUBLIC DOMAIN

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [405] - 403
PUBLIC DOMAIN

In ea, præter Ioannem Stoflerum & alios, annis superioribus cum celebritate maxima nominis medicinam docuit *Leonhardus Fuchsius* primus MEDICINÆ hac nostra ætate repurgator. In eadem Academia profitetur cũ celebritate nominis, etiam inter Barbaras gentes, studia eloquentiæ & Linguarũ clarissimus ac doctissimus Vir Martinus Crusius. Eam instituit Eberhardus Comes Wirtembergensis quem supra ad dignitatem Ducalem a Maximiliano evectum fuisse diximus. anno CIↃ CCCCLXXVII. MANSIONEM Augustam Caracallæ in Germania ad Tubingam fuisse, Ioannes Heroldus, libello de Germaniæ primæ antiquitatibus ex fragmento elogii ipsius, quod ibidem incisum videtur, demonstrat. Id Petrus Appianus lib de sacrosanctæ vetustatis inscriptionibus, itaexhibet.

MAX. IN
AVG. EM. GER. MAX.
DAC. MAX. ARM.
MAX. TRIB. P.
COS. ET.

Verum, Heroldus hanc inscriptionem integram legit, quemadmodum eidem Imperatori Romę posita fuit. IMP. CAES. DIVI. L. SEPT. SEVER. P. PERT. AVG. PARTH. TARAB. ADIAB. F. M. AVREL. ANTONIN. AVG. SARMAT. MAX. GER. MAX. DAC. MAX. ARMEN. MAX. BRITAN. MAX. ARAB. MAX. ALEMAN. MAX. PARTH. MAX. P. E. PONT. MAX. TRIB. POTE: VI. COS. PROCOS. PERPET. LEG. VIII. ANT. AVG. P. E. EIVS. NVM. DEVOT. PRIN. OPT. FORTIS.

Stutgardia, Metropolis & Sedes est Ducis haud procul a Neccaro sita. Ad hac Civitate Comitatus Stutgardicus nomen desumit: a VVandalis exstructa est, postea vero restaurata a MARCHIONE Ioanne I Electore Brandenburgensi, & Ottone III. Anno autem CIↃ CCXC Albertus IIII MARCHIO Brandenburgicus, Princeps Anhaltinus, Filius Ottonis IV Filię suæ Beatrici dotis loco dedit, quæ Henrico Leoni Vandalo nupsit. Vrbs hæc agro undique beatissimo cincta. Vix verbis exprimi potest, quanta Vini copia per circuitum hujus Opidi in singulos annos producatur. Ornavit locum istum Ioannes Capnion vulgo Rheuchlinus dictus, Vir insignis, Iurisperitus, Trilinguis, &. qui primus in Orbe Christiano sacram Hæbræorum docuit linguam. Est & *Reutlinga*, ad Neccarum sita in Ducatu Wirtembergensi, anno CIↃCCXL a Friderico II Imperatore facta Civitas: alii dicunt anno CIↃCCLXXXII. Civitas hæc famosa est ob molas papyraceas. Reliqua Opida amœna satis, ac pleraque Arcibus & Castris munitissimis ornata, utpote *Vracum* ad Amerum fl. *Nirtingum*, *Kirchena*, *Heilbronna*, *Lauffena*, *Pnigkheim*, *Aspergæ* Arx, *Greininga*, *Marbachũ*, *Canstadium*, *VVaiblinga*, *Schorendorffum*, *Geppinga*, *Fiesen*, *Aludtacum* olim, *Heidenheimum*, *Vvilipergium* patria diligentissimi Cosmographi Danielis Cellarii, ad Nagoltam fluvium, *Herrenbergum*, *Rotenburgum*, *Hechingum*, Iudæorum Asylum, *Balingum* ac complura alia, quorum nomina ac Situm hæc Tabula inspicienti dabit. Ducatus autem iste Circuli Imperialis

alis Suevici præcipua pars eſt, quam quia ſolam inter cæteras exactius deſcriptam a Georgio Gardnero, & Davide Seltzlin habemus, hic Circulum Suevicum totum in ſuum ordinem diſtributum proponam. Quartus Circulus Imperii Suevicus tres Ordines complectitur, quorum I Eccleſiaſticus: II Principum: III Civitates liberæ. In primo ſunt Epiſcopi, *Chur*, *Coſtentz*, *Auſpurg*. Abbates, *Kempten*, *Reichenovv*, *S. Gal* in Helvetia, *Salmanſvveiler*, *Vveigarten*, *Vveiſſenovv*, *S. Blaſij*, *S Peter*, *Maulbron*, *Schaffhauſen*, *Stainam Rhein*, *Kreutzlingen*, *Peterſhuſen*, adjacet Conſtantiæ & Rheno ad partem Boream; *Einſideln*, *Pfeffers*, *Pfefficon* opinor, *S. Joann Thurthal*, *Schuſſenriedt*, *Rockenburg*, *Ochſenhauſen*, *Cunigsbron*, *Marchtal*, *Elchingen*, *Yſne*, *Munchrod*, *Aurſperg*, *Yrſee*, *Gengenbach*, *Schutteru*, *Diſidiſen*. Abbatiſſæ, *Lindavv*, *Rottenmunſter*, *Bucchavv*, *Guttenzell*, *Beund*, *Heppach*, *Teutſch Ordens Maiſter in Elſas, und Burgund*. Jn II ordine qui eſt Principum, Dux *VVirtembergenſis*, *Marchio Badenſis*. Comites, *Helfenſtein*, *VVeiſenſtag*, *Oringen*, *Lauffen*, *Montfort*, *Furſtenberg*, *Marchio Eberſtain*. Comites *Tollern*, *Bultz*, *Lœbenſtain*, *Tubingen*, *Kirchberg*, *Tengen* alias *Dongen*, B. *Gundelfingen*. Dominia *Stutgart*, *Tuſſen*, Fr. *Waldtburg*, D. *Sonneberg*, *Ualckenſtain*, *Kunſeck*, *Kunſeczerperg*. Bar. *Geroltzek*, *Ober Helvven*. In III ordine, *Auſburg*, *Kauffbeurn*, *Ulm*, *Memmingen*, *Kempten*, *Bibrach*, *Leukirch*, *Yſne*, *VVangen*, *Lindovv*, *Ravenſpurg*, *Buchorn*, *Vberlingē*, *Coſtentz*, *Pfullendorff*, *S. Gal*, *Schafhauſen*, *Reutlingen*, *Eſlingen*, *Gmind*, *VVeil*, *Heilbron*, *Wimpfn*, *Hal in Schavvaben*, *Dinckelſpuel*, *Bopfingen*, *Gengen*, *Alen*, *Nordlingen*, *Donavverd*, *Bucchavv*, *Offenburg*, *Gengenbach*, *Zel im Hamerſpach*, *Rotvveil*. Ad Ducarum redeo. Paſsim Regio hæc amœnis Lacubus, atque Amnibus admodum piſcoſis irrigatur, inter quos facile primas tenet *Brentius* amnis, qui nunquam, etiam gelidiſsima hyeme congelatur. *Nicer* Amnis mediam oram percurrit, multiſque fluminibus receptis, quorum præcipua ſunt, *Nagolta*, *Entius*, *Remiſus*, *Kocherus*, *Iaqusta*, *Filtzius*, in Rhenum properantes: Brentius vero Danubio miſcetur. Hujus Ducatus Montes ſunt *Alpes* qui ab albedine ſic dicti creduntur: albis enim ſilicibus ac lapillis lōge conſpiciuntur, ac ſępius nova ſibi vocabula invēiunt, utpote: *Schera*, *Albuchus*, *Hanecāpus*, *Hertfeldius*, *Hercynia* atque *Martiana* Silva regionē pluribus locis interrumpunt, ac ſuis nominibus diſcernuntur, ut *Albuchius Lucus*, *Stubenthal Silva*, *Nigra Silva* vulgo *der Schvvartzvvallt*, *Odenvvalt Silva* &c. Per univerſum Ducatum populus Armis; Humanitate, Conſtantia, Religione, ſpectatus.

Lacus. *Flumina.* *Montes.* *Silvæ.* *Vulgi mores.*

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [407] - 405
PUBLIC DOMAIN

Regio & unde dicta.

Situs.

Soli fertilitas.

Animalium varietas.

Imperium Majorum.

ALsatia, vulgo *Elsasz*, quam alii quasi *Edelsasz* id est nobilem & præclaram sessionem; alii ab Illa fl. a in i mutato, quasi Sessionem ad Illam fl. dictam autumant: unde & quidam regionem *Illesass* & non *Alsass*, appellatam asserunt: regio nobilissima est, cui ob insignem fecilitatem nulla alia in toto illo Rheni tractu comparari potest. Ad Orientem Helvetiam a qua Rheno disterminatur: ab Occasu Lotharingiam Vosago Monte Limitem inter Lotharingiam & Germaniam constituente, respicit: qua Meridies est Helvetiæ parte & Burgundia: qua Septentrio VVirtembergensi Ducatu terminatur. Longitudo milliarium Germanicorum IX: A Rheno ad Montes Latitudo trium mil. Germ. nisi quod apud Haganoam sit planicies amplior, montibus scilicet magis ac magis a Rheni alveo recedentibus. Tanta autem hujus regionis fertilitas, tamque læta rerum omnium, & imprimis Vini & Frumenti copia in hoc tam angusto terræ tractu singulis annis provenit: ut non modo ad suppeditandam Incolis (quorum ingens est numerus) alimoniam sit par: sed tantum supereſt, ut Confinales quique, aliique Germaniæ populi, imo & remotiores eorum abundantia fruantur. Quare non immerito *Cella penuaria & Nutrix Germaniæ*, a Iacobo VVimphelingo in Epitome Rerum Germanicarum dicitur. Nobilissima enim Vina hujus Regionis continuo curribus, aliquando etiam navigiis vehuntur in Helvetiam, Sueviam, Bavariam, Lotharingiam, & Inferiorem Germaniam, etiam aliquando in Angliam. In Sungoia magna crescit vis Frumenti: imo per totam Alsatiæ planiciem usque ad Argentinam summa est ubique Frumenti ubertas, unde Lotharingiæ Montes inhabitantes, Burgundi & bona pars Helvetiæ cibantur. Montes habet præstantissimorum, primæque nobilitatis Vinorum feraces: & in plano non solum Frumentum, sed etiã Arborum fructus proveniunt. Habet quoque Alsatia in Montibus Siluas Castanearum, habet Montes Argenti, Æris, Plumbi Fodinis turgentes, præsertim in valle *Leberthal*. Habet præterea in Montibus & vallibus nobilissima pascua, id quod testantur optimi & pinguissimi Casei, qui in *Münsterthal* conficiuntur. Tot illa Boum armentis abundat, tam læta Vaccarum parens ac nutrix est. Alit & alibi Equos silvestres permultos, Lynces item, Vrsos, Martes, omnis generis Cervos, aliasque Feras innumerabiles. *Alsatia* olim sub dominio Regum Franciæ fuit, ac pars Regni Austriaci. Antea vero 10 fere annis sub Romanorum potestate fuisse legitur. Primum autem Ducatus fuit Alsatia & ab Hilderco Francorum Rege *Eticoni* affini eo titulo collata, anno 10 CLXXXIV, cũ antea præfecturæ nomine ei fuisset subjecta. *Eticoni* successit Filius ejus *Adelprechtus*, hic sagittę ictu mortuus reliquit duos Filios *Linfridum* & *Eberhardũ* qui præfuerunt Alsatiæ. Postea fuit familia eorum repulsa ab Alsatia per Carolum Mertellum palatinum & Curię Magistrum in Regno Franciæ. Tempore autem Ottonis I Comites Kyburgenses, qui de sanguine ejusdem Imperatoris erant, potiti sunt rerum in Alsatia. Sunt qui volũt eos factos Landgravios Alsatię, alii vero dicunt ab Ottone III Alsatiam primum in Landgraviatus duos erectam, pervenitque tandem Landgraviatus superior, qui continet Opidum Einsheim & circumjacentia quæ que loca, ad Comites Habspurgenses.

Alter

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [409] - 407
PUBLIC DOMAIN

Alter a Comitibus Ottingenſibus ad quos Henrico Landgravio Inferioris Alſatiæ Improli defuncto devolutus erat, Epiſcopo Argentinenſi divenditus, etiamnum ei ſubeſt. Hæc autem tam parva Regio adeo humanis uſibus eſt dedicata, ut in ea reperiantur XLVI Civitates & Opidula, omnia muris cincta, I Arces in Montibus & plano ſitæ: villarum vero & vicorum non eſt numerus. Cæterum Alſatia duplex eſt, Inferior quę hac præſenti, & Superior, quæ proxima Tabula depingitur: Vtramque *Triboci* poſſederunt. *Inferioris Alſatiæ* urbs primaria, ~~*Argentina*~~ recentioribus: *Argentoratum* Marcellino & Sexto Aurelio: *Argentoratum* Ptol. *Legionem* VIII *Sebaſten* hic collocanti. *Straſburgum* etiam nominat Regino, qui ante annos 10 & amplius ſcripſit. Rob. Conſtantinus hanc eandem eſſe putat cũ ea quam Aurel. Victor, & Diaconus ex Marcellino, *Argentariam* appellant, & XXX Alemannorum CIO a Gratiano Imp. ibidem cæſa tradit. Vulgo *Straſburg*, a plateārum numero & capacitate, dicitur. Vrbs ſita in agro fertiliſsimo, habetque miram copiam Vini & Frumenti. Scribit etiam Munſterus inveniri in hac urbe aliquot centenos hortulanos, qui annuatim magnum faciunt quæſtum ex Rapis, Cepis, Raphanis, Napis, Braſsicis, vulgo Caulibus, Papavere, aliiſque id genus, quæ hic feliciſsime proveniunt. Vrbem hanc Rheni brachium & tria alia flumina intrant, & aquis per plateas canalibus diſtributis ſimilitudinem Venetiarum in urbe exhibent. Hodie Republica, Schola, ac celebri Eccleſia inclyta. Occidentem verſus *Tabernæ* Antonino celebratæ ſunt: Simlerus *Zabern* vocat: *Zabrena* Frodoardus nominat; Tres *Tabernæ* Ammiani Ortelio videntur. De his Auſonius: *Riguaſque perenni fonte Tabernas.* Fuerunt autem *Tabernæ* Munimentum Romanorum ad prohibendas Alemannorum in Galliam incurſiones, ubi hodie Epiſcopi Argentoratenſis eſt domicilium & Curia. Hoc munimentum ab Alemannis dirutum, Ammianus ſcribit Iulianum Cæſarem reſtituiſſe. Abundat locus iſte Vino, Frumento, omnibuſque rebus uſui humano neceſſariis. Haud procul Tabernis Opidulum quoddam eſt & juxta illud Monaſterium, *Maurſmunſter*: eſt & aliud Monaſterium parum diſtans a Brocomago, *Stephani Campus*, *Steffansfelde* & corrupte *Stechfeldt*, dictum. Hinc Septentrionem verſus *Hagenoa* conſpicitur. Vrbs a Friderico Barbaroſſa anno CIↃCLXIV muro clauſa, ante vicus burgum adjunctum habens, in quo Principes terræ commorabantur venationibus vocantes. Solum habet circum Mœnia arenoſum, ſed ſterilitatem illam compenſat Ager fertilis paullo longius a Civitate diſsitus. Vlteriùs deſcendenti *Wiſſenburgum* ſeſe offert, vulgo *VVeiſſenburg*, quaſi album caſtrum, inſigne & clarũ Opidum, ad Vogaſi Montis radices; Situ amœnum, Collibus undique humilibus clauſum, Nemoribus & variis arborum generibus ad Occidentem felix: Tellus Cœli benignitate frugifera: Opidum ab omni parte, Natura atque humana firmatum induſtria. Lutra amni, cujus fontes in ipſis Montibus paullo altius VII mill. paſs. ab Opido ſurgunt, penetratis jam Montibus per medium interluitur: qui ubi ſub Opidi Mœnibus elabitur, ſtricto alveo duobus millibus paſſ. præcipiti curſu in Rhenum uno oſtio ſe exonerat. Loci tanta eſt vetuſtas, ut etiam apud nullos Rerum Scriptores ejus origo reperiatur. Eſt & *Haſla* Opidum ad Bruſſchum fluvium: Id Francorum Rex Dagobertus (cuius filiæ Rathilpæ cæcæ & ſurdæ Florentius Scotus ſuis precibus ſanitatem obtinuerat) Florentio dono dedit, cum agris circumjacentibus,

Vrbs & Opida.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [410] - 408
PUBLIC DOMAIN

tibus, quo loci Florentius Monaſterium exſtruxit Flumina hanc regionem irrigant beantque plurimum præter Rhenum & alios multos Amnes: *Kintzgus*, qui ſecum magnam adfert vim trabium ædificiis aptarum: *Flumina.* *Ille*, *Bruſſchus*, *Sorn*, & *Mater*, *Lauter*. Præcipuus vero Alſatiæ fluvius eſt *Ille*, qui totam fere percurrit Alſatiam, primam ſcaturiginem habens in Sungovia ſupra Opidum Altkirch, fluenſque juxta Opida Mulnhauſen, Einſheim, Colmar, Seleſtadium & Benfelden, ſine ambagibus recta petit Argentinam, ubi Rhenum ingreditur, receptis tamen antea omnibus rivulis ex Voſago Monte emiſſis. Salmonum aliorumque Piſcium, ut & Rhenus admodum fœcundus. Regio partim monteoſa, partim plana eſt; Siluiſque ac Nemoribus paſſim *Silvæ.* decoratur, inter quæ Caſtaneis, Amygdalis Nucibuſque habet referta. Vulgus regionem incolens & terram *Vulgi mores.* colens, miſerum eſt. Nam per ſingulos annos abligurit bona ſua, nec quicquam in futurum ſervat, unde fit ut tempore belli, aut quando frigore aut pruina terræ naſcentia devaſtantur aut pereunt, magna premantur penuria. Iuvantur tamen pauperes ex publicis granariis. Non habet regio hæc Indigenas multos, ſed major pars ſunt advenæ, puta Suevi, Bavari, Burgundi, Sabaudi & Lotharingi, qui ubi ſemel regionem ingreſſi fuerint, non facile hinc emigrant. Suevi potiſsimum ibi commorantur. Porro quintus Circulus Imperii, eſt Rheni. Conſtat tribus Ordinibus, qui ſunt I Eccleſiaſticus: II Principum: III Civitatum liberarum. In I ſunt Epiſcopi, *VVorms*, *Spier*, *Straeſburg*, *Baſel*, *Beſancon*, in Comitatu Burgundiæ *Wallis* Provincia, in qua *Sitten* Metropolis, *Geneve*, *Loſanna*, *Metz*, *Toul*, *Verdung*. Abbates, *Hierſfeld*, *Morbach*, *S. Gregoris Munſter*. In II ſunt Principes, Comites & Domini ſeculares, Duces *Lotaringiæ*, *Sabaudiæ* (*Savoie*), Dux & Comes *Spanheim*, Marchio *Baden*, Dux *Zweibruck*, Comes *Veldentz*, Landgr. *Heſſen*, Princeps *de Calm*, Comes *Naſſaw* in Sarbruk, Comites *Rheni*, Do. *Rapoltzkirchen*, juxta Rapoltzſtein, Comites *Bitſch*, *Salm*, *Hanavv* & *Lichtenberg*, *Leiningen*, *Falckenſtain*, Do. *Morſpurg* & *Befort*, *Rapoltzſtain*, *Hohen*, *Rechperg*, *Blankenberg*, *Blammont* in Lotharingia; Comites *Weiſsbadē*, & *Itzſtain*, *Kunigſtain*, Do. *van Eppenſtam*: Comites *Iſenburg* in Alſatia Superiore *Solms*, *Naſſauv* in VVeilburg, *Senivigen*, *Havare*, D. *Muntzenburg*; Comites *Weſtenburg*, *Witgenſtain*, *VValdeck*, *Pleſſe*. III liberarum Civitatum, quæ ſunt, *Mulhuſen* in Sundtgow Superioris Alſatiæ, *Baſel*, *Colmar*, *Kaiſerſperg*, *Turckhaim*, *S. Gregoris Munſter*, *Ober Ebenhaim*, *Straeſburg*, *Roſenhaī*, *Schletſtat*, *Hagenauv*, *VVeiſſēburg*, *Landavv*, *Spier*, *VVorms*, *Francfort*, *Fridberg* in VVederavv, *Wetzlar*, *Metz*, *Toul*, *Verdun*, *Kaufmans Sarbruck*, *Beſanō Caſtrum*, *Fridberg*, *Gleichhanſen Caſtrum*.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [411] - 409
PUBLIC DOMAIN

Regio. Opida.

HAc Tabula *Alsatia Superior* cum *Suntgovia & Brisgoia* delineatur. *Alsatia Superior* vulgo *Ober Elsasz* primo loco occurrit, Metropolis ejus *Einsheimum*, Sedes Supremi Senatus, quo, ab Inferioribus Sungoiæ, Brisgoiæ, & quatuor Opidorum ad Rhenum supra Basileam, Archiducibus Austrię parentium, Tribunalibus, appellatur. In ditionẽ Alberti Comitis Habspurgensis Regis Rudolphi Patrẽ, anno CIↃCC pervenit. *Rubeacum*, vel *Rufatum*, vulgo *Ruffach*, antiquissimũ Alsatiæ Opidum est, a Romanis conditum. Nomen ei inditum ferunt a fluviolo, ab aquâ ex alvei colore rubra apparente *Rotbach* olim dicto, (nunc *Ombach* Incolis) qui in valle nõ procul a *Sultzmath* ortus, ac rubro alveo per agros & vineas lapsus, ad multos usus in urbem excipitur. Opidum hoc magnificis primum ædificiis ac duplici suburbio exstructum, Romanæ Nobilitatis diu fuit hospitium, ob soli fertilitatem omniumq; rerum humanis usibus necessariarũ copiam: qui optimis legibus imprimis contra fures ornarunt, quas tam severe executioni mandarunt, ut inde ad nostram usque æratem, per Germaniam tritum sit proverbium: *Der alt galghen zu Rufach, hatt gut Eichen holtz*: 1. Rubeaquense vetus patibulum ex firmo ligno quercino factũ est. *Colmaria* ex veteris *Argentuariæ* ruinis exstructa, Civitas Imperialis & elegans, optimo loco sita, planicie fertili, a Montibus itinere unius horæ distans, In Alsatiæ meditullio est, alluiturque multis adcurrentium amnium rivulis, præsertim his, *Loucho*, *Duro*, *Fechto*, *Illa*, aliisque minus celebribus, quorum quidam per prædia Colmariensium fluunt, fœcundioremq; reddunt terræ fundum. *Selestadium* cinctum est muro sicut & *Colmaria* anno Christi CIↃCCXVI, aut circa illud tempus, sub Friderico II. Antea vero, nempe circa annum CIↃXLIV sub Henrico IIII *Hildegardis* Ducissa Sueviæ construxit in isto loco templum juxta figuram & formam templi Hierosolymitani, quod paullo post Filius ejus Otto Episcopus Argentinensis dedicavit D. Virgini Fidei, tradiditque Monachis inhabitandum. Qui brevi adeo opibus pollere cœperunt, ut Monasterium crescceret in Præposituram, unde præficiendorum Magistratuũ jus aliquandiu fuit apud Præpositum D. Fidei. Videndus Beatus Rhenanus, cujus natale solum fuit Selestadium. Firmissimo loco situm est *Selestadium*, habens ab uno latere, nempe versus Rhenum paludes impermeabiles. Ab opposito vero latere, ad Occidentem scilicet usque ad Lotharingiæ Montes, habet solũ feracissimum. Vinum & Castaneæ in Montibus colliguntur, maxima vero Frumenti vis in planicie metitur. *Gebwiler* Opidum in Montium faucibus situm, anno CIↃCXXIV initium habuisse putatur. Abundât Vitibus & paret Abbati Murbacensi, qui eo loci plurimum degit. Est & aliud Opidũ *VVatweil* nomine extra fauces juxta montes situm, quod dictum Abbatem agnoscit Dominum. In *Alsatia superiore* Comitatus hi recensentur à Marcatore *Horburgensis*, ditio peramœna Comitis VVirtembergensis, cui subest *Reychenvvyer* Opidum, ubi præstantissima colliguntur Vina: *Comitatus de Egisheim*, hujus tamen Comitis successio jam diu interrupta est: & de *Sultz*. Dominia, *Rolvviller*, *Landsperg*, *Hohen*, *Hatstat*, *Hohenack*, *Rapoltstain*, cui parent *Rapoltzvvyl*, *Gemer*, *Cellenberg* Opidum & Casttũ. Et Civitates Imperiales Circuli quinti. *Munster in valle Gregoriana* (*S. Gregoris Munster*) *Durckheim*, *Colmaria*, *Mulhausen* Vino generoso nobile, & *Keisersperg*.

Sungovia

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [412] - 410
PUBLIC DOMAIN

OCCIDENS 48
ORIENS 48
MERIDIES
SEPTENTRIO
ALSATIA SUPERIOR
Miliaria Germanica
Die Hartt
BRISGOJU
Schwartz waldt
Rhenus flu
Ill flu
Straßburg
Colmar
Basel
Freiburg
Breisach
Rosheim
Schlettstatt
Barr
Munster
Kaisersberg
Reichenstein
Rappoltstein
Hohenkönigsberg
Ortenberg
Zell
Gengenbach
Offenburg
Wilstett
Schuttern
Molberg
Endingen
Kenzingen
Hochberg
Waldkirch
Zering
Neuenburg
Bremgart
Thann
Gebweiler
Rufach
Munchhausen
Ensisheim
Horburg
Hattstatt
Herlisheim
Sultz
Munster
Hohenhatstatt
Eisenburg
Geberswiler
Kienzheim
Leberau
Grub
Willer
Bilstein
Meisengat
Hirtzbach
Schönburg
Rosthach
Diedelhus
Wihr
Zimerbach
Alspach
Kaysersberg
Ostein
Kestenholtz
Gemer
Blienschw
Eppisheim
Ebersmünster
Ohnen
Hessen
Sunthusen
Hüttenheim
Ostheim
Dachstein
Duntzenheim
Rosheim
Molsheim
Volkersheim
Ehnheim
Barr
Gebweiler
Munchhausen
Vrsheim
Wolfgahs
Otmarß
Hamsen
Edenburg
Bergen
Bischofing
Merding
Eichstetten
Hardern
Bosheim
Rhinau
Artolsh
Selsenh
Erstein
Oswalt
Witterwihr
Almschwihr
Dundenh
Ritersburg
Wilstett
Offenburg
Gengenbach
Nusbach
Ergerspach
Zell
Mitteleck
Hussen
Sendelbe
Oberkirch
Kinzich Au
Schutter Au
Bleich
Hochberg
Angbach
Scitzenbach
Waltkilch
Wißneck
S Peter
Freiburg
Seckenhoff
Krimbach
Hasselach
Hotorf
Elzring
Elz flu
Elz au
Silden
Oberit
Cappel
Dotn
Geigerneſt
Schonaw
Weis flu
Cell
Werden
Fernaw
Manbach
Marzel
Sisach
Degerfeld
Rinfelden
Liechstal
Broumbach
Langenaw
Susenburg
Schopfn
Flawen
mens
S Mühbrecht
Badenwille
Heitren
Sultzberg
Staufen
Adelh
Har
tten
Rotzel
Danenkilsch
Fri
bacch
Willen
Schwenburg
Liel
Beliken
Munchstein
Berenfels
Pfeffingen
Rhein ach
Gr
Humgen
Helingen
Newiller
Bartenh
Schonenbuch
Rantzwil
Muth
Le men
Roderstoff
Muſpach
Huſgaw
Weil
Altkilch
Pfart
Ruderbach
Moſ
Moſpurg
Eriſſen
Bruſelwil
Sent
Sott
Blumberg
Schwertz
Wihe
Geuwne
Brun
Senten
Maſmunſter
Ramſmat
Berw
Bahersdo rf
Willer
SUNTGO
Rotenburg
Beſort
Roßenberg
Gerit
Walthſtein
Wildenſtein
La Broſſe
S Damarin
Moß Huſen
burg
Frundſtein
Dann
Gri ſbach
Metzeral
Rotloch
Anould
Dejnvlin
Gerhepaul
Anou
Foucnieſoux
S Dieÿ
Auvaire
Senone
abb
Le Sauley
Fontenelle
S Margret
Layt
Salle
Reinamer
Scauruz
Vapirelle
La Croix
Leauneline
Scerpenberg
Sell
Saſti
Belfa
Diſchbach
Geſel
Salm
Lehault
Danou
Wich
Kageneſſs
Altzfelt
Gerbaden
Berſch
Hoſtach
Mutzig
Roſtheim
Ehnheim
Entz flu
Dachſtein
Volkurs
Duntzen
Enſheim
Oſwalt
Erſtein
Straßburg
Rappen
Gerſten
Bosheim
Rhinau
Artolsh
Selsenh
Hüttenh
Oſt
Sunthuſs
Hessen
Ohnen
Eppisheim
Ebersmünster
Blienschw
Barr
Gebweiler
Munchhausen
Vrsheim
Wolfgahs
Otmarß
Hamsen
Edenburg
Bergen
Bischofing
Merding
Eichstetten
Hardern
Endingen
Elz flu
Witterwihr
Almschwihr
Molberg
Dundenh
Schuttern
Ritersburg
Wilstett
Offenburg
Gengenbach
Nusbach
Ergerspach
Zell
Mitteleck
Hussen
Sendelbe
Oberkirch
Kinzich Au
Schutter Au
Bleich
Hochberg
Angbach
Scitzenbach
Waltkilch
Wißneck
S Peter
Freiburg
Seckenhoff
Krimbach
Hasselach
Hotorf
Elzring
Kenzingen
Elz flu
Silden
Oberit
Cappel
Dotn
Geigerneſt
Schonaw
Weis flu
Cell
Werden
Fernaw
Manbach
Marzel
Sisach
Degerfeld
Rinfelden
Liechstal
Broumbach
Langenaw
Susenburg
Schopfn
Flawen
mens
S Mühbrecht
Badenwille
Heitren
Sultzberg
Staufen
Adelh
Har
tten
Rotzel
Danenkilsch
Fri
bacch
Willen
Schwenburg
Liel
Beliken
Munchstein
Berenfels
Pfeffingen
Rhein ach
Gr
Humgen
Helingen
Newiller
Bartenh
Schonenbuch
Rantzwil
Muth
Le men
Roderstoff
Muſpach
Huſgaw
Weil
Altkilch
Pfart
Ruderbach
Moſ
Moſpurg
Eriſſen
Bruſelwil
Sent
Sott
Blumberg
Schwertz
Wihe
Geuwne
Brun
Senten
Maſmunſter
Ramſmat
Berw
Bahersdo rf
Willer
SUNTGO
Rotenburg
Beſort
Roßenberg
Gerit
Walthſtein
Wildenſtein
La Broſſe
S Damarin
Moß Huſen
burg
Frundſtein
Dann
Gri ſbach
Metzeral
Rotloch
Anould
Dejnvlin
Gerhepaul
Anou
Foucnieſoux
S Dieÿ
Auvaire
Senone
abb
Le Sauley
Fontenelle
S Margret
Layt
Salle
Reinamer
Scauruz
Vapirelle
La Croix
Leauneline
Scerpenberg
Sell
Saſti
Belfa
Diſchbach
Geſel
Salm
Lehault
Danou
Wich
Kageneſſs
Altzfelt
Gerbaden
Berſch
Hoſtach
Mutzig
Roſtheim
Ehnheim
Entz flu
Dachſtein
Volkurs
Duntzen
Enſheim
Oſwalt
Erſtein
Straßburg
Rappen
Gerſten
Bosheim
Rhinau
Artolsh
Selsenh
Hüttenh
Oſt
Sunthuſs
Hessen
Ohnen
Eppisheim
Ebersmünster
Blienschw
Barr
Munster
Kaisersberg
Reichenstein
Rappoltstein
Hohenkönigsberg
Ortenberg
Zell
Gengenbach
Offenburg
Wilstett
Schuttern
Molberg
Endingen
Kenzingen
Hochberg
Waldkirch
Zering
Neuenburg
Bremgart
Thann
Gebweiler
Rufach
Munchhausen
Ensisheim
Horburg
Hattstatt
Herlisheim
Sulzmatt
Munster
Hohenhatstatt
Eisenburg
Geberswiler
Kienzheim
Leberau
Grub
Willer
Bilstein
Meisengat
Hirtzbach
Schönburg
Rosthach
Diedelhus
Wihr
Zimerbach
Alspach
Kaysersberg
Ostein
Kestenholtz
Gemer
Blienschw
Eppisheim
Ebersmünster
Ohnen
Hessen
Sunthuſs
Hüttenheim
Ostheim
Dachstein
Duntzenheim
Rosheim
Molsheim
Volkurs
Ehnheim

Sungovia.
Situs.
Soli fertilitas.

SUNgovia vel *Sunggoia* vulgo *Sungouv*, ad Septentrionem adhærens Alsatiæ: ab Orru Rhenum, ab Occasu Galliæ extremitatem attingit: ad Meridiem Helvetiæ contermina est. Habet multis in locis Vineas, & ubique Frumenti copiam, quod circumquaque in omnes vicinas vehitur regiones, scilicet in Helvetiam, Nigram Silvam, Lotharingiam: atque interdum in remotiores regiones. Complectitur *Sungoia Comitatum Pfirtensem*, cujus ultimus Comes *Ulricus* mortuus est Basileæ anno Christi CIↃXXIV, relictis duabus filiabus, quarum alteram Ioannam nomine, duxit in uxorem Albertus AustriæDux, deditque Vrsulæ Ioannæ uxoris sorori, in hæreditatis portionem, octo Marcarum Argenti millia. Dominia, *Befort*, *Morspurg*. Ad Comitatum pertinent hæc loca *Altkilch*, *Dattenriet*, *Befort*, *Rosenfels*, *Maszmunster*, *Thann*, *Senheim*: quæ hodie ab Austriæ Principibus, in præfecturas distributa sunt. In *Befort* est collegiata Ecclesia quam Comites Pfirtenses cum *Veldpacho* Monasterio virginum (ubi tredecim Comites, & totidem Comitissæ conditæ sunt) fundarunt. In *Maszmunster* insigne est Monasterium Virginum Vestalium, atque aliquot Canonicorum, putant fundatum a Masone Alemannorum Duce a quo vallis illa est appellata *Vallis Masonis* quæ alioquin *VVast* appellatur. *Thannum* elegans est Opidum, adcenseturque Comitatui Pfirtensi. Imminet Opido Arx montana, *Engelburg* appellata, ei adjacet mons *Rang* dictus, in quo nobilissimum crescit Vinum *Rangvvein* appellatum, Basilienssibus notissimum. Prolabitur ibi ex Montium faucibus fluvius Thurus, Sungoviam ab Alsatia disterminans. *Morsmunster* Monasterium in Comitatu Pfirtensi fundarunt Comites Pfirtenses. *Fanum Amarini* & Arx Fridberga, uno milliari a Thanno distans, Abbati Murbacensi paret: non procul inde Mosella fluvius oritur. *Mulnhausen* est quoque in Sungovia, Civitas Imperialis, cujus Advocatus sive defensor (sicut & Opidorum Colmariæ & Keiserspergii) Episcopus Argentinensis anno CIↃCCLXI fuit, sed paulo post Rudolphus Comes Habspurgensis, cum Colmariam civibus quibusdam consentientibus occupasset, & Opidum Mulnhausen obtinuit, Arcemque quæ in eo erat (omnibus qui inerant captis) auxilio civium diruit. Electo autem Rudolpho in Romanorum Regem, redierunt eadem Opida ad Imperium. Opidanorum studium consistit potissimum in Vini & Frumenti cultura: estque Vinum hujus loci satis celebre. *Otmarsen* Opidum Monasterium habet Virginum, quod tempore Henrici quarti construi curavit Comes Habspurgensis nomine Rudolphus. Hujus frater *VVernherus* Argentinensis Episcopus, qui Constantinopoli in quadam Insula vitam cum morte commutavit. Adhæret Sungoiæ ad Occasum *Comitatus Montis Beligardi*. Habet egregium Opidum *Montis beligardium*, Arcem Regiam ostentans. Habet & hic Comitatus alia multa Opida & Castra: ut sunt *Grans* Opidum & Castrum. *Klarvvang*, Opidum & Castrum, *Passevvangum* Opidum cum Arce, quæ omnia Ducum sunt Wirtembergensium: utunturque Incolæ lingua Burgundica. Comitatui Montis Beligardi propinquum est Opidum *Bruntraut*, ubi Episcopus Basiliensis in Arce Regia habitat. Atque hæc de Sungovia sufficiant.

Opida.

Restat

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [414] - 412
PUBLIC DOMAIN

REstat in hac Tabula *Brisgoia* paucis explicanda. *Brisgovia*, sive *Brisgoia* vulgo *Brisgouw*, quod sonat lingua Germanica pagum laudabilē. Et sane Regio ista ob suam eximriam feracitatem, hoc nomine digna est, quum non inferior sit fertilitate ipsa Alsatia, quam modo perscripsimus. Si tamen veteres revolvamus Scriptores, facile inveniemus hanc regionem hoc nomen adeptam, a Metropoli Brisaco, de qua mox dicemus. Patet Brisgoia in Longitudinem milliaria x, & in Latitudinem 11. Initium enim trahit a Mortnavv, & excurrit secundum adscensum Rheni fere Basileam usque. Regio uberis Agri, qui faciendæ Sementi, & Vinetis Vini laudatissimi sustollendis commodissimus. Estque hic Frumenti & Vini, omniumque Rerum, quæ sunt ad hominum vitam degendam necessariæ, magna fertilitas & copia. Ius hujus regionis Archiduces Austriæ & Badensium Marchiones inter se partiti sunt. Metropolis olim Brisgoiæ *Brisacum*, unde regioni nomen, meminit Antonius in Itinerario *Montis Brisaci*, quum alioqui nullas transrhenanas commemoret urbes, sed tantum provinciales circa Rhenum sitas: unde quidā arguunt alveum Rheni hic mutatum, qui ab altera quondam parte præterlapsus fuerit Opidum, quum illud adhuc in Gallica ripa staret: Luitprandus Ticinensis qui sub Ottone I vixit, Montem *Brisacum* Alsatiæ tribuit, & Insulam Rheni fuisse docet. Situm hoc Opidum in Monte rotundo instar Castri, habetque hodie Rhenum ad Occidentem. Est satis elegans, munitum & frequens, sed temporum successu superavit ipsum Friburgum magnificentia & divitiis, Opidum recens natum & quod ob Mineras Metallicas subito crevit & ad summum adscendit gradum. In Brisaco est Arx quædam vetusta, sed quæ diu in ruinis jacuit, resuscitataque sunt tandem ejus ædificia. Habet Turrim robustam & valde munitam, quam Bertholdus Zitingensis III exstruxit; id quod sequentes probant versus in lapidibus ejus sculpti.

Regio & unde dicta.
Situs.
Soli fertilitas.

Hanc Dux Bertholdus portam struxisse notatur.
A quo pro fraude Burgundia gens populatur.

Habet hęc Civitas duntaxat unū fontem cui superędificata Turris magna, in qua pedibus agitatur rota grandis, quæ extrahit aquā ex multa profunditate terrę, Civesque solvunt censum annuū pro hausta aqua. Nam undique magnus est descensus ad Rhenū & ad subjectam planiciem, ubi aqua in superficie terræ facile quidem haberi, sed difficulter in sublimem Montem perferri potest Medio milliario infra Friburgum situm est in monte excelso castrum quoddam dirutum, nomine *Zaringhen*, a quo Duces *Zaringenses* olim titulum suū habuerunt. *Friburgum* præclarum Brisgoiæ Opidum, imo & Metropolis hodie, a Duce Bertholdo IIII Filio Conradi I *Von Zeringen* sub Henrico V Imperatore exstructa, cum antea pagus esset. Vrbs situ amœnissimo inter montes excellens. Multis variis & magnificis ædibus, Templis, Monasteriis ornata. Academia ibi erecta est anno ↀↃↃↃↃↃLIX, ubi etiam circa illud tempus docuit Vdalricus Zasius celebris Iurisconsultus. Habuit olim ditissimam Argenti venam, unius milliaris intervallo ab urbe disitam. Sunt vero in Brisgoia *Zering* olim Ducatus, *Friburg* Comitatus, *Hochberg* Marchionatus, & Dominia *Badenville*, *Stauffen*, *Burcken*.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [415] - 413
PUBLIC DOMAIN

Regio & unde dicta.

Saxonia a Saxonibus populis nomẽ accepit. Horum, ut aliarum gentium, originẽ & etymon non solũ Monachi eruditæ antiquitatis ignari, verum etiã recentiores limatuli judicii homines cõmentitiis fabellis involverunt. Alii a Saxone Negnonis F. & Vandali Fratre, alii a saxea natura, alii a Macedonici exercitus reliquiis, alii a cultellis, unde rythmus est apud Engelhusium,

Quippe brevis gladius apud illos Saxa vocatur,
Vnde sibi Saxo nomen traxisse putatur.

Cranzius autem a Cattis Germaniæ, & eruditus ille Capnio a Phrygibus deducit. Ex his quisque quod placeat, sequatur. Hujusmodi enim opinionum commenta convellere non est animus. Amplectar tamen illam Germanorum eruditissimorum, qui Saxones a Sacis præstantissimo Asiæ populo ortos, & sic dictos quasi *Sacasones* i. *Sacarum* Filii, & è Scythia, sive Sarmatia Asiatica, cum Getis, Suevis, Dacis, & aliis paullatim se in Europam effudisse arbitrantur. Nec ratione caret hæc eorum opinio, quæ Saxones ex Asia deducit, in qua ortum & multiplicatum genus humanum. Nam præterquam quod Strabo scribit, *Sacas* illos, ut antea Cimmerii, longinquas invasiones fecisse, & Armeniæ partem de suo nomine *Sacacenam* dixisse: etiam Sassones, Suevos, Massagetas, Dahos, in illa Scythiæ parte colloçat Ptol. & observat Cisnerus, has gentes eandem prope in Europa conservasse vicinitatem, quæ ipsis olim inter se in Asia fuerat. Porro Saxonia etsi totius Germaniæ amplissima regio, hodie tamen non tam late patet, atque olim. Antiqua enim Saxonia inter Albim & Rhenum fluvios, mare Germanicum & Eydoram amnem usque ad Hassiam & Thuringiæ confinia extendebatur, eratque ejus centrum *Brunsvvicum*: itaque VVestphalia, Marchia vetus, Misnia, Lusatia, Mansfeldia, aliæque regiones complures Saxoniæ nomine vocabantur. Hodie non ita naturalibus limitibus, uti sunt flumina & Montes, sed secundum Principum Dominia aut Imperia terminatur. Aer regionis durus, purus, ac saluberrimus, nisi qua paludibus nimium humectatur. Estque Saxonia Rerum omnium, præterquam Vini, ferax. Abundat Hordeo & Tritico, ex quibus non solum panem candidissimum conficiunt, sed etiam Cerevisiam. Metalla generat varii generis, præsertim in Monte Meliboco qui a Cattis ad Saxones protenditur. Eruitur etiam ex eodem Monte Lapis niger, fissilis, qui picis æriscque plurimum continet, in quo etiam aperte fulget Auri & Cupri color. Hunc ingenti copia erutum exurunt, destillante interea Metallo ignis vi liquefacto. In hoc lapide manifesta apparent lineamenta diversorum Animalium, eorum imprimis quæ vicinus alit Lacus, Anguillarum, Carpionum, Ranarum: interdum etiam Gallorum Gallinaceorum, & quod fidem pene exsuperat, Pontificis barbati triplici corona ornati. Habet & Goslaria præter Æris, Auri, Argentique Fodinas, ditissimos Salis Fontes, quibus & Halla & Luneburgum abundant. Quin & Marmoris copiam alibi Montana exhibent. Apud Goslariam Otto 1 Argenti dicitur invenisse Fodinas, quarum magni fuerunt reditus. Abutentibus autem iis Civibus offensus Deus permisit puteum corruere, quo amplius mille homines oppressi. Ex quo tẽpore neq; Argentũ, neq; Aurum repertum eo loco, sed Plumbum nigrum.

Situs.

Cæli qualitas.
Soli fertilitas.

Fit autem

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [416] - 414
PUBLIC DOMAIN

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [417] - 415
PUBLIC DOMAIN

Fit autem primò atramentum ſutorium, quod vulgo *Vitriolum* vocant, deinde ex eo excoquitur aliquid Plũbi & Argenti. Perhibent autem Metallum Goſlariæ ſic natum. Quidam homo Nobilis Equum cui nomen erat Ramelus in Monte ramo arboris adligavit. Is ungulis, quibus ferreæ ſoleæ inductæ, terram quatiens ac verrens, reconditam Plumbi nigri venam integumentis nudavit, non aliter ac Pegaſus alatus, ut Poëtæ fingunt, ungula ſaxum feriens, Fontem aperuit. Vt autem Fons iſte ex eo nominatur Hippocrene, ita Montem hunc Saxones Ramelum vocarunt, qui hodie maxime floret, atque admirabilem Plumbi copiam ſuppeditat. Reperitur & Plumbaginis quæ Græcis μολύϐδαινα vulgo *Lootaerde:* & *Pyritarum, Vierſteenen*, tanta copia, ex quibus Plumbum nigrum excoquitur, ut Mons quidam totus pene ex his conſtare videatur. Ejus urbs primaria *Hálla*, etymologia Græca, ſive ut Goropius non Græca ſed Cimbrica derivatione a Salis proventu nominata: quemadmodum & Halla Suevica, aliæque urbes cognomines. Item in Armenia Halis fluvius, Græca voce ſalſus, ut Straboni placet. Ita Halla ad Salam non ignobile Saxoniæ flumen, a Salis proventu nomen habere putamus. Cujus quidam Salis Fontes, admodum fructuoſi & ſalutares primum inventi ſunt ante Chriſti natalem a VVendis, quos Hermunduros vocamus, quorum ubertas, ubi vicinis gentibus innotuiſſet, haud ſecus, quam aureis Fodinis, magnis conatibus, iis inſidiati fuerunt. Nunc Halla adminiſtratoris Madeburgici Marchionis Brandeburgenſis ſedes. Ad Inferiorem Saxoniam referuntur *Ducatus Lauvvenburgenſis, Lunenburgenſis, Brãſvvicenſis*, ac præterea etiam *Ducatus Meckelenburgicus*. In Ducatu Luneburgenſi eſt Luneburgum, Civitas celeberrima, ſic dicta, vel ab Idolo Lunæ, quod Monti Calcis nomine inſignito quondam impoſitum fuit: vel a fluviolo præterlabente, nunc *Elmena, die Almenovv* quaſi *Elven Ovv* ab undecim rivulis in eũ fluentibus dicto olim *Luno* uel *Lunovv* vocato, ab Iſide, ut fabulantur, illac iter faciente ad Canbrivium agnatum. Vrbs eſt munitiſsima, cincta foſsis & vallis, forma ejus fere quadrata: Salis fonte ditiſsimo beata. Hæc enim præcipua Civium negotiatio eſt, quam terra marique in longinquas exportant regiones. Majorẽ tamen ejus partem Hamburgenſes Mercatores coëmunt ac magnum quæſtum inde faciunt. Templa Auguſtanæ confeſſioni addicta ſex habet: quibus additum Noſocomium. Tota communio diſtributa eſt Romano more in Cives, cum patritios, tum plebeios, & inquilinos. Viget in ea ac floret optima politiæ ratio, Studia literarum, Iuſtitia, Pax & concordia inter Clerum & Gubernatores Reipublicæ, quorum ſumma poteſtas eſt penes patritios. Reliqua Opida, ne ſim prolixior, prætereo: Quoniam etiam aliquid de *Ducatu Mecklenborgenſi*, quem Tabulæ titulus repræſentat, dicendum eſt.

Ducatus Megapolenſis. Situs. Soli fertilitas. Animalium varietas.

Ducatus Megapolenſis, vulgo *Meckelburg*, olim pars fuit Provinciæ atque Dominii Regum Vandaliæ Mari adjacens Baltico; nunc eſt ex præcipuis Germaniæ Ducatibus, & Imperii Membrum: Conjacent illi, qua Oriens Pomeraniæ qua Occidens fl. *de Elve* vulgo dictus: ad Meridiem habet Marcam antiquam: ad Septentrionem Mare Balticum. Regio fertiliſsima eſt, Frumento, Pomis, Ligno, Piſcibus abundans. Variigeneris videre eſt ibi Animalia, magnamque Iumentorum, Pecudum & Feratum copiam. Cæterum *Aritbertus* Regio ſtemmate prognatus & in aula Caroli Magni aliquandiu verſatus, impetravit Imperatricis

patricis sororem uxor, ex qua sustulit *Billungum*, hominem clementem & potentem, cui paruerunt Sarmatæ & Wandali a Vistula usque ad Visurgim, & ab Odera usque ad Holsatiam. Hic Regiam suam habuit in Meckelburgo, Duo vero Filij eius Mizilaus & Mistevus a Patris pietate degenerantes, cœperunt Christianos persequi. Sed de his atque aliis Principibus Megapolensibus legatur Munsterus. Primi huius regionis habitatores apud authores appellantur *Heruli, Obotritæ*, & generali vocabulo *VVandali*. Est Regio bene culta Civitatib. Opidis, Arcibus & Villis. In hoc Ducatu *Suerinum* urbs vetus condita ante Lubecam, Rostochium, Sundium, VVismariam. Figura eius est quadrata, constatque adeo quatuor fere urbibus, quarum singulæ propriæ appellationes sortitæ sunt: Prima est Suerinum, secunda Neapolis, tertia a Carecto, quarta a palude nomen habet. Vicus *Fichela* qui ad Lacum Suerinensem jacet. tantum 5000 pass. distat a Mari Balthico: quæ vicinitas effecit, ut de fossa ex Lacu in Mare Balthicum ducenda aliquando actitatum sit irrito labore, ut in Isthmo Peloponnesiaco accidit. *Rostochium* vulgo *Rostock*, olim *Lacinium*, & corrupte *Rhodopolis* & *Laciburgium*, urbs maritima & Megapolitana: primum Arx fuit, postea a Godscalco Vdonis filio in Civitatem versa: deinde a Primislao II Nicolotti filio aucta. Academia nunc liberalium Artium floret, quam impetrarunt Principes Mechelburgenses Ioannes & Albertus, una cum Civibus Mechelburgensibus, anno MDCCCCXV. Aer hic salubris. Rerum ad victum spectantium exiguo pretio magna copia. *VVismaria*, cuius originem nonnulli a VVismaro Rege Vandalorum, tempore Constantini Magni florente repetunt: alij Coloniam Gothorũ ex Visbuia Gothlandiæ Metropoli eò deductam affirmant. Sed paullo ante annum MCCXL ex ruinis vetustæ & amplę vrbis *Mecklenburg*, quę toti ditioni nomen dedit, a Gunzelino Comite Suerinensi sub Ioanne Theologo D. Megapolitano conditam seu amplificatam fuisse Crantzij monimenta, & Reip privilegia omnia, post annum M. CCL. data ostendunt. Brevi autem incrementa miranda ex commerciis aliarum gentium Civitas sumpsit; Portum maris commodissimum in toto hoc littore Balthico habens, oneratas naves quantumvis capaces recipientem, sine ullis anchoris tutas præstantem: unde nomen urbi, non tam a sapienti Præside, quam certitudine marini Portus inditum verisimile est. Minoribus Opidis copiam rerum ad vitam tuendam necessariarum sæpissime communicantibus, ac inde recipientibus velut corona undequaque cincta est. Porro Nonus Imperij Circulus, *Nider Saxen* dictus, tribus Ordinibus constat, quorum I Ecclesiasticus, II Principes & Domini Seculares, III Civitates liberæ. In I sunt Archiepiscopi, *Bremensis* & *Magdeburgensis*. Episcopi *Hildesheimensis*, *Lubecensis*, *Suerinensis*, *Ratzenburgensis* & *Schlesvicensis*. II cõtinet Principes & Dominos Seculares: suntque Rex Daniæ propter ditiones ad Imperium pertinentes: Duces *Lavvenburgensis*, *Brunsvvicensis*, *Luneburgensis*, *Mecklenburgicus*, *Holstein*: Comites *Roffain*, & *Delmenhorst*. In III sunt Ciuitates liberæ *Lubeca*, *Hamburgum*, *Mulhausen* in Duringen, & *Northausen*, *Goslaria*, & *Gottinga*.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [419] - 417
PUBLIC DOMAIN

Regio & unde dicta.

Ducatus Brunſvicenſis ab urbe primaria Brunſvico nomen ſibi ſumpſit. Vrbs autem ipſa a Brunone Ludolphi Ducis Saxoniæ Filio nomen appellationemque ſortita eſt. Is enim quem inchoaverat vico nomẽ reliquit, qui ab illo dictus eſt *Brunonis* vicus ſeu potius ſinus, quil inguaSaxonica vocatur *Wyc*: nunc *Brunſwicum* ſive *Brunſwveych* dicitur. Eſt autem *Brunſvicenſis* ditio ampliſſima a Magdeburgenſis & Halberſtadienſis Diœceſis finibus, & ab Hercynia ſilva, ab Albim uſque pertinens. Circa annum autem Chriſti CIↃCCXXX Imperator Fridericus Dominium Brunſvicenſe provexit in Ducatum, & *Ottonem* Brunſvici Dominum & Luneburgi, Ducem creavit, Henrici Leonis ſucceſſorem, qui generale Saxoniæ habuit Dominium. Fridericus II *Ottonem* Leonis Nepotem fecit Ducem Brunſvicenſem & Luneburgenſem, attributis ei armis, quæ avus ejus extulerat Anglia, duobus fulvis Leonibus pro ditione Brunſvicenſi & aliũ cærulei coloris Leonem, adjectis in clypeo maculis de terra Luneburgenſi, quę erant olim Hermãno Duci & poſteris ejus, cum titulo Ducatus Saxoniæ. De reliquis Ducibus videndus Munſterus lib. III Coſmographiæ. *Brunſvicum* hodie non tantum hujus Ducatus, ſed & totius Saxoniæ Metropolis, quondam a Conditore *Brunopolis*. Ptol. *Tubiſurgium* ex Franciſci Irenici ſententia: Vrbs ambitu magna, forma quadrata, ædium pulcherrimarum frequentia nitidiſsime culta: Civibus plena, Mœnibus ac foſſato duplici profundiſsimo, & aliquot in locis triplici, ac quolibet aquis ſtagnante, munita: Vallo etiam inter foſſata craſsiſsimo ducto per circuitum, variis Arborum conſito generibus valida; quinq; foris, quinque prætoriis, & totidem Magiſtratibus excellens. Condita eſt a duobus Fratribus Brunone ac Theodoro, aliis Theomaro dicto, Ludolphi Ducis Saxoniæ Filiis, anno IↃCCCLXI, ut eorum Hiſtoricus Hermannus teſtatur. Hanc urbem Onacra amnis perlabitur, qui in Hartonica Silva ortus, duas in partes civitatem ſcindit, omnem immunditiem ſecum trahens, at variis undique pontibus coopertus, Viſurgi tandem conjungitur. Non habet Civitas aquam potabilem, ſed fere bibunt Cerevisiam: Vini uſus carior, ac rarior. Vrbs hæc parvis orta initiis multas per tempora acceſsiones habuit, ut per vices amplificata, nunc in eas excreverit vires atq; opes, ut facile Principibus ſuis titulum indiderit, qui inde Duces Brunſvicenſes vocantur. Libet hoc loco, ea quę Curiæ hujus urbis præfixa leguntur, ob frequentiſsimas hujus contentioſi ſeculi lites forenſes, paucis ſubjungere. *In controverſiis cauſarũ, capitales inimicitia oriuntur: ſit amiſſio expenſarum: corpus quotidie defatigatur, labor animi exercetur: Multa inhoneſta crimina deinde conſequuntur: Bona & utilia opera poſtponuntur: & qui ſæpe credunt obtinere, frequenter ſuccumbunt. Et, ſi obtinent, computatis laboribus & expenſis, nihil acquirunt.* Inter cæteras hujus Ducatus Civitates haud poſtrema quoque eſt *Goſlaria* civitas Imperialis. Hanc urbem *Henricus* I Pater magni Ottonis urbiũ amatot in formã Civitatis erexit. Anno CIↃLI Imperator Henricus III ingẽtibus regni floreſcens opibus, urbem iſtã mirificé ornavit, quam de parvo molendino, ut aiunt, uel de tugurio venatoris duo priores Henrici, & iſte nunc III in tã magnã ſicut hodie cernì poteſt urbẽ bono provexere auſpicio, in qua Regale Palatium hic Imp. magnificé exſtruxit, & II Omnipotẽti deo cõgregationes inſtituit. *Helmſtadium* Opidum medio inter Brunſvicum & Magdeburgum itinere eſt; id Guliel-

Situs. Imperium majorum.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [421] - 419
PUBLIC DOMAIN

id Guilielmus Dux Brunſvicenſis a VVerdenſi Abbate, cui parere Cives inſolentiores recuſabant, certa pecuniæ ſumma Abbati numerata redemptum, in ſuam poteſtatem redegit. Munire id Opidum Carolus, Caroli Magni F. adverſus Sorabos & Vilſos bella gerens cœperat, idque S. Ludgero primo Epiſcopo Monaſterienſi tradiderat, ut in populis a Carolo ſubjugatis prædicanti, tutus receptus eſſet. *Halberſtadium* urbs Epiſcopalis, Oltemia fl. perluitur. In huius urbis medio extollitur tumulus ac collis: is duorum ſtadiorum habet longitudinẽ, ac in ſummo vertice latam amplamque planiciem, in cuius extremis angulis, bina ædificata Templa ſunt. In medio late patet forum ſplendidiſſimis Canonicorum ædibus undique cinctum: illa autem quæ in monte ſita ſunt Ciuitas ſeu Vrbs dicuntur, quæ ad montis pedem, ſuburbia vocantur. Eſt circa hanc Ciuitatem Ager optimus, ferax Tritici, matureſcentibus Frugibus, culmorum altitudinem equo inſidentem hominem ferunt excedere. *Quedelimburga* Vrbs antiqua & primorum in Saxonia Principum decus, haud ita procul Magdeburgo diſtans, ab Imperatore Henrico Aucupe condita. *Hannovera* opidum ad ripam Leine fl. è regione vetuſtæ Arcis Comitum a Lauwenrod, iam Henrici Leonis ætate, circa annum Chriſti CIↃCLVI cui (quod trans fl. ſitum eſſet aulici Hannover nomen dederunt) Arci ſubiectum fuit. Floret hoc tempore inter cæteras Saxoniæ urbes. Aggeribus enim, muris & foſſis firmiter munita, & Civium bonorum ac fortium Virorũ frequentia & ædificijs ſtipata eſt. *Hildesheimium*, ſive *Hildeſium*, *Aſcalingium* Prol. Irenico: Civitas antiqua: fuit antea duplex, poſtea utraq; coniuncta, facta eſt unica. Templum ſummum inſigne habet, Turriſq; ipſa tectum habet aureum. Civitas amœna, patria Ludolphi Colonienſis Mathematici peritiſſimi, qui nunc Lugduni agit in Batavis. Sedes eſt Epiſcopalis: Irenicus iſtius loci Epiſcopos recenſet, quod & Crantzius in ſua Metropoli, & paullo accuratius Antonius Monchiacinus lib. II de primis Chriſtianæ Religionis initijs, præſtat. Fuit autem Epiſcopatus Hildesheimenſis primum in Saxonibus fundatus ac inſtitutus a Carolo Magno Galliarum Rege, ac Imperatore potentiſſimo. *Northauſen* Civitas Imperialis. Continentur etiam hac Tabula Ducatus *Grubenhagen*, qui eſt Membrum Imperij, & principatus (*Furſtendom*) *Anhalt*: item *Mansfeldia* Comitatus veteris Saxoniæ, ad amnem Salam antiquiſſimus, quum Hegenus qui tempore Arturi Britanniæ Regis floruit, anno IↃXLII Comes Mansfeldicus fuiſſe perhibeatur: nomen eia Manno Thuiſconis filio, ut Aſcanię vicinę ab Aſcenes. Primarię urbes ſunt *Mansfeldia*, ad VViperum fl. *Eiſlebia* & *Wypra*. *Eiſlebia* Metropolis eſt, inter Salam & VViperum: nomen creditur habere ab Iſide, quam Tacitus oras Suevicas poſt obitum Mariti peragraſſe, teſtis eſt. Iuxta eam ſunt Metalla in Montibus Mellibocis. Loca iſta *Tubantes* coluiſſe exiſtimantur. Hi tamen *Tvvende* Pyramio: Friſijs contermini: *Benthem* Comitatus huic vicinus antiquũ nomen referre credit Vertutius. Hos *Tubinger* exiſtimat Lazius Migrationum lib. VIII. Comitatus iſte ſub ſe habet Comitatus IV, *V Vipprã*, *Arnſtein*, *Wetin*, & *Quernfurt*. Item Co. *Barby*, *Stolberg*, *Hohenſtein*, *Regenſtein*, *Pleſſe*, omnes Imperij. Continentur etiam Eccleſiaſtici Principatus hi: *Meydburg* Archiepiſcopo & Primatus Germaniæ, Imp. eſt: & Epiſcopatus *Hildesheim*, *Halberſtat* ambo Imperij: ſubſunt Moguntino. Item *Quedelburch*, & *Gernrode*, *Stiften* ſunt Imp. in VIII. Circulo.

Reſtat

Reſtat in hac Tabula *Epiſcopatus Magdeburgenſis* titulo ipſius Tabulæ nominatim comprehenſus. *Epiſcopatus Magdeburgenſis*, vulgo *Meydburg*, ab urbe primaria nomen habet. *Carolus Magnus* tota reformata Saxonia, decem Epiſcopatus in ea inſtituit, quorum omnium celeberrimus fuit *Magdeburgenſis*, cuius ſedes ex primitiva fundatione in Styde fuit, tum ad Valerſleve, tertio in Vreſe tranſlata. Tandem per *Ottonem* I. anno CIↃXXX ad Magdeburgum mutata, ejuſque auſpicio in primatum Germaniæ ſublimata, ut habet magnus Chronicorum Codex anonymus. Quanquam tamen Saltzburgenſis cæterique Archiepiſcopi Electores, primam hanc dignitatem Antiſtiti Magdeburgenſi non tribuant, ut Crantzius in Metropoli tradit. Magdeburgenſem autem Burggravium conſtituit *Otto* I, ut præeſſet judiciis publicis & gubernationi publicæ, loco Imperatoris, in his terris & in hoc Epiſcopatu, ac cæteris huic coniunctis. Primus hoc munus geſſiſſe traditur ordinatione Ottonis *Gero* Marchio Luſatiæ, cuius memoriam conſervat Monimentum Cœnobij Gerodenſis. Hunc ſequuti memorantur hoc ordine aliqui, *Hermannus* Dux Saxoniæ, *Lotharius* Comes de Waldeck, *Fridericus* Lotharij Filius, *Conradus* eiuſdem Nepos, *Manfredus* Conradi uterinus Frater. Hoc in prælio cæſo, dignitatem conſequutus eſt *Dittericus*, Comes Plocenſis, cuius filiam cum duxiſſet *Vdo* Marchio Brandenburgenſis occupato Burggraviatu, ſucceſſorem reliquit *Henricum* Filium. Eo facto functo *Lotharius* Saxo, idem munus commendavit *Burchardo* è familia Dominorũ de Quetfort, à quibus eſt origo Comitum Mansfeldenſium. Poſt hunc reperiuntur in ea dignitate fuiſſe conſtituti *Domini de Schrapela*, a quibus auctoritate Rodolphi Imperatoris, tranſlata eſt in Duces Saxoniæ Electores. Vrbs primaria *Magdeburgum* olim *Parthenopolis*, a Venere Parthenia ibi culta, ſita ad Albimſl. a Ioanne Capnione *Dmoadum Pyrgum* dictum, a Græca voce. *Dmoades* enim puellas ancillares Græci ferunt, quas per Aphæreſin *Maid* dicimus, & πύργον *Burgum*, ut πύξος *Buxus*. Æneas Silvius *Magdeburgenſem* vocat, & *Virginopolim* Metropoliticã inſignem urbem inter Saxones, opibus & auctoritate memorabilem, ſcribit. Ligurinus *Virginis Vrbem* dixit, & Virginum habitationem. Ptol. μεσόγιον. Hanc civitatem Otto condidit, ut ſcribit Lupoldus: auxit ibique requieſcit, Otto Friſingenſis. Inclyta hæc urbs Imperatorumque honeſta ſedes, tres in partes dividitur, eſtque munita mœnibus ac propugnaculis, turribus quoque ac foſſis valida ac tuta, ædibus pulcherrimis, perpolitis plateis viciſque inſignis, ac templis magnificis celebris. Imprimis vero nobile D. Mauritij Fanum, ex quadrato lapide ſtructuræ magnificentia conſpicuum, Ottonem Cæſarum inſigne opus. Magiſtratus jus civile Romanorũ Saxonica lingua conſcriptũ, non ſine reverentia cuſtodit, quod Caroli Magni auctoritate firmatum tradunt, eoq; in deciſione cauſarum vicinæ gentes recurrunt: magna & venerabilis earum legum auctoritas habetur. Atq; hæc de Magdeburgenſi Epiſcopatu ſufficient. Cæterũm ut huic deſcriptioni Colophonẽ imponamus, demus regionibus hac Tabula contentis ſuos amnes: Hi ſunt: *Albis*, *Onacra*, *Oltemia*, *Sala*, *VViperus*, *Inderſt*, *Struma*, *Roide*, *Ruma*, *Vker*, *Fues*, & alij. Nõ Montes deſunt, inter quos qui dicuntur, *Der Ramelberg*, *Melibocus*, & alij; neque Silvæ, inter quas, *Auff dem Hartz-VValdt*, *Solinger VValdt*, cum alijs, quas in ipſa Tabula cernere licet.

Epiſcopatus Magdeburgẽſis, & unde dictus.

Imperium Magdeburgorum.

Vrbes.

Fluuius. Montes. Syluæ.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [423] - 421
PUBLIC DOMAIN

Regio & unde dicta.

POst Ducatum Brunſvicenſem pandit noſtra Methodus *Haſſiam.* Hæc unde nomen habeat ambigitur. Sunt qui a Monte Heſo; at is nuſquam in Haſsia, neque etiam alibi reperitur, niſi is forte ſit qui Noviomagi exſtat, quod quidem a re non uſque adeo alienum videtur. Referunt enim nonnulli Batonem quendam Regis Cattorum Filium, (qui Noviomagum auxerit, reſtaurarit, ac mœnibus cinxerit) Heſum Filium habuiſſe, qui favore ac amore patrii ſolii ei loco ſuum nomen communicarit. Vnde etiamnum Heſus Mons dicitur. Alii ſic nominatam volunt a Cattis qui hanc regionem incoluiſſe commemorantur, mutatis literis, unde adhuc eſt loci nomen *Catzen Elnbogen*, gentis illius conteſtans vetuſtatem. Beatus Rhenanus Rerum Ger. lib. 1 autor eſt, Heſſos ex ſuperiore Germania advenas pulſis Cattis hæc loca occupaſſe, deque ſuo nomine appellaviſſe. Habet hæc Regio Turingiam ab Oriente, a Meridie Franconiam; VVeſtphaliam ab Occidente reſpicit; a Septentrione vero Ducem Brunſvicenſem, Epiſcopum Mindenſem, alioſque Principes vicinos habet. Aer Regionis ſalubris eſt. Regio ipſa Frumenti, Leguminum, Fructuumque feraciſsima. Vinum autem non fert, niſi qua Rhenum attingit. Sunt etiam uberrima ſginando pecori paſcua, in quibus numeroſi Armentorum Pecudumque greges conſpiciuntur. Alit & Ferarum & inprimis Cervorum in Silvis magnam copiam, ad frequentes venationes Nobilitatem invitantium. Metalla etiam alibi generat, Æs & Nigrum plumbum. Salis quidem non Fodinas, ſed Fontes habet. Hanc Regionem quondam Comitatus, nunc vero Langraviatus titulo decoratam olim Cattos inhabitaſſe (etſi Crantzius reclamet, qui ex Cattis Saxones facit) omnibus fere noſtri ſeculi Scriptoribus perſuaſum eſt. *Chatta* Ptolemæo dicuntur. Hi poſtea in Inſulam Batavorum tranſgreſsi (autore Tacito) ubi hodie horum nominum veſtigia ſuperſunt in duobus vicis, cognominatis ad Mare & ad Rhenum. De horum Etymo ita ſcribit doctiſsimus Iunius: *Catti, quos noſtra & prior ætas Heſſos vocavit, commune cum Felibus Cattiſque nomen ſumpſiſſe videntur, a ferocitate qua in hoſtem inſultabant. Cui enim ignota ferocia & impetus Animalis iſtius, domeſtici licet, in appetendo illius iugulum, qui anguſtiam adferendo illud premat? vel à doloſis inſidijs quibus aſſilire in hoſtes ſoliti fuerint, uti tergis Murium aſſultant Feles. Ejuſmodi namque geniut fuiſſe gentis Cattorum bellicoſæ & ferocis videtur. Referri huc poteſt uſitatum apud Hueſdenos, vocabulum Heſſi pro Catto ſeu fele: qui ſiquando domeſticum animans muribus inimicum ſignificare volunt: Heſſum nominant. Poſſunt & præſtantes virtute Viri hoc Cattorum nomine deſignati fuiſſe olim a veteribus, quod tales etiamnum Lingua Battava Cattos vocitet, certe virtutem, & gentis excellentiam non aliunde diſcas melius, quam a Tacito, qui genti illi plus decoris & diſciplinæ totius militaris attribuit, quam cæteris omnibus Germanis &c. Itaque aptiſsimo nomine populi ingenium expreſſum fuit ſive ferociam & impetuoſos aſſultus, ſive præſtantiam ſpectes.* Hactenus ille. Fuit autem olim Haſsia tantum Comitatus ſubjectus Dominio Turingiæ, id quod probat liber Torneamentorum, in quo legitur, quod anno Chriſti CIↃXLII *Ludovicus Co. Haſsiæ fuerit Hallis in ludo militari ibi celebrato, ſed factus deinde Landgr. aſcendit filia ſupra Matrem.*

Situs.

Cæli qualitas. Soli fertilitas. Animalium varietas.

Accelsit

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [425] - 423 PUBLIC DOMAIN

Urbes.

Acceſſit tandem & comitatus Catzen-Elnbogen, idque per Filiam ultimi Comitis, quam duxit Henricus Landgravius. Genealogiam Landgraviorum Haſſiæ apud Munſterum habes. Sunt porro in Haſſia præter alia minorum gentium Opida, Vrbes duæ præcipuæ, *Marpurgum*, & *Caſſula*. *Marpurgum Amaſia* Ptolemæo, qui eandem *Amiſiam* vocat lib. VIII. Geog. vt cenſet Franciſcus Iren. & Appianus, vulgo *Martpurg*; Haſſiæ Metropolis. Hanc alij a Marte quaſi *Martis purgum*: alii a Marcomiro Francorum Principe ſic nominatam volunt. Civitatem hanc olim villam fuiſſe Hiſtoriæ produnt. Eam Lona Fluvius inſignis præterfluit. Vrbs eſt Sede Principis, Schola illuſtri, condita anno Chriſti CIↃIↃXXVI a Ludovico Epiſcopo Monaſterienſi, nobilis. Ioanne Oldendorpio, clariſſimo omnium inter Iureconſultos Germaniæ: Ioanne item Draconite, & Andrea Hiperio Theologis celeberrimis clara. *Caſſula*, præcipuarum Haſſiæ Civitatum altera, dicta quaſi Caſtellum, Ptolemæo *Stereontium* eſſe creditur: olim tantum Arcem hic exſtitiſſe perhibent. Civitas *Fulda*, *Ana* & *Truſula* fluminibus irrigua, aquis autem inſtructa, agrum fœcundum atque compaſcuum habet, & arva nutriendis pecoribus apta. Vnde in vellerum lanæque venditione, Civium potiſſimum negotiatio conſiſtit. Haud procul Marpurgo eſt *Franckenberga*, vel *Francoburgum*, Opidum perelegans, ſitu amæno & antiquitate commendatum, ad fluuium *Ederam* ſitum: nomen deſumpſit a Francis, qui ibi caſtra metati ſunt contra Saxones. Anno Chriſti IↃXX primum exſtrui cœptum a rege Theodorico; poſtea anno IↃCCCIIII a Carolo Magno auctum. Sunt & alia: *Eſchvvega* colli impoſita: læta agri fœcunditate gaudens Opidum, Werræ fluvij aquis irrigatur: cuius oportuno vſu, *Iſatis* herba, *Glaſtum Plinio*, & ex eadem confecta tinctura, quam Thuringicum ſolum, frequenti fœnore ſuppeditat, primo ſupra hoc Opidum lapide, cimbis impoſita, Mindam uſque: inde Viſurgi aquis, quæ Werram abſorbent, Bremam, & per totam Oſtlandiam defertur. De primo Eſchvvegæ initio nihil, quod ſciam. Hiſtoriarum monimentis comprehenſum reperitur, eò, quod Hungaricis bellis atque incendijs, tertiùm depaſta, deformataque fuerit. Francoburgicum tamen Chronicum, dum Carolum Magnum circa annum IↃCCXCVI Epiſcopatus varios inſtituiſſe, Monaſteria & Eccleſias, multis in Opidis, fundaſſe commemorat, meminit & Cauffingę nō procul a Caſſela: & Eſchovvegæ, ab eodem tum temporis excitatę. Præclara etiam extant Henrici Imperatoris II erga hoc Opidum merita, qui idipſum Hungaricis incurſionibus devaſtatum atq; collapſum, reſtituit, nouis ædificijs auxit, & locupletavit. Graviſſimis rurſus calamitatib. adflictum fuit, anno CIↃCCCLXXXVII eo bello quod inter Adolphum Moguntinum Archipræſulem, & Haſſiæ Landgravium acre deſæviit, quando etiam ad Haſſiæ gubernationē pervenit. *Friſlaria* inſigne quoq; ac præſtans Haſſię Opidū, vulgo *Fritzlar*, latine doctrina pacis, ut puta ubi veræ & perpetuæ pacis doctrina S. Bonifacij auſpicijs, toti Haſſiæ Thuringiæ, Franconiæ, & Friſiæ innotuit: Egræ fluvii propinquitate, & ſitu admodū amœno, ſicuti univerſa paſſim Haſſia, præcellit: Muris circumcinctū turrigeris, ſitū inæqualē, ſicuti & regio ipſa, hinc inde montoſa, obtinet: agro tamen lauto, Frumenti, Leguminū & Fructuum feraciſſimo, etiam Vini, cuius tamen fertilitate non eſt hæc regio admodum præſtans. Et quamvis in ipſa Haſſia, Friſlaria ſe conſpiciendam præbeat, ad Moguntinum tamen Archiepiſcopum pertinet, unde

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [426] - 424
PUBLIC DOMAIN

de varijs Fortunæ & Bellonæ casibus frequenter exposita, maximas ab Hassiæ Ducibus calamitates frequenter pertulit, quemadmodum & a Saxonibus expugnata & fœda exustione deformata fuit. Reliqua huius Landgraviatus Opida quæ multa sunt, prætereo. Hessorum autem regionem partim perluunt, partim adluunt fluvij varij, quorum præcipui, *Rhenus* quidem latus inter Meridiem & Occidentem: *Visurgis*, i. *Wesera*, cuius fons *VVeira*, è Toringico nemore profluit; *Lupia* qui in Westphaliam transit: & *Adrana* Tacito, eum *Adernam* vocant Historiæ, hodie *Æderam* dici existimat Althamerus. *Rhoer* forte, vt scribit Ritheimerus. *Eder* ex eo facit Iunius in suo nomenclatore, additque Cattorum fluvium esse, & in amnem Adam exire. In sua Batavia autem scribit eum in Fuldam evolvi; & hoc ex Tabulis verum esse constat, Minores sunt *Lanus* seu *Lona* in Comitatu VVitgenstein fluvius (*Anden Horberg* oritur) olim VVidekindi Anglorũ Principis Castrum præterfluens, Lasphe eiusdem Comitatus Opidum adluit: *Fulda &c.* Montibus Regio vndique obsita; eorum autem nominatissimi, *Melliboci* & *Abnobij* Montes. Reliqui varijs insigniuntur nominibus, uti *Kesselpergus* & *Geyne* Montes, &c. Silvæ sunt plurimæ Hercyniæ portiones. Sed de Hassia quæ dicta sunt hactenus, sufficiant. Nefas sit autem non adscribere Coronidis quasi loco quæ Ælius Eobanus Hessus in carmine gratulatorio victoriæ ad Philippum Landgravium, paucis de huius regionis genio & situ, incolarumque moribus tradidit.

Flumina.

Silvæ.

Qualis Hyperboreum prospectans Thraca Booten
Gradivi domus ad Rhodopen, Hemumque nivalem
Circumfusa iacet, gelidis assueta pruinis,
Gignit in arma viros duratos frigore, quique
Aut Hebrum Nestumque bibunt, aut Strymonis vndas:
Talis & ipsa situ, talis regione locorum
Et Fluvijs, Silvisque frequens, & Montibus altis
Hassia: Natura similes creat alma locorum
Cen natos in bella viros, quibus omnis in armis
Vita placet: non vlla juvat sine Marte, nec vllam
Esse putant vitam, qua non assueverit armis.
Quod si tranquillæ vertantur ad ocia pacis,
Ocia nulla terunt sine magno vana labore;
Aut duro patrios exercent vomere colles,
Æquatosque solo campos rimantur aratris,
(Namque & planities segetum fœcunda patentes
Explicat innumeras, & plena messe colonos
Ditat, & ipsa sibi satis est) aut ardua Silvæ
Lustra petunt, Canibusque feras sectantur odoris.
Venatu genus assuetum, Genus acre virorum:
Aut leges aut Iura ferunt, aut opida condunt
Fortia, non solum bello munimina: verum
Quæ deceant in pace etiam, oblectentque quietos.
Quid sacros memorem Fontes? quid amœna Vireta?
Quid valles ipsis certantes frugiferacis
Vallibus Æmoniæ? dulces quid vbique recessus
Musarum loca, consessu loca digna Dearum?
O patriæ gelidi fontes! o flumina nota!
O valles! o antra meis gratissima Musis!

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [427] - 425
PUBLIC DOMAIN

LANDGRAVIATVS.

Nobilitas & status huius ditionis mihi necdum innotuerunt, tantum inveni Comitatum Gleichen & vt existimo Kranichfeldt. Item vnum Episcopatum Mersburg.

Regio. Situs.

HAssiam sequitur *Thuringia*, vulgo *Duringen*, sita inter duos fluvios Salam & VVerrã: quorum hunc ad Occasum, illũ ad Ortum habet: ad Septentrionem Hercyniam Silvam (quam *Hartz* vocant) & *Turingensem*, vt vocant, *Saltum*, vulgo *Duringer Waldt*, a Meridie. Longitudo regionis Latitudini par, XII miliarium. Regio omnis generis Frugum & Leguminum feracissima, & imprimis Frumento

Soli fertilitas.

præ omnibus aliis Germaniæ partibus fœcunda: adeo vt Georgius Agricola eam *Sumen Germaniæ* appellare non vereretur. Magnus hic Isatidis herbæ, quam Plinius *Glastum*, hodie *Guadum* & *Pastillum*, vulgo *VVeedt*, *Pastel* nominant, & cæruleum efficit colorem, proventus, quæ hinc cum magno Incolarum emolumento ad alias regiones transfertur. Vnde quidam Poeta insignis:

Herba Thuringorum celeberrima crescit in agris,
Hanc Isatim Græcus sermo vocare solet.
Ponderis hæc magni est, & multo venditur ære:
Hac etenim tingi lana parata solet.

De qua Plin. lib. XXII. c. I. *Simile plantagini Glastum in Gallia vocatur: quo Britannorũ coniuges nuruſqué toto corpore oblitæ, quibusdam in sacris nudæ incedunt, Æthiopum colorem imitantes.* Obsoniorum quoque ac Fructuum vix quicquam desiderat: si Vinum demas quod aliunde importatur. Reperiuntur & Auri Argentique Fodinæ, & Salinæ divites. Olim Regnum fuit, hodie Ladtgraviatus titulo decoratur. Turingia & Hassia sub

Imperium maiorum.

Regibus Francorum coniunctæ vsque ad Carolum Magnum & Henrici Aucupis tempora manserunt annos CCCLXVI. Tandem *Carolus Crassus* Imperator Ducem Turingiæ præfecit *Ludovicum*, eius Nepos *Burchardus* improlis ab Hungaris cæsus est. Quare *Henricus Auceps* Imp. Turingiam occupavit, cuius successoribus Saxoniæ *Principibus* in hodiernum vsque diem subiecta est. Etsi enim post Guilielmum Ottonis I Imp. Filium, qui Archiepiscopus Moguntinus, Turingiam permissu Patris tenuit, successores ipsius, Archiepiscopi Moguntini, merum Imperium in vrbem Erfordiam, quod adhuc retinent, & totam Turingiam sibi aliquantisper vendicarunt, quorum Vice-Dominus sub Conrado Salico Imp. Ludovicus Barbatus aliquando fuit: tamen postea *Barbati* Landgraviorum titulo Turingiam ad Hæredes transmiserunt. Donec ad Misniæ Marchionem ex VVidechindi Saxonis posteritate ortum, *Henricum* illustrem Theodorici filium & Hermanni Turingiæ Landgravii exfilia Iuditha Nepotem, circa annum Christi CIↃCCL. pervenit, cui successit Filius

Albertus

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [428] - 426
PUBLIC DOMAIN

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [429] - 427 PUBLIC DOMAIN

Albertus degener, eique filij, *Fredericus*, *Admorſus*, & *Theodoricus*, qui à patruo Theodorico Miſniæ Marchione hæredes conſtituti ſunt. Hunc Tractum *Sorabos* olim inhabitaſſe ferunt. Horum meminit Eginhartus & Ammoinius. Horum reliquias hodie vocat Peucerus *Sorbec*, & *Serveſtein*, inter Albim & Salem flumina. Reynerus Reyneckius, in ſuo de Myſnorum origine libro, hos *Tyringetas* quaſi *Tyringotas* putat, indeque eius vrbem Gotham nomen ſortitam fuiſſe non dubitat. In hac regione quamlibet exigua, ut ſe accepiſſe ab Hugone Brinckhorſtio Anglo vrbis Erfordienſis Cive ſcribit Ortelius, ſunt XII. Comitatus, & totidem Abbatiæ, (quas *Gefurſtete Abtien* vocant) CXLIV. Civitates, & totidem Opidula, vulgo *Merckfleecken*; bis mille pagi, & CL. Arces. *Erdfurdia* ſive *Erdfordia*, priſcis *Erphesfordia*, *Erfesfurt*, Turingiæ vrbs primaria nomen a primi Conditoris *Erfi* nomine, ſumpſiſſe putatur: Hic enim cum molitor eſſet, molendinum ſuũ ad Geram fluvium fixit, atque Civitati huic initium dedit, circa initium Imperii Arcadii & Honorii: poſtea a Clodoveo Francorum Rege anno Chriſti CCCCXXXVIII. vehementer aucta ornataque: anno vero CIↃLXVI. muris cincta tanta amplitudine, vt Germaniæ totius maxima cenſeatur, ac *Nicht eine Stadt*, Ruſticis Turingis, *Sondern ein gantzes Land*, dicatur. Hanc perluit Gera fluuius, atque a ſordibus purgat. Epiſcopalis olim erat, Bonifacio Germanorum Apoſtolo conditore: ea dignitas deinde Maguntiacum tranſlata dicitur. Scholam habet literarum ſtudiis florentem, quam Bonifacius IX. Papa privilegiis ornavit, anno CIↃCCCXCII. Huius urbis ager nulli fertilitate ſecundus, paſcuis abundat, & herbæ Iſatidis foraciſſimus eſt. Vrbs ab Henrico IV. multis eſt labefactata incommodis, ob importunam decimarum exactionem, a qua Erfurdia immunis ſemper ac libera fuit. Itaque exotto Saxonico bello avitam libertatem ferro armiſque defendere, quàm inſolito decimarum jugo, cervices ſubmittere maluit, idque tanto animarum ardore, ut & vitæ & fortunis Auguſti, extremum immineret periculum. Hæc eadem ceu quodam fortunæ excelſis inimicæ ludibrio jactata, incendiis variis. Neque eſt aliqua urbs inſignis in Germania, quæ per fatalem ac aduenticium ignem toties deformata fuerit. Vltimo incendio, anno CIↃCCCLXXII, graviſſimum ſenſit damnum, præſertim in Baſilicis Virginis Mariæ & Severi, ut pene tertia urbis pars incendio perierit. Terribile fuit incendium illud immiſſo igne per conducticios incendiarios, quorum erat primarius Dominicanus quidam. Duæ Eccleſiæ Collegiatæ, quas vocant, cum ponte & inſigni urbis parte conflagrarunt. Anno Domini CIↃIↃIX graviſſima ſeditio inter Senatum & Cives Erfordienſes exorta fuit, propter inſolitas quotannis impoſitas a Senatu plebeis contributiones. Nam Communitas vnum in locum conveniens, ſcire voluit quantis debitis urbs foret obligata, quantumve ære alieno grauata. Senatus tumultum & populi furorem animadvertens, blandis illum & mollibus ſe dare verbis ſtuduit, dicens, tempore oportuno, de omnibus & ſingulis tam acceptis quam expenſis, rationem ſe redditurum. Quibus verbis Cives placati ad tempus quievere. Die autem conſtituto adveniente, rurſum conueniunt, & hortantur Senatum ut rationem reddat. Tum unus cæteris inſolentior, verbis aſperis invadit eos qui a Civibus ad Senatum erant miſſi, quod non parum Cives irritavit. Cumque res diutius traheretur, videntes Cives ſe nihil proficere: Senatum abdicarunt, novumque inſtituerunt. Quid multa? Hinc graviſsi-

Vrbs & Opida.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [430] - 428
PUBLIC DOMAIN

graviſſima ſeditio, contentio atque adeo bellum eſt exortum. Hanc vero ſeditionem Epiſcopus Herbipolenſis, & Cæſar Maximilianus ſedare, ac partes per concordiam componere ſunt conati. *VVeimaria* pulchrũ Opidum, quondam peculiari Comitatui nomen, iam vero inclytam Saxoniæ Ducibus ſedem & domicilium præbet, qui magnificum in eo Palatium habent, ex quadratis & formatis ad lineam Saxis nitide ędificatum, & pomariũm omni arborum genere ſumma induſtria conſitum, quod Ilma fluvio irrigatur, qui in Salam tandem ſe recipit. *Iena* civitas a Iano dicta ſecundum nonnullos: verum is in Germania coli non ſolebat. Probabilius itaque Stigelius canit:

Hinc placet Hebræo nobis hanc nomine dici,
Ut vetus a Iaÿn nomen ſena tenet.
Cur ita crediderim, niſi mentem vocula fallit,
Certa huius ratio nominis eſſe poteſt.

Quippe vocat Jaÿn Solyma pius incola terra,
Hoc quod nos Latio dicimus ore merum.
Quæ caput in medÿs urbs fertilis erigit uvis,
Hanc quiſquam a Vino nomen habere neget?

Hæcille. Nobilis eſt publico Gymnaſio erecto anno CIↃIↃLIIX. *Gotha* a Gothis nomen habet. Atque hinc Turingos à Gothis Rithaimetus in ſua Orbis deſcriptione originem traxiſſe ſcribit, eo quod Gothi in hac regione gentis ſuæ vocabulo Gotham urbem condiderint, circa annum ut Lobſteinio placet CCIↃXXIII. Admirandæ fortitudinis Caſtrum habuit *Grimmenſtein*, quod nunc ſolo æquatum jacet. Eius rei cauſa fuit: *Gulielmus Grunbachius*, ſtirpe magis, quam virtute nobilis, ob varia & enormia flagitia, quibus Principes in ordinem redigere, Cæſarem ex Imperij faſtigio deturbare, novamque Imperij formam moliebatur, cum a Ferdinando Imp. Auguſto, tum a Maximiliano Imp. eius Filio, reus declaratus & cognitus, cum omnibus coniurationis ſocijs, condemnatur, proſcribitur: atque illuſtriſſimo Principi Electori Saxoniæ, ſententiæ promulgatæ executio, ab Imperatore ac cęteris Imperij Ordinibus uno conſenſu demandatur. Quam ipſe proſcriptionẽ fiducia ſui receptus, & Protectoris Ioannis Fridęrici II. Saxoniæ Ducis, contemnit. Qui cum poſt multas Principum admonitiones a pertinaci ſeditioſorum defenſione non abſtineret, Illuſtriſs. Saxonię Dux Princeps Elector Auguſt. extrema neceſſitate coactus, urbem obſidione aggreditur, ac deditione capit. Tum Grunbachius, cumq; eo quatuor ex coniuratis, ob violatæ Cæſareæ Majeſtatis crimen, juſto ſupplicio adficiuntur, Caſtrum funditus diruitur, Dux Ioannes Fridericus, captivus Viennam abducitnr. Fluminibus irrigatur regio compluribus: inter quæ *Sala*, vel *Salſza*, *Werra*, *Vnſtrut*, *Ilma*, *Gera*, *Or*, *Apfelſtet*, *Helbe*, *Cling*. Montes etiam Minerarum fœcundos ineſſe teſtatur Her. Auri, Argentique venis divites, qui haud procul Braitenbornio ac Schwartzenburgo reperiuntur. Silvis etiam hinc inde conſperſa eſt regio, Hercyniæ portiones ſunt: ac Turingica Silva late nota, vulgo *Turinger-VVald*, *Bacenis* Cæſari, Germanię Silva Cheruſcos a Suevis dirimens: *Haynich*, *Hainſette*, *Finne*, cum alijs nonnullis, quæ varij generis Ferarum venationes præbent. Sunt in hac regione multa Templa, & Monaſteria, inter alia Templum Erfordię B. Marię Virginis, a Bonifacio Moguntinenſi Epiſcopo conſtructum. Hoc Templum habet Campanam magnitudine in tota Germania celebrem. Populus atrox, durus, minaxque in hoſtem, corpora Viris procera, robuſta, & decora.

Flumina.
Montes.
Silvæ.
Opera publica.
Vulgi Mores.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [431] - 429
PUBLIC DOMAIN

Regio & vnde dicta.

SIc ſe habet Germaniæ Superioris Regio Thuringia; ſequitur iam nunc explicanda *Franconia* ſive *Francia Orientalis*. Ea a Francis nomen appellationemque ſortita eſt. Huius nominis originem quidam ad Francum, quem alii Francionem nominant, fabuloſum atque ementitum Hectoris filium, gentis auctorem referunt: cuius nominis Etymon lepide Petrus Ronſardus Poëta Gallus appellatum, a veteribus Aſtyanacta Francum quaſi Haſtigerum ſcribit. Alii, inter quos Gaguinus & Æneas Pius id nominis beneficio Valentiniani Imp. impoſitum Francorum genti commenti ſunt, ſive quod feroces & nobiles Attica lingua Franci dicerentur (quod ubi nam lectum uſquam ſit apud idoneum & claſſicum ſcriptorem, neſcire me libenter fateor) ſive attributi remiſſione & libertate accepta. Quamquam poſteriori rationi citius ſubſcribere velim, ſi minutius exigendum ſit vocis Etymon, ut Franci dicantur, quaſi *Fri on cy*, nimirum a cenſu (quod *cy*, ſonat) & vectigalibus immunes; alioqui videri poſſunt appellati veluti, *Fryanſi*, *Franſi*; vocabulum autem *Anſi*, Gothici idiomatis proprium, denotat eos qui ceteros mortales fortuna & opibus antecellunt, Heroum & Semideorum conditioni proximi, velut humanæ ſortis terminos egreſſi, unde corrupta vox vernacula *Anſos* & additione aſpiratæ *Hanſos* nominat Proceres communi fortuna maiores. Sed ad rem. Franci poſtquam opes eorum convaluiſſent, & ſervitii jugique tæderet Romani, ac dominatus cupiditas animos faceret, nomen ſibi ipſi a libertate crearunt, antiquata communi illa Germanorum appellatione.

Situs.

Franconia autem Sueviæ & Bavariæ a Meridie vicina eſt: ab Occaſu Rheno contigua: ab Ortu Bohemiæ: qua Septemtrio eſt, Haſſos & Thuringos vicinos habet.

Cali qualitas.

Aer Regionis purus ac ſaluberrimus, Regio ipſa præterquam ea pars quæ Norica hodie vocatur, atque fluminibus vicinior eſt, arenoſa nimirum non eſt, vt Æneas Silvius ſcriptum reliquit, nec nimium etiam lapidoſa.

Soli fertilitas.

Fertilis omnis eſt, Hordeum, Triticum & omne Frumentum & Legumen ſatum multo cum fœnore reddit. Rapa Cœpæque nullibi fere locorum maiora & laudatiora reperiuntur. Ac multis in locis colles Vitibus conſiti Vinum gignunt, quod ob ſui præſtantiam ad gentes remotiſſimas tranſportatur. Glycyrrizæ radicis Babenbergenſis Ager tantam ſubminiſtrat copiam, ut currus ea onuſti per vniverſam Germaniam devehantur. Eſt etiam vndecumque terra cultiſſimis pomarijs & pratis amœna: Animalium domeſticorum, Ferarumque dives. Feræ in Nemoribus a Principibus foventur, habentque plurima ſtabula, in quibus hyemis tempore pabulum & interdum ſal accipiunt, ſeque a Cæli inclementia tutantur. Eas capere, aut ſaltem perſequi, privatorum nemini conceſſum.

Animalium varietas.

Francos ab origine Germanos & peculiari iſto vocabulo antiquitus appellatos fuiſſe conſtat cum ex aliis, tum ex Procopio Cæſarienſi, rerum quas literarum Monimentis conſignavit oculato Scriptore. Franconum primus Princeps fuit *Genebaldus*, qui xxx annos eis præfuit. Præfuiſſe poſt eum ſcribuntur *Marcomirus*, *Dagobertus*, *Ludovicus* I, *Marcomirus* II. *Waramundus*, aliis *Pharamundus*, qui vocatus ad regnum Franciæ Fratri Marcomiro reliquit Ducatū: *Prunmeſſer*, *Genebaldus* 2, *Suno*, *Luitemarus*, *Hugbaldus*, *Helmericus*, *Gotefridus*, *Genebaldus* 3. *Ludov.* 3.

Hunc

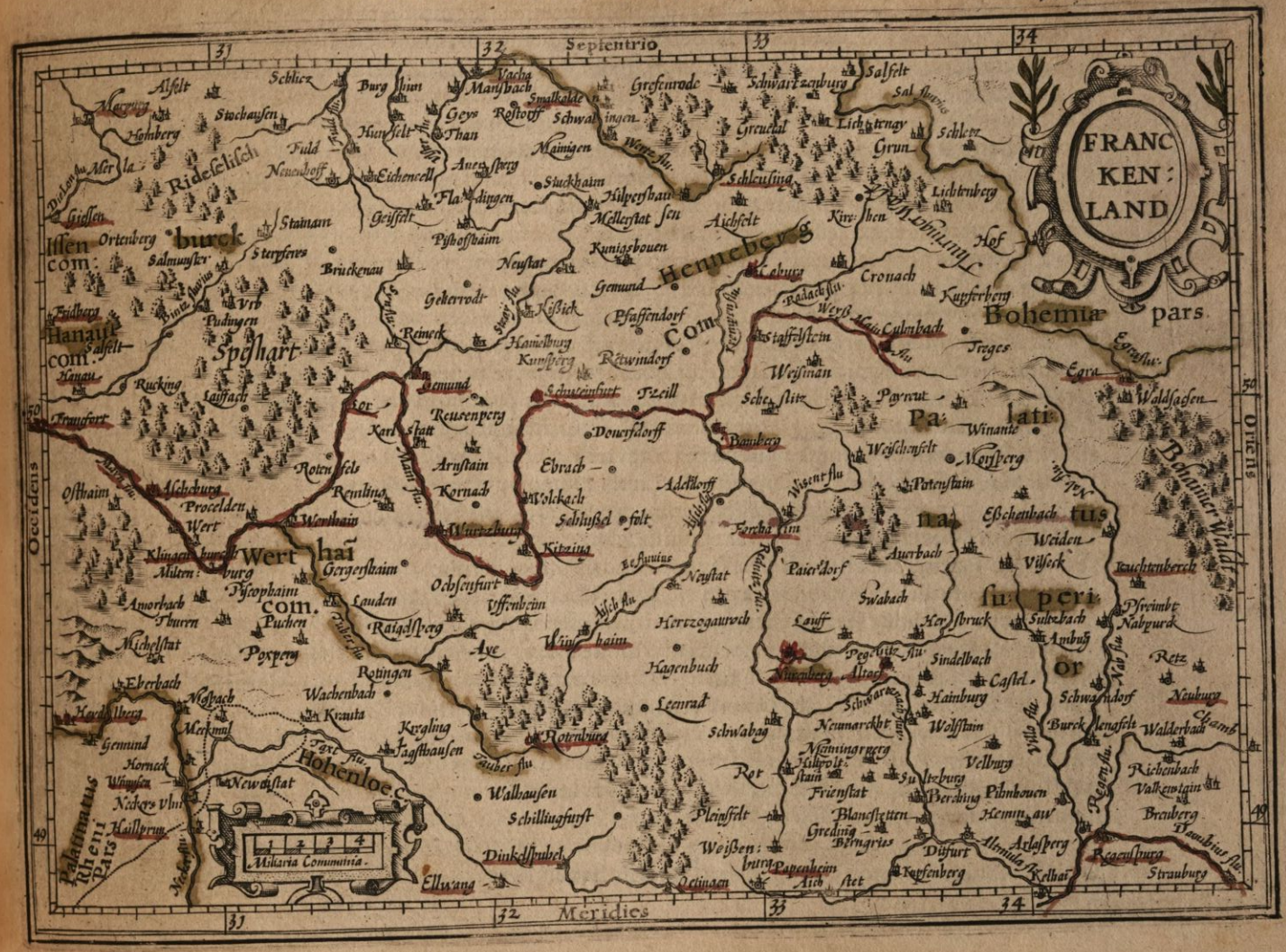

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [433] - 431
PUBLIC DOMAIN

Hunc ſequuti ſunt *Erebertus*, *Ludovicus* IV. *Gozbertus* II, *Hetavus* Dux vltimus. Qui ſine hærede mortuus, *Witunino* Francorum Regi, qui & *Pipinus* dicitur, ducatum ex commiſſo reliquit, quem deinceps Filius eius *Carolus Magnus* & primus B. Burchardo primo infulato Epiſcopo Virceburgenſi eiuſque ſucceſſoribus & Eccleſiæ proprium donavit, anno DCCLII. Ducatus nomine & dignitate etiamnum gaudet, quem titulum Epiſcopus Herbipolenſis ſibi vendicat. Neque tamen illi omnis Franconia ſubiecta eſt. Marchioni enim Brandenburgico parent Kitzinga, & Briſtadium, Epiſcopo Babenbergenſi Graglingiacum. Herbipolitano vero Chronacum, Forcheimium, Staphelſteinium, Hochſtadium, Moguntino Koningſpergum, Oxenfordia, Caroloſtadium, Hasfordia, cum Biſchofsheimo, Alderburgio, Mildeburgo & alijs quibuſdam Opidis. Colburgum

Vrbes.

Saxoniæ Duci ſubiectum eſt. *VVirceburgum* quod Conradus Celta vocat *Erebipolim*, Ligurinus non malus auctor *Herbipolim*, Spanhemius *Marcopolim*, Ptolemæus *Artaunum*, Indigenę *VVirtzburg*, a dulci muſto, quod Herbipolenſis Ager ſuppeditat: Franciæ Orientalis Caput atque Metropolis eſt. Vrbs eſt luculenta in qua Bonifacius Archiepiſcopus Moguntinus Anno Chriſti DCCLI erexit Epiſcoparum. In plano ſita eſt, collibus vndique amœniſque hortis & pratis cincta; præterea foſſis, vallis, mœnibus, turribus, & propugnaculis, bene munita. Civibus plena, ædium pulcherrimarum frequentia nitidiſsime culta. Ad Occaſum Mœnus præterfluit, ad vecturam accommodatus. Ripas vtrimque jungit pons lapideus, fortiſsimis innixus pilis. Vltra Mœnū in vicino monte Arx eſt, quam varię Civium & ruſticorum oppugnationes inexpugnabilē eſſe oſtenderunt. Ad pedem montis Monaſterium eſt a Burchardo opibus Cuniberti Francię regis exſtructum in honorem B. Magni Confeſſoris. Cæterum non fuerit alienum plane ab inſtituto præſenti, cognoſcere formulam exſequiarum & inaugurationis Epiſcoporum ac Ducum VVirceburgenſium. Poſt exceſſum prioris, deſignatus Epiſcopus Civitatem cum ingenti & exquiſito equitatu ingreditur. Admiſſus deſcendit de equo, & depoſito auguſtiore ornatu per quatuor Comites officiales in Domum Salvatoris deducitur, nudato capite, pedibus nudis, vili veſte tectus, & ſolo funiculo cinctus. Officiales ſunt, Domini ab Hennenberg, Caſtel, VVerthein, & Reineck. Decanus ei cum Clero obviam procedens, rogat, Quid petat? Ille demiſſe reſpondet, ſe indignum præſto eſſe, munia ad quæ electus ſit, ſubire, & ſuo officio ex fide defungi. Tum Decanus, Ego vero inquit, nomine totius capituli, domum Salvatoris mundi eique adnexum Ducatum tuę fidei committo, in nomine Patris, & Filij, & Sp. S. Mox Clerum in ędē Salvatoris digreſſum ipſe ſequitur, indutuſque ex more Pontificalem trabeam, Miſſæ primum, poſtea convivio in arce intereſt. Defuncti vero Epiſcopi cadaver exenteratum in ſacello Arcis primum deponitur, corde interea exempto inq; vas vitreum concluſo. Poſtridie ex arce in Monaſterium S. Iacobi defertur dextera pedum, læva gladium tenens; tertio die inde id ędē Saluatoris itur, hic cantus, preces, vota: poſtea cū pedo & gladio ſepelitur. Civitates reliquæ *Bamberga*, Ptol. *Granionarīū*. Petro Appiano, γραινοναρίον in græco codice: primum vocata fuit *Babemberg*, hoc eſt, *Mons Babæ*, a Baba Ottonis Ducis Saxonis filia, atq; Vxore Alberti Comitis Babembergenſis. Alii Civitatem hanc vocant *Pavonis Montem*.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [434] - 432
PUBLIC DOMAIN

tem Pfawenberg, Civitas est valde amœna ad fluvium Regnitz sita. Habet Montes & Colles & plurimos hortos, fundumq; fœcundissimum, ubi Pepones, & Glycyrrhiza crescunt maxima copia, ut supra quoque retulimus. Pepones habentur ibi atque Nurenbergæ quo deferuntur in delitijs. Sedes est Episcopalis, & cum alijs fœlicis ingenij alumnis gaudet, tum Ioachimo Camerario in omni doctrinarum genere celeberrimo. Testantur id opera ab ipso edita, quæ summa cum admiratione leguntur. *Francofurtum* vel *Francofordia ad Mœnum*, vulgo *Franckfurt am Mayn*, ad differentiam alterius ad Oderam sitæ. *Helenopolim* olim dictam scribit Munsterus, sed quando & a quibus non addit, Henrico Stephano in Encomio, quod ei Vrbi scripsit Nundinalis Musarum Academia. Francofordenses Athenæ, Musarum Nundinæ Mercuriales, & totius Orbis Emporiorum compendium, dicitur. Vrbs hæc in duas partes a Mœno perfluente distinguitur, quæ ponte lapideo conjunguntur. Civitas hoc tempore est Imperialis, binis per totum Orbem Nundinis celebris. Hic Romanos Reges eligi ab Electoribus mos est, ibidemque si Imperij binos Competitores esse contingat, uterque collecto exercitu de Imperio dimicant. *Moguntia* vulgo *Mentz*, alijs *Maguntiacum*. Ptolemæus *Neomagum* lib. 2. cap. 8. tab. 3. appellat, ut nonnulli volunt. Nomen habet Moguntia a Mœno fluvio, quem alij Moganum alij Mogum vocant. Civitas est Episcopalis & Metropolitana. Agrum habet, ab utraque Rheni ripa fœcundum & præstantissimo Vino luxuriantem. Ampla est, bene munita, & spissa, tum populosa ea parte quam Rhenus adluit; ex alio vero latere rarum habitatorem habet, immensa est longitudine, latitudine angustior. Ædes amplissimæ sunt, Romanorum more, Basilica & Collegiata Templa magnifica, cum Arce Episcopali. Academia hic erecta est a Theodorico Episcopo. Huic Civitati adscribi solet Artis Typographicæ inventio. Præsuli suo proprio Archiepiscopo ac Electori, nec non S. Imperij Cancellario paret, *Mons Regius* vulgo *Kunigsperg*, Patria Ioannis de Monte Regio summi Mathematici, cujus extant subtilissima Commentaria in Almagestum Ptolemæi. *Schweinfordia* ad Mœnum sita in medio prope Franconiæ, *Kitzinga*, *Fridberga* urbs Imperij, & aliæ. Ceterum primus Circulus Imperij est Franconiæ, in quo hi ad Consilium convocantur, 1. Ecclesiastici, Episcopi *Bambergensis*, *Herbipolensis*, (*VVirtzburg*) Dux Franconiæ, *Eichstett*: *Teutsch Ordens Maister*: Præpositus *Camberg*, Abbas *S. Gilgen*: Norimbergæ. 11. Principes Seculares, *Marchio Brandenburgensis*, *Burger vom Nuremberg*: Comites *Hennenbergensis*, *Castel*, *Wertheim*, *Rheineck*, *Hohenloe*: *DD. Reichelsperg*, *Limpurg*, & Comites *Horpach* & *Schwartzenburg*. 111. Civitates liberæ, *Norunberg*, *Rottenburg*, *VVinshaim*, *Schweinfurt*. Flumina piscosissima undique regionem hanc perluunt beantque plurimum, quorum præcipua sunt *Mœnus*, *Sala*, octo ignobilioribus comitata. *Sinna*, *Radiantia*, *Æstus*, *Tubera*, ac nonnulla alia. Silvas habet *Speshart*, *Ottonis Silvam*, ac alias etiam Hercijniæ portiones, quæ eam æditissimis jugis per circuitum obfirmans, veluti nativo muro ambit. Gens ipsa viribus armisque potens, nobilitate pollens, ingeniosa, laborum patiens. Vinetis colendis uterque sexus incumbit, nec cuiquam otioso esse conceditur.

Fluvina.

Silva.

Vulgi Mores.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [435] - 433
PUBLIC DOMAIN

Regio, & unde dicta.

Situs.

Cæli temperies. Soli fertilitas.

Animalium varietas

Bavaria nunc adeunda est, ab Avaribus Hunnorum reliquijs, qui Noricis pulsis in ea terra consedê. re, littera adjecta, dicta. Dicitur & *Boiaria* a Bojis Cisalpinæ Galliæ populis, qui hoc loco aliquando sedes habuisse leguntur: Vulgo *Beyeren*. Habet ab Oriente Austriam: ab Occasu Sueviam, qua Meridies est, Alpes adjacent illi Rheticæ: qua Septentrio Franconia. Longitudo Milliarium Ger. XXIX. Latitudo XXV. Aer ut plurimum salubris, ac regio amœna est: in universum satis ferax, non æque tamen Vini ac Frumenti, quamvis & Vinum gignat nonnullis locis, sed agrestius. Generosius Vinum importatur ex Alsatia, Francia, & Austria. Magna copia Frumenti invenitur circa Ratisponam & Landshutum. Abundat insuper Sale, arborum Fructibus, Ferro, Pecore, Volucribus, Feris, omnibus denique ad victum, cultum & usum vitæ spectantibus. Sues glandibus silvestribusque pomis tanta copia nutrit, ut veluti Hungaria Boves, ita hæc Sues plurimis Europæ regionibus suppeditet. Præter Vrsos item, Apros, & cæteras ejusmodi Feras, centenarios Cervorum alit greges, quos absque consensu Principis venari, crimen est. Anno CIↃIↃLXII, XXII die Augusti, Cervus in Bavaria captus scribitur, tanta corporis vastitate & mole, ut libras IↃCXXV exhibuerit. Sedes hic quondam habuerunt, *Nariſci, Vindelici, & Norici. Nariscos* qui hodie *Nortgovv* Aventino, vel *Narcau* Melanctoni, a cæteris Danubius dividit. *Vindelici* ex antiquorum descriptione inter Rhetos & Noricos siti sunt. *Rhætia* duplex est, una latior, quæ Vindelicos Noricosque & Rhætos proprie dictos complectitur: altera strictior. Vindelicos a Rhætis disterminat Lycus, si Ptolemæo est fides. Sin Strabonem sequimur, Rhenus & Lacus Brigantinus, quem nos in Helvetiæ descriptione monstravimus. Eosdem a Germanis separat Danubius, ab Italia Alpes. Originem nominis Vindelicorum recte observavit ex Ricardo Marcus Velserus.

Respicit & late fluvios Vindamque Lycumque
Miscentes undas, & nomina littoris, unde
Antiquam gentem, populumque urbemque vocarunt
Vindelicam. ——— Vindelicorum quænam gentes urbesq; fuerint ex Plin. & Ptol. cognosci potest. Ad hos vincendos missi sunt ab Augusto, Tiberius Claudius Nero, & Nero Claudius Drusus, ambo Imperatoris Privigni, qui copias Barbarorum exiguis prælijs dispersas ac dissipatas aggressi, facile vicerunt inque suam potestatem redegerunt. Vide Paterculum lib. II. Dionem lib. LIV. & Horat. lib. IV. Odar. *Norici* initium capiunt a flumine Oeno: vergunt ad Orientem & Austrum, ad Hungariam & Italiam usque. Horum magna in bello vis fuit, utpote qui bello adsueti limitaneos Romanos semper oppugnarent. Indicio est Ensis *Noricus* Horatio celebratus. Etiam inscriptio quæ cis Danubium inventa ita habet: DIS MANIBVS ET MEMORIAE LEGIONVM. ET MEMORIAE MISERRIMORVM, VINDELICIS PRAEFECTIS MOCENIANIS ET VICTORI ET AURELIO FILIIS VINDELICIS SURINUS INFELIX PATER F. C.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [436] - 434
PUBLIC DOMAIN

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [437] - 435
PUBLIC DOMAIN

Imperium majorum.

Bavaria olim a proprio rege ad Arnulphi Imperatoris usque tempora administrata fuit: eum ut Parthi Arsacem, Ægyptij Ptolemæum, ipsa *Cacannum* nominavit. Deinde Duces habuit, quos etiamnum tenet. *Bavaria* dividitur in *Superiorem* & *Inferiorem*. *Superior* subdita est Alpibus, Austroque. Hæc crebris impedita est paludibus, fluminibus rapidis, silvis adspectu horridis. Pecuarijs, Pecoribusque pascendis magis idonea. *Inferior* fertilior est, crebrius frequentiusque habitatur, & propter Danubium, Isaram & Lavarum amnes, Vitium ferax. Atque ita dividitur Bavaria Physicè. Dividitur etiam Politicè, juxta Principum ditiones in Comitatum *Bavariæ & Palatinatum*. *Comitatus* hac tabula, sequenti *Palatinatus* describitur. Vrbes Superioris Bavariæ

Vrbes.

sunt *Monachium*, alijs *Monacum*, vulgo *Munchen*, ad ripam Isaræ fl. situm, exstructum ab Henrico Bavariæ Duce anno CCIↃLXXII sub Othone I Imp. Vrbs est omnium pæne Germanicarum Civitatum amœnissima: inter fluvios Oenum & Lycum, inter urbes VVasserburgum, Augustam & Frisingam, inter Lacus piscosos, interque Silvas jucundissimas sita. Meridiem versus respicit Montes Tyrolenses, Orientem versus, hortos suburbanos, rivulis ex amne deductis distinctos: inter quos Ducis hortus, cura, amplitudine, herbarum florumque copia & ordine topiario, illustris est: in hoc præter artificiosissimum fontem & pergulam æstivam picturis statuisque exornatam, hoc est memorabile, quod sub crepusculum vespertinum magnus Cervorum Grex sub ipsas fere fenestras quotidie accedit. In Vrbe Templa, Turres, Bibliothecæ, Curia, Forum, Opificum & Mercatorum frequentia, aliaque permulta, non ad usum tantum sed etiam ad ornatum & spectantium stuporem videre licet. *Ingolstadium* vulgo *Ingolstatt*, ad Danubium jacet, antiquis dictum *Ingelstatt*, sive *Angelostadium*, ab Angelis Suevis qui Civitatem hanc cum alijs ceperunt. Initio pagus fuit, sed a Ludovico Bavaro Imperatore ius Civitatis obtinuit. Academia in ea constituta omnium artium & sapientiæ anno CIↃCCCCX, eamque multis postea privilegiis & opibus ornarunt auxeruntque Ludovicus Dux Bavariæ & Pius II Pontifex. *Frisinga* olim *Fruxinum* Rhenano & Munstero testibus, condita putatur eo tempore quando Romani per Præfectos & Provinciarum Præsides tenebant & administrabant eam Bavariæ Regionem, quæ a ripa Danubii excurrit ad Alpes. Mosacus amnis eam præterlabitur. Sunt præterea Opida XXXII. In *Inferiore* sunt *Ratisbona* vulgo *Regenspurg*, sita ad Danubium: nomen sumpsisse putatur á pluvia & arce, a Claudio Tiberio Nerone Imperatore III exstructa tempore passionis Christi, atque ab ipso *Tiberina* vel *Augusta Tiberij* vocata. Huius memoriam in antiquo Lapide exstare Ornuphrius scribit. Goltzius adducit nummum Tiberii, cum huius hac inscriptione, COL. AVG. TIB. Hanc Regensburgum putat Simlerus *Regium Antonini* esse, & in lib. Notitiarum *Castra Regina* dici. Alia multa sed a Barbaris indita nomina sunt apud Althamerum, ut *Reginoburgum*, *Rhætobonna*, *Rhætopolis*, *Hyaspolis*, *Imbripolis*, *Regnipolis*, *Tetrapolis*, *Quadrata* & *Germanisheim*. Nomen *Ratisbona* a manigatione deductum videtur. Olim Metropolis fuit Bavariæ: Sedes Regum & Ducum eiusdem Regionis. Pontem habet lapideum anno CIↃCXV ab Henrico Imperatore super Danubium exstructũ, XI fornicibus sustentatum, pass. CCCC LXX latitudinis. *Patavium* sive *Patavia* vulgo Latinorum, vernacule *Passaw*. *Batavas* libro Notitiar. putat Velserus. *Boiodurum* Ptolemæi Vindelicię civitas Aventino, Pyramio & Lazio.

Vrbs

Vrbs ampla, elegans atque clariſſima in infima inferioris Bavariæ parte ad Auſtriæ initium, in utriuſque nimirum Provinciæ confinio, inter Danubii & Oeni confluentes, Peninſulæ inſtar, loco commodiſsimo pariter, amœniſſimoque ſita. Epiſcopali, cui paret ſede, & ampliſſima, quæſtuoſiſsimaque omnis generis commerciorum negotiatione admodum celebris. Tam præſtanti ſiquidem ad negotiationem ſitu ob fluviorum, locique oportunitatem excellit, ut quemadmodum ob rapidiſſimorum fluminum concurſum, Lugdunum in Gallijs, Gandavum in Flandria quæſtuoſa negotiatione floret: ita hoc Germaniæ tractu, eodem nomine præ cæteris urbibus commendatur Patauia. *Landshutum*, vulgo *Landshut*, urbs celeberrima, & primariæ dignitatis ad fl. Iſaram ſita, qui urbem hanc præterlabitur, magno Incolarum commodo & ornamento. Hanc Irenicus ex quinta Ptol. Europæ tabula *Inutrium* ſtatuere videtur, cui tamen ſitus non optime convenit. Ac proinde melius *Ptol. Inutrium* Aventinus vere linceus Germaniæ, potiſſimum vero Boiariæ ſuæ perluſtrator, *Mittenvvaldt* Bavariæ pagum cis Alpes conſtituit. Condita eſt anno ɔɔɔɔcv III a Ludovico *Bavariæ* Duce: Agro beata fertili Frugum, Animalium, Vini, omniſque generis Fructuum. Vrbs ipſa ædificijs admodum venuſtis & elegantibus nitet: inter quæ principem merito locum obtinet ſummum Vrbis Templum, quod artificioſa ſtructura, & vivo ex lapide viſenda, imo ſtupendæ altitudinis turri conſpicuum eſt. Magnificum etiam Illuſtriſſ. Alberti Ducis, in inferiore urbis parte cernitur Palatium *Novum* vulgo *ædificium* nuncupatum.

Fluminà. Fluvij *Bavariam* ſcindunt beantque plurimum non pauci, *Danubius*, totius Europæ maximus, Græcis pariter atque Latinis Scriptoribus celebratus: *Lavarus* & *Iſara* amnis, ut amœnus, ita piſculentus & rapidus: *Illicetus*, *Oenus*, *Lycus*, *Alemannus*, vel *Alimula*, *Nabus*, *Regus*, *Ambra*, *Zoyſa*, *Vilſus*, *VVolfaha*, *Gyſſea*, aliique pæne innumeri. Præter hæc flumina complures etiam ac ſpatioſos habet Lacus, ſingulis, ſingula ſibi Piſcium genera, & tanquã privatas formas cuſtodientibus: cuiuſmodi ſunt, *Ammerſee*, *Aſee*, *VVirmſee*, *Rorſee*, &c. Montibus cum hinc inde ſit innexa altiſsimis, nomina ſingulorum hic recenſere vix datur, præcipui tamen ſunt *Pœninæ*, *Alpes* & *Caravancas* Mons. Silvis pene infinitis ita ſpargitur, ut una videri queat, uti revera eſt: Hercynię enim omnes hæ portiones ſunt, ac totum propemodum eam olim hunc tractum contexiſſe, vix dubium eſt. Verum diverſa, hæ eiuſdẽ ſilvæ portiones ſortitæ ſunt nomina, cuiuſmodi ſunt: *Heynerdoch*, *Schvvartzvvalt*, *Grunvvalt*, *Zellervvalt*, &c. Populus agri & pecoris magis quam belli cultor, neque Mercaturæ multum deditus, tantum Baccho & liberis operam dat: raro natale ſolum relinquit. Porro II Circulus Imperii *Bavaricus* tribus Ordinibus conſtat. In I ſunt Epiſcopi: Archiepiſcopus *Saltzburgenſis*, Epiſcopus *Paſſavienſis*, Epiſc. *Freiſingenſis*, Epiſc. *Ratisbonenſis*. Abbates: Præpoſitus *Berchtolſgaden*: Ab. *Rempeſeck*, Ab. *Waldſachſen*, Ab. *Roden*, *Rot* opinor, Ab. *Keisham*, Ab. S. *Haymer an Ratisbona*. Abbatiſſæ, *Alt Munſter*, & *Ober Munſter* Ratisbonæ. In II ſunt Dux *Bavariæ*, Co. Palatinus *Bavariæ*, Landg. *Luchtenberg*, Co. *Hage*, Co. *Ortenburg*, B. in *Stauffen*. forte *Thuna Stauff*, aut *Stauffnegk*, D. *Rimfels*, forte *Rhinfelden*, B. *Degenberg*, *Oberſultzperg*. In III ſunt *Freiſtet*, *Regenſperg*.

Lacus.

Montes.

Silvæ.

Vulgi mores.

Regio & unde dicta.

Bavaria præter diviſiones paulo ante a nobis commemoratas in *Cis-Danubianam* & *Trans-Danubianam* dividitur. *Bavaria Trans-Danubiana* Nariſcorum ora eſt, de quibus ſupra. Hodie *Nortgovia* dicitur, vulgo *Nortgow*, atque hæc eadem *Palatinatus ſuperior* eſt. Ea jam nunc, poſtquam de Bavaria univerſim, ac de ea quæ Comitatus nomine cenſetur, hactenus verba fecimus, explicanda occurrit. *Nortgovia* autem nomen, ut ab etymo ordiamur, a Septentrionali plaga aut terra nomen habet. *Nort* enim Idiomate Germanico Septentrionem, *Gow* terram & agrum ſignificat. Dicitur etiam hæc Regio *Palatinatus Superior*, ad differentiam ejus qui ad Rhenum eſt Palatinatus, qui inferior appellatur. Hæc *Bavaria* olim *Noricum* dicta fuit, quam Ptolemæus Æno flumine, Danubij parte quæ eſt ab Æno ad Montem Cetium, monte Cetio, Pannoniæ parte & monte Carranca definit. Sed poſtquam Boji exactis Romanis in partem Vindeliciæ, quæ inter Ænum & Lycum jacet immigrarunt, evenit ut is etiam tractus, tum Norici, tum Boiariæ ſive Bavariæ nomen acciperet. Quo ſenſu (ut ſuis ad Ortelium literis M. Velſerus monuit) eam Diaconus III. Longobard. deſcribit, his verbis: *Noricum* ſiquidem Provincia quam Bojoariorum populus habitat, habet ab Oriente Pannoniam, ab Occidente Suaviam, a Meridie Italiam, ab Aquilonis verò parte Danubij fluenta. Noricorum duas Provincias numerat Sex. Ruffus, itemlib. Notiti. *Noricum Mediterraneum* & *Ripenſe*. Ceterum *Bavaria* hæc a Septentrione Voitlandiam vicinam habet; ab Ortu Bohemiã; qua Meridies

Situs.

Danubio fluvio a reliqua Bavaria diſpeſcitur, qua Occidens Hanecampo, Sueviæ parte, ac Franconiæ termi-

Cæli temperies. Soli qualitas.

natur. Aer hujus regionis utcunque gratus ac ſalubris eſt: terra autem ſatis dura & aſpera, licet quibuſdam locis ſatis proferat Frumenti: ac paſcua reperiantur ſaginando pecori apta. Iuxta Kelheimium Danubij ripa vitifera eſt, Vinum tamen ignobile & auſterum, ut vulgo dici ſoleat, acetum in illis Montibus naſci. Gignit & alibi Metalla varij generis, inprimis Ferrum magna copia, unde Nortgovienſes annuatim magnam vim pecuniæ colligunt. Optimum item cæruleum colorem quem vulgo *Lazurum* vocant. Noricum porro, nunc

Imperium majorum.

Bavariæ Palatinatus, Regni titulo olim decoratum fuit, ac proprios Reges habuit reliqua Bavaria a Romanis, in Provinciam redacta, uſque ad annum Domini 10. Vnde Iulius Cæſar meminit, *Arioviſtum* Germanorum Regem uxorem habuiſſe ſororem Regis Noricorum. Quos tamen Norici poſterioribus temporibus habuerunt Principes non conſtat, quouſq; facti ſunt Chriſtiani. Anno vero 1011 opera *Theodonis* II in unum regnũ redacta eſt Bavaria, qui Romanos è Bavaria expulit maxima ſtrage edita; inde in tres Ducatus tributa per tres illius Filios, *Theodonem* III qui Ratisbonæ, *Ottonem* qui Ottingiæ, *Theobaldum* qui Tyrolis conſedit. Reliquos enumerare nimis longum foret. Vt tandem hoc caput finiã, Ludovicus Imperator Dux Bavariæ anno Chriſti CIↃCCCXXIX hujuſmodi diviſionẽ inſtituit, ut tota Bavaria Norica Palatinis Principibus cederet, præter

Vrbes.

Vrbes aliquot Imperiales: & quæcunq; jam olim ad Imperiũ pertinuerant. Metropolis hujus Bavariæ, *Nurenberga* vulgo *Nurenberg*, ad amnẽ Pegnitiũ, qui Vrbẽ interluit; Situ amœno excellens, Ambitu magna, Viſu pulcra, Templis celebris, Ædiũq; pulcherrimarũ frequentia nitidiſſime culta, plateis viciſque inſignis, Mœnibus Turribuſque

PALATINAT. BAVARIÆ.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [441] - 439

PUBLIC DOMAIN

Turribusque valida, Propugnaculis tuta, Civibus plena, Mercatorũ commerciis dives, & imprimis Mechanicis Artibus nobilis, ac toto orbe celeberrima. Sita est non modo, in Germaniæ, ut scribit Bilibaldus Birckhaymerus, sed etiam Europæ umbilico. Ab Hierosolymis, quæ in medio Mundi constituta ex graduum longitudinibus & latitudinibus cognoscitur, distat Nurenberga ꝛo Milliaribus Germanicis. Civitas licet pervetusta non sit, tamen Castrum eius in edito colle situm, quod olim *Castrum Noricum* fuit appellatum, est antiquum: constructum enim a Claudio Tiberio Imperatore, unde etiam Neronis castrum dictum fuit. Olim subiecta fuit Alberto Duci Francię, post cuius mortem Imperio accessit sub Ludovico III Imperatore; ex eo augeri cœpit & coli. Sub Carolo quarto mœnibus cincta est: Iterumque anno CIↃICXXXIIX. Hodie Civitas hæc totius Germaniæ fere maxima & amplissima est, ita ut CXXIIX contineat Plateas, XI Pontes lapideos, qui duas urbis partes conjungunt. Fluvius per Civitatem transiens LXIIX rotas hydromylarum vertit. Numerantur etiam in hac urbe putei aquarum CXVI, fontes XII ex truncis aquam evomentes, sex magnæ portæ, ac balnea communia XIII. De hac Fabritius:

Qua non Germanis est ulla celebrior oris,
Seu Leges spectes, & Sancti jura Senatus,
Et sic unanimi viventes, fœdere Cives,
Sive tot artifices claros æquandaque priscis
Ingenia & varios juvenumque Senumque labores.

AnnoⅭIↃIↃLXXV Noribergenses Altorfii Academiam constituerunt, ad quam linguarum, artium, Philosophię & Facultatum Professores magnis stipendiis evocarunt. Eius rei memoriam servat Epigraphe Altorfina.

Iuventuti, Religionis Christianæ Doctrina, linguis Latina & Græca, optimis denique artibus ac disciplinis informandæ, Georgio Volkamfro, Philippo Geudero, Hieronymo Baumgartnero, Litteratorum Præfectis, & Balthazaro Baumgartnero Opidi Præfecto, Senatus Noribergensis Scholam hanc nobilem & Patritiam aperiri, & solenniter introduci voluit. III. *Kal. Iul. Qui dies Petro & Paulo Apostolis Sacer est. Anno à nato Christo Salvatore.* M. D. LXXV.

Tractus iste præter Metropolim plurima habet Opida. Monasteria & Villas, potissimum *Ambergam*, anno Christi trecentesimo supra millesimum muro cinctam, *Auvverback, Sultzback, Castel* Monasterium, (ubi olim Principes Nortgoviæ suam habuerunt Curiam.) *Eger, Beierut, Eistet, Napurg, Newenstadt, Ruvvenkelm, Kemnat, Krusen, Grevvenvverdt; Gaynum* Castellum a ploratu dictum. Nam istic Danubius, periculosa & horrenda, & quæ citra lamenta, vix pervehi possunt loca, attamen navigantibus transeunda (Germanice *Die Strudel*, ab aquarum Stridore, atque impetu vocant) transit; *Eschenback, Weiden. Pernavv, Pleistein, Herspruck, Rurback, Neumarckt, Tursenrut, Elbogen, Cham, Schonsee, Kunsperg, Stauff* & alia nonnulla, quæ quidem pro maiori parte sunt Principum Palatinorum. Includit quoque hęc regio Nortgovienſis unum ex quatuor Lantgraviatibus, qui olim

qui olim ab Imperatoribus fuerunt instituti, nempe *Luchtenbergensem* Imperij in Circulo Secundo, accepitque denominationem illam ab Arce Luchtenberg, etiamsi *Principes* Dominij illius curiam suam teneant in Opido Pfreimbdt: & quandoque in Grunsfelden. Non crevit iste Landtgraviatus in tantam potentiam ut cæteri tres, qui temporum successu multum aucti sunt, ditione & potentia: maxime autem Hassiæ Lantgraviatus, ut scribit Munsterus. Regionem hanc irrigant beantque plurimum *Egra*, *Nabus*, *Vilsus*, *Regus*, *Pegnitius*, *Schvvartzach*, *Sultza*, *Altimulus*, *Laberus*, *Lautra* fluvij; ac præter hos nonnulli alij. De Regnitio, Rednitio sive Rego referunt historiæ commoranti Carolo Magno apud Ratisbonam persuasum fuisse, fore ut ex Rheno in Danubium navigari possit, si inter Radiantiam (hic est Regnitius) & Altimulum fluvios fossa duceretur, quæ Navigiorum capax esset: quod horum fluviorum alter Danubio, alter Rheno misceretur. Confestim Rex ad locum oportunum accelerat, ac magna hominum multitudine coacta, totum Autumni tempus in hoc consumpsit. Ducta est itaque fossa inter prædictos fluvios duum millium passuum longitudine, trecentorum pedum latitudine. Sed res successu caruit, nam propter juges pluvias & terram natura palustrem, opus stare non potuit; quantum enim interdiu egestum fuerat, tantum noctu humo relabente subsidebat. Apud VVeisseburgense Opidum extant etiamnum vestigia vani laboris. Silentio non est hic prætereundum, omnes fere Nariscorum seu Nortgoviorum fluvios fabricis Ferri, & reliquorum Metallorum onustos & impeditos esse, utpote quorum fluenta agunt & impellunt, tam ingentes folles, quam immensos malleos, Fabris, Ferrum tantum suppositis incudibus, admoventibus. *Mons Pinifer* vulgo *Fichtelbergk* in ambitu complectens circiter VI milliaria est in hac regione: ex eo quatuor insignes profluunt fluvij, *Mœnus*, *Nabus*, *Sala*, & *Egra*, ij in crucis modum divaricati, 4. mundi cardines petunt. Mons iste varia gignit Metalli genera, producit & optimum cæruleum colorem, quem vulgo *Lazurum* dicunt. Invenitur quoque in summitate Montis Stannum, & multę foveæ ex quibus olim Metalla fuerunt eruta. Silvæ Hercyniæ portionibus, hæc ora etiam undique consperſa est: ex his sunt *Weissenburwalt*, *Behemerwaldt* cum alijs, quæ in tabula repræsentantur. Porro suscepta fide Orthodoxa in *Bavaria*, simul Leges & vivendi instituta genti fuere præscripta, nempe de Ecclesiæ libertate, de incendiarijs Ecclesiarum, de confugientibus ad Ecclesiam, de Clericorum percussoribus, de Decimis, de seditiosorum pœna, item Leges castrenses, de Libertis, de Nuptijs, de causis mulierum, de Furtis, de Legibus Agrarijs, de commendatis & commodatis, de Hæreditatibus, de Emptionibus & Venditionibus &c. Illis Legibus Bavari ante aliquot secula paruere, nonnullisque adhuc. Non possum autem quin aliquot hoc in loco ex his adscribam *Bavarorum* Leges. *Judex ut juste judicet Librum penes se Legis habeat, ex eo causa omnis componatur. Neque personam neque munera respectet Judex, sed de compositione, dum rectè judicarit, partem nonam accipiat. Sin perperam, duplo, quicquid lata sententta abstulerit, exsolvat: insuper solidis* XL *multetur. Qui rem aliquam vendiderit precio accepto, emptionem aut charta aut testibus ratam faciat, duo, tres, vel plures testes adhibeantur. Venditio nisi voluntaria & libera, firma non sit.* Plura addere supersedeo, ne quis hanc descriptionem me onerare legibus velle existimet, quæ a Ioanne Boemo Aubano fuse describuntur.

Flumina.

Mons Pinifer.

Silvæ.

Leges.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [443] - 441
PUBLIC DOMAIN

Saxoniæ Superioris Ducatus: simul cum Misnia & Lusatia.

AD *Saxoniam Superiorem* pervenimus, Octavum Circulum Imperii. Saxonia enim dividitur in *Superiorem* & *Inferiorem*. Superior hic quam hæc Tabula exhibet, nobis describenda. De Inferiore ad Tabulam XIV Germaniæ egimus. Quæ ibi de Saxonia diximus, hic repetere nolumus, ne Lectori tædium pariant. *Saxonia Superior*, vulgo *Ober Saxen*, quæ titulo Ducatus ornatur, cuiusque Dux est unus ex illis Principibus qui Imperatorum electionibus præsunt, ab ortu antiquam Marchiam: ab Occidente Hassiam respicit: Qua Meridies est Turingia & Misnia iacent: qua Septentrio Ducatus Brunsvicensis. Primariam habet Vrbem *VVittenbergam* ad Albim sitam. Hæc a VVidechindo I exstructa est: alij adscribunt VVidechindo Filio eius, atq; a VVidechindo vel *Patre* vel Filio VVittembergam dictam putant. Gymnasium habet erectum a Duce Friderico, anno CIↃIↃXII. Quam Academiam alter Fridericus ita ornavit, ut ex frigida, teste Erasmo, celebris evaderet. Petrus Mosellanus, Fridericus, inquit, VVittembergam suam, omnigenarum artium, maxime trium Linguarum Professoribus sic instituit, sic adornavit, ut optime constituti Gymnasij exemplar hinc petere possis. In quo Henningus & Oldendorpius Iurisconsulti, scriptis apud Germanos celebres floruerunt. Memorabile est, quod de purgatione per ferrum candens in hac Civitate accidisse Albertus Crantzius in sua VVandalia commemorat lib. VIII cap. XXX. Incendium ædium furtim procuratum imponebatur in hoc Opido innocenti: ille sancte jurans eius se culpæ non esse affinem, purgationem afferebat vulgarem de ignito ferro, quam juribus interdictam, aut ignoravere, aut contempsere, qui iudicio præerant Laici. Ferrum ergo ignitum ille deportat itinere non parvo: tum manibus excutiens nihil læsionis præferebat. Evanuit ferrum ex oculis mirantium omnium. Annus pene totus intercesserat, cum alius iam silicibus viam straturus in Opido publicam, in arena loci manum vertit, & invento ferro adhuc ignescente dextram adurit. Mirati qui adstiterunt, rem perferunt loci Præfecto. Illi mox incidit suspicio, illum esse hominem criminis reum, quod innoxio imponebatur: mox iubet ad quæstionem abripi, confitetur crimen, & ultimo supplicio, fractis rota cruribus, interimitur: ita divino iudicio est proditus noxius. Extat etiam Historia de candentis ferri purgatione, quam Genildis Henrici III coniux subiit: quæ cum ab æmulo quodam adulterii accusaretur, iudicio candentis ferri se purgavit. Non absimile purgationis genus eos usurpasse apud Georgium Cedrenum invenio, quos virgines corruptæ essent, erat suspicio. Nonnulli etiam in hac Superiore Saxonia *Torgam* locant, quam alii in Misnia ponunt. Cum Saxonia tanquam partes eius explicantur Misnia & Lusatia, de quibus, cum præsens Tabula eas quoque deliniet, pauca attexamus.

Misnia.

Regio.
Situs.
Urbs VVittemberga.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [444] - 442
PUBLIC DOMAIN

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [445] - 443
PUBLIC DOMAIN

Regio, & unde dicta.

Miſnia Meyſſen, Superioris Saxoniæ Regio inter Salam & Albim poſita, a Meſia Lacu, ad quem olim fortaſſe eius Incolæ habitarunt, aut a Miſna Vrbe, nomen accepit, cui opinioni Rithaimerus in ſua Orbis deſcriptione libentius accedit. Verum recenter hoc nomen regioni inditum eſt, cum *Hermundurorum* hic olim ſedes fuiſſe colligere liceat ex Tacito: nam in Hermunduris Albim naſci memorat.

Situs.

Terminatur ad Septentrionem Marchia Brandenburgenſi & Superiori Saxonia: ad Orientem Solem utraque Luſatia ac Sileſia: Qua Meridies eſt Bohemiæ Regnum, ac Sudetos montes reſpicit: qua Occidens Turingiam vicinam habet.

Cœli qualitas. Soli fertilitas.

Aer olim vix ferendus fuiſſe dicitur ob Montium Silvarumque humidas exhalationes, nunc vero ſilvis exciſis ceſſant nebulæ, unde Aere hodie ſalubriori fruitur. Regio omni Frugum genere fœcunda eſt, ut toti fere circumjacenti regioni ad abundantiam ſufficiat. Summa eſt ubique non modo Frumenti fertilitas: verum etiam Vini, Mellis, Pecoriſque copia: præterquam in Valle Ioachimica, ubi gleba durior & minus fertilis eſt. Sed quod ſuperficiei eius denegatur, id eius viſcera abunde compenſant: Argenti enim ſunt ibi divites admodum Fodinæ. Metalla inſuper varij generis in Montibus paſſim generat, Argentum, Æs, Stannum, Ferrum, Plumbum: atq; alibi etiam Aurum.

Imperium majorum.

Tempore Ottonis Magni, Regio hæc una cum Turingorum & Superioris Saxoniæ terris, appellata fuit Marchia Saxoniæ, antequam videlicet Ducatus Superioris Saxoniæ erigeretur. Deinde ſucceſſu temporum fuerunt hæ terræ & regiones in plura Dominia diviſæ, ac poſtea rurſum ſub unam denominationem atq; Dominationem redactæ: quemadmodum contigit anno CIↃCCXLI, quando Princeps Landgraviatus Turingenſis ſine prole mortuus, per mulierem ditionem ſuam tranſmiſit ad Dominos Miſnenſes, qui ab eo tempore utrumque adepti titulum, & Marchiones Miſniæ & Landgravij Turingiæ dicti ſunt. Anno quoque Domini CIↃCCCCXXIII deficiente virili ſucceſſione Principis Electoris Saxoniæ, Sigiſmundus Imperator tradidit Ducatum Saxoniæ Principibus Miſnię, quem & in hunc uſque poſſident diem, & ab illo tempore triplicem ſibi uſurpaverunt titulum: ut ſcribit Munſterus.

Vrbes.

Vrbes Miſniæ multæ: primaria eſt *Miſena* ad lævam Albis ripam, exſtructa ab Ottone I. Proxima *Dreſdena* ſitu valde jucundo, & contra hoſtium incurſiones probe munito. Hic armamentarium eſt Ducis Saxoniæ, eſt & aula eius magnifice exſtructa, & pons è ſaxo admirandi operis: *Lipſia* Emporium celebre, ad Pleiſſenam amnem ſita reliquas omnes Miſniæ Vrbes opulentia & ſplendore antecellit: hic nobile eſt litterarum & ſapientiæ Gymnaſium, quod rebus Pragæ conturbatis eo tranſlatum eſt, anno CIↃCCCCVIII. In eodem tractu ſunt *Jlenburgum*, *Antiquæcellæ*, *Lauterbergum*, & alia Opida.

Flumina.

Fluminibus rigatur hæc regio *Albi*, *Sala*, *Mulda*, & alijs: ac

Silvæ.

Silvis quoque undequaque conſperſa, Gabretæ ac alijs pleriſque Hercyniæ portionibus.

Vulgi Mores.

Hodierni Incolæ robuſti, forteſque, ac commendanda corporis forma, ac proportione, jucundi, hilares, amici, modeſti, pacis amantes, nulla in parte Germanorum innatam feritatem ac immanitatem referentes.

Luſatia

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [446] - 444
PUBLIC DOMAIN

Regio.

Vrbes.

Saxoniæ fluvij.

Silvæ.

Leges.

Lusatia quoque Saxoniæ tribuitur, Rithaymero teste: inter Albim, Oderam, & Bohemiæ montes interjecta. Ipsum autem Lusatiorum nomen affine est voci *Elysiorum* vel *Lygiorum*, quorum sedes in illa vicinia fuisse certum est, inquit Ioachimus Cureus. Regio hæc Frumenti, rerumque ex terra nascentium feracissima. Fuit aliquando conjuncta cum Misnia: tandem Bohemi, qui regnum suum undique conabantur extendere, eam ad sese traxerunt. *Lusatia* duplex est, *Inferior* & *Superior*. In hac sunt *Spremberg*, *Prybus* & *Cotbus*: in illa *Gorlitz*, *Zitavv*. *Gorlitium* vulgo *Gorlitz* urbs primaria ac nobilissima in superiore Lusatia: ædificiorũ nitore, atque frequentia clara, murorum fossarumque ambitu, situ montoso, & Nissæ fluminis propinquitate firma, ex quo molitores, cereuisarij, tinctores, alijque Cives, infinitas commoditates percipiunt. Eius transitus ponte ligneo, tecto percommode clauso, oportune conjungitur. Præ cæteris autem tam publicis, quam privatis ædificijs, magno sumptu perfectis, Ecclesia S. Petro dicata, & Curia, præclara turri conspicua. Vrbs ipsa prima fundatione constructa anno CIↃCXXX I, ut eius Annales perhibent. Funesto vero deinde incendio anno millesimo trecentesimo primo immitis Vulcani severitate consumpta, ut ne unica quidem domus remanserit. Verum ea suis è cineribus, veluti Phœnix, cui bustum suum, vita est, post eam ruinam anno fere octavo, speciosior nitidiorque exstitit. Bohemiæ regno subdita est, sicut & Lusatia. Quonam autem pacto ad Bohemiæ Coronam pervenerit Ioannes Dubravius lib. XXI de rebus Bohemicis refert. *Nissa* fluvius Lusatiam rigat, eamque beat plurimum. Sed hæc de Lusatia hactenus. Nunc ut ad Saxoniam redeamus, paucula de ea subjungamus. Nobilissimi Saxoniam irrigant fluvij *Albis*, *Sala*, *Visurgis*; item *Lusimicius*, *Multania*, *Misa*, *Sala*, *Fulda*, *Leyna*, *Allenis*, *Odera*, *Ola*, *Nisa*, & alii. Silvas complures complectitur, *Lunenburgerheid*, *Spondawerheid*, *Rottenawerheid*, *Galberheid*, *Pomeriscbeid*, Hercynię portiones &c. *Saxonia* olim quatuor in genere habuit differentias, Nobilium, Liberorum, Libertorum atque Servorum. Et id legibus cautum erat, ne ulla pars suæ sortis oblita, terminos in copulandis conjugiis transgrederetur. Sed Nobilis Nobilem: & Liber Liberam duceret uxorem, Libertus conjungeretur Libertę, & Servus Ancillæ. Quicunque vero contra faceret, cum vitę suæ damno id lueret. Legibus ad malefactorum vindictam optimis utebatur. Octavus porro Circulus Imperij *Ober Saxen*, III Ordinibus constat, quorum I Episcopi *Misnensis*, *Merspurgensis*, *Naumburgensis*, *Brandenburgensis*, *Havelburgensis*, *Lubecensis*, *Caminensis*. Abbates *Salveldt*, *Rottershausen*, *Falckenrieten*. Abbatissæ, *Quedelnborg*, *Genrode*. II Principes & Domini seculares, Dux *Saxoniæ* Elector: Marchio *Brandenburgicus* Elector: Marchiones *Brandenburgici*: Duces *Pomeraniæ*: Principes *Anhalt*: Comites *Schvvartzenburg*: Co. *Mansfelt*: Co. *Stelberg*: Co. *Hohenstein*: Co. *Buchlingẽ*: Co. *Rappin*: Co. *Mullingẽ*: Co. *Gleiche*: Co. *Leisneck*: Co. *Widersfelt*: D. *Bernaw*: B. *de Tautenberg*: Co. *Regenstein*, *Russe de Plavv*, D. *de Gratz*. D. *de Schonburg*. Tertius Civitates liberæ, *Dantiscũ*, *Elbingen*,

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [447] - 445
PUBLIC DOMAIN

Marchionatus Brandenburgicus,

Regio & unde dicta.

Marchionatus Brandenburgicus qui hac Tabula repręsentatur, olim a Vandalis habitatus fuit, quorum ſedes ab Albi flumine Orientem verſus porrigebantur, per ditiones quas nunc Mechelburgici, Brandenburgici, Pomerani, Bohemi, Poloni incolunt. Nomen habet a Metropoli quam quidam initio Brenneburgum vocatam adſerunt: quo etiam reſpexit Georgius Sabinus in ſuo Hodoeporico:

Italiam quando digreſſus ab urbe petebam,
A Duce quæ Brenno condita nomen habet.

Situs.

Oppugnavit eos diu *Carolus Magnus*; expugnavit *Henricus Auceps* per Brumam, caſtris in glacie firmatis qui etiam Vrbi Præſidium impoſuit, cum Colonia Saxonum. Protenditur autem hic Marchionatus in longitudinem ad LX Milliaria Germanica. Ad Occaſum clauditur Saxoniæ, Miſniæ & Megalopenſium regionum, Limitibus; qua Septentrio eſt Stetinos, Pomeranos, & Caſſubios reſpicit; Poloniam & Sileſiam verſus orientem Solem contingit: Bohemiam, Luſatiam, & Moraviam habet a Meridie.

Soli fertilitas.

Ager admodum fertilis eſt, inprimis Frumenti; nec deſunt Vineta, é quibus Vinum abunde colligunt. Corallium inſuper, Ætitem, Sciſtum, aliaſque non ignobiliores gemmas producit hæc Regio.

Imperium majorum.

Porro Brandenburgicus Marchio Elector etiam eſt Imperij, & inter opulentiſſimos potentiſſimoſque Germaniæ Principes numeratur: quippe qui præter Marchiam utramque etiam in Luſatiæ Comitatu & in Sileſia urbes multas poſſideat. Principum iſtorum ſucceſſio varia fuit: nam deficiente Marchionum ſtirpe, *Ludovicus Bavarus* anno CIↃCXIX principatum dedit Filio ſuo *Ludovico*: Bavari anno CIↃCCCLXXIII vendiderunt eum *Carolo Imperatori* Regi Bohemiæ: a Filio Caroli Ioanne devolutus eſt Marchionatus ad Moraviæ Principes, *Judocum* & *Procopium*: *Judocus* ære alieno preſſus eum oppignoravit *Guilielmo* Marchioni Miſniæ; tandem in Concilio Conſtantienſi anno CIↃ CCCCXVII *Sigiſmundus* Rex *Friderico* Burgravio Noribergenſi dono dedit. Hodie ei præeſt ſumma prudẽtię clementiæ & liberalitatis laude clarus Ioannes Georgius. Dividitur autẽ tota hæc Marchia in tres partes, in *Veterẽ* ſcilicet, *Mediam & Novam*. Incipit *Marchia Vetus* a Solitudine quã *Luneburgenſem* cognominant, & ad Albim fluvium uſq; protenditur. Confinia item habet cũ Magdeburgenſi, Halberſtadenſi Diœceſibus, & Megalopoli.

Urbes.

Huius Incolæ olim fuere *Senones*, *Suevi*, nec non alicubi *Angrivarij* cum *Teutonibus*. In hoc tractu ſunt ſeptẽ non parvi nominis Vrbes, hæ nempe, *Tangeramunda* ad Albim, quo Angra vel Tonagra aquam ſuam evomit ſita; quondã Caroli IV Imp. Sedes. *Stendalium*, quæ huius Marchiæ Civitas primaria. *Soltwedelum* in duas Civitates Veterem & Novam diviſum: *Gardeleben* cum Arce *Eiſchnippa* dicta. Item *Oſterburgum*, *VVerbum*, *Senohuſum*, a Senonibus populis forte ſic nominatum. Minus celebria ſunt *Arnburgum* cum arce ad Albim ſitum. *Biſemarchum*, *Boſtera*, *Bucka*, non procul ab Albi exædificata, *Kalba* & *Meſlinga* quam quoq; *Letzolingã* appellant.

Ac præte-

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [449] - 447
PUBLIC DOMAIN

Ac præterea hic numerantur ccccLxv non ignobiles pagi. *Media Marchia* ab altera Albis parte initium sumit, & extenditur ad *Oderam* & *Suevum* (vulgo *Spre*) fluvios. A Suevis olim habitata fuit. Huius Marchiæ Metropolis est *Brandenburgum*, de quo modo dicere cœpimus: Vrbs satis celebris, ad Havelam fluviũ sita, alijs a Brenno Duce Gallorum nominata, ut supra quoque diximus, & exstructa putatur: alii a Brandone Francorum Principe Marcomiri Filio conditam putant: qui circa annum Christi cxL hanc Regionem subegit. Fuit hic olim Pantheon Vandalorum, quorum Dij fuerunt tum alii, tum etiam *Zornebock* & *Swandevvitz*, quomodo id narratur in Chronicis Mersburgicis. Est vero hodie hic totius regionis tribunal. Multa sunt huic Vrbi priuilegia, & immunitates, ab Imperatoribus, Regibus, & Principibus olim ei concessa: cujus indicio est statua pedestris in Novæ Vrbis parte posita, strictum gladium dextra tenens, quam *Rolandum* Ciues vocant. Brandenburgum sequitur *Rathenavium* ad Havelam: *Spondavium* cum propugnaculo ad Suevum fluviũ exstructo: deinde *Colonia* & *Berlinum*, duo Opida a Suevo fluvio separata. Hic hodie Principis aula. Est & urbs primaria *Francofurtum*, cuius situs longe est jucundissimus ad Viadrum (quem Oderam vocant) Piscium copia abundantem: hic ad ortum est: cætera urbis cingunt amœnissimi colles & Vineta lectissima, è quibus Vinum colligunt, quod in Pomeraniam, Daniam, Borussiam, & vicina loca secundo amne devehunt. Exstructa est urbs primum anno CIↃCCLIII a Gedino ab Hertzberg, auspicijs & jussu Ioannis I Marchionis Brandenburgici. Emporiũ est celebre, ternis nundinis singulis annis frequens. Gymnasium etiam habet artium, linguarum, & facultatum præcipuarum, exstructum anno CIↃIↃVI a Ioachimo Marchione, multisque exornatum stipendijs. In quo jam inde ab initio in omni artium & disciplinarum atq; linguarum genere præstantissimi Doctores fuerunt, quorũ aliqui a Sebastiano Munstero recensentur. Alia præterea Opida sunt. *Brietza*, *Fida* cognomen habens: itẽ *Belitza*, *Bernavium*, *Bellinum*, *Muttemvvaldum*, *Monachobergum*, *Bisenthalum*, *Flumoberga*, *Botzaviũ*, cum Arce Temphariorum quondam statione: *Eryenvvaldum* & *Oderobergum*. Hic Marchio *Albertus* eius nominis II Arcem in medio fluminis exstruxit, quam præternavigantes portorium solvere coguntur. *Frisachum*, *Geresvvaldum*, *Grimmitzum*, *Grunebeyda*, *Grunevvaldum*, & *Koppenicum*, quatuor Principis Vivaria cum adjunctis Arcibus. *Lichenum* Opidulum, *Parstainumum* cum arce: *Mulrosa* Opidulum & pagus: *Bernavichum*, *Zossa* Opidulum cum Arce: *VVruzenum*: *Selovvium* Opidulum, multiq; pagi ac vici. *Nova Marchia* a media disjungitur Odera fluvio, eo tractu quo VVarta fluvius prope Costrinum aquas suas in illud exonerat. Primi nominis urbs in hac Marchia *Costrinum* est, a Marchione *Ioanne* Ioachimi primi Filio restaurata, ac maximis impensis munita, atq; in Principis sedem delecta. Aliæ sunt *Lansbergum* ad VVartã, *Regiomons*, *Bernvvaldum* & *Bernsteinum* Opidulũ cum Arce, *Bernavvicum* & *Berlinicum* aut *Novum Berlinum* Opidum: Deinde *Arnsvvaldum* urbs, *Thamum* Opidulum, *Soldinum* quondam huius primaria urbs: *Furstenfeldum* Opidulum: *Bramburgum*, *Driesenum*, *Falkenberga* urbs cum Arce, in Pomeranorum confinibus sita: *Kartavv*, *Lepena* urbs aulæ, *Morinum*, *Schiffelbenum*, *Osemundum*, *Sconflies*, *VVoldenbergum*, *Zeden*, *Zandocum*. Alij totam hanc Principis Electoris ditionem in VII aut

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [450] - 448
PUBLIC DOMAIN

aut IIX Provincias dividunt, quæ ſunt *Alde Marck*, ſive *Vetus Marchia*, *Meddel Marck*, ſive *Media*; *Neu-Marck*, ſive *Nova*; *Vber Marck*, *Pregnitz*, *Croſſen*, Ducatus: *Sterneberg* & *Cotbus* Dominia: item Pars *Luſatiæ*. Sunt & minores in his Provinciis Comitatus, ut *Rapin* & *Vierraden*, & *Kuſtren* Marchionatus. Habet in univerſum *Marchia Brandenburgica* cum iis regionibus quas eius iuris eſſe diximus LV inſignes Vrbes, LXIV Opida, XVI Opidula, quæ *Marckflecken* vulgo vocant, XXXVIII Arces, ſive Nobilium ædes, X Vivaria, XVII Cœnobia. Fluminibus irrigatur *Odera* ſive *Viadro*, *Suevo*, *Albi*, *Havela*, *Warta*, & aliis. Prope Francofurtenſe Carthuſianorum Cœnobium rivulus eſt, ex colle vitifero emanans, in quem quicquid inciderit, in lapidem indureſcere compertum eſt. Atque hæc de Marchionatu Brandenburgico; reſtat ut de Pomerania quæ titulo ipſius tabulæ continetur, pauca ſubiungamus. *Flumina.*

Pomerania primis cultoribus lingua VVandalica *Pamortzi* appellata, nunc Ducatus eſt, adiacens mari Balthico, extenditurque longo tractu ab Holſatiæ finibus, ad fines Livoniæ. Regio eſt ubique fertilis; prata habet & paſcua læta gramine. Frumento, Butyro, Melle, Cera, Canabi, Lino, rebuſque aliis iſtiuſmodi abundat uſque adeo, ut etiam ex eorum exportatione Incolæ magnas ſibi opes parent. Colligunt etiam maris Accolæ ſuccinum, ſed minore copia quam Boruſſi. Varii generis videre eſt ibi Animalia domeſtica: atque in Silvis Ferarum armenta varie diſcurrentia. Proprios hæc Regio ſemper Dominos & Indigenas habuit, nunquam victos, nunquam ſuo ſolo & ditionibus pulſos. Civitates hic multæ ſunt & nobiles. *Stetinum* præcipua eſt, ad Viadrum amnem: olim piſcatorum vicus oblongus ad fluminis ripam, ſed poſt ſuſceptum Chriſtianiſmum, & deſtructam VVinetam tranſlato illuc emporio amplificari cœpit, eſtque adeo nunc totius Pomeraniæ Metropolis. *Gripeswaldum* Opidum literarum artiumque humaniorum cultu celebre; Gymnaſium exſtructum eſt anno CIↃ ICXLVI. *Julinum* Opidum olim totius pene Europæ ampliſſimum, Emporium Vandalorum fuit. *Stralſundia* Opidum ſplendidum in littore Maris Balthici, olim proprium Ducem habens. *Wineta* omnium quondam maritimarum urbium opulentiſſima, deſtructa a Conrado Danorum Rege. Sunt & aliæ urbes *Neugardia*, *Lemburga*, *Stargardia*, *Bergradum*, *Camenez*, *Publina*, *Grifenburga*: & ad littus *Colberga*, *Caminum*, *Colliuum*, *Sunda*, *Pucka*, *Revecol*, *Lovenſburg*, & *Hechel*. Atque hæc de Pomerania pro huius loci anguſtia paucis ſint dicta. Continetur etiam hac Tabula *Meckelnburg* ſive *Magnopolenſis* Ducatus. Suntq; in eadem Tabula, Eccleſiaſtici, *Magdeburgenſis* Archiepiſcopus & Primas Germaniæ: cui ſubſunt in Marcka Brandenburgenſi, *Brandenburg* Epiſc. & *Havelburg.* in Meckelnburg; *Svverinenſis* Epiſcop. ſub Bremenſi; in Pomerania; *Camin* Epiſc. *Regio.* *Situs.* *Soli fertilitas.* *Animalium varietas.* *Imperium majorum.* *Urbes.*

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [451] - 449
PUBLIC DOMAIN

Insula, Situs.

Voia Insula est Maris Baltici sive Suevici, quod Germanis *Oost-zee*, quod Oceano versus Ortum sit, vocant. Hæc a Bortholibico Daniam respicit, cuius Insula cretacea Mona in Hiddensche a est conspicua: Qua Occidens & Meridies Vrbibus Pomeraniæ Bardo, Stralesudio, Gryphiswaldo & VVolgasto prętenditur. Olim multo major fuit, quippe cui Insula Ruden adeo conjuncta fuerit, ut ab illa exigua dumtaxat fossa, quam aliquis mediocri hastæ innixus saltu superare poterat, fuerit dirempta. Verum anno CIↃCCCIX vi procellosæ tempestatis, Templa, Turres & Domos passim sternentis tanto spatio haustum decrevit, quantum jam inter Rugiam & Ruden conspicitur, quod sesquimilliare excedit, tantęque profunditatis est, ut etiam grandiores naves onustas libere transmittat, jamque Novus Traiectus dicatur. Insula autem undique Mari cincta septem milliaria Germanica communia tam in longitudine quam in latitudine patet. Ambitus eius si exacte rotundus esset, ex Mathematicorum regula esset XXI Milliarium. Iam vero ambitus ille non solum multis Insulis & Peninsulis majoribus & minoribus distinguitur; verum etiam tot Sinibus ac Divertigiis Maris ad medias Insulæ partes penetrantibus, ut si quis omnium Insularum, Isthmorum, Peninsularum, Sinuũ, Diverticulorum & Anfractuum littora curiosius legere & notare velit, huius Insulæ circuitum non multo minorem fore, quã LXX Milliarium sit deprehensurus. Insula porro Frumenti longe feracissima est, & velut Horreum vicinæ Vrbis Stralesundij, quemadmodũ Sicilia olim Populi Romani, teste Strabone. Animalium hic mediocris, Equorum, Boum, Ovium: Anserum vero inusitata copia, ut & magnitudo. Lupos non habet hęc Insula, neque Mures grandiores quos Glires vocant, quamvis in Peninsula VVittovia non ita pridẽ apparere cœperint, quos ex navibus ibi stationem habentibus, vel etiam naufragio ad eius littora allisis eo penetrasse vehemens suspicio est. Incolæ huius Insulæ *Rugij* quorum nomen ipsa Insula, & in Livonia Rigensis Vrbs ad Rubonem fluvium, quem Dunam hodie Incolæ vocant, conservarunt. Potentem enim & amplam fuisse gentem docet expeditio Odoacri in Italiam, qui totam pervastavit. Habitarunt autem Rugij partim in Insulis Maris Arctoi, partim in maritimis ulterioris Pomeraniæ & Livonię circa Sinum Venedicum. Inter illos vero Rugię Principes, quorum Historiarum Monimenta meminerunt, primus est Crito Rugiæ Princeps potentissimus. Vixit hic tempore Swantidori Ducis Pomeraniæ, cuius Filiam Slavinã uxorem duxit, circa annũ Christi CIↃ. Hunc Critonem perhibent fuisse etiam Holsatiæ & Dithmarsię Principem, ac Lubecam fundasse. Huic, cum in quodã convivio bene potus ex humiliori domus janua inclinata cervice prodiret, a Dano quodã insidias ipsi struente, caput securi resectum fuit. Quo mortuo Pater eius *Ratze* superstes Principatum Rugiæ occupavit, anno CIↃCVI. Quẽ posteri eius continua serie tenuerunt usque ad VVartislaũ, in quo anno CIↃCCCXXV Stirps Principum

Soli fertilitas.

Imperium majorum.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [452] - 450
PUBLIC DOMAIN

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [453] - 451
PUBLIC DOMAIN

cipum Rugianorum exſtincta eſt: Ducatuſq; Rugiæ Pomeraniæ Principibus ceſſit: idq; ex quodam inter Principes Pomeraniæ & Rugiæ pacto, quo convenerat, ut alterutrius Ducatus Principis ſtirpe maſcula deficiente, Ducatus ſuo jam Principe orbatus, alterius Ducatus Principi cederet. Cæterum huius Inſulæ Principes olim potentiſſimi, non ſolum multas extra hanc Inſulã Vrbes & Regiones occuparunt, Bardum, Grimmam, Tribbeream: verum etiam cum Rege Danię, & vicinis Pomeranię Principibus continua fere gerebant bella, ac Lubecenſes armis laceſſere non verebantur: ideoq; omnib. Vicinis propter potentiã & ferocitatem erant formidoloſi. Inſula autem hæc cum olim munitiſſimas & populoſiſſimas Vrbes Arceſque habuerit, jam nullas habet, ſed tantũ frequentiora quædam Opida, inter quæ *Berga* præcipuum, ubi tamen vix amplius 400 Cives reperiuntur. Reliqua ut ſunt *Sagart*, *Vick*, *Bingſt*, & plura alia minora ſunt. Alioquin Inſula hęc Incolis ſatis plena eſt, adeo ut amplius 7000 armatorum ad bellum poſſit educere, In Peninſula Iaſmunda non procul a vallo quod etiamnum *Den Borchwal* indigitant Niger Lacus eſt profundus, qui licet Piſcibus abundet, ſuſpicio tamen vel potius ſuperſtitio eſt, quod retia aut ſcaphas piſcatorias non ferat aut admittat: cui cum animoſiores quidam piſcatores ſcapham pridie intuliſſent, poſtero die retibus Lacũ tentaturi ſcapham non invenerunt. Quod cum attoniti admirarentur & undique circumſpicerent, mox unus illorum eam vicinæ Fago altiſſimæ impoſitam animadvertit: cumque is lingua vernacula exclamaſſet; Quis omnium Diabolorum naviculam iſtam arbori impoſuit? é propinquo vocem ad ſe perlatam, nemine tamen conſpecto, audivit: Non hoc omnes Diaboli fecerunt, ſed ego ſolus & frater meus *Nichell*. Lignorum Navibus ac Domibus fabricandis hic penuria, ſed alendo igni in foco & fornace, quantum ſatis eſt, idq; toti propemodum Inſulę ſufficiunt, cum multa alia loca, tum imprimis Inſula *Jaſmund*, in qua Silva denſiſſima quã Indigenæ *di Stubbenitza* appellant, quaſi dicas truncarum Arborum ac Lignorum congeriem. Nobilium in hac Inſula antiquitate generis præſtantium magnus numerus, quorum hic domi lautior, illic contractior res eſt. Alij Armorum, alij Literarum gloria excellere ſtudent: & plerique iam ſe ad extera loca, ad Regum ac Principũ aulas, ad Academias & expeditiones bellicas conferunt: & cum in regnis vicinis ac Provincijs, tum in Patria ſua, in bello, in pace, in otio & negotio ad ſumma rerũ gubernа-

Maiorũ virtus.

Vrbes & Opida.

Lacus.

Silva.

Nobiles.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [454] - 452
PUBLIC DOMAIN

bernacula, non in Politicis ſolum, ſed & in Eccleſiaſticis adhibentur. Ruſticorum etiam in hoc Principatu conditio non intolerabilis, qui Magiſtratui ſuo certam ſenſus ſummam, & certa ſervitia hactenus præſtant. Inter quos non deſunt etiam qui vix ulla præſtant ſervitia. Incolæ olim uſi fuerunt lingua Slavonica ſive Vandalica, quæ illis cum vicinis Pomeranis communis fuit. Adeo etiam ſuæ Idololatriæ tenaces fuerunt, ut inter omnes Maris Suevici Adcolas poſtremi Religionem Chriſtianam ſuſceperint: tempore nimirum Ludovici Pij, qui fuit Caroli Magni Filius, circa annum Chriſti IↃCCCXIII. Sed mox a fide Chriſtiana deficientes, Religionem Chriſtianam in ſceleratam Superſtitionem converterunt. Nam S. Vitum Patronum Cœnobij Corfejani in VVeſtfalia, Chriſti Servum, relicto & contemto Chriſto Domino, pro Deo coluerunt, quem corrupto nomine *Svvantovitum* appellarunt; memorabili exemplo Sanctos cum Chriſto in honore & cultu minime conjungendos eſſe. Huic, Idolum quadriceps fabricatum in magnifico exſtructo templo collocarunt. Ab hoc omnes Provinciales & Vicini longe lateque tanquam ex Oraculo reſponſa petebant. Mercatores quotquot ad Rugianos appulerant, Mercium ſuarum pretioſiſſima quæque ipſi offerebant. Idolum humanam ſtaturam adæquans, reſecta barba & capillis, oblonga veſte talari amictum ſtabat, dextra poculum inſtar cornu efformatum, liquore plenum, ſiniſtra arcum cum ſagitta tenebat. Huic Idolo trecenti equi paſcebantur, inter quos unus candidus, in quem nemo niſi ſummus Sacerdos aſcendebat: & illo tanquam Divino ad res futuras prædicendas, utebantur: quem matutino tempore pulvere & ſudore undique diffluentem in ſtabulo ſæpe oſtentabat Sacerdos, mentiens Swantovitum in pugna contra Rugianorum hoſtes illo eſſe uſum. Sed de his deque hac Inſula & Principatu Rugiæ hactenus dicta ſufficiant, ad Bohemiam tranſeo. *Vulgi mores.*

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [455] - 453
PUBLIC DOMAIN

Regio, & unde dicta.

BOhemia, *Boemia*, vel *Boiemia*, ut nonnullis placet, a Silva Hercynia nomen traxit. Nam Germanis *Baum*, Belgis *Boom*, arborem ſonat: Græcis *Bæmia*, & Incolæ Ptol. *Bæmi*, Strab. lib. VII *Kolduli* vocantur. Alii a Bojis nomen habere volunt, qui eo migrarunt, qui & ipſi a *Bois* i. Ligno dicti videntur. Ptolemæus lib. II cap. XI in Germaniæ deſcriptione ſub Silva Hercynia ponit Bæmos gentem magnam, uſq; ad Danubium: Strab. dicitur *Bubiemium*: ſic enim legunt Rhenanus, Aventinus & alij: in Græcis tamen excuſis exemplaribus Βυίασμον habetur; ſed hanc lectionem Rhenanus depravatam cenſet: & in vetuſtis libris Βυίαιμον legi adnotavit Caſaubonus. Tacitus *Boiemũ* vocat. Eius fines ab Ortu Solis ad Marcomannos & Quados: ab Occaſu ad Noricos protenduntur. Meridionalem eius plagam Pannonia Superior, nunc Auſtria dicta, occupat, ſicut Saxonia & Miſnia Septentrionalem. Vniuerſam Hercynia Silva perpetuo ambitu cingit, clauditque undique ad Amphitheatri faciem. Vnde æqua ei fere Longitudo atque Latitudo, atque utraque paullo amplius ducentis mill. paſſ. extenditur. Aere, quod perpetuis Aquilonis flatibus expoſita ſit regio, duriore ac frigidiore, nec tamen inſalubri fruitur. Ipſum vero ſolum adeo Frugum Hordei, ac Tritici ferax & copioſum eſt, ut & has vicinis quoque regionibus large ſuppeditet. Vina tamen parcius exhibet & quæ ibi nata ſunt, auſtera & paullo acidiora. Crocum é contrario ſucco, odore, colore optimum mittit. Aromaticarum rerum Pharmaceuticæ inſervientium ditiſſima regio eſt: Olei tamen quemadmodum reliqua Germania, ſterilis. Iam illa rara, ac prorſus beata telluris dos, quod ex venis eius tanta ubertate Argentum adfluit, ut, vix alia Metalla intra venas Terra abdat. Primariæ Fodinæ ſunt in agris *Cromelaw*, *Budeveiſz*, & *Kuttenberg*. Aurum tamen quibuſdam locis effoditur, cuius fruſta decem pondo Regi aliquando allata memorantur. In Opido *Beraun*, etiam Ferri Fodinæ ſunt. Nec deſunt alibi Stannum, Plumbum, Æs. Oſtentatque præterea Carbunculum, Calaim, Amethiſtum, ex cotibus ſuis metallicis abruptum. Ferarum etiam ingentem alit copiam, ob Silvarum frequentiam, quæ Vulpium, Vrſorum, Cervorum, ac Urorum ſeu Bubalorum (quos *Lomi* ipſi ſua lingua vocitant), aſſiduam venationem præbent. De hac autem fera *Lomi* perhibent, quod in venatione veſicam (quam largam infra mandibulam in collo penſilem habet) aqua calidiſſima dum Canes inſequentes fugit, impleat, eoſque hac, dum poteſtas datur, inſpergat; qua quicquid tactum fuerit, aduritur, non ſecus ac ſi ferventi aquæ fuiſſet immerſum, ut & pilos & cutem abſumat. Regimen huius Regionis primo ſub Duce, Primus Dux fuit *Zechus* qui è Croatia emigrans Bohemicæ gentis fundavit primordia. Huic ſucceſſiſſe dicuntur *Crocus*, *Labuſa* Filia cum Marito *Primiſlao*, *Niniſlaus*, *Mnata* Nepos *Vrſlaus* Filius Mnatę, *Necla*, *Nectericus*, *Borſinous*. Sub hoc Chriſtianiſmum ſuſcepit Bohemia anno nongenteſimo a partu Virginis, tempore Arnulphi Imperatoris. Anno vero Domini Milleſimo Octuageſimo ſexto Bohemia in Regnum evecta eſt: & in Concilio Maguntino *Vratiſlaus* I Rex ab Henrico IV Cæſare creatus, & *Gilbertus* Trevirorum Epiſcopus Pragam miſſus qui coram populo Regem inungeret, regalibuſque inſignibus conveſtiret.

Situs.

Cœli temperies. Soli qualitas.

Imperium majorum.

Vxor

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [457] - 455
PUBLIC DOMAIN

Vxor quoque *Svvatana* in Reginam coronata. Sed ab eo ad Vratiſlaum IV rurſum in Ducatum relabitur. Verum hic ob operam Imp. Frederico ſedulo navatam in expeditione Mediolanenſi, ab eo Bohemiæ Rex, & Imperii ſocius ſalutatus: eique deſtinata in clypeo inſignia, Leo ruber cauda bifurcata in campo candido. Ex ijs poſtea aliquot Imperatores facti: Rapta videlicet a Biſetiſlao II Imp. Othonis filia Iutha, atq; cognationes contractæ. Eſt inter VII Electores, Bohemiæ Rex. Vrbes habet *Bohemia* alias Regi ſubiectas, alias Proceribus & Nobilibus. Primaria Vrbs eſt *Praga* a Primiſlao III Bohemiæ Duce & Libuſſa eius uxore muro & foſſis cincta. Arcem in Monte habet, *Viſegradum*, ſive *Herſchin*. Dividitur autē tota urbs in tres Civitates, *Superiorem*, *Novam*, & *Parvam*. Muldavia fl. antiquam Pragam a nova, in qua Arx eſt & Templum Cathedrale S. Viti, diſcludit: pons connectit. Pons iſte lapideus eſt, habetque XXIV arcus, opus Vladiſlai Regis. Carolus IV Imp. & Rex Bohemiæ urbem mirifice auxit ornavitq;. Ad Arcem acclivi admodum colle itur. In Templo Arcis monimentum eſt ſingulari artificio ex Alabaſtro exſtructum, quo Principes aliquot & Imperatores ſepulti ſunt. Chriſtophorus Pyramius *Caſurgim* Ptol. vult. Aventinus vero *Marobudū* & *Bubienum* Strab. Anno CIↃCCCCLXX erecta ibi eſt Academia a Rege Carolo; quæ duravit uſq; ad annum CIↃCCCCVIII. Deinde propter factionem quandam ea Lipſiam tranſlata eſt. Minime vero omittendum nobis de Praga Elogium Iulii Cæſaris Scaligeri:

Septa Metallifero circum quæ monte ſuperbit
Hercyniæ medio Martia Praga Sinu,
Linque alijs populis tantæ munimina Sedis
Qui nequeant armis Iura tenere loci.
Namque tuum eſt non præſidio turgere locorum:
Sed loca præſidijs fidere poſſe tuis.

Vrbes.

Egra Vrbs in primo aditu Bohemiæ ſita, a fl. Egra cui adjacet, nomen adepta putatur, olim Imperio Romano, hoc vero tempore Bohemiæ regno ſubiecta. Tota ornatiſſima, tota pulcherrima eſt. Intus pulchris ædificiis, civili, urbanoq; populo, magnificis, & eximia virtute præſtantibus Viris inluſtris. Foris vero, amœniſſimis ac fœcundiſſimis hortis & agris, variiſque Pomorum ac Fructuum generibus, atque piſcoſo flumine luxurians. Claret hodie Civitas hæc ob Medonem (potionem ex melle) qui nulla paratur quam in hac Civitate excellentior. Inter Opida præterea Bohemiæ inſigniora numerantur Marcomanniam verſus, quæ hodie Moravia, *Mutha*, *Chrudima*, *Hradecium*, *Reginæ Pardubitium*, *Lutomiſſium*. Inde a limite Noricorum, *Glatovia*, *Dornazlicium*, *Miſa*, *Tacovia* eminent. Ab eo vero latere, quod ad Auſtriam ſpectat, locum primum obtinet *Buduicium*, *Crumlovia*, *Trebonia*, *Hradecium Henrici*: ſicut a Miſnia, *Pons*, *Cadana*, *Chomutovia*, *Auſtia*. Nam Sleſitis, *Hiaromirium*, *Glacium*, *Curia* & quædam alia Opida contermina. Introrſus vero celebrantur, *Cuthna*, *Colonia*, *Pelſina*, *Verona*, *Zatecium*, *Launa*, *Slana*, *Lytomericum*, *Taborium*. Flumina præcipua ſunt *Albis* quem ipſi *Labe* dicunt, hic ad urbem *Auſt* è Montibus erumpit: Salmonum inprimis fœcundus. *Multavia* qui Ptolemæi *Caſſurgis* eſſe creditur, Germanis *Molea*, adcolis *Vltauva*, *Egra*, *Saſſava*, *Giſera*, *Miſa*, aliaque, quorum nonnulla Auri etiam ramenta ferunt, ciceris magnitudine, quæ nulla purgatione ulteriore indigent: ſunt etiam quæ conchas habeant, è quibus uniones capiuntur. *Sudeta* Montes Bohemiam cingunt, partim longè introrſus pertinent, ac Regionem ipſam fere interſecant, partim extra eam etiam Meridiem verſus & Occidentem excurrunt

Flumina.

Montes.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [458] - 456
PUBLIC DOMAIN

excurrunt. *Mons Pinifer* a Pinuum in eo crescentium abundantia dictus (hic in Narisco-rum ora situs est) oriens in montanis Marchionis Brandenburgensis, inter Franconiam, Voitlandiam ac Bohemiam intra spatium duum ferme millium pass. quatuor inclytos Amnes, non sine admiratione & Naturæ majestate effundit, in quatuor Mundi cardines, Mœnum videlicet Francicum, Salam Turingicum, Nabum Bavaricum, Egramque Bohemicum. Idemque Mons Auri, Argenti, Argenti vivi, Ferri, Sulphurisque Minetis fœtus. Gemmarum etiam Fodinas exhibet. Silvis regio tota tanquam nativo muro circumdatur, cuius pars ea quæ inter Occidentem & Septentrionem porrigitur, *Gabreta* Silva Strab. dicitur, *Gabrita* Ptol. Portio vero quæ a Meridie ad Danubium usque pertingit *Luna Silva* Ptol. vocatur, hodie *Passavica Silva*, *Der Passawerwaldt*: versus Occidentem, qua Moraviæ contigua est *der Scheib* dicitur. Regnum *Bohemiæ* a Carolo, qui anno CIↃCCCLXVI factus est Rex & Imperator, diuisum fuit in XII Regiones, quibus singulis annuatim præsunt Capitanei, Baro unus, & alter ex ordine Equestri, qui primũ lites minores cognoscunt inter subditos diversorum Dominiorũ. Secundo, si qui emergant latrones, licet iis convocare vicinam sibique subiectam Nobilitatem ad grassatores comprehendendos. Tertio, bello fortuito incumbente, quilibet ad suum se recipit Præfectum. Invenio in hoc Regno nominari Burggraviatum *Carlstein*, ubi Regni Corona asservatur. Comitatus *Lobkowitz*, *Hassenstain*, *Litzkaw*, *Camethaw*, *Passan*, *Melnick*, *Rosenberg*, *Hradetz*. Dominia, *Hasenburg*, *Leip*, *Perstain*, *Dobitschavv*, *Walstain*, *Roschateck*, *Dachavv*, *Totsnick*, *Wartenberg*, *Schellenberg*, *Kost*, *Schmiritz*, *Lissavv*, *Kunewaldt*, *Dessavv*, *Schonpeck*, *Slavva*, *Grossen Bora*, *Liebenstain*, *Ioppendorff*, *Gradetz*, *Colourat*, quorum quædam fortasse sunt Comitatus: Barones, *Trachenberg*, *Milluscb*. *Praga* sede Archiepiscopi ornata est a Carolo Rege Bohemiæ & Imperatore; illique additus suffraganeus Episcopus *Litomislien-sis*. Ad mores venio: de quibus Ioannes Dubravius sic scribit: Tum morum, tum ipsius Habitus, quem corpore Boiemi præ se ferunt, Leo animal generosissimum (cuius syderi Boiemi subiacent) quasi quandam imaginem exprimere videtur, si vel celsam Boiemorum proceritatem vel latum & validum pectus, vel rigidam fulvisque comis vestitam cervicem, si deinde vocis sonum arduum, si oculos micantes, si robur & fiduciam virium intueri volueris. Solet item Leo contemtu in alia animantia, & nonnullo fastu turgere, ægreq; exarmari, præsertim si per ferociam eum aggrediare. Nec ab hac parte Boiemus degenerat: sed contemtum libenter erga alios verbo factoque ostentat suum, ipsamque adeo arrogantiam incessu, gestu, pompa prodit. Est & feroculus cum fastidiose tractatur: insuper ausis perinde ut Leo promptus, atque in his exsequendis firmus & validus: interim tamen ambitiosus & gloriosus. Rursusque uti Leo sibi avidus: atque in eo condiendo instruendoque immodice effusus.

Silvæ.

Vulgi Mores.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [459] - 457
PUBLIC DOMAIN

Regio. Unde dicta.

BOhemiæ versus Occidentem Moravia, vulgo *Marnhern*, contigua est. Nomen habet a fluvio Morava, qui eam regionem perfluit. Veteres Marcomanniam dixere, quia fines Germaniæ, qua Danubio in Pannoniam pergitur, terminabat. Quippe Germanis *Marck*, Limes dicitur, atque inde quicam coluere Marcomanni 1. Limitum finiumque adcolæ dicti sunt: ut sentit Dubravius. De his autem Arrianus: Earum gentium, inquit, postremi sunt *Quadi* ac *Marcomanni*, deinde *Jazyges* Sarmatarum gens, post *Getæ*; deinde *Sarmatarum* magna pars. Quod autem Moravia antiqua *Marcomannorum* sedes fuerit, vel hinc liquido constat, quod juxta Hanam Fluvium sæpius ab Agricolis inter arandum inventa fuerint Numismata veterum Rom. Imperatorum, inter cæteros M. Antonini, quem plurimæ testantur historiæ gentem hanc debellasse. Moneta autem erat, ex hoste spolium, cum hac inscriptione: DE MARCOMANNIS. Sunt etiam qui ex vocabuli etymo conjiciant, deinceps *Marcomannos* eam Germaniæ Provinciam occupasse, quæ vulgo *Die Marck* appellatur, seu *Marchia Brandenburgensis* ultra Albim, versus Oceanum, cultores enim ejus *Die Marcker* 1. Marcomanni, quasi *Marckmenner* dicuntur. Non desunt qui ab Equis nomen adeptos *Marcomannos* tradant, sicut *Marschalcum* Equitum Præfectum *Marstallerum*. Equorum stabuli Magistrum appellamus: siquidem *Marrha* & *Merrhen* Lingua Germanica Equum & Equam significat, unde *Merrhenlandt* interpretantur Equarum Regionem. Probabilior tamen prior est ratio.

Situs.

Moraviam ut nunc se habet, tribus è partibus juga Montium, aut Silvæ, Saltusque, aut Fluvij limitant, ab Oriente ab Hungaris, ab Occidente a Bohemis, a Septentrione a Silesijs. Nam a Meridie Austriam versus

Cœli qualitas. Soli fertilitas.

plana est, & alicubi Thaysa Flumine, alibi rivo quodam ignobili ab ea dirimitur. Aer Regionis mollior, atque ob id corruptioni magis obnoxius dicitur. Regio est ut populosa, ita Frumenti, Vini, rerumque omnium ad hominum necessitatem facientium feracissima. Croci insuper maximam copiã suppeditat. Regionis positio quatenus interius patet, campestris, campique sunt molli & pingui solo, ideoque faciendæ sementi commodissimi, sicut colles Vinetis sustollendis, propter terram Vineis magis quam in Bohemia amicam, itaque & bonitate & ubertate Vini antecellit. Culta vero tota, cultoribusque adeo referta est, ut nullum gregibus armentorum, quæ nisi in solitudinibus pasci nequeunt, locum reliquerit. *Sudetæ* Montes juxta Iglam Vrbem Fodinis etiam fœti habentur. Atque hoc iam mirabitur aliquis, ut est profecto admiratione dignum, inveniri in Moravia Thus & Myrrham, non ex arbore desudante, ut alibi, lectam, sed è solo terræ erutam, uno tantum in loco, cui *Gradisco* nomen, in quo ad hunc diem Thus non solum quod masculum vocant, a similitudine testium, sed quod alia præterea virorum mulierumque membra ostentat, effoditur. Nuper autem *Venceslaus* veterum Procerum Familia, eorum qui a Quercu cognominantur, clarus, dum in agro suo Stenbergensi fundamẽta aggeri piscinario molitur, corpus hominis integrũ invenit, quod nihil nisi Myrrha erat.

Regni

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [461] - 659 [i.e. 459]

PUBLIC DOMAIN

Regni titulo olim decorata legitur hæc provincia, habuitque olim suos Reges, Imperium tenuerunt in omnem gentem Bohemorum & Polonorum, fuitque Regnum latissimum ac potentissimum. Circa annum Christi cc 10 *Zuantocopius* ditione tenebat Moraviam, Bohemiam, Silesiam, Poloniamq;, quarum Duces illi parebant. Ipse autem animis sublatis de magnitudine ditionis, Imp. Rom. tributa solvere, quæ aliquandiu solvisset Ludovico Germaniæ Regi pernegabat. Petitur ergo magno bello, sed ipse quoque magnis reluctatur viribus, tandemque æquis viribus discessum est. Sedebant tum Hungari gens nova, ad repagula, quæ illis Moravorum Rex objectasset, nec erat ulla transcendendi facultas. Imperator qui in animum induxerat, non nisi victor redire a Moravis, undecumque circumspexit auxilia: aperuit transitum Hungaris, immisitque hostem Christianis populis, qui infinitis postea malis Provincias afflixerunt. Sic tum opera illorum usus Imperator supprimit Moravorum Regem, & multis pessundatis atque captis, in suam eum vertit. Ille elapsus, in profundum solus se recepit, saltum, & projecto Regio apparatu, ad solitarium quendam se contulit, cuius usus contubernio, usque ad finem vitæ eremiticam vitam vixit, & moriturus quis esset aperuit, & in Christi pace quievit. Tunc Bohemia, Polonia, & Silesia suum quæque Provincia Ducem constituit, tributum tamen superioritatis agnitione, vel modica pendentes. Eisdem fere temporibus, imperante Græcis Michaele, venit Cirullus Doctor & Apostolus omnium Sclavorum una cum Merodio, & posuerunt fundamentum Christianæ fidei in Moravia, erexeruntque Episcopalem Ecclesiam in Opido Vielagradensi. Vnde vocati a Romano Pontifice & correpti, cur sacra celebrarent lingua Sclavonica, responderunt, quia scriptum est; *Omnis Spiritus laudet Dominum.* Nunc autem *Moravia* multo inferiori fortuna quam olim contenta, suis deinceps Ducibus, postmodum Marchionibus paruit, hodie distracta: eius tamen potior pars, ac pene tota Bohemiæ Regibus; reliqua pars alijs Primoribus ac Baronibus subest. Gentis Caput ac Marchionis sedes est *Brunna*, Germanicæ *Brin*, Bohemicè *Brno*. Est & *Olmuzium*, *Olomontium* alijs, Sedes Episcopalis, *Vologradensis* prius dicta. Vrbibus præter has plurimis, domibus, mœnibus, turribus, & id genus ædificijs clarissimis abundat: cuiusmodi sunt *Zwoyma*, *Radisch.*, *Iglavia*, *Nova Civitas*, *Niclosburg*, *Mons Nicolai*, *Veiskirchen*, *Cremser*, *Boserlitz* olim Marchionum sedes, & complures aliæ, quæ in Tabula conspiciuntur. Amnium in Moravia Princeps *Morava*, seu *Maravaha*, *Ciabrus* Ptolemæo; vulgo *die Marhe*, habetur, qui Olomuzium principem civitatem circumfluit, & ab illa in Pannoniam defluens, in Danubium tandem se suis & adventitijs aquis auctus, exonerat. Hic regioni nomen dicitur indidisse, seu, quod potius crediderim, a Regione sumsisse sibi nomen. Præter hunc præcipui sunt *Theya*, vel *Deins*, *Tharsa* Dubravio, nonnullis etiam *Thysia*. Hic Zuoynam, obitu Sigismundi Cæsaris memorabilem, præterfluit & limitem Maravianæ atque Austriæ statuit. *Igla*, a quo *Iglavia* Vrbs nomen sortita est, dirimit Maravanos a Bohemis, ac Maravaniam quoque ingreditur. Cæterum *Odera* Fluvius haud procul Olomuzio ortus,

Vrbes.

Fluvina.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [462] - 460
PUBLIC DOMAIN

ortus, ſuo nomine uſque in Oceanum delabitur. Sunt qui illum a Ptolemæo *Viadrum* vocari autumant. *Oderam* vocant ab Aucupibus vocabulo mutuato, qui ſpeculas avibus ſpeculandis captandiſque conſtitutas, *Odri* appellant: hodieque huiuſmodi ſpeculæ in Moravia ad fontem Oderæ ab Aucupibus conſtituuntur. Neque *Hama* ſilentio prætereundus, quamvis tenuibus interdum aquis fluens, attamen eos agros rigans, quibus non alii in Moravia Frumenti fertiliores, ita ut frumentarij coloni a largo frumenti velut ubere, ¡ure ſuo illos lumen Moraviæ appellent; in illis præterea ſæpius quam in alijs Numiſmata M. Antonini, Commodique & aliorum nonnullorum Cæſarum, tam aurea quam argentea exſeruntur. Quæ ſane fidem bellorum cum Marcomannis olim in Moravia geſtorum manifeſtam faciunt. Sunt & *Nigra* vulgo *Suarta* & *Suittvva*, qui Brunnam Civitatem, dignitate proximam Olomuzio præterlabuntur. Piſces varios & quidem magna copia hi fluvij ſubminiſtrant. Regio hæc quam Bohemia minus montoſa, nec tamen prorſus plana. Ponit hoc loco Ptolemæus *Orcynium Nemus*, ac *Gabretam Silvam*. Incolarum (qui feroces rapinarumque avidi) ſermo mixtus eſt. Bohemicus tamen prævalet, nam Germanica Lingua in urbibus tantum inter Optimates in uſu eſt; De cætero, ritibus moribuſque perinde morati ut Bohemi, inquit Dubravius. In huius regionis pagis varie habitant Anabaptiſtæ omnium bonorum communionem profeſſi. In Moravia ponit Mercator Comitatus *Huckenvvaldt*, *Schonberg*. Dominia, *Lomnicz*, *Dubrantiz*, *Gemnicz*, *VValſtain*, *Peitnix*, *Neuhauß*, *Teleſch*, *Bozkovvitz*, *Trebitſch*, *Dirnovvitz*, *Ragetz*.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [463] - 461
PUBLIC DOMAIN

Regio & unde dicta.

SIC ſe habet Moravia: ſequitur explicanda jam nunc in noſtra Methodo *Auſtria* olim *Pannonia Superior* dicta. Auſtriæ nomen, VVolfgango Lazio teſte, recens eſt: ab Auſtri venti flatu, qui iſta in regione frequens eſt: vel a voce Germanica *Ooſtreich*, quod nomen veteres Franci regnorum ſuorum limiti poſuerunt, ut *VVeſtreich* Occidentali. Atqui Francorum *Ooſtreich* ad Rhenum ſitum fuit, dictumque poſtea *Auſtraſia*, quo nomine amiſſo, videntur Pannonij illud ſibi tribuiſſe, ut auctor eſt idem Lazius lib. 1. cap. 11. Comment. Gent. Auſt. Sunt autem Auſtriaci Francorum & Saxonum ſoboles, qui hunc ſibi tractum

Situs.

fruſtra reluctantibus Hungaris ferro pepererunt. *Auſtria* habet ad Ortum Hungariam: ad Meridiem Styriæ Montes, qui ab Alpibus perpetui in Hungariam & ulteriores regiones protenduntur: ad Occaſum Bavariam: & ad Septentrionem Teium fluvium & Moraviam. Aere fruitur leni acamœno, ſalubrique ob Euri

Cæli temperies. Soli fertilitas.

viciniam quo perflatur. Ager omnis generis Frugum feraciſſimus, & qui minimo impendio colitur. Vili etiam & ſtrigoſo equo Agricola in eo tractu qui Campus Tranſdanubianus ſive Marchianus dicitur, terram arat. Marga, citra quam agri in Bavaria infœcundi, & macri ſunt, quid ſit, Auſtriacis incognitum eſt. Vinum omnis regio fert nobiliſſimum: meracius Germanico, dilutius Hiſpanico: Idque Moravis, Bohemis, Sileſijs, viciniſque Bavaris præbet. Crocum inſuper generoſiſſimum gignit. Zinziber etiam producit juxta Hamburgũ, ad radicem Cæcii montis. Argento abundat, non item Auro: Salem partim domi natum, partim importatum habet. Rexerunt *Auſtriam* aliquandiu Comites *Babenbergenſes*, quorum primus *Lupoldus* Marchio

Imperium majorum.

Auſtriacus ab Ottone II Imp. dictus eſt. Poſtea *Henricus*, Dux ex Marchione factus a Friderico Imperatore. Qua ſtirpe deficiente, *Rudolphus Habſpurgenſis* qui in Cæſarem electus fuerat anno CIↃCCLXXX eam ſui juris fecit, Ducatumque voluit appellari. *Fridericus* II in Regnum etiam evexit. Huius regionis inſignia olim erant quinque Alaudæ aureæ, in cœleſtino clypeo pictæ: ſed Lupoldus Marchio hoc nomine V, a rei eventu ab Imperio conceſſa nova uſurpavit inſignia, rubro & albo coloribus diſtincta, quod ita totus ſuffuſus ſanguine, in expugnatione Ptolemaidos fuiſſet, cingulo tenus duntaxat (quod album corpus interſecabat) a cruore immunis. Dividitur porro in *Superiorem & Inferiorem*, quarum hæc ultra, illa cis Danubium ſita eſt. Habet præterea quoque Styriæ Ducatum, inter Danubium, Muer & Mierz fluvios extenſum, cuius Incolæ partim Germanico, partim Sclavonico idiomate utuntur, ſtrumiſque pendulis deformes ſunt. Habet & Ducatum Carinthiæ inter Muer & Dravum fluvium ſitum; Item Carniam Meridiem verſus. Primaria Auſtriæ Vrbs eſt

Urbes.

Vienna ante Chriſti Servatoris Nativitatem culta a Sarmatis & VVindis, quibus ſucceſſerunt Boji, Senones, aliique, quos Tiberius Nero in provinciæ formam redegit: *Vindebona* dicitur in Itinerario Antonini: Ptol. *Iuliobonam* vocat, uterque ad eam locat X Legionem Germanicam, quam eo loco conſediſſe multa admodum Monimenta perantiqua, tum intra urbem, tum extra eam teſtantur. Legioni huic a ſigno nomen Alaudæ fuit: unde etiam videntur prima orta eſſe Auſtriacorum Marchionum inſignia, Alaudæ quinque.

Dicta.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [464] - 462
PUBLIC DOMAIN

AVSTRIA
SEPTENTRIO
463
36
37
39
40
49
AUSTRIA archiduc
Miliar. Germanica
1 2 3 4
MERIDIES
OCCIDENS
ORIENS
Vienna
Inspruck
Freyburg
Sorron
Land see
Frielach
Judenburg
Newmarck
Scheyfling
Peerling
Czeyring
Murau
Obruntr
Leuben
Kapfnberg
Bruck an der Muer
Graez
Fürstenfeld
Eberaw
Hartperg
Neidperg
Stadel
Pela
Wagreneck
Perneck
Kobenez
Volkenstoyn
Gayrreck
Steynach
Rabenstein
Perstein
Clausn am Pyrn
Scherstein
Gemund
Hall
Ryed
Rorwach
Neustat
Waldhaus
Flanckenstein
Wolfstein
Geldee
Kalesd
Pachlarn
Greim
Waldeck
Wynberg
Paugertnberg
Steinkla
Ryed
Garius
Roten eck
Ober Walse
Hampach
Pasaw
Welberg
Volckes dorf
Nukirchē
Freyenstet
Waleri
Gayrspach
Reyt
Dieprn
New Layndtz
Relaw
Hausskirchen
S. Georg
Manse
Weissenstein
Batkirch
Lueg
Raffat
Enss
Lonsperg
Ens
Steyr
Sipbs
Sarling
Amstet
Melck
Spitz
Weissenkirchen
Krembs
Lanstorff
Stockerau
Newnburg
Tulln
Closterneuburg
Khalenberg
Newnhaus
Newnstatt
Newnkirchen
Newnburg
Newnmarckt
Newnstatt
Newnkirchen
Newnburg
Newnmarckt
Newnstatt
Newnkirchen
Newnburg
Newnmarckt

Dicta etiam est *Fabiana*. Otto Frisingensis lib. 1 Histor. Frid. cap. xxxii. *Dux tunc demum terga hosti dare compellitur, & periculis belli exemptus, in vicinum Opidum Viennis, quod olim a Romanis inhabitatum Fabiana dicebatur, declinavit.* Similiter legas in Historia Severini Episcopi Viennensis. Atque ad hanc adpellationem maxime accedit vulgata & trita apud Adcolas appellatio *Biana*. Idem Lazius *Vendum* a Strabone appellari ait. *Pannoniam Urbem* eam vocant Jornandes: Vernacule *Wien*; *Wydme* Sclavonice. Hanc Vrbem Turcas *Betz* vocare ex D. Carolo Rimio quondam apud Zelimum Turcarum Imperatorem Oratore se habere scribit Ortelius. *VVetsch* vocat Leunclavius: item *Beetz*: Vrbs clarissima, ad Danubium Fluvium sita, Imperatoria sede nobilis; inexpugnabili murorum ambitu, præaltis fossis, aggere & vallo cingitur. Mœnia deinde spissa & sublimia, frequentes Turres, & propugnacula ad bellum oportuna habet: ut Vienna sit munitissimum adversus Turcarum furorem Propugnaculum & Munimentum. Suburbia maxima sunt & ambitiosa. Ædes Civium amplæ, area & picturis ornatæ, structura solida & firma, altæ domorum facies, magnificæque visuntur. Templa Sanctis dicata, & ampla & splendida secto lapide constructa, perlucida sunt, & Columnarum ordinibus admiranda. Cellæ vinariæ adeo profundæ sunt & spatiosæ, ut sub terra non minus, quam supra terram ædificiorum esse feratur. Platearum solum stratum lapide duro, ut neque plaustrorum rotis facile conteratur. Annonæ & potissimum vini incredibilis copia, ita ut ducentos & mille Equos xi dierum vindemia exerceat. Christianam Religionem admisit anno ccccLxiv Doctore Severino, qui etiam ii ibi Basilicas exstruxit. Historia huius Vrbis peti potest a Lazio & Ottone Frisingensi. Vrbem Fredericus ii ornavit auxitque, ut & sequentes fere omnes Austriæ Duces. Nobilissimum in ea Gymnasium Artium Scientiarumque constitutum est a *Friderico* Imperatore: renovata postea ab *Alberto* Archiduce, anno cIↃccclvi. Id postea seditionibus inter studiosos gliscentibus collapsum subversumque est. Viennæ clari fuere VVolfgangus Lazius Medicus & Historicus Ferdinandi Imperatoris: Iulius Alexandrinus, Mathias Farinator. Fuit & Theologiæ Professor in Academia Viennensi Iohannes Haselbach, qui adeo diffuse solebat explicare, quæ auditoribus præposita enarrabat, ut viginti unum annos legens in Esaia Propheta, ad finem primi capitis non pervenerit. Claram urbem fecit obsidio Turcarum anno cIↃIↃxxIx fortiter a Civibus tolerata, in qua Turcarum lxxx millia periisse memorantur. Est & in Austria Superiore *Gmunda*, Opidum quidem non ita magnum, quod tamen venustate & elegantia commendatur, situm ad Lacum qui inde appellationem trahens *Gmundanus Lacus*, dicitur, ex quo Austriæ Flumen Dravus oritur. Gmundæ magna & lucrosa est negotiatio Salis, quod præstans & acre ex vicinis Montibus effoditur, & Gmundam allatum, vasculis (quæ patria lingua, *Kivelin* indigitant) impositum per Dravum in Danubium transportatur, unde Viennæ & in alijs Austriæ, Hungariæ, Stiriæ, Carinthiæ viciniisque Civitatibus magno commodo & lucro Gmundanorum distrahitur. Vrbes præterea & antiquæ & nobiles multæ in Austria sunt, maxime tamen insignes *Lintzium*, *Styra*, *Wadenhoffum*, *Melicum*, Castellum antiquitus Claudionum: *Cremisium*, *Cetro* Castellum, hodie *Zeisselmaur*, *Santohyppolitus*, *Neuburgum* duplex, alterum a Cœnobio, a frumento alterum dictum

dictum: *Petronella* nunc vicus, magnę olim urbis, id quod rudera & ruinæ indicant, vestigium: Nova Civitas, *Pruck*, ad ripam Leythæ fl. sita, *Hamburga*. Sunt & alia Opida plurima, quæ brevitatis studio prætereo. Lacus complures habet, cuiusmodi sunt S. *VVolfgangi*, *Ussere*, *Ursee*, *Fillesee*, *Eynsilersee*. Ac fluminibus irrigatur permultis: horum *Danubius* primum est, olim regionis terminus, nunc eam mediam secans. Reliqua sunt *Athosinus*, *Genus*, seu *Onasus*, *Tranus*, *Traunus*, *Erlaphus*, qui ad Cellam templo virginis Matris celebrem, ex Lacu amœnissimo oritur: *Traisius*, *Ypsius*, *Melicus*, *Marchia*, *Teius* qui Moraviam ab Austria dispescit, *Cambus* vario Piscium genere nobilis, *Leytha*: & in quo scitissimi saporis Cancri, *Suegadus*, & alia. Montibus multis attollitur, quorum præcipui sunt *Cecius Mons*, vulgo *Calenberg*, a Danubio ad Dravum fl. extenditur, eius portiones sunt, *Schneberg*, *Semering*, *Kemperg*, *Hertperg*, *Deubsperg*, *Heustperg*, *Plaitz*: *Cognamus* Mons hodie *der Haimburgerperg*, a Danubio ad Arabonem trahitur. Silvis hinc inde conspersa est regio quæ Hercyniæ quoque portiones sunt ac Lunæ Silvæ: dicunturque hodie *der Freystetter und Konigwiserwaldt*. Ad alia pergamus. In Vrbe Vienna duodecim quotidie Magistratus jura dant & leges dicunt. Quorum quatuor sunt Ecclesiastici, Patavienſis Episcopi Officialis, Viennenſis Episcopi Officialis, Capitulum Cathedralis Ecclesiæ, & Vniversitatis Rector. Sunt item quatuor Vrbani, & quatuor extra Vrbem: ex quibus præcipui sunt, quem vocant *Regimentum*, unde omnes Inferioris Austriæ jura petunt, & quem *Fiscum* sive *Cameram* appellant, quo omnes rationes earundem provinciarum referuntur. Reliqui his subiecti sunt, & a quibus ad superiores provocatio libellorum fit, Senatus Provinciæ cum suis Marescalcis, Ordinati Provinciæ, Senatus Vrbanus cum suo Consule, Prætorium Vrbanum, Telonarij Iudicium, & Mercatorum Prætorium, quod *Handgraviattum* vocant; de quibus fuse in sua Vienna disserit VVolfgangus Lazius Viennenſis. Tertius autem Circulus Imperij est *Austriacus*, in quo 11 sunt Ordines. In 1 sunt Ecclesiastici, Episcopi *Tridentinus* (*Trent*) *Brixiensis* (*Brixen*) *Goricensis*, *Segovienſis*, *Labachiensis*, *Viennenſis*, *Teutsch Ordens Meister*, *Ordens Maister in Elsebtal*. In 11 Principes seculares, Archidux *Austriæ*, Co. *Schaumberg*, Baro *Wolkenstain*, *D. Senster D. Roggendorff*, Co. *Hardeck*. Et præter Principes Imperij invenio in Austria nominari Comitatus *Thurn*, *Gretz*, *Ortenburg*, *Perneck*, *Garb*. Freyhern, *Landskron*, *VVanberg*, *Hohen*, *Osterwitz*, *Neuberg*, *Guetenhag*, *Teuffenbach*, *Mairhofen*, *Avversperg*, *Dorneck*, *Saravv*, *Hartenstain*, *Schwartzenavv*, *Turnstain*, *VVachauthall*, *Hoffkirchen*, *Eytzing*. Dominia item, *Aichelperg*, *Caltenprun*, *Massenperg*, *Stubenberg*, *Heggenberg*, *Stahrenberg*, *Liechtenstain*, *Losenstain*, *Puchaim*, *Luetkurt*, *Torges*, *Schonkirchen*, *Schiffenberg*, *Altensperg*, *Hornstein*, *Seibersdorff*.

Lacus. *Flumina.* *Montes.* *Silvæ.* *Ratio gubernandi.*

Regio, & unde dicta.

Soli fertilitas.

Imperium majorum.

Urbs Salisburgum.

Salisburgenſis Epiſcopatus ab urbe Metropolitana Saltzburgo nomen habet. Franciſcus Irenicus ex quinque Epiſcopatibus Bavariæ hunc primum vocat. Huius territorium omnis generis Metallorum dives eſt, Auri, Argenti, Æris & Ferri. Reperitur hic quoque Vitriolum, Sulphur, Alumen & Antimonium. Sunt quoque Marmoris Lapidicinæ. Plana loca etiam conſitionibus, agris, Frumentoque apta. In Montibus frequentia quoque aucupia, ac Ferarum venatio. Salisburgenſes Præſules nominat Munſterus LVIII, ultimum *Erneſtum* Comitem Palatinum Rheni, Bavariæ Ducem, Alberti & Kunegundis Friderici Imperatoris Filiæ Prolem. Porro ſedes iſta ſub *Arnone* x Eccleſiæ huius Antiſtite Archiepiſcopatus titulo inſignita eſt a Leone III. Habetque ſub ſe ſuffraganeos Epiſcopos, *Tridentinum*, *Patavienſem*, *Viennenſem*, *Gorcenſem*, *Brixienſem*, *Friſingenſem*, *Seccovienſem*, *Laventinenſem*, & *Chyemenſem*. Metropolis eſt *Saltzburgum*, vel *Salisburgum*, vulgo *Saltzburg*, quod nomen a Saltzach fluvio accepiſſe creditur: quanquam alii a Sale quod in eius vicinia effoditur, Saltzburg dici autumant. *Iuvantia* vel *Iuvavia*, vel *Iuvavium* olim dictum fuit a juvando, Germanice *Helffenberg*, quod Caſtrum ibi exſtruxerit Iulius Cæſar, juvamen ſeu ſubſidium ac refugium Legionibus ſuis contra Germanos quos debellatus erat. Traduntur namq; Romani cecidiſſe Germanorum 3400000, ac 1500000 in captivitatem duxiſſe. Alii nomen *Iuvaviæ* a Iuvavio cognomini & adjacente fluvio obtinuiſſe credunt. Dicitur & *Juvenſe* Caſtrum in lib. Notit. ut Pighius docet in Hercule Prodicio. Aventinus adſerit ex veteribus diplomatis oſtendi *Pædicum* Ptolemæi eſſe, pagumque ibidem adhuc nomen ſervare. Franciſcus vero Irenicus ſcribit Gamanodurum, aut Badacum Ptolemæi eſſe: cui & Volaterranus adſtipulatur. *Iuvaviæ* meminit Antonini Itinerarium. Sed *Helffenberg* vocabulum vetuſtius eſſe *Juvaviæ* putat Gaſpar Bruſchius: atq; ex eo *Juvavia* factum, quod idem ſignificat. Pighius ſcribit, in huius urbis Templo ſe legiſſe hos verſiculos:

Tunc Hadriana vetus, quæ poſt Iuvavia dicta, Rudberti ſedes, qui fidem contulit illis
Præſidialis erat Noricis, & Epiſcopo digna Chriſti, quam retinet, Saltzburgum ſero vocata.

Rupertus enim vel Rudpertus Epiſcopus VVormacienſis ex Regia Francorum ſtirpe ortus, cum poſt Regis Childeberti obitum a ſede ſua pulſus eſſet, circa annum ſaluris 1 0 XL, ad Theodonem Ducem Bavariæ Ratisbonam venit, eum inſtruxit, & baptizavit, ejuſque nutu Noricum peragrans multos convertit & Chriſto dicavit. Incidens autem in ruinas deſolatas veteris Iuvaviæ Locum Epiſcopatui idoneum, Baſilicam ibi in honorem S. Petri conſtruxit, Monaſterium Ordinis S. Benedicti adjecit; rexitque ibi Epiſcopalem Eccleſiam annis XLV, mortuus anno D. 1 0 CXXIII. Vrbs hæc in medijs Alpibus ſitum habet: decenti Murorum ambitu, Turribus & propugnaculis, tam publicis quam privatis ædificijs cultiſsima: Regia quondam Sedes ac Domicilium, quando & ſuperbiſſima ex Marmore Fanorum ſtructura præ cæteris caput extulit urbibus. Maxima fluminis ſituſque oportunitas hoc præſtitit. Nunc etiam Archiepiſcopali dignitate inclareſcit, qui

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [468] - 466
PUBLIC DOMAIN

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [469] - 467
PUBLIC DOMAIN

qui primæva quidem institutione Laureaci, tum Patavii, rerum vicissitudine huc translatus fuit. Habet hæc Vrbs paludes, planiciem, colles & montes. Paludes præbent pascua, montes aucupia & venationes nonnullas. In hac Vrbe Sepulchrum visitur Theophrasti Medici celeberrimi in Nosocomio apud S. Sebastianum, cum tali Epicedio: *Conditur hic Philippus Theophrastus insignis Medicinæ Doctor, qui dira illa vulnera, lepram, podagram, hydropisin, aliaque insanabilia corporis contagia mirifica arte sustulit, ac bona sua in pauperes distribuenda collocandaque ordinauit. Anno* M. D. LI. *die* 24. *Septemb. vitam cum morte commutauit.*

Flumina. Fluminibus ac Riuulis innumeris propemodum rigatur hæc regio, qui ex Montibus scaturiunt. *Anassus* fluvius in Septentrionem defluit, quem *Altzius*, *Saltzius*, *Matichius*, suis aquis augent. *Traunus* ibidem ex Lacubus oritur. Hinc etiam *Mur & Drauus* nobilis amnis oriuntur, quem posteriorem Plinius nominat lib. III cap. XXV, eumque ex Noricis fluere tradit. Reliqui ignobiliores riuuli in hos quos modo nominavi effunduntur.

Montes. Ditio omnis montosa, jugisque montium, quæ adcolæ *Taurn* vocant, aspera. Hinc ista sunt, *Radstatterthaurn*, *Felbergthaurn*, *Kornthaurn*, *Casteinerthaurn*, multique alij adeo alti, ut, qui media æstate eos conscendunt quum ad verticem perventum est, frigore infestentur: nullus curribus locus, angusti calles, adeoque interdum præcipites, ut vix jumento clitellario etiam adsueto iter sit, grandia vero pericula scandentes maneant, quum aut subito exorti venti in præcipitia homines abripiant, aut immensi convolutarum nivium globi silvas, saxa, jumenta, atque etiam domos vicinas sæpe obterant. Ex his Montibus Amnes frequentes defluunt, de quibus supra meminimus. Montes etiam præter supradictos *Tauros*, habet in Meridiem versus, Alpes quos *Albim* ipsi vocant: varijs quoque cognomentis adscitis, ut *Villacher Albin*, *Svvanberger Albin*, &c. Item *Creutzbergum* Montem, *Lettachbergum*, & in Oevina valle metalliferos, de quibus sic cecinit Conradus Celtes lib. Amorum II Ode VI.

Qui mihi de celsis nuper fuit Alpibus actus
Oenus ubi, atq; Athesis murmura rauca facit.
Argenti æterno scaturit qua vena Metallo,
Et ditat totam patriam Alemanicam.
Hic halant liquido puro & de fonte Salinæ
Ditantes Bauaros, Austriacosque Duces.
Hic turba est tetræ nigræque simillima morti,
Qui solvunt vastis ignibus æra suis.
Haud credas nostris decocta Metalla per ignem,
Sed Phlegetontais mundificata vadis.

Silvæ. Silvis quoque hic Episcopatus non destituitur, *Hardionem* enim, *Henhardum* & *Weyhardum* Silvas ad Septentrionem positas habet. Verum de Episcopatu Salisburgensi hæc jam dicta sufficient; reliquum est ut de Carinthiæ Ducatu quem huius Tabulæ titulus etiam præ se fert, nonnulla dicamus.

Carinthiæ Ducatus.

Regio & unde dicta. CARINTHIA vel *Carnithia* (quod Rithaimero auctore rectius scribitur) a *Carnis* populis nomen suum obtinuisse videtur, qui vetusti eius loci Incolæ sunt, utpote quorum & Plinius & reliqui in hoc loco

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [470] - 468
PUBLIC DOMAIN

loco meminerunt Geographi. Vtrum vero a Carnunto, veteri Opido cuius crebra apud auctores mentio est, nomen hi suum traxerint, an vero ipsi a se urbem denominarint, dubium fecit rei vetustas. Est is locus in Ripensi Pannonia, septem fere Vienna Milliaribus distans, ubi non obscura celeberrimæ olim Vrbis indicia, monimenta ac rudera, etiamnum extant, ei nunc D. Petronellæ nomen est. Dicuntur vero & *Carnioli*, Germanice *Karnten*, *Krain*, *Karst*. Habet autem hæc Regio ab Ortu & Septentrione Styriam; ab Occasu & Meridie Alpes & Forum Iulij contingit. Huius pars est Carniola: Multæ in hac Regione valles colleſque Tritici feraces. Solinus cap. xxx. ait: Agrum Noricum frigidum & parcius fructuosum, qua vero subducitur a jugis Alpium admodum lætum. Metropolis Regionis est *Santo-Vicus*, urbs minime negligenda ad Lanam Fluvium. Forum habet satis spatiosum, ac perennis aquæ Fontem limpidissimum. Sunt præterea *Villacum* Opidum, domibus in fronte coloribus historijsque magnifice depictis, spectatoribus gratum. Situm est in planicie altissimis rupibus septum ad Dravum flu. Ponte lapideo eius oras connectens; *Clagenfurtum* urbs bene munita, *Claudia* antiquitus, Lazio teste vocata. Sunt qui scribunt, eius urbis Cives furibus adeo esse inexorabiles, ut levissima etiam furti suspicione notatus, inauditus ad crucem abripiatur, post eius diei quo supplicium de eo sumptum est, tertium de mortuo judicant; quem si insontem cognoverint, honorifice sepeliunt: si jure eum damnatum compererint, pendere sinunt. Sed hanc Fabellam commentitam vocat Rithaymerus. *Frisachum*, magnam referens vetustatem; *VVolfpergum* Lavando flu. adjacens; *Santo Leonardus*, &c. Multi in hac Regione Lacus, multi Amnes. Lacus sunt *Mulfetterſee*; *Oſsiacherſee*, *VVerdſee*, *Lavandtſee*, *Iudenburgerſee*, *VVeiſſee*. Inter Amnes præcipuus *Dravus*, qui per Stiriam ac Pannoniam in Danubium ferrur. Haud inferior *Savo*, *Glana*, *Schleinicza*, *Lavanda* quos omnes Dravus absorbet. *Mura* quoque eidem Dravo miscetur. Plerique autem dictorum flu. huic Regioni Fontes suos debent, ac in eadem Ostia sua habent. Montibus undique innexa est Regio. Excelsa enim Alpium capita, ut Strabo scribit, continua hactenus extenduntur, & unius Montis faciem exhibent, remissa inde & inclinata, plures in partes, & plures in vertices attolluntur. Tauri portiones jugaque crediderim, unde ab Incolis suis nominibus distincta. Ab Occidente *Gaſtein Taurn*; *Villacher Taurn*, *Raſtatter Taurn*, *Karnen Taurn*, vocantur. Nonnulli vero vertices Alpium nomina servant; ut sunt *Modringalbn*, *Serbiſalbn*, *Sanalbn*, &c. Ex Dravo flu. *Dietzpergus* imminet, & super hunc Mons Argentatus est, adcolarum lingua *Silber Berg*: *Raſpergus Mons* Muræ ac Isaræ fontes habet, altero in Meridiem, altero in Ortum fluente. Inter hos vero Tauri Alpiumque editissimos colles, Silvæ Lucique sparguntur, Hercyniæ Silvæ portiones, uti sunt *Hirſchpuhl*, *Prievvalt*, *Adelvvalt*, *Eremus* vulgo in *der Einod* silvæ. Mineris prædictę Alpes, Ferri, Argēti, Auri turgent. Quantum ad Ecclesiasticam Iurisdictionem attinet, ea inter Episcopum Saltzburgensem, & Patriarcham Aquilegiensem partita est, inquit Paracelsus. Ritum apud hos insolitum ac minime vulgarem inaugurandi Principes accuratissime in sua Europa describit Pius II, & Munsterus lib. III Cosmographiæ,

Soli fertilitas.
Vrbes.
Lacus.
Flumina.
Montes.
Silvæ.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [471] - 469
PUBLIC DOMAIN

Regio. POLONIA a planitie terræ (quam ipsi etiamnum *Pole* vocant) nomen habet. Vasta admodum regio
Unde dicta. est: ad Septentrionem Borussiam & Pomeraniam respicit, ad Orientem Solem Massoviam & Lithua-
Situs. niam; qua Meridies est Russiæ & Hungariæ Montibus clauditur: qua Occidens Lusatia, Silesia & Mo-
Cœli temperies. ravia. Longitudo cccclxxx, latitudo ccc Milliarium. Regionis Aer purus, sed frigidus rigensque
Soli fertilitas. ac severæ hyemes. Regio omnis plana, fertilis Hordei, Frumenti, Leguminum. Abundat Fructibus, Cera,
Melle, Butyro. Habet & Salis maximam copiam, qui ex terra eruitur. Habet & Æris Fodinas in Montium ju-
Animalium varietas. gis, *Tatri*, ab incolis dictis: nec non Sulphuris. Abundat insuper Armentis, adeo ut Saxonia multæque gen-
tes Germanicæ Polonicis Bubus victitent. Varij generis videre est ibi Animalia, magnamque Pecudum &
Ferarum copiam. Habet Vros, Bisontes, Tauros & Equos silvestres, Onagros quoque & ejusmodi. Nec de-
sunt Aves variæ magna copia, ad aucupia invitantes. Regni titulum & Majestatem accepit Polonia anno CIↃX
Imperium majorum. regnante *Boleslao Chabri*, qui ab Ottone III Romanorum Imperatore regium diadema accepit. Post annos
vero LXXVII sub *Boleslao Audaci*, qui crudeliter Stanislaum Cracoviæ Episcopum trucidavit, regio diademate
a Pontifice Romano privata est. Iterum tamen recuperatum est avitum jus, electo in Regem *Primislao* II
Duce maioris Poloniæ & Pomeraniæ, anno CIↃCCXCV. Dividitur hæc Regio in Poloniã *Majorem* & *Minorem*:
Major est magis Septentrionalis, eamque mediam intersecat Varta fl. *Minor* est Australis eamq; Vistula per-
errat. In Majore Polonia Civitates principales istæ. *Posnania* ad *Vartam* & *Prosnam* fluvios, inter colles con-
Urbes. dita, muro duplici ædes habet lateritias amplas & multas: suburbia vasta ad Vartæ ulteriorem ripam, stagno in-
genti paludibusque circumdata: nundinas etiam binas quotannis admodum celebres, & Episcopatus sedem.
Habet sub se Opida ista, *Koscien* inter lutosas paludes VIII milliarium intervallo. *Miedzyrzecze*, cuius domus
omnes ligneæ, estq; finitima Silesiæ & Pomeraniæ. *Ostresow* in planicie inter Silvas sita; *Wschow*, *Sremck*, *Preuez*,
& *Rogozno*. *Calisia* Civitas est muro circumdata, inter paludes, quam Prosna fl. præterlabitur. Arcem mutatam
hoc loco fuisse, ruinæ testantur. Sub hac sunt, *Gnesna*, *Pyzdry*, *Wartha*, *Naklo*, *Land*, *Konin*, *Slupeza* & *Kolo*. *Guesna*
muro circumdata est, in planicie, inter lacus collesque. Hæc prima omnium Civitas a *Lecho* condita est: in hac
Princeps Poloniæ *Beleslaus Chabri* ab Ottone III Romanorum Imp. Regium Diadema accepit, quo ad hoc
usque tempus Reges Poloniæ utuntur. *Siradia* Civitas lignea muro septa est in planicie. Sub hac sunt *Vielunia*,
Sadeck, *Petricovia*, *Rosprza*, & *Spicimiria*. *Petricovia* palustri loco sita, lutosa est. *Lancisia* Civitas est haud ina-
mœna, muro fossaq; clausa, in planicie. Sub ea sunt *Orlovia*, *Piatec*, *Bresinia*, *Kornazew*, *Biechow*, & alia nonnulla
Opida. *Cuiavia* sive *Vladislavia* urbs ampla est, habet sub se *Bidgostiam* ad Budam fl. navigabilem, quo merces ex
Polonia in Vistulam deferuntur. *Brestia* sub se habet *Radzieiow*, *Crusphiciam* & *Cowalovv*. *Crusphicia* post Gnes-
nam omnium Polonicarum urbium prima est, lignea, cum arce lateritia, ad Lacum *Goplo*, ex quo Lacu mures o-
lim prodierunt, qui *Pompilium* Principem Poloniæ in ea Arce justa numinis ira vindictã deposcente devorarunt.

Rava

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [472] - 470
PUBLIC DOMAIN

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [473] - 471
PUBLIC DOMAIN

Urbes.

Rava Civitas lignea eſt ad flu. Ravam: habet ſub ſe Opida *Sochaczoviam*, *Goſtinin*, & *Gambin*. *Ploczko* amœna Civitas in colle ad Viſtulam, ſedes eſt Epiſcopalis: ſub hac ſunt *Bielſko*, *Raczyayaz*, *Sieperoz*, *Srensko*, *Mlawa*, *Plonsko*, & *Radzanovv*. *Dobrinia* in ſcopulo ad Viſtulam ſita eſt, in ea Arx fuit quam Crucigeri demoliti ſunt. Sub hac *Slonſk*, *Ripin* & *Gorzno*. In Polonia vero minore urbes principales hæ ſunt, *Cracovia*, *Sandomiria*, & *Lublinum*. *Cracovia* in planicie ad Viſtulam exſtructa eſt (eam Petrus Appianus putat eſſe Ptol. *Carrodunum*) muro duplici, valloque firmiſſimo. Arcem habet in ſcopulo eminenti, quem *Vanel* dicunt. In hac urbe Regum Poloniæ ſedes eſt, & ſepultura. Gymnaſium quoque celebre ſtudijs Philoſophiæ & Artium. Carent autem Cracovienſes Advocato ſupremo, ſed Rex ipſe Præturam Cracovienſem obit. Caſtellanus quoq; Cracovienſis Palatino in Senatus conceſſu prior digniorq; eſt, cum in cæteris Regni Provinciis Palatinus Caſtellano præferatur. Cracoviæ tres Civitates contiguæ ſunt *Clepardia*, *Stradomia*, & *Caſimiria*. Habet ſub ſe Ducatus duos, *Zatocenſem* & *Oſuniocimenſem*. Opida ei ſubſunt hæc, *Biecz*, *VVoninez*, *Sandecz*, *Lelovv*, *Kzyaz*, & *Proſzovice*. *Sandomiria* Civitas principalis illius diſtrictus, muro circundata, in colle ad Viſtulam ſita eſt, abeſt Cracovia XXII mill. Arcem habet antiqui operis & ut tunc bella erant, ſatis munitam. Sub ea ſunt *Checiny* in loco plano fodinis Lazuri clara, in quibus etiam Argentum reperitur, *Korczin*, *VViſlicia*, *Pilzno*, *Opoczno*, *Radomia*, *Polonieck*, *Zannichoſt*, *Zarnovv*, & *Malogoſt*. *Lublinum* Civitas præcipua illius diſtrictus, ultra Viſtulam eſt, muro, foſſa, ſtagnis, arce munita. In hac quotannis triplices ſunt nundinæ, ad quas conveniunt Turcæ, Armeni, Græci, Germani, Moſchovitæ, Lithuani, aliique. Arcem fl. adluit *Byſtrzna*. Sub ea ſunt *Vrzendovv*, *Lulovv*, *Parcovv* & *Caſimiria*.

Lacus.
Flumina.

Porro Poloniæ regio ſtagna habet permulta & Lacus, in quibus omne Piſcium genus. Nobiliſſimis etiam fluminibus rigatur, quorum primum eſt *Vandalus* ſive *Viſtula*, Germanis *De Wixel*. Sequuntur *Chronus*, nunc *Pregel*, *Nyennien*, *Ruhon*, *Viadrus*, *Varta*, *Tyras* nunc *Nyeſter*, *Hypanis*, hodie *Bugh*, *Boryſthenes*, nunc *Nyeper*: Præter hæc minorum gentium multa.

Montes.

Montes fere nulli ſunt, præterquam qua in Meridiem vergit, ac ab Hungaria *Sarmaticis Carpathijſque* montibus quos *Tatri* Incolæ vocant dirimitur.

Silva.

Silvis pene omnis regio obducitur, quæ Hercyniæ portiones ſunt.

Ratio gubernandi.

Sed de his hactenus: Status autem Politicus Regni Poloniæ, II habet Memba. I Eccleſiaſtici in quibus ſunt Archiepiſcopi II *Gneſnæ & Leopoli*. Epiſcopi *Cracoviæ*, *Ploczko*, *Chelmæ*, *Vladiſlaviæ*, *Pomeſaniæ*, *Varmiæ*, *Culmæ & Sambienſis*, *Poſnaniæ*, *Premiſliæ*, *Cavenez*, *Vilnæ*, *Mednicque*, *Luceoriæ*. In Livonia *Rigæ*, *Dirptæ*, *Abſel*, *Revaliæ*. II Nobiles in quibus ſunt Caſtellanus *Cracoviæ*: Palatini, *Cracoviæ*, *Poſnaniæ*, *Sandomiriæ*, *Kaliſchi*, *Siradiæ*, *Lanciſæ*, *Brazeſte*, *Inovvladiſlaviæ*, *Ruſſiæ*, *Podoliæ*, *Lublin*, *Belze*, *Plocenſe*, *Mozaviæ*, *Rava*. Item in Lithuania *Vilnæ*, *Trochi*, *Poletſcho*, *Novogrod*, *Vitelliæ*. Item in Pruſſia, *Culmæ*, *Marienbourg*, *Pomeraniæ*. Caſtellani *Poſnaniæ*, *Sandomiriæ*, *Kaliſche*, *Voinice*, *Gneſnæ*, *Siradiæ*, *Lanciſe*, *Brizeſte*, *Inovvladiſlaviæ*, *Leopoli*, *Camenecie*, *Lublin*, *Belze*, *Plocenſe*, *Grine*, *Ravenſe*, *Sandeciæ*, *Myedzeris*, *Viſlicie*, *Bicee*, *Rogoſtiæ*, *Radom*, *Zavvichoſt*, *Landenſe*, *Sreme*, *Zarnovve*, *Mologoſt*, *Vielune*, *Premiſliæ*, *Haine*, *Sanoe*, *Chelme*, *Dobrine*, *Polanecie*, *Premetenſe*, *Criſvvinenſe*, *Czecoviæ*, *Nakle*, *Roſpirie*, *Byechoviæ*, *Bydgoſtiæ*, *Brezezine*, *Cruinicie*, *Oſvecimenſe*, *Cameneiz*, *Spicimirie*, *Inovvlodenſe*, *Revaliæ*, *Zavolc*,

Zavoloc, Sochazoniæ, Vaſoviæ, Goſtine, Viſne, Raciez, Sieprecenſe, Wiſogrod, Riprin, Zabrochzinenſe, Circhanoviæ, Livenſe. In Lithuania *Vilnæ, Trochi.* In Pruſſia *Culmæ, Elbingen, Pomeraniæ.* Capitanei, cuius officii permulti ſunt in toto Poloniæ Regno. Mareſcalli II, *Regni & Curiæ Regiæ.* Status Eccleſiaſticus conſtat his Archiepiſcopis & Epiſcopis, qui dicti ſunt. Viri plerique Nobiliores, excellenti ingenio præditi ſunt, multiſque & longinquis peregrinationibus prudentiam ſibi & multarum linguarum peritiam compararunt: Impavidi ſunt, & cum hoſte etiam robuſtiſſimo pugnam non detrectant; læſi a Magnatibus, iniuriam omni conſanguineorum, clientum, amicorum, & familiarium confœderata manu ultum eunt, neque ante ceſſant, quam vel vindicarint, vel occubuerint. Poſtremum non tam liberales ſunt quam profuſi: quod vitium augent frequentibus comeſſationibus, & immodicis largitionibus, tum etiam ingenti clientum ſervorumque quos alunt, veſtiunt, & ornant numero.

Sileſia.

ET hæc de Poloniæ Regno: reſtat paucis explicanda *Sileſia.* Nomen illi ab amne cognomini, ut tradit Conradus Celtes. Alii aliunde derivant. Terminatur a Septentrione & Ortu Polonia: a Meridie Moravia & Hercynia Silva, ab Occidente Luſatiæ & Bohemiæ parte. Longitudo eſt cc mill. paſſ. Latitudo LXXX. Aer quamvis paulo frigidior, utcunque tamen mitis & clemens. Ager quod crebris torrentibus ac rivulis irrigetur, fertilis admodum eſt, ac res naſcentes ex terra, magna ubertate in pleriſque locis fundit, & alicubi venas Auri, Argenti, Plumbi, & Ferri gignit: res etiam ad veſtitum non modo ſuarum, ſed multarum etiam gentium conficiendum largiſſime ſuppeditat. Vrbes hic cultæ & legibus artiumque humanarum ſtudijs exornatæ. Metropolis eius eſt *Vratiſlavia*, *Budorchis* ut quidam volunt Ptol. vulgo *Breſlaw.* Dugloſſus ſcribit, eam exſtructam a Mieſlao Duce Poloniæ, paullo ante annum Chriſti milleſimum. Inde poſt annos XL ornatam eſſe Epiſcopatu a Caſimiro Rege Poloniæ; his incrementis tantum aucta eſt, ut eius Civitatis Antiſtites *Aurei Epiſcopi* ob divitias & rerum omnium copiam dicerentur. Anno CIↃCCCXLI tota in favillas abiit, Sed ſub Carolo IIII Imperatore ex lateritia facta eſt aurea. Memorabile eſt quod de Turri Templi S. Elizabethæ teſtatur ſequens inſcriptio. MIRABILIS IN ALTIS DOMINVS. Situs loci, ædificiorum ſplendor, turrium, templorum, pontium ſtructura, platearum diſpoſitio, urbem vehementer commendant. *Niſſa* Epiſcopalis eſt Civitas. Sunt præterea in hoc tractu Duc. XV. *Lignicenſis, Bregenſis, Teſchinenſis, Monſterbergenſis. Olſvicenſis, & Becuſtadienſis*, tres veteres familiæ videlicet *Lignicenſis, Teſchinenſis, & Monſterbergenſis* adhuc obtinent. *Tropavienſis, Opolienſis, Niſſenſis, Vratiſlavienſis*, ſive *Breſlaw, Swidnicenſis, Hurenſis, Glagovienſis, Ratibonnenſis, & Sagonenſis*: Sed hos poſtremos Reges Bohemiæ, extinctis veteribus dominis adepti ſunt. Baronum III. Familiæ, videlicet a *Trachenberg, Vertenberg, & Pleſſenſis.* Supremum Regis Tribunal in Sileſia eſt Vratiſlaviæ, ubi & ſedes eſt Epiſcopalis, quemadmodum & Niſſæ. *Viadrus* per hanc regionem labitur, in quem undique plures amnes & rivi confluunt, *Elſa, Ola, Bobrus, Barulus* & alij.

Regio & unde dicta.
Situs.
Cæli temperies.
Soli fertilitas.
Vrbes.
Fluvius.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [475] - 473
PUBLIC DOMAIN

Regio & unde dicta.

HVNGARIA, vulgo *Hongeren* (quam nomen ab Hunnis vel Hungaris populis ex Scythia profectis, qui eam incolunt, habere constat) Pannonias & trans Danubium Iazygum & Dacorum Regionem fere omnem occupat. Ad Meridiem est Savus Amnis, quo a Croatia & Servia disjungitur, quæ sunt in parte Illyrici Adriatico pelago obversa. A Septentrione sunt Polonia & Russia, Carpato Monte discluſa. Ad Occidentem Solem Austria, Superioris quondam Pannoniæ Caput, cum Moravia & Styria; ab Oriente Mysia quam Rheianam nunc appellant. Regio omnibus Cœli benignitate & clementia, ac loci amœnitate, Situsque pulchritudine, suo jure anteferenda. Ager rerum omnium copia ac fertilitate felix, Gemmas, Aurum, Argentum, Colores, Sal, fodientibus abunde largitur. Pabuli, Frumenti, Leguminum ac Fructuum nusquam abundantia major. Vinum gignit generosissimum tractus Danubianus, a Quinque-Ecclesiensi Agro Taurunum seu Belgradum usque. Olea tamen rara aut nulla est: ea dempta omnibus propemodum Naturæ dotibus hoc Regnum ornatum videtur. Animalia producit varia, quorum tanta hic copia, inprimis Ovium, Boum, ut in exteras Regiones tot & tanta armenta mittat, ut pæne incredibile videatur, præsertim in Italiam & Germaniam. Feris quoque mirifice abundat, Leporibus, Damis, Capreolis, Cervis, Apris, Lupis, Vrsis, & huiusmodi; Avibus item, præsertim Turdis, Perdicibus, & Phasianis. Coluerunt Regionem hanc primum *Paones*, sive *Pannones*: postea *Gothi*, qui ab *Hunnis* expulsi sunt: *Hunni* a *Longobardis*, qui etiam totos XLII annos hic consedere. Successerunt iterum *Hunni* Duce *Attila*; quo obito, Carolus Magnus eam sui juris fecit. Anno autem CCIO sub *Arnulpho Imperatore* è Scythia profecti *Hungari* loca ista occupaverunt Paganismum colentes ad usque *Regis Stephani* quem *Sanctum* vocant, inaugurationem. Ab eo deinceps ad nostra tempora Hungaria Christianam Religionem professa est. Continet autem Hungaria totam *Jazygum Metanastarum* regionem, quam Ptolemæus Danubio, Tibisco & Montibus Sarmaticis circumscribit. Horũ reliquias adhuc extare constat, & vulgo contracta voce *Iaz* vocari. Incolunt vero sedes a Plinio descriptas & linguę idioma habent Hungarico dissimilimum. Regum Hungariæ primus fuit post constitutam religionem Christianam *Stephanus* cognomento *Sanctus*, sequuti sunt *Petrus* eius Nepos, *Andreas* Consanguineus, *Bela*, *Salomon*, *Geysa*, *Ladislaus*, *Almus*, *Stephanus* II, *Bela cæcus*, *Geysa* II, *Stephanus* III, *Bela* III, *Emericus*, *Ladislaus* II, aliique longo ordine, ad usque Rudolphi II Regis & Germanorum Cæsaris tempora, qui jam tricesimum secundum annũ illi regno præest. Rex vero Hungarię Regnum suum administrat II Magistratuum auxilio, qui sunt: Sublimior qui in tres Magistratus dividitur, quorum I Gubernans Regnũ Regis nomine in quo sunt, *Palatinus Regni*, qui proximus a Rege est, & Regis ipsius, si cubi accusatus, Judex ordinarius existit, quem Regnicolæ communi voto eligunt, nec hæreditarium est officium. *Judex Curiæ*, qui est unus ex Iudicibus Regni ordinarius.

Cœli temperies. Soli fertilitas.

Animalium varietas.

Imperium majorum.

Cancellarius

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [476] - 474
PUBLIC DOMAIN

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [477] - 475
PUBLIC DOMAIN

Cancellarius perpetuus, qui est Metropolitanus Strigoniensis, qui & *Primas Regni* & *Summus Secretarius* nominatur, ac prærogativam habet electum Regem inungendi, & Sigillo majore privilegia munit. Arbitrio Regis assumptus, qui ceteras literas minores & potissimum mandata regia, & in causarum distinctione datas munit, decretisq; Regis subscribit. *Magister Curiæ*, Regis Comitatum sequi cogitur, & eiusdem intimus Consiliarius habetur. *Tavernicorum Regalium Magister*, Auri fodinarum Salinarumq; & breviter earũ Civitatum, Pagorumq; ac castrorum causas distinguit, quæcunque ad fiscum regium pertinent. II Iudicia tractans, in quo Officiarij, tres majoris authoritatis, *Vice-palatinus Regni*, *Iudex personalis præsentiæ*, qui & Regiæ Majestatis in judiciis locum tenet, & Iudicibus præest: *Vice-Iudex Curiæ*: Minores, qui ministeria magis judiciorum quam Magistratum exercent: *Protonotarij* duo Judicis personalis præsentiæ. *Protonotarius* Vice-palatini, *Protonotarius* Vice-Iudicis Curiæ. Hi omnes Magistri appellantur, habentque in laboris consortium adjunctos hos sequentes: *Secretarium Archiepiscopi Strigoniensis*, qui *Fiscalis* dicitur, Duodecim Assessores, Notarios aliquot juratos. III Ministrans Regi, *Thesaurarius* Regis, *Magistri Cubiculorum Regalium*, *Agazonum*, *Dapiferorum*, *Pincernarum*, *Ianitorum*, & alia minora officia. Atque hi Sublimiores. Minor qui est in singulis locis juridicis. Porro quia regnum amplissimum est, constituta sunt per Provincias judicia particularia, quos Comitatus Hungari dicunt: Suntque hi supra Danubium ad Occidentem Tibisci flu. *Posonienſis*, *Nitrienſis*, *Cepusienſis*, *Gewinarienſis*, *Posthienſis*, *Semlinienſis*, *Comarienſis*, *Liptonienſis*, *Novigradienſis*, *Abavivarienſis*, *Bathienſis*, *Vngenſis*, *Traachimenſis*, *Barſienſis*, *Hontenſis*, *Borſodienſis*, *Bodroghienſis*, *Peregrienſis*, *Turoczenſis*, *Omuzolis*, *Tornenſis*, *Hewecienſis*, *Zolnocenſis*, *Moramarusienſis*. Supra Danubium ad Orientem Tibisci, *Vgoghienſis*, *Bihorienſis*, *Zatmarienſis*, *Orodienſis*, *Zabolcienſis*, *Chonadienſis*, *Temesienſis*. Inter Danubium & Dravum flu. *Musunenſis*, *Zaladienſis*, *Toluenſis*, *Rhab* sive *Iaurienſis*, *Veſprinienſis*, *Strigonienſis*, *Sopronienſis*, *Albenſis*, *Sinigienſis*, *Castriferrenſis*, *Pelisienſis*, *Waranienſis*. Inter Dravum & Savum fluv. *Valkonenſis*, *Risienſis*, *Syrimienſis*, *Waraſdienſis*, *Posegienſis*, *Zagrabienſis*. Administratio Ecclesiastica penes duos est Archiepiscopos, qui sunt *Gran* vel *Strigonienſis*, Legatus Apostolicus & primas Regni. Habet sub se *Agrienſem*, *Vacienſem*, *Nutrienſem*, *Quinque Ecclesienſem*, *Veſprimienſem*, qui Cancellarius est Reginæ quam etiam coronat, & *Iaurienſem* vulgo *Rab*, Episcopos: *Colosenſis* sive *Colotz*, sub quo sunt *Sagabrienſis*, *Tranſilvanienſis*, *Voceadrenſis*, *Suinienſis*, *Visemburgenſis*, *Cenadienſis*, sive *Chonad*, *Bosnenſis*. Dividitur vero Hungaria universa in Citeriorem & Vlteriorem. Citerior Hungaria omnem illum tractum complectitur qui citra Danubium est: ulterior illum, qui ultra Danubium, quam quidem mediam Tibiscus secat. Metropolis & Regni caput *Buda*, sic denominata, uti plerique existimant, a *Buda* Conditore Fratre Attilæ Regis, vel ut alii scribunt, a Budinis Scythiæ populis, quorum Herodotus meminit. Appiano, Irenico & Althamero *Curta* Ptol. Aliis *Aquincum* Ptol. & Antonini, cui *Legio* II *adjutrix* est. Huius si Vrbis situm inspicias, ex parte montosa, & validis est propugnaculis firma, ut nec quicquam munitius, nec amœnius in tota ferme Hungaria inveniri possit. Publicis privatisque ædificiis ornatissimis præ

Vrbes.

cæteris

cæteris in ea Regione urbibus, clariſſima, Agrum habet variorum fructuum ubertate luxuriantem. Anno CIↃICXXVI die XX Auguſti a Turcarum Imperatore Solimanno Chriſtianis erepta eſt: Reliquæ ſunt *Boſonium* vulgo *Prezborgh*, urbs nobiliſſima. Hic Leyta fl. Pannoniam Superiorem ab Inferiore dividens, cum Iſtro miſcetur. Vrbs vetus & elegans, quę ut ſitu, ita Aere quo fruitur lęto & amœno ſalubrique, multas Pannoniæ urbes longe antecellit: Montes habet Vineis amœniſſimis conſitos, qui & magnam lignorum copiam præbent. Ad ſuburbium in præcelſo Montis vertice Arcem validam habet. *Belgradum* ad Confluentes Savi & Danubii, vulgo etiam dicitur *Alba Græca*, antiquioribus *Taurunum*, Germanis *Griechs Weiſſenburgh*: captum eſt a Turca Solimanno, anno CIↃICXX, quum antea Chriſtiani Orbis adverſus immanem hoſtem præſidium aliquamdiu fuiſſet; nunc hæc Turcarum Imperatoris ſedes eſt. Vlterius ſecundo Danubio deſcendentibus occurrit *Singidunum*, captum a Turca anno CCCCXXXIX. Medio inter duas iſtas urbes ſpatio, campus eſt nobili *Hunniadæ* victoria adverſus Mahometum Turcarum Imperatorem celebratus: Campum vocant *Maxous*. Prælium commiſſum eſt anno CIↃCCCCLVI. Adverſo flumine adſcendentem multa loca excipiunt funeſtis Chriſtianorum cladibus triſtia. *Valpa* urbs capta anno CIↃIↃXLIII. *Quinque Eccleſiæ* ad Dravum anno CIↃIↃXLIII. *Zigetha* anno CIↃIↃLXVI. *Buda* de qua ſupra. *Strigonium* ad Danubium, vulgo *Gran* dicitur, Archiepiſcopalis quondam ſedes, & jam in manibus Turcarum. *Alba Regalis*, *Stulweyſſenburg* Regum corona & ſepultura celebris, capta eſt anno CIↃIↃXLIII. In eodem pæne tractu eſt *Stridon* B. Hieronymi patria. Eſt & *Komora* urbs munitiſſima in Inſula ejuſdem nominis, fruſtra aliquoties a Turcis petita. *Iaurinum*, vulgo *Raab* ad Danubium ſita, ſere inexpugnabilis. Reliqua Opida ſilentio prætereo. Sunt & in Hungaria Lacus celebres ac nobiles, quorum præcipuus eſt *Balaton*, qui Germanis *Platze* dicitur, XL Milliaria Italica ſecundum latitudinem habens & Hungarica VIII. *Flumina* ſunt nobiliſſima *Danubius*, *Savus*, *Dravus* & *Tibiſcus*: Horum tres priores communes ſunt nonnullis aliis regionibus; ſed *Tibiſcum* totum ſola Hungaria ſibi vendicat. Hic quidem in Maramuſia ſub altiſſimis Carpati jugis naſcitur, omneſque Hungariæ fluvios, proventu Piſcium ſuperat: omnibus enim temporibus iis mirifice abundat, inprimis Sturionibus, Luciis, quorum hepar ſeſqui-ulnam longitudine interdum ſuperat: Cypriis & Siluribus. Alij etiam amnes præter hos ſunt, qui optimorum Piſcium copia adfluunt, nimirum Fundulis, Trutis, Salmonibus, Pertis, Murenis, Barbis & aliis pluribus, qui Amnes pleriq; feraces Auri ſunt. *Montes & Silvæ* præcipuæ, ultra Danubium ab Auſtria & Moravia incipiendo recenſentur a Lazio *Tarchzal*, Græcis *Carpatus* quondam a fructu Minerarum appellatus, propagatur per Comitatus, Turocenſem, Arnenſem, Liprovienſem, Cappuſienſem, Gewinerienſem ac Sarienſem, cuius nomina Germanorum locorum Incolæ aliis atque aliis nominibus indigetant, *den Vatter*, *den Munch*, *den Wurtgarten*, *den Schneperg*. Secundus eſt *Matran*, Vinetis prope Agriam conſitus. Tertius omnium ampliſſimus *Erdel*. Sunt & multi alii, quos brevitatis ſtudio hoc loco omittimus, hiſce Germaniam concludentes.

Fluvii.

Montes.

Silvæ.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [479] - 477
PUBLIC DOMAIN

In qua hæ continentur Regiones.

Lombardia.
Venetia Ducatus.
Liguria, Genuæ Ducatus.
Friuli Ducatus.
Istria.
Romandiola Comitatus.
Thuscia Ducatus.
Spoletanus Ducatus.
Anconitana Marchia.
Latium, nunc Campagna di Roma.
Abruzzo, Aprutium, Samnites.
Terra di Lavaro, Campagna felice, Principatus.
Apulia Daunia plana, Regnum.
Lucania, Basilicata, Principatus.
Terra di Barri, Apulia Peucetia.
Terra di Otranto, Regnum.
Calabria Superior, Regnum.
Magna Græcia.
Brutij, Calabria Inferior.

Regnum Neapolitanum magnam harum regionum partem complectitur.

Quia pauciſſimi Comitatus & Dominia mihi per Italiam & Græciam innotuerunt, & eorum pleraque nomina ac loca in Tabulis aſſignari nequeunt ob Tabularum quę exſtant imperfectionem, ideo paucis exceptis hoc labore ſupersedebo. Quilibet ſtudioſus quoſcunque invenerit annotare facile poterit. Pulcherrima eſſet in Politicis ſpeculatio, ſi omnium Regnorum nobilitas, & officia ſingulorum, locaq; Dominiorum nota eſſent. Quiſque in ſua hoc præſtans patria laudem merebitur.

ITALIA.

Regio.

SIC ſe habet, & uniuerſim & ſpeciatim Germania: jamnunc, ea qua potui fide perluſtrata, *Italiam* ingredior: Italiam, Regionem Dijs ſacram, inquit Plin. lib. III Natur. Hiſt. cap. XX. totius Europæ beatiſſimam, optimamque, omnium prope Terrarum Alumnam, Rerum Dominam, Principem Gentium, Mundi Reginam. Varias habuit olim appellationes. Dionyſius Halicarnaſſæus lib. I Romanarum Antiquitat. Regionem hanc nobiliſſimam Indigenas vocaſſe ſcribit *Saturniam*: Græcos vero *Heſperiam*, *Auſoniam*, *Oenotriam*: Herculis denique tempore dici cœpiſſe *Italiam*. *Saturnia* dicta fuit a Saturno Rege. Verum hęc appellatio non ad totam Italiam: ſed tantum ad eius partem, quę & *Latium*, pertinuiſſe videtur. *Heſperia* vel ab Heſpero Atlantem Fratrem fugiente, ut vult Hyginus: vel ut Macrobio placet, ab Heſpero ſtella quæ Latinis eſt Veſperugo: quod ad Occaſum ſpectet: *Auſonia* ab Auſone. *Oenotriam* dixere a Vini bonitate, aut ab *Oenotro* Sabinorum Rege. *Italiæ* nomen acceptum ab *Italo*, quem Oenotriæ Regem facit Ariſtoteles. Feſtus vero lib. IX *Italiam dictam, quod magnos Italos, hoc eſt Boves habeat*, ait, *vitulos enim Italos eſſe dictos*. Timæus fabulatur appellari, ab *Italo Bove*, uno ex armento Geryonis, qui abactus ab Hercule Siculi Freti anguſtias tranaverat, Tyrrhena lingua *Italum Taurum* dicente. *Vitalia* quoque quondam dicta, ſi fides Hellanico, apud eundem Dionyſium Halic. lib. Antiq. Rom. Alias veteres Italiæ appellationes, quod non

Nomina.

A quibus & cur ita dicta.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [481] - 479

PUBLIC DOMAIN

non tam toti, quam partibus conveniant, omittimus. *Peninſulam* faciunt *Italiam* Strabo & Ptol. quam Natura Mari Supero, Infero Ionio munivit lateribus tribus: quarto autem vallavit Alpibus. Nam Occaſum Caurumque verſus abfuſæ ſunt Italiæ Alpes, quæ ſuis apud veteres cognominibus diſtinctæ fuerunt, Maritimæ, Cottiæ, Græiæ Rheticæque ad Arſiam uſque fl. Septentrionem reſpiciens Pœnas habet Juliaſque: ſuccedente mox, qua Aquilo eſt, Mari Hadriatico, ab intimo receſſu uſque ad Sinum Ionium, qui ad Orientem Vulturnumque illi obverſus: Qua denique longe lateque ſpectat Auſtrum, Africum Zephyrumque ab Mari pulſatur Mediterraneo, quod ad eas oras Tyrrhenum audit & Liguſticum: faciente etiam partem Auſtralem Hadriatico, qua Toti connectuntur Partes, Forum Iulii & Hiſtria. Longitudo eſt ab Auguſta Prætoria ad Brutium uſque Promontorium vel Leucopetram IↃCCLV plus minus Milliariorum: Latitudo maxima, CCCCLXXV, media, CXXX: minima, LXXII. Circuitus Italiæ ſecundum Caſtaldum CIↃCIↃIↃI, Qui exactius ſunt metiti, ſignant CIↃCIↃCCL: qui exactiſſime, non multo minus CIↃCIↃCCCLX. Italiam Euſtathius Hæderę: Quercus adſimilant folio Plinius, Solinus & alij, ut proceritate multo ſit amplior, quam latitudine: in Lævum ſe flectens cacumine, & Amazonicæ figura deſinens Parmæ. Recentiores convenientiſſime Humano Cruri comparant: cuius Tibia vel Anticnemion Mari objacet Infero: Sura, Supero: Pes univerſim Ionio abluitur Pelago: Calcaneus Epirum ſpectat: Vola vel concavitas Sinum facit Tarentinum: Carnoſiores Partes Promontoria ſtatuunt Zephyrium, Carcinum & Bruttium: digiti in Siciliam ſunt converſi: Genu in Promontorio eſt Populonio: Coxendix & Femoris Superiora late contingunt Alpes. De nominibus & quantitate dixi: ſuccedit explicanda Qualitas, cuius cauſa potior ſolet eſſe Situs Cœleſtis. Huius ſi quis hodie diligentiſſimam ineat rationem: ſecundum Longitudinem Occidentaliſſimum Meridianum deprehendet incidere in gradum XXIX: Orientaliſſimum in XLIII: ſecundum Latitudinem complecti gradus VIII: Auſtraliſſimum enim Parallelum diſtare ab Æquatore grad. XXXVII, & Borealiſſimum XLVI, ſicque occupare diſcet Italiam Quintum & Sextum Climata, omneſque Parallelos, qui ſunt inter XI & XVI, in quo Terræ tractu contingit varietas Diei artificialis unius horæ. Major enim Dies Æſtatis in Parallelo Auſtrali Horarum eſt XIV, cum tribus quintis: in Boreali vero Horarum XV cum quintis totidem. Cæleſti autem Situ ſic ſe habente, accedentibus etiam Appenninis Montibus, qui per mediam Italiæ porrecti longitudinem, ab utroque latere, præcipue quo Meridianos excipit calores, Campos Colleſque relinquunt frugiferos: non magnopere mirandum eſt, tam moderatam omnium anni Partium in Italia eſſe tempeſtatem, tantamque rerum omnium fertilitatem: quæ tamen alijs, quam alijs locis major. Ager valde eſt temperatus, benignus, copioſus, ad Segetes aliaque omnia proferenda ſupra modum adcommodus, magnique ſuis cultoribus quæſtus, ſumtus autem exigui. *Roſelanus Ager* in Vmbria juxta Lacum Velinum tantæ fertilitatis fuiſſe ſcribitur, ut auctore Varrone, Cæſar Vopiſcus, quum cauſam apud Cenſores ageret, *Campos Roſeæ* dixerit *Italiæ Sunem* eſſe, in quibus Perticas pridie relictas Gramen, una nocte operiret. *Ad victum optima*

Cœli temperies.

Soli fertilitas.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [482] - 480
PUBLIC DOMAIN

optima fert, inquit Varro Italiæ dotes persequens: *Ager Campanus, Frumentum: Falernus, Vinum: Casinas, Oleum: Tusculanus, Ficum: Mel, Tarentinus, Piscem, Tiberis.* Italiam porro peculiarem omnium arborum parentem videri posse, testatur Plin. Vulgatas non commemorabo. Earum quæ vulgo *Aurantiæ*, *Citriæ* vel *Medicæ*, *Cydoniæ*, aliæque id genus, incredibilis hic copia. Tota ora, ut ea nobis sit exemplo, quæ in Liguria ad D. Remi, atque etiam ulterius, ad Genuam pertinet, tot tamque nobilibus arboribus, itemque palmis summæ proceritatis, unde fructus admodum generosi odoriferique percipiuntur, ornata est, ut cum adspectu, tum odoratu sit perjucunda: Hortis passim occurrentibus, ad recreandas tristes, adflictasque hominum mentes amœnissimis. Idem de mille alijs dici potest locis. Vivere in Italia *Piperis* arborem docet idem Plinius. Oleis maxime scatet Terra Hydruntina, in qua tanta copia, ut cui *Olearum* his in locis ingentia Nemora non sunt visa, incredibile plane videri possit. Ager Barianus in Apulia peucetia *Oleum*, *Vinum*, *Frumentum*, *Amygdalam*, *Gossypium*, aliosque fructus ubertate quadam & abundantia fundit incredibili. Vnus Vallis Oneliæ ager in Liguria tanto gaudet Olei proventu, ut quandoque duodeviginti, nonnunquam vicena millia reddat Vrnarum, quas Incolæ *Barilas* vocant. Nec *Manna* negavit Italiæ Natura. Prope Altomontium in Brutijs Manna colligitur, noctu rorans: præcipue quum imbres diurnos liquidum purumque Cœlum noctis excipit. Legitur ex frondibus & arborum quarundam truncis. Eodem beata munere Magna Græcia. quo loco Thuriorum nobis visuntur vestigia. *Vitium* principatum in tantum proprium & peculiarem Italiæ notat idem Plin. *ut vel hoc uno omnia gentium vicisse, quamquam odorifera, possit videri bona: quamquam ubique pubescentium odori nulla suavitas præfertur.* Testantur generosissima, quæ passim nascuntur, *Vina*, ab antiquis Scriptoribus decantata. *Italiæ Vina* ad quatuor classes idem refert Plin. Omnibus alijs præfert *Setinum*, ab *Setia* Latij Opido dictum, Secundum locum tribuit *Falerno*. Ad Tertiam veniunt apud eundem palmam *Vina Albana*, *Surrentina*, *Massica*, *Statana*, *Calena*, *Fundana*, *Velitertina*, *Privernatia*, *Signina*. Quartum obtinent, eodem teste, curriculum, *Prætutia*, atque *Ancone nascentia*, *& quæ a palma una forte enata palmesia* appellantur. Sed de his alii: ego ad reliquas Italiæ dotes pergo: strictim eas indicaturus. *Herbarum* omnis generis est fertilissima. Quid vero de *Metallis*, *Lapidibus*, alijsque Muneribus dicam? *Metallorum omnium fertilitate* ait Plin. *nullis cedit Terris.* In Foro Iulio Hydra fl. est, & haud procul inde *Argenti vivi Fodina*. Magna *Aluminis* copia ante aliquot annos reperta est apud Etruscos in Territorio Massæ. In Campania Felice Cuniculi sunt, ex quibus ecfoditur *Sulphur*. Ab Volaterris amnem Cæcinam versus, millia III, Colles aliquot visuntur, ubi Officinæ *Salariæ*. Apud Brutios etiam *Salis fodinæ* sunt, in intima Montis viscera excavatæ, unde *Salem* ecfodiunt. Taceo *Latomias* ubi *Lapides* varij cęduntur. Taceo *Marmora*, *Alabastriten*, *Chrystallum*, *Lapides pretiosos* varios. Taceo *Coccum*, *Lazurium*, *Vitriolum*, aliaque subterranea. Ac ne recensendis variorum generum *Animalibus* tempus teram, magnam *Boum* (qui vetere lingua Græca *Itali* dicebantur) copiam in Italia fuisse, *Bucetaque* in ea terra gigni pascique solita compluria, docent apud A. Gellium lib. XI

Animalium varietas.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [483] - 481
PUBLIC DOMAIN

Noct Atticar. cap. 1. Timæus in Historijs, & M. Terentius Varro in Antiquit. *Lucana Armenta* maxima & validissima olim ibidem fuisse, testatur Lucillius:

Quem neque Lucanis oriundi montibu', Tauri Ducere protelo validis cervicibus possent.

Nutrit Italia præter alias Aves, Aquilas, Vultureſque, carnivoras & rapaces volucres, historijs Romanorum Veterum etiam nobilitatas. Infinita hic, ne prolixior sim, præteriens, ad Imperium Majorum venio. Gubernationis & Imperij, sub quo vetustissimi fuerunt *Italiæ Terræ* habitatores, non magna sunt apud antiquos Scriptores Documenta, neque Notæ admodum indubitatæ. Multa quidem eaque speciosa Annius Viterbiensis comminiscitur de *Comero*, primo in Regionem hanc advena, de *Chamo, Iano, Sabatio, Saga, Crano, Auruno, Malote, Tage, Osiride, Hercule, Tusco, Alteo, Ritim, Italo, Morgete, Roma, Romanesso, Iasio*, & alijs: Sed horum apud probatos Historicos nullum est vestigium. Variorum autem, cum Græcorum, tum Latinorum, præcipue Dionysij Halicarnassæi, Pompei Trogi, Solim Polyhistoris, & aliorum Monimentis diligenter perlustratis, discimus multis ante conditam Vrbem Ætatibus, varia in Italia populorum, cum primis Siculorum, Aboriginum, Ligurum, Vmbrorum Etruscorum viguisse Imperia: quæ cum ævo senescente vel in Romanorum ditionem, vel ad nihilum redacta, certis gradibus.

Initio *Roma* gubernata est a Regibus annos CCXLIV, teste Dionysio & Livio, quos in Romana historia sequi rectissimum est. Apud ipsos etiam rerum gestarum series legenda est, & considerandum, creviſse potentiam foris militari labore & disciplina: domi vero modestia & justitia gubernationis, & ordinum ac onerum distinctione. Postea propter tyrannidem & libidines pulsam esse familiam Regiam, sicut sæpissime causſæ mutationum in Imperijs libidines fuerunt. Regum nomina hæc sunt, *Romulus*, qui regnavit annos XXXVIII: *Numa*, qui XLIII: *Tullus Hostilius*, qui XXXII, *Ancus Martius*, qui annos XXIV, *Tarquinius Priscus*, qui annos XXXVII, *Servius Tullius*, qui XLIV, *Tarquinius Superbus*, qui XXV. Hic expulsus est Regno propter Filij scelus, qui Lucretiam per vim compressérat. Pulsis autem Regibus partaque libertate annua Imperia facta, ac bini Consules creati sunt. Horum primus *L. Junius Brutus*, cui suffectus est *Sp. Lucretius Tricipitinus*, atque huic *M. Horatius Pulvilpus*. Mansit autem Italia in *Consulum*, libera Republica: inque *Principum Romanorum*, eadem oppressa, potestate, usque ad *Imp. Cæsarem Fl. Momyllum Augustulum*: quem quum abdicare jussisset *Odoacer Herulus* Gothorum Rex, nobilissimam Regionem in suam redegit potestatem, cæsusque *Theodorico*, ipsiusque Successoribus possidendam reliquit. Fastos *Consulum Romanorum, & Imperatorum*, adponere non est necesse, quum in omnium manibus sint. Qua autem fuerit forma primæ gubernationis Regiæ, quæ incrementa, quæ Legum & Magistratuum mutationes, quanta fuerit Romanorum virtus, quæ bella, quam varii motus domestici, donec Roma Monarchiam Orbis Terrarum adepta est: ac deinde quomodo luxu, bellis Civilibus, & fatali Orbis mutatione rursus amiserit & virtutem & Imperium, ex integris historijs cognoscendum

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [484] - 482
PUBLIC DOMAIN

ſcendum eſt. Ad reliqua pergo. Vrbes habet *Italia* egregiàs, florentes, opulentas: Opida clara, famoſa, Civibus aucta; Pagos magnos, Ædificiſque Nobilium & Prætoriis ſuperbientes. Sed non abs re fuerit audire de celeberrimis Italiæ urbibus judicium Thomæ Edwardi Angli. *Vrbes.*

Sancta eſt Sanctorum pretioſo ſanguine Roma.
Cingitur Vrbs Venetum *pelago ditiſsima nummis.*
Inclyta Parthenope *gignit Comiteſque Duceſque.*
Eſt Mediolanum *jucundum, nobile, magnum.*
Excellit ſtudij fœcunda Bononia *cunctis.*
Splendida ſoleres nutrit Florentia *cives.*
Genua *habet Portum merceſque domoſque ſuperbas.*
Exhaurit loculos Ferraria *Ferrea plenos.*
Verona *humanæ dat ſingula commoda vitæ.*
Extollit Paduam *Juris ſtudium & Medicina.*
Illuſtrat Patriæ Senas *facundia linguæ.*
Maxima pars hominum clamat miſeram eſſe Cremonam.
Mantua *gaudet aquis ortu decorata* Maronis.
Viva Vtini *varias generoſa vehuntur ad Vrbes.*
Brixia *dives opum parcè ſuccurrit egenis.*
Italicos verſus præfert Papia *Latinis.*
Libera Luca *tremit ducibus vicina duobus.*
Flent Piſæ *amiſſum dum contemplantur honorem.*
Commendant Parmam *Lac, Caſeus atque Butyrum.*
Non caret Hoſpitijs perpulcra Placentia *caris.*
Taurinum *exornant virtus, Pietaſque fideſque.*
Militibus validis ſtudioſa Perusia *claret.*
Vercellæ *lucro non delectantur iniquo.*
Mordicus Vrbs Mutinæ *ranas tenet eſſe ſalubres.*
Contemnunt omnes Anconæ *mœnia Turcas.*

Litibus imponit finem, Macerata *ſupremum*.
Emporia *in portis conſiſtit gloria clauſis*,
Vrbs Livij *celebris nimis eſt proclivis ad arma*.
Bergomum *ab inculta dictum eſt ignobile lingua*.
Omnibus exponit gladios Aretium *acutos*.
Viterbi *conventus opem fert ſanctus egenis*.
Civibus humanis decorata eſt Aſta *fidelis*.
Fructibus, Anſeribus, pomario Ariminum *abundat*.
Fanum *formoſas mulieres fertur habere*.
Odit mundanas Syncera Novaria *fraudes*.
Clara peranticuæ defecit fama Ravennæ.
Anglia *habet paucos Comites:* Vincentia *multos*.
Omnes commendant ficus groſſoſque Piſauri.
Caſtaneis, Oleo, Tritico Piſtorium *abundat*.
Ruſtica frugales nutrit Dertona *colonos*.
Poſtponit Regium *cornuta Animalia Porcis*.
Dulcia felicem cinguut Vineta Ceſenam.
Tarviſium *exhilarant nitido cum flumine fontes*.
Imola *diviſa eſt, nocet hæc diviſio multis*.
Vrbinum *ſtatuit ducibus clamare, valere*.
Nota eſt fictilibus figlina Faventia *vaſis*.
Spoletum *clamat, peregrini, intrate, manete*.
Laus *pingues* Pompeja *Boves producit Oveſque*.
Narnia *promittens epulum dabit ova, vel uvas*.
Aſſiſium *ſancti* Franciſci *corpore gaudet*.
Hoſpitibus Comum *Piſces cum carnibus offert*.
Quærit opes fragiles ſtudijs Savona relictis.

Lacus. Lacus habet *Italia* plurimos, quorum nominatiſſimi: In Etruria *Traſumenus, Aprilis, Marinus, Vadimonis, Ciminus, Vulſinienſis, Sabatus, Palus Bientina*, & *Ciana*. In Latio *Hoſtiæ Lacus, Albanus, Aquæ Salviæ, Lacus Nemorenſis, Iuturnæ Lacus, Regillus, Fucinus, Pontina Palus, Fundanus Lacus, Tiburtinus, Cæcubus, Simbruina Stagna*. In Piceno *Nurſinus*. In Vmbria *Velinus, Floridus, Cutilienſis*. In Campania *Lucrinus & Avernus, Linterna Palus, Stativa. Pompeia*. In Salentinis & Apulia *Lacus Anduranus, Leſinenſis*. In Fla-

In Flaminia *Septem Maria*, *Paduſa Palus*. In Langbardia Tranſ Padana *Verbanus*, *Ortanus*, *Larius*, *Lugannus*, *Gaviratius*, *Monatius*, *Trinatius*, *Chivenſis*, *Puſcianus*, *Sebinus*, *Benacus*, *Idrinus*, Pœninus. In Venetia *Flumina*, *Vigiſiolus*. In Iſtria *Coſtiacus*. Plurimis etiam paſſim irrigatur Fluviis, inter quos *Padus*, *Atheſis*, *Rubico*, *Tiberis*, *Arnus*, *Mincius*, *Ticinus*, *Ollius & Abdua*. Primum locum dedimus fluvio nobiliſſimo, qui omnes Europæ fluvios, ut Strabo adſerit, docetque experientia, præter Iſtrum magnitudine ſuperat, *Pado*. Sic Latinis Scriptoribus Livio, Virgilio, alijs dicitur: qui Italis hodie *Po*, *Padus* dictus, notante apud Plinium Metrodoro Scepſio, quod circa Fontem arbor multa ſit picea, quæ *Pades* Gallice. Η'ριδανος olim Græcis Poetiſque. Sic dictus ut vult Servius ab Solis Filio Phaëtonte, qui antequam per temeritatem in hunc fluvium eſſet præcipatus, *Eridanus*, fertur appellatus. *Bodincus*, teſte Plinio Liguridus vocabatur, quod fundo careat, Βόδεγκος Polybio lib. III. *Padi* Pater Mons Veſus, Antiquis omnibus *Veſulus*, ut docet Plin. In finibus Ligurum Gabienorum Fonte profluit, ut idem Plin. notat, *Viſendo*: non qui proprio ſic nomine, ut Leander putat, dictus, ſed qui viſu dignus & mirabilis, ut apud Marcianum Capellam. Ex Fonte ſuo nulli Amnium claritate inferior profluens, per anguſtas confragoſaſque Rupes, & artas ſcopuloſi montis Cõvalles præcipitat; tantaque vi prorumpit, ut ſummam habeat admirationem. In ſaxa hinc delabens, fragore ſtrepituque maximo reſonat. Mox in planiciem effuſus aquæ copia, quæ verſandæ molæ frumentariæ ſufficit, temere lateque, non ullo certo alveo diſcurrit, ſpacio trium fere milliar. uſque ad Paiſanam, ubi quaſi Cuniculis ita abſorbetur, ut exigua plane ſupra terram veſtigia relinquat. Poſt alterum vero milliar. rurſus exoritur ad Paracolum, unde pergens Aquulas, Torrentes, Amneſque, ab Alpibus & Apenninis Montibus varios colligit, quibus tandem mirum in modum auctus altuſq;, mediam Langbardiam & Romanulæ partem permeans, in Hadriaticum ſe exonerat mare ſeptem oſtijs prægrandibus. Quia longius vomit, ſeptem Maria efficere dictus, inquit Plin. apud quem lib. III cap. XVI, vide de curſu plura, ut & apud Polybium lib. II. Strab. lib. V, Pomponium Melam lib. III, Solinum in Polyhiſt. cap. VII, Leandrum Albertum, Alioſque Novitios. Fluviorum Rex *Erydanus*, Virgilio IX Æneidos. Non minor hic *Nilo* canit lib II Lucanus, cui paullo poſt ibidem, *Non minor hic Iſtro*, *Pandum* maritimorum commeatuum Italicis ſubſidijs *Fidem* vocat *Invectorem* Ambroſius. Appianus *Intimum Maris Hadriatici Sinum*. Sequitur *Atheſis* Virgilio & alijs: *Athigis* Straboni, qui Italis hodie *l'Adice* vel *l'Adeſe*; Germanis *Etſch*. Tradit Plinius Atheſim ex Tridentinis Alpibus profluere. Initio perquam exilis lapſu vim magnam aquarum colligit, accedentibus paſſim multis amnibus, ſubter Bolſanum ad Meridiem verſus rapido ſe curſu flectit: dein ab Tridento lenius nonnihil per planiciem evolvitur: ac mox iterum emenſis campis inter montium anguſtias tanta cum violentia ſævit, ut omnibus, qua fluit, locis infeſte minari videatur: eaque vehementia per Veronam præcipitat, infra quam in duo flumina deducitur, uno, quo Paludes petit, altero, quo in Mare pertingit ad Foſſiones, haud ignobilem portum. Plura

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [487] - 485
PUBLIC DOMAIN

apud Leandrum, Ab Fonte Veronam uſque ratibus navigabilis non eſt ob rapiditatem: Trabibus autem navigatur. Nam ingentes Larices Abieteſque cum Aſſeribus maximis, aliaque prægrandia ligna compacta Tridentinis ex Montibus eo deferunt: Verona porro uſque ad Foſſiones optime navigatur. Torellus in Hiſtoria Veronenſi *Atheſin Atrianum* vult Ptol. eſſe. Quibuſdam idem etiam cum *Atheſi* putatur eſſe *Adrias*, qui apud Stephanum & alios. Tertiũ locum tenet *Rubicon*, ῥυβικὼν Ptolemæo alijſque Scriptoribus Græcis: ῥαβίκων Straboni: nunc *Piſatellus*. Flumen eſt illud, quo antiquitus poſt tranſlatos ab Æſi Amne Terminos, Italia finiebatur, auctore Plinio. Sic Lucan. lib. 1.

Puniceus Rubicon quum fervida canduit æſtas,
Perque imas ſerpet valles, & Gallica certus
Limes ab Auſonijs diſterminat Arva Colonis.

Quartum in locum venit *Tiberis* limes inter Etruriam & Latium. Neſcio an fluminum quid eo in hiſtorijs Romanorum celebratius. Varia leguntur ejus nomina: quorũ alia profani, ut ſic loquar, genij, alia ſacri. Prioris Claſſis ſunt *Ianus, Albula, Rumon, Tiberis*; poſterioris *Serra*. *Ianum* antiquiſſimis temporibus appellatum fuiſſe, tradit Athenæus, ab *Iano*. *Albulam* fuiſſe dictum, patet ex Varrone, & alijs. Ab albo colore dirivant Paulus Diaconus, & Servius. *Rumon* a ruminando dictus fuit, ut idem docet. Omnibus his inſuperhabitis nobiliſſimum nomen induit hic flu. *Tiberis*, cujus varia produntur Etyma. Ab *Tibri* Aborigínum Rege trahunt quidam apud Servium ad VIII Æneid.; Tuſcorum Feſtus & Servius; ab *Tiberino Silvio*, Albanorum Principe, diducunt Livius, Ovidius, Feſtus Pompeius, & Euſebius. Varro *De Heberim* hunc fluvium ab nonnullis nominatum tradit ab *Dehebri* Veientum Regulo. *Serram* in Sacris nuncupatum memorat Servius ad eundem Æneidos librum ab ſecando. Hæc de nominibus; in quorum quarto illud notandum, aliquod obſervatum fuiſſe diſcrimen in prolatione vocum Tiberis, Tibris, & Tiberini, Tiberis enim communi ſermone dicebatur, Tibris, poetice: Tiberinus in ſacris, notante Servio, quod tamen non ubique verum. Tevere vulgo. Tiberis autem caput in Apenninis jugis tollit, ex media propemodum ejus longitudine, finibus Aretinorum, eadem ferme parte, ubi fons Arni ſupra Aretium. Tenuis admodum initio eſt & modici rivuli inſtar, lapſuſque aliquamdiu paullum etiam incrementi adſumit, quod præter exiguos fonticulos aquæ grandes accedant nullæ: ubi fluminibus augeri incipit, paullatim creſcens, navigabilis efficitur, non procul Tipherno, ſed lintribus & naviculis tantum uſq; Romam, procurrens non procul Tipherno, Peruſia, Otriculo, Etruriã ab Vmbris Sabiniſq; dirimit: dein citra Romam. P.M. fere XIII Veientes ab Cruſtiminis, & Fidenatibus: item Latium ab Vaticano ſeparat: Romam tam grandis delatus, ut tranſiri niſi Pontibus aut Navigio nequeat, ſcribente Halicarnaſſæo. Pergit inde ad Oſtia ſua, ubi in Mare Tyrrhenum evolvitur. Curſum delineant Plinius libro tertio capite quarto, & Servius ad VIII Æneidos Videndi & Florus libro primo Hiſtor. Rom. capite quarto, & Varro lib. IV de LL. De Piſcibus Tiberinis Romanis peculiarem ſcripſit libellum Paullus Iovius. Amnes vel fluvios XLII in Tiberim influere, docet Plin. lib. III ca. IV. *Arnus* ſuccedit, Livio, Plinio & alijs memoratus, *Arnus* Straboni & Ptolemæo: *Arno* Vernacule.

Naſcitur

Naſcitur, ut Strabo perhibet, ex Apennini latere dextro. Modicis initijs principio inter rupes horridas præcipiteſque convalles in Occaſum tendit: deinde conlectis fontibus, torrentibus, amnibuſque plurimis tumidior, magna cum mole Florentinum ingreditur agrum: Florentiaque & Piſa diviſis multis adauctus fluvijs, Mare petit. *Mincius* Virgilio, Straboni Plinio & alijs, qui *Mencio* vel *Menzio* hodie Italis. Lacum hic ingreſſus Benacum præcipua claritate: circumdata inſigni ſtagno Mantua, XIII inde lapide in Padum evolvitur. *Ticinus*, Livio, Plinio, Silio, Polybio, Strab. Plut. Ptol. Steph. *Ticenus* Tabulæ Itinerariæ: qui hodie *Teſino*. Oritur ex Monte Summano, qui nunc D. Gothardi nuncupatur: unde &, in diverſum tamen, eunt Rhenus, Rhodanus, Atheſis & alij. Ex illo Monte per Lepontios in Auſtrum inter præcipites rupes ad Belinzonam Opidum munitiſſimum fertur: inde copioſius acceſſione plurimorum amnium ac torrentium in Verbanum evolvitur Lacum, quem ſupermeat, ut Plin. auctor eſt: ac tandem redditus per planiciem præcipua claritate Padum influit, quamquam non illa, quam ex lacu trahit, abundantia: quum derivationibus & foſſis in irrigua paſſim exhauriatur. Tam eſt aquis perlucidis: ut quidvis, etiam minimum, imo in fundo clare demonſtret. Aurum quoque & Argentum ex eius arena percipitur; Piſcium nobilitate eſt inclytus, nominatim laudatiſſimo Thymallo, *Ollius* Plinio, qui vernacule *Oglio*. Cernuntur in hoc fluvio juxta Palatiolum magno numero excipuli ſeu loculi conſepti fabricatique viminibus, in quo annuo certo tempore, deferentibus aquis, Anguillæ glomeratæ cadunt, quæ mirabili numero extractæ ſaliuntur. Ortum eius inveſtigare operoſum. Opinio recepta eſt duos modicos rivos ex lacu Frigidulpho, qui inter Alpes eſt, profluere unum ad dextram nomen Frigidulphi retinere: Ollioque tandem jungi; alterum ad lævam in alium amnem præcipitari, eumque ab adcolis *Ollij* principium conſtitui. Alij alia adferunt. In Iſeum Lacum influit, ubi Piſonium Opidum: ecfuſus in planiciem paſſim derivationibus exhauritur: quibus irrigua Brixiani & Cremonenſis agri ſic adaquantur, ut ex jejunis atq; calculoſis opima benignaq; fiant. Aquarum *Ollij* perpetua claritas, nec ullo unquam tempore deficiens. Brixianum agrum ab Cremonenſi & Bergomate hac parte ſejungit. Recipit alios ſupra XXXVII amnes. *Abdua* vel *Addua* (variante ſcriptura, Poſteriorem Priori præfero) Plinio Tacitoque nominatur, qui Ἄδδας Polyb. & Strab. *Adda* vulgo. Cenomanos dividit ab Inſubribus. Patet illi Mons Braulius. Notat inconſideratius Strabo naſci ex Adula Monte. Redditus è lacu Lario, cuius aquas ſupermeat per planiciem in Padum tendit, deferens ſecum cum alios, ut *Piſclavonem*, *Meyram*, *Liram*, *Tartenem*, *Leciumortum*, *Brembũ*, *Serimortũ*, tum *Seriũ*, qui in montib. ſupra Bergomũ ortus perq; Serianam fluens, hybernis menſib. Cuniculis quibuſdam ſe condit, rurſusq; juxta Cremam copioſe exoriens, tandẽ in *Adduã* inlabitur: æſtate tamẽ liqueſcentib. ardore Solis montiũ nivib. adeo ſolet augeri & abundare, ut non ſolum meatus ſubterraneos impleat, ſed etiam ſupra terram fluat perpetuo. Reliqua flumina quæ plurima ſunt brevitatis ſtudio, ſilentio prætereo. Succedunt *Maria*, *Sinus*, *Portus*. *Mare Superum*, *Inferum*, *Ionium* tribus Italiam cingunt lateribus.

Vnde

Sidus.

Vnde de *Italia* Plinius: *Tot Maria, portus, gremiumque Terrarum commercio patens undique, & tanquam adjuvandos mortales ipsa avide in mare procurrens. Sinus* habet plurimos, inter quos, *Rapallinus, Frycis, Amuclanum Mare, Sinus, Batanus, Pæstanus, Hipponiates, Scylleticus, Tarentinus, Vrias, Tergestinus, Largus, & Flanaticus.* Post Sinus nominavi *Portus.* Italiam plerisq; in locis importuosam esse, scribit Strabo lib. VI, & quos habet Portus, magnos esse atque admirabiles, horum illud adversus exterorum incursiones usui esse, hoc ad invadendos

Portus.

vicissim exteros, & expeditam Mercaturæ copiam conducere. *Portus* autem *Olivunlæ, Anaonis, Avisonis, Herculis Monœci; Maurici, Albingauni, Vadorum Sabatiorum, Savonæ, Genuæ, Delphin, Erycis, Lunæ, Pisanus, Vadorum*, Populonij, *Faleriæ, Scabrorum, Telamonis, Herculis, Gravisciæ*, Augusti, Antias, *Cajetæ, Iulius, Baianus, Vilinus, Metaurus, Orestis, Castra Hannibalis*, Tarentinus, *Brundisinus, Garne*, Agasus, Anconitanus, Ariminensis, *Ravennas*, Peretolus, *Livenza, Polæ*, multique alij. Portuum enarrationi succedit *Montium.* Inter eos principem

Montes.

obtinent locum *Alpes*, quas Galliæ quis, an Germaniæ, vel Italiæ adscribat parum refert: sunt certe Montes, qui Italiam hodie ab Gallia Germaniaque, procursu suo, tamquam nativo muro separant. Nomen *Alpibus* datum censet Festus ab Candore, Sabini enim *Alpum* dixere, inquit, quod postea Latini *Album.* Isidorus *Alpium* nomen vult esse Gallicum: & Gallorum lingua *Alpes* Montes *altos* vocari. Agnoscit hodie nomen *Alpium* Idioma Germanicum: cui tamen non id quod notat Isidorus significat. *Alp* enim & *Alpen* Germanis Montes vocantur pascui, in quibus fœnum non secatur, inq; hibernos usus colligitur: sed in quos Boves aliaque Armenta pascendi tantum gratia mittuntur. *Albia* & *Alpionia* olim hos Montes dictos fuisse scribit Strabo. Stephano etiam *Alpia* & *Alpij* dicuntur. *Olbia* sunt Phavorino *Salpij*, Lycophroni. *Alpis* singulari numero est apud Ovid. III de Arte Amandi, Lucanum, alios: *Alpius* apud Dionysium Afrum. Multa etiam *Alpium* nomina in Vetetum Monimentis occurrunt, quæ indicant multas quoque Alpium partes fuisse, per quas itinera patuerunt. Ea sunt, *Alpes Maritimæ*, quę & *Ligusticæ*: *Cottiæ, Gratæ, Peninæ, Alpes Summæ, Lepontiæ, Rhetiæ, Juliæ* & *Carnicæ.* Hæc de *Alpibus* quæ Italiam secundum latitudinem ab Gallia Germaniaque separant; sequitur *Apenninus*, qui inter Superum Mare & Inferum excurrens perpetuo ductu eandem secundum longitudinem secat in duo latera. Sic dictus putatur, quòd radices habeat sub *Penino* Hannibalis transitu: ejusque juga contingat. Nonnullis *Apenninus*, quasi a *Pœnis*, quum Hannibale Duce, in Italiam irrumperent, patefactus: quidam ab *Api* prisco Duce, qui totam Italiam devicit, derivant. *Apennina* Ptol. & alijs: *Apennium* Steph. *Apenninus Mons*, inquit Plin. *Italiæ amplissimus perpetuis ingis ab Alpibus tendens ad Siculum Fretum.* Multos alios habet Italia Montes: vel qui minores Apennini sunt Portiones & quædam quasi Membra: vel quos idem, tanquam fœcundus multorum genitos, ex se hinc inde protendit: vel denique, quos haud procul ab se locatos, radicibus eos suis contingens majestate quadam & superiore conjacentibus fastigio despicit. Eos ego, ne prolixior sim, hoc loco prætereo. Montes porro de quibus proxime dixi, & Valles Campique, suis superbiunt *Silvis, Lucis, Nemoribus*, quorum non pauca apud priscos etiam nominibus leguntur celebrata.

In Etru-

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [490] - 488
PUBLIC DOMAIN

In Etruria qui hodie *Saltus*, vernacule *Boſco di Monte Fiacone*, Volſinio, quod vulgo *Bolſena*, Viterbium, euntibus occurrit, *Volſinienſium Lucum* ab antiquis appellatum tradit Leander. In Cimino Etruriæ Monte quondam, calcari paucis ob horrorem ſolita, fuit Silva, de qua ſic Livius: *Silva erat Ciminia, magis tum invia atq; horrenda, quam nuper fuere Germanici Saltus, nulli ad eam diem, ne Mercatori quidem, adita, Eam intrare haud fere quiſquam præter Ducem ipſum audebat.* In Latio apud Capenates *Lucus* fuit *Feroniæ*, quem canit Silius.

Dives ubi ante omnes colitur Feronia Luco. Et Sacer humectat Fluvialia rura Capenas.

Juxta Numicum Amnem *Lucus* erat *Jovi Indigeti* ſacer, teſte Plin. *Dianæ Ætolicæ Lucus* Livio eſt ad Agninum Compitum. *Naviam Silvam* extra Vrbem ad quartum Milliarium fuiſſe notat Feſtus. *Camænarum Lucum* extra Portam Capenam ſcribit Livius. Quod huic *Algidum Nemus*, hodie *Selva del Aglio* dicitur. *Albuneam Silvam* in altiſſimis Tiburtinis Montibus habet Servius, aliamque in Laurentinorum agris, cognominem. *Angitiæ Nemus*, propinquum Albæ Marſorum fuiſſe, ſignificat Virg. *Furinæ Lucus*, Territorij Romani, eſt apud Ciceronem. *Furinarum Lucum* habet D. Victor in XIII Regione Trans-Tiberina. *Furiarum Lucus* Plutarcho vocatur. *Vacunæ Nemora* agnoſcit juxta Montem Fiſcellum in Vmbria Plin. Gaudent & ſuis Campani, cum primis *Luco Sacro* & *Gallinaria Silva*. *Sacer Lucus* Livio, hodie *Hami*. *Gallinariam Silvam* nominant Cic. ad Pœtum ſcribens & Strab. lib. V Lucanorum ſunt *Silvæ Lucique*, *Eboli*, *Peregrinalis*, *Veliarum*. Brutiorum *Rhegius vel Reginorum Saltus*. Apulorum *Batini Saltus*, & *Lucus Gargani*. In Gallia Ciſ-Padana *Silva Lucina*, & *Pedaneæ Silvæ*. In Trans-Padana *Caſtorum Lucus*. Straboni denique apud Venetos duo ſunt Luci, unus ab Iunone *Argiva* cognominatus: alter ab *Diana Ætolica*, *Opera publica.*
alius ab Superiore, qui in Latio ad Anagninum Compitum. Ad Opera publica cum ſacra tum profana ve- *Sacra.*
nio, quæ cum ſint innumera, pauca tantummodo è tanto numero delibabimus. Et ut a ſacris ordiamur. Ea ſane innumera pene ſunt. Sola enim Roma hodie ſupra CCC Templa numerat: quorum VII Religionis cauſa maxime frequentantur. I S. *Petri* in Vaticano: ſumtu, marmoribus, magnificentia, & opere omnia Orbis ſuperans Templa. Multa ibi ſingularia: Columnæ aliquot ex Templo Schelomonis advectæ: duo Ærei Pavones ex Pyramide P. Cornelij Scipionis Africani, quæ olim in Valle Vaticana fuiſſe dicitur, tranſlati. Viſuntur item ibi Sepulcra multorum Pontificum: Othonis quoque II Imperatoris marmoreum. Eſt & Judicium Orbis ſupra in Sacello Pontificis, opus Michaelis Angeli. Et ut omittam reliqua, Monaſteria item, Xenodochia, Noſocomia, Orphanotrophia; Quid dicam de varijs cum Pontificis & Cardinalium, tum aliorum Palatijs? Pontificis in edito Vaticani loco eſt, ſitu longe auguſtiſſimum: qui relicta Laterana Sede, eo ob amœnitatem loci & ſalubritatem commigravit. Inchoatum ab Nicolao III, auctum poſt *Profana.*

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [491] - 489
PUBLIC DOMAIN

ab alijs perfectum ab Iulio II & Leone X, ædificijs tandem inluſtratum picturiſque ab Xiſto V, ut Machina cœlo adſurgere, pendereque videatur. Adcenſus ſunt facillimi & Ædibus Palatinis accommodati ex omni parte, adeo ut etiam equo ad tectum uſque eniti liceat. Opidum potius quis dixerit, adeo eſt amplum, quam Domum, Sacellum ibi eſt Xiſti, quod ampliſſimum æquat Templum. Eò, vacante Sede, conveniunt Cardinales creando Pontifici Maximo. *Conclave* vulgo dicitur. Aliorum Palatia commemorare longum eſſet. His ergo paucis contenti, ad reliqua pergamus. Sequitur Italorum Gubernatio, ea duplex, *Politica* & *Eccleſiaſtica*. Ad *Politicam* & *Civilem* gubernationem hodiernam quod attinet, diſcerpta nunc eſt nobiliſſima Regio in varias *Dynaſtias*. Inter eos, ſub quorum ditione noſtro eſt ævo, præter *Pontificem*, *Regem Neapolitanum*, *liberaſque Reſpublicas*, *Venetam*, *Genuenſem*, *Lucenſem* & alias, primum facile obtinent locum in Septentrionaliore, *Principes Etruſcus*, *Ferrarienſis*, *Mantuanus*, *Mediolanenſis*, *Montis-Ferratenſis*, *Parmæ*, *Salluzziarum*, *Veronenſis*: In Auſtraliore multi ſunt & innumerabiles *Dynaſtæ*: quos occaſione oblata, ſuis recenſeo locis. In Eccleſiaſtica *Pontifex Maximus ibi Hierarcha* eſt & Eccleſiarum omnium Caput, numeroſam habens familiam. *Quoties procedit Gemmis conſpicitur ornatus, & Sericis veſtibus* (verbis utar D. Bernardi ex libro de Conſideratione IV, Papam Eugenium interpellantis) *tectus Auro, vectus Equo albo, ſtipatus Milite, circumſtrepentibus ſeptus Miniſtris*. Reliquis *Sacerdotibus* admiranda ibi Dignitas & Auctoritas. Honorantur magis quam Nobiles. *Cardinales*, ut Petrus Meſſias notat, in locum Conſulum, qui Romanum olim Imperium adminiſtrabant, ſucceſſerunt: *Archiepiſcopi* Ducibus ſunt adæquati: Epiſcopi Comitibus ſubfecti, eorum *Vicarij* Præſidum Imperij dignitatem, *Præpoſiti* Præfectorum vicem referunt: *Archipreſbyteri* in locum Tribunorum Militum ſunt ſubſtituti: *Cancellarij* Tribunos plebis repræſentant. Alia apud eundem Meſſiam. Porro Italia *Jure* utitur triplici, *Pontificio*, *Cæſareo*, *Municipali*. Primum Alterumque quale, notum aliunde; Tertium ex Statutis conſtat & Legibus, quas Civitates ſibi ſingulæ condere ſunt ſolitæ: ſufficiant illa, non hic Iuriſconſultum agam. Referam vero huc, quæ de variarum Civitatum *conſilijs* leguntur in quadam Membrana: In Conſilijs (ſcriptum ibi) *Mediolanenſes*, præſtantes: *Veneti*, prudentes: *Lucani*, temerarij: *Piſani*, inconſtantes: *Placentini*, providi: *Florentini*, lenti: *Veronenſes*, fideles: *Ferrarienſes*, cauti: *Genuenſes*, ignari: *Lucenſes*, utiles: *Volſci*, maligni: *Brutij*, ſtupidi: *Mutinenſes*, acuti: *Peruſini*, celeres: *Senenſes*, tardi: *Patavini*, ambigui. Litterarum cultores Itali, quantum in ipſis eſt, tuentur, fovent, alunt, ornant: ijſque omnia bonorum Mœcenatum exhibent officia. Hinc tot per Italiam *Academiæ*, *Romana*, *Mediolanenſis*, *Bononienſis*, *Patavina*, *Papienſis*, *Neapolitana*, *Peruſina*, *Salernitana*, *Piſana*, *Ferrarienſis*, *Senenſis*, *Florentina*, *Veneta*, *Bergomenſis*, *Mutinenſis*, *Taurinenſis*: Nam *Parmenſis*, *Placentina*, *Anconitana*, & *Maceratenſis* magna ex parte interierunt. Inde item tanta Doctorum, ſummaque eruditione varijs Artibus & Diſciplinis præſtantium Virorum copia, Stupendum fuit ab ijs omne Ævum. Eos uno

Ratio gubernandi.

Leges & Inſtituta.

Academiæ.

Ingenio & bonarum Artium celebres Viri.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [492] - 490
PUBLIC DOMAIN

uno ductu enumerare si conarer, maximum mihi quidem conciliarem laborem, Lecturis vero tædium. *Itali* porro Comitate Convictus, facilitate, facetis Colloquijs alios antecellunt populos. Fœlici fœcundoque nati ingenio, supra modum prompti sunt in excogitando, & docilitate percipiendis cum litterarum studijs, tum varijs Artibus præstant incredibili: Honoris ab omni ævo & gloriæ sitientissimi, Laudisque præter alios adpetentes. Cum lacte voluptatem inbibentes, propensi sunt in Mollitiem: in Luxuriam proclives: in Venerem soluti. Vindictæ vehementer sunt cupidi: eamque vita ipsa jucundiorem censentes: Testamentis suis mandare soliti posteris. Mulieres porro variarum Civitatum depingit scite Membrana quædam: quæ inter alia, hæc habet: *Senenses*, pulchræ: *Florentinæ*, delicatæ: *Perusinæ*, elegantes: *Cajetanæ*, formosæ: *Consentinæ*, obstinatæ: *Beneventanæ*, rusticæ: *Bononienses*, arrogantiunculæ: *Mutinenses*, benignę: *Cesenates*, rapaces: *Genuenses*, salaces: *Cremenses*, fallaces: *Placentinæ*, difficiles: *Lucenses*, castę: *Pistorienses*, faciles: *Romanæ*, graves: *Capuanæ*, superbę: *Neapolitanæ*, solicitę: *Brundisinæ*, inertes: *Ferrarienses*, avidę: *Ravennates*, humanæ: *Vrbinates*, adfabiles: *Vincentinæ*, constantes: *Parmenses*, avaræ: *Papienses*, lucri-cupidæ: *Mediolanenses*, urbanæ: *Pedemontanæ*, procaces: *Venetæ*, petulantes: *Veronenses*, gratiosæ: *Brixianæ*, diligentes: *Formianæ*, speciosæ: *Laudenses*, superstitiosæ: *Cremonenses*, sumtuosæ: *Tarvisianæ*, zelotypæ: *Bergomates*, astutæ: *Aretinæ*, tenaces: *Puteolanæ*, bellę. Itali vero quomdam multis magnisque superstitionibus ad stuporem usque leguntur fuisse dediti. Hodie Sacrorum Ceremonias ex Romanæ Ecclesiæ præscripto atq; institutione religiosissime observant omnes: nisi quod in Australiore Italia pauci Græcorum sequantur ritus, & ipsi quidem Græci generis. Quam autem quomdam bellicosi fuerint Itali Militiæque dediti, loquitur subactus ab ijs Orbis Terrarum: canente ad gloriam hanc classicum Romano. Quales in re Militari plerique sint *Itali*, quæque ad Expeditiones felicius suscipiendas conficiundasque singuli conferant, quibus denique hi, quam illi magis valeant præstentque, docet eleganter Membrana, quam dixi, hoc modo: In re Bellica *Perusini*, strenui; *Calabri*, præcipites: *Spoletani*, callidi: *Senentes*, felices: *Bononienses*, efferi; *Neapolitani*, animosi: *Farentini*, hosti instantes: *Pratenses*, sacrilegi: *Collenses*, libidinosi: *Piceni*, rapaces: *Æmiliani*, inconsulti: *Placentini*, crudeles: *Romani*, truces: *Mediolanenses*, intrepidi: *Romani*, fortes: *Vincentini*, vindictæ cupidi: *Pistorienses*, sanguinei: *Papienses*, firmi. Ad Rem Bellicam conferunt *Veneti*, pecunias: *Mediolanenses*, Caleas: *Placentini*, Carros: *Cremonenses*, Tentoria: *Papienses*, Lanceas: *Pistorienses*, Pugiones: *Bononienses*, Arundines: *Florentini*, ... *Romani*, perseverantiam: *Ferrarienses*, Tormenta: *Neapolitani*, Equos:

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [493] - 491
PUBLIC DOMAIN

Parmenſes, Clypers; *Tarviſiani*, Enſes; *Viterbienſes*, Calcaria; *Laudenſes*, Commeatum; *Neapolitani*, Induſtriam; *Mediolanenſes*, Tolerantiam; *Genuenſes*, perfidiam. præſtant *Mantuani* Equitatu; *Piſtorienſes* excipiendo ictus Clypeis; *Brixienſes*, exſtruendis Vallis; *Genuenſes*, Claſſe; *Lucenſes*, obſidendis urbibus; *Cremonenſes*, ſtruendis Ordinibus; *Veneti*, adparanda Claſſe; *Patavini*, moderandis Equis; *Bergomates*, locandis Inſidijs. De Veteris autem Italiæ moribus ſic canit Virgilius libro nono Æneidos:

Quis Deus Italiam, quæ vos dementia adegit?
Non hic Atridæ, nec Fandi Victor, Vlyſſes.
Durum a ſtirpe genus; Natos ad Flumina primum
Deferimus, ſævoque gelu duramus & undis:
Venatu invigilant pueri, Silvaſque fatigant.
Flectere ludus equos, & ſpicula tendere cornu.
At patiens operum parvoque adſueta Juventus,
Aut raſtris terram domat, aut quatit Opida bello.
Omne ævum Ferro teritur, verſaque juvencum
Terga fatigamus haſta: nec tarda Senectus
Debilitat vires animi, mutatque vigorem:
Caniciem galea premimus, ſemperque recentes
Convectare juvat prædas & vivere rapto:
Et quæ ſequuntur.

Conſtanti contenti ſunt hodie *Itali Matrimonio*: *Repudium* non permittentes, ex Vrbe Roma, ad malos jam inclinante Mores, Sp. Carvilij ductu quaſi profectum. Regum Nobiliumque primogeniti, Inſtituto vetere, principatus obtinent; in privata fortuna virilis ſtirpis Liberi ex æquo ſunt Heredes, modo legitimo nati toro. *Victus.* Quod ad *Victum*, ſobrij ſunt & frugalis vitæ: non operoſi in adornandis ſtruendiſque Menſis, niſi quum neceſſitas flagitat. *Veſtitus.* *Veſtitus* non omnibus eſt unus: ſæpe enim pro tempore variatur, cum qualitate, tum forma & ritu. *Venetis Veſtitus* eſt laxitate inſigni & prolixitate, & in his Vrbicus Municipali ſumtuoſior. Matronæ ibi ante paucos annos Vlnas, Brachia, pectus, Humeros nudabant: nunc omnia contegunt, laxioribus utentes Manicis, & in Hiſpanicum degenerantes. Secundum Venetos civilis & nitidus *Florentiæ*, reliquæque *Tuſciæ*, *Mediolanenſibus* totique *Æmiliæ*, *Liguriæque* floridior, ſed paullo contractior. Romæ *Aulicus* prolixitate colorumque varietate cunctos alios antecellit: *Romanus* ipſe multo frugalior: cui tamen ſuus non deeſt nitor, præſertim

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [494] - 492
PUBLIC DOMAIN

sertim in Feminis, quæ Tuscum nuper adfectabant. *Neapolis* magis nitido utitur, quam sumtuoso. Cetera *Italia* simplicius vestitur. In tota *Gallia Cis-Alpina* Feminæ principes in Hispanico videri gaudent habitu: Viri in Gallico malunt conspici. Sed de privatioribus Civitatũ in Italia Moribus; de selectiore quorumdam *Cibo* & *Vestitu*; deque earumdem *erga Hostes & Hospites adfectu*, loquitur exemplum membranæ, de qua ante dixi: ubi hæc: *Florentini*, parci; *Lucenses*, elegantes; *Mantuani*, viles; *Anconitani*, sordidi; *Senenses*, magnifici; *Mediolanenses*, copiosi, *Novocomenses*, luxuriosi; *Vincontini*, abundantes; *Cremonenses*, exquisiti; *Neapolitani*, splendidi; *Genuenses*, modici; *Patavini*, mediocres; *Aretini*, tenues; *Veneti*, obsonantur parvo; *Papienses*, agrestes; *Bononienses*, lauti; *Astenses*, opipari; *Perusini*, delicati. Delectantur *Florentini* Caseolis; *Lucenses*, Pyris; *Mantuani*, Phaseolo; *Ariminenses*, Anseribus; *Tarvisani*, Ranis; *Cremonenses*, Farcimine; *Neapolitani*, Caulibus; *Genuenses*, Lactucis; *Patavini*, pisciculis; *Piceni*, Porcis; *Perusini*, piscibus; *Papienses*, Cæpis & Allio. In Vestitu *Mediolanenses*, splendidi; *Genuenses*, elegantes; *Mantuani*, pueriles; *Neapolitani*, sumtuosi; *Veneti*, magnifici; *Florentini*, ridiculi. In persequendis injurijs *Lucenses*, mites; *Mediolanenses*, faciles; *Perusini*, dissimulantes; *Fulginates*, accensi; *Mutinenses*, placabiles; *Senenses*, magnanimi; *Neapolitani*, benigni; *Ferrarienses*, pertinaces; *Veneti*, subdoli; *Cromonenses*, aperti; *Piceni*, maligni; *Romani*, iniqui. Erga hospites *Calabri* inofficiosi; *Lucenses*, fideles; *Senenses*, amabiles; *Veneti*, blandi; *Patavini*, duri; *Mediolanenses*, incauti; *Ferrarienses*, asperi; *Mantuani*, deglabratores; *Placentini*, severi; *Piceni*, infensi; *Neapolitani*, benigni; *Florentini*, profusi; *Astenses*, Benevoli; *Spoletani*, agrestes; *Veronenses*, studiosi: *Papienses*, prudentiores: *Genuenses*, inhospitales: *Parmenses*, inconstantes: *Mutinenses*, prolixi: *Novocomenses*, inhumani. *Mercaturã* denique *Itali* summa exercent industria. Quales autem singuli sint in Mercatura, sequitur in eadem Membrana: *Florentini* videlicet, callidi: *Genuenses*, tolerantes: *Mediolanenses*, aperti: *Lucenses*, fideles: *Veneti*, splendidi..... cauti. *Mercimonia.*

HACTENUS

Lombardiæ Alpestris & Occidua pars, cum Valesia.

Regio, & unde dicta.

HACTENUS in genere Italiam descripsimus: nunc ad specialiorem singularum partium delineationem nos accingamus. Italiam alij aliter diviserunt. Augustus, teste Plinio, in XI eam divisit regiones: Strabo in VIII partitur: In plures alij. Quibus omissis divisionem ac methodum nobis a Mercatore propositam sequemur. Occurrit in ea primo loco Tabula prima *Lombardiæ*, in qua Alpestris & Occidua eius Pars cum Valesia describitur. *Lombardia* hodie Euphoniæ gratia dicitur pro *Langbardia*, sic appellata ab *Lang-bardis*, ex Germania huc Iustiniani Principatu profectis: qui ad utramque Padi ripam multos annos suas cum Imperio habuerunt sedes. Hæc *Cisalpina Gallia* olim dicta fuit. *Gallia* quidem ab *Gallis, Boiis, Senonibus, Insubribus, Cenomanis*, alijsque, a quibus quidquid Alpium radicibus Rubiconisque fluentis intercipitur, pulsis veteribus Colonis occupatum, fuit habitatum. *Cis-Alpina* vero dicta, quod priscis Italis, Romanisque Scriptoribus, de ea differentibus cis esset Alpes, quum alia trans Alpes habitaretur. *Cis-Alpina* hæc, qua Septentrionalissima Montibusque adhæret propius, *Sub-Alpina* cognominatur Plin. *Citerior* etiam appellatur Gallia Sall. Cæs. ob causam modo indicatam. *Veterem* quoque *Galliam* nominat Ausonius: *Italiam Gallicam*, γαλατικὴν Appianus in Hannibalicis: *Mediterraneam Italiam* vocat Notitia Provinciarum: non quod Mediterraneo adposita mari: sed quod in locis Mediterraneis: cincta, qua Septentrio, Occidens, Meridiesque sunt, Alpibus & Apennino tumescente: qua Oriens est, Mari Hadriatico. Polybius & Plinius toti huic tractui Gallico formam tribuunt triangularem: cuius Apicem faciunt Alpes & Apenninus Montes: Basin Sinus Hadriaticus. *Florentissimum Italiæ* latus appellat Tacitus. Vbique arboriferam hanc regionem, pecori pascendo aptam, & multis irrigari fluvijs, testis est Plutarchus in Camillo. Pereleganter autem de ea Sigonius: *Campi adeo culti & uberes intercedunt* (de Pado loquitur) *ut satis constet haud temere alios reperiri aut natura feraciores, aut rebus necessarijs ad hominum vitam instructiores.* Addit deinde idem Sigonius antiquos eius principes fuisse *Ligures* & *Etruscos*: mox *Gallos*: postremo *Romanos* his *Gothos* successisse: Gothis iterum *Romanos*: Romanis *Langbardos*. Videndus & Sabellicus lib. Histor. Venetæ I, Decade IIII.

Situs.

Soli fertilitas.

Imperium majorum.

Gallia autem *Cis-Alpina* versus Occasum duplex est Straboni, Plinio, alijs, vel *Cis-Padana*, vulgo *Lombardia di qua dal Po*, vel *Transpadana della dal Po*, illa quod cis, hæc, quod trans Padum. Hic vero *Lombardiæ Alpestris* pars Occidentalis nobis describitur, quæ magnam partem *Lombardiæ Transpadanæ* complectitur. Est autem regio hæc licet valde montosa, atque alibi Silvis innexa, Naturæ luculentissimis dotibus varie locupletata: Valles enim & Campestria loca Solum fœcundum satis habent, Tritici, aliarumque Frugum, item Vini abundantia beatum. Colles etiam præstantissimorum Vinorum feraces. Sunt & in Silvis & Montibus Ferarum venationes frequentes. Vrbes hic multæ sunt, ac Opida plurima: *Mediolanum, Crema, Bergomum, Comum, Clavenna, Luganum* &c. quæ in Tabula conspiciuntur. Superat vero reliquas Italiæ partes multitudine magnitudineque Lacuum hæc Regio: inter quos *Verbanus* Plin. & Strab. qui hodie, quod reliquis in hoc tractu sit major, *Lago Majore*, Italis: Germanis autem *Lang-see*. Longitudinē eius ponit Str. stadiorum CCC;

Latitudinem

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [497] - 459 [i.e. 495]

PUBLIC DOMAIN

Latitudinem maximam ſtadiorum xxx. Altitudo pleriſque locis tam eſt vaſta, ut fundo videatur carere, piſces generat optimos, cumprimis Truttas permagnas, Lucios inſignes: Calcides vel Aquones; Phoxinos vel Veronos, Percas aurei coloris, & alios. *Larius Lacus* Virgilio & alijs; *Comacennus* ab urbe adjacente Paullo Diacono & Antonino; Hodie *Lago di Como* Italis; Germanis *Chumer-ſee*, *Benaco* major eſt, *Verbano* æqualis fere. Longitudinem Strabo ſtadiorum ſcribit ccc, Latitudinem, xxx: Novitij paullo aliter metiuntur. Excurrit ab Septentrione in Meridiem, pronior tamen in Orientem, Conſpiciendos ſe præbent inter Verbanum & Larium, Lacus quidam minorum gentium. *Luganus Lacus*, *Gaviratius*, *Monatius*, aliique. Irrigant etiam hanc regionem Fluvij *Ticinus*, *Adava*, *Serius*, *Toſa*, *Bremba*, atque alij plurimi. Montes etiam varij inter quos *Lucumonis Mons*, vulgo *Luckmannier*, *Mons Gothardi*, *Alpes Lepontiæ majores*, quibus ab Lario Lacu per Clavennam Curiam Rhetorum itur: *Alpes Rheticæ*, alijque multi. Sed hæc hactenus; reliquum nunc eſt, ut de *Valeſia* altera hujus Tabulæ parte agamus.

Valeſia.

Regio, & unde dicta.

VALESIAE nomen, quam *Wallis* aut *Walliſſer Landt* vulgo dicunt, unde ortum ſit minime reperi, niſi Munſteri ea de re ſententia cuiquam placeat, veriſimilis certe eſt. Arbitratur autem vocabulum illud natum eſſe a Latina voce Vallis, aut ab arce Sedunenſis civitatis *Valeria*. *Valeſiæ* conregionales ad Boream Bernates & Lucernates Helvetij: ad Meridiem Cottiæ Alpes & Lepontiæ: ad Ortum ſummæ Alpes & Rhetia alta: ad Occidentem Graiæ Alpes & Lemanus Lacus. Ejus longitudo ab Occaſu in Ortum itinere quinque dierum protenditur: Latitudo vero valde eſt anguſta, niſi quod prope Octodurum & Sedunum paullo ſpacioſior eſt. Hæc licet altiſſimis Montibus & præacutis petris undique innixa, qui pro magna parte altitudine fere unius Germanici Milliarij elevantur in Cœlum: multique ex ijs perpetuo aut glacie irreſolubili aut nive obducuntur: nulla tamen re ſuſtentationi hominum neceſſaria caret: per ſe ferax Frumenti & Vini, atque omne genus Fructuum. Habet Triticum & Siliginem, habet Hordeum, Avenam, Fabas, Piſa, Lentes & Milium. Vinum incipit creſcere in Diœceſi Brigenſi in Montibus, continuatutque ejus plantatio per deſcenſum Rhodani, donec venias ad S. Mauricium. Apud Sedunum Rubrum Albo præſtantius eſt, tamque atrum & denſum, ut eo ſcribi poſſit. Iuxta Octodurum, album bonitate ſeperat rubeum. Vixque in Germania locum reperias ubi nobilius quam Seduni creſcat Vinum, atque inde in vicinas vehitur Regiones. Hicut & in *Siders* & *Gundes* creſcit Crocus in magna abundantia. Sunt ibi Mala Punica, Amygdala & Ficus. Per totam quoque regionem invenias omnis generis Poma, Pira, Nuces, Pruna, Ceraſa, Caſtaneas, Mora, Perſica, Avellanas, Corna. Suppeditant præterea Montes hujus regionis multas nobiles Herbas & Radices Medicas, quibus inſignes ſunt & peculiares vites, Gentianam, Antrinam, Squillam &c. Minerarum etiam feraciſſima eſt regio: ac Chryſtallus pura & impura in *Gums* juxta Rhodani originem eruitur.

Soli fertilitas.

Varia

Varia quoque producit Animalia, Vaccas, Boves, Equos, Asinos, Mulos, Oves, Porcos, Captas, Cuniculos: Anseres item, Anates, Gallinas, Pavones, Columbas. Abundat etiam Apibus, unde illis non exiguum emolumentum. Habent præterea Montes Animalia quædam nobis penitus incognita, ut sunt Ægocerotæ seu Capricorni, Meles, Ibices, Mures Alpini, Lepores nostris dissimiles, Phasiani, Galli silvestres, Gallinæ petrosæ, Aviculæ quas *Parnisas* vocant, Perdices, Bonosæ, Fulicæ, Vultures, Palumbi, Ardeæ, Ficedulæ, Mergi, Coturnices, Turdi. Abundant quoque Vrsis, Lupis, Lyncibus, Vulpibus, Martibus, Falconibus. Carent autem Cervis, Capreis, Apris, Scorpionibus & Conchyliatis Ranis. Tanta autem Ferinæ in hac Regione abundantia, ut bubulæ instar, & nonnunquam viliori precio in macello veneat. *Animalium varietas.*

Episcopus porro Sedunensis Princeps est & Dominus totius Valesiæ, in Rebus Secularibus & Spiritualibus, deditque Carolus Magnus circa annum Christi CCCIX hunc Comitatum & Præfecturam *S. Theodolo Episcopo* Sedunensi atque omnibus successoribus eius. Confirmarunt quoque multi alii Imperatores hanc donationem & roboraverunt usque in hodiernum diem. *Imperium majorum.*

Valesia in *Superiorem & Inferiorem* dividitur. Superior idiomate Germanico utitur, incipitq; a Furca Monte, excurritque ad Marcam regionis usq;, quæ est sub Seduno, juxta amnem Morsum, complectiturque septem Decimas seu Diœceses, quas illi *Zenden* vocant, nempe *Sedunum, Syder, Leuck, Raren, Visp, Brig,* & *Gombs*. In *Inferiore Valesia* lingua Sabaudica in usu est: ab amne Morso initium sumit, extenditurque ad pontem S. Mauricij usque, cuius Incolæ olim *Veragri* dicti sunt. Habet autem Inferior *Valesia* sex Communitates, quas illi vocant *Vexica* seu *Banneras*, nempe *Condes, Ardon, Sallien, Martinacht, Intremont,* & *S. Mauritium*. Metropolis Valesiæ *Sedunum*, Germanice *Sitten*, & Gallice *Siun*, pro patriæ more elegans Civitas, crescit indies splendor ædificiorum. Adjacet monti, qui in media planicie, inter altissimos Montes vallem claudentes, sensim versus ortum consurgit: bifurcaturque in duo petrosa fastigia seu eminentes colles. Subest autem Orientasiæ Archiepiscopatui Sabaudiæ, Sedunum Episcopatus Valesiæ, & Augusta similiter. Præter Sedunum nullam muris cinctam Civitatem habent Valesij, quamquam *S. Mauritius*, sive *Agaunum* pro Opido haberi posset. Sunt hic præterea *Martinacht* sive *Octodurum*; *Gradetsch* & *Vetus Sider* arces, *Sider, Leuc, Raronia, Vespia, Brig, Naters, Moril* Opida. *Urbes & Opida.*

Montes qui Valesiam ambiunt, habent hodie alia, quam olim nomina. Mons ex quo Rhodanus oritur, olim *Subecus, Coatius*, ac *Vrsellus*, vocatus fuit, hodie *Furca* nuncupatur. Huic vicinus est *Gothardi Mons:* juxta Brigam est *Sempronius Mons*, hodie *Simpelberg*. Huic vicini sunt *Sases* & *Matter*, Montes. Ex altera parte Rhodani sunt *Loetsch* & *Gemmi* Montes. In *valle Poenina, Arolla* mons glacialis est. E regione *Sider* versus Septentrionem est *Silvius Mons*, is jam *Austal-berg* vocatur, & ex utraque parte *S. Bernhardi Mons*. *Montes.*

Silva Hercynia huc etiam spargit ramos suos diversis insignitos nominibus, alibi enim *Milebach* Silva iuxta Arnen nimirum, juxta Perigrad *Persim Waldt* vocatur, atque alibi aliter. *Silva.*

Populus in Valesia est hodie erga exteros, valde humanus & affabilis, totusque beneficus. Inter se vero paullo rigidiores, quam amicos & vicinos deceat. *Mores.*

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [499] - 497
PUBLIC DOMAIN

Regio, & unde dicta.

SECUNDA Lombardiæ Tabula Tirolensem Comitatum & Marcam Tarvisinam complectitur. *Tirolensis Comitatus* nomen habet ab Opido *Tirolo*, quod antiquitus splendidum fuisse videtur. Iacet inter Athesin & Oenum flumina, interque Alpium juga: ad Septentriones Bavaria clauditur, ad Austrum Lombardia: ad Ortum Marca Tarvisina, Foroque Iulij: ad Occasum Helvetia. Rheticæ quondam pars fuit.

Situs.

Soli fertilitas.

Regio hæc licet Alpibus inclusa & extensa per ipsa juga Rhetica; Fructuum tamen, Rerumque ad vitam necessariarum, nec non Auri, Argenti, Metallorumque omnis generis optimorum copia, dives & locuples. E Montium visceribus ingentes hauriuntur Metallorum thesauri: cacumina vastis Silvis Ferarumque multitudine plena: Colles ac Clivi, Frugibus ac Vineis: valles Fontium ac Fluminum Aquis irriguæ, Armentis & Pecoribus refertæ sunt. Itaque Comitatus iste, non solum Ducatui, verum etiam Regno æquiparari potest. Adjunctus fuit Domui Austriacæ anno CIↃCCCLX a *Rodolpho* Alberti filio Austriæ Duce. Vrbs primaria *Oenipons* vulgo *Inspruck*, ad dextram Oeni ripam, Sedes Principis; Parlamenti regionum Austriacarum sedes. Sunt præterea *Maranum* Opidulum ad ipsum Castrum Tirolense Regium; *Bolzanum* Emporium: *Halla* factitio Sale nobilis ad Oenum: *Brixia* ad Isacum fluvium, qua se Rientius in Isacum exonerat, Vrbs Episcopalis. Est & *Tridentum* ad Athesim, Vrbs vetus, quam in decima Regione Italiæ inter Mediterraneas collocant Plin. & Str. Conditam voluntate Gallis: & ita Trogus prodidit. Nomen habere creditur a Neptuni Tridente. Nam ut Randenenses Saturnum, ita Tridentinos constat coluisse Neptunum: cujus effigies cum fuscina adhuc exstat in templo B. Viglij, eo latere quod forum respicit. Vrbem muro cinxit Theodoricus Ostrogothorum Rex, usus ad structuram lapide quadrato. Idem Castellum Verrucæ Tridento immineus in altera ripa pari opere munivit. Postea ejectis ex Italia Ostrogothis, tenuerunt eam Langbardi titulo Ducatus. Victo autem Langbardorum Rege *Desiderio* a *Carolo Magno*, rursum facta est juris Imperij, auctaq; ab Imperatore accessione *Ripæ* Opidi ad Benacum, cum vallibus quibusdam & villis. Post hunc *Carolus Saxo*, universum Comitatum Tridentinum, una cum valle venusta, & Bolzano Opido Ecclesiæ dono dedit. Additus defensor & protector Comes Tirolensis. Ex eo itaque jurisdictionem utramq; exercet Episcopus. Sermo civibus partim Germanicus, partim Italicus: & quod in limitaneis Civitatibus rarum est, tam pure utramque linguam sonant, ut neque in media Germania, neq; in media Italia vix quisquam purius. In hac Vrbe celebratum est Concilium illud famosum, Anno CIↃIↃXLVI, sub Paulo III. Fluminibus Regio rigatur duobus præcipue.

Imperium majorum.

Vrbes.

Flumina.

Montes.

Silvæ.

Oeno & *Athesi*: Reliqui rivuli potius quàm justi fluvii dicendi sunt. Montium hic numerus non est, qui omnes uno nomine *Rhetica Juga*, seu *Rheticæ Alpes* vocantur, quamvis proprijs deinceps nominibus distinguantur. Sylvarum quoque hic magnus numerus est; uti *Grinwald, Hofgarten, In der Aich, Mühlwald Forest, Vnser Frawen Holtz*, &c.

Dixi

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [500] - 498
PUBLIC DOMAIN

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [501] - 499
PUBLIC DOMAIN

Regio, & unde dicta.

Situs.

Cæli temperies.

Soli fertilitas.

Vrbes.

DIxi de *Comitatu Tirolensi:* restat nunc ut de *Marca Tarvisina* agamus. Nomen accepit a *Tarvisio* Vrbe quæ sedem & domicilium dabat Marchionibus Langbardici nominis, qui huic tractui cum imperio præerant. *Tarvisinum* appellant Cassiodorus & alii. Dicitur & *Venetia* a *Venetis* populis. Hodie vernacule *Marka Trevigiana.* Quod ad Fines, scribit Leander ab Occidente *Venetiam* claudere Mincium, Benacum, & Sarcam fl. a Septentrione, Montes Tautisanos, Italiæ Germaniæque discrimen, ab Oriente Timavi Ostium, partemque Hadriatici maris: ab Meridie, Ostium Athesis, Paludesque Melarianas ac Brigantinas: hos autem *Venetiæ Veteris* terminos esse, non *Markæ Tarvisinæ*, quæ multo erat angustior, suamq; habebat longitudinem inter Mincium Alsamque fluvios: trans Alsam enim Forojulienſem Agrum adnecti; præterea *Markã Tarvisinã*, quæ nunc vocatur, nonnulla continere loca Cenomanorum &c. Regio pernobilis est & lauta; Cœlum salubre, jucundum & temperatum. Campos habet amœnos, ac Frumenti ceteratumque frugum: item omnigeni Fructus ac Vini maxime fertiles. Adest Metallorum ubertas, nec Pecudum greges desunt; tantis deniq; & tam multis munificæ naturæ dotibus adfatim ornata est & locupletata, ut inter principes Italiæ Regiones optimo jure censeri possit. Habitarunt hic olim *Euganei* quibus nomen, si Etymon ex Græcia petendum, ab genere nobili clarisque natalibus. *Euganeos* his sedibus profligarunt, ut Livius notat lib. 1. *Veneti*, a quibus tota regio *Venetia* dicta. Vrbes *Tarvisinæ Marchiæ* sunt *Verona, Vicentia, Patavium, Venetia, Tarvisium.* De tribus prioribus *Verona, Vicentia, Patavio*, in propria quam obtinent Tabula, dicemus. *Venetia*, (vulgo *Vinegia*) multitudinis numero nominatæ: Vrbs, modicas complexa Insulas circiter LX, sita est in intimo Sinus Hadriatici recessu, mediis in stagnis, quæ æstu singulis senis horis irrigua: adfuso, qua Oriens est, Pelago, quod tamen, ne sua violentia vel ira sit noxium, præjectis aliis quibusdam Insulis, tanquam aggeribus cohibetur. Licet non muris, non propugnaculis, non turribus ullis sit munita, loci tamen natura est tutissima. Quamplurimis dividitur Canalibus. Vicis pene omnibus sui sunt Rivi, conjungentibus ipsos Pontibus ex lapide lignove circiter CCCCL. Inter Canales principis loci, qui vulgo *Canalgrande*, longitudinis trium Milliarium, qui Vrbem totã in duas quasi dirimit partes: circa medium Pontem gestans visendum. Ita commoditas passim Vrbem vel pedibus percurrendi, vel cymbis, quarum numerus octo dicitur millium. Vulgus *Gondelas* vocat. Ambitus Vrbis VIII circiter Milliarium. Imperii magnitudine, populi frequentia, opum splendore, mercium varietate, inlustris: Ingeniis excellentibus Virisque eruditissimis beata: bonis Legibus laudabilibusque institutis ornata. Frumento, quod ex diversis Orbis partibus advehitur, Vinis multiplicis generis, inter quæ generosum illud, quod vulgo *Malvaticum* vocant, aliisque rebus humanæ vitæ necessariis, ita adfluit, ut recte *Paradisus deliciarum* appelletur. Regiones ibi seu Parochiæ LXIV. Ædificia cum publica tum privata ibiden magnifica, splendida, sumptuose ornata. Inter Templa preciosissimum illud quod *D. Marco Evangelistæ* dicatum, Auro multis locis ornatum. Et ut reliqua omittam: Intra Vrbem

Arma-

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [502] - 500
PUBLIC DOMAIN

Armamentariũ eſt (vulgo *Arſenale*) cuius circuitus duorum circiter milliarium. In hoc è ligno, ferro, ærè, lino, canabi, omne nautici apparatus genus, anchoræ, tormenta, catenæ, ſpiræ, rudentes, vela quotidie conficiuntur: hic inſignia a Turca, piratis, hoſtibus capta oſtentantur, Manubiæque illæ opimæ Anno CIↃIↃLXXI ad Naupactum ablatæ. Oſtenduntur Prætoriæ quinqueremes, & navis Bucentaurus qua vectus quotannis ad Maris introitum, ubi Caſtella Æſtuarii, Princeps, Senatu, Primoribuſque Vrbis comitatus, ceremonijs ab Epiſcopo peractis, Mare ſibi deſpondet, injecto ad perpetuandum Dominium aureo annulo. Eſt & Gymnaſium publicum, cum Beſſarionis Cardinalis Niceni Bibliotheca, quam ipſe moriens Reip. Venetæ legavit. Ciuiũ frequentia *Venetijs* plane ſtupenda. Numerus trecentorum circiter millium cenſetur. Triplicis illi ſunt generis: *Patritij*, quos penes Imperii & Reip. adminiſtratio: Cives qui Scribarum & aliorum honorum munera gerunt: *Artifices*, qui mechanicas exercent Artes. Præter hos, *Mercatores* innumeri & Advenæ, qui vario cultu ex omnibus Mundi partibus eo negotiationis gratia confluere ſoliti: Turcę, Æthiopes, Slavi, Arabes, Syri, Cretenſes, Cyprij, Macedones, Germani, Vngari, Hiſpani, Galli, alij. Prima *Venetæ Reipublicæ* adminiſtratio fuiſſe fertur *Conſularis*: altera *Tribunitia*, per annos CCLII: poſtea anno IↃCCVII ſub Ducis cœpit eſſe Imperio. *Dux Dogè* vulgo, Reip. caput. *Senatus* eſt Princeps, eique nihil injuſſu *Senatus* nec pace agere, nec bello quidquam licet. Ipſe *Senatum* conſulit. *Senatus* Auctor decernit: Decreta tamen Ducis nomine promulgantur. *Duci* de publico certa penduntur ſtipendia: eoque defuncto, ſtatim in locum defuncti ex Senatorum numero alius per ſuffragia ſufficitur. *Senatus*, vulgo *Gran Conſiglio*, baſis eſt totius Status: eius membra Nobiles omnes, XXV annis Majores: quib. mira in dicendo libertas, ſumma in conſulendo integritas, eximius recti verique cultus, ſtudium conſervandæ libertatis augendiq; Imperij incredibile, inſignis in adverſis conſtantia. Præter Ducem Senatumque alii multi ſunt *Magiſtratus*, quos hic brevitatis ſtudio prætereo. Hæc Vrbs omnium Vrbiũ clariſſima cenſetur & florentiſſima. Mundi Theatrum, commune totius Orbis Emporium, Victrix dominatrixque tot tantorumque hoſtium: Hadriatici Regina Maris, Italici nominis gloria decuſque. Quamvis multa bella geſſerit, variamque fortunam mille annorum ſpatio ſit experta, in externi tamen hoſtis poteſtatem nunquam devenit. Reliquas Civitates & minorum gentium Opida ſilentio prætereo. Fluvii inſigniores huius tractus *Flumina.* *Flavis*, *Piave* vulgo, *Brenta*, *Bachilio* & omnium maximus *Athęſis*. Montes ſunt hic tractu Paravino, qui nec ad Apenninum, nec ad Alpes pertinent, qua conditione nullus alius ager eſt totius Italiæ. Horum unus eſt *Montes.* *Gemula*, alter *Venda*, & *Colles Euganei*, Poetis celebratiſſimi. Mercator hæc habet: Patriarchæ *Aquilegienſi* ſubijcuntur Epiſcopatus, *Mantua*, *Cuman*, *Tridentinẽſis*, *Verona Maravẽſis*, *Paduanenſis*, *Vincentinenſis*, *Treviſinenſis*, *Cnetenſis*, *Ceneda* forte, *Feltre*, *Bellun*. Atq; hæc de Tirolenſi Comitatu & Tarviſina Marca breviter dicta nobis ſint.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [503] - 501
PUBLIC DOMAIN

Regio & unde dicta. *Situs.* *Soli fertilitas.* *Imperium majorum.* *Vrbs & Opida.*

TERTIA *Lombardiæ* Tabula sequitur, in qua *Pedemontium*, *Montis Ferrati Marchionatus*, cum *Ducatu Genuensium* delineantur. Occurrit primo loco *Pedemontium*: sic dictum, quod ad *pedem situs montium*, ad radices inquam Alpium, quæ Galliam Sabaudiamque ab Italia dividunt. Vulgo *Piamonte*. Fines ab Oriente Padus: ab Meridie Ligurum Alpes: qua Occidens est Alpes Galliæ: qua Septentrio, Duria Riparia. Regio est amœnis fructiferisque Collibus plena, Frumentum, Fructus, Vina producentibus nobilissima. Ferri prope Turrinum, Marmorumque ad Paisanam, Fodinis non carens. Habitarunt olim *Taurini*, Polyb. Liv. Plutarcho noti: item Straboni, Ptol. Pli. in nona Italiæ regione eos notanti, Ligurumque stirpis facienti. Inde *Ducatus Taurinus*, appellari cœpit hic tractus sub *Langbardis*, qui in Provinciæ formam redacto Ducem præposuerant. Iis deletis, primum in *Italiæ Regum* venit potestatem: post Principum diversorum: præcipue *Sabaudiæ*, *Franciæque* ditione fuit subjectus: vastatus supra modum bello quod gestum inter Carolum V. Imperatorem, & Franciscum Galliarum Regem. Caput Regionis est antiqua Civitas *Taurinum*: *Augusta Taurinorum* Tacito, Plin. Ptol. *Taurini* hæc Vrbs ab ipsis populis, apud Antoninum, non uno loco. Vulgo *Turino*. Dictum vult Stephanus Grammaticus ab *Tauro*, Massiliensium, quorum fertur Colonia, Insigni: jacet ad ostium in Pado Duriæ: forma quadrata, Portis patens quatuor, splendidis ornata ædificiis, nobilitate Civium clara: rerum omnium copia abundans. Summum Templum Johanni Baptistæ est sacrum: præter hoc alia sunt XX aut circiter. Palatium ibi Ducis visendum: Academia celebris, in qua Erasmus Roterodamus S. Theologiæ Doctor est creatus. Prima hæc Italiæ Vrbium Officinam habuit librariam. Episcopatus gaudet dignitate. Ad Collem *Rivoli* est Opidum frequens: ulterius *Avilliana* iuxta Padum est *Carignano*. Altius inter Rivolos & Avilianam splendidum visitur Cœnobiũ *D. Antonij Ravesini*: & nonnullo inde intervallo *Ad D. Ambrosium*. Succedit mox *Susa* quam plerique Sabaudiæ adcensent. Ad Padum sexto ab Sangoni ostiis lapide Opidum iacet, quod vernacule *Pinarolo*, opulentum, cum Cœnobio sumtuoso: supra pandunt se *Petrosa*: Læva fontis Sangoni *Pagellato* & *Briacasse*, dextra *Monte Bobio*. Haud procul Pelice amne, Padi incola, *Pancalerum* est & *Villa Franca*, ubi ponte Padi ripæ junguntur. Sequuntur ad Padi fontem *Revello* & *Paisana*; ulterius *Crito*: moxque *Manbrino*, ubi vallis Padi initium. Incolæ vocant *Valle di Lucerna*, ab Castello, quod ibi, cognomine.

Montis-Ferrati Marchionatus.

Regio & unde dicta. *Soli fertilitas.*

SVCCEDIT jam nunc peramœna & fœcunda Regio *Mons-Ferratus* explicandus, sic dictus uti censet Leander, quasi *Mons Ferax*, ab Modicorum Collium, quos habet, fertilitate: vel a *Ferro*, similitudine quadam, quod uti Ferrum cetera Metalla vi ac duritie vincit: ita ille finitimos ubertate cum aliorum fructuum, eorumque nobilitate & suavitate, tum vero Vini longe superet. Describit *Montem-Ferratum* Merula lib. VI Antiquit. Vicecom. hoc modo; *Mons est perpetuis expansus jugis, totus amœnus & fructifer, omniumque rerum ad vitam*

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [504] - 502
PUBLIC DOMAIN

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [505] - 503
PUBLIC DOMAIN

ad vitam utilium fertilis, est colonis admodum frequens. Incipit diurno fere itinere ab Alpibus, planicieque separatur, quæ inter hos Colles & Alpes intercedit. Nihil hic incultum quidquam propter summam Soli bonitatem oportunitatemque. Lævam Tanarus, dextram Padus adluit, nec ullius alveum Regio egreditur. Quanto magis autem ab amnibus abscedunt Colles, tanto májores amœnioresque Campi inter eos panduntur, quos haud male Mesopotamiam *queas dicere, quippe quod amnibus utrinque sint inclusi. Montis-Ferrati* Marchionatum tenuit primum *Palæologa Stirps* usque ad annum CIↃIↃXXXIV: quo, defuncto San-Georgio Palæologorum ultimo, Carolus V Imp. *Mantuæ Ducem* legitimum *Montis-Ferrati* Hæredem declaravit. Erectus fuit Marchionatus in Ducatum anno CIↃIↃLXXV ab Maximiliano Imp. primusque *Montis-Ferrati* Dux dictus est *Guilielmus* III, Mantuæ Princeps. In hoc autem terræ tractu tres insignes habet urbes Mantuæ Dux, quæ sunt *Casalis D. Evasij*, Civitatis jus adepta ab Sixto IV anno CIↃCCCCLXXIV: Episcopatus fulgens dignitate: sedes Marchionum *Montis-Ferrati*. Duplex ibi Arx: Vetus, Marchionũ quomdam domicilium; & Nova, quam exstruxit Vincentius Gonzaga, Mantuæ *Montis*-que *Ferrati* Dux, quæ vulgo *La Citadella*. *Alba*, Plinio *Pompeia* cognominata, cui inde *Albenses Pompeiani* nominantur. Amplitudine superat Casalem D. Evasii, clementia Cœli interior, Marchionum *Montis-Ferrati* prius nunc *Ducum Mantuæ* subiacet Imperio. Ager omnium fœcundissimus, qui *Languvilla* vulgo. Tertia est quæ vulgo dicitur *Acqui Aquæ Satyellorum* Plin. lib. III cap. V in Liguribus ponenti. *Aquæ* simpliciter Antonino: ab *Aquis* procul dubio & fontibus, qui hic sunt, calidis & medicatis: sunt enim in hac Civitate Thermæ publicæ cum Mensis lapideis & gradibus. Præter iam dictas urbes sunt; *Bassiniana, Valentia, S. Salvatore, Mon-calvo, Alexandria, Nicæa, Palea* cognominata, *Asta, Pollentia, Ceva*; atque alia multa.

Genuensium Ducatus.

Regio. Unde dicta.

GENUENSIUM *Ducatus*, vel *Ora Genuensis*, olim dicta fuit *Liguria*, non tamen tota, sed quæ *Transalpina* fuit cognominata. *Liguriæ* unde nomen varie disceptatur. Quidam inter quos Paulus Diaconus, ab *legendis Leguminibus* tradunt: alii ab *Ligone*, uno ex fabulosis Iapeti Ducibus: supposititii ab Annio Viterbiensi Berosus, Caro, Fabius Pictor & Semprocius ab *Ligure Phaethontis* Ægyptii filio: Nunc vulgo *Riviera de Genoa* vocatur, ab *Genua* clarissimi nominis Vrbe. Hodie fines ipsi ab Occasu Alpes, Galliam Narbonensem ab Italia dividentes, ab Ortu Etruria, Macra interfluente: qua Meridies est, cognomine pulsatur Maris qua Septentrio, Apennino clauditur. Hæc olim, ut scribit Strionnino sterilis fuit, nihilque memoratu dignum habuit, nisi quod intus maximæ arbores & vastæ, quæ navibus fabricandis idoneæ erant, producebantur, Nunc vero Vini, Olei, ac variorum Fructuum proventu beata. *Ager Dianus* Oleo adeo adfluit, ut quandoque octodecim, nonnunquam viginti millia urnarum reddat, quas vulgo *Barilas* vocant. *Ora Genuensis* hodie duplex, Occidentalis & Orientalis: quæ vulgo ab Metropoli, quæ in medio utriusque, *Riviera di Genova, di Ponente*, & *di Levante*. Vrbs primaria *Genua* Liv. & aliis: *Genoa* Steph. *Janua* dicitur Luitprando Ticinensi, & eius ætatis Scriptoribus; Hodie *Genoa* & *Genova*. Quod ad situm. Fronte Meridiem Cirnumque spectat Insulam, amplissime circa littus consurgens, dorso Septentrioni obverso, leniter in planiciem, velut ad quies-

Soli fertilitas.

Urbes.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [506] - 504
PUBLIC DOMAIN

ad quieſcendum deſcendens, Montium innixa radicibus, quorum a tergo contra ſævorum Septentrionum adflatum vallo munitur, non tota montoſa, nec viciſsim tota plana, ſed mixta ſpecie. Circuitu palmos colligere tricena quina millia, ſupra nongentos quinquaginta quinque, Nebianus Epiſcopus tradit. Palmus haud multo minor antiquorum eſt pede. Hinc menſura totius urbis ſi palmos ſeptenos paſſui demus, milliariorum erit quinque, ſin ſenos, ſex, demptis quadraginta quinque palmis, nec moles, nec portus in hanc dimenſionem venit. Inſignem Portum habet ad Auſtrum & Africum patentem, ingenti mole ad ſecuram ſtationem præmunitum. Cæterum de Genua politiſsimi & rotundi exſtant Scaligeri verſus.

Ditis opes Aſiæ, & claros Orientis honores
Quantaque ab Euxino tunditur ora ſale,
Piſanas acies, Thuſca decora inclyta Pubis
Et traxi ad Ligures Gallica ſigna manus.
Subjectis domitas tenui cervicibus Alpes,
Et tremuit noſtras Africa terra trabes.
Afflictus toties Venetus, qua fugerat olim
In patriis movit tela petitus aquis.
Fruſtra Galle cupis: fruſtra es fruſtrator Ibere,
Fruſtra ſæva ferox Inſuber arma capis,
Vinco ego, cum vincor, par eſt Victoria damno,
Sumque eadem domina ſervaque facta mea.

Metropoli viſa, reliquarum Vrbium nonnullas & Opida indicabo. Haud procul Varo *Nicea* eſt Ptol. *Nitia* Antonino, *Nizza* hodie. Vrbs maritima, quondam ab Maſsilienſibus condita, dorſo Alpibus innitens, partim in juga, partim in planiciem porrecta. Nunc eſt munitiſsima, firmam habens Arcem in colle, ditionis Sabaudiæ Principis. Supra Portum Herculis Monœci ad alterum lapidem editis in montibus *Torbia* jacet, vel *Turbia*. Sunt & *D. Remi* Opidum, *S. Remo*, peramœno & fertili agro, qui Citris, Palmis, Medicis, Limonibus, aliiſque fructiferis Arboribus mirum in modum ornatus. *Caſtellum Tabia*: ambitu exiguo, ſed nomine celeberrimum, ob generoſitatem Vinorum Apianorum. *Albingaunum*, Vrbs antiqua, ſitu plano, quingentis a mari paſsibus, gravioris Cœli, alioqui opulenta rebuſque neceſſariis adfluens. *Finarium* item, *Naulum*. *Savona* urbs antiquiſsima, ædificiis ornata magnificis, cuius ambitus eſt CIↃ IↃ paſſuum. Atque hæc ſunt in ora Genuenſi Occidentali. In Orientali ſunt: *Claverium*, *Seſtri de Levanto*, & alia. Flumina hic ſunt *Varus*, qui Limitem ſtatuit inter Provinciam & Liguriam: hanc Italiæ, illam Galliæ regionem. Recipit hic, qua Occidentalior eius ripa & Gallica Fluvios, qui vulgo Gallorum audiunt *Caremp*, *Lavaire*, *Eſteron*: qua Orientalior & Italiã ſpectans, *La Lince* & *La Veſubie* Sequuntur inde per Liguriæ littora *Paulon*, hodie *Palion*: *Rutuba* hodie *Roia*. Sunt item *Merula*, *Porzevera Ferisano*, *Lavagna*, *Maera*, *Magra* hodie. De Adminiſtratione autem Eccleſiaſtica apud Merc. in hac Tabula hæc leguntur: Archiepiſcopus *Taurinenſis*, cui ſubſunt *Caſalenſis*, *Salutiarũ*, *Montis Regalis*, *Novarienſis*, *Lodenſis*, *Vercellenſis*, *Ipporegienſis*, *Actenſis*, *Aquenſis*, *Albenſis*, *Terdonenſis*, *Saonenſis*, *Albingaunenſis*, *Vintimelienſis*, *Placentinus*, *Papienſis*, Mediolanenſi Archiepiſc. ſubjecti. Archiepiſc. *Ianuenſi* ſubſunt *Bobienſis*, *Aprumacenſis*, vel *Brumacenſis*, *Metenenſis* vel *Maranenſis* *Acoienſis* vel *Ampruniacenſis*, *Nubienſis* in Corſica ſive *Nebienſis*, *Naulenſis*, *Albigaunẽſis*, *Arbenga* credo, inter ſuffraganeos Mediolanenſis Archiepiſc. recẽſitus.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [507] - 505
PUBLIC DOMAIN

Romandiola.

Regio.
Vnde dicta.
Situs.

QVarta & poſtrema Lombardiæ Tabula *Romandiolam*, *Ducatum Parmenſem*, & *Mantuæ* repræſentat. Primo loco occurrit *Romandiola* vel *Romanula*, ſic dicta hodie, Caroli Magni Imperatoris & Romani Pontificis beneficio atque auſpiciis. *Romanulæ* Limites ex communi ſententia ad Septentrionem quidem Paludes Veronenſes & Patavinæ, uſque ad Fornaces, Oſtium Padi ultimum, una cum parte Maris Hadriatici: ad Orientem Iſaurus, una cum Piceno; ad Meridiem Apenninus, cum Etruria; In Occidentali variatur. Quidam ultra Vatrinum flumencis Forum Cornelii non procedunt: tranſiliunt nonnulli Scultennam, nunc Panarium, in eo plerique, ſiſtunt. Hos ſequemur, Longitudinem ejus cx milliar. aut circiter, poſituri inter Foliam & Panarium: Latitudinem xcvi milliar. vel paullo minus, inter Apenninum, & quatum memini, Paludes. Quod ad Regionis qualitatem, agros habere optimos ſcribit Leander, omniumque frugum, tam quæ ad vitam neceſſariæ, quam quæ ad humanas voluptates opportunæ & delitias, fertiles. Campi hic latiſſimi, fructiferis Arboribus omne genus conſiti: Colles peramani, Vitibus, Olea, Ficu nitentes. Silvæ munificæ herbidaque prata cum dumis venationi apta: ſalubres paſſim aquæ: Salinæ cum circa littus, tum intus frequentes: Metallorum fodinæ: innumeræque præterea Naturæ dotes eximiæ: quæ niſi longiſſima narratione, commemorari haud poſſent. Vrbes ſunt in hac Regione aliquot celebres & complura Opida. Primariæ ſunt *Ariminum* Ptol. & aliis, hodie *Rimini* Incolis: *Rumelen.* Germanis. Nomen illi ab Amne, quo adluitur. Alii aliunde trahunt. Rerum omnium copia ſupra modum abundat. Portus olim amplus, ſplendidus ſatiſque capax: hodie modicis navigiis tantum eſt aptus, arenis oppletus. *Cervia* urbs maritimi olim *Phycoles* dicta. *Cerviani* majori ex parte ſalarii ſunt Artifices, tanto quæſtu, ut Pontifex annuatim inde habeat LX millia Coronatorum. *Ceſena*, *Cæſana* Ptol. *Ceſena* Strab. hodie pleriſque *Ceſena*, aliis *Ceſnadigo*, tertiis denique *Ceſna*. Hodie Civitas eſt admodum frequens: annis ſuperioribus a Bernardino Rubrio Parmenſi, qua Occidentem Septentrionemque ſpectat, aucta. Arx urbi ex colle, qua Auſter eſt valida imminet, a Friderico II. Imp. condita. *Sarſina* urbs antiqua ad Apennini radices: Plauti Patria: nomen hodie retinet. *Ravenna*, Ῥάβεννα Strab. cui & Ῥάουεννα: Ῥάβενναι Ptol. Antiquam Civitatem teſtantur omnes. De Situ multa Str. lib. v: Vrbs Archiepiſcopalis. Subſunt huic Archiepiſcopo *Adrienſis*, *Comaclenſis*, *Cervienſis*, *Forolivienſis*, *Foropompilienſis*, *Vellimenſis*, *Fille* forte, *Ceſenatenſis*, *Saſſienſis* vel *Sarſinatenſis*, *Faventinus*, *Imolenſis*, *Mutinenſis*, *Bononienſis*, *Reginenſis*, *Parmenſis*, & *Barcinenſis*.

Soli fertilitas.

Vrbes.

Paſuac

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [509] - 507

PUBLIC DOMAIN

Pascua ad Vrbem optima; ex quibus magna Lactis, Butyri, Caseique copia. *Forum-Livij*, hodie *Forli*. Vrbs natura & situ, rerumque omnium ubertate præstans inter duos Amnes Roncum & Montonum sita; Aere fruens optimo. *Forum Cornelij* vulgo *Imola*. Sita est ad Santernum Amnem, Agro frumentario, Vini, Olei, aliarumque Frugum ferace. *Bononia* nobilis & antiqua Civitas, *Bologna* vulgo: Apennini radicibus adposita, ad Amnem Rhenum, Aposa torrente mediam urbem interluente: tota Orienti exposita: qua Auster est, Montes imminent vetiferi, qua reliquæ partes, agri patent longe lateque, omnis generis Frugum feraces. Cœlum illi non admodum salubre. Circuitus VII milliarium: olim multo minor. Portas habet XII. Potens est nobilitate, ædibus magnifica, porticibus frequens. Academiam instituit Theodosius Imperator, anno CCCCXXIII. Nunc *Ferrariam* videamus: cui unde nomen datum valde variatur. Veritati maxime consentaneum, *Ferrariam* nuncupatam ab *Ferraride*, quæ trans Padum erat, Colonis huc ex Theodosii Imperatoris decreto translatis anno CCCCXXXIII: quo tempore Vicus fuit absque muris ab Smaragdo Exarcho circa annum IOXCV fossa mœnibusque septus; paullatimq; ita auctus, ut tandem in nobilissimam Civitatem commutatus fuerit: Vetere Præsulatu ab Vitaliano, P M, huc circa annum IO CL VIII traducto, aliisque XII Pagis finitimis illi subjectis ab Constante II Imp. qui multa ipsi largitus est Previlegia. Hodie *Ferraræ* audit. Adsidet ripæ Padi amnis, quo qua Ortum Austrumque respicit, adluitur. Cœlum ipsi crassius, ob situm palustrem. Plateas habet rectas, longas, amplas quarum pleraque Leonellus Marchio coctis stravit lateribus. Ædificiis cum publicis, licet non magnis: tum privatis supra modum est ornata, Maximum est Vrbis Fanum, Arx illi duplex, una ad flu. altera è Regione S. Georgii, Ducis Sedes: utraque satis munita. Populo frequens, rebus ad vitam necessariis abundat. Non inamœna inter primas Italiæ Vrbes merito censenda: Caput Sedesque Ducatus Atestinæ familiæ, nobilitatis & antiquitatis stupendæ. Academiam hic instituit Fridericus II. Imperator in Bononiensium contumeliam. Planiciem habet circa se maximam sed sterilem. Reliquas Romandiolæ urbes, & minorum gentium Opida prætereo.

Ducatus Parmensis.

Regio & nade dicta.
Soli fertilit. R. Imperium maiestas.

Dvcatus Parmensis a Civitate Parma nomen habet. Ager amœnus est, & Frugum Vitiumque optimarum fertilis, aquis medicatis pascuisque lætissimis felix: cuius Caseus & Vellera summam merentur commendationem. Civitas unde Ducatus iste nomen accepit *Parma* ab *Thuscis*, ut multæ his locis aliæ, condita, a Boiis inde possessa, lapsu temporis Romanos habuit Dominos: qui anno IOLXX, quo tempore Mutinam, eo Coloniam, ut Livius tradit lib. XXIX, duxerunt Calamitatem ab L. Antonio intentam deplorat M. Tul. Philip. ultima. Conlapsa, authoritate Romani nominis libera cum aliis cœpit esse: Sequuta nunc Cæsares, nunc Pontif. Rom. Bononiensibus semper amica & conjuncta. Gravem passa est totum biennium obsidionem ab Friderico II, Imp, circa annum CIOCCXLVIII. quod partium esset Pontificiarū.

Eo

Eo inde profligato, varios habuit Regulos, *Corregios, Scaligeros, Atestinos, Vicecomitas, Galeatios, Sfortias, Gallos* denique, quibuscum sæpe de Vrbis dominatu certavit *Pontifex Romanus*, qui ope & auxilio Caroli V. Imperatoris, Gallis tota Italia pulsis, rerum solus deinceps in urbe potius est. Hodie suos habet *Duces*, quorum primus a P. M. institutus est *Petrus Aloysius Farnesius* Paulli III P. M. filius, quo crudeliter intra biennium cæso, subrogatus est *Octavius* filius, ejque defuncto *Alexander*, Belgicæ Gubernator: cui mortuo succesit ante aliquot annos Filius. Ceterum *Parma*, Strab. Ptol. in Aemelia via, quinque ab Apennino P. M. Nomen illi ab Amne Parma : ex aliorum mente, quod *Parmam*, hoc est, breve scutum referat. Aedificiis est splendida, plateis ornata rectis largisque; rebus ad vitam necessariis adfluens: Jncolarum nobilitate, civiumque frequentia celebris situ est admodum plano: Cœlo summe salubri: adeo ut Plin. *Parmensis* tradat, tres quidem annos cxx, duos vero cxxx vixisse. Eam neque hyems, neque æstans adfligit. Castrum habet munitissimum, Principum & inlustrium Familiarum Palatia non pauca. In foro satis amplo, Fons pulcherrimus: & Templum ad imitationem S. P. Romani exstructum : Campana tribus imposita columnis : Turris persimilis Bononiensi, Separatur ab suis Suburbiis fluvio cognomine, Episcopatus floret titulo. Incolæ venusti, nobiles, Martii, animosi, genio ingenioque præstantes. *Ducem* cum Parma habet vetusta & nobilis civitas *Placentia*; Ptol. aliisque Πλακεντία, vulgo *Piacenza*. Iuxta Padum, a quo distat circiter M. P. jacet, loco peramœno; agrorum bonitate, Civiumque claritate superbiens. Muri novi sunt: Propugnacula ampla, Munitiones insignes. Episcopatus gaudet titulo. Gymnasium habet omnium disciplinarum. Vrbis ager Vini, Olei, Frumenti, omnisque generis Fructuum fertilissimus est, propter copiam aquarum; multos habens fontes, fluvios, rivulos, pascuis irrigandis facientes.

Mantuæ Ducatus.

DVcatus *Mantuæ* nomen habet ab urbe *Mantua*. Huius Imperium primum fuit penes *Tuscos*; Vrbis auctores : hinc penes *Gallos Cenomanos* : post quos *Romani* rerum ibi sunt potiti. Maximam sub Triumviratu cladem tulit. Quum enim *Cremona* victoribus diripienda esset concessa, propter vicinitatem mangam Agri sui partem amisit. Hinc Virgilius. *Mantua veh misera nimium vicina Cremonæ.* Successerunt Romanis *Gothi, & Langbardi*: quibus profligatis. Vrbs ad *Imperatorum* potestatem est retracta, earursus labante, in libertatem se cum multis aliis vindicavit, quam obtinuit, donec ab Othone II. Imp. *Theodobaldo* Comiti Canossano donaretur. Subrogatus illi *Bonifacius* Filius; eique sine mascula prole defuncto *Beatrix* conjux, cum *Mathilde* filia, quæ Mantuam summopere ampliavit. Vrbs *Mantua*, Strab. & Ptol. hodie *Mantoa*. Initium Vrbis ponunt varii varie. Quidquid sit, antiquissima ipsi est origo. Posita est in medio Paludum, quas Mincius, ex Lacu Benaco egressus, creat, nec nisi Pontibus, qui eximii admodum, aditur : hinc ob naturam loci munitissimis Italiæ concensenda. Ampla est, & magnifice publicis privatisque ædificiis ornata, latisque plateis decora.

Regio.

Imperium majorum.

Vrbs Mantua.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [511] - 509
PUBLIC DOMAIN

Regio unde dicta

Situs.

HACTENVS *Lombardiam* perlustravimus: sequuntur nunc *Brixiensis Comitatus* & *Mediolanensis Ducatus* explicandi. Nomen priori a civitate nobili *Brixia*. Partem eius tractus occupat quem olim *Cenomani* tenuere. Paterque *Territorium Brixiense* in longitudinem mill. c a Limone Benaci Lacus vico, ad Vrceanum Opidum. Latitudo est mill. L a *Moso* usque ad *Dialengem*: situsque est inter Benacum, Sebinumque Lacus.

Soli fertilitas.

Ager uberrimus Pritici, reliquorumque Frumenti generum, item Vini, Oleique fertilis, neque carens Ferri Ærisque fœcunditate. Habet & Aurum, Argentum, Alumen, Marmor Porphyreticum, & aliud ex atro & viridi variegatum, quod *Serpentium* vocant, Ophiten Plin. aliosque Lapides precio nobiles: *Marchasitam* etiam, quem *Pyritem* vocarunt Veteres: Abundatque omnibus quæ ad vitæ necessitatem cultumque expetuntur. *Brixia* fidem *Populi Rom.* perpetuo coluisse legitur: præsertim Bello Punico

Imperium majorum.

post cladem ad Trebiam amnem ab Hannibale inlatam. *Colonia* deducta est cum reliquis Transpadanis ab Cn. Pompeio Strabone, anno IↃCLXV, & postea cum aliis ab C. Cæsare Dictatore Civitatis jure donata. Deinceps *in Imperatorem* fuit potestate, quādiu salua stetit sua Romano Nomini majestas. Post ab Radagiso Gothorum Rege incendio vastata, anno CCCCXII: hinc ab Attila Hunnorum Principe subversa sed refecta anno CCCCLII imperante Martiano: mox ab *Langbardis* possessa usque ad captum ab Carolo Magno Desiderum: quo exstincto, successit *Francorum Imperium*. Inde ab Othone Saxone Cæsare libera Imperii Romani Civitas est facta, anno CIↃCXXXVI: mox ab Henrico VI direpta, muris nudata, suisque spoliata Privilegiis: ab *Scaligeris*, Veronæ Ducibus, opera Guelforum est capta. His successerunt *Vice-comites*, Medioloni Principes: a quibus sæpe vexata ad *Venetos* defecit; quibus ab *Gallis* rursum ademta, paullo post iis est restituta. *Brexia* Strab.

Vrbs & Opida.

& Ptol. hodie *Brescia*. De huius Vrbis origine varia traduntur, sed parum explorata. Aliis certiora forte apud Livium, quem multi sequuntur. Notat ab *Cenomanis* conditam: cum Elitovio & Belovefo Ducibus ex Galliis, per Taurinos & Aples Iulias in Italiam transgressis. Hinc *Cenomanorum* genti tribuitur etiam a Plin. & Ptolemæo, quin & Livius lib. XXXII *Brixiam Cenomanorum* signat caput Civitas est pervetusta, dives, populosa, ampla, validis munita muris, Arce superbiens inexpugnabili, pulcra edificiis cum public is tum privatis. Etiam amnis perlabitur *Garcia* quem alique *Melam* vocant. Castrum habet munitissimum è verice Vrbem despiciens: & egregio firmatum ab Venetis præsidio: Templa magnifica: Monasteria stupenda: Hospitale pulchrum. In Palatio Capitanei hæc leguntur:

Hic locus odit, amat, punit, conservat, honorat:
Nequitiem pacem, crimina, jura, Probos.

Templum & Episcopi Palatium, quin tota Civitas, ejusque Territorium, omnia inquam, passim lectissimis Marmorum Inscriptionibus, Statuis, Statuarum titulis & elogiis, variorumq; Epitaphiis sunt plena. Incolæ locupletes, lauti, nobiles, solertis ingenii, Opibus

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [513] - 511
PUBLIC DOMAIN

Opibus hodie floret: *Urbis Venetæ Sponsa* cognominari solita. Fidem Christianam suscepisse traditur ab D. *Apollinari* Raventum Præsule. Episcopatus habet titulum. De ea sic Scaliger:

Quæ pingues scatebras specula despectat ab alta — *Atque modum ignorat divitis uber agri.*
Postulat Imperij Brixia magna vices, — *Si regeret patrias animis concordibus oras,*
Cœlum hilarum, frons læta urbi gens nescia fraudis — *Tunc poterat Dominis ipsa jubere suis.*

Est in hoc Territorio etiam *Quintianum* Opidum, viginti mill. pass. a Brixia Merediem versus situm, prope Ollium amnem. Item *Reggiate, Botteſino, Vtele, Novalara* cum multis aliis. *Lacus* habet *Benacum*, sic dictum ab Opido quod hic olim, cuiusque hodie cernuntur vestigia. Hic *Lydius* Catullo, ab *Lydis* i. Tyrrhenis, quos fama est quondam vicinos illi agros coluisse: *Lago di Garda* Italice: *Gard-se* Germanice ab Arce orientaliori ripæ adsita. Hic Lacus, ut scribit ad Cardinalem Polum Alexius Vgonius, optimis piscibus aliis præstat: amœnissimis Collibus circumseptus: undique fontes scatent: hac illa Nemora, Prata virentia, Vineæ, Olivæ, Abietes, Lauri, Cedri: Opida præterea rebus omnibus necessariis referta in modum coronæ illum ambiunt: ita ut nihil omnino illi desit ex hisce rebus, quæ loca Campestria visu quidem pulcherrima & usu grata atque jucunda efficere possunt &c. Est & alius *Sebinus* aut *Sevinus*, nunc *Lago d'Iseo* ab *Iseo* Castro quod in eius ripa. Hic exceptum ad Septentrionum *Ollum*, rursus ad Austrum evomit. Est denique inter *Sebinum* & *Benacum Lacus Idrinus*, vulgo *Lago d'Idro*, vel *Idro Lago*. Nomen illi ab *Idro* Castello. Alii ab *Hydra* dictum censent, quam Hercules hic perhibetur peremisse. Piscibus abundat. Exonerat se in *Idrinum* per varios amnes: Minores, qui vernacule *Lago Cap*, *Lago Runcone*, & alii. *Mella* vel *Mela* hoc Territorium medium quodammodo secat. Mellæ nomen retinet in hunc usque diem. Non percurrit tamen ipsam, uti videre est, urbem, sed haud procul inde ipsius agrum. Fluviolus qui urbem perlabitur hodie *Garza* vocatur.

Lacus.

Fluvius.

Ducatus Mediolanensis.

Regio. Soli fertilitas. Imperium majorum.

DVCATVS *Mediolanensis* suo ambitu ccc milliaria complectitur. Incredibilis agro est fertilitas, copiaque rerum omnium stupenda. Tractum vero hunc M. Marcello & Gn. Scipione Coss. cum plerisque urbibus Transpadanis in Romanorum ditionem concessisse, formamque Provinciæ accepisse, auctores sunt Livius, Florus, Polybius. In eadem urbe Imperatores aliquot posteriores consedisse loci oportunitate ductos constat, Nervam, Trajanum, Hadrianum, Maximinianum, Philippum, Constantium, Constantinum, Iovinianum, Valentem, Valentinianum, Theodosium. Trajanus certe regiam hic ædificavit, quæ hodieque nomen servat *Palatij*. Debilitata autem Cæsarum potentia, variorum hæc urbs Barbarorum impetu convulsa est & labefactata: Gothorum, Hunnorum, Langbardorum: quibus, Caroli Magni auspiciis, Italia exactis fidei se commisit *Francorum Regum*, inde *Germanorum Cæsarum*, quorum plerique Ferream Coronam Imperij solemnia, accipere ibi, in vetusta celebrique D. Ambrosii æde, consuerunt, uti singulorum exemplis probat Leander. Tandem sub Fridericis i & ii Cæsaribus, quibus perpetuo rebellauit, novos sortita est Dominos, *Galeatios Vicecomites*, qui deinde, anno MCCCXCIV *Ducis* VVenceslao Imperatore nominati. His

dificienti-

deficientibus *Sfortiæ Ducum* insignia sunt adepti, consentientibus Civium suffragijs, & accedente Romani Imperij auctoritate: quod Galeatij nunquam obtinere potuerant. Horum stirpe majorum nostrorum ævo exstincta, successit Carolus v Imp. qui principatum ad *Reges Hispaniæ*, Successores, transtulit. Vrbs primaria Latinis Scriptoribus omnibus *Mediolanum*, *Mediolanium* Polyb. Strab. Ptol, cui & *Mediolana*, Italis hodie *Milano*: Germanis *Mey-landt*. *Mediolanum* ab Gallis Insubribus conditum: auctores sunt Livius, Trogus, alij, qui Belloveso Duce, in Italiam profecti, pulsis Tuscis, fundamenta isthic Vrbis locarunt: anno, ut quidam computant, ante Christum natum CCCXXXIX: ut alii CCCLXXX. Quidquid sit antiquissima est. Nomen illi natum, judicio V. CL. Isaaci Casauboni ad lib. IV. Strab. ab Santonum in Galliis Vrbe *Mediolanio*. Quidam vocem ajunt esse Germanicæ originis, quasi *Mey-landi* ab agro vernante, qualis *Majo* Mense solet esse: vel *Midlandt*, quod medium esset & velut umbilicus, uti etiam Iovius indicat Insubriæ, Ticino amne clausæ: vel denique *Maegde-landt* sive *Meydel-landt*, *Virginis Regio* vel *Terra*, ab Minerva cuius ibi Templum fuit, quod olim S. Salvatori, post D. Virgini, hodie D. Teclæ Sacrum. Situs *Mediolano* inter Ticinum Abduamque, haud procul Alpibus, peroportunus: natura cœli soliq; temperatus. Inter maximas Europæ censetur Vrbes, mercatura opib usque florens: splendore superbit ædificiorum: Templorum magnitudine, Prætoriorum amplitudine, pulchritudine Vicorum: Mœnibus, Propugnaculis, Armamentarijs supra modum instructa: spacium complectens immensum. Suburbia habet longa lataque, quorum nonnulla cum magnis Civitatibus committi possent, altis fossis non secus, ac Vrbs ipsa, undique cincta. Post Ædem Sacram, quam *Domum* vocant, magnifice speciose que ad Forum exstructam, D. Laurentij Fanum est ingens in ruinis Templi Herculis excitatum. Exstant etiamnum sedecim striatæ Columnæ peraltæ, magnificentissimi operis vestigia. Arcem ibi videre est, omnium fere, quæ in hoc terrarum Orbe munitissimam, cui *Portæ Joviæ* nomen: inexpugnabilem, quaque in Europa nihil celebrius. Xenodochium ibi vel Nosocomium suburbanum, via Bergomati, jugerum aliquot spatio amplissimum, ab Sfortijs inchoatum, nondum absolutum. Est & Curia vetus, ubi exiguum D. Gothardi Fanum, nobilibus aliquot Vicecomitum sepulchris decoratum. Multæ sunt in hac Vrbe prisci ævi inscriptiones, aliaque veterum Monimenta. Academiam habet antiquissimam, ubi etiam Virgilius litteris operam dedisse creditur. Ad Prædicatores tam insignem esse Bibliothecam scribit Leander, ut celeberrimis Italiæ non cedat. Artificum diversa ibidem genera, tanta frequentia, ut vulgato proverbio dicatur, *Chechi volesse rassettare Italia, si ruma Milano: Mediolanum* scilicet *destruendo*, *Italiam instrui posse*. nimirum quorumvis artificum copia. Dicitur Hispaniæ Rex ex hoc Statu proventum habere octoginta aureorum millia. Administratio causarum civilium & criminalium pendet ab Senatu Mediolanensi: in quo XVI sunt Doctores, & nonnulli Prælati Patritijque Mediolanenses. Archiepiscopatus Mediolanum floret digniate, cujus Archiepiscopus hos habet suffraganeos, *Bergomensem*, *Brixiensem*, *Cremonensem*, *Laudensem*, *Novariensem*, *Vercellensem*, *Ipporegiensem*, *Viglevensem*, *Astensem*, *Aquensem*, *Albensem*, *Terdonensem*, *Saonensem*, *Albingaunensem*, *Vintimeliensem*, *Placentinum*: *Papiensem*, & *Ferrariensem* exemptos.

Vrbs Mediolanum.

Ratio gubernandi.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [515] - 513
PUBLIC DOMAIN

Regio. Situs.

HAc Tabula Ditiones trium Vrbium primariarum *Marcæ Tarviſinæ* delineantur, *Veronæ, Vicentiæ, & Patavij*. Occurrit primo loco *Veronæ ditio* ſive Territorium. Eius longitudo, quæ a Brucheliо Opido ſumitur Rivam uſque, in ultimo Benaci receſſu poſitam, LXV eſt Milliarium: latitudo ab Turre Confinium Riuoltellam uſque XL. Ager ex parte lapidoſus, ac propterea incultus, ex parte

Soli qualitas.

optimus eſt: Tritico, Oleo, Vino, Pecoribus, Vellerum item pretioſorum ceterarumque frugum copia abundans: nobiliſſimas item habens Lapidicinas. Lectiſſimos etiam medicinalium herbarum theſauros, præcipue in monte Baldo, quibus legendis undique eo confluit Æſculapii proles. Vrbem Veronam condidiſſe ſeruntur *Tuſci*, apud alios *Galli Cenomani*: quibus eiectis, in fide diu fuit & poteſtate *Romanorum*: quorum

Imperium Majorum.

auſpiciis *Coloniam* eo duxit Cn. Pompeius Strabo, Magni Pater. Ab *Attilla*, Hunnorum Rege, poſt vaſtata, variis inde ſubdita fuit Tyrannis, quorum agmen duxerunt facile *Gothorum Reges*: Hos expulerunt *Langbardi*; Langbardos Carolo Magno Duce *Franci*: poſt quos *Berengarijs* ab Otthone I. Imp. Italia eiectis ſui juris facta quietem aliquandiu habuit ſub auctoritate fideque *Romani Imperij*. Per vim adeptus *Aëliolinus Romaninus* Præfecturam in Dominatum convertit, exacto *Azone Ateſtino*, quem S. P. Q. Veronenſis Prætorem deſignarat. Eo defuncto circa annum CIↃCCLIX communibus Civium ſuffragiis *Scaligeri* magiſtratum geſſerunt cum titulo Vicariorum & Principum annos propemodum CXXVIII: quibus exturbatis partim, partim veneno necatis, ſuæ ditionis fecerunt *Galeatij*, inde *Carrarienſes*. Hos exterminarunt *Veneti* in quo-

Vrbs Verona.

rum etiamnum poteſtate conſtanter & tranquille perſeverat. Vrbs *Verona* Latinis & Ὀυηρῶνα Ptol. nomen hodie retinet. Germani *Dietrichs Bern*. Aerem habet tenuem. Non abſimilis Helvetiorum Baſileæ natura, ſitu, pulchritudine ædificiorum eſt nobilis: æquo ſolo recumbens, ad Meridiem, Ortum, Occaſumque converſa brumalem: tellure ad Septentrionem leniter adſurgente, jugiſque Theatralem pene formam exprimentibus. Atheſi amne non tam dividitur, quam munitur & circumquaque cingitur. Mille Antiquitatum veſtigia veterem teſtantur Vrbis magnificentiam & divitias. Vias habet rectas & amplas, coctili ſtratas lapide. Templa circiter XXXV, quorum præcipua pervetuſta Ædes Cathedralis, & *D. Anaſtaſij*; *Monaſteria* X. In ſummo clivo duæ ſunt Arces nobiliſſimæ, *D. Petri*, & *S. Felicis*. Item *Caſtellum Vetus*, & quæ vulgo *Citadella*. Amphitheatrum ibi viſitur omnium maximum, & quo nullum fere integrius, media Vrbe adſurgens. Civitas hæc Epiſcopatus gaudet dignitate. Incolæ magnifici, ſplendidi, jucundo adſpectu, ingenii ſummi, maximeque ad litteras idonei. Illud hoc loco non omittendum, quod cum Veneti hanc urbem munirent, in ipſis foſſis antra excavata è topho inventa ſint; cumque in monte foderetur, Echini Saxei illic ſpectati ſint, itemque conchæ, oſtrea, avium roſtra, Stellæque piſces, omnia in lapidem verſa.

Vicentiæ

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [516] - 514
PUBLIC DOMAIN

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [517] - 515

PUBLIC DOMAIN

Vicentiæ Ditio.

Regio.
Soli fertilitas.
Imperium Majorum.

VIcentiæ *Ditio* sequitur, cuius Ager ut amœnissimus: ita Vini, Frugum, aliarumque rerum fertilissimus: præcipue Mororum, quorum frondibus Bombyces aluntur. Haud procul Vrbe duæ nobiles Lapidicinæ, in Monte, qui *Cornelius* Latinis, vulgo *Covelo*. Sunt & Marmorum in Valdanio vico. Vrbs ab *Tuscis*, vel, ut scribit Trogus, ab *Gallis* condita, sequenti ævo in fide diu stetit *Populi Romani*, usque ad *Attilæ* tempora, a quo vastata, post in *Gothorum:* inde in *Langbardorum*, postremo in *Italiæ Regum* fuit potestate. Ijs pulsis, libertate sua sub auctoritate *Imperij Romani* est usa, usque ad Frederici II Imp. principatum, a quo direpta crematagque varios habuit Dominos, *Carrarienses* Patavinos, *Scaligeros* Veronenses, *Galeatios* Mediolanenses: *Venetos*. Tandem *Maximiliani I Imperatoris* armis infestata, eiusque fidei subiecta, *Venetis* ad extremum est reddita. Vrbs ipsa Trogo, Pomponio, Tacito, alijsque dicitur *Vicentia*. *Vicetia* Plin. & Antonino: *Bisetia* & *Bitetia* Æliano, Οὐικέντια, Ptolemæo: vulgo *Vicenza*. Sita juxta radices collis, duobus amnibus, qui navigabiles, Rerone & Bachilione inæqualiter divisa. Non usque adeo elegans & magna: sed populosa, rerumque omnium copia abundans. Quatuor ibi notatu digna, Palatium Prætoris magnificum: Pons unius Arcus; Saxum solidum Aræ majoris in Ecclesia D. Laurentii, stupendæ longitudinis: Theatrum denique, vulgo *L'Academia*. Cœnobium ibidem D. Coronæ, ubi pulcerrima Bibliotheca. Incolæ ingeniis sunt vividi: ad litteras, militiam, mercaturam promtissimi, faciendæ rei perpetuo sudantes: splendide vivunt, honeste vestiuntur. Episcopatus gaudet dignitate. Porro in *Vicentinorum* ditione Opida sunt *Marostica* celebre & divitiis affluens Opidum. *Brendulum* divitiis, nobilitate ac frequentia nobile: *Lenicum* cum opibus & multitudine, ac nobilitate, tum amplitudine, multis Italiæ Civitatibus par. Est & sexto supra Vicentiam lapide, Austrum versus, pagus, & Castellum *Custodia*, quod ibi quondam noxij homines custodiri consuerint in vastis Latomiis, ad cædendos ædificiis faciundis lapides.

Vrbes & Opida.

Patavij Ditio.

Regio.
Situs.
Soli fertilitas.

SVpereſt *Ager Patavinus* nobis in hac Tabula describendus. Hic apud Bernardinũ Scardeonium describitur his terminis: *A meridie Athesis Fluvius procurrit; a Septentrione Muso amnis parvus dilabitur: ab Oriente æstuaria Venetiarum: ab Occidente vero Colles sunt Euganei & Ager Vincentinus. Patet omnis hic circuitus* CLXXX P. M. *in quo Sexcentæ & quadraginta septem Villæ seu Pagi.* Dicere solitus scribitur ab Cœlio Rhodigino Constantinus Palæologus: *nisi scirem a sanctissimis viris affirmari, in Oriente Paradisum esse, arbitrari me non alibi eum reperiri posse, quam in persuavi Patavina amœnitate.* *Ager* Frumenti, variorum Fructuum, Vini etiam generosissimi ferax: unde Martialis: *Pictaque pampineis Euganea arva jugis.* Venationibus insuper, Aucupijs & Piscationibus frequens. Mirabilem rerum omnium copiam Incolæ triviali celebrant proverbio: *Bologna la grassa,*

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [518] - 516
PUBLIC DOMAIN

grassa, *Padova la passa*. Vrbs perpetuo amica sociaque Populi Romani, uti patet ex Livii libro XLI, & Marci Tullii Philippicis, Colonia deducta multo meliore fuit conditione, quam aliæ Coloniæ: Nam Patavinis jus etiam suffragiorum datum legitur, tanquam Civibus Romanis. Capta direptaque cum aliis ab Attilla Hunnorum Rege, annisque centum post à Langbardis, qui & igne crémarunt, cum Caroli Magni Principatu, partim sub Regibus cœpit esse *Italiæ*, Francisque Cæsaribus: partim sub Berengariis: sui tandem juris quodam-modo facta imperante Othone I. Prætorem ex suis creavit & Populi Præfectum. Duravit hæc Reipubl. forma usque ad *Fridericum* II, cuius jussu auspiciisque Vrbem occupavit *Actiolinus Romanus*: post quem Dominos habuit *Carriarienses*, *Scaligeros*, *Galeatios*, & circa annum ab Christo nato MCCCCV *Venetos*: quibus adhuc paret, tamquam pia Mater, præ senio virium non satis compos, piæ filiæ (nam *Patavinorum Colonia*, *Venetiæ*) non tam imperio, quam ministerio regenda. *Patavium* Civitas antiquissima, flos & decus Vrbium, quascumque tellus Itala continet, Πατανιον Pt. hodie *Padua*. Ptol. etiam alio loco *Batobium* nominatur. Nomen natum quidam putant a *Padi* vel *Paludum* vicinitate: sicque dictum quasi *Padavium*: nonnulli a *petendo*, quod avem Antenor, Vrbis conditor, telo periverit: Incertis conjecturis. Condidisse memoratur Antenor Troia profugus. Sita est Vrbs loco fertili & plano: placidissima Cœli fruens temperie, summa Soli bonitate, Euganeorum Montium amœnitate, Alpium Marisque vicinitate beatissima. Perfluit eam Brenta amnis. Ambitus duplex hodie, olim triplex: Exterior sex millia ducentosque passus continet, cum VI Portis magnificis: Interior tria millia passuum altissimus, superne deambulacrum habens perpetuum. Magnifica porro, splendida, rebus omnibus, quæ ad vitam necessariæ, adfluens: Silice strata: Fossis, Vallisque & Propugnaculis undique bene tuta: Ædificia habet Sacra, Profana, Publica; Privataque magnifica & sumtuosa Monastetia Virorum sunt XXIII & XLIX Virginum Collegia. Palatium ibi Henrici Imp. opus, in quo Ius dicitur: tota Italia nominatissimum, nullis fultum columnis, plumbo tectum. Curia insuper publici consilii, cum Porticu, columnis marmoreis suffulta. Saxo constructa, plumbeis item laminis intecta; Fora maxima sunt V: Pontes XXIX, ex lapide, fornicati, supra Brentam. Porticus amplissimæ: Areæ spaciosissimæ: Nosocomia III: Xenodochia totidem. Est & Orphanotrophium. Domorum quatuor millia hodie suo ambitu complectitur. Incolæ summis præditi sunt ingeniis ad arma, litteras, omniumque virtutum studia prompti. Nobilitarunt Patavium ortu suo Titus Livius, C. Valerius, Flaccus, L. Aruntius Stella, & innumerabiles alii. Academiam habet Patavium nobilem, quæ Natales suos debet Carolo Magno Imperatori, vel, ut aliis placet, Friderico III adolescentiam Vrbano IV P. maturitatem inlustrissimæ Venetorum Reipublicæ. Videre ibidem est Bibliothecas varias, Græcis Latinisque libris abunde instructas: unam apud S. Ioannem in Viridario: alteram, apud S. Iustinam: tertiam apud S. Antonium. Adeo vero Fluminibus irrigatur hæc Regio, ut maximo Incolarum commodo & utilitate, nullus agrestis vicus ultra V. pass. Millia a Fulmine distet.

Vrbs & Ostia

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [519] - 517
PUBLIC DOMAIN

Regio & unde dicta. Situs.

SEQUUNTUR apud Merc. *Forum Julij*, & *Istria* cum alijs regionibus. Nomen primæ Regioni vel ab *Foro Iulio*, Vrbe primaria, vel ut alii volunt, ab *Iulio Cæsare*, qui aliquot Legiones hac adversus Germanos duxerit. Italis hodie *Friuli*; Germanis, *Friaul*: Venetis aliisque *Patria* nuncupatur. *Aquileiensem* etiam appellatam fuisse patet ex Historiis. Fines huic Regioni ab Ortu Istria: ab Aquilone, Montes lapidei: qua Occasus, Alpes Vindelicæ Noricæque: qua Auster, Sinus Hadriaticus. Beant regionem Cœlum temperatum, aer salubris, Campi lati, irrigui, fructuumque omnigenorum fertiles: Prata nitidissima: Pascua Pecoribus gratissima: item Vites Vina generantes generosissima: Silvæ quoque tam materia cædenda, quam venationibus munificæ: Montes Metallorum, Marmorumque variorum, nec non preciosorum lapidum feraces. Inhabitarunt primum hanc regionem *Euganei*, inde successu temporis *Veneti*, mox *Galli*: postea sub *Populi Romani* fuit imperio, cuius majestate inclinante in *Langbardorum* venit potestatem. Iis successerunt *Imperatoris*, his *Berengarij*: quibus excisis in ditionem rediit *Imperij Romani*. Donavit bonam ejus portionem *Aquileiensi Ecclesiæ* Otho Imp. reliquamque cum Istria Conradus. Fecerunt tandem sui juris *Veneti*, circa annum CIↃCCCCXX, qui hodieque ibi dominantur: licet pleraque *Comitibus Dominisque* subsit peculiaribus. Metropolis huius regionis *Vtinum*, vulgo *Vdene*: Germanis *Weyden*. Leander arbitratur antiquum esse opidum, eiusque mentionem fieri apud Plinium. Niger credit Ptol. aliorumque *Forum Julium* esse: non bene. Quidquid statuendum sit de prima origine, Vrbs est ampla & magnifica: rebus omnibus necessariis adfluens. Ambitus eius milliarium est quinque. Veneti hodie Remp. regunt missis eo præsidibus quos *Locumtenentes* vocant. Civium in ea numerus est XVI millium. Sunt & aliæ Vrbes: *Aquileia*, *Aquilegia* vulgo: *Aglar* Germanis. Sita ad Natisonem fl. Vrbs olim fuit ampla, copiosa, Mœnibus firmissima: Templis, magnifico Theatro, aliisque operibus publicis & privatis supra modum ornata. Hodie infrequens est Colonis, & ad solitudinem propemodum perducta; quæ quondam summo fuit splendore, summaque amplitudine. Fidem sequuta legitur constantissime *Imperij Romani* usque ad *Attilæ* Hunnotum Regis tempora: a quo totum obsessa triennium magna Annonæ inopia laborans, tandem capta est & vastata, obtruncatis XXX fere septem hominum, qui in eo degebant, millibus: reliquis Gradus insulam fuga elapsis. Post ab *Narsete* restituta, in *Langbardorum* aliquandiu fuit potestate, usque ad Caroli Mag. in Italiam adventum; ex quo *Italiæ Regibus*, deinde *Imperatoribus* paruit. Post sub ditione *Patriarcharum* esse cœpit: ab iis ad *Venetos* venit, sub quibus jam nunc pace alta & tranquillitate fruitur. Ceterum Patriarchatui Aquilegiensi subsunt Episcopatus hi: *Concordia*, *Pola*, *Parentium*, *Triestinensis* vel *Tergestinensis*, *Comaclensis* vel *Petenensis*, *Justinopolitanus*, *Madriensis*, *Civitatis Novæ*, vel *Emonensis*. Reliquos quære Tabula secunda Lombardiæ. Gradensi vero *Castellanensis* vel *Venetiarum* Episcop. *Tercellanensis*, *Equilensis* vel *Eusulanus*, *Capruliensis*, *Clodiensis*, *Civitatis Novæ*. *Goritiæ*

Cæli temperies. Soli fertilitas.

Imperium majorum.

Vrbes.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [520] - 518
PUBLIC DOMAIN

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [521] - 519
PUBLIC DOMAIN

Goritia, judicio Leandri, *Julium Carnicum* Antonino & Ptol. Alij de *Iulio Carnico* aliter ſtatuerunt. Amaſæus lib. de Venet. finib. *Goritiam* notat, ubi quondam *Noreia*: *Noritiam* Candidus. *Goritia* ſuos habet Principes, qui Ducibus Auſtriæ parent. Opidum eſt opibus & nobilitate clarum. *Portus Gruarius*, Plin. *Portus Romatinus*: *Spilimbergum*, natura loci opereque munitiſſimum: *Maranum* frequentia divitiiſque clarum: *Mons Falconis* nobile diveſque Opidum. Eſt & *Palma* Civitas & Arx rotunda a Venetis exſtructa anno CIↃIↃXCIII., cuius fundamentis ſubſtrati ſunt nummi, cum hac inſcriptione: Parte una, *Paſcale Ciconia Duce Venetorum, an. Dom.* CIↃIↃXCIII. Parte altera: *Fori Iulij, Italiæ Chriſtianæ Fidei propugnaculum.* Reliqua minorum gentium Opida prætereo. Flumina ad hanc regionem pertinent, *Romantinum*, *Tilaventum*, *Sontius*, *Frigidus*, *Natiſo*, *Alſa*, *Turrus*, alia. Indigenæ ad humanitatis Artes, Mercaturam aliaque honeſta ſtudia aptiſſimi.

Flumina.

Iſtria.

FORO Julij ſuccedit *Iſtria*, Latinis Græciſque Scriptoribus ſatis nota: nomen hodie ſervans: Germanis *Hiſter-reich*, quaſi *Iſtriæ Regnum*, dicta. *Iapydiam* quondam fuiſſe nuncupatam, indicat non obſcure Pl. *Peninſulæ* formam refert: pleraque, inter duos ſinus Tergeſtinum & Carnarium, Mari cincta Hadriatico: ab Septentrione Alpibus munita Carnicis & Noricis; ab Occaſu anteaquam in Mare excurrere incipiat, Formionem habens amnem, Arſiam vero fl. ab Ortu. Latitudo XL P. M. Ambitus, CXXII, ab Formione, quem dixi, ad Fanaticum uſque promontorium, vel intimum, Carnarij ſinus angulum extenſa. Tota regio aſperior eſt; collibus tamen potius, quam Montibus ornata: qui Vini, Olei, aliorumque Fructuum feraces: Frumenti ceterorumque Leguminum infœcundiores: exceptis Agris *Piſcino* & *Humagio*. Mons ibi eſt, qui *Major* vulgo, benignus Herbarum Simplicium, quas avide extranei quæſitum huc properant Medici genitor. Salem *Iſtria* abunde præbet. Saxifodinę ibi non inutiles. In Rovinienſi agro Marmor cęditur, quod *Iſtricum* dicitur, maximi per Italiam precij. Porro Iſtria ex parte Venetorum eſt, ex parte Auſtriacorum. Specialiora videamus. Per oram incedenti occurrit ſtatim *Juſtinopolis*, Vrbs Cherſoneſi primaria. Sic doctis vocatur, quę vulgo *Cabo d'Iſtria*. Nomen prius ab *Juſtino* Imp. Poſteriore deinceps nomine cœpit dici, quod Foro Iulio egreſſis in capite adituque Regionis occurrat. Parvam occupat inſulam, quæ paſſ. longa mille, latitudine modica: trino teli jactu diviſa ab Continenti, cui jungitur pontibus, qui verſatiles. Arcem habet in medio, quatuor munitam turribus. In *Venetorum* hodie eſt, ditione. Succedit in ora quinto fere lapide Caſtellum *Inſula*: Continenti ponte lapideo nexum. Sequitur mox *Uranum*, Italis *Caſtellatium*, & poſtea *Caſtillerium*, vulgo *Caſtelier*. Quingentis hinc paſſibus ad *D. Simonem* devenitur: inde millia V *Piranum* abeſt: totidem hinc *Salvorium*: pari propemodum intervallo *Vinacum*. Ab Vinaco millia duo numerantur ad *D. Peregrinum*: hinc ad *D. Ioannem della Carne* paſſ. mille: totidemque dein ad *S. Laurentium* vulgo *di Daila*: mox ad alterum lapidem ipſa *Daila* & ad tertium *Civitas Nova*, olim *Æmonia*. poſt *Quietum* fl. tria mill. ſunt ad *Portum Cerverium*. Viſitur quarto inde lapide *Parentium* civitas, hodie *Parenzo*. Sequitur mox Opidum *Orſer*, Latinis *Vrſerium*. Superato *Lamo*, *Rovinium*:

Regio.

Ager.

Salubritas.

Fodinæ.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [522] - 520
PUBLIC DOMAIN

Rovinium: tum mox quæ vulgo *Le Colonne*, *Porteſuol*, *Mutazzo:* indeque promontorium *Ciſanum*. *Muratio Phaſaniam* tria ſunt millia, hinc ad *Vallem Bandoniam*, duo, totidemque ad *Marcodainum*: tria inde ad *Portum Polæ*. Conſpiciendam deinde ſe præbet in alto difficilique monte Vrbs Epiſcopalis *Pola* priſcum nomen retinens. In ſolo plano ſita, Tergeſte millibus circiter C abeſt: Ancona, trajectu maris Hadriatici, mill. ccxx. *Iſtriæ Flumina.* fluvii ſunt: *Riſanus*, *Draconia*, *Quietus*, *Lemus*, *Arſia*. Silvæ etiam ſunt, tum aliis uſibus, tum ad naves exſtruendas materiam affatim ſubminiſtrantes. Incolæ re ſunt tenuiore Venetis omnem negotiationem ad ſe trahentibus. De *Windorum Marchia* infra dicendum erit, eoque de ea ſcribere hic ſuperſedebo. De *Karſtia* & *Cilia Comitatu* vix habeo quod ſcribam: pauca de *Carniola* ſubiiciam. *Silvæ.*

Carniola.

CARNIOLA a *Carnis* populis, quemadmodum & Carinthia nomen obtinuit. De his Volaterranus Geographiæ lib. II. Supra Iſtros *Carni* ſunt, lata regio, a Foro-Iulienſibus incipiens, atque ad montana pertinens. Regio ipſa Carniolæ montoſa licet & Alpeſtris, quemadmodum & reliquæ hujus tractus Provinciæ: Vini tamen, Olei, Fructuum ac Frumenti hinc inde copiam profert. *Carniolam* autem duplicem ſtatuunt: *Siccam* ſcilicet, quæ aquarum indiga eſt: alteram irriguam, in qua *Savus* fl. ortum habet, & *Nauportus* qui *Labatus* hodie dicitur, & alii plures flu. *Ducatus titulo* ornata eſt. Vrbs primaria *Labacum* ejuſdem cum fl. nominis. Nonnulli *Goritiam* in Carniola collocant, quam nos ſupra in Foro Iulii recenſuimus. In Læva Sontii ripa ſurſum propugnacula reperiuntur bina, quondam a Venetis ad tutelam fl. condita, ne Turcarum excurſionibus hac, uti prius, pateret via. Reliquæ, quæ hic recenſentur in Foro Iulio a nobis commemoratæ ſunt. Porro in hac regione Lacus eſt, qui ſingulis annis Meſſem, Piſcationem & Venationem præbet. Adcolæ *Zirckniтzerzee* nominant ab Opido *Zirckniтz*, quod in ejus ora ſitum. Sed libet eius deſcriptionem paullo accuratius ex Georgio VVernhero hic deſcribere: Clauditur is circumquaque Montibus: patet ad ſeſquimilliarium, minus laxa latitudine. Ex montibus circumpoſitis rivi quidam ignobiles procurrunt ſuo quiſque alveolo: ab Orientali quidem plaga tres, ab Auſtrali v. Singuli quo longius fluunt, hoc minus ſcatent aquis, terra nimirum ipſos conbibente, donec poſtremo abſorbeantur ſcrobibus ſaxeis, ita natis, ut humano opere exciſæ videri poſſent. Itaque quacumque pateat locus, diffunduntur aquæ, & Lacum efficiunt. Hæ aquæ non minus fere celeriter recedunt, quam acceſſerunt, ſed non per ſcrobes illas tantum, ſed univerſa pene terra eas non aliter recipiente, quam ſi per cribrum diffunderentur. Quod cum fieri ſentiunt adcolæ, continuo grandioribus ejus meatibus, quoad fieri poteſt, obſtructis, agminatim advolant ad piſcationem, quæ ipſis non modo jucunda, ſed etiam perfructuoſa eſt. Nam hi piſces ſale conditi magna copia ad vicinos exportantur. Porro ſiccato lacu fit Meſſis, qua parte ſolum conſitum, & idem rurſus conſeritur, antequam inundet. Graminis ita eſt ferax, ut poſt vigeſimum diem ſecari ſoleat. Quis hic ludentis Naturæ miracula non ſuſpiciat, ſed de his hactenus, ad reliqua pergamus. *Regio & unde dicta.* *Soli fertilitas.* *Vrbes.* *Lacus.*

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [523] - 521
PUBLIC DOMAIN

Regio.
Nomina & unde deducta.
Situs.
Soli fertilitas.

SEQUITUR *Tuſcia*, antiquis Scriptoribus tribus præcipuè nominibus celebrata: *Tyrrhenia*, *Etruria*, *Tuſcia*: Ex his tribus poſtremum ſane hodieque retinet. *Toſcana* namque vulgo audit. Fines eius ſunt ad Meridiem Mare Inferum, ſive Tyrrhenum; ad Septentrionem Mons Apenninus, ubi Vmbria & Galliæ Togatæ pars: ad Occaſum Liguria, a qua Macra fl. diſterminatur: ad Ortum Tiberis. Terra ipſa qua Mari propior, planior eſt, oræque ſpectatu jucundiſſimæ; intus montoſior: univerſim pulcra, nobilis, nullique Italiæ Regioni ſua beatitudine poſtponenda. Latos lætoſque aperit Campos, rerum omnium fertiles; amœniſſimas Valles, Montes, Colleſque, Prædijs, Hortis, Arboribus, præcipue Malis Medicis Citreiſque conſitis, nitentes. Vinetis abundat *Vina* producentibus generoſiſſima. Veteres Jncolæ univerſim dicti quondam *Tyrrheni*, *Etruſci*, *Tuſci*. Cum *Tuſcis* jam inde ab Romuli tempore Populus Romanus bellum gerere cœpit, perpetuoque temporum tractu geſſit, adeo ut, rebus ad periculoſiſsimum ſtatum adductis, ſæpe Dictatore contra ipſos fuerit opus. Anno Vrbis CCCCLXXIV Vulſinienſibus & Vulcientibus florentiſsimis *Etruſcorum* Populis victis per Ti. Coruncanium Coſ. Romano Imperio ſunt adjecti, atque ea parte Imperium ad Arnum uſque eſt propagatum. Neque poſt id tempus juſtum cum *Tuſcis* bellum fuiſſe geſtum memoratur. Ita ſubjugati conſtanter in fide Populi Romani manſerunt. Inclinantibus Romanorum rebus, varias ſunt Calamitates paſſi ab *Gotthis*, *Langbardis*, *Hungaris*, alijs. Eo tandem ventum eſt, ut *Etruria* nunc, majorem partem, *Magno Etruriæ pareat Duci*, ſub cuius Imperio nobiliſſimæ ſunt *Florentia*, *Piſæ*, *Sena*, *Pratum*, *Piſtorium*, *Volaterræ*, *Mons Politianus*, *Aretium*, *Cortona*, *Peſcia*, *Pientia*, *Mons Alcinus*, *Liburnum*, *Plumbinum*, aliaque quam plurima Opida. Ad *Summum Pontificem* pertinet *Patrimonium* quod vocant S. *Patri*. Id ab Amne Peſcia & a S. Quirico capit initium, & ad Caparanum uſque Caſtrum in novo Latio non procul ab Liri fl. producitur. Ditionis *Hiſpaniarum Regis* ſunt *Pontremulum* juxta Macræ fl. fontem, quod olim Ducum fuit Mediolanenſium, deinde *Portus Herculis*, *Orbetellum*, *Mons Argentarius*, & *Plumbini Arx*, *Carfeniana* ſeu *Graſiniana Vallis*, ſub *Apennino* ultra citraque *Serciam* Amnem poſita, in qua Caſtellum Novum eſt Granſinianum, cum plurimis alijs Caſtellis Viciſque, ſub poteſtate eſt *Ducis Ferrarienſis*. *Sarzana* apud Macram fl. ad *Genuenſes* ſpectat. *Maſſa* & *Carraria* particularium ſunt *Marchionum*, qui earum Titulis decorantur: Alia quoque ſunt Opida, Romanis quibuſdam Proceribus ſubiecta, inter quæ *Bracianum Vrſinis* Ducatus Titulum præſtat. In *Tuſcia* porro hæ ſunt Vrbes maxime præ cæteris memorabiles: *Piſa* Vrbs ſtupendæ vetuſtatis, *Piſæ* Trogo & aliis. Incolæ ſingulari valent memoria: quod Vrbs craſſiore fruatur aere. Jacet inter Amnes Auſerem & Arnum, ut Strabo Pliniusque notant. Hodie Arnus per eam fluit, tribus ornatus Pontibus. Vetuſtatem eius & Nobilitatem celebrat Dionyſius Halic. lib. 1. Connumerari ſolitam primis XII *Etruriæ* Vrbibus tradunt alii.

Imperium majorum.

Vrbes.

Piſæ

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [524] - 522
PUBLIC DOMAIN

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [525] - 523
PUBLIC DOMAIN

Piſæ Magnus Etruriæ Dux ſæpe moratur, & in ea Domicilium habent Equites D. Stephani, ab Magno Duce inſtituti. Primarium Templum quod *Domum* vocant, ambitum habens 1ɔxl paſſuum, columniſque ſubnixum lxx, & ſplendidas Præſulis ædes ex ſpolijs ædificarunt *Piſani*, quæ devictis ad Panormum Saracenis retulerunt. Ager ſuburbicarius ſegetibus eſt percommodus: adeoque fertilis, ut *Etruriam* fere totam paſcat, & exteris etiam annonam non neget. Vina ibi notæ non admodum probæ: Pepones optimi. *Luca*: *Tuſcis Delitium*, *Tuſci laus inclyta Cœli*, inquit de ea Iul. Scaliger. *Luca* Latinis Græciſque Scriptoribus notiſſima: Strab. & Ptol. *Luca*. Nomen retinet, litteris omnibus; Vrbs, Templis & Ædificijs ſplendida popu-loque frequens, jacet in planicie; Collibus undique circumdata; Mœnibus eſt firmiſſima, quadrato ſtrata ſilice, ſpacio parvo, ſed Civibus arta & negociationum plena. Incolæ lauti ſunt, prudentes, ingenioſi: quique libertatem diu ſapientiſſime conſervarunt integram, licet finitimorum bellis haud raro petiti. *Piſtorium* hodie *Piſtoia*, Mœnibus cincta auctaque plurimum legitur ab Deſiderio Langbardorum Rege: iiſdem poſt nudata, foſſis impletis & undique complanatis, omnique agro inter Florentinos & Lucenſes diviſo; Tandem Florentini totam ſuæ ſubjecerunt ditioni. *Florentia*, Etruriæ caput & Metropolis. Hodie vulgo *Fiorenza*, vel *Firenza*. *Florentia* nomen id habere putatur vel ab *Flore*, cui ob felicitatem florentemque fortunam ſimilis: vel ob *Florida* excellentiaque Incolarum ingenia: vel denique quod ab Roma deducta eſſet omnium Vrbium florentiſſima. Ambitum habens ſex millium, ſupra nonaginta millia continens Incolarum, æquali loco jacet ad Arnum, quo interſecatur, quatuor eximiis conjuncta Pontibus, ſilice quadrato ſtrata, latis ornata Plateis, Collibus cincta eſt Theatri inſtar ab Oriente & Septentrione amœniſſimis, quique undique fructiferis veſtiti arboribus: qua Occidens eſt pulcram habet planiciem: Cœli regione inter Aretium & Piſam media miſtaque: quarum Vrbium prior acutiſſima fert ingenia, altera homines memoria valentes ſingulari. Munit eam contra vim externam hoſtiumque incurſiones brachiis aliquot ſuis Apenninus. Splendore & elegantia ſumma eſt: ut voce incertoque vulgi ſermone feratur, *Fiorenza la bella*, *totiuſque flos Italiæ*: Multa hic cum ſacra tum prophana publica ædificia; quæ brevitatis ſtudio prætereo. Incolæ acuti, graves, facundi, bonarum artium ſtudioſi. Pecuniæ ſunt ſtudioſiores, cuius conquirendæ deſiderio in ultimis etiam terris negotiantur. Mulieres forma pudicitiaque præſtantes, earumque, ut & Virorum, Veſtitus ſupra modum egregius & decorus. *Volaterra*, Οὐολατέῤῥαι Ptol. *Aqua Volaterræ* Itinerariæ Tabulæ, Difficili aſperoque jugo eſt impoſita. Mœnia quadratis conſtant Lapidibus, longitudinis ſenum fere pedum; qui eleganter & adfabre abſque bitumine compoſiti. Quinis in Vrbem portis aditus datur: pro ſingulis Fons eximius aquas ejaculatur puriſſimas. Antiquitatem eius arguunt Muri, quibus adhuc cingitur, Sepulcra, Epitaphia litteris Etruſcis poſita, Veterrimæ ex Marmore Statuæ, Lapides elaborati, qui indies hic eruuntur, & alia.

Sanè

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [526] - 524
PUBLIC DOMAIN

Sena Ptol. *Sena Julia* Itinerariæ Tabulæ: vulgo *Siena*, Roma distans 100cc stadiis edito sita est loco, cis Arbiam, flexu sinuoso propter Montis dorsum, lateribus angustior & proclivior, tria habens quasi cornua: quorum quod Meridiem spectat, latius est iis, quæ ad Ortum sunt & Occasum. Cælo utitur benigno & salubri, nisi quod subinde noxiis infestetur ventis: Aere temperatissimo. *Italiæ delitias* multi vocant Poetæ: Strata est *Sena* latere coctili, plateis recta & longa, alta Turribus. Frequentia nitet nobilium Ædificiorum. Cives cum suavissimis, tum elegantissimis sunt moribus: maximaque humanitate, erga exteros etiam præditi: quæstui dediti & civilis vitæ muneribus. *Perusia* Ptol. *Perusium* Eutropio & Itinerariæ Tabulæ. Hodie *Berugia Italis*. Colli insidet Apennini: natura loci permunita. Ædificia habet cum publica, tum priuata, valde nobilia, ampla, excelsa. *Viterbium* jacet speciosо spaciosoque loco, jugis Cyminiis a tergo imminentibus; Lapide quadrato ædificata: Turribus plena. Inter opera publica Fons est insignis, & maxima cum admiratione copiosus. Vrbicarius illi Ager bonus & fertilis: Vino abundans & Frugibus, *Lacus* in Etruria visuntur non pauci. *Trasumenus* Livio aliisque, *Trasimenus* Silio, hodie ab urbe vicina *Lago de Perugia*. *Aprilis Lacus* Antonino, hodie *Fangosa Palude*, *Marinus* qui & *Salsus*, *Lago d'Orbitello*, vernacule *Lacius Vadimonis: Ciminius: Volsinienſis: Sabatus: Palus Bientina: Ciana*. Fluvijs scatet piscium optimorum fœcundissimis, qui sunt *Laventia, Frigidus, Anser, Arnus, Cecinna, Cornia, Alma, Brutius, Vmbro, Osa, Albengia, Floris, Martha, Minio, Eris, Vacina, Sanguinaria, Aron*, & alii nonnulli. Habet & salubertima Balnea, nobilissimas Thermas, aliasque Aquas mirabili præditas virtute. Montes hic tese offerunt cum alii, tum *Ciminus* Livio Vibioque notus: nec non Virgilio. *Soracte* Plin. *Monte de S. Silvestro* hodie. *Fesulanos Montes* habet etiam in Etruria Orosius: *Cortonenses* etiam ibidem sunt ad Septentrionem Trasumeni Lacus. Silvæ, *Volsinienſium Lucus, Silva Ciminia, Mœsia*. Academias habet *Pisis, Sena, & Perusia*. Bibliothecas item varias, *Pisæ* apud Dominicanos: *Lucæ* apud Franciscanos: In Vrbe Florentina vero: Senæ & Perusiæ. Etruscos porro gentem Italiæ opulentissimam Armis, Iuribus, Pecunia esse aiunt Livius & Diodorus. Ceremoniis maxime semper addictos fuisse, constat ex antiquis Scriptoribus, ut qui Sacrificia, Divinationes, Auguriaque primi Italorum invenerint, eaq; Romanis tradiderint, Tullio de Divinatione, aliisque notantibus. Episcopatus Tusciæ hi commemorantur a Mercatore, *Nepesinus, Castellanensis, Montis Falconis, Viterbiensis, Suavensis, Soano* opinor: *Castellanus, Vulterranus, Senensis* Archiep. *Fesulanus, Zarzanensis, Sutri, Ortanensis, Cornetanensis, Tuscanensis, Clusinus, Aretinas, Pientinensis, Pontito* forte, *Pistorienſis, Binensis, Corthonensis, Civitatensis, Balneorigensis, Vrbevetanus, Castrensis, Perusinus, Grosetanus, Lucanus, Florentinus*, Arch. *Lunensis: Pisa* Archiep. cui subsunt *Messanensis, Civitanensis* & reliqui Episcopatus in Corsica.

Lacus.

Flumina.

Montes.

Silvæ.

Academiæ.

Bibliothecæ.

Mores.

Regio, & unde dicta.

MARCHIA vel *Marka Anconitana* ab Langbardis nomen accepit, ab *Ancone* Emporio celeberrimo, quod ſedem & domicilium dabat Marchionibus univerſæ regionis, Dominis & Moderatoribus. *Picenum* nominatur Livio, & aliis.

Situs.

Conregionales Picentibus ſunt ad Meridiem quidem Sabini, Vilumbri, Vmbri cum Apennino Monte: ad Occidentem Galli Ciſalpini cum Iſauro fluvio: qua Septentrio eſt, Sinus illos pulſat Adriaticus: in Orientali limite ſtatuendo variatur. Plinius Aternum ponit amnem & Anconem: Ptol. Matrinum fl. cum Ancone. Novitii, in quibus Princeps Leander, Truentum ſignat Finitorem inter hos & Præturianos.

Soli fertilitas.

Ager Picens (ut cum Livio loquar) rerum omnino fertilis: Fructibus tamen lignarijs, quam frumentarijs, præſtantior. Nobiliſſimum Vinum ad Sifolum Opidum colligitur, quod Plinius *Anconitani Vini* celebrat nomine.

Imperium majorum.

Regio majore ex parte ſub ditione ſummi eſt Pontificis: cuius in ea ſunt *Ancona, Recanatum, Fanum D. Mariæ Laureti, Camerinum, Fanum Fortunæ, Tolentinum, Firmum, Macerata*, & alia quædam Opida: *Eugubium, Caglium, Forum Sempronij, S. Leo, Senogallia, Vrbinum*, aliaque nonnulla ſub aliorum ſunt Principatu.

Vrbes.

Vrbs eius primaria *Ancona, Ancon* Ptol. Hodie nomen retinet: quod impoſitum Vrbi ab oræ ibi flexu, Cubiti formam efficiente. Oppoſita Promontorio Cumero, Mari ſuoq; Portu clauditur à Septentrione: Portis porro propugnaculis muriſque undique munitiſſima. Pontificum præſertim Romanorum induſtria. Portum imprimis habet, qui natura arteque validus: aditu peroportunus: multarum navium capax: ab Trajano Cæſare exſtructus. Propugnaculis Vrbs ſex ſuperbit, quæ omnia ſuis tormentis bene inſtructa. Continua Græcorum, Illyricorum, Pannonum, imo totius Europæ mercatura præſignis, viis longiſſimis ſed anguſtis, frequens habitatur. Ager ſuburbicarius, rerum omnium & Vini eſt fertilis. Sunt præterea *Firmium*, hodie *Firmo. Firmianus* fuit *Cœlius Lactantius.* Vrbs vetus eſt, *Ricinetum, Reccanoto*, vel *Recunati*, vel *Ricanati* Italis hodie; Emporium eſt celeberrimum, venientibus eo bis ad Nundinas, ſtatis, anni temporibus, ex tota Europa Aſiaque pleraque Mercatoribus. Stupenda *Helviæ Ricinæ* veſtigia paſſim in itinere per agros monſtrantur, inter alia lateritium Amphitheatrum ingens in ripa fluminis Potentiæ, aliaque magnorum ædificiorum rudera. *Auximum* antiqua & Epiſcopalis Civitas, vulgo *Oſmo, Oximum* Livio. Summam loci antiquitatem teſtantur paſſim plurima nuper reperta hic Epitaphia & Elogia. *Fabrianum*, Latine ſcribentibus *Faberiana*: Opidum quatuor nobiliſſimis Italiæ Caſtellis ob ædificiorum ſplendorem connumerari ſolitum. Opificum Tabernis frequens: quæ ita diſtributæ ſunt, ut Vici ſinguli proprias habeant uno in loco, Fabri ſuas, Calceolarij ſuas, Cartarii ſuas. *Senogallia* Vrbs Epiſcopalis. *Senam* prius appellatam fuiſſe patet ex Polybio & aliis. Deinde *Senogallia* cœpit audire. Hodie *Sinigaglia* vel *Sinegalia*: Opidum Cœlum habet grave. Parvum ab Occaſu Miſa fl. adluitur: muro validum lateritio, valde craſſo, vallo item & propugnaculis. Penuria laborat propter Maris vicinitatem aquarum dulcium: importatis uti coacta. *Fanum* opidum Epiſcopale non magnum, in monte ſitum, vulgo *Fano, Fanum Fortunæ* Tacito & Ptolemæo *Fanis*

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [528] - 526
PUBLIC DOMAIN

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [529] - 527

PUBLIC DOMAIN

Fani, quod ibi Fortunæ sumptuosissimum olim dedicatum, adhuc magna monstrantur vestigia. Visitur ibidem Arcus ex marmore, sumtuoso nobilique opere factus, altus cubitos xxx. latus x x. Fastigio, quod mirabili arte elaboratum concidit. insculptum legitur Constantino Imperatori Elogium, quod apud alios. Adluitur ab Argilla fl. *Forum Sempronii*, nunc *Fossumbrunum*, *Fossumbruno* Opidum Episcopale, Vestigia ibi Antiquitatis quamplurima, præter Aquæductus, Vias Silicatas, Columnas & alia. Marmora multa cernuntur disjecta cũ antiquis Inscriptionibus quæ ab aliis collecta. *Pisaurum* Vrbs Episcopalis. hodie *Pesaro*. Emporium Italiæ celebre, mercimonijs dives, amplũ splendidum, pulchris ædificijs ornatum. *Vrbinum* alto sitũ Monte & inæquali loco inter eosdem amnes; Vrbs est lautissima, splendideque satis ædificata, bono & fœcundo agro. Illustrat eam præcipue Bibliotheca, libris optimis & multis referta. In Piceno ad latus Montis Victoris Lacus invenitur fama nobilitatus: *Nursinum* dicunt. In eo Cacodæmones innatare Vulgus imperitum dictitat: quoniam aquæ perpetuis motibus salire, & vicissim subsidere cernuntur, equidem non sine ingenti illorum admiratione, qui causam ignorant. Flumina eam rigant *Truentus*, *Tronto* vulgo: *Castellanus*, *Asonus*, *Letus mortuus*, *Tenna*, *Chienus*, *Flastra*, *Letus vivus*, *Asinus*, *Potentia*, *Musón*, *Esinus*, *Misa*, *Sontinus*, *Cesanus*, *Metaurus*, *Cantianus*, *Boasus*, *Argila*. Inter Montes vero, præter *Furcas*, *Pescas*, *Auximus* est ab *Auximo* Vrbe, & *Corvus*, unde cum *Albula* & *Trugento* multi fluunt amnes per Marrucinos, Præcutianos, Marsos. Ceterum *Apenninus mons* hoc loco, ubi huic regioni imminet, editissimis jugis seipsum superat, Episcopatus hic sunt, *Asculanensis*, *Firmanus*, *Camerinensis*, *Auximanensis*, *Humanas*, *Anconitanus*, *Esinensis*, vel *Exinas*, *Senogalensis*, *Fanensis*, *Pisaurensis*, *Forosempronientus*, *Calliensis*, *Urbinas*, seu *S. Leonis*, *Macerateusis*, *Racanatensis*.

Lacus.

Montes.

Spoletinus Ducatus.

Regio.

Situs.

Soliqualitas.

SPOLETINUS *Ducatus*, vulgo *Ducato di Spoleto*, ab Vrbe *Spoleto* nomen habet, quæ olim Regia fuit Ducum Langbardorum. Olim *Vmbria*. Latissimos *Vmbriæ* fines olim habitos non obscure colligitur ex Strabone, qui Montem illi Apenninum & Hadriaticum Mare pro Limitibus adsignat. Longitudinem a Ravenna Otriculum vel ad Tiberim, per viam Flaminiam alii demonstrarunt, quo spatio CIↃIↃCL stadia continentur, vel milliaria CXXVII & semis. Regio nunc altis asperisque quasi horret montibus, nunc collibus vestitur, qui Vini, Olei, Ficuum, aliorumque Fructuum mirum quam fertiles: nunc denique amœnissimas pandit planicies, nihil non frugum abunde ferentes. Urbes *Ducatus Spoletini* sunt *Eugubium* ad Apennini radices positum: aditum præstante amœna pulcraque planicie. Sunt qui volunt esse, quod *Ingimium* Silio: *Iguvium* Cice. Ἰγούιον Ptol. Opidum pervetus, multis Antiquitatem suam testans hodieque vestigiis. Frequens hodie: Incolis industria summa lanariam negotiationem tractantibus. Ager Campestris partim, partim Collinus. Frumenti undique ferax. *Nuceria*, lateri item Apennini adhærens: *Nucerium* Tabulæ Itinerariæ. *Nocera* vulgo *Fulignum*, *Fuligno*, vernacule, sexaginta supra centum stadiis Perusia distans. *Fulginia* Silio Italico

Italico. *Tinna* dividitur flumine parvo & inglorio. In Foro Palatia sunt tria: in uno habitant VII *Viri Fulginates*, ad quos primum Civiles deferuntur Controversiæ Magistratu fungentes bimestri: in altero Prætor, qui graviores causas dijudicat, cuius munus sex durat menses: in tertio Gubernator, cui summa potestas Pontificis nomine tribuitur. *Assisium* ab *Asi* monte proximo dictum: *Æsisium* Ptol. *Æsium* Str. *Asceſi* vulgo & *Sisi*; Episcopatus dignitate claret. Patria est *D. Francisci*, qui Familiæ Minorum conditor: Templo ibi honestatus sumtuosissimo. Est hic Bibliotheca instructissima. *Mons Falco* opidum amœnis in collibus: Novum quidem, sed incolis frequens: quo *B. Clara*, Eremitarum Ordinis virgo, fertur orta. *Spoletum*, a quo *Ducatus Spoletini* nomen Vmbriæ tributum. Vulgo *Spoleto*, *Spoletium*, Str. & Pt. Situm est inæqualiter, partim in plano, partim in colle, cui & Arx insidet munitissima, ex vetusto quondam Amphitheatro, quod hic erat, facta. Vrbs hodie splendida est, & omnium rerum adfluit copia. Videre ibidem licet præter alia magni ævi ædificia & Antiquitates residuas Theatri fundamenta, vetustissimum extra Vrbem Concordiæ Fanum, Formas ibidem sublimes ac solidas aquæductuum, ex Apennini costis partim excisas, partim opere lateritio ex ima valle fornicibus in altum subductis. *Ceretum* novi nominis Opidum, sed frequens: a quo *Ceretani* vocantur Errones, qui nunc per uniuersam Italiam discurrentes sanctitatis religionisq; prætextu varijs artibus emungere stipem conſverunt. *Pons Castellanus*, *Ponte Castello*: ab Ceretanis conditum. Eo ortus Ioannes Pontanus, Vir magni nominis & omni doctrinarum genere præstantissimus. *Conissa* novi nominis Opidum, montoso situ, frequens admodum. *Interamna* Str. *Interamnia* Antonino, *Interamnium* Itinerariæ Tabulæ: vulgo Terni vel Terani. Rebus omnibus ad vitam necessarijs abundat: Incolis frequens. Agro insignis ab fl. est fertilitas. Vinum notæ optimæ *Vernaccia*. Tuder vetusta Civitas in colle amœno sita, Ficubus, Oleis, Vitibus, alijsque fructiferis arboribus ornato. Lacus habet *Floridum*, *Velinum*, *Cutilienſem*. Montes autem præter *Inginium*, cuius meminit Strabo, *Eugubinum*, *Floridum* & alios: sunt, qui *Cornicli* Halic. Latinis forte *Corniculi*: videtur Zonaras *Carnitas* vocare. *Crustumeni* Montes ibidem, ex quibus Allia fl. præalto alveo defluit. *Fiscellus* Iugum illud Appennini Plinio dicitur, unde duobus erumpit fontibus Nar fl. hodie *Monte Fiscello*. Sequitur inde pars Apennini, quæ *Mons* Victor, ubi Appenninus supra Castellum Arquatam altissimis cacuminibus effertur, ut adeo seipsum celsitudine videatur superare, id est, ut adhærentia circumquaque juga cetera, quamquam editissima, longe vincat: ideoque ex re nomen huic Culmini datum *Mons Victor*. Incolæ reliquis Italiæ populis sunt bellicosiores. Ariminensis Episcopatus subest Ravennatensi Archiepiscopatui. Episcopatus in Ducatu Spoletino, sunt, *Assisinas*, *Fulginas*, *Nucerinus*, *Eugubinus*, *Spoletinus*, Tudertinus, Amelienſis, Narnienſis, *Interamnienſis*.

Lacus.
Montes.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [531] - 529
PUBLIC DOMAIN

Regio & unde dicta.

OFFERT se nunc percurrendum *Latium*: Italiæ Regio: quæ nullis non auctoribus celebrata. *Latium* dictum putatur ab Saturno, qui Patria profugus in his locis latuisse fertur. Varroni placet *Latij* nomen huic Regioni datum, quod inter Alpium & Apennini sublimes præcipitesque rupes, Mare, Tiberim atque Lirim, tanquam abscondatur & lateat. Alijs *Latium* ab Latino nominatur Rege. Nonnullis ab *Latitudine* dirivatur, quod nulla Italiæ Regio latius se inter Montes & Mare adspiciendam præbeat. Hodie *Territorium Romanum* vel *Campagna di Roma* vocant. Fines Latij pleriſque statuuntur

Situs

ad Septentrionem Appenninus Mons & Anio fluvius: ad Ortum Liris: qua Meridies est, Mare Tyrrhenum: qua Occasus, Tiberinum flumen: ambientibus illud Populis, Tuscis, Sabinis, Marsis, Samnitibus, Prægutianis & Campanis.

Soli fertilitas.

Fertilis & abundans est Regio: præterquam aliquibus in locis, propter Oram: quibus cum aspera saxosaque habet multa, tum Paludes, & ex Paludibus Aerem vitiosum atque gravem. Primi incoluere *Siculi, Aborigines, Pelasgi, Arcades, Aurunci, Volsci, Osci, Ausones*, & alij. Hæc de Latio universim paucis: flagitat Methodi ratio, speciatim ut perlustrem, orsus ab Vrbe, quæ Orbis quomdam compendium. Ea

Vrbes.

Prima, in Antiquo Latio, Tiberim ex Etruria transgresso se cum incredibili hodieque majestate offert. Hęc nomen suum semel obtentum retinet. Sita est loco non admodum fertili, Austro objecta: Cœli gravioris & intemperantioris. Ambitus, qui quomdam Romæ fuisse scribitur tredecim millium passuum, hodie multo minor esse deprehenditur. *Turres* in Murorum ambitu circiter CCCLX: olim IↃCCXI; *Regiones*, ut olim, sic hodie, sed mutatis nominibus, sunt XIV. *Aquæ* nunc *Tiberis* & *Almo* fluvij: Occurrunt etiam varijs locis reliquiæ Fontium ex veteribus ductibus. Fora conspiciuntur varia. Colles mœnibus includuntur VII. Ab his Roma *Septicollis* quibusdam: *Septimontium* Varroni, *Septemgemina* Statio. Sunt præterea in Vrbe Templa CCC atq; amplius. *Cryptæ subterraneæ*: quæ quomdam, Imperatoribus in Christianos sævientibus, ipsorum fuerunt latebrę & sepulcra quatuor. *Cœmiteria*, quæ partim olim fuerunt, partim nunc sunt, numerantur XXVIII. *Xenodochia* publica omnium nationum V, singularum quarundam singula præter *Academiam* sunt XX. *Seminaria* & *Collegia omnium nationum* ab Gregorio XIII P. instituta. *Bibliothecæ* publicę multę, tres in Vaticano, una selectorum librorum clausa; altera minus secreta: tertia quæ diebus profestis per duas horas omnibus patet. Sunt & aliæ etiam in Templis B.M. in Ara cœli; S.M. de populo, S.M. supra Minervam, S. Aug. & alibi. *Horti* Pontificis & Cardinalium, *Basilicæ* & *Palatia*, per universam Vrbem varie dispersa sunt. *Aquæductus*, *Thermæ*, *Arcus Triumphales*, *Amphitheatra*, *Theatra*, *Circi*, *Porticus*, *Columnæ*, *Obelisci*, *Colossi*, *Pyramides*. *Naumachiæ*, *Septizonia*, *Equi*, *Statuæ* in publico & privatim spectandę, aliaque plura, quorum numerum descriptionemque accuratiorem non fert instituti operis ratio. Hæc hodie qui viderit, comparaveritque cum vetere Roma, merito dixerit.

Qui miseranda videt veteris vestigia Romæ,
Ille potest merito dicere, Roma fuit.

Hæc

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [533] - 531

PUBLIC DOMAIN

Hæc de Roma pro loci angustia sufficiant: qua versus Meridionaliora egresso sese offert *Ostia* Latinis, ut & Græcis. Gravioris est Cœli & pestilentis Aeris. Ager Pepones fert copiose. Ostijs relictis, reliqua Latij Opida præcipua quæ mari fere adsident, pervagabor. *Neptunium* agro fertiliore situm est: Cives Aucupio & Piscationi vacant, hodie pertinet ad *Columnenses*. *Astura* Plinio quidem Flumen cum Insula cognomine: Tabulæ vero Itinerariæ Opidum, quod forte fuit vel ad flumen in Continente, vel in Insula. Locus hic memorabilis cum indignissima M. Tullij Ciceronis, Antonium fugientis cæde; tum Corradini fato Henrici F. Friderici II, Imperat. N. quem Carolus Eculismensis securi percussit. *Taracina* vel *Tærracina*, *Taracina* Straboni: *Tarracina* Ptol. *Tarracine* Steph. *Terracina* apud Antoninum. Volscorum lingua *Anxur* vocabatur. Opidum est exiguum, sed frequens & honestum. Muri ex quadrato silice absque cemento facti. Ager eius fœcundissimus est & amœnissimus, Vitibus, Aurantijs, Citris, Limonibus, alijsq; id genus Arboribus abundans. *Caieta Caiatta* Strab. Hodie *Gaietta*. Vrbs est munita cum primis: Arcem habens invictissimam, cum Turri altissima, Summo in Monte, quem superiorib. annis, Gallis profligatis, muro cinxit Ferdinandus, Aragonum & Neapolitanorũ Monarcha. *Sinus* ad Vrbem *Caietanus* audit, apud Strabonem. Portum ibi fuisse celeberrimum, amplissime ab Antonino Pio refectum, refert Spartianus. Hodie nullus est. Mediterranea *Latij* loca perlustranti offerunt se *Velitræ*, Straboni, *Belitra* Steph. vulgo *Belitre*, vel ut alij scribunt *Belletri*, Opidum vetustissimum Volscorum, amplum & populo satis frequeus, Episcopatus fulgens dignitate. Venustissimi situs, jucundissimi prospectus. Mœnibus undique cinctum. *Alba* Latinis, *Alba* item Græcis. *Longam* cognominant Veteres Scriptores, ab Situ. Hodie *Savello*, si Leandro fides: si alijs, *Gandolffi*, vel *S. Gandolffo*. Conditor ejus *Ascanius* Æneæ Filius, xxx post ædificatum Laviniũ anno. Hodie plane desolata jacet. Nunc Septentrionaliora Latij per viam Valeriã Tiburtinamque peragremus. Hic primo se offert loco *Tibur* Ptol. *Tibura* Strab. *Tivola* hodie. Vrbs ad Anienem fl. Roma distans CL. Stadijs, Procopio. Cœlo est temperatissimo: locoque ob Aquarum Fontiumque copiam saluberrimo. Episcopatus Titulo est nobile. *Maruvium* ad Fucinum Lacum, Marsorum olim Caput, exiguis nunc se prodit, vestigijs; quæ *Marvo* vulgo nominant. *Alba* Latinis, ut & St. *Albam* hanc, quod in penetralibus regionis sita, & permunita undique esset, tradit Strabo Romanos ijs, qui custodiendi erant tamquam carcerem adsignare, consueviſle. Ruinis nunc tota fere collapsa jacet. *Præneste*, *Præneſtus* Strab. *Præneſtum* Ptol. hodie *Palæstrina*. Situs ejus in declivi Monte ad Venestrim fl. olim longe fuit & amœnissimus; & jucundissimus; ideoque florent Re Romana frequenter Jmperatores Augusti huc animi gratia secessisse leguntur. Arx summo Monti in quo condita, imposita est. Episcopatus hodie gaudet dignitate. *Tusculum* multis olim nominibus insigne, quod haud procul ab *Frascata*, abfuisse censent ex ruderibus, quæ hodieq; visuntur, Viri docti. Plura sunt hujus Nobilissimæ Partis Italiæ Opida, quæ brevitatis studio omittimus. Sunt & Latio Lacus.

Hostiæ

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [534] - 532
PUBLIC DOMAIN

Hostia Lacum habet Obsequens: *Stagno* vulgo vocatur. Inter Marinum & Albam Longam *Lacus* est *Albanus*, cujus meminit Livius Lib. v. Hodie *Lago di Castel Gangolfo*: Sunt & *Lacus* vel *Stagnum Nemorense*, hodie *Lago di Nemo*; *Iuturnæ Lacus*: *Regillus*, hodie *de S. Prassode*: *Fucinus* hodie *Lego di Marsos*: *Pontina* vel *Pomptina Palus* etiam in Latio describitur a Plinio, nunc Aufente palude. *Fundanus Lacus*: *Tiburrinus*: *Cæcubus* & *Simbruina Stagna*. *Flumina Tiberis*, quem in generali descriptione delineavimus, & varia fl. quæ cum eo, nominibus amissis, Mare petunt. Reliqua Latij, ut antiquitus appellabantur, *Numicius*, *Loracina*, *Stura*, *Nymphæus*, *Ufens*. Montes præter septem Vrbis Romæ, Colles, de quibus supra, *Albanus* est, scriptoribus omnibus Græcis Latinisque celebratissimus. *Mons Cæcubus* in Sinum Cajetanum usque porrectus, ab Vini, quod fert, generositate nominatissimus. *Vestinus* item, *Algidus*, *Aventinus*, *Lepinus*, *Catillus*, *Ceraunios* etiam Montes Latij habet Halicar. *Silvæ* sunt *Silva* sive *Lucus Feroniæ*, *Lucus Jovi Indigeti sacer*: *Dianæ Æolicæ Lucus*, *Silva Nævia*: *Camenarum Lucus*: *Algidum Nemus*: *Albunæ Silva*: *Angitiæ Nemus*: & *Furinæ Lucus*. Populi huius regionis ad hæc usque tempora præterquam in Civitatibus, plerumque rudes, moribusque agrestibus, animis audaces confidentesque: Viribus corporis, non minus quam olim præstantes, Ecclesiastica ex provinciali Romani Pontificis apud Mercatorem sic habent. *Roma* caput omnium Ecclesiarum dicta, in qua residens Papa sub se habet intra Vrbem v Ecclesias Patriarchales dictas, quæ sunt Ecclesia *S. Ioannis Lateranensis*, *S. Petri* Monasterium, *S. Pauli* intra muros urbis, *S. Mariæ Major*, & Monasterium *S. Laurentij*. His Ecclesijs adsignati Episcopi VIII primum dicti Archites Pyteri. primus & summus Papa, reliqui sub eo, *Ostiensis*, qui Patriarcha Campaniæ; & Papam consecrat, huic junctus est qui sequitur *Vellètrensis*, sive *Valerienſis*: *Portuensis* sive *S. Ruffinæ & Secundæ*, *Sabinensis*, *Tusculanensis*, *Prænestinenses*, *Albanenses*. Iisdem Ecclesijs adsignati sunt Presbyteri Cardinales XXVIII videlicet *Titulo S. Crucis* in Ierusalem: Tit. SS. *Joannis & Pauli*: Tit. S. *Stephani* in Celiomonte: Tit. *S. Susannæ*, Tit. *S. Petri* ad Vincula. Tit. *S. Priscæ*: Tit. *S. Syriaci* in Thermis; Tit. *S. Marcelli*: Tit. S. *Balbinæ*: Tit. S. *Grisogoni*: SS. *Marcellini & Petri*; S. *Anastasiæ*; S. *Clementis*. S. *Potentianæ*: S. *Martini* in montibus: S. *Praxedis*: S. *Marci*: S. *Laurentij* in Lucina: S. *Mariæ* in Transtiberina: SS. IV *Coronatorum*, S. *Sabinæ*: SS. *Nerei & Achilei*: S. *Sixti*: S. *Eusebij*: S. *Vitalis*: Basilicæ XII *Apostolorum*: S. *Laurentij* in Damasi; S. *Ceciliæ*. Iisdem adiuncti Diaconi Cardinales XVIII. Extra Vrbem in Campania maritima Episcopi, *Agnaninus*, *Alatrinensis*, *Fundanus*, *Tiburtinus*, *Sagninus*, *Terracinensis*, *Verulanus*, *Feretinus*, *Soranus*, *Aquinus*. Habet etiam sub se Papa per alias Orbis ditiones IV Patriarchales Ecclesias, quibus ibi constitutæ Ecclesiæ subsunt: *Constantinopolitanam*, *Alexandrinam*, *Antiochiensem*, & *Hierosolymitanam*.

Lacus.

Flumina.

Montes.

Silvæ.

Vulgi Mores.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [535] - 533
PUBLIC DOMAIN

Regio, & unde dicta.

HAC Tabula duæ regiones in Regno Neapolitano peragrandæ ſuccedunt. *Aprutium & Terra Laboratoris.* Priorem *Aprutium*, *Abruzzo* vernacule hodie vocant Itali. Fines ejus conſtitui ſolent ab Ortu Apuli Dauni cum amne Phiterno: ab Occaſu Sabini & Picentes cum Truento fl. qua Septentrio eſt, Mare Hadriaticum: qua Meridies Picentini, Campani, Marſi, Æquicoli, ſecundum Apenninum Montem ultra citraque ex parte habitantes. Regio ſumma gaudet Cœli ſalubritate & incredibili Incolarum frequentia: amœna eſt & commoda verſus Mare, ſed montibus aſpera in Mediterraneis. Præter alia Crocum abunde mittit, nutritq; Animalia innumera. Hodie huius tractus Caput *Aquila*. Condidiſſe eam perhibent Langbardos: Carolum inde Martellum vel ut alijs placet, Fridericum II Imp. mœnibus cinxiſſe, muniiſſeque: Colonis Civium jure, & civitati *Aquilæ* nomine adſignato ab ſigno Cæſareo, vel potius ab fauſto *Aquilæ* nomine. Ea autem brevi maximis incrementis ita auxit, ut civitatum reliquarum principatum in hac regione facile nunc obtineat. Sunt præterea *Guaſtũ*, *Amontum* vernacule *Guaſto di Amone:* Plinio Melæq; *Hiſtonium*: *Iſtonium* Pt. ſine aſpiratione. *Lancianum* celebre Emporium: quo quotannis menſibus Majo & Auguſto Italiæ, Inlurici, Siciliæ, Græciæ, Aſiæ & reliquarum mundi partium Negotiatores ad frequentiſſimum conveniunt Mercatũ. Σελμῶν *Sulmo* Pt. & Σέλμον Str. Hodie *Sulmona* eſt teſte Leandro: aliquibus male *Sermona* dicitur. Vrbs eſt pulchritudine loci, frequentia populi, aquarum abundantia, inprimis nobilis. Ovidij Patria. *Chieti*, vel *Civita Cheto* vulgo, Vrbs Archiepiſcopalis. *Aſculum* antiquiſſima Civitas, *Aſclum* Antonino, Plin. nobiliſſimam *Piceni Coloniam* appellat. Iacet plano patuloq; campo, munitiſſimo in loco, mœnibus firmis. Ab una parte Mons ſublimis in quo ſita eſt Arx: ab altera Truentus ripis præaltis munit. *Beneventum* auſpicatius mutato nomine, quum initio appellaretur *Maleventum*, ab *Malo Vento*, quem injurioſum & horribilem ſæpe patitur. *Beneventi* vulgo. Situ urbs eſt admodum oportuno, & amœno, ſumma agrorum bonitate præſtans. *Sora* vicina eſt Liri Amni: populo haud infrequens, tituloq; Ducatus ornata. *Aquinum* Pt. nobilitavit hanc patriam ſuam *Thomas* magnus Philoſophus *Aquinas* hinc cognominatus. Nomen retinens collapſa pene jacet, veſtigia præferens priſtinæ amplitudinis: Comitatus habens titulum. Reliqua deſcribere Opida chartæ anguſtia prohibeor. Flumina hic *Phinternus*, quo Samnium ab Apulia dividitur: *Fortore* vulgo. Eius in Tiferno monte fons eſt, haud procul a Boviano. Exonerat ſe in Mare Hadriaticum juxta Leſinenſem Lacum. *Trintus* quod *Portuoſum* notat Plin. *Aſinella*, *Sentus*, *Sangrus*. Sunt item *Morus*, *Feltrinus*, *Peſcara*, *Aternus*, *Raſentus*, *Orta*, *Liberata*, *Salinus*, *Plumba*, *Vomanus*, *Turdinus* & alia. Montes porro in Samnitibus adeo ſunt excelſi, ut etiam ipſos Apenninos ſuperent. Inter eos *Mons Virginis*, ob D. Mariæ Templum nominatiſsimus. *Majella* amplitudinis vaſtiſsimæ adcenſu difficillimus, rupibus aſperrimus. Cacumen perpetua nive tegitur: multa herbida habet prata: plurimos ecfundit Fluvios: Silvis ſuperbit immenſis, Ferarum copia ſcatentibus: præcipue Vrſorum: Rupibus etiam abruptis horret plurimis. Sunt & Iuga Apennini: quæ *Montes Tremuli* vocantur.

Soli fertilitas.

Flumina.

Montes.

Terra

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [536] - 534
PUBLIC DOMAIN

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [537] - 535
PUBLIC DOMAIN

Regio.
Situs.

TErra Laboris, *Terra di Lavoro*, Regio hæc audit hodie. Ea dicta olim *Campania*. Fines eius, ut videre est apud Strab. Ptol. & alios, ad Occasum Liris, Latium ad alteram relinquens oram: ad Septentrionem, Samnitium Montes; qua Ortus est, Silarus Fluvius, Lucaniam hinc dirimens, parsque Agri Samnitium quos dixi: qua Meridies: Mare Tyrrhenum sive Inferum. Vere

Soli qualitas.
Imperium majorum.

Campania est *Campania* in quem Natura luxurians effudisse videtur largissimo Sinu quidquid uspiam est Deliciarum, Amœnitatum, Gaudiorum & Oblectationum. Paradisus vere Italiæ. Tam incredibilis ibi rerum est fertilitas. Principatum habuerunt olim in hac regione varij populi, de quibus Strabo lib. v. Et Plin. lib. III. cap. v. *Opici*, cognomine *Ausones*, *Osci*, *Cumani*, *Tusci*, *Samnites*, qui postremum a Pop. Rom. debellati sunt. Hæc in genere paucis de Campania: jam nunc specialior me vocat ejus descriptio, & primum Vrbium. Caput Campaniæ Regnique Neapolitani Metropolis *Neapolis* in Numismatibus dicitur. Nomen hodie retinet, *Neapali* vulgo audiens. Spatium amplectitur magnum inter mare colliumque amœnissimorum radices ædificata magnifice: Muris firmissimis: Propugnaculis, Turribus, Castellisque, præsertim jussu Caroli V, cuius jam nunc paret Nepoti, ut sit quasi inexpugnabilis, munita. Fossas habet LXXX pedes profundas: Portas octo: Fora ampla. Fontes publici, ex quibus aqua limpidissima nunc Lanceæ altitudine, nunc duorum capitum crassitudine, nunc per centum fistulas prosilit, sunt innumeri. Forma est oblonga, seque in modum dimidiatæ Lunæ incurvans. Circuitus olim III, nunc, prolato pomerio, V milliarium. Aere gaudet permolli & placido: hiemen vix sentit. Ædes hæc Vrbs cum Divorum tum hominum habet ornatissimas: arces invictissimas. Academiam etiam ab Friderico II Imp. institutam: ad quam Studiosorum ex toto regno magnus fit concursus. Sunt & Bibliothecæ aliquot, in queis primi loci D. Dominici. Ager suburbicarius, vicinique colles amœnissimi sunt & jucundissimi: Frumenti, Vini, variorum Fructuum, Herbarum, Florum, rerumque omnium, ad Hominum Animaliumque necessitatem, voluptatem, delicias facientium feracissimi. Multa de hac Vrbe brevitati studens prætereo. Sunt & aliæ, *Capua Vetus* & *Nova*. *Vetus* nulli non Latinorum Scriptorum nota. Splendor eius, amplitudo & magnificentia ab omnibus summopere passim celebratur. Visuntur hodie eius altero ab *Nova Capua* lapide peringentes ruinæ, juxta Templum D. Mariæ Gratiarum. *Nova Capua* ex *Antiquæ* dirutæ ruinis cœpit excitari, feliciterque crescere, quam conspicere jam nunc est adsitam sinistræ Vulturni ripæ, duodecimo ab Mari lapide, in planicie satis magnificam, commode habitatam, sed infrequentius: stratam silicibus, plateas habentem rectas, altaque ædificia. Adluit eam ab Ortu & Septentrione Vulturnus, indeque in Occasum reflectitur. Pons est supra amnem ex lapide insignis. *Teanum* cognomento *Sidicinum*. Desertum hodie *Theano* vernacule dicitur: Episcopatus nihilominus titulo nobile. *Calvi* opidum Episcopatus dignitate superbiens: *Cales* Virg. *Cumæ* Str. & Ptol. alijsque Græcis. Nunc hic omnia fere conciderunt, oppletaque jacent ruinis, ut tamen undique amplissimorum operum vestigia satis agnoscantur.

Urbes.

Sunt

Sunt etiam *Aversa*, *Caserta*, *Nola*, *Summa*, *Puteoli*, atque alia minorum gentium Opida. Inter Lacus paludesque, quę Campaniæ, loci principis sunt *Lucrinus & Avernus*. Tribuuntur & Campaniæ *Linterna Palus*, *Popeia* & *Statinæ Paludes*. Flumina sunt *Liris*, qui suscipit dextra quidem *Fibernum*, *Cosam*, *Alabrum*, *Trerum*, & alios. Sinistra vero *Casinum*, *Melsam*, & *Omnem*. Liri succedit *Vulturnus*. Hic amnes torrentesque multos colligit: inter ceteros, dextra quidem *Cusanum*, *Correctum*: Sinistra *Freddum*, *Pratellum*, *Sabbatum*, *Isclerum*, & alios. *Glanis* item *Linternus*, *Sebetus*, *Sarnus*, *Furor*, *Ebolis*, *Silarus*. Montes huc pertinent *Gaurus*, *Massicus*, *Falernus*, alii, ut *Vesuvius*, *Pausilypus*, *Misenus*, *Culma*, *Mons Christi*, *Taburnus*, *Tifata*, *Plaurus*, *Astrunus*, & *Trifdinus*. In Regno autem Neapolitano hi sunt Principatus & Dominia: Principatus x, *Ascoli*, *Bisignano*, *Evoli Melfi*, *Melfetta*, *Monchercole*, *Squilaci*, *Sligliano*, *Sulmona*. *Venosa*. Ducatus xxiii. *Andri*, *Amalphi*, *Ariano*, *Asu*, *Bojano*, *Castrovillari*, *Gravina*, *Martina*, *Montalio*, *Monteliano*, *Nardo*, *Nocera*, *Popoli*, *Rocca di Mondragone*, *S. Petro in Galatina*, *Seminara*, *Sessa*, *Somma*, *Sora*, *Tagliacozzo*, *Termoli*, *Terra nova*, *Traietto*. Marchionatus xxx. Comites de Stratu liv: Domini xv: Barones titulati cccciii. Archiepiscopatus & Suffraganei in hac tabula ex provinciali Romano sunt. In Aprucina & Marsicana Provincia Episcopatus hi, *Aquilensis*, *Fornanensis*, *Marsicanus*, *Valvensis seu Sulmonensis*: *Theatinus*, *Adriensis*, *Pennensis*, *Aprutinus seu Teranus*. Archiepiscopus *Beneventanus*: hujus Suffraganei *Telesinensis*, *Agatha*, *Alphiensis* vel *Alipharensis*, *Mons Marani*, *Mariano* opinor, *Avellinensis*, *Vicanensis*, *Arianensis*, *Bojanensis* vel *Roianensis*, *Asculanensis*, *Nucerinus*, *Tertibulensis*, *Traconensis*, *Vulturanensis*, *Alarinensis*, *Ferentinensis* vel *Florentinensis*, *Civitatensis*, *Termelensis*, *Lesinensis*, *Frequentinensis*, *Triventinensis*, *Biminensis* forte *Bomia*, *Vadiensis* vel *Gadiensis* *Musazensis*, S. Mariæ. Archiep. *Neapolitanus*, cui subsunt *Aversanus* exemptus, *Nolanus*, *Puteolanus*, *Cumanensis*, *Acerranus*, *Iscalanus*. Archiep. *Capuanus*, cui parent *Theanensis*, *Calvensis*, *Calmensis*, *Suessanus*, *Venafranus*, *Aquitanensis* vel *Aquinatensis*, *Iserniensis*, *Casertanensis*, *Cajaciensis*, *Casinẽsis* exemptus. Archep. *Amalfitanus*, ei subsunt *Capricanensis*, *Scalensis* vel *Camensis*, *Minorensis*, *Siteranensis*. Archiep. *Salernitanus*, Caput *Aquensis*, *Policastrensis*, *Nusautanensis* vel *Nuscanensis*, *Sarnensis*, *Acervensis* vel *Acernensis*, *Marcicensis*, *Ravellensis* exemptus, Archiep. *Surrentinus*, cui subsunt *Lobrensis*, *Salpensis*, *Aquensis* vel *Equensis*, alias *Vicensis* vel *Vicanus*, *Castellimaris* vel *Stabiensis*. Atque hęc de hac Regni Neapolitani parte sufficiant, ad alteram transeo.

Lacus.

Flumina.

Montes.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [539] - 537
PUBLIC DOMAIN

Puglia Piana.

Regio & unde dicta.

SEQUITVR nunc altera Regni Neapolitani pars perluſtranda, in qua primo loco ſe offert Regio, quæ Italis hodie *Puglia Piana*, ab latiſſimis campis, & majore, quam in Peucetiis agrorum æquore. Hæc etiam *Apulia Daunia* quondam dicta fuit. Fines illi ab Oriente *Apulia* Peucetia, intercurrente *Aufido*: ab Meridie *Apenninus*, cum Hirpenis & Samnitibus: ab Occidente Frentani, Caracenique, nunc Aprutii, cũ Phiterno: ab Septentrione Hadriaticum vel Ionium Mare.

Soli fertilitas.

Agri hic fertiles ſupra modum, Tritici aliorumque Frumenti generum.

Vrbes & Opida.

Vrbes hic ſunt & Opida, *Manfredonia* urbs lauta populoque frequens, in Rupe Sinus marini, quem Gargani Montis flexus efficit, ſita. Invictam ad Littus habet Arcem. *Luceria* Opidum Epiſcopale: *Nuceria* Ptol. & Suet. Rudera, quæ hodieque paſſim eo loco, priſcam docent Vrbis amplitudinem. *Troia* Civitas opulentiſſima, fœcundi agri: Comitatus titulo clara. *Aſculum* Vrbs, titulo Ducatus incluta: *Aſculum* Appiano Alexandrino; *Aſculo* vulgo, cognomine *Sattriano*. Sunt & *Salpe*, *Arpi* Plinio commemorati, aliquando *Argos Hippium* dictum, mox *Argyrippa*: & Vrbes duæ, quę in proverbii ludicrum abiere *Apiana* & *Trica*, &c.

Flumina.

Flumina ſunt *Aufidus*, hodie *l'Ofanto*. *Candilaris* item & *Cervaria*.

Terro di Barri & unde dicta.

Sic ſe habet Apulia Daunia; ſequitur explicanda jam-nunc quæ cognominari ſolet *Peucetia*: inc vernacula Italorum lingua *Terra Bariana*, *Terra di Bari* ab Vrbe *Bario* primaria. Regio hæc ſtupenda agro..um ubertate,

Soli fertilitas.

admirandaque nobiliſſimorum Fructuum copia cum reliqua fere Italia committi poteſt. Sunt tamen ibi, ne quid ſit omni ex parte beatum, loca quædam, quæ pluviis, aquiſque laborant.

Vrbes.

Civitas primaria eſt *Barium*, *Barion*, Plin. ante *Japyx* addẽti, *Barri* vulgo. Vrbs antiqua, ea pulcritudine populique frequentia, ut Regionis univerſæ teneat Principatũ, eiq; nomẽ ab ſe *Terræ Barianæ* largiatur. Sũt præterea *Monopolis* Vrbs nova Marchionatus titulo celebris; nõ quidem magna ſed pulcra, ſplendida, adificiorumq; magnificentia nobilis. Ager Olei feraciſſimus, *Polinianum*, *Polignano* Civitas Epiſcopalis, edita licet præruptaq; & ſaxoſa in rupe ſita, lauta tamen & populo frequens. *Mola* frequens quidem ædificiis, ſed Colonis agreſtibus. Condidit Arcem ibi ſuperiorib' annis Marchio Polinianus ad Oræ tutelam. *Iuvenatiam*, *Giuvenazzo*, Vrbs Epiſcopalis: Agro fertili. *Marfetta*, vel ut aliis ſcribitur, *Morfitta*, vel *Melfatta*, Principatus hodie titulo floret. *Viglię* vulgo *Biſegli* ad littus pręcelſis in rupibus Opidũ Epiſcopale. *Tranum* Civitas Archiepiſcopalis, vulgo *Trani*. Ab ædificiis eſt pulcherrima: ſed hodie majore ex parte deſerta. Silvæ Olearũ & Amygdalorũ ab hujus Opidi agro Tarentum uſque pertinent.

Barulo

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [540] - 538
PUBLIC DOMAIN

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [541] - 539
PUBLIC DOMAIN

Barulum, *Barleta* vulgo. Inter quatuor Italiæ Caſtella numeratur, *Oſtunum* populo frequens, parvo in colle ſitum. *Cilium*, *Cilio*: *Celia* Ptol. *Venuſia*, *Venuſium* Horatio, cujus patria. *Venoſa* hodie. Sunt item *Canuſium*, *Acherõtia*, *Biletum* & alia Opida.

Terra d'Otranto. Poſt *Apulias* explicanda ſuccedit *Salentinorum Regio*, quæ & *Iapygia* *Maſſapiapue*, item *Calabria*. Nunc Italis ab *Hydrunte*, *Terra Hydruntina*, vulgo *Terra d'Otranto*. Habet hęc Regio ab Meridie Tarentum & Mare uſque

Nomina. Promontorium Salentinum, ab Oriente idem Promontorium cum Mari Ionio: quod etiam & Hadriatico, qua

Situs. Septentrio eſt, adluitur ab Hydrunte Brundiſium uſque; qua Occidentem reſpicit Apulia illi adjacet Peucetia, cum Magnæ Græciæ portione. Tota hæc Regio ſaluberrimo gaudet aere, cœloque ſudo & ſincero, præterquã

Cœli temperies. in ora, quæ ab Lacu Hydruntino Brundiſium uſque: ubi pleriſque in locis juxta mare ſunt Paludes. Regio fer-

Soli fertilitas. tilis & optima; Caput Regionis, cui nomen a ſe præbuit *Hyaruntum*, Ὑδροῦς Strab. Ptol. & aliis. *Hydrus* Melæ,

Urbes. Hodie *Otranta*. Vrbs eſt vetuſtiſſima, cœlo potitur clementiſſimo. Præter Portum ſatis capacem, Aquilone flãte non ſatis tutum, Arcem habet in Saxo, quo mari imminet, tutiſſimam: opus Alfonſi II. Ager illi amœnus & fertilis. Reliquæ ſunt: *Gallipolis*, hodie *Callipolis*: Aliis *Callipoli* tamquam *Urbs pulcra*. Munitiſſimum habet natura ſitum. Scopulo enim inſidet ſeu Inſulæ modicæ, quæ mari undique cingitur. Continenti ponte adhærẽs, ſaxis fulto ingentibus. *Caſtrum* Civitas Mercatoribus frequens Olei coemendi. *Brunduſium* & *Brundiſium*, *Breundeſium* Ptol. *Brenteſium* Steph. *Barnedis* Benjamino, *Brindiſi* hodie. Aerem habet clementiſſimum. Portus olim illi incultus, ex quo Romanis tutiſſimus quondam fuit in Græciam tranſitus. Nunc repletus eſt: adeo ut vix triremibus per eum currere liceat. Arx urbi munitiſſima. *Oria* civitas in Colle Tarentem ſpectans. Spectat eam Arx in Colle valida. *Aletium* Ptol. hodie *Leze* & *Leccie* vulgo. Salentinorum hodie primaria Concilio totius Apuliæ Regio. Foroque perpetuo: Procerum totius hujus tractus Domicilium, multorumque Nobilium Sedes. *Vxentum* hodie *Uſento*, *Vgenti*, *Ogento*, variante ſcriptura; nunc perexigua eſt.

Calabria & unde dicta. *Calabria*, ab *Calabris*, quos Magnæ Græciæ partem Salentinis adhærentem ad Ionium Æquor circa Iapy-

Situs. gium Promontorium tenuiſſe, ex Ptolemæo eſt manifeſtum, nomen habet. Regio Italiæ in extremis ejus fi-

Soli fertilitas. nibus inſtar linguæ porrecta inter utrumque fretum inferum ſuperumque interjacet. Fert ubertate quadam feliciteteque ſtupenda, quidquid Vitæ ex voto tranſigendæ, deliciiſque fruendis neceſſarium: Triticum, Hordeum aliaque Frumenti genera: Vinum varium, Oleum, Saccarum, Manna, Mel, Ceram, Sal nativum Factitiumque, Ficus, Poma Medica & Citria, Limones alioſque fructus nobiliſſimos: item Aurum, Argentum, Lanam, Goſſypium, Crocum, Sericum, Linum, & quid non? *Calabria* duplex, *Inferior*, quæ Brutiorum olim Sedes, hodie proprie *Calabria*. *Inferior*: & *Superior*, quæ olim *Magna Græcia*. *Inferioris* fines ab Occaſu Laus, itemque Lucani: a Meridie Mare Tyrrhenum & Siculum: qua Oriens eſt, parte Maris Hadria-

Hadriatici: qua Septentrio, Magna Græcia & Amne Crathi clauditur. Caput & Metropolis ejus ut olim, ita & hodie *Conſentia*, Strab. Ptol. Græciſque ceteris: *Conſenza* hodie. Sita circa declivitatem pene Apennini, colles amplectens ſeptem, quibus maxima Vrbis ædificiorum pars impoſita. Civitates reliquæ: *Manthia*, *Fredus*, *Belmontium*, *Sancta Euphemia*, *Fanum Rhegium*, *Tropia*, *Caſtrum Villare*, *Altomonti*, *Turranum*, *Rugianum*, *Marturanum*, *Nicaſtrum*, *Briaticum*, *Hippo*, quæ etiam *Vibo Valentia* dicta fuit. *Superioris* quæ olim *Magna Græcia* fines, ad Solis exortum Æquor Adriaticum: ad Meridiem Flumen Alex & Bruttii: qua Occaſus eſt Crathis Amnis cũ Apennino & Lucanis: qua Septentrio Sinus Tarentinus, cum Apulis Peucetiis. Hic antiquiſſima nobiliſſimaq; Vrbs eſt *Tarentum*, *Tarantum* Appiano Alexandrino: *Taras* Strab. & Ptol. *Taranto* hodie. Calabriæ quondam & Apuliæ, totiuſque Lucaniæ Caput, L. Floro. *Situs* ejus notatur in intimo receſſu *Sinus*, qui ab ipſa Vrbe dicitur *Tarentinus*. *Vrbes.*

Supereſt in hac Tabula *Lucania*, hodie *Baſilicata* dicta: unde incertum. Fines hodie ab Occidente *Silarus* Amnis Campaniæ Limes: ab Meridie, Mare Tyrrhenum: ab Oriente, Laus cum Brutiis Magnæ que Græciæ parte; ab Septentrione Peucetii in Apulis, cum Hirpinorum portione. Montoſam & aſperam eſſe totam indicat Livius. Hodie fortean, quam olim, Incolis eſt frequentior: quamquam adhuc magna multis locis ſolitudo, propter vias difficiles, horridoſque Nemorum Saltus Latrociniis infeſta. Opida hic ad Mare *Pæſtum*: *Pæſti* meminit Virg. lib. IIII Georg. *Biferique Roſaria Pæſti*. Ad quem locum Servius *Pæſtum* Calabriæ facit Civitatem, ubi bis quotannis Roſæ generantur. *Acropolis* Opidum ab *Silario* oſtio M. XII: Aere gaudet præſtantiſſimo. Originis eſſe Græcæ, ut hoc tractu pleraque, ipſum indicat Nomen. *Piſciotta*, *Buxentum* Plin. Melę. & Ptol. *Policaſtrum*, nobilis Vrbs, Ducatus titulo inſignis. In Mediterraneis *Padula* Opidum, Marchionatus inclutum dignitate. *Capacia* Vrbs, olim frequens admodum & opulenta. Reliqua omitto. Porro in altera parte Regni Neapolitani, Archiepiſcopi ſunt: Archiep. *Regienſis*: huic ſubſunt *Lucrenſis*, *Cotronienſis*, *Caſſanenſis*, *Cathacenſis*, *Neocaſtrenſis*, *Giracenſis*, *Tropetenſis*, *Vibonenſis*, *Squilacenſis*, Arch. *Conſentinus*, ſub quo eſt *Maturanenſis*. Arch. *Roſſanenſis* non habet ſuffraganeos, *Biſignanenſis* eſt exemptus. Arch. S. *Severinæ*, ſub quo ſunt *Ebriacenſis*, *Strangulenſis*, *Geneocaſtrenſis*, *Gerentinenſis*, S. *Leonis*. Arch. *Larcatinus* ſub quo *Mutulenſis*, *Caſtellanenſis*. Arch. *Brundiſinus* cui ſubeſt *Aſtrinenſis*. Arch. *Hidrontinus*, cui *Caſtrenſis*, *Gallipolitanus*, *Licienſis*, *Vgentinenſis*, *Lucenſis*, *Nertonenſis* exemptus eſt. Arch. *Barenſis* cui ſubſunt, *Betontinenſis*, *Calphaianus*, *Juvenacenſis*, *Rubentinenſis*, *Salpenſis*, *Caurienſis*, *Baterenſis*, *Converſanus*, *Minervienſis*, *Polignircenſis*, *Cathericenſis*, *Lavellinenſis*. Arch. *Tranenſis*, cui ſubſunt *Vigilienſis*, *Andrenſis*, *Penenſis*. Arch. *Sipontinus*, cui ſubſunt *Veſcanenſis* exemptus; *Troianenſis* exemptus; *Melphienſis*, *Monopolitanenſis* & *Rapolenſis* exempti. Arch. *Cannoſanus* ſub quo *Auranenſis*, *Sarranenſis*, *Montiſviridis*, *Laquedonenſis*, S. *Angeli de Lombardis*, *Biſacienſis*, Arch. *Acheronti*, cui ſubſunt *Potentienſis*, *Tricarienſis*, *Venuſienſis*, *Gravienſis*, *Angolenſis*. *Lucania Baſilicata & unde dicta.* *Situs.* *Soli qualitas.* *Vrbes & Opida.*

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [543] - 541
PUBLIC DOMAIN

Regio unde dicta

Situs.

CORSICA a *Corſo* ejus terræ Domino dicta: alii a qualitate cacuminis Montis alicujus dictam vo-lunt. Græci hanc Κύρνον appellavere, a *Cyrno* Herculis Filio: *Teraphne* ab Ovidio nominata eſt, ut ſcribit Villanovanus. Ab Occidente & Septentrione reſpicit Mare Liguſticum: ab Ortu Tyrrhenum: a Meridie Sardiniam. Longitudo mill. cxx non excedit: licet Strabo mill. CLX, Plinius CL, ponat: Latitudinem hic Lx mil. facit: ille Lx, quod verum eſſe ex dimenſione per circinum conſtat. Ambitus ſecundum Plinium mill. cccxx: ſecundum alios cccv & cccIv: ſecundum Maginum cccxxv, quod ſe per dimenſionem exactam reperiſſe ſcribit. Inſula eſt ab omni parte aditu difficilis, cum præruptis undique collibus comprehenſa ſit. Interius ſimiliter magna ex parte montoſa, ideoque Frumenti neque Leguminum adeo fertilis eſt: quæ niſi paucis quibuſdam locis creſcunt, ubi ſe aperit, atque fluminibus & aquis irrigatur, ac feraciſſima redditur. Ea pars quę reſpicit Etruriam eſt mediocriter plana, habetque ibi fœcundum ſolum & producit nobiles ac dulces Fructus. Vina Inſulæ, præſtantiſſima, primæque nobilitatis, & a Romanis ſemper expetita, *Corſica* a loco dicuntur. Mellis & Reſinæ hic magna ubertas: Olei item & Ficuum. Cæterum Mella Corſicana amara eſſe notavit Servius in IV Georg. Fitque id ob Taxi copiam, è qua Apes Mella legunt. Venenata etiam credidit Ovidius. Solus hic Ager lapidem gignit *Catochiten*, quem Democritus Abderites etiam in certamina contra Magos adhibuit. Rhennius de Corſica:

Soli fertilitas.

Hanc ſolam perhibent Catochitem gignere Terram: Corporibus lapis hic ſeu glutine tactus adhæret. Similia tradunt Plinius lib. XXXVII cap. x & Solinus cap. IX: ſed Plinius de rei fide ambigit. Alumen quoque hic reperitur: & Ferri fodinę ſunt apud fl. *Bivincium* in Comitatu *Nebienſi*. Sunt, & Salinæ vulgo dictæ *della Roia*, non longe a Portu S. Florentii: & prope *Niolum* ſunt valles profundiſſimæ perpetuis nivibus ſcatentes, ſub quibus aiunt Cryſtallum copioſe latere. Naſcitur etiam in ea magna copia Buxus teſte Plinio, & Diodoro, nec non Taxus arbor venenata. Animalia producit varia: Equos inprimis feroces, & Canes venaticos ſpectatæ magnitudinis, *Muſmo* quoque animal, Plinio auctore hic eſt, arietis genus, *Mofoli* hodie vocant: Animal præterquam in hac Inſula & Sardinia nuſquam apparens in tota Europa. Habet corium & pilos inſtar Cervi, & cornua inſtar Arietis, non longa ſed retro circum aures reflexa præcipuæ duritiei, ut ſi altitudine L pedum præcipitetur inter ſaxa, ac capiti incumbat, non lædatur; magnitudinem retinet Cervi mediocris, ſoliſque herbis veſcitur, curſu præditum velociſſimo, carneſque habens guſtu ſapidas. Ovibus inſuper & Bobus referta eſt. Inſula omnis jam olim maligne culta, primum a *Phocenſibus*, tum a *Liguribus*, poſt etiam a *Romanis* qui duas Colonias eo deduxerunt, *Marianam* & *Aleriam* quæ adhuc exſtant. Cętera *Barbari* tenuere: proinde cum Romani in eos irruerunt, magnum ſervorum gregem captum Romam abduxerunt: exiguo fructu quod tam nequam ſervi eſſent, tamq; bruti, ut quamvis vili emerentur, tamen Dominos ſemper emptionis pœniteret. *Romanis* ſucceſſere *Saraceni*: his *Genuenſes*: tũ *Piſani*: hodie vero iterum ad *Genuenſes*, jus rediit. Nunc biſariam II partes eam diſtiungunt, Plagam quę Orientem ſolem reſpicit, Latus interius: partem huic obverſam,

Animalium varietas.

Imperium majorum.

Latus

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [545] - 543
PUBLIC DOMAIN

Latus exterius vocant. Pars quę Italiæ propior est, *Cismontana*, & quæ versus Sardiniam excurrit *Ultramontana* dicitur. Vrbes Plinius XXXIII fuisse in ea testatur, quod etiam ex eo notavit Martianus Capella : Ex Strabone tamen non tam Civitates quam Castella fuisse videntur. Hodie Opidum est *Bastia* in quo Summus Gubernator præsidium habet. Est & *Nebbium* Civitas cum Comitatu. Eam Pto. *Cersunum* videtur appellasse Fluminibus rigatur *Gelone*, *Tavignano*, *Sagona*, *Bavono*, *Tegiamo* & nonnullis aliis. Silvis, Nemoribusque, quæ Resinã exhibent, Montes hinc inde vestiuntur. Montes vero præcipui sunt *Illia Orba* dicti : item *Cheparteno Mons*, *Mons Tenda*, *Mons Gualango*, *Mons Russius*. In mari autem inter Corsicam & Sardiniam Coralium legitur. Portus habet binos hæc Insula satis amplos, maximarum navium capaces, in Sinu qui vocatur S. *Florentii*. Est & S. *Bonifacii* Portus, Ptol. *Portus Syracusanus* dictus. Hodierni Corsicæ Incolæ etiammum, uti olim, habentur homines agrestes ferocesque, qui vel ipso adspectu animi quandam ferocitatem referant. Homines pauperrimi, furtis & latrociniis dediti : ac à literis prorsus alieni. Episcopi in Corsica Archiepiscopi Pisani Suffraganei, *Aiacensis*, *Alarisensis*, *Sagonensis*, *Civitatensis*. Et Episcopus Archiepiscopo Ianuensi subjectus *Nubiensis* vel *Nebiensis*.

Flumina.
Montes.
Portus.
Vulgi mores.

Sardinia.

Regio unde dicta
Situs.
Cœli qualitas.
Soli fertilitas.
Animalium varietas.

SARDINIA a *Sardo* Herculis Filio nomen habet. Timæus *Sandaliotin* appellavit ab effigie soleæ : Mirsilus & Chrysippus *Ichausam* a similitudine vestigii. Eodem respexit Manilius cum inquit, *Sardiniam in Libyco signant vestigia plantæ*. *Sardegna* hodie audit. Eam ab Ortu Solis Mare Tyrrhenum, a Meridie Africum : ab Occasu Sardoum ambit & littora pulsat ; a Septentrione Mare quod ipsam & Corsicam interluit. Aer Insulæ inclemens est : propterea Q. F. monet M. Cicero, ut valetudinem curet, memor quod quum optime valeret, tamen in Sardinia esset : & in Epistolis Tigellium quendam Sardoum hominem esse ait patria sua pestilentiorem. Abundat tota Insula Frugibus, Tritico, Vino, Argenti fodinis, Pecore, Armento, & cunctis ad vitæ usum necessariis. Equorum tanta copia, ut non pauci agrestes sint, dominis carentes, nostris minores, generosi tamen, robusti ac agiles. Venationem habet uberem : multique Rustici ex sola vivunt venatione. Abundat enim regio Apris, Cervis, Damis, & alio quodam animali quod *Mnstonem* vocant, quod modo in Corsica descripsimus. Nullum gignit Sardinia Lupum, aut aliud hujusmodi nocens animal. Careteriam Serpentibus. Silius : *Serpentum tellus pura, ac viduata veneno, Sed tristis cœlo, ac multa vitiata palude.* Sed quod aliis terris Serpens est, id *Solipunga* Sardois agris : Animal perexiguum, simileque Araneis forma. Lucanus *Salpiga* vocat, Plin. *Solifugam*, quod diem fugiat. In Metallis argentariis plurima est : est enim solum istud Argenti dives. Occultim reptat, & per imprudentiam supersedentibus pestem facit. Accedit etiam huic incommodo Herba Sardonia quam Pausanias in Phocaicis Selino, hoc est Apio similem esse dicit : Latini Ranunculum & Strumeam vocant. Hæc si edulio fuerit, ora hominum & rictus contrahit, & quasi ridentes perimit

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [546] - 544
PUBLIC DOMAIN

perimit. Strabo ex ea ſcribit Hiſpanos venenum conficere, quod urgente vi majore hauſtum, citra dolorem perimat: inde proverbium natum, *Sardonius riſus*. Vrbs Sardoa primaria eſt *Calaris*, vulgo *Cagler*. Sita eſt in Monte juxta mare, Africam reſpiciens, Portumque habet ampliſſimum. Vrbs multis ornata eſt privilegiis. Conſules creat, qui poteſtatem habent ſontes puniendi citra auctoritatem Regis: præterea novas leges condendi, cum populi tamen conſenſu. In hac Vrbe *B. Auguſtini reliquiæ* tam diu quievere, donec ab Helipprando Langbardorum Rege Papiam tranſlata ſunt. In ea *Sardiniæ Prorex* fere ſemper moratur, una cum Baronibus, Comitibus & multis divitibus. Mela & Plinius *Sulchitanam* urbem hic commemorant. Hodie etiam ſunt Civitates, *Oriſtagnum* Civitas Metropolitana, ſita in loco plano & parum diſtans a Mari. Fuit olim regio illa Arborea appellata, nunc autem Marchionatus Oriſtagni dicitur. In hac olim Turrita fuit Romanorum Colonia. *Saſſaris* civitas ſolum amœnum habens & pulcherrimis irriguum fontibus, multis boniſque frugibus abundans. Parum tamen munita eſt. *Algher* civitas nova, exigua, populo tamen frequens & munitiſſima, domibus & ædificiis pulcris ornata: cujus Incolę fere omnes Taraconenſes. Habet Sardinia & alias Civitates, & Opida, quorum mentionem hic non faciemus, brevitati ſtudentes. Flumina habet multa & amœna, ſed non profunda, quæ æſtatis tempore vado tranſiri poſſint. Multi ſunt in Sardinia *Magiſtratus*. Omnium ſupremus eſt *Prorex*, qui omnem fere Regis tenet auctoritatem: & ſolus Hiſpanus hunc Magiſtratum gerere poteſt ſecundum antiquas conſtitutiones. Habet a Rege adſignatum *Adſeſſorem* Iuris V. Doctorem quem *Regentem* ibi appellant. Habet præterea & alios *Conſiliarios*, quorum conſilio omnia fere diſponit, appellaturque ejus Tribunal, *Regia audientia*. Olim hunc Magiſtratum juxta privilegium Regni nullus poterat gerere niſi per triennium: deinde alius ſuccedebat in locum ejus. Nunc autem in eo Munere multis temporibus quis perſiſtit, ut Regi placet. Ad Mores & Genium Sardorum quod attinet: corpore ſunt robuſti & laboribus adſueti, præter paucos luxui deditos. Litterarum ſtudio parum ſunt intenti, venationi autem deditiſſimi. Multi pecuariam exercent rem, agreſti cibo & aqua contenti. Qui in Opidis & Villis habitant, pacifice inter ſe vivunt. Advenas amant & humaniter tractant. Vivunt in diem & viliſſimo veſtiuntur panno. Et quod mirandum eſt nullum habent Artificem in tam ampla inſula, qui enſes, pugiones & alia fabricet arma, ſed hæc ex Hiſpania & Italia petunt. Apud Mercatorem hi leguntur Epiſcopi: Archiep. *Calaritanenſis*, cui hi ſubſunt, *Sulcitanus* vel *Sulcienſis Dolienſis*, *Suellenſis*. Archiep. *Turritanus*, cui ſubſunt hi *Sorrenſis*, *Plonatenſis*, *Ampurienſis*, *Giſacenſis*, vel *Girardenſis*, *Caſtrenſis*, *Othanenſis* vel *Othricenſis*, *Boſanenſis*, *Boſſa*, forte Archiep. Alborenſis cui ſubſunt *Viſſellenſis*, *S. Iuſtæ*, *Terræ albæ*, *Civitanenſis* & *Gaſtellinenſis* exempti.

Flumina.
Ratio gubernãdi
Senatores.
Vulgi mores.
Victus.
Veſtitus.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [547] - 545
PUBLIC DOMAIN

Regio. Nomina & unde dicta.

Sicilia ante omnes Mediterranei maris Insulas claritate eminens, Thucydidi *Sicania* a *Sicano*, qui ut Solinus & Capella scribunt, cũ Iberica manu in eam terram ante bella Trojana devenit. *Trinacria* plurib', ac præsertim Poetis, ob tria Promontoria. A specie etiam *Triquetra*: tribus enim Promontoriis in diversa procurrens, Græcę litteræ imaginem quę Delta dicitur, efficit. Tria illa Promontoria autem sunt *Pelorus*, *Pachynus*, & *Lilybæum*. *Sicelia* Græcis. Ceterum ut quidam arbitrantur.

Trinacria quondam *Italiæ pars una fuit, sed pontus & æstus,*
Mutavere situm: rupit confinia Nereus *Victor, & abscissos interluit æquore montes.*

Situs.

Atque hinc *Rhegium* in Italia dictum quod illic Siculum latus ab Italia divulsũ. A Septentrione Mari Tyrrheno seu Infero pulsatur; ab Ortu Hadriatico vel Supero & Ionio; ad Austrum Africo Mari, & ad Occidentem Sardoo. Thucydides lib. VI. scribit ambitum Siciliæ non multo minorem esse octo dierum itinere. Tantaque cum sit, tamen tantum XX Stadiorum intervallo dirimi a terra continenti. Insula porro hæc salubritate Cœli, Soli

Cœli temperies. Soli fertilitas.

fertilitate, Frugum omnium copia rebusque aliis, quibus indiget Mortalium usus, maxime pręstat. Subjacet enim quarto Climati, quod Cœli clementia sex aliis antecellit. Quo fit, ut quidquid Sicilia gignit, sive Soli, sive Hominis ingenio, ut Solinus ait, proximum sit iis quæ optima judicantur. Marcus Cato eam Cellam Penariam Reip. Nutricemque Plebis Romanæ appellavit. Horreum Pop. Romani Strabo. In Agro Sunensi, in quo raptam Proserpinam Veteres finxerunt, loco quem dixerunt *Vmbilicum Siciliæ*, tanta est Frumenti ubertas, ut ex uno Tritici Modio centum colligantur; quem Agrum idcirco vocant *Campe dallo cento Salme*. Huic tamen non cedit Ager Leontinus, de quo videndi, Cicero III Verrina. Quid Vina commemorabo optimi saporis odorisque? Vina in Sicilia laudatissima premi, Plinius (qui in recensendis Vinis quibusque optimis diligentissimus ac prope curiosus fuit) peculiariter prædicat. *Balincium* enim Vinum (quod Mulsi saporem habet) in Sicilia ponit. Vocant autem *Mulsum* vinum melle affectum, unde conjicitur *Balincium* Vinum illud esse quod *Muscatellum*, exactæ dulcedinis vocant. Uvas namque, quarum Apes sunt avidæ, a quibus & *Apiana* dicebãtur eas & Muscæ quoque, ut inquit Columella, infectantur, a quibus *Muscatella* vulgo nunc dicuntur, ex quibus Vinum dulcissimum, & eximiæ suavitatis exprimitur, quod *Muscatellum* dicitur: licet plerique a Musci odore, quo plurimum redolet, id ei nomen impositum, existiment. Hac ætate Vinis Siculis jure optimo præstantia debetur, quod cum Italis non impari certamine contendant, tum quod palato æque arrideant, tum quod ætatem optime ferant. Oleum item Sicilia ubertate quadam, & abundantia fundit, Saccarum, Crocum, Mel, Sal, omnis ferme generis Fructus nobilissimos, & Sericum pręstantissimum. Est præter hæc Sicilia Metallis etiam dives: Aurum namque habet, Argentum ac Ferrum, & Alumen. Lapides quoque pretiosos gi-

Animalium varietas.

gnit, Smaragdum, Achatem, Beryllum, Porphyriten, Iaspidem. Boum, Pecorum, ceterorumque Animantium Armentis Gregibusque densissimis pręstat. Damarum etiam Aprorumque Venatione, ac Perdicum ac

Ataginum

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [549] - 547
PUBLIC DOMAIN

Ataginum (quas *Francolinas* vulgo appellant) Aucupio insignis est. Falcones sacri & peregrini, volatilium, hostes, aliunde advolantes, his etiam capiuntur. Regionem hanc primi tenuere *Lestrygones* immanes, tum *Sicana* Hispanorum Coloni; accessere *Troianorum* & *Cretensium* populi. Postea *Graci* eam appetivere, inde *Romani*, & quidem post divisum Orientis & Occidentis Imperium Constantinopolitanis paruit per annos pene CC. Sub *Iustiniano* autem Imperatore lusulam *Gothi* invasere, qui ipsi annos XVII a *Belisario* expulsi sunt. Postea occupavere eam *Saraceni* sub Michaele Balbo, qui CCCC annos ea potiti sunt. Hi *Normannis* cessere: Succesere *Langhardi, Suevi, Germani*: sed his a Clemente IV, exactis, *Galli* rerum potiti per annos XVII ad vesperas usque Siculas, quę incidere in annum CIↃCCLXXXII. Ex eo paruit *Aragonensibus*, usque ad *Ferdinandum Regem*, quo extincto *Hispaniarum Reges* Aragonię & Siciliæ imperium possedere. Plinius in hac Vrbes LXXII. numeravit. Hodie sunt civitates & Opida CLXXIII, Magino teste. Regni Metropolis est *Panormus* Prol. & aliis: *Palermum, Palerno* hodie. Vrbs est vetustissima, Phoenicum Colonia, uti ostendunt Epitaphia aliqua Litteris Chaldaicis conscripta. Existimatur temporibus Abrahami exstructa. Sita est loco amœno & fertilissimo. Ad Septentrionem spectat, Pelagoque adluitur Tyrrheno, Muris septa altissimis, quod opus est Friderici Regis. Secundum mare Arx est, quæ nostra tempestate amplificata, quod *Castrum ad Mare* nominant. Tres item antiquæ Civitatis Portæ, & veteres Muri multis cum Turribus Lapide quadrato constructi, etiamnum manent. Templum est Panormi D. Petro Sacrum, a Rogerio Siciliæ Rege conditum, quod sua pulchritudine & rerum preciosarum apparatu, ceteris, quæ in Italia nunc usquam exstant, seu veteribus, seu novis merito prę ferri constat: quo nomine ab omnibus, qui Panormum aut inhabitant aut invisant viris, non imperitis modo, sed ingenio etiam doctrinaque præstantibus, summa cum admiratione ac voluptate frequentatur. Major etiam totius Vrbis Ecclesia reticulata est structura, quadrato ac diversis in exteriori facie imaginibus figurisque inciso ac perpolito Lapide a Gualtherio hujus nominis II Archiepiscopo, anno CIↃCLXXXV fundata: ubi Regum Reginarumque Siciliæ ac Ducum quoque corpora sunt recondita. Est & Gymnasium publicum & Xenodochium. Longum foret reliqua hujus Vrbis ornamenta & præclara ædificia commemorare. Reliquæ Civitates sunt, *Syracusa*, urbs quondam maxima, quam ita Orator describit Actio: IV in Verrem. *Vrbem Syracusas maximam esse Græcarum Urbium pulcherrimamque omnium sæpe audistis. Est, Iudices, ita ut dicitur: Nam & situ est cum munito, tum ex omni aditu vel terra vel mari, præclaro ad adspectū, & Portus habet prope in ædificatione adspectuque urbi inclusos. Qui quum diversos inter se aditus habeant, in exitu conjunguntur & confluunt. Eorum conjunctione pars Opidi quæ appellatur Insula, mari disiuncta angusto, ponte rursum adiungitur & cōtinetur. Ea tanta est urbs, ut ex quatuor urbibus maximis constare dicatur, quarum una est ea quam dixi Insula: quæ duobus portubus cincta, in utriusque portus ostium aditumque projecta est: in qua est domus, quæ regis Hieronis fuit, quæ*

Imperium majorum.

Vrbes.

Prætores

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [550] - 548
PUBLIC DOMAIN

Prætores uti ſolent. In ea ſunt ædes ſacræ complures: ſedduæ, quæ longe cæteris antecellunt, Dianæ una, & altera quæ fuit ante iſtius (Verris) *adventum ornatiſſima, Minervæ. In hac Inſula extrema eſt Fons aquæ dulcis, cui nomen Arethuſa eſt, incredibili magnitudine, pleniſſimus piſcium: qui fluctu totus operiretur, niſi munitione ac mole Lapidum a mari diſjunctus eſſet. Altera autem eſt Vrbs Syracuſis cui nomen Acradina eſt, in qua Forum maximum, pulcherrima Porticus, ornatiſſimum Prytaneum, ampliſſima curia, templumque egregium Jovis Olympij, ceteraque urbis partes una lata via perpetua multiſque tranſverſis diviſæ, privatis ædificiis continentur. Tertia eſt Vrbs, quæ quod in ea parte Fortunæ Fanum antiquum fuit, Tyche nominata eſt, in qua & Gymnaſium ampliſſimum eſt, & complures ædes ſacræ, colitur-que ea pars, & habitatur frequentiſſime. Quarta autem eſt urbs, quæ quia poſtrema ædificata eſt, Neapolis nominatur, ad quam Theatrum eſt maximum, præterea duo templa egregia, Cereris unum, alterum Liberæ, Signumque Apollinis, qui Tennites vocatur pulcherrimum & maximum.* Hodie tam amplæ urbis decora omnia periere: ruinæ exſtant & Opidi partes. *Meſſana* urbs freto incumbens, cujus Incolæ primum Meſſanenſes, poſtea Mamertini dicti ſunt, noti Punicis & Atticis bellis, ex Herodoto & Thucydide. *Catina*, quæ etiam *Catana*, Patria Charondæ Legiſlatoris, Gymnaſio hodie celebris. *Tauromenium* urbs a Zanclæis condita, hodie *Taormina*. *Leontium* patria Gorgiæ Sophiſtæ. *Agrigentum* pervetuſta Civitas, quam olim Carthaginenſes everterunt, & Megalus atque Feriſcus rurſum inſtaurarunt. Sunt etiam *Auguſta* antea *Megara*: *Caſtrogianum* olim *Ennea*: *Drepanum*, *Monreale*, *Heraclea*, & aliæ urbes complures. Fluminibus rigatur plurimis, in quibus. ut & in Lacubus Mugilum, Aloſarum, Anguillarum, Tincarum & Troctarum non ſpernenda captura. In Mari vero Thynnorum non modo ad Pachynum ſed ad Panormum etiam & Drepanum; ac omnem eam, quam Mare Tyrrhenum adluit, oram, larga captura. Capiuntur & in Freto Meſſonenſi Xiphii. Siculum Mare omni denique Piſcium genere benigniſſimum eſt, & Mullorum copia, quos Græci Trichias, Barbatos autem Sophron. & Cic. vocant, & Murenarum ac Horycinorum, qui teſte Athenæo lib. VII ſecundum obtinent locum, inſigne. Fretum autem Siculum anguſtum, anceps, atrox, ſævum, Scyllæ Charybdiſque nominibus infame. *Montes* præcipui ſunt *Ætna* & *Eryx*. *Ætna*. *Cæleſtis Columna* cognominatur Pindaro. *Typhoeum* eum vocat Silius Italicus. Hodie *Monte Gibello* aut *Mongibello* nominant. Aſſiduis ignibus flagrat. Deſcribitur a Virg. lib. III Æneidos, Plinio lib. III cap. VIII. Mela lib. II. cap. VI. Solino, aliis. *Eryx* maxime memoratus ob delubrum Veneris ab Ænea, quod ſcribitur conditū. In Sicilia Archiepiſcopi *Panormitanus*, cui ſubjecti Epiſcopi *Agrigentinus*, *Maſarenſis*, *Milevitanus* ſive *Maltenſis*. *Montis Regalis* Archiep. cui ſubſunt *Siracuſanus*, & *Cothanenſis*, *Meſſanenſis* Archiep. cui *Cephaludenſis*, *Pacenſis*, *Liparienſis*, *Marci* & *Militenſis*, nunc *Milaza*.

Flumina.

Mare.

Montes.

Regio unde dicta

STIRIAM vulgo *Stirmarck*, a Tauro dictam esse vix dubium est, cui opinioni subscribit etiam Ægidius Tschudus: ubi refert ex Plinio, Catonem Lepontios & Salassos Tauricæ gentis asseverare: (inquit enim:) Fuerunt autem Tauriſci isti Galli, quorum natio in antiquissimis Gallorũ præliis Sedem collocavit ultra Alpes, de quibus Polybius lib. II. de Bello Gallico sic scribit: In Alpibus ab utroque latere montosa habitant ad eam partem quæ versus Rhodanum & Septentrionem spectat, *Galli* qui *Transalpini* appellantur: ad eam vero quæ campis imminet *Tauriſci*, *Agones* & alia pleraque Barbarorũ genera, a quibus Trans-Alpini non generei, sed differentia loci differunt, ideo Trans-Alpini dicti, quod trans Montes colant &c. *Isti Tauriſci* postea emigrantes, alia quæsierunt loca, occupaveruntque regionem quæ modo Comitatus *Goerts* appellatur, ac deinde profecti sunt in Stiriam, nomen suum illi terrę relinquentes. Significat enim Taurus Germanis *Stier*. Fuderunt se quoque in Austriam, & Hungariam, de qua re hic non est locus disserendi. Hæc ille. *Stiriam* vero *Valeriam* olim dictam fuisse affirmant nonnulli, sicque appellatam fuisse in honorem Valeriæ Diocletiani Filiæ, quemadmodum Marcellinus memoriæ prodidit. Et Aurelius Victor de Cesaribus. Volaterranus vero *Iapidiam* dictam putat: Sic enim scribit lib. VIII Geogroph. Proxima huic *Iapidia*, quam *Stiriam* nunc vocant, licet Pius Pontifex eam Valeriam putat: ego vero ex descriptione Rusi, *Valeriam* potius *Croatiam* dixerim, inter Danubium & Dravum. Hactenus ille. Si prior opinio vera est. *Quados* aliquando hæc loca tenuisse, ex eo patet, quod Sextus Rufus scribit sub Iulio, *Marcomannos* & *Quados* de locis *Valeriæ* quę sunt inter Danubium & Dravum fluvium pulsos esse. Est vero & hęc regio Norici Mediterranei pars, quemadmodum & Carinthia, & Illyrici provinciis adnumeranda. Germaniæ quoque posterius accessit.

Situs.

Conregionales Stiriis sunt ad Ortum quidem Hungari, ad Meridiem Carniola Carniaque: ad Occidentem Carinthia: qua Septentrio est, Austria. Terra undique Montibus obsita præterquam qua Orientem respicit Solem, ubi spacioſa est planicies.

Soli qualitas.

De ejus fertilitate parum polliceri ausim. Regio quidem universa Mineris turget, verum Principium incuria parcius foditur. Argentarias Fodinas habet in Alpibus quas *Schwvenberger Alben* ipsi nuncupant. Ferrarias juxta Anisum fluviũ. Salis quoque ingens hic copia coquitur, quam in alias regiones exportant, ac lucrum ingens recipiunt. *Marchionatus* olim Pannonię primę erat, unde Stiria Marchia dicta fuit. *Marca* autem Limitem sonat: per Limitaneum itaque Comitem administrabatur, uti Lazius ostendit. Deinceps Ducatus titulum adepta per Fredericum Barbarossam, Austriciis Ducibus accessit, quibus etiamnum paret. Vltimus Marchio dictus fuit *Ottocarus*, cujus Filiã duxit uxorẽ *Lupoldus* Dux Austriæ, qui cõsensu Imperatoris factus est Dux Stiriæ. Deinde successione illa rursus exstincta, miserũt Provinciales quidã in Pavariam, alii in Hungariã, cujus regni moderator misit filiũ suũ: sed cũ ille viveret juxta mores suos, intolerabiliſq; esse Stiriis, exactus fuit, & vocatus *Ottocarus* filius regis Bohemiæ,

Imperium majorum.

qui

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [553] - 551
PUBLIC DOMAIN

qui usurpaverat Ducatum Austrię, obtinueratque anno Christi ɔɔɔɔlxix Carinthiam, sed diu conservare non potuit. Nam cum eo arrogantiæ provectus esset, ut contempta Imperii Majestate de Clientelaribus Bohemiæ beneficiis Cæsari Rudolpho Habsburgio Sacramentum dicere nollet: hic ad Augustam Vindelicorum, Germaniæ Principum conventum indicit, citaturque gravissimis sub pœnis *Ottocarus*, uti se sistat, ac de injuste occupatis Imperii Provinciis neglectaque ejus Majestate rationem reddat. Ridet citationem *Ottocarus*: neminemque ad Comitia qui pro se respondeat, mittit. Interim Legati ab Austriæ Ordinibus missi Augustam ad Cæsarem Principumque conventum perveniunt, & apud Cęsarem Principesque gravissime de injuria crudelitateque Ottocari conquesti docent, cum iniqui tituli jure Austriæ se insinuasse: Margaritam legitimam uxorę, Austrię Hæredem superinducta pellice repudiasse, ac tandem veneno sustulisse: Agnetem Badensem Filiamque ejus Elizabetham cum fratre Henrico, legitima Austriæ hęreditate spoliasse: Optimatesque complures in Vrbe Vienna crudeliter trucidasse, ac sæpissime in innocentem populum sæviisse: Austriam, Stiriam, Carniolam ac Vindorum Marchiam Imperii beneficia, cum Bela Hungariæ Rege clam esse partitum, ac ut exteræ nationis auxilio, Austriam retinere, populumque duro jugo premere posset, ab Imperio ac Cæsare defecisse &c. Decernitur communi Principum sententia, Legatos ad Bohemum mittendos. Sed cum ii indigna in Cæsarem imperiiq; principes probra pro responso tulissent, omnium consensu decreto bello, ad id justa auxilia Cęsari promissa. Is maximis coactis copiis in Austriam contendit. Prodit contra Ottocarus non minoribus adductis copiis, Sed de prælii eventu, Cęsaris prudentiam ac vim veritus, dubitans, intercessione duorum hinc inde Antistitum, pacem cum eo facit restituta Austria, dictoque de Bohemia ceterisque ejus provinciis Cęsari Sacramento: in genua dum hæc fiunt ante Cæsarem subsedit, inspectante exercitu. Qua de re, ut indigna, ab uxore, hominibusq; turbulentis reprehensus, violata pace, cum ingenti exercitu, Austriam invadit. Exit contra Cæsar Rodolphus, Germanorum copiis, Hungarorumque auxiliis stipatus, ac haud procul Opido Marchecco, cum Ottocaro cōgressus, eum superat occiditque, de inde infesto exercitu Bohemiam invadens. ferro ac igne adolescentem *Wēceslaum*, defuncti Ottocari filium, petere pacem coegit, legesque pro suo imperiique dignitate dat. Filium vero suum Albertum natu maximum Austriæ pręficit: ac paullo post ē communi Principum Imperii sententia Ducum Austriæ & Stirię eum renunciat. *Stiria* distinguitur in *Superiorem*, ubi Muræ fluvii divertigium, & *Inferiorem* juxta Dravi & Muræ confluentes, qua Pannoniæ Secundæ seu Hungarię proxima est, unde is locus *am Hungerischen* dicitur. Vrbes Stiriæ sunt famatæ *Brugæ* ad Muram, ac ibidem *Grazium*, *Viana*, *Voytsperg* vulgo, ad Kaynacham fl. *VVolfpergum* ad Lavandam fluvium *Marchpurgum* Metropolitana ad Dravi sinistram ripam, atque ex eadem parte *Petovia* seu *Colonia Petovia*, ubi Legiones Romanæ fixerunt sedem. Trans flumen *VVarasinum*, *Castra Variana* vocant, *Rackelspurgum* Muræ fl. sinistræ ripæ adjacet, ubi Savaria regio initium habet.

Vrbes

In hac

In hac etiam *Celia* est ad Savi ripam, urbs uti apparet ex vestigijs, antiqua. Nam inscriptiones in ea plures nominum Rom. apparent. Opidani a Sulla conditam dicunt, vocarique *Sullacem*, nulla tamen auctoritate quam sciam, inquit Volaterranus. Nam forte ea fuerit aut ex ejus ruinis, quam Ptolemæus non longe ab hac ponit, *Celiam* appellatam. In Ducatu Stiriæ plures sunt Comitatus, inter quos *Waraſdin*, ad Dravum fl. & *Lebnau* ad Muram fluvium. Fluvijs rigatur *Stiria*, *Dravo*, *Lavanda*, *Sackan*, *Sulmo*, *Raynacho*, *Mura*, *Martza*, *Arrabone*, *Veyſtritza*, *Lauſnitio*, ac infinitis propemodum Torrentibus ac rivulis, qui omnes tandem Danubio miscentur. *Flumina.*

Montium hic numerus non est, quare singulorum nomina adscribere vix licet, omnes pene generali nomine *Noricæ Alpes* dicuntur. Vnde Alpium adhuc præ se ferunt nomina, cujusmodi sunt *Rauche Alben*, *Sub Alben*, *Saw Alben*, *Schwanberger Alben*. In confinijs Austriæ, Carinthiæ & Stiriæ *Taurus* Mons est: Muræ fluvio *Gesacus* Mons imminet, nunc vulgo *Der Schockel* vocatur, & *Sattli*, *Manſenperg*, *Weinſperg*, juxta Salzim fluvium dicitur *Ina Sawruſſel*, hoc est, *os Porcinum*, *Deiffelſteig*, i. *Diaboli præcipitium*. Infra Muram dicitur *in Gaiſtal*, *Stainperg*, & *Kainacher Alben*: Paullo inferius sunt, *Kreiczpergus*, & *Hertzpergus* montes: & versus Ortum *Radel* & *Plaitzperg*. *Montes.*

Vltra Dravum versus Meridiem *Claudius Mons*, nunc *Dracimperg* dicitur. Refert Vadianus, quod superioribus annis Viennæ Austriæ constans fama increbuerit, ardere in Stiria cœpisse montem, quo pellectus Maximilianus Cæsar Augustus, nuncijs ad inquirendum missis ita esse ut ferebatur compererit, quod miraculi loco hic recensere libuit. Hæc vero accidisse verisimile est circa annum Christi CIↃIↃXX, quo tempore Vadianus hæc videtur scripsisse. Prædicti vero montes passim, sparsimque Silvis vestiuntur. *Stirij* agrestes vulgo populi sunt & strumosi, adeo quidem ingenti struma nonnulli, ut ipsis loquelam impediat, & mulier lactans illam post tergum perinde atque saccum rejiciat (si fama vera est) ne infanti impedimento sit. Memoriæ prodit Ortelius se Frisachij dum anno CIↃIↃLVIII Vienna Venetias proficiscebatur, non sine admiratione hominem contemplatum, cui mentum ab auribus incipiens, humeros latitudine fere æquabat, & ad pectus usque propendebat, Strumæ causam Aquæ Aerique, quibus vescuntur incolæ, tribuunt, Stiriani cultu & sermone Germani sunt præter Dravi adcolas, qui Illyrica utuntur lingua. *Mores.*

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [555] - 553
PUBLIC DOMAIN

SCLAVONIA.

Regio & unde dicta. *Nomina.* *Situs.*

INter Regiones quæ hac Tabula nobis repræsentantur, primum locum sibi vendicat *Sclavonia*. Hæc à gente Sclauonica nomen habet, quæ olim ad Mæotidem paludem habitavit. Dicta quoque fuit *Illyricum* Plin. ab *Illyrico* Cadmi, vel ut alij sentiunt, Polyphemi Filio. *Illyris* Ptol. *Illyria* Steph. Eam alij aliter definiunt. Ptolemæus ab Istria ad Macedoniæ usque confinia secundum maris littora producit; mediterranea ejus ad Pannones & Mœsiam superiorem expandit. Multo ampliorem eam describit Pomponius Mela, & Dionysius Alexandrinus: totam enim maris Hadriatici oram, a Tergesto ad Ceraunios usq; montes, Illyriis adscribit, eosque ultra Danubium fluvium habitare docet: Danubium namque inter ejus flumina Mela numerat. Alij etiamnum latius huius fines extendunt. Plinius vero inter Arsiani & Titium fluvios constringit. Plerique in ea describenda Ptolemæum sequuntur, secundum quem continet Illyris qua Macedoniam spectat, Dalmatiam, & Liburniam quam *Crabatem* nunc Lazius vocat: alij Croatiam: Pinetus Comitatum Iaderæ, hoc est *Contado di Zara* indigitat. Longitudo ab Arsa ad Drinum usque est mill. Italicorum CCCLXXX.

Aeris qualitas. Aere fruitur locis nonnullis puro ac salubri, quibusdam minus grato, qua paludes ac exhalationes fœdæ eum inficiunt.

Soli fertilitas. Regio omnis, teste Strabone, aprica est & amœna: optimos habet & firmos maris Portus, solum fertile, etiam vitiferum, nisi qua saxis & rupibus horret, aut ad Pannonias, ubi frigida est & nivalis. Florus de Illyriis scribit primo bello Punico Illyrios populationibus non contentos, licentię scelus addidisse, legatos Pop. Romani jure agentes, non gladio, sed ut victimas securi percussisse: Præfectos navium igni combusisse, idque, quod indignius foret, muliere imperante, quam ille *Teutam* vocatam scribit. Rursum bello Macedonico Illyrij a Perse Rege conducti Romanum militem a tergo cœperant distringere, sed deleta ab Anicio Prætoræ Scorda, quod Caput gentis erat, statim sequuta deditio est. Plinius oram Illyridis misse amplius Insulis frequentari scribit, quum contra Italiæ ora huic obversa importuosa sit.

Urbes. Illyridis urbes potiores & Opida sunt *Senia* Vrbs, vulgo *Segna*, in planicie sita ad Mare, quod a Borea vento horridis tempestatibus obnoxium. *Jadera* Colonia Liburnorum Metropolis, hodie præcipua ac munitissima. *Zara*, vulgo *Sebenicum* Opidum Ptol. *Sicum* dictum. Situm est in Sinu Scardonico, in conspectu irrumpentis Freti ad montis radicem, ubi est Arx. Fertiles habet agros, sed male nunc habitatur ob Turcarum vexationes. *Spalatum*, & *Salena* Ptolemæo & Straboni celebrata. *Salona* etiam, Dalmatarum navale, quod quidem nunc parum colitur, ob Turcarum viciniam.

Tragurium

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [556] - 554
PUBLIC DOMAIN

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [557] - 555
PUBLIC DOMAIN

Tragurium hodie *Tran*, a continenti parvo Euripo ſeparatum. *Epidaurus* urbs antiqua, ad cuius ruinas *Raguſium*, vulgo *Raguſi*, Turcis *Pobrovicha*, urbs exigua cum arce munitiſſima: hic nobile eſt emporium mercium Turcicarum, Reſpublica Legibus æquiſſimis conſtituta, Cives opulenti. Duobus præcipuis abluitur tota Regio fluvijs, *Savo* & *Dravo* qui in Danubium corruunt. Vltra Montes plurimi minores amnes erumpunt in Sinum Hadriaticum, ut ſunt *Edanius*, *Titius*, *Naron*, *Rhezon*, & *Drinus*. Illyrici ſeu Sclavonici populi ferè omnes ligneis habitant ædificijs, culmo contectis, præter paucas littorales urbes, in quibus humanius degunt. Et hæc de Illyrico ſive Sclavonia univerſim. Sclavonia autem quam hic noſtra exhibet tabula, Illyrici illius tantum pars eſt, niſi forte dicamus eam Plinij eſſe. Continet *VVindorum*, *Marchiam* & *Zagabrienſem Comitatum*, uti ex Pinace videre eſt.

Flumina.

Croatia.

Regio. Situs. Urbes.

CROATIA Illyrici quod initio deſcripſimus, pars verſus Hungariam, Rufo & Volaterrano *Valeria*, *Liburnia* alijs. Iſtriæ ad Sinum Fanaticum adhæret verſus Ortum, inter Cuſpam & Savum flumina, & Superiorem Mœſiam ſita. Hujus Metropolis nunc *Bigihon* eſſe dicitur: aliquando *Fumium* erat. Vrbes præterea plurimas habet, utpote *Zeng*, *VVackat*, *Turnaw*, *Modriſch*. Ceterum Regio paucis ab hinc annis propter Turcarum in hanc invaſiones mirum in modum innotuit. Cum jam fœdus quod cum Chriſtianis erat Turca rupiſſet, hanc Regionem uti ſibi vehementer commodam ad invadendum cæteras Regiones, Italiam & Germaniam, ſuis Regnis & Provincijs adnectere ardebat. Sub initium itaque æſtatis anni CIↃIↃXCII Turcarum Imperator per Baſſas & Duces ſuos in Croatiam exercitum duci jubet. Conſternatis vehementer per totam regionem adventante hoc exercitu militibus, *Hraſtovitzam* munimentum fortiſſimum per proditionem, Baſſa ex Boſnia capit. Neque hoc furioſi militis placata rabies eſt, quin *VVihitz*, civitatem munitiſſimam, vallis aggeribuſque undique circumductam, obſideat: militem omnem, qui eam tuebatur, cum pro vita ſuſtentanda, & reliquo defendendo, nihil, neque ſpes ſupereſſet, glorioſe ſe dantem, præter fidem datam, Turca enecat. Hanc deditionem mille aliæ calamitates ſequutæ ſunt, quas ſilentio tranſeo. Porro anno ſequenti, qui erat Milleſimus Quingenteſimus Nonageſimus Tertius, cum a ſe tot partas victorias, tot captas Arces & Munimenta Turca gloriaretur, habendi *Siſſegkum* Civitatem munitiſſimam, vehemens eum cupido invadit: atque exercitu coacto, obſidione hanc Civitatem cingit. Verum Germani animadvertentes quantum mali hinc & detrimenti, ſi a Turcis caperetur, non ſolum Germaniæ, verum etiam toti Europæ accederet, collectis undique copijs, ac trajecto Savo fluvio, pro civitate liberanda, cum inimico confligere ſtatuunt. Turci Equites qui numero erant 8000, aut ut alij volunt 10000, ut impedirent Chriſtianorum adventum per Pontem quem ante exſtruxerant, ad alteram Savi ripam properant, exercitum ſuum locant, pugnamque cum Chriſtianis ineunt: inſtant durius ac animoſius Chriſtiani, quorum impetum non ferentes Turcæ ad Pontem fugiunt, verum eum jam paullo ante occupaverant Caroloſtadienſes Milites.

Turcæ

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [558] - 556
PUBLIC DOMAIN

Turcæ nusquam refugio reperto, præcluso ponte ad reliquum exercitum aditu, omnes fere cæduntur, reliqui in Savo & Kulpa fluminibus salutem quærentes submerguntur. Pars reliqua Exercitus Turcici, cum a suis infelicissime pugnatum videret, turpiter fugit; ac tandem nostri auxiliante Deo XXII Iunij Anno CIↃIↃXCIII Civitatem arctissima obsidione liberant.

Bosnia.

Liburniæ Orientalem plagam *Bosniam* hodie dicunt a *Bessis* Inferioris Mœsiæ populis: qui inde a Bulgaris ejecti in hanc Superiorem Mœsiam migrarunt, ac mutato e in o litera, pro *Bessis*, *Bossi* & *Bosni* dicuntur: atque inde *Bosna* & *Bosnia*. Quales mutationes in multis aliis proprijs nominibus sæpe facta videmus, ut olim *Melita* & hodie *Malta*, *Longones*, & *Lingones*, *Schandia* & *Schondia* &c. *Regio & unde dicta.*

Bosniæ Vrbs est *Iaitza* in edito Monte sita, quam duo amnes circumfluunt, præruptisque rupibus & vadis obfirmant. Ad radices Montis & ad ambitum urbis amnes illi confluunt, admixtique una in Savum feruntur. Bosnensis regni hæc ante tempora nostra Caput erat, cum inexpugnabili Arce, ac Hostibus inaccessibili. Habet regio & alias quasdam insignes Civitates, præsertim *Schwonicam* & *Warbosayne*, quam aiunt hodie esse Metropolim, sed nullo cingitur Muro. Milliatzka fluvius dirimit eam in duas partes, &c. *Urbes.*

Dalmatia.

REstat ut de Dalmatia, cujus etiam partem hæc Tabula delineat, pauca subjungamus. Ea a *Delminio* civitate gentis Metropoli nomen habere putatur. Fuit olim Dalmatia potentissima regio, atque ipsi Dalmatæ olim potentes armis & opibus, situ etiam confidentiores fuerunt. Agebant plerumque sub Silvis, inde in latrocinia promtissimi. Vrbes sunt *Salanum*. Hic supersunt aliquæ reliquiæ Diocletiani, qui hoc loco, uti patria sua, afficiebatur. *Raguzium*, de quo supra. *Castel novo* ad ostium sinus Rizonici ab antiquis vocati. *Catarum* optimum habens portum. Atque haud procul a limitibus huius Regionis sita est ad mare *Civitas Apollonia*, juxta quam est petra quæ flammam ignis evomit, & infra eam ebulliunt aquæ calidæ, & bitumen, præsertim quando petra ardet. Ecclesiastica porro administratio ad hanc Tabulam pertinens ex Provinciali Romano apud Mercatorem talis: Archiepisc. *Jadra* quam nunc *Zaram* dici putant. Cui subsunt *Anzara*, *Vegla*, *Arbe*. *Archiep. Spolato*, Sub quo *Traguriam*, *Tenensis Tina*, *Sardona*, *Temnensis*, *Nenensis*, *Nonensis*, *Almissa*, *Sibinicensis*, *Farensis*. Archiep. *Ragusinus*, vide in Tabula Græciæ & Macedoniæ, sub quo *Stagnensis*, *Rossonensis*, *Risine* opinor: *Tribunensis* Trebina, *Cataro*, *Bacensis*, *Rosensis*, *Bidnanensis*, *Budoa*, Archiepisc. *Antibarensis*, in Tab. Macedoniæ, sub quo sunt *Dulcinium*, *Suacinensis*, *Drinastensis*, *Polastrensis*, *Scodrensis*, *Sardensis*, *Surtanensis*, vel *Acittarensis*, *Arbensis*. *Regio & unde dicta.* *Imperium majorum.*

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [559] - 557
PUBLIC DOMAIN

VALACHIA. *Regio & unde dicta.*

VALACHIA a *Flaccis* Quiritum gente appellationem habet. Romani enim Getis ſuperatis & deletis, *Flacci* cujuſdam ductu eo Coloniam deduxere, unde primum *Flaccia*, deinde corrupta voce *Valachia* dicta. Hæc etiam Tranſalpini nominis originem ex re ſortita eſt. Alpibus enim & montibus continuis, & his quidem altiſsimis, ab Hungaria & eius potiſsima Tranſilvania parte, nemoroſiſque paſsim amœniſque intervenientibus Silvis dividitur & terminatur. Habet autem ab Ortu piſcoſum Lacũ, quem Hieraſus amnis incolis *Pruth*, efficit: ad Meridiem vergit terminata Danubio, atque item ab Occaſu Tranſilvaniæ fines attingens, ad Opidum Severinum, ubi Trajani pontis admirabiles pilæ XXXIV viſuntur. Ad Septentrionem autem finitur *Hoina*, ignobili flumine, & directis terreſtribus terminis ad Iſtrum, curvata admodum regionis fronte contra *Paucem Inſulam*, antiquis Scriptoribus notam, quam hodie *Barillanam* dicunt. *Valachia* autem, licet altiſsimis ſit innexa montibus, nihil tamen ei deeſſe comperitur, quod uſui humano neceſſarium videri poſsit. Adhæc dives Auri, Argenti, Ferrique ac Salis fodinis. Nec Vineæ deſunt: nec varij generis Animalia: inprimis Equos alit inſignes Aſturcones optimos, alioſque magna copia. Hic *Ternovizza* Opidum Vaivodæ ſedes eſt. Alia opida ſunt *Braila* & *Treſcortum*, non longe a quo effoditur bituminis ſpecies, ex quo ſicut ex cera optimæ candelæ conficiuntur. Reliqua huius regionis per Pagos & Villas habitantur. Flumina ſunt *Hieraſus*, Jncolis *Pruth*, *Hoine*, *Danubius*, alia.

Situs.

Soli fertilitas. *Animalium varietas.* *Opida.* *Flumina.*

SERVIA. *Urbes.*

SERVIA, *Mœſia Superior* Lazio, regio inter Boſniam & Bulgariam. Hanc antiquam *Triballorum* regionem eſſe multi putant. Et hi quidem populi huc ex Septentrione, debilitatis Imperij Rom. Græcique viribus, commigrarunt. *Dardanos Serviam & Raſciam* habitaſſe, ſcribunt Cuſpinianus & Volaterranus. Regia Serviæ Vrbs fuit *Sinderovia*, quam alij *Spenderoben*, & alij *Simandriam*, vel *Semendriã*, Turcæ *Semender*, Hungari *Zendrew* vocant, quæ quidem non procul a Belgrado ad Danubij ripas jacet, & capta fuit ab Amurathe Turcarum Imp. anno CIↃCCCCXXXVIII, & in Sangiacatum redacta ſub Budenſi Beglerbego. Nobilia quoque Opida ſunt *Vidina*, quod Turcis *Kiratovum* appellatur, ad montem Argentatum ſitum, redactum in Sangiacatum Temiſvarenſi Beglerbego ſubjectum. *Novogradum* in finibus Serviæ, quod quidam perperam novum montem appellant. Arcem habet inexpugnabilem. *Mons Niger*, ubi ſunt Argenti fodinæ admodum nobiles. Sunt & *Samandria Priſdena* patria Iuſtini Imp. *Stonibrigadum*, & *Belgradum* antea *Tauruuum* dictum.

BULGARIA. *& unde dicta. ſitus & ſoli qualitas. Vrbes.*

BVLGARIA quaſi *Volgaria* dicitur, quia nimirum hujuſmodi populi profecti a Volga circa annum Domini IↃLXVI hanc regionem occuparunt. Hanc quidam eſſe Veterum *Mœſiam Inferiorem* putant. Iacet inter Serviam, Romaniam ac Danubium. Regio magna ex parte montibus, aſpera, & juxta dorſum Hæmi montis producta modo verſus Danubium, modo verſus Romaniam: unde media ipſa regio aſperior eſt: decliviora loca ſilvis obſita ſunt & Solitudinibus occupata. Metropolis hic *Sophia*, quam Pt. *Tibiſcum* Opidum,

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [560] - 558
PUBLIC DOMAIN

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [561] - 559
PUBLIC DOMAIN

dum, Niger putat. Hic ſedem habet Beglerbegus Græciæ, qui Turcis dicitur *Rumeli Blegerbeg*, habetq; Sangiacatus ſub ſe I & XX. Sunt & *Serraium* civitas Bulgariæ inſignis. *Nicopolis*, hæc a Sangiacis regitur. Prope hanc civitatem veſtigia ſuperſunt pontis admirabilis maximeque ſtupendi, quem conſtruxit ſupra Danubium Trajanus Imperator, dum contra Getas pugnaret.

ROMANIA. *Regio & unde dicta.* *ſitus.* *Cæli & ſoli qualitas.* *Vrbes.*

BVLGARIAE *Romania* proxima eſt, ſic dicta ab urbe præcipua Conſtantinopoli, quæ *Roma Nova* etiam dicebatur. Olim *Thracia* appellata fuit, vel a *Thrace* Martis Filio, vel a *Thraca* Nympha, vel potius a feritate, ſeu temeritate. Separatur a Macedonia Strymone fl. ad Septentrionem eſt Hæmus, cętera Mare adluit. Regio nec Cœlo læta, nec Solo: & niſi qua Mari propior eſt, infœcunda, frigida, eorumque quæ ſeruntur, maligne admodum patiens. Verſus mare vero Frugibus, Frumento & Leguminibus fœcunda. Raro uſquam pomiferam arborem, Vitem frequentius tolerat: ſed nec eius quidem Fructus maturat ac mitigat, niſi ubi frigora obiectu frondium cultores arcuere. Vrbes habet *Abderam* Democriti patriam: *Nicopolim*, *Philippopolim*, *Hadrianopolim*: *Trajanopolim*, *Selymbriam*, *Perinthum*, aliaſque complures. Metropolis eſt *Byzantium*, conditum a Pauſania, nunc *Conſtantinopolim* vocant a Conſtantino, qui ibi ſedem Imperij eſſe voluit. Turcis dicitur *Stampolda*, quaſi ampla Civitas; Sita eſt ad Euripum, haberque ex adverſo *Peram*, quam vocant *Galatam* in cornu Byzantino, veterem Genuenſium Coloniam. Multa admodum in urbe ſunt veruſtatis monimenta partim illic primum poſita, partim Roma illuc allata. Præcipua hæc ſunt. Templum Sophiæ, opus Juſtiniani Imp. Palatium Conſtantini, Columna Serpentina, & altera quæ hiſtoriata nominatur. Templum S. Lucæ, Navale, Caſtrum novum, Coloſſus, Gynæcerum, Hippodromus, Obeliſci. Flumina eam duo adluunt, *Cydrus*, vulgo nunc *Machlevam* & *Barbyſes*, *Chartaricon*. Ambitus urbis eſt XIII. mill. paſſ. Incolarum numerus 1200 millia excedit. Regio vero paucos Amnes habet, verum celeberrimos, *Hebrum*, *Melanem*, *Tearum*, *Arſum*, *Bathyniam*, *Neſtam*. Montes attollit, *Hæmum*, *Rhodopē*, *Orbelum*, *Pangæum* & *Meſſapū*. Parent nunc iſta regna Turcarum Jmperatori, qui ſedem Jmperialem habet Conſtantinopoli, & præcipuum ibi Palatium. De cuius potentia & regnorum adminiſtratione breviter dicam. Ducenti circiter ſunt, quibus Turca mandavit ſingulis quadriennijs per Græciam, VValachiam, Boſniam, & Anatoliam, reliquaſque ditiones ſuas colligere Chriſtianorum pueros maſculos ex ſingulis familijs, tamquam decimas ſibi debitas, quos Conſtantinopolim, Peram & Andrinopolim adducunt, & civibus educandos tradunt, ac minus elegantes in Burſia & Caramania agricolis commendant. Hi omnes *Azamoglam* aut *Jamoglam* vocantur, id eſt, innocentes & ſimplices infantes, nihilq; ſcientes, & cum ad VIII annum pervenerint, elegantiores & dociliores in Saray, hoc eſt, palatium præcipuum Imp. Conſtantinopoli collocantur uſque ad quingentos, ibique in litteris & armis inſtituuntur, donec XX annum compleverint. Ex his eliguntur præter aulæ miniſtros & officiales *Janizari* pedites, quos ad XII millia in ſui perpetuam cuſtodiam habet Imp. Ex Ianizaris ſpectabiliores electi *Spachoglani* ad 3000, dexteram Principis claudunt, ſinguli IV aut V equis ſervientes.

Ex iiſdem

Ex ijſdem *Silichtar* ad 3000 ſimiliter IV aut V equis ſervientes ſiniſtrum Principis latus tuentur. Poſt hos II ordines Spachoglan & Silichtar equitant *Vlofagi* 5000, ad dexteram Jmperatoris, & 5000 ad ſiniſtram, qui omnes ex Ianizaris, aut ex abjuratis Chriſtianis, qui fideliter Beglerbeio aut Baſſæ ſervierunt, eliguntur. Poſt hos ultimi ſequuntur equites *Charipici*, id eſt pauperes, qui ex omnibus Provincijs Turcici Imperij & diverſis nationibus, Chriſtianis, Perſis, Mauris, Syris, Arabibus, Barbaris & Tartaris ſponte ad Imperatoris ſervitium ſtipendij cauſa confluunt, ex quibus 2000 ſelectiores Imp. ſerviunt. Item ante Imperatorem 200 *Mutaferacha* lanceam geſtantes equitant, qui ex ſervis ob facinus aliquod egregium ſunt manumiſſi, & in nobiles aulæ electi. Item (poſt hos opinor) xxx *Chauſiler*, hoc eſt, Caduceatores ante Principem equitant, qui accurſum populi prohibent, & viam Principi aperiunt, ſupplicationes quoque ipſi tradendas recipiunt. Poſt hos proxime pedites *Solachi*, qui arcum inauratum cum ſagittis portantes 200 Imperatorem præcedunt, 200 ſequuntur, & ex utroque latere xxx comitatur. Iuxta hos proxime equum Principis incedunt ſine tibialibus & calceis 100 *Peicler*, id eſt Curſores, quos huc illuc in pace ac bello mittat. Hæc perpetua eſt Imperatoris cuſtodia, tempore belli vero habet etiam *Aſaples*, qui ſunt pedites extraordinarij, & *Caripoglan*, qui ſunt equites extraordinarij. Perditiones autem & Provincias ſuas in illarum defenſionem alia habet præſidia. In limitaneis ditionum Chriſtianorum ſunt ſupra 10000 Ianitzarorum, intra provincias autem Turcicas 6000 Janitzarorum ſparſim commorantur, nulli Beglerbeio aut Baſſæ ſubiecti, ſed immediate Imperatori, & liberi ab omni contributione. Eſt item per Provincias alia juventus diſperſa ad 10000 ex qua ſuppleri poſſint, qui in limitaneis provincialibus ordinibus defecerint. Reliquæ omnes copiæ militares præter dictas ſubſunt *Beglerbeis*, qui ſunt Rectores provinciarum, quales habet VII Græciæ, Anatoliæ, Caramanię, Amaſię & Cappadocię, Anacidulę, Meſopotamię, Ægypti, de quibus ſuo loco. Habet etiam Imp. III aut IV ad ſummum Conſiliarios, quos vocant *Viſirbachas*, aut ſimpliciter *Baſſas*. Theo. Sãduginus lib. de morib. Turc. colligit annuos reditus Turcę eſſe vaſa auri LXV : II & IVIII millia ducatorum. Vas autem auri continet millia ducatorum centum. Eccleſiaſtica adminiſtratio ex Provinciali Romano ejuſmodi: Archiep. Conſtantinopolitanus hos habet Suffraganeos, *Colubrienſem* nunc forte *Chiorlich*, *Naturenſem*, *Spigacenſem*, *Dorkenſem*, *Pavadenſem*, forte nunc *Pandia* & *Calcedonenſem*. Arch. *Heracha*. Huic ſubſunt *Rodeſco*, *Periſtacienſis*, *Gillipolis*, *Darnenſis* forte *Dardanello*, *Curlotẽſis*, *Archadopolis*, forte nunc *Arco*, *Miſſenenſis*. Arch *Patracenſis*, cui ſub ſunt *Lampſacenus & Dinenſis de Sellana*. Arch. *Squiſicenſis*, *Sequino* forte. Huic ſubſunt *Troianus*, *Andrunianus*, *Iacorenſis*, *Decandimonia*, *Lupadienſis*, *Epigonienſis*, *Libarienſis*. Arch. *Verißenſis*, cui ſubſunt, *Roſsianenſis*, *Aprenſis*, *Ripſalenſis*, *Cypſela* opinor. Arch. *Madricenſis*, *Mariza* opinor. Arch. *Andrinopolitanus*: Arch. *Traianopolis*, cui ſubeſt *Avienſis*. Arch. *Malziacenſis*, ſub quo *Maronia*. Arch. *Meſsipolis*, cui ſubeſt *Xanocienſis*. Arch. *Philippenſis*, cui ſubſunt *Chriſtopolis*, *Dragonenſis*, *Chriſopolitanus*.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [563] - 561
PUBLIC DOMAIN

Regio. Nomina. Situs.

Græcia sequitur Europæ nobilissima regio, totiusque eruditionis fons & Mater. Incolis *Hellas* dicebatur. Qui vero hodie eam habitant eam *Romechi*, Turci *Haromeli* nominant. *Rumelia* est Leunclavio; Septuaginta interpretibus *Phobel, & Javam*. *Græciam* autem non semper omnes ijsdem terminis circumscribunt. Proprie ab Isthmo Thessaliam usque extenditur,& ab Epiro Amne Acheloo dispescitur:Ortum versus habet Mare Ægæum: atque hæc proprie est *Hellas*. Hoc est quod Plinius aliquoties innuit: *Ab Isthmi*, inquit, *angustijs Hellas incipit*. Et rursum: *Angusta cervice Peloponnesum contingit Hellas*. Interdum etiam Peloponnesus & Thessalia Græciæ notione comprehenduntur. Ita L. Æmilius Paulus quum circumiret Græciã, per Thessaliam Delphos petijt, inde Lebadiam, tum Chalcidem, postea Aulidem, inde Athenas; altero die Corinthum, tum Sicyonem, Argos, Epidaurum, Lacedæmonem, Megalopolim, Olympiam: Ita peragrata Græcia redijt Amphipolim. Homerus solos *Phtiotas* vocat *Hellenas*. Herodotus inter *Hellenas* & *Pelasgos* discrimen facit. Hodie vero Græciam vocamus tractum omnem qui ad Occidentem Jonio mari adluitur, ad Meridiem Libyco: ad Ortum Ægæo: ad Septentrionem vero montibus a Thracia, Mysia, Dalmatiaque separatur. Regio

Cæli temperies. Soli fertilitas. Imperium Majorum.

hæc præstabat olim reliquis Europæ Cœli temperie, ac benignitate: Frugum omnium fertilitate, Armentorumque omnis generis copia. Hæc illa est regio, quæ fama, quæ gloria, quæ doctrina, quæ plurimis artibus, quæ etiam imperio & bellica laude diu floruit. Libera primum, sed dum Imperium in socios affectat, serva. Itaque eam primum *Cyrus*, postea *Xerxes*, alijque *Persarum Reges* vexaverunt. Subjecere eam sibi inde *Macedones*: tum Perseo devicto *Romani*: quorum imperio diviso cessit tota *Constantinopolitanis*, donec *Gothi*, *Bulgari*, *Saraceni* eam deprædati sunt,& *Turca* postremum in miseram servitutem omnem redegit, exceptis quibusdam Insulis quæ *Veneto* parent, Corcyra scilicet, Cephalenia, Zacyntho, Creta, alijsque minoribus. Superbivit olim Græcia multis urbibus florentissimis: *Athenis*, *Lacedæmone*, *Delphis*, *Argis*, *Mycenis*, *Corintho*,

Vrbes.

alijsque plurimis, quarum pleræque, ut caduca & fluxa est mortalium rerum conditio atque interitui obnoxia, prostratæ & dirutæ jacent. Flumina hic & fama & natura ingentia XXXII numero: Ea sunt *Strymon*, *Chabrius*, *Echedorus*, *Axius*, *Erigon*, *Lydius*, *Aliacmon*, *Pharybus*, *Peneus*, *Sperchius*, *Panyassus*, *Apsus*, *Lous*, *Celidnus*, *Thyamus*, *Acheron*, *Arachthus*, *Achelous*, *Evenus*, *Iliissus*, *Asopus*, *Ismenus*, *Cephisus*, *Boagrius*, *Asopus* alter, *Sus*, *Peneus*, *Alpheius*, *Selas*, *Panysus*, *Eurotas*, *Inachus*. *Maria*, *Ionium*: nomen habet ab *Ionia*, quam regiunculam in ultimis Italiæ oris facit Solinus: vel ab *Ionio* Illyriorum Rege: vel ab *Ionibus*, ut censet Archidamus, in trajectu maris ibi submersis. *Cronium* & *Rheæ Sinus* antea dicebatur, ut antiqui Scriptores testantur: *Creticum* ab Creta: Hodie *Mar di Candia*. *Carpathium*: ab Insula *Carpatho*, quæ ad Orientale Cretæ Promontorium. *Ægæum* dictum, ut Festus & alij scribunt ab Ægæo Thesei patre, qui in id se præcipitasse perhibetur: ut Pherecydes,

Flumina.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [564] - 562
PUBLIC DOMAIN

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [565] - 563
PUBLIC DOMAIN

recydes, ab Neptuno, qui & *Ægæus*. Aliorum opiniones prætereo. Nominatur etiam *Ægon* Valerio Flacco & *Ægeon, Mare Græcum* Thucydidi, Europæis hodie *Archipelago* voce Græca: Turcis *Mare album*. Romani totum hoc Mare duobus nominibus olim appellabant, teſte Plinio, *Macedonicum* quidquid eius Macedoniam & Thraciam attingebat: *Græcienſe* quidquid Græciam, *Myrtoum*, Ægæi pars, *Myrtoum pelagus* Ptolemæo circa Cariam, Aſiæ Minoris regionem: Caſtaldo *Mar di Mandria*: Straboni vero Plin. & alijs inter Peloponneſum & Atticam. Nomen illi a Myttilo Mercurij filio, quem in id deturbatum ab Oenomao volunt Solinus & Jſodorus; vel, ut verius ſentit Plinius, ab exigua Inſula, non procul a Caryſto Eubœo Opido ſita. *Icarium*, ab Icari nota fabula pleriſque: Andrætæ Tenedio, ab una Cycladum, quæ & *Macris & Icarus*. Hodie *Mar di Nicaria*, Caſtaldo ſcribente: & alia. *Montes* etiam plurimi: *Bertiſcus*, *Athos*, *Olympus*, *Oſſa*, *Pelion*, *Citarius*, *Othrys*, *Oeta*, *Pindus*, *Acroceraunÿ*, *Stymphe*, *Calidromus*, *Corax*, *Parnaſſus*, *Helicon*, *Cytheron*, *Hymettus*, *Stymphalus*, *Pholoe*, *Cronius*, *Zarex*, *Minthe*, *Taygetus*, & alij. In Græcia nempe Athenis Mercatus olim fuit, bonarum Artium & Diſciplinarum celeberrimus. Quare a Diodoro Siculo Communis Schola generis humani dicitur. Cicero lib. IV Epiſtolarum ad familiares, *Nobiliſſimum Orbis Terrarum Gymnaſium* cognominat. Eo Romani aliæque nationes Philoſophiæ Græcæque linguæ gratia ſe conferebant. Cicero Græcis paſſim attribuit, multarum artium diſciplinam, ſermonis leporem, ingeniorum acumen, ubertatem dicendi, a quibus Philoſophiam, reliquas item artes & ſcientias Romani hauſerunt. Et Flaccus canit, *Gratis ingenium, Graiis dedit ore rotundo Muſa loqui*. Viri hic clari literis & doctrina fuerunt *Muſæus* Poeta, *Solon*, *Socrates* Philoſophorum omniū præceptor, *Xenophon*, *Plato*, *Iſocrates*, *Demoſthenes*, *Thucydides*, & innumerabiles alij. Quod ad veterum Græcorum religionem, regnavit apud eos Jdololatria. Deorum Dearumque numerus fuit infinitus. Auguſtinus de Civitate Dei lib. III ex Varronis ſententia affirmat, ſimul tam apud Romanos, quam Græcos extitiſſe 3000 Deorum, quorum CCC Joves erant. Vnicuique ſuus Lar, ſuum Numen domeſticum. Vnicuique affectui, commodo, incommodo, periculo, ſuus tutelaris Deus: unicuiq; Deo ſuæ Ceremoniæ, ſuæ preces, ſui Sacerdotes, ſua Sacrificia, & libationes. Vulgus Græcorum hodie antiquitatis nihil retinet. Nam promiſſam plerumque geſtat comam, anterioremque capitis fronti imminentem partem tondere ſolet: duplicatoque & craſſo pileo utitur. Omnes univerſim pauca ſupellectile, uti Turcæ contenti ſunt: nec plumeis lectis incumbunt, ſed culcitras ſive centones lana, aut tomento ſuffultos ſubſternere ſolent. Odioſū omnes cenſent Vinum aqua diluere, & etiam nunc poculis ſe invitant: ſed mulieres eorum Sympoſijs non interſunt, neque accumbunt in accubationibus epularibus. Vetus etiam Mortuos deplorandi conſuetudo apud Ethnicos perdurat in

Montes.

Schola.

Ingenio & bonarum Artium celebres Viri.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [566] - 564
PUBLIC DOMAIN

rat in Græcia. Religione Græci Christiani a Romanis dissident, gaudentque titulo Ecclesiarum Orientalium. *Patriarchæ* ipsis quatuor, *Constantinopolitanus*, *Alexandrinus*, *Hierosolymitanus*, & *Antiochenus*. Hi a Metropolitanis creantur, ut a Cardinalibus Papæ: sed ij perpetua Sanctimonia vitæ celeberrimi, Modestia in illis mirifica. Annuus singulorum reditus CCCC aureorum ab Ecclesijs quibus præsunt emendicatus. Nihil Ecclesiasticis hæreditarium. Vxorem, sed unam tantum ducunt, Sacramenta duo duntaxat agnoscunt Baptismum & Sacram Cœnam. Sub utraque specie communicant, Pane & Vino. Purgatoriam ignem execrantur: Sculptilia detestantur: Rasuram verticis non admittunt. Ceterum Græci qui opulentiores sunt, & qui auctoritatis titulo delectantur, vestibus utuntur consuetudini ipsius Principis convenientibus. Qui Venetis subsunt, Venetorum vestiuntur more: qui sub Turca sunt, Turcicis similes vestes gestant. Rector Græciæ vocatur *Vromeli Beglerbey* id est Rom. Principum Rex, præest enim omnibus regionibus, quas in Europa habet Turca, quæ novæ Romæ Constantinopoli subjectæ fuerunt. Hic sub se habet XL *Sangiagler* sive *Sangiacos*, qui sunt Capitanei Copiarum Equestrium ex Spachoglanibus electi, & in principalibus Civitatibus provinciarum commorantur ad continendum eos in officio & pace, ipsisque CL *Sobasci Cimmeriotæ*, aut plures, qui sunt quasi Vicarij per minora Opida distributi. Sub his autem Sangiacis XXX M *Spachi* sunt, quorum quilibet tribus aut quatuor equis meret. Et sunt hi Spachi per Flamboler, hoc est, vexilla distributi, quæ CC, CCC, CCCC, aut IↃ Equites continent. Inter Sangiacos potentiores sunt Rector *Modenæ*, qui præest toti Moreæ, qui ad mandatum Beglerbey mille equites adducit, quos suo stipendio sibi devinctos habet. Item Gubernator *Bosnæ* habens IↃCCC Equites, & *Thessalonicæ* habens IↃ Equites, quorum centum perpetuo penes se servat, reliquos monitus Turcæ in subsidium mittit. Sunt præterea sub hoc Beglerbeyo Sangiacis subjecti XX M Equitum, qui *Tymariotæ* vocantur, quod ex Tymar, hoc est ærario Imperatoris stipendia habeant. Et item LX millia *Akengi* sive *Acconti*, id est, fatales sive periclitatores, qui liberi & exempti a contributionibus absque ullo stipendio Equites serviunt, victum præstantibus Civitatibus per quas transeunt. Sunt etiam multi feudatarij *Mosselin* dicti, qui aliquando ad LX millia Equitum & magnum Peditum numerum colliguntur. Longum foret omnia accurate referre: neque id nostri hoc tempore instituti est, quare ad specialiora Græciæ pergo.

Vestitus.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [567] - 565
PUBLIC DOMAIN

Regio, & unde dicta. Nomina.

GRAECIAM alij aliter divisérunt. Quibus omissis, Mercatorem nostrum sequemur, qui tribus Pinacibus ejus partes graphice nobis & eleganter delineat. In hac autem Tabula tres Græciæ Provincias proponit, *Macedoniam, Epirum & Achaiam*: proxima *Moream*: Tertia & postrema *Candiam*. Primo loco occurrit *Macedonia*, amplissima regio a *Macedone* Rege Osiris Filio, alij dicunt Iovis & Thyæ nomen sortita: vel ut Solino placet, a Deucalionis Nepote. *Emathia* ante dicebatur, Plin. & Trogo testibus. *Peoniam* primo vocatam scribit Livius, deinde *Æmoniam*, *Edonia*, item & *Pieria* Solino. *Bœotiam* quondam dictam scribit Trogus. Ejus partem *Macetiam* dictam scribunt Steph. & Hesychius; & inde totam regionem nomen accepisse, refert Eustathius in Dionysium. *Cethim* item in libris Machab. ubi legimus Alexandrum egressum esse ex terra *Cethim*.

Situs.

In medio duorum marium Ionij ab Occasu, & Ægei ab Oriente describitur: ab Aquilone Dalmatiæ partem & Mœsiam Superiorem: a Meridie Epirum & Achaiam attingit.

Soli qualitas.

Regio circumquaque fertilis: Montibus maximis circumvallata: cuius ora juxta Ionium Mare plana, ac nemorosa est: nam nota ea pars *Albania* nunc dicta, quæ satis ampla, fertilis & amœna est. Auri præterea & Argenti Metallis satis dives est, atque in ea olim incognitum quoddam Auri genus, teste Aristotele inventum est: Asphaltum quoq; isthic ex venis terræ eruitur. Gignit & Macedonia lapidem quem *Paantiden* vocant. Hunc eundem & concipere & parere, & parturientibus opitulari fama prodiga est, ut Solinus scribit.

Imperium majorum.

Hæc est Macedonia (inquit Plin.) *terrarum imperio potita quondam: hæc Asiam, Armeniam, Iberiam, Albaniam, Cappadociam, Syriam, Ægyptum, Taurum, Caucasum transgressa: hæc in Bactris, Medis, Persis dominata, toto Oriente potitum: hæc etiam Indiæ victrix, per vestigia Liberi Patris atque Herculis vagata: hæc eadem est Macedonia, cujus uno die Paullus Æmilius Imperator noster* LXXII *urbes direptas vendidit. Tantam differentiam sortis præstitere duo homines.*

Vrbes.

Macedoniæ regiones plures in se complectitur, inter quas *Thessalia* quæ nunc *Comenolitari* Castaldo, præstantissima est. Vrbes Macedoniæ olim multæ & nobiles. Hodie præcipuæ sunt *Thessalonica*, nunc etiam ut olim frequenter à variis gentibus Christianis habitata, & Iudæis, qui ibi LXXX Synagogas habere referunt. Sedes hodie Sangiaci Macedonici. Hic ad jussum Beglerbeii, quoties Turca expeditionem aliquam parat 10. Equites bene armatos habet, quorum C perpetuo penes se servat in defensionem limitis sui. Huic vicina *Siderocapsa* Metallis auri celebris. *Pella*, ubi Gazæ regiæ custodiebantur, & Equæ regiæ ad fœturam alebantur numero supra 3000: Plin. & Str. prodentibus. *Stagyra* Aristotelis patria. *Apollonia* in qua Augustus Cæsar Græcas literas didicit. *Dyrrachium* quod ante dicebatur Epidaurus è Regione Brundusij: *Aulon*, *Croia*, *Cavalla*. Flumina Macedoniæ sunt post *Strymonem* in finibus Thraciæ, *Axius*, *Erigonus*, *Aliacmon* & *Peleus*. Montes habet *Pelion*, *Ossan*, *Pindum*, *Nymphæum*, *Athon*. Athos ingens est, asper, aditu perdifficilis, umbras etiam in Lemnum usque Insulam projicit: consitus est Vite, Olea, Lauro, Myrtho, Pomis: nunc à Calojeris incolitur tanta religione, ut etiam Turcæ eo solo abstineant, sæpe etiam Monachos ornent muneribus & eleemosynis.

EPIRUS,

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [568] - 566
PUBLIC DOMAIN

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [569] - 567
PUBLIC DOMAIN

Regio & unde dicta.

EPIRVS, Græciæ Regio Ptol. & cęteris. *Chaoniam* olim dictam, ſcribit Martianus Capella: *Oriciam* & *Dodonam* ex Dionyſio & Thraſibulo Grabelius. Hodie *Albaniã* vocari, ſcribunt Leander & Erythręus, *Larta* Kicherius & Æneas Silvius: *Jannam* nuncupari Caſtaldus ait.

Situs.

Terminatur hæc regio ab Ortu Acheloo fl. a Meridie Hadriatico Mari abluitur: ab Occidente Ionio pulſatur Mari uſque ad Celydnum amnem ſeu Pepylychnum: qua Septentrio eſt habet Macedoniam.

Soli fertilitas.

Regio multis in locis nemoroſa & ſterilis, ad oram vero maritimam ſatis fertilis. Scribit Plin. Mala Orbiculata, ex figura orbis in rotunditatem circumacti, dicta, in Epiro primum proveniſſe, atque inde Græcis *Epirotica* vocata.

Animalium varietas.

Animalia producit magna excepto Aſino, imprimis Boves & Canes magnitudine egregia, atque etiam Oves. Equos generoſos Epiri commendat Vir. 1 Georg.

India mittit Ebur, molles ſua thura Sabæi.
At Chalybes nudi ferrum viroſaque pontus
Caſtorea, Eliadum palmas Epiros equarum.

Imperium majorum.

Hanc regionem auctore Trogo *Moloſſi* primum tenuerunt. Troianis vero temporibus rexit *Ulyſſes*. Poſt quem ad *Æacidas* res pervenit, ſub quibus longe propagatum Imperium. Deinde locus is ad *Romanos* poſtremo ad *Conſtantinopolitanos* pervenit Imp. & eorum conceſſione ad *Deſpotos*, familiam quandam magni Epiri. Sed hanc Turca *Amurathes* expulſis Chriſtianis Principibus ante XL annos ſibi ſubjugavit.

Urbes.

Vrbes hic ſunt *Dodone* oraculo Iovis Dodonęi celebris. *Nicopolis*, ab Auguſto in memoriam victorię, cum navali prælio ſuperavit Marcum Antonium & Cleopatram Reginam, condita. Civitas olim fuit egregia & Incolis frequentiſſima: nunc *Preveſa* dicitur. *Ambracia*, nunc *Laria* a fl. cognomine. Fuit hæc Pyrrhi Epirotici regia, patria Cleombroti Ambraciotæ, qui referente Cicerone, lecto Platonis libro de animę immortalitate, pertæſus miſeriarum vitę, è loco edito ſe præcipitem dedit. *Actium*, quam etiam Acarnaniæ clariſsimam urbem ponit Gerbelius. Hæc Auguſti fuit Colonia, nunc *Capo Figulo* in recentibus tabulis. *Buthrotum* Str. & Virg. *Coloniam* vocat Plin. *Butrinto* hodie Stophianus. Et *Leucas* ubi Apollinis delubrum & ſaltus, quo crediti ſunt amatores ab amoris æſtu liberari & ex quo prima omnium auctore Strabone, Sappho Poëtria deſilijſſe fertur, ubi Ovidius etiam in Epiſtola Sapphus meminit.

Flumina.

Amnes Epiri ſunt, *Acherõ* Ptol. *Acheros* Livio. *Achelous* Str. Sophiano *Aſpri*, Nigro *Catochi*, Kyriaco Anconitano, *Geromlea*.

Montes.

Montes, *Ceraunij* ſeu *Acroceraunij* altitudine famoſi, nautis formidabiles. Nam quotieſcumque nubeculæ inde elevantur, tempeſtates in eis maximæ exoriuntur. *Stymphe*, ex quo *Arachtus* fl. profluit, teſte Str.

Vulgi Mores.

Incolæ, Bellonio referente, turmatim ſua regione æſtate egrediuntur, ob ſoli ſterilitatẽ, atq; alio proficiſcuntur, nempe in Macedoniam, Romaniam, & Natoliam, ubi operam Turcis locant lucri gratia, veluti ad ſegetes metendas, & Frumentum expurgandum: qui poſtea meſſe perfecta domum Autumni tempore redeunt cum uxoribus & liberis vitam traducturi. Sunt autem Chriſtiani, & peculiarem habent linguam à Græca diverſam: religionẽ tamen Græcam colunt, & quoniam Græcię vicini ſunt, Græcũ etiam Idioma callent.

Reſtat,

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [570] - 568
PUBLIC DOMAIN

RESTAT in hac Tabula *Achaia*, Græciæ regio. Hanc Ptol. *Helladem* quoque nominat. *Meram Græciam* vocat Plinius. Cæcilius in Epistolis. Terminatur a Septentrione Thessalia juxta amnem Sperchium, Sinum Maliacum, & Oetam Montem, ab Occasu Acheloo amne; ultra quem mox Epiri tractus incipit; qua Oriens est, nonnihil in Septentrionē reflectendo Ægæo pelago, & Myrtoo pulsatur usque ad *Sunium* promontorium, nunc *Capo delle Colonne*: qua Meridies est Peloponnesum habet objectam Isthmo conjunctam. Regiones apud Scriptores hic IX reperio, quæ sunt *Doris* regio juxta Parnassum, *Ætolia* ad *Evenum* fl. Hæc ad Arctum plana & fertilis, ad Austrum aspera ac sterilis. Multas vetustissimas habuit urbes, inter quas præstantissima fuit *Calidon*, quæ hodie cum reliquis in ruinis jacet. Hanc regionem *Evenus* liquidissimus amnis perfluit, qui in mare devolvitur. *Locrorum & Opuntiorum regio*, aspera erat, quorum *Amphissa* Vrbs maxima & nobilissima. In hac etiam *Naupactus*, quam alij in Ætolia locant. *Phocis* juxta Parnassum montem. Vrbs ejus *Delphi*, ubi Templum Apollinis sumptuosissimum & Oraculum. *Bœotia*, inter montes sita agro potitur humido & paludoso, sed pingui & frugibus fœcundo. Vrbes *Ascra* ad Heliconis radices, Hesiodi patria. *Orchomenus*, Tiresiæ oraculo clara. *Thebæ*, quæ neque Athenis cedebant olim claritate, Plinio prodente. Multorum illustrium Virorum patria. Nunc vero prostratæ & dirutæ jacent. *Cheronæa*, patria Plutarch. *Platææ* memorabili victoria Græcorum Duce Pausania adversus Mardonium nobilis. *Tanagra*, Vrbs superstitiosissima. *Aulis*, ubi Græci ad Trojam profecturi congregati fuere. *Attica*, terra sterilis ac silvosa. Vrbs primaria *Athenæ*, Pomponio clariores quam ut indicari egeant. Euripidi apud Athenæum Græciæ Gracia, seu Græciæ compendium. Valde prædicat illam Vrbem Cic. oratione pro L. Flacco: lib. II de Legibus, & in Dialogo de partitione. Fuerunt & *Marathon* celebri Miltiadis victoria notissima. Et *Eleusis* clara sacris Cereris quæ *Eleusinia* dicta fuere. *Megaris*, a Steph. aspera vocatur. Huius Vrbs *Megara* quæ ipsi regioni nomen dedit juxta Isthmum posita. Fluvii Achaiæ celebriores sunt: *Ismenus*, Thebas urbem adluens Bœotiæ fl. *Cnopus* quoque Straboni *Asopus*, Homero herbidus cognominatus. *Evenus*, ante *Lycormas* Apollodoro & Strab. testibus. Fluvius est Ætoliæ. Montes celebres *Parnassus*, Lucano lib. V. *Mons Phœbo Bromioque sacer*: in ipso totius Orbis medio Claudiano & Lucretio situs. *Helicon*, Plinio Musis natale. *Hymettus* Melle, Marmore, & omni eo, quod ad Medicinam utile est, clarus. *Cytheron* a Cithara dictus Lactantio, quod illic frequenter hoc organum personaret & alij Poetarum versibus decantati. Episcopatus porro in hac Tabula juxta provinciale Romanum sunt: Archiepiscopus *Philippensis*, cuius Suffraganei *Christopolitanus*, *Dragonensis*, *Chrisopolitanus*. Arch. *Stresanus* nullum habens Suffraganeum. Arch. *Thessalonicensis*, sub quo *Cureusis*. *Verensis*. Arch. *Laricensis*, sub quo *Dinutriensis*, *Almurensis*, Armiro credo: *Carducensis*, *Sidonensis*, *Dinuceusis*. Arch. *Neopatensis*, sub quo *Lariætensis*. Archiepisc *Thebanensis*, *Torocemensis*, *Castorensis*. Arch. *Athenensis*, sub quo *Thermopylensis*, *Davaliensis*, *Salonensis*, *Nigropontensis*, *Molgarensis*, Megara opinor, *Raonensis*, *Eginnensis*. Arch. *Corcyrensis*: & *Duracensis*.

Regio & unde dicta.

Urbes.

Flumina.

Montes.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [571] - 569
PUBLIC DOMAIN

Regio.

Nomina.

Vnde dicta.

Situs.

Imperium Maiorum.

HÆc de præcipuis Græciæ Regionib. quæ ſunt in Continenti: *Morea* & *Candia* ſuccedunt explicandę. Prior *Peloponneſus* Ptolemæo, Straboni, Steph. Procopio cęteriſque, Peninſula eſt, hodie *Morea*, a *Maurorum* fortaſſe incurſionibus. Olim Appollodoro & Plinio teſtibus *Apia* & *Pelaſgia* vocata fuit. *Argos*, & poſtea *Argos Achaicum* nuncupatum, tradit Strabo; & *Achaiam* Oroſius 1. cap. 11. Item Apuleius VI Aſini, *Pelopia* etiam Euſtathio: & *Inachia* Stephano. *Ægialia* vocatur quoque in Euſebij Chronico. *Peloponneſo* nomen eſt a *Pelope* homine Barbaro, qui ex Aſia profectus hic regnavit. *Pelopis* enim Inſulam ſonat, cum Inſula non ſit, ſed Peninſula, Platani folio, ut ſcribit Mela, ſimillima, pari pene longitudine & latitudine. Eius Perimetrus eſt quatuor M. Stadiorum, quibus Artemidorus addit cccc. Iſthmo adhæret continenti, cuius Latitudo eſt Stadiorum XL. Anguſtias iſtas perfodere multi irrito auſu tentaverunt, quos inter Demetrius, C. Cæſar, Caligula, Nero & alij: quo inſtituto fruſtratis, murum ducere placuit, quem *Hexamilium* vocaverunt. Eum Amurathes Turca dejecit, Veneti reſtituerunt, Anno CIↃCCCCLIII, ſpatio XV dierum; ſed Turcæ iterum eundem poſtea ſolo æquarunt. In hoc Iſthmo Nepruni olim Templum fuit, ad quod *Ludi Iſthmici* celebrati. Ceterum *Peloponneſum* ad Ortum reſpicit Mare Creticum: ad Occaſum Ionium ſive Hadriaticum: ad Septentrionem Corinthiacum habet Sinum, & Saronicum, inter quos Iſthmus clauditur: ad Meridiem habet Mare Mediterraneum. Peninſula porro hæc Caput & Arx totius Græciæ eſt, &, ut ait Plinius, haud ulli terræ nobilitate poſtferenda. Ea ſiquidem rebus omnibus, quæ vel ad victum uberiorem vel ad elegantiorem vitæ cultum ſpectant, ſua fœcunditate, affluentiaque inſignis eſt. Colles enim & planicies frugiferas habet, ac Sinibus & Portubus refertiſſima eſt, quos Promontoria multa efficiunt. Peloponneſum incoluere *Elij*, *Meſſenij*, *Achivi*, *Sicyonij*, *Corinthiaci*, *Lacones*, *Argivi*, & *Arcades*. Fuitque hæc Græciæ pars toto Orbe quondam maxime celebrata, propter *Mycenarum*, *Argivorum*, *Lacedæmoniorum*, *Sicyoniorum*, *Elienſium*, *Arcadum*, *Pyliorum* & *Meſſeniorum* Reſpublicas, & Imperium, ex quibus multi claruerunt Principes, ut *Agamemnon*, *Menelaus*, *Aiax*, & alij. Præcloci ipſius, tum ſitus, tum majeſtas, Imperium quondam totius pene Græciæ obtinuit. At hodie tota *Peloponneſus Turcarum* dominio ſubjecta eſt, quemadmodum & reliqua Græcia: licet fuerit ab aliquot *Regulis* Græciæ quos *Deſpotas* vocant, & a *Venetis* annis ſuperioribus gnaviter defenſa. Præeſt autem nunc Turcæ Imperatoris nomine toti Moreæ *Sangiacus*, inter cęteros potentiſſimus, qui Modoni moratur, & ad mandatum *Beglerbeij* totius Græciæ mille equites adducit, quos ſuo ſtipendio alit. Vocatur hic *Sangiacus* a Barbaris *Morabegi*: cuius annuus in hac Provincia reditus eſt IↃCC mill. aſprorum, hoc eſt XVI mill. Aureorum. Vniverſam autem hanc regionem in octo Provincias fuiſſe diviſam ex Ptol. & alijs auctoribus conſtat, quæ ſunt *Corinthia*, *Argia*, *Laconica*, *Meſſenia*, *Elis*, *Achaia*, *Sicyonis* & *Arcadia*. *Corinthia* in Iſthmo ſita eſt: nomen ei à primaria urbe quæ primum *Ephyre* dicta fuit. Eam Cicero merito

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [572] - 570
PUBLIC DOMAIN

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [573] - 571
PUBLIC DOMAIN

merito *Græciæ Lumen* vocat. Vtrimque Portum habuit, quorum alter Asiam, alter Italiam spectabat, qua oportunitate loci urbs subito crevit: juvit eam etiam Isthmicorum ludorum celebratio. *Acrocorinthus* in monte erat III stadiorum ac dimidiati altitudine, sub ea erat *Corinthus* ambitu XL stadiorum. In vertice Montis ædes erat Veneri sacra: cui vicinus Mons *Pirene*, quem fama finxit à Pegaso illic ungulæ ictu excussum. Eversa est urbs a L. Mummio, quod in ea legati Pop. Romani excepti essent indignius, post annos nongentos quinquaginta duos quam ab Alete Hippotis filio erat condita, ut est apud Paterculum. *Argia* sequitur: hodie *Romania* Ortelio. Vrbes huius tractus *Mycenæ* regia Agamemnonis, unde Ovid. *Agamemnoniæ* dictæ, celebres, à Templo Iunonis vetustissimo & religiosissimo, unde Argiva Iuno. Eam Cyclopes muro scribuntur cinxisse. Non procul inde fuit *Lerna* palus, ubi Hercules Hydram Lernæam, seu potius Latrones ad ea loca latrocinantes, sustulit, vicit & dissipavit. *Argos*, urbs exstructa, ut aliqui perhibent ab Argo. *Nauplia*, hodie *Neapolis* Romaniæ urbs munitissima. *Epidaurus* in Saronici Sinus recessu, Æsculapij Templo celebris: *Amyclæ*. *Argiam* sequitur *Laconica* sive *Laconum* regio. Huius Metropolis *Sparta*, quæ etiam alio nomine vocatur Lacedæmon, hodie *Misithra*: urbs olim magna & potens. Fuit hæc non muris, sed civium virtute septa; non hinc operum magnificentia sed disciplina institutisq; Licurgi Pomponio memorabilis, & quę cum Athenarum urbe deinde de Imperio dimicavit, quemadmodum Thucydides 1d libris VIII exposuit. *Leuctra* nota è Plutarcho à Filiarum Scedasi tristi & tragica historia. *Epidaurus* quæ hodie *Malvasia*. *Messenia* à Taygeto Monte & fluvio Pamiso ad Alpheum usque porrigitur. Primaria eius urbs *Messene* ad mare sita, hodie *Mattagia* dicitur. *Aristomenis* Messenij præstantissimi viri patria, qui referente Pausania, hirsutum cor mortuus habuisse, deprehensus fuit. Sunt & *Methone* nunc *Modon*, insignis quomdam & nunc Sangiaci Turcici sedes. *Corone* nunc *Coron*. *Pylus* patria & sedes Nestoris Homerici trisecli illius & dulciloqui. Et *Cipariſsi* hodie *Arcadia*. *Elis*, inter Messeniam, Achaiam & Arcadiam sita est. Vrbes, *Elis* per quam mediam Peneus & Alpheus fluebant, memorata Jovis delubro, Ludorum claritate fastos Græcorum complexa. *Olympia* celebris a ludis Græcorum solemnibus, quæ *Olympia* dicta fuere, & templo Iovis Olympij sumtuosissimo, quod hominum frequentia potentissimorumque Regum donarijs adeo crevit, ut in tota fere Græcia nullum fuerit magnificentius, nullum clarius, opibus, cum etiam Iove ipso nihil ibi putaretur sanctius, nihilque augustius. *Cypselus* Corinthiorum tyrannus, Iovem totum aureum Olympiæ consecravit. Deinde *Phidias* Athenienſis simulachrum eius Dei, ex ebore & auro stupenda & insolita magnitudine erexit, utpote pedum LX. In quo opere illud ab alijs artificibus reprehensum, quod simulacri ad templum nulla esset proportio. Cum enim in eburneo throno sederet Iupiter, capiteque templi fastigium contingeret, necesse erat, si quando sedendo defatigatus eburneus ille Deus surgere vellet, ut Templi culmen una cum tecto dejiceretur: Et *Pisa*. *Achaia* ab Ptol. *propria* cognominata, Ab Araxo promontorio usque ad Sicyonios extenditur, quorum terminus communis est fl. Sus: ad

Austrum

Auſtrum eſt mons Stymphalus, ad Septentrionem Sinus Corinthiacus. Vrbes *Dyme* quæ nunc *Chiarenza*, unde Promont. Araxeum vocant *Capo di chiarenza*: *Olemus*: *Patræ* urbs inſignis olim, nunc *Patras* dicitur: *Ægium* urbs recentioribus temporibus *Voſtiza* vel *Boſtizan* dicta, & a Turcis exciſa. Ægira urbs quondam primaria in colle aſpero atque difficili poſita, quæ nunc diruta jacet & *Xilocaſtro* dicitur. Et in Criſſæo Sinu *Helice*, *Bura*. *Pellene*. *Sicyonia* inter Achaiam & Aſopum ſita: primaria eius urbs *Sicyon*, omnium Græcarum urbium vetuſtiſſima, & tempore Abrahæ condita, Templis, aris, ſtatuis, ſimulacris pleniſſima. Fuit & *Phlius*, quæ forte ea eſt quam hodie vocant *Vaſilicon*. Supereſt *Arcadia* regio Peloponneſi mediterranea, undique a mari remota. Huius urbs *Megalopolis*, patria Polybij graviſſimi ac ſapientiſſimi Scriptoris. Hodie *Leontari* dicitur, *Stymphalus*, unde Stymphalis palus, & aves Stymphalides. *Lilæa*, *Mantinea*, *Pſophis*. Civitates autem totius Peloponneſi nobiliſſimas, quaſi compendio complexus eſt Ovid. lib. VI. Metamorph.

Finitimi Proceres coeunt urbeſque propinquæ.
Oravere ſuos ire ad ſolatia reges:
Argoſque & Sparte, Pelopeiadeſque Mycenæ,
Et nondum torvæ Calydon inviſa Dianæ,
Orchomenoſque ferax, & nobilis ære Corinthus,
Meſſeneque ferox, Patriæque humileſque Cleonæ,
Et Melea Pylos, nec adhuc Pytheia Trœzen,
Quæque urbes alia bimari clauduntur ab iſthmo.

Amnes celebriores ſunt *Aſopus*, nunc *Arbon* Theveto; *Pineius*, nunc Nigro & Theveto *Igliaco*: *Alpheus*, qui adcolis *Rophea* dicitur, ut Sophiano placet, & ſecundum Nigrum *Orphea*: Italis vero nautis *Carbon*: atque huic fluvio CXL amnes inlabuntur: & albas maculas ac impetiginem ſanat. *Paniſus*, *Stromio* nunc Nigro: ſed *Pirnaza* in Tabulis Caſtaldi & Mercatoris, totius Peloponneſi fl. maximus. Huius aquæ puerorum & infantium morbis mederi dicuntur. *Eurotas*, hodie *Baſilopotamo* Sophiano & alijs, ſed *Iris* Nigro: cuius ripæ Lauro abundant: & *Inachus*, qui *Planizza* hodie eſt Sophiano & alijs. Reliquos prætereo. Montes *Stymphalus* Mons Arcadiæ altiſſimus, qui Dominico Nigro *Poglici* dicitur. *Pholoe*, Xiria Nigro. *Cyllenius*, Melæ, *Cyllene* Strab. totius Arcadiæ altiſſimus. *Mænalus*, *Mænalius* Melæ, *Cronium* Ptol. *Grevenos*, Nigro *Zarex*, Gemiſtus *Zaraca* vocat. *Minthe* Ptol. & Strab. *Olono* vocatur Nigro. *Evan* videtur apud Pauſaniam dici, ab Evoe Bacchantium voce: quod hoc loco Bacchus, & quæ eum ſequebantur mulieres, ſic exclamaſſe credantur. *Taygetus* Plinio, Pauſaniæ, Vibio & Steph. Peloponneſi mons in Laconica, Eurotæ flumini vicinus. In huius ſummitate exiſtentibus, proſpectus patet per omnem Peninſulam, ut nulla celebris viſum effugiat Civitas. Hic Mons varias Feras nutrit, conſecratus Baccho, Apollini, Dianæ, Cereri. In Morea Epiſcopi juxta Provinciale Romanum, hi: Archiep. *Corinthienſis*, ſub quo *Argivenſis*. Arch. *Patracenſis*, ſub quo *Colonienſis*, *Mothonenſis*, *Coronenſis*, *Amyclenſis*, *Androvillenſis*.

Flumina.

Montes.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [575] - 573
PUBLIC DOMAIN

Regio & unde dicta.

TANDEM ad postremam Europæ tabulam pervenimus, in qua nobis *Candia* cum aliquot exiguis circa Græciam Insulis à Mercatore depingitur. *Creta* Ptol. Maris Mediterranei Insula hodie *Candia* vulgo dicitur. Eam a Septentrione Ægæi fluctus verberant, ab Austro Libyci & Ægyptij, ad Occasum est Mare Hadriaticum, ad Ortum Carpathium. Forma oblonga est: ad Orientem Promontorium Samonium excurrit: ad Occasum *Criu Metopum* contra Cyrenem: In Septentrionem vero tertium prominet quod Strab. lib. x. vocat Cimarum, nunc *Capo Chesin* dicitur. Longitudo est CCLXX. M. P. Latitudo L. Ambitus IDLXXXI X. Regio omnis aspera est & Montibus ubique horrens, sed fertilissima frumenti, & pascua.

Situs.

Soli fertilitas.

Mira soli indulgentia, arborarij proventus abundantes. Plinius quoque auctor est, quidquid in Creta nascitur, infinito pretio cæteris ejusdem generis antestare. Profert Vites, Oleas, Mala punica, Ficus, Mala aurea, Citrea. Malvaticum Vinum in hac sola Insula premitur, atque ex ea Venetias & in reliquas Orbis partes defertur. Hoc Vinum antiqui *Pramnium* vocarunt, auctore Bellonio: At Volaterranus putat hodie Arvisia, Malvisia dici, adiectione unius literæ: additque id genus vitium ex Arvisio Chius Insulæ promontorio (unde Arvisia Vina olim) in Cretam esse delatum. Profert item Mel, Ceram, Caseum, Coccum, Ladanum copiose, Dictamon soli Cretę peculiarem. Insula omnis Lupum, Vulpem, Serpentem, aut omnino animal noxium prę-

Animalium varietas.

ter Phalangium, natura non habet. Eam ob causam magna cum securitate Animalium greges noctu in arvis pasci sinunt, prę sertim Ovium & Arietum, qui *Striphoceri* ab illis appellantur. Varie autem producit Animalia. Hoc etiam de Creta auctores prodiderunt, Noctuam non habere, eamque mori quando invehitur. Rexere Insulam primum *Juputer*, tum *Rhadamantus*, post *Minos* & *Græci*. *Romanorum* potestati facta est a Metello, qui ex re *Creticus* dictus est. *Constantinopolitani* eam postea renuere; *Balduinus* Comes Flandriæ & Imp. Constantinopoleos dedit *Marchioni Montisferrati*, a quo vendita est *Venetis* anno CIↃCXCIV immani Auri pretio: itaque

Imperium majorum.

Urbes.

adhuc illorum Imperium agnoscit. Olim centum urbibus claram fuisse prisci Scriptores tradunt: earum circiter XL Plinij ætas novit. Vrbium notissima *Gnossos*, Minois aliquando regia, a qua Gnosius arcus, tela Gnosia dicuntur. Sequitur *Cortyna*, unde tela Cortynia, vestis Cortynia. Claudianus de rapt. Proserp. lib. II. Ovid.

Crispatur gemino vestis Cortynia cinctu. Tum *Phæstos*
Proxima Gnosiaco jam quondam Phastia regno *Progenuit tellus.*

Et *Cydon*, unde Arcus Cydonius, Cornu Cydonium. Et *Dictinna*, *Manethusa*, *Lycastos*, *Lyctos*, *Holopixos*, aliæque. Hodie vero, Bellonio auctore, tres tantum alicuius nominis habet urbes: quæ sunt *Candia*, olim *Matium*, urbs totius Insulæ prima, a qua universa Insula appellationem desumpsit. Amplitudine secunda post Candiam, *Canea*, olim *Cydon*. Tertia est *Rhetymo*, quam veteres *Rhetymnam* dixere. Paullo incommodiorem habet hæc Portum: at *Canea* & *Candia* commodissimos habent. Flumina per vniversam Insulam nulla

Flumina.

sunt quæ navem ferant. Sunt tamen multi & magni rivi, in quibus sponte sua Colocasia proveniunt. In littore

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [576] - 574
PUBLIC DOMAIN

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [577] - 575
PUBLIC DOMAIN

littore Septentrionali ſunt *Melipotamus*, *Scaſinus*, *Cladilis*, *Epicidomus*, *Giffo*, *Divotro*: verſus Occidentem eſt *Nopuliar*: verſus Meridiem *Limens*. Piſcem habet Creta in littoribus admodum frequentem Muli Barbati magnitudine, alijs regionibus valde rarum, qui *Scarus* dicitur, cuius veteres auctores ſæpe meminerunt, & apud Romanos olim in delicijs fuit, primarium inter piſces locum facile obtinens. *Montes.* Montes eius nobiliores ſunt tres, *Ida* qui, *Pſiloriti* adcolis vocatur: *Leuci* qui Plinio *Cadiſii*, nunc vocantur *de Madara*: & *Dicta*, qui *Sethia*. Adeo celſi ſunt, ut nix tota hyeme eos operiat: tametſi Cupreſſi hinc inde inter ſaxa convallium naſcantur. *Mons Ida* omnium eſt eminentiſſimus. Hic ante Solis ortum Solem videt: Nam ut eſt apud Lucretium:

——— *Idæis fama eſt montibus altis*
Diſperſos igneis orienti lumine cerni.

Stirpibus rarioribus Herbiſque varijs abundat, quæ a Bellonio lib. I cap. VII enumerantur. *Labyrinthum* in Creta Dædali opus multi memorant: eius, quemadmodum & Italici nulla veſtigia fuiſſe ſuo ævo teſtis eſt Plin. lib. XXXVI cap. XIII. Mirandus propterea Incolarum ſtupor, qui etiam hodie ad radicem Montis Idæ pro vetere novum fictitiumque Labyrinthum oſtentant: ſed non eſt mirum Cretenſem *Cretiſſare*. *Opera publica.* Incolæ vel Cœli Solique larga benignitate, vel ſuopte vitio fuerunt ad mala propenſiſſimi. *Mores.* Mendaces olim, fraudulenti, rapaces, avari, & vinoſi fuerunt, ut auctores perhibent, laboris impatientes, nullaſque artes exquiſite diſcentes: ſed ut plurimum comeſſationibus, & potationibus dediti. Hodie vero naturæ impulſu, ut auctor eſt Bellonius, & ab ipſa pueritia Scythico arcu ſeſe exercere ſolent, veterem ſequentes conſuetudinem. Namque tradunt eos olim Dianæ fuiſſe dicatos: propterea etiam ipſos Turcas arcus jaculatione ſuperant: quinetiam dextri, agiles & ſtrenui, nunc in pugnis marinis ſunt, ſicut olim. Primi enim Cretenſes navibus & ſagittis valuiſſe ſcribuntur, quod ita capiendum puto, ut hi Græcorum primi hæc ſtudia ſectati ſint. Nam ut eſt apud Philoſophum cap. VIII lib. II. Polit. *Videtur hæc Inſula ad Principatum Græciæ nata, ac præ ceteris omnibus præclare ſita. Imminet enim univerſo mari: cui Græci circumfuſi ſunt. Atque hac quidem parte exiguo abeſt intervallo a Peloponneſo: illa, ab Aſiæ loco qui eſt circa Triopium, & a Rhodo. Quocirca Imperium maris obtinuit Minos, atque Inſularum alias ſubegit: alias quum diu fuiſſent deſertæ, coli fecit.* Epiſcopatus in ea fuere juxta Provinciale Romanum. Arch. *Cretenſis* nunc *Candianus* cui hi ſubſunt ſuffraganei: *Kirokenſis*, Archadienſis, *Gerapetrenſis*, *Sicinenſis*, nunc *Sittia* opinor, Milopotamienſis, Arienſis, *Calamonienſis*, *Epicalamoſo* forte, Agienſis, *Riſſanienſis*. Arch. Atridenſis, ſub quo ſunt *Caſenſis*, *Scopulenſis*, *Napronenſis*, Margaricenſis. Arch. *Soltanienſis*, hos habet Suffraganeos, *Helenenſem*, *Sudenſem*, Monovaſienſem, *Tauriſienſem*, Marrachitanienſem. Arch. *Voſprenienſis*, huic ſunt Suffraganei *Tephelienſis*, Metrehenſis, *Cerſonenſis*. Atque hæc de Candia: reſtant paucis explicandæ aliquot circa Græciam Inſulæ.

Corfu. *Corfu* vulgo, *Corcyra* Ptol. Inſula olim nobilis, bello & navibus imprimis potens. *Situs.* Diſtat ab Epiro duobus mill. ubi fretum eſt arctiſſimum: ubi vero latiſſimum XX. paſſus XCVII in longitudinem patet; teſte Plinio. Cœli

Cœli hic mita clementia: qua fit ut Nemora ipſa ex Citris, Medicis, atque id genus arboribus conſtent. Solum fertile, abundans Vitibus, Oleis, Pomis, omniſque generis arboribus fructiferis: Mellis etiam ingens hic copia colligitur. Segetes vero minus lætas habet propter auſtrinos ventos, quibus exſiccatæ areſcunt antequam ad maturitatem perveniant. Hodie *Venetis* paret, a quibus ſtrenue adverſus Turcarum rabiem defenſa eſt. Vrbem habet cognominem. Incolæ Græci ſunt. *Cœli temperiei. Soli fertilitas.*

Zacynthus, vulgo *Zante*. Hanc inter Cephaleniam & Achaiam ponit Plin. Ipſa in circuitu colligit XXXVI mill. Ager Inſulę Frumentum profert magna copia: imprimis vero Uvas paſſas, Vinum & Oleum, ex quorum annuo proventu, Incolæ colligunt CL millia aureorum. *Græci* ſunt & *Venetis* parent. Habet ejuſdem nominis Opidum cum Arce in monte ſitum, mari imminens, Silvis obſitum, Aeris ſalubritate, paſcuorum vicinorum ubertate, agrique fertilitate valde commendabile. *Mons* ipſe *Elatos* dictus, nobilis eſt. *Zante. Situs. Soli fertilitas.*

Milo Inſula, ea *Melos* priſco ævo dicebatur, in Cretico eſt mari. Ambitus LXXX milliaria complectitur. Feraciſſimos habet agros Frumenti & Olei, ſed Vitibus parum accommodos. In hac etiam Argenti Fodina & *Sardonius Lapis* reperitur. *Milo. Situs. Soli fertilitas*

Naxus, nunc *Niſcia* Sophiano, & alijs. Hæc LXXX mill. in ambitu patet. Inter frugiferas Inſulas hæc etiam numeratur. Vini admodum fœcunda eſt: in eaque Marmoris genus reperitur, quod *Ophites* Græcis & Plin. maculoſum, Serpentum maculis non abſimile. Smirillus etiam lapis, Smiris Plinio, hic reperitur. Venam quoque Auri hic eſſe, ſed deſidia & ignavia Incolarum non inveniri, ſunt qui credunt. Veſpæ genus in ea, cuius punctio homini mortem adferre dicitur: Veſpertilionumque magna copia. *Ioanni Quirino* Nobili Veneto, hæc quondam paruit. Poſtea ſub quodam Duce *Jacobo Criſpo* fuit, quem *Solimus* Turcarum Imperator hinc expulit. Habitatur itaque hodie à Turcis & Iudæis. *Niſcia. Situs. Soli fertilitas.*

Santorini vel *Santorino*, *Theroſia*, Maris Ægæi Inſula, juxta Atticam, Straboni & Ptol. formam, nunc Lunæ corniculatæ habet, licet prius aliam haberet, antequam combureretur, & a mari in duas partes ſcinderetur, inter quas ſcopuli aliquot interjacent. Eſt etiam num ſatis fertilis, & Portubus commoda. Incolæ piſcationibus fere victum quærunt. Hæc etiam ſubjugata a Turcis eſt. *Santorini. Situs. Soli fertilitas.*

Scarparto, olim *Carpathus*, aut ut Homero placet *Crapathus* dicta. Carpathium hinc Mare. Situs ejus inter Cretam & Rhodum, medio fere itinere. Ambitus ejus LX aut ut alij volunt LXX mill. paſſ. Ardua & montib. paſſim aſpera; ac in ea Marmoris Lapidicina reperitur. Olim quatuor urbibus prædita erat, & ob id *Tetrapolis* nuncupabatur, ut habet in Homerum Euſtathius. Habet multos Portus, ſed non admodum capaces, & male fidos. Incolæ Græce loquuntur, & Græcorum religionem amplectuntur: Venetorum tamen Dominio ſubſunt. *Scarpanto. Situs. Soli qualitas. Portus.*

Sed de Europa quæ dicta ſunt hactenus, ſufficiant. Reliquas igitur Orbis partes, & primum Africam, cui in noſtra diſtributione poſt Europam princeps tribuitur locus, quod felix fauſtumque ſit, ingrediamur.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [579] - 577
PUBLIC DOMAIN

Africæ gnlem tabulam vide supra. p. 11.

BARBARIA.

Regio & unde dicta. Situs.

IN Africa, quam nos ſecundam cum Ptolemæo Orbis partem fecimus, primo ſe offert loco *Barbaria* nobiliſſima Africę regio. Ea nomen accepit vel à murmure inconcinno Incolarum, Arabibus dicto *Barbar*, eo quod Numidarum ſermo Arabibus talis videatur: vel à frequentibus deſertis. *Bar* enim eorum lingua deſertum ſonat. Ab Ægypto ad Fretum uſque Gaditanum pertinet, complectiturq; Mauritaniam utramque, Tingitanam videlicet & Cęſarienſem, Africam proprie dictam, Cyrenaicam, Marmaricam, cum Libya exteriore. Statuunt illi recentiores Africæ Scriptores ab ortu Solis Marmaricę (quę hodie *Barcha* dicitur) deſerta ad Montis uſque Atlantis partem hodie *Mejes* vocatam, quę pars à *Strabone* forte ſub nomine *Aſpis* deſcribitur: huncque Montem Atlantem (ſecundum eius ab Oriente in Occidentem ad Mare uſque, quod ab eo Atlanticum nuncupatur, longitudinem) à Meridionali plaga habet: ab Occidente ipſum Mare Atlanticum: Septentrionale vero latus Mare Mediterraneum lambit. Aer & Cœli qualitas huius Regionis varia. Vere Cœlum mite, clemens, ſerenum; Æſtate æſtus vehementiſſimi, inprimis Iunio & Iulio, menſibus; Autumno calor remiſſior: Hyeme frigus vehementius, potiſſimum circa Decembrem & Ianuarium, ſed matutino dumtaxat tempore, adeo ut nemo ob frigus ad ignem accedere cogatur. Autumni finis, totaque Hyems, bonaque Veris pars, impetuoſis plena ventis. Quin & grandinibus, fulguribus, & tonitruis horridis interdum vexatur: neque deeſt aliquibus in locis Nix copioſa. Ager Dactylorum, Malorumque Punicorum feraciſſimus: ſed Frumenti non adeo fertilis: unde ejus Jncolę magna ex parte panem conficiunt hordeaceum. Fructus alios profert magna copia, Ceraſa, Ficus, Poma, Pira, Pruna, Mala Perſica, Armenica, Cydonia, Olivas, & ſimiles. Abundat Oleo, Melle, Saccharo. Multijugis item Armentorum, Pecudum, atque Ferarum generibus. Alit enim hęc Regio Dracones, Elephantes, Capreas, Bubalos, & ſimilia Animalia: item Leones, ac Pardales: habet & Muſtelas, Felibus pares ac ſimiles, excepta rictus eminentia: Simiarum quoq; maximam multitudinem. Coluerunt hanc Regionem primum *Phœnicum* Coloni, alijque qui ex Aſia aut Ægypto eo devenerunt: poſtea paruit *Romanis*, tum *Græcis Imperatoribus*, deinde *Vandalis*, *Saracenis*, *Arabibus*: nunc partim *Turcæ* ſubeſt, partim proprio *Seriffæ*: *Hiſpaniarum* quoq; *Rex* Arces quaſdam in ea poſsidet. Regna omnino quatuor ſunt *Marocci*, *Feſſæ*, *Teleuſinum*, *Tunetanum*, quibus nonnulli *Barcæ* addunt. De duobus prioribus Marocci & Feſſę ſequentibus Tabulis agetur, de reliquis hic agamus. *Teleuſinum* Regnum quod vocant *Tremiſen*, eſt *Mauritania Cæſarienſis*

Soli fertilitas.

Animalium varietas.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [580] - 578
PUBLIC DOMAIN

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [581] - 579
PUBLIC DOMAIN

rienſis. Longitudo ejus ab Ortu in Occaſum eſt CCCLXXX milliariũ. Latitudo arcta, milliaria XXV, a deſertis videlicet Numidiæ uſque ad Mare Mediterraneum. Hujus regionis maxima pars inculta eſt, arida atque aſpera, eaque præſertim parte, qua Meridiem ſpectat. Maritimi autem agri aliquanto fertiliores atque fœcundiores ſunt. Urbes. Raræ in hac parte urbes, raraque Caſtella. Metropolis eſt *Teleuſina*, quondam ampla, nunc magna ex parte collapſa. In eodem tractu eſt *Algira*, urbs magna & probe munita. Hæc a *Teleuſino Rege* primum defecit, ac *Bugiæ Regi* tributum ſolvit: poſtea hoc deſerto *Ferdinandum* Regem Hiſpaniæ admiſit. Denique capta a Barbaroſſa Imperio Ottomanico adjecta eſt. Celebris eſt Naufragio Caroli V. triſti Chriſtianorum captivitate, & piraticis excurſionibus Turcarum. Hodie ita præſidiis firmata eſt, ut humana ope vix poſſit expugnari. Hanc Caſtaldus *Salden* Ptolemæi fuiſſe opinatur, ſed Ortelius cum noſtro Mercatore putat *Salden* Ptol. nunc eſſe *Tadelis*: Iovius cenſet eſſe *Iuliam Cæſaream*, & alii *Cirtam*. Sunt quoque urbs *Merſalcabir*, *Meßagran*, *Muſtaganin*, & aliæ. Duos habet hoc Regnum Maris Portus nobiliſsimos atque frequentiſsimos, alterum *Horami* ſeu *Oraniæ*, cum Arce munitiſſima, alterum *Marſæ Eltabiri*, ad quos ſolet confluere maxima Mercatorum frequentia: præſertim ex Italia: qui ambo ab Hiſpaniarum Rege ante aliquot annos occupati fuere, non ſine illius Regni maximo detrimento. Portus. *Regnum Tunetanum* continet totam Africam minorem & magnam Numidiæ partem. Nam a *Majoris* fl. quem *Audum* Ptol. eſſe putat Maginus, uſque ad Meſratæ regionis amnem extenditur. Hoc autem Tractu Ager ſatis fertilis eſt, ac Frugibus ac Pecoribus aptiſſimus, Arboribus fœcundiſsimus, præſertim ad Occaſum; nam ad Ortum ſterilis eſt, & aquarum inops. In hoc Regno urbes ſunt *Bugia* ampla & copioſa, quam Petrus Navarrenus expugnavit ſpoliavitque anno CIↃIↃVIII. Hodie autem pulſis Hiſpanis occupat Turca. Hæc Regioni Bugiæ nomen dedit. *Conſtantina*, quæ creditur *Cirta* fuiſſe, regia *Maſiniſſæ*, urbs eſt locuples, amœna, Muris altiſſimis præcincta. In eodem tractu centum pene mill. a Mari Mediterraneo eſt *Bona*, ſive *Hippona*, a Romanis condita, cujus Eccleſiæ *D. Auguſtinus* præfuit. *Tunetum*, vulgo *Tuniſi*, quæ *Themiſa* Ptolemæi, initio parvum Opidulum fuit, ſed poſtea crevit ex ruinis Carthaginis. In ea Templum eſt Mahumetanorum. *Ameth Benatos*. De Tuneto ita Scaliger;

Invide demolire altas Carthaginis Arces
Quem ſors æqualis, parque futura manet.
En te invito iterum florens exciſa renaſcor.
Te non vinco ego, nec me tamen ipſa premis.

Ad

Ad Fretum Stagni vicini quod Tunetũ ducit, sita fuit *Golletta* Arx, capta a Carolo v, destructa ab Uchialia Bascia. *Carthago* condita à Phœnicibus multis ante Romam conditam annis, ampla, potens, dives, Romæ æmula. Arcem habuit *Byrsam*, media urbe sitam, exstructam a Didone, cuius spacium creditur fuisse duorum mill. passuum, nimirum *Taurino quantum potuit circumdare tergo*. Vrbis totius ambitus fuit xxiii mill. eamq; totam fere Mare cingebat: Ejus situm luculenter describit Appianus in Punicis. Imperium ejus non in Africa tantum sed in Europa longe lateque patuit: Hispaniam enim a Freto ad Montes usque Pyrenæos domuit, Italiam, Siciliamque longo bello fatigavit. Tandem a Scipione capta totos dies vii arsit. Restituta est à C. Cæsare: posteaque a Vandalis, Gothis, Saracenis sæpius vastata: adeo ut nunc deserta ex magna parte sit, & præter rudera & aquæ ductus aliquot vix habeat quicquam antiquæ majestatis. De Carthaginensibus veteribus Plutarchus ista memoriæ prodidit Libro de superstitione: Mos fuit Carthaginensibus Deos placare infantibus impositis flagrantibus aris. Adstabat autem tunc Mater rigida & absque gemitu (ἀτεγκτος) si autem ingemuerat, aut lachrymaverat, honore privabatur, puer autem nihilominus sacrificabatur. Erant præterea omnia plena tibijs canentium, & tympana pulsantium ante statuam, ne clamor exaudiretur. Scribit item Silius Italicus lib. 4. Rerum Punicarum. Miserrimas autem gentes in tanta cæcitate, in tantis tenebris sine verbo manentes. Carthaginienses fuere Tertullianus & Cyprianus Ecclesiasticiscriptores valde eruditi, quorum etiamnum exstant scripta Theologica varia, singula in vno opere conjunctim edita. *Tripolis Barbariæ* hodie piraticis excursionibus nobilis, cum prius mercimonijs maxime affluëret. Flumina Barbariæ sunt *Bagradas*, *Cynips*, *Tensist*, *Omirabih*, *Subu*, *Luccus*, cum multis alijs. Regionis pars quæ marę Mediterraneum spectat, Montibus occupata est. Inter quos *Atlas*, qui in nubila erigitur in ipsam Lunaris Circuli viciniam, Cœlumque & Sydera non tangere modo vertice, sed sustinere etiam dictus, Montium omnium, qui sunt in Africa Parens, & totius Africæ flumina procreans, cujus vertex Virgilio semper nivalis, rigidisque horret pruinis. Vento pulsatur & imbri piniferum caput. Silet, scribit Solinus, per diem universus, nec sine horrore secretus est. Lucet nocturnis ignibus, choris satyrorum ac bacchantium undique personatur. Audiuntur & cantus tibiarum, & tinnitus cymbalorum, per oram maritimam. Manat præterea Fontibus, Nemoribus inhorrescit, Squalet jejunio, humo nuda, non herbida, Incolæ probissimi (si Leoni fides) sunt Viri: nullus illis fucus, simplicitatem atque veritatem non amplectentes modo, sed & re ipsa comprobantes. Validissimi sunt atque robustissimi, imprimis illi qui Montes incolunt. De Ægypto proxima Descriptione agemus.

Flumina.
Montes.
Mores.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [583] - 581
PUBLIC DOMAIN

Regio. Nomina.

Ægyptus antiqua & nobilis Regio, primum à Misraim filio Chus, nepote Cham, abnepote Noachi culta est: quare à *Chamo Chemia* in sacris Osiridis vocata fuisse videtur, pro *Chamia*, ut ab alio *Misraim*, quam appellationem etiamnum servat apud Arabas qui vocant *Mesre*. Turcis dicitur *Elquibet* vel *Elchebit*. Termini sunt ab Occidente ultra Nilum deserta Barcę, Libyę & Numidię, cum Regno Nubię.

Situs.

Ab Austro Agro Bugiensi & Nilo concluditur, quo loco Nilus ab Occasu in Ortum nonnihil fertur. Plinius eam finit Syene urbe, quę nunc Asna dicitur. Ab Ortu sunt deserta Arabiæ, quę inter Ægyptum & Mare Rubrum sita sunt. Ab Aquilone clauditur Mari Mediterraneo, quod ea parte vocatur Pelagus Ægyptiacum.

Cœli temperies.

Raro pluit in Aegypto, imo ut Plato tradit, nunquam visum est pluere in Aegypto, sed Aer perpetuam habet serenitatem, atque ob id fortasis olim dicta fuit *Aeria*. Terra tamen etsi pene expers imbrium mire fertilis & Hominum aliorumque Animalium perfœcunda generatrix. Nilus efficit, qui per medium ejus labens, & singulis annis terræ superficiem inundans, humectans, & adducto limo impinguans, fœcundam, mireque fertilem eam reddit. De hujus Soli felicitate multa passim extant scriptorum elogia. Iustinus solum ita fœcundum asserit, ut alimentorum nulla terra feracior sit in usus Hominum. Veteres etiam plurimi publicum Orbis Horreum Aegyptum esse prędicarunt. Plinius quoque asserit Romani Jmperij amplitudinem absque Aegypti opibus Frugibusque diu perdurare non potuisse, cum in solo Nilo populi Romani abundantia, vel fames esset. Idem etiam testatur, sic abunde Herbis ad cibum adcommodis Aegypti Agrum adfluere, ut vel Frugibus carere possit. Huc etiam pertinet illud Lucani:

Terra suis contenta bonis non indiga mercis,
Aut Jovis, in solo tanta est fiducia Nilo.

Animalium varietas.

Summa in Ægypto est ubique Tritici, Siliginis, Hordei, Avenæ, Fabarum, aliorumque Leguminum; Vini etiam optimi fertilitas. Nec desunt pascua lætissima. Oleo tamen, ut plurimum, caret, raraque ligna isthic nascuntur. Præter bestias sævas ac nocuas, quibus hæc terra abundat, Animalia domestica mira copia alit, Bubalos, Boves, Camelos, Equos, Asinos, Arietes, & Capras, quæ quidem omnia in magnam excrescunt molem, teste Bellonio, ob Aeris temperiem, pabuli abundantiam, ac stirpium a Nilo irrigatarum bonum alimentum: inter reliqua vero Arietes pingues admodum, & crassi sunt, atque amplam & densam, atque ad terram usque propendentem caudam habent, & palearia insuper è collo dependentia, ut in Bobus, nigraque lana vestiuntur. Quia vero hæc regio Hyeme tepida est admodum ac palustris, in eam Aquaticæ Aves tanta copia commeant, ut Agri & Prata ijs albescant; præsertim autem Ciconiis: Ranæ quoque tanta abundantia istic generantur, ut nisi Ciconiæ eas vorarent, nihil illis esset frequentius. Chamæleones etiam frequentes reperiuntur, eodem Bellonio teste, in Fruticibus qui Rhamnus altera dicuntur, & in varios colores sese commutant, qui non

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [584] - 582
PUBLIC DOMAIN

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [585] - 583
PUBLIC DOMAIN

qui non vento veſcuntur, ut multi prodiderunt, quamvis ij integro anno ſine eſca perdurare poſſint. Per univerſam vero Ægyptum, Pulli gallinacei a Matre excludi non ſolent: ſed Fornaces artificioſe exſtructas habent, in quibus tria aut quatuor Ovorum millia reponunt: quorum calorem ita temperare norunt, ut omnia Ova ſimul excludantur. Quod & Antigonus, Ariſtoteles, & Plinius de Ægyptijs prodiderunt. Metallis inſuper Regio hæc perpetuo abundavit. Cæterum univerſa olim Ægyptus floruit ſub varijs Regibus diverſorum nominum uſq; ad *Ptolemæos:* nam *Pharaones* admodũ pauci fuere. *Ptolemæi* longo tempore regnarunt, uſq; ad Romanorum Imperium, quo præfracto res Ægyptia pervenit ad *Agarenos* Arabiæ Felicis, quorum Princeps *Sultanus* fuit dictus, & alij ſequentes quoque vocati ſunt *Sultani,* Mahumetani omnes, regnarunt multis annis, donec a Turcis expugnati fuerunt. Poſſidet jam totam Aegyptum *Solimannus* Turca, relicto ibi Præfecto, qui *Baxa* Aegypti dicitur. Diviſa fuit ab Alexandro Macedone in Nomos ſive Opidorum Præfecturas, quales Herodotus ponit XVII I. Strabo unum amplius. Ptolemæus XLVI. Plinius L. qui & addit quoſdam nomina permutaſſe, ut proinde non ſit putandum tot Aegypti olim Præfecturas fuiſſe, quot apud Hiſtoricos nomina poſſunt colligi, quum ejuſdem Præfecturæ plura nomina eſſe potuerint. Leo Africanus auctor eſt a Mahumetanis in tres Provincias diviſam eſſe. *Sahid* quæ eſt ſuperior ſive *Thebais*, à finibus Bugiæ ad Cairum uſque. *Erifiam*, quæ eſt pars Occidentalis a Cairo ad Roſetum: & *Maremmam* quæ eſt pars Orientalis. Vrbes Aegypti ſub Amaſide creduntur fuiſſe xx mille. Diodorus tria millia ſuo ævo ſuperfuiſſe teſtis eſt. Celeberrimæ fuerunt *Syene*, *Thebe*, quæ & *Dioſpolis*, *Tentyra*, *Heliopolis*, *Memphis*, *Babylon*, *Alexandria*, *Peluſium*. *Syene* nunc *Aſna* dicitur: Sita ſub Tropico Cancri: Hic, teſte Plinio, puteum habuerunt Mathematici profundiſsimum, quem rectis lineis ſol totum illuſtrabat, quum eſſet in principio Cancri. Quo reſpexit Lucan. lib. II *Vmbras nuſquam flectente Syene.* *Thebe* condita a Buſiride Rege ambitu CXL ſtadiorum, ut refert Herodotus, centum portis, alijſque ædificijs publicis privatiſque inſignis, quæ jam olim eſſe deſijt: adeo ut recte Iuvenalis ſcripſerit ſatyra XV his verſibus:

Imperium majorum.

Vrbes.

Atque vetus Thebe centum jacet obruta portis.

Et Propertius Lib. II.

Magni ſæpe Duces, magni cecidere Tyranni,
Et Thebæ ſteterant altaque Troja fuit.

Tentyra ab Inſula Nili nomen habet: Incolæ Tentyritæ, qui naturę genio Crocodilis adverſi ſunt: qua de re apud Strabonem & Plinium videre eſt. *Heliopolis*, olim Sacerdotum habitatio, Straboni Hominum Aſtronomiæ & Philoſophiæ deditorum manſio. *Memphis* olim *Arſinoe*, regia urbs, ubi Nilus primam accipit diviſionẽ & Δ formam facit. Hanc hodie vocant *Cairum* vel *Alcair*. Vrbs eſt triangulari forma exſtructa, ambitu ſecundum nonnullos XI V ſeu XV Milliariũ. Templorum continet viginti duo millia, quinquies major Lutetia, ut refertur Tomo II Vrbium Orbis terræ illuſtrium, in aliquot quaſi partes Vrbes & Regiones diviſa, ita tamen ut cunctæ contextæ cohæreant. Arce inſtructa tam ſpatioſa, ut par magnitudine Lipſiæ eſſe exiſtimetur. Jncolunt eam

Turcæ

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [586] - 584
PUBLIC DOMAIN

Turcæ, Ægyptij, Arabes, Hebræi, alijque. *Babylon* paullo ſupra Cairum ponitur a Bellonio, conſpiciunturque adhuc ſplendidorum ædificiorum ruinæ. Hic nunc eſt Chriſtianorum pagus. *Alexandria* nobilis olim & ſplendida urbs ab Alexandro Magno in extremitate Maris Mediterranei loco ſituq; pulcherrimo condita: Turcæ *Scanderiam* vocant. Straboni μέγιστον ἐμπόριον ὀικεμένης, ubi τῶν βαρυτίμων βαρέα καὶ τὰ τέλη, id eſt precioſarum mercium precioſa vectigalia: παντοίας παιδεύσεως ἐργαστήριον Nazianzeno, propter Scholam eruditam, frequentem & celebrem, de qua apud Euſebium lib. v i cap. x. Deſerta nunc & in ruderibus jacens majori ex parte Curtius & Ammianus ſcribunt, nullo fere die Alexandriæ Solem ſerenum non videri, propter Aerem perpetuo ibi tranquillum. Alexandrinæ Eccleſiæ & Scholæ Doctores fuerunt *Clemens*, qui Alexandrinus dicitur: *Origenes*, *Ambroſius*, item Diaconus. Alexandrini etiam fuerunt *Philo Iudæus* doctiſſimus, ac in lingua Græca eloquentiſſimus: *Cyrillus*; *Didymus* è parentibus cœcus, D. Hieronymi Præceptor; *Appion* Grammaticus Polyhiſtor. Gellio; *Appianus* Hiſtoricus; *Didymus* Grammaticus, qui Ciceronis ætate vixit, & tria millia & quingenta volumina conſcripſiſſe a Suida proditur; *Achilles Statius*; & *Claudius Ptolemæus* Princeps Mathematicorum. *Peluſium* hodie vocant *Damiatam*; urbs eſt potens, opulenta, commodo Portu & navium frequentia celebris, ad Nili Oſtium Peluſiacum. Regio hæc fluvio Nilo totius Orbis nobiliſſimo ſecatur, irrigatur, ac fœcundiſſima redditur. Ortum notavit Rex Iuba in Monte Inferioris Mauritaniæ non procul Oceano habere, Lacu protinus ſtagnante, quem aiunt vocare *Nilidem*. Alijs alia mens eſt. Ex hoc Lacu profuſus longo curſu varias Regiones & ſqualleutia arenis loca percurrit: poſtea multas efficit Inſulas, quarum clariſſima eſt *Meroe*, a qua quartus Parallelus Ptolemaicus nomen accepit: ejus ramum dexterum dicit Plinius vocari *Aſtuſapen*, lævum *Aſtaborem*, nec ante vocari Nilum, quam ſe totum Aquis concordibus denique junxerit. Tandem incluſis Montibus, torrentibus & properantibus Aquis ad locum vehitur, qui *Catadupa* vocatur: ibi inter occurſantes ſcopulos non fluere, ſed præceps cataracte ruere creditur, tanto fragore, ut auditum Adcolis auferat. Ditionis Ægypti eſſe incipit a fine Æthiopiæ Syene. Poſt efficit illud Græcorum Delta, & diviſus in Oſtia ſe in Mare exonerat. Oſtia hodie ſunt quatuor, quorum duo navigabilia. *Peluſiacum* ubi Damiata, & *Canopicum* ſive *Heracleoticum*, ubi Roſettum. Certis etiam diebus auctu magno per totam ſpatiatus Ægyptum fœcundus innatat terræ, pluviarum inopiam compenſans. Initium eſt v i i Iunij; finis poſt diem quadrageſimum, non poſt centeſimum, ut ſcribit Herodotus. Major autem lætitia gentibus quo minus terrarum ſuarum vident; nam quæ inundantur ſunt fertiliſſimæ, cetera ſterilia, & quo altior Nilus, eo ſolum fœcundius. Auctus ejus per puteos menſuræ notis deprehenduntur. Sed hæc hactenus, ad reliquas Tabulas tranſeamus. *Flumen Nilus.*

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [587] - 585
PUBLIC DOMAIN

Regio & unde dicta.

PARS illa *Barbariæ*, quæ olim *Mauritania Tingitana* dicta, hodie 11 Regna comprehendit, *Marocci* videlicet & *Feſſæ*, de quibus nunc ordine dicendum eſt. *Marocci* regnum nomen accepit ab Vrbe primaria *Marocco*. Iacet inter Atlantem Montem & Oceanum Atlanticum, Formæ pene triangularis. Amœniſſima eſt regio, abundatq; frugibus & Leguminibus omnis generis, Oleo, Melle, Saccharo, fructibus omnigenis. Dactylis, Uvis, Ficubus, Pomis, ac Piris varijs. Armentis item ac gregibus: multæ etiam reperiuntur

Soli fertilitas.

Animalium varietas.

Capræ, quarum pelles *Marocchini* dicuntur: villi utiliſſimi ſunt ad pannos contexendos, quos *Camelottos* vulgo vocant. Rerum denique omnium quæ ad victum conveniunt, quæ naribus adblandiuntur, quæ oculos paſcunt, regio feraciſſima eſt. Ejus Provinciæ ſunt, *Hea*, quæ ab Oriente clauditur fluvio *Eſſivalo*, à Meridie Atlante, ad Occaſum & Septentrionē Oceano: eſtq; regio aſpera, montoſa, nemoroſa, dives & Incolis frequens. Frumentum hic copioſe non colligitur, ſicut Hordeum, Milium & Panicum. Fructuum autem magna eſt inopia, ignava potius Incolarum ſocordia, quam vel Cœli vel Soli injuria. Mellis vero magna copia, quo majori ex parte veſcuntur, Ceram tamen abjiciunt, uſum ejus ignorantes. Civitates paucæ hic ſunt, ſed pagi, vici, & caſtra munitiſſima maximo numero reperiuntur. *Suſa* quæ ad Septentrionem Atlantem habet & Opidum *Hea*, ad Ortum fluvium Sus, regio fertilis, amœna, dives. Abundat Frumento, Hordeo, ac Leguminibus, ac quibuſdam in locis Saccharum ſatis copioſe profert, licet Incolæ illud, neque coquere, neque parare probe ſciant: Fructus etiam alicubi proveniunt, Ficus, Uvæ, Mala Perſica, & Dactyli: Oleo caret, quod tamen aliunde advectum huc defertur. Auri Metalla ſunt in monte *Ilalemo*. Præcipuum hujus Regionis Opidum *Tarodantum*, Mauris *Taurent*, ſatis amplum, ab antiquis Africanis conditum. Domorum numerat circiter tria millia. Incolæ moribus ſunt civilioribus. Hic Angli & Galli Mercatores degunt & Ferrum, Stannum, Plumbum, Saccharo commmutant. Sunt & *Meſſa*, ſub quo nomine tria minorum gentium Opida continentur, unius miliaris intervallo alia ab alijs diſſidentia, a veteribus Africanis ad littus Oceani condita. *Teiient* Civitas exſtructa olim ab Africanis in pulchra planicie, cujus unum latus lambit Fluvius Sus. Diviſa in tres partes ſpatio plus minus unius miliaris diſtantes, quæ conjunctæ figuram triangularem conſtituunt: *Tedſi* Civitas magna, fundata olim ab Africanis, ſita in agro fertiliſſimo: & *Tagavoſt* omnium hujus Regionis maxima. *Marocci* territorium Formam refert triangularem. Ejus Fines ab Occaſu Mons *Netiſa*, ab Ortu Mons *Hadimeus*: qua Septentrio eſt in eum uſque locum extenditur, ubi notiſſimi Fluvij *Tenſift* & *Aſifinual* conjunguntur. Eſt autem (Leone referente) regio hæc cultiſſima, Armentis, Pecoribus & Feris abundans. Perpetua pene planicies, Lombardiæ non admodum diſſimilis; Montes ſi quos habet, frigidiſſimi atque ſteriliſſimi ſunt, adeo ut nihil præter Hordeum producant.

Vrbes.

In hac

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [588] - 586
PUBLIC DOMAIN

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [589] - 587
PUBLIC DOMAIN

Jn hac Vrbs eſt *Maroccum*, quod *Bocanum Hemerum* Ptol. fuiſſe quidam ſuſpicantur. Hæc inter maximas totius Orbis terrarum urbes adnumerari ſolet. Eſt enim inauditæ magnitudinis: ita ut ſub Principe ſuo *Hali* Iosephi Filio domus numeraret plus quam centies mille. Portas in ambitu habebat viginti quatuor: ſed hęc ampla quondam & celebris urbs, nunc ita frequentibus Arabum excurſionib. attrita eſt, ut vix tertia urbis portio Jncolas habeat. Sunt & in hoc territorio Vrbes alię minorum gentium. Opida: *Elgiumuha*, Opidum exiguum, in planicie, prope fluvium *Seßeva*, ab Africanis conditum; *Tenezza* Civitas munita, olim exſtructa ab Africanis in latere illius partis Atlantis quę dicitur *Ghedmina*; *Delgumuha* Civitas nova in Monte altiſſimo ſita, Arx valida; *Imizmizi* Vrbs ampla Scopulo inſidens; *Teſraſt* exiguum Opidum in ripa fluvij *Aſifelmel* poſitum; *Agmet & Hanimmei*. *Guzzula* ad Septentrionem Atlanti adhęret, ad Ortum Heę jungitur. Mittit hęc Regio Hordeum magna copia, & pecudes innumeras, habetque Æris & Ferri Fodinas. Opida hic & Arces vallo carent: pagi frequentes, ampli, divites: regio omnis Incolis referta. *Duccala* regio ab Occaſu a *Tenſifto* fluv. initium capit, terminatur a Septentrione Oceano, a Meridie fl. *Habiel* clauditur, atque ab Occidente fluvio *Hammirabith*. Paucæ in hac Civitates muris cinctæ. Inter quas *Azæſi* Civitas in littore Oceani ſita. Condiderunt eam Africani: *Conte* a Gothis & *Tit* ab Africanis condita; *Elmedina* quaſi totius hujus Regionis Caput; *Centopozzi* Opidum exiguum; *Subeit*, *Temaracoſt*, *Terga*, *Bulativan*, *Azamur*, & *Meramer*. *Haſcora* regio ad Septentrionem Duccalæ confinis eſt, ad Occaſum terminatur *Tenſifto* fluv. & ad Ortum fluvio *Quadelhabit* a regione Tedeletes diſcluditur. Multa ad hanc regionem pertinent Opida opulentiſſima, populo ſatis numeroſa, ut *Alemdin* Civitas in valle quadam quæ quatuor altis Montib. cincta eſt, exſtructa: quam Nobiles, Mercatores & Artifices habitant: *Tagodaſt* in cacumine Montis ſita, quatuor aliis circumdata: *Elgiumuha* in monte altiſſimo condita, inter duos alios non minoris altitudinis; & *Bzo* Civitas antiqua in Monte admodum ſublimi poſita viginti circiter Milliaria *Elgiumuha* diſtans, verſus Occaſum. *Tedles* regio non adeo ampla eſt, ab Occaſu terminatur fluminibus *Servi & Ommirabih*, ad Meridiem Atlanti contigua eſt: ad Septentrionem vero terminatur, ubi fl. *Servi* in fluvium *Omirabih* prolabitur, unde regio ipſa triangulari forma clauditur. Sunt in ea nonnulla Opida: Præcipuum eſt *Teſza*, ab Africanis conditum, populo ſatis frequens. Sunt & *Eſza*, *Githiteb*, & alia. Præ-

Flumina. cipua Flumina hujus Regni ſunt *Tenſiſt* & *Omirabih*, qui ex Atlante Monte erumpentes in Oceanum ſe exonerant. Sed *Tenſiſt* oritur in Marocci territorio, ac plurimis augetur fluviis, inter quos magni ſunt *Sifelmel* & *Niffis*.

Omirabih

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [590] - 588
PUBLIC DOMAIN

Omirabih vero ſcaturit inter altiſſimos montes, qua *Tedles* provincia *Feſſano* Regno contermina eſt. In littore maris alibi magna Electri copia invenitur, quæ inde à Luſitanis atque alijs exteris exportatur in alias regiones; quod quidem Electrum viliſſimo pretio coemunt. Multi hic Montes, inter quos *Niſipha*, *Semede*, *Seuſana* &c. Quorum plerique frigidiſſimi atque ſteriliſſimi ſunt, adeo ut nihil præter Hordeum producant. In hoc Regno neque Templorum, neque Collegiorum, neque Hoſpitiorum copiam deſiderabis. In urbe Marocco multa ſunt Templa, inter quę nullum artificioſius, neque magnificentius, quam quod in medio urbis a dicto *Hali* exſtructum exſtat. Eſt & aliud ab hujus ſucceſſore *Abdul Miomen* exſtructum, & ab hujus Nepote *Manſor* ampliatum, multiſque Columnis ex Hiſpania convectis opulentius redditum. Ciſternam ſub hoc Templo confecit, ejus magnitudinis, cujus totum eſt Templum: tectum Templo addidit plumbeum: ſinguliſque angulis addidit Canales, qui pluvialem aquam in Ciſternam ſubjectam mittant. Turris ex lapide duriſſimo, quale Romanũ Veſpaſiani eſt Amphitheatrum, altitudine Turrim Bononienſem in Jtalia ſuperat. Gradus quibus adſcenditur habent ſinguli novem palmos latitudinis: exterius vero muri latus decem. Septem habet hęc turris manſiones. Huic ſuperſtructa alia turricula, quæ inſtar acus adſurgit. Hæc tres alteram alteri ſuperpoſitas habet manſiones, ſitque ab una ad aliam lignea ſcala adſcenſus. Siquis è ſumma Turri deſpiciat, huic Homines quamvis Staturę procerioris, non aliter ac pueri unius anni appareant. Habet & hæc turricula in ſumma parte ferrum quoddam Luna ornatum aurea, tres item Sphæras aureas, ſic ferro inſertas, ut maxima inferiorem, minima ſuperiorem partem occupet. Eſt & Arx quædam munitiſſima in hac urbe, quæ ſi amplitudinem, ſi Muros, ſi Turres, ſi Portas ex Tiburtino Marmore exſtructas videris, Civitatem jure cenſeas. Templum habet altiſſima turri ornatiſſimum, in cujus faſtigio Luna, atque ſub hac tres inæqualis magnitudinis Sphæras aureas, quæ omnes cxxx mille aureos pendent. In hac Vrbe intra Muros Vineæ, Palmę Horti ſpatioſi, Agriq; Frumenti fœcundiſſimi. Nam extra Muros terram colere, frequens Arabum vetat incurſio. Jncolæ hujus Regni alibi civiliores, alibi rudiores, & civilitatis plus ſatis ignari. Pane fere veſcuntur hordeaceo, non fermentato, nec in furnis excocto, interdum vero cibum ſibi ex Farina hordeacea Lacte & Oleo vel Butyro parant. Apud multos nullus menſarum & mapparum uſus. Veſtiuntur fere pannis ex lana in ſtraguli modum confectis, caput vero panniculo quodam ornant, remanente tamen ſuperiore parte nuda; pileum non niſi ſenes, aut docti Viri geſtant, ſubuculas non habent, lecti vice culcitra villoſa utuntur, cui ſe involvunt. Barbam radere ſolent antequam matrimonium contrahant, ſed matrimonio juncti promiſſam geſtant.

Opera publica.

Montes.
Mores.
Victus.
Veſtitus.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [591] - 589
PUBLIC DOMAIN

Regio & unde dicta. Situs.

FESSANUM vel *Feſſæ* Regnum ſequitur, quod *Ampeluſia* olim a vitium copia nonnullis dictum: *Feſſanum* nunc ab urbe ejuſdem nominis. Hoc Regnum ditiſſimum & potentiſſimum, ab Occaſu habet Mare Atlanticum, a Septentrione Fretum Herculeum, ab Ortu Mulviam flumen, ab Auſtro regnum MAROCCI. Eſt autem hic alibi optima Aeris temperies, alibi aliquanto aſperior. Ac regio ipſa etſi nonnullis in locis prorſus aſpera eſt, frigidiſſimis Montibus plena, ac in ea aliquot ſint ſolitudines ac deſerta; ipſa tamen univerſe conſiderata, quamvis altera ſui parte magis, altera minus, felicisſima & fertiliſſima eſt. Ager enim tam Frugibus atque Fructibus abundat, ut nulli cedere videatur: paſſim Vites, Oleæ optime proveniunt. Ficuum & Amygdalarum magnam habet copiam, magnam etiam Goſſypij affluentiam. Reperitur hic etiam Planta quædam *Maus* dicta, fructum ferens valde dulcem ac eſui gratiſſimum, magnitudinis Mali Citrei. Mahumetici Rabini hunc eſſe Fructum ajunt, qui Parentibus noſtris Adamo & Evę interdictus fuit, cujuſq; folijs pudenda texerunt: folia enim habet longa & lata; harum hic magna copia. Abundat Armentis, Pecoribus, Equis, Camelis, Capreolorum atque Leporum magna copia. *Feſſæ* Regiones ſunt ſeptem, TEMEſNA, TERRITORIUM *Feſſæ*, *Aſgara*, *Elhabata*, *Errifa*, *Garetum* & *Elchauſum*, ſive *Chauz*. TEMEſNA regio incipit a flu. *Omirabih* verſus Occidentem, & protenditur ad Ortum verſus *Buragragum* fluvium: a Meridie terminatur MONTE ATLANTE, & a Septentrione Oceano. Fuit ſemper hæc Regio totius Africæ Caput, in qua olim numerabantur Opida plus minus XL: Caſtella verò CCC. Sed ob bella quę ibi magnopere ſævierunt, Civitates omnes & Opida deleta ſunt, totaque Provincia vaſtata; Sed tandem denuo reviviſcere cœpit poſtremis hiſce temporibus, atque Opida prope CC continet. Inter ea *Rabato* Civitas magna ad littus Oceani condita. Hæc Muris & ſtructura Marocco perſimilis, ſed magnitudine ambitus valde diſſimilis. Sunt & *Thagia*, *Salla*, & alia. *Feſſæ* TERRITORIUM a fluvio *Buragrago*, verſus Ortum protenditur uſq; ad fluvium *Inavem*, a Septentrione fluvio *Suba*, a Meridie Atlantis radicibus clauditur. Ager tam Frugibus, Fructibus atque Armentis abundat, ut optimis comparari poſſit. Vbique Vites, Olea & fruges optime proveniunt. Numerantur nonnulla Opida in agro Feſſano: ſed ipſa urbs Feſſa primaria. Hanc putat Niger *Tamuſigam* Ptolemæi, ſed errat: ac potius *Volobium* eſſe ejuſdem Ptolemæi cum Peucero & alijs credo. Sita eſt in Regni hujus meditullio. Conditam ferunt circa annum Domini ſeptingenteſimum octuageſimum ſextum. Hanc Metropolim totius Mauritaniæ dicunt: & vulgo, teſte Marmolio, Aulam totius Occidentis cognominant. Nomen habere ab auro, ſunt qui opinentur: quod cum prima ejus fundamenta jacerentur, eo loco inventus fuerit Auri cumulus, quod Arabib. *Fes* appellatur. Alij Fluvium *Fez* qui mediâ interluit, urbi nomen dediſſe autumant. Hic in urbem collapſus in infinitas fere partes, per quoſdam aquæductus ſeſe ſpargit, ac per ſingulas fere domos, per Templa, per Collegia, per Hoſpitia & Xenodochia ſeſe diffundit. Deinde per foricas percurrens, totius Civitatis ſordes ſecum trahit, atque foras in fluvium inducit. Atque hæc dicitur

Soli fertilitas.

Animalium varietas.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [592] - 590
PUBLIC DOMAIN

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [593] - 591

PUBLIC DOMAIN

citur *Fessa* vetus. Est enim & alia urbs quæ *Fessa* nova dicitur, duplici cincta muro altissimo ac munitissimo. *Asgara* regio a Septentrione Oceano abluitur, ab Occasu ad fluvium usq; *Buragragum* protenditur: Orientale latus claudunt Montes *Gumara*, *Zaroniy*, & radices Montis *Zalagæ*: a Meridie vero flu. *Bunaza* terminatur. Regio plana est, optima Aeris temperie gaudens. Equis & Pecore adeo abundat: ut non modo Fessæ his abunde provideat, sed etiam omnibus Gumarę Montibus. Nemora hic rara: Capreolorum tamen atque Leporum magna copia. Fuerunt hic olim Opida & Arces quamplurimæ, sed bellorum injuria major pars deleta est. Opida præcipua sunt *Larissa*, & *Cæsar Elcabir*, hoc est, Regum palatium. *Habat*, seu *Elabat*, regio clauditur a Septentrione Mari Mediterraneo, ab Occasu *Algara* Paludibus, a Meridie *Suarga* fluvio, ab Ortu vero Montibus Herculeo Freto vicinis. Regio hæc fœcundissima, ac Frugum omnium affluentia beata est, licet olim multo celebrior ac felicior fuerit, propter Civitates antiquissimas, tum a Romanis, tum a Gothis conditas. In ea præstantiores urbes sunt *Arzilla* seu *Azella*, ampla satis, atque a Freto Herculeo circiter LXX. mill. distans. *Tingis* seu *Tanger*, ampla & antiqua ad Oceani littus posita, & a Freto Herculeo XXX mill. dissita. *Septa* seu *Seuta* maxima Civitas ad fauces Herculei Freti, olim totius Mauritanię Metropolis, ac Hispanię æmula, quę quidem tres Civitates sub Regno Portugalliæ sunt. *Errifa* regio incipit non procul ab Herculeo Freto, & ad fl. usque *Nocor*, seu *Hoccore* ad Ortum protenditur: ad Septentrionem prima sui parte, ut testatur Leo, terminatur Mediterraneo Mari, vergitque Meridiem versus ad eos usque Montes, qui Fessæ Territorium spectant. Regio hæc prorsus aspera, Montibus frigidissimis plena, in quibus Arbores altissimæ ac rectissimæ. Frumentum non producit: Vinearum autem, Ficuum, Olivarum atque Amygdalarum magnam habet copiam. Armenta hic rara: Caprarum vero, Asinorum atque Simiarum in hisce Montibus magnus reperitur numerus. Opida hic rarissima, Pagi frequentissimi. *Gareti* regio initium sumit ab Occasu, a *Medulo* flumine, & ad fluvium *Mulviam* ad Ortum terminatur, a Meridie Montes ipsam a desertis Numidiæ separant, a Septentrione ad Mare Mediterraneum protenditur. Ager hujus Regionis fragosus, incultus atque aridus. Numidiæ deserto non admodum natura dissimilis: ipsa autem Regio Incolis nuda fere est, postquam duas hujus præcipuas urbes *Medelam* & *Chesalam* Hispani occuparunt. *Chaus* ultima Fessani regni regio continet tertiam ipsius fere partem; namque in longitudinem cxc mill. patet, nempe a fl. *Zha* ad Ortum, ad fl. *Gurguigara* ad Occasum, in latitudinem vero

mill.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [594] - 592
PUBLIC DOMAIN

mill. CLXX. Nam omnis ea Atlantis pars quæ Mauritaniam ſpectat, teſte Leone, huius Regionis latitudinem præbet: complectitur & bonam planiciei & Montium partem qui Libyę ſunt contermini. Præcipua loca huius tractus ſunt *Dubdu* Opidum antiquum,& *Teza*,maxima,nobilis,& opulentiſſima Vrbs,quæ Civium frequentia & opulentia tertium in tota Regione ſibi locum vendicat. Regnum hoc multis irrigatur Fluvijs, quorum aliquot navigabiles:præcipui ſunt *Subu* & *Luccus*.*Subu* Veterib. *Subur* dictus,originem ducit ex maximo Fonte in horrida Silva Seligi Montis Provincia Cheuz, atque multos recipiens fluvios per longum tractū diſcurrit, & lato ſimul ac profundo Oſtio in Oceanum ſeſe exonerat,ubi Naves etiam magnas recipit. *Luccus* Ptolemæo *Liſſus*,ex Gumaræ Montibus originem ducens in Oceanum labitur. In eius Oſtio ſita Civitas *Haraidos*, cujus portus ingreſſu difficillimus. Montes hic multi, inter quos *Zarhon*: Mons qui a planicie *Eſais* incipiens, patet in longitudinem circiter triginta milliaria Occidentem verſus,& in latitudinem decem: eminus Silvam magnam & deſertam refert,cuius Arbores omnes ſunt Olivæ.*Zalaga* item *Selelgo*,*Azgan*,*Centopozzi*,& multi alij, quos brevitatis ſtudio omittimus. In urbe *Fez* multa pulchra ſunt & ampla ædificia,publica privataq;. Templa,Collegia,Xenodochia. Templa ſunt 1oCC in quibus magnifica & ſplendida. Summum templum quod vocant *Carauvea* ambitum habet ſeſquimilliaris. portas amplas atque altas unam & triginta. In hoc Templo ſingulis noctibus CC1o lucernæ accenduntur. Reditus Templi in ſingulos dies feruntur eſſe ducentorum aureorum. Collegia in quibus ſtudioſi artibus,medicinæ, legibus operam dant,permulta ſunt. Vnum præ cæteris nobile, in quod exſtruendum Rex *Habu Henon* quadraginta octoginta aureorum millia effudiſſe dicitur.

Flumina.
Montes.
Opera publica.

Pennon de Veles.

Et hæc de *Marocci* & *Feſſæ* Regnis: reſtat paucis explicandum *Pennon de Veles*,quod antiquiſſimum eſt Opidum in littore Maris Mediterranei conſtructum ab Hiſpanis *Velles de Gumenera*, ſive etiam *Pennon de Veles*, nuncupatum. Inter duos viſendæ altitudinis Montes ſitum eſt. Alij ab Africanis,alij a Gothis ædificatum ſcribunt. Sed de hoc Opido in Theatro Urbium plura.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [595] - 593
PUBLIC DOMAIN

Regio.

ABISSINORUM Regnum, *Æthiopia* quæ *ſub Ægypto* Ptol. dicitur. Eius Princeps Mauris *Aſiclabaſſi*, lingua Æthiopica *Ioannes Belul*, quod eſt altus, ſeu pretioſus non Presbyter, ut quorumdam fert opinio, dicitur. Hic ſe Davidis ortum ſtemmate gloriatur: utitur autem plerumque iſtiuſmodi inſcriptione N.N. *Supremus meorum Regnorum, a Deo unice dilectus, Columna fidei, ortus ex ſtirpe Iuda, Filius David, Filius Salomonis, Filius Columnæ Sionis, Filius ex ſemine Iacob, Filius manus Mariæ, Filius Nahu ſecundum carnem, Filius ſanctorum Petri & Pauli ſecundum gratiam, Imperator Superioris & Minoris Æthiopiæ, & ampliſsimorum Regnorum, Juriſdictionum, & Terrarum, Rex Noæ, Caffares, Fatiger, Angolæ, Baru, Balignazæ, Adeæ, Vanguæ, Goyamæ, ubi Nili fontes*, &c. Hic inter maximos noſtræ ætatis Monarchas procul dubio cenſendus, ut qui inter

Situs.

utrumque Tropicum a Mari rubro ad Æthiopicum fere Oceanum pertingat. Et ut aliquanto accuratius ejus Imperij terminos deſcribamus: a Septentrione habet Ægyptum (quæ ſubeſt Turcis) vicinam: ab Ortu ad Mare Rubrum & Sinum Barbaricum ex parte pertinet: a Meridie Lunæ Montibus a Natura vallatur: ab Occaſu vero Regno Congi, Nigro Amne, Nubiæ Regno & Nilo flumine terminatur. Quibus terminis veterum Æthiopiam ſub Ægypto cognominatam, Troglodyticam, & Cinnamomiferam regionem, & Libyæ Interioris

Soli fertilitas.

partem videtur comprehendere. Regio ipſa in univerſum (ut ex recentioribus qui eam luſtrarunt, conſtat) fertiliſſima. Æſtas ibi gemina eſt in anno, & ferme perpetua: ut uno tempore in alijs agris fiat ſementis, in alijs vero meſſis: Alicubi ſingulis menſibus novæ Fruges, Legumina præſertim ſeruntur. Triticum quidem regio parce producit: Hordeum vero, Milium, Seſamum, Ciceres, Fabas, aliaque Legumina copioſiſſime profert: quorum nonnulla nobis ignota ſunt. Hebeno Perſico & Siliquaſtro abundat. Aromata Piperis, Cinnamomi & Gingiberis hic leguntur. Saccharum etiam in arundinibus copioſe producit, ſed ipſum coquere & expurgare non norunt. Vites iſtic multæ ſunt, Vini tamen hic nullus uſus, præterquam in aula Regis & magni Patriarchę. Mala medica, Citrea & limones magna copia hic ſponte proveniunt: Mellis item immenſa vis. Nam Apes etiam in ipſis hominum habitationibus nutriuntur: unde Ceræ tantam conficiunt copiam, quæ toti Regioni ad candelas conficiendas ſufficiat abſque Seui uſu. Linum habet etiam hæc Regio, ſed Incolæ artem ex

Animalium varietas.

ipſo telas conficiendi neſciunt, atque magna ex parte pannos ſuos ex Goſsypio ſibi parant, cuius hic magnus eſt proventus. Metalla habent Auri, Argenti, Æris, ſed ea non expurgant, artem ignorantes. Habet inſuper hęc Regio omnis fere generis Animalia, & Aves: uti ſunt Elephantes, Leones, Tigres, Pardales, Lynces, Rhinocerotes,

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [596] - 594
PUBLIC DOMAIN

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [597] - 595
PUBLIC DOMAIN

Imperium majorum.

cerotes, Meles, Simiæ & Cervi (quod contra Veterum opinionem, qui negant Africam alere hoc Animal) Boves, Oves, Capræ, Asini, Cameli, Equi, Sæpissime etiam hic a locustis mirum in modum infestantur. Olim a Reginis duntaxat gubernata hæc Regio fuit. Vnde in historia veteris Testamenti legimus venisse ad Salomonem Regem, Austri Reginam de Saba, audiendi causa admirandam ejus sapientiam, circiter annum mundi 2954. Nomen Reginę huic fuit *Maqueda*. Credunt Æthiopię Reges ex Davidis stirpe, & Salomonis familia sese procreatos esse. Idcirco se Filios Davidis & Salomonis, atque adeo Sanctorum Patriarcharum appellare solent, quod ex eorum semine orti sint. Nam ex Salomone filium suscepisse *Maquedam* illam fingunt, quem *Meilech* nominarit. Postea *David* fuit dictus. Is secundum eorum commentum, cum annum ætatis vigesimum attigisset, ad Salomonem Patrem & Præceptorem a Matre remissus, ut doctrina & sapientia utili ac salutari ab eo imbueretur. Quod simul atque assecutus fuit *Meilech* seu *David*, permissu Salomonis, Sacerdotes & Comites Nobiles multos de singulis duodecim Tribubus sibi adjunxit, & in Regnum Æthiopiæ reversus, gubernationem ejus suscepit. Ac una etiam legem Domini, Circumcisionemque eodem importavit. Hæc primordia fuere Religionis Iudaicæ in Æthiopia, & aiunt in hodiernum usque diem ad aulicæ ministeria & canonicatus nullos admitti, nisi de stirpibus ex Iudæa adductis oriundos. Ab his igitur propagata est doctrina de Deo in Æthiopia, & radices egit, ut ad omnes ætates consequentes permanarit. Nam & libros Propheticos retinuerunt Æthiopes & Hierosolymam adorandi causa verum Deum patefactum in Regno Israelis profecti sunt. Quod ex historia Eunuchi Candacis Reginæ, quæ *Iudith* proprio nomine dicta est, prefecti, intelligi potest. Is enim circa annum a morte & resurrectione Iesu Christi, x, Hierosolymam CCXL Milliarium itinere accessit. Cumq; ibi officium & cultum Deo debitum tribuisset, & jam domum rediret, in curru sedens Prophetam Esaiam legit. Itaque ad eum divino mandato missus fuit Philippus, Christi Discipulus. Et cum processissent ambo ad Vrbem Bethzur, tribus milliaribus ab Hierosolymis: ibi in radice Montis Fontem conspexit Eunuchus, cujus Aquis a Philippo baptizatus est. Reversus vero in Æthiopiam Eunuchus baptizavit Reginã, & magnã familiæ regiæ & populi partem. Ex quo Christiani cæperunt esse AEthiopes, fidemque Christianam omni sequenti tempore professi sunt. In toto hoc Imperio urbes paucæ: ac vicatim habitatur. Præcipua regna ad Superiorem AEthiopiã pertinentia, quæ ut plurimum Abisinorum Imperatori subjacent, sunt hæc sequentia. *Regnum Barnagnes*: Hoc fluvio Abanthi & mari Rubro clauditur: urbs primaria est *Beroæ* seu *Barnæ* Ptolemæo *Colone* dicta, ut Sanuto placet: hic Regis vicarius degit: qui Abissinorum Regi CL equos quotannis pro tributo pendit, cum serico alijsque mercibus; Bassæ vero Turcico mille uncias auri. *Tigremaon* Marabo fluvio proximum & mari rubro, quotannis pendit suo Imperatori CC equos ex Arabia advectos. Subest huic Regno Regnum *Tigrai*, in quo est urbs *Caxumo* seu *Cassumo*, sedes olim (ut in eorum annalibus est) *Reginæ Sabæ*: ac post etiam *Candaces* Reginæ,

Angote

Angote regnum numo caret, utuntur pro eo ſalis & ferri globulis. *Amara* nomen habet a Monte in quo Imperatoris Filij firmo & vigili præſidio ſervantur, ut defuncto Imperatore hęres educatur. *Fluvij* in hoc Regno duo memorabiles per AEthiopiam labentes *Abanhi*,, qui *Aſtapus* Ptol. & *Tacaſſi* qui Ptol. *Aſtaboras*, in quem complures alij amnes confluunt. Fons Abanhi eſt *Barcenæ Lacus* ampliſſimus ſub Æquinoctiali jacens, in quo plures Inſulæ. Hic lacus eſt *Coloe Palus* Ptolemæi. Incolæ Chriſtianam religionem profitentur, eorumque Fidei articuli præcipui ſunt hi. Credunt in unum *Deum* Creatorem Cœli ac Terræ, in tres Perſonas diſtinctum. *Deum Patrem*, *Deum Filium* ex Patre ab æterno genitum: qui pro nobis carnem aſſumpſit, mortuus eſt, & reſurrexit; & *Deum Spiritum Sanctum* ex Patre & Filio procedentem. Hæc ſumma eſt totius religionis. Vetus Teſtamentum cum Novo ſic conjungunt, ut ritus nonnullos Iudaicos & Chriſtianos ſequantur. Infantes omnes maſculos pariter & fęmellas, octavo ætatis die circumcidunt. Nullã tamen ſalutem circumciſioni adſcribunt, quam in ſola fide in Ieſum Chriſtum collocant. Sed ad quadrageſimum diem maſculos, ad octogeſimum vero fęmellas, niſi aliqua ægritudo feſtinationem deſideret, baptizant. Singulis annis Baptiſmum renovant, tam in adultis, quam in infantibus, proferentes hæc verba. *Ego te baptizo in nomine Patris, Filij, & Spiritus Sancti.* Hunc morem a Majoribus acceptum ſancte obſervant, non ut primum Baptiſmum extenuent, aut infirment, ſed ut a peccatis abſolutionem ſingulis annis conſequantur. Adminiſtrationem Cænæ Domini ſub utraque ſpecie obſervant, tam Laici, quam Clerici. Confirmationem & extremam Vnctionem neque pro Sacramento habent, neque uſurpare ſolent. Sabbathum æq; ac Diem Dominicum ab opere immune habent, veteri Chriſtianorum more. Legis uſum illum maximum eſſe putant, ut peccata nobis oſtendat: ſervari vero a nullo mortalium poſſe excepto Ieſu Chriſto, qui eam pro nobis implevit, credunt. Sanctos quidẽ amant & venerantur, ſed non invocant. Mariam Chriſti Matrem magno honore afficiunt, non tamen adorant, neque opem ejus implorant. Conjugium Clericis & Presbyteris non minus quam Politicis permiſſum eſt. Omnem fornicationem & libidinem puniunt. Habent Patriarcham Eccleſijs præſidentem, Virum perſpectæ Probitatis, gravem bonæ Doctrinæ & provectæ ætatis: cujus munus eſt Eccleſiaſticos Status in unione conſervare, Eccleſiaſticam Diſciplinam tueri, ac rebelles excommunicare. Epiſcoporum, aliorumque Eccleſiaſticorum electio, penes ſolum Regem manet.

Flumina.

Incolarum mores.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [599] - 597
PUBLIC DOMAIN

Regio. Situs.

REgnum *Congi*, alijs *Manicongo* amplum, potens & opulentum. A promontorio *S. Catharinæ* quod ſecundo gradu abeſt ab Æquinoctiali, Auſtrum verſus protenditur uſque ad Promontorium *Ledo*. Habetque ad Occaſum Oceanum Æthiopicum: ad Meridiem Montes Lunæ, & *Caferes* populos; ad Ortum Montem, a quo Fluvij emanant, qui in Nili fontes prolabuntur: & ad Septentrionem territorium Regni *Benin*. Mira hic Cœli clementia incredibiliſque Aeris temperies, hyeme atque æſtate nunquam ſævientibus. Abundat Regio Frugibus, Tritico, Milio, Oryza, Arboribus fructiferis. Palmarum plures habet ſpecies, unam quæ Dactylos producit, alteram quæ Nuces Indicas, tertiam ex qua Oleum, Vinum, Acetum, Panem conficiunt. Ex Arboris cacumine terebrato vel fiſſo, ſuccus quidam lacti ſimilis emanat qui initio dulcis, poſtea tractu temporis aceſcit. Ex Fructuum pulpa Oleum exprimitur noſtro Butyro haud abſimile, cujus uſus eſt in cibis, unctionibus, lucernis. Sunt & Caſſiæ, & Cedri magna copia. Nec deſunt in Hortis omnis generis Herbæ ac Fructus, ut Pepones, Melopepones, Cucumeres, & ſimiles, præter alia genera quæ cum noſtris Europæ Climatibus non conveniunt. Omnis præterea hæc regio Metallorum dives eſt, etiam Argenti, imprimis circa *Loandam* Inſulam. Arborem etiam habet alibi *Enſada*, cujus rami tenuia quædam filamenta demittunt, quæ ubi terram attigerunt, ſoboleſcunt, excreſcuntque in Arbores, mira propagandi aviditate. Animalium varij generis hic ingens copia. Elephantum imprimis hic maximus proventus, quos vernacula lingua ipſi *Manzao* vocant, miræ magnitudinis, quorum dentes cc libras pendunt. Reperitur & Feræ genus, ipſis *Zebra* dictum, magnitudine & forma Mulæ inſtar. Mulæ autem genus non eſſe fœcunditas arguit: fœtum enim parit: habetque pellem a cæteris Animalibus diſſimilem, utpote trium diverſorum colorum faſcijs variegatam: nigris nempe, albis & fulvis. Animal tantæ velocitatis atque feritatis, ut domari, neque ad Hominum uſum accommodari ullo modo poſſit. Adagium Luſitanis hinc fertur, *Velox ut Zebra*. Sunt & hic, ut alibi, Leones, Tigres, Vubali, Onagri, Lupi, Vulpes, Cervi, Lepores, Cuniculi, Simiæ, Chamæleontes, & Serpentum multa genera. Item Porci, Oves, Capri. At non habent Equos, Boves aut alia jumenta humanis uſibus apta. Quare ligneis Equis,

Cæli temperies. Soli fertilitas.

Animalium varietas.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [600] - 598
PUBLIC DOMAIN

CONGI REGNUM

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [601] - 599
PUBLIC DOMAIN

Equis, teſte Maphæo, utuntur. Cuius commentum tale eſt. Cantherio ſeu tigno dodrantalis ferme craſſitudinis, pedum octo longitudinis, Bubulum corium ad ſellæ amplitudinem extendunt, huic ephippio divaricatis cruribus Viator inſidet: Baiuli ſuccollant duo, & ubi longum iter eſt, ſuccedunt alij. Abundat etiam Zibethis, Animalib. formam Felis noſtræ domeſticæ habentib. ſed paullo minoribus. Habent autem in ſe Odoramenti genus quoddam pretioſi quod & *Zibethum* dicitur. Nutrit inſuper Aves omnis generis, inprimis Pſittacos virides & cinericios: Struthiones item, Pavones & Gallinas Indicas, Perdices & Anates: habet & Phaſianes, Columbas, Turtures, & minorum Avium quæ *Becca-fichi* Incolis dicuntur, infinitum numerum. Aquilarum præterea, Falconum, Accipitrum fringillariorum, Pellicanorum magnam vim. Sunt & multę Ardez candidę, *Aves Regiæ* dictæ, ac aliæ Gruibus ſimiles, quas Incolæ vocant *Flemminges*. Dividitur autem Regnum Congi in Provincias ſex, *Bamba*, *Songo*, *Sundi*, *Pango*, *Batta*, & *Pemba*. *Bamba* littoralis eſt, ab Ambrizi flumine ad Coanzam uſque: regitur a varijs Præfectis, quos ipſi *Mani* vocant, primaria urbs eſt *Panza*, ſita in planicie quæ eſt inter fluvium *Loze* & *Ambrize*. Hic moratur præfectus provinciæ, diſtatque a Mari C. M. paſ. *Songo* ad flumen *Zaire* ſita eſt. primaria urbs eſt *Songo*, in qua præfectus hujus provinciæ agit. *Sundi* a *Congi* urbe ad fluvium uſque Zaire protenditur, Metallorumque variorum copia abundat. Incolæ ferrum cęteris præferunt, quod ex eo gladii, cultri, arma cudi poſſint: habent & zebelinos & Martes, aliaque Animalia quę in cęteris quoque provincijs inveniuntur. *Pango* a Septentrione Sundi contermina, a Meridie Batta, ab Occaſu Comitatu Congo, & ab Ortu montibus Solis terminatur. Vrbs primaria in qua præfecti degunt provinciæ cognominis eſt, diciturque *Pango*. *Batta* quinta provincia: ejus fines ſunt a Septentrione pango, ab ortu extenditur ad montes Solis, & ad radices Montium Salnitri. Et a Meridie uſque ad Montem Bruſciato. Hiſce finibus *Batta* terminatur, atque urbs eius primaria, in qua princeps habitat, ſimiliter *Batta* dicitur. Sexta & ultima provincia *Pemba* ſita eſt in meditullio Regni Congi. In hac ſita eſt totius Regni urbs primaria & Regia. Hæc hodie *S. Salvatoris* nominatur, olim vero dicta fuit *Banza*, quæ vox ſignificat Aulam in qua Rex aut Præfectus plerumque agit. Sita CIↃI L mill.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [602] - 600
PUBLIC DOMAIN

mill. paullo plus minus a mari in magno & excelso Monte. Multis Fluvijs regio ipsa irrigatur. Præcipuus est *Zaire* è lacu *Zembre* ortus. Latitudo quibusdam locis est quinque milliarium: tantam autem aquarum vim in Oceanum Æthiopicum evolvit, ut x, atque interdum xvi milliaribus servet dulcedinem. Adverso flumine ad v. tantum milliaria navigare licet: occursantib. postea undis, magno impetu, quia è cataractis ruunt. Jn Fluminis Ostio Jnsulæ quædam sunt, quibus per Vicarios suos Rex Congi imperat. Lembi illic ex arbore Licondo capaces cc Hominum. Crocodilos capiunt, & Hippopotamos, & Piscem, quem ipsi *Ambize Angulo* vocant, quingentarum librarum, eximij saporis, quem sub pœna capitis Piscatores ad Regem deferre coguntur. Et quemadmodum Flumina Piscibus abundant, sic etiam Sinus & Maria. Et potissimum quibusdam Piscibus quos vocant *Sardinaes* & *Anchioves*, quorum tanta cópia est, ut hiberno tempore ultro in littus saliant. Sunt & alia genera Piscium delicatorum, ut Accipenseres, vulgo Sturiones, Mulli & hujusmodi: ac Cancrorum magna copia: adeo ut maxima pars adcolarum maris ijs vivant. Non desunt Montes, inter quos altissimus Lusitanis, *La Sierra Complida*, hoc est, *Longus Mons*, *Mons Christallij* sic dictus a magna copia Chrystalli quæ in eo reperitur: valde excelsus hic & incultus. Sunt & alij qui dicuntur *Sierras de Sol*, id est, *Montes Solis*, qui supra modum alti sunt. Alij item qui dicuntur *Montes Salnitri*, quia in ijs ingens hujus Mineralis vis: *Montes Gabambe*, ingentem Argenti vim proferentes, & alij: Incolæ & potissimum Bambæ proceri, robore corporis gladitorio, vastis musculis: gestant grandes gladios, Helveticis similes, quos a Lusitanis coemunt. Vno ictu vivum Hominem medium dissecare, aut Bovi vivo caput præscindere, Ludus est. Fuere qui vas Vino plenum cccxxv librarum brachijs suis gestarint. Monilia sibi nectunt ex caudis Elephantorum. Ex haç Provincia talium Virorum xl millia colliguntur ad militiam Regis Imperio, quoties id usus aut necessitas postulat.

Flumina.

Maria.

Montes.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [603] - 601
PUBLIC DOMAIN

GVINEA.

Regio.

GVINEAE Regnum eo tractu est, quo *Gangines* Æthiopes, de quibus apud Orosium & Æthicum, este Ortelio. Incolis *Ghinni* dicitur. Regio Nigritarum est. *Nigritæ* dicuntur adcolæ fluminis Nigri, qui mediam regionem præterfluit Nili instar agros vicinos fœcundans. Crescit hic, ut & Nilus mense Iunio, totos dies XL, quibus per regionem vicinam navigare licet. Ita limo obducta tellus miro proventu rerum luxuriat. Circa flumen planities amplæ, nulli Montes aut Colles. Silvæ frequentes, quibus Elephanti pascuntur. Crebri Lacus, qui ex Nigri inundatione dicuntur remansisse. Aer saluberrimus, adeo ut morbo Hispanico laborantes, si in eam regionem proficiscantur certo convalescant. Sermo Nigritis varius, pro Cœlo & Solo. Religio varia: Sunt in Mediterraneis Christiani, Mahumetistæ, Gentiles. Maritimi vero omnes Idola colunt. Reges Nigritarum sunt tres. *Tombuti, Borni, & Gaogæ.* *Gualatæ* etiam proprium Regem habent. Color omnibus nigerrimus. Ceterum *Guineæ* Regnum inter *Gualatam, Tembutum, & Melli* situm est, a Nigro flumine ad Oceanum usq; Æthiopicum. Aer *Guineæ* nostris corporibus noxius est, tum ob Cœli intemperiem, tum propter pluvias, quę putredinem pariunt & Vermes. Est autem Hordeo, Oryza, Gossypio, Auro. Ebore: Ovibus item & Gallinis abundans. Est & Aromatis quoddam genus, sapore piperi conforme, Lusitanis *Melegneta* dictum. Aliud item duplo efficacius Pipere Calicutiano, vocaturq; dictis Lusitanis *Pimienta del Rabo*, quod tamen vendere non licet, ne vulgare Piper prorsus sordeat & vilescat. Fructus alios præter Dactylos nullos habet, sed eos ex Numidia aut Gualata Incolæ petunt. Quadrupedum imprimis Elephantorum & Simiarum, Aviumq; ingentē habent copiam, præsertim vero Pavonum & Psittacorum cinericiorū. Habent & minutas quasdam Aves quæ ex arborum ramis pendulū sibi ipsę nidum singulari arte construunt. Arcem, Opidum, Vrbem, non habent. Pagū unum duntaxat amplissimum, quem Principes, Sacerdotes, Doctores, Mercatōres, incolunt: cęteri sparsim degunt. Circa *Caput Lupi Conzalvi* Incolæ Solem, Lunam, Terram adorant: hanc sputo inquinare magnū apud ipsos piaculum. Cutem sibi ipsi conscindunt potius quā scarificant, & postea unguento quodam colorato tingunt: bello ipsis, nobis stupendo spectaculo. Salutant Principem in genua prolapsi, manibus complosis: alijs inclamant *Fuio, Fuio, Fuio.* Inter prandendum potu abstinent, pransi bibunt vel Aquā vel Vinum è Palma. Palma hæc non ea quæ Dactylos seu Carvotas fert, sed ab hac arbore diversa, quovis anni tempore succum emittens. Arboris truncum sauciant, lachrymam inde manantem vase aliquo exceptam ad ebrietatem usq; hauriunt: quippe cum liquor is sit Vino quovis etiam generoso meracior. Color ei subcinericius, *Mignolum* vocant. Nec major est proventus arbori, quam binæ ternæve mensuræ intra diem naturalem:

Situs.
Cœli temperies.
Soli fertilitas.

Animalium varietas.

Mores.

Victus.

Fert ea

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [605] - 603
PUBLIC DOMAIN

Fert ea arbor fructum Olivæ triplici virtute pollentem: Oleum videlicet, ut odoris violacei, saporis olivæ: id si dapibus adhibitum fuerit, eas uti Crocus tingit, aut eo amplius. Viri juxta & Feminæ nudo capite incedunt: quibusdam tegmen est ex corticibus arborum aut Nuce Indica confectum. Sunt qui superius labrum *Vestitus.* sauciatum habent, perque illud foramen & per nares Eboris frusta adigunt, hoc ipso ut opinantur, valde formosi. Alij ex interstitio narium, aut è labris ebur gestant, & conchas: quidam etiam pertuso inferiore labro linguam tanquam per os alterum exsertant. Vestimenta contexunt ex arborum libris, hisque decore scilicet verenda tegunt: ex ijsdem storeis non ad usum, sed ad ornatum nexas gerunt Simiarum & Cercophithecorum pelles, cum Nola. Oculum alterum rubro colore tingunt, alterum cæruleo. Feminæ ditiores ingentes annulos ex ferro, ære rubro, aut stanno cruribus nectunt. Postremum in stupida & putida Barbarie mirifice sibi placent. Horum numi aurei sunt nulla inscriptione insigniti: utuntur etiam numis ferreis in rebus viliori-bus emendis.

Insula S. Thomæ.

Regio & unde dicta. INSULA S. *Thomæ* sequitur nunc explicanda: inventa a Lusitanis die festo B. Thomæ, a quo etiam indi-tum loco nomen. Sub ipso æquatore sita est forma pene rotunda. Ejus diameter est LX milliarium. Hæc *Situs.* cum detegeretur tota consita erat proceris arboribus, quarum rami sursum crescebant. Pestem nescit. AER *Aeris qualitas.* calidus, & salubris: pauci tamen Christiani hic ad quinquagesimum ætatis annum pertingunt: ita ut prodigiosum foret inter illos cana barba aliquem videre. Indigenæ vero facile ad centesimum annum vivunt. Dies noctibus semper æquales. Mensibus Martio & Septembri crebrę & densæ pluviæ decidunt, quibus solum humectatur, cæteris mensibus rore copioso recreantur Fruges. Solum ipsum Insulę tenax, lentum, colore subruffo. Frumentum, Vites, aut Arborem duriuscula ossa habentem non patitur: fert autem Melones, *Soli fertilitas.* Cucumeres, Cucurbitas, Ficus, Gingiberis & Sacchari imprimis ingentem copiam, adeo ut quotannis XL naues Saccharo onustæ solitæ fuerint ex hac Insula alio exportari, proque Saccharo suo Vinum, Caseum, Frumentum; Coria, aliaque ad vitam necessaria importari. Sed desijt proventus iste ex quo tempore vermiculi quidam arundinum radices perfodere cœperunt, adeo ut nunc vix VI naves Saccharo illic nato possint quotannis onerari. Liberaliter etiam Milium, Orizam, Hordeum præbet. Lactucas item, Brassicas, Rapas, Betam, Petroselinum, Herbas hortenses magna luxurie profert. Præter has radicem quæ apud Indos crescit in Insula Hispaniola, quæ illic *Batata* dicitur. Nigri huius Insulæ dicunt *Ignamam*, ac plantant tanquam herbam eximiam eorumque vitæ necessariam. Cortex exterior nigri coloris est, interior albus forma oblonga, instar majoris rapæ, atque in radice plures ramos habet. Castaneas gustu repræsentat: melior tamen & delicatior. Vulgo sub cineribus aut prunis cocta, aliquando etiam cruda comeditur. Incolæ Hispani huc aliquot Olivas, Persicos, Amygdalos, aliasque arbores transtulerunt, quæ plantatæ pulcherrimæ quidem aspectu fuere: sed nunquam ullos tulerunt fructus. Est in hac Insula Cancrorum mirificum genus, quod in terra Talparum instar

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [606] - 604
PUBLIC DOMAIN

instar degit, thalassij coloris: solum subvertens: hoc omnia longe lateque infestat, arrodit, absumitq;. Reperi- *Animalium varietas.*
tur etiam in hac Insula Avium ingens numerus, Perdices, Sturni, Merulæ, Passeres virides modulantes, & Psitta- *Vrbs Pavosa.*
ci. Vrbem in ea Lusitani condiderunt *Pavoasam*, ad flumen, in qua 1000 familiæ creduntur habitare, præter Episcopum aliosque ordinis Ecclesiastici homines. Portum optimum amnemque saluberrimum habet. Ad piscationes incitant in Mari omnis generis pisces. Imprimis vero res miranda est infinitum numerum Balenarum conspicere, quæ in hoc, & in reliquis Africæ littoribus reperiuntur. In media Insula mons est valde ne- *Mons.*
morosus, qui perpetuo nubibus tegitur adeo densis, ut ex Silvis aquæ manent rigandis Sacchari arundinibus sufficientes: quoque Sol est sublimior, eo magis Cœlum est circa Montem illum nebulosum. Incolæ partim albi sunt, partim nigri. Mirum quod narrant, nigros admodum Pulicibus, Pediculis & Cimicibus infestari: albos neque Pediculos, neque Pulices, neque Cimices in lectis habere.

Insula Principis.

HAud procul inde, citra Æquinoctialem tamen gradibus pene tribus, *Insula* est *Principis*. Hæc ex eo *Vnde dicta.*
nomen traxit, quod *Principi* Portugalliæ hujus Insulæ reditus esset assignatus. Satis culta est, & proventu *Soli fertilitas.*
Sacchari celebrata. Crescit & in ea Palma, cujus supra mentionem fecimus, ex qua succum eliciunt, quo, sitim levant.

Anni Boni Insula.

ANni *boni*, vel *de Annobon* Insula, sic dicta, quod sub novi Anni auspicia detecta fuerit. Ea ultra Æqui- *Vnde dicta.*
noctialem Austrum versus pari intervallo sita est. Inhabitata est: sed ad ejus littora optimæ piscationes fiunt: atque his locis Pisces volantes interdum apparent. Crocodilorum etiam hic ac venenosorum Animalium incredibilis copia. Atq; hæc de *Guinea* & hisce Insulis, deque *Africa* hactenus dicta, sufficiant. Libet autem adscribere Coronidis quasi loco, quod Æneas Gazæus Græcus Scriptor retulit in Theophrasto suo, sive libro de animarum immortalitate, & resurrectione mortuorum, Martyres ac Sacerdotes magnæ Libyæ, evulsa a Tyranno, & excisa ipsorum lingua, nihilominus clare locutos fuisse, ac annunciasse animo hilari ac magno Dei magnalia, quod obstupefactum se vidisse & audivisse commemorat. Qui porro, quam ego attuli, plura petat, consulat moneo ex veteribus Salustium in bello Jugurthino: Hannonis Africæ circumnavigationẽ apud Arrianum: & Iamboli, apud Diodorum Siculũ: item Melpomenen Herodoti. Ex recentioribus Aloysium Cadamustum: Vascum de Gama: Franciscum Alvares, qui Æthiopiam perlustravit: Ioannem Leonem, qui omnium accuratissime eam descripsit: & Ludovicum Marmolium: item Livium Sanutum, & alios. De Nilo fluvio totius Orbis terrarum maximo, extant litteræ Ioannis Baptistæ Rhamusi, & Hieronymi Fracastorij. Nos ad tertiam Orbis partem Asiam pergimus.

In *Asia*

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [607] - 605
PUBLIC DOMAIN

Asia tabulam gratem vide 5. p. 15.

Nomina.

Situs.

Soli fertilitas.

Animalium varietas.

Imperium majorum.

IN *Asia*, ad quam nunc pervenimus. *Imperium Turcicum* primo loco occurrit. *Turcarum* meminit Mela libro primo: Eosdem agnoscit Plinius lib. VI. cap. VII. neque est dubium quin ab his & nominis & gentis originem traxerint illi, qui longe lateque hodie imperitant, ignavia & dissensionibus nostris magni. Postellus putat eos Hebreis *Togarma* nominari: sic etiam Benjamin Tudelensis. Hi se ipsos *Musulmannos* vocant, hoc est circumcisos, vel ut alij interpretantur, recte credentes. Turcæ vero appellari nolunt, ac nomen hoc contumelioſum apud ipsos habetur, cum lingua Hebræa exules significet, vel secundum alios, vastatores. Ceterum *Othomane* seu *Osmanidæ* familiæ *Imperium*, quod sane amplissimum est, ac potentissimum, permultas Provincias, ac Regiones Europæ, Africæ, & Asiæ complectitur. In Europa extenditur juxta oram maritimam Hadriatici Sinus a finibus Epidauri, nunc *Ragusi* & totum Ægæum mare ambiens, simulque Propontidem, ac non minimam Ponti Euxini partem, ad Theodosiam urbem in Taurica Chersoneso sitam, quam nunc *Caffam* vocant, terminatur: quod spacium octo millia milliar. continet. In Mediterraneis vero protenditur a Iavarino Opido Hungariæ, Incolis *Rab*, ad Constantinopolim usque in finibus Europæ sitam. In Africa habet Turca universam oram maritimam ab Opido *Bellis de Gomera* usque ad Sinum Arabicum, seu mare Rubrum, exceptis paucis locis Hispaniarum Regi subjectis. In Asia etiam quam latissime sese extendit. Regio ut plurimum, Frumenti, Tritici, Hordei, Avenæ, Siliginis, Fabarum, Milij aliorumque Leguminum fertilis. Abundat Oriza, Lino, Gossypio. Vineta quoque habet. Fert etiam magna copia Pepones, Melones, Cucumeres, Nuces, Poma, Pira, Mala Punica, Aurantia, Castaneas, Ficus, Cerasa, aliosque Fructus: sed non in omni Regno. Sunt enim loca, ut passim in Cappadocia & Armenia minori, ubi nihil horum (propter intensissimum frigus) nascitur. Venas item habet Auri, Argenti, Ferri, Aeris & Aluminis. Varij generis alit Animalia, magnamque Camelorum, Mulorum & Pecudum copiam. Equi Turcici, Canesque ferocissimi imprimis probantur. Turcarum porro Imperio tale legitur fuisse initium. Primus illorum Imperator *Ottomannus* Tartarus fuit miles magni Cham, homo audax, corporis viribus præ cæteris eximius. Hic prætextu injuriarum quarundam secedens a Tartaris, cepit in Cappadocia Montes atque aditus insidere. Habebat initio apud se equites XL: accessere tum prædæ spe, tum scelerum suorum conscientia permoti multi alij: quorum opera, quod antea clam instituerat, palam adgredi cœpit, occupavitque *Cappadociam*, *Pontum*, *Bithyniam*, *Pamphiliam* & *Ciliciam*, regiones opulentissimas. Hæc gesta sunt circa annum Domini CIↃCCC. Huic successit Filius *Orchanes*. Hic a patre acceptum Imperium ijsdem artibus, sed majore opum vi & divitiarum copia servavit auxitq; usus imprimis oportunitate Christianorum inter se animis dissentientium: quo factum est, ut *Mysiam*, *Lycaoniam*, *Phrygiam*, *Cariam* viribus suis domuerit, *Niceam* obsederit ceperitque; Regnum suum, & ad Hellespontum usq; protenderit. Contendebant eo tempore inter se Palæologi cum Catacuzeno.

Ratio

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [609] - 607

PUBLIC DOMAIN

Ratus autem quod res erat, fore ut si huic faveret in Europam accerseretur, trajecit, & viam posteris stravit Europam divexandi. Sub finem vitæ infeliciter cum Tartaris decertans occubuit, postquam regnasset annos unum & triginta. Huic successit Filius *Amurathes*, egregius simulandi & dissimulandi artifex, robore animi, laborum tolerantia, disciplina rei militaris Majoribus haud inferior. Hic contentiones illas, de quibus dictum est, inter Græcos dissimulando fovit: quibus bello fessis & exhaustis, Genuensium navibus conductitijs usus (hominum perfidiam & avaritiam vide) ex Asia in Thraciam superato Hellesponto trajecit. Anno CIↃ CCCLXIII, *Callipolim* in Chersoneso sitam occupavit, quam magna statim Thraciæ pars sequuta est. Postea devicit *Mysiam*, *Bessos*, *Triballos*. Denique quum expugnata *Adrianopoli* Serviæ Bulgariæque inhiaret, a Servio Lazari *Serviæ* Despotæ olim Cliente quẽ in prelio ceperat, pugione confossus, perijt. Liberos reliquit *Solimannũ* & *Baiazetem*: *Baiazetes* Fratre interempto rerum potitus, Thraciam omnem vincere instituit. Vir erat ingenio acri, & maximarum rerum cupido: in rebusque capessendis audax, in administrandis solers, in laboribus perferendis indefessus, in occasionib. prospiciendis acutus & sagax, in exsequendis constans. Igitur Thracia omni superata, animum ad Constantinopolim adjecerat: sed primum Thessaliam, Macedoniam, Phocidem, Atticam occupare visum est, *Mysios* quoque (qui hodie Servij) *Illyricos* (qui Bosnenses) & *Triballorum* (qui Bulgari dicuntur) partem reliquam Principe Bulgariæ interfecto subegit. Jamq; Constantinopolim totos annos octo obsederat, quum Hungarorum Gallorumque (quos Imperator eo nomine in Italiam profectus accersiverat) adventantium copias reformidans, relicta obsidione, ad Nicopolim ijs occurrit: Congressus victor evasit cæsis captisque magna ex parte Gallorum Ducibus. Quo rerum successu elatus *Baiazetes* rursus Constantinopolim contendit, eamque biennij obsidione fatigavit. jamque actum erat de obsessis, nisi *Tamerlanes* magnus Tartarorum Cham igni & ferro Asiam totam depopulari, urbes vastare, prædas agere instituisset, cujus ille subito terrore evocatus, in Galathiæ & Bithyniæ finibus aciem instruxit. Pugnatum est acriter in multam noctem. At Baiazetes impar viribus superatur, & captus aureisque compedibus vinctus in cavea per Asiam traductus est. Tandem dimissus in Asia inglorius paullo post diem obijt, postquam regnasset annos XIII, menses VI. Filios reliquit *Calapinum*, *Moysen*, *Mahumetum*, & *Mustapham*. *Calapinus* subito extinctus est: Filius ejus Orchanes a Moyse patruo interemptus, ipse etiam Moyses a Fratre Mahumeto. Hic *Valachiam*, *Macedoniamque* omnem devicit, signaque Turcica ad Ionium usque pelagus promovit: regiam constituit Adrianopoli, & postquam imperasset annos XVII è vita excessit, anno Domini CIↃCCCCXXII. Hinc *Amurathes* secundus Imperium adeptus est. Hic Genuensium ope in Thraciam delatus Patruum suum Mustapham, cui Græci magis favebant, bello vicit. *Thessalonicam* urbem antiquam, & tum temporis amplitudine, amœnitate, opibus, situque illustrem, quæ tunca Venetis tenebatur, evertit, *Cyprum*, *Epirum*, *Ætoliam* subegit. Quumque intelligeret rebus suis stabiliendis, Christianorum vero debilitandis magnopere sibi Georgij Despotæ

Serviæ

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [610] - 608
PUBLIC DOMAIN

Serviæ Domini amicitiam prodesse posse, eam modis omnibus ambijt, ducta insuper ejus Filia in Uxorem. Hac & suis viribus fretus, Belgradum oppugnare aggreditur. Periere in obsidione VII Turcarum millia. Successit huic *Mahumetus* secundus. Hic Fratris nece tyrannide stabilita, *Constantinopolim* expugnavit anno CIↃ CCCCLIII, penultima die Maji. Biennio post Belgradum se contulit, sed multis ibi suorum interemptis, ipse saucius discedere coactus est. Postea *Bulgariam* occupavit. *Dalmatiam & Croatiam* cum *Rascia* omni. *Trapezuntem* etiam expugnavit & *Mytilenen* cum alijs quibusdam Maris Ægæi Insulis. *Euboeam* cepit, & *Theodosiam* nunc *Capham* urbem Genuensium devicit. Præfuit Imperio annos XXXII. *Bajazethes* II bellum cum Venetis gessit: eisque *Naupactum*, *Methonam*, *Dyrrachiumque* abstulit, *Dalmatiamque* omnem depopulatus, veneno interijt. Hujus filius *Selymus* Imperium invasit. Hic *Alcairo* munitissima Ægypti urbe expugnata, Sultanoque cæso, Alexandriam, totamque Ægyptum suo subjecit imperio: Damascum cepit. *Solymannus* unicus Selymi Filius, patri suffectus est. *Belgradum* cepit propugnaculum non Hungariæ solum, sed totius etiam Orbis Christiani. Idem *Rhodum* devicit, *Strigonium* & *Budam*, aliasque Urbes expugnavit, Viennam Austriæ obsedit, tandemque ad Zygethum perijt anno Imperij sui XLVII. Sequutus est *Selymus* secundus, qui inducias Maximiliano fecit annorum VIII, *Cyprum* Venetis ademit. Tunetum & Gouletam occupavit, obijtque anno CIↃ IↃLXXV. Huic *Amurathes* successit, & huic *Mahumethes* III, qui parricidio interemptis Fratribus XVIII Imperium auspicatus est, & adhuc pœnis reservatur. In his ditionibus quatuor habet Vrbes opulentissimas, *Constantinopolim*, *Alcairum*, *Alepum*, *Tauriſum*. *Constantinopolis*, quondam *Byzantium*, de qua in Thracia diximus. *Alepum* maxima Syriæ urbs, Emporium celeberrimum, & quasi centrum, quo mercimonia Asiæ undique confluunt. *Tauriſium* vel *Tauris*, amplissima quondam Imperij Persarum civitas, quibus, nostro ævo erepta est. *Alcairum* vel *Cairum* inter omnes Africæ Civitates principatum obtinet. Non enim alia ulla est, quam non longo intervallo post se relinquat. Maxima Turcis cura exstruendi spatiosas Meschitas sive Templa, & Carbarsara sive Xenodochia, adhæc Balnea, Aquæductus, Pontes, Vias, aliaque publici operis, quæ sane omnia spectabilia sunt apud Turcas, & præclara. D. Sophiæ Templum in Vrbe Constantinopoli pulcherrima est omnium structura, quæ adhuc permanet, scribente Bellonio, longeque superat Romani Pantheonis structuram. Regium Turcæ Palatium ac multa vetusta Monimenta, ne prolixior sim, prætereo. *Ottomannorum* Regimen est prorsus Despoticum. Turcarum enim Imperator adeo absolute Dominus omnium rerum, intra fines sui Dominij contentarum est, ut incolæ, se ipsius Mancipia, non subditos nuncupent: nec quisquam sui ipsius, multoque minus, domus quam inhabitat, aut agri quem colit, Dominus est: exceptis aliquibus familijs in Vrbe Constantinopoli, quibus præmij loco, & privilegio, id concessum a Mahumete II fuit.

Vrbes.

Opera publica & privata.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [611] - 609
PUBLIC DOMAIN

Regio & unde dicta.

PROVINCIA hæc Syriæ longe celeberrima, olim *Terra Chanaan* dicta fuit, a *Chanaan* filio Cham, qui communis discessionis necessitate pulsus eam tenuit: *Terra* item *Promissa* sive *Promissionis*, quod Patribus Abrahæ, Isaac & Iacob a Deo promissa esset. Hæc ipsa veteribus Incolis ex ea pulsis, atque Israelitis in eorum locum substitutis, *Israel & Judæa* cœpit appellari. Ptolemæus & alij *Palæstinam* nuncupant, a *Palæstinis* populis magni nominis qui in Sacris literis *Philistim* vocantur: Christiani *Terram Sanctam.*

Situs.

Regio hæc in umbilico Orbis constituta, inter Mare Mediterraneum & Arabiam, qua ex parte Montibus fere continuis natura ultra Iordanem fluvium vallatur: atque ab Ægypto incipiens, ut vult Herodotus, vel ut alij, a Sirbonis lacu, usque ad Phœniciam porrigitur. Ab Oriente autem Syriam & Arabiam: a Meridie desertum Pharan & Ægyptum: ab Occidente mare Magnum seu Mediterraneum: a Septentrione vero Libanum montem, fines habet. Ejus longitudo ad Septentrionem a Civitate Dan ad radicem Montis Libani sita (quæ postea Cæsarea Philippi & Paneas dicta est) versus Meridiem porrigitur, & usque ad Bearsebach Civitatem in Tribu Simeonis contra desertum magnum sitam, plus minus LXVII conficit milliaria,

Aeris qualitas. Soli fertilitas.

singula unius horæ itinere commensuranda. Latitudo vero, quæ ab Occidente a Mari magno in Orientem ad Iordanem usque sumenda, quibusdam locis XVI, quibusdam XVIII milliaria complectitur. Inter omnes vero Regiones quæ sub Cœlo sunt ob Aeris salubritatem Cœlique temperiem imprimis commendatur, in qua nec rigor est nimius hyemis, neque æstatis ardor. Imprimis autem ob Solis ubertatem, Frugum omnis generis abundantiam, atque aliarum omnium rerum copiam, quæ res tum ad hominum vitam sunt necessariæ, tum etiam earum quæ hominibus solent esse in deliciis, apud Scriptores tam sacros quam prophanos, maximis est celebrata laudibus. Moses de hac ita Israelitis est vaticinatus, Deutero. VIII. *Ecce Dominus Deus tuus introducet te in regionem bonam & amplam, cuius aquæ, torrentes, & fontes abyssi exeunt ex planiciebus & montib. terram Tritico & Hordeo abundantem, Vitibus, Ficubus, Malis Punicis, Palmis: terram Oleo & Melle affluentem, in qua pane tuo absque penuria vescaris: terram cui pro lapidibus est Ferrum, & cujus ex Montibus Æs effodias: terram Lacte & Melle manantem: terram quam Deus tuus procurat, cui divinitus prosperitas est collata, ut fertilitate omnes alias terras superet, ac Paradisi Dei sit adsimilis.* Longum foret reliquorum, Ioſephi, Plinij encomia quibus miram hujus terræ commendant fertilitatem commemorare. Videndus de his oculatus testis Brocardus. Ex his vero quæ ad vitæ delitias, vel Medicinæ usum faciunt, præcipue commendatur *Balsamum*, huic olim Orbis parti generosissimum uni a Deo concessum, quo nunc caret. *Aromata*, *Mastix*, ac duo *Nucum* genera, alterum *Amygdala* Latinis dictum: alterum vero quod optimum in ea regione est, Græcis & Latinis *Pistacea* dictum. In Montibus etiam Ferrum atque Æris Metalla ecfodiuntur.

Aquis

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [613] - 611

PUBLIC DOMAIN

Animalium varietas.

Imperium majorum.

Aquis dulcibus & amœnis pascuis abundat: Pecoribus, Armentisque frequens, Lactis copia, & bonitate nulli concedens. Aprorum item, Capreolorum, Leporum, Perdicum, Coturnicum, ac aliorum ejusmodi Animalium & Avium optima hic venatio. Lupi, Cervi, Leones, Vrsi. & Cameli innumeri inveniuntur. *Terra* autem *Chanaan* Regna Regesque habebat triginta & unum, præter Sydonios & Palæstinos maritimos, cum ab Jsraelitis occupata atque obtenta fuit, maxima antiquorum cultorum parte vel interfecta vel depulsa. Ipsi vero *Israelitæ* sub *Ducibus* fuerunt annis circiter quadringentis & quinquaginta usq; ad Samuelem Prophetam. Quorum non fuit successio ex certa stirpe, aut electio certi Senatus, sed velut *Aristocratia* Seniorum in singulis Tribubus. Post mutata fuit forma hæc gubernationis a Deo instituta in Regnum, populo id flagitante, ac multos annos duravit hæc Politia. Successu tamen temporis multas calamitates passi sunt Israelitæ, donec tandem omnino regno sunt exuti. Varias enim mutationes expertam hanc gentem, multisq; bellorum tempestatibus agitatam fuisse, vel gentis ingenio Imperium nec suum nec alienum ferente, vel peccatis eorum divinam iram provocantibus, vel exteris regionem felicissimam appetentibus, sacræ & prophanæ Historiæ nobis testantur. Victi aliquoties, aliquoties in duram servitutem exportati, nec secundis nec adversis rebus idonei fuere. Experti jugum modo vicinorum, modo remotissimorum populorum, *Ægyptiorum*, *Chaldæorum*, *Medorum*, *Persarum*, *Macedonum*, *Romanorum*: nec destiterunt unquam seditiosis consilijs seque suamque Rempublicam omnem pessundare, donec ipsum *Filium Dei* humani generis Servatorem, nefarijs manibus (quo nullum scelus altius eniti potuit) cruci affixerunt. Ex eo sequutus longa serie novus malorum ordo. *Titus Vespasianus* Iudæa devicta, Hierosolymis captis, multis Iudæorum millibus in captivitatem abductis, pluribus occisis, fame, peste, igni, gladio, Templum & quicquid sacri & prophani erat, vastavit, diruitque, anno a Christo nato LXXIII: quod ipse in terris agens futurum ante prædixerat. Vrbem restituit Ælius Adrianus: mutata nonnihil loci regione: Ac Templum vetus Salomonis dissipatum dirutumque jacuit usque ad annum CCCLXIII, quo Iulianus Apostata Iudæis illius instaurandi copiam fecit: qui tamen miraculo territi a cœptis destiterunt. Anno IↃCXV *Chosroes Persarum Rex* urbem cepit, & in ea nonaginta millia hominum trucidavit: sed ab Heraclio superatus & captus pœnas dedit. Anno IↃCXXXVI *Haumar Saracenorum Princeps* Iudæam omnem sibi subjecit, mansitque totos quadringentos quinquaginta annos sub Saracenorum potestate. Anno autem CIↃXCVII quum Concilio Claremontano decreta esset sub Vrbano II, sacra profectio recuperandę Terrę Sanctę gratia, *Gotofredus Bulloneus* coactis Christianorum copijs amplissimis (dicuntur enim CCC fuisse peditum millia, C millia equitum) Saracenos expulit. Anno CIↃCLXXXV, *Saladinus Persarum Rex Saracenos* restituit. Haud multo tamen post rursum invasere Christiani. Iterumq; *Saraceni* anno C. ↃCCXVII, donec post varias mutationes *Turcæ* eam omnem occupaverunt anno CIↃIↃXVII. Complectitur hæc *Idumæam*, *Iudæam*, *Samariam*, & *Galilæam*. *Idumæa* initium trahit a Cassio Monte, vel secundum alios a Sirbonis lacu & versus Ortum ducitur usq; ad Iudæam

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [614] - 612
PUBLIC DOMAIN

dæam. In ea ſunt hæ civitates *Mareſa*, *Rhinocorura*, *Raphia*, *Anthedon*, *Aſcalon*, *Aſotus*, & *Gaza*. Judæa Pale- *Vrbium Nomina.*
ſtinæ pars longe celeberrima, ſita inter Mare Mediterraneum & lacum Aſphaltitem, atque inter Samariam
& Idumæam. Nomen ei potiſſima Tribus *Juda* indidit, in qua urbes & opida plurima fuerunt: ſed omnium
clariſſima *Hieruſalem* Iudææ Metropolis toto Orbe celeberrima. Tempore Ptolemæi *Ælia Capitolia* dice-
batur, hodieque a Barbaris Incolis *Coz* ſeu *Godz*, aut *Chutz* dicitur. Præter Hieroſolymam in Iudæa ſunt etiam
alia Opida, ac loca celebria, ut *Iericho*, *Joppe* quæ nunc *Jaffa*: Turris *Stratonis* poſtea nuncupata *Cæſarea*, *Bet-*
lehem, *Chebron*, ſive *Hebron* prius *Arbee*, & Mambre & *Cariatharbe*, hoc eſt, civitas quatuor virorum. Et trans
Jordanem *Macherus* Opidum & Caſtrum munitiſſimum. Hic etiam fuere *Sodoma & Gomorra*, quæ ob flagitia
& ſcelera funditus ſubverſa ſunt. Sequitur *Samaria* media inter Iudæam & Galilæam ſita. Nomen ei a Metro-
poli cognomine, quam *Amri* Rex Iſrael condidit, nunc *Sebaſte* dicitur: Opida hic ſunt *Sichem*, poſtea *Neapo-*
lis, *Capernaum*, *Bethſaida*, *Chorazin*. *Galilæa* ſita eſt inter Montem Libanum & Samariam. Hæc in Superio-
rem & Inferiorem dividitur: Superior, aliter Galilæa gentium dicta, Tyro contermina. Inferior ſita ad mare
Tiberiadis vel Genezareth. Vrbes in hac ſunt *Naim*, *Cana*, *Nazareth* & *Gadara*. Cæterum tota regio inter duo
Maria & Iordanem flumen ſita, Lacus non paucos habet, eoſque qui navigabiles ſunt, & optimis abundant *Lacus & Flumē*
piſcibus. Fluvius vero *Iordanis* qui Hebræis *Jarden*, hanc regionem quam longa eſt ſecat. Hic ut ſcribit Hie- *Jordanis.*
ronymus, ex duobus fontibus haud procul a ſe diſſitis *Jor* ſcilicet & *Dan* bicornis erumpit, alterum cornu *Jor*,
alterum *Dan* vocant adcolæ, conjuncti efficiunt *Iordan* vel *Iordanem*. Montes præcipuos habet *Hermon* ad *Montes.*
Orientem, & *Tabor* ad Occidentem, eoſque maximos & editiſſimos, quorum alij vel brachia, vel partes, vel
ramenta ſunt. *Ebal* enim *Bethoron*, & Miſpa, ſive *Maſpha*, & *Betel* ad *Hermon*: *Gelboe*, *Gerizim*, *Sarona*, & po-
ſtremus ac mari proximus *Carmel* ad Tabor referuntur. Sunt & iſti, *Mons Sion*, *Moriah*, *Olivarum*, *Calvariæ*, & *Silvæ.*
alij. Silvis etiam Lucis & Nemoribus ſuperbit. Multa etiam hic & potiſſimum Hieroſolymis pręclara ædificia. *Opera publica.*
Ex *ijs* vero operibus quæ præcipua antiquis & recentioribus temporibus in urbe fuiſſe commemorantur, pri-
mum fuit *Mons Domus*, & *Iebuſæorum Arx*, ad quam jam dirutam arca Domini a Davide Rege aſportata fuit,
in eoq; loco manſit, quoad Templum a Salomone conſtructum conſecratumque fuit: cujus loci veſtigia nunc
exſtant, ubi & Chriſtus Paſcha cœnaſſe perhibetur. Ibidem Davidis Regumq; Iudæ monumenta viſuntur. Fuit
etiam *Domus David*, quæ hactenus Turris *David* nomine appellata conſervatur. Mello etiam reliquiæ ſunt cer-
tis ruinis ad Montis Moriah extrema conſpicuæ. Imprimis autem memorandum Templum Salomonis cele-
berrimum, quod ſpatio ſeptem annorum centum & quinquaginta millium Hominum continua opera abſol-
vit. De cujus magnificentia in lib. I Regum, cap. VI & VII, & Chron. lib. II. cap. III & IV abunde legere eſt.
De legibus & inſtitutis brevitati ſtudentes nihil adjiciemus, Lectores ad libros Moſis, Exodum, Leviticum,
Numeros, & Deuteronomium remittentes.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [615] - 613
PUBLIC DOMAIN

Regio & unde dicta.

ASIA cui nomen a Magna *Asia* contigit, & ad ejus differentiam *Minor* cognominata est, hoc loco describenda: sic eam Romani quum Provinciam facerent, a Continentis nomine vocavere. Hodie Turcis *Natolia* aut *Anatolia* nominatur, quasi plagam Orientalem dicas, a Græca voce *Anatolia*, quæ Orientem significat, ut Petrus Bellonius in peregrinationum suarum doctissimis observationibus docet. Hanc etiam subinde a recentioribus *Turciam Majorem* nuncupari videmus. *Turciam Novam* a nostris, a Barbaris vero *Rom* dici tradit Marius Niger: eam partem nempe quæ versus Septentrionem Bithyniam, Galatiam & Cappadociam complectitur. Australem autem tractum in quo Lycia, Cilicia & Pamphilia sunt, *Cottomanidiam* nuncupari. Termini ejus sunt, ab Oriente Euphrates fluvius, a Meridie mare Mediterraneum; ab Occasu Mare respicit Ægeum, seu Archipelagum Græciæ: a Septentrione Ponto Euxino seu Mari Majori abluitur. Complectitur itaq; totam illam Chersonesum, quæ inter Euxinum & Cilicium, Pamphiliumque pelagus protensa est. Ejus latitudo ex traditione Plinij cc circiter mill. pass. ab Issico scilicet sinu, nunc *Golfo de Laiazzo*, & Amanicis portis usque ad Trapezuntem quæ est in ora Ponti, in quo quidem cum Herodoto consentit, qui ait Isthmum Asię minoris esset iter quinque dierum expedito viatori. Terra cui nulla clementia Cœli: bonitate felicitateve Soli pręponenda. Quod Cicero testatur his verbis: *Ceterarum Provinciarum vectigalia Quirites, tanta sunt, ut ijs ad ipsas Provincias tutandas vix contenti esse possimus; Asia vero tam opima est & fertilis, ut & ubertate agrorum, & varietate fructuum, & magnitudine pastionis, & multitudine earum rerum quæ exportentur, facile omnib. terris antecellat.* Fuit ergo olim frugiferis campis, copiosis pascuis, Auriferisque Amnibus abunde dives. Præterea quicquid ad bene beateque vivendum desiderari potest, habet, aliena non cupit, suis satis contenta. Vinetorum & Olearum fertilitate nulli postponenda. Hoc tamen unum in ea malum, nusquam in Orbe toto tam assidui terræ motus & tam crebræ urbium eversiones: quemadmodum Tiberio Cæsare imperante civitates in Asia XII una nocte concidisse, author est Plinius lib. II. In hac *Asia* Regna olim fuere maxima *Trajanorum*, *Croesi*, *Mithridatis*, *Antiochi*, *Paphlagonum*, *Galatarum*, *Cappadocum*, aliorumque. Fuit autem primum a *Cyro* Persarum Rege occupata, deinde a Macedonibus, & ab Alexandri Ducibus una cum Syria, Ægypto ac Babylonia mire fuit divisa, post a Romanis spoliata, ac postremo a Turcis vastata, miserequeperdita, & ad maximam tenuitatem redacta, ut nihil nunc memoratu dignum fere habeat: totaque Imperatoris Turcici tyrannidi subest. Nulla hic datur Nobilitas ex antiquitate sanguinis, aut Stemmatis, sed oēs equales sunt, & a

Situs.

Cœli temperies. Soli fertilitas.

Imperium Majorum.

Turcarum

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [616] - 614
PUBLIC DOMAIN

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [617] - 615

PUBLIC DOMAIN

Vrbes.

Turcarum Jmperatore mancipiorum loco tenentur, qui hic suos *Beglerbeios* & *Sangiacos* habet in diversis Regionibus & Provinciis. Habet autem *Natolia* Regiones istas, *Pontum*, *Bithyniam*, *Asiam proprie dictam*, *Lyciam*, *Galatiam*, *Pamphiliam*, *Cappadociam*, *Ciliciam*, & *Armeniam minorem*. *Pontus* & *Bithynia* olim Sagari amne interfluente distinctæ, post in unam Provinciam redactæ sunt, quæ hodie *Bursia* vel *Becsangial* vocatur. Hoc Mithridatis quondam Regnum fuit: Vrbes celebriores erant, *Chalcedon*, *Nicomedia*, *Cerasus*, *Prusa*, ad montem Olympum, ante captam Constantinopolim Imperatorum Turcicorum sedes. *Nicæa* & *Heraclea* Ponti. *Asia* proprie dicta nunc vocatur *Sabrum* vel *Sarcum*, ab Ortu Galatia, a Septentrione Ponto & Bithynia terminatur: Cætera Mari adluuntur. Habet in se *Phrygiam*, *Lydiam*, utramque *Mysiam*, *Cariam*, *Æolidem*, *Ioniam*, & *Doridem*. *Phrygia* duplex est, *Maior* & *Minor*. *Maior* Orientem spectat, in ea Vrbes paucæ, plures Vici, in ea est *Midaium* Vrbs juxta Sangarium, a Mida, cujus Regia hic fuit nomen sortita. Est & *Apamea* urbium Phrygiæ maxima, non procul a Mæandro. *Docymæum* Opidum & *Synnada* Vrbs. Est & *Pessinus*. In *Minore Phrygia* sive *Troade* fuere *Ilium* & *Troia*, decantatissimis Homeri & Virgilij versibus nota. *Pergamus* quam ex Arce in ampliſſimam urbem Attalus Rex novis exstructionib. auctam mutavit: patria *Apollodori* Rhetoris, & *Galeni*. Inter Trojæ ruinas etiamnum marmorea sepulchra, murorum fundamenta, Turrium rudera, Colossos portarum fragmenta exstare, testis est omni exceptione major Bellonius. Est in eodem tractu *Sigeum* promontorium & Opidum, in quo Achivorum statio & Achillis tumulus. *Lydia* quæ & *Mæonia* urbem habet *Sardeis*, Crœsi Regiam. *Mysia* ad Hellespontum Troadi contermina fuit. In hac *Lampsacus* urbs Pariorum Colonia, & *Abydus* Melesiorum. *Caria* inter Joniam & Lydiam sita est, hujus Metropolis olim *Miletus*, quam nunc *Malaxo* dici putant Falso: nam hæc Veterum est *Mylasa*, quam Plinius vocat urbem liberam lib. v. cap. xxix. Est & hodie *Magnesia* juxta Mæandrum. In littore fuere *Ionia* prope Chium Insulam, in qua celebris illa quondam urbs *Ephesus*. *Æolis* inter hanc & Lesbum, cujus urbes littorales *Myrina*, *Cuma*, nunc *Caltri*, & *Phocæa*, nunc *Foglia Vecchia* dicta. *Doris* ad Mare Carpathium in Chersoneso, cujus urbs primaria fuit *Halicarnassus*, patria Herodoti & Dionysij Historicorum, & Regia *Mausoli*. *Galatia* quæ & *Gallogræcia*, nomen habet a *Gallis*, qui Græcis mixti olim loca ea coluere, quæ ad Pontum Euxinum sita sunt, inter Pontum & Cappadociam. Vrbes in ea, *Ancyra*, nunc *Anguri*; celebris pannis undulatis, qui ex Caprarum villis eo loco texuntur: *Sinope* Mithridatis patria: *Amisus*, nunc *Simiso* dicta. Jn hac Regione est *Paphlagonia*, hodie *Roni* dicta. *Cappadocia* quæ nunc *Amasia*, a Galatia ad Antitaurum protenditur: ad Meridiem Cilicia est: ad Septentrionem Pontus Euxinus. Longitudo est amplius cccc. mill. pass. Hic in campis Themiscyrijs Amazonum olim florentissima regna fuere: quas Titianus, ut est apud Isidorum, venuste & eleganter vocavit unimammas.

Vrbes

Vrbes ſunt *Trapezus*, *Themiſcyra*, Amaſia, Strabonis patria, *Iconium*, & *Maza*. *Lycia* Cariæ proxima eſt, Vrbes præcipuas habet, *Pataram* & *Telmeſſum*. Pamphylia ſequitur ſolo fluvio Cataracte a Lycia diviſa. In ea urbes fuere, *Sida*, *Attalia*, & *Aſpendum*. Hæc cum *Cilicia* hodie uno nomine dicitur *Caramania*. Ciliciæ Metropolis hodie eſt *Hama*, veteribus *Tarſus* dicta, *D. Pauli* patria, vetus litterarum ſedes ad amnem Cydnum. Strabo ejus urbis Gymnaſium valde laudat. Eſt & Opidum Adena & ad Taurum Montem *Heraclea*. Armenia, minor ad Euphratem uſque protenditur, ad Occaſum vero terminatur Cappadocia. *Flumina* ſunt *Iris*, qui nunc *Caſalmach*: *Halis*, *Ottomangiuch*: *Parthenius*, *Dolap*, *Sangaris*, *Sangri*, qui ſe omnes in Euxinum exonerant. In Propontim fluunt, *Aſcanius*, *Rhindacus*, *Æſopus*, & *Granicus*: in Helleſpontum *Simois* & *Scamander*, qui & *Xanthus*. In Ægæum, *Caicus*, *Hermus*, *Caiſtrus*, *Mæandrus*, Pruſæo auctore ſexcentas flexuras faciens. In Mediterraneum poſtea *Calbis Xanthus*, *Limyrus*, *Cataractes*, aliſque. Maria vero *Pontus Euxinus*, *Mare Ægæum*, & *Pamphylium*, *Propontis*, *Helleſpontus*, *Icarium*, *Myrtoum*, & *Rhodienſe pelagus*. Horum magna oportunitate utuntur, cum propter navigationem qua omnia neceſſaria advehuntur, & mercaturam: tum propter piſcationem, quæ illis perutilis eſt. Montes habet celebriores *Horminium* in Ponto & *Myſium* qui & *Olympus*. *Montes Synnadicos* lapidicinis nobiliſſimis celebratos, *Idam* vetere Divarum certamine & judicio Paridis memoratum in Phrygia: *Tmolum* auriferum in Lydia: *Argæum* in Cappadocia: *Amanum*, nunc *Monte Negro* in Cilicia, in quo celſæ creſcunt *Cedri*, *Iuniperus* major, & Mons *Sabina*, qui etiam variis abundat Plantis. Sunt & *Dindyma*, & Mons *Chimæra* ignivomus perinde ut Æthna, cuius flamma teſte Plinio affuſa aqua excitatur, fœno autem extinguitur. Tauri Montis jugum eſt cujus hoc loco initium ſumunt colles: in ejus cacumine Leones habitant: in medio autem propter læta paſcua Capreæ, & in radicibus Serpentes. Vnde Poetæ monſtrum fingunt flammas evomens, capite & pectore leonino, caprino ventre, & cauda Draconis, ad quod tollendum miſſus erat Bellerophon. Sunt & alij, ut *Antitaurus*, *Scordiſcus*, quos brevitatis gratia omittimus. Ad Opera publica venio. In Ionia fuit olim in urbe Epheſo *Templum Dianæ* toto Orbe tum celeberrimum tum magnificentiſſimum, inter ſeptem Orbis miracula numeratum. Multa etiam hic *Xenodochia* ſive *Noſocomia*; illis *Carbachara* appellata. Nulla vero in iis Provinciis quæ Turcæ Imperio ſubſunt diverſoria, aut loca quæ iter facientes excipiant, ſunt, niſi publica illa ædificia: quæ diverſis rationibus exſtructa fuere, inter quas hæc maxime uſitata. Satrapæ Turcici qui opulenti evaſerunt, pium aliquod opus dum adhuc in vivis ſunt facere volentes, tales ſtructuras zelo quodam fieri curant: nam neminem ſanguine junctum norunt, cui beneficium aliquot præſtare velint. Talibus ergo ſtructuris ſummum aliquod bonum ſe facere exiſtimantes publicæ utilitatis gratia, multa egregia opera reſtituunt, veluti elegantem aliquem Pontem, vel amplum *Xenodochium* *Carbachara* dictum, cui magnificum aliquod Templum adjunctum ſit, & huic proximum Balneum.

Fluminia.

Maria.

Commoditates.

Montes.

Opera publica.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [619] - 617
PUBLIC DOMAIN

Regio. Situs.

CYPRUS inter majores Maris Mediterranei insulas locum sibi jure vendicat, dicta, vel a *Cypro* Cynicæ Filia, vel ab arbore *Cypro* huic Insulæ peculiari. In medio Issici sinus inter Ciliciam ac Syriam jacet: ad Ortum est Mare Syriacum & Sinus Issicus, quem vulgo *Golfo de Lajazzo* vocant: ad Occasum Mare Pamphylium: ad Meridiem Ægyptium pelagus: ad Septentrionem spectat asperam Ciliciam, quæ nunc *Turcomannia*, vel secundum alios *Caramania* dicitur. Habet in circuitu quadringenta & viginti septem millia passuum, in longitudine vero ducenta, teste Bordonio. Ingrato quidem ac insalubri, ut plurimum Aere fruitur, ob stagna tetrum vaporem exhalantia. Insula tamen omnis mire fertilis est. Fert enim ubertate quadam stupenda, quidquid vitæ ex voto transigendæ, delicijsque fruendis necessarium: Triticum, Hordeum, aliaque Frumenti genera: Vinum præstantissimum quod cum Cretico gratia certare potest: Oleum Saccharum, Mel, Sal nativum ac fossile, Poma Medica & Citria, Limones, Dactylos, alioſque Fructus nobilissimos: Aurum item, Gossypium, Lanam, Crocum, Coriandrum, Sericum, & quid non? Smaragdo etiam Chrystallo, Ferro & Alumine nobilis est: Ære imprimis, quod ibi primum inventum creditur, tanta copia, ut Cyprus æroſa ex eo dicta fuerit. Ex pilis quoque Caprarum, pannus conficitur cui *Zambelotto* nostra ætas nomen dedit, Diodorus Siculus lib. XVI scribit huic Insulæ novem *Reges* præfuisse, qui tamen omnes *Regi Persarum* audientes erant. Habuit & *Tyrannos Græcos*. Olim quindecim urbibus claram fuisse legimus, quæ nunc majori ex parte interiere. Harum clarissimæ fuere, *Paphos*, nunc *Bapho*: *Palæ Paphos*, quo primum ex mari Venerem egressam affirmabant accolæ: *Salamis*, hęc in amœnissimo sinu Orientalis littoris posita fuit, habuitq; trajectum ex Syria commodissimum. Ea postea dicta est *Constantia*, habuitq; Episcopum Epiphanium. Fuere & *Amathus* & *Ceraunia*. Hodie celeberrimæ sunt, *Nicosia* & *Famagusta*. Ex Olympo autem Monte duo insignes exeunt amnes, *Lycus* & *Lapethus*, prior in Austrum, posterior in Septentrionem decurrit. Quanquam alij torrentes potius dici debere existimant, quam flumina: quia interdum exsiccantur: quo tempore Incolæ summa laborant aquarum penuria. Plures sunt in hac Insula montes, sed omnium altissimus est *Olympus*, quem *Trohodon* vocant, arboribus omnis generis vestitus, & undique exstructis Monasterijs insignis, in quibus habitant *Caloieri*. Ambitus ejus LIV mill. complectitur.

Cæli qualitas. Soli fertilitas.

Imperium majorum. Urbes.

Flumina.

Montes.

Stalimene.

Insula. Situs. Soli fertilitas.

LEMNOS Insula Maris Ægæi, hodie *Stalimene* Turcis & Italis: inter Thraciæ Chersonesum, & Athon Macedoniæ montem, Thraciæ opponitur. Ambitus ejus ad centum millia passuum (ut Bordonius refert) extenditur. Qua Orientalem plagam aspicit, aridam & Frugibus minus idoneam: inter Meridiem & Occasum vero Agri admodum fœcundi, qui Triticum, Legumina, Pisa, Fabas, Vinum, Linum, Cannabin &c. proferunt.

Terra

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [620] - 618
PUBLIC DOMAIN

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [621] - 619

PUBLIC DOMAIN

Terra quæ olim *Lemnia*, hodie *Sigillata*, nunc uti olim hic non ſine ſuperſtitionis apparatu ecfoditur, idq; ſingulis annis, VI Auguſti: alio tempore minime. Sub capitis enim pœna cautum, ne quis clam vel palam eo ad fodiendum accedat. Locum ubi ecfoditur *Montem Vulcani* appellant. Inſula Equis gilvi coloris abundat: qui gradarij omnes, nulli ſuccuſſatores. Nec Serpentes deſunt. Vrbes hic olim *Myrina* & *Epheſtias*. Hæc hodie prorſus deſerta eſt, & *Cochino* appellatur. Illa parvi nominis Opidum hodie, in Peninſula anguſto Iſthmo Iſtulę juncta, poſitum: hoc *Lemno* noſtra ætate dicitur.

Animalium varietas.
Vrbes.

Chios.

CHIOS Inſula nomen habet, vel a nive, vel a Nympha *Chione*. Dicta antea fuit *Æthalia*, ut Ephorus tradidit. Sita inter Samum & Lesbum, è Regione Erythrarum. Ambitus ejus c atque amplius mill. paſſ. Chios Vino optima, ut libras ibi VI aliquando racemi pendant Straboni. Habet & Ficus gratiſſimi ſaporis: & Marmor varium quod Romæ in delitijs fuit. Sola inter reliquas Maſtichen generat. Olim vero Frugum adeo ferax atque abundans fuit, ut horreum Populi Romani dici meruerit. Perdicibus etiam abundat maximo numero cicuribus, in agros ad paſtum excurrentibus, redeuntibus. & paſſim per plateas palantibus. Opida hic ſunt XXXVI. Primaria eſt urbs *Chia*, Portum habens & ſtationem peroportunam. Tota Montibus adſurgit. Promontoria habet *Poſidium*, *Phanæum*, *Arviſium*, a quo Vina Arviſia quæ nunc Malvaſia. Ex hac orti *Ion* Tragicus, *Theopompus* Hiſtoricus, & *Theocritus* Sophiſta. *Homerum* quoque nonnulli hic natum credidere. Cicero pro Archia *Homerum Colophonij civem eſſe dicunt ſuum, Chij ſuum vendicant, Salaminij repetunt, Smyrnæi vero ſuum eſſe confirmant. Itaque etiam delubrum eius in Opido dedicaverunt. Permulti alij præterea pugnant inter ſe atque contendunt.*

Inſula & unde dicta.
Situs.
Soli fertilitas.
Vrbs & Opida.
Montes.
Viri celebres.

Mitylene.

LESBUS ſeu *Mitylena*, *Metelin* hodie ab urbe primaria: Phrygię objacet, & ab ejus Continenti VII mill. cum dimidio diſtat. Circuitus ejus traditur alijs CLXVIII milliar. Alijs vero duntaxat CXXX. Hæc Aeris ſalubritate, agrorum ubertate, & Fructuum bonitate gaudet. Optimum hic Frumentum naſcitur. Vinum profert optimum, quod quidem Conſtantinopoli ceteris prefertur, atq; magna ex parte heluoſum eſt. Marmor hic etiam habetur, quod tamen Pario marmore lividius eſt, & Achates Gemma reperitur. Valides & robuſtos alit Equos, licet humiles. In ea quinq; olim Opida, *Antyſſa*, *Pyrrha*, *Ereſſos*, *Cirava*, & *Mitylene*, nunc *Meteline*, totius Inſulæ primaria. Arcem habet & agrum amœnum ac fertilem. Olim inſignis fuit, ac ſplendidis Incolis, & ædificijs ornata, nunc majori ex parte collapſa eſt. Duos habet hæc Inſula portus ſatis commodos.

Inſula.
Situs, Cœli temperies.
Soli fertilitas.
Opida.

Negroponte.

EVBOEA nunc *Nigropontus*, vel *Negroponte*, ad Meridiem promontorium *Gereſto*, & Caphareum: ad Septentrionem, Cœneum extrudit, & nuſquam lata, duum millium ſpatium habet ubi arctiſſima eſt: ceterum

Inſula.
Situs.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [622] - 620
PUBLIC DOMAIN

rum longa, totiq; Bæotiæ oppoſita, anguſto freto diſtat a littore. Olim Bæotiæ continua fuit Ambitus CCCLXV mill. patet Inſula. Tritico, Leguminibus. Vino, Oleo, atq; Arboribus, imprimis quæ navib. fabricandis idoneę, mire abundat. Metropolis fuit *Chalcis* nunc *Negroponte* de Inſulæ nomine. In planicie ſita eſt, ubi Mare in anguſtias arctatur. Clara hæc morte Ariſtotelis ibi mœrore exſtincti, cum cauſas Euripi ſive Maris reciprocantis ſepties die ac ſepties nocte non poſſet reperire. Tametſi Suidas non mœrore animi, ſed veneno ipſum exſtinctum prodat; Laertius morbo. Sunt præterea urbs *Eretria* patria *Simonidis* Poetæ Lyrici: *Cariſtus* Stephano *Chironia & Ægæa*, nunc *Cariſto*, Marmore olim nobilis, *Helliæa*, *Pirrha*, *Neſos*, *Oechalia*. Scribit Strabo duos in hac Inſula amnes eſſe, *Cerum & Neleum*, diverſarum naturarum. Nam ſi animalia ex uno potent, albeſcit pilus eorum, alterius autem aqua pota, pellem eorum nigram reddit. Eſt & Euripus quem Livius *Euboicum Sinum* vocat, rapidum mare, & alterno curſu ſepties die ac ſepties nocte fluctib. invicem verſis adeo immodice fluens, ut ventos etiam, ac plenis velis navigia fruſtretur. Mons item *Caphareus*, Græcorum ex Ilio redeuntium clade nobilis, ob interfectum ad Trojam Palamedem, Euripidi Nauplii inſulæ Eubœæ Regis filium.

Soli fertilitas. *Vrbes.* *Flumina.*

Cerigo.

CYTHERA Ptol. olim *Porphyris* Plin. & *Porphyruſa* Euſtathio dicta a Marmoris Porphyretici copia, quo Montes abundant. hodie *Cerigo*. Prima Maris Ægæi inſula ad Occaſum è regione Sinus Laconici. Diſtat a littore Peloponneſi V mill. & in circuitu patet LX. Opidum habet eiuſdem nominis, ac multos portus, ſed parum tutos, atque circa ipſam Inſulam ſparſi ſunt complures ſcopuli.

Inſula. *ſitus.* *Opidum.*

Rhodus.

SVPEREST in hac tabula Inſula *Rhodus*. Hęc teſte Plinio ante dicta fuit *Ophiuſa*, *Aſteria*, *Aethræa*, *Trinachia*, *Corymbia*, *Atabyria*, *Macaria*. Abeſt ab Aſiæ continenti XX mill. paſſ. Ampla eſt mill. CXL. Cœlo temperatiſſimo ac clementiſſimo fruitur: ac Soli ſacra fuit, quod nullo non die Sol eam clarus aſpiceret. Ager fœcundiſſimus, paſcui imprimis mira bonitas. Fructiferis etiam arboribus affluit, quarum multæ perpetuo ſunt virentes. Vnicam nunc habet urbem munitiſſimam cognominem. Sita hæc in Orientali Inſulæ parte, partim in accliui colle, partim iuxta Maris littus. Portum habet nobiliſsimum, ac tutiſsimum, ac duplici muro, altiſſimis turribus XIII, Arcibus V, atque aliis Propugnaculis munita exornataque admodum eſt. Celebris quoque olim ab Academia una cum Maſſilienſi, Athenienſi, Alexandrina, & Tarſenſi celeberrima: & Coloſſo Solis æneo, qui fuit ſeptuaginta cumbitorũ altitudinis. Poſt LVI annũ terræ motu proſtratus, iacens quoque miraculo fuit. Pollicem eius vix iuſtæ ſtaturæ vir amplecti poterat. Digiti maiores erant quam pleræq; ſtatuæ. Vaſti ſpecus hiabant de fractis membris. Duodecim annis Coloſſus effectus eſt, CCC talentis: intus magnę molis ſaxa diſpoſita fuere, quorũ pondere opus ſtabiliretur. Sultanus CCIↃ Camelos ære huius ſtatuæ oneravit.

Jnſula. *Nomina.* *Situs.* *Soli fertilitas.* *Vrbs.* *Perſicum.*

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [623] - 621
PUBLIC DOMAIN

Regio.

Perſicum ſive *Sophorum Imperium*, uti olim celebre, ſic etiam hodie maximè clarum eſt. Ejus Incolæ Perſæ. Vocantur & *Ayami* vel *Azamij* ab Azamiæ Regno, quæ quondam Aſſyria ſecundum nonnullos: *Perſiani* a Perſide. *Cheſelbas* a pileo rubro quem impoſitum capiti geſtant. *Sophiani* a *Sopho* Principe.

Situs.

Situm autem eſt Perſicum Regnum inter Turcicum Imperium, Tartaros Zagatheos, Cambaiæ Regnum, & inter Hyrcanum ſeu Caſpium mare, ac Sinum Perſicum. Habet igitur ab Ortu Indos, & Regnum Cambaiæ, a quo montibus ac deſertis ſeparatur: A Septentrione ſunt Tartari, juxta *Abianum* ſive *Oxum* fluvium: partem reliquam claudit *mare Caſpium*. Ab Occaſu ſunt Turcæ juxta *Tigridem* & Lacum *Giocho*: Ad Auſtrum Sinu Perſico adluitur, & mari Indico. Quod ſane terræ ſpatium ampliſſimum eſt, complectitur enim plus minus gradus xxxix ab Ortu ad Occaſum. A Meridie vero ad Auſtrum xx occupat. De temperie Aeris Perſidis regionis ſic ſcribit Q. Curtius lib. v. *Regio non alia tota Aſia ſalubrior habetur: temperatum Cœlum, hinc perpetuum jugum opacum & umbroſum, quod æſtus levat: illinc mare adjunctum, quod modico tepore terras fovet.* Regionis autem hujus univerſæ non eadem paſſim eſt qualitas, non idem Solo genius. Qua Sinum Perſicum ſpectat, ob Fluvios ipſam irrigantes: atque etiam verſus mare Caſpium, cum ob Fluviorum oportunitatem, tum ob Aeris clementiam, auramque frigidiorem: tota felix, tota beata: & hinc omne genus Frugum, Animaliumque non benigna ſolum Mater, ſed & Nutrix ſolicita. Abundat Tritico, Hordeo, Milio, ac ſimilibus. Metallis quoque adfluit & lapillis. Vini item & Fructuum ubertas magna Paullo Veneto teſte. Cetera ſervoribus & ſiccitatibus exhauſta deſeruntur.

Soli fertilitas.

Imperium majorum.

Perſarum porro gens obſcura prius, initium nominis ac famæ accepit a Rege *Cyro*, qui ademptum *Medis Lydiſque* Imperium, primus in *Perſidem* intulit, ac ampliſſimum & florentiſſimum ex minimo & tenuiſſimo Aſia ſubacta, & univerſo Oriente in poteſtatem redacto, reliquit. Succeſſit Patri *Combyſes*, qui Ægyptum Imperio adjecit, a quo deinde ad *Darium* uſque, qui ab Alexandro Macedone victus vitam pariter cum Regno amiſit, res Perſicæ in ſuo ſtatu manſerunt. Regnatum eſt annos ccxxx, quod Q. Curtius lib. quarto juſtiſſimo & ne minimum quidem fallente calculo tradidit: cui etiam adſentitur B. Hieronymus ad ix Caput Danielis. Hodie etiam Perſicum Imperium quod penes *Sophos* eſt, inter potentiſſima totius Orientis Imperia numeratur: id quamquam oppreſſum aliquandiu modo a *Saracenis* fuit, modo a Tartaris, tamen rurſus emicuit ſub *Iſmaele* Rege. Regiones autem Imperio Perſico ſubjectæ hæ ſunt, *Media*, *Aſſyria*, *Suſiana*, *Meſopotamia*, *Perſis*, *Parthia*, *Hyrcania*, *Margiana*, *Bactriana*, *Paropamiſus*, *Aria*, *Drangiana*, *Gedroſia*, & *Carmania*. *Media* hodie *Servan* dicitur, inter Perſiam & Mare Hyrcanum ſita, ad Ortum Hyrcaniam habet & Parthiam, ad Occaſum Armeniam majorem & Aſſyriam.

Dividitur

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [624] - 622
PUBLIC DOMAIN

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [625] - 623

PUBLIC DOMAIN

Dividitur in Majorem ſive Auſtralem, & *Atropatiam* Septentrionalem. Hæc frigidior eſt, & idcirco minus culta. *Vrbes.* Vrbs præcipua eſt *Sumachia*: ſunt præterea *Derbent*, *Eres*, *Sechi*, & *Giavot*. Illa cultior eſt: Vrbem habet *Taurim* poſitam ad Orontis radices, diſtantem a Mari Caſpio octo dierum itinere. Ambitus eius penè XVI mill. paſſ. complectitur, quo ſpacio CC Civium millia contineri creduntur. Hæc ſunt veterum *Echatana*, ubi Perſarum Reges æſtate commorabantur. Eodem tractu terræ ſunt *Turcoman*, *Sarn*, *Sultan*, *Naſſivam*, *Ardovil*, *Marant*. *Aſſyria* quę hodie *Arzerum*, ad Ortum habet Mediam: ad Occaſum Meſopotamiam: Armenia illi Septentrionalis eſt, Suſiana Auſtralis. Provincias olim habuit Arrapachitem, *Adiabenam*, & *Sittacenam*: Vrbem *Niniven* ad Tigrim, cuius ambitus LX mill. paſſ. complectebatur. *Suſiana* hodie *Chus* vel *Cuſiſtan* appellatur: nomen habet a *Suſis*, urbe primaria, cuius ambitus XV mill. paſſ. quę ſic dicta a floribus, ut notat Athanæus: Suſum enim Perſis Lilium. Meſopotamia, quæ in ſacris *Padan Aram*, hodie dicitur *Diarbecha*, ſita eſt inter Euphratem & Tigrim, unde & nomen, quaſi *Interamna*. Regio eſt pro ſitu & tempore varia: partem flumina impinguant: pars arida eſt & ſterilis, herbis arboribuſque deſtituta. *Vrbes* præcipuę ſunt, *Orſa*, cuius ambitus VII mill. paſſ. & hac ipſa multo major *Caramit*. Metropolis Meſopotamiæ, quam *Selymus* Turcarum Imperator Sophis eripuit. *Merdin* ſedes Patriarchæ Chaldæorum: & *Moſus* Patriarchæ Neſtorianorum, cuius auctoritas ad Indos uſque & Cataium extenditur. In *Perſide* quam nunc *Farſi* vocant vel *Farſiſtum* urbs eſt primaria *Siras*, quę olim dicta fuit Perſepolis, regio quondam Magorum ſedes. Plinius vocat Perſici Regni caput, & Regiam totius Orientis Curtius. *Hyrcania* hodie *Girgiam* dicitur, vel *Corcã*, vel *Dargument*, proxima Mari Caſpio, quod propterea etiam Hyrcanum appellatur. Vrbes habet *Hyrcanam* quę Scythis eſt *Carizath*, *Beſtam*, & *Maſandram*. *Margiana* quæ nunc *Iſelbas* nominatur, ad Septentrionem Oxo fluvio terminatur. Vrbs præcipua eſt *Iodion* quę priſcis *Antiochia* fuit. *Bactriana* hodie *Batter* vel *Charaſſaa* eſt Tartarię Zagatheę pars. Vrbes ſunt *Bactra* quę nunc *Bochara* & *Iſtigias*. *Paropamiſſus* Bactrianę pars eſt ad Montem *Paropamiſſum*. Hodie regio vocatur, *Candahar* vel Ambleſtam. Primaria urbs eſt *Candahar* Emporium celeberrimum. *Aria* quæ a Metropoli ſua *Eri* omnis vocatur ambitum XIII mill. paſſ. habet. *Carmania*, *Circam*, vel *Chermain* ad Mare Indicum protenditur, uſque ad Gedroſiam, urbibus & Portubus frequentibus. Metropolis eſt *Chirmain*. Sunt & *Flumina.* in Carmania regna, Macran, *Eracã*, *Guadel* & *Patan*. *Gedroſia* nonnullis creditur eſſe *Guzarate* falſo, quũ *Guzarate* ſit ipſum regnum Cambaiæ. *Babylonia* inter Sinum Perſicum & Meſopotamiã ſita, dextra lævaque clauditur Suſiana & Arabia deſerta: Nomen habet a *Babylone* urbe primaria. Adhęret ei Chaldęa. In Chaldęa *Vr* fuit, Ioſepho *Vra*, unde *Dei* monitu *Abrahamus* in *Haran* Meſopotamiæ migravit. Multos habet hoc Regnum *Fluvios*, *Canac*, *Araxem* & *Cyrum*, qui Mediæ partem Septentrionaliorem abluunt: In Aſſyria *Tygrim*. In Suſania *Enelæum*: In Meſopotamia *Euphratem*: In Margiana *Oxum*, *Arium*, & *Margum*: In Bactriana *Ochum* navigabilem & alios: In Aria *Arium*, *Toncletum*, *Arapenem*: & alios. Nec deſunt *Montes*, inter quos *Orontes* *Montes.* in

in Media, Mons *Coronus* in Hyrcania. *Taurus* item qui Perſiam mediam ſecat, varijs pro populorum adjacentium Situ nominibus inſignis. *Sylvas* etiam habet multas, inprimis Parthia quæ nemoroſa valde eſt, ac Septentrionis Hyrcaniæ pars quæ Sylvas habet immenſas, Quercu, Pinu, & Abiete refertas, atque immanibus Feris plenas, Tigribus, Pantheris & Pardis. Aria etiam Silvis ac Montibus obſeſſa eſt, ut & Perſis tota. Ad Opera publica quod attinet, multa in hoc Regno ſuperba & magnifica fuere, & potiſſimum in Babylonia. Imprimis vero occurrit Pons ille magnificentiſſimus in Vrbe Babylone a Semiramide Regina ſuper Euphratem conſtructus, de quo vide Munſterum lib. v. Idem Hortum penſilem a Semiramide conſtructum deſcribit, eodem libro. In Suſiana, in urbe Suſa Arx fuit, *Medorum Regis Domus*, quam, ut eſt apud Caſſiodorum, *Mennon arte prodiga illigatis auro lapidibus fabricavit*: hanc inter fabricarum ſeptem terris attributa miracula, idem numerat. Sed de his ſatis, ad Mores venio. Reges creabant ex una familia. Qui Regi non parebat, capite & brachijs amputatis inſepultus abjiciebatur. Vxores ducebant ſinguli multas, alebantque ſobolis propagandæ gratia, pelliceſque plurimas. De rebus maximis non niſi inter pocula conſultabant, eam demum conſultationem firmiorem rati quam quæ a ſobrijs ſit inita. Noti inter ſe & æquales oſculo ſe in occurſu excipiebant. Qui humilioris erant fortunæ, venientem adorabant. Solo ſepeliebant corpora, cera oblinentes. Ridere coram Rege aut ſpuere, nefas ducebant & flagitium. De mortuis ſepeliendis alij contrarium ſcribunt, nempe Perſas corpora defunctorum extra civitates ad certum campeſtrem locum extuliſſe, ibique nuda expoſuiſſe a Canibus & Avibus devoranda. Noluiſſe inſuper ut oſſa mortuorum ſepelirentur aut includerentur. Cumque corpus aliquod non illico abſumeretur ab Avibus aut Feris, judicabant malum eſſe ſignum, ſuperſtitioſe credentes hominem illum malæ & impuræ fuiſſe mentis, atque ob id dignum inferno, & proximi ejus plangebant ipſum ceu hominem qui poſt hanc vitam nullam haberet ſpem felicitatis. Sin citius devoraretur a beſtijs, beatum eum judicabant. Hodie Mores Perſarum multo ſunt molliores, quam vel Turcarum, vel Tartarorum, vel Saracenorum. Natura liberales ſunt & civilitatis amantes: & Literas & Artes colunt, inprimis vero Aſtrologiam, Medicinam, ac Poeſin. Apud hos Fratres, ac Parentes humaniſſime tractantur: & Nobilitas Sanguinis in pretio eſt: in quo a Turcis differunt, qui nullum Sanguinis aut Stemmatum diſcrimen norunt. Præterea advenas benigne, accipiunt ac tractant: ſed tamen zelotypiæ morbo vehementer laborant. Vnde uxores in aduenarum conſpectum venire non ſinunt, licet alioquin illas venerentur, contra Turcarum morem, qui uxores Mancipiorum loco habent. Mulieres autem Perſicæ formoſæ admodum ſunt. Artes Mechanicæ & imprimis Sericorum pannorum textura apud eos nunc viget, qui per univerſam Syriam ac alias Orientis regiones diſtrahuntur. Fructibus Terebinthi olim glandibus, pyris agreſtibus veſcebantur: quotidianus cibus poſt curſum, ceteraſque corporis agitationes panis duriſſimus, aqua potus. Fervent apud eos Mercimonia Unionum, Margaritarum, Aromatum, & imprimis Serici, cujus hic incredibilis copia.

Opera publica.

Mores.

Opificia.

Victus.

Mercimonia.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [627] - 625
PUBLIC DOMAIN

Regio.

Situs.

Cæli qualitas.

Soli fertilitas.

Animalium varietas.

Imperium majorum.

TARTARIA, ſeu ut exiſtimat Joannes Leunclavius, *Tatariæ*, Regnum ampliſſimum eſt; præter enim Europæ partem, etiam Sarmatiam omnem Aſiaticam complectitur, cum Scythia & Serica, quam nunc vocant *Cataio*. Nomen habet a fluvio *Tartaro*, qui eam partem irrigat, quæ a noſtris *Magog*, ab accolis *Mongul* dicitur. Sita ad Septentrionem, ab Ortu potentiſſimum illud Chinæ Regnum habet, a Meridie Indiam, Gangem fl. & Oxum, ab Occidente Mare Caſpium & Poloniam, inde Moſcoviæ contermina eſt, & a Septentrione Mari Glaciali, ubi prorſus ignota eſt & inhabitata putatur & inculta. Aer hic & Cœlum intemperatum & mirificum, tonitrua & fulgura in æſtate adeo horrenda, ut præ timore homines intereant: jam calor magnus eſt, mox frigus & denſiſſimæ nives cadunt. Ventorum frequenter tam validi flatus, ut equitantes detineant & ad terram homines dejiciant, arbores radicitus evertant, multaque damna inferant. In hyeme ibi nunquam pluit. in æſtate frequenter, ſed adeo parce, ut vix terra madefiat. Regio tamen Tritici, Orizæ, ac ſimilium Frugum ferax eſſe dicitur: ac Serico, Zingibere, Cinnamomo, Pipere, Cariophyllis, Rhabarbaro & Saccaro abundare: Muſco item, Pice, & alicubi etiam Auro & Argento. Hic paucis in locis Vinum colligitur, & tota Provincia Cataiæ Vinum non profert. Sunt & Saxa nigra foſſilia ad ignem idonea quæ ex Montibus eruuntur: ijs ob lignorum penuriam ad ignem ſtruendum utuntur. Eſt præterea hic paſſim Boum, Caprearum, Hircorum & Porcorum magna copia, & imprimis Equorum ac Iumentorum multitudo pene incredibilis. In Epiſtolis Tartaricis legimus *Tartarorum Imperatorem* alere Equarum candidiſſimarum decem millia, quarum Lac bibat. Alere præterea xx Venatorum millia, & Accipitrarios decies mille. Plena quoque Avium, ut Phaſianorum, Gruum & ſimilium. In ea parte Tartaræ quam Zavolhenſes Tartari tenent ferunt ſemen eſſe, ſemini Melonis ſimillimum, ſed minus & oblongum: ex eo ſi ſeratur, plantam ſuccreſcere quam *Boranetz* i. Agnum vocant. Creſcit enim Agni figura, ad pedum fere ternum altitudinem: quem pedibus, ungulis, auribus, toto capite, prætetquam cornibus repræſentat. Pro cornibus pilos gerit ſingulares, cornu ſpecie. Obducitur corio tenuiſſimo, cujus detracti uſus ad capitum tegmina incolis. Ferunt, internam pulpam Cammari carnes referre: ceterum è vulnere quoque ſanguinem manare. Dulcore eſſe admirabili, Radicem humo exſertam, ſurrigere ad umbilicum uſque. Illud etiam miraculi fovet magnitudinem: quamdiu vicinis obſidetur herbulis, tamdiu viuere, quaſi agnum in læto pabulo: abſumtis illis tabeſcere atque interire: idque non ſolum vel caſu, vel tractu temporis, ſed etiam experiundi gratia ſubtractis atque ablatis evenire. Illud etiam auget admirationem: appeti eam a Lupis ceteriſque Animalibus rapacibus. In civitate Quelinfu reperiuntur Gallinæ, quæ loco pennarum pilos habent inſtar Felium nigri ſcilicet coloris, ſed ova edunt optima. Primum ex Tartarorum gente Imperatorem, qui Regnum acquiſivit, & Legibus conſtituit atque judicijs, nominant *Changium Canem*, vel *Chanum*, (Hic Paullo Veneto *Cinchis* dicitur). Ejus ætas incidit in annum Chriſti milleſimum ducenteſimum ſecundum.

Ferus

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [629] - 627
PUBLIC DOMAIN

Ferus ante hunc gentis cultus, ſine moribus, ſine lege, ſine civili conſuetudine, obſcuri inter Scythas nominis, finitimis vectigalis de re pecuaria, quam exercebat. Ab hoc Changio cæterorum Principum origo eſt. Propagavit hic Imperium incredibili celeritate, a Synarum regione & Oceano uſq; ad Caſpium mare. Huius Filius fuit *Iocucham*, qui genuit *Zaincham* tertium Imperatorem, qui ab alijs *Bathi* nominatur. Hic devaſtavit Ruſſiam, Poloniam, Sileſiam, Moraviam, & Hungariam. Quartus ex *Bathi* genitus fuit *Temir Cutlu*, qui eſt *Tamberlanes*, in Hiſtorijs ob ſummam tyrannidem notus, qui totam Aſiam vaſtavit, ac uſque ad Ægyptum penetravit. Hic Imperatorem Turcarum Bajatzetum vicit & captum aureis compedibus vinctum in cavea per Aſiam traduxit. Quintus Imperator ex *Temir Cutlu* progenitus fuit *Temir Gzar*, qui adverſus Cruciferos Pruſſiæ fortiter pugnans ferro occubuiſſe dicitur. Sextus Imp. ex *Temir Gzar* genitus fuit *Macmetczar*. Huius filius *Armetczar* VII Imp. Hic genuit *Sziachmet* VIII Imperatorem. Dividitur autem Tartaria in plures partes. *Minorem* quę Europam ſpectat, & inter Boryſthenem & Tanaim concluſa, complectitur Tauricam Cherſoneſum, quam obtinent Præcopenſes. De hac in Europa diximus. *Tartariam deſertam*, in qua multæ hordæ: *Zagatar*, quę Scythia eſt intra Jmaum: *Cataio* cum regno *Tangut*, quæ antiquorum eſt Scythia extra Jmaum, & Serica regio: ac denique *Antiquam Tartariam*, Ptolemæo incognitam. Metropolis regni eſt *Cambalu* ad ripam fl. *Poliſangi*, cujus ſpatium

Urbes.

eſt XXIV mill. Italicorum. Portæ ſunt XII. extra quas totidem Suburbia. Emporium iſtud Gemmarum, Auri, Argenti, Serici eſt opulentiſſimum. Ferunt ſingulis diebus mille currus Serico onuſtos ex China huc advehi, præter alias Merces. Sunt præterea urbes multæ inſignes. *Samarcauda* a *Tamberlane* condita: *Caindo*, Vrbs mercatu celebris, in extrema Tartaria, & aliæ multæ, quas brevitatis ſtudio prætereo. Lacus in Tartaria plurimi, quos longum eſſet enumerare, aliquot tamen inſigniores recenſebimus. In Provincia *Caniclu* Lacus eſt in quo tanta margaritarum copia, ut pretium earum omnino vileſceret, ſi unicuiq; quantum liberet aſportare permitteretur. Quare ſub capitis pœna cautum eſt, ne quis in hoc Lacu piſcari Margaritas abſq; permiſſu magni Chami audeat. Scatet etiam idem Lacus piſcibus. Eſt & alius in Provincia Caraim valde piſcoſus, centum in ambitu

Flumina.

complectens milliaria & alij. Fluminibus rigatur non paucis, inter quæ fluvius magnus *Puliſachnis* nomine. Hic in Oceanum ſeſe exonerat, perq, eum naves multæ plurimis Mercib, onuſtæ aſcendunt. *Caromoram*, qui ob nimiam latitudinem & altitudinem nullum habet pontem: evolvitur vero in Oceanum: *Quiantu*, habens latitudinem dimidij milliaris, eſtque admodum profundus & piſcoſus: *Quiam*, quo major (Paullo Veneto ſcribente) in Orbe non putatur. Nam latitudo ejus quibuſdam locis X milliarium, alijs VIII & in quibuſdam VI. Longitudo vero ejus patet itinere centum dierum. Reliqua prætereo: ad ſtructuras &

Opera publica.

Opera publica tranſiens. Hic occurrunt multa ſingularia, cum primis maximum ac pulcherrimum Palatium ex Marmore conſtans, & Auro exornatum; a Chamo Cublai in Civitate Ciandu conditum. Eſt & aliud in civitate Cambalu,

mito

miro artificio exſtructum, Ambitus ejus quatuor circiter millarium: quadratura qualibet milliare unum complectente. Eſt Murus valde ſpiſſus, decem paſſibus in altum conſurgens. Superficies extrinſeca colore albo & rubeo nitet. In ſingulis quatuor Muri angulis Palatium pulchrum & magnum. Arcis loco conditum eſt. Sic in medio cujuſlibet quatuor murorum, Palatium egregium exſtructum eſt: eaque in univerſum VIII ſunt. In his ſervantur Arma, Inſtrumenta, Tormenta, & Machinæ: Arcus, Sagittæ, Pharetræ, Calcaria, Frena, Lanceæ, Clavæ, Nervi, & reliqua in bello neceſſaria, ſingulaque Armorum genera in ſingulis poſita ſunt Palatijs. In ſpatio vero medio interiori eſt Regium Palatium, ſcilicet in quo Rex commoratur. Caret Tabulatis: Pavimentum vero exteriori fundo præeminet decem palmis. Tectum altum eſt valde, pictura exornatum. Parietes Atriorum & Conclavium Auro & Argento fulgent. Vbique picturæ pulcherrimæ & bellicarum rerum Hiſtoriæ ſefe ingredientium oculis offerunt, vivis coloribus & rutilanti Auro coruſcantes. Habet Magnus Cham duodecim Barones aulicos, qui triginta quatuor Præfecti ſunt Provincijs: horum officium eſt, ut ſingulis Provincijs duos præficiant Rectores, ac regijs exercitibus in locis ubi morantur, res neceſſarias provideant & quicquid decernunt, Regi indicant, qui ſua auctoritate id confirmat, quod illi ſtatuendum duxerint. Malefactores hoc modo apud Tartaros puniuntur. Si quis furatus fuit rem vilem, & vita privari non commeruit, cæditur fuſte ſepties: accipiens ſeptemdecim plagas, aut viginti ſeptem: aut XLVII pro magnitudine peccati: idque uſque ad centum, addendo ſemper decem. Nonnulli tamen nonnunquam ex his percuſſionibus moriuntur. Quod ſi quis furatus fuit equum vel rem aliam, ob quam mortem meruit, gladio in viſcera merſo occiditur. Quod ſi vitam redimere voluerit, nonuplum reddet. In adulterio deprehenſi tam vir quam mulier, Lege ipſa occiduntur. In Hordas Tartari dividuntur, quæ vox illis Cœtum Conventumque plurium ſignificat. Sed ut varias longe lateq; diſtantes provincias incolunt, ita neque in moribus aut vitæ genere omnes conveniunt. Homines ſtatura quadrata, lata facie, & obeſa, oculis contortis & concavis, ſola barba horridi, cætera raſi: corpore valido, animo audaci, inediæ & laboris patientiſſimi: equitantes, ſi fames ſitiſque illos vexaverit, equis quibus inſident venas ſolent incidere, eorumque ſanguinem bibere. Natio profana eſt & barbara, jus ipſis in armis, Lex in robore & viribus. Domos multi non habent, ſed pro his plauſtra. Et quoniam incertis vagantur Sedibus. Stellarum, imprimis vero poli Arctici, adſpectu curſum ſuum dirigere ſolent. Vno in loco non diu commorantur, rati gravem eſſe infelicitatem diu in eodem loco hærere. Pecuniæ uſum non habent, itaque res pro rebus commutant. Iſmaelitas ſe eſſe dicunt, idq; etiam præ ſe ferunt: Mahumeti Legem admiſere anno CIↃCCXLVI. Veſcuntur Tartari cibis groſſioribus, præſertim carnibus, ijſque crudis aut ſemicoctis: Lacte, Caſeo: A Suilla abſtinent. Bibunt Lac Equarum, quod ita præparare norunt, ut videatur eſſe Vinum album, admodum inſipidus potus. Victus immundiſſimi ſunt, utpote qui menſas mappis non operiant, mantilibus non utantur, quum manus non lavent, non corpus, non veſtimenta. Bibunt etiam Aquam, Lac & Cereviſiam ex Milio coctam.

Opera publica.

Ratio gubernandi.

Leges & Inſtituta.

Mores.

Victus.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [631] - 629
PUBLIC DOMAIN

Regis.

Situs.

CHINAE *Regnum* amplissimum ac potentissimum, Incolæ *Tame*, & seipsos *Tangis* vocant. Ptolemæus vel hos, quod quidem Ortello placet, quem plerique sequuntur, vel vicinos Cataienses, quod magis probat Mercator, vocat *Sinas*. Sita est autem Regio omnis ad Oceanum Eoum, & ab Ortu Solis terrarum extrema putatur. Fines ejus ab Oriente Mare Eoum, Cauchinchina Provincia a Meridie; qua Occidens est, Brachmanæ: qua Septentrio sunt Tartari, gens bellicosissima, a quibus Montib: & muro longissimo discluditur. In universum autem cinctus ille sive ambitus Muri Montiumq; ad 10 Milliaria protenditur. Historici Chinenses murum hunc ante annos ducentos a quodam Rege Tzintzoo nomine exstructum memoriæ prodiderunt, postquam hujus Regionis incolas a Tartarorum tyrannide, quam XCIII annos perpessi fuerant magna prudentia liberasset. Regio Cœli & Soli temperie, nec non Hominum industria, omnium rerum ferax. Habet enim homines minime desidiosos, sed labori assuetos: quibus nihil indignius videtur, quam vitam in otio transigere. Hinc fit ut nullus totius tractus angulus non aliquid producat. Loca atentia tritico & Hordeo conserunt, Humida, Plana, aut Palustria, Oryza, cujus quater uno anno satio est: Colles Montesq; Pinetis abundant, quibus interserunt Panicum vel Legumina. Nullus itaque locus, nullus Ager infrugifer: & ubique Horti, Rosæ, & varium genus Florum Frugumque. Lini etiam frequentes sunt Segetes, & Arbusta Moro consita, ad nutriendos Bombyces. Auri præterea, Argenti, Æris, Ferri, aliorumque Metallorum, Gemmarum, Vniohum, Musci, Saccari, Rhabarbari magna copia: præstantissimum habetur, id quod istinc per Persiam terra ad nos adfertur. Mare enim multum virtutis illi adimere putant. Profert & hoc Regnum Lignum singulariter medicum quod a Chinensibus *Lampalam*, a nostris *Radix Chinæ* dicitur: estque ejus usus per totam Indiam frequentissimus contra quævis Apostemata, Paralysim, & Morbum Gallicum. Ejus Radix dura est & ponderosa atq; albi coloris. Pecorum in Montib. & Pratis greges infiniti. Silvas & Nemora incolunt Apri, Vulpes, Lepores, Cuniculi, Zebellini, Martes; aliaque id genus Animalia; quorum pelles in vestimentorum usum expetuntur. Horum jucunda hic utilisque venatio est. Avium generis mira copia; præsertim aquatilis, cujus tanta multitudo & præcipue Anatum: ut in urbe Canton, ex minoribus huius Regni una, decem vel duodecim millia uno die absumantur. Quamvis autem hæc Regio Animalium ferax sit, arte tamen hanc feracitatem adaugent hoc artificio. Vere duo aut tria millia ovorum fimo condunt, cujus calore suo tempore erumpunt Anatum pulli.

Cœli temperies. Soli fertilitas.

Animalium varietas.

Idem

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [633] - 631

PUBLIC DOMAIN

Vrbes.

Idem tempore hyemis faciunt, sed tum ova non fimo condunt, sed sportæ arundinaceæ imponunt, cui ignem seu focum tepidum substruunt, unde aliquot dierum spatio, æque prodeunt. Tota hæc Regio uni subest Regi, tanquam Monarchæ, quem *Mundi Dominum* ac *Cœli Filium* vocant. Urbes sunt CCL celebres, quarum nomina terminantur syllaba *Fu*: quod urbem significat: ut *Cantonfu*, *Panquinfu*. Opida quorum ingens est numerus, in *Cheu*, Pagi innumeri sunt, Incolis frequentes, ob continuam agriculturam. Omnes fere urbes ad ripam navigabilis cujusdam Fluminis sitæ sunt, largis profundisque fossis & muris munitæ. Inter Lacus qui amœni hic sunt, memoratur ille in *Saucy* Provincia rotundus, ex inundatione anno CIↃIↃLVII factus, in quo submersæ Civitates septem, præter Opidula & Pagos, & mortalium ingentem numerum, unico tantum puero in trunco arboris servato. Flumina & Maria pisculenta sunt. Et Regio hæc quia maritima est, & passim fluvijs navigabilibus irrigatur, haud minori populorum frequentia in navibus quam ædibus habitatur. Inter opera & structuras egregias occurrunt *Portæ* urbium magnifice ad miraculum usque exstructæ. *Plateæ* quasi ad libellam factæ, nusquam a recta linea declinantes, tantæ amplitudinis, ut iter præbeant decem quindecimve una equitantibus: hæque passim interstinguuntur Arcubus triumphalibus, qui urbes supra modum ornant. Lusitani quidam referunt se vidisse in urbe Fuchco Turrim quadraginta innitentem Columnis ex solido Marmore, quarum altitudo erat quadraginta palmorum (mensura Architectonica) latitudoque duodecim. Hoc opus esse tantæ magnitudinis, tam exquisitæ elegantiæ, tam insignis splendoris atque ingentis sumptus, ut omnes totius Europæ superbas & magnificas structuras longe post se relinquere existiment. Sumptuosissima habent tam in Vrbibus quam in Agris Templa. Rex Chinæ habet sub se Gubernatorem quasi Proregem: quem ipsi *Tutan* nominant. Hic causarum totius Regni disceptator & Iudex. In Iustitia administranda huic magna severitas. Latrones & Homicidæ perpetuis carceribus custodiuntur, donec flagris, fame, vel frigore vitam finiant. Quamvis enim ultimo supplicio (quod fere flagellatione constat) condemnentur, sententiæ tamen executio adeo tarda, ut maxima horum condemnatorum pars in vinculis moriatur. Hinc tantus captivorum ubique in Civitatibus numerus: ut in una urbe Canton sæpe millesimum decimum quintum excedat. Furta (quo nullum crimen his partibus odiosius) flagri verberibus crudelissime puniuntur. Flagellationis hic modus est. Hominem pronum collocant, manibus a tergo religatis: huic, flagro ex arundine aut calamo facto, suras crurum percutiunt, cujus ictus adeo vehemens, ut primo verbere sanguis eliciatur: secundus ictus adeo maleficum excruciat, ut in pedes consistere nequeat. Singula crura singuli Carnifices flagellant: tanta vehementia, ut plurimi ex quinquagesimo aut sexagesimo ictu vitam finiant, omnes enim nervi disrumpuntur. Lusitani narrant singulis annis eo mortis genere supra duo hominum millia interire. Flagrum hoc Latitudine est quinque digitorum, crassitudine unius,

Lacus & Fluvina.

Opera publica.

Ratio gubernandi.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [634] - 632
PUBLIC DOMAIN

unius, quod continuo aqua tingunt, ut flexibilius ſit, & majori impetu cædat. Licitum Viris plures ducere Vxores, quarum unam domi retinent, cæteras varijs in locis diſponunt. Adulteros extremo afficiunt ſupplicio. In Vrbibus nullum Lupanar, omne Meretricium genus in Suburbia relegatur. Nuptialia Feſta celebrant tempore Novilunij, & fere Martio Menſe, qui dies illis primus eſt ineuntis anni. Hæcque Feſta peragunt uti apud nos, ſplendide & magno apparatu. Per multos dies continuos convivia celebrantur; Organis muſicis Ludiſque Hiſtrionicis adhibitis. Sunt autem Chinenſes plerique facie lata, barba rara, naſo ſimo, oculis parvis: etſi quidam inter eos ſint forma ſatis decora. Color omnibus ut Europęis: ſubfuſcus autem ijs qui circa Canton habitant. Rariſſime vel numquam Patrio excedunt Solo, neque facile peregrinum admittunt, imprimis ad interiora Regionis: niſi fide publica a Rege fuerit donatus. In comeſſationibus & compotationibus adeo ſtrenuos ſeſe exhibent, ut ipſis Germanis aut Belgis ne minimum quidem cedant. Quod ad Religionem hujus gentis attinet, credunt omnes res creatas, omniaque inferiora, atque horum gubernationem pendere a ſupernis, atque Cœlo: quem maximum omnium Deorum credunt, eumque primo Alphabeti charactere exprimunt. Solem, Lunam, & Stellas adorant, etiam Cacodæmonem, (quem ea forma qua nos Europæi depingunt) ne mala ipſis inferat, ut ipſi dicunt. In Mechanica omnis generis conficienda ſupellectile adeo dextri & nitidi Chinenſes, ut opus a natura creatum, non manufactum videatur. Ars Typographica & Tormentorum bellicorum uſus hic adeo vetus eſt, ut inventorem neſciant. Luſitani multa de ſagacitate horũ Hominum ſcribunt, & hoc (quod imprimis ſtuporem moveat) quod curribus utantur veliferis, quos ſic dirigere ſciunt, ut ijs quocunque velint breviſſimo temporis ſpatio terra ferantur. Figulina illa opera pellucida, niveque candidiora, quæ apud nos in pretio ſunt, & *Porcellana* dicuntur, nequaquam hoc loco ſilentio prætereunda. Ea apud hos fiunt hoc modo. Cochleas quaſdam marinas ovorum teſtis miſcent, aliaque quædam addentes, ſubigunt & maſſam conficiunt. Hanc ſub terra condunt, ibique eam macerari ad octuageſimum vel centeſimum uſque annum ſinunt, hæredibuſq; ſuis pretioſi theſauri loco relinquunt. Ipſique ea utuntur quam Avi Atavique poſuere. Obſervantque ex veteri inſtituto; ut qui veterem tollit, recentem ejus loco recondat. Mercimonia hic maxime vigent Aromatum & imprimis Serici. Ex Malacca enim, Bengala & alijs locis Piper, Crocus, Nuces odoratæ, vulgo Muſcatæ, Caſia & id genus Aromata in Chinam non exiguo quæſtu advehuntur. Sed Sericæ Telæ hic præcipuum mercimonium eſt. Ioannes enim Barrius in ſuis Decadibus Aſiaticis ſcribit ad urbem Nimpo quam alij Liampo nuncupant, obſervaſſe quoſdam ex Luſitanis trium menſium ſpatio, navigio evectas 166000 Serici libras. Muſcum quoq; hinc ad varias Orbis partes devehi, aſſerit Antonius Pigafetta: & Rhabarbarum & Vniones Andreas Corſalis.

Mores.

Opificia.

Mercimonia.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [635] - 633
PUBLIC DOMAIN

Regio. Nomina.

INDIA Asiæ maxima & nobilissima regio, ab Indo fluvio nomen habet. Hanc Ptolemæus in duas dividit, in *Indiam* nempe *Intra* & *Extra Gangem*, cognominatam. Hæc *Hevila*, vel ut alij scribunt *Havilath* aut *Evilath* in Sacris litteris dici putatur. Illa *Seria*: Incolis vero *Macyn* aut *Magin* vocitatam apud Marium legimus. alij *Mangi & Chinam* vocant, qui Mercatorem sequuntur. Priorem *Indostan* ab incolis vocari auctor est Ioannes Barrius. Hæc terrarum amplissima est, Pomponius tantum spatium littoris occupare scribit quantum per LX dies noctesque velificantibus cursus est. Clauditur autem secundum Strabonem ac Plinium, Occidentem versus Indo fluvio qui Persiam ab India disterminat: ad Septentrionem sunt Tauri juga; ab Ortu Oceano Orientali: a Meridie Indico cingitur. Regio lenibus auris & imprimis Favonio saluberrima est: quamvis Cœlum habeat inæquale ob ejus vastam magnitudinem: alicubi enim calida est, nimirum Æquatorem versus: alicubi vero temperata satis, ac potius frigida, versus Boream. Terra vero ipsa universim Situ, Cœlique clementia, bonitate ac fertilitate longe ceteras Orbis partes antecellit. Alia hic rerum facies, alij syderum ortus atque obitus: binæ messes in anno, binæ æstates, media inter eas hyeme Etesiarum flatu calores temperante. Ager quamvis ut plurimum Frumento careat, Legumina tamen & Fruges varias copiose profert, & imprimis Hordeum, ac Oryzam. Fructus præterea arboreos multos producit, Piper, Thus, Myrrham, Cariophylla, *Zinziber*: & in partibus maxime australibus Cinnamomum, Calamum Aromaticum, Nardum, aliaque Aromata, quemadmodum Arabia & Æthiopia. Est & in arundinibus Mel. Multa insuper Medicamenta hebet, multas Arborum radices, tum salutares, tum noxias. Quid vero de Metallis, Lapidibus, alijsque Muneribus dicam? nascitur enim in ea ingens Auri & Argenti vis: non parum quoq; Æris, Ferri, & Orichalci, auctore Diodoro: sed Plinius neq; Æs, neque Plumbum habere tradit, Gemmisque suis ac Margaritis hoc permutare, quas Mare littoribus infundit. Beryllis siquidem, Chrysoprasis, Adamantibus, Carbunculis, Lychnitis, Margaritis, Vnionibus, abundat. Serici hic tanta copia, ut reliquo Orbi sufficiat. Animalia hic quam in reliquis Orbis partibus majora, Boves, Cameli, Leones, Canes, Elephanti. Elephantum incredibilis est frequentia. Dracones in desertis immanes, æquant fere Elephantem corporis mole, & cum his perpetuo decertant. Canes tam feroces, ut etiam cum Leonibus committi possint. Serpentes innumeri, quibus etiam tostis Incolæ vescuntur: ut & Formicarum quodam genere, quod cum Pipere edunt, similiter ut nos Cancros. Simiæ hic reperiuntur albæ, & Chamæleon, quem solo aere nutriri credidit antiquitas. Aves præterea variarum specierum, & invisæ cæteris nationibus, præter Gallinarum, Phasianorum, &

Situs.

Cæli temperies.

Soli fertilitas.

Animalium varietas.

Perdicum

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [637] - 635

PUBLIC DOMAIN

Perdicum ingentem multitudinem: nec non & Pſittacorum varij coloris. De Indorum Imperio Plinius ita ſcribit: *Indi prope Gentium ſoli numquam emigravere finibus ſuis, Colliguntur a Libero Patre ad Alexandrum Magnum Reges eorum* CLIII *annis* CICIↃCCCCIↃ, *adjiciunt & menſes tres.* Scribit etiam Strabo de Indis, ad eos nullum præter *Liberum Patrem*, *Herculem* & *Alexandrum* cum victoria profectum eſſe, quamvis a *Cyro* & *Semiramide* tentatos. Sed his relictis ad Urbes tranſeamus. Alexandri Magni comites in eo tractu Indiæ quem ſubegerant, VCIↃ Opidorum fuiſſe ſcribunt, nullum *Co* minus, unde hujus regionis vaſtitatem & ingentem amplitudinem facile agnoſcas. Vrbs primaria eſt *Calechut*, totius Orientis Emporium celeberrimum. Sunt & aliæ, *Cambaia*, *Decan*, *Batticalla*, *Canonor*, aliæque plurimæ. Non deſunt Lacus aliquot vaſti. In Hiſtoria Alexandri mentio fit Lacus, vel Stagni vetuſta abundantique ſilva coronati mille paſſus patentis, ubi exercitus ejus ſiti pene confectus, refectus eſt. Omnium vero maximus eſt Lacus *Chiamay*, cujus circuitus CCCC milliarium, diſtatque a mari IↃC milliaribus. Hinc complures fluvij præcipui originem trahunt: poſt eum *Cincuihay*, atque alij. Amnium hic mira vaſtitas. Proditur Alexandrum Magnum nullo die minus ſtadia IↃC navigaſſe in *Indo*, nec potuiſſe ante menſes quinque enavigare, adjectis paucis diebus: & tamen minorem Gange eſſe conſtat. Oritur hic in Caucaſi jugo quod vocatur Paropamyſſus, hodie *Naugocrot*, & longo curſu nongentorum milliarium in Oceanum Auſtralem ſive Indicum duobus oſtijs erumpit. Unde viginti recipit amnes, ſed clariſſimos *Hydaſpem*, quatuor alios adferentem, & *Cantabram* tres. *Gangem* alij incertis fontibus ut Nilum, tigantemque vicina eodem modo: alij in Scythicis montibus naſci dixerunt, influereque in eum XIX amnes, Alij cum magno fragore ipſius ſtatim fontis erumpere: dejectumque per ſcopulosa & abrupta, ubi primum molles planities contingit, in quodam Lacu hoſpitari, inde lenem fluere, ubi minimum VIII mill. paſſ. latitudine: ubi modicum ſtadiorum C: altitudine nuſquam minore paſſ. XX. Hunc in lactis *Phiſon* vocari notatum eſt. Eum hodie Geographi quærunt. Sunt qui opinentur eum eſſe qui in Sinum Bengalæ influi, fortaſſe ob nominis vicinitatem, Adcolæ enim vocant *Guenguam*. Sed Mercator noſter haud adſpernandis ductus rationibus *Gangem* dicit eſſe eum qui dicitur *Rio de Cantaon*. Poſt hoſce amnes numerantur *Mandona*, *Chaberis*, *Ava*, *Campumo*, *Menam*, *Menou*, & alij plurimi. Megaſthenes prodidit ſexaginta amnes Indiæ numerari, quorum permulti æſtate creſcunt inſtar Nili, quæ potiſſima eſt fertilitatis hujus regionis cauſa. Nutrire dicitur Ganges, ſicut Nilus Crocodilos, item Delphines, Anguillas quoque ad tricenos pedes longas, Plinio teſte. Eſt vero potiſſima Indiæ & nobiliſſima *Oceano pars* Meridionali ſeu Indico obverſa, juxta littus, ſeu oram maritimam: quæ etſi plurimum portuoſa ſit, attamen pleriſque in locis innumeris Inſulis, ſcopulis, ac brevibus cincta eſt, unde navigatio laborioſiſſima & periculoſiſſima redditur. *Indica maria*, ait Solinus, *Balenas habent ultra ſpatia quatuor jugerum. Sunt & quos Phyſeteras nuncupant, qui enormes ultra molem ingentium columnarum, ſuper antemnas ſe navium extollunt, hauſtoſque fiſtulis fluctus ita eructant, ut nimboſa alluvie plerumque deprimant alveos navigantium.* Plurimi hic Montes, magnuſque labor eſt eos enume-

Imperium majorum.

Vrbes.

Lacus & Flumina.

Montes.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [638] - 636
PUBLIC DOMAIN

enumerare, quorum magna pars arboribus & ijs quæ virent ſpoliata eſt. Iunguntur inter ſe *Imaus*, *Emodus*, *Paropamiſſus*, Caucaſi partes. *Indorum nemora*, ut ſcribit Sol. *in tam proceram ſublimantur excelſitatem, ut tranſjaci ne ſagittis quidem poſſint. Pomaria Ficus habent, quarum caudices in orbem ſpacio ſexaginta paſſuum extuberantur. Ramorum umbræ ambitu bina ſtadia conſumunt. Foliorum latitudo forma Amazonicæ peltæ comparatur. Pomum eximiæ ſuavitatis. Quæ paluſtria ſunt, arundinem creant ita craſſam, ut fiſſis internodijs, lembi vice vectitet navigantes.* Hebenum arborem India ſola habet, & in præruptis petris arbores quædam thus exſudant. Habet & aliam arborem ferentem Nuces Indicas. In VII ordines olim diviſa univerſa gens fuit. I. erat Philoſophorum: II. Agricolarum: III Paſtorum: IV Artificum: V Militum: VI Locum Ephori tenent. Hi quæcunque in India fiunt inſpicientes Regi referunt. Septimum vero conficiunt, qui publicis conſilijs præſunt, numero pauciſſimi, nobilitate prudentiaque maxime inſignes, Ex his enim ad Regum conſilia, tum ad Rempublicam gerendam, tum ad res dubias judicandas aſciſcuntur. Duces inſuper ex his deliguntur & Principes. Ad Leges porro & inſtituta quod attinet; Legibus utuntur plerique non ſcriptis: quidam etiam ſcriptis: in quibus ſicuti & in Contractibus maxima ſimplicitas: quod vel ex eo argui poteſt, quod non multum ſunt litigioſi: Nam nec Commiſſi nec Depoſiti jura ulla habent, nec teſtibus indigent, nec ſigillis, ſed ſimpliciter credunt. Qui falſus teſtis deprehenditur, extremis decurtatur digitorum articulis. Qui membro aliquo quempiam orbaverit, non modo talionis pœnam ſubit, ſed etiam manu truncatur. Quod ſi quis Artifici manū oculumve ademerit, capitale eſt. Nobilitas generis ac ſanguinis apud hos ſummopere obſervatur, idque ex veteri inſtituto. Literas plerique eorum ignorant, ſed memoriter omnia adminiſtrant. Sacrorum cura eſt penes *Gymnoſophiſtas* qui *Brachmani* dicuntur. hi etiam Aſtrologiam, Philoſophiam, Medicinam ſectantur. Sunt præter hos etiam *Abduti*, qui ad tempus aliquod abſtinent, & hoc ipſo poſtea putant ſibi ad omnia flagitia commeatum factum eſſe. Indis omnib. promiſſa cæſaries eſt, cultus præcipuus cum gemmis, habitus diſcrepantiſſimus. Lino alij veſtiuntur aut Lana: alij Ferarum Aviumque pellibus, pars nudi agunt, pars tantum obſcœna velati. Niger vulgo corporis color, in materno utero tales fiunt ſeminis diſpoſitione, quales ipſi ſunt qui genuere. Statura procera ac valida. Multas nuptas habent, quas a Parentibus accipiunt, pari boum emptas, alias obedientiæ cauſa, alias prolis ac voluptatis, ac niſi caſtas eſſe cogant, fornicari licet. Artifices apud Indos magno in pretio: hi enim non ſolum immunes, ſunt a tributo, ſed Frumentum inſuper è regia accipiunt. Mercimonia hic multis in locis maxime vigent, Aromatum imprimis, Lapillorum, Goſſypij, ac Serici.

Silvæ.

Ratio gubernandi.

Leges & Inſtituta.

Mores.

Mercimonia.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [639] - 637
PUBLIC DOMAIN

Molucca.

SEquuntur in nostra Methodo *Molucca Insulæ*, cumalijs. Aromatum & imprimis Caryophyllorum ingenti copia toto Orbe celebres. Hoc vero nomine præcipue comprehenduntur quinque Insulæ, *Ternate* vel *Tarante*, *Tidor* vel *Theodori*, *Motir* quæ & *Muthil*, *Machian* vel *Mare*, & *Bachion* seu *Bachianum*. Iacent

Situs.

sub Æquatore, inter *Celebres* & *Gilolo* Insulas. Harum maxima vix habet ambitum sex mill. passuum: omnes intra spatium xxv milliarium concluduntur.

Aeri qualitas.

Aer hic valde insalubris, multique Mercatores lucrum pluris quam vitam facientes, his locis moriuntur.

Soli fertilitas.

Ager est aridus, spongiosus, quique imbres è Cœlo decidentes confestim absorbet, antequam in Mare delabantur. Profert varia Aromata, Nuces Myristicas, Mastichen, Lignum Aloes, Sandalum, Cinnamomum, Zingiber, Piper, & Caryophylla tanta copia, idq; sine ulla cultura, ut mirum sit. Quæ quotidiano esui inserviunt, raro hic & parce proveniunt, sed ea commutatione suarum Mercium abunde parant. Sunt etiam in Moluccis tam vastæ arundines, ut ex ijs dolia conficiant Incolæ. Caryophylli Arbor in rupibus provenit, quarto anno quam cœpit crescere, profert Fructum. Arbor foliorum forma & crassitie Lauro est simillima: Flores umbellæ instar prodeunt, simillimi floribus Mali Aurei. Fructus flore collapso paullatim protuberant in formam clavi, unde etiam illis apud nostrates nomen. Initio rubri, mox Sole tosti nigrescunt: quo autem duriores fiant & virtutē insitam diutius servent, aqua salsa conspergunt. Arbores vero ita inter se densantur, vel Soli felicitate, vel Seminis, aut stolonum fœcunditate, ut plerumq; Lucos faciant. Hos inter se partiuntur Indigenæ, Fructusque abdunt, ut Mercatoribus divendant. In his Insulis Avis interdum decidit *Manucodiata* dicta, maxima Pica non minor; nec major semipede. Caput ei non rotundum, sed pressum est, quale Hirundinis, cauda longissima, bifurcata, pedes nulli: itaque perpetuo volat, auram ruminat. Pluma in capitis parte superiore adeo minuta, ut pilo propior visum pene fallat. Et viriditas quæ in feris Anatibus, sed ita vegeta, ut Smaragdi splendorem imitetur. In parte inferiore sub gula etiamnum & minutior & brevior, verum flava, ac nitore Citri. Ad stomachum vergens dilutior est & dilucidior. A capite collum in supera parte densissima pluma tegitur, fulgore fuliginoso, quæ ad caudam sese demittens paullulum grandescit, ac de coloris illius intensione paullatim aliquid remittit. Par sub alvo magnitudo, color haud absimilis. Alarum protensarum prolixitas sesquipedalis. Pennarum color inferne buxeus, superne candidus levissima fuligine semitinctus. Pinnulæ pennarum non cohærent, sed dissitæ aerem transmittunt. Hanc si cadat, è Cœlo aut ex Paradiso Mahumetano mitti superstitiose credunt. Hanc etiam adeo sancte religioseq; habent, ut se ea Reges tutos in Bello existiment, etiamsi suo more in prima acie collocati fuerint.

Portus.

Inter has Insulas præcipuæ sunt *Tidor* & *Ternate*, quarum posterior duos habet Portus, commodissimos.

Indigenæ

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [641] - 639

PUBLIC DOMAIN

Moruc. Indigenæ harum Insularum Caphræ, hoc est Gentiles sunt, Solem & Lunam Deos colunt: Soli diei, Lunæ vero noctis Imperium adscribunt, illum Marem, hanc Feminam dicunt, atque hos ceterarum Stellarum parentes vocant, quas omnes Deos esse, minutos tamen arbitrantur. Solem Orientem certis carminibus salutant potius quam adorant. Item Lunam noctu fulgentem, a quibus Liberos, fœcundam Pecoris fœturâ, Terræ uberes frutices, aliaque id genus deposcunt. Ceterum Pietatem ac Justitiam colunt, & præcipue Pacem atque Otium amant: Bellum vero maxime detestantur. Moluccæ repertæ sunt Caroli V auspicijs; quam rem quia imprimis memorabilis, libet paullo altius repetere. Quum inter Lusitanos versus Orientem, Castellanos in Occidentem pomeria suorum Principum promovere pro virili adnitentes dissidium esset ortum; ne alteri alteris essent impedimento, novus ille Orbis, auctoritate Alexandri VI Pontificis & aliorũ, in duas partes est distributus: Scriptis, Legibus & conditionib, ut quidquid instituta ab Atlantici Maris Insulis, quæ Hesperides solent dici, navigatione Orientẽ versus reperiretur, Lusitanorum esset: quidquid ad Occidentem, Castellanis cederet: sic horum beneficio pernotuit America: illorum Orientis pleraque, ita lucri studio lapsu temporis excurrentium, ut dicerentur etiam perrumpere in adjudicatam Castellanis portionem: quæ controversia decidi non potuit, nisi Ferdinando Magellano quasi judice. Hic enim Lusitanus, odio in Emanuelem suum Principem, ob non bene pensatam, quam illi navarat & effecerat, operam, exstimulatus, docens Moluccas ex facta distributione pertinere ad Castellanos, anno millesimo quingentesimo decimo nono, auspicijs Caroli Quinti ad quærendũ dimissus alia via Insulas, quas dixi; ita navigationem suam temperavit, ut ex Hispania in Australiora Cœli spacia ad gradum Latitudinis LII delatus, & inde conversa ad Occidentem Solem Classe, per inferius Hemisphærium immenso cœli matisque tractu superato, sub Orientem Solem ad Moluccas Insulas, quas quærebat, tandem naves ejus pervenerint: Ac inde per Superum Hemisphærium prætervecti ejus socij Littora Asiæ & Africæ in Hispaniam redierunt, pernavigato semel (ausu admirando & a nullo mortalium tentato) toto terrarum Orbe. Ipse autem Magellanus aut repertas Moluccas prælio contra Barbaros occubuit: & post investigatas Moluccas a sociis superstitibus ejus navigationis, ceteris navibus dispersis, captis & detentis, una tantum navis superstes & incolumis in Hispaniam rediit Aromatibus onusta: Margaritis etiam, quæ in Insulis nonnullis grandes admodum reperiuntur, aliæ magnitudine ovorum Turturum, Gallinarum etiam & Anserum. Digniores profecto Nautæ, qui æterna memoria celebrentur, quam qui cum Iasone Thessalo Argonautarũ Principe ad Colchidem navigarunt Argonautæ. Navis etiam ipsa, quæ una salva domum rediit post exantlata tot pericula, multo dignior, quæ inter Sydera collocetur, quam vetus illa Argo. Hæc namque ex Græcia duntaxat per Pontum vecta est: Magellanica vero ex Hispania Austrum versus indeque per inferius Hemisphærium in Orientem penetrans, rursum in Occidentem in Hispaniam per Superius Hemisphærium emensa semel, quod dictum est, universo terrarum Orbe remeavit. Sed hæc hactenus, ad alia pergamus.

Gilolo

Gilolo vel *Gilolum* quæ & *Batochina*, ex Insulis, quas vulgo nuncupant *Del Moro*, una est. Cœlum hic inclemens, & Aer calidus. Ager abundat Oriza, ac medulla cujusdam arboris, quæ *Sagu* dicitur, ex qua panem conficiunt: è qua etiam arbore Succum eliciunt, quo loco Vini utuntur. Gallinas Silvestres magna copia producit a nostris valde differentes: & vicinum Mare magnam alit testudinum vim, quarum caro ejusdem fere saporis est cum carne vervecina. Incolæ barbari ac crudeles, qui ut olim, carnibus humanis vescuntur. *Celebes* Insula ab Occasu Moluccarum jacet, cum nonnullis alijs, quæ sub eodem nomine comprehenduntur. *Ambon* vicinis aliquot Insulis nomen dat. Peridromus ejus 10 milliarium. Aspertima autem est ac sterilis. Huius Incolæ sunt Anthropophagi, ac Piratæ. *Bandan* parvæ Insulæ numero circiter VII, a Meridie Sindarum Insularum ac Molluccarum sitę sunt, gradu circiter VII Latitudinis Australis: alij eas ultra gradus IV cum triente ponunt. Harum nomina sunt *Bandan* major ceteris, ac ijsdem nomen communicans, *Mira*, *Rosolargium*, *Ay*, *Rona*, *Neyra*, & *Gunuape* omnium minima, quæ continuo ardet: atque ob id deserta est. Hæ Insulæ Nuces Myristicas & Mastichen ex eadem arbore submini strant. Myristica arbor procera & patula est, nostræ Quercui perquam similis. Nuci operimentum triplex. Primum crassius adversus injurias Aeris, venti & imbrium. Alterum membranæ instar reticulato munimento, quod tertium aliud putamen ligneum ambit: membranula illa est Muscatæ flos, qui ab Hispanis *Macis* dicitur, nobile ac salubre Aroma. *Zingiber* quod in hisce omnibus Insulis provenit, duplex est, spontaneum & sativum: hoc illo melius est: Herba Crocum refert, radix odorata est & mordax instar Piperis, & quidem Pipere ipso calidior. *Cinnamomum* quod Herodotus in Avium nidis, & præsertim Phœnicis reperiri tradidit, cortex est fruticis, simillimi Malo Punico. Huius cortex ad calorem Solis dehiscens, a ligno avellitur, & paullulum ad Solem detostus fit Cinnamomum, & a canalium figura vulgo *Canella* vocatur. Insula *Timor* sita est gradu X Latitudinis Australis. Hæc Sandalum flavum & album magna copia submini strat, quod ab Jnsulanis Ferro, Securibus, Gladijs & Cultris redimitur. *Borneo* Insula Mercatori ea est, quæ a Ptolemæo Insula *Bonæ Fortunæ* dicitur. Iacet inter Cambaiam & Celebes, proximamque sibi habet Calamianes: parte Australi subest Æquinoctiali circulo, reliqua Boream versus extenditur. Est autem omnium illius Oceani maxima, creditur que ex quorundam relatu trium habere mensium circumnavigationem: ex aliorum vero ambitum bis c 10 & cc milliarium. Hæc rebus omnibus ad vitam victumque necessariis abundat, Camphoram, Agaricum, Adamantem, Equos pusillos producit, Multi per omnem insulam & præclari portus sunt, amplæ Vrbes. *Cabura*, *Taiaopura*, *Tamoaratas*, *Malano*, & omnium præcipua *Borneo*: in qua Incolarum millia viginti quinque. Sita est in palude aquæ marinæ, ad instar Venetiarum. Regem habet Mahumetanum, cum quo nefas nisi per interpretem loqui.

Gilolo Insula.
Cœli qualitas.
Soli fertilitas.
Animalium varietas.
Incolarum mores.
Celebes Insula.
Mores.
Ambon Insula.
Soli qualitas.
Bandon Insula.
Situs.
Soli fertilitas.
Borneo Insula.
Situs.
Soli fertilitas.
Vrbes.

Regio. Nomina.

INSULA hæc Marco Paullo *Zipangri* dicitur, olim *Chryſe* Magino, Mercatori *Aurea Cherſoneſus*: Eam vulgo *Iaponiam* & *Japan* vocant. Præcipuæ tres Inſulæ ſunt, Petro Maffeio teſte, circumfuſis alijs minoribus interfluo Euripo diſjunctæ. Prima & maxima *Japan* dicta, in ſatrapias aut regna tria & quinquaginta dividitur; quorum potentiſſima ſunt, *Meaci* & *Amaguncij*. Secunda dicitur *Ximo*, habetque Regna novem, in quibus præcipua ſunt *Bungi* & *Figen*. Tertia eſt *Xicoum* quæ IV Regna continet. Totius terræ longitudo ferme in ducentas, uti ferunt, leucas procurrit. Huic nequaquam reſpondet Latitudo: decem tantum alicubi patet: ſummum XXX, non amplius. De ambitu nihil dum certi proditum eſt. Jacet ab Æquatore in Arctum a trigeſimo gradu ad trigeſimum fere octavum. Ab Oriente obverſa eſt Novæ Hiſpaniæ. A Septentrione Scythas vel Tartaros, & alios ignotæ feritatis populos, ab Occidente ſpectat Chinenſes. A Meridie, vaſto Mari interfuſo, inexploratas habet terras. Salubris hic Cœli temperies, frigori & nivib. regio valde obnoxia, neq; admodum ferax. Menſe Septembri Orizam, nonnullis etiam in locis Majo Triticum metunt: neque ex eo panem ut nos conficiunt, ſed genus quoddam Oſtæ, ſeu Polentæ. E terræ viſceribus Incolæ varia ecfodiunt Metalla: & exteras longeq; diſſitas Nationes ea merce pelliciunt. Eſtq; hæc Inſula in tantum Auri ferax, ut Marcus Paullus Venetus teſtetur ſuo tempore Palatium Regium aureis laminis tectum fuiſſe, haud aliter quam apud nos magnæ domus Plumbo vel Cupro operiuntur. Arbores vel ad amœnitatem, vel ad fructum ferunt haud abſimiles noſtris. Plurima vero varijs locis exſurgit Cedrus, tantæ proceritatis & craſſitudinis, ut inde Fabri Baſilicarum Columnas, & cujuslibet quamvis capacis Onerariæ malos efficiant. Ex animantium genere, Oves, Porcum, Gallinam, Anſerem, fædaſque alias domi haud quaquam alunt Iaponij. Campos & prata, Boum, Equorumque militarium Armenta: Saltus atque dumeta, Lupi, Cuniculi, Apri, Cervi, pererrant. Volatilibus Phaſiani, Anates amnicæ, Palumbes, Turtures, Coturnices, ac ſylveſtres Gallinæ cernuntur. *Iaponium* omne nomen uni quondam parebat Jmperatori, cui titulus *Vo*, ſeu *Dair*: quoad is diuturna pace in delitias atque ſocordiam reſolutus, Præfectis ac Satrapis ac præcipue *Cubis* (ſic enim duo primarij vocabantur, quorum alter deinde extinxit alterum) contemptui cœpit eſſe. Summus vero & potentiſſimus Iaponiorum habetur ille quiſquis Meacum & Meaco finitima nobiliſſima Regna (quem tractum communi nomine *Tenſam* nuncupant) armis atque arcibus occuparit. Ea loca ante aliquot annos obtinebat *Nobunanga* Tyrannus. Hujus in ſolium a conjuratis interempti, liberis ejuſdem aut pulſis, aut occiſis, per factionem ac vim præcipuus è Ducum numero *Faxiba* ſucceſſit. Nunc autem *Taicoſama* ſive *Taico* Monarcha eſt Iaponiæ: *Iaponiæ* Vrbs primaria *Meacum*, Civitas maxima, cujus ambitus unum & viginti milliaria patuit, ſed nunc bellis inteſtinis Inſulanorum tertia parte imminuta eſt. In hac ſummus magiſtratus Iaponiæ moratur, tribus Viris conſtans.

Situs.

Cæli qualitas.

Soli fertilitas.

Animalium varietas.

Imperium majorum.

Vrbium nomina

Sunt

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [645] - 643

PUBLIC DOMAIN

Sunt præterea *Oſſacaia* Civitas illuſtris, potens, libera, omnium ut quidam autumant totius Orientis opulentiſſima. Magna hic Mercatorum undique concurrentium frequentia eſt, quorum qui mediocres facultates habent minimum poſſident xxx aureorum millia, qui maiores, incredibilem ſummam. *Bungum* ſui tractus Vrbs præcipua, ſitu oportuno. In hac Chriſtianorum magnus eſt numerus. *Cota* Civitas *Bonſio* cuidam ſacra, quem *Combodaſſi* vocant. Principes omnes in hac Vrbe ſepeliuntur: aut ſi alibi, ſaltem huc dentem unum mittunt ſepeliendum: tanta huius loci veneratio. *Fiongo* Vrbs decem & octo leucis Meaco diſtans. Hæc Nobunangæ tempore maiorem in partem devaſtata fuit. Eamque anno CIↃIↃXCVI terræmotus ſic convulſit, ut non minima eius pars ad terram alliſa fit: & paullo poſt etiam maxima pars, ut dicunt, igne conflagrarit.

Portus. Montes.

Amangaſaqui Vrbs non contemnenda leucis quivis diſiuncta a mari Sacai oppoſita. Habet etiam *Voſuquin*, *Funaium*, *Toſam* Vrbes nobiliſſimas, & alias quas brevitatis ſtudio prætereo. Portus marini hic multi, inter quos *Ochinofamanus*, in quo fere magnus navium numerus ſtat. Editi præruptique Montes, cum alii paſſim, tum II præcipua nobilitate viſuntur, quorum alter incertæ appellationis, adſidue flammas evomit: inque eius cacumine, certis Hominibus, poſtquam voti cauſa diu ſe maceraverint, ſplendida circumfuſus nube ſeſe Cacodæmon oſtendit: alter *Figenoiama* nomine ſpectatæ altitudinis eſt, adeo ut etiam ipſas nubes leucarum aliquot intervallo ſuperet. Magnifica exſtruunt Templa & Sacerdotum utriuſque ſexus ſumtuoſa Cœnobia: ſuperba etiam & viſenda Palatia. Palatii Regii ex Paullo Veneto, ſupra mentionem fecimus, cuius tectum aureis laminis fuit opertum. Superficies quoque ſuperior aularum & conclavium aureis laminis ferebatur tecta. Nec minus hodie ſunt in huiuſmodi operibus ſumtuoſi & magnifici. *Taico* ſive *Taicoſama* quem nunc hic Monarcham eſſe diximus, opere viſendo & ſtupendo moles excitavit. Hic exſtrui curavit aulam mille *Tatamis* (ſtoreæ elegantiſſimæ genus eſt) opertam cum ſuis fimbriis damaſcenis, holoſericis, aureis: quælibet autem harum ſtorearum octo palmos longa, IV lata eſt. Hæc aula è ligno maximi pretii ædificata eſt, tantoque Auro intus nitet, ut pene incredibile videatur. Ante hanc Aulam in planitie pulcherrima, iuſſit erigi Theatrum ad agendas Comœdias: utrimque vero nonnullo intervallo divulſas turres binas trium quatuorve contignationum. Multa hic prætereo brevitati ſtudens. Ligneis plerique ob crebros terræmotus, quidam tamen ab imo lapideis utuntur ædibus, elegantia & arte viſendis. Meaci III *Viri* (qui totius Regni Primores ſummum Magiſtratum conſtituunt) degunt: penes quos ſumma eſt rerum conſtituendarum poteſtas. Primus, qui *Zazo* dicitur. Pontificis inſtar, præeſt ſacris. Secundus *Voo* dignitatibus & honoribus. Tertius *Cubacama* paci & bello. In v autem ordines diviſa gens eſt: quorum primus eorum qui cum imperio ſunt, rerumque potiuntur: hoſce communi omnes nomine *Tonos* nuncupant: quamquam inter ipſos Tonos alii dein exiſtant dignitatis gradus, uti apud nos Regum, Ducum, Marchionum & Comitum. Alter ordo eorum eſt, qui gentis illius procurant ſacra, capite ac mento prorſus abraſo: Cœlibem hi profitentur vitam. Variæ ac multæ

Opera publica.

Privatæ. Ratio gubernandi.

nume-

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [646] - 644
PUBLIC DOMAIN

numerantur eorum sectæ: nec desunt qui ad Rhodiorum Equitum speciem, bellicas una cum religione res tractant. Sed communi omnes appellatione *Bonzij* appellantur. Tertius Civium & reliquæ Nobilitatis est, Sequuntur Institutores ac Sellularij: & variarum opifices rerum egregia ferme sobolis. Postremus est Agricolarum locus. Sontibus quolibet nomine, haud leviora quam exilij, aut proscriptionis, aut capitis supplicia constituta sunt. Gladio ferme trucidantur improvidi: quibusdam tamen locis comprehensos Latrones, certoque ad ignominiam vehiculi genere, per Civium ora transvectos, extra urbem cruci affigi mos est. In Dei cultu, quod potissimum Iustitiæ munus est, miserandum in modum errant. Magistris Religionis utuntur ijs quos dixi, *Bonzijs*. Inter Numina suppliciter adoranda, sunt *Amida & Xaca*. Sed habent & alia, a quibus futuræ vitæ bona expetantur; quos *Fotoquos* vocant. Alios etiam veluti minorum gentium Deos adorant; bonæ valetudinis, liberorum, pecuniæ, & eorum quæ ad corpus pertinent, largitores: hosce *Camis* appellant. *Scholæ.*
Multa hic varijs locis Gymnasia, quas Academias dicimus. *Bonziorum* Schola est in opido *Banoum*, in qua solemni ritu gradus titulusque confertur a Præfecto studiorum. Est & inter alia *Seminarium Iesuitarum Bungi* in- *Moresi.*
quo Iapones linguam Lusitanicam, Europæi Iaponicam discunt. Ipsi Iapones etiam typis ad impressionem utuntur. In universum autem, acuta, sagax, ac bene a Natura informata gens est: judicio, docilitate, memoria. Paupertas dedecori aut probro est nulli. Maledicta, furta, impiam temere jurandi consuetudinem, aleæ genus omne execrantur. Procera statura, si cui contigerit, & decoro corporis habitu gloriantur. Lenta plerisque vivacitas: firmæ vires: in sexagesimum usque annum militaris ætas extenditur. Barbam alunt modicam: in capillo varius est mos: volsella depilant, pueri sinciput, plebei ac rustici dimidium caput. Viri Nobiles totum ferme, paucis ad occipitium relictis capillis, quos attigisse quempiam, contumeliæ loco vel maximæ ducitur. Storeis, *Victus.*
culcitræ in modum tumentib. nitidisque pavimenta consternunt: In ijs & somnum, subjecto cervicib. lapide vel tigillo, & cibum capiunt genibus nixi, cruribus insidentes. Munditiarum apud eos haud minor quam apud Chinenses, cura: paxillulis item ipsi duob. inter edendum ita scienter utuntur, ut neque excidat quicquam, nec digitos extergere opus sit. Cœnationem ingrediuntur discalceati, ne catastromata calcando coinquinent. Tenuiores, ad Mare præsertim, victitant Herbis, Oryza, Pisce: divites ornant splendide atq; apparate convivium: in singula fercula, sine linteis aut mappis mutatur sua cuique convivæ mensa è Cedro Pinuve. Palmę vero altitudine. Cibi confecti in pyramidem exstruuntur Auro consperſi, cupressinis ramulis ad gratiam prominentibus. Nonnunquam etiam rostro pedibusque inauratis Aves integræ nobilibus patinis inferuntur. Vigent hic *Mercimonia.*
Lusitanorum commercia. Inveniuntur enim Margaritæ magna copia, rotundæ ac crassæ rubei coloris, item alij Lapides pretiosi, qui una cum Auro Insulam ditissimam reddunt.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [647] - 645
PUBLIC DOMAIN

Insula. Nomina. ZEILAN, vel *Ceilon* Insula Arabibus dicitur *Tenarizim* & *Ternasseri* Terra delitiarum: & Indis *Hibernarum*. Hæc Ptol. *Taprobana* Barrio & Corsalo testibus: quod idem constanter affirmat Varrerius, in suo de Ophyra Regione Opusculo. Quorum sententiæ lubens accedit Ortelius in suo Thesauro Geographico, Mercator vero noster censet *Nanigerim* (*Panigeneris* habent Græci Ptolemæi codices) esse: cui alij potius fidem habendam arbitrantur: Ego rem in medio relinquo. *Zeilan* vero Insula præstantissima *Situs.* jacet non longe a Comorino Promontorio, x gradibus ab Æquatore. Ambitus ejus CCXL Leucarum, vel ut alij dicunt CCIↃ aut IↃCC Milliarium: Longitudo Leucarum LXXVIII, seu Milliarium CCXL, vel CCL. Latitudo autem Leucarum XLIV, aut Milliarium CXL. Hæc licet sub Zona torrida, subque candenti Sydere sita, Cœlo tamen ita temperato, Aere tam salubri fruitur, ut omnes Indiæ Provincias hac parte excedat: nonnulliq; isthic Paradisum terrestrem fuisse olim arbitrentur. Mira Cœli clementia incredibilisque temperies hyeme æstateq; *Cœli temperies.* nunquam sævientibus. Ager fertilis perpetuo viret. Flores varij leguntur. Adeo ut cum Poeta de hac Insula canere liceat;

Hic ver purpureum, varios hic Flumina circum
Soli fertilitas. *Fundit humus Flores* ———

Arbores perpetuo Floribus aut Fructibus onustæ sunt, ut sunt Mala Assyria incredibili suavitate, Mala Medica, Citria optima, Aurantia, Limones, alijque fructus nobilissimi. Fert & Palmam & Aromata, Cinnamomum, Cardamomum, Caryophyllum, Piper, aliaque. Cetera Incolis cibum, potum, navigia, unica Palma subministrat. Fructum vocant *Coquen*, librum *Cayro*. Ex Arborum truncis naves compinguntur, è foliis vela, ex cortice funes, cujus tenuioribus partibus pro filo utuntur ad vela consuenda, trabesque colligandas, sine ullo clavo ferreo: ita exstructam navem onerant fructibus ejusdem arboris. Oryza tamen parce hic provenit quæ ex Regno Malabar & Caromandel copiose eo defertur. Auri, Argenti, ceterorumque Metallorum Fodinas habet, quas tamen Reges non permittunt exhauriri, eas velut thesaurorum loco in ostentationem servantes. Nonnullis causa videtur: ne quis illis Bellum inferat, cupidine Auri. Ferrum quoque, Linum & Sulphur producit. Eboris item ingentem vim. Sunt & Gemmæ hujus Insulæ plurimæ, Rubini, Hyacinthi, Saphyri, Chrysolithi, Topazij, & quos vulgo vocant *Ochi di gatta*. Ferarum omne genus *Animalium varietas.* Cervorum, Hinnulorum, Aprorum, Leporum, Cuniculorum, & similium magna copia. Elephantorum vero nusquam major frequentia & bonitas. Hos venales habent miro modo. Ad mensuram enim admetiuntur, ut Pannos, Aulæa, Telam, pretio in singulos palmos definito: ita cum magnitudine crescit æstimatio. Sunt vero hi Elephanti totius Indiæ Orientalis nobilissimi, atque a ceteris, ut verissime probatum esse memorat Hugo Linscotanus, ejusdem generis Animantibus ex alijs locis privata veneratione adorantur.

Sed

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [648] - 646
PUBLIC DOMAIN

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [649] - 647

PUBLIC DOMAIN

Sed quoniam in Elephantorum mentionem incidimus, non abs re visum de hoc Animali pauca subjicere. Elephantem vocant Arabes *Fil*, ac dentem ejus *Cenasil*, Æthiopes *Itembo*. Animal disciplinæ capax est, & natura mite & tractabile. Incessu tardum videtur, cum tamen ne vel expeditus quispiam cursus ejus incessum adæquare queat. Repertos subinde Elephantos aliquos ferunt, qui noctu cum suspiriis & lachrymis iniquam suam sortem deplorare videbantur. Vivunt annos ducentos. Magni illi dentes non nisi ex Elephantis maribus sunt: Femellæ enim breviusculos habent. Animal est mire zelotypum, atque adeo præ nimia zelotypia in furorem subinde tantum rapitur, ut & pastum & somnium fastidiat. Memorabilem historiam refert de Elephante Christophorus Acosta, quam hoc loco Iusti Lipsij V. C. verbis inseremus. *Elephanti cuidam in urbe Cochin ad horam cibus non erat oblatus. Queritur & barrit. Magister excusat, & vas æneum ejus cibarium ostendit perfluens, caussam hanc moræ esse, non posse se in pertusum vas cibum indere. Iubet igitur, si esse velit, ad Fabrum ærarium ferat reconcinnandum. Ille paret. Promuscide aufert, Fabro offert. Faber sive per negligentiam, sive ludos belluam faciens, infideliter reparat atq; obstipat. Elephas refert. Herus vitium videt, & indignatur. Inclamat illum absentem, hunc præsentem, denique redire jubet cum illo ipso vase. Facit, & Fabro querulus impingit. Ille homo suavis iterum imponere conatur, & admoto malleo claudere rimam simulat, non claudit. Nec tamen imponit. Nam ille catus lebetem resumptum ad Flumen dejert immergit, & aqua implet, periculi faciendi caussa. Videt effluere. Plenus itaque irarum ad Fabrum recurrit, intonat magna voce. Confluunt vicini, & inter eos Vicarius Regis. Faber blandis verbis demulcet belluam: vas denique sumit, & refingit probe atque ex fide. Sed ille ne tum quidem fidens, iterum ad Flumen & ad haustum: dum continueri aquam videt, vertit se ad adstantes, & ostendit, velut testes eos advocans in hoc factum: ita demum abit domum.* Hæc libuit hoc loco interserere, ut lectionis fastidium atque satietas nonnihil levaretur. Avium præterea omnis generis, Pavonum, Gallinarum, Columbarum, &c. ingens copia. Vnus hic Rex olim imperabat: is postea dolo sublatus fuit, diviso inter multos Principes Imperio. Suntque nunc Reges Insulani novem. Horum potentissimus est *Colmuchi*, cui ceteri tributum pendunt annuum: hi sunt Reges *Ianasapitan*, *Triquinamale*, *Batecolou*, *Villassem*, *Tananaca*, *Laula*, *Galle* & *Cande*. Refert Ioannes Hugo Linscotanus in suo itinerario cap. x. v Chirurgum quemdam præcipuum è Regibus è medio sustuliisse, sibique Imperium adscripsisse, pulsis insigni tyrannide ceteris. Hunc Chirurgum Regni potentem *Raia* appellari, prudentia & ingenio pollere, reique bellicæ haud rudem esse: verum neminiʼfidentem. Cingales huic, eodem referente, infesti sunt tantamque tyrannidem oderunt, pressi interim metu ad obedientiæ ministeria. Idem hostis Lusitanorum acerbissimus, eo anno qui discessum dicti Hugonis præcesserat, ex India, Arcem *Columbo* obsidione cinxerat, sed irrito conatu, auxilio a Lusitanis allato. Jn hac Insula VII sunt Urbes, quarum primaria est *Colmuchi*.

Vrbes.

Hic

Hic complures Naves Cinnamomo, Elephantibus ac Gemmis varijs onerantur. In hac Portugallenſes Arcem habent Rege permittente a ſe exſtructam. Portus eſt amplus & tutus. Habet præterea ſex Portus præcipuos, præter alios minus celebres. Inſula valde montoſa eſt, viſiturque Mons ſublimis altiſſimo Situ inter totius Indiæ cacumina. Incolis *Pico de Adam* dicitur. Credunt enim Indi firmiter iſthic Paradiſum fuiſſe, & Adamum ibidem à Deo creatum, dicuntque etiamnum hodie exſtare primi Parentis pedum impreſſa veſtigia, longitudine duos palmos excedentia. Scribit ex relatu cujuſdam Mercatoris Mahumetani Ludovicus Romanus Padritius, in faſtigio huius montis ſpecum eſſe quemdam, quo ſe recipiebant ejus Regionis omnes Incolæ in primi Parentis ſanctiſſimi memoriam: memorare enim Incolas Adamum poſt lapſum illic fletu & continentia: pœnitudine ductum culpam redemiſſe. Refert idem auctor eſſe alium Montem, vaſtiſſimæ longitudinis, ad cujus radices Pyropi reperiuntur, qui vulgo Rubini dicuntur. Cinnamomum hic naſcitur præſtantiſſimum tanta copia, ut Silvas ac Nemora hac Arbore referras habeant. Incolæ Maritimi Mahumetani magna ex parte ſunt: mediterranei Gentiles (*Cingalas* vocant) color illis albus, ſtatura procera, abdomen prominens; ventrem enim curant. Imbelles ſunt, exigui ſpiritus, & ad bellum inepti. Tormentis ſcribit idem Ludovicus, non utuntur bellicis, nec ferro: ſed eorum arma arundines ſunt: ob id perraro in prælio occumbunt. Sunt autem ingenioſiſſimi, & ex Auro, Argento, Ferro, Ebore, opera faciunt politiſſima. Bombardarum ſive Scloporum Fiſtulas inſigni arte nunc formant, velut artifici manu exaſciatas. Narrat ſæpius jam nobis memoratus Linſcotanus Archiepiſcopo Crucis imaginem oblatam, quam Artifex Ceilanus ex Ebore contecerat, longitudine unius ulnæ, tanto artificio, ut capilli, barba, & ipſa facies viventis hominis geſtum mentirentur, optima ſtaturæ menſura, Jn Europa nihil tale. Quare ab Archiepiſcopo arcæ inculſa ad Hiſpaniæ Regem miſſa fuit, digna æſtimatione inter preciofiſſima tanti Regis *Cimelia*. In Hiſtrionum artibus excellunt ijdem maxime, multaſque venuſtates corpore ac ludis exercent, totam Indiam percurrentes, magna ſpectantium admiratione. Victus eorum ex Lacte, Butyro, Caſeo, ac Oriza eſt: potum ex Palmarum ſucco colligunt. Veſtis infra umbilicum è Serico aut Goſsipio. Superiora enim non tegunt. Niſi quod caput panno ſubtili contegunt. Aures Auro ac Gemmis ornant: Zonas gerunt aureas gemmis ornatas. Ipſa Inſula commercijs valde ob Portuum frequentiam ac rerum affluentiam oportuna eſt.

Portus.

Montes.

Victus.

Veſtitus.

Atque hæc de Inſula *Ceilon* deque tertia Orbis parte *Aſia* ſufficient; ad quartam & poſtremam Orbis Terrarum partem longe maximam *Americam*, quam Iſtmus nobiliſſimus, & Septentrionalem facit & Meridionalem, pergimus.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [651] - 649
PUBLIC DOMAIN

Americæ Insulam gratam vide S. p. 19.

Regio. Situs.

HISPANIA Nova Americæ Provincia amplissima, cæteris cultior, amœnior, ac populis frequentior. Hæc magnis terrarum spatijs disjecta, a Tavasco, sive Grialvi flumine Occidentē versus excurrens, ad S Michaelis & Culiacanas usq; terras extenditur. Septentrio finitur Granata nova, alijsq; regionibus Novi Mexicani regni nomine nunc signatis. Australe littus Pacifici maris undis abluitur. Inter Æquinoctialem & Cancri Tropicum pene concluditur, ideoque dierum noctiumque exigua hic discrimina, & perpetuum pene Ver. Mensibus Iunio, Iulio, Augusto atque Septembri assiduæ pluviæ, leniumque ventorum ab

Cæli temperies.

utroque Mari commodissimi flatus, diurnos æstivosq; calores disjiciunt ac temperant, quæ vera est ratio cur istic sub Tropico æstivo commode habitetur, contra Veterum Philosophorum opinionem. Aerem ergo habet temperatum quamvis sub torrida jaceat Zona. Abundat regio ipsa Mineris opulentissimis Auri, Argenti, Ferri & Æris: mittit Cassiam Fistulam, & Fructus quosdam, quos Incolæ *Cacao* nominant Amygdalorum instar, ex

Soli fertilitas.

quibus potum valde ab eis expetitum conficiunt. Gossypio ac omnibus insuper Frugibus, Fructibusque quos in Europa habemus, affluit: Tritico, Hordeo, omne genus Leguminib. Oleribus, Lactucis, Brassicis, Raphanis, Cæpis, Porro, Petroselino, Rapis, Pastinacis, Malis insanis, Beta, Spinachio, Pisis, Fabis, Lenticulis, & similibus. Sunt & Mala aurea, Limones, Mala Citria, Persica, Armeniaca, magna copia, Crescunt hic etiam Poma & Pira, sed tantum mediocriter, Pruna rara, Ficus magna abundantia. Malorum Coroneorum mirificus proventus. Mala Granata satis multa: Cerasa hactenus non admodum feliciter provenere. Vineæ insuper sunt ferentes uvas, sed ex ijs Vinum non conficitur. Oleæ, Saccarum, Mora. Habet præterea multas alias Fruges & Fructus nobis incognitos: imprimis Granum *Maiz* dictum, Ciceri non absimile magna copia, ex quo panem conficiunt. Varia item profert Animalia, ut sunt Oves, Vaccæ, Capræ, Porci, Equi, Asini, Canes,

Animalium varietas.

Feles, aliaq; Animalia similia: istiusmodi enim omnia in India Occidentali reperiuntur. Item Leones, Tigres, Vrsi, Apri, Vulpes, aliaque fera & silvestria Animalia; item Cervi, Lepores, Cuniculi. Præter hæc sunt & quæ appellant *Sainos*, animalia instar exigui Porci, quæ umbilicum in spina dorsi habent. Eunt turmatim per silvas: & alia plurima, quæ brevitatis studio prætereo. Avium non minor est varietas, ut sunt Anseres, Anates,

Imperium majorum.

Coturnices, Gallinæ quæ nostras longe superant, & aliæ. Occupata primum fuit ab *Hispanis* hæc regio anno ɔɪɔɔɔxvɪɪɪ Duce *Ferdinando Cortesio*: cum maxima tamen suorum & Incolarum strage: cui remunerationis causa dono concessa fuit *Tecoanteper* regio novæ Hispaniæ, a Carolo V Jmp. Regnatum fuerat in urbe Mexicana omnino sub Regibus novem per annos cxxx, post ɪɔcɪx annos quam a *Chichimeicis* Mexicana terra primum occupata fuit. Horum ultimus fuit *Motezuma*, qui in quadam seditione fuit interfectus, & cum eo Mexicanorum Regum familia intercidit. Incolitur porro hæc pars ab Hispanis, qui multas in ea habent Colonias, nempe, *Compostellam*, *Colimam*, *Purificationem*, *Guadalaiaram*, *Mechoacam*, *Cacatulam*, *Mexico*, & alias.

Sunt

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [652] - 650
PUBLIC DOMAIN

Americam integram vide 5. fol. 19.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [653] - 651

PUBLIC DOMAIN

Sunt porro in hac Nova Hiſpania inſignes nonnullæ regiones, nempe nova *Galitia*, *Mechuacan*, *Mexico*, & *Guaſtecan*. *Nova Galitia* ab incolis prius *Xaliſco* vocabatur: quam primus detexit & acquiſivit *Nunus Guſmannus*, qui in ea urbes aliquot fundavit, nempe *Compoſtellam*, ubi ſedes Epiſcopalis & Conſilium Regium: *Spiritus S. Conceptionis*, *Michaelis* & *Gaudalaiaram* celeberrimam ac totius Regni Caput. Pertinet ad Novam Galitiam regio illa quæ *Culiacana* dicitur ab Vrbe huius nominis. Iacet autem inter fl. *Piaſila*, & fl. S. Sebaſtiani, qui antequam in mare ſe exoneret, a terra abſorbetur. Metropolis Vrbs eſt *Culiacan*, ubi Hiſpani fundarunt Coloniam Domus Michaelis. *Mechauchan* regio ambitum habet XL leucarum, & ex opulentioribus ac fertiliorib. eſt huius Novæ Hiſpaniæ regnis: nam in ea Maiz ter matureſcit ſingulis annis, & alij etiam Fructus. Regio hæc duas continet Vrbes principales ab Hiſpanis cultas, in quibus vigent Mercimonia, nempe *Paſcuar* & *Valadolis*, quæ eſt Epiſcopalis ſedes, præter alias minus celebres. *Mexicana regio* cęteris non tantum Novæ Hiſpaniæ præſtat, ſed univerſę etiam Americę. Nomen ſumpſit ab Vrbe *Mexico*, quę *Temiſtitan* quoque nuncupatur. Metropolis eſt Provincię Mexicanę. Hęc ſita erat in peramplę paludis medio, antequam a Corteſio occuparetur, qui eam ad ejuſdem Lacus ripam tranſtulit: eſtque nunc optime fabricata, ambitum occupans ſex milliar. Ital. cujus unam partem Hiſpani inhabitant, reliquam vero indigenæ. *Mexico* tantumdem ſonat atque fons & ſcaturigo: a primis fundatoribus ſic appellata, ob ſcaturigines fontium varias quæ hanc Vrbem circumdant. Hæc Vrbs prędipua erat ac nobiliſſima totius Indiæ, imo totius Orbis maxima, quam Ferdinandus Corteſius expugnavit anno CIↃIↃXXI. Hęc cum totius Imperij Mexicani Caput eſſet, Ædium capiebat LXX millia. Regis quidem & Nobilium Ædes erant amplæ, commode & affabre exſtructę: vulgi vero humiles & viliores. Reſident in hac Vrbe Archiepiſcopus, & Prorex, ac Tribunal ſupremum Novæ Hiſpaniæ. Eſt etiam in ea imprimendi ars & cudendi pecuniam. In Lacubus porro Mexicanis & circa eorum ripas jacent L Opida, quorum quodvis, continet plus minus XCIↃ domorum. Poſt Mexicum eſt *Teſcura* Vrbs ad ripam ejuſdem Lacus, quæ amplitudine ſua Mexicum ipſum adęquat. Eſt etiam in hac Provincia *Angelorum Civitas*, quę prius *Vacipalam*, id eſt terra Serpentum, vocabatur, quę Lanificio celebris imprimis eſt, cujus ager vallibus & planiciebus diſtinctus eſt, in quibus innumera armenta & greges aluntur, & magna Segetum ac Fructuum copia colligitur. *Guaſtecam* regio Novę Hiſpanię ad *Mare del Nort* poſita eſt. II hic Colonias Hiſpani habent, nempe *Panuco* & *D. Iacobi a Vallibus*. Poſtremo in Nova Hiſpania eſt *Tlaſcalam* Vrbs, quę poſt Mexicum ſecundum tenet locum, eſtque valde populoſa & opulenta & agro fœcundo:

Vrbes.

Lacus.

Flumina.

Montes.

Reipublicę more gubernatur, ſub poſſeſſione tamen Hiſpaniarum Regis. Sunt in Nova Hiſpania Lacus multi, magna ex parte ita ſalſi, ut ſal ex ijs conficiatur. Prędipuus is eſt, qui *Chapalicum Mare* ob immenſitatem vocatur. Eſt & Vrbis Mexicanę Lacus. Sunt & in ea Fluvij quamplurimi piſcibus abundantes, quorum aliqui etiam auriferi ſunt. Inveniuntur etiam in ijs Crocodili, quorum carnibus veſcuntur Incolę. Eſt autem regio Montibus & rupibus aſperrimis referta. In Provincia Mexicana Mons eſt flammivomus, qui *Popocampeche*

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [654] - 652
PUBLIC DOMAIN

peche incolis vocatur. Est & Mons in regione *Guastecan* in quo 11 reperiuntur Fontes, alter scilicet Picis nigræ, alter vero Picis rubræ ferventis. Est præterea hæc Provincia Silvis Nemoribusque plena: ac universa Arbores magna copia profert, maxime è quibus lintres unico ex trunco excavant & formant. Habet & Cedros tantæ magnitudinis & crassitudinis, ut ex *ijs* trabes quadrangulæ centum & viginti pedes longæ, XII vero latæ conficiantur, tanta quidem copia, ut Montes Cedris, ut apud nos Quercubus aut Pinis consitos dicas. *Opera publica.*
Opera publica me vocant. Fuerunt in hisce Indiæ partibus plurima & quidem superba & magnifica Templa idolis consecrata, ac Diaboli cultui destinata, quæ Hispani olim voce *Cu* appellarunt. Imprimis fuit in Vrbe Mexico celeberrimum Templum *Vitzilipuztli*, ambitum amplissimum habens, atque aream intus pulcherrimam. Imprimis vero res admiratione digna cura, quam Mexicani gerebant in educandis liberis, certo scientes nihil esse in tota rerum universitate, quod plus adjumenti ad rectam rerum tum privatarum tum publicarum constitutionem adfert, quam pueritiæ disciplina. Sunt Jndi rerum Mechanicarum egregij artifices, præsertim in contexendis varijs Avium plumis & Ferarum pellibus admiranda varietate: qui & laborum tam sunt patientes, ut sæpissime integro die cibum non sumant, quo speciosius concinnent & aptent, vel unicam plumã, eandem omni ex parte contemplantes, tum ad Solem, tum in umbra, ut percipiant magisne recta an inversa conveniat, erectis an deflexis crinibus. Itaque ex plumis Animal quodcunque, aut Florem aut Herbam tanta dexteritate mentiuntur, ut videantur ad vivum expressisse. Aurifabrorum prima & præcipua est conditio, & præ cæteris artificiosa: adeo quidem ut res quasvis ad vivum exprimant: valentque plurimum fusionis Artificio, adeo ut vel Herbas quasvis, tum res munitissimas fusione fingant, tam exquisite, ut a naturalibus differre non dicas. Sola Mexicana Civitas, omnem politiam & vivendi rationem totius Novæ Hispaniæ patefecit. Quæ cum esset totius Imperij Metropolis, diversæ eo confluebant ejusdem regionis gentes, negotiandi gratia. Itaque singulæ Nationes sua loca probe ordinata obtinebant ac servabant, in quibus singulis diebus quinis fora observarent, omnibus rebus venalibus optime instructa. Itaque singula opificij, & mercaturæ genera, definitum sibi locum, ac stationem certam habebant, quem nec ulli præoccupare licebat, quæ certe non exigua est politiæ species. Neque commodius aut Vrbs, aut Domus quæpiam potest gubernari, teste Xenophonte in Oeconomicis, quam rebus singulis præfinita certaque loca statuendo, quod ab Indis observabatur. *Opificia.* *Mercimonia.*

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [655] - 653
PUBLIC DOMAIN

VIRGINIA.

Insula & unde dicta.

SEquuntur in noſtra Methodo *Virginia* & *Florida*. *Virginia* quę primo loco occurrit, nomen a *Viguino* Regulo, ſecundum nonnullos, ſeu, ut mavult ille qui Franciſci Draci expeditionis anno CIↃIↃLXXXIV ad Occidentales Indias Diarium aut Commentarium edidit, ab Elizabetha Angliæ Regina nomen tulit. Incolis *Wingandacoa* dicitur. Fert autem ubertate quadam felicitateque miranda, quidquid Vitæ ex voto

Soli fertilitas.

tranſigendæ, delicijſque fruendis neceſſarium: Vinum, Oleum, Fabas incolis *Okindgere*, Piſa, quæ illis *Wickanzevvr*: Pepones & Melones, ipſis *Macocquer*; Herbas varias: Caſtaneas, Nuces Iuglandes, Fraga, alioſque Fructus nobiliſſimos; item Alumen, Picem aridam & liquidam, Terebinthinam, Ferrum, Cuprum, Sericum, Linum, Cannabim. Gemmas, aliaque plurima. Verum ante alia Frumentum, (*Pagatovvr* indigenæ vocant & Indi Occidentales *Maiz*) incredibili fœcunditate luxuriat: quod eo certe vehementius demirari licet, quod leviſſimam, tenuiſſimamque agriculturæ curam ac rationem exerceant. Agros enim leviter expurgatos, & lolijs evulſis ſarritos, cum aratrum vomeremque penitus ignorent, non tanto inductis ſulcis ſubruendi, glebas occandi, deinde poſt jacta ſemina cylindro æquandi labore fatigant Incolę, quantum noſtri ad Fruges ferendas requirunt, ſed lignea pala modice vulneratã humũ leviter invertunt, ſcrobibuſq; effoſſis grana paſtino ligneo,

Animalium varietas.

ſicut apud nos fabę ſolent, depangunt, quę terra demum ſuperfuſa condita in ſummam luxuriam prorumpunt. Animalia in nonnullis locis producit varia; Urſos, Leones, Lupos, Cuniculos, & quæ Incolæ vocant *Saquenuckot*, *Maquowoc*, & *Squirels*. Aves prętera cum alias, tum Gallos & Gallinas Indicas, Columbas, Perdices, Grues,

Opida.

Cygnos, Anſeres, Pſitacos, Falcones, & Accipitres. Opida hic exigua, decem aut duodecim Ædium capacia: defixis humi palis, anguſto aditu in orbem ædificant, Templo, Principis Procerumq; manſionibus, & area, ſeu foro rerum vænalium, domibuſque Incolarum, circumquaque in circuitu diſtinctis affabreque collocatis. Civitates circa littus ſunt hæ: *Pyshokonnok*, mulierum civitas, *Chipanum*, *Weopomiok*, *Muſcamunge*, & *Mattaquen*, *Oanoke*, Anglis dicta cæca civitas, *Pemeoke*, *Shycoake*, civitas ampla, *Chowanoake*, *Sequotam* & aliæ.

Flumina.

Flumina quibus rigatur ſunt *Occam*, *Cipo*, *Nomopano*, *Neus*, & alia. Quatuor menſibus anni, Februario, Martio, Aprili, & Majo, copioſa hic Accipenſerum captura: atque etiam ijſdem menſibus Alecum. Sunt & Troctæ ſaporis jucundiſſimi, optimi nutrimenti: Raiæ, Mugiles, Paſſeres, ac multa alia genera Piſcium. Silvas etiam

Silvæ.

habet & Nemora frequentia, Cuniculis, Leporibus, atque Avibus referta. Silvæ non ſunt quales in Bohemia, Moſcovia aut Hyrcania nudę gignentium & ſteriles: ſed celſiſſimis atq; optimis quæ in toto Orbe reperiantur.

Cedris

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [657] - 655

PUBLIC DOMAIN

Cedris consitæ, Pinis, Cypressis, Lentiscis, aut Arboribus quæ Mastichen generant, ac multis alijs Arboribus odoriferis. Incolæ mediocri statura, æqui bonique tenaces, justitiam exercent, Animæ immortalitatem sentiunt, sed saltationibus assiduis, intempestiviseque comportationibus ad instar aliorum Americanorum, intemperanter indulgent, a carnibus tamen humanis abstinent. Assiduis venationibus Feras insectantur. Arma sunt Arcus & Sagittæ. Credunt multos esse Deos, quos nuncupant *Mantoac*, sed variorum generum & graduum, atque unicum duntaxat præcipuum ac magnum Deum, qui fuit ante omnia secula. Qui, ut affirmant, cum Mundum condere decrevisset, primum alios Deos ordinis præcipui condidit, quibus tamquam adjutoribus & instrumentis, tum in creatione, tum in gubernatione Mundi uteretur: Tum Solem, Lunam, & Stellas, tanquam minorum gentium Deos, atque instrumenta alterius ordinis magis præcipui. Primum (aiunt) Aquæ creatæ sunt, ex quibus opera Deorum omnis creaturarum varietas visibilium atque invisibilium exstitit. Ad genus humanum quod attinet, mulierem primum conditam esse aiunt, quę opera & adminiculo cujusdam Deorum, concepit ac liberos peperit: atque in hunc modum genus humanum ortum esse asserunt. Sed de Moribus & natura indigenarum, deque alijs Virginiæ commoditatibus aut mirabilibus plura ex descriptione Ioannis VVytz, & relatione Thomæ Harioti Ralegi domestici, per Theodorum Brium singulari libro descripta, & æneis formis incisa circumferuntur.

Mores.

Florida.

Regio & unde dicta.

FLORIDA (ut obiter etymon ejus exquiram) appellationem habet, quod ipsa Dominica Palmarum reperta sit, quam Hispani suo Idiomate *Pascua de Flores* vocant. Inditum ei hoc nomen a Ioanne Pontio Legionensi. Alij inter quos Thevetus, alio referunt nominis originem, nempe quod tota viridis floridaque sit, stratis etiam undis herbis viridantibus: sed penes authorem sit hujus rationis fides, cum nusquam ab alijs consonantia tradantur. Ab Incolis *Jaquasa* dicebatur. Circumscribitur hæc Provincia latissimis finibus, ab Ortu Bahamam & Leucayas Insulas habet, in Occidente Mexicanæ Provinciæ terminos attingit, a Meridie Cubam & Jucatanas terras respicit, excurrens in modum Isthmi ad centum passuum millia, quaque angustissima est, triginta milliarium Latitudinem occupat. In Septentrione supra Floridam sunt Canada, Virginia, Avanares, & Nova Francia. Regio satis amœna est, & omnium Fructuum fertilis, Magna Incolis annonæ cura: Maizium Martio & Iunio serunt, tertio dehinc mense maturum colligunt ac in publica horrea recondunt, mox singulis pro cujusque necessitate & dignitate distribuunt. Alijs præterea & quidem varijs Fructibus beata, Moris, Cerasis, Castaneis, Uvis, Mespilis, Prunis speciosis quidem aspectu, sed insciti saporis. Sunt & Radices ipsis *Harle* dicta, ex quibus in annonæ penuria panem conficiunt. Animalia producit varia, Cervos, Hinnulos, Capras, Vrsos, Leopardos, Lupos, Canes Sylvestres, Lepores, Cuniculos. Nec desunt volatilia, Pavones, Perdices, Psitaci, Columbæ, Palumbi, Turtures, Merulæ, Cornices, atque alia.

Sieus.

Soli fertilitas.

Animalium varietas.

Sunt

Sunt & varia genera Serpentium, atque Animal quoddam Leoni Aphricano haud abſimile. Habet denique peregrinum quoddam Vulpi perſimile, ſub ventre loculo quodam ſeu ſacco munitum, qui & aperitur & claditur, ut fœtus editos excipiat, cumque ijs pericula effugiat. Manſit hæc Provincia poſtquam a Joanne Pontio detecta eſſet ad tempus intacta, nemine ſibi illam depoſcente, propter Jncolarum ferociam. Procedente deinde tempore, Ferdinandus Sortus, Præfecturam hanc a Carolo Imperatore obtinuit, multiſque veteranis militibus ſcriptis, Floridam adnavigavit, anno milleſimo quarto ſupra milleſimum quingenteſimum, ſed aurarijs nimium inveſtigandis intentus, nulla cura urbis deducendæ condendæque, dum per Provinciam vagatur, non inventis quas crediderat Auri ſecturis, mœrore confectus interijt, milites ſocijque paſſim a Barbaris cæſi & diſcerpti ſunt. Succedentibus temporibus, Galli, tempore Caroli noni, duce Ioanne Ribaldo, Floridam verſus enavigarunt, improſpere hac illis cedente navigatione. Alteram æque infauſtam navigationem Duce Landoniero ſuſceperunt Galli anno ɔɔɔɔ ɔlxii extructa Arce Carolina, quæ brevi ab Hiſpanis occupata fuit. Biennio poſt Dominicus Gourgueſius comparata claſſe trium navium, cum centum quinquaginta militibus, & lxxx nautis ultus Gallorum manes, Carolinam Arcem recepit, evertit ac ſolo æquavit. Sed in reditu cum a Rege ſuo hoc factum iniquo animo accipi intelligeret, quievit, neque ulla amplius Gallorum in Floridam expeditio memoratur, manſitque Hiſpanis vacua harum terrarum poſſeſſio. Provinciæ celebriores Terræ Floridæ ab Hiſpanis repertæ, ſunt *Panuca* Regio, in finibus Hiſpaniæ Novæ ſita, cujus Incolæ belliſi admodum, & in bello crudeles: captivos Idolis immolant & comedunt. Viri barbas ſibi evellunt, ut ſpecioſiores appareant, nares & aures perforatas habent, necante xl ætatis annum matrimonio junguntur. Hinc *Avanares* regio, & *Albardaoſia* Prouincia, quarum Incolæ ſunt verſutiſſimi, moribuſque a reliquis Indiæ populis differunt. Eſt quoque in Florida *Ioguazia* Regio, cujus Incolæ adeo curſu valent, ut Cervos ſuperent & capiant, curruntque diem integrum nec fatigantur. Sunt & aliæ regiones & Provinciæ terræ Floridæ, ut *Apalchia*, *Authia*, *Somovia*, & aliæ. Regio in univerſum plurimis rivis fluminibuſque irrigua, eoque humidior: & in Montibus *Apalchicis* ingentes Rivi oriuntur Auri Argentique arenas provolventes, quas Incolæ ripis per foſſas diductis, colligunt, & ſecundo flumine ad Maris littora venales deferunt. Inter Flumina præcipua ſunt *Ponto Real* dictum, quod ſonat Portum Regium. Oſtium fluvij tria milliaria complectitur, haberque duo promontoria, quorum alterum Occidentem, alterum Septentrionē ſpectat: item *Rio ſecco*, *Fl. Magnus*, aut *Grandis*, *Garumna*, *Charenta*, *Ligeris*, *Axona*, *Sequana*, *Ay*, *Serravahi*, *Maius*, & alia. Regio plana eſt, ac paucos habet Montes, in quibus *Apalchici* præcipui. Circa fluvium Portum Regium multæ ſunt Silvæ Quercubus & Cedris conſitæ, in quibus Cervi plurimi ac Feræ, etiam multi Pavones Indici reperiebantur. Incolæ Ingenio vafro ſunt ac ſubdolo, ad bellum & vindictam proni.

Imperium.

Flumina.

Montes.
Silvæ.
Mores.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [659] - 657
PUBLIC DOMAIN

CUBA.

Regio.

Situs.

Cœli qualitas.

Soli fertilitas.

Animalium varietas.

Flumina.

Montes.

Mores.

SVCCEPIMVS nunc Inſulæ, *Cuba*, *Hiſpaniola*, *Iamaica*, *S. Ioannis*, *Margarita*, in noſtra Methodo explicandæ. *Cuba* Inſula ſic ab Incolis dicta, etiam *Fernandina & Ioanna* ab Hiſpanis vocata: item *Alpha & O*, ſi Petro Martyri credimus. Ea ad Occidentem Mari ſecernitur a Lucatana, ad Ortum Freto ab Hiſpaniola, ad Auſtrum eſt Jamaica. Ejus Longitudo ab Ortu in Occaſum extenditur ad ccc milliar. aut potius leucas Hiſpanicas: xv, & alicubi xx habet in Latitudine. Eam mediam ſecat Tropicus Cancri. Qui Cubam videre, Salicis folio aſſimilant, eo quod longior quam lata ſit. Regio eſt admodum temperata, quibuſdam tamen temporibus frigidior: eſtque fertiliſſima Auri ſed non puri, & optimi Æris ditiſſima. Magnam profert Rubiæ tinctorum copiam. Saccari item ingentem vim: Frumenta, Fruges ac Fructus varios, atque Herbas. Gignit inſuper Caſſiam fiſtulam, Zingiber, Maſtichen, Lignum Aloes, & Cinnamomum. Serpentes, quorum hic ingentium copia, in delitijs fuiſſe memorantur. Nemora Porcos & Boves maxima abundantia nutriunt. Sex Vrbibus habitatur, quarum præcipuæ S. *Iacobi & Havana*: illa exſtructa a Iacobo Velaſco, ſedes eſt Epiſcopalis: Hæc totius Inſulæ Emporium & Navale: ad hanc ſolet Claſſis Regia tamdiu ſubſiſtere, donec & anni tempus, & venti commodam navigationem trajectumque in Hiſpaniam polliceantur. Nunc in ea triremes aliquot ſunt quæ oram omnem contra hoſtes tueantur. Multos habet hæc Inſula auriferos fl. quorum aquæ dulces & potui aptæ ſunt. Dulcia & ſalſa Stagna frequentia, unde hic quoque Salis copia. Regio aſpera, excelſa & montoſa. Monteſque affatim Auri præbent ſecturis generoſis. Eſtque in eadem Inſula non procul a Mari mons, è quo Bitumen fluit aptum navibus ſtipandis. Aliam rem admiratione dignam in hac Inſula deſcribit Gonzalus Ovetanus: Vallem quandam inter duos Montes ad duo aut tria milliaria Hiſpanica deductam, (Campum Lapideum veteres, uti in Narbonenſi Gallia hunc vocaſſent) quæ Lapideos Globos producit tanto numero, ut quis multas inde naves onerare poſſit, atque a Natura adeo ad ſphæricam formam rotundos factos, ut nihil circino poſſit ab Artifice fieri rotundius. Ipſa gens naturæ benignitate contenta, neq; meum neque tuum, aut exitialem pecuniam noverat, ſed omnia in communi poſſidebat, ſicuti Solem & Aquam natura ex æquo omnibus largitur: apertis itaque vivebant hortis, & ſine Legibus ſuapte natura rectum colebant. Nudi fere incedebant, raro tuniculis quibuſdam bombycinis induti. In Nuptijs mirum ritum obſervabant: Sponſus enim prima nocte cum Sponſa non concumbebat, ſed ſi Dominus eſſet, Domini vicem ejus ſupplebant; ſi Mercator, Mercatores: ſi denique Ruſticus, Domini vel Mercatores.

Ob

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [661] - 659 PUBLIC DOMAIN

Ob leviſſimam cauſam Viri uxores repudiabant. Sed mulieres ob nullam viros dimittere poterant. Viri admodum libidinoſi erant & obſcœni. Hiſpani quidem populi frequentia excultam invenerunt, ac nunc pene a ſolis habitatur Hiſpanis, quod indigenæ partim fame, & laboribus, partim lue venerea interierint, ac potiſſimam Incolarum partem in Hiſpaniam Novam, poſtquam a Corteſio ſubjugata eſſe traduxerint, ut jam vix Indorum ullus, aut ullæ ipſorum reliquiæ ſuperſint.

Hiſpaniola.

Regio. Nomina. Situs,

HANC Inſulam Incolæ *Hayti & Quiſqueia* quondam vocaverunt, *Cipangi* quoque nomen poſtea tulit. Hiſpani a ſe *Spaniolam* ſive *Hiſpaniolam* & a *Dominico S. Domingo*, ſive *Dominici* Inſulam: cujus etiam honori urbem exſtruxerunt, quæ omnium eſt præcipua. Hujus Inſulæ ambitus CIↃCCCC milliarium, ſeu CCCL leucarum. Longitudo Ↄ milliar. Latitudo pro Sinuum & Promontoriorum ratione varia. Hanc P. Martyr reliquarum omnium Inſularum genitricem vocat. Medium Inſulæ ab Æquatore diſtat gradibus pene xxx. Verſus Boream forma oblonga eſt, panditur enim ab Ortu in Occaſum.

Cœli temperies. Soli fertilitas.

Aere fruitur temperato, unde Arbores ut plurimum perpetuo virent: eſtque præ cæteris omnibus amœna & fertilis. Sacchari cannas aiunt hic altiores craſſioreſque eſſe, quam uſquam alibi. Fertilitatis indicium hoc eſt, quod Triticum ſatum centuplum reddat. Valentiæ in Hiſpania ex unica canna vix ſeptem phialæ implentur: in Hiſpaniola viginti, ſæpe etiam triginta. Gignit præterea hæc regio Caſſiam fiſtulam, Zinziber, Maſtichen, Lignum Aloes, & Cinnamomum: Salis etiam uberem proventum habet.

Animalium varietas.

Auri & Argenti Fodinæ ſunt divites: eſt & aliorum foſſilium non parva quantitas, præcipue vero coloris cærulei. Ante Hiſpanorum adventum tria tantum hic erant Quadrupedum genera, nunc importatis aliunde animantibus ita repleta eſt, ut ex ea pellium & coriorum magna vis quotannis in Hiſpaniam exportetur.

Vrbium nomina Flumina. Lacus.

Vrbes hujus Inſulæ multæ ſunt: præcipua eſt *S. Dominici* ad oſtium fl. *Ozama*, ſede Epiſcopi & Vicarij Regij inclyta. Sunt & Vrbes minores, *S. Ioannis*, *Meguma*, *Portus Platæ*, *Portus Regius*, *Canana*, *Xaragua*, alieq;. Sunt etiam in hac Jnſula Fluvij complures, Lacus ac Fontes admodum piſcoſi. Præcipuam tamen & amœnitatem & commoditatem Incolis præſtant IV ingentia flumina, quæ in ipſo Inſulæ umbilico, delapſa ex altiſſimorum montium jugis, in diverſiſſimas Mundi partes abeunt: *Iuna* ad Orientem, ad Occidentem decurrit *Attibunicus*, *Iacchus* Septentrionalibus, *Naibus* Meridionalibus aquis miſcetur, ſicut quadripartito Jnſula dividatur. Eſt præterea in Bainoa ingens Lacus, Indi *Haguigabon*, noſtri Mare Caſpium vocant, is infinitis undique fluviis auctus, nuſquam tamen excurrit aut exoneratur, ſed cuniculo abſorbetur: haud vanis conjecturis creditur rupes haſce ſpongioſas, per ſubterraneos meatus Maris aquam recipere, quod ibidem multitudo marinorum Piſcium inveniatur, & aqua maris ſalſugine infecta tota muriatica ſit. Alij inſuper quantumvis minores in hac inſula ſunt ſalſi Lacus. Ultra ſupradictos Lacus, ingens etiam Fluvius in Mare ſalſus decurrit, quantumvis dulcis aquæ infinitis rivulis fontibuſque auctus.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [662] - 660
PUBLIC DOMAIN

IAMAICA, quam nunc *S. Jacobi* Insulam nuncupant, ad Orientem Hispaniolæ, xxv ab ea Leucarum intervallo discreta, xv i gradib. ab Æquinoctiali limite distat. Ad Septentrionem Cubæ vicina est. Qua Meridies S. Bernardi insulas, & Carthagenam respicit: qua Occidens Iucatanas Terras seu Fonduram. Ambitus ejus ioc milliarium, Regio grata Aeris salubritate & temperie gaudet: atque ita fertilis est, ut soli fœcunditate cum quavis alia certare possit. Habet Auri Metalla: Saccari & Gossypii magnum proventum. Nec non Animalium diversorum copiam. Frequens olim cultoribus erat, nunc incolis aut ferro aut mortalitate absumtis, rarius culta, duabus tantum Civitatibus habitatur: quarum primaria *Sevilla* sive *Hispalis*, in qua Ecclesia principalis cum Abbatia, ubi Primatum gessit *Petrus Martyr* Anglerius Mediolanensis, Vir in tractandis rebus Indicis diligens. Altera *Oristan*. Fluvij hic multi & Lacus piscosi. Gens, Lege, Ritu, Moribusq; in nullo ab Hispaniolensibus Cubensibusque discrepat, tantum ferociores fuisse memorantur.

Insula.
Situs.
Cæli temperies.
Soli fertilitas.
Animalium varietas.
Vrbes.
Flumina.
Lacus.
Mores.

Insula Sancti Ioannis. Porto Rico

INSULA *S. Joannis*, vulgo a Portu divite cognominata, prius *Borichena* vel *Borica* dicta, habet ab Ortu Insulam S. Crucis, Insulasque exiguas plures. Ab Occidente & Borea Insulæ S. Dominici: a Meridie Promontorium Pariæ, a quo cxxxvi milliar. abest. Insula in longitudine porrigitur ad l pene mill. in latum patet xii aut xvii: maxima latitudo xviii pene mill. Germanica complectitur. Affluit Frugibus, Fructibus, Animalibus ac Auro. Dividitur autem hæc Insula in duas partes, nempe Borealem & Australem. Borealis quidem Auro abundat plurimo: Australis Frugum, Fructuum, Aviumque feraciissima. Est nunc in ea urbs præcipua *S. Joannis* optimo gaudens Portu. Fluvij hic sunt aliquot, inter quos *Cairabonus* fluviorum maximus, ad Septentrionem decurrit, cumque omnes aureis glareis areniisque fluant; Septentrionale tamen latus, uti supra quoq; a nobis dictum est, generosioribus Fodinis commendatur. Meridiana pars portuosior, frugibusque beatior, Maizium cæteraque necessaria vitæ producit.

Insula.
Nomina.
Situs.
Soli fertilitas.
Vrbs S. Joannis.
Flumina.

Margarita.

MARGARITAE Insula vel *Margaritarum*, alio nomine *Cubagua* dicitur, x millia in circuitu patet, decem gradibus & dimidio ab Æquinoctiali linea distans: omni sui parte plana, sterilis: nuda arboribus, aquæ expers. Itaque tanta plerumque humoris inopia est, quum propter contrarios ventos nihil è Cumana subvehatur, ut sæpenumero cadus Vini pari aquæ cado permutetur. Cuniculis, Sale & Piscibus abundat. Imprimis vero Vnionum copia nobilis est. Incolæ colore fusco sunt, raro capillitio. & velut imberbes, feri, crudeles. Vescuntur Ostreis è quibus Margaritæ sumuntur.

Insula.
Situs.
Soli qualitas.
Mores.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [663] - 661
PUBLIC DOMAIN

Regio. SEquitur *America Meridionalis* ſive *Peruana*, inter quam & Hiſpaniam Novam terræ ſpatium ad latitudinem decem & octo milliarium intereſt. Propter quam regio Peruana Inſula eſſe deſinit: diciturque *Provincia Dariena*, mutuato nomine a magno fluvio *Dariene*. Porro *America* omnis *Meridionalis* pyramidalem formam habet; cuius baſis prope Iſthmum eſt, Boream verſus: vertex ſive cuneus ſenſim extenuatus ad Magellanicum Fretum verſus Polum Antarcticum deſinit in acumen, gradibus pene LIII diſſidens ab Æquatore. Ad Ortum alluitur Mari quod vocant *del Nort*: ad Occaſum Mari *del Sur* ſive Pacifico. Regionem omnem a Borea in Auſtrum montes ſecant. Ambitus eſt ſedecim millium milliar. Partes ejus multæ: ſed

Caſtella aurea. præcipuæ hæ quinque: *Caſtella aurea*, *Popaiana*, *Peruvia*, *Chile*, & *Braſilia*. *Caſtella aurea Caſtiglia del oro* nomen

Vnde dicta. accepit ab Auri maxima quo abundat copia. Iuxta Iſthmum ſita eſt, quo pars Auſtralis Boreali connectitur.

Situs. Latitudo Iſthmi eſt LXXII milliar. Eſt autem hæc terræ pars male habitata, ac parum culta ob inclementiam

Cœli & Soli qualitas. Cœli, ac ſtagnantes aquas. Eſtque earum rerum quæ ad annonam ſpectant minime ferax, tametſi bis terve in anno colligant ſuum *Maiz*.

Vrbes. Vrbes duæ ſunt, *Nombre de Dios* ad Mare del Nort, & *Panama* ad Mare del Sur.

Flumina. Fluvios habet auriferos, & mineralia, unde facilitate propemodum incredibili, Auri vis ingens extrahitur.

Popaiana Regio. *Popaiana* regio incipit a parte Septentrionis ad urbem Antiochiam, deſinitque ab Auſtrali parte ad urbem Quito. Itaq; a Septentrione terminatur ad fines Caſtellæ aureæ, a qua ſeparatur in urbe Antiochia. A Meridie vero Peruanæ Regioni vicina eſt, indeque disjungitur urbe Quito; ab Ortu diſtinguitur regno novæ Granatæ

Situs. Tranſandeno, & Peruana regione, quæ inde incipit, Orientem verſus. Ex parte Occidentis jungitur mari Auſtrali. Regio hæc montibus excelſis, horridis & admirandis prædita eſt.

Peruvia. PERUVIA Regio totius Novi Orbis nobiliſſima, tota fere intra Æquatorem & Tropicum Capricorni clauditur.

Vnde dicta. Nomen accepit a Portu & Flumine cognomine. Suntque fines ejus a Septentrione Nova

Situs. Granata, Caſtella aurea & Peru Fluvius ac Portus: ab Occaſu eſt Oceanus ſeu *Mar del Zur*: a Meridie Chili Provincia: & ab Ortu Montes; occupatque Longitudine ſua mille & octingentas leucas. Hæc autem dividitur hodie in tres partes juxta regionis ſitum: in planitiem: in *Sieras* ſeu Montes: & in *Andes* ſeu Vltramontanam. Planities Peruviæ juxta maritimam oram expanditur milliaribus propemodum CIↃIↃ Ital. Ejus la-

Soli qualitas. titudo major ad LX accedit. Eſt autem hæc pars arenoſa, ſolitudinibus frequentibus deformis, ac majori ex parte ſterilis. Sunt tamen in ea agri permulti circa Fluminum ripas viriditate ac fœcunditate læti, fluviorũ utili perfuſu ac inundatione irrigati: unde Goſſypiũ varij coloris, & omne Frumenti genus copioſe reddunt. Montana regio longo extenditur tractu a Septentrione ad Meridiem mille circiter leucis, & aliquib. in locis minus.

Sunt

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [664] - 662
PUBLIC DOMAIN

MAR DEL NORT
AFRICÆ PARS
GUIANA
Caribana
Eupana lacus
BRASIL
Moxos
PARANA
Acuña
MARE PACIFICUM
AMERICA MERIDIONALIS
Milliar Germanica
Tierra del Fuogo
TERRA AUSTRALIS
Paria
Arwacas
Chachapoyas
Lansca
Arica
Cumana
Arequipa
Potosi
Villa de la Plata
Paraguate
Assumption
S Francisco
Cananea
Mar Pion
Rio de la Plata id est argenteus flu
Parayba
Pernambuco
Olinda
Catharina
I de la Trinidad
I de Ascension
I de Guariba
Scis Ilhaos
C de Arca
C Blanco
P de S Maria
Costa das Arenas Blanco
Porto Desir
P da Cruz
I de Acencam
C de las Vergines
C Primera
C de 3 montes
C de S Iago
C de la Victoria
Braco
Patagones
CHICA
Baldivia
Gavi
Vincente
Cuntero
Araia
Corasipo
Coquimbo
Chilca
Cosina
Chincha
Cuenca
Tumbes
Quito
Pastoana
Popa
Maracapana
Fabago
I de Trinidad
I de Roncequa
Morequito
Manoa
R Vnico
C de la Conde
C de Nord
Cumanamini
Caribana
Aiaveri
Itapoan
Picora
Mayaco
Chuquisaca
Tucuman
Calchaqui
Calabosa
Guaranies
Tapuyas
Chiquitos
Xarayes
Itatines
Carcarana
Chiriguanas
Guaranies
Tupinambas
Tapuyas
Aceoya
Nacoricuri
Comechingones
Diaguitas
Omaguacas

Sunt vero hi Montes admodum frigori obnoxij, in eisque frequenter nives cadunt; nec arbores ut plurimum proferunt, unde Incolæ ignem ex terra quadam ad hoc apta fovent. *Andes* sunt etiam Montes, sed continua serie producti absque vallibus. Hi etiam a Septentrione in Meridiem porriguntur, & inter hos & alteros Montes *Collao* Provincia clauditur, quæ sane ut plurimum Montibus referta est, ac frigori subjecta, sed tamen valde populosa. Montana Regio, Lævino Appollonio teste, Maritimæ Regioni hominum cultu, Vrbium frequentia, & Soli Aerisque beatitudine longe præstat, ac peculiari idcirco Regum Sede, Procerumq; habitaculo excoli consuevit. Terra præter *Chamacerasia*, & alia id genus mora dumetis assueta, lactucas, brassicas, raphanos magna proceritate luxuriantes, & tenuium etiam mensis vulgares, amaracum & similes herbas profert: & reliqua porro omnia, quæ postea Hispanis serentibus accepit, uberrima referendi benignitate reddit. Verum ante alia Frumentum tanta fœcunditate luxuriat, ut si vere proditur, uno ex sativo Frumenti sextario, quinquaginta aut centum, ducenti interdum progignantur, quod eo certe vehementius demirari licet, quod leviſſimam tenuiſſimamque agriculturæ curam ac rationem exerceant. Auri Argentique ditissima inter omnes totius Orbis regiones non immerito Peruvia censetur. Continet autem Peruvia Provincia intra suos limites plurimas Vrbes ac Civitates, quarum præstantiores ac celebriores sunt: *Portus Vetus*, *Michaelia*, *Trugillum*, *Regium*, seu *Lima*, *Arequipa*, *Quito*, *Cusco*, *Argyropolis*, & *Potosium*. Quarum quinque priores ab Hispanis primum situs commoditate, & mercaturæ oportunitate allectis occupatæ sunt, & ædificijs more Europæo exornatæ. De moribus autem Peruvinorum in universum Lævinus Apollonius sic scribit: Vniversi tribus potissimum gentibus distinguuntur, quarum singulæ plures sub se populos nominum rursus varietate differentes continent. Hæ gentes dissimilitudine gaudent, & diversis linguis sunt discretæ: frequenter etiam Limites excedentes inter se bella gerere, & ferro injurias vindicare discordes solebant, priusquam in unius *Gynacanæ* ditionem ad Æquatorem usque Provincia cessit. Fœminis lanea vestis est ad talos usque propendens: Mares Induſiolum ad suras usque, & huic superjectum palliolum gestant. Quanquam vero idem fere tota regione corporibus vestimenti sit genus, capitum tamen habitus mirifice variant, cum singuli pro usitato patriæ more fasciolas tornatiles, multi simplices, plurimi versicolores gerant. nec fere sint quiquam, qui eo in capitum ornatu secundum patrium usum ab alteris non vehementer discrepent. Admirabili vero omnes Natura indolis simplicitate imbuit: adhuc vetustæ ruditatis hæres, qua ridiculas nobiscum negotiationes exercent: vix inexhaustas suas Auri atque Argenti Gazas norunt, atq; informibus eorum massis tantum utuntur, quanquam Aureorum atque Argenteorum emblematum non minore quam nos delectatione capiantur.

Vrbes.

Mores.

Vestitus.

Chili.
Situs.

Chili Regnum ultra Tropicum Capricorni situm est inter Peruviam & Patagonum Regionem, quarum hæc Meridiem, illa Boream spectat: ad Occasum habet Mare Pacificum, longo tractu. Nomen habet a frigore

gore: quod interdum his locis tam vehemens eſt, ut Equos cum ſeſſoribus penitus conſtringat, & Marmoris inſtar induret. Pluvias, Fulmina, & totius anni mutationem ſentit diſtinctis intervallis, haud aliter atque Europa: niſi quod illic æſtas eſt quum nobis eſt hyems, mutatis rerum vicibus. Regio omnis partim maritima eſt, partim montana: quæ pars Mari vicinior eſt, ea magis calet. Terra natura ſua fertilis, omniumque ad vitam neceſſariorum abundantiſſima, Melle, Verzinoque ſive tinctorio ligno abundat. Gignit comprimis Piper longum: profert & laudatiſſimum Vinum comportatis eo ex Hiſpania palmitibus. Auri obriſi hic quoque ingens proventus. Fructus qui ex Hiſpania allati hic ſeruntur, facile creſcunt. Magna hic Pecudum & Struthionum frequentia. Metropolis eſt Civitas *S. Iacobi*. Colonia Hiſpanorum, quam illuc noſtra memoria duxerunt. Maritima multis fluminibus irrigantur, quæ colliquefactis diurno calore nivibus dilapſa ſummis Montium jugis, in Pacificum aut Magellanicum Æquor feruntur: ſed plerique ob indomitum frigus noctu concreſcunt, interdiu vero decurrunt ſoluto gelu. Montes hujus Regionis cæteris ita præcellunt, ut in univerſo Indiarum tractu ſimiles non reperiantur.

Soli qualitas.
Soli fertilitas.
Vrbs S. Iacobi.
Flumina.
Montes.

Supereſt Terra Orientalior *Braſilia*, a Verzino, ſive coccinei Ligni illic enaſcentis copia ſic dicta. Inter duos fluvios ſita eſt, *Maragnon*, & *Della Plata*. Ea ſic a Maffeio deſcribitur. *Braſilia* duobus ab Æquatore gradibus partibuſve, ad gradus quinque & quadraginta in Auſtrum excurrens, trigoni oblongi ſpeciem refert, cujus balis in Æquatorem & Septentriones obverſa, ab Oriente in Occidentem recta protenditur. Angulus extremus ignotas ad Meridiem Regiones attingit. Latus in Orientem ſpectans, interpoſito Oceano Heſperijs Æthiopibus objacet. Alterum Latus a Provincia Peruana diſterminant juga Montium adeo celſa, ut ipſos avium volatus fatigare dicantur, uno duntaxat, quod adhuc exploratum ſit, eoque difficillimo tranſitu. Regio tota imprimis amœna eſt, Cœli admodum jucunda ſalubriſque temperies: lenium quippe a pelago ventorum commodiſſimi flatus matutinos vapores ac nebulas tempeſtive diſjiciunt, ſoleſque puriſſimos ac nitidiſſimos reddunt. Terra partim in planiciem ſoluta, partim in colles clementer aſſurgens, felix præpinguibus glebis, & riguo ſolo, ſemperque vernante, credita ſemina multiplici reddit fœnore, & Sacchari præſertim eſt ferax. Quadrupedia hic plurima, ſed ferme ſylveſtria, partim nota nobis, partim ignota: Aveſque coloris eximij. Multæ hic Portugallenſium Coloniæ, in quibus complura ſunt ab ipſis ad Saccarum excoquendum conſtructa Ædificia, nempe *Pernambicum*, *Caput S. Auguſtini*, *Portus omnium Sanctorum*, ubi Epiſcopalis & Præſidis totius Provinciæ Sedes. Scatet ea tota ferme plaga Fontibus ac Sylvis & amnibus inclytis: è quibus (ut reliquos taceam) is quem *Argenteum* vocant, leucarum quadraginta Oſtio in Oceanum fertur, adeo violentus, ut inde Nautæ dulces hauriant latices, priuſquam tellurem ex alto conſpiciant. Nullos omnino Braſiliani colunt Deos, Orientem tamen Solem venerantur, & Animarum immortalitatem credunt.

Braſilia.
Situs.
Cœli temperies.
Soli fertilitas.
Animalium varietas.
Inſula.
Mores.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [667] - 665
PUBLIC DOMAIN

Fretum Magellanicum unde dictum.

ET hæc de *America Meridionali*: reſtat paucis explicandum *Fretum Magellanicum*, vulgo *Eſtrecho de Magellanes*. Nomen ei a *Magellano*, cui hujus Freti inventio debetur. Cuius conſilium de Inſulis Moluccis inveniendis navigatione Occaſum verſus inſtituta, alias diximus. Is XXI V Auguſti quum primum Maris procellæ miteſcere inciperent ſolvit ex Sinu D. Juliani, in quo aliquamdiu hæſerat non tam fluctuum, ventorum atq; hyemis, quam diſſidiorum inteſtinorum inter Caſtellanos & Portugallenſes tempeſtatibus exagitatus. Poſtquam aliquot dies Auſtrum verſus navigaſſet, ventum eſt ad Promontorium S. Crucis. Hic una nauis ad littus eliſa eſt, ſalvis tamen vectoribus, armamentis & mercibus. Inde cum obſervaret littora ab Auſtro in Orientem paullatim deflectere, ſpes facta eſt Freti conſequendi. Itaque XXVI Novembris fauces quædam detectæ ſunt, quas cum quatuor navibus reliquis ingreſſus eſt *Magellanus*. Hic in Sinu quodam operiri placuit, & naves tres præmittere quæ viam tentarent, referrentque ſiquid viſum a ſe obſervatumque eſſet. Harum una quæ Fratrem Magellani *Alvarum Meſchitam* vehebat, elapſa Oceanum repetijt, & directo in Septentrionem curſu in Æthiopiam, inde in Hiſpaniam delata, octavo menſe poſt ſocios deſertos, *Alvarum* captivum Imperatori Carolo Caſtellæ Regi ſtitit. Altera navis Sinum tantum eſſe retulit, & quidem vadoſum. Tertia adfirmavit eſſe Fretum, obſervato fluxu Maris & refluxu. Menſis erat November, nox horarum quinque præter propter. Dextra lævaque in littore ſolitudo, mortales nulli: niſi quod in parte ſiniſtra conſpecta magna ignium copia. Hæc cauſa fuit cur & regionem illam vocarent *Terram del Fuego*, & judicarent ſe ab Incolis eſſe conſpectos. *Magellanus* duabus navibus hoc modo amiſſis, tres reliquas prout ferebat tunc rerum occaſio inſtruxit, & luſtratis probe rebus omnibus, ſecundo & viceſimo die poſtquam Fretum ingreſſus fuerat delatus eſt in aliud Mare, quod a tranquillitate vocavit *Mare del Sur*. Ceterum Fretum hoc altiſſimis undique rupibus cinctum, CXX paſſ. millia in longitudine occupat: vel ſecundum alios LXXVI milliaria: Latitudo non reſpondet, neque uſquam ſui ſimilis eſt, aliquando duo aut tria, nonnumquam decem aut quinque milliaria patet, quaque anguſtiſſimum eſt, unius milliaris ſpatio concluditur. Ipſe Septentrio ex Orientis latere inter utriuſque terræ anguſtias per ſeptuaginta & amplius paſſuum millia invectus, auſtralibus undis miſcetur, quæ ab Occidente promontorijs illis deſſeadis ſive deſyderatis inſinuatæ. Septentrionalibus Aquis occurrunt, magnoque inter ſe molimine concurrentibus undis, horrendo fragore totum in ſpumas vertitur Mare. Placidius Auſter fluit refluitque, nam Occidentis hæc pars cum incredibilis ſit profunditatis, extenuatiſque paſſim littoribus ma orem in modum terra ſeſe aperiat, quietum fluitanti Mari acceſſum præbet. Sed Orientale huius freti littus, vadis brevibuſque infeſtum, interjacentibus pluribus Inſulis, frequentibus æſtibus agitatur & ingentes aquarum motus ciet: littora altiſſimis arboribus conſita.

Situs.

Porro

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [669] - 667
PUBLIC DOMAIN

Porro *Magellanus* dum in Auſtralibus hiſce partibus per ſemeſtre circiter ſpatium hæſit, nihil fere præter littora detexit & perluſtravit, interiora regionis penitus incognita manſere: qua tamen Antarctico Circulo vicinior eſt, conſtat magna ex parte montoſam ac ſilveſtrem eſſe regionem, continuis nivibus rigentem. *Terra Auſtralis.* *Auſtralem* hanc *Terram Magellanus*, ab igne ſive ignibus, *del Fuego* nominavit, propterea quod dum hoc Fretum luſtrabat pernavigabatque, nullos uſquam mortales, ſed frequentes, ut ſupra quoque diximus, longeque porrectos ignes in ſiniſtro latere noctu ſæpius conſpexerit. *Situs.* *Auſtralis* autem *Terra* ſub ipſo Occidente utramque Javam, Sumatram & Moluccas reſpicit, ex Oriente Africam habet & Æthiopicum Oceanum, Septentrio anguſtijs Magellanici Freti objicitur & Patagonum terris. Vtriuſque ripæ regio ſterilis eſt nullo Frugum beneficio recreata, ſatis tamen paſcua proceris ignotiſque arboribus conſita eſſe perhibetur. Eſt hic alibi omni tempore Pinguinorum, Mergorum ac Phocarum copioſa multitudo. *Soli qualitas.* Mare autem in quod per Fretum hoc pervenitur, Magellanus *Pacificum* nominavit: ſive quia vento plerumque ſecundo, minuſque tempeſtuoſo uſus fuerat, ſive quia propter ingentem vaſti æquoris amplitudinem nullos ibi ventorum gyros vorticeſque expertus erat, nunc vulgus Nautarum *Mare Meridionale* ſive *del Zur* nominat. Sed de his ſatis. *Mare Pacificum.* Auſtrales brevioris ſtaturæ eſſe perhibentur, Septentrionales Chicę Incolę, vaſtâ ingentique corporis mole, XII aut XIII pedum paſſim longitudinem æquant aut excedunt: colore fere ſunt albo, perinde atque Septentrionaliores noſtri; voce adeo ſonora & horribili, ut Bovis mugitum aut Elephantorum barritum potius, quam Hominis vocem exprimere videantur. *Mores.* Tantæ quoque ſunt agilitatis, ut pernici curſu Cervos antevertant, ideoque difficulter ſclopis vulnerantur, niſi catervatim ſimul incumbant, aut ex improviſo occurrant. Ad bellum profecturi, Ducem eligunt cui omnes obediant, plurimum arcu valent, quo ita ſcite & gnaviter utuntur, ut quidquid oculis adſequantur, jaculis feriant, & ſiquando ſagitta aliquo navis tabulato hæſerit, vix multorum opera revelli poſſit. Arcus habent prægrandes, quorum nervi è ferinis inteſtinis, pollicis craſſitudine conficiuntur: ingentibus quoque ligneis gladijs armantur: utuntur & funda, qua ſcite jaciunt & quo deſtinarunt, modo jactus meta concludatur, contingunt & disjiciunt. *Veſtitus.* Veſtitum Incolis præbent Ferarum & marinorum ingentia Luporum tergora, quorum apud ipſos venatio adſidua.

Atque hæc de *Freto Magellanico*, deque quarta Orbis parte *America* ſufficient. Cujus inventionem omnes noſtri ſæculi ſcriptores Chriſtophoro Columbo, neq; immerito, tribuunt. Hic enim primus eam detexit quodammodo, Chriſtianoque Orbi cognitam reddidit, uſuq; & utilitate communicavit, anno poſt Chriſtum natum MDCCCXCII. Qui autem plura de his, vel noſtra pluribus explicata, petat, conſulat Lævinum Apollonium, Petrum Martyrem Mediolanenſem: Maximilianum Tranſſilvanum, qui Latina Lingua de ijs ſcripſerunt: Ieſuitarum epiſtolas: Item Maffeium de rebus Indicis, & alios.

HVIC

VETERIS GEOGRAPHIAE ALIQVOT TABVLAE.

LECTORI S.

HUIC noſtro Tabularum Geographicarum Gerardi Mercatoris ATLANTI MINORI, ſequentes veteris ævi Tabulas, in gratiam priſcæ tam Sacræ quam Profanæ Hiſtoriæ Candidatorum à me delineatas, adjunxi. Vt quemadmodum illis hodiernum locorum ſitum exhibui, his veterem quodammodo repræſentarem. Quem noſtrum laborem omnibus imprimis veteris Hiſtoriæ ſtudioſis & utiliſſimum & gratum fore ſperó. VALE Lector, & noſtros conatus boni conſule, atque plura id genus à nobis expecta.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [671] - 669
PUBLIC DOMAIN

PARADISUS qui *Hortus Eden*, *Hortus Iehovæ*, & *Hortus Dei* alibi appellatur, ubi fuerit quæsitum est diu. Initio distinguendus est hic Hortus ab eo qui Amos 1 vocatur *Beth Eden*, nam is fuit in Cœlosyria. Iam quum Moses testetur Paradisum ad Orientale Edenis latus consitum a Deo fuisse, indicat clare, partem Edenis fuisse Paradisum. Eden autem describitur a fluvio uno, qui se in quatuor fundit capita, *Phison*, *Gehon*, *Tigrim*, *Euphratem*. Res clamat, alibi non fuisse quam in Babylonia. Sed Babyloniæ partes sunt tres, Auranitis ad Euphratem, Mediana quam Chaldæam vocant ad Arabiam desertam, & infima quæ Amordacia, quibusdam Merodacia dicitur, ad Sinum Persicum. Fluenta quatuor nobis designant Edenen non alibi fuisse quam in Auranitide, quę initio Audanitis quasi Edenitis videtur fuisse appellata. Iam fluvios videamus. De Tigri qui Mosi *Chiddekel*, & Euphrate qui *Prath* nulla est controversia, notum enim est omnibus, hos ad Apamæam misceri, atque inde uno ingenti alveo ferri, posteaque exonerari in Mare Persicum, sicut in Chorographia nostra videre licet. Supersunt *Pison* & *Gehon*. *Pison* existimant quidam esse Euphratis ostium Orientale. Sed, quid attinebat Edenem facere vel tam amplum, vel loco infœcundiore, vel ubi non apparent distincte quatuor illa capita? Quærendus igitur fuit alius ei locus. Is est omnino inter Euphratem & Tigrim, ubi fluvius ab Euphrate manans lento agmine juxta Amapæam Tigri miscetur, diciturque Incolis *Pasitigris* corrupte, rectum enim est *Pisotigris*. Eum Plinius abundare Anguillis ait xxx pedum longitudinis. Certe Pison Hebręis fœcunditatem significat. In ejus arena Aurum pręstans inveniri testatur R. Moses Ben-Nachma. Atque eodem respexit Moses quum dixit Pisonem alluere Regionem Chevila ubi est Aurum: Nam Chevila Susiana est, in qua Bdellium & Sardonyches inveniri, Autores sunt Plin. lib. 6. cap. 27: & Solinus cap. 68. Gihon est primus Euphratis alveus Occidentem versus, qui terræ Chus hoc est Arabiæ desertæ est proximus. Ex his apparet, quam illi ab omni rationis via aberrent, qui Paradisum tam amplum fuisse arbitrantur, quam amplus sit Vniversus Tertarum Orbis. Neque enim si tota terra beata, protinus etiam tota fuit Paradisus, nam in Orbe beato Paradisus fuit sedes Adami beatissima. Sed illi tunc nobis fidem facient, quum demonstraverint, vel ubique Edenem fuisse, & ubique Orientalem Edenis partem, vel fluvios Tigrim & Euphratem alibi fluxisse quam in Babylone. Par quoq; illorum est error, qui Paradisum nobis exstruxerunt sub Æquatore in Zona torrida: Quorum commentum ridere est æquius, quam refutare.

Expleto

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [673] - 671 PUBLIC DOMAIN

EXpleto tempore servitutis filiorum Israel in Ægypto quod fuit annorum 400 à nato Isaaco, (*Act. 7. vers. 6.*) annorum vero 430 a profectione Abrahæ ex Vr, *Gal. 3. vers. 17.* Deus, sicuti futurum prædixerat, eos in terram Abrahæ promissam reducere per Mosem statuit; sed obstabat duræ cervicis Pharao: qui tamen eos tandem dimisit. Iter ex Ægypto in Chananæam paucorum dierum expeditum erat per Isthmum, Montem Casium, & regionem Cedar, qua via ipsorum majores ingressi Ægyptum fuerant, sed ut est Ex. *13. Non duxit eos Dominus per viam terræ Philistinæ quæ vicina est, reputans ne forte pœniteret populum si vidisset adversum se bella consurgere, & reverteretur in Ægyptum, sed circumduxit per viam deserti quæ est juxta Mare rubrum.* Mansiones igitur usque ad Iordanem fuere XLI, hoc ordine.

I Ex AEgypto loco qui *Rameses* dicitur, profecti sunt mensis 1 die 15. *Ex.* 12. Ventum *Succoth.* Ex quo loco comitata est ipsos columna.

II Ignita & nubes. *Ex. 13. Ethan* in fine deserti.

III *Pihachiroth* inter Migdol & mare, ante Baalsephon. *Exod.* 14. Inde transierunt per Mare.

IV Salvi, merso cum copijs Pharaone. *Desertum Sur*, in quo post tridui iter venerunt ad Marah. *Ex.* 15. vocatur idem *Desertum Ethan*. *Num* 33.

V. *Elim*, ubi fontes 12. palmæ 70. *Exod.* 15.

VI *Mare Suph. Num* 33. VII *Desertum Sin.* inter Elim & Sinai. *Ex.* 16. Hic pasti coturnicibus & Manna.

VIII *Dophcah.* Num. 33. IX *Alus.* X *Raphidim.* Ex. 17 prope montē Horeb. XI *Desertum Sinai*, quo ventum mense tertio. Hic lata lex, data judicia & ceremoniæ. *Ex.* 19. Manserunt hic an. 1. dies 4. Inde anno 2. mense 2. die 20. discesserunt.

XII In *Deserto Paran* loco qui *Cibroth Hattavah* sepulchra concupiscentiæ dictus est, datæ coturnices. *Num.* 11.

XIII *Chaseroth.* Num. 11. Maria lepra punitur. Num. 12. XIV In deserto Paran ventum ad *Kades* Num. 12. Porro in Kades manserunt annos totos 37. cum dimidio. Deut. 2. Hinc missi exploratores. Num. 13. Murmur. Num. 14. Castra ad *Rithhmah.*

XV In Paran castra ad *Rimmon Peres.*

XVI *Libnah.* XVII *Rissach.* XVIII *Cehelah.*

XIX *Mons Sepheth.* XX *Charadah.* XXI *Macheloth.*

XXII *Tachaeb.* XXIII *Tarach.*

XXIV *Mittah.* XXV *Chasmonah.*

XXVI *Moseroth.* XXVII *Bene Iaachan.*

XXVIII *Hor Gidgad.*

XXIX *Jothbatah.* XXX *Habronah.*

XXXI *Hesiongaber* ad Mare. Hinc XXXII *Cades* in deserto Sin. Num 20. & 33. Hic moritur Maria. Aqua populo tumultuanti datur è petra. Nuncij mittuntur ad Regem Edom.

XXXIII *Mons Hor* in extremo Edom. Num. 20. Hic moritur Aaron. Pugnaturque cum Rege Chanaan Num. 21.

XXXIV Itum via Maris Suph, Serpens AEneus erectus in *Salmonah.* XXXV *Punon* Num. 33.

XXXVI *Oboth* Num. 21. XXXVII *Montes Habarim* in termino Moab. Num. 21. XXXVIII *Dibon Gad.* Num. 33. XXXIX *Halmon Dablathain.*

XL *Habarim*, XLI *Camp. Moab.* Moritur Moses. Deut. 34.

Exprehensum

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [674] - 672
PUBLIC DOMAIN

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [675] - 673
PUBLIC DOMAIN

DEprehensum est diuturnis peregrinationibus, navigationibusque per omnes Orbis angulos hactenus diligenter institutis nullam esse gentem tam feram, immanem aut Barbaram, quæ non habeat sine doctrina anticipatam aliquam de Deo notionem, ut quamvis ignoret, qualem habere Deum, & quomodo colere oporteat, tamen & habendum & colendum sciat. Quoquo enim gentium hactenus delati sumus, deprehendimus, aliquod semper Numen ubique honorari. Sed dici non potest, quam differant judiciis sententiisque homines in vero Deo ejusque recto cultu designando. Vide Ægyptios veteres: Hi in Deorum numerum Boves, Equos, Ibes, Accipitres, Aspides, Crocodilos, Canes, Lupos, Feles, Scarabæos, Hircos, Ichneumones, aliaque permulta bestiarũ genera reposuerunt. Vide Syros: Hi Piscem venerati sunt, quem sacræ litteræ Dagonem videntur appellare. Tyrii & Sidonii Baalem. Peluſiotæ etiam Allia & Cepas. *O sanctas gentes, quibus hæc nascuntur in hortis Numina.* Persis ignis sacer fuit: Iidem Solem sub Mithræ nomine coluerunt. Iam vero Græci & Romani quo non abrepti sunt insaniæ? Si quid humano generi utile, si qua vis grandior bona malave, si quis mortalibus cæteris præstantior, si quid naturale, id omne Deorum numero protinus adscriptum est. Et post hæc omnia ne quem Deum inscii prætermisisse viderentur, cæteros omnes complexi sunt uno titulo ignotorum & incertorum Deorum: Itaque etiam aram illis posuerunt cum tali inscriptione, DIIS ASIÆ, EUROPÆ, & LIBYÆ. DIIS IGNOTIS & PEREGRINIS. Sed ut Deus non nisi unus est: ita unica tantum vera est eum colendi ratio: & hæc non ex humano ingenio sed ex ipsius voluntate peti debet. Ille & quis ipse sit & quomodo coli velit solus scit, & solus docere potest. Quis ergo est verus Deus? Unus ille creator cœli & terræ, Pater, Filius, & Sp. Sanctus, qui se Adamo & posteris ejus varie patefecit, nosque a se aversos gratiosè sibi iterum conjunxit. Quis ejus cultus verus? Unus ille quem Patribus quondam per Prophetas, novissimis vero diebus ipse per Filium suum IESUM CHRISTUM: humano generi patefecit. Ab hoc didicimus quemnam colamus, & quo modo, atque idcirco ab illo dicimur Christiani: Sed Christianorum in quibusdam capitibus diversæ sententiæ sunt; illa multo veritissima quæ ab Apostolica paratura minimum recessit. Sunt ergo Christiani in Britanniis, sunt in Hispania, Gallia, Germania (ordinem sequor Ptolemæi) Rhætia, Pannonia, Norvegia, Suecia, Russia, Italia Insulisque vicinis. Iidem per Macedoniam, Thraciam, Insulasque maris Ægæi dispersi sunt. Habet & Africa Christianos, in regno Abissinorum, Congo, Dangali. Habet & Asia varie sub Turca, Mosco, Tartaro. Sunt præterea in Peruvia, Nova Hispania, sunt in Goa, Insulisque ad quas nostrorum Hominum potuerunt commercia pertingere. IUDÆI contumaces veterem legem amplectuntur, spreto Christo. Hi per Orbem totum varie dispersi sine fide, sine solo, sine Deo, sine duce (ita olim prædictum) vagantur. TURCARUM, ARABUM, SARACENORUM lex nupera est. Mahumetum pro summo Propheta habent, pleraque in Alkoranum ex Iudæorum, Arianorum, Paganorumque erroribus fermentata sunt. PAGANISMUS quoque longe lateq. extenditur. In quo alii idola habent, alii ea nesciunt, sed vel Astra, vel Animalia, vel Plantas, vel ipsum Dæmonem, modo omnes ritu que diverso, quem describere non est hujus loci. Ex quibus apparet, quum a vero discesseris, errorum anfractus esse infinitos.

Martyrium

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [676] - 674
PUBLIC DOMAIN

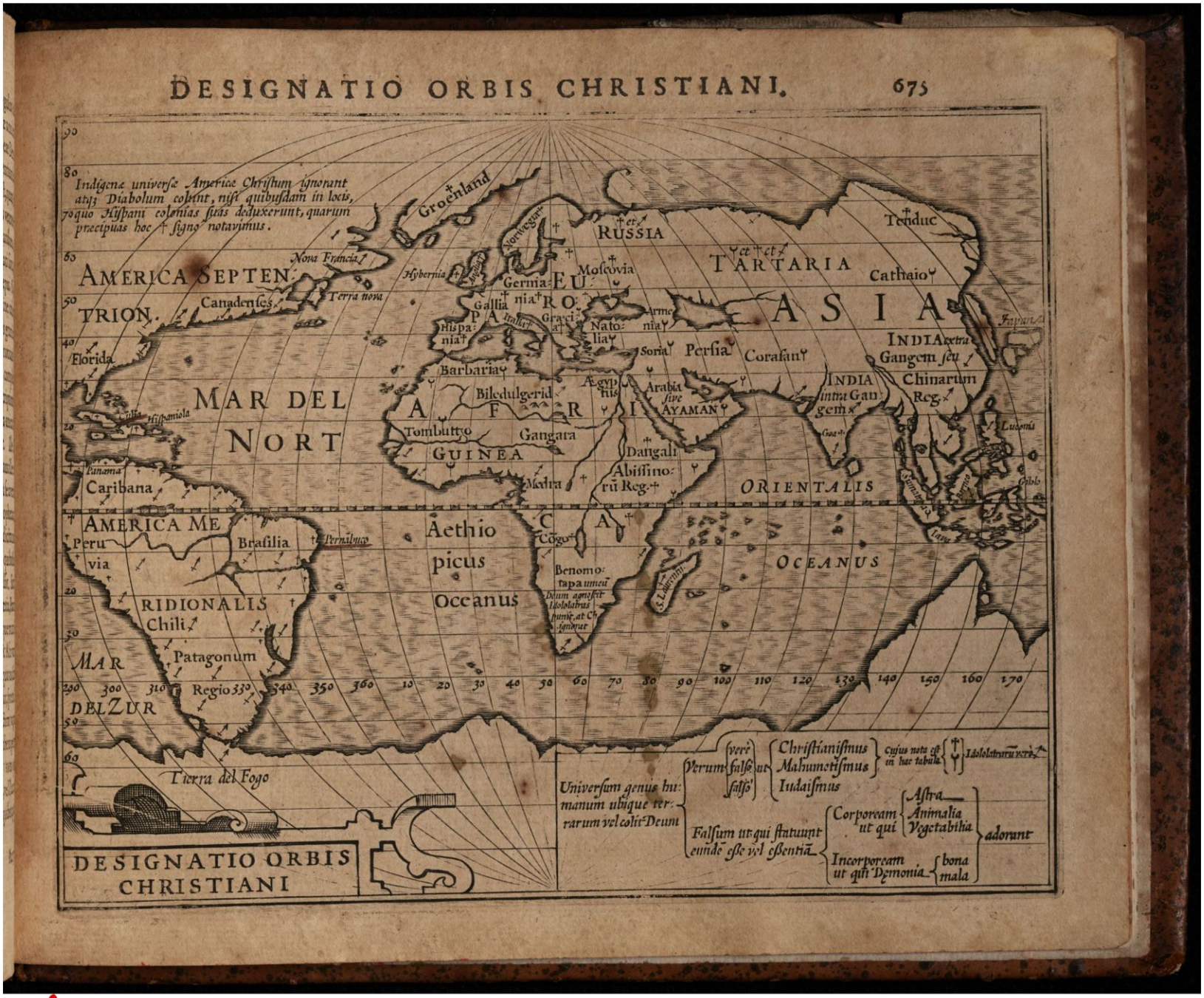

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [677] - 675
PUBLIC DOMAIN

Martyrium B. Stephani, Act. 7. Saulus in ejus necē cōsensit. Act. 8.
Dispersio Fratrum. Saulus eos persequitur, Act. 8.
35 Saulus Damascum proficiscens in itinere convertitur, ac postea
35 baptizatur.
36 Damasco in Arabiam proficiscitur. Gal. 1. Post redit Damascum
37 Act. 9. 2 Cor. 11. Gal. 1. ac triennio post conversionem venit Hie-
rosolyma ad Petrum. Gal. 1.
39 Hinc fugiens Iudæos venit Cæsaream Phœniciæ, inde Tarsum
Ciliciæ. Act. 9.
43 Barnabas Saulū Tarso petitum ducit Antiochiam. Hic simul annū
unum docent. act. 11. Discipuli primum vocantur Christiani.
44 Agrippa Ecclesias persequitur. Collectæ fratrum per Barnabam &
Saulum missæ Hierosolymam ad famis subsidium. act. 11. Ijdem
expleta diaconia sua redeunt Antiochiam adsumpto una Ioanne
Marco. act. 12.
45 Barnabas & Saulus Antiochiæ jussu Spiritus S. ad ministerium
separantur, & post impositionem manuum abeunt Seleuciam, in-
de in Cyprum. act. 13.
46 Sergius Paulus Proconsul in Cypro convertitur. act. 13.
47 Inde Pergem Pamphyliæ act. 13, Ioannes Marcus eos deserens abit
48 Hierosol. ibid. inde Antiochiam Pisidiæ, hinc pulsi a Iudæis, Iconi-
um Lycaoniæ act. 14. inde ejecti Lystram, ubi Paulus claudum sa-
nat. Hinc Derben, & iterum Lystram, Iconium, Antiochiam. In-
de in Pamphyliam, Pergam, Attaliam. act. 14.
49 Ventum tandem Antiochiam, act. 14.
50 Antiochia ob quæstionem de Lege profecturi Hierosolymam,
peragrant Phœnicem & Samariam. act. 15.
51 Proponunt Hierosolymis quæstionem, & cū rescripto Apostolico
redeunt Antiochiā, act. 15. Hic est annus 14 ab ea profectione quæ
facta fuit anno Christi 37. Vide Gal. 2 Docuit Antiochiæ cum mul-
tis. act. 15.
secessio Barnabæ, Paulus allecto Sila. Syriam & Siliciam peragrat,
actor. 15. Venit Derben & Lystrā act. 16. Timotheus hic adsisci-
tur & circunciditur, ibid. Peragrant Phrygiam. Galatiam, Mysiam.
Veniunt Troadem, ubi videtur adscitus Lucas act. 16. Inde Sa-
mothracem, ac post Neapolim, & Philippos, ubi Lydia conversa.
52 ibidem. Paulus & Silas per Amphipolim & Apolloniam veniunt
Thessalonicā, act. 17. Hic Paulus suo sibi opificio victum parat. 2.
Thes. 3. Inde Beroeam, & Athenas, act. 17. post Corinthum act. 18.
hic quosdam baptizat, 1. Cor. 1. Scripta 1. ad Thessalonicenses.
53 Mansit Corinthi an. 1. menses 6. act. 18. Redeunt huc ad eum ex
Macedonia Silas & Timotheus, ibid. scripta 2. ad Thess. Gallio
54 Achaiæ Proconsul non admittit accusatores Pauli, act. 18. Erasto
Corinthi relicto. 2. Tim. 4. veniunt Ephesum, tendentes festi ergo
Hierosolymam. act. 18. Epheso Cæsaream, inde Hierosolymam,
55 post Antiochiam, inde ad Galatas & Phryges. act. 18.
Ephesi discipulis xii baptizatis a Ioanne, manus imponit. act. 19
pugnat cum bestijs 1. Cor. 4.
56 Docet ibidem biennium & miracula edit. act. 19. Exorcistæ pu-
niti. Præmittuntur in Macedoniam Timotheus & Erastus act. 19
Tumultus a Demetrio excitatur, ibid. Hinc scripta prior ad Cor.
57 Epheso proficiscitur in Macedoniā act. 20 Peragratque Ecclesias
græciæ, ibid. scribit priorem. ad Timotheum, & ad Titum, & po-
steriorem ad Corinthios, Redit Corinthum, 2. Cor. 12. & 13. Scri-
bit ad Romanos quum ab Hierusalem per circuitum usque ad Il-
lyricum omnia implesset Euangelio Rom. xv.
58 Troade Eutychum resuscitat. Asso vehitur, Mitylenam, Chiū Sa-
mum, Miletum, ubi Ephesinis presbyteris valedicit. act. 20. inde
Coum, Rhodum, Pataram, Tyrum, Ptolemaida, Cæsaream, ac tan-
dem Hierosolymam, ibi captus vinctusque rationem fidei suæ
reddit. act. 21. 22. 23. Ducitur Cæsaream, act. 23. 24. 25. 26 inde
navi vehitur Sidonem cum Aristarcho & Luca. act. 27. Sublegunt
Cyprum, stringunt oram ciliciæ & Pamphyliæ. Veniunt Mira ur-
bem Lyciæ, ibid Hic conscensa navi Alexandrina Cnidum veni-
unt, inde in Cretam: hinc acti tempestate in Claudam; ac post in
Mesitam, ibid. Hic æger relictus Trophimus, 2 Tim. 4. Melita post
59 tres menses veniunt Syracusas, inde Rhegium, Puteolos, ac per
Forum Appij & tres Tabernas, tandem Romam act. 28, ubi con-
vocatis Iudæis fidei suæ rationem reddit, ibid. habitat in proprio
conducio, ibid. Prima eius defensio corā Nerone, 2. Tim. 4. facta
in Prætorio & alijs locis, Philip. 1. Philippenses cum subsidio ar-
gentario mittunt Romam Epaphroditum, Philip. 4. Ex Iconio ve-
nit Romam Onesiphorus, 2. Tim. 1. Scribit ad Ephesios per Ti-
bicum Eph. 6. alterā ad Timotheum in qua libros & membranas
postulat, 2. Tim. 4. Demas Paulum deserit 2. Tim. 4. Crescens
amandatus in Galliam. Titus in Dalmatiam 2. Tim. 4. Timotheus
& Marcus ante hiemem Romam veniunt ad Paulum.
Scriptæ ad Philippenses, Colossenses & Philemonam, cum in hā-
rum inscriptionibus meminit Timothei.
60 Etiam ad Hebræos, vide caput xiii. atque etiam ad Galatas.

Tria

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [679] - 677 PUBLIC DOMAIN

TRIA quondam fertur habuisse in votis B. Augustinus: *Videre Christum in carne, Apostolum Paulum concionantem, & Romam triumphantem*. Neque diffiteor, quin & ego tum ratione certa, tum maximi Viri exemplo trahar trium istarum rerum cupiditate; non quod ad beatitudinem multum interfit habuisse ista, potuit enim habere Simon Magus; sed quod liberalis ingenij sit sensum optare earum rerum quas admiratur. Sed Romæ splendorem qui cogitat, hærebit sæpe dubius, quomodo ad tantum splendorem & decus evecta sit. Deo hoc omne adscribet, qui cogitat sacram ejus Providentiam, a qua Periodi sunt Imperiorum, & fixi rerum fines. Interea etiam humana virtute crevisse intelliget, quum ad Senatus constantiam oculos deflectet. Sed & vitijs quibusdam crevisse judicabit, quum fraudes, injustitiam, crudelitatem, superstitionem videbit. Vide spatia ista terrarum, dices Orbem fere totum cultissimum fuisse huius imperij rus. Specta ejusdem Imperij initium; dices cum AEtolis *scelere illud fundatum esse. Nonne in ortu suo* (verba sunt Minutij Felicis) *scelere & collecti & muniti immanitatis suæ terrore creverunt? Nam asylo prima plebs congregata est: confluxerunt perditi, facinorosi, incesti, sicarij, proditores: Et ut ipse Romulus Imperator & Rector populum suum facinore præcelleret, parricidium fecit. Hæc prima sunt auspicia religiosæ Civitatis: Mox alienas virgines jam desponsatas & nonnullas de matrimonio mulierculas sine more rapuit, violavit, illusit, & cum earum parentib. id est cum Soceris suis bellum miscuit, propinquum sanguinem fudit. Quid irreligiosius? quid audacius? quid ipsa confidentia sceleris tutius? Jam finitimos agris pellere, Civitates proximas evertere cum templis & altaribus, captos cogere, damnis alienis & suis scelerib. adolescere? Ita quicquid Romani tenent, colunt, possident, audaciæ præda est. Toties ergo Romanis impiatũ, quoties triumphatum.* Audi Lactantium. *Nostri nullam aliam ad immortalitatẽ viam arbitrantur quam exercitus ducere, aliena vastare, urbes delere, Opida conscindere, liberos populos aut subijcere servituti. Videlicet, quo plures homines adfixerint, spoliaverint, eo se nobiliores & clariores putant.* Audi denique Mithridatem; *Atque ut ipsi ferunt conditores suos Lupæ uberibus altos, omnẽ illum populum scio luporum animos inexplebiles sanguinis habere, atq; Imperij divitiarumq; avidos ac jejunos.* Hisce igitur artibus sub Regibus constituta Resp. est. Sub Consulibus, inter quos nonnunquam & Dictatores & Decemviri fuerunt usque trans Padum *Italia* occupata est: *Africaque* subacta *Hispaniæ* accesserunt: *Galliæ & Britanniæ* tributariæ factæ sunt: inde *Illyrici, Istri, Liburni, Dalmatæ*, domiti: Ad *Achaiam* transitum est: Macedones subacti, cum *Dardanis*, Mœsis & *Thracibus* bellatum, etiam ad *Danubium* usque perventum. In *Asia* expulso Antiocho primum pedem posuere. Mithridate victo *Ponti* Regnum occupatum, & *Armenia minor* quam idem tenuerat, armis obtenta est. In Mesopotamiam Romanus pervenit exercitus. Cum *Parthis* fœdus initum. *Iudæa* omnis victa, etiamque *Cilicia* & *Syria*. Sub Imperatoribus vero *Cantabri, Asturesque* sub jugum missi. Accesserunt Romano Orbi *Alpes maritimæ, Alpes Cottiæ, Rhetiæ, Noricæ, Pannoniæ*, Mœsiæ, & omnis ora *Danubij, Rhenique.*

Alexander

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [680] - 678
PUBLIC DOMAIN

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [681] - 679
PUBLIC DOMAIN

Curtio, Iustino, Arriano.

Alexander Magnus Philippi Macedonum Regis Filius initio 106 Olympiadis sexta die Hecatombæonis natus est *Pellæ*, Macedoniæ Opido, quo die Templum Dianæ Ephesiæ ab Herostrato incensum arsit. Primam ætatem aptam sapientiæ studijs sub Aristotele doctore consumpsit. Postea sub Patre militans rudimenta tyrocinij sui deposuit annos natus decem & octo, quo post biennium defuncto, quum suscepisset Imperium, excursionem fecit ad *Istrum* usq; in *Triballos*, & *Getas*, ac cum *Germanis* fœdus iniit. Hinc se convertit ad *Thebanos* quorum urbem evertit, ipsos sub corona vendidit, excepta, honoris caussa Pindari Poetæ stirpe. Inde quum in conventu *Isthmico* dux belli a Græcis lectus esset contra Persas, consulto *Delphis* Apolline, coactisque copijs XXXIII millium peditum, equitumque IV millium quingentorum, in quibus milites omnes veterani, multi etiam emeriti, ductores plerique; sexagenarij, spei plenus, agros suos omnes, & villas, & pagos amicis dono dedit, reliquumq; Imperium suum varie distribuit, Transmisso *Hellesponto*, in *Sigæo* ad Achillis tumulum sacra fecit. Interea Persarum copia, haud procul inde ad *Granicum* amnem in campis *Adrastijs* consederant, Græcos Asiæ aditu prohibituræ, sed prima congressione fusæ victæq; sunt: Victor trophæum posuit, *Alexander Philippi, Et Græci, Præter Lacedæmonios, De Barbaris Asiaticis.* Inde oram omnem maritimam obiens, cepit *Sardeis, Ephesum, Miletum, Halicarnassum*, & quicquid præterea in eo tractu Vrbium est, usq; ad *Ciliciam* & *Phœniciam*; tum *Pisidas* & *Phrygas* quorum in urbe *Gordo* fatalem nodum dissecuit: tum *Paphlagonas* & *Cappadocas*. Darius interea cum ingenti militum numero ad *Issum* castra promovit: Eodem tendens Alexander quum *Tarsum* veniisset, seque in flumen *Cydnum* lavandi caussa dedisset, gravem morbum contraxit, quem Philippus medicus tametsi proditionis accusatus, feliciter intra diem octavum sanavit. Congressus cum Dario Persas fundit fugatq;, Captæ eo prælio Darij Mater, & Statira, Vxor pariter & Soror regia, cum Filiab. *Cyprijs* ultro se dedunt. *Tyrij* expugnantur. *Gaza* cum universa *Iudæa Syriaque* subacta. Profectus hinc ad *Ammonem* Alexander oraculi caussa, non multo post *Alexandriam* condit. Dariumq; nuptias Filiæ cum magna regni parte offerentem non audit, sed Macedonica phalange fretus vim ferro facit, cunctaque cis *Euphratem* partis adjicit. Ergo Darius extremum apud *Gaugamalam* discrimen belli tentaturus, cum X centum millium copijs vincitur. Hinc itum in *Babyloniam*: *Susa* capta: inde ad *Persas*, *Hyrcanos*, *Parthos*, *Scythas*, traiecto etiam *Orexate* fluvio. Hinc in *Indiam Nisam* urbem expugnat, & ad *Hydaspin* fl. superat Porum, inque equi defuncti memoriam condit *Bucephalam*. Regressus hortante exercitu *Mallos* vincit & *Gymnosophistas*, totosque menses septem Indo flumine vehitur usque in *Oceanum*. Hic exercitu inter se & Nearchum classis præfectum, diviso, ipse terrestri itinere *Gedrosiam* contendit, Nearchus Mari. Inde ipse in *Persidem*, Nearchus in Oceanum. Calanus Indus rogo se injicit. *Susis* Alexander Darij filiam uxorem ducit. Inde in *Mediam* abit, ubi mortuus Hephæstion. Naves *Euphrati* subvectæ redeunt. Alexander *Babylonem* invehitur, moriturque anno ætatis trigesimo tertio.

Postquam

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [683] - 681
PUBLIC DOMAIN

Postquam res Asiæ *Priamique evertere gentem*
Dis visum, capimus socios, classemque sub ipsa
Antandro & Phrygiæ *molimur montibus* Idæ.
Littoraque (heu) patriæ lacrymans portusque relinquo,
Et feror in Thracum *terras, atque arva Lycurgo*
Regnata, hic urbi nomen de nomine fingo.
Sacra *mari colitur medio gratissima* tellus,
Quam pius Arcitenens oras & littora circum
Errantem, Mycone *celsa* Gyaroque *revinxit,*
Immotamque coli dedit & contemnere Ventos,
Huc ferimur; Vento inde citi pelagoque volamus,
Bacchatamque jugis Naxon, *viridemque* Donysam.
Olearum, *niveamque* Paron, *sparsasque per æquor*
Cycladas, *& crebris legimus freta consita terris,*
At tandem antiquis Curetum *adlabimur oris.*
Has quoque deserimus sedes agimurque tenebris.
Quarto terra die primum se attollere visa,
Servatosque undis Strophadum *nos littora tandem*
Accipiunt: Strophades *Grato stant nomine dictæ*
Insulæ Jovio in magno, quas dira Celæno
Harpyæque colunt fugimus spumantibus undis.
Jam medio apparet fluctu nemorosa Zacynthos,
Dulichiumque, Sameque & Neritos *ardua jaxis,*
Effugimus Ithacæ *scopulos, Laertia regna,*
Mox & Leucatæ *nimbosa cacumina montis.*
Et formidatus nautis aperitur Apollo.
Hunc petimus fessi, & parvæ succedimus Urbi.
Interea magnum Sol circumvolvitur annum,
Protinus aerias Phæacum *abscondimus arces,*
Littoraque Epiri *legimus, portuque subimus*
Chaonio & celsam Buthroti *adscendimus urbem.*
Procedo, & parvam Troiam, *simulataque magnis*
Pergama, & arentem Xanthi *cognomine rivum*
Agnosco, Scæeque *amplector limina portæ.*
Hinc vehimur pelago vicina Ceraunia *juxta,*
Unde iter Italiam *cursusque brevissimus undis,*
Italiam. Italiam *primus conclamat Achates,*
Crebrescunt optatæ auræ, portusque patescit
Jam propior, Templumque *apparet in arce* Minervæ.
Vela legunt socij, & proras ad littora torquent,
Hinc sinus Herculei *si vera est fama* Tarenti
Cernitur, attollit se diva Lacinia *contra,*
Caulonisque *arces, & navifragum* Scilacæum,
Tum procul è fluctu Trinacria *cernitur* Ætna.
Ignarique viæ Cyclopum *adlabimur* oris.
Ecce autem Boreas angustæ è sede Pelori
Missus adest, vivo prætervehor, ostia saxo
Pantagiæ, Megarosque *sinus,* Thapsumque *jacentem.*
Plemmyrum *undosum supero, & stagnantis* Elori
Pingue solum; hinc cautes projectaque saxa Pachyni
Radimus, & fatis nunquam concessa moveri
Apparet Camarina *procul, campique* Geloi,
Immanisque Gela, *fluvij cognomine dicta.*
Arduus inde Acragas *scansu, & palmosa* Selinis,
Hinc vada dura lego saxis Lilybeia *cæcis.*
Tum Drepani *me portus, & illætabilis ora*
Accipit. Hic pelagi tot tempestatibus actus
Heu genitorem, omnis curæ casusque levamen
Amitto Anchisen, *longorum hæc meta laborum,*
Hinc acti fato & ventis, devenimus Urbem
Elisæ; *hic quassas licuit subducere puppes,*
Digressi, freta Sicaniæ, *charique parentis*
Ossa peto, & lætos illi celebramus honores.
Interea ignotis Palinurus *mergitur undis,*
Et classis scopulis Syrenum *admota subivit.*
Ac tandem Euboicis Cumarum *adlabimur oris,*
Tum se ad Cajetæ *recto fert littore portum*
Classis: & hic radens Circeæ *littora terræ*
Optato tandem succedit Tibridis *alveo.*

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [684] - 682
PUBLIC DOMAIN

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [685] - 683
PUBLIC DOMAIN

HÆc ſunt, candide LECTOR, quæ in recentis & veteris ævi Tabulas dicenda habuimus. His früere, ET VALE.

BIBLIOTHECA REGIA HANNOVERANA

ARNHEMIÆ,
Ex Officina IOANNIS IANSSONII, Bibliopolæ.

ANNO M. DC. XX.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [686] - -

PUBLIC DOMAIN

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [687] - -

PUBLIC DOMAIN

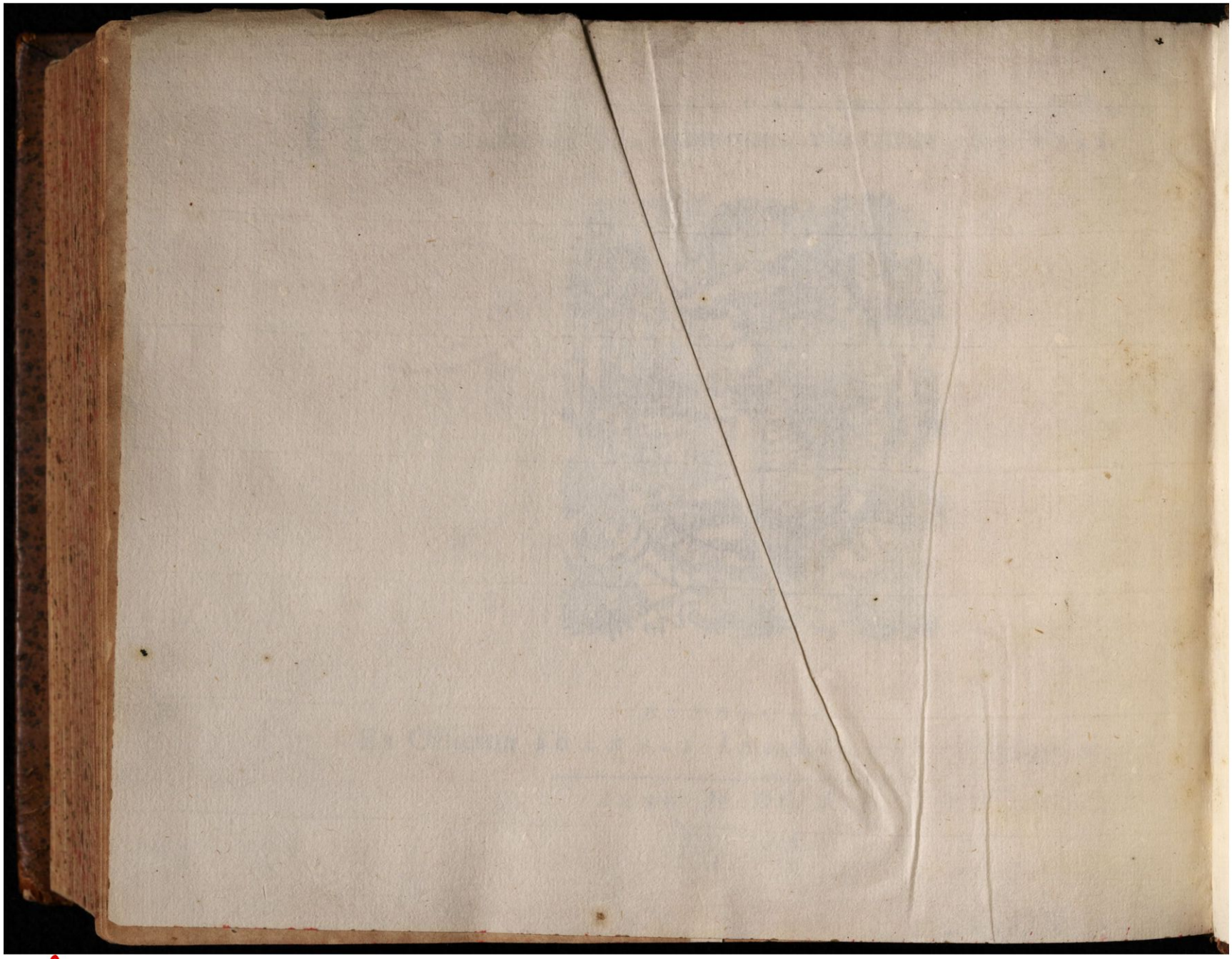

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [688] - -

PUBLIC DOMAIN

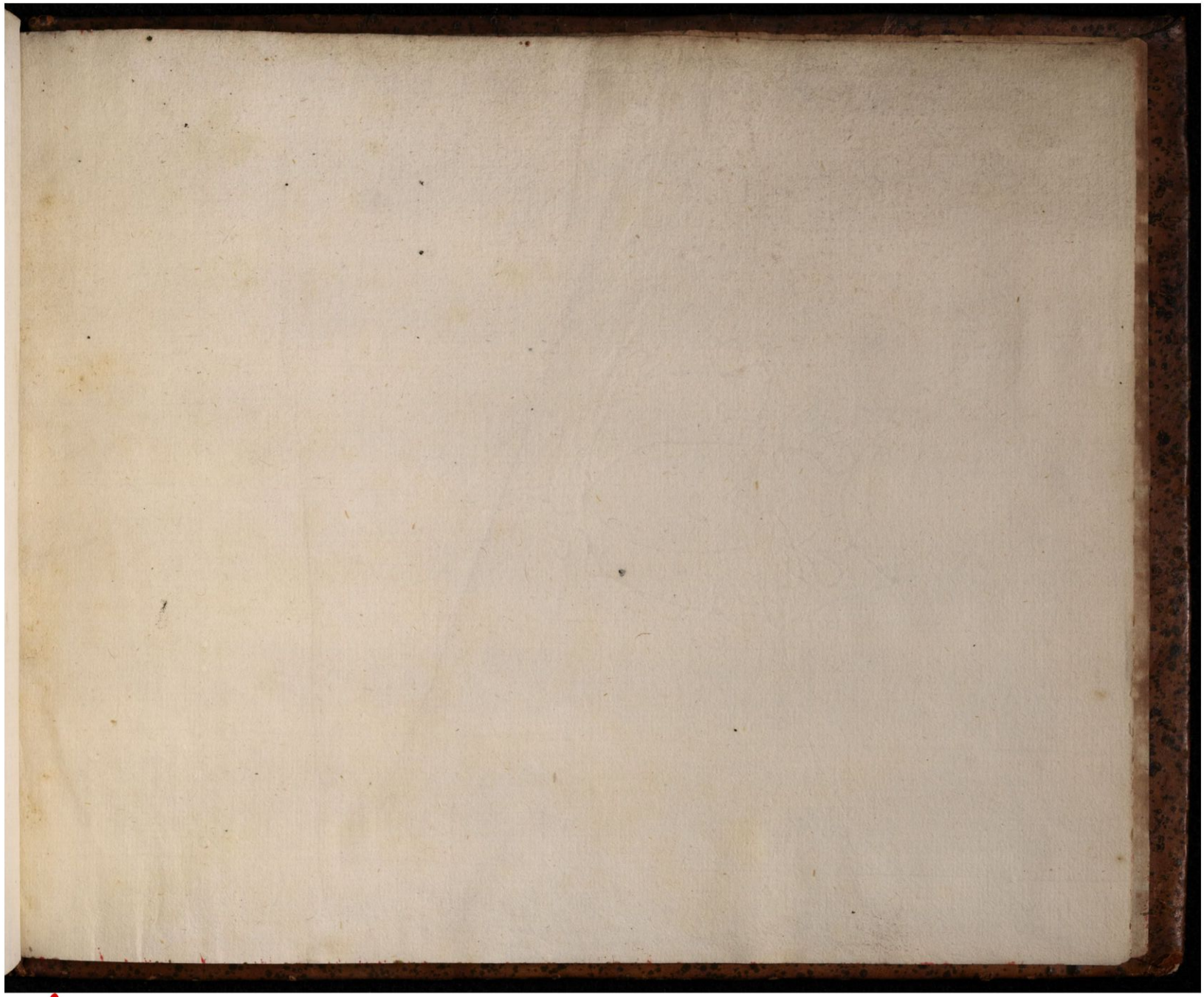

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [689] - -

PUBLIC DOMAIN

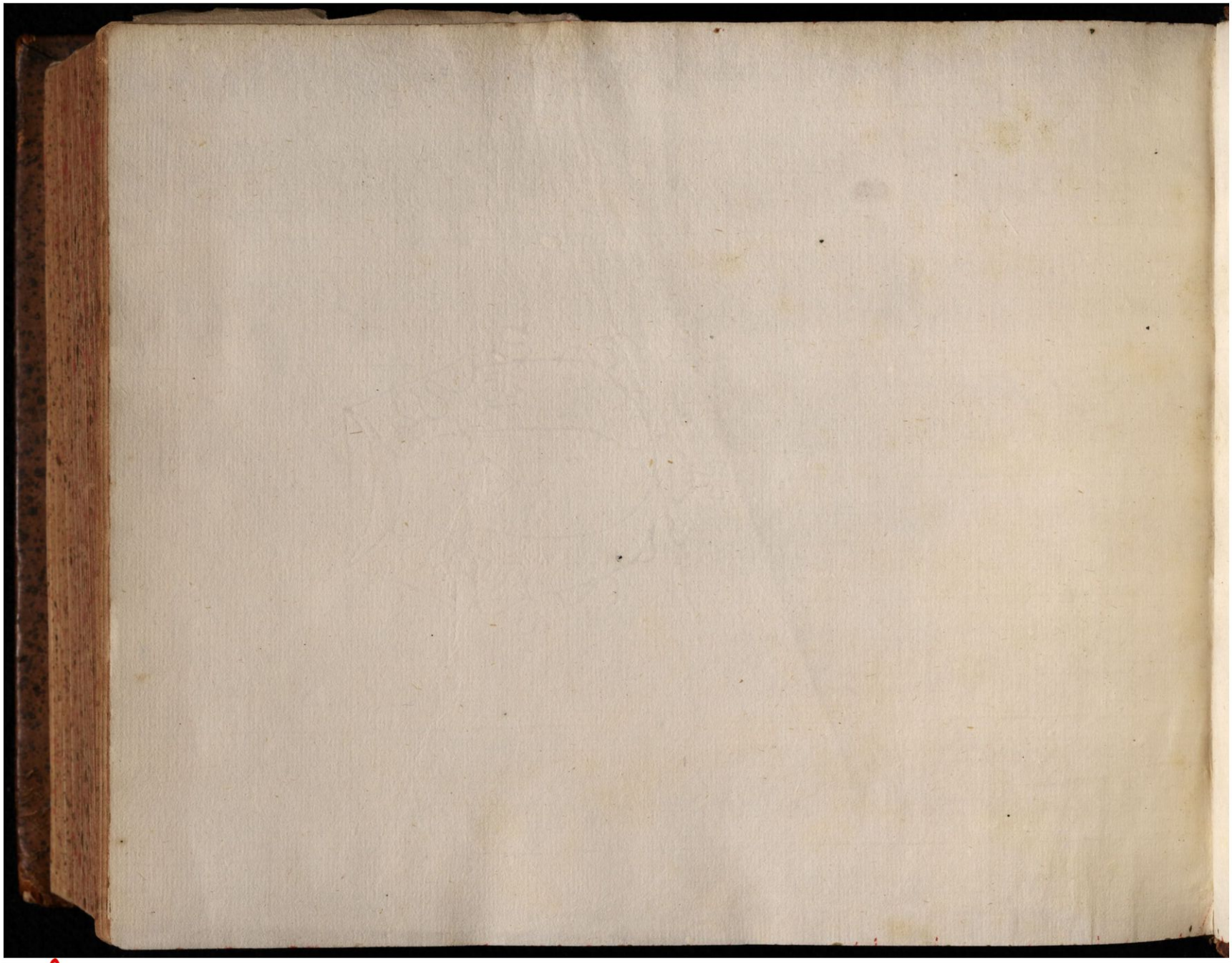

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [690] - -

PUBLIC DOMAIN

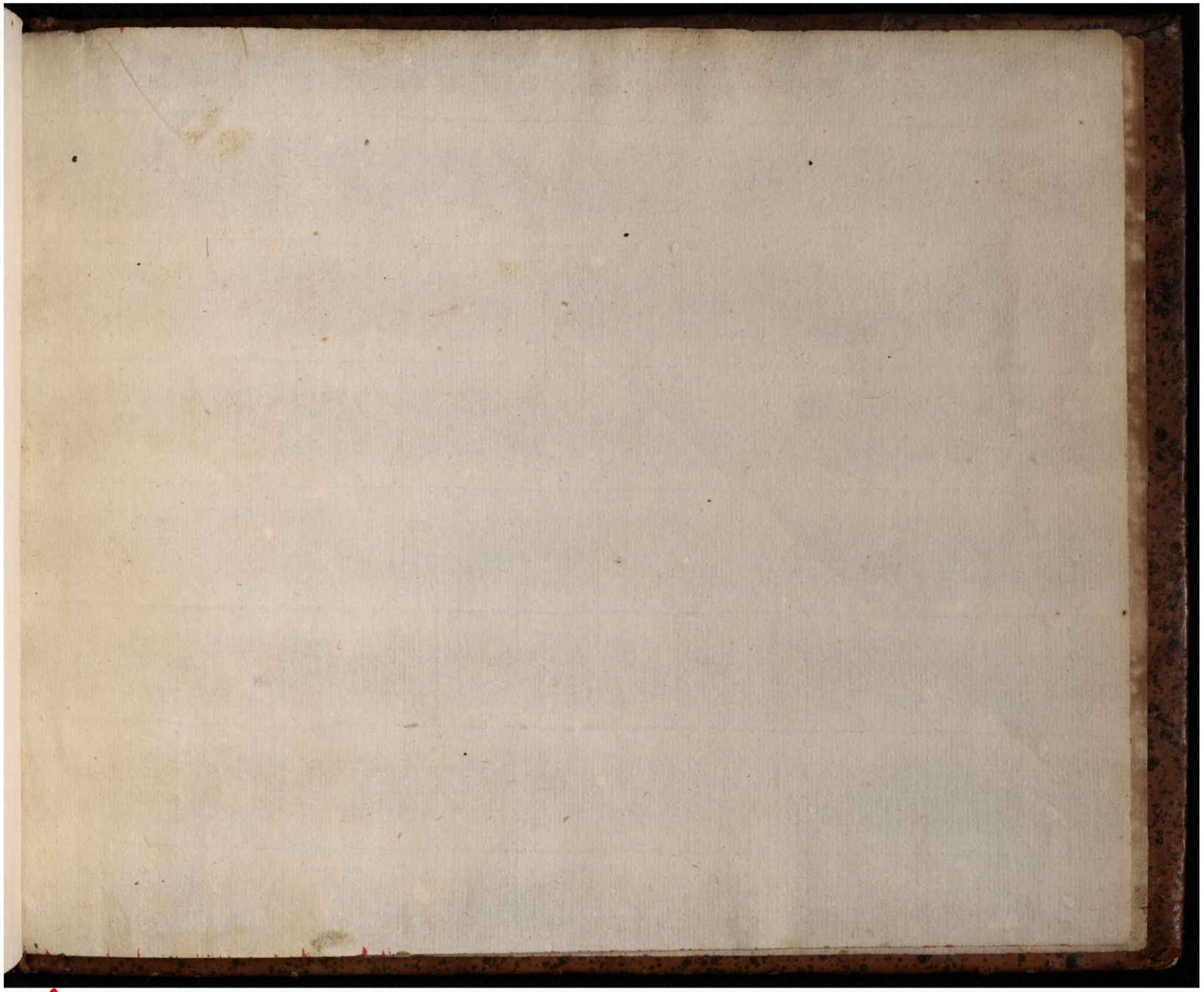

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [691] - -

PUBLIC DOMAIN

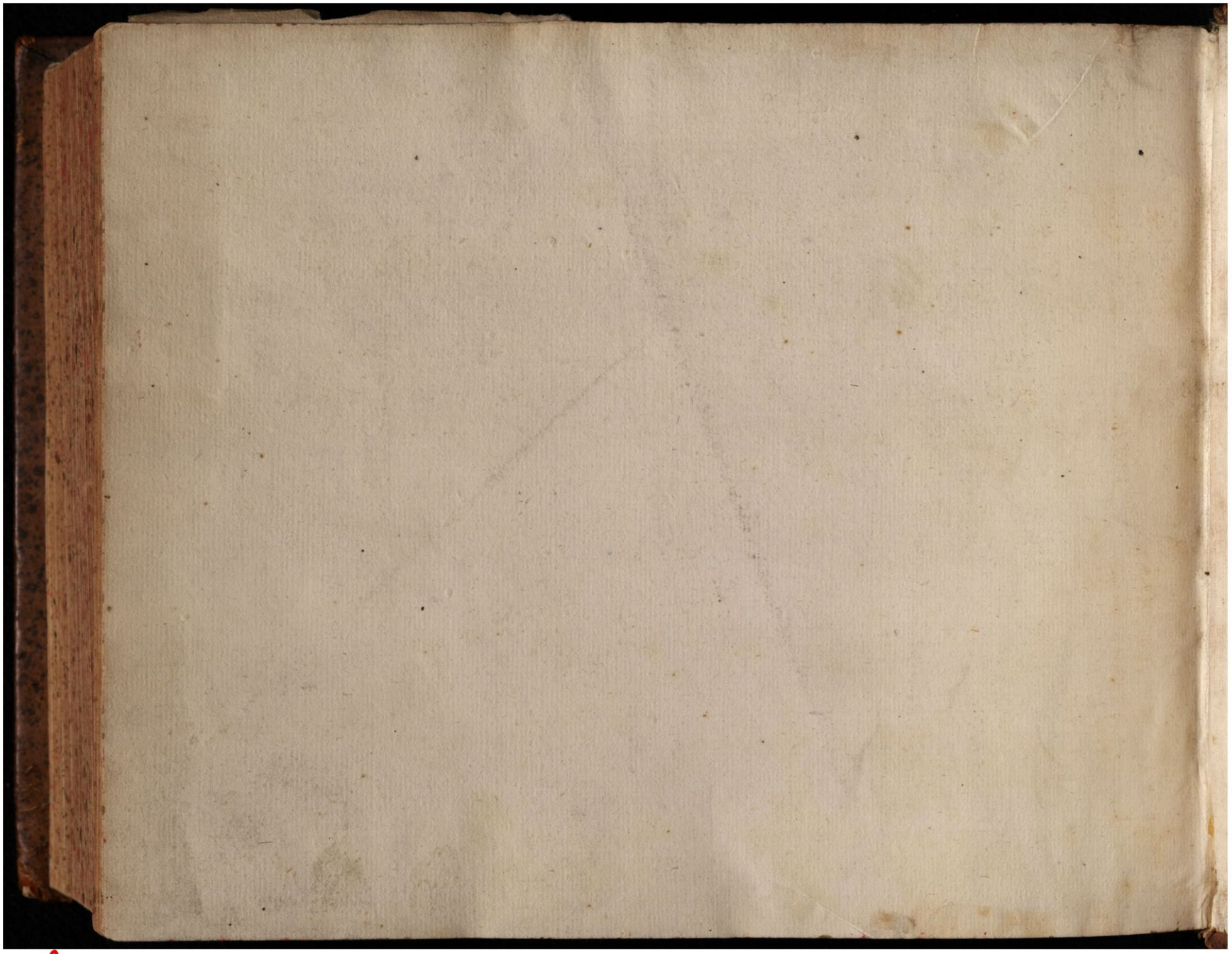

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [692] - -

PUBLIC DOMAIN

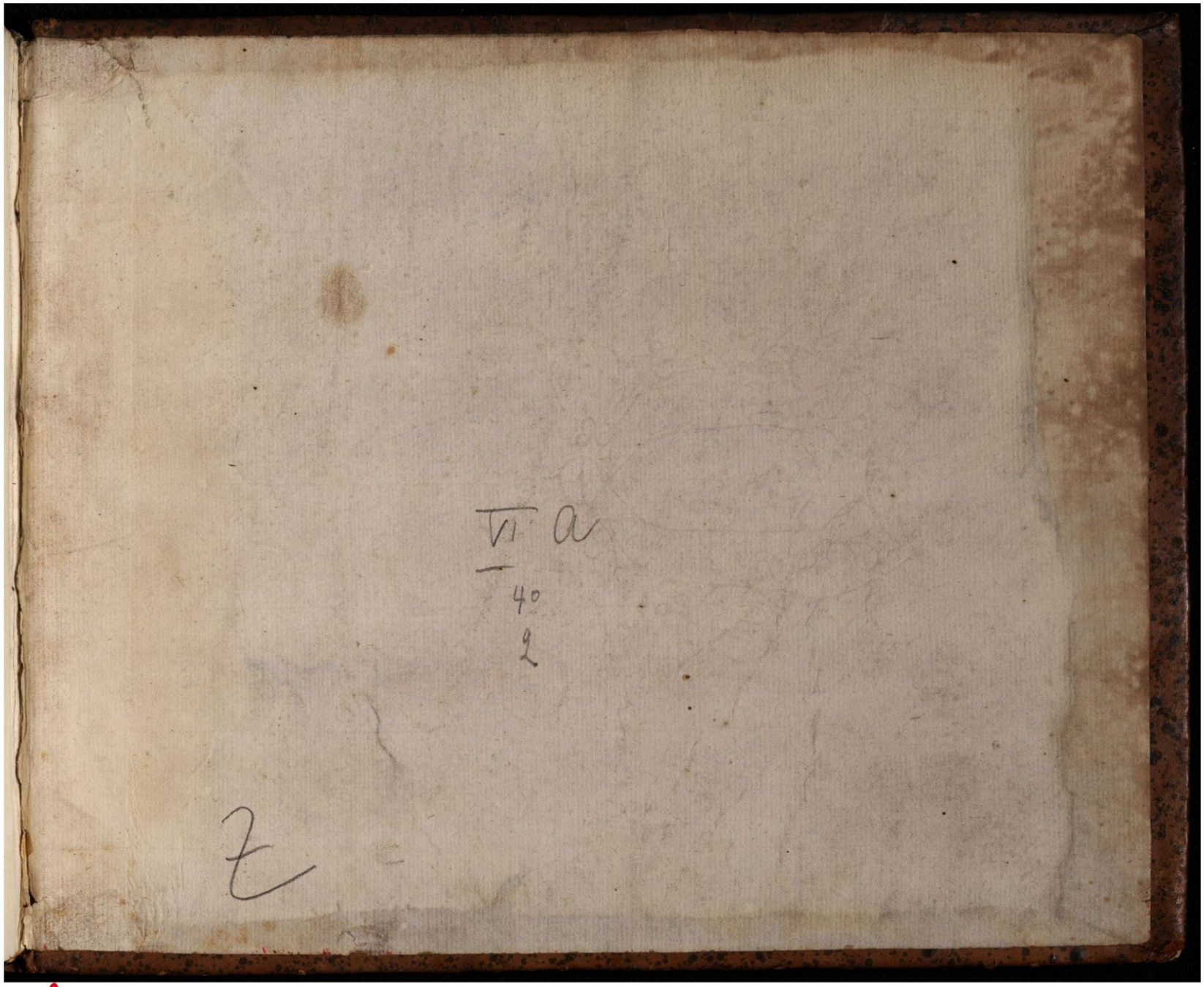

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [693] - -

PUBLIC DOMAIN

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: CIM 7 2020, [694] - -

PUBLIC DOMAIN

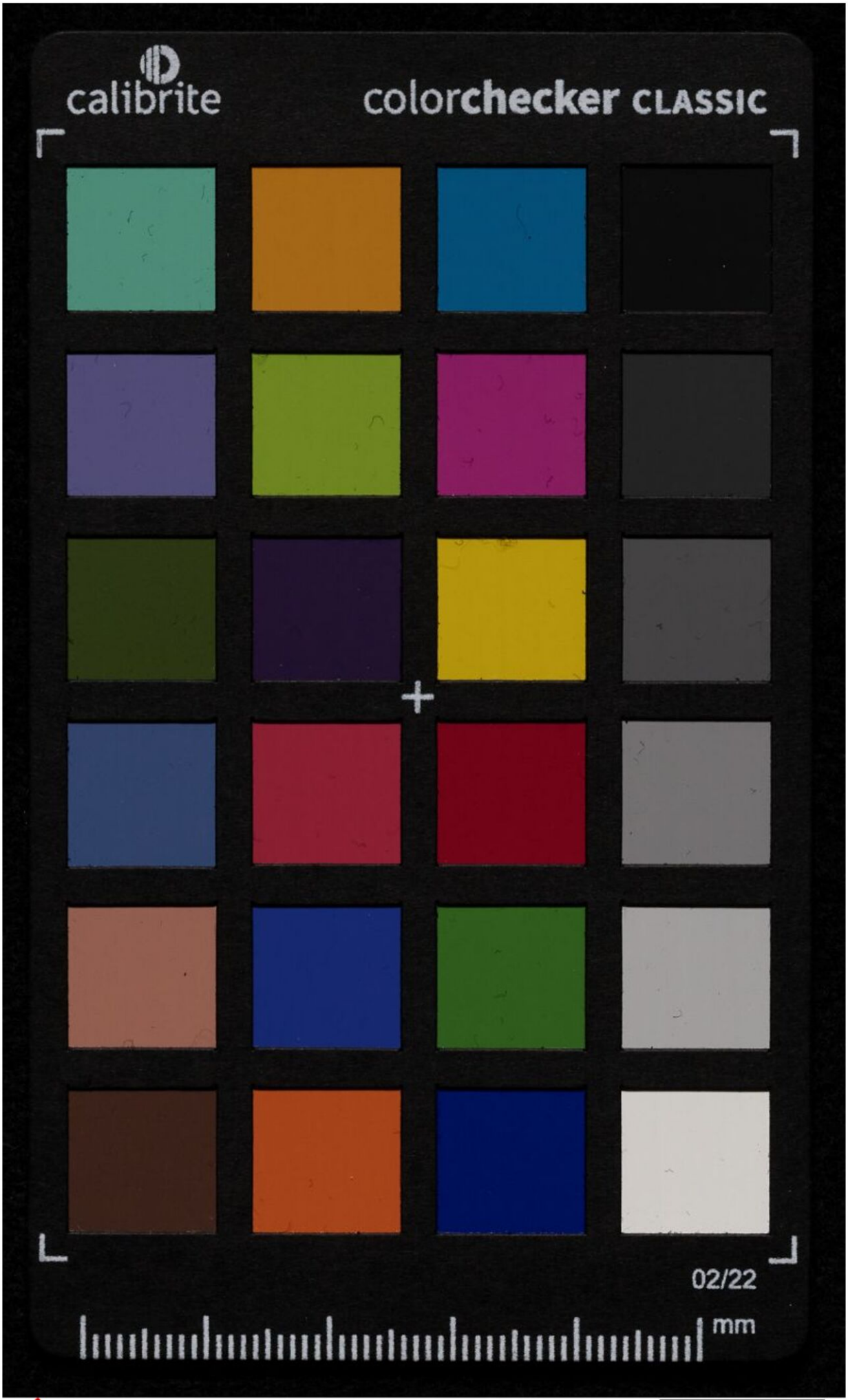

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Signatur: CIM 7 2020, [695] - -
PUBLIC DOMAIN